DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

RESİMLİ VE METİN ÖRNEKLİ

TÜRKİYE EDEBİYATÇILAR VE KÜLTÜR ADAMLARI ANSİKLOPEDİSİ

İHSAN IŞIK

-4-

ELVAN YAYINLARI

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Elvan Yayınları: 5

I.Baskı: Ankara, 2006

Redaksiyon:
Hüseyin Atabaş - Hayriye Ünal

Dizgi, Düzelti:
Canan Sevinç, Murat Erol
Berman Erdoğmuş, Koray Gümüş, Tülin Özçakır,
Dudunur Karadaş, Levent Kozan, İlkay Acar

Kapak:
Mehmet Fidancı

İç Sayfa Düzeni:
Hüseyin Taha Seyrek, Ahmet Kocakurt, Selcan Demirci

Teknik Hazırlık:
Elvan Yayınları
Tel: 0312.2298884

Belgeç: 0312.2298824

Baskı-Cilt:
Pozitif Matbaacılık
Tel: 0312. 3974237-38

Copyright:
İhsan Işık

ISBN 975- 00315-2-0 (Takım)
ISBN 975- 00315-6-3 (4. Cilt)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İHSAN IŞIK

Resimli ve Metin Örnekli

TÜRKİYE EDEBİYATÇILAR ve KÜLTÜR ADAMLARI ANSİKLOPEDİSİ

Cilt: 4

E-I

ELVAN YAYINLARI

Yazışma: P.K. 397 / 06443 Yenişehir/Ankara
Büro: Sümer 2 Sok. No: 30/11 Kızılay-Ankara
Tel: 0312.2298884-312.2298885
Belgeç: 0312.2298824
E-Posta: yazarans@yahoo.com
Web: www.yazarans.com

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Babam Salih Işık'ın aziz hatırasına…

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

SUNUŞ

Bürokrasiye geçene dek uzun yıllar severek sürdürdüğüm edebiyat öğretmenliğim boyunca, öğrencilerimin birçok önemli yazarımızın adını bile duymadığı, haklarında hiçbir şey bilmediği gerçeğiyle yüz yüze geldim. Öğrencilerim, oldukça önemli eserler veren bu yazarlardan örnekler sunduğumda; her defasında "Hocam, okuduklarınız çok güzel ama, ne yazık ki bu yazarın adını şimdiye kadar hiç duymadık" demek zorunda kalıyorlardı. Bilgilenmek için başvurdukları sözlük ve ansiklopedilerde de yazarların pek çoğunu bulamıyorlardı. Buldukları bilgiler ise çok kısıtlı idi.

Ayrıca, bu kaynaklarda sadece edebiyatçı yazarları kapsayan bilgiler vardı. Tarih, felsefe, sosyoloji, din, folklor, siyaset, iktisat gibi önemli sosyal bilimler alanlarında değerli eserler veren bilim ve düşünce insanlarımız ise hiçbir kaynakta bir araya getirilmemişti. Toplum hayatımızın bugününü ile yarınını yakından ilgilendiren konularda önemli düşünsel ve bilimsel ürünler verenler yoktu. Anılarıyla geçmişimize ışık tutanlara, kitaplaştırdıkları röportajlarıyla insanımızı tanıtan ve toplumsal yapımızı gözümüzün önüne serenlere, bir başka deyişle edebiyatımızın birikiminlerine işaret edilmemişti. Kaynaklarda küçük bir bölümü olanların hakkında ise güncellenmemiş, karmaşık, çelişkili ve yetersiz bilgiler vardı.

İşte ben bu kaygı verici durumu önemseyerek bütün sosyalbilimler alanında Türkçe eser veren yazarlarımızı -aralarında ayırım yapmadan- şimdiki ve gelecekteki kuşaklara tanıtacak bir kaynak eser hazırlamaya başladım. 1980'lerde başladığım bu çalışmanın ilk verimi 1990'da *Yazarlar Sözlüğü*'dür. Bu kitabın ilk basımında 1700 yazarımızın biyografisini bir araya topladım. Bu çalışmada ayrıca, 1990 yılına kadar hiçbir kaynakta biyografik bilgisi bulunmayan 500'den fazla yazar hakkında ilk kez bilgi verilmiş oluyordu.

Yazarlar Sözlüğü'nün ilgi gören ilk basımı, bir yandan önemli bir boşluğu doldururken aynı zamanda eksiklerin farkına varmamı da sağladı. Bu ilk çalışmadan sonra hemen her şehirden yazarlar, akademisyenler, böyle bir ansiklopedide olması gereken çok sayıda adı bildirmeye başladı. Yine de bu basımda sosyalbilimler alanında çalışma yapanların, bazı olanaksızlıklar nedeniyle ansiklopedide yer alamadığını belirtmek gerekir. Sonuçta ikinci basıma, 900 yeni biyografi ekleyerek, 2600 civarında biyografi hazırlamış oldum.

2001 yılında, toplamış olduğum bilgiler sözlük boyutunu aşıp ansiklopedi tanımına uygun hale geldi. Böylece, *Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi*'ndeki yazar sayısı 3218'e ulaştı. Ardından yapılan ikinci basımda 70 yeni biyografi ile 3288 yazar hakkında bilgiyi yayımlamış olduk. 2002 ve 2003 yılları boyunca yeni kaynaklara ulaşma çabasını sürdürdüm. Bunlar üzerinde yaptığım araştırma ve incelemeler sonunda, ansiklopedideki madde sayısı bir önceki basımın iki katına çıkarak 5786'ya ulaştı.

Üç ciltlik ansiklopediyi tamamladığım 2004 yılında, bu ansiklopedinin yabancı dillere çevrilmesi ile yazarlarımızın dış dünyaya tanıtımı gündeme geldi. Bunun üzerine binlerce yazar arasından bir kurul eşliğinde titizlikle seçtiğim 2023 yazar hakkındaki bilgilerin İngilizceye çevrilip üç ciltlik *"Encylopedia of Turkish Authors"* adıyla yayımlanmasını sağladım. Türkiye tarihi boyunca binlerce yazarımızı dış dünyaya tanıtan ilk çalışma olan bu ansiklopedi, dönemin Kültür ve Turizm Bakanı Atilla Koç ile Müsteşar Prof. Dr. Mustafa İsen tarafından, Ekim 2005'teki Uluslararası Frankfurt Kitap Fuarında dünyaya tanıtıldı. Yurda dönüşümüzde bu ansiklopediler Başbakanlık Tanıtma Fonu Genel Sekreterliği tarafından dünya kütüphanelerine gönderildi. *"Encyclopedia of Turkish Authors"*, ayrıca Kültür ve Turizm Bakanlığının İngilizce web sitesinde yayımlanarak dış dünyanın bu bilgilere ulaşması sağlandı.

Uzun yıllardır, biyografi çalışmalarımı 10.000 yazar biyografisini toplayarak sonlandırmayı amaçlıyordum. Üstelik, yaklaşık son bin yıllık Türk kültür birikimi bu çalışmanın malzemesini sağlamaya yeterliydi. Ayrıca bu ansiklopedi metin örnekli olursa, özellikle Tanzimat'tan sonraki yazarlarımızın dil ve üslûpları hakkında da fikir verilecek, yazarlarımızın önde gelenleri hakkında yine tanınmış yazarlarımızın yaptığı değerlendirmeler eklenirse edebiyat ve kültür tarihimizin büyük temsilcileri üzerine kapsamlı bilgiler sunulmuş olacaktı. Bu bağlamda, eserleri okul kitaplarına da girmiş olan 500'e yakın şair ve yazarımızın eserleri üzerinde ayrı ayrı durularak sanatçı kişilikleri hakkında doyurucu bilgiler verildi. Böylece, yazarlar hakkındaki kuru bilgilerin dışında, onların edebi kişiliklerini öğrenmek isteyenlerin gereksinimlerini de karşılamaya çalıştım. Özellikle edebi eser veren yazar biyografilerine haklarındaki eleştiri ve özgün yorumlardan örnekler aldım. Ayrıca, bu çalışmaların geniş birer kaynakçasını ekleyerek araştırmacılara kolaylık sağlamayı amaçladım.

Elbette bu sunuşta çok özet olarak anlattığım çalışma süreci, burada söylendiği kadar kolay olmadı. Büyük emekler ve oldukça sınırlı imkânlarla günyüzüne çıkarılan *Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçılar ve Kültür Adamları Ansiklopedisi*'nin bir boşluğu doldurduğunu, bundan sonra bu doğrultuda çalışma yapacak olanlara da yol açıcı olduğunu

Ücretsiz PDF kitap Arşivi - https://rantey.org

Sonuç olarak, Eylül 2006'da projemi tamamlayıp, 10.300'ü aşkın yazarımız hakkındaki yeni ve kapsamlı bilgileri toplamış oluyorum. Ayrıca ek bölümde yer alan iki indeks ile araştırmacılara büyük bir kaynakça sunulduğunu sanıyorum.

Bu çalışmayı okurların yararlanmasına sunarken; her şey ve her sözden önce, hazırlığı ve basımı büyük zorluklarla gerçekleşen bu 10 ciltlik çalışmayı tamamlamamı nasip eden, yüce Allah'a hamd ederim.

Ayrıca;

Hayatım boyunca süren bütün çalışmalarımda olduğu gibi bu çalışmam sırasında da tüm sıkıntıları benimle paylaşmak zorunda kalan sevgili eşim Gülay'a;

Bu çalışmamda bana önemli katkılar sağlayan ve ikisi de değerli birer şair ve yazarımız olan çalışma arkadaşlarım Hayriye Ünal ve Hüseyin Atabaş'a; manevi destekleri ve sürekli teşviklcriyle beni motive eden bütün şair ve yazar dostlarıma;

Bu çalışma sürecine değerli katkılarda bulunan dönemsel mesai arkadaşlarım Canan Sevinç, Murat Erol, Osman Özbahçe, Mahzun Doğan, Koray Gümüş, Tülin Özçakır, Dudunur Karadaş, Levent Kozan, Hüseyin Taha Seyrek, İlkay Acar, Selcan Demirci ve Ahmet Kocakurt'a;

Yaptığı güzel kapak çalışmasından dolayı grafik sanatçısı ve şair Mehmet Fidancı'ya teşekkürlerimi sunmayı vicdan borcu biliyorum.

İhsan IŞIK
Ankara, 1 Eylül 2006

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

A- KAPSAM

Bu ansiklopedide tarih dilimi itibariyle 19., 20. ve 21. yüzyılda edebiyat ve sosyal bilimler alanlarında eser verenler esas alınmıştır. Öğrencilerin ihtiyaçları dikkate alınarak Türk edebiyatının önceki yüzyıllardaki ünlü temsilcileri (Fuzuli, Nedim, Şeyh Galib, Yunus Emre vb.) eklenmiştir.

Ansiklopedide edebiyat ve sosyal bilimlerin herhangi bir dalında telif eser vermiş her yazarın hakkında bilgi vermeye, bu bilgilerin kaybolmadan derlenmesine çalışılmıştır. Kendilerini tanıtma olanağına sahip olan yazarlarla birlikte, Anadolu'nun çeşitli köşelerinde yaşayıp değerli eserler veren, fakat ismi duyulmayan yazarların tanıtımına da özen gösterilmiştir.

B- BİYOGRAFİLER, ÖRNEKLER, FOTOĞRAFLAR

Ana gövdeyi oluşturan bu bölümde yazarların kimlik bilgileri, meşguliyetleri; edebiyat, kültür ve bilim dünyasındaki yerlerini tanıtan bilgiler ile eserlerinin türlerine göre listesi, kaynakça bilgileri verilmektedir.

Madde içlerinde, kendi değerlendirmelerimizin yanı sıra, başka yazarların değerlendirmeleri de eklenmiş; Türk edebiyatı, düşünce ve bilim tarihinin önde gelen isimleri hakkında ise ayrıca çerçeve içinde müstakil yazılar konulmuştur.

Prensip itibariyle, her yazarı, dil ve üslup özelliklerini gösteren metin örnekleriyle tanıtmak istedik. Bu amaçla edebiyatçımızın çeşitli türlerde eserlerinden örnekler sunduk. Uygun örnekler bulduğumuz düşünce adamlarımızı da edebiyatçılarımıza ekledik.

Ansiklopedimizde 6000 kadar yazar fotoğrafı yer almıştır.

Ç- İÇİNDEKİLER

Bu bölümde biyografilerin hangi sayfalarda yer aldığı belirtildiği gibi; takma adları, soyadları, ön adlarıyla bilinenlerin daha kolay bulunması için sık sık atıflar yapılmıştır.

İçindekiler bölümünde; biyografi sayfalarında olduğu gibi;

1. Genel olarak soyadına göre alfabetik sıralama yapılmıştır.

Örnek: **ADA, Ahmet.**

2. Aramayı kolaylaştırmak için yeterli göndermeler yapılmıştır.

Örnek: **ARİF, Ahmed.** Bkz. AHMED ARİF

3. Mahlas ve müstearlarıyla tanınıp, kitaplarında asıl isimlerini kullanmayanların tercih ettikleri isim tümüyle büyük harfle yazılarak, özgeçmişlerinde asıl veya tam isimleri belirtilmiştir.

Örnek: **YAVUZ BAHADIROĞLU, HEKİMOĞLU İSMAİL** vd.

4. İsim bulmayı kolaylaştırmak için gerçek isimlerden kitaplarında müstear isim kullananlara göndermeler yapılmıştır:

Örnek: **OKÇU, Ömer.** Bkz. HEKİMOĞLU İSMAİL

5. Soyadı kanunundan önce vefat etmiş olanlar büyük harfle yazılmıştır.

Örnek: **ZİYA GÖKALP.**

6. Büyük harfle yazılan isimler aynı ise, parantezdeki isimlere göre sıralama yapılmıştır:

Örnek:

AYNÎ (Abdurrahman Zeyneddin)

AYNÎ (Bedreddin Ebû Muhammed Mahmud)

7. İlk iki kelimesi aynı olan isim ya da soyadlarından sonra isimlerinde ikinci bir kelime olanlar sonraya sıralanmıştır:

ARIT, Fikret

ARIT, Fikret Adil. Bkz. FİKRET ADİL

D- EK BÖLÜMLER

Ansiklopedimizde 10.300'ü aşkın biyografinin yer aldığı biyografi bölümünden başka 4 ek bölüm yer almaktadır:

1. TÜRK DÜNYASI YAZARLARI

Bu bölümde Orta Asya ülkelerinde yaşayan Türk-şair ve yazarlar alınmıştır. Bu ülkelerde doğmuş olsalar da Türkiye Türkçesi ile eser vermiş olanlar, çeşitli Avrupa ülkeleri ile Kıbrıs ve Kerkük'te yaşayan ve eserlerinde Türkiye Türkçesini kullananlar ansiklopedinin ana bölümünde belirtilmişlerdir. Ansiklopedinin tümünde, hakkında bilgi verilen Türk Dünyası yazarlarının sayısı 500 civarındadır.

2. DOĞUM ve ÖLÜM GÜNLERİ

Edebiyat ve düşünce hayatımıza önemli hizmetlerde bulunmuş yazarlarımızın anma günlerine yardımcı olsun diye kitabın sonuna ayrı ayrı "DOĞUM GÜNLERİ" ve "ÖLÜM GÜNLERİ" diye iki bölüm konulmuştur.

3. BİLİM VE SANAT - EDEBİYAT ÖDÜLLERİ

200 civarında kuruluşun Türkçe eser veren yazarlara verdiği ödüller listesinin yer aldığı bu bölümde, edebiyatçı, düşünür ve bilim adamlarımız için şimdiye verilmiş ödüllerin listeleri yer almaktadır.

SEÇİLMİŞ KAYNAKÇA

Son bölümde yer alan SEÇİLMİŞ KAYNAKÇA'da, bu ansiklopedinin hazırlanmasında geniş ölçüde yararlanılan başlıca eserlerden oluşan bir seçme kaynakça sunulmuştur.

4. İNDEKSLER

a. YAZAR ADLARI İNDEKSİ

Bu indeks ile amacımız, her bir yazarımız hakkında, kendi maddesinin dışında, 10.300 biyografinin yer aldığı diğer sayfalarda geçen bilgilere işaret etmektir.

b. YER ADLARI İNDEKSİ

Bu bölüm, bu ansiklopedinin en önemli bölümlerinden biri olup, Türkçenin hinterlandında yer alan Türkiye ve dünya şehirlerinin hangi sayfalarda geçtiği belirlenmektedir.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

BAŞLICA KISALTMALAR

ABD: Amerika Birleşik Devletleri
ADD: Atatürkçü Düşünce Derneği
ADMMA: Ankara Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi
AİİBF : Ankara İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
AKDTYK: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu
AKP: Adalet ve Kalkınma Partisi
AK Parti: Adalet ve Kalkınma Partisi
Akt.: Aktaran, aktarma
AKÜ: Afyon Kocatepe Üniversitesi
ANSAN: Antalya Sanatçılar Derneği
AÖF: Açık Öğretim Fakültesi
AP: Adalet Partisi, Ajans Presse
APK: Araştırma, Planlama, Koordinasyon
ASEM: Alternatif Sanatçılar Edebiyatçılar Müzisyenler Derneği
ATAÜ: Atatürk Üniversitesi
AÜ: Ankara Üniversitesi
bas.: Basılış, basım
BASAD: Bakırköylü Sanatçılar Derneği
BASİSEN: Banka-Sigorta İşçileri Sendikası
BEKSAV : Bilim Estetik Kültür ve Sanat Vakfı
BEMBİRSEN: Belediye Mensupları Birliği Sendikası
BRT: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Radyo Televizyonu
BESAM: Bilim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği
BSN: Bediüzzaman Said Nursî
BİLSAK: Bilim Sanat Kültür Hizmetleri Kurumu
Bkz.: Bakınız
BTTDD: Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği
BYYO: Basın Yayın Yüksek Okulu
ÇEKÜL: Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı
çev.: Çeviri, çeviren
ÇYDD: Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği
D.: Doğumu
der.: Derleyen.derleme
DEÜ: Dokuz Eylül Üniversitesi
DÜ: Dicle Üniversitesi
DİB: Diyanet İşleri Başkanlığı
DİE: Devlet İstatistik Enstitüsü
DMMA: Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi
DT: Devlet Tiyatrosu
DTCF: Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi
DÜ: Dicle Üniversitesi
EAÜ: Erzurum Atatürk Üniversitesi
EGAY-DER: Egeli Araştırmacı ve Yazarlar Derneği
EKİ: Ereğli Kömür İşletmeleri
EUCH: Etos Universal Cultur House
EÜ: Ege Üniversitesi
FAK: Folklor Araştırma Kurumu
Fak.: Fakültesi
FIJET: Uluslararası Turizm Yazarları ve Gazetecileri Birliği
FP: Fazilet Partisi
FÜ: Fırat Üniversitesi
GEF: Gazi Eğitim Fakültesi
GESAM: Türkiye Güzel Sanat Eseri Sahipleri Meslek Birliği
GÜ: Gazi Üniversitesi
Haz.: Hazırlayan
HÜ: Hacettepe Üniversitesi
İBŞT: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Tiyatroları
İFSAK: İstanbul Fotoğraf ve Sinema Amatörleri Derneği.
İHL: İmam - Hatip Lisesi
İHO: İmam - Hatip Okulu
İİBF: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

İLESAM: İlim Edebiyat Sanat Eserleri Sahipleri Meslek Birliği
İİTİA: İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi
İTİA: İktisadi veTicari İlimler Akademisi
İTÜ: İstanbul Teknik Üniversitesi
İÜ: İstanbul Üniversitesi
KASD: Kayseri Sanatçılar Derneği
KIBATEK: Kıbrıs - Balkanlar - Avrupa - Türk Edebiyatları Kurumu
Kom.: Komisyon
KTÜ: Karadeniz Teknik Üniversitesi
KÜSAD: Kültür Sanat Habercileri Derneği
MAZLUM-DER: İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği
MÇP: Milliyetçi Çalışma Partisi
MDP: Milliyetçi Demokrasi Partisi
MEB: Milli Eğitim Bakanlığı
MESAM: Müzik Eserleri Sahipleri Meslek Birliği
MESS: Metal Eşya Sanayicileri Sendikası
MEŞYAD: Mersin Şairler ve Yazarlar Derneği
MGV: Milli Gençlik Vakfı
MHP: Milliyetçi Hareket Partisi
MP: Millet Partisi
MNP: Milli Nizam Partisi
MSP: Milli Selamet Partisi
MSÜ: Mimar Sinan Üniversitesi
MTTB: Milli Türk Talebe Birliği
MTV: Milliyet Film Televizyon Video Sanayi ve Ticaret A.Ş.
MÜ: Marmara Üniversitesi
OMÜ: Ondokuz Mayıs Üniversitesi
ORSEV: Ordu Sanat Evi
Oyn.: Oyun, oynandı
Ö.: Ölümü
R.: Rumî
RP : Refah Partisi
RTÜK: Radyo Televizyon Üst Kurumu
RYD: Reklam Yazarları Derneği
Sad.: Sadeleştirme, sadeleştiren
Sah.: Sahnelendi
SAÜ: Sakarya Üniversitesi
SBE: Sosyal Bilimler Enstitüsü
SDÜ: Süleyman Demirel Üniversitesi
SED: Sanat Elçştirmenleri Derneği.
SEDER: Sanat Eğitimcileri Derneği
SESAV: Sanat Eğitim Sağlık Vakfı
SHÇEK: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
SİSAV: Sivil Savunma Vakfı
SÜ: Selçuk Üniversitesi
TAEK: Türkiye Atom Enerjisi Kurumu
TAKVA: Tarımsal Kalkınma Vakfı
TBE Ansiklopedisi: Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi (2.bas.2003)
TCT Ansiklopedisi: Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi (5 cilt, 1985)
TDE: Türk Dili ve Edebiyatı
TDE Ansiklopedisi: Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (8 cilt, 1976-1998)
TDK: Türk Dil Kurumu
TDV: Türkiye Diyanet Vakfı
TDK: Türk Dil Kurumu
TDOE-TDE Ansiklopedisi: Türk Dünyası Ortak Edebiyatı Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi 1-5 (2002-2005).
TED: Türk Eğitim Derneği
TGC: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti
TGS: Türkiye Gazeteciler Sendikası
TEHA: Telif Hakları Ajansı
TEK: Türkiye Elektrik Kurumu
TEMA: Türkiye Erozyonla Mücadele Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı
THA: Türk Haberler Ajansı
THM: Türk Halk Müziği
TİKA: Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı
TKİ: Taş Kömürü İşletmeleri
TMKV: Türkiye Milli Kültür Vakfı
TOBAV: Türkiye Opera ve Bale Çalışmaları Vakfı
TODAİE: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü
TÖB-DER: Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği
TÖYKO: Tüm Öğretmenler Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği
TÖS: Türkiye Öğretmenler Sendikası
TSYD: Türkiye Spor Yazarları Derneği
tsz: tarihsiz
TSİP: Türkiye Sosyalist İşçi Partisi
TSM: Türk Sanat Müziği
TTB: Türk Tabipler Birliği
TTK: Türkiye Taşkömürü Kurumu
TÜ: Trakya Üniversitesi
TÜBİTAK: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu
TÜRSAK : Türkiye Sinema ve Audiovisiuel Kültür Vakfı
TÜSAV: Türk Sanatı ve Eğitimi Vakfı
TÜTAV: Türk Tanıtma Vakfı
TYB: Türkiye Yazarlar Birliği
TYS: Türkiye Yazarlar Sendikası
UÜ: Uludağ Üniversitesi
vb.: Ve benzerleri
vd.: Ve diğerleri
Yaz.: Yazan
YAZKO: Yazarlar ve Çevirmenler Kooperatifi
YİMDER: Yönetici İktisatçı ve Muhasebeciler Derneği
YÖK: Yüksek Öğretim Kurumu
YYÜ: Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Adem Eryürük

1995), *Çıkış Kapısı* (Frederik Pohl'den, 1995).

DİĞER: *Kalimerhaba İzmir* (2004).

HAKKINDA: Can Eryümlü / Ben Zaman Tanrısı (1998), Asuman Kafaoğlu-Bükc / Zamanın Resmini Çekebilir misin? (Cumhuriyet Kitap, 3.9.1998).

ERYÜRÜK, Adem

Öykü yazarı. 22 Mayıs 1968, Afyon doğumlu. Dumlupınar Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Adana ve Eskişehir'de 1986-99 yılları arasında meteoroloji memurluğu yaptı. Sonra öğretmenliğe geçti ve Eskişehir'de edebiyat öğretmeni olarak çalıştı.

Öyküleri 1988'de *Yeni Adana* gazetesinde başlayarak *Üçüncü Öyküler, Edebiyat ve Eleştiri, Güney, Adam Öykü, Yaba, Varlık, Güzel Yazılar* vd. dergilerde yayımlandı. 1997 Gençlik Kitabevi Birinci Başarı Ödülünü aldı.

ESERLERİ (Öykü):

Dört Adım (1980), *Irmak Olmak* (1991).

HAKKINDA: Erendiz Atasü / Ustaların Seçtikleri (Varlık dergisi, Haziran 1997), M. Sadık Aslankara (Cumhuriyet Kitap, sayı: 551, Eylül 2000).

ERZEN, Afif

Arkeolog, yazar. 1913, Arapgir / Malatya doğumlu. 1925'te Arapgir Numune İlkokulundan, 1933'te Sivas Erkek Lisesinden mezun oldu. 1934-40 yılları arasında burslu olarak Berlin, Jena ve Leipzig Üniversitelerinde okudu; doktorasını Leipzig'te tamamladı. 1940'ta İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Eski Çağ Tarihi Kürsüsünde asistan, 1944'te aynı kürsüde doçent ve 1955'te profesör, 1956'da bölüm başkanı oldu. Türk Tarih Kurumu adına arkeolojik kazılara katıldı. 1960'tan başlayarak İÜEF ile Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü adına Van bölgesinde çalışmalara başladı. 1955 yılında Manyas gölü / Ergili-Daskyleion kazısı, Side, Perge kazıları, 1959'da Van bölgesi / Van Kalesi, Çavuştepe, Çermik Giyimli, Toprakkale kazılarında bulundu. 1971 yılından itibaren aralıklarla Enez (Ainos) kazıları başkanlığını yürüttü. Türk Tarih Kurumunun asli üyesi (1946), Alman Arkeoloji Enstitüsünün (1968) muhabir üyesidir. 1966-70 yılları arasında iki dönem edebiyat fakültesi dekanlığı yaptı. Dekanlığı sırasında Van'da Van Bölgesi Tarih ve Arkeoloji Araştırmaları Enstitüsü (1967) ile Edirne'de Güneydoğu Balkan Araştırmaları Enstitüsünü (1969) kurdu ve 1983'e kadar başkanlığını yürüttü.

BAŞLICA ESERLERİ:

Kilikien bis zum Ende der Perser Berr Schoft (*Pers Egemenliği Sonuna Kadar Kilikya*, 1940), *Tarsus Kılavuzu* (1943), *İlk Çağda Ankara* (1946), *Çavuştepe I* (1978), *Van Bölgesinde Yeni Urartu Araştırmaları* (1974-76), *VIII. Türk Tarih Kongresi Bildirileri Doğu Anadolu ve Urartular* (1979), *İstanbul Şehrinin Kuruluşu ve İsimleri, Sinop Kazısı 1953 Yılı Çalışmaları, Van'da Urartulara Ait Toprakkale'de 1959-1961 Araştırmaları, Enez (Amos) Araştırmaları, Vankalesi 1974 Yılı Çalışmaları, Çavuştepe Kazısı Çalışmaları IV. Kazı Sonuçları Toplantısı* (1983), *İlkçağ Tarihinde Trakya Başlangıçtan Roma Çağı'na Kadar* (1994).

HAKKINDA: Meydan-Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi (c. 4, 1969-1973), Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi (c. 4, 1983), TDOE - TDE Ansiklopedisi 3 (2003), Özlem Ağırgan / Dünden Bugüne Edirne İsimler Sözlüğü (2004).

ERZEN, İsmail Hatip

İslâm bilgini (D. 13 Nisan 1882, Siirt – Ö. 1968, Ankara). Molla Hasan Hatipzâdeler diye tanınan ve birçok âlim ile şeyh yetiştiren bir aileden gelmektedir. Siirt'te mahalle mektebinin ardından rüştiyede, Halefiyye, Rahimiyye ve Sâlihiyye medreselerinde eğitim gördü. Mısır'a giderek Ezher Üniversitesinde İslâmî ilimler okudu. Mısır'dan dönüşünün (1909) ardından Arapça öğretmenliği yaptı. 1921-60 yılları arasında çeşitli illerde müftülük görevlerinde bulundu.

ESERLERİ:

YERGİ: *Âlem-i İslâm'a Hitap* (1340), *İslâmî Hakikatler* (1956).

ÇEVİRİ: *Lâmiyyetü'l-Acem* (1945), *Bâtınîlerin ve Karmatîlerin İçyüzü* (1948).

HAKKINDA: Mehmet Ali Sönmez / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 11, 1995, s. 318).

ERZEN, Jale

Sanat tarihi araştırmacısı. 12 Ocak 1943, Ankara doğumlu. Tam adı Adile Nejdet Jale Erzen. Lise eğitimini Amerikan Kız Kolejinde (Robert Koleji) tamamladı (1962). 1963-64 yıllarında İstanbul Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümünde eğitim aldı. Lisans ve yüksek lisans derecelerini Art Center College of Design'dan aldı (1973). Doktorasını İstanbul Teknik Üniversitesi Sanat Tarihi ve Restorasyon Bölümünde *"Mimar Sinan Dönemi Cami Cepheleri"* üzerine yaptığı doktora tezi çalışmasıyla tamamladı (1980). Art Center College of Design (1970-72), Gazi Üniversitesi Uygulamalı Sanatlar Bölümünde (1980-81), Hacettepe Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümünde (1984), Bilkent Üniversitesi İç Mimarlık Bölümünde (1987-90), Mimar Sinan Üniversitesinde (1991-93), misafir öğretim görevlisi olarak University of Bologna Dipartimento Arti Visive'de (1999), 1974'ten sonra da Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesinde görev yaptı.

Jale Erzen

1997'den sonra Sanart Birliğinin başkanlığını ve organizasyonlarını yürüttü. Ayrıca "Identity, Marginality, Space" (1992), "Art and Taboo" (1995), "Art and Environment " (1997), "Art and Science" (2000) başlıklı organizasyonları düzenledi. Pek çok makale, çeviri, sempozyum bildirisi ve editörlük çalışmaları bulunmaktadır. Amerika Araştırma Enstitüsü "Araştırma Ödülü" (1978), Fransa Kültür Bakanlığı Sanatta "Chevalier" Nişanı (1990), Tüyap Sanat Fuarında Yılın En İyi Sanat Eleştirmeni Ödülü (2000) ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi Yüksek Akademik Performans Ödülü (2000) aldı. Çağsav Vakfı kurucu üyesidir.

ESERLERİ:

Mimar Sinan Dönemi Cami Cepheleri (1981), *Sabri Berkel* (1988), *Mimar Sinan Cami ve Külliyeleri-Tasarım Süreci Üzerine Bir İnceleme* (1991), *Erol Akyavaş* (1994), *Mehmet Aksoy* (1996), *Mimar Sinan - Estetik bir Analiz* (1996).

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

ERZEN, R. Melih

Şair. 1972, Van doğumlu. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Aynı üniversitede öğretim elemanı olarak görev yaptı.

Van'da çıkan *Hazan, Seyir, Ihlamur* ve *Tandır* dergilerinin kurucuları

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

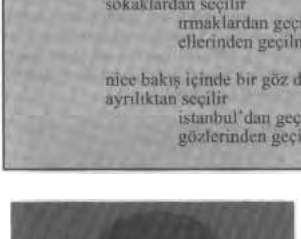
R. MELİH ERZEN

GEÇİLMEZ

beyaz karanlıklarda bulut ve kar bilinmez
güneşlerden seçilir
yanginlardan geçilir
saçlarından geçilmez

kan dökünse ufuklar umut kesilmez
sokaklardan seçilir
ırmaklardan geçilir
ellerinden geçilmez

nice bakış içinde bir göz durur seçilmez
ayrılıktan seçilir
istanbul'dan geçilir
gözlerinden geçilmez

R. Melih Erzen

arasında yer aldı. Şiirleri bu dergiler başta olmak üzere çeşitli dergilerde yayımlandı. Divan şairlerinden bazılarına nazireler yazdı.

ESERLERİ (Şiir):

Güneşi Gören Şebnem, Üşüyen Sevda, Bir İnce Yağmur, Sevdalı Yağmur Masalı (2002).

ERZİ, Adnan

Tarihçi, devlet adamı (D. 1923, İstanbul - Ö. 5 Mayıs 1990). Tam adı Hasan Adnan Sadık Erzi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü mezunu. 1951'de doktorasını verdi. ABD'de Columbia Üniversitesinde kütüphanecilik kursu gördü (1957). Ankara Üniversitesi DTCF ve çeşitli üniversitelerde tarih doçenti ve profesörü, bazı kurumlarda kitaplık yöneticisi olarak çalıştı. 1961'de Kurucu Meclis üyeliği ve aynı yıl oluşturulan Cemal Gürsel hükümetinde Devlet Bakanlığı görevlerinde bulundu. Makaleleri *Belleten* dergisi ile *Türk* ve *İslâm Ansiklopedi*'lerinde yayımlandı.

BAŞLICA ESERLERİ:

Tacizade Sa'di Çelebi Münşeatı (1956), *İbn-i Bibi El Evamirü'l-Alaiyye* (1957), *Selçukiler Devrine Ait İnşâî Eserler* (1961), *Belleten Dergisi İndeksi* (1971-72).

HAKINDA: TBMM Albümü 1920-1991 (1991), TDOE-TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ERZİNCANÎ, Muhammed Sami

Mutasavvıf (D. 1847, Selüke [Yeşilçay] / Erzincan – Ö. 1912, Erzincan). Nakşibendî şeyhlerinden. İlk eğitimini Erzincan müftüsü Kiremitçizâde Salih Efendi'den aldı. Daha sonra Erzincan alimlerinden Hacı Sadık Efendi'nin derslerine devam ederek icazet aldı. Daha sonra İstanbul'a giderek Fatih medresesinde okudu ve buradan da müderrislik icazeti alarak Erzincan'a döndü. Karakaya beldesinde imamlık, Erzurum Rüştiyesinde dört yıl öğretmenlik yaptı. Peşinden Hınıs'taki medreseye atandı. Tasavvufî eğitimini 1882'de Erzurum'da tanıştığı Şeyh Abdurrahman Tahi'den aldı. Medresedeki görevinden istifa ederek Tahi'nin Nurşin (Güroymak)'taki dergâhına gitti. 1882'de bu zattan hilâfet alarak Erzincan'a döndü. Erzincan'da Kırtıloğlu dergâhı adıyla bir dergâh kurup burada irşat hizmetlerinde bulundu. *Mektubât*'ı ve *Sohbetler*'i sadeleştirilerek yayımlandı (yay. haz. Ünal Tuygun, 1997).

HAKKINDA: Ünal Tuygun / Muhammed Sâmî-i Erzincanî / Hayatı ve Sohbetleri (1997).

ERZURUMÎ (Mustafa Kemâl b. Kemâl Şerîf)

İslâm bilgini, tasavvufçu (D. ?, Erzurum - Ö. 1899, Şam). Memleketindeki tahsilinden ve ilmî memuriyetlerden sonra Şam'a yerleşti. Burada birçok eser yazdıktan sonra öldü. Kadirî tarikatına bağlıydı.

ESERLERİ:

İmân-ı Kâmil, el-Mevâridü'l-Kemâliyye, Hediyyetü'l-Müstehâm fi Mehdi Hayri'l-Enâm, Hallü'l-Ukde fi Taştiri'l-Bürde, et-Tuhfetü'l-Enîka fi Mevlidi Seyyidi'l-Halika, es-Sevânibü'l-Kemâliyye ale'l-Hikemi'ş-Şazeliyye, el-Ezvâku'l-Kemâliyye, Vesîletü'l-Fünûn fi Nazmi's-Sülûk.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri 1 (1972).

ERZURUMLU DARÎR (Darîr Mustafa).

Bkz. KADI DARİR

ERZURUMLU EMRAH

Saz şairi. (D. ?, Tanbura köyü / Ilıca / Erzurum – Ö. ?) Doğum tarihi ve ailesi hakkında kesin bilgi yoktur. Fakat yapılan son araştırmalar 18. yüzyılın son çeyreğinde doğduğu ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Gençlik yıllarında köyünden ayrılarak Erzurum'da medrese eğitimi gördü ve divan şiiri nazım tekniğini öğrendi. Döncmin âşık hayat tarzının gereği, gezgin bir âşık olarak Sivas, Niğde, Konya, Çankırı, Tokat, Kastamonu gibi çeşitli yöreleri dolaştı. Birden fazla evlendiği söylenir. Bu arada tasavvufa yönelerek Nakşibendî tarikatının Halidiye koluna bağlandı. Bu sahada bilgi ve görgüsünü tamamladıktan sonra seyahate çıktı. Gezdiği yerlerde birçok çırak yetiştirerek âşık kolunun kurucusu oldu. Öğrencilerinin en tanınmışları Tokatlı Nuri ve Tokatlı Gedai'dir. Şiirlerinin türkü ve şarkı olarak söylenmesi ona büyük şöhret sağladı. Bir rivayete göre Tavukpazarı'ndaki Âşıklar Cemiyetinin reisliğinde bulundu. Tokat'ın Niksar ilçesinde 1854'de öldüğü sanılmaktadır. Burada Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından kendisi için 1986'da bir türbe yapıldı.

19. yüzyıl âşık tarzının özelliklerini çok iyi bilen Emrah, şiirlerini âşık fasıllarında okunmak üzere yazdı. Çağdaşları gibi divan şiirine yakındır. Aruz ölçüsüyle gazel, murabba, muhammes gibi çeşitli divan şiiri türlerinde ürünler verdiyse de bu eserleri Bâki ve Nedim gibi büyük şairlerin

ERZURUMLU EMRAH

KOŞMA

Ela gözlerini sevdiğim dilber
Sen benim derdime deva bilmezsin
Ya nice tabibsin yoktur ilacın
Yürekte yaramı sarabilmezsin

Sana derin sana ey kalbi hayın
Kimseler çekmesin feleğin yayın
Alıp harap ettin gönlüm sarayın
Şimdi bir taşını koyabilmezsin

Emrah eder boşa gitti sözlerim
Muhabbeti can evine gizlerim
Ne durusun ağlasana gözlerim
Gitti kaşı kara, görebilmezsin

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

taklitleri olarak görüldü. Bunlardaki şekil ve dil kusurlarının çokluğu da onun klasik bir şair olarak kabul edilmemesine yol açtı. Hece ölçüsüyle yazdığı koşma ve semai gibi şiirleri ise büyük ilgi topladı.

Emrah'ın şiirlerinde mahalli dil özellikleri ve tasavvuf unsurları çok belirgindir. Fakat eserlerine dervişlikten çok, âşıklık maceraları kaynaklık etmiştir. Şiirlerinde daha çok aşk, ayrılık, gurbet, yaşadığı dönemden şikâyet gibi unsurlar önemli yer tutar. Tasavvufta derinleşemeyen, terimleri birer kalıp olarak kullanan şair, kendisinin bir mutasavvıf olduğunu iddia etmektedir. Bazı kaynaklarda Bektaşiliğe sempatisinden de söz edilir. Taklit ve temsil gücüne sahip olduğu için daha çok halk zümresi içinde tanındı. Bazı şiirlerinin dili ağır olmakla birlikte, bu durum yaşadığı dönemin âşık tarzının bir özelliği olarak değerlendirildi.

Emrah'ın şiirlerinin çoğu Tokatlı Nuri tarafından bir araya getirildi. Bu yazma eserin ilk kısmında şairin hece ve aruz vezniyle yazdığı toplam 348 manzume, son kısmında ise Nuri'nin kendi şiirleri yer almaktadır. Ayrıca aruzla yazdığı şiirlerinden oluşan divanı Rifai şeyhlerinden Erzurumlu Abdülaziz tarafından elli altı sayfalık bir kitapçık olarak *Dîvan-ı Emrah* adıyla bastırıldı (1913). Daha sonra Eflatun Cem Güney, *"Erzurumlu Emrah: Hayatı Şahsiyeti Eserleri"* (1928) adlı çalışmasında Emrah'ın hece vezniyle yazdığı şiirleri topladı. 169 şiirin bulunduğu bu kitaptaki manzumelerin çoğu Tokatlı Nuri, Gevheri, Âşık Ömer, Karacaoğlan, Ercişli Emrah gibi şairlere aittir. Emrah'ın şiirleri üzerine Fuad Köprülü, Cahit Öztelli gibi araştırmacılar yayım yaptılar. Bu çalışmalarda başka şairlerin eserleri ile karıştırılan manzumeler ayrıldı ve yeni şiirleri yayımlandı.

"Hamlesiz, daha ziyade şairâne bir duruşa benzeyen bol bir tasavvuf unsuru, bazı mahallî dil hususiyetleri onun şiirine ancak hususi çeşni verirler. Emrah'ın eseri ancak muayyen hudutlar içinde kalan mahallî bir zevki tatmin edebilen eserlerdendir. O da, her iki gelenekte yetişen birçok muasırları gibi, devrinin resmi hayata getirdiği muayyen yeni ıstılahları şiirine sokar:

'Ordu-i mihnette, kişver-i gamda
Ben müşirim, sevda müsteşarımdır
Berk uran sevdadır süz-i sinemde
Bu aşkın nişan-ı iftiharımdır'

kabilinden kıt'a ve mısralarla, tıpkı yeni moda olan bir kumaş veya kıyafet hususiyeti gibi, Mahmud II devrinin yeni ihdasları olan kelimeler üzerinde yaptığı oyunlar hakikatte âşık tarzına büyük bir şey ilave etmez." (M. Fuad Köprülü)

"Emrah'ın kabiliyeti kendi köyünün çiçekli, çiğdemli koynunda bir güzellik zevki duyarak inkişafa başlamış ve sonra bu duygularını dile, tele getirmenin yolunu aramıştır. Köyünden Erzurum'a gelerek iyi bir medrese tahsili yaparak eski şiir zevkini tadıp, eski nazım tekniğini öğrenmiştir. Erzurum'da ilim tahsili yanında o devrin bir pir'e intisab etme geleneğine uymuş, Nakşibendiye tarikatının Hâlidiye şubesini kuran Şeh Halid'e intisab ederek onun tasavvufi fikir ve telkinlerinden feyiz almıştır.

ERZURUMLU EMRAH

SEMAİ

Tutam yar elinden tutam
Çıkam dağlara dağlara
Olam bir yarcli bülbül
İnem bağlara bağlara

Birin bilir birin bilmez
Bu dünya kimseye kalmaz
Yar adını desem olmaz
Düşer dillere dillere

Emrah eder bu günümdür
Arşa çıkan tüttünümdür
Yare gidecek günümdür
Düşeni yollara yollara.

'Kelâmın fehm eder eylesinler bu müseddesten
Bu feyzi almışım Emrâh bir Şeyh-i mukaddesten'

diyerek medrese, tekke havasını koklayarak hayatını sürdürmüştür. Fakat bir süre sonra aşk olmayınca meşk olmaz ve gurbete düşmeyince, âşık âşık olmaz felsefesinden hareket ederek Erzurum'dan ayrılmış Anadolu'nun çeşitli illerini dolaşarak 'Sivas, Tokat, Kastamonu, Niğde ve Çankırı'yı gezmiştir. Emrah bir müddet Sivas'ta kalmış ömrünün sonuna doğru Tokat ilinin Niksar ilçesine yerleşmiştir. Yapılan araştırmalar sonucu da aynı yerde 1860 yılında vefat ettiğini ve Niksar'ın Karşıbağ Mahallesinin Tekkebayırı semtindeki mezara defin edildiği öğrenilmektedir.

"Emrah, şiirlerini aruz ve hece vezniyle yazmıştır. Dili çok sadedir. Zamanla şiirleri bestekarlar tarafından bestelenmiş, koşmaları ölümünden sonra o devrin aşıkları tarafından sazla dile getirilmiş, bunlardan bir kısmı notaya alınmıştır." (M. Zeki. Kurnuç)

HAKKINDA: M. Fuad Köprülü / Erzurumlu Emrah (1924), Murat Uraz / Halk Edebiyatı Şiir ve Dil Örnekleri (1933), Eflatun Cem Güney / Erzurumlu Emrah (1955), Ahmet Hamdi Tanpınar / 19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi (1956), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), İbrahim Aslanoğlu / Halk Edebiyatı Seksiyonu Erzurumlu Emrah'a Dair Notlar (Uluslararası Folklor ve Halk Edebiyatı Semineri Bildirileri 27-29 Ekim 1975), Cahit Öztelli / Erzurumlu Emrah'a Mal Edilen Şiirler (Folklor Araştırmaları Yıllığı, 1975) - Sahte Şöhret Bir Ozan: Erzurumlu Emrah (1976), Vehbi Cem Coşkun / Emrah Hiçbir Zaman Sahte Şöhret Değildir (Türk Folkloru Araştırmaları, 1976), Orhan Ural / Dost Elinden Gelen Turna Erzurumlu Emrah-Hayatı Şiirleri (1976), R. Ekrem Koçu / Emrah Erzurumlu-TDE Ansiklopedisi (1979), Hikmet Dizdaroğlu / İki Adaş Sazsairi Ercişli Emrah-Erzurumlu Emrah (Türk Folkloru, Haziran 1980), Pertev Naili

ERZURUMLU EMRAH

KOŞMA

Sabahtan uğradım ben bir fidana
Dedim mahmur musun, dedi yoh yoh!
Ak elleri boğum boğum kınalı
Dedim bayram mıdır, söyledi yoh yoh!

Dedim inci nedir, dedi dişimdir
Dedim kalem nedir, dedi kaşımdır
Dedim on beş nedir, dedi yaşımdır
Dedim daha var mı, söyledi yoh yoh!

Dedim ölüm vardır, dedi ayrımda
Dedim zulüm vardır, dedi boynumda
Dedim ak sineler, dedi koynumda
Dedim sevebilsem, söyledi yoh yoh!

Dedim Erzurum ne, dedi ilimdir
Dedim gider misin, dedi yolumdur
Dedim Emrah nedir, dedi kulumdur
Dedim satar mısın, söyledi yoh yoh!

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ERZURUMLU EMRAH'IN ŞİİRİ

Ali Berat Alptekin

Türk halk şiirinin başta gelen problemlerinden birisi de şâirlerin şiirlerinin birbirleriyle karışmış olmasıdır. Bu karışıklığın çeşitli sebepleri olabilir. Fakat bunların içerisinde en önemlisi, şâirlerin birbirlerinin şiirlerini alıp mahlasını değiştirmesi gelir. Bu husus halk şiirimizin her devresinde görülmektedir. İkinci önemli husus şâirlerin (âşıklarının) aynı mahlası alması ile ilgilidir. Bilindiği gibi 17. yüzyılda da bir Emrah'ın yaşadığını çeşitli kaynaklardan öğrenmekteyiz. Karacaoğlan'da olduğu gibi, bu iki Emrah'ın şiirlerinde de karışıklığın olduğu muhakkaktır. Her ne kadar iki Emrah arasında 200 sene geçmişse de, halk muhayyilesi bu iki şâiri (âşığı) daima sevmiştir. Tabii bu sevgi onların karıştırılmasına da sebep olmuştur. Günümüzde Azerbaycan ve Anadolu'da da Emrah'ın yaşadığını düşünür ve irticalen şiirler söylediğini gözönüne alırsak, bunların da ileride karıştırılacağı unutulmamalıdır. Çeşitli araştırıcılar iki şâirin (âşığın) şiirlerini birbirinden ayırma yollarını denemişlerdir. Bunda başarılı olunup olunmadığını ise şimdilik söylememiz mümkün değildir. Ancak aşağıdaki hususların yardımıyle iki Emrah'ın şiirlerini birbirinden ayırmamız imkân dahilindedir.

1. Erzurumlu Emrah'ın şiirlerinde divan şiirinin tesiri görülür. Oysa Ercişli'nin şiirleri oldukça sade ve pürüzsüzdür.

2. Erzurumlu Emrah'ın medrese tahsili yapmasına karşılık, Ercişli bu tahsilden uzak kalmıştır.

3. Ercişli Emrah bademlidir, Erzurumlu ise bade içmemiştir.

4. Ercişli, din ve tasavvuf işlerine karışmamıştır, tamamiyle dünya adamıdır. Erzurumlu ise özden olmasa bile din ve tasavvuf işleriyle uğraşmıştır.

5. Erzurumlu medreseye devam ettiği için halk şiiri türlerinin yanında divân, kalenderî, semaî, gazel de yazmıştır. Biz onu bu yönü ile bir "kalem şâiri" sayabiliriz. Ercişli ise aruzu bilmez, şiirlerini hece vezni ile söylemiştir.

6. Erzurumlu Emrah bir tarikat adamıdır, Ercişli'nin ise tarikatle ilgisi yoktur.

7. Erzurumlu'nun şiirleri tamlamalarla, yabancı kelimelerle örülüdür. Ercişli'ninki ise Erzurumlu'ya göre daha sadedir.

8. Her iki şâir de şiirlerinde kendi yörelerinin ağız hususiyetlerine bağlı kalmışlardır. (Daha geniş bilgi için bakınız, Hikmet Dizdaroğlu, "İki Adaş Sazşairi: Ercişli Emrah - Erzurumlu Emrah", Türk Folkloru, 1 (11), Haziran 1980, 3-5; 1 (12), Temmuz 1980, 3-5.)

Bütün şâirlerimizde görülen müşterek bir nokta vardır. O da şâir (âşık)'in 15 - 20 yaşlarında içtiği bademdir. Rüyada gördüğü sevgiliyi elde etmek isteyen âşık çok geçmeden eline bir saz alır ve aşkın tesiriyle gurbete çıkar. Emrah'ın şiirlerinde birinci derecede işlediği konu gurbettir.

Terk eyleyeli hangi asliyyesin Emrah,
Hâlâ dolaşır halka-i devrânı vatansız.

Gurbet olur da ayrılık olmaz mı? Elbette her şâirin (âşığın) şiirinde gurbetle ayrılık yan yana işlenmiştir.

Sevgililerin vefasızlığı, gönül yarasına tabiplerin derman bulamayışı gibi konuların yanında, tasavvuf ve bağlı bulunduğu tarikatın izleri de şâirlerin şiirlerinde işlediği konular arasındadır.

(*Erzurumlu Emrah Bibliyografyası*)

Boratav / Folklor ve Edebiyat (c. 2, 1983), Berat Alptekin / Erzurumlu Emrah Bibliyografyası (1986), Nurettin Albayrak / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 11, 1995), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. 1, 1999), Saim Sakaoğlu / Erzurumlu Emrah / Büyük Türk Klasikleri (2002), M. Zeki Kurnuç / Erzurum ve Türk Müsikisi (2005).

ERZURUMLU İBRAHİM HAKKI

Şair ve bilgin (D. 18 Mayıs 1703, Hasankale / Erzurum - Ö. 1 Temmuz 1780, Tillo). Küçük yaşlarda babasının yanına giderek Tillo köyünde Şeyh İsmail Fakirullah'ın müridi oldu. Öğrenimini on yedi yaşında iken babasının ölümü üzerine döndüğü Erzurum'da amcasının yanında sürdürdü. Erzurum'da müftü Hâzik Mehmed Efendi'den Arapça ve Farsça dersleri aldı. Bir süre Habip Efendi Camii'nin imamlığını yaptı. Babası gibi Kadirî, tarikatına mensuptu. Amcasının vefatından sonra Tillo'ya geri döndü, orada son eşi olacak olan, Şeyhinin kızı Fatimetü'l-Azize ile evlendi. Tillo'da on beş yıl kaldıktan sonra şeyhi ölünce önce Erzurum'a gitti. 1752 yılında I. Mahmud'un davetine uyarak İstanbul'a, üç defa hicaza gitti. Mısır'ı gezdi. Mezarı Tillo'da şeyhinin ayak ucundadır.

İyi bir eğitim gördüğü eserlerinden bellidir. Geniş bir tasavvuf bilgisi vardır. Sade ve güzel bir Türkçe kullandı. Ayrıca geleneksel astronominin yanısıra yeni astronomi, tıp, anatomi, geometri, cebir, felsefe konularında da geniş bir birikimi vardı. Erzurum'a döndüğünde ufak tefek kalem denemeleri yaptı, 1750'de bir tecvit yazdı, 1753'te de beş büyük eserinden ilki olan divanını yazdı. Erzurumlu İbrahim Hakkı Efendi, daha çok 1757 yılında tamamladığı *Marifetnâme* adlı eseri ile ünlüdür. Bu eserde sosyal bilimlerin yanı sıra fen bilimleri de geniş yer tutar. *Marifetnâme*, birçok kez sadeleştirilerek basıldı. Mânilerini 1985'te Âmil Çelebioğlu yayımladı. Eserlerinin bir kısmını manzum olarak yazdı. Çoğunlukla Hakkı, bazen de Fakirî mahlasını kullandı. Eserlerinin sayısı değişik kaynaklarda farklı belirtilir.

Firdevs, Fatime, Belkıs ve Züleyha isimli dört hanımı için ayrı ayrı yazdığı mektupları ünlüdür. Türk-İslâm mütefekkirleri arasında önemli izler bırakan İbrahim Hakkı aruz vezni ile yazmış olduğu şiirleriyle tasavvuf

ERZURUMLU İBRAHİM HAKKI

TEFVİZNÂME

İlâk şerleri hayr eyler
Zannetme ki gayr eyler
Arif ânı seyr eyler
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Sen Hakk'a tevekkül kıl
Tefviz et ve rıhat bul
Sabreyle ve razı ol
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Kalbin ona berk eyle
Tedbirini terk eyle
Takdirini derk eyle (anla)
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Hallak-ı Rahim oldur
Rezzak-ı Kerim oldur
Fa'al-ı Hakim oldur
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

ERZURUMLU İBRAHİM HAKKI

DÜNYA İLE OLAN ZARARDADIR

Ey aziz, Evliya-i kirâmın hallerine kavuşmak, itikadı düzeltmek, namazları vaktinde kılmak, şehvetin arzularını unutmak, sıfatları bilmek ve zat-ı ilahiyi sevmekle olur. Dünya ile olan gönül zarardadır. Ukbâ ile olan gönül erir. Mevlâ ile olan gönül temiz ve ne güzeldir.
Gafilin kalbi dünyaya bağlıdır. Zâhidin kalbi ukbâya bağlıdır. Ârif'in kalbi Mevlâya bağlıdır. Gönül, çok şefkatli bir arkadaştır. Kalbin Hakk ile olsun ve kalbin balk ile kalsın

Ey Aziz! Dil insanın terazisidir. Üç şey her belayı kendine çeker: Ciddi olmayan konuşma, şaka ve saçma sözdür. Arkadaşların gıybeti rezalettir. Şaka heybeti kıran afettir, minnet cömertliği yıkan felakettir. Konuşursan, doğru söyle, söz verirsen tut, tatlı konuşmak ve sesle selam sünnet-i kiramdır. Yumuşak söz ve bol selam insanların sevgisini kazandırır.

Ey Aziz! Zikrullahın en üstünü, sessiz olarak kalb huzuru ile Lâilâhe illallah kelime-i tayyibesini tekrardır. Zikrullah, kalblerin nuru, ruhların huzurudur. Zikrullah bedene lezzet, ruha kuvvettir. Gözlerin cilası, sırların nurudur. Arifin adeti, Allahü Teâlâ'yı zikr ve O'ndan başkasını unutmaktır. Zikrullah sadra cila, akla nurdur. Kalblerin hayatı, mahbubun likasıdır. Difin adeti, kalbin düşüncesidir. Hakkı zikredeni, Hak da zikreder.

vadisinde büyük bir şair olduğunu ispatladı.

"Her türlü güzelliğe, her güzel şeye gönül veren İbrahim Hakkı'nın müsiki için söyledikleri de dikkate değer. Bu saza ve söze aşık adam Divanı'nda ve Marifetnamesi'nde müsikinin zorlu bir müdafaasını yaparken 'türlü emzara şifa, tab'a kalbe cilâ, ruhlara gıda ve deva...' der. Kalpte ve gönülde kalan gizli sırların yalnız müsiki ile açılabildiğini, yazılamayan, söylenemeyen, teessür ve tahassüslerin tesellilerini müsikide bulabileceğimizi, yirmi dört feleğin başka başka sesleri, perdeleri, nâmeleri, bu ihtizazı getirdiğini söyler." (Elif Naci)

"Marifetname başta olmak üzere hemen bütün mensur eserlerinde yer alan manzumeler konunun okuyucu tarafından daha fazla ilgi görmesine yardımcı bir nitelik taşır. Bu tür şiirleri ya konunun özeti mahiyetinde veya örneklendirmeler şeklinde kullanmış, yer yer başka şairlerin manzumelerini de iktibas etmiştir. İbrahim Hakkı'nın şiiri eğitici, öğretici ve irşad edici bir araç olarak kullanma gayreti, ilim adamı ve mürşid kimliğinin şair kimliğinden önde bulunmasına yol açmış, dolayısıyla bazı manzumeleri şiir tekniği bakımından kusurlu bulunmuştur. Sanat değeri daha yüksek olan gazellerindeki zengin hayal ve çağrışımlar bile ona usta bir şair kimliği kazandırmaya yetmemiş, sadece kendisine geniş kültürünü ve ilmi birikimini nazımla anlatan başarılı bir nasihatçı görüntüsü vermiştir." (Mustafa Çağrıcı)

ESERLERİ:

Divan (1847, 1974'de İ. Turgut Ulusoy haz.), *Marifetnâme* (1828), *Mecmuatü'l-İrfaniyye, İnsaniyye, Mecmuatü'l-meani, Meşariku'l-yuh, Sefinetü'r-ruh min Varidatü'l-fütuh, Kenzü'l-fütuh, Definetü'r-ruh, Ruhu'ş-şüruh, Urvetü'l-İslâm, Heyetü'l-İslâm, Tuhfetü'l-kiram, Nuhbetü'l-kelam, Ülfetü'l-enam, Lübbü'l-kütüb* (Farsça şiirler antolojisi, iki manzumesi ekli).

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), İ. Turgut Ulusay / İbrahim Hakkı Divanı (1974), Şakir Dicleli / Erzurumlu İbrahim Hakkı ve Marifetnâme (1989), Âmil Çelebioğlu / Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın Mânileri (Türk Kültürü, sayı: 270, Ekim 1985), Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2. bas. 1999), Mustafa Çağrıcı / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 21, 2000), M. Zeki Kurnuç / Erzurum ve Türk Müsikisi (2005).

ES, Hikmet Feridun

Gazeteci, yazar (D. 1910, İstanbul - Ö. 6 Haziran 1992). Lise öğrenimini son sınıfta iken yarıda bırakarak gazeteciliğe başladı. Röportaj, hikâye,

Hikmet Feridun Es

HİKMET FERİDUN ES

Abdülhak Hâmit

Kapalı perdelerden büyük salona portakal reçeli renginde bir akşam güneşi süzülüyor... Tavana yakın bir yerde sigara dumanından kurşuni bir bulut, uzayan, büyüyen, etrafa yayılan, dağılan dumandan halkalar var.. Salonda bol sigara içiliyor, bol bol çikolata yeniyor...

Lüsyen Banım bir sigara yaktı.. Sami Paşazade Sezai Bey viskisine bir az soda karıştırdı.. Şair Hüseyin Rifat Bey Jozefin Bekeri andıran bonbonlardan birini ağzına attı.. Hamit beye gelince, o yalnız tek gözlüğünü düzeltti... Ve önündeki çayı ağır ağır, ahveste ahveste karıştırdı.. Gümüş kaşık, porselen bardağın içinde tatlı şıkırtılar yaparken sözüne başladı.

— Beyefendi.. Sezai Bey size fikirlerini söylemiş.. Ben ondan ayrı değilim ki ayrı şeyler söleyeyim.

Sezai Beyin gözleri hafifçe yaşardı:

— Ne tevazu efendim! Zerreler âfitaba tabidir. Siz benden ayrı değilsiniz, ben size merbutum..

Hüseyin Rifat Bey:

— Manzur âliniz oldu mu beyefendi.. Resimli ay mecmuasında zatı âlinizden bahis bir mekâle vardı..

Abdülhak Hâmit Bey Komesia yüzüne baktı, Hüseyin Rifat Beyin yüzüne baktı ve zarif rugan iskarpinlerine, zarif beyaz getrilerine uzun uzun baktıktan sonra:

— Okudum, dedi, mekalede: "Hâmidin en kuvvetli yazısını başka bir dile çeviriniz, bakın nasıl sırıtır, başka bir dile değil hattâ konuştuğumuz türkçeye tercüme edin bakın dâhinin dehası nasıl sabun köpüğü gibi dağılıverir." deniliyor.

Ben kendimi uzun uzun müdafaa edecek değilim.. Bunu büyük türk gençliğine bırakıyorum..

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Yalnız şunu söyliyeyim ki en büyük dâhilerin eserleri bile başka bir lisana tercüme edildiği zaman kıymetlerinden kaybederler.

Meselâ Firdevsî yıldırım gibi bir şahsiyettir.

Tercüme edildiği zaman insanı hayretler içinde bırakacak derecede değişir..

Sezaî Bey:

— Efendim Fuat Paşa "Tercüme, kanaviçenin alt tarafıdır,, der, ne doğru söz..

Kontes:

— Bahusus lirik şeyler hiç tercümeye gelmez..

Şair monoklüsünü gözüne yerleştirirken:

— Buna rağmen "Tarık"ı almanlar da sırplar'da tercüme ettiler.. Pek âlâ oldu.

Hüseyin Rıfat Bey:

— Ve bu yüksek eser o kadar yüce idi ki , tercemesinde de hiç heybetini kaybetmedi.

— Sonra gene o makalede "Hamidi Türkçeye tercüme" deniliyor ben saf türkçe eserler de yazdım.. Meselâ: Yabancı dostlar.

Kontes uzun penbe ağızlığına bir sigara daha yerleştirdi:

— Efendim, dedi, Hâmidi etüt etmek için "Sardanapal"ı alıyorlar. "Hâmit yazılarında ecnebi kelimeler kullanıyor" diye bu eseri ortaya sürüyorlar.. Halbuki Hâmidin sırf türkçe yazılmış birçok yazıları vardır.. Acaba kimdi o mekalcyi yazan?.

— Vallahi bilmiyorum efendim.

— Nazım Hikmet Bey galiba... Hâmit Bey

— Nazım Hikmet Bey dedi.. Benden yanlışsız bir sayfa okuyamaz, beni anlayamaz.. Anlamadığı halde nasıl tenkit eder?

Sezaî Bey:

— Efendim anlamıyorum.. Avrupada sanatkârlar birbirlerine hücum ederler ama bunun bir sebebi vardır.. Çünkü orada methedilen sanatkâr büyük para kazanır, hücum edilen rağbet görmez.. Burada öyle değil ki..

— Vaktile Parise "Büyük Dâhiye" diye bir mektup gelmiş.. Bu mektubu Viktor Hügoya götürmüşler.. Viktor Hügo zarfın üstünü okumuş, Lamartine yollamış.. Lamartin "Büyük Dâhiye" cümlesini okuyunca tekrar Viktor Hügoya göndermiş.. Ve bu mektup iki büyük adam arasında günlerce mekik dokumuş.. Yani Avrupada da büyük adamlar kendilerinden başka edebî bir kutup olmadığına kail değildiler.

— Beyefendi bu günün şairlerinden kimleri beyeniyorsunuz?..

— Ben hak tanıyan adamım..Nâzım Hikmeti janrında keğenirim. İstidadı var.. Lâkin pek mahdut. biraz tenevvü lâzım değil mi?.. Meselâ ben her tarzda yazdım.. Hattâ zenbereksiz nazım bile..

Kontes pencereden dışarı bakarak okudu:

Üsküdar!..

İskele..

Herkeste tahacüm!

Acele..

— Evet.. Sonra Faruk Nafizi, Halit Fahriyi, Nacip Fazılı iyi bulurum..

Sezaî Bey:

— Yahya Kemal, Ahmet Haşim Siret, Faik Ali beyler bugünden ziyade bize daha yakın.. Lâkin ben yenilerin içinde bir Faik Ali bir Siret görmüyorum.. Yeniler henüz olmamış.. Ham değil olacak..

— Romancılardan en ziyade kimi beğenirsiniz efendim?

— Gençlerden Reşat Nuriyi.. Süleyman Nazife emniyetim vardır. O, Reşat Nuri beyi beğenirdi..

Binaenaleyh Reşat Nuri Bey kuvvetlidir.

— Bir zamanlar Hâmit nesir yazabilir mi diye ortaya bir mesele çıkmıştı da Talât merhum: "Hamit raksediyor, yürümesini bilmez mi" demişti...

Şairi âzam etrafı çizgili gözlerini yere dikti, sonra sözüne devam etti:

— Beyefendi, bana evvelâ dâhi ismini takan kimdir bilir misiniz? Aktör Bürhaneddin..

Ben dâhi değilim vâhiyim vâhi..

Hüseyin Rıfat Bey:

— Estağfurullah efendim, estağfurullah.. Çihan yarı edep diyoruz.. Siz, Sezaî Bey Ekrem, Kemal.. Bu dörde bir beşinci ilâve edebilir misiniz?..

Hâmit Bey tevazuyla başını salladı.. Kontes:

— Ben buldum beşinciyi, dedi, Filorinalı.

"Derin hufreler, yüksek dağların yanında olur" derler. Hâmit bey beni kapıya kadar geçirdi... Kontes:

— Cumaları evdeyiz.. Bu cuma gelseniz..

Dedi, Hâmit Bey, ilâve etti:

— Mutlaka bekleriz.. Sezaî bey de gelecek.. Bol bol edebiyattan bahsederiz..

(*Bugün de Diyor ki*,1932)

fıkra ve makaleleri *Akşam*, *Yedi Gün* ve *Hürriyet* gazetelerinde yer aldı. *Hayat* dergisinin yazı işleri müdürlüğünü yapmıştı. Röportaj ve gezi yazılarıyla tanındı. Edebiyatçılarla yaptığı konuşmalardan oluşan *Bugün de Diyorlar ki* adlı kitabı 1932'de çıktı.

HAKKINDA: Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004).

ES, Selçuk

Yazar (D. 1911, Konya – Ö. 5 Eylül 1980, Konya). İlköğrenimini Konya'da tamamladıktan sonra İstanbul'da Feyz-i Ati ve Galatasaray Liselerinde okudu. Konya İlköğretmen Okulundan mezun oldu. Çeşitli memuriyetlerde bulundu. Bir süre bankacılık yaptı ve Konya Karayolları Bölge Müdürlüğü kütüphane memurluğundan emekli oldu (1976). *Ekekon*, *Şehir Postası*, *Yeni Meram*, *Sabah* dahil bütün Konya gazetelerinde makaleler ve araştırma yazıları yazdı. Konya tarihine ve folkloruna dair araştırmalar yaptı. Yazarın en önemli eseri *Büyük Konya Ansiklopedisi*dir. Yayımına 1968 yılında *Hamle* gazetesinde başladı ve *Hamle*'nin kapanması ile bu ansiklopedi, *Yeni Konya* gazetesinde uzun yıllar tefrika edildi. Kütüphane, arşiv ve koleksiyonlarını hayatta iken Koyunoğlu Müzesine bağışladı. Vefatından sonra evinde kalan diğer kitap ve arşivi de Selçuk Üniversitesine verildi. Mezarı Konya'da, Üçler Kabristanındadır.

ESERLERİ:

Konya Yemekleri, *Konya'da Yatan Peygamberler ve Evliyalar.*

ESAD, Ahmed

Şair (D. 1 Ocak 1885, Larnaka / Kıbrıs – Ö. 1985, Lefkoşa / Kıbrıs). Selanik Hukuk Mektebi mezunudur. Kıbrıs'ta hakimlik ve avukatlık yaptı. Şiir yazmaya hece vezniyle başladı. Sonraları serbest şiiri denedi. *Düşünce ve Şiirlerim* (1956) isimli bir kitabı vardır.

"Esat Bey'in nesir yazıları yanında şiirleri; daha fazla hissî düşüncelerin, kalp çarpıntılarının, heyecanlı duyuşların bir tezahürü olmuştur." (Hikmet Âlp Mapolar)

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

ESAD DEDE

Tasavvufçu, şair (D. 1841, Selânik – Ö. 9 Ağustos 1911, Kasımpaşa / İstanbul). Mevlevî şeyhlerinden. 1863'te İstanbul'a giderek Fatih'teki Çayırlı Medresesine girdi. Hoca Şevket ve Gelibolulu Âdil'den icazetname aldı. Tasavvufî eğitimini Yenikapı Mevlevihânesi şeyhi Osman Salâhaddin Dede'den, Mevlevi icazetini Eskişehir Mevlevîhânesi şeyhi Hasan Hüsnî Dede'den aldı. Ayrıca İdrisiye ve Şazcliye tarikatlerinden de hilâfet aldı. Davutpaşa Mahmudiye Rüştiyesinde ve Numune-i Terakki Mektebinde Farsça hocalığı yaptı. Fatih Camiinde Mesnevi dersleri verdi. Bunun dışında Fusûsu'l-Hikem, Menâkıb-ı Sipehsâlâr, Gülistan, Dîvân-ı Hâfız gibi tasavvuf ve edebiyat klâsiklerini okuttu. Ölümünden iki yıl önce Kasımpaşa Mevlevîhânesinin mesnevîhanlığına getirildi.

BAŞLICA ESERLERİ:

Numûne-i Kavâid-i Fârisi, Ziyâu'l-Kulûb Tercümesi (Şeyh Mehmed İmâdullah'tan), *Mesnevî-i Şerîf Tercümesi* (1. ciltten 360 beyit), *Tevhîdnâme, Ebû Saîd Ebü'l-Hayr Rubâîlerinin Tercüme ve Şerhi, Cevâhir-i Aynî Tercümesi* (Kısmî çeviri), *Mesnevî'nin İlk Beytinin Şerhi.*

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

ESAD HOCA

Bilim adamı, şair (Ö. 1730, İstanbul). Tam adı Yanyalı Hoca Mehmed Esad b. Ali. Hem dinî hem de aklî ilimlerdeki yetkinliğiyle tanındı. Yanya ve İstanbul'da tahsil gördükten sonra müderrislik yaptı. Çeşitli hocalardan Hesap, Kozmoğrafya, İrtifa Usûlü gibi müspet ilimleri ve Farsçayı öğrendi. Darü't-Tıbâati'l-Âmire düzeltmenliğine atandı. Bu arada tasavvuf ilmine ilgi duyarak Nakşibendîliğe girdi. İslâmî ilimlere, Batı ilim ve felsefesine vakıf bir bilgin olarak tanındı.

BAZI ESERLERİ:

Mürettep Dîvan, Risâle-i Lâhûtiye, Terceme-i Şifâ, Şerhu Hikmeti'l-Işrâkiye, Terceme-i Metâliu'l-Envâr, Terceme-iKütüb-i Semâviye fi Hikmeti't-Tabiiyye, Terceme-i Şerhü'l-Envâr fi'l-Mantık, Şerh-i Manzûme-i Şâhidî,, Terceme-i Kütüb-i Semâviye li Hakim Aristo, Hâşiye-i İsbât-ı Vâcib.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

ESAD MUHLİS PAŞA

Şair, devlet adamı (D. 1780 – Ö. 1851). Tam adı Es'ad Mehmed Muhlis Paşa. Ayaşlı Müftüzâde adıyla tanındı. İlk eğitimini Ayaş'ta aldı. Silahşor payesiyle Ayaş voyvodalığına atandı. 1806'da kapıcıbaşı olup İstanbul'a çağırıldı. 1819'da humbaracıbaşı, 1821'de başbaki kulu, sonra da drama nazırı oldu. 1829 yılında vezaretle Edirne valiliğine atandı. 1827'de ordu emrine alınarak Erzurum ve Halep'e gönderildi. 1829'da vezirliği kaldırılıp Dimetoka'ya sürüldü. Mart 1839'da Şûrâ-yı Bâb-ı Aliye üye seçildi ancak anlaşmazlıklar sonucu ayrıldı. Temmuz 1839'da Boğaz muhafızlığına getirildi. Sivas, Halep, Erzurum, Adana, Konya, Musul ve Diyarbakır Valiliği görevlerinde bulundu. Divanının yazma nüshası Millî Kütüphanededir. Şiirlerini topladığı divançesi *Divançe-i Es'ad Paşa* adıyla İstanbul'da 1852 yılında basıldı.

HAKKINDA: Fatin Davud Efendi / Tezkire-i Hatimetü'l-Eş'ar (h. 1271, sayfa: 371), Ali Emîrî / Tezkire-i Şu'arâ-yı Âmid (1910), Şemseddin Sami / Kâmûsü'l-A'lâm (c. 2, h. 1306-1316), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri (c. 2, 1971-1975), İbnülemin Mahmut Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (1971-1979), TDE Ansiklopedisi (c. 3), TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 11, 1988), Nail Tuman / Tuhfe-i Naili (c. 2, 1999), Mehmed Es'ad / Bağçe-i Safâendüz (2001), TDOE – TDE Ansiklopedisi 3 (2003).

ESASLI, Seval

Şair. 1958, Trabzon doğumlu. Bebekken geçirdiği çocuk felci nedeniyle okul öğrenimi göremedi. Yaşamı boyunca tekerlekli sandalyeye bağımlı kaldı. Çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü. Şiirlerini *Amatör Sanat, Yarın, Milliyet-Sanat, Gökyüzü* gibi dergilerde yayımladı. İlk kitabı *Yedinci Renk* ile 1984 Rıfat Ilgaz Cide Edebiyat Ödülünü kazandı.

ESERLERİ (Şiir):

Yedinci Renk (1984), *Yarına Kaç Var* (1985), *Su Gölgeleri* (1990), *Kışkırtıcı Çekirdek* (1997).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

ESAYAN, Markar

Gazeteci-yazar. Ermeni cemaatinin gazetesi Agos'ta köşe yazarlığı yaptı. Ünlü 6-7 Eylül olaylarını anlattığı *Şimdinin Dar Odası* (2005) adlı romanıyla İnkılap Kitabevi 2004 roman ödülünü aldı.

Markar Esayan

HAKKINDA: Rahime Sezgin / 6-7 Eylül'ün Romanını Bir Ermeni Yazdı (Zaman gazetesi, 12.6.2005).

Hüseyin Esen

ESEN, Hüseyin

İlâhiyatçı. 1971, Biga / Çanakkale doğumlu. İlkokulu Paşaçayı köyünde bitirdikten sonra İstanbul'da Kur'an kursuna devam ederek, hafızlık diploması (1985) aldı. Daha sonra Sarıyer İmam Hatip Lisesini (1990) ve Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesini (1994) bitirdi. Aynı üniversitede *"İslâm Hukukunda Mâlî Cezalar"* adlı tezle yüksek lisans (1996) ve *"İslâm Hukukunda Cezai Sorumluluk"* teziyle doktora (2003) yaptı. 1998-99 yıllarında dil öğrenimi ve akademik araştırma yapmak amacıyla İngiltere'de bulundu. Yardımcı doçent olarak atandığı (2005) Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi İslâm Hukuku Anabilim Dalında öğretim görevlisi olarak çalıştı.

Makaleleri *DEÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi, CÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi* ile *İslâmi Araştırmaları* dergisinde yayımlandı. İslâm hukuku konusunda çeşitli sempozyumlarda bildiriler sundu.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *İslâm Hukukunda Mâlî Cezalar* (2003).

ÇEVİRİ: *İslâm Hukukunun Doğuşu ve Gelişimi* (Ahmed Hasan'dan, A. Hakan Çavuşoğlu ile, 1999).

ESEN, Mekki Sait

Gazeteci, öykücü. 1904, İstanbul doğumlu. Gazeteciler Cemiyetinin kurucularından ve ilk başkanıdır. 1923'te liseden mezun oldu. Daha sonra *Tevhidi Efkar, Vakit, Son Saat, Posta, Havadis* ve *Yeni Asır* gazetelerinde muhabirlik yaptı. 1954'te Demokrat Partiden milletvekili seçildi. Öyküleri *Akşam* (1925) ve *Cumhuriyet* gazetelerinde yayımlandı. Bu öyküleri

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

topladığı kitabı *Dünden ve Bugünden Hikayeler* (1944) adını taşımaktadır.

HAKKINDA: Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Heceöykü, Şubat-Mart 2005).

ESEN, Muammer

İlâhiyat araştırmacısı. 1956, Oltu / Erzurum doğumlu. 1985'te üniversiteyi bitirdi. Doktorasını 1995'te bitirdi, 2001'de yardımcı doçent oldu. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi öğretim üyeliği, Bulgaristan Yüksek İslâm Enstitüsünde bir dönemlik misafir öğretim üyeliği (2004) görevlerinde bulundu. MEB bursuyla (1990) Mısır'da bulundu. *İslâmî Araştırmalar* dergisinde yürütme ve yayın kurulu üyeliğinde bulundu. Makale ve çevirileri, *İslâmiyat*, *AÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, *İslâmi Araştırmalar* dergilerinde yayımlandı. *Felsefe Ansiklopedisi* için madde yazdı.

ESERLERİ:

YAYIMA HAZIRLAMA: *Abdullatif Harputi-Kelâm Tarihi, Abdulaziz b. Yahya b. Müslim el-Kinani el-Mekki - el-Hayde.*

ÇEVİRİ: *el-Maznûn* (Gazali'den).

ESEN, Nüket

Edebiyat araştırmacısı. 18 Ocak 1949, İstanbul doğumlu. Arnavutköy Amerikan Kız Koleji (1969) ve BÜ İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü (1979) mezunu. Sosyoloji Bölümünde yüksek lisansını *"Güney Batı Anadolu Alevilerinde Dedelerin Değişen Gücü"* adlı tezle (1983), Marmara Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde doktorasını *"Türk Romanında Aile Kurumu* (1870-1970)*"* teziyle (1989) tamamladı. 1996'da doçent, 2002'de profesör oldu. Washington Üniversitesinde misafir araştırmacı olarak (2001) çalıştı. 1989'dan itibaren çalışmalarını Boğaziçi Üniversitesinde öğretim üyesi olarak sürdürdü.

Yazıları, 1986'dan itibaren *Tarih ve Toplum* ile yayın ve danışma kurulu üyesi olduğu *Yaşasın Edebiyat*, *Journal of Turkish Literature* (Ankara), *Journal of Middle Eastern Literatures*, *Virgül*, *Journal of Turkish Studies-Türklük Bilgisi Araştırmaları*, *Kitap-lık*, *Varlık*, *Yeni Türkiye*, *Üçüncü Öyküler*, *Cumhuriyet Kitap*, *Adam Öykü*, *Cogito*, *Kuram*, *Türk Dili*, *Gösteri*, *Dergâh*, *Erdem* dergilerinde yayımlandı. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, *500. Yılında Amerika*, *Mehmet Akalın Armağanı*, *Haldun Taner Kitabı*, *Sosyo- Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi* kitapları için bölüm ve madde yazdı. Yurtiçinde ve yurtdışında bilimsel toplantılarında sosyoloji ve edebiyat alanlarında bildiri sundu. Aydın Doğan Vakfı Roman Ödülü (1997) ve Şiir Ödülü (2000) jürilerinde görev aldı.

ESERLERİ:

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Türk Romanında Aile Kurumu* (1990), *Hayata Bakan Edebiyat* (Erol Köroğlu ile, 2003), *Sabahattin Ali Mahkemelerde* (Nezihe Seyhan ile, 2004).

DERLEME-YAYIMA HAZIRLAMA: *Kara Kitap Üzerine Yazılar* (1992), *İki Gözüm Aziz Kardeşim Efendim* (1995), *Karı Koca Masalı ve Ahmet Midhat Bibliyografyası* (1999), *Çakıcı'nın İlk Kurşunu* (2002), *Ahbar-ı Asara Tamim-i Enzar - Ahmet Midhat* (2003).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001), TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

ESEN, Sultan Su

Şair ve öykü yazarı. 1947, Diyarbakır doğumlu. İlk ve ortaokulu Diyarbakır'da, liseyi Ankara Kız Lisesinde okudu. Gazi Eğitim Enstitüsü Almanca Bölümünü bitirdikten sonra Anadolu Üniversitesinde lisans tamamladı. Ankara Çankaya Lisesinde Almanca öğretmenliği ve çeşitli okullarda öğretmenlik yaptıktan sonra 2004'te emekliye ayrıldı. Edebiyatçılar Derneği yönetim kurulunda görev aldı. 1997-2002 yılları arasında Ankara'da çıkan *Abece* eğitim ve kültür dergilerinde yazı kurulu üyeliği ve yayın yönetmenliği yaptı.

Şiir, öykü, deneme, gezi notları, anı, günce, kitap tanıtım yazıları ve eleştirileri 1998'den itibaren *Adam*

SULTAN SU ESEN

ESKİ YIKINTILAR ARASINDA

Kim olduğunu, nereden geldiğini hep merak etmişimdir. Bunu birazcık olsun öğrenmek için, çevremde sayısız yolculuklara çıktım. Sonunda ulaştığımın sandığım şey şuydu: Renklerin, seslerin ve kokuların birbiriyle çılgınca sevişip harmanlandığı tohumların karışımı bir çiçek türüydüm. Anında'lıydım. Rengim günde birkaç kez koyudan açığa dönüşüyordu. Soluma güçlüğünden miydi burun deliklerimin genişliği? Ionya'da, limonata kokulu havaya burnumu diktiğimden (mi) burnum kalkıktı. Gildim yumuşak ve inceydi. Bedenim narindi. Kimileri İyonyalı olduğumu söylüyordu, kimileri Urartalı.

İnsanoğlunun yeni baştan yarattığı taşlara takıldım bir süre. İskenderiyeli Kleopatra ile Efes'te süt banyosu yapıp, birlikte kölelerin uyatrosunu izlemiştik. Sanırım ilk burada bir sorunun çengeli beynimde asılı kalmıştı: Köle, kral ve halk üçgeninde yerim neresiydi? Bunu öğrenmek için neler vermezdim...

Kutsal anamız, kucağında bir top ışığı çocuğuyla bir yerlere kaçıyordu. Sonunda, bulunduğumuz dağa sığındı. Buraya kaçınca gelişimdi kim bilir!

Urartu'lu anamı taş üstünde gördüm. Ayakları çıplaktı; yüzünün iki yanında bırakılmış zülüfü ve omuzunda testisi vardı. Öyle yoğundu ki, hiç konuşmadan sadece bir süre yüzüme baktı kederle.

Geçmişimin izini sürüyordum yıkıntılar arasında, merak ve inatla. Kapılar açılıp kapılar kapanıyordu. Kar yağıyor, ardından güneş açıyordu... Yaşadığım gelgitlerden kıl payı kurtuluyordum.

Babamın sayeşan döndükten sonra tanıştığı annemle "kanlarının uyuşması", beni kaygan yuvarlağın tepesine doğru itiyordu... Sürekli kayıyordum. Aşağıya düşme korkusuyla bombeli aynanın kristal kesitine tutunuyordum. Kristalin ışıltısı beni kendine çekiyordu. Aynaya yeterince bakmaktan korkuyor muydum? Kendimden kaçıyordum belki de. Olanak buldukça içeriye göz atıyordum, muhşer yeri gibiydi. İnsanlar ayakta zor duruyordu. Nasıl oluysa dengemi yitirip aralarına düştüm. Yaşam bir rüya, bir masaldı burada. Gökyüzünün durgun suda görüntüsü gibi baş aşağı duruyordum. Ben neredeydim? Acımasız bir boşluk beni içine almıştı. Kimseler yoktu yanımda. Birdenbire grileşti ayna, tüm sivrilikler yok oldu. Siyahlar gri, kızıllar mora dönüşmüştü. Karıklar kristal, kapılar gümüşten olmuştu. Bilincim ve kimliğim benimleydi. Yine de gözüm korkuyordu yaşanan verdiği deneyimsizlikten ötürü; dörtgen kafalar, üçgenleşiyor, kısacık çarpık bacaklar uzuyor kısalıyordu. Birileri devleşip cüceleşiyor, sonra nokta haline gelip yok oluyordu. Zaman zaman buğulanan ayna bana neyi duyurmak istiyordu, tam olarak algılayamıyordum. Kaçıyordum hem kendimden, hem de ölümden... Onun için sımsıkı tutunmuştum saydam aynaya. Geriye dönüp baktığımda korkuyordum. Nice karanlık dehlizlerden, kör çukurlardan, sel sularından, canavar dilli yanginlardan, bilcümle böcek, yılan ve akreplerden kurtulup, yeni baştan beni sarıp sarmalayan yaşamın içindeydim işte...

(*Adam Öykü*, Şubat 2000)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Sultan Su Esen

Öykü, Papirüs, Kıyı, Damar, Ardıçkuşu, Abece, Kum, Cumhuriyet Dergi ve gazetesinde öyküleri ve yazıları yayımlandı. Birçok edebiyat etkinliğine ve radyo söyleşilerine katıldı. *Gâvur Köyün Boranı* ile 2002 yılı SES (Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası) 5. Kültür Sanat Ödülleri yarışmasında Öykü Dalı Birincisi oldu. *Alkara* adlı öyküsü Aykırı Sanat Dergisi 2004 öykü ödülünü kazandı. Edebiyat çalışmaları ile birlikte suluboya resim çalışmaları da yaptı. Edebiyatçılar Derneği, Türkiye PEN Yazarlar Derneği, Dil Derneği ve Birleşmiş Milletler Türk Derneği üyesidir.

"Gâvurköy'ün Boranı'nda Sultan Su Akar, gerçekçi toplumcu çizgide insanın ve toplumun türlü hallerini sergiliyor, duru ve analşılır bir dille. Bunda şairliğinin etkisi olmalı diye düşünüyorum... ve yazarın, kitabın başında yeralan 'Beni Öykü Yazmaya Götüren' başlıklı yazısını da önemli buluyorum." (Ruşen Hakkı)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yürek Kıpırtıları* (1996).

ÖYKÜ: *Gâvur Köy'ün Boranı* (2003), *Jan Valjan Amca* (2006).

HAKKINDA: Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997), Ruşen Hakkı (Özgür Kocaeli gazetesi, 14.5.2003).

ESEN, Şükran Kuyucak

Sinema araştırmacısı. İstanbul İktisadi Ticari İlimler Akademisi Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksekokulu (1979) mezunu. 1980 ve 1981 yıllarında Anadolu Üniversitesine bağlı Eskişehir Televizyon Enstitüsünde yönetmen olarak çalıştı. 1982 yılında Marmara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okuluna asistan olarak atandı. *"Genç Türk Sineması ve Atıf Yılmaz Batıbeki"* konulu tezi ile yüksek lisansını tamamladı. *"80 Sonrasında Türk Sinemasının Toplumsal Olaylara Yaklaşımı"* konulu tezi ile sinema doktoru unvanını aldı. 1996 yılında yükselerek Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Sinema Anabilim Dalı Başkanı olarak çalışmalarını sürdürdü.

ESERLERİ:

Sinemalarda Bir "Auteur" Ömer Kavur (2002), *Türk Sinemasının Kilometre Taşları* (2002).

HAKKINDA: Şükran Kuyucak Esen / Türk Sincmasının Kilometre Taşları (2002), Ülkü Tamer (Milliyet Paza , 16.7.2005).

ESEN, Şükrü

Şair. 1948, Bezvodno (Susuzköy) köyü / Kırcaali / Bulgaristan doğumlu. Ortaokuldan sonra, Bulgaristan'ın Burgaz'da sanat okulundan mezun oldu. Kütüphanecilik, basın işçiliği yaptı. 1975 yılında Türkiye'ye iltica etti, Bursa'ya yerleşti. İlk şiirlerini Burgaz'da öğrencilik yıllarında yazdı. Burgaz şairlerinden Recep Küpçü'nün etkisinde, milliyetçi duyguları dile getirdi.

ESERLERİ (Şiir):

Sizin Olsun (1988), *Baş Eğmezlikti Kaderim* (1998).

HAKKINDA: Sabahattin Bayramöz / Türkçenin Sa maşıkları (2002).

ESENDAL, Memduh Şevket

Hikâye ve roman yazarı (D. 29 Mart 1883, Çorlu / Tekirdağ - Ö. 16 Mayıs 1952, Ankara). Babası, Rumeli göçmenlerinden, Kara Kâhyalar diye anılan aileden Mehmed Şevki Beydir. M.Ş., M.Ş.E., Mustafa Memduh, Mustafa Yalınkat, M. Oğulcuk, İstemenoğlu gibi çeşitli imzalar kullandı. Gençlik yıllarını Çorlu'da ve birbiri ardına gelen savaş ve göç şartları içinde geçiren Esendal düzenli bir eğitim göremedi. Bir süre Edirne İdadisine (Lisesine) devam etti. Dışarıdan sınavlarına girerek Mülkiye Mektebinin ikinci sınıfına kadar okudu.

1906'da İttihad-Terakki Partisinin faal üyeleri arasında yer aldı. 1908'de parti müfettişliği yaptı. Böylece Anadolu ve Rumeli'nin pek çok yerini görme ve buralarda yaşayan insanları sürdürdükleri hayat içinde tanıma imkânı buldu. Meslek odalarının kurulup teşkilâtlanmasında Kara Kemâl Bey ve Nail Bey ile birlikte faaliyet gösterdi. Milli Mücadele'ye katıldı ve Mustafa Kemâl'in daveti üzerine Ankara'ya gitti. TBMM kurulduktan sonra ilk dış temsilcisi olarak Bakü ve Tahran'da (1925-1930), daha sonra da Kâbil (11 Haziran 1933-31 Ekim 1941) Büyükelçiliklerinde görevlerinde bulundu. Bir yıl Kabataş ve Galatasaray liselerinde tarih-coğrafya öğretmenliğinin ardından *Halk* ve *Meslek* (1925-26) gazetelerini çıkardı. Yeniden Dışişlerinde görev alarak dört yıl İran'da orta elçilik yaptı (1926-30). Bundan sonra milletvekilliği ve diplomasi görevleri birbirini izledi. Elazığ milletvekilliği (1930-32), Afganistan ve SSCB elçilikleri (1932-39), Bilecik milletvekilliği (1939-50) yaptı. 1941-45 arası CHP genel sekreterliğini üstlendi. Çok partili sisteme karşı olan Esendal, Serbest Fırka olayından sonra Atatürk'e danışmanlık yaptı, gezilerine katıldı. Çok partili sisteme girilince politikayı bıraktı.

Edebiyata *İrtika, Musavver Fen* ve *Edep* adlı yayın organlarında başladı. Hikâyeleri ilk olarak *Çığır* gazetesinde yayımlandı (1911). *Meslek* gazetesinde 1925 yılında otuz beş hikâyesi çıktı. Aynı gazetede yarını kalan *Miras* romanı tefrika edildi. 1948-49 yıllarında *Ulus* gazetesinde yirmi dokuz hikâyesi yayımlandı. Hikâyeleri *Resimli Gazete, Halk, Halka Doğru, Ülkü, Sanat ve Edebiyat* gazetesi, *Seçilmiş Hikâyeler, Türk Dili, Hisar, Dost* adlı dergilerde yayımlandı. 200 civarındaki hikâyesi ve üç romanıyla Türk Edebiyatı'nın gelişmesine hizmet etti. Sürekli müstear ad kullandığı için geç tanındı.

Memduh Şevket Esendal

Küçük insanların günlük hayatlarını gösterişsiz, yalın bir anlatımla yansıttığı hikâye ve romanlarıyla kendini kabul ettirdi. 1942'de CHP Roman Armağanında derece alan, 1989'da televizyon dizisi yapılıp gösterilen *Ayaşlı ve Kiracıları* (1936), en ünlü eseridir. Sağlığında çıkan kitaplarına girmemiş bazı hikâyeleri Muzaffer Uyguner tarafından derlenerek yayımlandı (1983-88).

Eserleri yapı, tema, şahıs kadrosu, dil ve üslûp bakımlarından kendisinden önceki ve çağdaşı hikâyecilerden farklılaşır. Hikâyeleri yapı bakımından Çehov'u anımsatır. Geniş açıklamalara, uzun tasvir ve tahlillere, iç çatışmalara ve bilinç akışlarına rastlanmaz. Bu hikâye tarzında diyaloğa geniş yer verdi. Evlilik, aile içi ilişkiler, âmir-memur, memur-halk ilişkileri, batıl inançların gülünçlüğü, yarı aydın olan kişilerin sosyal meselelere bakışındaki çarpıklıklar gibi konuları işledi. Kişileri, küçük memurlar, ev kadınları, esnaf ve zenaatkârlar, işsizler, emekliler, köylülerdir.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

M. ŞEVKET ESENDAL

AYAŞLI VE KİRACILARI

(Ayaşlı İbrahim adında, daha önce dağa çıkarak eşkıyalık etmiş biri, şehirde kiraladığı bir apartıman katını oda oda kiraya vermektedir. Yazar, bu pansiyonda oturan çeşit çeşit insanı, okuyucuyu sürükleyen psikolojik tahlillere tâbi tutmaktadır.)

Ayaşlı, benim yanımdaki odada oturuyor. Kapıdan girince insan kendini Semerciniin hanında bir odada sanır. Solda yere serilmiş bir yatak. Bu yatak bazı günler dürülüp köşeye kaldırılır, bazı günler de serili kalır. Ayaşlı, üstünde oturur. Kapı arasında su testisi, ağzında mavi maşrapa kapalı. Kapı karşısında, pencerelerin önünde yere serili bir yatak daha. Bunda, Ayaşlı'nın oğlu yatar.

Yerde Kırşehir örneği üç halı seccade. Bir köşede üstü renkli teneke kaplı bir sandık, bir eski bavul, köşele parçalarıyle mıhladığı bir gaz sandığı. Bunu Ayaşlı çamaşır dolabı gibi kullanır. Üstünde oturduğu zaman soluk pembe yorgan boydan boya yatağın üstüne serilir, daha üstüne de yerdeki seccadelerden biri yayılır. Yatağın başucunda, duvarda asılı bir saz. Keyfi yerinde olduğu zaman, Ayaşlı saz çalar. Evde kalorifer, elektrik, mutfakta havagazı varken, Ayaşlı, kahvesini mangalda pişirir. Bu saç mangalı, Ayaşlı'nın odasıyle mutfak arasında gezer durur, bu yüzden sabahları bütün bizim bölükte kömür kokusu duyulur. Faika söylenir, herkes söylenir, Ayaşlı aldırmaz.

İlkin gördüğüm zaman Ayaşlı'nın odası bu anlattığım gibiydi. Biraz sonra Ayaşlı, odaya, iki kişilik çok eski, çok mükellef bir ceviz karyola ile konsolu çok yüksek, gene cevizden çerçeveli bir endam aynası, bir de yuvarlak orta masası getirdi, koydu. Bu yüksek konsol ile aynası ancak bir çifte merdivenin orta sahanlığına konulmak için yapılmış olabilir. Yoksa bir sandalye üstüne çıkmadıkça insan aynada yüzünü göremez..

Ayaşlı, birçok işleri arasında, yukarı çarşıda da bir eski eşya satan dükkânda ortaktır. Bu karyola ve ayna, konsol oraya kelepir düşmüş. Meraklısına düşerse bunların tatlı satılacağına inanan Ayaşlı ise, tav vermek için eve getirmiş. Satılıncıya kadar da kendisi üstünde yatacak, önünde bir keyif sürmüş olacak! Birini getirip aynanın çerçevesine, karyolanın tahtasına, masanın kenarlarına yaldız çektirdi, sonra uzağa çekilip baktı, beğendi.. Ayaşlı'nın yatağını, soluk pembe yorganını geniş sonuyanın ortasına koydular; pek hoş düşmedi ama, eh, o kadar kusur kıdı kızında da olur!

Ayaşlı, bu yanındaki oğlunu, okutmak için getirmiş, ancak nedense onu mektebe yollamaz. Oğlan evde okuyacak, sene sonunda mektebe gidip imtihan verecek. Haftada bir, iki kere kılıksız bir adam gelir, sanki çocuğa ders gösterir. Babası evden çıkınca, bu oğlan Faika'nın odasındadır. Akşama kadar oradan çıkmaz. Faika'nın misafiri olursa, mutfakta gününü geçirir.. Çocuğun adı Numan'dır. Haftanın üç dört gecesinde Hasan Beyle Ayaşlı otarır, içerler, Ayaşlı çalar, Hasan Bey de o gür sesiyle okur; bu çocuk onların yanında, yatağının üstünde ,iki büklüm, elinde bir kitap sanki derslerine çalışır. Birkaç kere:

— Bırakın bu çocuğu, gitsin, başka odada çalışsın, diye işlerine karıştım. Ayaşlı da benim hatırım için çocuğa izin verdi, ama istiyerek değil. Sonra ben de bu yaşayışa alıştım, söylemez oldum.

Bu oda içinde yaşıyan Ayaşlı, kendisi: Hasan Bey gibi yaşça elliyle altmış arasında, o da dinç, o da uzun boylu; yalnız Hasan Bey kumral, Ayaşlı ise esmerce, Hasan Bey çakır denecek kadar mavi gözlüdür, Ayaşlı, ufacık, kara gözlü ve gürce uzun kaşlı. Bu kaşların altından bakarken Ayaşlı sanki gizli bir yerden bakıyormuş sanılır. Ayaşlı'nın yüzünde hafif çiçek bozuğu da vardır. Hasan Beyin ağzında dişleri takmadır: Ayaşlı ise bu son yıllarda hemen bütün dişlerini çıkartmış, ağzına takma diş kodurtmuştur. İçlerinden birkaçı altın olan bu takma dişler, Ayaşlı'nın ağzına bol gelir, birini dinlerken ağzında bu dişlerle oynar, konuşurken çok zaman üst dişleri de düşer, ama, Ayaşlı bunlara aldırmaz, yenisini de yaptırmaz.

Bir zamanlar Ayaşlı, tepesindeki saçları tıraş ettirirdi. Şimdi berberler onu Amerikan usulünde, tepesinde saç bırakarak tıraş ediyorlar. Şapkasını çıkarınca altından seyrelmiş, kirli, yağlı biraz saçın önden arkaya doğru yattığı görülür.

Bunlar yalnız berber dükkânında tarak yüzü görür, kalan zamanlarda Ayaşlı bunları parmaklarıyle tarar.

Ayaşlı, üstünün başının temizliğine de bakmaz. Tıraş bir haftalık olmuş, aldırmaz. Kendi tıraş olduğu günlerde, çenesinde sakalından kıllar kalır. Giydiği süprülmez, ütülenmez. Bir kat temiz elbisesi bulunmaz; arkasında ne varsa, odur. Giydiği pek eskirse, bir yenisini alır, giyer. Yalnız aldığı şeylerin iyisini almaya çalışır.

Üvey babasının temiz gezmemesi Faika'ya dokunuyor. Onun zoru, yalvarmasiyle, Ayaşlı'nın, son zamanlarda biraz giyinişi, yaşayışı değişiyor Bir gün boynunda bir ipekli mendil gördüm. Bir gün de Faika yeni bir kat elbisesini Halide'ye ütületti.

Hasan Beyle Ayaşlı'nın boylarında, soylarında, birbirine benziyen yerleri olduğu gibi, yetişip büyümelerinde, huylarında da bir benzerlikleri vardır. Bunların ikisi de köy beylerinin çocuklarıydılar. Köyde doğmuş, bey olarak büyümüşlerdi. Eğer zaman yaşamak isteseydi, bunlar ikisi de birer derebeyi olacaklardı. Hayat bu yolları kapadığından Hasan Bey kahve dedikodıcusu, kabadayı, iş adamı,. Ayaşlı da hilekâr, alış verişçi oldular.

Ayaşlı, Kastamonu yakınlarında bir köyde doğmuştur. Babası Battal Bey oğullarından Hüseyin Bey'dir. Daha bugün bile kendi köyünde Ayaşlı İbrahim Bey diye çağırırlar.

Ayaşlı, babasının sağlığında bir aralık Kastamonu'da medresede, birkaç zaman da rüşdiye mektebinde okumuş, babası ölünce, anası alıp kendini köye götürmüştür.

... Ayaşlı biraz sonra Ayaş'a kalktı. Orada tahsildar oldu, vergi kâtipliği etti. Biraz daha sonra hükûmet hizmetinden çıkıp âşarcılık etmeye koyuldu. Bu sırada Balkan Muharebesi çıktı, askere gitti.

Gelibolu taraflarında bulundu. Dönüşte Ayaş'ta bir arzuhalci dükkânı açtı, bir yandan da köylerden ekin toplamaya, alıp satmaya başladı. Büyük Muharebede yeniden asker oldu. Bir hastanede hademelikten başladı, idare memurluna yamaklığa çıktı. Bugün elindeki paranın anası buradandır

... Kahramanlıktan, batırlıktan, yiğitlik hikâyelerinden ikisi de coşarlar. Bir gece Ayaşlı'ya bir misafir gelmişti, İzmir muharebelerini anlattı, ikisinin de dudakları titredi, az kaldı ağlıyacaklardı.

(*Ayaşlı ve Kiracıları*, 1934)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ayaşlı ve Kiracıları, Esendal'ın kendi deyişiyle "Bir devri ve o devrin insanlarını anlatır." 1930'lu yılların Ankara'sıdır ana konu. Bir apartman katının dokuz odasında yaşayan farklı çevre, kültür ve mesleklerden gelme insanların yaşamı etrafında, aile mahremiyeti, karı-koca sadakâtı, iş ahlâkı, namus telâkkisi, kadının sosyal ve aile hayatındaki yeri ve fonksiyonlarındaki değişme ve çözülmeyi bir mekân kurgusu ile işledi. *Vassaf Bey*, onun ancak 1983'te yarım olarak basılabilen romanıdır. Bu kitapta Esendal, evlilik teması üzerinde yoğunlaştı. Yine 1930'lu yılların Ankara'sında sürdürülen sosyal hayatı aile teması ile işledi. Esendal'ın ilk romanı olan *Miras* ise, *Meslek* gazetesinde 38. bölümüne kadar tefrika edildi. Roman, büyük ailenin miras çekişmeleri nedeniyle dağılışı ve sonrasındaki gelişmeler üzerinde durdu ancak bitmedi, romanda yer yer, İttihat ve Terakki hareketi üzerinde de durdu.

"*Memduh Şevket Esendal kime nereye bakarsa baksın, kimden yana olursa olsun, hiç şüphesiz yerli kalmış ve bu toprağın insanını yazmıştır. Serinkanlı anlatım, olaylara ve insanlara iyimser bakış, hümanist yaklaşım, hayatı olduğu gibi aktaran nakilci tavır, onun öykü dünyasının temel noktaları olmuştur. Esendal bu toplamiyla da kendine özgü bir öykü evreni kurmayı başarmış, Türk öykücülüğüne yepyeni bir tat ve birikim kazandırmıştır.*" (Necip Tosun).

"*M. Ş. Esendal'ın hikâye ve romanlarındaki en dikkate değer ayırıcı hususlardan biri, hiç şüphesiz dil ve üslûbudur. Hatta onun Türk hikâyesine getirmiş olduğu yenilik ve farklılık, çoğu zaman bu yönüyle değerlendirilmiştir. Esendal'ın dil ve üslûbu bu sâdelik, tabiîlik ve canlılık kelimeleriyle ifâde edilebilir. Şâirânelikten, dolambaçlılıktan, süsten tamamiyle arınmış olan bu dil ve üslûp, gücünü halkın tabiî hayatından ve konuşmasından alır. Esendal, ruh dünyasının, mücerretin peşinde değildir. O, sürdürülen hayatı kendi tabiîliği içinde yalın ve kısa cümlelerle ifâde eder. Uzun tasvir, tahlil, açıklama cümleleri son derece azdır. Onun hoş sohbet tavrı, çok geniş ölçüde hikâye ve romanlarına yansımıştır. Belki de bu yüzden kahramanları konuşmayı çok seven insanlar olarak karşımıza çıkarlar.*

"*Esendal'ın hikâyeleri ilk bakışta okuyucuya kolay yazılmış intibaını verir. Bu, onun sokağın tabiî dilini çok iyi yakalamış olmasından kaynaklanmaktadır. Bilgiçlik taslamadan, kalemini zorlamadan yazar. Bütün bu başarıları ile, 'marifetsizliğimden... Edebiyatı bilmediğimden... Bilsem, öyle düpedüz yazar mıyım hiç?' diyerek latîfe eder.*" (Şerif Aktaş)

Memduh Şevket Esendal

"*Anlattığı gerçekler hangi soydan olursa olsun, (...) dava adamlarında görülen, dava adamlarına hâs hırçın tenkit ifadesinden uzak kalmış, halkın hayatında görülen sosyal meseleleri ele alırken daima sakin ve olgun bir tonu muhafaza etmiştir. (...) Esendal, bir toplum düzeninin, bu milletin yüzyıllar boyunca yaşayışının sürüp getirdiği güzel ve iyi törelerin, millî değerlerin ayıklanmış bütünü ile batılı tekniğin birle meydana gelecek yeni bir düzenin savunucusu ve habercisi idi. insanların kötülüklerinden bahsederken, bu mutlu gelişmeyi göz önünde tutarak, bunların hepsinin iyiye varacağını duyurarak babaca bir hoşgörürlükle anlatmaktadır. Bu toprak üstündeki insanların yaşayışlarında, duyuşlarında, dillerinde, sanatlarında bir soy yücelik olduğuna inanıyor. Bu bakımdan, o, ayrılıkları, anlaşmazlıkları, kinleri ortadan kaldıracak, yurdumuzun bütün insanlarına yayılacak bir sevgiyi sanatının temeline koymuştur.*" (İ'ahır Alangu)

"*Cumhuriyet'in kurucu kuşağından olan edebiyatçıların Ankara'ya iman derecesindeki bağlılıkları bilinir. Bu bağlılığı kimisi şiiriyle, kimisi hikâye, roman, deneme ve tiyatro eserleriyle göstermiştir. Memduh Şevket, Cumhuriyet'e ve onun cisimleşmiş hâli olarak gördüğü Ankara'ya inanmış yazarlar arasında önemli bir yere sahiptir. Eserlerinde, kuruluşun sıkıntısını çeken Cumhuriyet'in ve Ankara'nın belirleyici bir rolü vardır. Esendal, Türkiye'nin yeni merkezini, burada yaşayan insanların hayatlarından aldığı kesitlerle sunar.*" (Mehmet Can Doğan)

"*Her türlü lüks ve servet içinde yüzmesi mümkün olan Esendal, basit bir evde oturur, Türk esnafının zevkle yaptığı güzel eşyalar kullanırdı. Maraş işi 'Gül-şeftali yemeni'yi evinde terlik gibi giyinirdi. Törelerini ve sosyal kuruluş sebeplerini iyi bildiği esnafımızı çok seviyordu. Yaşayışlarına imrendiği için onlar gibi misafir ağırlıyor ve onlar gibi oturup kalkıyordu. Ahilik teşkilatı ve felsefesi hakkında geniş incelemeleri olan Esendal, demokrasi anlayışını da bu millî esnaf teşkilâtının üzerine oturtmuştu.*

"*Ayrıca ressam ve musikişinas olan Esendal'ın Türk musikisine hayranlığı vardı. Gerçekte Türk olan her şeyi seviyor, olgun bir Türk hayatı yaşıyordu.*" (Ahmet Kabaklı)

"*Buruk bir Osmanlı toplumunun ümmetçi anlayışından devingen bir Cumhuriyet toplumunun ulusçu anlayışına geçerken ne türlü bocalamalarla karşılaşmış, nasıl bir yozlaşmaya düşmüşüz? Ayaşlı ile Kiracıları bu çalkantılı dönemi anlatıyor. Günümüzdeki daha büyük boyutlara ulaşan yozlaşmanın ipuçlarını Ayaşlı ile Kiracıları'nda aramak, romana daha anlamlı bir derinlik kazandırmaktadır. (...) Ayaşlı ile Kiracıları; başı, ortası, sonuyla alıştığımız bir çerçeveye yerleştireceğimiz bir roman değildir. Öyküleri için geçerli olan bu anlayış romanı için de geçerlidir. Haldun Taner diyor ki:'Esendal'ın hikâyede, bilerek ya da bilmeyerek yaptığı, büyük bir yenilikti. Zamanın hikâye ve edebiyat anlayışını umursamayan, bir başına buyruk luktu. Buna saygı duymak gerekir. Yıllar sonra Sait Faik de geçerli hikâye anlayışının dışına taşarken kendi kişisel mizacının dürtüsüne uyuyordu. İkisinin de hikâye anlayışının tek ortak noktası, sadece ve sadece klasik hikâye türünün dışına taşmaktan ibaretti.*" (Mustafa Şerif Onaran)

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Hikâyeler-1* (1946, *Otlakçı* adıyla, 1958; *Temiz Sevgiler* adıyla), *Hikâyeler-2* (1946, *Mendil Altında* adıyla, 1958; *Ev Ona Yakıştı* adıyla, 1971), *Sahan Külbastısı* (1983), *Veysel Çavuş* (1984), *Bir Kucak Çiçek* (1984), *İhtiyar Çilingir* (1984), *Hava Parası* (1984), *Bizim Nesibe* (1984), *Kelepir* (1986), *Gödeli Mehmet* (1986), *Güllüce Bağları Yolunda* (1992), *Gönül Kaçanı Kovalar* (1993), *Mutlu Bir Son* (2005).

ANI: *Tahran Günlüğü* (1998, *Tahran Anıları ve Düşsel Yazılar* adıyla, 1999).).

ROMAN: *Miras* (tefrika, 1925; bas. 1986), *Ayaşlı ve Kiracıları* (1934), *Vassaf Bey* (1983, yarım kalmış bir eserdir).

MEKTUP: *Kızıma Mektuplar* (yay. haz. Muzaffer Uyguner, 2001), *Oğullarıma Mektuplar* (2003).

Kitaplarının yeni baskıları Dost ve Bilgi yayınevlerince yapıldı. Muzaffer Uyguner tarafından yayıma hazırlanarak Bilgi Yayınevince yayımlananlar: *Bütün Eserleri: 1. Ayaşlı ile Kiracıları* (roman, 1998), *Vassaf Bey* (roman, 1999), *Otlakçı* (öyküler,1995), *Mendil Altında* (öyküler, 1998), *Sahan Külbastısı* (öyküler, 1999), *Veysel Çavuş* (öyküler, 1996), *Bir Kucak Çiçek* (öyküler, 1999), *İhtiyar Çilirgir* (öyküler, 1997), *Hava Parası* (1997), *Bizim Nesibe* (öyküler, 1998), *Kelepir* (öyküler, 1999), *Gödeli Mehmet* (öyküler,1986), *Miras* (roman, 1988), *Güllüce Bağları Yolunda* (öyküler, 1992), *Gönül Kaçanı Kovalar* (öyküler, 1993), *Tahran Anıları ve Düşsel Yazılar* (anı-mektup, 1999).

HAKKINDA: Salim Şengil / Esendal'ın Hayatı (Seçilmiş Hikâyeler, cilt: 6, sayı: 5, 1952), M. Ş. Esendal'la Bir Konuşma (Varlık, Haziran 1952), Seçilmiş Hikâyeler - M. Ş. Esendal Özel Sayısı (sayı: 5, Haziran 1952), Cahit Külebi / Memduh Şevket Esendal (Türk Dili, sayı: 10, Temmuz 1952), Ömer Perçinoğlu / Yeni Yeditepe (sayı: 15, 15.5.1952), M. Sunullah Arısoy / Edebiyatçılarımız Konuşuyor (1953), Tahir Alangu / Cumhuriyette Sonra Hikâye ve Roman (c. 1, 1959) - Esendal'ın Toplu Eserleri Üzerine Birkaç Söz (Dost, sayı: 6, Nisan 1965) - Memduh Şevket Esendal'ın Edebiyatımızdaki Yeri (Dost, sayı: 22, Mayıs 1966), Dost - M. Ş. Esendal ve Sait Faik Ölüm Yıldönümleri Özel Sayısı (sayı: 32, Mayıs 1960), Aytekin Yakar / Memduh Şevket Esendal (Hisar, sayı: 5, Mayıs 1964), Hikmet Dizdaroğlu / Ölümünün 1. Yıldönümünde Memduh Şevket Esendal (Türk Dili, sayı: 164, Mayıs 1965), Vedat Günyol / Dile Gelseler (1966), Muhtar Körükçü / Esendal'ın Hikâyeleri (Varlık, sayı:. 661, 1.1.1966), Cevdet Kudret / Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (c. 1, 1967), Ahmet Kutsi Tecer / Memduh Şevket Esendal'ın Ardından (Türk Kadını, sayı: 72, Mayıs 1972), Kerim Yund / Esendal'dan Anılar (Türk Dili, sayı: 249, Haziran 1972), Mustafa Şerif Onaran / Esendal (Türk Dili-Türk Öykücülüğü Özel Sayısı, c. 32, sayı: 286, Temmuz 1975) - Ayaşlı ile Kiracıları Yetmiş Yaşında (Varlık, Aralık 2004), Fethi Naci / Türkiye'de Roman ve Toplumsal Değişme (1981), M.Ş.E. 100 Yaşında (Milliyet, 17.4.1983), Necmettin Turinay / Geleneğin Dünyası Yeniliğin Ufukları (1983), Olcay Önertoy / Cumhuriyet Dönemi Türk Roman ve Öyküsü (1984), Muzaffer Uyguner / Şevket Esendal: Yaşamı Sanatı Yapıtlarından Seçmeler (1991), Ahmet Oktay / Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı 1923-1950 (1993), Selim İleri / Bir Büyük Usta: M.Ş.E. (Cumhuriyet, 4.4.1996), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 2 (1999), İsmail Çetişli / Memduh Şevket Esendal- İnsan ve Eser (inceleme-değerlendirme, 1999), Muzaffer Uyguner / Tüm Yönleriyle M. Ş. Esendal (Cumhuriyet Kitap, 20.5.1999)

MEMDUH ŞEVKET ESENDAL HİKÂYECİLİĞİ ÜZERİNE NOTLAR

Memduh Şevket Esendal, hikâyeleri ile romanlarında toplumsal ve geleneksel sorunları da işlemiş, ancak bunu yaparken edebiyat tadını göz ardı etmemeye özen göstermiştir. Bu bağlamda Ahmet Oktay'ın değerlendirmesiyle, iyimserliğini yitirmeyen, bu yüzden de kimi zaman magazin öykücülüğünün "sırat köprüsü"nde yürüyen Esendal'ın hikâyeciliğinin özellikleri şu noktalarda toplanabilir:

a) Hikâyelerde, gündelik yaşamın en sıradan, hiçbir abartı içermeyen olaylarından yola çıkmaktadır. Daha ilk hikâyelerde olduğu gibi, kimi zaman hikâye bir olay bile içermez. Sanki, anında not alınmış bir izlenim ya da sonradan kaydedilmiş bir anı'dır bunlar. Bu yöntemin, çok daha yetkin ve psiko-dramatik boyut içeren örneklerini Sait Faik, çok yıllar sonra da olsa vermektedir.

b) Kendisini hep halktan biri saydığı için, kişilerini de çalışan insanlardan alır. Onların gündelik sorunlarını oldukları gibi, başka bir söyleyişle, herhangi bir politik felsefi söyleme yerleşmeksizin, kimi zaman neredeyse bir gazeteci gözlemciliği ve dili ile anlatır.

c) Çevre betimlemeleri de fizyolojik ve ruhsal betimlemeler de daha çok diyaloglar aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Bu yöntem, hiç kuşkusuz okuyucuya kolaylık sağlamış, belki sonraki öykücülüğümüzde en yetkin örneğini Orhan Kemal'de göreceğimiz bir anlatım biçiminin modelini oluşturmuştur.

d) Esendal hikâyeciliğinin başka bir özelliği de belirgin mizah duygusudur. Ancak onda mizah hoşgörülüdür. Bir başka söyleyişle onda mizah bağışlayıcıdır. Bu noktayı Cevdet Kudret, "incitmeden anlatır" diyerek vurgulamaktadır. Toptancı bir yadsımayı, hatta geleneksel düzlemde sert bir biçimi de içerebilen karamizahtan farklı bir olgudur bu. Cevdet Kudret anmaktadır: Esendal'ın en popüler öykülerinden biri olan "Komiser" de, işgüzar bir polis memurunun "zina" suçuyla karakola getirdiği genç evli çiftin öyküsü mizah doludur. Komiser, polis memurun anti-tezidir. Ama gençlerin evli olduklarını öğrendikten sonra, delikanlıya "sen bu kızı öptükten sonra, 'sen benim karım değil canımsın' dedin mi? diye sorar. Genç koca "demedim" deyince de "Demeli idin" der. Okur, burada hiç kuşkusuz hümanist söyleme bağlanır, çünkü Esendal içimizdeki gizli bağnaza da gönderme yapmaktadır.

e) Tahir Alangu da Cevdet Kudret de, bu değerli hikâyecimizin en belirgin özelliğinin dilinin ve anlatımının duruluğu, halk Türkçesine bağlılığı olduğuna dikkat çekmektedirler. Yüzünsallık sorununun çok başka bağlamda anlaşıldığı Esenal döneminin bu sanatsız yazış biçimi, hiç kuşkusuz önemliydi.

Bu "sanatsız yazış" konusunu Ahmet Oktay şöyle değerlendiriyor: "Ancak, bu yalın yazma olgusuna yapılan vurgunun, yazını bir tür basitliğe indirgeme tehlikesi taşıdığını da anımsatmak gerekir. Esendal'ın yapıtı, bütün değerli yanlarına rağmen, bu yalınlığı dolayısıyla da çok şey yitirmektedir sanki. Alangu da Cevdet Kudret'de 'konuşma dilini' anlaşılabilir kaygılarla yazın diline aşkınlaştırmak istemektedirler ama, şunu söylemek gerekir: Konuşma ile yazma farklıdır. Gündelik Yaşamdan yola çıksa bile Edebiyat son kertede Gündelik Yaşam ve Gündelik Konuşma değildir. Buradan bakıldığında, Maupassant'la Çehov ya da başka yazarlar arasında bir biçimler ve içerikler açısından üstlük / aşılık ayrımı yapılamayacağı, yapılmaması gerektiği kendiliğinden anlaşılabilir. Bu eleştirel parantezi kapatırken şunu söyleyeceğim : Esendal Türk öykücülüğünde bir aşamanın temsilcisidir elbet; ama bu artık eski bir aşamadır ve hiçbir genç yazara ilham verebilecek gibi de gözükmemektedir. Düşünsel açıdan değil yazınsal açıdan."

(*Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı*, 1923-1950)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

- Tahran Anıları ve Düşsel Yazılar (Cumhuriyet Kitap, 11.11.1999), Feridun Andaç / Mahmut Şevket Esendal (Cumhuriyet Kitap, Superonline.com, 2000), L. Funda Şenol Cantek (Virgül, Mart 2001), Muzaffer Uyguner, Esendal'ın Tüm Yapıtları'ndan Sonra Kızına Mektuplarını da Yayıma Hazırladı - 'Kızıma Mektuplar'daki Esendal (Cumhuriyet Kitap, 22.2.2001), Mahmut Şevket Esendal / Kızıma Mektuplar (yay. haz. Muzaffer Uyguner, 2001), Ahmet Kabaklı / Türk Edebiyatı (c. 3, 11. bas. 2002), Behçet Çelik (Virgül, Haziran 2003), Mehmet Can Doğan / Ankara'nın Değişen ve Değişmeyen Taşları (Kaşgar, Ocak-Şubat 2004), Necip Tosun / İnsanlık Hâllerine İyimser ve Serinkanlı Bakış: Memduh Şevket Esendal (Heceöykü, Haziran-Temmuz 2004), Şerif Aktaş / Büyük Türk Klasikleri (c. 11, sayfa: 101-103, 2004).

ESENDİR, Halit

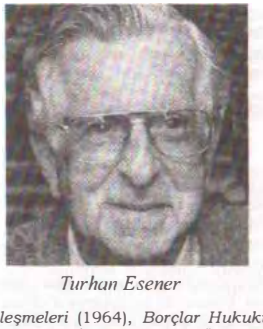
Yazar. 1955, Kırklareli doğumlu. Balıkesir / Edremit'te ilk, orta ve liseyi bitirdikten sonra yükseköğrenimini Ege Üniversitesi Kimya Fakültesinde tamamladı. Daha sonra İzmir ve Antalya'da özel dershanecilik yaptı. MEB'de iki yıl kimya öğretmenliği yaptıktan sonra istifa ederek İzmir Özel Akyazılı ve Yamanlar Kolejinin kurucusu ve idarecisi olarak çalıştı. 1988-2003 yılları arasında *Zaman* gazetesinde sırasıyla genel koordinatör, dağıtım ve yayın koordinatörü, genel yayın yönetmeni, dış baskılardan sorumlu genel müdür yardımcısı, başdanışman ve Pakistan-Afganistan temsilciliği görevlerini üstlendi. STV'de iki yıl boyunca "Medya ve Toplum" ile "Medya Dünyası" programlarının yapım ve sunuculuğunu yaptı. Cihan Haber Ajansı ve *Aksiyon* dergisinin kurucusu, Basın Konseyi Vakfının kurucu üyesidir. *Terör Kıskacında Türkiye - Oligarşi mi? Demokrasi mi?* (2006) adlı bir kitabı vardır.

ESENER, Turhan

Hukuk araştırmacısı. 1925, İstanbul doğumlu. İstiklal Harbine subay yetiştiren Ankara'daki Abidin Paşa Köşkünün ilk komutanı ve V. Dönem (1935-39) Balıkesir Milletvekili Cemal Bey'in (Paşa) oğludur. Ankara Gazi Lisesi ve Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1947) mezunu. Aynı fakültede 1948-51 yılları arasında asistan olarak görev yaptı. 1951 martında İsviçre'de Cenova Üniversitesi Hukuk Fakültesinde doktorasını tamamladı. 1951'de yurda dönüp tekrar Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde asistanlık yaptı (1951-55). 1955 yılında doçent, 1960 yılında profesör oldu. 17 kasım 1974 - 31 Mart 1975 ve 21 Ekim 1980-13 Aralık 1983 tarihleri arasında meclis dışından Çalışma Bakanlığı yaptı. Kültür Üniversitesinde öğretim üyesidir.

ESERLERİ:

Temsil Hukuku (1961), *Toplu İş*

Turhan Esener

Sözleşmeleri (1964), *Borçlar Hukuku* (1969), *Türk İş Hukukunda Özel Hakem, Toplu İş Uyuşmazlıkları ve Barışçı Çözüm Yolları* (1970), *Sendika Hukuku* (1972), *İş Hukuku* (1978), *Eşya Hukuku* (1996), *Turkish Business Law I, Law of Obligations* (Contracts and Tats, 2000), *Turkish Business Law II, Commercial Law II, Commercial Law* (Ö. Yarsuvat ile, 2000), *Hukuk Başlangıcı* (Genel Hukuk Bilgisi, 2001), *Contracts for Benefit of a Third Party MHF Hukuk Araştırmalar* (c. 5, s. 20-23).

HAKKINDA: Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululular V (2005).

ESENYEL, Mehmet Bozkurt

Şair. 1920, Selanik / Yunanistan doğumlu. Ailesiyle birlikte 1924 yılında Edirne'ye yerleştirildi. İlköğrenimini Edirne'de, liseyi Edirne, Balıkesir ve Kastamonu liselerinde tamamladı. İÜ Edebiyat Fakültesine girdi fakat ekonomik zorluklar sebebiyle eğitimini tamamlayamadı. Muhasebe memurluğu, ajans müdürlüğü, bölge hesap kontrolörlüğü, Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlük Genel Muhasebe Hesap Kontrolörlüğü yaptı. 1972 yılında emekli oldu. Şiirleri ve makaleleri Trakya ve Anadolu yerel gazetelerinde yayımlandı. Memleket sevgisini konu alan şiirlerinde hece veznini ve serbest vezni başarıyla kullandı. 1971 TRT Şiir Yarışması birincilik ödülü aldı. Aralık 1992'de Edirne'de 55. sanat yılı kutlandı.

ESERLERİ (Şiir):

Bir Sevgiye Bin Ömür Yetmez (1972), *Kara Sevdam, Ak Özlemim* (1988).

HAKKINDA: Rasim Bostancı / Şiir Antolojisi (c. 1), TDOE - TDE Ansiklopedisi 3 (2003), Özlem Ağırgan / Dünden Bugüne Edirne İsimler Sözlüğü (2004).

ESERİ

Halk ozanı. 1954, Nevruzyaylası köyü / Yıldızeli / Sivas doğumlu. Asıl adı Ahmet Duran Bülbül'dür. 1960 yılında ailesiyle birlikte Sivas'a taşındı. İlk ve ortaokulu Sivas'ta okudu. Sivas Meslek Lisesi yapı bölümünün ikinci sınıfından ayrıldı. Şiir yazmaya 1973 yılında başladı. Saz çalmayı da bilen Eseri'nin mahlası, Âşık Erdem Can tarafından verildi.

Birçok şenlik ve festivale katılarak atışmalar yaptı. Sivas Âşıklar Derneği üyelerinden olan Eseri, Almanya, Hollanda ve Belçika gibi ülkelere gitti. İmren Sevindik tarafından hayatı ve şiirleri üzerine hazırlanan tez çalışması, *Yayla Yolunda Sivaslı Âşık Eserî* (1998) adıyla yayımlandı.

HAKKINDA: Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

ESİN, Emel

Araştırmacı-yazar (D. 1914, İstanbul - Ö. 1987, Ankara). Annesi Fecr-i Ati dönemi romancılarından Müfide Tek, babası ise İkinci Meşrutiyet dönemi Kütahya Milletvekili Ahmet Ferit Tek'tir. Ortaöğrenimini Londra ve Paris'te gördü. Paris Ecole des Sciences Politiques'in tarih bölümünü "*Milliyetçilik Cereyanları ve Yunan İhtilali Devrinde Osmanlı Müelliflerinin Devlet Mefhumu*" teziyle bitirdi. Doktorasını Paris Sorbonne Üniversitesinde "*Türk İkonografisinde Ejder*" başlıklı teziyle verdi. Cumhuriyet döneminde de çeşitli görevler alan Ferit Tek, Türkiye'yi Paris'te temsil etmiş, Maliye Bakanlığı yapmış; Londra, Varşova ve Tokyo Büyükelçiliği görevlerinde bulundu.

Emel Esin, Tokyo Büyükçelçiliği Başkâtibi Seyfullah Esin'le evlendikten sonra çeşitli ülkelere ve Orta Asya'ya giderek buralarda araştırmalar yaptı. Hacettepe Üniversitesi ile Almanya ve Fransa üniversitelerinde de Türk kültür tarihi, Türk sanat tarihi dersleri verdi.

BAŞLICA ESERLERİ:

Türkistan Seyahatnâmesi (1959), *Lebbeyk* (Hac Hatıraları, 1968), *İslâmiyet'ten Önceki Orta Asya Türk Resim Sanatı* (1972), *Ötüken İllerinde Miladî Sekizinci Dokuzuncu Yüzyıllarda Türk Abidelerinde Sanatkâr Adları* (1972), *Burkan ve Mani Dinleri Çevrelerinde Türk Sanatı* (1972), *Türk Kozmolojisi* (1979), *Türk Kültür Tarihi İç Asya'daki Erken Safhalar* (1985).

Yazarın İngilizce yayımlanmış kitapları da vardır.

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (1979), Ahmet Özel (TDV İslâm Ansiklopedisi, c. 11, 1995), TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

ESİN, Necmeddin

Şair (D. 1912, Kerkük / Irak - Ö. 12 Ağustos 1987, Ankara). Tam adı Necmeddin Necip Esin. İlk ve ortaöğrenimini Kerkük'te tamamladı. Adana Erkek Muallim Mektebi ve Gazi Eğitim Enstitüsü mezunu. Çeşitli okul-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

larda öğretmenlik ve yöneticilik yaptı. 1956-58 arası İki yıl İngiltere'ye giderek alanında araştırmalarda bulundu. Milli duyguların ağırlıkta olduğu şiirleriyle tanındı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Ürperen Okyanuslar* (1936), *Beyaz Yeleler* (1942), *Zaferden Sesler* (1943), *Atıl* (1948), *Bana Güneş Vurmalı* (1969).

BİYOGRAFİ: *Kemalettin Kamu* (1975).

ROMAN: *Dağ Kızı* (1933).

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2. bas. 1999).

ESİN, Ruhi

Yazar (D. 1898, Vize / Kırklareli – Ö. 1983). Edirne Öğretmen Okulunu bitirerek, Edirne'de öğretmenliğe başladı. 1933 yılında Almanya'ya gitti. Türkiye'ye dönüşünde Edirne Gazi Yatı Okulu Müdürlüğüne getirildi. Antalya, Kastamonu ve Lüleburgaz Kepirtepe Köy Enstitüsünde öğretmenlik, İlköğretim Müfettişliği ve Edirne İl Milli Eğitim Müdürlüğünde müdür yardımcılığı görevlerinde bulundu. Fotoğraf koleksiyonunu Edirne İl Halk Kütüphanesine bağışladı. Edirne Üniversitesini Kurma Geliştirme Yaşatma Koruma ve Yüksek Öğretim Gençlerine Yurt Yapma Derneği Başkanlığını on beş yıl yürüttü. Ayrıca çeşitli derneklerde görev aldı.

ESERLERİ:

TELİF: *Selimiye Camisi, Edirne Haritası.*

ÇEVİRİ: *Taş Balta, Beden Evimiz.*

HAKKINDA: Özlem Ağırgan / Dünden Bugüne Edirne İsimler Sözlüğü (2004).

ESİRCİ, Şükrü

Araştırmacı. 1930, Mersin doğumlu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesini bitirdikten (1953) sonra Maliye Bakanlığının çeşitli birimlerinde çalıştı. 1958'de ticaret hayatına atıldı. 1965'ten itibaren Beyoğlu'nda (İstanbul) kitapçılık yaptı.

ESERLERİ:

Menderes Diyor ki (1963), *Türk İşçileri İçin Almanca* (1965).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. VI, 1968).

ESİRÎ (Hekimhanlı)

Halk şairi (D. 1843, Güvenç köyü / Hekimhan / Malatya – Ö. 1913, Çulhalı). Asıl adı Mehmet'tir. Yörenin ünlü âşıklarından Âşık Baboğ'un torunu. Önceleri deyişleri ve sazıyla adını "Âşık Mehmet" olarak duyurdu. 20 yaşlarındayken Hacıbektaş'a giderek Feyzullah Çelebi'yi ziyaret etti. Çelebi kendisine "Esirî" mahlâsını verdi. Ağırlıklı olarak heceyle, bir kısım şiirlerini de aruzla yazmıştır. Hacı Bektaş ocağına bağlı bir halk şairidir. Şiirleri Mehmet Yardımcı tarafından yayımlandı (2000).

HAKKINDA: Mehmet Yardımcı / Hekimhanlı Esiri (2000).

ESKENAZİ, Hanri

Şair ve yazar. 1914, İstanbul doğumlu. Yahudi Lisesinden mezun olduktan sonra bir süre İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesine devam etti. Fransız diline olan tutkusu nedeniyle şair ve yazar olarak Batı dünyasında isim yaptı. Bazı hikâyeleri. Fransa'da *Le Journal d'Orient* gazetesinde yayımlandı. Şiir kitaplarını ünlü Fransız yazarı André Mourois'in teşvikiyle yayımladı. Société des Gens de Lettres de la France ve Adel-F üyesidir.

ESERLERİ (Şiir):

Damasquinade, Voûte Etoilée.

ESKİ, Mustafa

Araştırmacı-yazar. 1945, Kastamonu doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Kastamonu'da, yükseköğrenimini İstanbul'da yaptı. Muğla, Van ve Kastamonu Kız İlköğretmen okullarında öğretmen ve idareci olarak çalıştı. 1980-82 yılları arasında Kastamonu Eğitim Enstitüsü, 1982-91 yılları arasında Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Yüksekokulu müdürlüğü görevlerinde bulundu. 1988-1995 yılları arasında Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisans ve doktora yaptı. *"Mahalli Kaynaklara Göre Mustafa Necati Bey'in Kastamonu'daki Çalışmaları"* adlı araştırması ile "Bilim Uzmanlığı *"Cumhuriyet Döneminde Bir Devlet Adamı Mustafa Necati"* adlı araştırması ile Doktor unvanını aldı. 12 Mayıs 1993 tarihinden itibaren Gazi Üniversitesi Kastamonu Sağlık Yüksekokulu Müdürlüğü görevinde bulundu. 1995 yılı Aralık ayında Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Fakültesinde yardımcı doçent kadrosuna atandı. Atatürk Araştırma Merkezi Haberleşme üyeliği (1996-02), Türk Basın Birliği Kastamonu Şubesi Başkanlığı (1990-94) görevlerini yürüttü.

ESERLERİ:

Kastamonu Halk Şairi Âşık Yorgansız (1975), *Millî Mücâdele'de Mehmet Âkif Kastamonu'da* (1983), *İmtihan Veren Millete* (1989), *Mustafa Necati Bey'in Kastamonu'daki Çalışmaları* (1990), İsmail Hakkı Uzunçarşılı'dan *Kastamonu Meşâhiri*, (yayına haz. M. Eski, 1991), *31 Mart Olayının Kastamonu'daki Yankıları* (1991), *Kastamonu Basınında Millî Mücâdele'nin Yankıları* (1995), *İsmet İnönü'nün Kastamonu Gezileri* (1995), *Yazıları*, 1921-1922 (1998), *Cumhuriyet Döneminde Bir Devlet Adamı Mustafa Necati* (1999), *Kastamonu Valileri 1838-2000* (2000), *Atatürk'ün Kastamonu Gezisi* (2002), *Kastamonu Bankası T.A.Ş.* (2004).

HAKKINDA : Nail Tan-Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer II (2004).

ESKİCİOĞLU, Osman

İslâm hukuku araştırmacısı. 11 Mart 1945, Göveçlik köyü / Denizli doğumlu. İlkokulu köyünde bitirdi. İzmir İmam-Hatip Okulu (1965), İzmir Yüksek İslâm Enstitüsü mezunu. 1965-66 yılları arasında Bağdat'ta bulundu. İzmir Müftü Yardımcılığı, İmam-Hatip Lisesi Meslek dersleri öğretmenliği, İzmir Yüksek İslâm Enstitüsü Öğretim Üyeliği ve Müdür Yardımcılığı görevlerinde bulundu. 1979'da *"İslâm Ekonomisinde Gelir Dağılımı"* adlı teziyle doktor, 1983 yılında yardımcı doçent 1989 yılında doçent, 1996'da profesör oldu. İngiltere, Almanya, Hollanda ve Amerika gibi ülkelerde çeşitli bilimsel faaliyetlerde bulundu. Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi İslâm Hukuku Anabilim Dalı Başkanı olarak çalıştı. Makaleleri 1983 yılından itibaren *DEÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi*'nde yayımlandı. Alanıyla ilgili kongre ve sempozyumlara katılarak bildiriler sundu.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *İslâm Açısından Enflasyon ve Çözüm Yolları* (1983), *İslâm Hukuku Açısından Serbest Piyasa Ekonomisi* (1995), *İslâm Hukukunda Vergiler* (1996), *İslâm Hukukunda Vergiler* (Yahya b. Adem'in Kitabu'l-Harâc adlı eserinin tercümesi ile birlikte, 1996), *İslâm Hukuku Açısından Hukuk ve İnsan Hakları* (1996), *İslâm ve Ekonomi* (1999), *İslâm ve Çağdaş İslâm'da Enflasyon ve Para, Vergi Anlayışının Eleştirisi.*

ÇEVİRİ: *İslâm'da Sosyal Dayanışma* (M. E. Zehra'dan, 1969), *İslâm'da İtikadi ve Siyasi Mezhepler Tarihi* (M. E. Zehra'dan,1971), *Doğum Kontrolü ve İslâm* (1971).

Osman Eskicioğlu

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Nesim Eskin

ESKİN, Nesim

Şair (D. 20 Haziran 1932, Adana – Ö. 2005, Kfar Saba / İsrail). Asıl adı Nesim Eskingezer. İlkokulu Adana'da okudu. 12 yaşında iken ailesi ile birlikte İstanbul'a yerleşti ve Balat Ortaokulunu bitirdi. 1949'daki büyük göçte ailesi ile birlikte İsrail'e gitti. Şoförlük ve demircilik yaptı. Liseyi dışarıdan bitirdi. 1963'de Tel Aviv'deki Türkiye Büyükelçiliğinde memur olarak göreve başladı. 1990'da emekli olunca çalışmalarını Kfar Saba şehrinde sürdürdü, burada öldü.

İstanbul'dan Türk şiirinin tutkusuyla ayrıldı ama ilk şiirlerini yine İstanbul'da çıkan bir dergide, *Varlık*'ta, yayımladı. Orhan Veli, Cahit Külebi, Fazıl Hüsnü Dağlarca ve Nâzım Hikmet'in şiirlerinden İbraniceye çeviriler yaptı. İsrail'de Türkçe olarak yayımlanan *Gelişim* adlı kültür sanat dergisinde, KIBATEK bültenlerinde şiir, öykü ve denemelerini yayımlandı. İsrail Yazarlar Birliği ve KIBATEK üyesiydi.

ESERLERİ (Şiir):

Ölümsüz Güzelliğin (1982), *Geleceğin Boyutu* (2000).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001), Şaban M. Kalkan / Nesim Eskin (Önder, 4.2.2003).

ESLEN, Nejat

Asker, yazar. 1943 doğumlu. 1962 yılında Kara Harp Okulunu bitirerek subay oldu. Ege Üniversitesi İktisadi Ticari Bilimler Fakültesi, Kara Harp Akademisi, Silahlı Kuvvetler Akademisi ve ABD Kara Harp Koleji mezunu. 1994 yılında tuğgeneral rütbesi ile emekli oldu. Askeri ve siyasi strateji konularında birçok makalesi vardır.

Nejat Eslen

ESERLERİ:

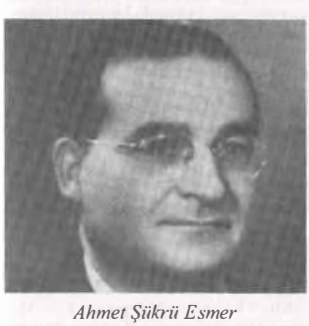
Tarih Boyu Savaş ve Strateji (2003), *Küresel Hamleler Anahtar Stratejiler* (2005).

ESMEHAN HASAN

Şair. İstanbul doğumlu. Doğum ve ölüm tarihi bilinmiyor. Cumhuriyet dönemi şairlerindendir. III. Selim döneminden beri İstanbul'da yaşayan köklü bir aileye mensuptur. Babasını küçük yaşta iken kaybetti. Hakim olan ve divan edebiyatı ile Türk sanat müziğine çok bağlı olan büyük babasının gösterdiği özenle iyi bir öğrenim gördü. Özel hocalardan Arapça ve Farsça dersleri aldı.

İlk ve ortaöğrenimini Türk okullarında yaptı. Bir süre bir Fransız okulunda ve Güzel Sanatlar Akademisinde okudu. Edebiyat bilgilerini Namık Kemal'in oğlu Ali Ekrem Bey'den, müzik dalında teorik bilgileri İsmail Hakkı ve Rauf Bekta Beylerden öğrendi. Güzel Sanatlar Akademisinde öğrenci iken İstanbul dergilerinden birinin açtığı yazı yarışmasında birincilik armağanı kazandı. En güzel şiirleri *Yedi Gün*'de yer almıştır.

HAKKINDA: Sedat Umran / Akdeniz Boğazında Bir Yaz Sabahı (İslâmi Edebiyat dergisi, Şubat-Mart-Nisan, 1989).

Ahmet Şükrü Esmer

ESMER, Ahmet Şükrü

Tarihçi (D. 1893, Kıbrıs – Ö. 19 Ocak 1982). Kıbrıs Lisesi (1910) ve Columbia Üniversitesi (1916) mezunu. Galatasaray Lisesi (1921) ve Mülkiye Mektebinde (Siyasal Bilgiler Fakültesinde, 1929) öğretmen, Matbuat Umum Müdürü (Basın-Yayın Genel Müdürü, 1949-50) ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde profesör doktor olarak öğretim üyeliği yaptı.

ESERLERİ:

Siyasal Tarih (1936), *Siyasi Tarih 1919-1939* (1944, 1953), *Turkey and Her Neigbours: A Political Review* (ayrı basım, Türkiye ve Komşuları, 1964)

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. II, 1968), Türkkaya Ataöv / Ahmet Şükrü Esmer'e Armağan (1981).

ESMER, M. Levent

Gazeteci, şair (D. 1930, İstanbul – 30 Ağustos 1987). Lise öğreniminden sonra 1951'de gazeteciliğe başladı. *Zafer, Yeni İstanbul, Havadis, Bugün, Başkent, Memleket, Devrim, Selam, Ekonomik Yorum, Yenigün, Milliyet, Dünya, Öncü, Sabah* gazetelerinde muhabir, spor yazarı, yazı işleri müdürü olarak çalıştı. Anadolu Ajansı ve Türk Haber Ajansında görev yaptı. İç politikayla ilgili yazılarını 1950-60 arasında yayımladı. Sürekli basın kartı sahibiydi. *Gözler* (1954) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Türkiye Bibliyografyası (1934), İsa Kayacan / Türk Basınında Unutamadıklarımız (1997), TDOE – TDE Ansiklopedisi 3 (2003).

ESRAR DEDE

Divan şairi (D. 1748, Sütlüce / İstanbul - Ö. 1796). Asıl adı Mehmed'dir. İyi bir medrese öğrenimi görerek yetişti. Arapça ve Farsçanın yanında Latince ve İtalyanca öğrenmişti. Mevlevî tarikatına girerek çok sevdiği Şeyh Galib'in Şeyh olduğu Galata Mevlevihanesinde çile çıkararak "Dede"liğe yükseldi. Genç yaşta vefat eden Dede'nin kabri de Galata Mevlevihanesindedir.

Ölümü üzerine Şeyh Galib'in ünlü bir mersiye yazdığı Esrar Dede'nin tasavvufi ve tasavvufi olmayan ince duygulu şiirlerinden oluşan 3920 beyitlik *Türkçe Divan*'ı ve Mevlevi şairlerin hayatını anlatan *Tezkire-i Şuarayı Mevleviye* (1976) adlı bir tezkiresi ile, Ali Emiri tarafından bulunan *Lugat-ı Tilyan* adlı İtalyanca ve Rumcayla ilgili bir sözlük ve gramer kitabı da vardır. Tezkiresi 1891'de Ali Enver tarafından özetlenerek *Semahâne-i Edeb* adıyla basılmıştır.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri 1 (1972), Hasan Aksoy / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 11, 1995), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999).

EŞ, Selahaddin

Gazeteci, yazar. 1948 (tashihli 1942), Muradbeyli köyü / Kavak / Samsun doğumlu. Hukuki sıkıntı-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

lar sebebiyle, yazılarında gerçek adı dışında S. Muraddeyli, Selahaddin E. Çakırgil, E. Selâhaddin gibi değişik imzalar kullandı. İlkokulu kendi köyünde okul olmadığından, başka bir köyde; ortaokulu Kavak'ta okudu. Hemşehrisi, ünlü güreşçi Yaşar Doğu'nun yardımıyla girdiği Ankara Sağlık Meslek Okulunu bitirdikten sonra, çeşitli hastane laboratuarlarında çalıştı. 1967'de fark derslerini dışardan vererek liseyi, 1973 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi. 1965'ten itibaren, *Yeni İstanbul*, *Sabah* ve *Bugün* gazetelerinde yazmaya başladı. 12 Mart darbesi sonrası *Bâb-ı Âli'de Sabah* gazetesinde, haftalık *Ufuk* ve *Sebil* gazetelerinde de yazdı. 1974 sonunda geçtiği *Millî Gazete*'deki yazılarında Ceza Yasası'nın 163. maddeden on dört ay hapis cezası aldı, bu cezasını 1977-78'de Paşakapısı, Şile ve Gebze cezaevlerinde çekti. Hapisten çıktıktan sonra yazılarına *Sebil* ve *Şûrâ* dergilerinde devam etti. 1978-80 arası dönemin ünlü İslâmcı dergilerinden haftalık *Tevhid* ve *Hicret* dergilerinin sorumluluğunu fiilen üstlendi. Bu dönemde pek çok yazısından dolayı, yine 163. Maddeye muhalefetten, hakkında açılan otuzdan fazla davâdan dolayı, ağır ceza mahkemelerinde yargılandı; sonuçlanan üç davâdan on beş yıl hapse mahkûm edildi. Bu kararlar, temyiz incelemesindeyken 12 Eylül (1980) askeri darbesi gerçekleşince yurtdışına çıktı.

Selahaddin Eş

Yerleştiği İran'da, İslâm Cumhuriyeti'nin Sesi Radyosunda Türkçe programlar hazırladı; *Kudüs Yolu*, *İslâm Çağrısı* ve *Kayhan* gibi Türkçe gazete ve dergilerin yayımını üstlendi; bu gazetelerde makaleler yazdı. Bu yıllarda yazıları Türkiye'de *Tevhîd* dergisiyle *Selâm* gazetesinde yer aldı. 1999'da göç ettiği Almanya'da bir süre *Millî Gazete*'nin, daha sonra *Vakit* gazetesinin Avrupa baskılarında yazdı. Basıma hazır çok sayıda eseri vardır.

ESERLERİ:

Kavşak Noktasında Türkiye'nin Siyasi Görünüşü (2 cilt, 1977), *Müslüman Türkiye Mücadelemiz* (1977).

EŞBER, Halide

Bkz. HALİDE EŞBER

EŞEN, Yasemin

Araştırmacı-yazar. 1948, Yoğuntaş / Kırklareli doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Kırıkkale'de yaptı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünden mezun oldu (1970). Tarih öğretmenliği yaptı. *Tarihî, Coğrafî Folklorik Ekonomik ve Turizm Yönleri ile Şarköy* (1983) isimli bir kitabı vardır.

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 3 (2003).

EŞME, İsa

Araştırmacı-yazar. 1 Nisan 1947, Devrek / Zonguldak doğumlu. İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi ve İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu mezunu. Doktorasını (1983) *"Hacimli Halkojenür Camlarının Elektriksel İletim Özellikleri"* başlıklı teziyle Yıldız Teknik Üniversitesinde tamamladı. Bir süre öğretmenlik yaptı. Hacettepe (1977-83), Marmara (1983-2000) ve Maltepe üniversitelerinde görev yaptı. Makaleleri *Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi* ile uluslararası dergilerde yayımlandı. Çeşitli sempozyumlarda bildiri sundu. Başta Tüm Yüksek Öğretmen Okulları Mezunları Derneği ve Türk Fizik Derneği olmak üzere çeşitli kurumların üyesi bulunmaktadır.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Türkiye'de Dünden Bugüne Öğretmen Yetiştiren Kurumlar* (1998), *Yüksek Öğretmen Okulları* (edt., 2001).

YAYIMA HAZIRLAMA: *İlk ve Ortaöğretimde Araştırma Teknikleri ve Proje* (2004).

Ayrıca Fizik konusunda yazılmış ders kitapları da mevcuttur.

EŞREF

Şair (D. 1846 (nüfusta 1853), Gelenbe / Kırkağaç / Manisa - Ö. 22 Mayıs 1912, Kırkağaç / Manisa). Asıl adı Mehmet Eşref'tir. Babası Hafız Ağa diye anılan Usulizade Hafız Mustafa Efendidir. Gelenbevi İsmail Efendi sülâlesine mensuptur. İlköğrenimini memleketindeki Sıbyan Mektebinde yaptı. Manisa Hatuniye Medresesinde Arapça ve Farsça öğrenim gördü, hafızlığa çalıştı. Manisa Valiliğinde tahrirat kâtipliği (1870) ile göreve başladı; Turgutlu, Akçahisar, Alaşehir'de malmüdürlüğü (1873-75) yaptı. 1879'da Fatsa kaymakamlığına atandı. İçki ve eğlenceye düşkünlüğü nedeniyle görevini gereğince yapamıyordu. Adı bir yolsuzluğa karışınca görevinden alındı. Beraat edince Çapakçur, Hizan, Ünye, Tirebolu, Akçadağ, Garzan, Acıpayam, Buldan, Kula, Kırkağaç, Daday ve Gördes kaymakamlıklarında bulundu. Gördes kaymakamı iken siyasî suçlu olarak tutuklanıp İstanbul'a getirildi. İzmir'deki evinde sakıncalı evrak bulundurmaktan bir yıl hüküm giydi (1902). İzmir'de gözetim altında tutuldu. Tahliye edilince Mısır'a kaçtı (1903). Mısır'dan Paris'e, İsviçre ve Kıbrıs'a geçti. Yeniden döndüğü Mısır'da çıkardığı *Curcuna* adlı mizah gazetesinde II. Abdülhamit yönetimiyle yoğun bir mücadeleye girişti.

Hiciv şiirlerini topladığı dört kitabı da Mısır'da yayımlandı. İkinci Meşrutiyet'in ilanı üzerine İstanbul'a döndü (1908). *Eşref, Musavver Eşref* dergilerini çıkarıp başyazarlığını yaptı. Bir bölüm şiir ve yazılarını ise İzmir'de çıkan *Edeb Yahu* dergisinde yayımladı. Meşrutiyet devrinde Kasaba ilçesi kaymakamlığı ve Adana vali yardımcılığı yaptı (1908-09), memurluğu lağvedilince "mazuliyet" aylığı bağlandı. Dört kez evlendi. İlk eşinden bir kızı, üçüncü eşinden bir kızı bir oğlu oldu. İçki nedeniyle vereme yakalanarak Kırkağaç'ta evinde öldü, mezarı Kırkağaç'ta istasyon yolundadır. Mezar taşında şu dörtlük yazılıdır:

"Kabrimi kimse ziyaret etmesin Allah için,
Gelmesin reddeylerim billahi öz kardaşımı;
Gözlerim ebnâ-yı âdemden o rütbe yıldı kim,
İstemem ben Fâtiha, tek çalmasınlar taşımı"

Türk edebiyatının en büyük hiciv (yergi) şairi olarak ün kazanan Eşref, tüm şiirlerini divan edebiyatı formları ile hiciv türünde yazmış olup, birçok şiiri müstehcenlik derecesinde argo kelimelerle doludur. Şiirlerinde Abdülhamit yönetimi döneminde gözlemlediği haksızlıklar ile batılılaşmayla birlikte ortaya çıkan komiklikleri keskin bir dille ve hayranlık uyandırıcı zekice buluşlarla dile getirmiştir. Şiirlerinde kaside, gazel ve dört dizelik kıta biçimlerini kullandı. Aruzda başarılı değildi. Dili oldukça sadedir. Şiirlerinden bazıları ünlü bazı manzumeleri tehzil yoluyla yazıldı.

1908'den sonra yazdığı şiirleri bir kitapta toplanmadı. Gazetede tefrika edilip kitaplaşmayan çalışmaları şunlardır: Hepsi de *Vakit*'te tefrika edilen; *Kuyruklu Yıldız* (1929), *Rüya* (1929), *Meclis-i Mebusan* (1928), *Ber-*

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

ŞAİR EŞREF'E DAİR-DOĞUMUNUN 98'İNCİ YILDÖNÜMÜNDE

Hikmet Dizdaroğlu

Eşref'in hayat ve karakter çizgilerinden bâzıları:

Eşref, otuz yaşından sonra şiir söylemeye başlamıştır. Uykusunda mütemadiyen şiir okur, söylemek istediği şiiri (zîra Eşref şiirlerini yazmaz, başkalarına yazdırırmış) düşünürken bıyıklarını çeker, hatırına tuhaf bir mazmun geldi mi, bulduğu mazmuna kendisi de gülermiş.

*

Sühuletle şiir söylediğini oğlu haber veriyor. Hattâ bir gece oğluna 96 kıta birden yazdırmıştır.

Beğendikleri arasında Namık Kemal ve Fâik Âli başta gelir. Oğlu, bir gün, kendisinin mi, yoksa Namık Kemal'in mi büyük şair olduğunu sorar ve şu cevabı alır. - Onun söylediğini ben söyleyemem, benim söylediğimi de o! Gerçek olan da bu değil mi?

*

Aslında mütevazı olan Eşref, hayatının son yıllarında el öptürmeği pek sever, bunu yapmayanlara kızarmış.

*

Eşref'in ölüm döşeğindeki son günleri çok enteresandır. Oğlu bunu şöyle anlatıyor:

"Ölümden bir hafta evvel ellerine, ayaklarına kına yaktırdı. Yattığı odanın perdelerini kapattırdı. Geceleri lâmba yaktırmadı. Ölümüne rastlayan çarşamba gününe kadar karanlıkta yattı. Çarşamba günü sabahleyin anneme: -Bir haftadır karanlıkta yatıyorum. Anladım ki ölüm korkulacak bir şey değilmiş dedi. Kendini tamamıyla soydurdu. Çıplak olduğu halde öğleden, sonra hayata gözlerini yumdu. (Mustafa Şâtım, Meşhur Şair Eşref'in Hayatı, İzmir, 1943, s. 13, not).

*

Eşref'in ilk kaymakamlığı Fatsa'da başlar, son kaymakamlığı Gördes'tedir. Gördes'te iken kendisine bilâmüddet izin verilir. Bu sırada kendisine vekâlet eden ve Eşref'i çok yakından tanıyan -okuluınuzun eski Fransızca öğretmeni- muhterem dostum Nazım Altıntaş'ın söylediğine, göre, İzmir Valisi Kâmil Paşa, tefriş için, bir gün, Eşref'in daha önce kaymakam 'bulunduğu Kırkağaç'a gelir. Şehir nüfusunun kaçının müslüman, kaçının hıristiyan olduğunu sorar: Eşref, müslüman ve hıristiyan miktarını söyledikten sonra, bâzılarının esassız ve yersiz olarak Kâmil Paşa'ya yahudilik ismi etmeleri şayısına telmihle:

— Ara sıra yahudiler de gelir, geçer! der ve pervasızlığının bir misalini daha verir.

*

Eşref'in belki en ihmal edilen tarafı, sanatı ve bu sanatta belirgen hususiyetidir. Bu konuda gerçi çok lâflar edilmiştir, ama bir şey söylenmemiş sayabilirsiniz. Hep umumî, hep kuşe, hep beylik sıfatlar... Halbuki Eşref, hiciv vadisinde, kendinden önce ve sonraki; bütün şairlerden üstündür ve onlardan ayrılır. Açtığı yolun ilk yolcusu kendisidir. Ne örneği vardır, ne muakkibi. Kendi yolunu kendi çizmiş, bu yolda tek başına yürümüş, bu yolun tek yolcusu olmuştur. (...)

(*Hisar*, sayı:16, Ağustos 1951).

güzâr (1928-29), *Kıtalar ve Hikâyeler* (1929).

"İstibdat devrinde olduğu gibi, Meşrutiyet devrinde de, her türlü kanunsuzluğa karşı kalemini bir silâh gibi kullanmaktan çekinmeyen Eşref, yaşadığı çağda, özgürlükten yana olanlarca derin bir sevgi ve saygı ile karşılanmıştır. Yergileri, her sınıf halk arasında hızla yayılmıştır." (Cevdet Kudret)

"Bizde hiciv denince Nef'i, Sürûrî, Bahâî Tıflî gibi birkaç isim hâtıra gelir. Halbuki ne bunlar heccav, ne de yaptıkları şey hicvdir. Bayağı sövmenin adına Divan Edebiyatı'nda hiciv diyorlar... Eşref'in en müstehcen kıtalarında bile, banalité'nin zerresi yoktur. İşte Eşref'i diğer hiciv şairlerinden ayıran en önemli nokta budur.

"Sonra, Eşref, hicvinin konusu ve muhtevası bakımından da diğerlerine benzemez. Şahsî iğbirarların kıtalarına konu olur. O, en çok, millet ve memleket hayatında gördüğü düzensizlikleri, aksaklıkları, bunlara sebep olan şahısları diline doladı. Fakat burada şahıs, fert olmaktan çıkar; bir karakter, bir tip olarak belirir. Bunun birkaç istisnası vardır ki, asıl kaideyi bozmaz

EŞREF

KIT'A

Ben muvaffak olamadım bir rütbenin tahsiline,
Mirmiran oldu mâdûnumda kullandıklarım.
Âh böyle rütbesiz gördükçe her yer beni,
Çeşm-i istihfaf ile bakmakta kullandıklarım.

EŞREF

KIT'A

-Dr. Ethem için-

Kilisada Yahudi, Rum olur havra sokağında,
Gerek uysun, gerekse uymasın kizbi yaman söyler.
Budur dünyada doktor Ethem'in hali, kıyâmette
Resûlullahı görse Müslümânım der yalan söyler.

*

Pehlivan idi mukaddemleri doktor Ethem,
Yenilip herkese biçâre küserdi kadere.
Pehlivanlıktan edip keffiyed, oldu doktor,
Herkesin sırtını şimdi o getirmekte yere.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

EŞREF

TASVİR-İ AHVÂL

Ağarmış saçların bir dağ başında kara dönmüştür,
O dağın dâmeninde gözlerim enhâra dönmüştür,
Bütün mûy-i siyâhım bembeyaz ezhâra dönmüştür,
Tenimde cevher-i can bir çekilmez bâra dönmüştür.

Cihâna geldiğim günden beri pek çok cefâ gördüm,
Ezildim bâr-ı gam altında, bin türlü eza gördüm,
Değil bîgânelerden, âşinâlardan belâ gördüm,
Vücûdum âlem-i sihhatte bir bîmâra dönmüştür.
.....

Sen ister boynuna ip tak, diler cevherli kordon tak,
Bu dünyâdan nasîbin en nihâyet bir avuç toprak,

Bekâsı var mı dehrin dide-i im'ân ile bir bak,
Nice ma'mûre-i âlem harâbezâre dönmüştür.

Ne olmuş olsa âdem kalmamıştır zevki dünyânın,
Hele me'mûr olursa rahatı olma; bir insanın,
Hükûmetlerde feryâdı çekilmez nâle gîrânın,
Felek Haccâc-ı Zâlim'den daha gaddâra dönmüştür.

Duyan yok, söyleme başında bin türlü belâ olsa,
Emin olma sakın bir şahsa hattâ evliya olsa,
Sokar akrep gibi fırsat bulunca akrabâ olsa,
Bütün ebnâ-yı âdem bir zehirli mâra dönmüştür.

Görüp de sûretâ bir câhidi zannetme biçâre,
Açar istersе tîğ-i cevr ile sînende bin yare,
Verir evvel nasîhat, sonra âdemden alır pâre,
Büyük gümrükte vâiz sanki bir simsâra dönmüştür.

Büyüklerce cihanda âciz aldatmak dirâyettir,
Yalan söz söylemek onlarca güyâ bir zarâfettir,
Küçüklerden sudûr etse fakat bunlar cinayettir,
Büyüklük, seyyiâtı setr için astara dönmüştür.
.....

Kuşatmış mülk-i İslâmı serâpa düşmen-i devlet,
Küsûfa uğramış hurşîde dönmüş âdeta millet,
Mezâlim kaplamış etrafını, fânûs-i hürriyet
Zalâm-ı leyl içinde parlıyan envâra dönmüştür.
.....

Cihanda var mıdır bizler kadar bilmem garez-mu'tâd?
Görürsek kimde âsâr-ı liyâkat eyleriz berbâd,
Edilmez mi teessüf? Bizdeki erbâb-ı isti'dâd,
Habiste uykudan mahrum olan bîdâra dönmüştür.

Olur mu cazibe, seyr eyle, her mahbûb-i güf-femde?
Kemâl olmaz mekâtibden yetişmiş her bir âdemde,
Şehâdetnâmeli câhil mi istersin bu âlemde?
Maârif şimdi bizde meyvasız eşcâra dönmüştür.

Cehâlet âdemi mahrum eder her bir saadetten,
Cehalettir cihanda var ise esnâ' esâretten,
Uzağa gitme, Eşref, bu yakınlarda cehaletten
Koca bir milletin ikbâli bak idbâra dönmüştür.

elbet. Haksızlığa isyan ve onu hicvin ölümsüz diliyle teşhir, ruh yapısının temelini teşkil eder. Belki de hiçbir şair, onun kadar devrini karikatürize ve karakterize edememiştir. Zaten onun ustalığı burada: Olanları büyütmüyor, bozmuyor da; vakıayı, sadece, karakteristik çizgilerle teşhir ediyor. Hicvi yıkıcı değil, yapıcı ve yaratıcıdır.

"Eşref'in kıtaları birer espri komprimesi gibidir; kuvvetini, ifadesindeki şiddetten değil, espirisinin özelliğinden alır. Küfrederken bile başkadır, Usulizade Eşref olduğu daima bellidir. Bir kelime ile O, 'Eşrefane Hiciv' in, nev'i şahsına münhasır, mübdiidir. Eşref'i bir kül olarak mütalâa edecek bir eser, edebiyatımıza çok şey kazandıracaktır." (Hikmet Dizdaroğlu)

ESERLERİ:

Deccal (2 cilt, Mısır, 1904, 1907), *İstimdâd* (23 bendlik bir muhammes, Kahire, 1906), *Şah ve Padişah* (Mısır, 1906; 2. bas. Rusçuk, 1908), *Hasbihal Yahut Eşref ve Kemal* (Mısır, 1908), *İran'da Yangın Var* (1908), *Sultan Abdülhamit'in Fevr-i Evail-i Saltanatı* (nesir, Rusçuk, 1908), *Eşref'in Külliyatı* (yay. haz. Hüseyin Rifat, 1928), *Eşref'ten Hicviyeler* (seçmeler, haz. Cevdet Kudret, 1953), *Şair Eşref-Hayatı Hatıraları Şiirleri* (haz. Hilmi Yücebaş, 1958), *Bütün Eşref* (haz. F. Uzun, 1964).

HAKKINDA: Mustafa Şatim / Şair Eşref'in Hayatı (1943), Mehmet Zeki Pakalın / Resmi Sicilinc Göre Şair Eşref (Akademi, c. 1, sayı: 4, 1946), Hikmet Dizdaroğlu / Doğumunun 98'inci Yıldönümünde-Şair Eşref'e Dair (Hisar, sayı: 16, Ağustos 1951), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), Hilmi Yücebaş / Şair Eşref (1978), Alpay Kabacalı / Şair Eşref (1988), Önder Göçgün / Şair Eşref (1988), Cevdet Kudret / Edebiyat Kapısı (1997), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. 1, 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002).

EŞREF EDİB

Gazeteci, yazar (D. 1882, Serez - Ö. 1971, İstanbul). Tam adı Eşref Edib Fergan. Kitaplarında Eşref Edib imzasını kullandı. İlk ve ortaöğrenimini Serez'de tamamladı. Serez Müftüsü İslâmüddin Efendi'den Arapça öğrendi. İstanbul Hukuk Mektebini bitirdi (1912). Yükseköğrenimi sırasında Çemberlitaş Atik Ali Camiinde dönemin bilginlerinden İslâmî ilimler öğrenimi gördü. Hukuk mektebini bitirdikten sonra doktora yaptı.

Ebu'l-Ula Mardin ve Mehmet Akif'le birlikte *Sırat-ı Müstakim* dergisini çıkarmaya başladı (1908). İmtiyaz hakkını satın aldığı bu derginin kapatılması üzerine 152. sayıdan itibaren adını *Sebilürreşad* olarak değiştirdi. Bu dergide İslâm birliği görüşünü destekleyen yazılar yayımladı. Millî Mücadele'nin başlamasından sonra Mehmet Akif ile birlikte Balıkesir, Kastamonu ve ilçelerini dolaşıp Millî Mücadele'yi destekledi. Akif'in konuşmalarını çoğaltıp yaydı, onunla birlikte Ankara'da Tacettin Dergâhına yerleşti. *Sebilürreşad*'ın yayımını burada sürdürerek çeşitli konularda İslâmcıların görüşlerini açıkladılar. Şeyh Said isyanı bahanesiyle tutuklanıp Ankara'da ve Diyarbekir İstiklâl Mahkemesinde yargılandı. *Sebilürreşad*'ın İslâmî neşriyatını tatil etmesi şartı ile serbest bırakıldı. Âsâr-ı İlmiye Kütüphanesi adlı yayınevini kurarak tek

Eşref Edip

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

parti rejiminin tüm baskılarına rağmen yayın faaliyetini sürdürdü.

1941'den itibaren Ömer Rıza Doğrul ve Kâmil Miras'la birlikte İslâmî Türk Ansiklopedisi *Muhitü'l-Maarifi* çıkarmaya başladı (74. Cüz'den itibaren 100. sayıya kadar dergi olarak). 1948'de *Sebilürreşad* dergisini yeniden yayımlayan Eşref Edib, 1953'te de Ahmet Emin Yalman'a suikast olayı bahanesiyle tutuklanıp iki ay hapsedildi. Son yıllarında yazıları, 1966'da yayımını durdurduğu *Sebilürreşad* ile *Yeni İstiklâl* (1965-67), *Bugün* (1967-69) gazetelerinde çıktı. Ölümünden kısa bir süre önce yayımladığı tek parti döneminde yaşanan baskı ve zulümlerin anlatıldığı *Kara Kitab* adlı eserinden dolayı yine 163. maddeden hakkında soruşturma açılmış ve beraat etmişti.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Mehmet Akif / Hayatı Eserleri ve 60 Muharririn Yazıları* (c. 1, 1938, c, 2, 1939), *İnkılâp Karşısında Âkif-Fikret* (Kurtuluş Harbi'nin Kaynağı İstiklâl Marşı mı, Tarih-i Kadim mi, 1940), *Misyoner ve Müsteşriklerin Yazdıkları İslâm Ansiklopedisi'nin İlmi Mahiyeti* (1941, *İslâm Ansiklopedisinin İlmi Mahiyeti* adıyla: 1946), *Pembe Kitap* (1943), *Çocuklarımıza Din Kitabı* (4 kitap, 1944-49), *Risâle-i Nur Müellifi Bediüzzaman Said Nur* (hayatı, eserleri, mesleği, 1950), *Kur'an / Garb Mütefekkirleri'ne Göre* (1957), *Dinde Reformcular* (A. F. Başgil, N. Topçu, İ. H. Danışmend ve M. R. Ogan ile, 1959), *Bediüzzaman Said Nur ve Nurculuk* (1963), *Risale-i Nur Muarız Yazarların İsnadları Hakkında İlmi Bir Tahlil* (1965), *Kara Kitap / Milleti Nasıl Aldattılar? Mukaddesatına Nasıl Saldırdılar?* (1967), *Hac Rehberi* (A. Ulvi ve M. Akif ile), *Mevâiz* (Urfalı Mahmud Kamil'in vaazları), *Mevâiz* (Manastırlı İsmail Hakkı'nın vaazları), *CHP ve Din* (2005), *İstiklal Mahkemelerinde* (2005).

ANI: *Millî Mücadele Yılları* (2002).

HAKKINDA: Sadık Albayrak / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 11, 1995), Fahreddin Gün / Eşref Edib'e Göre Mehmet Akif'in Seciyesi (Yedi İklim, sayı: 117-118, Şubat - Mart 2000), Fahrettin Gün / Eşref Edip (Fergan) İstiklal Mahkemelerinde: Sebilürreşad'ın Romanı (2002).

EŞREF MUSTAFA PAŞA

Asker, diplomat, şair. Önce medrese öğrenimi gördü. Daha sonra Mekteb-i Harbiyeye girerek 1844'te subay oldu. 1869'da ordu kurmay başkanı iken Tahran'a büyükelçi olarak gönderildi. Trabzon ve Selânik valiliklerine atandı. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşında Tuna cephesi komutanlığı yaptı. Yenilgiden sorumlu tutularak Limni'ye sürüldü. Affedildikten sonra

Eşref Mustafa Paşa

sarayda görev yaptı. XIX. Yüzyılda Divan şiirini sürdürenlerdendir. Namık Kemal'e Namık takma adını verdi. Şiirleri *Dîvân-ı Eşrefü'ş-Şuarâ* adıyla basıldı (1861).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. I, 1982).

EŞREFOĞLU RUMÎ

Mutasavvıf, şair (D. 1353, İznik / Bursa - Ö. 1469). Asıl adı Abdullah'tır. Mısır'dan Anadolu'ya göç edip İznik'te yerleşmiş, aslen Mekkeli ve Hz. Peygamber sülalesinden geldiği rivayet edilen bir aileye mensuptur. İbnü'l-Eşref, Eşrefzade, Eşref-i Rumi, Abdullah Rumi ve Abdullah İzniki adlarıyla da tanındı. Eşrefoğlu'nun torunu Şeyh Hamdi Efendi'nin müritlerinden Abdullah Veliyüddin Bursevi'nin kaleme aldığı Menakıb-ı Eşrefzade hayatı hakkında ilk elden yegâne kaynaktır. Bursa'da Çelebi Mehmet Medresesinde öğrenim gördü. Medresenin tanınmış müderrislerinden Mevlâna Tusi ve Mevlâna Hocazade'den büyük ölçüde istifade etti. Daha sonra öğrenimini tamamlayarak bu medresede danışment oldu. Gördüğü bir rüya üzerine tasavvufa yöneldi. Önce Bursa'da Emir Sultan'a başvurdu.

EŞREFOĞLU RUMİ

AŞK

Cihanı hiçe satmaktır adı aşk
Döküp varlığı gitmektir adı aşk

Elinde sükkeri varlığa sunup
Ağuyu kendi yutmaktır adı aşk

Bela yağmur gibi gökten yağarsa
Başını ana tutmaktır adı aşk

Bu alem sanki oddan bir denizdir
Ana kendini atmaktır adı aşk

Var Eşrefoğlu Rumî bil hakikat
Vücudu fani etmektir adı aşk

Onun tavsiyesiyle Ankara'da Hacı Bayram-ı Veli Dergâhına girdi. On bir yıl burada kalarak en ağır hizmetlerde çalıştırıldı. Belli bir merhaleyi aştığı fark eden Hacı Bayram-ı Veli onu dergâha imam yaptı. Eşrefoğlu daha sonra da Hacı Bayram'ın kızıyla evlenerek onun halifeleri arasında yer aldı. Daha ileri bir makama varma arzusu üzerine şeyhi tarafından Hama'ya gönderildi. Uzun ve zorlu bir yolculukla Anadolu'yu baştan başa yürüyerek geçen Eşrefoğlu, Hama'ya varınca Abdülkadir Geylani'nin torunlarından Şeyh Hüseyin Hamevi'ye bağlandı. Şeyhi tarafından erbaine sokulan Eşrefoğlu, kırk gün içinde çilesini tamamladı ve Kadiriye tarikatı kurma yetkisi alarak İznik'e döndü.

Uzun bir uzlet döneminin ardından Kadiriye tarikatının Eşrefiye kolunu kurarak irşada başladı. İznik

EŞREFOĞLU RUMÎ

Bu dünyaya virme gönül
Dünya sana kalur değil
Dünya seven dost katına
Yüz ağıyla varur değil

Bu dünyanın muhabbeti
Şol ağulu bal gibidür
Ağusin bilen ol bala
Parmağını banar değil

Bu dünyanın zehri katı
Cana erer mazarratı
Zehrini bilmeyen bunun
Kendüyi sakınır değil

Bu dünyayı derüp yığma
Âhir koyup gitsen gerek
Koyup gideceğin sanan
Dünyayı devşirür değil

Âşıkların gönül kuşu
Düşmez dünya tuzağına
Gerçek eren bu dünyayı
Hiç muhâle alır değil

Ol Hak habîbi Mustafa
Bu dünyaya cîfe didi
Ol kim usı olan kişi
Cîfeye aldanur değil

Pes yine mahrem olmaga
Şâha bir şahbaz gerek
Yoksa degme kuş avlayup
Avı şâha vurur değil

Eşrefoğlu Rûmî sen de
Eger şâha mahrem isen
Himmetin gözüne kevneyn
Zerre denlü gelür değil

(Türk Tasavvuf Şiiri Antolojisi, 1972)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Pınarbaşı deresi civarında yaptırdığı tekkede pek çok şeyh yetiştirdi. İstanbul ve çevresinde birçok tekke kendisine bağlandı. Fatih Sultan Mehmed'in hanımı Mükerreme Sultan'ın dilindeki bir yarayı tedavi edip İznik'e dönmesinden sonra padişahın onun arkasından tebdili kıyafetle giderek kendisini dervişliğe kabul etmesi için ısrar ettiği, Eşrefoğlu'nun uzun nasihatlerden sonra onu İstanbul'a geri dönmeye razı edebildiği rivayet edilir. Fatih'in sadrazamı Mahmud Paşa'nın da Eşrefoğlu'nun müritleri arasında bulunduğu, hatta Fatih tarafından Yedikule zindanına hapsedildiğinde duasıyla padişahın öfkesini hafifletsin diye bir adamını Eşrefoğlu'na gönderdiği rivayet edilmektedir. Tarikatı kısa zamanda yayılan Eşrefoğlu, yüz yaşlarında vefat etti. Daha sonra camiye çevrilen dergâhın mezarlığında toprağa verildi. Türbesi yüzyıllarca bir ziyaretgâh olarak görüldü ve ziyaret edildi.

Kadiriler arasında Abdülkadir Geylani'den sonra tarikatın ikinci piri sayılan Eşrefoğlu, daha hayattayken büyük bir veli kabul edildi. Yunus Emre yolunda yürüyen mutasavvıf şairlerin en büyüklerinden sayıldı. Evliya Çelebi, *Seyahatname*'sinde "Yetmiş bin müride malik bir pîşiva-yı âşıkân idi." diye bahseder. Eşrefoğlu'nu Kalenderi ve Bektaşiler zümresine dâhil imiş gibi göstermeye çalışan bir zümre vardır. Fakat bu iddianın asılsızlığı çeşitli kaynaklarla ispatlanmıştır. Ayrıca onda şeriatın zahirine ters düşecek herhangi bir ifade yoktur.

Edebî şahsiyeti tasavvufî inançlarını doğrultusunda şekillenen şair, tekke edebiyatının en samimi örneklerini ortaya koydu. Hece ve aruz veznini başarıyla kullandı. Şiirlerinde ayet meallerine, atasözlerine ve halk deyişlerine yer verdi. Tasavvufî remizleri sık kullanarak yeni mazmunlar oluşturdu. Bazı şiirlerinde vahdet-i vücud temasını işledi. Lirik şiirler yanında didaktik manzumeleri de vardır. Genellikle ilâhî aşkın konu edildiği şiirlerinin çoğu bestelenmiştir. Sadettin Nüzhet Ergun, Eşrefoğlu'nun, şiirleri en çok bestelenen mutasavvıf şairlerden biri olduğunu söyler.

Aruz ve hece vezniyle yazdığı şiirlerinin toplandığı Divan'ı, ilk olarak 1869'da ve daha sonra 1884'de Hasan adlı Hintli bir tacir tarafından yayımlandı. 1944'de ise hayatı ve şahsiyetiyle ilgili geniş bir inceleme ile birlikte Âsaf Hâlet Çelebi tarafından neşredildi. Yirmiden fazla nüshası tespit edilmiş olan Divan'ının her birinde şiir sayısı farklıdır. Ancak bu nüshalar onun bütün şiirlerini ihtiva etmezler. Bazılarına ise başka şairlerin şiirleri karışmıştır.

EŞREFOĞLU RUMÎ

Seni seven âşıklarun
Gözi yaşı dinmez imiş
Seni maksûd edinenler
Dünya ahret anmaz imiş

Gönlün sâna virenlerün
Eli sana irenlerün
Gözi seni görenlerün
Devranları dönmez imiş

Işkına düşen canlarun
Yoluna ateş virenlerün
Işk bülbüli olanlarun
Kimse dilin bilmez imiş

Kim ki gerçek sever seni
Yolına kor teni canı
İster seni dün ü güni
Hûriye aldanmaz imiş

Işkun ile bilişenler
Senün ile bulışanlar
Sen sultana ulaşanlar
Ebedî ayrılmaz imiş

Sen Leylî'yi görenlerün
Mecnûn olup kalanlarun
Kendüzinden varanlarun
Kimse hâlün bilmez imiş

Eşrefoğlu Rûmî senün
Yansın ışk odına canun
Işk odına yanmayanun
Kalbi sâfi olmaz imiş

(*Türk Tasavvuf Şiiri Antolojisi*, 1972)

"Tasavvuf yolunu anlattığı *Müzekkin-Nüfus* (Nefsi terbiye eden) adlı eseri ise Anadolu'da 13. yüzyıldan beri gelişen tasavvuf cereyanının en önemli eserlerindendir. Çünkü İstanbul'un fethinden iki yıl önce, 1451'de kaleme alınan bu eser, Anadolu topraklarını yurt edinen Türkler'in tasavvufî ahlâkı benimsemesinde önemli rol oynadı. Eşrefoğlu, kitabın mukaddimesinde eserini halkı doğru yola sevk etmek için özellikle Türkçe olarak yazdığını belirtmiştir. Bu eserin çeşitli kütüphanelerde pek çok yazma nüshası vardır. Şair, *Tarikatname* adlı eserinde Ehl-i Beyte bağlılığını anlatır ve Hz. Ali'nin üstünlüğünü ortaya koyan delillere yer verir. Orhan Bilgin, onun *Fütüvvetname* adlı eseri için "Bu küçük mesnevi, uzun asırlar boyu Türk iktisadi ve içtimai hayatı üzerinde büyük tesir icra etmiş olan fütüvvet zihniyetinin XIV. asır ile XV. Asrın ilk yarısındaki şeklini ortaya koymaktadır." der. Fakat bu ifade bazı kaynaklar tarafından eserin muhtevasına uygun bulunmamaktadır.

"Eşrefoğlu İstanbul'un fethinden iki yıl önce, 1451 de tasavvufî Türk düşüncesinin en önemli eserlerinden biri olan Müzekki'n- Nüfüs'u kaleme aldı. Eşrefoğlu daha çok bu eseri sayesinde Anadolu'yu yurt edinen Türk halkının ruh dünyasının inşasında büyük ölçüde rol oynamıştır." (Abdullah Uçman)

ESERLERİ:

Müzekki'n-Nüfus (Latin harfleriy-

EŞREFOĞLU RUMÎ

GAZEL (Aşk)

Yüreğime şerha şerha yâreler urdu bu aşk
Gâret etti gönlüm ilin yağmaya urdu bu aşk

Şimdi hâkim gönlümün iklimine aşktır benim
Akla nefse fene cana hükmünü sürdü bu aşk

Her sıfat kim nefsin ü aklın u rûhun var idi
Tartıp Seyfullah yürüdü kamusun kırdı bu aşk

Bu gönül hücrelerini tahliye kıldı kamu
Âdemiyyet noktasından sildi süpürdü bu aşk

Kendi varlığıyla küllî varlığın mahv eyledi
Dost gözüyle baktı ol dost yüzünü gördü bu aşk

Çün fenâ dârında menlik Mansûr'u berdâr eyledi
Dost eşiğinde "enelhak" nevbetin urdu bu aşk

Dün gün Eşrefoğlu Rûmî derdin artar pes neden
Zahmine hod dost elinden merhem irgördü bu aşk

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

EŞREFOĞLU RUMÎ

DÜNYÂYA BAĞLANMA

Bir gün yine Resûl Hazreti sallallâhu aleyhi ve sellem Ebû Hureyre'ye radiyallâhu anh eydür kim: "Sana dünyânun misâlini göstereyim" dir. Elinc yapışdı Ebâ Hureyre'nün. İletdi bir dereye kim ol dere mezbeleyidi. Eyitdi "Yâ Ebâ Hureyre! Bak bu dereye". Ebâ Hureyre bakdı, gördükim kuru âdem başları ve sünükleri ve eski bezler ve hayvanlar cîfeleri ve sünükleri dökülmiş yatur bi-kıyâs. Şol eydür: "Yâ Ebâ Hureyre! İşbu başları kim görürsin, bu başlarun kimi yiğit koca kimi avrat kimi oğlan kimi kul kimi halâyık kimi sultân kimi vezîrdür, kimi yohsul kimi baydur. Bunlar dahi evvel bizcileyin âdem idi. Bunlarun dahı hırsları var idi. Uzak uzak sanular sanurlar idi. Bunlar dahi çerb yiyüp nefis donlar giyürleridi. Atlara binüp yürürleridi. Şimdi gör kim kurı sünükler olmışlar, yaturlar. Etleri, derileri çürümiş toprak olmış. Nâzük çerb yiyen ağzlarnı çenelerinden ayrılmış, yatur. Ve bunlarun içinde kişiler vardur kim helâl harâm dimeyüp, devşürüp yığardı. Ve kalın döşeklerde yaturlarıdı. Ve saraylarda otururlarıdı. Şimdi gör kim bu mezbelede cîfe olup nice yaturlar. Ve nice toprak olup yaturlar. Gelen geçen busar bunları. Ve kimi bunlardun yiğrenür. Amma uslular bunlardan İbret alur ve bu yatan eskileri kim görürsin, yiller dağıdup savurur. Bunların kimi sûfî ve kimi kemhâ ve kimi bezdür. Bunlar bu yatanlarun donları idi. Bunları geyüp bunlar salınur ve tahrlanurlarıdı. Şimdi gör, çürümiş, yiller savurur. Bu yatan dayar ölülerin kim görürsin, bâzı at ve bâzı katır ve bâzı deve bâzı hamîrdür. Bunlarun binitleri idi. Bunlar bunlara binüp diledükleri yirlere varurlar gelürleridi. Şimdi gör dikilüp nice yaturlar. Dünyânun misâli kim görürsiz budur. Akıbet dünyânun işi bu olısardur. Yâ Ebâ Hureyre! Sen dahi ben dahı bundan İbret alalum. Ahir işimüzün hâli şöyle olacağın anlayalum. Şol bizüm elümüzde, koynumuzda, evümüzde olanlar hep bizüm değüldür. Bizden öndin dahi her birinün ıssı varidi. Bizden sonra dahi ıssı vardur. Geliserdür. Sen anı sanursın kim ol senündür. Yâ Ebâ Hureyre! Var imdi ölmezdin ön bu dünyâdan gönlünü götür. Dünyâ seni terk itmedin sen dünyâyı terk eyleyigör. Elinde varın fakirlere viregör. Yoksa öte sen dahi şöyle olursın" dedi. Bu dünyâya aldanma!

(*Müzekki'n-Nüfûs*, 1971)

EŞREFOĞLU RUMÎ

GEL

Gel bu 'ışkun şerbetinden bir kadeh nûş eylegil
Gel bu 'ışkıla başını tâ ebed hôş eylegil

Gel berü gel 'ışk elinden tatlı peymâne götür
Gel bu meclisde bugün sen cânı serhôş eylegil

Gel bu âşıklar önünde yire sal nâmusını
Gel bu zülal-i ışka degsun aklı bî-hôş eylegil

Gel bu 'ışk bâzârına gir yoğa sat hep varını
Gel berü küllî hevesden gönlüni boş eylegil

Gel be-külli mâsivâdan yüz çevür yum gözüni
Gel bugün cân gözin aç dôst yüzine tuş eylegil

Gel bu 'ışkıla bugün katreni deryâya ilet
Gel berü deryâyılu deryâ olup cûş eylegil

le bas. haz. Abdullah Uçman, 1971), *Divân* (haz. Asaf Halet Çelebi, 1944, Tercüman 1000 Temel Eser dizisinden, 1972), *Tarikatnâme, Elestnâme, Nasihatnâme, Hayretnâme, Münâcâtnâme, Tâcnâme, Esrarü't Talibin, Cinanü'l-Cenân, Fütüvvetname, Mazeretname, İbretname, Delailü'n-Nübüvve.*

HAKKINDA: Mehmet Halid Bayrı / Eşrefoğlu (Dergâh, sayı: 2, 1918), Mehmet Kaplan / Eşrefoğlu Rumî (1937), Âsaf Halet Çelebi / Eşrefoğlu Divanı (1944), Abdülbaki Gölpınarlı / Türk Tasavvuf Şiiri Antolojisi (1972), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Mustafa Kara / Eşrefoğlu Rumî (1995), Necla Pekolcay-Abdullah Uçman / Eşrefoğlu Rumî (TDV İslâm Ansiklopedisi, c. 11, 1995), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), Ahmet Özdemir / Hacı Bayram Veli ve Eşrefoğlu Rumî (2002), Abdullah Uçman / Eşrefoğlu Rumî-Abdullah (TDE Ansiklopedisi, c. 3), Kasım Kufralı / Eşrefiyye (İslâm Ansiklopedisi, c. 4).

ETE, Muhlis

Siyaset ve devlet adamı, iktisatçı (D. İstanbul / Bakırköy, 1904 - Ö. 2) Almanya Weimar Lisesinde bakalorya vererek mezun oldu. Leipzig Üniversitesi İktisat Fakültesini bitirdi. Aynı Üniversitede doktora yaparak İktisat Doktoru unvanını aldı. 1930'da İÜ Hukuk Fakültesi İktisat öğretim üyeliğine atandı. İktisat alanıyla ilgili çeşitli birimlerde çalıştı. 1939 ve 1944'te Siyasal Bilgiler Okulunda İşletme İktisadı ve Umumi İktisat profesörlüğü yaptı. Mayıs 1950 seçimlerinde Demokrat Partiden Ankara milletvekili seçildi. I. Adnan Menderes Kabinesinde İşletmeler Bakanlığı ile İktisat ve Ticaret bakanlıkları yaptı. 1957'de milletvekilliği sona erdi. 1961 seçimlerinde Cumhuriyet Köylü Millet Partisinden Ankara milletvekilliğine seçildi. Koalisyon kabinelerinin üçüncüsünde Ticaret Bakanlığı yaptı. 1965 seçimleri sonunda siyasetten ayrıldı. 1966'da İstanbul Özel İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisi başkanlığına ve profesörlüğüne atandı.

ESERLERİ:

Türkiye'de Devlet İşletmeciliği (1948), *Darft of on Economic Programme for Turkey* (Ayrıbasım, 1952), *Türkiye'nin Sanayi Politikası* (1956), *Müşterek Pazar Karşısında Türkiye Devlet Sanayi ve Türkiye Maden Politikası* (1960), *Economic Research in Institues of Turkey/İnstituts de Recherces Economiques en Turquie/ Wirtshafts Forschungs Institute in der Turkei* (Türkiye Ekonomi Kurumu ve Türkiye'de İktisadî Araştırma Kuruluşları, 1965).

Ayrıca mesleki eserleri vardır.

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. II, 1988).

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

ETE, Orhan

Şair (D.1932, Bursa – Ö. Bursa). Varlıklı bir ailenin tek evlâdı olarak dünyaya geldi. Babası Sait Ete Bey, oğlunu önce Galatasaray Lisesinde okuttu, daha sonra da İngiltere'ye göndererek yükseköğrenimini tamamlattı. Bursa'da sahibi olduğu Gönlüferah Otelinde sık sık İstanbul ve Ankara'dan şair dostlarını davet eder, şiir ve müzik dolu saatleri birlikte geçirdiği konuklarını ağırlamaktan büyük bir mutluluk duyardı. Şair olarak da çağdaşı ustaların beğenisini kazanacak kadar iyi şiirler yazdı. Şiirlerinde hece ve aruz ölçülerinin ikisini de kullandı. Şiirlerini dergilerde ve kitap olarak yayımlamadı, sadece özel sohbetlerde ailesi ve dostlarıyla paylaşmayı tercih etti.

"Gönlüferah otelinde hemen hemen her ay bizleri davet eder, toplardı. Şiir ve müzik ırmağı içinde iki gün yüzer dururduk. Otelin üst salonu o gece bize ayrılırdı. Genellikle İstanbul'dan Zeki Ömer Defne, Orhan Şaik Gökyay, Prof. Dr. Selâhattin İçli, Dr. Alaeddin Yavaşca, şair Hüseyin Tansever, ses sanatçısı Serap Mutlu, İnci Çayırlı, Perihan Altındağ Sözeri, Müzeyyen Senar hatta Safiye Ayla, İzmir'den bestekâr Avni Anıl, Ankara'dan Hayati Vasfi Taşyürek, Cemal Sâfi, Osman Babuşcu, Ziya Taşkent ve ben katılırdık. Gelemeyenlere öylesine üzülürdük. İstanbul'dan Bekir Sıtkı Erdoğan da o günlerde Gönlüferah'ta olurdu. Bizlere Bursa'daki sanatçı ve şairler de katılırlardı. Erdinç Çelikkol yönetimindeki saz heyeti hazır beklerdi. Şairler şiirlerini, ses sanatçıları da şarkılarını okuyarak geceye katılırlardı. Sohbetlerin en cömerdi bu gecelerde olurdu." (Halil Soyuer)

HAKKINDA: Halil Soyuer / Şair Dostlarım (2004).

ETHEMBABAOĞLU, Ahmet Mahir

Tasavvufçu (D. 1911, Sungurlu / Çorumlu – Ö. ?). Ahıska'dan gelerek 1815 yılında Çorum'a yerleşen ve orada bir külliye kuran Nakşibendî şeyhi İbrahim Ethem Baba'nın oğlu. 1936-67 yılları arasında çalıştığı Maliyeden emekli oldu. Osmanlı arşivi defter ve belgelerinin yeni harflere çevrilmesi işinde çalıştı. Çevrimyazı olarak hazırladığı *Kerbelâ Destanı / Maktel-i İmâm-ı Hüseyin* (Lut oğlu Yahya'dan, 2005) basıldı.

ETHEM PERTEV PAŞA

Devlet adamı, şair ve yazar (D. 1824, Erzurum - Ö. 1872, Kastamonu). Özel öğrenim görerek yetişti. Divan Kaleminde memurluk, Trabzon Valisi Halil Rıfat Paşa'nın yanında mektupçuluk, Sadaret Kaleminde memurluk, Berlin'de sefaret kâtipliği yaptı. Bir süre de Tercüme Odası ve Muhasebat-ı Maliyede çalışıp çeşitli yerlerin kaymakamlığında bulunduktan sonra Paşa rütbesiyle Halep mutasarrıflığına getirildi (1886). Kastamonu valisi iken emekliye ayrıldı.

Edebiyat dünyasında tanınması Fransızcadan yaptığı şiir çevirileriyle oldu. *Mecmu-i Fünûn, Hakayık-ul Vekayi* gazetelerinde çıkan yazılarıyla Tanzimat nesrinin başarılı temsilcilerinden sayıldı. Victor Hugo'dan çevirdiği *Tıfl-ı Naim* (Uyuyan Çocuk) çeviri şiiri, Şinasi'nin İstanbul *Sokaklarının Tenvir ve Tathiri* yazısına cevap olarak kaleme aldığı *Av'ave* (1865) başlıklı yergi yazısı, nüfus sorunu ile ilgili *İtlah'ül-Efkâr fi Akd'il-Ebkâr* (1869) gibi makaleleriyle ünlüdür.

Ethem Pertev Paşa

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982).

ETİ, Ayten Hatice

Şair ve yazar. Ankara doğumlu. Rodoslu Mustafa Hikmet Bey'in kızıdır. Ankara Kız Lisesini bitirdikten sonra Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi ve İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İşletme Bölümünde öğrenim gördü. Bankacılık sektöründe çalıştı. Mesleği ile ilgili pek çok kurs ve seminere katıldı, kendisi de muhtelif kurs ve seminerde dersler verdi. Ayrıca birçok kulüp ve derneğin yönetiminde uzun yıllar görev aldı. Türkiye bankacılık tarihinde ilk kez bir bankanın genel müdürlük görevini yürüten hanım oldu. Garanti Bankası Genel Müdürü iken emekli oldu. Şiir dışında resim sanatıyla da ilgilenerek birçok kişisel sergi açtı ve karma resim sergilerine katıldı. Çeşitli dergilerde yayınlanmış makalcleri vardır

ESERLERİ:

Hikmet, Kaya Bülbülü, İçten Sesler, Daldan Dala (şiirler, hikâyeler).

Ayten Hatice Eti

ORHAN ETE

DELİ VALLAHİ DELİ

Yine mahvoldu gönül, bir gülü candan seveli
Gelecekmiş gibi bekler. Deli vallahi deli
Ne kadar çektim onun derdini bildim bileli
Gelecekmiş gibi bekler. Deli vallahi deli

Sevda bahçemizin bülbülleri şen
Zevk ü sefa tamam olsun bu gece
Nazlı yar, gonca gül, bezmimiz gülşen
Aşıklara selâm olsun bu gece

Bal dökülen tatlı diller çözülsün
Kor dudağa inci dişler dizilsin
Mahmur gözler gülüş gülüş süzülsün
Gönüllerde bayram olsun bu gece

Bir kere gelince fani dünyada
Her içten arzuya uyuver gitsin
Nasılsa sonunda bitecek hayat
Bırak da gönlünce geçerek bitsin

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

HAKKINDA: Sefa Ünal / Ana Antoloji 1998 (1998).

ETİ, İhsan Can (Kıytaloğlu)

Eğitimci, şair ve yazar. Nisan 1909 (nüfusta 1912), Gülşehir / Nevşehir doğumlu. Eserlerinde Can Eti imzasını da kullandı. Sekiz yaşında anasız babasız kalarak akrabalarına sığınan İhsan Can, küçük yaşta yazdığı şiirlerle, halkın sevgilisi oldu ve Kayseri'deki Türk-Amerikan Darüleytamı (Yetimler Yurdu)'na gönderildi. Kayseri'de işsiz ve sahipsiz aylar geçirdi, parklarda yattı. 1926'da Milli Eğitim Bakanlığının özel izniyle Zincirdere'deki Öğretmen Okuluna girdi. İki yıl sonra bu okul kapatılınca da yürüyerek Konya'ya gitti. Okulda kurduruğu matbaanın ve okul dergisinin, mezun oluncaya kadar müdürlüğünü yaptı. 1929'da mezun olunca Ankara'ya tayin edildi ise de kendi isteğiyle Kalecik'te öğretmenliğe başladı. Üstün gayretleriyle dikkat çekti ve 1930'da Kalecik İlköğretim Müdürü oldu. Uygun bir ortam yarattıktan sonra bir köyde yeni bir okulun yapımını başlattı. Okul biter bitmez kırk kadar yatılı çocukla düşündüğü sistemi uygulatmaya başladı. Kendisi de sık sık bizzat işin başında bulunarak deneme halindeki uygulamaları 1936'ya kadar sürdürdü. Hıfzırrahman Raşit Öymen ve Şevket Süreyya Aydemir'le birlikte bu kuruluşa "Köy Enstitüsü" adını verdi. Daha sonra Ankara Üniversitesi DTCF'ye girdi.

1940'da, verem hastalığından hastanelere düştü. On yıldan fazla sürden tedavisi süresince her türlü resmi ve özel işlerini bırakmak zorunda kaldı. Kısmen iyileştikten sonra Ankara'ya dönerek görev istedi. Bazı cazip önerileri sağlığı sebebiyle reddetti. Meslek kuruluşlarında yönetim görevleri aldı. Halk eğitimi için çeşitli kurslar açtı. Bir ara ilkokullar için gazete yayımladı. Bir ortaokulda müdür yardımcılığı ve Türkçe öğretmenliği yaptı. Sağlığının tekrar bozulduğunu görerek 1971'de emekliye ayrıldı. Ankara'nın bir banliyösünde yaptığı bahçeli evde şiirler yazarak ve doğayla iç içe yaşadı. Çeşitli dergilerde şiir ve yazılar yazdı. Basılı kitaplarının dışında, basılmamış yirmi kadar basıma hazır telif ve çeviri kitabı vardır.

İhsan Can Eti

ESERLERİ (Şiir):

Düş Gibi (1992), *Güz Yaprakları* (1995).

HAKKINDA: Gündüz Aydın / Sevgi Yolu Şairler Antolojisi (2002).

ETİK, Arif

Eğitimci, yazar. 1918, Konya doğumludur. Konya İmam-Hatip Okulunda Fars Dili ve Edebiyatı öğretmenliği yaptı. Konya Yüksek İslâm Enstitüsü Fars Dili ve Edebiyatı öğretim üyeliğinden emekli oldu.

ESERLERİ:

İNCELEME: *Şems-i Tebrizî ve Mevlânâ* (1982), *Mevlâna'da Manevî Görüş.*

DİĞER: *Notalarıyla İlâhiler, Kolay Arapça* (1961), *Farsça-Türkçe Lügat.*

HAKKINDA: Konya Yüksek İslâm Enstitüsü 1971-1972 Yıllığı (1972), TDOE – TDE Ansiklopedisi 3 (2003).

Serap Etike

ETİKE, Serap

Ressam, araştırmacı. 1948, Samsun doğumlu. Yükseköğrenimini 1970 yılında Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu Resim Bölümünde tamamladı. Yüksek lisans (1978) ve doktora (1991) öğrenimini Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalında yaptı. 1995'te Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalında doçent oldu. Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Uygulamalı Sanatlar Eğitimi Bölümünde öğretim üyesi olarak çalıştı. Birçok üniversitede sempozyum ve kongrelere katılarak bildiriler sundu.

Çok sayıda kişisel ve karma resim sergileri açtı. 1988'de Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü Resim Yarışmasında Teşvik Ödülü, 1989'da Milliyet Sanat Dergisi Abdi İpekçi Deneme Yarışmasında mansiyon kazandı. Sanat Eğitimcileri Derneği kurucu üyesi ve Genel Başkan yardımcısıdır. Birleşmiş Ressamlar ve Heykeltraşlar Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

Sanat Eğitimi (1995), *Cumhuriyet Dönemi Resim Eğitimi* (2000).

HAKKINDA: Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001).

ETİNGÜ, Turgut

Araştırmacı-yazar. 1919, İzmir doğumlu. Öğrenimin bir bölümünü İzmir'de yaptıktan sonra İstanbul'da Güzel Sanatlar Akademisine devam etti. Daha sonraları Zonguldak'a giderek on dört yıl madencilik yaptı, emekli oldu. Bölge gazetelerinde fıkra ve araştırma yazarlığını sürdürdü. İstanbul'a döndükten sonra, senaryo yazarlığına ve rejisörlüğe başladı. *Kömür Havzasında İlk Grev* (1976) adlı bir araştırma kitabı vardır.

HAKKINDA: Zonguldaklı Yazarlar Zonguldak'ı Yazanlar (1998).

ETİZ, Mustafa Nihat

Şair. 1927, Akhisar / Manisa doğumlu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinden mezun olduktan sonra çeşitli bölgelerde kaymakamlık ve valilik yaptı. 1961'de Mülkiye Müfettişliğine atandı. Öğrencilik yıllarından beri şiirle ilgilendi. *Bağbozumu* adlı şiir kitabı basıldı (1968).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. VI, 1969).

ETLİ (Kavaklıgil), Cemalettin

Çocuk edebiyatçısı. 1938, Tabaklı köyü / Kavak / Samsun doğumlu. Bazı eserlerinde Kavaklıgil takma soyadını da kullandı. Çeşitli okullarda uzun yıllar öğretmenlik yaparak emekli oldu. Cemalettin Etli, kurduğu amatör tiyatrolarda hem oyuncu, hem de yönetmen olarak görev aldı. Samsun Oda Tiyatrosunun da kurucularındandır.

ESERLERİ (Çocuk kitabı):

Kahkaha Kervanı, Güldüren Okul Piyesleri, Oduncu ile Koç Bey, Zümrüt Kaplumbağa, Gökkuşağı ile Hızır, Masal İçinde Masal, Dünya Güzeli, Keloğlanın Oyunu, Keloğlanın Kavalı, Keloğlanın Kurnazlığı, Güldürü Kitabı, Gülmece Güldürmece, Monolog ve Rontlar, Zümrüdü Anka Kuşu, Şeytanın Oyunu, Perili Gölün Kurbağa Oğlanı, Idı ile Bıdı, Deli Dumrul, Keloğlanın Rüyası, Keloğlan Hekimbaşı, Keloğlan Deliler Arasında.

HAKKINDA: Ali Kayıkçı / Mahallcden Bölgeye Samsun (c. 2, 2001).

ETÖZ, Abdulkadir

İlâhiyatçı. 15 Nisan 1945, Develi doğumlu. Ankara Üniversitesi İlâ-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

hiyat Fakültesi (1970) mezunudur. Yüksek lisansını burada, doktorasını Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Din Sosyolojisi ve Psikolojisi alanında (1989) tamamladı. 1970-75 yılları arasında Aydın Ortaklar Öğretmen Okulunda öğretmenlik, 1975-80 yıllarında da Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsünde öğretim üyeliği ve müdür yardımcılığı yaptı. 1980-89 arasında Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Psikolojisi Anabilim Dalında yardımcı doçent oldu. İlgi alanları, felsefe, dinler tarihi, sosyal psikoloji, din psikolojisi ve sosyolojisidir. Yazılarını, *Arayış ve İslâm* (Hollanda), *SÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Sayha, İslâm, Aile ve Çocuk Terbiyesi, Zaman, İpek Yolu* gibi yayınlarda yayımladı.

ESERLERİ:

Kur'an'da Sosyal Psikoloji (1989, doktora tezi), *Din Psikolojisi* (1998), *Evrim Tesadüfüne Karşı Mantık ve Müsamahası, Hidayet ve Şahsiyet İlişkisi, Kur'an'da Terbiye ile İlgili Bazı Ayetler, İslâm'da Kadının Önemi ve Yeri.*

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

Halit Ev

EV, Halit

Din eğitimi araştırmacısı. 20 Şubat 1962, Alaşehir / Manisa doğumlu. İlkokulu ve ortaokulu Alaşehir'de bitirdi. Tekirdağ İmam Hatip Lisesinde bir buçuk yıl okuduktan sonra kaydını Manisa'ya aldırdı ve liseyi burada (1980) tamamladı. 1985 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinden mezun oldu. 1986'da Bolu'ya bağlı Taşkesti'de din kültürü ve ahlâk bilgisi öğretmeni olarak göreve başladı. 1987-95 yılları arasında İzmir'de bu görevine devam etti. 1993 yılında yüksek lisansını *"İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinde Dini Gelişim ve Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersleri"* adlı tezle tamamladı. 1995'de DEÜ İlâhiyat Fakültesi İlâhiyat Meslek Yüksek Okulunda Din Eğitimi Anabilim Dalında öğretim görevlisi oldu. 1999 yılında doktorasını *"Türkiye'deki Yüksek Din Öğretimi Kurumları Programlarının Öğretmen Yetiştirme Bakımından Değerlendirilmesi"* adlı tezle bitirdi. 2000 yılında aynı fakültenin Din Eğitimi Anabilim Dalına yardımcı doçent olarak atandı. Burada Felsefe ve Din Bilimleri Din Eğitimi dekan yardımcısı, İlköğretim Öğretmenliği Bölümü başkan yardımcısı olarak görev yaptı. Makalelcri, *DEÜ İlâhiyat Fakültesi, Tabula-Rasa* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

Almanya'da Çocuklara Yönelik Kur'an ve Dini Bilgiler Kursları (2003), *Türkiye'de Yüksek Din Öğretimi Kurumları ve Öğretmen Yetiştirme* (2003).

EVCİL, Mustafa.

Bkz.OZAN MAHSULİ

EVERDİ, Mustafa

Hukukçu, yazar. 1960, Bor / Niğde doğumlu. İlk ve ortaokulu ilinde okudu. Niğde Öğretmen Lisesi (1975), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1982) mezunu. Konya, Niğde, Aksaray illerinde öğretmenlik, bir süre kaymakamlık yaptı. *Dinazor* adlı mizah dergisinin sahipliği ve yazı işleri müdürlüğünü üstlendi yayınladı. Ankara'da serbest avukatlığın yanı sıra sahibi olduğu 21. Yüzyıl Yayınlarını yönetti.

İlk yayımlanan ürünü, 1970 yılında *Yeşil Bor* gazetesinde çıkan *Vatan* adlı şiiridir. Sonraki yıllarda öykülerini, hukuk ve siyaset üzerine yazılarını *Mavera, İslâm, Kelime, Dergâh, Varide* (1982-94) dergileri, Türkiye Yazarlar Birliği Kültür ve Sanat Yıllıkları ile *Zaman* (1987) gazetesinde yayımladı. Ankara Barosu'nun edebiyat ödülünü kazandı. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ:

DENEME-İNCELEME-ANI: *Böyle Buyurdu Hukuk* (1989), *Sen de mi Sezar* (1997), *Milletin Kırmızı Kitabı-Derin Demokrasi* (2003), *Kelebekler Yürümez* (mukayeseli-gayriresmi hatıra

Ahmet Ö. Evin

serisinin ilk kitabı, 2004), *Diyanet'in Haçısıyım* (2005).

ROMAN: *Örgütlü Ölüler* (1992).

ANI-GÖZLEM:

YAYIMA HAZIRLAMA: *Edebiyatçılar Âlemi: Edebiyatımızın Unutulan Simaları* (Mehmet Behçet Yazar'dan, 1999).

HAKKINDA: Mustafa Everdi / Sen de mi Sezar (1997), TBE Ansiklopedisi (2001).

Ahmet Ö. Evin

EVİN, Ahmet Ö.

Yazar. 1944, İzmir doğumlu. 1963'te Robert Akademisini bitirdi. Kolombiya Üniversitesinde İngiliz ve Karşılaştırmalı Edebiyatlar dallarında lisans (1966), Ortadoğu Araştırmaları ve Kültürel Tarih alanında doktora dereceleri aldı. New York Üniversitesi (ABD, 1970-71), Harvard Üniversitesi (ABD, 1972-74), Hacettepe Üniversitesi (1974-76), Pensilvenya (1977-86), Hamburg (Almanya, 1985-86, 1994-95), Ağa Han Network ve Ağa Han Kültür Vakfı (Fransa ve İsviçre, 1986-92), Bilkent (1993-94, 1995-97) ve Northwestern (2004) üniversitelerinde çalıştı. 1997'den beri Sabancı Üniversitesinde öğretim üyesidir. Türk politikası ve karşılaştırmalı politika, devlet teorileri, Avrupa Birliği ve genişlemesi gibi alanlarda araştırmalar yaptı. Sabancı Üniversitesi İstanbul Politikalar Merkezinde görev aldı. *Türk Romanının Kökenleri ve Gelişimi* adlı bir kitabı vardır.

EVİNTAN, Ahmet

Tiyatro sanatçısı, yazar (D. 1915, Kayseri - Ö. 1995). O daha beşikte iken savaşa katılan babası şehit düştüğü için üvey baba yanında büyüdü. 1937'de girdiği Devlet Konservatuarını bitirerek tiyatro sanatçısı oldu. *Bizim Şehir, Cimri, Paydos, Köşebaşı, Dışarıdakiler* ve *Hamlet* gibi çeşitli oyunlar ile sinema filmlerinde roller aldı. Meslek hayatına ait anılarını *Hoşçakalın* adlı bir kitapta topladı.

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002).

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

EVKURAN, Mehmet

Eğitimci, yazar. 1967, Ankara doğumlu. İlkokulu Ankara Karacaoğlan İlkokulunda (1974-79), ortaokulu Mehmet Akif Ersoy Ortaokulunda (1979-81), liseyi ise Aydınlıkevler Lisesinde (1981-83) tamamladı. Bir yıl Gazi Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümünde, bir yıl da Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Jeoloji Mühendisliği Bölümünde okuduktan sonra Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinden mezun oldu (1986-91). 1997'de aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâm Bilimleri Kelâm Anabilim Dalında, *"Müslüman Kültürde Mitolojik Unsurlar"* adlı teziyle yüksek lisansını, 2003'te aynı dalda *"Sünnî Siyaset Düşüncesinin Yapısı ve Sorunları"* adlı teziyle de doktorasını tamamladı.

1992-94 yılları arasında Kars Selim Lisesinde, daha sonra Ankara Yenice İlköğretim Okulunda din kültürü ve ahlâk bilgisi öğretmenliği yaptı. 1995-96 arasında Meb Yadem Arapça Dil Kursunda çalıştı. 1994'ten 1998'e kadar Çubuk İHL meslek dersleri öğretmenliği yaptı. 1998-2000 yılları arasında MEB Talim ve Terbiye Başkanlığı Mevzuat Dairesi Denklik Şubesinde görev yaptı. Gazi Üniversitesi Çorum İlâhiyat Fakültesi Temel İslâm Bilimleri Kelâm Anabilim Dalında doktor araştırma görevlisi olarak çalışmalarını sürdürdü.

Makaleleri *Tabula Rasa* (2003-04), *Marife* (2003-04); *GÜ Çorum İlâhiyat Fakültesi Dergisi* (2003), *Dinî Araştırmalar* (2003), *İslâmiyât* (2003-05), *İslâmî Araştırmalar* (2004) dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

Sünnî Paradigmayı Anlamak-Bir Ekolün Politik ve Teolojik Yapılanması (2005), *Sosyal Bilimler Mantığı ve Kelâm* (2005), *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Ders Kitabı 5. Sınıf* (2005), *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Ders Kitabı 7. Sınıf* (2005), *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Ders Kitabı 8. Sınıf* (2005).

EVLİCE, Necip

Şair ve yazar. 1956, Kahramanmaraş doğumlu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü mezunu. Ankara'da kurduğu basımevini yönetti. İlk şiir ve yazıları *Mavera* dergisinde yer aldı. Radyofonik oyunlar da yazan Evlice, Almanya gezi notlarını topladığı *Batı Topu* adlı kitabında İdris Hamza imzasını kullandı.

ESERLERİ:

GEZİ: *Batı Topu* (1983).

ŞİİR: *İkindi Tayfaları* (1991).

EVLİYA ÇELEBİ

Seyahatname yazarı (D. 25 Mart 1611, İstanbul - Ö. 1682, Mısır veya İstanbul). Hayatı hakkında bilinenler seyahat hatıralarını topladığı on ciltlik eserine dayanır. Tam ve gerçek adı belli değildir. Evliya Çelebi adının, hocası İmam Evliya Mehmed Efendi'ye dayanılarak verilmiş bir lakap olduğu düşünülmektedir. Aslen Kütahyalı olup İstanbul'a yerleşen bir ailenin dördüncü kuşaktan oğludur. Hiç evlenmedi. Mahmud adında bir erkek ve İnal adında bir kız kardeşi olduğu bilinmektedir. Babası Saray-ı Hümayun kuyumcusu Derviş Mehmed Zillî Efendi'dir. Bir süre Şeyhülislâm Hamid Efendi Medresesinde İslâmî ilimleri öğrenerek Kur'an'ı ezberledi. Enderun'da okuduktan sonra sipahi zümresine katıldı. IV. Murat döneminde Saraya alınıp orada ayrıca hat, tecvit, nahiv ve müzik dersleri gördü. Hicaz'a götürdüğü, Kâbe'nin oluklarını bizzat yaptığı, Sultan Ahmed Camii'nin kapı ve pencere süslemelerı işlerinde çalıştığı bilinmektedir. Hattat, nakkaş, şair ve müzisyen olarak kendisini ispat eden Evlyiya Çelebi, ayrıca iyi ata biner ve iyi cirit oynardı. Tatlı dili ve hoş sohbeti nedeniyle zaman zaman padişahın meclislerinde bulundu. Saraydaki çevresi onun edebî bilgi ve görgüsünü arttırdı. Babası ve çevresindeki yaşlı kişilerden dinlediği serüvenler onda uzak ülkeleri görme isteği uyandırdı. Kendi rivayetine göre 1630 Muharreminin Aşure gecesi, rüyasında Hz. Peygamber'i görünce "şefaat ya Resulullah" diyecek yerde, heyecanından "seyahat ya Resulullah" demiş, Hz. Peygamber de ona hem şefaat, hem de seyahatle müjdesi vermiş. Rüyasını Kasımpaşa Mevlevihanesi şeyhi Abdullah Dede'ye tabir ettiren Çelebi, onun önerisiyle seyyah (gezgin) olmuştu. Ancak sadece gezmekle yetinmeyerek, gezip gördüklerini kaleme de aldı.

Evliya Çelebi'nin ailesinin zengin olması uzun gezileri için gerekli kaynağın sağlanmasını kolaylaştırmıştı.

Evliya Çelebi

Gezilerinde genellikle köleleri, uşakları ve dostları yanında bulundu. Önce yaşadığı şehri, yani İstanbul'u semt semt gezdi. *Seyahatname*'sinde döneminin İstanbul'unu, bütün tekkeleri, cami ve medreseleri, meddah kahvelerini, Kâğıthane ve Boğaziçi gibi mesire yerlerindeki saz ve söz âlemleri ile bu eğlencelere koşan çeşitli tipleri kendine özgü anlatımı ile tanıttı (1640). İstanbul'u on yıl dolaştıktan sonra, özlemini duyduğu uzak yerlere gitmek için elverişli sebepler buldu. 1640 yılından itibaren ve babasından izinsiz olarak başladığı, ölene kadar devam ettirdiği gezilerinin ilk durağı Bursa'dır.

Devletin taşra şehirlerine atanan devlet adamlarının yanında görev alarak, bazen savaşlara katılarak, mektup getirip götürerek ya da kendi başına çıktığı gezilerde, devletin çok sayıda eyalet ve şehrini (Bursa, İzmit, Trabzon, Erzurum, Sivas, Van, Diyarbakır, Bitlis, Suriye, Filistin, Irak, Hicaz, Mısır, Sudan, Rumeli, Balkanlar) dolaştı. Devletin toprakları dışında İran, Azerbaycan, Gürcistan, Kafkasya, Kırım, Macaristan, Avusturya, Almanya, Hollanda, Polonya, İsveç, Rusya, Yunanistan, Arnavutluk, Girit, Mora, Sakız, Sisam ve Rodos Adası'nı da gezerek izlenimlerini yazdı. Yarım yüzyıla yaklaşan gezileri sayesinde engin bir bilgi birikimine sahip olan Evliya Çelebi, Sadrazam Melek Ahmed Paşa'nın en yakın adamlarından biri olduğu için gördüğü olayların iç yüzünü açıklamaktan da çekinmedi. Devlet adamlarının durumunu, haksız uygulamalardaki rollerini eserine kaydeden yazar, hoşça vakit geçirmeyi sevdiği için, gezip gördüğü yerlerdeki sanatçılarla da dost oldu.

Hac görevini yerine getirdikten sonra Mısır, Sudan ve Habeş eyaletlerini de gezme imkânı bulan yazar, Mısır'da kaleme aldığı eserinin onuncu ve son cildini tamamen bu memleketlere ayırdı. Fakat eserin onuncu cildi eksik bir şekilde bitmektedir. Bu sebeple Evliya Çelebi'nin eserini bir sonuca bağlama fırsatı bulamadan vefat ettiği tahmin edilmektedir. Mısır valiliğine getirilen Abdurrahman Paşa'yı karşılamak için Salihli'ye kadar giden Çelebi'nin bu gezisinin son seyahati olduğu düşünülmektedir. Mısır'da iken Emir Özbek Bey ile dostluk kurmuş olan Çelebi'nin, sonradan doldurulmak üzere boş bırakıldığı anlaşılan onuncu cildine, onun koleksiyonunda rastlanmıştır. *Seyahatname*'si birdenbire kesilen Evliya Çelebi'nin bundan sonraki hayatı, ölüm tarihi ve yeri hakkında kesin bilgi yoktur. Mısır'da veya İstanbul'a döndükten sonra ölmüş olabileceği tahmin edilmektedir.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Evliya Çelebi'nin gezip gördüğü yerler hakkında izlenimlerini, yer yer rivayetlere ve çeşitli kaynaklara da dayanarak anlattığı, on ciltten oluşan *Seyahatname* adlı bu ünlü eser Türk kültür tarihinin en önemli yazılı kaynaklarından biridir. *Seyahatname-i Evliya Çelebi, Evliya Çelebi Seyahatnamesi* adlarıyla bilinen eserin bazı nüshaları da *Tarih-i Seyyah* adını taşır. IV. Murat, Sultan İbrahim ve IV. Mehmed dönemlerinin ve çok hareketli geçen hayatının geniş kapsamlı bir özeti durumunda olan eserde yazar, Taberi, Celâlzâde, Solakzâde, Zehebi gibi kaynaklardan, kanunname ve menakıpnamelerden de yaralandı. Tarih, coğrafya, edebiyat, folklor, etnografya, sosyoloji bilimleri açısından değerli bir bilgi hazinesi sayılan bu eser, diğer divan nesri örnekleri gibi süslü bir dille değil, oldukça sade, halkın kolay ve ilgiyle okuyabileceği esprilerle zenginleştirilmiş, kolay anlaşılır ve abartılı bir dille yazılmıştır.

Yer yer hikâye özellikleri taşıyan *Seyahatname*'de kişiler, olaylar ve yerler tanıtılırken, okuyucunun ilgisini arttırmak ve anlattığı şeyi daha da renklendirmek amacıyla sık sık (damdan dama atlarken donan kediler, fil doğuran kadınlar, gaipten haber veren mağaralar vb.) uydurma ve abartmalara başvurmuştur. Böylece eserine dilden dile dolaşabilecek bir karakter kazandırdı. Ayrıca yazar bu eserinde, dünyaya geldiğinde evlerinde yetmiş kadar ulema ve meşayih (şeyhler, ulular) bulunduğunu, onların manevi yardımlarından dolayı macera dolu hayatında her türlü dert ve sıkıntıdan kolayca kurtulduğunu belirtir.

Evliya Çelebi'nin yazılarında bulunan gramer hatalarına rağmen, okuyucuyu etkileyen bir üslûp güzelliği vardır. Kimi zaman, anlattığı yöre halkının konuşma dilini de kullanarak yazar. Konuşur gibi samimi bir dille yazılmış cümleleri herkesin okuyup anlamasını sağlama amacını taşır. Osmanlı insanının hayata bakışını da veren yazarın güçlü tasvirleri, secilerle (kafiyelerle) süslenen mizahî yazım tarzı onu çağdaşlarından ayırır. Yazar, dolaştığı yerlerde kendisinden bir iz bırakmak için bina duvarlarına "evliya ruhiyçün el-Fatiha" yazacak kadar şakacıydı. Seyahatname bazı araştırmacılar tarafından hatırat (anı-

EVLİYÂ ÇELEBİ

Ahmet Hamdi Tanpınar

Eski muşterilerimiz içinde Evliyâ Çelebi'nin hakikaten istisnâî bir talihi vardır. Devrinde ve hattâ içinde yaşadığı zihniyetin devamı müddetince hemen hiç tanılmadı. Bugün elimizde bulunan büyük menbaların hiç birinde ondan bahsedildiğini görmeyiz. Tanıldıktan sonra ise kendi zamanının ve mensup olduğu âlemin imkânsız bir onnuzeci gibi seviliyor. Ve hakikatte de öyledir, devrinin asırlarca tanımadığı bu adam, bugün için olduğu gibi gelecek nesiller için de yaşadığı zamanın en güzel ifadesi olmuştur. (...)

Hiç bir ferdiyetçiliğin sızmadığı, tatlı, oynak bir hahkiye ve mistî pek az bulunur bir pitoresk zevkiyle devam eden on büyük ciltlik Seyahatnâme içinde Evliyâ Çelebi'yi bir defa için olsun yazı yazmak, cümle yapmak hevesine kapılmış görmeyiz. Bu, konuşmaktan haz duyan ve kendi fantezisinin cümbüşleriyle mest olan bir adamın eseridir. Evliyâ, nasıl çok def'a kendi zevki için gezmişse, öylece kendi zevki için yazar yahut daha iyisi hatırlar. Sonradan kazandığı bir sanat telâkkisinin değil, dünyaya beraberinde getirdiği gözünün ve muhayyilesinin emrindedir. Ve okuyucusunu bu iki harikulade meziyetiyle karşı karşıya bırakmanın sırrını bilir. Bu kadarı bile bir muharriri bir istisna telâkki etmeyecek bir meziyettir. Fakat Evliyâ Çelebi'nin ikinci ve daha büyük bir meziyeti vardır. Onun gözü ve muhayyilesi bir fertten ziyade, bir mişerin gözü ve muhayyilesidir. Zaten asrın sonunda, Kosova muharebesinde veya İstanbul fethinde bulunmuş gazilerin sade diliyle yazmakta tereddüt etmeyen bu İstanbul çocuğunda her şey, bütün zenginlikler halktan gelir. O halkın gözüyle görür, onun muhayyilesi ile düşünür, onun sinizmiyle kabul veya inkâr eder ve onun derin imaniyle yaşar.

Bu itibarla kendi devrinin büyük nasirlerinden ziyade, on beşinci asrın muharrirlerine daha çok benzer. Eseri onlarınki gibi doğrudan doğruya muhayyileye çarpan küçük, basit cümlelerle bizzat yaşanmışın ifadesi olan canlı dikkatlerle doludur.

Konuşma, onun en büyük zevkidir. Bursa'da Cebbarzâde Camiinden bahsederken, orada iyi konuşulduğunu söyleyerek yerini medheder. Sadece bu dikkat, onun sanatında sohbetin nasıl bir yeri olduğunu gösterir...

Eski nesir, hakiki ve büyük mânâsında resme hiç bir zaman erişmemiştir. Bununla beraber daima çok canlı bir pitoresk zevkini muhafaza etmiştir. Sokağı, meydanı, bayram yerini, isyan eden ordüyü veya herhangi bir merasimi anlatırken bunlar daima renkli, daima hareketin duygusuna sahiptir. Evliyâ Çelebi'de ise bu tasvir zevki bir nevi keşif yaşama duygusuyle beraber yürür.

Onun kadar renkli ve neş'eli bir gözle etrafa bakmak pek az kimseye nasip olmuştur. İbşir Paşa'nın sadareti dolayısıyle tasvir ettiği alay okununca, eski İtalyan maskaradlarını andıran renkli, hususî karakterlerle dolu, neş'eli sahifeler birbirini takip eder. Bu artık herhangi bir tasvir, tahiati elde etmeye veya onu geçmeye çalışan zoraki bir çeht değildir. Belki çok eğlenceli bir şey seyreden bir şehir çocuğunun gözlerinde gülen aydınlık ve yüzünü ikiye bölen mesut tebessümdür.

Bu lezzeti ve saadet hissini, Gürcü Mehmed Paşa'nın sefaret heyetiyle Viyana'ya girişini anlatan sahifelerde en yüksek kudretinde buluruz. Bütün Osmanlı İmparatorluğunun en tipik tarafı, portre, karakter, içtimaî sınıf ve terbiye oradadır. Ve Evliyâ Çelebi'nin her ferdin, kendi mizaç ve kabiliyetinin fantezisiyle çıldırmış olan bu alayı anlatırken duyduğu hissi satırların arasında

sezmemek kabil değildir. Belli ki Evliyâ, imparatorluğu seviyor, onun hayatiyle iftihar ediyor, onu hadsle anıyor.

Fakat Evliyâ Çelebi'nin müşahedesi sadece sathî bir pitoreskte kalmaz. O karakter ifadesini vermeği bildiği gibi, öğrenmek ve anlamak için bakmasını da bilir. Mensup olduğu medeniyetin bütün ruh ve zekâ inceliklerine sahip olan seyyah, Viyana'da bir cerrahın yaptığı kafatası ameliyatını müasir bir gazeteci dikkatiyle takip edercek anlatır. (...)

Fakat onun bilhassa hâkim vasfı, yukarıda dediğim gibi, bir zihniyetin en asil ve en güzel tarafını nefsinde hülâsa etmesi, onun gözü ile etrafına bakmasıdır. Aldanmayalım, on yedinci asır Türkiye'si için Evliyâ Çelebi, İspanya için Cervantes kadar tipik bir muharrirdir. Bunun için ne esaslı bir tip araştırış, ne devri üzerinde psikolojik etüd yapmıştır. Bu zihniyeti Evliyâ Çelebi kendi içinde ve olduğu gibi hazır bulmuştur. Onun içindir ki, imparatorluğu anlamak için en kısa yol eserine, bu imparatorluğu yer yer, kasaba kasaba bizi kendi hava ve saatiyle muhafaza eden seyahatnamesine gitmektir.

(*Cumhuriyet*, sayı: 6395, 6 Haziran 1942)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

lar) olarak görülmüştür. Gerçekten de yazar, bazen karşılaştığı kimselerin taklidini yapar, olaylara da genellikle alaycı bir üslupla yaklaşır.

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nin Arap harfleriyle ilk sekiz cildi 1898-1928, son iki cildi Latin harfleriyle 1935-39'da yayımlandıktan sonra, çeşitli yeni baskıları yapıldı. Bunlardan bazıları şunlardır: Reşat Ekrem Koçu / *Evliya Çelebi Seyahatnamesi* (5 cilt, 1943–51), Zuhuri Danışman/ *Evliya Çelebi Seyahatnamesi* (T. Temel Kuran, N. Aktaş ve M. Çelenk'in sadeleştirmesiyle 8 cilt, 1982). Seyahatname üzerinde son zamanlarda yapılan ilmî çalışmalar oldukça artmış, bazı bölgelerin bağımsız monografileri hazırlandığı gibi dil özellikleri konusunda önemli makaleler de yazıldı.

" Üç yüzyıl öncesi yaşayışımızı, XVII. yüzyıl Osmanlı İmparatorluğunun hemen bütün şehirlerini, kasabalarını, o devrin yabancı ülkelerini son derece ilgi çekicin bir üslûpla gözlerimizin önüne serer. Bu üslûp özelliğinin oluşturulmasında, bulunduğu yerlerin, aldığı görevlerin, musiki kültürünün, her mizacı okşayan tatlı sohbetlerinin izlenimleri büyük olmuştur." (Seyit Kemal Karaalioğlu)

"Bütün gördüğü ve işittiği şeyleri sade ve samimi bir lisanla ara yerde tuhaf fıkralar ve sergüzeştler de karıştırarak nakletmiştir. Filhakika Evliya Çelebi, bazen çok mübalağa eder. Fakat bunlardan sarfınazar edilince eserin çok kıymetli malumatı ihtiva ettiği anlaşılır." (Âgah Sırrı Levend)

HAKKINDA: Orhan Şaik Gökyay / Türkçede Gezi Kitapları (Dil ve Edebiyat dergisi, 1973), Nail Tan / Evliya Çelebi Seyahatnamesi Folklorik Dizin (1974), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri III (1975), Ahmet Hamdi Tanpınar / Edebiyat Üzerine Makaleler (1977), Zeki Arıkan / Evliya Çelebi'nin Elmalı-Alanya Yolculuğu (Türklük Araştırmaları dergisi, sayı: 4, 1988), Yüksel Yoldaş Demircanlı / İstanbul Mimarisi İçin Kaynak Olarak Evliya Çelebi Seyahatnamesi (1989), Evliya Çelebi'nin Çocukluğu (haz. Yusuf Ziya Özkan, 1993), Mücteba İlgürel / Evliya Çelebi (TDV İslâm Ansiklopedisi, c.11, 1995), Baki Asiltürk / Osmanlı Seyyahlarının Gözüyle Avrupa (2000), Scrap İncegümüş / Gezi Edebiyatımıza Önemli Bir Katkı (Cumhuriyet Kitap, 26.4.2001), Dr. Mustafa Duman / Trabzon'u Anlatan Birkaç Kitap (Cumhuriyet Kitap, 11.7.2002), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Barthold / İslâm Medeniyeti (s. 76), Adnan Adıvar / Osmanlı Türklerinde İlim (sayfa: 132).

EVLİYAGİL, Necdet

Şair (D. 1926, İstanbul - Ö. 3 Nisan 1992, Ankara). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (1950) mezunu. 1945 yılında lise öğrencisiyken gazeteciliğe başladı. *Son Posta, Yeni Sabah, Cumhuriyet* gazetelerinde çalıştı. İleriki yıllarda bu mesleğin şeref kartı sahibi oldu. 1953 yılında Şevket Evliyagil'le Ajans Türk Gazetecilik ve Matbaacılık Sanayiini kurdu. *Ajans Türk* dergisinin uzun yıllar sorumlu müdürlüğü ve başyazarlığını yaptı. 1967'den 1972 yılına dek Türkiye Turizm Merkezinin genel sekreterlik görevini yürüttü. 1973-77 döneminde Ankara Milletvekilliği yaptı. Avrupa Konseyi üyeliğine seçildi. 1961 yılından itibaren Yugoslavya'nın Struga kentinde düzenlenen "Struga geceleri şiir şöleni"ne birkaç kez katıldı. TRT

EVLİYA ÇELEBİ

BURSALILAR

Nice bin samur kürklü, muhteşem, çok zengin tüccarları ve bilginleri vardır. Bir takımı da ileri gelenlerdir ki atları sahibi, hanedandan hizmet ehilleridir. Bir takımı çarşı ve pazarda sanat sahibidir. Güçleri yettiği kadar türlü türlü güzel elbiseler giyerler.

Burası Anadolu toprağı olduğundan lehçeleri Aral lehçesine yakındır. Mesela Ahmet Çelebi yerine Ehmet Çebü, Mehmed Çelebi yerine Memet Çebü, İsmail yerine Ismıl, Cafer yerine Cafır derler. Daha nice bilinmedik sözleri vardır ama bazı şehir çocukları vardır ki söz ebesi, rind, arif, nükteci çelebilerdir. Bütün halkı yabancı dostu, gezmeyi sever, hoş konuşan adamlardır. Çok defa kazançları ipektendir. Bursa dördüncü iklimdendir. Suyunun ve havasının güzelliğinden halkının yüzleri kırmızıdır. Fakat Kodos rüzgârı tarafını Keşiş dağı örtmekle o rüzgârlarla hava ağırdır. Güzel erkek ve kadınları gayet çoktur. Şairler bu yüzden Şehrengizler yazmışlardır...

Burada erkekler o kadar çok yaşar ki kuvveti gider, konuşmadan kalır, yine de yaşar. Halkı ince endamlı, gümüş bedenli, sevimli kimselerdir. Konuşsalar gayet güzel söz ettiklerinden insana tesir edip gönül ferahlığı verir. Çünkü her biri bir üstaddan feyz almış kimselerdir. (Seyahatname'den)

İZMİT SEYAHATİMİZ

Bu İzmit Kalesi, İstanbul Rumlarının elinde iken 731 yılında Orhan Gazi zamanında fethedilmiştir. Fethinde güçlük çekildiğinden alındıktan sonra kalesi yer yer yıkılmıştır. Bundan maksat kafirlerin isteğini kesmek, onları bir daha bu kaleyi almak hevesine düşürmemektir. Hala yıkıntı kalıntısı olarak deniz kıyısında dört köşe, bir kapılı büyük bir kulesi var. Dizdar ve neferleri varsa da içi genişalayı ve kerestelerle doludur.

Orhan bu kaleyi fethetmek için önce Koca Beği serdar ederek iznimdir var git buyurmuş. İşte İzmit'de iznim gitten bozmadır derler. Bazıları da azma git, ezme git derler...

Doğu tarafındaki dağlara ağaç denizi derler. İçinde adam kaybolur. Göğe yükselmiş öyle ulu ağaçları vardır ki gölgesinde 10.000 koyun gölgelenir. Güneş tesir etmez uçsuz bucaksız dağlardır. Bu uzayan dağ içinde türlü türlü tahtaları biçecek biçki değirmenleri vardır ki su ile dönerler. Bu dağlarda 50 arşın uzunluğunda çapa dirsek keserler. Rumeli ve balvan direkleri meşhurdur...

Bu şehirde akrabamız Kuloğlu Mehmed Çelebi'nin evinde zevk ve safa edip nice ahbaplar ve dostlarla müşerref olduk.

Oradan yine gemiye binip denizin karşı tarafında 3 mil mesafedeki Baş İskeleye geldik. Oradan da yine gemiye binip 30 milde durak olan Dil İskelesine geldim ki karşı tarafındaki Gebze Dili, Üsküdar tarafındadır. Bu ise hakikatte Hersekoğlu tarafından denizin içine girmiş bir dil gibidir.

Rivayet olunur ki Orhan Gazi çağında dünyayı dolaşan bir derviş buradaki gemicilere gelip; Oğullar beni karşı tarafa geçirin der. Onlar da geçirmeyip giderler. O derviş hemen eteğine toprak doldurur. Biz karşıya Ulu Allah'ın emriyle böyle geçeriz diye eteğinden toprağı denize döktükçe deniz kara olur. Böylece geminin ardında yürür, gider. Gemiciler bu hali görünce: Aman sultanım, boğazı doldurup ekmeğimize engel olma. İstanbul'dan İzmit'e gemiler geçmez olur. Lütfet burası gemimize gerek, diye rica ederler. O da 12.000 adım kadar denize gidip doldurduktan sonra gemiye girer. Hala onun için dil derler bir sivri kumsal burundur. Dervişi hazretleri de karşı yöne geçince kerametlerini açığa vurduğu için ruhunu teslim eder. Gebze Dil İskelesi yakınında Dil Baba Dede adı ile gömülüdür.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

NECDET EVLİYAGİL

HUZUR VE HÜZÜN

Yağmurun
Bereketinde huzur,
Bulutunda hüzün...

Yaprağın
Dalında huzur,
Dökülüşünde hüzün...

Günlerin
Sabahında huzur,
Gecesinde hüzün...

Mevsimlerin
Baharında huzur,
Kışında hüzün...

Sevgilinin
Gelişinde huzur,
Gidişinde hüzün...

televizyonunda „Şiir Dünyası" programını hazırlayıp sundu.

İlk şiirleri lise öğrencisiyken, 1945 yılında yayımlandı. 1960 yılından itibaren düşüncenin şiirini yazma çabası içinde, duyduklarını değil düşündüklerini dile getirdi. *Eski Yalı* adındaki kitabında eski yalıları, yaşlı balıkçıları, mavi gökyüzünü, yağmur kokan rüzgârı, mevsimleri, bahçeleri, çiçekleriyle İstanbul'u anlattı.

1972'de yayımladığı Yaşantı ve 1973'te çıkardığı Düş ve Gerçek'teki

NECDET EVLİYAGİL

DUYABİLDİĞİNE

Kuşun
Kanadında arzu
Alabildiğine...

Tohumun
Toprağında sizi
Derinliğine...

Denizin
Mavisinde davet
Görebildiğine...

Gözyaşının
İçinde keder-sevinç
Duyabildiğine

İnsanın
Alnında yazı
Çözebildiğine...

Necdet Evliyagil

şiirlerinde insanı ve insanları ele aldı. İnsanlığın alın yazısı olan özgürlüğü kutsadı, kavgayı yerdi, barışı ululadı. 1979'da yayınladığı Çocukların Görkemli Düşü ve Acı Gülüşü'ndeki şiirlerle şiirin en gür damarına, en berrak, en ölümsüz kaynağına, hümanizmaya eğildi. Böylece Evliyagil'in şiiri İstanbul doğasından ya da doğadan insana, insandan insanlık idealine uzanan yolun izleyicisi oldu." (Abdullah Ercan)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Eski Yalı* (1955), *Duyabildiğine* (1960), *Yaşantı* (1972), *Düş ve Gerçek* (1973), *Altınkum Vapuru* (1975), *Çocukların Görkemli Düşü ve Acı Gülüşü* (1979), *İstanbul Düşü* (şiirlerinden seçmeler, 1982), *İstanbul Bulutu* (1987).

İNCELEME: *Edebî Mektepler, Edebi Cereyanlar* (1949), *Anlamsız Şiir* (1961), *Divan Şiiri, Nükleer Silahlardan da Büyük Kuvvet, Aile Planlaması* (uzak doğu notları), *Şiirde Lirizm ve Realizm, Çankaya, Atatürk ve Anıtkabir.*

TANITIM: *Edebî Konuşmalar* (1958).

ANTOLOJİ: *Aşk İçin Söylenenler* (1948), *Divan Şiirinden Seçmeler* (1958), *Türk Şiiri Antolojisi* (1958), *Ajans-Türk Şiir Antolojisi* (B. K. Çağlar ilc, 1959), *Türk ve Dünya Edebiyatında Aşk, Dünya Şiirinden Seçmeler* (iki cilt), *Türk ve Dünya Şiiri* (on cilt), *Seçme Şiirler Antolojisi.*

HAKKINDA: Feyzi Halıcı / Parlamenter Şairler (1990), Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü 1920-1991 (1994), İsmail Ali Sarar / Cumhuriyet Dönemi Şiirimiz Üzerine Konuşmalar / 1923 - 1997 (1997), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), Abdullah Ercan / 14. Yüzyıldan Günümüze Çorumlu Şairler (1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004), Mehmet Atilla Maraş / Şair, Milletvekilleri [... 22. Dönem (1920-2005) (2006).

EVLİYAOĞLU, Gökhan

Gazeteci, şair, yazar, siyaset ve devlet adamı. 27 Mayıs 1927, Malatya doğumlu. İlim ve devlet adamlarıyla dolu bir aileden geliyor. Dedesi Evliyazade Hacı Abdullah Efendi müfessir ve müderris idi, ağabeyi Kâmuran Evliyaoğlu 1961 ve 1965'te Samsun Milletvekilliği ve Turizm ve Tanıtma Bakanlığı (1961) yapmıştı.

İstanbul Kadırga İlkokulu, Malatya Lisesi (1946), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1950), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın Yayın Yüksek Okulu (1970) mezunu. Almanya'da tatbiki, tecrübi psikoloji öğrenimi gördü (1979-83). Yüksek lisans öğrenimini Gazi Üniversitesi SBE'de yaptı. Tez konusu: "*İletişimin Olgusunun Psikolojik Süreçleri*" (1986). 1961-64 döneminde Adalet Partisi listesinden Balıkesir Milletvekili seçildi. Daha sonra Başbakanlık Basın-Yayın Genel Müdürlüğünde Danışmanlık ve Yayınlar Daire Başkanı (1970-72), Başbakanlık Atom Enerjisi Komisyonu Basın ve Halkla İlişkiler Müşaviri (1972-73), Almanya'da Köln Başkonsolosluğunda Eğitim Ataşesi, Bonn Büyükelçiliğinde Çalışma Başmüşaviri ve Basın Müşaviri (1973-81), Gazi Üniversitesinde öğretim görevlisi (1983-86) olarak görev yaptı.

Gökhan Evliyaoğlu

Son Havadis (1960-61) ve *Yeni İstanbul* (1961-64) gazetelerinde yönetici ve yazar olarak çalıştı. Ankara'da günlük *Medeniyet* gazetesinin sahipliği ve başyazarlığını (1962-65), *Düşünen Adam* dergisinin editörlüğü yaptı Milletvekili seçildiği 1961'de *Düşünen Adam* (1961-63) dergisini çıkardı. 1992'den itibaren internette *Düşünen Adam Elektronik Dergisi*'ni (www.dusunenadam.com.tr) yayımladı

"*Gökhan Evliyaoğlu bizi genişliğe, sonsuzluğa çağırıyor. 'Dördüncü Cemre' adlı kitabının kapağına yaptığı resim bile ne kadar manâlı ve iç açıcı. Bu son derece sade kapak resminde büyük mavi gök ile yağız yer arasında aydınlık daireler var. Bunlar iki alemi birleştiriyor. Dünya ile (içli dışlı)dır...*

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

GÖKHAN EVLİYAOĞLU

GİDENLER

Güneş doğmak için batardı eskiden
Sonra bir battı ve doğmadı bir daha
Herkes uyanırken başka bir sabaha
Neler gitti benden yalnız ışık değil
Sadece renkler değil batan siyaha

Ayrıca hem güzel hem de doğru bir 'Bilgi Teorisi' kuruyor. Havanın ne kadar değişik olduğunun farkında mısınız?.." (Prof. Dr. Mehmet Kaplan)

"Gökhan Evliyaoğlu'nun şiir kitabını (Dördüncü Cemre) günlerce elimden bırakamadım. Son zamanlarda böyle güzel şiirler yazılmıyor zannediyordum. Gökhan Evliyaoğlu'nun şiirlerini okuyunca anlar bu alanda da ne aslanlar doğruyormuş bir kere daha anladım. Ne güzel şiirler bunlar..." (Vâlâ Nureddin)

ESERLERİ:

DENEME: *Mevlâna Sevgisi* (Türkçe-İngilizce, 1955), *Yunus Emre - Anadolu'nun İç Aydınlığı* (1963), *Nerede Duruyoruz?* (1971), *Çocuk ve Dua.*

OYUN: *Birimiz Kaç Kişiyiz ?, Mevlâna.*

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Milliyetçiliğimizin Ön Hedefleri* (1962), *Dil-Edebiyat Sorunlarına Giriş* (1971), *Türk İktisat Tarihi* (1972), *Konuşma Sanatı: Diksiyon, Fonetik, Retorik* (1973), *İletişim Psikolojisi* (1987), *Kitle İletişim Araçlarının Toplumsal Organizasyonu* (1987), *İletişim Olgusunun Psikolojik Süreçleri, Uluslararası Ekonomik Aktüalite, Türk Köyünün ve Köylüsünün Sosyo Ekonomik Meseleleri, Praktische Psychologie, Türkische Existenzphilosophie.*

ŞİİR: *Kostantiniye Kızıl Elması*

GÖKHAN EVLİYAOĞLU

POETİKA

I

Koca Mevlâna dedi ki "Şiir"
Söz sanatı değil, bal gibi sihir
Sihrin her türlüsü haramdır amma
Şiir, sihrin helâl edilenidir.

II

Ne şiir felsefedir, ne de felsefe şiir,
Biri aklın, öteki kalbin dilidir,
Ne var ki felsefe şiiri duymalı
Ve şiir filozofça söylenmelidir.

- *İstanbul'un Fethine Destan* (1953), *Dördüncü Cemre* (1952), *Nerede Duruyoruz* (1971), *Kemâlname* (1982), *Atatürk'e Sevgilerle* (çocuklar için, 1982), *Filozofça* (2000).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 1,1976), Feyzi Halıcı / Parlamenter Şairler (1990), Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü 1920-1991 (1994), TBE Ansiklopedisi (2001), Birsen Pekçolak - Zeki Büyüktanır / Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları (2002), TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002), www.dusunenadam.com.tr, Mehmet Atilla Maraş / Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005).

EVLİYÂZÂDE HACI ALİ RIZA

İslâm bilgini, sufî. (Ö. 1900, Manisa). Manisa'da doğdu. İlk tahsilini babası Evliyâzâde Hacı İbrahim'den aldı. Halvetî tarikatı halifelerindendir. Yüksek tahsilini İstanbul'da tamamlayarak Manisa'da müderrislikle meşgul oldu. Birçok talebe yetiştirdi.

ESERLERİ:

Melceü'l-Müftiyyîn, Mir'ât Ta'lîkatı, Mirsâdü'l-Fuâd.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri 1 (1972).

EVREN, Burçak

Gazeteci, yazar. 1947, İstanbul doğumlu. Ortaöğrenimini bu kentte yaptı. Bir süre İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde okudu, daha sonra İÜ Edebiyat Fakültesi Klasik Arkeoloji ve Prehistoriya Bölümünden mezun oldu. Üniversite yıllarında gazeteciliğe başladı (1969).

Dünya, Yeni İstanbul, Yeni Ortam, Politika, Vatan, Güneş, Hürriyet, Cumhuriyet, Milliyet ve *Pazar Postası* gazeteleri ile Gelişim Yayınlarında sayfa sekreteri, art direktör, sanat sayfası yönetici, yazı işleri müdürü, yayın koordinatörü, genel yayın müdürü ve sinema yazarı olarak çalıştı.

ESERLERİ:

Türk Sinemasında Yeni Konumlar (1990), *Galata Köprüleri Tarihi* (1990), *Türkiye'ye Sinemayı Getiren Adam Sigmund Weinberg* (1990), *Yeşilçam'la Yüz Yüze* (1995), *Yabancı Gezginler ve Osmanlı Kadını* (Dilek Girgin ile, 1997), *20'li Yılların Bozkır Kasabası: Ankara* (1998), *Üç İstanbul Sergileri* (İrfan Çifçi ile, 1998), *Yaşasın Cumhuriyet Sergileri* (İrfan Çifçi ile, 1998), *Osmanlı Esnafı* (1999), *Eski İstanbul Sinemaları Düş Şatoları* (1999), *Eski İstanbul'da Kahvehaneler* (1999), *İstanbul'un Deniz Hamamları ve Plajları* (2000), *Ottoman Craftsmen and their Guilds* (2001), *Surların Öte Yanı Zeytinburnu* (yayıma hazırlama, 2003).

HAKKINDA: Ayten Sönmez / Düş Şatoları Müzesi sayı: 19, Temmuz Ağustos 1998).

EVREN, Ergun

Şair. 1936, Akhisar / Manisa doğumlu Mersin Lisesi, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. TRT'de çalıştı. Şiir, deneme ve eleştirileri 1954'ten itibaren *Varlık, Yelken, Çağrı* gibi dergilerde yer aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sihiya'dan Nora'ya* (1970), *Susmak Tüm Zamanı En Sana* (1990), *Gizlenen* (1994), *Toplu Şiirler 1950-1995* (1995), *Son Mayıs Günlükleri* (1995), *Ödünsüz Yaşamlar İçin* (1999), *Bindokuzelliden İkibine* (toplu şiirler, 1999).

ÖYKÜ: *Bir Nisan Akşamında* (1979).

OYUN: *Susmak Tüm Zamanı En Sana II* (1995).

SÖYLEŞİ: *Dünyaya Bakış* (1971), *Kitap Fuarları ve Kültür Üzerine Dediler ki* (1998).

ÇOCUK KİTABI: *Tintin Güç Durumda* (1979), *Sığırtmaç Ali'nin Öyküsü* (oyun, 1995),

Merhaba - Burası Türkiye'nin Sesi Radyosu (2001).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), Osman Nuri Poyrazoğlu / Kitap Şiir Gelir Bizlere (2000), TBE Ansiklopedisi (2001).

Kenan Evren

EVREN, Kenan

Asker, devlet adamı. 1918, Alaşehir / Manisa doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Alaşehir, Manisa, Balıkesir ve İstanbul'da sürdürdü ve Maltepe Askerî Lisesinden mezun oldu. 1938 yılında Kara Harp Okulunu, 1949 yılında Harp Akademisini bitirdi. Topçu subayı ve Kurmay subay olarak Silahlı Kuvvetlerin çeşitli kademelerinde görev yaptı. Dokuzuncu Kore Türk Tugayında, önce Harekât ve Eğitim Şube Müdürlüğü; sonradan Kurmay Başkanlığı görevlerinde bulundu. Tuğgeneralliğe yükseldiği 1964 gününden itibaren, Silahlı Kuvvetlerin bütün komuta kademelerinde ve üst rütbelerde görevini sürdürerek, Ordu Komutanlığı ve Kara Kuvvetleri Ko-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rahtey.org

mutanlığından sonra, 1978 tarihinde Genelkurmay Başkanlığına atandı.

Genelkurmay Başkanı iken, 12 Eylül 1980 tarihinde yapılan askeri müdahale ile, diğer görevleri yanında Devlet Başkanlığı görevini de üstlendi. 7 Kasım 1982 tarihinde halk oyuna sunulan ve kabul olunan Anayasa ile, 9 Kasım 1982'de Türkiye'nin 7. Cumhurbaşkanı olarak göreve başladı. 9 Kasım 1989 tarihinde görev süresini tamamlayarak Cumhurbaşkanlığından ayrıldı. Emekli olunca Marmaris'e yerleşti.

ESERLERİ:

Kenan Evren'in Anıları (6 cilt, 1991; genişletilmiş yeni basımı: *Zorlu Yıllarım 1-2* (1994), *12 Eylül'den Önce ve Sonra Ne Demişlerdi? Ne Dediler? Ne Diyorlar?* (1997), *Seçme Konuşmalar 12 Eylül 1980 - 6 Kasım 1989* (2000).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-1983), Baskın Oran / Kenan Evren'in Yazılmamış Anıları (F. Karagöz ile, 1989), Kenan Evren'in Anıları / Son Defter (1989).

Mustafa Ökkeş Evren

EVREN, Mustafa Ökkeş

Şair. 15 Ekim 1966, Islahiye / Gaziantep doğumlu. İskenderun Sadık Altıncan İlkokulu (1976), İskenderun İmam Hatip Lisesi (1984), Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi (1990) mezunu. 1994'ten itibaren serbest muhasebecilik ve ticaretle uğraştı. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir. İki şiiri Erdoğan Akın tarafından bestelendi. *Kuşlarla Uyanmak* (çocuk şiirleri, 1999) adlı bir kitabı vardır.

EVREN, Süreyya

Bkz. SÜREYYYA EVREN

EVRENDİLEK, Ahmet Durmuş

Devlet adamı (D. 1884, İbradı / Afyon - Ö. Ocak 1964, İstanbul). Kadı Halil İbrahim Efendi'nin oğlu. İbradı Rüştiyesi, İstanbul Vefa İdadisi, Mülkiye Mektebi Yüksek Kısmı (1908) mezunu. Kaymakamlık stajını Bursa ve Konya Maiyyet Memurluğu yaparak tamamladı. Bursa Yenişehir, Beyşehir ve Konya-Ereğli ilçelerinde kaymakam vekilliklerinde bulunduktan sonra 1911'de Babaeski Kaymakamlığına atandı. Bu arada Konya lisesinde hukuk dersleri verdi. Daha sonra Silivre, Gerze, Balya, Kartal ve Tire Kaymakamlıkları yaptı. Mütarekeden sonra Ege bölgesinde başlayan Millî Mücadele hareketine katılarak Tire'de Kuvay-ı Milliye Teşkilatını kurdu. Yunanlıların Tire'yi işgalleri üzerine, buradan ayrıldı.

1919'da Bartın kaymakamlığına tayin edildi. Bunu, Söğüt, Cide, Aralık ve Bakırköy kaymakamlıkları izledi. Başarılarından dolayı terfi edilerek, 1923'de Gümüşhane Mutasarrıflığına atandı. Mutasarrıflıkların kaldırılması üzerine, Vali sıfatıyla Gümüşhane'deki görevini sürdürdü. Daha sonra Kırklareli ve Isparta Valiliklerinde bulundu. 1932 yılında Afyonkarahisar Valiliğine atandı. Burada görevli bulunduğu sırada Bolu ve havalisinde büyük bir deprem meydana geldi. Geçirdiği şok neticesinde hastalandı. 1944'de emekliye sevk edildi. 1947 yılında Ankara Belediyesi İdari Müşavirliğine getirildi. 1950'de bu görevinden ayrılarak İstanbul'a yerleşti. Burada öldü. Evliydi ve bir kızı bulunuyordu. *Isparta Tarihi ve Coğrafyası* adlı bir kitabı vardır.

HAKKINDA: İrfan Ünver Nasrattınoğlu - Mehmet Sarlık / 75 Yılda Yöneticilerimiz (1998).

EVRENSEL, Hamdi

Gazeteci, yazar. 13 Şubat 1921, Mucur / Kırşehir doğumlu. Aslen Erzincanlıdır. O tarihte Erzincan'ın Rus işgali altında oluşu sebebiyle ailesi Mucur'a geçici olarak göç ettiğinden Mucur'da doğdu. İlk ve ortaöğrenimini Erzincan'da yaptı. 1937'de Kuleli Askeri Lisesini, 1939'da Kara Harp Okulunu bitirdi. 1940'ta İstanbul Fen Tatbikat Okulundan istihkâm subayı olarak mezun olup Sarıkamış'ta göreve başladı. Değişik birlik ve karargâhlarda komutan ve idareci olarak görev yaptıktan sonra 1960 askeri harekatından sonra emekliye ayrıldı. Daha sonra Erzincan'da yayımlanan *Öz Erzincan, Kazankaya, Yeşil Eğin* gazetelerinde başyazarlık yaptı; *Birlik* gazetesinde idarecilikte bulundu. İslâmi konularındaki araştırma ve görüşlerini çeşitli gazete ve dergilerde yayımladı.

ESERLERİ:

Erzincan Folkloru Üzerine Denemeler (1967), *İslâmiyette Evrensellik* (İman-Ahlâk-İlim-Hürriyet-Saadet, 1998).

EVRİMER, Rifat Necdet

Eğitimci, şair (D. 1898, Erzincan - Ö. 1971). İlköğretimini memleketinde, ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladı. İstanbul Darülfünûnu (Üniversitesi) Edebiyat Fakültesini bitirdi. Giresun'da Milli Eğitim Müdürlüğü yaptı. Galatasaray Liscsi edebiyat öğretmeni iken 1963'te emekli oldu. Başta *Hisar* olmak üzere çeşitli edebiyat dergilerinde şiirleri ve yazıları yayımlandı. Ayrıca, bazı edebiyatçılarımızın hayatı, sanatı ve eserlerinden örnekler içeren monografiler yazdı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Çizgiler* (1949), *Yeni Çocuk Şiirleri* (tsz.).

İNCELEME: *Fecr-i Ati Şairleri-Mehmed Behçet* (1961), *Tahsin Nahid* (1961) *Yahya Kemal* (1971).

HAKKINDA: İslâm Ansiklopedisi (1940-1988), V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (1975), S. Çiçek / Giresunlu Şairler (1997), TDOE - TDE Ansiklopedisi 3 (2003).

EYGİ, Mehmet Şevket

Gazeteci-yazar. 7 Şubat 1933, Karadeniz Ereğli / Zonguldak doğumlu. Anne tarafından dedesi Kolağası Neşet Bey'in torunu, öğretmen bir annenin oğlu olarak dünyaya geldi. İlköğrenimine 1940 yılında, çok yakınında okuyacağı okul bulunmadığından, annesinin ısrarı ile hayatında kendisine önemli pencereler açtığına inandığı Galatasaray Lisesi'nin ilkokul kısmında başladı. Burada Ünlü kaleci Turgay Şeren, milletvekilliği yapmış fabrikatör Memduh Gökçen, sınıf arkadaşları oldu. Lise döneminde Abdi İpekçi, Mümtaz Soysal ile birlikte okudu. Fransızcayı mükemmel bir seviyede öğrendiği bu okulda hocaları arasında da ünlü isimler vardır: Osmanlı nazırlarından Raşit Erer, Birinci TBMM'de Aydın Mebusu olan Enver Tekand, Orhan Şaik Gökyay, Nihat Sami Banarlı, Ahmet Kutsi Tecer vd.

Galatasaray Lisesini bitirdikten (1952) sonra sınavla burslu olarak okuma hakkını kazandığı Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesine kaydolarak Ankara'ya yerleşti. Öğrencilik yıllarında çevirmen olarak Fransız Kültür Merkezinde çalıştı. 1956'da SBF'nin Uluslararası İlişkiler Bölümünden mezun olan Eygi, Dışişleri Bakanlığında çalışmak üzere girdiği kazanmasına rağmen ataması yapılmadığı için Diyanet İşleri Başkanlığında açık bulunan mütercimlik kadrosunda işe başladı. Burada çalışırken, aralarında Avukat Rıza Ulucak, daha sonra Faisal Finans'ta müdürlük yapacak Salih Özcan'ın bulunduğu on kişilik bir grupla 1957 yılında, İslam adında bir dergiyi çıkardı. Askerlik vazifesini yedek subay olarak tamamlamasından (1958-59) kısa bir süre sonra 27 Mayıs 1960 ih-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

MEHMET ŞEVKET EYGİ

TASAVVUFUN GÜCÜ

Merhum Ali Oğuz Beyin cenazesinden dönerken Fatih'te Kadınlar Pazarı'na yakın bir yerdeki sahhaf dükkânına uğradım; biri yazma Osmanlıca, ikincisi Fransızca, üçüncüsü Almanca üç kitap aldım, biraz alışveriş yaptım eve döndüm. Yazma iki kısımdan meydana geliyor. Birincisi "Risâle-i Menâkıb-ı Mahmud Paşa-i Velîâtik", ikinci kısmın başında "Hazatâbir-Nâme Budur" yazıyor.

Mahmud Paşa'nın menkıbelerini okurken 41'inci sayfadaki şu cümle dikkatimi çekti: "Bu üslûb ile vezir-i azam ve hem Kapudan ve hem Rumeli Beylerbeyliği ve hem kazaskerliği bu yerden tasarruf edip dört mansıbın hakkından gelür idi ve her yıl kendüsinin yerine adam koyup izn-i Padişah ile erbain çekerdi (çıkarırdı) ve halvetç girerdi..."

Menakıbnâmedeki bu satırlar ile bir yorum yapmak istiyorum. Bakınız Osmanlı devletinin yükseliş zamanında büyük bir devlet adamı, her yıl Padişah'tan izin alarak, yerine ehil ve vekil bularak tarikat ve tasavvuf terbiyesinde büyük yeri olan erbain çilesini çekiyormuş. Erbain kırk demektir. Erbain çekmek, kırk gün kırk gece tenha bir hücrede bir şeyhin nezaretinde (mânevî kontrolunda) çok az şey yiyip içerek, az uyuyarak, birtakım dua ve zikirleri okuyarak, çok sıkı bir şekilde ibadet ederek mânevî bakımdan temizlenmek, nefsinin derecesini yükseltmektir. Mahmud Paşa gerçekten çok büyük ve dirayetli bir devlet adamıydı. Yazık ki, bir iftiraya kurban giderek şehid edilmiştir. Büyük bir cami yaptırmıştır, türbesi de oradadır. (Kapalıçarşı, Mahmud Paşa semti civarında.)

Osmanlı devletinde başta Padişah olmak üzere bütün devlet adamlarının tarikat ve tasavvuf tarafı veya boyutu vardı. Padişahların içinden "veli" sıfatını kazanmış son derece dindar kimseler çıkmıştır.

Büyük insanlar, şu veya bu şekilde bir yere intisab ederler.

Masonluk da bir intisabtır.

Rotaryenlik, Lionsçuluk, herhangi uluslararası gizli bir teşkilâta üye olmak, hep böyledir. Zamanımızda tanınmış ve güçlü bir politikacımız Dr. Moon dinine mensuptur. O da bir intisabtır. Eski büyüklerimizin ve idarecilerimizin her biri bir tarikata mensup idiler. Sultan Abdülhamid'in birkaç tarikata intisabı vardı. Bunların birincisi Şazeli tarikatıydı. Büyük şeyhi, mürşidi Muhammed Zâfir el-Medenî hazretleri Yıldız Sarayına yakın bir yerdeki tekkesinde ve konağında otururdu.Padişahın kızı Sâdiye Sultan'dan bizzat işittim, ya Padişah gece sessiz sedasız şeyhi ziyaret eder, yahut şeyh saraya gelirmiş.

Yıldız Sarayında Suriyeli (O zaman Osmanlı devletinin vilâyetiydi) Şeyh Ebü'l-Hüda es-Sayyadî bulunurdu. Padişahın Nakşîlikle de ilgisi vardı.

Zamanımızda birtakım aşırı çağdaşlar bir devlet adamının Mason tarikatına mensup olmasını çok tabii karşılıyorlar, gayet normal görüyorlar, fakat başka bir büyük zat islâmî bir tarikata bağlı olursa bunu gericilik olarak vasıflandırıyor. Doğrusu eşitlik, tolerans, insaf ilkelerine hiç riayet etmiyorlar.

Türkiye Müslüman bir ülkedir. Tasavvuf ve tarikatlar İslâm kültürünün ayrılmaz bir parçasıdır. Elbette bir Müslüman, canı isterse bir tarikata girebilir, ya derviş, ya muhib olarak ondan mânevî bakımdan yararlanabilir.

Bazı aşırı ve agresif kişiler "Atatürk tarikatları kapattırmıştır..." itirazını öne sürebilirler. Biz onlara:

"Atatürk Mason localarını da kapattırmıştı. 1938'de öldüğünde localar kapalı ve yasaklı. Dokuz sene sonra, 1947'de Millî Şef İsmet İnönü zamanında tekrar açılmışlardır. Samimi bir Atatürkçünün, Atatürk devrimlerinin listesinde yeri olan Masonluğun kapatılmasına da sahip çıkması gerekmez mi?

Merhum Turgut Özal Nakşî tarikatına mensuptu. Ateistler bu yüzden onu sevmezler. Halbuki Nakşî olmak bir insan için en büyük mazhariyettir.

Tarikat insana neler kazandırır?

(1) İyi Müslüman, iyi insan, iyi vatandaş, iyi âmir, iyi memur olmasını sağlar.

(2) Onu nefsanî ve şeytanî ihtiraslardan arındırır, mânevî derecesini yükseltir.

(3) İnsanların kurdu olmaz, meleği olur.

(4) Yükseldikçe, zengin ve güçlü oldukça azmaz, aksine eskisinden daha mütevâzı olur.

(5) Gerçek ve samimî bir tarikat mensubu asla haram yemez, haksızlık yapmaz, adaletten ve insaftan ayrılmaz, emanetlere hıyanetlik etmez.

(6) Onun gönlünde, kendisini gece gündüz kontrol eden, yolunu gösterip aydınlatan bir güç bulunur.

(7) Siyaset yapıyorsa, idareci ise tarikat ve tasavvuf mensubu kişi asla arivistlik yapmaz, vazifesini suistimal etmez.

Fatih Sultan Mehmed pek genç yaşında henüz bir delikanlı iken İstanbul'u fetih etmiştir. O mânevî bir güce sahipti, ilâhî nasr ve tevfike nâil olmuştur. Tarikata mensuptu, hocası büyük veli Akşemseddin hazretleri idi. İstanbul fethi gerçekleştikten sonra etrafındakilere şöyle demiştir: -Beni sevinçli görüyorsunuz. Bu sevinç Kostantiniyyeyi feth etmekten ileri gelmiyor, şu pîrin (yaşlı kişinin, şeyhimi kasd ediyor) müridi olmaktan ileri geliyor.

Fatih'e, garazkâr Babinger'in gözüyle bakanlar elbette bunu anlayamazlar.

Herhangi bir tarikata (zaten hepsi de esasta birdir) bağlılık iki şekilde tezahür eder:

(1) Dervişlik intisabı. Kişi bir şeyhe bağlanır, onun murakabesinde seyr-i süluk yapar, başarırsa sonunda gerçekten derviş, gerçekten tarikatlı olur.

(2) Muhabbet intisabı. Böylelerine muhib denir. Onlar bir tarikatı, bir şeyhi severler, el öpüp dua alırlar. Bunlar derviş değildir.

Bir kişinin hakikî ve samimî şekilde bir tarikata bağlı olduğu nasıl anlaşılır? Bunun çeşitli yolları ve ölçüleri vardır. Üçünü zikr edeyim:

* Tarikatçılık yapan kişi kışırda (yüzeyde) kalmıştır. Onun intisabı isim ve resimden ibarettir. Bir tarikata giren kişi tarikatlı olur ama asla tarikatçı olamaz. Tarikat yüce bir müessesedir, futbol kulübü tutar gibi tutulmaz, huliganlığı yapılmaz.

* Kendini derviş zannediyor. Peygamberimize saldırılınca hiç ses çıkartmıyor, tepki göstermiyor. Kendi şeyhi tenkit edilince havalara çıkıyor, dehşetli bir reaksiyon gösteriyor. Bu adam tarikatçıdır, tarikatlı değildir. Yontulmamış kerestenin tekidir.

* Bir tarikata giren, bir şeyhe intisab eden kişi devamlı şekilde terakki eder. Onun her gelen günü, bir önceki günden daha ileri, daha hayırlıdır.On sene önce ham bir kişi olarak tarikata girmiş, on sene sonra aynı hamlıkta...Böyle şey olmaz.

İnsanın içinde bir kontrol mekanizması, mânevî bir murakıp olmazsa, onu kötülük yapmaktan hiç bir güç yaz geçiremez. Ne kanun para eder, ne anayasa... İlle de içinde bir bekçi olması gerekir.

(*Millî Gazete*, 9.5.2006)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Mehmet Şevket Eygi

tilali oldu. O dönemde İstanbul'dan, Mahir İz Hoca'dan bir mektup alarak yönetimine getirdildiği haftalık *Yeni İstiklal* gazetesiyle gazeteciliğe başladı. Eygi'nin yönetiminde yoluna devam eden *Yeni İstiklal* gazetesi (1960-67), o dönemin şartlarında iyi bir okur kitlesi buldu, 35 binlere varan bir satış rakamı yakaladı.

1961 senesinde, Menderes'in idam yıldönümünde *"Zulümlerin En Alçakçası Kanunların Gölgesinde Yapılandır"* başlığıyla, onu savunan bir yazı yayınladığı için tutuklandı. İlk hapis cezasını böylece aldı. Eygi, Ekim 1966'da ise *Bugün* gazetesi ile günlük gazetecilik yapmaya başladı. Beş yıl yönettiği ve ABD'nin tüm dünyada antikomünizm kampanyaları yürüttüğü bir dönemde yayın hayatını sürdüren *Bugün* gazetesi, dindar kitleyi galeyana getiren yayınlarıyla 100 bin civarında tirajları gördü. Eygi, *Bugün*'deki ateşli yazılarıyla toplumda "komünizmle mücadele namazı" olarak bilinen o günlerin sabah namazlarında çok büyük kalabalıkların toplanmasını sağladı. *Bugün* gazetesinde yaptığı çağrıya uyarak yüz binlerce insan sabah namazlarını büyük cemaatlerle kılıyor; bu cami mitinglerinde vaiz ya da imam, halka komünizmin Türkiye ve İslâm dini için ne büyük tehlike olduğunu anlatıyordu. O dönemde Türkiye'de sol ve Marksist yapılanma çalışmaları had safhada olduğundan bu namazlardaki kalabalığa göz yumulduğu iddia edilmiştir.

1969'un birinci ayında hacca gitmek amacıyla Türkiye'den çıkış yaptı. Bir ay sonra tarihe "Kanlı Pazar" olarak geçen hadise meydana geldi. Eygi'nin gazetesi Bugün, 10 Şubat 1969'da İstanbul'a gelen Amerikan 6. Filo aleyhine yapılan gösterileri sürekli eleştirdi. Eygi, hakkındaki davaların üç ay içinde çıkmasını umduğu basın affı gecikince yurtdışında altı yıl kaldı. Bu sürenin üç ayını Suudi Arabistan, 15 günü Ürdün'de, geri kalanını, kısa bir süre Fransa ve en uzun süre ile Almanya'da geçirdi. 12 Mart 1971 muhtırası, gazetelerini süresiz kapatıncaya kadar yurtdışından yazı yazmaya devam etti. Türkiye'ye 1974 senesinin sonbaharında gelebilen Mehmet Şevket Eygi için gazetecilik serüveni de büyük ölçüde bitmiş oldu. Bu dönemde sahibi olduğu Bedir Yayınevi ile ilgilendi. 1976'da haftalık *Büyük Gazete*'yi çıkardı. 1986'da *Günaydın* gazetesince bir süre çıkarılan *Yeni Haber* gazetesinde günlük yazılar yazdıktan ve kısa bir süre de *Zaman* gazetesinin genel yayın yönetmenliğini yaptıktan (1988) sonra yeniden yayıncılığa döndü. Birkaç ay da Hürriyet grubunun çıkardığı *Son Çağrı*'da yazdı. 1991 yılından itibaren *Milli Gazete*'de ücret almadan yazarlığını sürdürdü. Bu gazetede çıkan *Din Düşmanlığı Terörü* başlıklı yazısından dolayı 9 Ekim 2002'de bir yıl sekiz ay hapis cezasına mahkûm edildi, gazetesi de üç gün süreyle kapatıldı. 1984-85'te yazdığı üç ayrı yazıdan 28 ay hapis cezası aldı. Gazete yazılarından dolayı Türkiye Yazarlar Birliği 1995 Yılı Basın / Fıkra Dalı Ödülünü aldı. 2006 yılında, bir yazısında halkı kin ve düşmanlığa teşvik ettiği iddiasıyla TCK'nın 216. maddesi ve 1. fıkrası uyarınca bir yıl hapis cezasına çarptırıldı

Son dönem basınının renkli simalarından olan Şevket Eygi, 1990'dan sonra İstanbul'un güzelleştirilmesi ile ilgilendi. Çamlıca tepesindeki tarihi mekânlar ve çevresinin belediyece yeniden düzenlemesine katkılarda bulundu. Aynı yıllardan itibaren dindar kitlenin bazı hatalarını düzeltmesi konularında özeleştirisel uyarı yayınları yaptı. Eygi, yazılarında Müslümanlara yönelik eleştirileri kadar Sabetaycılık, yani dönmelik konusunu işledi. Bazı iddialara göre başının dertten kurtulmamasında bu yazıların önemli bir payı oldu. Dindar kesimlerde gördüğü hataları sürekli eleştiren Eygi, bu tutumunu şöyle açıklar: *"İslam'ın yasak etmiş olduğu bütün kötülükleri yapmaya devam edersek ve ıslah hususunda da bir cehd ve hareket içinde bulunmazsak nasıl olumlu konuşacağımı bilmiyorum."*

ESERLERİ:

DÜŞÜNCE-ARAŞTIRMA: *Birkaç Yazı* (tsz), *Müslüman Kardeşim Uyan, Müslümanın Yüz Vazifesi* (1975), *İslâmî Konular* (1994), *Yahudi Türkler yahut Sabetaycılar* (2000), *Yakın Tarihimizde Cami Kıyımı* (2003), *Çareler Çözümler Teklifler Tenkidler* (2003).

SADELEŞTİRME: *Namazı Dosdoğru Kılmak* (Necmeddin Kübra'dan sadeleştirme, 1976).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. VI, 1969), M. Sahap Tan / Bugün'ün Dervişi Mehmet Şevket Eygi, Kitabevi, 2000, Gül Karar (Hürriyet, 16.3.2005), Cemal A. Kalyoncu / Mehmet Şevket Eygi: Hiçbir işe yaramıyorum (Aksiyon dergisi, sayı: 559, 22.8.2005).

ABD 6. Filo'nun İstanbul'a demirlediği 10 Şubat günü Mehmet Şevket Eygi yönetimindeki

EYİCE, Semavi

Sanat tarihçisi. 1924, İstanbul doğumlu. Galatasaray Lisesini bitirdikten sonra, sanat tarihçisi değil tarihçi olmasını isteyen babası Mehmet Kâmil Efendi'nin isteğiyle Bizans Tarihi okumak üzere Göttingen'e (Almanya) ve Berlin'e gitti. Berlin'de devam ettiği üniversitede önce Almanca öğrendi (1944-45). Dönüşünde girdiği İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünü bitirdi (1948), aynı yıl bitirdiği bölüme asistan oldu. Bu üniversitede profesörlüğe kadar yükseldi.

Semavi Eyice

1950-53 yılları arasında Prof. Arif Müfid Mansel'in yönettiği Side kazılarına katıldı. 1958-59 yıllarında Almanya'da bulundu. 1964'te İstanbul Üniversitesi Bizans Sanatı Tarihi Kürsüsünde bölüm başkanlığına getirildi. Bu görevini emekli olduğu 1991 yılına kadar sürdürdü. Almanya (1974) ve Fransa (1976 ve 1983) üniversitelerinde konuk profesörlük yapan Eyice, Bizans sanatı araştırmalarının yanı sıra Türk sanatının Avrupalılara tanıtılmasında da hizmet etmiştir.

ESERLERİ:

Galata ve Kulesi (1969), *Karadağ (Binbirkilise) ve Karaman Çevresinde Arkeolojik İncelemeler* (1971), *Bizans Devrinde Boğaziçi* (1976), *Son Devir Bizans Mimarisi* (1980), *Türkiye'de Bizans Sanatı* (1982), *Ayasofya* (1983).

HAKKINDA: Dr. Mustafa Duman / Trabzon'u Anlatan Birkaç Kitap (Cumhuriyet Kitap, 11.7.2002).

EYİCİL, Ahmet

Tarihçi. 1953, Kahramanmaraş doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini tamamladıktan sonra 1973 yılında devlet memurluğuna başladı. Kahra-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

manmaraş Eğitim Enstitüsü (1976), AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitim Yönetimi Teftiş ve Planlama Bölümü (1979) mezunu. Yüksek lisans programını 1982'de aynı fakültenin Eğitim Yönetimi ve Teftiş Bölümünde tamamladı. Yüksek lisans tezi: "*Türkiye'de Eğitim Hakkı 1839-1982*".

1984-89 yılları arası MEB Özel Öğretmen Kurumları Dairesi Başkanlığında Şube Müdürlüğü, MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığında Kurul Uzmanlığı görevlerinde bulundu. 1989'da AÜ Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsünde İttihat ve Terakki Cemiyeti liderlerinden "*Doktor Nâzım Bey*"le ilgili doktora tezini tamamladı. İstiklâl Mahkemesi dosyaları üzerinde araştırmalar yaptı.

1989-93 yılları arasında Polis Akademisi Başkanlığında Yrd. Doç. unvanıyla öğretim üyeliği ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Başkanlığı görevlerinde bulundu. 1993 yılında Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümüne naklen atanarak, bölümün başkanlığını yürüttü.

ESERLERİ:

Siyasi Tarih (1991), *İstiklâl Mahkemelerinde Yargılanan Kahramanmaraşlılar* (1995), *1856 Fermanına Tepki ve Tacirlü İsyanı* (?), *Tarih Konferansları* (1995).

HAKKINDA: Cemil Çiftçi / Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler (2000).

EYLÜL, Demet

Bkz. DEMET EYLÜL

EYMÜR, Mehmet

Stratejist, bürokrat. 1943, İstanbul doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Ankara'da tamamladı. Ankara Kolejinden mezun oldu. İstanbul İktisadi ve Ticarî Bilimler Yüksek Okulunu bitirdi. Öğrencilik yıllarında sigortacılık ve turizm sektörlerinde çalıştı. 1 Ocak 1966'da Milli İstihbarat Teşkilâtına girdi. 1975'de Ankara MİT Bölge Daire Başkanlığına bağlı Takip Şube Müdürü oldu. Mardin MİT Bölge Müdürlüğü ve bir sene sonra da Ankara'da Kaçakçılık ve İstihbarat Şube Müdürlüğü Başkan Yardımcılığına getirildi. 1988'de MİT Raporu'nun ortaya çıkması ile birlikte görevinden alınınca emekliye ayrıldı. 1993'te tekrar MİT'te çalışmaya başladı. Washington'da görev yaptı, tekrar Türkiye'ye çağırıldı, dönmemekte ısrar edince MİT Milli İstihbarat Teşkilatı) ile ilişkisi kesildi. Ardından 1998'de Türkiye Şeker Fabrikalarına müşavir olarak atandı, yaşamını Amerika'da devam ettirdi.

Mehmet Eymür

ESERLERİ:

Analiz Bir Mit Mensubunun Anıları (1991), *Sentez* (2006).

HAKKINDA: Orhan Gökdemir - Talat Turhan / Mehmet Eymür - Ziverbey'den Susurluk'a Bir MİT'çinin Portresi (1999), Ferhat Ünlü / Eymür'ün Aynası (2001), TDOE – TDE Ansiklopedisi 3 (2003).

EYUBOĞLU, Bedri Rahmi

Şair, yazar ve ressam (D. 1911 , Görele / Giresun – Ö. 21 Eylül 1975, İstanbul). Asıl adı Ali Bedrettin Eyuboğlu. Nüfus kaydında ve birçok kaynakta doğum yılı 1913 olarak geçer. Ancak, öğrencisi Turan Erol'un belirttiğine ve aile çevresine göre doğum tarihi, 1911'dir. İlk ve ortaöğrenimini Artvin, Kütahya ve Trabzon'da yaptı. Trabzon Lisesine devam ederken, İstanbul Güzel Sanatlar Akademisine geçti. Burayı bitirmeden, 1931 yılında Fransa'ya gitti ve müzelerde kopyalar yaptı. 1932'de Fransa'ya ikinci kez gitti ve Paris'te, André Lhote'un atölyesinde ders aldı. 1933'te Türkiye'ye döndü. Kısa sürelerle çevirmenlik, Tekel Genel Müdürlüğünde vitrin düzenlemeciliği gibi işlerde çalıştı. 1936'da, ikinci kez Güzal Sanatlar Akademisinin bitirme sınavına girdi ve diploma aldı. 1937'de, Akademi'nin Resim Bölümünde, Léopald Levy'nin asistanı olarak çalışmaya başladı ve profesörlüğe kadar yükseldi. Amerika'da kaldığı üç yıl (1960-63) dışında, ömrünün sonuna kadar, akademideki öğretim üyeliğini sürdürdü. Paris'te Andre Lhote'un atölyesinde çalışırken tanıştığı Romanyalı Ernestine (Eren) Hanım'la, 1936 yılında İstanbul'da evlendi. Ressam olan eşi Eren Eyuboğlu ile birlikte, "D Grubu"na katıldı. İstanbul'da Küçükyalı Mezarlığında gömülüdür.

Bedri Rahmi Eyuboğlu, ressamlığı kadar şairliği ile de ünlüdür. Şiirleri 1928'de *Muhit* dergisinde yayımlanmaya başladı. Sonraki yıllarda Garip (Birinci Yeni) çizgisindeki şiirleriyle *Yeni Adım*, *Tan*, *Ses*, *Gün*, *İnsan*, *Büyük Doğu*, *Varlık*, *Yeditepe* gibi dergi ve gazetelerde yazdı. Ayrıca, çeşitli konulardaki yazıları *Cumhuriyet* gazetesinde çıktı. Halk kültüründen beslenen şiirlerinde sözcüklerle resim yapıyordu adeta. *Karadut* şiiri büyük bir ilgi gördü. Şiirlerinin bir bölümü pop müziği tarzında bestelendi.

Ressam Bedri Rahmi Eyuboğlu, Türkiye'de pek çok kişisel sergi açtığı gibi yurtdışında da çok sayıda sergiler açtı. İç ve dış duvar süslemeleri yaptı. Kendisinin ve dönemindeki şairlerin şiir kitaplarını resimledi, kitap kapakları yaptı. Brüksel sergisindeki Türk pavyonuna yaptığı 227 metrekarelik mozaik pano ile altın madalya ödülü (1958) aldı. Ölümünden sonra, *Milliyet Sanat* dergisince, 1976'da Yılın Sanatçısı seçildi.

Bedri Rahmi Eyuboğlu

"Bedri Rahmi'yi, (...) Ses ve Yeni Ses dergilerinde (1938 – 40) yayımladığı ilk yaratılarında, söyleyişi, buluşları, özellikle resimleme gücü taşıyan sözcükleriyle bu üç ustanın da (Nâzım Hikmet, Necip Fazıl ve Ahmet Hamdi Tanpınar) dışında görürüz. Girişimcidir ama, biçimsel sınırlamalara kafa tutarken zorlamaz kendini. Ve yerlidir. Şiirinde içle dış sarmaş dolaştır. Halk ozanını, türküleri çok iyi bilir. Ama kalıplaştırmaz. Aksine çağdaş beğeni ölçüleri içinde geliştirmeye çalışır. Yüzde yüz coşkudur onu şiire götüren. Çoğu dizesinde kanatlanmak ister gibidir Bedri Rahmi. Hem kendine, hem dış dünyaya doğru. Gördüğü, kokusunu duyduğu her şeyi eksiksiz yansıtmak ister. Yedi kat göğün ardını ararken biraz derviş, biraz mistik, kafası kızınca isyancıdır. (...)

İlk devrede kuruluş yönünden çok değişik görünen şiirlerinde de sezilen bu hava, yeni bir koşma aradığı zaman Yunus Emre'yi çağrıştıran dizelere açılır; yalnızlıkta ileri gittiği zaman da düzyazıya kayan dizelerden sakınamaz.

İkinci dönemi sayılabilecek 1945-1955 yıllarında verimliliğini koruyan Bedri Rahmi'nin, Karadut (1948), Tuz (1952) kitaplarında, şiiri iyice belirmeye başlar. (...)

Genellikle doğa ve insan iç içedir Bedri Rahmi'de. Belirgin özelliklerin-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Bedri Rahmi Eyuboğlu

den biri de betimlemeleridir. Çok değişik betimlemeler yapmayı sevdiği için renkleri ve belirleyen sıfatları da fazla kullanır. Toplumsal temaları işlerken yergi ve alay öğelerinden yararlandığı, bildiriden çekinmediği görülür. (...)

Bedri Rahmi şiiri morun, yeşilin, mavinin, çingene penbelerinin, kirazın, narın, buğdayın, yazmanın, Anadolu insanının baştacı edildiği bir dünya demektir. Bu dünyaya ters düşen eski-yeni her anlayışın karşısında bir kavga adamı olur çıkar." (Şükran Kurdakul)

"Bedri Rahmi Eyüboğlu ressam, ozan, öğretmen, ülke sorunlarına dönük bir yazar olarak, kısaca bütün benliği ve nitelikleriyle Türk kültür yaşamında etkileri olmuş, güçlü soluğunu duyurmuş bir yaratılıştı. Bedri Rahmi bütünüyle, kültür yaşamımızın Doğu Batı bireşimi sorunu açısından ilginç bir örnek olmuştur. (...)

Ozan Bedri Rahmi, halk deyişlerinin, söyleyişlerinin, halk dilinin tadını almış, bu tadı benimsemiş bir sanatçıydı. Bedri Rahmi bir yazısında:

'Niçin köylünün bir avuç kelime ile söylediği türkü dağları deler bize kadar gelir de bizim şiirlerimiz bir türlü ona ulaşamaz? Niçin köylüden aldığımız kadarını veremiyoruz?' diye soruyordu.

Bedri Rahmi'nin şiirde aradığı, gerçekleştirmeğe çalıştığı, dağları delip gelen, yüreğe bıçak gibi saplanan türkülerin vuruculuğu, kıvraklığıydı. Giderek bu eğilimi, türkü dizeleriyle düşünmeğe, kendini türkü dizeleriyle anlatmağa kadar vardı. (...)

Halk türkülerinin ressam Bedri Rahmi'nin sanatına da çok etkisi olmuştur. Diyebilirim ki Bedri Rahmi resminin yerli içeriğinin kaynağı halk türkülerimizdir.

Bazı yazarlar onun halk sanatları-

nı kendi sanatında değerlendiriş biçimini yüzeyden anlamışlar, üstünkörü anlatmışlardır. İnsan o yazarları okuyunca Bedri Rahmi'nin kilim, yazma, çevre bezeklerini yaptığı resimlerin orasına burasına serpiştirdiğini, böylece yerel, halksal bir havaya bürünmenin yolunu bulduğunu sanır.

Bedri Rahmi uygulama alanındaki düzenlemelerinde belirgin olarak görüldüğü gibi, kendi insanlarını, kendi nesnelerini kilimlere özgü bezeklere benzetmiş, yalınlaştırmış, geometrik biçimlere yaklaştırmış, biçimleştirmiştir.

Ne var ki, (...) *Bedri Rahmi resminde bulduğumuz dramatik özün, yerli tadın kaynağı, onun halk türkülerine olan yoğun duyarlığı, türkülerden aldığı sonsuz tatdır. Türküler sanatçının imge gücünü uyarıyor, devinime geçiriyordu. Türkü dizeleri, sözcükleri imgeleminde resimsel biçimlere dönüşüyordu. Türkülerin söyledikleriyle, onun yaşam ve doğa gözlemleri arasında kurulan koşutluktan, öyküsel yönü ağır basan bir anlatıcılık, öykücülük doğması beklenirken, ortaya yoğurumsal bütünlüğü olan ressamca yorumlar çıkıyordu. Türkülerden esinlenerek yapılmış bu resimlerde, Anadolu köylüsünün hiç te cennete benzemeyen doğal çevresi içinde, ezilmişliği, suskunluğu, yüzüstü bırakılmışlığı yansıyordu."* (Turan Erol)

"Bedri Rahmi'yi nasıl anlatmalı? Bedri bir ressamdan, bir şairden çok 'forsa mahkümları'na benzerdi. Eski büyük denizlerde, eski büyük gemilerde kürek çeken, deniz tutkunu, deniz kurdu mahkümlara. Resmin büyük hükümlülerinden değil midir hem? Yeryüzünde yazmaya, çizmeye gelmiş o babacan, gönüllü tutsak kullardan. İlle de bir ressama benzetmek gerekirse araba, boyacı sandıklarını boyayan o adsız sansız halk ustalarına benzetebiliriz. Yaptığı işi onlar gibi abartmayan, alçakgönüllü, saygılı, sıradan. Resimlerinde onlar gibi olamamıştır ama, onlar gibi yaşamıştır. Bir halk adamı, bir derviş, bir ermiş yaşamı. Bedri'nin en belirgin yönü bu kalenderliği, 'halk adamlığı'dır. Yaşarken bu yeryüzüne en çok onu koymak istemiştir sanki. Yürüyüşü, oturuşu, kalkışı, gülüşü, sıkılışı, kızışı hep bu sıradanlığın halk adamlılığının simgesidir. Kocaman elleri, kocaman vücudu, kocaman başı, kocaman ayaklarıyla Karadenizli bir balıkçı, bir dağlı, bir köylüdür." (İlhan Berk)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yaradana Mektuplar* (1941), *Karadut* (1948), *Tuz* (1952), *Üçü Bir-*

BEDRİ RAHMİ EYUBOĞLU

SİTEM

Önde zeytin ağaçları arkasında yâr
Senc 1946
Mevsim
Sonbahar
Önde zeytin ağaçları neyleyim neyleyim
Dalları neyleyim
Yâr yoluna dökülmedik dilleri neyleyim.
Yâr yâr
Seni kara saplı bir bıçak gibi sineme sapladılar
Değirmen misali döner başım
Sevda değil bu bir hışım
Gel gör beni darmadağın
Tel tel çözülüp kalmışım
Yâr yâr
Canımın çekirdeğinde diken
Gözümün bebeğinde sitem var.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

den (üç kitabının birlikte basımı, 1953), *Dördü Birden* (1956), *Merhaba Yeşil* (1956), *Bigüzel* (1959), *Karadut 69* (1969), *Dol Karabakır Dol* (tüm şiirleri, 1974, aynı adla "Tüm Eserleri" dizisinin ilk kitabı, 1985), *Yaşadım* (1977).

GEZİ-DENEME-MEKTUP: *Cânım Anadolu* (1953), *Yukulele'ye Mektuplar* (1972), *Tezek* (1975), *Delifişek* (1975), *Bu Anadolu Var Ya* (1993), *Resim Yaparken* (1996), *Kardeş Mektupları* ("Tüm Eserleri" dizisinin ikinci kitabı, 1985), *Körolası* (1997), *Aşk Mektupları 1937-1950* (3 cilt, 2000).

RESİM KİTAPLARI: *Binbir Bedros* (1977), *Resme Başlarken* (1977), *Karadut* (1979), *Babatomiler* (1979).

Eserlerinin yeni basımları, 1985'ten başlayarak Bilgi Yayınevince, "Tüm Eserleri" olarak, 2002'den sonra da Türkiye İş Bankası Kültür Yayınlarınca yapıldı.

HAKKINDA: Mehmet Kaplan / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri (1973, s. 97-108), Muzaffer Uyguner / "Dol Karabakır Dol" (Türk Dili, Ocak 1975), Milliyet Sanat Dergisi'nde Bedri Rahmi Eyuboğlu özel bölümü (26 Eylül 1975), Varlık Dergisi'nde

BEDRİ RAHMİ EYUBOĞLU

İSTİDA

Yarabb! İnsan oğullarından çektiğim yeter
Gökyüzünden benim hisseme düşeni ver
Altına dilediğim gibi ömrümü sereyim
Mendil kadar olsun tarlamı ayır
Beni doyuracak ağacı göster.
Rabbim!.. İnsan oğullarından çektiğim yeter

Yalnız senin ellerin gezinsin ömrümde
Beni yalnız sen mahkûm eyle sen azat
Ve yalnız sen canımı iste benden ki
Nereye saklayacağımı şaşırmadan vereyim.

BEDRİ RAHMİ EYUBOĞLU

KARADUT

Karadutum, çatal karam, çingenem
Nar tanem, nur tanem, bir tanem
Ağaç isem dalımsın salkım saçak
Petek isem balımsın ağulum
Günahımsın, vebâlimsin
Dili mercan, dizi mercan, dişi mercan
Yoluna bir can koyduğum
Gökte ararken yerde bulduğum
Karadutum, çatal karam, çingenem
Daha nem olacaktın bir tanem
Gülen ayvam, ağlayan narımsın
Kadınım, kısrağım, karımsın.

BEDRİ RAHMİ EYUBOĞLU HAKKINDA

Kimi sanatçılar çok yönlü kimlikleriyle gelir dünyaya. Yaşadıkları süreçte nice kişi onların bu özelliklerinin rüzgârıyla savrulur. Bu değerler insan olarak taşıdıkları düşünceleriyle oluşturdukları dünyayı, sanatsal birikimleriyle de sürekli zenginleştirirler, güzelleştirirler. Çekim alanlarından çevrelerine dalga dalga yayılan esinti, kuşaktan kuşağa pek çok insanın farklı bir yapı taşımasının da etkeni olur.

Şiir ve denemeleriyle, gerek yaşadığı dönemde gerekse öldükten sonra yazın yaşamımızdaki özgünlüğünü koruyan Bedri Rahmi, "Türk plastik sanatlar alanında 'çağdaş' ve 'ileri' bir sanat öncüsü" olarak değerlendirilmiştir.

"Bedri Rahmi Eyuboğlu, sanat dünyasının tüm büyük yaratıcıları gibi, plastik sanatlar alanında Türkiye için, bir 'ekol' yaratmış insandır... Ve bütün 'ekol' yaratanlar gibi, Bedri Rahmi Eyuboğlu ekolü de güçlü temeli, uçsuz bucaksız 'halk potansiyeli'ne dayanan yaratmaları, kendine özgü stili, biçim anlayışı ve yıkılmazlığı ile ölümsüzdür. Bu nedenle 'son' yoktur, Bedri Rahmi Eyuboğlu'nun adıyla birlikte yarattığı, getirdiği ve ülkemize kazandırdığı sanat 'ekol'ünde.

Bu 'ekol'ün süresiz yaşamı ise, büyük ustanın, 'Reis'in kazandırdığı Türk sanatçılarının elindedir.

En güçlü, renkli, ışıklı ezgi ve motif anlayışı içinde, orijinal stil ve biçim tekniğiyle bir Bedri Rahmi ekolü kazanmıştır Türkiye onunla... Bedri Rahmi Eyuboğlu'nun resim, mozayik, gravür, seramik ve diğer yeni malzemeler kazandıran yapıtları ile Türk plastik sanatlar alanında 'çağdaş' ve 'ileri' bir sanat öncüsüdür Bedri Rahmi Eyuboğlu. Böylece ülkemizde "modern sanat"ın tanımlanması ve gelişmesinde Bedri Rahmi Eyuboğlu adı, daima anılacaktır.

Özellikle kendine özgü 'stil'i ve 'renk' konularında Bedri Rahmi ustanın Türk resim sanatına getirdiği yenilik, asla taklit edilemeyecek ve daima yaşayacaktır.

Selmi Andak
(Cumhuriyet, 27 Eylül 1975)

Ben size bir şey söyleyeyim mi, biz daha Bedri Rahmi'nin tadına varamadık. Ne kişiliğinin, ne sıcaklığının, ne yahnılığının, ne şiirinin, ne de resminin. Onu varmak olanaklarımız da kısıtlıydı yazık. Biliyorum, ama gene de yazık, biz o kadar yalın o kadar çocuksu, o kadar düzensiz, o kadar dopdolu, o kadar yedi yürekle... O kadar, o kadar candan olamadık. Daha sağlıkla gelecek kuşaklar, onun rüzgârından gelen kuşaklar, onu daha iyi anlayacaklar, daha çok sevecekler. Bedri Rahmi çağında yaşamanın mutluluğunun tadını daha çok çıkarabilirdik. Ama suç bizim değil.

Yaşar Kemal
(Milliyet Sanat, sayı. 51)

Şiirinde halk kaynağından yararlanmış coşkulu bir sevgi sıcaklığı, açık sözlülük, sırasında argoya yaslanma eğilimi, bazen de hatırı bir yergi vardır.(...) Kalender bir gönül genişliği, yasaklardan kurtulmuş bir özgürlük, hoşgörülü insan yakınlığı, sanat eserlerine karşı sonsuz bir hayranlık düşkünlüğü, halk dilinden derlenmiş söz-deyim zenginliği, yaşama mutluluğuyla dünyayı bir bayram yeri güzelliğinde gören iyimserlik. Birdenbire hüzne ve öfkeye dönüşler... Eserlerinde gözlenen özelliklerdir.

(100 Soruda Çağdaş Türk Edebiyatı, 1973)

Ressam Bedri Rahmi Eyuboğlu, sanırım akıcılarının hepsinden çok sayıda yarattığı resim ürünleriyle birçok yerde yaşayacak ve anılacaktır. Sanatçı Bedri Rahmi'nin 'Delifişek' dediği 'şiir balı' ürünleri de, çağdaş edebiyatımızın özgün çizgilerinden biri olarak geçerli ve yürürlüktedir.

Ranf Mutluay
(Cumhuriyet, 29 Eylül 1975)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

özel bölüm (Kasım 1975), Yeni Ufuklar Dergisi'nde özel bölüm (Kasım 1975), Hıfzı Topuz / Bedri Rahmi Eyüboğlu / Konuklar Geçiyor (1975), Cengiz Bektaş / Bedri Rahmi Nakışlı Bir Deneme (1975), Cavit Orhan Tütengil / Yaşayan Bedri Rahmi (Sanat, Eylül-Ekim 1976), Arif Kaptan / Bedri Rahmi'yi Anımsarken (Sanat, Eylül-Ekim 1976), Fikret Otyam / Öğretmenim Bedri Rahmi (Sanat, Eylül-Ekim 1976), M. Başaran / Bedri Rahmice (Sanat, Eylül-Ekim 1976), Turan Erol / Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun Yaşamı ve Sanatı (Sanat, Eylül-Ekim 1976), Ahmet Köksal / Bir Kanadı Nakış, Bir Kanadı Türkü (Sanat, Eylül-Ekim 1976), Zeynep Oral / Eren Eyüboğlu Anlatıyor: "Bedri, Abidin ve Ben..." (Milliyet, 30 Mart 1980), Mehmed Kemal / Bedri Rahmi Eyupoğlu / Şairler Dövüşür (1981), Doğan Hızlan / Bedri Rahmi'nin Şiiri Neredeydi? (Hürgün, 21.9.1985), Emin Çetin Girgin / Bedri Rahmi (Hürgün, 21.9.1985), Hami Çağdaş / Tanpınar'da Bursa ve Eyüboğlu (Hürriyet Gösteri, Şubat 1986), Mehmet H. Doğan / Bedri Rahmi'nin Şiiri (Şiirin Yalnızlığı, 1986), Şükran Kurdakul / Bedri Rahmi Eyuboğlu /Çağdaş Türk Edebiyatı – Cumhuriyet Dönemi (1987, s. 204-209), Bedri Rahmi'de Trabzon (Kıyı, Eylül 1990), Abdullah Çelik / 'Dol Karabakır Dol' Üzerine (Kültür Gençlik, Eylül-Ekim 1993), Abdullah Çelik / Bedri Rahmi Eyuboğlu (1996), Nurdane Özdemir / Anadolu Halk Kültüründe Resim, Heykel ve Müziğin Yeri, Önemi (1997, s. 135-146), Ahmet Özer / Bedri Rahmi Eyuboğlu Ölümünün 25. Yılında (Kıyı, Eylül, 2000), İş'te Kitap (Bahar 2002), Sadun Tanju / Eski Dostlar (Ara Güler'in fotoğraflarıyla, 2002), Karadut (Cumhuriyet Kitap, 4.11.2002), Abdullah Tekin / Mektupların Hası: 'Aşk Mektupları' (Cumhuriyet Kitap, 31.1.2002), Burak Soyer / Satıralarında Aşk (Cumhuriyet Kitap, 3.3.2006).

EYUBOĞLU, Ertuğrul Kemal

Araştırmacı-yazar (D. 1899, Trabzon / Maçka – Ö. 1975). Öğrenimini Trabzon Sultanîsinde ve İstanbul Mühendis Mekteb-i Âlîsinde yaptı (1924). İstanbul'un işgali sırasında Millî Mücadele'ye katıldı. 1924-42 arasında Devlet Demiryolları Yol Dairesi başkanlığı görevini yürüttü. 1945'ten itibaren serbest çalıştı. 13. yüzyıldan günümüze değin 400'e yakın şairin eserlerinin incelenmesiyle oluşturulan 2 ciltlik *On Üçüncü Yüzyıldan Günümüze Kadar Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler* (1973) adlı bir kitabı vardır.

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. 10, 1984).

EYUBOĞLU, İsmet Zeki

Yazar, çevirmen (D. 1925, Maçka / Trabzon- Ö. 12 Kasım 2003, İstanbul). Yazar Sabahattin Eyuboğlu ile şair ve ressam Bedri Rahmi Eyuboğlu'nun amca çocuğudur. İstanbul Vefa Lisesi (1948), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü (1953) mezunu. Ayrıca Klasik Filoloji ve Tarih bölümlerinde de okudu. Bir süre felsefe ve edebiyat öğretmeni olarak çalıştı. Öğretmenlikten aydıldıktan sonra çevirmenlik ve serbest yazarlığı iş edindi. Çalışmalarını Anadolu uygarlığı, halkbilim varlıkları ve Türk dili araştırmaları konularında yoğunlaştırdı. İlk araştırma ve derleme çalışmalarını Karadeniz folkloru ve halk edebiyatı üzerine yaptı. Bu türden halkbilimi konusundaki ilk yazıları *Türk Folklor Araştırmaları* dergisinde (1948-58) yayımlandı. 1958 yılından itibaren yaptığı araştırma, inceleme yazıları, eleştirileri ve derleme çalışmaları *Yelken, Yeni Ufuklar, Türk Dili, Dünya, Soyut, Varlık, Cumhuriyet, Yansıma, Kıyı* gibi dergi ve gazetelerde yayımlandı. Fatih Sultan Mehmet için, onun döneminden günümüze kadar, yazılan şiirleri derleyerek 1953 yılında *"Destanlar İçinde Fatih"* adlı bir antolojide yayımladı. Divan edebiyatını inceledi ve Divan şiirinde işlenen değişik konular üzerine araştırmalar yapıp yayımladı. Anadolu kültürü üzerine yaptığı araştırmalar ile Almanca, Latince, Arapça, Farsça gibi dillerden yaptığı çeviriler ilgiyle karşılandı. Yedi Askı şairlerinin ve Hz. Ali'nin şiirlerini Türkçeye kazandırdı. Edebiyatçılar Derneği Onur Ödülü Altın Madalyası sahibiydi.

ESERLERİ:

İNCELEME: *Divan Şiirinde Sapık Sevgi* (1968), *Türk Şiirinde Tanrıya Kafa Tutanlar* (1968), *Baki* (1972), *Tanrı Yaratan Toprak* (1973), *Anadolu İnançları* (1974), *Cinsel Büyüler* (2 cilt, 1975), *Karadeniz Aşk Türküleri* (1976), *Anadolu Halk İlaçları* (1977), *İnsanın Boyutları* (1979), *Alevilik-Sünnilik, İslâm Düşüncesi* (1979), *Şeyh Bedrettin ve Vâridat* (1980), *Kendi Sözleriyle Atatürk İlkeleri* (1981), *Anadolu Uygarlığı* (1981), *Atatürk'ten Özdeyişler* (1981), *Bütün Yönleriyle Bektaşilik* (1981), *Geçmişin Yaşama Gücü* (1982), *Yedi Askı* (İslâmiyet Öncesi Arap şiirinden seçmeler, 1985), *Günün Işığında Tasavvuf, Tarikatlar, Mezhepler Tarihi* (1986), *Mevlâna Celaleddin* (1989), *Türkçe Kökler Sözlüğü* (1989), *Şeytan Ayetleri Söylencesi-Zerdüşt'ün Şiirleri* (1989), *Hacı Bektaş Veli* (1989), *Uygarlığın Çıkmazları* (1990), *Tarihin İlkeleri* (1991), *Alevi-Bektaşi Edebiyatı* (1991), *Pir Sultan Abdal* (1991), *Yunus Emre* (1991), *Abdal Musa* (1991), *Hatayî* (Şah İsmail, 1991), *Kaygusuz Abdal* (1992), *Şeytan Ayetleri Tartışması* (1994), *İslâmın Çöküşü* (1997), *Felsefe Açısından 12 Eylül-Boşluğun Egemenliği* (1997), *Gülen Anadolu* (1997), *Gelin Canlar Söyleşelim* (1997), *İslâmda Bölünmeler, Çelişmeler* (1997), *Aşık Sadık* (1997), *Yoksul Özdeyişleri* (2001), *Uygarlığın Işıldakları* (2001), *Toplum Sarsıntıları* (2001), *Bilgelerin Dilinden* (2002).

ŞİİR: *Taşoluğun Başında* (1998), *Kara Zıpkalı Uşaklar Destanı* (1999).

ANI: *Anılar* (1999), *Öğrenciler* (2002).

SÖZLÜK: *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü* (1988).

ANTOLOJİ: *Destanlar İçinde Fatih* (1953).

ÇEVİRİ: *Gezgin ile Gölgesi* (Nietzsche'den, 1966), *Sığırtmaç Türküleri* (Vergilius'tan, 1995), *Pascale* (1996), *Hz. Ali'nin Şiirleri* (1997).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. X, 1984), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Murat Batmankaya / Anılarda Kalan (Cumhuriyet Kitap, 21.9. 2002), Birsen Pekçolak - Zeki Büyüktanır / Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları (2002), Aslı Örnek / 'Öğrenciler' (Cumhuriyet Kitap, 21.9.2002).

EYUBOĞLU, Sabahattin

Yazar ve çevirmen (D. 1908, Akçaabat / Trabzon - Ö. 13 Ocak 1973, İstanbul). Şair ve ressam Bedri Rahmi Eyuboğlu'nun ağabeyi, araştırmacı yazar İsmet Zeki Eyuboğlu ile politikacı-devlet adamı Orhan Eyuboğlu'nun amca çocuğudur. İlköğrenimini Kütahya'da, ortaöğrenimini Trabzon'da yaptı. Trabzon Lisesini bitirdikten (1928) sonra, yükseköğrenimini, Atatürk'ün yurtdışına gönderdiği ilk öğrenci grubu içinde gittiği Fransa'da Dijon, Lyon ve Paris üniversitelerinde dil, edebiyat ve estetik okuyarak (1928-1932) tamamladı. Türkiye'ye dönünce İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde Fransız Dili ve Edebiyatı doçenti olarak (1933-39) çalıştı. Daha sonra Ankara'da Maarif müfettişliği, Talim ve Terbiye Kurulu üyeliği, Tercüme Bürosu başkan vekilliği yaptı. Eyuboğlu, dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan-Âli Yücel tarafından Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsünde Kültür Tarihi öğretmeni olarak görevlendirildi. Enstitü öğrencilerine dünya klasiklerini okuttu, tiyatro ve folklor çalışmaları yaptırdı (1939-47). İkinci kez Paris'e gitti (1947-1948), dönüşünde İstan-

İsmet Zeki Eyuboğlu

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

bul Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümünde Karşılaştırmalı Türk-Fransız Edebiyatı (1950-1960), Teknik Üniversitede ve Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulunda Sanat Tarihi (1951-1958) dersleri okuttu. 1960 yılında "147'likler" arasında sokularak üniversitelerden çıkarıldı. Göreve iade edildikten sonra Teknik Üniversitedeki derslerini sürdürdü. 1963'te Babeuf'ten yaptıkları *Devrim Yazıları* (1963) çevirisi nedeniyle Vedat Günyol'la birlikte tutuklandı, üç yıl sonra beraat etti (1966). 12 Mart (1971) askeri darbesi döneminde de -gizli örgüt kurma iddiasıyla- Vedat Günyol ve Azra Erhat'la birlikte sıkıyönetimce tutuklanarak Türk Ceza Yasasının 142. maddeden yargılanmış ve beraat etmişti.

Sabahattin Eyuboğlu'nun deneme, eleştiri ve inceleme yazıları 1931 yılından itibaren *Hakimiyet-i Milliye, Tan, Kültür Haftası, İnsan, Varlık,* 1946'dan itibaren *Yaprak, İmece, Tanin, Yeni Ufuklar* gibi gazete ve dergilerde yayımlandı. İlk yazılarında çağdaş edebiyatın ve sanatın ulaştığı aşamayı değerlendirdi, bugünle dün arasında kurulabilecek bağlantı noktalarını aramıştır. Edebiyat konularından sanat tarihi sorunlarına uzanan geniş bir alan üzerinde eser verdi, çeviriler yaptı. Yunan antikitesi dahil tüm eski Anadolu uygarlıklarının sentezinden oluşan bir çeşit ulusal kültür anlayışını savunduğu denemeleriyle belli bir aydın çevresinde ilgi gördü. Mazhar Şevket İpşiroğlu, Macit Gökberk ve Aziz Elbek ile de eski Anadolu uygarlıklarını belgelemeye yönelik belgesel film çalışmaları yaptı.

Eyuboğlu, Fransa'da yükseköğrenimini tamamlayıp yurda döndüğü tarihten ölümüne kadar geçen zaman içinde, düşünce dünyamızın önemli bir adı olmuş, deyim yerindeyse, Türkiye'nin kültürel odaklarından biri haline gelmişti. Yazarın yakın çalışma ve düşünce arkadaşı Azra Erhat, bu üretken edebiyat ve düşün adamı için şunları yazmaktadır: *"Görme ve düşünme gücünü bir projektör gibi yaşam alanlarının ve insan etkinliklerinin üzerinde gezdirerek, birçoğunu en güncel durumları, sorunları ile aydınlatmış, bulgularını da canlı eyleme dönüştürerek kendisi ve çevresi için yaratıcılık yolları açmağa uğraşmıştır."* Ömrü boyunca durmadan üreten, imzalı-imzasız, ortaklaşa yüzlerce yazı yayımlayan, kitaplar yazan, çeviriler yapan Sabahattin Eyuboğlu , *"Yazıda yaşamak mümkün, ama bunun için yazıyı ne kadar, ne kadar sevmek gerek. Ona neleri feda etmek gerek. Ne kadar güçlü olmak gerek: Bütün hayat pahasına, bütün geceler,*

Sabahattin Eyuboğlu

bütün sabahlar pahasına varılmayan bir sanattan ne olabilir? Boş geçen zamanları sanata vermekle bakkallık arasında ne ayırım var? İnsan kendisini sanata ya bütünüyle verir ya da hiç vermez." der. Onun bu sözleri bir kültür adamının yazı sürecini de kapsamaktadır aslında. Birbirlerinden farklıdır elbet şair ya da romancı ile düşünürün yazısı; sadece biçimsel ve imgesel açıdan değil üslup açısından da farklıdır. Ama, yazmak için bir durulmuşluk gerekmektedir. Kardeşi Bedri Rahmi'ye gönderdiği bir mektupta da şöyle demektedir: *"Benim amacım yazmak değildir. Bence sahici bir insan olmak, kendini ve dünyayı bilmek yazı yazmaktan önce gelir. Benim yazmaya değer şeyim ancak düşüncelerim olabilir. Onlarsa bende henüz ya da hâlâ ne yeterli derecede olgun, ne yeterli derece cüretli."* Sahicilik ve olgunluk kavramlarına ömrünün sonuna kadar bağlı kalmış, yanlış olduğuna inandığı düşüncelere karşı çıkmaktan, karşısındaki kardeşi bile olsa, kaçınmamıştır. Kardeşi Bedri Rahmi'nin şiirlerini değerlendirirken vurguladığı savrukluk sorununu çekinmeden dile getirir: *"Şiirde kompozisyon zorunluluğunu niçin kabul etmiyorsun? Niçin şiirlerin istendiği kadar uzayabilir hissini veriyor? Acaba şiirin zaman içinde bir kuruluşu olması gerekmez mi?"*

"Bütün siyasetlerden nefret ediyorum" diyen, bir edebiyat / sanat ve kültür adamı olmayı önemseyen Sabahattin Eyuboğlu'nun daha Fransa'dan döndüğü yıldan başlayarak bir sentez arayışı içinde olduğu görülmektedir. İster edebiyat, ister plastik sanatlar alanında olsun, söz almak gereğini duyduğu her durumda, bu arayışı ve zorunluluğu vurgulamıştır. Onun Doğu/Batı sorunsalını, daha genel bir nitelemeyle, ulusallık/evrensellik sorunsalını aşma çabası konusunda Azra Erhat, şöyle yazmaktadır: *"Söz sanatlarında olduğu gibi görsel sanatlarda da Batı'yı, Batılıya özgü sanat görüşünü ve yaratıcılığını bize anlatmak, açımlamak amacındadır. Bu çabada da Tanzimat'tan huyana aydınlarımızın gittiği yolun tam tersini tutar: değerlerin yalnızca Batı'da olmadığını, dahası Batı'nın en yeni, en geçerli sanat ürünlerinin Doğudaki değerleri anlamak, benimsemekle oluştuğunu vurgular; kendi sanat varlıklarımızın Batılı bir yorumla ne denli çağdaş bir aşamaya ulaştırılabileceklerini gösterir."*

İlk önemli yazılarından biri olan *"Yeni Türk Sanatkârı Yahut Frenkten Türke Dönüş"*te *"Yeni Türk san'atkârı Avrupa'ya frenk hayranlığı ile gidip Türk hayranlığı ile dönen adamdır."* demekte ve şöyle devam etmektedir: *"Yeniden doğmak, eski varlığımızla alâkayı kesmek değil, ona yeni hayat aşılamaktır. San'atta bizim eski varlığımız, Tanzimat'tan evvelki dünyamızdır (Halk san'atı, divan san'atı ve mistik san'at.). Bu dünyaya yüz çevirenler frenkte kalmış olanlardır. Onlara uğurlar olsun. Fakat frenk dünyasına yüz çevirip Tanzimat'tan evvelki dünyada yaşayanlar da bizim eski varlığımızda kalmışlardır. Onlara da uğurlar olsun. Frenkten Türke dönüş, yeni frenk dünya görüşü ile Türk kıymetlerini anlayış yeni san'at ve fikir hayatımızın bütün cephelerinde tahakkuk edecektir."* 1938 tarihli bu yazısının bir dip notunda, sentez anlayı-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

şının genişlik ve derinliğine gönderme yapmaktadır: *"Yeni musiki dünyamızda frenk hayranlığını aşmış olan bir Türk olarak Mesut Cemil'i tanıyorum. Sebastian Bach'la Dede'nin ve Itrî'nin isimlerini bir arada işitmek saadetini bir gece onun evinde duymuştum."* Onun bu yaklaşım ile Ahmet Hamdi Tanpınar'ın yaklaşımı arasında yakın bir akrabalık var. Çünkü Tanpınar da şöyle yazmaktadır:*" Fuzuli'yi, Nef'î'yi hakikkaten sevip anlayan bir muasır, ondan Avrupa şiirine, Goethe'ye, Shakespeare'e çok kolay geçebilir. Behzad'ı veya şakirtlerini tanıyan elbette ki bir Watteau'ya herhangi bir resim terbiyesinden mahrum insandan daha çabuk ve zahmetsizce erişir. Dede Efendi ile beslenmiş bir ruh için ise Bach sadece bir kardeştir."*

Bu sentez düşüncesinin kalkış noktasına Eyuboğlu, belki Yahya Kemal'den esinlenerek tarih kavramını yerleştirmektedir. Bu kavram aracılığıyla sadece Doğu'yla Batı'yı değil, gelenek ile yeniliği de bir araya getirmektedir. *"Yaşayan Mazi"* adlı yazısında; *"Tarihi şuurun uyandığı adamda millî şuur olmamasına imkân var mıdır? (...) Bir milletin fertleri arasındaki bağlar mazide örülmüştür. Bu bağları idrak etmeyen bir millet hatırasız ve hafızasız bir ruh kadar manasızdır."* Geçmişe ilginin "maziperestlik" haline dönüşmesinin kültürel / siyasal gericiliğe yol açabileceğini de düşünen Eyuboğlu şöyle der: *"Tarih şuuru maziperest olmayı icap ettirmez. Maziye dönüş bir rücu olmamalıdır. Bizim yaşamamamız değil, mazinin bizde yaşaması lâzımdır."*

Bu sentez anlayışı, Sabahattin Eyuboğlu'nun düşüncesinin temel parametresidir: Hiç şüphesiz bilime inanmaktadır, rasyonalist ve pozitivisttir. Tam da bu yüzden, hayatının hiçbir döneminde herhangi bir yazınsal ya da siyasal düşüncenin bağnazı olmamış, şablonculuğa sapmamıştır. Örnekse, emperalizm sorununun siyasal gündemin en önemli maddesini oluşturduğu 60'lı yıllarda kültür emperyalizmi kavramının içerebileceği sakıncalara dikkati çekerek şunları yazmaktan çekinmemiştir : *"Batı uygarlığıyla Batı sömürgenliğini birbirine karıştıranlar birer öfke sarhoşu değillerse bilgisizce bir savaş taktiğinin kurbanıdırlar. (...) Yeni Türkiye Batı emperyalizmine 'defol', Batı kültürüne 'buyur' diyerek kurulmuştur. Kişisel hınçlar ya da kuramsal ukalâlıklarla bu ayırımı hiçe sayarak havanda su döğenler, sosyalist de olsalar, Yeni Türkiye'de yalnız eskiciler, gericilerle anlaşabilirler."* İyiye, güzele, doğruya yarayan her türlü eserin ve düşüncenin savunmasını yapmaktadır, yasakçı olmamayı önermektedir.

Sabahattin Eyuboğlu

Bir yandan Montaigne'i bir yandan Yunus'u okuyorsa, bundandır. Bir yandan Rimbaud bir yandan Hayyam çeviriyorsa, bundandır. Hem Yahya Kemal'i hem Âşık Veysel'i seviyorsa, bundandır.

"Frenkten Türke Dönüş" yazısında, Batı sanatının, düşüncesinin yanı sıra eski edebiyatımızın ürünlerine ve düşüncesine bakılmasını, daha da ötesinde İslâm sanatı ve düşüncesinin de değerlendirilmesi gerektiğini vurgulayan Eyuboğlu, kuşkusuz, Kemalist ideolojinin ulusçuluk düşüncesini daha geniş bir alan üzerinde temellendirmek istemektedir aslında. Gelenekte ve geçmişte teselli bölgelerı aramaktan çok onlardaki üretici unsurları bulup çıkarmayı öngörmektedir. Taklidin ötesine geçebilmenin ve kimlik edinmenin ancak bu sayede mümkün olabileceğini düşünmektedir. Şu da söylenebilir: Cumhuriyetin ilk yıllarında üretilen inkılâp edebiyatı anlayışı çerçevesinde yazılan şiir ve öteki türlerin yavanlığının başkalarıyla birlikte farkına vararak, çıkış yolu aramaktadır. Yahya Kemal'den ve İslâm tasavvufundan, birdenbire Âşık Veysel'e ve halkçılık idcolojisine geçişinin asıl sebebi de budur denilebilir. Köy Enstitülcri deneyi, onda tek çıkış yolunun halkçılık olacağı inancını yerleştirmiştir. Bu deneyin, en ateşli savunucusu, gönüllü eğiticisi olur. Derdi günü halktır, ezilen insandır.

Sabahattin Eyuboğlu'nun etkin siyasetten uzak duruşunun temel sebebi, siyasete yatkın olmayışının yanı sıra, onun halkçılık ideolojisini de besleyen hümanizm anlayışı, yani insancıllığıdır. Baskıcı, yasaklayıcı, horlayıcı her türlü düşünceye, her türlü uygulamaya karşı çıkmanın, insan değerlerini, yani emeği, sevgiyi, dostluğu yüceltmenin köklerinin hümanist düşüncede olduğuna inanmaktadır. Bu anlayışını şöyle dile getirir: *"İnsanı insanla barıştırmak, insanı insan etmek gerçekten; kendini bilmek ve başkalarından ayırmamak. Hümanizmanın özü budur işte; hümanistlerin özlemi de insanın bütün insanlığı kendinde bulması, bir insanın insanlarla, bütün insanlıkla kaynaşması, halleşmesi değil mi?"* Eyuboğlu'nun Osmanlı'dan Anadolu'ya, oradan da Hitit'e, Eflatun'dan Homeros ve Hesiodes'e geçişinin sebebi budur. Küçük Asya'nın, özellikle İyonya kıyılarının "bir kültür beşiği, bir uygarlık potası olduğu, klâsik denen eserlerden çoğunun bu topraklarda köklendiği inancı yüreğini ve bilincini kaplamıştır: İnsanlığın değerlerini Anadolu toprağından çekip çıkarmak, dünya kültürüne eklemlemek.

Sabahattin Eyuboğlu bir gönül ve sanat adamıydı. Sorunlara hep buradan bakmıştır. Ne var ki bu bakış açısı, onun açık yüreklilikle her türlü işbirliğine girişmesine, her tür düşünceye yönelmesine yolaçmış ve okura inanılmaz güzellikte çeviriler bırakmıştır.

SABAHATTİN EYUBOĞLU

YUNUS EMRE'YE SELAM

Selâm olsun, Anadolu'nun orta yerinden, Türkiye halkının bağrından
dünyaya seslenmiş olan Yunus Emre'ye;
Halkı seven, halkın sevgilisi olmuş Yunus Emre'ye;
Halkın ağzından konuşmuş ve halkı kendi ağzından konuşturmuş Yunus Emre'ye;
Türkçe, insanca ve Yunus'ça olmanın sırrını, yani gerçek şiirin sırrını bulmuş Yunus Emre'ye;
Yüreğini, düşüncesini, ezenlere karşı, ezilenlerden yana koymuş Yunus Emre'ye;
Sevgiyi, insanlığı yücelten, tanrılaştıran, tanrıyı alçak gönüllere, insanlığa, sevgiye indiren Yunus Emre'ye;
İnsanları birliğe, dirliğe, doğruluğa, barışa çağıran, yaşamayı seven, ama ölümden korkmayan Yunus Emre'ye;
Şairler şairi, insanlar insanı, garipler garibi, dostlar dostu, Türkmen Kocası Yunus Emre'ye 1971 yılı Türkiye'sinden selâm olsun!

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Mazhar Şevket İpşiroğlu ile *Avrupa Resminde Gerçek Duygusu*'nu yazarak, Montaigne'in *Denemeler*'ini ve M. Ali Cimcoz'la Eflatun'un *Devlet*'ini çevirerek, Hayyam'ın *Dörtlükler*'ini, Rimbaud'nun *Sarhoş Gemisi*'ni ve dünya şairlerinin daha nice şiirlerini çevirerek, dünyanın temel bilgi birikimlerinden ve sanat tatlarından Türk insanını haberli kılmayı amaçlamıştır. Eyuboğlu, deneme ve eleştirileriyle olduğu kadar, çevirileriyle de edebiyat ve kültür hayatımızı zenginleştirmiş bir yazardır.

Eflatun'dan *Devlet* çevirisiyle 1959 Türk Dil Kurumu Ödülünü M. Ali Cimcoz'la paylaştı, *Mavi ve Kara* adlı deneme kitabıyla 1960 Ataç Armağanını aldı.

"*Enstitülerin kapatıldığı yıllarda öğretmenliğini, yazarlığını, çevirmenliğini, kapatılamaz bir enstitü olarak sürdüren Eyuboğlu, bu kez de düşün ve sanat ocağına dönüştürecektir Maslak'taki evini. Çağdaş yazınımızın, sanatımızın, düşüncemizin hamurunda çok şey vardır o ocaktan. Ekinimize, sanatımıza taze soluklar aldırmış, yeni kuşakların yetişmesinde büyük etkileri olmuş, çok yönlü kişiliğiyle aydınlanma savaşımımıza ivme kazandırmıştır ustamız.*" (Mehmet Başaran)

ESERLERİ:

DENEME: *Mavi ve Kara* (1961, yeni bas. 2001), *Sanat Üstüne Denemeler* (1974), *Söz Sanatları: Bütün Yazılar 1* (1989), *Mavi I: Söz Sanatları Üzerine Denemeler ve Eleştiriler* (2001), *Mavi II: Görsel Sanatlar Üzerine Denemeler ve Eleştiriler* (2001).

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Fransız Realizmi* (1940), *Avrupa Resminde Gerçekçilik Duygusu* (M. Ş. İpşiroğlu ile, 1952), *Fatih Albümüne Bakış* (M.

SABAHATTİN EYUBOĞLU

MAVİ ve KARA

Maviyle sanat, karayla para demek istemiyorum. Neden derseniz, uçumtrak olacağımı önceden bildiğim bu yazının adında olsun biraz renk olması hoşuma gidiyor. Her rengin kendine göre bir güzelliği vardır. Kırmızının, sarının, yeşilin her birine ayrı bir destan yazılabilir. Her üç renk nice nice şair ve ressamlarda insan düşüncesini coşturan anlamlar kazanmış. Kırmızıya ölke, sarıya dert, yeşile umut koyagelmiş insanoğlu. Her rengin bir başka tadı, yerine göre bir başka derinliği olabilir. Ama her yaşayanın iliklerine işleyen, ölüm karısına, kasvet karasına biro bir gelen renk mavidir. Karanlığı asıl yenen mavidir, güneş değil! Güneş çekilip gittikten sonra bile mavi sabahlara kadar cançekişir karanlıkla. En güzel gecelerin bile rengi mavidir. Laf bütün bunlar, bundan sonra söyleyeceklerim de laf ama derdimi anlatamazsam bir mavi olsun kalsın aklımızda, sanatın da kendisi mavi.

Şu son yıllarda kara maviyi, yani para sanatı bulandırıyor gibi geliyor bana. Belki hep böyleydi de ben şimdi farkına varıyorum. Olabilir. Saflığıma verin. İster eski gerçek olsun, ister yeni gerçek: Paranın sanatı yenmesinden daha acı bir şey düşünemiyorum insanlık için. Birçok sanatçılar tanımadık mı hep? Pazarları, para kayguları olmadığı zaman, zamanlarını ve kendilerini aşıyor, bir aşkına geceyi gündüze çeviriyorlardı. Sanatları para getirmeye başlar başlamaz değişiverdiler. Sanatı bakkallara inat seçmişken bir çeşit bakkal oluverdiler; içlerindeki maviyi haraç mezat sattılar. Belki rahat ettiler, ama para para, kurum kurum kurttu hepsini. Bir adları kaldı, sanatçı.

Sanatçı hep zügürt mü kalmalı demek istemiyorum. Yoo. En çok onun kazanmasını isterim. Elimde olsa cigeri beş para eüneyen nice zenginlerin parasını ona verirdim; ama onun para peşine düşmesine razı değilim. O zaman sanatçı, mavi yaratıcı olmaktan çıkıyor da onun için, o zaman ustelik yetişebilecek sanatçıların hakkını yiyor da onun için. Sanatçısını parasız bırakan bir toplumun utanması gerekir; ama sanatçı, gerek yaratıcı olmaktan çıkmış birinin de sanat adına para kazanmaktan utanması gerekmez mi? Dünyamızı dolduran bayağılıkların çoğu parayı seçmiş sanatçıların yüz karasıdır. Halkın bayağılıktan hoşlandığını söyleyen de onlardır her zaman. Örnek her sanatta tümen tümen; ama çok para getiren sinemada başka türlüsü binde bir.

İyi ama, diyeceksiniz, sanatçının iyisini, kötüsünü, yaratıcısını, kısırını nasıl ayırdetmeli? İşte bu zor iş gerçekten, dünyanın en zor işi belki de. Öyle olmasa bu kadar karışmazdı zaten birbirine. İyisi çok defa ucdan ölüp, kötüsü onun sırtından geçimmezdi. Paris gibi uyanık bir sanat çevresinde bile kimse önleyemiyor kötülerin yüze çıkmasını. Yalnız halk, zamanla, haklarından gelebiliyor. Akademiler, jüriler, priler, tenkitçiler hepsi aldanabiliyor. Durmadan gelişen, gelişmesi gereken sanat her yerde, her zaman ölçüleri aşarak, şaşırtacak, yanıltacak; bunun çaresi yok. Yok ama her şeyin de bir derecesi var. En iyiyi bulmakta aldansak, geciksek bile, sanatı göz göre göre sömürmeleri olsun tanıyamaz, tanıtamaz mıyız? Bütün ölçüler değişir, değişmelidir, ama, canım, ölçüler üstünde kalan, insandan insana pek değişmeyen bazı değerler de var. Hakkından fazlasını zorla, yalan dolanla almayı hangi insanlık değeriyle uzlaştırabilirsiniz?

Bir insanın içinde para kaygusuyla sanatın uzlaşacağına inanmıyorum. Sanat hiçbir ortak kabul etmeyecek kadar kıskanç bir sevgilidir. Küçük hesapların da en büyük düşmanıdır. Önce para kazanayım, sonra sanat yaparım diyen sanatçıların nasıl kuruduğunu görmüşsünüzdür. Buna karşılık ekmek paralarını bile sanatlarına harcayanlar sonunda para da kazanmışlardır. Bu iki kaygı biraraya gelmiyorsa kabahat kimin? Orası ayrı mesele ama gelmediği ortada.

Sanatçının bir evliya olmasını, dünyadan elini eteğini çekip güzellik yaratmanın mutluluğuyla yetinmesini mi istiyorum? Hayır, dünyamızın en çok onun dünyası olmasını istiyorum, ama sanatçı kalınsın, insanlığın en temiz sesi olması şartıyla. Zaten, önünde sonunda hayatımıza, duygularımıza biçim veren sanatçı olmuyor mu? Dünyayı sevmesini, sevdiğinize konuşmasını bile o öğretmiyor mu bize? Onu paranın kulluğundan kurtarmak hepimizin boynunun borcudur. Öyledir, ama bizonu kurtarmaya çalışırken, o bu kulluktan hoşlanmaya başlarsa? O zaman ara da bul mavi yi! Hiçbir şey vermez mi olur paranın kulu olmuş sanatçı? Verir, kolayına kaçtığı için daha da bol verir, ama ne? Kirli bir mavi, olmasa da olur bir mavi.

Parasız, hiçbir şey yapılmaz oldu, biliyorum. İdeal, ülkü, mefkure apartman adı olmaya başlayalı gençliğin gözünden düştü, biliyorum. Para düşünmeden sanat ve bilim derdine düşen enayi sayılıyor ya da kuşku uyandırıyor, biliyorum. Bağımsızlığı herkesten çok gerekseyen sanatçı geyinmek, çoluğunu çocuğunu geçindirmek zorundadır, biliyorum. Kazandıkları paraya bayık olmayan insanlar arasında yaşayan bir sanatçıya paraya boş ver demek gülünçtür, biliyorum. Ama bütün bu gerçeklere inat, sanatı paranın, maviyi karanın üstüne çıkaranlar var ya? Binde bir de olsun var ya? İşte onlar sanatçı. Üst tarafı manatçı? Çok mu sert oldu bu yargı? Yumuşatalım biraz: Bütün manatçıların sanatçı olduğu zamanlar vardır. Aynı şeyi bir başka türlü söyleyelim: Her insanın Tanrı olduğu anlar vardır.

(*Mavi ve Kara*, 1961)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ş. İpşiroğlu ile, 1955), *Saklı Kilise* (M. Ş. İpşiroğlu ile, 1958), *Yunus Emre'ye Selâm* (1966, genişletilmiş basımı *Yunus Emre* adıyla, 1971), *Pir Sultan Abdal* (1977), *Köy Enstitüleri Üzerine* (1979), *Bütün Yazıları I* (der: Azra Erhat, 1981), *Bütün Yazıları II* (der: Azra Erhat, 1982), *Sanat Üzerine Denemeler ve Eleştiriler* (Söz Sanatları: Cilt I, 1981), *Sanat Üzerine Denemeler ve Eleştiriler* (Görsel Sanatlar: Cilt II, 1982), *Çağdaş Türk Edebiyatının Kıyıcığında: 1958-1960* (Vedat Günyol ile, 1995).

DERLEME-BİYOGRAFİ: *Türk Halk Bilmeceleri* (1937), *Fransız Realizmi: CHP Konferanslar Dizisi* (1940), *Montaigne: Hayatı - Sanatı - Eserleri* (1953), *Şiirlerle Fransızca* (1964), *Hesiodos: Eseri ve Kaynakları* (1977), *Gökyüzü Mavi Kaldı* (Yaşar Kemal ile, 1978).

ÇEVİRİ: *Fransız Medeniyeti* (E. R. Curtius'dan, 1938), *Hamlet* (Shakespeare'den, 1938), *Evin İçi* (Maurica Maeterlinck'ten,1940), *Ayrılmak Zevki* (J. Renard'den, 1940), *Yalnız* (Duvernois'dan, 1940), *Lysis* (Platon'dan, 1942), *Şamdancı* (A. de Musset'den B. Tuncel ile, 1942), *Marianne'in Kalbi* (A. de Musset'den B. Tuncel ile, 1942), *İlimler ve Sanatlar Hakkında Nutuk* (J. J. Rousseau'dan T. Siber ile, 1942), *Yapda Söyleme ve Danton'un Bir Sabahı* (A. de Musset'den, 1943), *Kadınlar Mektebi Tenkidi* (Moliere'den, 1944), *Bakkhalar* (Euripides'ten, 1944), Oblomov (I. A. Gonçarov'dan E. Güney ile, 1945), *Denemeler* (Montaigne'den, 1947), *Fransa Üzerine Deneme* (E. R. Curtius'tan, 1953), *Troilos ile Kressida* (Shakespeare'den M. Urgan ile, 1956), *Devlet* (Eflatun'dan M. Ali Cimcoz ile, 1958), *Masallar* (La Fontaine'den, 1960), *Duruşma* (Kafka'dan, 1960), *Bütün Dörtlükler* (Hayyam'dan, 1961), *İsa Bu Köye Uğramadı* (C. Levi'den, 1961), *Cimri* (Molicre'den, 1961), *Çağımızın Gerçekleri* (J. P. Sartre'dan V. Günyol ile, 1961), *Dirileri Şehir* (J. Romains'den, 1961), *Başkalarının Kellesi* (M. Ayme'den, 1962), *Ölü Canlar* (Gogol'dan M. C. Anday ile, 1962), Macbeth (Shakespeare'den, 1962), *Cadı Kazanı* (A. Miller'den, 1962), *Şiirler* (J. Prevert'den, 1963), *Ütopya* (T. Moore'dan, M. Urgan ile, 1964), *Devrim Yazıları* (G. Babeuf'ten, V. Günyol ile, 1964), *Dünyamıza Bakış* (A. Einstein'dan, 1964), *Moby Dick* (Melville'den, M. Urganile, 1964), *Turan Yolu* (A. Malraux'dan, 1965), *Kadınlar Savaşı* (Aristophanes'den, Azra Erhat ile, 1966), *Kuşlar* (Aristophanes'den A. Erhat ile, 1966), *Eşek Anıları* (Aristophanes'den, 1966), *Julius Ceasar* (Shakcspeare'den, 1966), *Antonius ve Kleopatra* (Shakespeare'den, 1967), *Lykurgos'un Hayatı* (Plutharkos'tan, V. Günyol ile, 1967), *Politika Sanatı* (G. Bouthoul'dan, V. Günyol ile, 1967), *Ermiş Antonius ve Şeytan* (Flaubert'den, 1968), *Atinalı Timon* (Shakespeare'den, 1968), *Zincire Vurulmuş Prometheus* (Aiskhylos'tan, A. Erhat ile, 1968), *Çağımızın Sorunları Üstüne Düşünceler* (B. Russell'dan, 1972), *Bugünkü Dünyamıza Bakış* (P. Valery'den, 1972), *Gargantua* (Rabelais'den, 1973), *Şiir Çevirileri* (1976), *Bütün Masallar* (La Fontaine'den), *Denemeler* (Camus'den), *Gargantua* (Rabelais'den).

BELGESEL FİLM: *Anadolu Ormanları* (1956), *Hitit Güneşi* (1957), *Nemrut Dağı Tanrıları* (1957), *Siyah Kalem* (1958), *Karanlıkta Renkler* (1957), *Göreme* (1959), *Surname* (1959), *Anadolu Yolları* (1959), *Anadolu'da Roma Mozaikleri* (1959), *Eski Antalya'nın Surları* (1968).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (1960), Yeni Ufuklar / Sabahattin Eyuboğlu Özel Sayısı (Mart 1973), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (1973),Vedat Günyol / Çalakalem (1977), Türker Acaroğlu / Ozan ve Yazarlar (1981), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi II (1982), Yurt Ansiklopedisi X (1984), Mehmet Başaran / Sabahattin Eyuboğlu ve Köy Enstitüleri (1990), Ahmet Oktay / Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı: 1923-1950 (1993), Feridun Andaç / Aydınlanmacı Bir Düşün ve Yazın İnsanı: Sabahattin Eyuboğlu (superonline.com, 2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Gidenden Kalanlara Bir Selam: Sabahattin Eyuboğlu'nun Denemeleri "Mavi" Adıyla Yeniden Yayımlandı (Cumhuriyet Kitap, 3.1.2002), Dr. Mustafa Duman / Trabzon'u Anlatan Birkaç Kitap (Cumhuriyet Kitap, 11.7.2002), Mavi ve Kara: Sabahattin Eyuboğlu (Cumhuriyet Kitap, 14.12.2001), Mavi I: Söz Sanatları Üzerine Denemeler ve Eleştiriler - Mavi II: Görsel Sanatlar Üzerine Denemeler ve Eleştiriler - Eşekanları: Yargıçlar (Cumhuriyet Kitap, 14.12.2001), Mehmet Başaran / Anadolu Bilgesi Eyuboğlu (Türk Dili, Ocak-Şubat 2003).

EYÜB SABRİ PAŞA

Asker, eğitimci, yazar (D. ?, Ermiye köyü / Yenişehir / Teselya - Ö. 30 Eylül 1890, İstanbul). Hayatının ilk yılları hakkında bilgi yoktur. Bahriyeye girerek Tersâne-i Âmirede yetişti; çeşitli kademelerde görev yaptıktan sonra kaymakam, miralay ve 1885'te mirlivâ rütbesine yükseldiği, Mekteb-i Rüşdiyye-i Bahrîde müdürlük ve Mekteb-i Fünûn-ı Bahriyyede hocalık görevinde bulunduğu bilinmektedir. Uzunca bir süre de Hicaz'da memuriyette bulundu. Bu görevi sırasında bölgenin tarihiyle de ilgilendi. Hicaz'da yaptığı araştırmalar ve topladığı bilgiler daha sonra yazdığı eserlerin temelini oluşturdu. Yaşayarak ta

Eyüb Sabri Paşa

İdris-i Muhtefî meşrebine mensuptu. Kabri de bu zatın Kasımpaşa'daki kabrinin ayak ucundadır.

ESERLERİ:

*Mir'âtü'l-Harameyn/ Mir'ât-ıMekke ve Mir'ât-ı Medîne/ Ahvâl-i Cezîretü'l-*Arab (3 cilt, 1884, 1887, 1889), *Mahmûdü's-Siyer* (1870), *Riyâzü'l-Mükinîn* (Gazâlî'den, 1881), *Esbâbü'l-İnâye fi Tercemeti' Bidâyeti'Nihâye* (Gazâlî'den, 1889), *Tekmiletü'l-Menâsik* (1875), *Vak'a-i Eshâb-ı Fîl* (1884), *Azîzü'l-Âsâr Şerh-i Kasîde-i Bânet Suâd* (1874), *Târih-i Vehhâbiyân* (1879, 1992).

HAKKINDA: Mehmet Süreyya / Sicill-i Osmâni (c. 1, 1890-1897, s. 451), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Azmi Özcan / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 12, 1995, s. 8-9).

EYÜBOĞLU, Kâmil

Şair. 1948, Bahçekaya / Maçka / Trabzon doğumlu. Yazar Sabahattin Eyuboğlu, şair ve rassam Bedri Rahmi Eyuboğlu, araştırmacı- yazar İsmet Zeki Eyuboğlu ile politikacı-devlet adamı Orhan Eyuboğlu'nun akrabasıdır. İlkokula köyünde başladı. 1967 yılında Trabzon Lisesinden mezun oldu. Üniversite öğrenimini çeşitli sebeplerle tamamlayamadı. Çeşitli kuruluşlarda memurluk yaptı. *Benim Duygularım* (1991) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 3-Cumhuriyet Dönemi (1993).

EYÜBOĞLU, Miktat

Şair. 1957, Yeşiltepe / Akçaabat / Trabzon doğumlu. İlkokulu köyünde bitirdikten sonra, Trabzon İmam-Hatip Lisesini (1974), Konya Yüksek İslâm Enstitüsünü (1978) bitirdi. Trabzon İmam Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmenliği (1978-80), Akçaabat İmam-Hatip Lisesinde öğretmenlik ve idarecilik (1980-) görevlerinde bulundu. Şiir yazmaya 1974 yılında başladı. Şiirleri *Yunus*, *Birlik* gibi çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlandı. Karadeniz Yazarlar Birliği üyesidir.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

ÖMER TURAN EYÜBOĞLU

GARİP GÜZEL

Ey güzel kız, ey boynu bükülü taze çiçek,
Ağladığın geceler gökten inen bir melek
Sendeki içliliğin önünde titreyecek!

Bir ufka koşar gibi uzanan ellerinde;
Gördüm hicap örtülü masum hayallerinde:
Sakin, sıcak bir yuva ile gülen bir bebek.

Korkarım seni alan kıskanılacak erkek,
Gözlerimi yaşartan ruhunu bilmeyecek!

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gönül Defteri* (1991).

DENEME: *Gönül Penceresi* (1992).

HAKKINDA: Ahmet Topal / Gönül Defteri (Akçaabat Yeni Haber, 17.3.1992), Yunus Dergisi (sayı: 2, 1993), Birlik Karadeniz Yazarlar Birliği Yayın Organı (sayı: 3-4-5 - sayı: 6-7-8 - sayı: 9-10-11, 1993), Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 3-Cumhuriyet Dönemi (1993).

EYÜBOĞLU, Ömer Turan

Eğitimci-şair (D. 1927, Bahçekaya / Maçkale / Trabzon - Ö. 15 Haziran 1960). Hacı Bayram adını da kullandı. Babasının öğretmenlik yaptığı köyde ilkokulu bitirip ortaokulu okumak için Trabzon'a gitti (1937). Ancak matematik ve müzik derslerinden sınıfta kalınca öğrenimini yarıda bırakarak köyüne döndü. Daha sonra kendi kendini yetiştirdi, eski Türkçeyi öğrendi.

İlk şiiri, henüz on üç yaşındayken Trabzon'da çıkan *Olcay* gazetesinde yayımlandı (1940). Trabzon'da çıkan *Halk* ve *Akçaabat* gazetelerinde şair Baba Salim'e nazireler yazdı (1945). Şiirlerinde aşk, tabiat ve sanat kollarını işleyerek yaşadığı çevreyi insanlarıyla yaşama biçimi ve folkloruyla dile getirdi. Yazdığı hicivlerde toplumda gördüğü haksızlık ve yolsuzlukları dile getirerek doğruları savundu. 1956-60 yılları arasında gazetecilik yaptı. *Hakimiyet* gazetesi 24 Şubat 1956'da Trabzon'da onun girişimiyle yayın hayatına başladı. Şiirlerini *İlk Adım* (1946) adlı kitapta toplamıştır.

HAKKINDA: Ömer Turan Eyüboğlu / İlk Adım (1946), Ahmet Özer / "Hakimiyet" Gelip Ölümler ve Ömer Turan (Kıyı, Aralık 1981)- Şair Ömer Turan ve "İlk Adım"ı (Kıyı, Haziran 1982), Ali Haydar Eyüboğlu / Babam Ömer Turan Eyüboğlu (Karadeniz, 14.6.1984), Ahmet Özer / Basın ve Sanatta Adanan Bir Ömür (Kuzey Haber, 12 Haziran - 3 Temmuz 1985), Ali Mustafa / Ömer Turan Eyüboğlu (Kıyı, Haziran 1987), Murat Yüksel / Türk Edebiyatında Hamsi (1989) - Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 2-Cumhuriyet Dönemi (1993).

EYÜBOĞLU, Yeşim

Öykü yazarı, tiyatrocu. 18 Kasım 1965, İstanbul doğumlu. Sabahattin Eyuboğlu, Bedri Rahmi Eyuboğlu ve İsmet Zeki Eyuboğlu ile akrabadır. İlk ve ortaöğrenimini İstanbul'da bitirdi. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari İlimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü mezunu. Lise öğrencisi iken özel tiyatrolarda eğitim alarak İstanbul ve Ankara'daki tiyatrolarda yönetmenlik, oyunculuk, kostüm tasarımcılığı yaptı. Yerli ve yabancı yazarların çeşitli eserlerini tiyatroya uyarladı.

Yeşim Eyüboğlu

Öyküleri *Karşı, Yazıt, Varoş* vd. dergilerde yer aldı. 1998'de *Geleceğini Biliyordum* dosyasıyla İnkılap Kitabevi Öykü Ödülünü kazandı.

"'Plansız', 'üzerinde çalışılmamış hissi uyandıran', 'imge oburu' 'bayağı aşk hikâyeleri' için bir yol önerir Mösyö Pavlov (ya da Yeşim Eyüboğlu): Yüksek sesle okumak. Üstelik iki kişi tarafından, karşılıklı bir diyalog gibi. Bu yöntemin öykünün bütün aksaklıklarını sileceğine emin olabilirsiniz, dinlediğiniz cümlelerde aksaklıklar hemen fark edilemez ki. Hele okuyan iyi bir aktörse. 'Mösyö Pavlov gözlerini kapatırken, bütün gövdesiyle kapatırdı' cümlesi irkiltmez sizi. Şiirsel bile gelebilir. 'Sabahat Hanım Teyze 'Bir de yuva tutsanız kendinize evladım!' diyor imalı imalı. 'Ne kızlar biliyorum ki, tam ev olur hepsinden de!' satırlarını okuyanın sesi, sizi ironiyi ustaca kullanan bir yazarla karşı karşıya olduğunuza inandırabilir." (Sennur Sezer)

ESERLERİ (Öykü):

Geleceğini Biliyordum (1998), *Cinnet Misafirleri* (2002).

HAKKINDA: Sennur Sezer / Geleceğini Biliyordum (Cumhuriyet Kitap, 11.3.1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Cinnet Misafirleri (Cumhuriyet Kitap, 20.6.2002).

EYÜPGİLLER, Servet Kiper

Şair. 13 Haziran 1933, İzmir doğumlu. 1951'de Ordu Lisesi fen bölümünden, daha sonra AÜ Siyasal Bilimler ve Hukuk fakültelerinden mezun oldu. 1956'da Ankara Vergi Dairesinde stajyer memur olarak çalışma hayatına başladı. 1960'da yeminli murakıplığa atandı. Staj

YEŞİM EYÜBOĞLU

KİRAZ AĞACINA BAKAN EV

Tito öldü!.. Tito öldüüü!.. Titoooo!.. Öldüüüü!..
4 Mayıs 1980.

Yasmina penceresini araladı; aşağıda uzayıp giden dar sokak boyunca elindeki gazeteyi sallayarak koşan, bir yandan da, "Tito öldü!" diye bağıran genci izledi.

Beklenen haberdi. Perdeler açıldı; kadınlar, adamlar, çocuklar. Camdan cama bakışlar, bazı kısa konuşmalar. Sessizlik dedikleri buymuş, Yasmina'ya uğultuymuş gibi gelen.

Balkanlar'ın partizan "baba"sı yoktu artık.

Yine de beklenmedik bir haber gibiydi. Çünkü ne zaman beklenmedik bir haber alsa, bacakları karıncalanırdı Yasmina'nın. Şimdi de karıncalanıyor. Alt dudağını ısırdı, epeyce basurdu, epeyce acıdığını fark etmedi, gencin yittiği köşe başına bakarak öylece durdu, kalakaldı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Dudaklarından çıkıveren, "Eyvah!" kendisinin bile duyamadığı...

"Endişe edecek bir şey yok," dedi Milan Mihayloviç, yattığı yerden kalkmadan, gözlerini açmadan. "Değişen bir şey olmayacak. Her şey eskisi gibi devam edecek."

İçten içe kıpırdayan bir rahatsızlık, evlerde, işyerlerinde, sokaklarda, bir hayaletin ruhu gibi dolanmaktaydı.

Efsaneler masallara, masallar tarihe, tarih bugüne karışıyor, bilenler bilmeyenlere anlatıyor, büyükler küçüklere öğretiyor, ülkenin asıl sahipleri ile asıl olmayan sahipleri yeniden keşfediliyordu. Kapı eşiklerinde, evlerde, otobüslerde, işyerlerinde herkes aynı konuyu konuşuyordu ve herkesin sorduğu tek bir soru var: Şimdi ne olacak? Şimdi ne olacak?

Böylece geçti, seneler geçti. Çocuklar, yarı saydam gözlerle çevrelerine bakan yetişkinler arasında büyüdüler. Büyüyen başka şeyler de oldu.

O haber! Dün yayılmış gibi tazeydi. Gazetelerin kenar sütunlarına sıkıştırılan etnik grupların geçimsizlik haberleri, giderek daha geniş sütunlarda, daha büyük manşetler altında yer almaya başladı. Eskiden yalnızca işitilen, şimdi ise düpedüz karşı karşıya kalınan bazı olaylar var: Kosova Savaşı'nın altı yüzüncü yıldönümünde Kral Lazar'ın mezarı açıldı ve kemikleri köy köy dolaştırıldı. Savaşın yapıldığı meydana kan renginde bir anıt dikildi. Anıtın üzerine yazılanlar, düşündürmek şöyle dursun, tarih kitaplarını yeniden karıştırmak için yeterince akla yatkın bir sebep oluşturmuştu bile! "İntikam almayanın dölü tutmasın! Toprağı kurusun!.."

Aralarında belli bir uzaklık tutarak kıpırdayan gölgeler birbirine sokulmaya, yerin kulağı varmış da sanki, sesler fısıltıya dönüşmeye ve o soru çoğalmaya başladı. Daha hararetle, daha telaşlı, daha bulanık bakışlarla sorulıyor artık: Allah aşkına söyleyin /Azize Hellender aşkına söyleyin dostum! Şimdi ne olacak? (...)

(*Cinnet Misafirleri*, 2002)

için Hollanda'ya, bir süre için de Fransa'ya gönderildi. Bazı yüksek okullarda, Gazi Üniversitesinde bankacılık dersleri verdi. Mesleki makaleler yayımladı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Damla, Arapgirli Şairler Antolojisi.*

İNCELEME: *Bankalarla İlgili Konular* (1951), *Banka İşletmeciliği Bilgisi.*

HAKKINDA: Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. 4, 1967-1971), Mehmet Gülseren - Ahmet Şentürk / Malatyalı Şairler Antolojisi (1993), TDOE - TDE Ansiklopedisi 3 (2003).

EZGİ, Mehmet Suphi

Besteci, müzik tarihi araştırmacısı (D. 1869, İstanbul – Ö. 12 Nisan 1962, İstanbul). Ortaöğreniminden sonra girdiği Askeri Tıbbiyeden tabip yüzbaşı olarak mezun oldu (1892) ve Bingazi'deki 58. Alay'ın birinci taburuna doktor olarak atandı. Psikiyatrist olarak uzun süre burada görev yaptı. Bu arada Osmanlı - İtalyan savaşına katıldı ve 1913 yılında İstanbul'a döndü. Birinci Dünya Savaşı yıllarında miralay rütbesiyle Beykoz Serviburnu Emrâz-ı İntaniyye Hastanesi başhekimliğinde bulundu. İstiklal Savaşı başladıktan sonra Anadolu'ya geçti ve Ankara Merkez Hastanesi başhekimliği yanında çeşitli yerlerde doktorluk yaptı. Cumhuriyet'in ilânından hemen sonra askeriyedeki görevinden emekliye ayrıldıysa da dokuz yıl daha çeşitli yerlerde hükümet ve belediye tabipliği gibi resmi görevlerde bulundu. 1932 yılında İstanbul Belediye Konservatuarı Tarihi Türk Mûsikisi Eserlerini Tasnif ve Tespit Heyeti üyeliğine tayin edildi. Bu kuruldaki çalışmaları on beş yıl sürdü. Fransızca yanında Arapça ile Farsçaya vâkıf ve müzikten dinî ilimlere kadar uzanan çeşitli alanlarda geniş bir kültüre sahipti.

Mehmet Suphi Ezgi

ESERLERİ (Mûsıkî):

Türk Musikisi Klasiklerinden İlâhiler 1-3 (1931-1933), *Nazarî Ameli Türk Musikisi 1-5* (1933-1953), *Türk Musikisi Klasiklerinden Bektâşî Nefesleri 4-5* (1933), *Türk Musikisi Klasiklerinden Mevlevî Ayinleri 6-18* (1934-1939), *Hâfız Mehmed Zekâî Dede Efendi Külliyâtı 1-3* (1940-1943), *Evc Büselik Mâhur Büselik Muhayyer Büselik, Nevâ Büselik, Büselik, Hisâr Büselik Fasılları* (1943), *Türk Musikisi Klasiklerinden Temcit N'at-Salat-Durak* (1945), *Tanbûrî Mustafa Çavuş'un 36 Şarkısı* (1948).

HAKKINDA: Bedi N. Şehsuvaroğlu / Türk Musikisi ve Dr. Subhi Ezgi (Musiki Mecmuası, sayı: 171, 1962, s. 71-76), Hayri Yenügün / Subhi Ezgi ve Nedim'in Şiirleri (Musiki Mecmuası, sayı: 206, 1965, s. 39-41), Salahattin Göktepe / Büyük Müzisyenler Ansiklopedisi (1962, s. 310), Ahmet Say / Müzik Ansiklopedisi (1985), İsmail Baha Sürelsan / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 12, 1995, s. 51-52).

Celaleddin Ezine

EZİNE, Celaleddin

Yazar (D. 1910, İstanbul - Ö. 6 Ocak 1972). Orta ve yükseköğrenimini Almanya ve Fransa'da tamamladı. Heidelberg ve Leipzig Üniversiteleri Felsefe Bölümleri ve Paris Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu. Edebiyat ve tiyatro eleştirileri *Cumhuriyet* gazetesi, kendi yayını *Hamle* dergisi (1940, 5 Sayı) ile başyazarlığını yaptığı *Gün* gazetesinde (1938-41) yer aldı. Bu yazıları kitaplaşmadı.

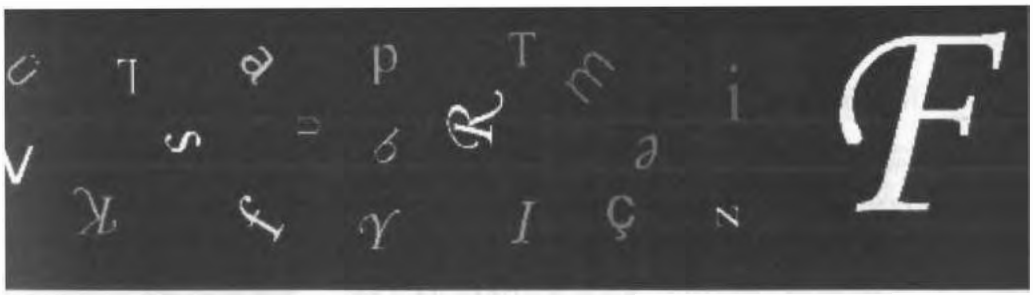
ESERLERİ:

OYUN: *Yakup ve Ötekiler* (1938), *Bir Misafir Geldi* (1939).

GEZİ: *Amerika Mektupları* (1940), *Harb İçinde Avrupa* (1943).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

F. CELALETTİN
Bkz. GÖKTULGA, Fahri Celal

FAHRİ ALİ
Bkz. ALİ, Fahri

FAHRİ KAYA
Bkz. KAYA, Fahri

FAHRİ MERMER
Bkz. MERMER, Fahri

FAHRÎ PAŞA

Hekim ve tarihçi (D. 1860, İstanbul - Ö. 1932). Tam adı Mehmed Fahri'dir. Muhasebeci Süleyman Bey'in oğlu. Amasya'da, özel ders alarak Farsça, Arapça ve Fransızca öğrendi. İstanbul Askeri Tıbbiyeyi bitirdikten sonra, Almanya'ya gönderilerek Berlin Tıp Fakültesinde ihtisasını tamamladı. Yirmi yıl Askerî Tıbbiyede Müdavât-i Sıhhiyye ve Hıfzısıhha dersleri verdi. *İşkodra Târîh-i Harbi* (1913) adlı bir manzum tarihi dışında tıp alanında çok sayıda eseri vardır.

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / OSMİŞKA (c. 1, 1975), TDOE - TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

Fahrî Paşa

FAHRİYE ÇERKEZ
Bkz. ÇERKEZ, Fahriye

FÂİK MEHMED BEY

Mutasavvıf (D. ?, Ustrumca - Ö 1897, Selanik). Nakşî-Melâmî şeyhi Seyyid Muhammed Nûru'l-Arabînin halifelerinden. Misafir olarak gittiği Selânik'te öldü. Kabri İstanbul-Yenikapı dışındaki kabristanda, Langa Caddesinin sol kenarındadır.

ESERLERİ:

Tahkîkât-ı Fâikiyye alâ Akâid-i İslâmiyye, Şerh-i Risâle-i Gavsiyye, Şerh-i Hadîs-i "Mûtû Kable Ente Mûtû", Ecvibe-i Mutasavvıfâne.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

FAİK NAUM PALAK
Bkz. PALAK, Faik Naum

FAİK REŞAT

Şair ve yazar (D. 1851, İstanbul - Ö. 1914). Asıl adı Ahmed'dir. İhya Efendi Hafidi (torunu) adıyla da tanınır. Rüştiyeyi bitirmeden öğrenimini yarıda bıraktı. Kendi çabasıyla Arapça ve Farsça öğrendi. Çeşitli devlet memurluklarında çalıştı. Ahmed Midhat Efendi'nin desteğiyle *Takvim-i Vekayi* gazetesinin başyazarlığına getirildi. Diyarbakır, Van, Yanya vilayetlerinde Maarif Müdürlüğü yaptı. Azledildikten sonra İstanbul'da yazarlık ve öğretmenlikle geçimini sağladı. Meşrutiyetten sonra ikinci defa *Takvim-i Vekayi* Müdürlüğü yaptı. Darülfününda (İstanbul Üniversitesi) edebiyat tarihi okuttu. Mezarı Erenköyü'ndedir.

Şiirlerini *Güldeste* adlı bir kitapta toplayan Faik Reşat, asıl edebiyat tarihçiliği ve özellikle divan edebiyatı araştırmaları ile tanınmıştır. Antolojiler ve ders kitaplarıyla birlikte onbeş kadar kitabı vardır.

Faik Reşat

BAŞLICA ESERLERİ:

Güldeste (şiir), *Tarih-i Edebiyat-ı Osmaniye* (1. Cilt, 1912), *Eslâf* (şair ve ulema biyografileri, 2 cilt, 1894, 1976; Şemsettin Kutlu tar. sadeleştirilerek, 1974), *Teracim-i Ahval* (1897), *Gencine-i Letaif, Mükemmel Osmanlı Lugati, Muhtasar ve Musavver Tarih-i Osmani, Hazine-i Müntehabat, Usul-i Kıraat, Külliyat, Külliyat-ı Letaif, Nümune-i Şiir ve İnşa, İnşa ve Kitabet.*

HAKKINDA: Ömer Faruk Akün / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 12, 1995), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 2002).

FAİZÎ (Kafzade)

Divan şairi ve tezkireci (D. 1572, İstanbul - Ö. 1622). Asıl adı Abdülhay. Medrese öğrenimi görerek yetişti. Çeşitli medreselerde müderrislik, ayrıca kadılık görevlerinde bulundu. Döneminin tanınmış şairlerinden olmakla birlikte daha çok tezkireciliği ile tanınır.

ESERLERİ:

Hasenat-ı Hasan (Kanije savunması ile ilgili bir eserdir), *Zübdedü-l-*

Eş'ar (antoloji özelliği taşıyan bu ünlü eserinde 15. Yüzyıldan itibaren 514 şairin şiirlerinden örnekler verilmektedir), *Divan* (kaside, gazel, tarih ve beyitler), *Leylâ vü Mecnûn, Sakînâme.*

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999).

FARÂBÎ

Filozof (D. 870, Vesiç / Farab kasabası [Otrar] / Türkistan – Ö. 950, Şam). Tam adı Ebu'n-Nasr Muhammed b. Muhammed b. Tarhan b. Uzluğ el-Farâbi et-Türki'dir. Batı dünyası tarafından "Alpharabius" ya da "Alphartabi" adıyla tanındı. Başarılarından ötürü kendisine Ebu'n-Nasr adı verildi. Aristo'nun bütün eserlerini açıklayıp inceleyen Farâbi, Aristo'dan sonra ikinci büyük filozof kabul edildi ve üstad-ı sani (ikinci üstat), hâce-i sani (ikinci hoca), muallim-i sani (ikinci öğretmen) gibi unvanlar aldı. Vesiç kalesi ordu komutanı Muhammed Bey'in oğlu. İlköğrenimini Farab'da tamamladı. Bazı kaynakların bildirdiğine göre bir süre Türkistan'da kadılık yaptıktan sonra göç ederek İran'a gitti. O dönemin kültür ve sanat merkezi Bağdat'ta yükseköğrenim gördü. Bu dönemde İran'da Farsça, Bağdat'ta Arapça öğrendi. Hıristiyan hocalardan Latince ve Yunanca; çağının ünlü bilginleri Ebu Bişr bin Yunus'tan mantık, Ebu Bekr İbn el Sarrac'dan dilbilgisi dersleri aldı. Daha sonra Harran Üniversitesine giderek felsefe çalışmalarında bulundu. Burada Yuhna bin Haylan'dan felsefe ve dinler tarihi eğitimi alarak Aristo'nun eserleri üzerinde çalıştı. Bağdat'a döndü. Eserlerinin çoğunu yirmi yıl kaldığı Bağdat'ta yazdı. Şehirde karışıklıklar başlayınca Mısır'a gitti. Mısır'dan Halep'e geçerek (941), Halep'i fetheden (944) Hamdanîlerin emiri Seyfüddevle Ebu'l-Hasan Ali b. Abdullah Hemedanî'nin sarayında bulundu. Emir'in teklif ettiği yüksek maaşı kabul etmeyerek, "Dört dirhem"lik küçük bir ücretle yaşamayı tercih etti. Emir'in Şam'ı alması üzerine onunla birlikte Şam'a gitti (945). Kısa bir süreliğine Mısır'a (948) gidip tekrar Şam'a dönerek son yıllarını burada geçirdi. Mezarı Bâbü's-sagir'dedir.

Eski Yunanlı filozof ve bilim adamlarının eserlerinin Arapçaya çevrilerek öğrenildiği bir dönemde yetişen Farâbi, Aristo'yu İslâm dünyasına tanıttı. *Organon* serisini tamamen Arapçaya çevirdi, şerh edip özetledi. Eflâtun'la Aristo'nun fikirlerini birleştirmeye çalıştı. El-Kindî ile başlayan İslâm felsefesinin kurucusu oldu. İslâm felsefesini metot, terminoloji ve problemler bakımından temellendirdi. Kur'an'ı ve sünneti akla göre yorumladı. Psikoloji, metafizik, mantık, zekâ, madde, zaman, vahdet, boşluk, mesafe ve sayı gibi kavramlarla ilgili görüşler ileri sürdü. Felsefede mantığı temel alarak metafizik, felsefe, din konuları üzerinde durdu. Ahlâk konusundaki fikirlerinde de aklı temel aldı. Tasavvufî görüşlerini aklî ve felsefî olarak ortaya koydu. Din ile felsefenin ayrılmaz bir bütün olduğunu savundu. Gazâlî, Allah'ın sıfatları, kainatın varlığı, ahiretle ilgili görüşlerini, bunların küfür mahiyeti taşıdıkları inancıyla eleştirdi. Mübahat Türker, Farabi'nin *Tehâfütü'l-Felâsife*'si üzerine Gazzali ve İbn-i Rüşd'ün görüşlerini ele alan bir doktora tezi hazırladı.

En büyük hizmetlerinden biri, ilimleri tasnif etmesi oldu. İlimleri fizikî, matematik ve metafizik ilimler olmak üzere üç bölüme ayırdı. 13. yüzyıldan itibaren Farâbi'nin bu yeni metodu Avrupa'da uygulanmaya başlandı.

Musiki alanında da büyük bir üstat olan Farâbi, müzik aletlerinden "kanun"u icat etti; "rübap"ı geliştirip bugünkü şeklini verdi. Doğu müziğinin teorilerini *Kitabü'l-Musikiyyu'l-Kebîr* (Büyük Musiki Kitabı) adlı eserinde kaleme aldı. Birçok beste yaptı. Tıpla da ilgilendi. *Kitabül-Muğni fi Edviyetil-Müfrede* (Çeşitli İlaçlar Hakkında Zengin Kitap) adlı eserinde tıp bilimiyle ilgili görüşlerini yazdı.

Yaşadığı dönemde ilim dilinin Arapça olması nedeniyle bütün eserlerini Arapça ile yazdı. Matematik, felsefe, mantık, tıp ve musikî olmak üzere çeşitli ilim dallarında eserler veren Farâbi, İbn-i Sina, İbn-i Bacce, İbn-i Rüşd, Nizami ve İbn-i Haldun'un yetişmelerini sağladı. Rousseau, Bergson ve Leibniz gibi birçok Batılı düşünürü etkiledi. Eserlerinin bir çoğu başta Latince ve İbranice olmak üzere pek çok dile çevrildi.

ESERLERİ:

El-Medînetü'l-Fâzıla (Farâbî felsefesinin temelini teşkil etmektedir. 941-942'de tamamlandı. İlk defa F. Dietrici tarafından 1895'te Leiden'da basıldı, Almanca, Fransızca, İngilizce ve İspanyolca'ya çevrildi. 1956'da Nafiz Danışman;1990'da Ahmet Arslan tarafından Türkçeye çevrilerek basıldı), *Es-Siyâseti'l-Medeniyye* (Haydarabad 1927, Almancaya çevirisiyle birlikte Leyden 1904), *İhsâu'l-Ulûm ve't-Ta'rif bi-ağraziha* (Ragıp Paşa K. nu. 1604; Sayda'da *el-İrfan* mecmuasının 4. cildinde 1927, Kahire'de 1931'da, Madrid'de *De Scientiis* adlı Latince çevirisiyle birlikte 1937'de, Ahmed Ateş tarafından *İlimlerin Sayımı* adıyla Türkçeye çevrilip, İst. 1955'te basıldı), *Et'Ta'lîmü's-Sânî, Kitâbu Fusûs'l-Hikem* (1874, İsmail el-Hüseyin el-Farabi'nin şerhiyle, 1921), *Cevâmi'u Kütübi'l-Mantık* (Mübahat Türker-Küyel, *Farâbi'nin Bazı Mantık Eserleri*, 1990), *Kitâbu'l-Usûl* (Öklides geometrisinin açıklaması, Mübahat Türker-Küyel, *Farâbi'nin Geometri Felsefesine İlişkin Metinler*, 1992), *Kitâbu Tahsili's-Sa'âde, Kitâbu fi Mebâdi-i Ârâ-i Ehli'l-Medineti'l-Fazıla: Kitâbu Mûsîka'l -Kebîr* (Kahire 1967), *Kitâbu İhsâ'il-İka'at* (Manisa İl

Farabi

Farâbî

Halk K. n. 1705, v. 59b-92b), *Kitâbu fi'l-İka'at* (TSMK 3. Ahmet nu. 1878, v. 160b-167a), *Uyûnu'l-Mesâ'il, Risâle fi İsbâti'l-Müfârekat* (Haydarabad 1926), *Kitâbu'l- Cem' Beyne Re 'yi'l-Hakimeyn Eflâtunu'l-İlâhî ve Aristatalis.*

HAKKINDA: Mehmet Ali Ayni / Muallim i Sânî Farâbî (1332), Hilmi Ziya Ülken / Kivameddin Burslan / Fârâbî (1940), Ahmet Ateş / Farabi'nin Eserlerinin Bibliyografyası - Farâbî Tetkikleri- 1 (1950), Hüseyin Atay / Fârâbî ve İbn Sina'ya Göre Yaratma (1974), Hilmi Ziya Ülken / İslâm Felsefesi (1976), TDE Ansiklopedisi (c. 3, 1979), Bayraktar Bayraklı / Fârâbî'de Devlet Felsefesi (1983), M. Naci Bolay / Farabi ve İbn Sina'da Kavram Anlayışı (1990), Fahrettin Olguner / Fârâbî (1993), DİDE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

FARAÇ, Mehmet

Öykücü. 1965, Şanlıurfa doğumlu. Gazeteciliğe 1983 yılında memleketinde *Cumhuriyet* gazetesi muhabiri olarak başladı. Yerel gazete ve radyolarda yöneticilik yaptı. *Cumhuriyet* gazetesinin 1983'ten beri Şanlıurfa muhabirliğini ve 1995 yılından itibaren ise İstanbul'da Yurt Haberleri Servisi şefi olarak çalıştı. Anadolu Üniversitesi İletişim Fakültesi ve Akademi İstanbul'da Yerel Basın ve Araştırmacı Gazetecilik dersleri verdi. *"Töre Kıskacında Kadın"* adlı araştırmasıyla Türkiye Gazeteciler Cemiyeti 1997 İnceleme Ödülünü aldı.

"'Töre Kıskacında Kadın' adıyla yayımlanan kitabıyla Mehmet Faraç, Güneydoğu'da kadın olmanın ne denli zor olduğunu bir kez daha gözler önüne serdi. 'Namus' adı altında vahşice işlenen, tüyler ürpertici cinayetleri, arkasındaki 'traji-komik' gerçekleri, mahkemelerin bu konulardaki tutumunu bölgenin sosyal yapısıyla birlikte ortaya koydu." (Sevim Ertemur)

ESERLERİ:

ROMAN: *Töre Kıskacında Kadın.*

ÖYKÜ: *Kötüler Mahallesi* (2002).

İNCELEME: *Batman'dan Beykoz'a Hizbullah'ın Kanlı Yolculuğu* (2001).

HAKKINDA: Sevim Ertemur / Aşiret Çemberini Yırtan Kadınların İbret Verici Öyküleri (Cumhuriyet Kitap, 20.8.1998), Sevgi Ünal / Mehmet Faraç Sevdanın Direnişini Anlatıyor - Töre Kıskacında Kadın (Cumhuriyet Kitap, 11.7.2002), Hakan Akarsu / Kötüler'in Soylu Öyküsü (Cumhuriyet Kitap, 9.1.2003), Mehmet Faraç Urfa Yahudileri'nin Dramını Yazdı (Cumhuriyet Kitap, 27.1.2005), Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Heceöykü, Nisan-Mayıs 2005).

FARIMAZ, Şükran

Öykü ve çocuk edebiyatı yazarı. 1953, Hekimhan / Malatya doğumlu. İlkokulu Hekimhan'da, ortaokulu Sivas'ta okudu. Sivas İlköğretmen Okulu, Samsun Gazi Eğitim Enstitüsü mezunu. Sivas'ta öğretmenlik yaptığı yıllarda tiyatro çalışmaları da yaptı. Uzun yıllar Manisa'da öğretmenlik yaparak emekliye ayrıldı ve Manisa'ya yerleşti. Bir grup arkadaşıyla *Gediz* edebiyat ve sanat dergisini çıkardı. Öyküleri çeşitli edebiyat dergileri ile öykü antolojilerinde yayımlandı.

İlk kitabı 1984 yılında çıkmıştı. On öyküden oluşan ve kıyı kentlerinden, kasabalarından, amansız kışların yaşandığı Anadolu kentlerindeki sıkıntılardan, yalnızlıklardan, aşktan ve kadının sorunlarından söz ederken, insan sıcaklığını iç konuşmalar ve içtenlikle yansıttı. *Çiçeklerle* kitabıyla 1983 Akademi Kitabevi Öykü Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Çiçeklerle* (1984), *Bir Ağaç Bir Kadın* (2002).

ÇOCUK KİTABI: *Bir Yılbaşı Masalı* (1999), *Güzel Şarkılar Kitabı* (2005).

HAKKINDA: Mehmet Hengirmen / Ödüllü Öyküler Antolojisi (2000), Varlık Dergisi (Ekim 2002).

FARSAKOĞLU, Cemil Cahit

Şair. 1938, Bahçe / Osmaniye doğumlu. İlkokulu Bahçe'de, ortaokulu Gaziantep-İslahiye'de, liscyi Adana'da okudu. Düziçi İlköğretmen Okulunu

CEMİL CAHİT FARSAKOĞLU

İVANNİ

Ben bu kentlerin çocuğu değilim İvanni
Dost bakışlarının gölgesi yok sığınacak
Deniz rüyalarımdaki kadar mavi değil nedense
Oysa eski yalnızlığımdan başka bir de garipliğim var şimdi...

Birazdım sahile yeşil bir sandal yanaşacak
Alıp götürecekmiş eflatunlarla dolu ötelere bizi
Yalnızlığımız başbaşa bırakacakmış
Kızlığının korkusu doluşacakmış içine
Sevgimiz yıkayacakmış içimizi.

Ben bu kentlerin çocuğu değilim İvanni
Bütün çıplaklığımla dolaşıyorum kaldırımlarda
Üzerimde yalnızca sana adanmış gençliğim var
Şen sevgiyi garipliğinde bulursun yalnızlığından uzak
Öpülesi saçların için bu deniz rüzgarı
Benim içinmiş bu toprak.

Ben bu kentlerin çocuğu değilim İvanni
Bu istasyonda kimse beklememiştir benim seni beklediğim kadar
Kimseye böylesine acı gelmemiştir tren düdüğü
Mutluluklardan uzak bir şeyler var içimde
Bir şeyler var rüyalarımda gecelerin böldüğü.

Ben bu kentlerin çocuğu değilim İvanni
Martıların ötüşünde yalan var
Dalgaların her köpüğü bana bir tuzak
Yine garipliğimle dönüyorum geldiğim yere İvanni
Senden uzak, senin sevginden uzak.

Mehmet Faraç

dışarıdan bitirdi. Diyarbakır Eğitim Enstitüsü Türkçe-Edebiyat Bölümü ile Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Çeşitli okullarda Türkçe ve Edebiyat öğretmenliği yaptı. Mersin Büyükşehir Belediyesinde çalıştı. *Güneşi Solumak* adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: İçel Şairler ve Yazarlar Antolojisi (2001).

FARUKÎ, Abdullah (El Müceddidî)

Tasavvufçu. 1936 (H. 1346), Siirt doğumlu. Resmi soyadı Farukî, adı Abdullah Çetin'dir. Çocukluk yılları Siirt'ten Bitlis'e göçle başladı. İlköğrenimini Bitlis'te tamamladı. 1957'de ailesinin Bitlis'ten Muş'a göç etmesi nedeniyle ilk gençlik dönemi Muş'ta geçti. 1952'de askerliğini İzmir'de yaptı. 1962'de ailesi Muş'tan Malatya'ya taşındı. Bu dönemde babası vefat etti (1963). Bu olaydan sonra kendisini İslâmi ilimlere adadı. Dönemin meşhur mutasavvıflarından Şeyh Muhammed Hazin'in oğlu Alâaddin-i Fersafî ile tanıştı ve talebesi oldu. Şeyh Muhammed Ali Hüsameddin'in de öğrencisidir. Ayrıca Türkistan'dan Türkiye'ye göç eden Müceddidi-Ömeri şeyhi Abdülhalil Müceddidi'den de icazet (yeterlilik) aldı.

Farukiye İlim Araştırma Yayma ve Yardımlaşma Vakfını kurdu ve bu vakfın yayın organı olan *Özlenen Fark*'ı çıkardı. Bu dergide düzenli olarak yazdı. Yazıları ayrıca *Ribat*, *İslâm* dergilerinde ve *Millî Gazete*'de yayımlandı. Tasavvuf anlayışı hakkında Durmuş Metin Şen tarafından Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tasavvuf Bilim Dalında *Abdullah Çetin Farukî'nin Hayatı, Eserleri ve Tasavvufî Görüşleri* adlı bir yüksek lisans tezi hazırlandı (2002).

ESERLERİ:

Zahirî ve Bâtınî Edebler (1996), *Evrâd-ı Şerîfe-i Farukiyye* (1996), *Salavât-ı Şerîfe-i Fârûkiyye* (1997, 1998), *İslâm'da Zikir ve Rabıta* (1997), *Fıkhî Risaleler* (1997), *Ehl-i Beyt ve On İki İmamlar* (1999).

HAKKINDA: Yüreği Sevgiyle Dolu Cesur Bir Davetçi / Bir Gönül Mücahidi: Abdullah Farûkî el-Müceddidî (1999), Hasan Afşın Can / Yazarlar Sözlüğüne Zeyl (Özlenen Fark, sayı: 28-29, Kasım-Aralık, 1998), Hüseyin Gürkanlı / Yüreği Sevgiyle Dolu Cesur Bir Davetçi (Özlenen Fark, sayı: 42, Ocak 2000), Abdülhay Sâdık / Eserleri ile Üstadımız (Özlenen Fark, sayı: 42, Ocak 2000), Abdülkadir Başyiğit / Abdullah Farûkî el-Müceddidî'nin Hayatından Kesitler (Özlenen Fark, sayı: 42, Ocak 2000), Muzaffer Yalçın Hocaefendi ile İlim ve Gönül Eri Olarak Üstâd Abdullah Faruki el-Müceddidî Üzerine Sohbet (Özlenen Fark, sayı: 43, Şubat 2000), Muzaffer Yalçın / Üstadımızda Rü'yet-i Hilâl Hassasiyeti (Özlenen Fark, sayı: 53, Aralık 2000), İbrahim Aydın / Bir Gönül Fatihi (Özlenen Fark, sayı: 53, Aralık 2000).

FASİH AHMED DEDE

Divan şairi (D. ?, İstanbul - Ö. 1699). Hattatlık ve Köprülüzade Fazıl Ahmed'in hazine kâtipliğini yaptı. Gavsi Dede'ye intisap ederek Mevlevî tarikatına girdi. Döneminin usta şair ve hattatları arasında sayıldı. Şiirlerinde tasavvufî konularla birlikte rindçe söyleyişlere de bolca yer verdi.

ESERLERİ:

Divan (Arapça, Farsça, Türkçe), *Münazara-i Gül ü Bülbül* (mensur risale), *Münazara-i Şeb ü Rûz, Hüsrev ü Şirin, Mahmud u Ayaz, Behiştâbâd, Tönbekünâme, Fasih Dede Mecmuası* (Farsça ve Türkçe şiirler, fıkralar, tarihî hikâyeler, tarihler, risaleler, hâl tercümeleri vd.).

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), Mustafa Çıpan / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 12, 1995), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999).

FATİH EMİN

Yazar. 1960, İstanbul doğumlu. Asıl adı M. Fatih Saraç. Ortaöğrenimini İstanbul İmam-Hatip Lisesinde tamamlayarak (1978) gittiği Suudi Arabistan'da Mekke Umel-Quare

Emin Fatih

Üniversitesi Arap Dili Enstitüsünü (1984) ve İslâm Davet Fakültesini bitirdi (1989). Ticaretle uğraşmaktadır.

ESERLERİ:

Bir Kesit (röportajlar, 1986), *Halit İstanbuli* (1991), *Turgut Özal* (1994).

FATİH, Seyfullah

Şair. 1970, Tire / İzmir doğumlu. Tire Ticaret Lisesi, Erciyes Üniversitesi İktisat Fakültesi Muhasebecilik Bölümü (1994) mezunu. 1995 yılından itibaren İzmir'de reklam grafikerliği yaptı. Deneme, şiir ve makaleleri; *Kıraat* ve *Harman* gibi çeşitli edebiyat dergileri ile antolojilerde yer aldı.

SEYFULLAH FATİH

DÖNÜLMEYEN LÂHZALAR...

Kaç insanın dil-i ruhsârı yazıldı suya,
Kaç dimağ kenarına şiirler kazındı..?
Kırıldı güneşlerin
Tutunulan ışığı
Ve anlamsız şekiller çizildi ay'a
Kaç insanın dil-i ruhsârı yazıldı suya...?

Yorulmadı dişleri sıkarken devranın
Gönül güçlerine düştük
Uçurum gibi...
Arasat düşlerinden bitevî uyandık.
Bir yanımız gülistândı
Bir yanımız yangın,
Yorulmadı dişleri sıkarken devranın...

Gel zaman geldi,
Git zaman gitti
Geçti ömrün nevbaharı...
Yaralar yeşerdi
Kardelen vaktinde
Sinemizde ne çok kışlar eridi
Gel zaman geldi, git zaman gitti...

Dönemedik huzur dolu o lâhzalara
Yitti gönül yüzlü dostun cândan içre adresi...
Mahkum kuşlar gibi çığlık çığlığa,
Alnımıza çalındı bir mutlak kara.
Dönemedik huzur dolu o lâhzalara...

ESERLERİ (Şiir):

ŞİİR: *Kürşadsı Hazlarla* (1991).

ANTOLOJİ: *Bir Şehirden Damıtılmış Şiirler - Tire Şairler Antolojisi* (2000).

HAKKINDA: Seyfullah Fatih / Bir Şehirden Damıtılmış Şiirler - Tire Şairler Antolojisi (2000).

FATİH, Ulus

Şair. Eğitimini İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde tamamladı. *Detay* adlı edebiyat dergisini çıkaranlar arasında yer aldı.

ESERLERİ (Şiir):

Priamosoğlu Hector'un Ölümü (1989), *Leandro* (1991), *Sonsuz Küs Aias* (1995), *Doğa Söylenleri* (1997), *Yaban Koku* (2002).

HAKKINDA: Münevver Soylu / Yaban Koku (Cumhuriyet Kitap, 30.5.2002), Yaban Koku (Cumhuriyet Kitap, 31.10.2002).

FATİN EFENDİ (Davud)

Şair ve tezkire yazarı (D. 1813-14, Drama – Ö. 22 Haziran 1866, İstanbul). Asıl adı Davud. Drama eşrafından Hacı Hâlid Beyin oğlu, Dergâh-ı Ali kapucubaşılarından Halil İbrahim Ağanın torunu. Drama'da Kur'an okumayı öğrendi. Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın damadı olan ve defterdar olarak çalışan amcası Mehmed Hüsrev Bey'in yanına Mısır'a (1827-28) giderek burada sekiz yıl öğrenim gördü. Kahire'de bazı şairlerle tanıştı. İstanbul'a dönerek (1836) içinde bulunduğu durumu anlatan bir kaside yazıp Fazıl Mustafa Paşa'ya sundu. Divân-ı Hümâyun Kaleminde mühürcü yazıcılığı yaptı. Burada Fatin mahlasını aldı. Daha sonra Mektubî Kaleminde çalıştı. Ticârethâne-i Âmire Ilmât Odasında mukabelecilik yaptı (1848). Mezarı Anadoluhisarı'nda, Göksu sırtlarındaki kabristandadır.

İlk şiirlerini Kahire'de yazdı. Bulak matbaasında görevli Kandiyeli Salih Racih Efendi'den şiir konusunda ve yazdıklarının düzeltilmesinde yardım aldı. Şairliğinden çok tezkireciyle tanındı. Salim ve Safâî tezkirelerine zeyl (ek) olarak düzenlediği *Tezkire-i Hatîmetü'l Eş'âr* adlı eserinden ötürü ödüllendirilerek râbia rütbesi aldı. Eserinin toplanıp düzenlenmesi ile oğlu Rasim Efendi ilgilendi. *Tezkire-i Hatîmetü'l-Eş'âr*'ın taş baskısı 1854-55'de İstanbul'da yapıldı. 1722'den 1853'e kadar yetişen 672 şairin hayatına yer verdiği eserinin eksiklerini tamamlayıp hatalarını düzelterek yeniden bastırmak istediyse de, yalnızca küçük bir bölümünü yayınlayabildi. Şinasi'nin de bu konuda yaptığı girişim başarılı olamadı. İnönü Üniversitesinde Ömer Çiftçi, Fatin'in *Hâtimetü'l-Eş'ar'ı*" konulu bir tez çalışması hazırladı. Fatin'in tezkiresinden başka, bir mesnevi, bir na't, 8 kaside, 244 tarih, 158 gazel, 2 müstezad, 2 tahmis (beşleme), bir lügaz (manzum bilmece), 17 kıta, 21 müfret ve 2 mısradan oluşan *Divan*'ı vardır. Gazelleri, kasidelerinden daha başarılıdır. Şiir yazma konusunda zayıf olan Fatin'in *Divan*'ı, ölümünden sonra oğlu tarafından hayat hikâyesiyle birlikte *Dîvân-ı Fatîn* adıyla yayımlanmıştır.

ESERLERİ:

Tezkire-i Hatîmetü'l-Eş'âr (*Tezkire-i Sâlim* zeyli, 1854), *Dîvân-ı Eş'âr* (1871).

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), TDE Ansiklopedisi (c. 3, 1979), Haluk İpekten / Türk Edebiyatının Kaynaklarından Türkçe Şu'ara Tezkireleri (1991), İ. Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

FATİNOĞLU, Abidin Nesimi

Siyaset adamı ve yazar (D.1909, İstanbul - 17 Ekim 1991). İstanbul Erkek Lisesi ve Yüksek Mühendis Mektebi Talebe Cemiyeti yönetim kurulu başkanlığı, Milli Türk Talebe Birliği genel sekreterliği yaptı.

Yazıları *Adsız Mecmua, Milli İnkılap, Bütün*; Talha Balkı ile birlikte çıkardığı *Yeni Yol, Yeni Yolda, Yeni Dünyada ve Birlik* dergilerinde yayımlandı. Yazıları dolayısıyla koğuşturmaya uğradı, sürgüne yollandı.

ESERLERİ:

Türkiye'nin Tekâmül Hamlesinde Ziya Gökalp (1939), *Sosyalistlere Açık Mektup* (1969), *Marksçı Açıdan Kapitalizmin Analizi* (1975), *Türkiye'de Sosyalizmin Teorik Sorunları* (1976), *Nazım Hikmet mi, Benerci mi?* (1977), *Yılların İçinden* (1977), *Devlet Politikası* (1978), *TKP'den Anılar ve Değerlendirmeler* (1979).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999).

FATMA ALİYE

Yazar (D. 22 Ekim 1862, İstanbul - Ö. 13 Temmuz 1936). Soyadı Topuz'dur. Ünlü tarihçi ve devlet adamı Ahmet Cevdet Paşa ile Adviye Rabia Hanım'ın büyük kızıdır. İlk kadın romancımız, ilk kadın felsefecimiz, kadın haklarından ve kadın-erkek eşitliğinden ilk kez bahseden olarak bilinmektedir. Ayrıca edebiyatımızda bir romanı Türkçeye çevirip yayımlayan, hakkında monografi yazılan ilk kadın yazardır. Kültürlü bir babanın çocuğu olduğundan iyi eğitim gördü. Küçük yaşta okuma yazma öğrendi, hızlı öğrenme yeteneği ailesinin dikkatini çekti, ağabeyi Ali Sedâd Bey'e dil bilgisi, kozmografya, astronomi öğretmesi için tutulan Mustafa Efendi'nin derslerini izledi. Fransızca öğrenmek için büyük bir istek duydu, İlyas Matar Efendi'den ders aldı. Sonraları "üstat" diyeceği Ahmed Midhat Efendi'nin eserlerini okudu ve etkisinde kaldı. Kardeşi Emine Seniye ile birlikte yazı hayatına atıldı. *Hanımlara Mahsus Gazete*'de ve zamanın dergilerinde "Bir Hanım" imzası ile yazdı. Fransızcadan çevirileri ve tarih alanında araştırmaları da vardır. Babası Halep'e tayin edilince ailesi ile birlikte oraya gitti. Tanınmış romanı *Udi*'yi orada kaleme aldı. Matmazel Alpha ile Fransızca, matematik, tarih, felsefe ve edebiyat çalıştı. Ağabeyi Ali Sedâd Bey için konaklarında hazırlanan laboratuarda kimya deneyleri yaptı. Ahmed Cevdet Paşa Suriye Valiliğine atanınca, aile çocukların öğretmeni İlyas Matar Efendi'yle birlikte Şam'a gitti. Fatma Aliye Hanım orada, Osmanlı haremini görmek isteyen ve bunun için evlerini ziyaret eden gezgin eşlerine refakat edip çevirmenliklerini yaptı. 1878'de, II. Abdülhamid'in yaverlerinden Yüzbaşı Faik Bey ile evlendirildi.

Fatma Aliye Hanım ayrıca, *Tercümân-ı Hakikat, Hanımlara Mahsûs Gazete, Mâhâsin, Ümmet, İnkılâb* adlı gazete ve dergilerde, İslâmiyet'in aydınlık döneminde olduğu gibi kadınların hak ettiği konuma gelmesini, kadın erkek ayrımı yapılmadan bilimden herkesin yararlanmasını, İslâmiyet'te kadının eğitimini engelleyici bir buyruk bulunmadığını savunan yazılar yazdı. Güçleşen geçim koşulları nedeniyle kadınların çalışma yaşamında yer almalarının zorunluluğu, çok kadınla evliliğin ve kadınların örtünmesinin İslâmiyet'in bir buyruğu olmayıp toplumda yerleşmiş bir gelenek olduğu ve kadınların sadece çocuk doğuran varlıklar olmayıp üretken olmaları gerektiği yazılarında işlediği diğer konulardır. Bu denli yoğun yazı yaşamını, 1900 yılında Nimet, 1901 yılında da Zübeyde İsmet adlı iki kız çocuğu daha dünyaya getirmesini engellemedi. Kadınların yüksek eğitim kurumlarına girme hakkını elde edemedikleri ve

Fatma Aliye

bu açığın konferanslarla kapatılmaya çalışıldığı yıllarda, Fatma Aliye Hanım da kadınlara konferanslar verdi. Bu konferanslarında eğitimin okullarda düzenli bir biçimde yapılmasının gerekliliğine değindi. Kadın-erkek eşitliğini ve kadınların eğitilerek çalışma yaşamına katılıp üretken olmalarını, ailenin yükünü erkekle birlikte omuzlamalarını savundu. *Namdâr-ı Zenân-ı İlâmiyân*'da (Malûmât gazetesi, 5 Safer 1317-10 Şevval 1318) ünlü İslâm kadınlarının yaşam öykülerini, *İstilâyı İslâm*'da (Musavver Fen ve Edebiyat Mecmuası, 29 Şevval 1317-17 Mayıs 1318) İslâmiyet'in dünyada hızla yayılma nedenlerini anlattı.

Fatma Aliye Hanım düzyazının yanı sıra şiirler de yazdı. Gazete ve dergilerde yayımladığı yazılarında değindiği toplumsal sorunlardan başka sevgi, vatan uğruna fedakârlık, vatan sevgisi, terbiye, Tanrı sevgisi gibi temaları da şiirlerinde işledi. Fatma Aliye Hanım'ın, eserleri ve yazıları yurtiçinde olduğu kadar yurtdışında da ilgi uyandırdı. Eserlerinden *Nisvân-ı İslâm*'ı Nazime Roukié 1894'te ve Rus Türkolog Madam Olga de Labedeff, Madam Gülnar adıyla, tarihsiz olarak, *Udi*'yi de Gustave Séon 1900'de Fransızcaya çevirdiler. *Nisvân-ı İslâm* İngilizceye ve 1309'da Arapçaya çevrildi. Romanlarının değil ama diğer eserlerinin kalıcı olabildiği kabul ediliyor.

Annelik ve yazarlık uğraşının yanı sıra sosyal hizmetlerde de etkinlik gösterdi. 1897 Türk-Yunan Savaşı şehitlerinin aileleriyle gazilere yardım amacıyla *Cemiyet-i İmdâdiye*'yi kurdu, bağış topladı. Bu çalışmalarını II. Abdülhamit 1899 tarihinde ödüllendirdi. Hilâl-i Ahmer Cemiyetinin ilk kadın üyesidir. Trablusgarp ve Balkan Savaşı şehitlerinin aileleri ve gazilerine yardım toplanması çalışmalarına da katıldı, gösterdiği başarı nedeniyle Hilâl-i Ahmer Cemiyetince 1915 yılında bir madalya aldı. Ahmet Midhat Efendi'nin Fatma Aliye üzerine *Fatma Aliye Hanım Yahud Bir Muharrire-i Osmaniye'nin Neşeti* (1893) adlı bir incelemesi vardır. Feriköy Mezarlığında gömülüdür.

"Roman, anı, tarih, felsefe türlerinde eserleri olan, gazete ve dergilerde yazılar yazan Fatma Aliye Hanım'ın sanat anlayışı Tanzimat Edebiyatı'nın genel özelliklerinden ayrılmaz. Kullandığı dil, betimleme ve ruhsal çözümleme bölümleri dışında sadedir. Tarih ve felsefe türündeki eserlerinde ve bazı gazete ve dergilerde çıkan yazılarında ise sade dil özelliğinden uzaklaşmıştır. Romanlarında olaylar karşısında gözlemci olarak kalmamıştır. Zaman zaman kahramanların arasına karışarak sorunlara çözüm bulmaya çalışması, olayın akışı sırasında inanılmaz rastlantılara yer vermesi, olayı durdurarak açıklama yapıp bilgi vermesi üstadı Ahmed Midhat Efendi'nin etkisinde kaldığını gösterir.

"Fatma Aliye Hanım, eserleriyle, yazılarıyla, konferanslarıyla ve yaşam biçimiyle kadın haklarının kazanılması yolundaki çabalara katkıda bulunmuştur. Bunu savunurken o yıllarda yaygın olan görüşlerden sadece birinin savunusu yapmamıştır. Ne yalnız Batı kültüründen yanadır, ne de Doğudan. Çağdaş bazı aydınlar gibi o da İslâmiyet'i yadsımamıştır. İslâmiyet'in bilimsel ilerlemeye engel olmadığı görüşündedir. Ona göre, uygar bir düzeye ulaşmak için, hem Doğu kültüründen, hem de Batı kültüründen yararlanmak gerekir." (Mübeccel Kızıltan)

"Dönemin öncü yazarı Ahmet Midhat Efendi'den büyük destek gören Fatma Aliye, yapıtlarında özellikle kadının modernizasyonu ile ilgili yeni –ve modernite projesi içinde anlamlı– yaklaşımlar sunar. Gerçi kadının modernizasyonu olgusuna kendisinden önceki Tanzimat aydınlarınca hiç değinilmemiş olduğu söylenemez; ne var ki kadını, belki kendisinin de kadın oluşunun getirdiği imkânla, ilk defa başlı başına bir 'birey' olarak ele almaya çalışan Fatma Aliye'dir. Aynı konuya eğilen önceki yazarlarda pek görülmeyen bu endişe, Fatma Aliye'de fazlasıyla vardır. Nüket Esen'in değerlendirmesiyle, onun konu ilgisi, doğrudan 'bireyselleşme çabası içinde olan' kadınlardır. (...) Namık Kemal, Ahmet Midhat Efendi ve Fatma Aliye, her biri kendince küçük, yeni kapılar aralayarak, kadının modernizasyonu olgusu üzerinde düşünmeye başlarlar." (Tamer Kütükçü)

ESERLERİ:

ROMAN: *Muhâderât* (1892), *Refet* (1898), *Udi* (roman, 1898, yeni bas. 2002), *Levâyih-i Hayât* (h. 1315), *Enin* (yarım kalmış romanı, 1898), *Hayal ve Hakikât* (Ahmet Midhat ile, çev. Yahya Bostan, ilk basımı h. 1309, 2002).

ÖYKÜ: *Çıplak Güvercinler* (2005).

ARAŞTIRMA-İNCELEME-ANIMEKTUP: *Namdâran-ı Zenân-ı İslâmiyûn* (1892), *Mahmut Esat Efendi'nin Taaddüd-i Zevcâti'ne Zeyl* (1899), *Levâyin-i Hayat* (1899), *Tarih-i Osmani'nin Bir Devre-i Mühimmesi: Kosova Zaferi-Ankara Hezimeti* (1915), *Ahmet Cevdet Paşa ve Zamanı* (1912-1913), *Ahmet Midhat Efendi* (1994), *Garip Nine, İstilâyı İslâm, Nisvan-ı İslâm* (anı, h. 1309), *Ta'lim ve Terbiye-i Binam-ı Osmaniye, Taaddüd-i Zevcât* (Mahmut Esat'la birlikte), *Tedkîk-i Ecsâm* (h. 1317), *Teracim-i Ahvâl-i Felasife* (h. 1316), *Tercüme-i Ahval-i Selâtin.*

ÇEVİRİ: *Meram* (Georges Ohnet'den, "Bir Kadın" imzasıyla, 1896).

HAKKINDA: Ahmet Midhat Efendi / Fatma Aliye Hanım Yahud Bir Muharrire-i Osmaniyc'nin Neşcti (1893), Ömer Nida / Kadın Romancılarımız - Başlangıçtan Günümüze Kadar 1892-1991 (1991), Mübeccel Kızıltan / Öncü Bir Kadın Yazar: Fatma Aliye Hanım (Türklük Bilgisi Araştırmaları Fahir İz Armağanı I, 1991) - Fatma Aliye Hanım Yaşamı Sanatı Yapıtları ve Nisvan-ı İslâm (1993) - Divân Edebiyatı Özelliklerine Uyarak Şiir Yazan Kadın Şairler (Sombahar, s: 21-22, Ocak-Nisan 1994), Nüket Esen / Bir Osmanlı Kadın Yazarın Doğuşu (Journal of Turkish Studies-Türklük Bilgisi Araştırmaları Agâh Sırrı Levent Hatıra Sayısı I (Harvard: Harvard University Press, 2000), Fatma Aliye / Udî (2002), Münire Daniş / Udi - Fatma Aliye (Hece dergisi, Aralık 2002), Erhan Üstündağ / Latin Harfleriyle İlk Defa (Radikal Kitap, 4.11.2002), Tamer Kütükçü / Fatma Aliye'nin "Udi"sinde Kadın ve Müziğin Modernizasyonu (Varlık, Ekim 2004), M. Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004).

FAYDA, Mustafa

İslâm tarihçisi. 1943, Konya doğumlu. Konya İmam-Hatip Lisesi (1954), Konya Erkek Lisesi (1962), Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1966) mezunu. Memuriyet hayatına öğrencilik yıllarında din görevlisi olarak başladı. Bir süre Konya ve Ankara'da imam-hatip olarak görev yaptı. Bitirdiği fakültede 1967 yılında asistan olarak göreve başladı. Asistanlığı sırasında teziyle ilgili araştırmalarda bulunmak üzere bir yıl süreyle Medine'de bulundu. 1972 yılında *"İslâmiyet'in Güney Arabistan'a Yayılışı"* adlı doktora tezini tamamladı. Fransız hükümetinin burslarından yararlanarak bir yıl Paris'te kaldı. 1979'da doçent oldu. Bir süre Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde görev yaptı. 1985 yılında Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine profesör olarak naklen atandı. Burada 1997-2000 yılları arasında Dekanlık görevinde bulundu. Aynı öğretim kurumunda İslâm Tarihi Anabilim Da-

Mustafa Fayda

lında öğretim üyesi olarak görevini sürdürdü.

Makaleleri fakülte dergilerinde yer aldı. *Fütuhu'l-Buldan* çevirisiyle Türkiye Yazarlar Birliğinin 1987 Çeviri Ödülünü kazandı. *İslâm Tarihi* adlı eserin "Hz. Ömer'in Divan Teşkilatı" bölümünü yazdı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *İslâmiyetin Güney Arabistan'a Yayılışı* (1982), *Halid Bin Velid* (1990).

ÇEVİRİ: *Fütuhu'l-Buldan* (Belazuri'den çeviri, 1987).

FAZIL PAŞA

Şair ve yazar, devlet adamı (D. 1792?, Bosna – Ö. 11 Aralık 1882, İstanbul). Tam adı Mehmed Fâzıl Mustafa Nureddin Efendi'nin oğlu. Öğrenim gördükten sonra Edirne Müderrisliğinde (1823-24) bulundu. Bosna nakibü-l-eşraf kaymakamlığına (1826), Belgrad mollalığına (1833) ve Bosna vergi tahsildarlığına (1837) tayin edildi. Mirliva (sancakbeyi) rütbesi aldı (1837). İzmir Mutasarrıflığı yaptıktan sonra Bosna'ya geri döndü. Avusturya-Macaristan İmparatorluğunun Bosna-Hersek'i işgali (1878) nedeniyle İstanbul'a gelcrek son yıllarını burada geçirdi. *Vakit* gazetesinde yayımlanan ölüm ilânında doksan yaşında olduğu belirtilmiştir. Mezarı Üsküdar Mezarlığındadır.

Fazıl Paşa

ESERLERİ:

Dîvân-ı Eş'ar (Bir nüshası, Süleymaniye Kütüphanesi Halet Efendi nu. 703'dedir), *Zafernâme Tahmisi* (Eserin sonunda Zabtiye Müşiri Hüsnü Paşa'nın şerhi vardır. Türk Dil Kurumu Kütüphanesi Yazmalar 128/2 kısmındadır.), *Şerh-i Hakayık-ı Ezkâr-ı Mevlâna* (1866-67, *Evrâd-ı Mevlevî*'yi tercüme ve şerh ederek, sonuna çelebilerin biyografilerini, İstanbul'da ve diğer illerde bulunan mevlevîhânelerı ve şeyhlerini ekleyerck bastırdığı eserdir).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 3, 1979), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999), TDOE / TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

Fazlı Necip

FAZLI NECİP

Yazar (D. 21 Nisan 1864, Selânik - Ö. 19 Haziran 1932, İstanbul). İlk ve ortaöğrenimini Selânik'te tamamladı. Burada bir süre öğretmenlik yaptı. *Asır* (1896, sonradan Yeni Asır) gazetesini çıkardı. İstanbul'a gelerek Matbuat Umum Müdürü oldu (1909-12). Bu görevden uzaklaştırılınca Tütün Rejisi (Tekel) İdaresinde çalıştı. İttihat ve Terakki Partisinin çalışmalarına da katılmış olan Fazlı Necip, Cumhuriyetten sonra *Türk Hayatı* (1925) adlı bir dergi çıkarmıştı. Gazeteciliği ve romanları dışında tarih, coğrafya alanında yayımlanmış kitapları telif ve çeviri olarak kırk civarındadır.

ESERLERİ:

MEKTUP: *Mektûbat* (Beşir Fuat'la yazışmaları, 1888).

ROMAN: *Tebessüm* (1889), *Cani mi Masum mu* (1889), *Dilâver* (1902), *Menfâ* (1909), *Dehşetler İçinde* (3 cilt, 1909), *Küçük Hanım* (2 cilt, 1910), *Türk Kızı* (1925), *Saraylarda Mecnunlar* (1928), *Külhani Edipler* (1930).

BİLİMSEL: *Sanayi-i Cesime* (1887).

DİL: *Nev-Usul Sarf-i Osmani* (1895).

YILLIK: *Selanik Vilayeti Salnamesi 1307* (1892).

ÇEVİRİ: *Mebahis-i Muhtasara-i Fenniye* (1887), *Nişanlı Bir Kızın Jurnali* (1887), *Familya Çocukları I-III* (F. Sue'dan, 1887), *Erbab-ı Mütalaa ve Tahrire Vesaya-yı Sıhhıye* (1887), *Valideyi Arayınız* (Mme A. Ségalas'dan, 1888), *Coğrafyayı Tabiî ve Politiki* (1889), *Mufassal Cofrafyayı Umumî* (1891), *Gönül Facialarî* (1891), *Hayalperver Bir Kadın* (1892), *Arsen Lüpen* (6 kitap, 1910).

DİĞER: *Aile Bütçesi: Medeni Hayat Bilgileri* (1934).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 3), TBE Ansiklopedisi (2001).

FAZLÎ (Kara Fazlı)

Divan şairi (D. ?, İstanbul - Ö. 1564, Kütahya). Asıl ismi bazı kaynaklara göre Ali, bazı kaynaklara göre de Mehmed'dir. Halveti tarikatına bağlanan Fazli, döneminin ünlü şairi Zâtî'den destek gördü. Şehzade Mehmed'in sünnet töreninde okuduğu kaside ile Kanuni Sultan Süleyman'ın ilgisini çekti. Bu olaydan sonra Şehzade Mehmed, Şehzade Mustafa ve Şehzade Selim'in divan kâtipliklerinde bulundu. Kanunî döneminde görev yaptığı son makam Reissülküttaplık (Dışişleri Bakanlığı) oldu (1562).

Döneminin şairlerini anlatan tezkirelerde Fazli'nin şiirlerinden övgüyle sözedilir. Kaynaklarda var olduğu belirtilen *Divan*'ı bulunamamıştır. Bin civarında tasavvufî rubaisi vardır.

ESERLERİ:

Hümâ ve Hümâyûn (5000 beyitlik mesnevi), *Gül ve Bülbül* (Şehzade Mustafa'ya sunduğu bu mesnevisi en tanınmış eseridir. 1533'te tamamlandı. 1834'te Almanca çevirisi ile birlikte Peşte'de basıldı), *Naklistan* (Sadi'nin Gülistan'ı tarzında mensur hikâyeler).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999).

FAZLÎ-İ İLÂHÎ (Atpazarlı Osman)

Mutasavvıf, İslâm bilgini (D.?, Şumnu – Ö. 1690, Magosa / Kıbrıs). Celvetiyc tarikatı şeyhlerinden. İsmail Hakkı Bursevî'nin şeyhidir.. Tasavvuf ilminde yetiştikten sonra Şumnu, Aydos, Filibe ve İstanbul'da irşat ve tedris ile meşgul oldu. Hakkındaki bazı dedikodulardan dolayı Magosa'ya sürüldü, burada öldü.

ESERLERİ:

Misbâhu'l-Kalb, Mir'âtü Esrâri'l-İrfân alâ İcâzi'l-Beyân, Tecelliyât-ı Berkıyye, Hâşiye-i Şerh-i Fusûsi'l-Hikem.

FIKIH: *Tenkih Şerhi, Risâle-i İmâm Celdeki Hâşiyesi.*

FELSEFE: *Hanefiye Şerhi, Hidâyetü'l-Mütehayyirin, Mutavvel Hâşiyesi, Muhtasar-ı Meânî Hâşiyesi, Fethü'l-Bâb, Risâletü'r-Rahmâniyye.*

TEFSİR: *Lâyihatü'l-Berkıyye fî Keşfi'l-Hicâb ve'l-Estâr an Vücûhi Esrâri Ba'zi'l-Ehâdîsi ve'l-Âyât.*

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

FEDAİ, Celâl

Şair. 1972, Kayseri doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini burada tamamladı. İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi. Aynı bölümde yaptığı yüksek lisansını *"İsmet Özel'in Hayatı, Edebi Kişiliği ve Şiirleri Üzerine Bir İnceleme"* adlı tezle tamamladı (1998). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalında, Turgut

Uyar üzerine doktora çalışmasına başladı.

Şiir ve yazılarını *Hece*, *Merdivenşiir*, *Kitaphaber*, *Kitap-lık*, *Dergâh* dergilerinde yayımladı. Ali Ural ile beraber *Merdiveşiir* dergisinin editörlüğünü yürüttü. *Parmak ile Boyanmış* adlı şiir kitabı ile 2005 yılı Türkiye Yazarlar Birliği Yılın Şairi Ödülüne layık görüldü.

ESERLERİ (Şiir):

Şeytanın Günlüksüz Irgadı (2001), *İmtiyaz Sahibi* (2002), *Parmak ile Boyanmış* (2005).

HAKKINDA: Nihat Dağlı / Söyleşi: Ödül Bize Emanet Verilir (Zaman, 3.1.2006), Söyleşi: Yeni Şafak Kitap Eki (sayı: 2, Şubat 2006).

Celâl Fedai

FEDAİ, Harid

Şair, edebiyat araştırmacısı. 12 Ekim 1930, Lefke / KKTC doğumlu. Lefke İlkokulu (1943), Lefkoşe Türk Lisesi (1949) ve Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü (1953) mezunu. Liseyi bitirdikten sonra bir süre Kıbrıs Maden Şirketinde (CMC) çizim teknisyeni olarak çalıştı (1951-53). Gazi Eğitimi bitirince Baf Türk Kolejinde üç yıl öğretmenlik (1953-56) yaptı, sonrasında İstanbul'a gelerek İstanbul Üniversitesinde Türkoloji öğrenimi gördü (1956-60). Daha sonra Türk Öğretmen Kolejinde öğretmenlik ve Eğitim Müdürlüğünde müfettişlik (1960-62), Kıbrıs Radyo-Yayın Korporasyonunda Türkçe Program Amirliği (1963-64), Lefke Sancak Radyosu Müdürlüğü (1964-68) yaptı. 1969'da göreve başladığı Bayrak Radyosu Program Amirliği ve TV Müdürlüğünden 1983 yılında kendi isteğiyle emekli oldu. Girne Amerikan Üniversitesinde koordinatörlük (1992-93), Lefke Üniversitesi Araştırma Merkezinde araştırma üyeliği (1993-94) yaptı. 1994'ten itibaren Lefke Üniversitesinde, 2000'den itibaren de Doğu Akdeniz Üniversitesi Türk Dili Bölümünde öğretim görevlisi olarak hizmetini sürdürdü. Türk Dil Kurumunun Haberleşme Üyesi oldu.

CELAL FEDAİ

YARISINDAN BİR FAZLA

Kedi Zifir ile Turgut Uyar Divan'ı Peşinden

ey hışımım er geldin çekiştiriyordum seni bir güzel yazla
öncelerim kaldıysa ipte tümünü serdim nasılsa beyazla

burun deliklerinden şaraplar akan gemiler kaysın kızaklardan
ne kadarcık çeksem üç beş yudum kalacak yarısından fazla

şafak atarken kokuyor nefesler yine bildik sökecek demek
bütün gece yanıma kattılar titrememi zorla türlü infazla

o titretti ben diretmedim tek gözlü kediler vuruşuyordu
ne sâlâydı öyle tüm hocalar elenmiş kan içtiler niyazla

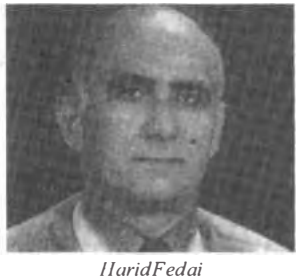
yarın ucundaysa birdir bir tutam perçemle bir tutam şiir
ustam çalsın yeter oynarını dedim keçiyle tilkiyle kurnazla

uykusundan önce uygun biriyle uyarıp everdim dilimi
edebimle yattım o kalkmış benden önce bir küfürbazla

ustan ölmüş dediler kalk sen sat handiyse ışımada gün
kaş gözle yekindim kireçlenmiş baldırımla bin bir nazla

celâl adın andırsa da cemâli mahsusdan kanatırsın şiiri
sevsin dilini hışmın kan kaybı var diye kesme emmeyi

(*İmtiyaz Sahibi*, 2002)

HaridFedai

1984 yılından itibaren makaleleri; *YeniKıbrıs* (1984-90), *Söz* (1986), *Varlık* (1987), *Kültür Sanat* (1992, 1994-95) dergilerinde yayımlandı. 1987'de Lefkoşa Türk Bankası Kültür-Sanat Ödülünü Haşmet Gürkan'la paylaştı. 1988'de Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırma ve Uygulama Merkezi Bilim Ödülünü aldı. İstanbul'daki Türk Kültürüne Hizmet Vakfının Türk Dünyası Türk Dili Şeref Ödülünü Mart 2002'de aldı. Eserlerinin bir bölümü T.C. Kültür Bakanlığınca yayımlandı. Özellikle Kıbrıs Türk kültürü üzerine yaptığı araştırmalarıyla tanındı. 1987'den bu yana Kıbrıs, Türkiye ve başka ülkelerde ulusal ve uluslararası birçok kongre ve toplantılara katılarak bildiriler sundu; gerek Kıbrıs, gerekse Türkiye'de araştırma-inceleme yazıları yayımladı. Ahmet Peykân takma adıyla yayımladığı taşlama-mizah şiirleriyse henüz bir kitapta toplanmadı. *Adsız Kitap* adlı incelemesi İngilizceye çevrildi.

"Harid Fedai, şiirlerini İpekçeler, Başkacalar, Eskiceler başlığı altında üç bölümde toplamış. Şiirlerin büyük bir bölümünün toplandığı ilk bölümde şairin İpek Hanım için yazdığı lirik şiirler yer alıyor. İkinci bölümdeki 'İznik Destanı' adlı şiir Harid Fedai'nin geleneksel şiirimizi iyi bildiğini, Türk şiirinin dünden bugüne sesini iyi yakaladığını gösteriyor. Kitabın son bölümünde taşlamalar yer alıyor.

"Harid Fedai'nin şiirlerinde Kıbrıs'tan, Akdeniz'den, Anadolu'dan, Balkanlar'dan renkler, kokular, duyarlıklar, tarih ve insan var." (Dinçer Kaya)

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Kıbrıs'ta Masum Millet Olayı* (1986), *Kıbrıs Müftüsü Hilmi Efendi - Şiirler* (1987, ilaveli 2. bas. 2000), *Kıbrıslı Aşık Kenzi Divanı I-II-III* (1989, 1993), *Ruh-i Mecruh* (Bekir Azgın'la birlikte, 1993), *Fethiye-i Cezine-i Kıbrıs - Piri Efendi* (1997), *Kıbrıs Sanayi Mektebi* (1997), *Adsız Kitap - Müsevvidzade Osman Cemal Efendi* (ortak çalışma, 1997), *Lefkoşa Mevlevihanesi* (ortak çalışma, 1997),

HARİD FEDAİ

SALAMİS MAVİSİNDE TEN SICAKLIĞI

Leylakların açtığı mevsimde
Bir kadın görmüştü Kızılay'dan geçerken
Baktı: Akdeniz mavisi sinmiş gülümsemesine
Göz süzmeler yetecekti dostluğa.
Mutlu ayrıldı adam düşler kurarak...

Bir kez de Karpaz yollarında bulmuştu onu
Karetta Karetta'ların sahilinde
Kumsalda soyunmuş, denize giriyordu
Bir kayaya bağdaş kurup bekledi
Güneş battı batacak, deniz şafak renginde:

Az sonra çıktı sulardan ağırdan ağırdan kadın
Ve savurdu saçlarını damlacıklar uçlarından akarak
Eller kavuşuk bacaklar kısık Giysilerine uzandı heman
arkası yola dönük.
Çıplak tende erginliğin balkıması...

Adamın seslenmesiyle irkildi
azacık boydan kısa kadın
Sonra gülümser gibi...
Kimin nesiydi, neydi
Ama iki candılar şimdi
Mutlu olmalarına yeterdi.

Bağaz'daki Kemal'in Yeri'nde
denize bakarak düş kurdular
İçleri içlerine sığmadı
Anastasi oynadılar bir ara
kağıtlarda yüzlerini görerek
Kadının lüle lüle idi saçları

şavk vurdukça kızıla çalan
Tül gerili dimdik göğüs uçları
Koyağına deli yürek çağrılı...
Koçyat idolleri gibiydi yüzü
Ve sıcacık elleri vardı
çağlar ötesine sürükleyecek denli...

Evlerine gitmek istemediler
Salamis'in denize bakan kovuklarında
bağdaş kurup oturdular yüzyüze - bilmem kaç saat
Geceyarısına doğru çalı-çırpı ateşi
Güzelim burup kokuları doyumsuz
Ve düş denizinde kürek çekmeler...

Sarmaşdolaş oldular kumlarda
En derin uykulardan
en güzel rüyalarla uyandılar
Şafak attı atacak
Salamis denizi maviye kesmiş
Dalgacıklar çakıllarla oynaşta.

Ayakları gelişigüzel sürükledi onları
Heykelleri dokunarak selamladılar
Taş dudaklar oynarken sevda ezgileri yayıldı dört yana.

O gün bugündür kadın
Salamis mavisine tutkun!
1 Mayıslar buluşma günleri artık
Efsane yinelemeli, masal sıralamalı
Hepsi de Akdeniz'in üstüne.
Kumlarda sarmaşdolaş...
En güzel uykular, en güzel ruyalarla...

Salamis mavisinde ten sıcaklığı!

16 Mart 2002 Lefkoşa.

Kıbrıs Tarihi - Ziwer Bey (1999), *Hatıralar / Fadıl Niyazi Korkut* (ortak çalışma, 2000).

ŞİİR: *Koza* (1997).

DERLEME: *Kıbrıs Efsaneleri - Hikmet Afif Mapolar* (1997).

YAYINA HAZIRLAMA: *Handi Divanı I* (2003), *Cümel-i Müntehabe-i Kemal / Kemal'den Seçmeler* (2003), *Kıbrıs Türk Kültürü Bildiriler* (2003), *Kaytaz-zade Mehmed Nazım / Yadigar-ı Muhabbet* (2004).

Harid Fedai

ANTOLOJİ: *Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi* (1997).

ÇEVİRİ: *Zenda Mahkümları* (Anthony Hope'dan, 1952), *Dr. Hafız Cemal Lokmanhekim / Anı-Yaşantı* (2001).

HAKKINDA: Dinçer Kaya / Harid Fedai'den "Koza" (Cumhuriyet Kitap, sayı: 446, 3.9.1998), Soyalp Tamçelik / "Fethiye-i Cezire-i Kıbrıs" (Bilge dergisi, sayı: 21, Yaz 1999).

FEHİM (Fehim-i Kadîm)

Divan şairi (D. 1627, İstanbul - Ö. 1648, Ilgın). Asıl adı Mustafa'dır. Kendinden sonra gelen şair Fehim'den ayırd edebilmek için Fehim-i Kadim adıyla, Mısırlı babasının mesleğinden dolayı da Uncuzade lakabıyla anılır. Mısır'a vali olarak atanan Eyüp Paşa ile birlikte kâtiplik görevinde Mısır'a gitti. Kudüs, Mekke ve Medine'de bulundu. Paşa'nın gözünden düşünce yoksul bir hayat yaşamaya başladı. Yeniçeri Ağası Nevali Mehmet Bey'in yardımıyla İstanbul'a dönmek istedi. Ilgın yakınlarında iken yolda hastalanarak öldü.

Kelime seçişi, anlatımındaki lirizmin güzelliği ile çağdaş şairler arasında seçkin bir yer aldı. Şiirlerinden oluşan küçük bir *Divan*'ının yanı sıra *Şehrengiz* adlı bir mesnevisi vardır. Leskofçalı Galip, Hersekli Arif Hikmet, Yenişehirli Avni ve Namık Kemal, Fehim-i Kadîm'in şiirlerine nazireler yazdılar. *Fehim Divanı*, S. Nüzhet Ergun tarafından 1934'te bastırıldı.

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999).

FEHİM, Ahmet

Bkz. AHMET FEHİM

FEHİME NÜZHET

Şair ve yazar (D. ? - Ö. 13 Ekim 1925, İstanbul). Hacı Davûd Han soyundan Hakkı Paşa'nın kızıdır. Yemen Valisi İsmail Hakkı Paşa ile evlendi, bu evlilikten Servet-i Fünûn dönemi şairlerinden Celal Sâhir Erozan (1883-1935) doğdu. Evliliği yürümediğinden boşandı, Muallim Mehmed Ali Bey'le ikinci evliliğini yaptı.

Özel öğrenim görerek yetişti. İstibdat yönetimi zamanında çevresinde aydın kadınları toplayarak bu yönetimin yıkılması için çalıştı. Meşrutiyet döneminde ortaya çıkan ilk kadın hareketinin öncüleri arasında yer aldı. Balkan Savaşı ve Birinci Dünya Savaşı yıllarında İstanbul'daki sosyal yardım faaliyetlerine katıldı, hastanelerde hastabakıcılık yaptı. Mütareke yıllarında köşesine çekildi. Zatürreeden öldü.

Yeterli eğitim almadığı halde yetenekli biri olduğundan Divân Edebiyatı geleneğine uygun olarak küçük bir divan oluşturacak kadar gazeller, şarkılar yazdı. Şarkılarının çoğu, zamanının bestecileri tarafından bestelendi. Ahmed Muhtar, düzenlenmiş bir divanı olduğunu ve bunu Muallim Nâci'nin görüp beğendiğini yazdı. Ayrıca yayımlanmış iki tiyatro eseri olduğu belirtilmektedir. Oyunları yaşadığı dönemde özel tiyatrolar tarafından sahnelendi.

ESERLERİ (Oyun):

Bir Zalimin Encamı (1908), *Adalet Yerini Buldu* (1910).

HAKKINDA: Ahmet Muhtar Begzâde / İkdam gazetesi (15 Teşrinievvel 1341), Metin And / Meşrutiyet döneminde Türk Tiyatrosu (1971), TDE Ansiklopedisi (c. III, 1979), İbnül Emin Mahmut Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (1988), Mübeccel Kızıltan / Divân Edebiyatı Özelliklerine Uyarak Şiir Yazan Kadın Şairler (Sombahar, sayı: 21-22, Ocak-Nisan 1994), TBE Ansiklopedisi (2001).

FEHMİ (Meçik), Hafız Abdullah

Çocuk edebiyatçısı (D. 1869, Şumnu / Bulgaristan - Ö. 1945, İstanbul). İlk ve ortaöğrenimini sıbyan okulu, medrese ve 1885'te açılan rüştiyede (ortaokul) tamamladı. Öğretmenlik, kâtiplik, imamlık görevlerinde bulundu. Jön Türklerle ilişki kurdu, Türk Öğretmenler Birliğinin kurucuları arasında yer aldı. Türk okullarına İstanbul'dan okul kitabı getirilmesi yasaklanınca (1909) dokuz ders kitabı hazırladı. Öğretmenlik hakkı alınınca Almanya'da yükseköğrenim gören oğlunun yanına giderek orada birkaç yıl kaldı. Yeniden Bulgaristan'a dönmek istemesine Bulgar makamları izin vermeyince Türkiye'ye göç etti.

Yazıları İstanbul dergilerinden *Server-i Fünun, Maarif, Mektep* ile 1921'de çocuklar için çıkardığı, Bulgaristan Türklerinin ilk çocuk dergisi olan *Yoldaş*'ta yayımlandı.

ESERLERİ:

Cönk, Çeki Düzen , Hesap , Malumat-ı Vataniye.

HAKKINDA: Hayriye Süleymanoğlu Yenisoy / Bulgaristan Türk Çocuk Edebiyatından Örnekler (2002).

FELEK, Burhan

Gazeteci-yazar (D. 1889, İstanbul - Ö. 4 Kasım 1982). Üsküdar Ravzay-ı Terakki Rüştiyesi, Mülkiye İdadisi ve İstanbul Hukuk Mektebi (1911) mezunu. Devlet memuru olarak Evkaf İnşaat Başkâtipliği, Ticaret Vekâleti Hukuk Müşaviri muavinliği, İstanbul İaşe Müdürlüğü görevlerinde bulundu. İstanbul'da çeşitli liselerde Türkçe ve Fransızca, İstanbul Gazetecilik Enstitüsünde yazı hocalığı yaptı. Spora ilgi duyarak futbol hakemliği yanı sıra çeşitli spor kulüp ve resmî kuruluşlarının oluşmasında emeği geçti. 1907'de Anadolu Kulübünün kurucuları arasında yer aldı. Ali Sami Yen ve Yusuf Ziya Öney ile birlikte Türkiye İdman Cemiyetinin kuruluşuna önayak oldu. 1930'da Balkan Oyunlarını kurdu. Türkiye Olimpiyat Komitesi Başkanlığı ve Beden Terbiyesi Danışma Kurulu Üyeliği (1938-65) yaptı. Gazetecilik hayatına *Donanma* mecmuasında başladı. *Tasvir-i Efkâr* gazetesinde spor muhabiri olarak çalıştı (1918).

Türkiye'de ilk fıkra yazarları arasında yer alan Felek, fıkralarını 1925'ten itibaren *Vakit, Millet, Yeni Ses, Milliyet* ve *Tan*'da, en çok *Cumhuriyet* (29 yıl) ve yeniden *Milliyet* gazetesinde (1969-82) yayımladı. Yazılarında bol mizahi fıkralara yer vererek her seviyede okuyucuya seslenmek istedi. Uzun yıllar başkanlığını yaptığı İstanbul Gazeteciler Cemiyeti tarafından kendisine "Şeyhü'l-Muharrirîn" unvanı (28 Şubat 1976), ölümünden sonra da adı bazı spor salonlarına verilmiştir.

ESERLERİ:

FIKRA-ARAŞTIRMA-GEZİ-ANI: *Hint Masalları* (Hindistan izlenimleri, 1944), *Adem'den Bugüne Büyük Aşklar* (1945), *Felek* (fıkralar, 1947), *Vatandaş Ahmet Efendi* (mizahî hikâyeler, 1957), *Eski İstanbul Hikâyeleri* (1971), *Yaşadığımız Günler* (anı-hikâye, 1974), *Nasrettin Hoca* (1982).

ÇEVİRİ: *Don Camillo* (Giovanni Guarechi'den, tüm serinin çevirisi), *Melek Hanımın Aşkı* (oyun, Jean Wernell'den uyarlama, İstanbul Şehir Tiyatrosunda sahnelendi).

Burhan Felek

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

FENÂRÎ (Alâeddin Ali)

Devlet adamı, mutasavvıf, şair (D.?, İstanbul - Ö. 1497, Bursa). Ünlü bilgin Molla Fenârî'nin torunu. Şiirlerinde Gammî mahlâsını kullandı. Tahsilini tamamlamak için Orta Asya ve İran'da uzun bir seyahattan sonra memleketi olan Bursa'ya döndü. Bundan sonra Fatih Sultan Mehmed tarafından Kazaskerlik göreviyle taltif edildi. Din ilimlerinin yanı sıra matematik alanında da kendini yetiştirdi. Tasavvuf ilminde Zeyniyye okuluna mensuptur. Ders vermekle çok meşgul olduğu için fazla eser vermedi. Kabri Bursa'da, Dedesi Molla Fenârî'nin türbesindedir.

ESERLERİ:

Şerh-i Kâfiye, Tecnîs Şerhi.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

FENDOĞLU, Hasan Tahsin

Araştırmacı-yazar. 1955, Elazığ doğumlu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi (1978). Bir süre serbest avukatlık yaptı. Yüksek lisans derslerini Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde verdikten sonra, yüksek lisans tezini Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde tamamladı. Doktora tezini 1992 tarihinde İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde tamamlayarak Kamu Hukuku Doktoru unvanı aldı. 1995'te doçentliğe, ardından profesörlüğe yükseldi. Dekan yardımcılığı ve Kamu Hukuku Bölüm Başkanlığı görevlerinde bulundu. Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesinde lisans ve yüksek lisans düzeyinde hukuk bilimine giriş, Türk hukuk tarihi, siyasi tarih, Türk anayasa hukuku tarihi, Türk kamu hukuku tarihi ve Avrupa Birliği hukuku bağlantılı konular; Sosyoloji Bölümünde siyaset sosyolojisi ve kurumlar sosyolojisi, Polis Okulunda anayasa dersleri okuttu.

ESERLERİ:

Türk Anayasa Hukuku Tarihinde Yargı Bağımsızlığı (1996), *Türk Kamu Hukuku Tarihinde Kölelik* (1996), *Hukuk Bilimine Giriş* (1997), *Hukuk Tarihimizde Temel Haklar, Türk Anayasa HukukundaYargı Bağımsızlığı* (1997), *Devlet-Diplomasi ve İnsanın Özgürlük Mücadelesi* (1999), *Türk Hukuk Tarihi*

(2000), *Modernleşme Bağlamında Osmanlı-Amerika İlişkileri* (2002).

HAKKINDA: Hasan Tahsin Fendoğlu / Modernleşme Bağlamında Osmanlı-Amerika İlişkileri (2002).

FENNÎ (Mehmet Said)

Şair ve hattat (D. 1850, Yozgat - Ö. 6 Temmuz 1918, Ankara). Divan şairlerinin son temsilcilerindendir. Taşrada yaşaması nedeniyle yeterince tanınmadı. Şairliğinin yanı sıra hattatlığı da vardır. Günümüz şairlerinden Osman Serhat Erkekli'nin beşinci kuşaktan dedesidir. *Divan*'ı 1996 yılında Dr. Ali Şakir Ergin tarafından hazırlanarak yayımlandı: *Yozgatlı Mehmed Said Fennî Divanı* (Ankara, 1996). Ayrıca Câmî'den *Baharistan Tercümesi* vardır.

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999).

FERAH, Feride

Şair. 3 Aralık 1958 Gölmarmara / Manisa doğumlu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Uzun zaman mesleği ile ilgilenemedi; sonraki yıllarda Manisa'da serbest avukat olarak çalıştı. Ege temalı şiirlerinden oluşan *Ege* adlı şiir kitabı 2003 yılında yayımlandı.

HAKKINDA: Bizim Ece 2002 Şairler Antolojisi (2002), Ahmet Otman / Bizim Ece Şairler Antolojisi 2003 (2003).

FERİDE FERAH

İÇTEN

Bir dağlar anlar beni
Bir de dağlar arasından görünen hilal
Yenilmenin tadına doyulmaz hüznüdür ki
Kırık dökük bir sandal
Açılırım o sandalla yüreğimin fırtınalı okyanuslarına
Kimseler bilmez, orada bir masal var
Bir içilmez esrar
Ne sıyırırım üstündeki tül örtüyü
Ne görünür içim
Siz nasıl hissedersiniz
Nasıl yansır gönül aynanıza aksim
Ben mavi hülyalı dalgalarla
Dünyaya kafa tutun bir GÜLÜMSEYİŞİM....

Feride Ferah

FERİDE FERAH

EŞYADA SEVDA

Yiten aşkla birlikte yitirdi eşyalar büyüsünü
İpek işli gümüş nakışlı tül örtüde
Görülmez artık sevdalı bir kürdün düğünü
Bir cadı dökerek sihrini altınların üstüne
Dumanlı bir kara büyüyle bepsini bakıra döndürdü
Elmaslar camdan kalp, yakut taşlı gül yüzüklerde
Kaybetmiş aşk o kızıl dağdalı gülünü
Çiçeklerde sararmış bir bahçenin soğuk hüznü
Sevginin sıcaklığını iletmez artık, kırılmış yüreklere
Yollar çıkmıyor yok sonunda sevdalı bekleyene
Fallarda kararmış gönül, kara bir telve güzelim elmalarda
Evler viran, odalar zindan mallardan gelen sevinç nerede
Kitaplar sembol, ifadesiz ve hissiz aşk hikayelerinde
O tanık fotoğraflar çaresiz bir yangının külünde
Bir şişe kırmızı şarap saklayarak büyük aşkı
Aşkın ölümsüzlüğü için yinede direnecek yıllar yılı

Aşk biter geride bir acı kalır
O acıda bir gelinin beyaz gözyaşı kalır
Gelin çiçeklerinin bırınkarak kabri üstüne
Aşkı unuttum toprağa gömdüm sanır
Sevda gömülmez o en büyük mutluluktur ki
Yaşayamaz nice insan, kendini malla eşyayla kandırır
Yaşıyanda sevdanın eşyaya vurmuş büyüsüne aldanır

FERAH, Tülay

Romancı. 2 Kasım 1954, Harran / Şanlıurfa doğumlu. Çamlıca Kız Lisesi mezunu. Özel kurslarda resim, tiyatro ve briç dersleri aldı. Resim sergileri açtı, tiyatro dersleri verdi, briç hocalığı yaptı. Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir. Çalışmalarını İstanbul'da sürdürüyor.

İlk öyküsü 1981 yılında *Edebiyat '81* dergisinde yer almıştı. Sonraları *Varlık, Gösteri, Cumhuriyet Dergi, E, Karşı, Kıyı, İnsancıl, Playboy* dergilerine de öyküler yazdı. Denemeleri *Türk Dili Dergisi*'nde yayımlandı. İlk romanlarıyla da olumlu eleştiriler alan Tülay Ferah, ikinci romanını yayımladığı tarihten başlayarak romana ara verip çocuk öykülerine yöneldi. Daha sonra ardı ardına yayımladığı romanlar ve bu romanlarındaki yer yer gerçeküstücü ve ironik anlatımıyla dikkat çekti.

"Kırmızı Erik'te Tülay Ferah, her şeye dışardan bakan, her kişiye mizacına, yeteneğine, konumuna göre görev veren ve onları bağışladığı yaşamın her katmanında dolaştıran, mutluluk, mutsuzluk üreten kaynaklara uğratan klasik bir yazarın yolundan gitmemiş, anlatma sorununu romanın kıyısında, köşesinde olan bitenleri; kıpırtıları, devinimleri, ilişkilerdeki yükseliş ve alçalışları, olaylardaki derinlikleri, sığlıkları... ve bunlara kendi duygularını, düşüncelerini, kıstırıldığı aralıkları, izlenimlerindeki canlılıkları ekler. Çevresindeki kişilerin bedenlerinde, ruhlarında baş gösteren bozuklukları, oraları yangın yerine çeviren ateşleri kurcalar, ateşlerin uçlarında patlayan tomurcuklardan fışkıran filizleri bir çiçek gibi işler. Mutlulukları, mutsuzlukları doğuran nedenlere eğilir." (Muzaffer Buyrukçu)

Tülay Ferah

"Gidersen Ölmem de bir roman. Tülay Ferah romanında kadın - erkek ilişkisini irdeliyor. Yalın ve doğal. Olduğu gibi, dürüst bir tavırla; öte yandan ince bir ironiyle yazmış, bu da romandaki olguyu olumlu yönde etkileyerek yumuşatıyor." (Nevra Bucak)

ESERLERİ:

ROMAN: *Sinek Olmak Zor Şey* (1985), *Sıcak* (1987), *Kırmızı Erik* (2000), *Erkek* (2000), *Mayo mu Osmanlı mı?* (2001), *Aşk Minyatürleri* (2002), *Gidersen Ölmem* (2005).

ÇOCUK ÖYKÜSÜ: *Ebemkuşağı* (1991), *Okullu Melekler* (2002).

HAKKINDA: Muzaffer Buyrukçu / Kırmızı Erik (Cumhuriyet Kitap, 13.4.2000), Nevra Bucak / Roman, Erkeğin Analizi (Cumhuriyet Kitap, 24.8.2000), THE Ansiklopedisi (2001), Mayo mu Osmanlı mı? (Kitap Rehberi, Aralık 2001), Halim Çiftçi / Mayo mu Osmanlı mı? (Cumhuriyet Kitap, 15.8.2002), Turhan Günay / Okurlara (Cumhuriyet Kitap, 8.11.2002), İsmet Kemal Karadayı / Okurunu Uçurmaya Çalışan Bir Yazar: Tülay Ferah - Ahmet Telli / Mayo mu Osmanlı mı - Zafer Yılmaz / Aykırı Tiplerin Sonsuz Arayışları (Cumhuriyet Kitap, 15.11.2001), Aşk Minyatürleri (Cumhuriyet Kitap, 5.12.2002), Nur İçözü / O Kadar da Kolay Değil! (Cumhuriyet Kitap, 8.1.2003), Nevra Bucak / Romancının Merak Edilmesini Değil de Yazdıklarının İzinin Sürülmesini İsterim (Cumhuriyet Kitap, 6.1.2005).

FERAİZCİZÂDE MEHMED ŞAKİR

Oyun yazarı (D. 1853, Bursa - Ö. 9 Eylül 1911). Özel öğrenim görerek yetişti. Arapça, Farsça ve Fransızca öğrendi. Henüz onbeş yaşında iken Bursa vilayeti Mektubî Kaleminde memurluğa başladı (1867). 1870'te aynı kalemde mümeyyiz oldu. *Hüdavendigâr* gazete ve matbaası müdürlüğü (1872-98) ve Bursa Mülkiye İdadisinde edebiyat ve ahlâk öğretmenliği (1892-97) yaptı. 1883'te kurduğu özel basımevi *Nilüfer* (Bursa'nın ilk dergisi, 1885-91, 60 sayı) ve *Gündoğdu* (1894) dergilerini çıkardı. Ahmet Vefik Paşa'nın Bursa valiliği (1892-97) sırasında sürdürdüğü tiyatro çalışmalarına yardımcı oldu. Bursa'daki Fasulyaciyan Kumpanyası oyuncularına Türkçe diksiyon ve edebiyat dersleri verdi. Kırklareli Tahrirat Müdürlüğünde (1902-11) görev yaptı. 1911'de Niğde'ye atanınca görevinden ayrılıp Bursa'ya döndü ve aynı yıl kalp durması yüzünden öldü.

Dergilerde çıkan yazılarında Batı ve Doğu kültürleri arasında bir denge kurmaya çabaladığı görüldü. Diğer Tanzimat yazarları gibi İslâm ve Batı kültürü arasında bir denge gözetti. Yazı çalışmalarını dil ve tiyatro üzerine topladı. Türkçenin sadeleşmesi ve yabancı sözcüklerden arınması idealine bağlandı.

Ahmet Vefik Paşa'nın adaptasyon çalışmalarından etkilenerek altı tane oyun yazdı. Oyun yazarlığı, bazı edebiyat ve tiyatro tarihçi ve eleştirmenleri tarafından "bir Türk Molière'i" (Cevdet Kudret, Behçet Necatigil), *"Duru Türkçe yazmış bir Tanzimat Molière'i"* (Metin And) nitelemeleriyle övgüye değer bulundu. Eleştirmenler övgülerini, Feraizcizâde'nin oyun tekniğinde gösterdiği ustalık kadar kullandığı dille Türkçeyi sadeleştirme çabalarına yaptığı katkıya dayandırdılar.

"Olayların örülüşünde, karakterlerin canlandırılışında ve kendi çağının töre ve düşüncelerinin verilişinde üstün bir başarı gösteren yazar, konuşma dilini bütün incelikleriyle kullanmıştır. (...)

"Feraizcizâde, Batıdan alınan çerçeve içinde kendi töre ve düşüncelerimizi vermek; karagöz ve ortaoyunu gibi geleneksel oyunlarımızın öge ve yöntemlerini de bu çerçeve içinde yeni koşullara göre yeniden değerlendirmek bakımından, ulusal tiyatromuzun Şinasi'den sonra en önemli sanatçısı ve gerçek öncüsüdür." (Cevdet Kudret)

ESERLERİ (Güldürücü Manzaralar adı altında mizah): *İnatçı Yahud Çöpçatan* (1883), *İcab-ı Gurur yahud İnkılab-ı Muhabbet* (1885), *Evhâmi* (1886, latin harfleriyle C. Kudret tarafından, 1974), *Kırk Yalan Köse* (1886, *Yalan Tükendi* ile yeni basımı, yay.haz. Nevin Önberk, 1979), *Yalan Tükendi* (1886), *Teehhül Yahud İlk Gözağrısı* (1886), *İlk Göz Ağrısı Eski Türk Oyunları-5* (2002).

Feraizcizade Mehmed Şakir

Feraizcizâde'nin *Perseng / Sarf-ı Lisân-ı Âdemi, Sükûfe-Nisar-ı Zeban-ı Umumî ve Osmani* adlı el yazısı sözlüğü Millet Kütüphanesinde (Nu. 128) ve TDK kitaplığında bulunmaktadır. *İngilizlerin Kutb-ı Şimaliye Seyahat-ı Fevkaladeleri* adlı eseri ise bulunamamıştır.

HAKKINDA: Tahir Alangu / Feraizcizade Şakir Efendi (Türk Dili, c. 2, sayı: 16, 1953), Niyazi Akı / XIX. Yüzyılda Türk Tiyatrosu Tarihi (1963), M.N. Özön – B. Dürder / Türk Tiyatrosu Ansiklopedisi (1967), Metin And / Duru Türkçe Yazmış Bir Tanzimat Molière'i (Türk Dili, sayı: 228, 1970) – Feraizcizade M. Şakir ve Tiyatrosu (Türk Tiyatrosu, sayı: 41, 1971) – Tanzimat ve İstibdat Döneminde Türk Tiyatrosu (1972, s. 262, 327-332), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), Cevdet Kudret / Bir Türk Molière'i: Feraizci-zâde Mehmet Şakir (Devlet Tiyatrosu, sayı: 56, 1973) - Ulusal Tiyatromuzun Öncüsü: Feraizcizâde Mehmet Şakir (Devlet Tiyatrosu, sayı: 65, 1977) - Edebiyat Kapısı (1997, s. 461-473), Nurettin Albayrak / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 12, 1995), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), İlk Göz Ağrısı Eski Türk Oyunları-5 (Cumhuriyet Kitap, 31.10.2002).

FERÂİZÎZÂDE MEHMED SAİD

Tarihçi (D.? – Ö. 1835). Medrese öğrenimi gördü. Emir Sultan Caminde hatiplik yaptı. 2 ciltlik *Gülşen-i Maârif* adlı bir eseri vardır. Ölümünden bir yıl sonra basılan bu eserin ilk cildi genel dünya tarihini, ikinci cildi ise 1774'e değin gelen Osmanlı tarihini kapsar.

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. I, 1982).

FERDİ ABDULLAH EFENDİ

Mutasavvıf (D. ?, Turgutlu / Manisa - Ö. 1857, Fatih / İstanbul). Nakşibendî şeyhlerinden. Öğrenimini İstanbul'da tamamladıktan sonra müftülük yaptı. Bir hac ziyareti sırasında Nakşi şeyhlerinden Hindli Muhammed Can'a bağlandı. Bu zattan hilâfet (vekâlet) alarak memleketine döndü. Şeyhülislâm Arif Hikmet Bey tarafından Fatih'teki Emir Buharî dergâhı şeyhliğine atandı. Kabri bu dergâhın avlusundadır. Üç ayrı dilde şiirler yazdı.

ESERLERİ:

Dîvan, Salât-ı Meşîşe Şerhi, Âyât-ı Mensûha Tercümesi (Suyûti'den manzum olarak), *Kaside-i Bürde Şerhi.*

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

FERECİKÎ (Receb)

İslâm bilgini (D. ?, Fereceik - Ö. 1893, İstanbul). Hakkında yeterli bilgi yoktur. Öğrenimini İstanbul'da

tamamladı. Mezarı Üsküdar Karacaahmet Mezarlığındadır.

BAŞLICA ESERLERİ:

Tefsir-i Sûre-i Mutaffifin, Tefsir-i Sure-i Nebe', Şerhu Risâleti'l-Cedide alâ Kavâidi'l-Vaz'iyye.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

FERERA EFENDİ

Bkz. İSAK FERERA EFENDİ

FERGAN, Eşref Edib

Bkz. EŞREF EDİB

FERHAD, Hüseyin.

Bkz. HÜSEYİN FERHAD

FERHADOV, Naci

Şair. 1940, Dedeler (Dadovtsi) köyü / Eğridere (Ardino) / Kırcaali / Bulgaristan doğumlu. Lisenin son sınıfına kadar Eğridere'de öğrenim gördü. Sofya Üniversitesi Türkoloji Anabilim Dalını bitirdikten sonra *Yeni Hayat* dergisinde kadroya alındı. Birkaç yıl Rodoplar'da öğretmenlik yaptı. Sistemin isteğine uygun yazılar yazdı.

Şiir dünyasına *Halk Gençliği* gazetesinde basılan ilk şiiriyle (1957) giren Naci Ferhadov, bu ilk şiiriyle bile özgün sesi ve iç dünyasını şiirsel bir sıcaklıkla sergilemesini bildi. Bulgaristan Türklerinin hayatı, çileleri ve mutluluğu sanatçının işlediği başlıca konular oldu. Yeni dönemdeki şiirleri *Hak ve Özgürlük* gazetesinde yer aldı.

ESERLERİ (Şiir):

TÜRKÇE: *Dağlı ve Deniz* (Sofya, 1965), *Silk Yakandan Ölümü* (Sofya, 1995), *Ömrümün Dipnotu* (Sofya, 2000).

BULGARCA: *Yak Bacım Lambayı* (Sofya, 1977), *Arkası Gelecek Diyalog* (Sofya, 1980).

HAKKINDA: Hayriye Süleymanoğlu Yenisoy / Bulgaristan Türk Çocuk Edebiyatından Örnekler (2002), Sabahattin Bayramöz / Türkçenin Sarmaşıkları (2002).

FERİDUN BEY (Paşa)

Yazar (D. ?, İstanbul - Ö. 16 Mart 1583). Başdefterdar Çivizade Abdullah Çelebi'nin yanında özel öğrenim görerek yetişti. Sokullu Mehmet Paşa'nın özel kâtipliğinden sonra divan kâtipliğine, yine Sokullu'nun sır kâtipliğine getirildi. Nahçıvan ve Zigetvar seferlerine katıldı. Reisü'l-Küttap (1570), Nişancı (1573 ve 1581) olarak yönetimin üst kademelerinde görev aldı.

Nergisî ile birlikte en tanınmış Osmanlı münşîlerinden (nesir yazarı) olan Feridun Bey'in en ünlü eseri 1571'de III. Murad'a sunduğu *Münşeâtü's-Selâtin* adlı iki ciltlik eseridir. 19. yüzyılda iki defa (1818-19, 1857-58) basılan eserin önemi, Osmanlı Devletinin kuruluşundan III. Murad'ın tahta çıktığı (1574) döneme kadar 600 resmî belgeyi toplamış olmasından ileri gelmektedir. Bu belgeler padişahlar adına yazılmış hatt-ı hümayunlar, fermanlar, bunların cevapları, resmî haberleşme yazışmalarından oluşmaktadır. Ayrıca eserin baş tarafında devletin üst düzey yöneticilerine, padişahlara, vezirlere, resmî yazılarda dikkat etmeleri gereken hususlarda değerli bilgiler yer almaktadır. *Münşeâtü's-Selâtin*'in başlangıcında asıl konuya geçmeden önce *Miftahu'l-Cennet* başlıklı bir ahlâkî bölüm de bulunmaktadır.

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999).

FEROZ AHMAD

Bkz. EK BÖLÜM: AHMAD, Feroz

FERSAL, Sefa

Şair. 1960, Elazığ doğumlu. Balıkesir Necatibey Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü mezunu. Çeşitli il ve ilçelerde Türkçe öğretmenliği yaptı. İstanbul Üniversitesi Antropoloji Bölümündeki öğrenimini yarıda bıraktı. Yazı ve şiirleri 1988 yılından itibaren çeşitli dergilerde yer aldı.

"Fersal'in kötümserliği; umut ve umutsuzluk arasındaki dengesizliği yaka paça bol imli gezegenine taşımasıdır. Şiirlerinde özellikle 'Sevgili Düş Saati' adlı kitabı için konuşursak, iyilik ve kötülüğün sık sık birbirine dönüştüğü yani dolunayın dolduğu bir dizgeci dil yanıltıcısı olarak göçebeliğini mutlaklaştırıp edilgenleştirir. Ama bu edilgenlik düpedüz özgürlüğün kötürümlüğünü daha doğrusu kötülüğün ışıklanmasını açıklar." (Murat Üstübal)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Seni Bir Güle Armağan Ettim* (1990), *Partizanın Günlüğü* (1991), *Sevgili Düş Saatleri* (1992), *İffet Hanım ile Sabri Bey* (1997).

SEÇKİ: *Şiir Cumhuriyeti* (Sunay Akın ile, 1993).

HAKKINDA: Mehmet Çetin / Tanzimattan Günümüze Türk Şiiri Antolojisi (c. 4, 2002), Murat Üstübal / Fersal'in Şiirinde Varlığın Sınanışı (Üçra dergisi, Atölye: 11, Aralık 2003).

FERYADİ

Halk şairi (D. ? 1824, Sivas – Ö. 1904, Sivas). Sivas bölgesinde yaşadığı, halk arasında "Deli Derviş" diye anıldığı bilinmektedir. Sadeddin Nüzhet Ergun'un kendisinden aldığı bilgiye göre, Divriği'de yaşadı, Zongallı köyünde toprak sahibi oldu, seksen yaşlarında iken Kangal'a bağlı Mamas köyünde öldü. Şiirleri, *Bektâşi Şairleri ve Nefesleri* adlı eserinde yayımlanmıştır.

HAKKINDA: Vasfi Mahir Kocatürk / Tekke Şiiri Antolojisi (1955).

FERYADİ ÇAĞIRAN

Halk ozanı (D. 12 Ekim 1914, Baharözü köyü / Ulaş / Sivas - Ö. 11 Ekim 1987, Sivas). Asıl Adı Mustafa Çağıran'dır. Doğumundan bir ay önce ölen babasının adını aldı. Beş yaşında iken annesini de kaybedince yoksulluk içinde büyüdü. Dört kez evlendi. Birinci evliliği kısa sürdü. İkinci eşi ve kız çocuğunu kendisi askerde iken kaybetti. Bundan sonra iki evlilik daha yaptı. Rüyasında kendisine bâde sunan ve Çin'de yaşadığına inandığı *Güldane* isimli kıza âşık olduktan sonra şiire başladı. 1964 yılında Sivas'ta düzenlenen halk şairleri bayramına katıldı. Mahlası, Tahiyurt köyünden Has Sait Efendi tarafından verildi.

ESERLERİ:

Sivas'tan Sesler (1948), *Güldane* (yay. haz. Kutlu Özen, 1983).

HAKKINDA: Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

FERYADİ

NEFES

Otlar bitmiş viraneler yurdunda,
Ne acayip, ah eylemez sağlar, hey!
Kimi şad ü hürrem, kendi keyfinde,
Kimisine firkat gelmiş, ağlar, hey!

Nice kahramanlar vardı bu hana,
Kimisi şah oldu gitti zamana;
Benim deyi hükmederdi cihana...
Hâke yeksan oldu taht ü tuğlar, hey!

Şu çarh-ı gerdûna kanma, dekbazdır;
Evveli şadlıktır, bahardır, yazdır;
Âhiri vayvaylı bir ulu sazdır;
Vefîler, nebîler göçtü, inler, hey!

Türlü cevahirden alıp satardı,
Çimeninde lâl ü mercan biterdi;
Seher vakti bülbülleri öterdi,
Viran kalmış bahçelerle bağlar, hey!

Usandım feleğin âdelelerinden,
Doldurup verdiği badelerinden,
Sefîl Feryadî'nin dîdelerinden,
Ab-ı revan gibi yaşlar çağlar, hey!

FETHİ ABDÜLKERİM.

Bkz. BÜLBÜLCÜZÂDE (Fethi Abdülkerim)

FETHÎ ALİ

Bilgin, tasavvufçu (D. ? - Ö. 185, İstanbul). "Osmanbeyzâde" namıyla da tanındı. Farklı alanlarda birçok ilme ilgi duydu. Tasavvufi eğitimini Kuşadalı İbrahim Halveti'den aldı. İstanbul kütüphanelerindeki kitap isimlerini içeren bir kitap telifine başladıysa da ancak bir cildini tamamlayabildi. Müspet bilimlere dair yazdığı eserlerinde günümüzdeki bilimsel araştırmalara uymayan yönler varsa da yararlanılabilecek yönleri de vardır.

ESERLERİ:

el-Hayrü'l-Hasen fi Şerhi'l-Müteşâri'l-Müste'men, Teceme-i Kelâm-ı Erbain-i Hazret-i Ali, Hilye-i Sultânî, Sermâye-i Necât, İlm-i Tabakâti'l-Arz, Terceme-i Nesâyih-i Eflâtun, el-Âsârü'l-Aliyye fi Hazâini'l-Kütüb.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

FETHİ NACİ

Eleştirmen. 1927, Giresun doğumlu. Asıl adı İsmail Naci Kalpakçıoğlu. 1951'den itibaren Oktay Deniz takma adıyla da yazılar yazdı. 1953'te kullanmaya başladığı Fethi Naci imzasıyla ilk yazısı *Kaynak* dergisinde yayımlanmıştı (15 Aralık 1953, Ankara). İlköğrenimini Giresun Gazi Paşa İlkokulunda bitirdi (1939), Giresun Ortaokulunda başladığı ortaöğrenimini parasız yatılı olarak Erzurum Lisesinde tamamladı (1945). İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi (1949) mezunu. Burslu okuduğu için on dört ay Konya Ereğlisi'ndeki Sümerbank Bez Fabrikasında memur olarak çalıştı. Bu sırada İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinin asistanlık sınavını kazandı, ancak siyasi görüşleri nedeniyle bu göreve atanmadı. 1951'de Yüksek Tahsil Gençlik Derneği yöneticisi olduğu gerekçesiyle, derneğin diğer kurucu ve yöneticileriyle birlikte tutuklandı. İstanbul Sultanahmet Cezaevinde bir buçuk ay yattı. Türk Ceza Yasasının 141. maddesinden yargılandı, beraat etti. Serbest bırakıldıktan sonra kısa bir süre Giresun'da kaldı, sonra İstanbul'a yerleşti. Uzun süre İstanbul Ayvansaray'da Güven Çeltik ve Bulgur Fabrikasında muhasebe şefi (1950-58), Emayetaş Fabrikasında muhasebeci ve personel şefi (1959-65) olarak çalıştı. 1956'da yayımlanan *İnsan Tükenmez* adlı kitabından dolayı Türk Ceza Yasasının 142. maddesine göre hakkında açılan dava beraatla sonuçlandı. Siyasal görüşleri nedeniyle işine son verildikten sonra Gerçek Yayınevini kurdu (Haziran 1965). Edebiyatçılar Birliği Genel Sekreterliği görevini üstlendi (1967). O günden sonra yaşamını yayıncılık ve yazarlık yaparak sürdürdü.

İlk yazısı lise öğrencisi olduğu yıllarda (1943) *Erzurum* adlı yerel gazetede çıktı. Edebiyata *Yeşilgireson* gazetesi ve Halkevinin yayını olan *Aksu* dergisinde (1945-49) çıkan şiir ve eleştiri yazılarıyla girdi, daha sonra *İstanbul* ve *Yedigün* dergilerinde yazdı. Naci Kalpakçıoğlu imzasını Giresun gazete ve dergilerinde çıkan öykülerinde kullandı. Dönem dönem siyaset ya da edebiyat ağırlıklı konulara yöneldiği yazılarında, yönetimine katıldıkları *Yeryüzü* ve *Beraber* dergilerinde çıkan eleştirilerinde Oktay Deniz takma adını (1952-53) kullandı. Daha sonra babasının adını kendi adına ekleyerek, Fethi Naci adıyla yazmaya başladı; bu adla ilk yazısı *Kaynak* dergisinde (1953) çıktı. İlk kitabı *İnsan Tükenmez*'in (1956) Türk Ceza Yasasının 142. maddesine aykırı görülmesi nedeniyle, yedi buçuk yıl hapis istemiyle yargılandı (1958), beraat etti. *Dost* dergisinin 1959'da düzenlediği soruşturmada yılın en beğenilen eleştirmeni seçildi. 1962 yılında Türkiye İşçi Partisine giren Fethi Naci *Vatan* gazetesinde (1962) ve *Sosyal*

FETHİ NACİ

Cemal Süreya

(...) Nelerin altını çizerek daha iyi anlatabiliriz Fethi Naci'yi? Önce hemen belirtmeliyim. Naci'yi Türk edebiyatından bir an çıkarsak, o edebiyatın dengesi bozuluverir. Severi var, sevmeyeni, hatta düşmanları... Ama bu bir gerçek. Yanlışları da var belki. Ama bu bir gerçek; Fethi Naci'siz bir Türk edebiyatı, hele bir 1950 kuşağı, hele hele roman ve şiir düşünemeyiz. Karşıtlarından da örnek vererek bu yöntemin sağlamlığını ortaya koyalım: Attilâ İlhan'sız bir şiir, düşünülebilir mi? Asım Bezirci'siz bir İkinci Yeni?

Parasız yatılılıktan söz etmiştim yukarıda. Parasız yatılılık Türk eğitim sisteminin doruk noktasıydı bir zamanlar. Türk aydınının simgesi eskiden Mülkiyeli ise, 1940'lı yıllarda da lisede parasız yatılı okuyanlar oldu. 1960'lı yıllardan sonra da öğretmenler... Fethi Naci parasız yatılı öğrencinin prototipidir. Kişiliğini birkaç öğe açıklar: Babası, lise yılları, sol planda yer alışı, özeleştirisi ve Fransızca öğrenme yöntemi.

İçli delikanlı.

Duyarlığı onda kolay silinmez bir duygusallık da yaratır. Sainte Beuve'de yaratıcılık, analizi yer yer tehlikeye düşürür. Fethi Naci'de ise analiz yaratıcı tavırla hem güçlenir, hem de biraz örselenir. Kusuru, şairliğini hiçbir zaman yitirmek istememesidir. Lisede sevdiği kızla birlikte iflihara geçmiş tek öğrenci. Yakasında nergis.

Fransızcayı kendi deyimiyle "petkayı sıkarak" öğrendi. Sol düşünce kaynaklarına uzanabilmek için. Bu alandaki Türkçe kitaplar bitince para biriktirerek Editions Sociales'in ucuz yayınlarını aldı. Fransızcayı bir bakıma Marx'tan öğrendi. Tıpkı Sait Maden'in aynı dili Baudelaire'den öğrenmesi gibi. Erdoğan Alkan'ın Verlaine'den öğrenmesi gibi.

Fethi Naci'nin sanat hayatındaki ağırlığını söylerken onun sanatçılar üzerindeki düşünsel etkisinden de söz etmek gerekir. Sanatçılar sözü eksik burada, aydınlar desek daha iyi. Yeryüzü ve Beraber dergilerindeki Oktay Deniz adıyla yazdığı yazıları, sonra özeleştirisini düşünüyorum bunu söylerken. Özeleştiride sanata tam döndü ve ileriyi, bugünü gördü.

Arada kişisel hayatında büyük bir olay var. 24 Aralık 1976'da, kızını ve yeni ayrıldığı eşini bir trafik kazasında yitirince, aynı anda "iki kez" öldü. Bu yüzden gelecekteki üçüncü ölümü o kadar önemsemiyor. Büyük bir takvimsizliğe girdi o tarihten sonra. Bunun yazılarına yansımamış olması düşünülemez. Yine de çok yansımadı. Belki biraz daha ısrarcı oldu. Daha çok seçmeye başladı. Ama, sanırım kişisel hayatında, o iki ölümü fazlasıyla yaşadı.

Yargılarına bağlı kalmadı. Kendisi değiştikçe değil, karşısındaki sanatçının değiştiğini duyumsadıkça yargıları da değişti. Çelişki mi, zorunluluk mu?

Dobra.

Türler arasındaki ilişkiyi en iyi bilen eleştirmen.

Küser, öfkelenir. Ama yazısında öç almaz. Daha doğrusu hiç öç almaz.

Yazdığı her şeyin temelinde araştırma var. Yakın çevresine tam egemen. Bu ona gerinme hakkı veriyor. Gerinirken elî bir iki kişinin yüzüne, çenesine çarpıyor. Bu yüzden çok kişi ürker ondan.

Evet, parasız yatılı. Hem parasız, hem yatılı. Şemsiyesi ise uykusuz; hem yatılı, hem uykusuz.

(*Şapkam Dolu Çiçekle*, 1976)

Adalet dergisinde siyasal yazılar yazdı. Partiyle ilişkisi kesildikten sonra aynı doğrultudaki yazılarını *Yön* (1966) ve bir süre yönetimine katıldığı *Ant* (1967) dergilerinde sürdürdü. Bu dergilerin sanat sayfalarını da yönetti. *Ant* dergisindeki bir yazısından dolayı yargılanıp aklandı. 1968'de siyasal yazılarına son veren Fethi Naci, o tarihten sonra daha çok *Yeni Dergi, Soyut, Dost, Yeni Düşün, Adam Sanat* gibi dergiler ile *Politika* ve *Yeni Yüzyıl* gazetelerinde yazdı. Yazıları ayrıca *Gösteri, Milliyet Sanat, Yeni Düşün, Adam Sanat, Aydınlık, Cumhuriyet, Cumhuriyet Kitap* gibi dergi ve gazetelerde yer aldı. *Bir Hikâyeci: Sait Faik - Bir Romancı: Yaşar Kemal* adlı eseriyle 1991 Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülünü Cevdet Kudret ile paylaştı. 1998 yılında, TÜYAP 17. İstanbul Kitap Fuarının Onur Yazarı seçildi.

"Toplumcu gerçekçi yazın eleştirisinin öncülerinden biri olan Fethi Naci, romancılığımızı eksen alan çalışmalarında, bu kuramın uygulayıcısı olarak günümüz eleştirisinin kurulmasında önemlice yer edindi. Özellikle romancılığımızın oluşumunu Türkiye'nin tarihsel toplumsal yapısındaki değişimin ışığında inceledi. Yazarlara / yapıtlara / dönemlere bu eksende baktı. Roman eleştirileriyle geniş bir okur-yazar kitlesine seslendi." (Feridun Andaç)

Türk romanı alanında kapsamlı araştırma ve incelemeler yapan ve araştırmalarını kitap olarak yayımlayan Fethi Naci, son dönem romancılarının insana uzak düştüğünden, insansız romanlar yazdıklarından; bunun yerine yeni biçim arayışlarını, postmodern yazma biçimlerini öne aldıkları görüşündedir. Yıldız Ecevit'in *"Postmodern yazarın katkıda bulunmakta zorluk çektiği, giderek kendine yabancılaşan dış gerçeği yeniden üretmek yerine, çoğu kez daha önce üretilmiş kurmaca yapıtların dünyasında gezinmeyi, kurmaca gerçeklik düzleminden yola çıkarak üretmeyi tercih ettiği"* görüşüne katılır. Bu durumu, içeriğin ikinci elden üretilmesi olarak değerlendirir. Bu değerlendirmesini de şu sözlerle dile getirir: *"Şimdiye kadar yazar, 'dünyayı ve insanları' yazıyordu; yazarın hareket noktası dünya ve insanlardı, 'metinler' değil. 'Metinler', eleştirmenin hareket noktasıdır. Bunun içindir ki, Rolanda Barthes, yazarın ürününe 'nesne-dil' diyordu ve ekliyordu: 'Eleştiri bu nesne-dil üzerinde yükselen üst-dildir.' Postmodernizmde, 'nesne-dil', 'üst-dil'e dönüşüyor. Bu bir bakıma, romanın romanlıktan çıkması olmuyor mu? Ayrıca, 'kurmaca gerçeklik düzleminden yola çıkmak', yazarın yaşanan gerçeklikle ilişkisinin kesilmesi olmuyor mu? Yazarın yaşadığı çağdan kaçması olmuyor mu? Öyle bir çağda, öyle bir ülkede yaşıyoruz ki, yazarın bu kadar lükse kendinde hak görmesi ne ölçüde doğrudur? Ve asli işlevi insanlara insanları tanıtmak olan roman, bu yoldan işlevini yerine getirebilir mi? Bunları düşünerek, Goethe'ye bir kere daha hak veriyorum: 'Hayatın yeşil ağaçları karşısında her kuram kül rengi kalır.'*

"Fethi Naci'nin bir romanı, bir şiir kitabını okumayı son kerte ciddi bir iş olarak gördüğüne hep dikkat etmişimdir. Hatta kendisi buna 'çalışmak' der; notlar alır okurken, okuduğu ile ilişkili başka kitaplara bakar, kimi kaynakları elden geçirir ve en önemlisi, yalın, açık-seçik bir kanıya varmadan düşüncelerini kaleme almaz, alınca da onları bize, kısa ve özlü olarak verir." (Melih Cevdet Anday)

Fethi Naci, ilk eseriyle toplumcu sanatın ilkelerini koymaya çalışan ve bilimsel bir tutumu benimseyen bir eleştirmen olarak tanındı. Edebiyat merakı içinde yürütülmüş bir iktisat öğreniminin sağladığı iki yanlı gözlemin avantajı ilk yapıtlarında belirgin olarak görülmektedir. Güvenilir yargıları, dikkatli inceleyiciliği, bireşimci kültürü ve tutarlı dünya görüşüyle öne çıkan bir eleştirmen olarak değerlendirildi.

"Fethi Naci'nin şiir üzerine yazıları, yazarın sorun olarak gördüğü konularda kısa ama açıklayıcı yazılardan oluşuyor, kendine özgü anlayışıyla da kimi şairler üzerine yazılardan. Fethi Naci bu yazılarında şiir anlayışını göstermiş olmakla da kalmıyor. Bir şiir üzerine yapılan incelemenin nasıl yapılması gerektiği konusunda ipuçları veriyor. Onun şiirin neliğini anlamaya çalışan ve buradan kalkarak niye sevip sevmediğine yönelen bu yazıları, son günlerdeki tartışmalara da açıklık kazandırıcı boyutta. (..) Evet, ben bu düşüncelerle okudum Şiir Yazıları'nı. Ve önümde bu kısa ve nicel olarak az yazılarla önemli bir şiir eleştirmenini, Fethi Naci'yi gördüm." (Metin Cengiz)

ESERLERİ:

DENEME-İNCELEME-ELEŞTİRİ: *İnsan Tükenmez* (1956), *Gerçek Saygısı* (1959), *Az Gelişmiş Ülkeler ve Sosyalizm* (1965), *Emperyalizm Nedir?* (1965), *Az Gelişmiş Ülkelerde Askerî Darbeler ve Demokrasi* (1967), *Kompradorsuz Türkiye* (1967), *Atatürk'ün Temel Görüşleri* (1968), *On Türk Romanı* (1971), *Edebiyat Yazıları* (1976), *Türkiye'de Roman ve Toplumsal Değişme* (1981), *Eleştiri Günlüğü* (1986), *Bir Hikâyeci: Sait Faik - Bir Romancı: Yaşar Kemal* (1990), *Gücünü Yitiren Edebiyat* (1990), *Roman ve Yaşam* (1992), *Eleştiride Kırk Yıl* (1994), *Kırk Yılda Kırk Roman* (1994), *Reşat Nuri'nin Romancılığı* (1995), *Şiir Yazıları* (1997), *50 Türk Romanı* (1997), *Kıskanmak / Eleştiri Günlüğü* (1998), *60 Türk Romanı* (1998), *Yaşar Kemal'in Romancılığı* (1998), *Sait Faik'in Hikâyeciliği* (1998), *Yüzyılın 100 Romanı* (1999), *Eleştiri Günlüğü 1 : 1980 - 1986* (2002), *Eleştiri Günlüğü 2 : 1986 – 1990* (2002), *Eleştiri Günlüğü 3 : 1991 - 1992* (2002).

ANI: *Dönüp Baktığımda* (1999), *Dünya Bir Gölgeliktir* (2002).

HAKKINDA: Çetin Yetkin / Siyasal İktidar Sanata Karşı (1970), Hikmet Özdemir / Kalkınmada Bir Strateji Arayışı-Yön Hareketi (1986), Melih Cevdet Anday

Fethi Naci

(Cumhuriyet, 23.5.1986), Fethi Naci'yc Armağan (haz. S. Gümüş, 1997), Edebiyatımızın Ödünsüz Eleştirmeni Fethi Naci (haz. A. Kabacalı, 1998), Semih Gümüş / TÜYAP 17. İstanbul Kitap Fuarı Onur Yazarı Fethi Naci (Cumhuriyet Kitap, 5.9.1998), Şavkar Altınel / Fethi Naci'den Şiir Yazıları (Cumhuriyet Kitap, 17.9.1998), Fethi Naci Kalpakçıoğlu - Semih Gümüş - Sennur Sezer - M. Sadık - Adnan Özyalçıner - Adnan Binyazar (Cumhuriyet Kitap, 5.11.1998), Aydın Boysan / TÜYAP 17. İstanbul Kitap Fuarı Fethi Naci Onur Gecesi Konuşması (Cumhuriyet Kitap, 26.11.1998), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 26.11.1998), Gürsel Aytaç (Cumhuriyet Kitap, 5.8.1999), Şavkar Altınel / Fethi Naci ve Hayatın Aydınlık Kitabı (Cumhuriyet Kitap, 23.12.1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), Feridun Andaç / Edebiyatımızın Yol Haritası (2000), Fethi Naci / Ant Dergisi Anıları (Cumhuriyet Kitap, 8.3.2001), Hikmet Altınkaynak / Dünyayı Paylaşan Yazarlar (2001), Hem Dersini Bilmiyor Hem de Şişman Herkesten (Cumhuriyet Kitap, 20.12.2001), Fethi Naci / Alıntılardan Alıntılar ya da YÖN Yılları (Cumhuriyet Kitap, 21.3.2002), Metin Fındıkçı (Cumhuriyet Kitap, 19.9. 2002), Turhan Günay (Cumhuriyet Kitap, 6.6.2002), Zeki Coşkun (Cumhuriyet Kitap, 27.6.2002), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004).

FETHULLAH EFENDİ

İslâm bilgini (D. Şirvan / Azerbaycan – Ö. 1453, Kastamonu). Hakkında yeterli bilgi bulunamadı. Seyyid Şerif ve Kadızadeden ders alarak yetiştiği; Kastamonu'ya yerleşerek vefatına kadar hayatını ve çalışmalarını burada sürdürdüğü bilinmektedir.

ESERLERİ:

Riyaziye Şerhi Eşkâl, Şerh-i Çagmini, Hâşiye-i İlâhiyat-i Mevâkif.

HAKKINDA: Mehmed Süreyya / Sicill-i Osmani (Eski yazıdan aktaran Seyit Ali Kahraman, Yayına haz. Nuri Akbayar, cilt: 2, 1996), Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer IV (2005).

FEVZİOĞLU, Bülent

Şair, araştırmacı-yazar. 12 Nisan 1959, Magosa / Kıbrıs doğumlu. Gazi Mağusa Canpulat Radyosu ve *Kıbrıs Postası* gazetesinde çalıştı. Çeşitli kurumlar tarafından düzenlenen şiir ve hikâye yarışmalarında ödüller aldı (1983-85). Makaleleri; *Söz, Kıbrıslı* (1996) gibi dergilerde, mizah yazıları *Akrep* ve *Lololo* dergilerinde yayımlandı. Şiirleri ve şarkı sözleri bestelendi. Bir şiir ve bir şarkıdan oluşan *Sensizliğimde* kasetini çıkardı. Kıbrıs edebiyatında mizah, taşlama ve yergi türünde kaleme aldığı şiirleriyle dikkat çekti. Kıbrıs'ta haftalık *Cümbez* gazetesini çıkardı, Samtay (Suna ve

Bülent Fevzioğlu

Ata Atun Mağusa Tarihini Araştırma ve Yazın) Vakfının program ve yayın koordinatörlüğünü yaptı. 1983-85 yılları arasında çeşitli kurumlarca düzenlenen şiir yazma yarışmalarında ödüller aldı. Birçok şiiri bestelendi. Taşlama türündeki şiirleriyle Kıbrıs edebiyatında ayrı bir ekol başlattı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sancılı Kan Yumağı* (1987), *Bir Yanım Yazı / Bir Yanım Şiir* (Deneme ve şiirler, 2001).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Bir Tutam Ezgi* (Belgesel-şiir, 1995), *Özgürlük ve Barış 27 Yaşında* (Kıbrıs Türk Milli Mücadele Tarihi kronolojisi, Suna Atun ile, 2001), *Kıbrıs Türk Halk Edebiyatında Destanlar ve Ağıtlar Üzerine Bilgiler-Belgeler-Araştırmalar I* (Suna Atun ile birlikte, 2001), *Kıbrıs Türk Halk Edebiyatında Destanlar ve Ağıtlar Üzerine Bilgiler-Belgeler-Araştırmalar II* (Suna Atun ile, 2002), *KIBATEK Süreci* (İsmail Bozkurt ile, 2002), *Kıbrıs Türk Halk Edebiyatında Destanlar ve Ağıtlar Üzerine Bilgiler-Belgeler-Araştırmalar III* (Suna Atun ile, 2003), *Kıraathane-i Osmani'den, Cumhuriyet Meclisi'ne (1886-1996) Olaylar ve Seçimler / Seçilenler, Kıbrıslı Türklerde Sportif Etkinliklerin Başlangıcı ve Kıbrıs Türk Futbolundan Tarihsel Kesitler* (Suna Atun ile, 2003).

BİYOGRAFİ: *Mağusa Haritasında Yüzlerinin ve Yüreklerinin İzdüşümleri Kalmış 116 İnsan* (Suna Atun ile birlikte, 2001).

ANTOLOJİ: *Kıbrıs Türk Edebiyatında Öykünün 107 Yıllık Kronolojik-Antolojik Tarihsel Süreci* (Suna Atun ile, 2004).

MEHMET FEYAT

EY YAR

Uzak kalma yanımdan, dayanağım sensin yar
Sensizlik zindan gibi, hücre gibi her diyar.
Sen olmazsan duramam, yıkılırım tut beni.
Kâbus gibi bu hayat, ne olur avut beni.
Dağların karı gibi, uzağında kalmışsın.
Beni benden koparıp, beni benden almışsın.
Sen bir esen yel gibi, yanımdan geçiyorsun.
Bir başka yele kadar, beni bekle diyorsun.
Tahammülüm mü kaldı, mecalim yok halsizim.
Ah bilsen çok yalnızım, ne kadar da sensizim.
Satılmayan sevdanın bezirgânı olmuşum,
Meğer sadece ben bir, tenha, sessiz yolmuşum.
Bu zayıf bedenime bunca yükü yükleme,
Gelmek için cananım, bu baharı bekleme.
Zemheride gelirsen, her taraf bahar olur,
Baharda terk edersen, boran olur, kar olur.
Sensiz zaten eksiğim,bir yanım yarım benim,
Bir ah işitsem senden, artar efkârım benim.
Yıldızlar kayar gece, sen düşmezsin yanıma,
Bu garip kölen olsun, bu yakışır şanıma.
Şimdi duydun mu bilmem, figanımı ahımı,
Bir gün sen aydınlatsan karanlık sabahımı.
Zindanlara düşenin kurtuluş ümidi var,
Bana kurtuluş için, hiç umut vermedi yar.
Bunca yılın mahkumu, bunca sabrın bekçisi,
Bir gün bana sunulsa ah vuslatın içkisi.
Kana kana içerdim sarhoş gezerdim her dem,
O yar hâlâ yok işte, hep sırra bastı kadem.
Bunca yılın mağduru, bunca yılın garibi,
Gitti gelir mi bilmem bu gönlümün tabibi.

HAKKINDA: Türk Kıbrıs Edebiyatı (1989), Zübeyir Yılmaz – Ramazan Okumuş / Kıbrıs Türk Şiiri (1992), TDOE TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

FEVZİYE BACI

Şair. 1953, Çorum doğumlu. Küçük yaşta saz öğrenerek, sazı ve sözü bir arada sürdürmeye başladı. Çevresinde ad yapmış bir halk ozanı olarak tanındı.

ESERLERİ:

Cehaletin Kurbanı, Ettin Buldun.

HAKKINDA: Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001).

Mehmet Feyat

FEYAT, Mehmet

Gazeteci, şair. 1964, Gevaş / Van doğumlu. Van İmam-Hatip Lisesi (1985) mezunu. İlk şiirlerinde Feyyati imzasını kullandı. 1985 yılından itibaren gazetecilik hayatına atıldı. İlk İstanbul'da *Türkiye* gazetesinde görev yaptı. Daha sonra *Türkiye* ve *Akit* gazetelerinin Van, Siirt, Muş bürolarında, Yurt Haber Ajansında, *Adana Ekspres, Fotospor* ve Kanal 7'de çalıştı. *Gündemde Van* ile *Şark Yıldızı* gazetelerinin kurucularındandır, her iki gazetenin de haber müdürlüğünü yaptı. Gazetecilik ve şiir dallarında ödüller aldı. Birçok gazete ve dergide yazı, şiir ve makalesi yayınlandı. Yoksullara yardım için kurulan Vangölü Feneri Derneğinin Genel Sekreterliğini yaptı. Van Belediyesinde Basın Danışmalığı görevinde bulundu. Uzun zaman *Şark Yıldızı* gazetesinde yazdı.

İlk şiirlerini 1980'li yıllarda Van'da *Ikınisan* gazetesinde yayınladı. Sonrasında şiir ve yazıları *Hazan, Seyir, Gülpınar* ve *Altınoluk* dergilerinde yer aldı.

"Şiirlerinde özel yaşantısı yoktur. Aydınlık bir gelecekten söz etse de öbür dünyayı hiç aklından çıkarmaz. Dünyevilik öbür dünya içindir. Bu nedenledir ki bu dünya ile arası hep açıktır. Benzetmelerinde fizik ötesi ve imge oldukça azdır. Sade ve anlaşılır olmak şiirlerinin en önemli özelliğidir. İçinde yanan ateşin küllenmesine asla izin vermez. Son yazdığı şiirlerinde farklı sesler yoktur. Bütün şiirleri bir tek sesi içerir. O da kendi sesidir. Müzik, ritim, boyun büker önünde, yere eğilir. Daralan, sıkılan ruhu şiirle nefes alır. Bir anlamda türkülerdir şiirinin kaynağı Mehmet Feyat'ın." (Vedat Güneş)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Çile Yumağı* (1998).

DERLEME: *Evlilik Rehberi.*

HAKKINDA: Selahattin Aktaş / Hayatını Şiire Döktü (Türkiye gazetesi, 6.12.1998), Feyyati: "Şiir Kendimize Bir Dönüştür" (Şark Yıldızı gazetesi, söyleşi, 2000), Vedat Güneş / Hazan'dan Bir Portre veya Tanıdığım Şair Mehmet Feyat'a Dair (Hazan dergisi, sayı: 39, Nisan 2003), Süleyman Çelebi / Röportaj (Öz Haberci, 28.5.2003), Bakış (9.5.2003), İlknur Kıran / Mehmet Feyat: Dekolte Şiire Karşıyım (Bölge gazetesi, 17-25.8.2004), İkinisan (8.12.2004).

FEYİZ, Koray

Şair. 9 Mayıs 1961, İstanbul doğumlu. Karadeniz Teknik Üniversitesi Jeodezi Bölümü (1985) mezunu. Harita mühendisi olarak Ankara Büyükşehir Belediyesi İmar Daire Başkanlığı, Başbakanlık Toplu Konut İdaresi ile İller Bankasında çalıştı. İlk şiiri *"Gül Alımı"*, 1987'de *Varlık* dergisinde yer aldı. Diğer şiirlerini *Varlık* (1987-89), *Kıyı* (1992), *Karşı Edebiyat* (1992), *Su* (1995), *Cumhuriyet Dergi* (1986), *İnsancıl* (1992), *Yazko Edebiyat* (1986), *Temmuz* (1984-85), *Yaklaşım* (1995), *Edebiyat ve Eleştiri* (1995-96), *Damar* (1992-96) dergilerinde yayımladı. Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

ESERLERİ (Şiir):

Mezarlar Eskimedi (1987), *Bir Mektupta İki Yalnızlık* (1988), *Ben O Issız O Yorgun Şehir* (1995), *Uhrevi Zorba* (1995).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001).

FEYİZLİ, Hasan Tahsin

İlâhiyatçı. 1934, Kırşehir doğumlu. İlköğrenimini Kırşehir'de bitirdi, hafız oldu. Ortaöğrenimini İstanbul İmam Hatip Lisesinde (1959), yükseköğrenimini İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsünde tamamladı (1963). Çeşitli İmam Hatip liselerinde meslek dersleri öğretmenliği ve idarecilik yaptı, Ankara İmam Hatip Lisesi öğretmenliğinden emekli oldu.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Mufassal Namaz Hocası, İslâm'da ve Diğer İnanç Sistemlerinde Oruç-Kurban* (1993).

ÇEVİRİ: *İslâm'da Miras Hukuku, İslâm Fıtri Tabii ve Umumi Dindir* (Ahmet Hamdi Akseki'den günümüz Türkçesine), *Akaidi Nesefi ve Fıkhu Ekber Tercümesi, Feyzü'l-Furkan ve Meali'l-Kur'an ile İslâm'da Mal ve İdare.*

HAKKINDA: Hasan Tahsin Feyizli / İslâm'da ve Diğer İnanç Sistemlerinde Oruç-Kurban (1993).

FEYİZOĞLU, Turhan

Araştırmacı- yazar. 9 Eylül 1958, İspir / Erzurum doğumlu. İspir Lisesi (1980), İÜ Yabancı Diller Yüksek Okulu, MÜ Atatürk Eğitim Fakültesi Fransızca Öğretmenliği Bölümü (1987) mezunu. Çeşitli yerlerde işçilik ve sokak satıcılığı yaptı.

1990 yılından sonra yazı çalışmalarına yoğunlaştı. Yazıları daha çok *Cumhuriyet* gazetesi ile *Berfin Bahar* dergisinde yer aldı. Ayrıca *Yarın, Yazın, Özgürlük, İks, Devrimci Gençlik, Sosyal Demokrat, Türk Solu, Eski, Dünyada Türk Haber* dergilerinde de yazı yayımladı. *İbo / İbrahim Kaypakkaya* adlı kitabı toplatıldı, hakkında dava açıldı. Türkiye Yazarlar Sendikası, 68'liler Vakfı, PEN Yazarlar Derneği, Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

"Feyizoğlu'nun, siyasal tarihimizin bu onurlu adları hakkındaki birçok ayrıntılı bilgiyi, belgeyi, anlatımı içeren bu kitapları hazırladığı için kutlanması gerektiğini ve yeni kuşaklara 12 Mart dönemi gençliğinin bu iki öncüsünü başarıyla tanıttığını söyleyebilirim." (Öner Yağcı)

"Deniz'e sıcak bakışının ötesinde, kimi 'iç çatışmalar' açısından tarafsız kalmaya özen gösterdiği dikkat çekiyor." (Tunca Arslan)

"Turhan Feyizoğlu'nun hakkını yememek lazım. Kitabı, çok titiz ve uzun süre almış bir çalışmanın ürünü. Hemen her belge taranmış, tanıklara doğrudan ya da dolaylı ulaşılmış. Deniz Gezmiş'in neredeyse tüm eylemlerinin dökümü yapılmış. Sonuçta çok önemli bir başvuru kitabı yaratmış." (Ayşenur Arslan)

"Turhan Feyizoğlu adını hızla geçmemek gerek. Bir kasırga gibi yoğun geçmiş bir dönemi, bu kadar çok yönlü ve kapsamlı bir üst bilinç ve çalışkanlıkla, bu kadar genç bir adamın kalıcı

Turhan Feyizoğlu

bir araştırmalar dizisine dönüştürmüş olması, dünyada bile ender rastlanan bir olaydır." (Bedri Baykam)

ESERLERİ:

Deniz-Bir İsyancının İzleri (1991), *Türkiye'de Devrimci Gençlik Hareketleri Tarihi - Cilt: 1* (1993), *Mahir / On'ların Öyküsü* (1996), *İbo / İbrahim Kaypakkaya* (2000), *Sinan-Nurhak Dağlarından Sonsuzluğa* (2000), *Fırtınalı Yıllarda Ülkücü Hareket, Fikir Kulüpleri Federasyonu-Demokrasi Mücadelesinde Sosyalist Bir Öğrenci Hareketi* (2002), *Yılmaz Güney / Bir Çirkin Kral* (2003).

HAKKINDA: Tunca Arslan / İkibin'e Doğru (3.11.1991), Ayşenur Arslan / Cumhuriyet Kitap Eki (7.5.1992), Öner Yağcı / Tohum dergisi, Mayıs 1997), Bedri Baykam / 68'li Yıllar / Eylemciler (1998), Oral Çalışlar / Cumhuriyet (14.12.2002), Deniz Durukan / Turan Feyizoğlu ile Kitapları Üzerine Konuştuk (Cumhuriyet Kitap, 12.9.2002).

FEYZİOĞLU, Ayşe

Şair (D. 1905, Kayseri – Ö. 7 Ekim 1995). İki yıl süren okul eğitimi gördü. Genç yaşında yakalandığı ve ömür boyu çektiği amansız hastalığın tedavisi için 1930 yılında İstanbul'a gitti. Şiirlerinden bazıları bestelendi. Şiirleri *Ömrümden* (1976) adıyla kitaplaştı.

HAKKINDA: Emir Kalkan / Kayseri Şairleri (1996).

FEYZİOĞLU, Muin

Yazar (D. 1922, Kayseri - Ö. 1983). İlk ve ortaöğrenimini Kayseri'de tamamladı. Kayseri Milli Eğitim Müdürlüğünde emekliliğine kadar 27 yıl memur olarak çalıştı. Yazı hayatına 1942'de başladı. Yazıları *Tasvir-i Efkâr, Yedigün, Sebilürreşad, Türk Yurdu, İş, Türk Düşüncesi, Hisar,* Kayseri'de çıkan *Küçük Dergi, Ozanca, Hakimiyet Sanat* dergilerinde yer aldı. 40 yıllık yazı hayatında yayımladığı yüzlerce yazıdan 36'sını *Edebiyatımızın Kimliği* (1983) adlı kitapta topladı.

FEYZİOĞLU, Turhan

Siyaset ve devlet adamı. 19 Ocak 1922, Kayseri doğumlu. Galatasaray Lisesi (1941), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1945) mezunu. Ankara Üniversitesi ve Paris Oxford (Nuffield College)'de doktora ve ihtisas yaptı. Siyasal Bilgiler Fakültesinde öğretim üyeliği ve dekanlık yaptı. TBMM'ne CHP Sivas Milletvekili olarak girdi. Daha sonra arkadaşlarıyla birlikte Cumhuriyetçi Güven Partisini kurdu ve bu partinin genel başkanı oldu.

ESERLERİ:

Demokrasiye ve Diktatörlüğe Dair (1957), *Amme Hürriyetleri* (1955), *Türkiye'de Kaza ve Vilâyet İdaresi Üzerinde Bir Araştırma* (1958), *The Reforms of the French Higher Civil Service* (1955), *Les Parties Politiques en Turquie* (1954).

ÇEVİRİ: *Esaret Yolu* (Hayek'ten, 1948).

Ayrıca hukuk ve iktisat alanlarında telif ve çeviri başka kitapları da vardır.

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

FEYZİOĞLU, Yücel

Çocuk edebiyatçısı. 10 Aralık 1946, Kars doğumlu. Türkiye'de Susuz İlköğretmen Okulunda okudu, 1972 yılında Almanya'ya göçmek zorunda kaldı. Goethe Enstitüsünde dil eğitimi ardından Andersson Yazarlık Akademisini bitirdi. Öğretmenlik (1965-71 Türkiye, 1974-85 Almanya) yaptı.

İlk öyküsü, *Cumhuriyet Pazar* ekinde (1970) yayımlandı. Daha sonra Adam Sanat dergisinde yazdı. *"Göçün 40. Yılı"* nedeniyle açılan yarışmada *Anadili Gerekli mi?* denemesiyle *Cumhuriyet* Gazetesi Birincilik Ödülünü aldı (2001). TRT INT'in açtığı "AB / Türkiye İlişkileri" konulu yarışmada Danışman adlı öyküsü birinci seçildi (2003). *Keloğlan* kitapları dizisi için ise Çocuk Edebiyatçıları Birliği Masal Ödülünü kazandı (2004). 1979 Sanat Emeği Ödülü, 1987 Yunus Nadi Gençlik Ödülü, 1997 Ömer Seyfettin Hikaye Özel Ödülü aldığı diğer ödüllerden bazılarıdır. Alman Yazarlar Birliği (VS) üyesi, Kıbrıs-Balkanlar-Avrasya Türk Edebiyatları Vakfı (KIBATEK) Almanya temsilcisidir. Çeşitli ülkelerde toplam otuz kitabı yayımlandı. Masal kitapları çeşitli yabancı dillere çevrildi.

"Yücel Feyzioğlu'nun yayınladığı çocuk kitaplarından birine adını verdiği 'Badi ile Bidi' masalını okuyor ve kafamda 'büyükler de masal okumalı mı?' veya 'çocuk kitapları okumadan büyük olmak olası mı?' gibi sorulara yanıt vermeye çalışıyorum (...) Okudukça görüyorum ki çocuk masallarında 'büyüklerin' aradıkları yanıtların ipuçları var." (Deniz Kavukçuoğlu)

"Okumayı doğaçlama bir tiyatro biçimine sokuyor. Coşkun mizacı ile iz bırakan masal yazarı spontan sorularla çocuklara roller veriyor, onları oyunun içine katıyor. Heyecana kapılan çocuklar, Yücel Feyzioğlu'ndan daha çok masal istiyorlar. O da sonuçta kitaplarını tavsiye ederek çocukları avutmak zorunda kalıyor." (Westfälischer Anzeiger)

YÜCEL FEYZİOĞLU

DANIŞMAN...

Sayın Brückner'le ilçe kitaplığında karşılaşırdık. Her öğleüstü yaşlı bir arkadaşıyla oraya gelir, sohbet ederdi fısıltıyla. Sonra gazeteleri dikkatle okur, bazı makale ve yazıların fotokopilerini çekip dosyasına koyardı. Emekli bir insanın ne işine yarardı bu kadar yazı? Merak ederdim. Ak saçları, kırısmış alnıyla saygı uyandırırdı içimde. Bakışlarını yakalayıp ince bir davranışla beni de sohbete çekmek isterdi. Sözcükleri seçerek yavaş konuşmasından beni kaçırmak istemediğini sezer, yaşlıların zaman geçirecek insanlara gereksinimi olduğunu düşünerek uzak dururdum. Herkes ona daha içten ve saygılı davranırdı nedense. Bu ilçede yirmi yıl kaymakamlık yaptığını daha sonra öğrendim.

Güneşli bir sonbahar günü kitaplığın önünde karşılaştık yine. "Kaç gündür gelmiyorsunuz, ben de sizi arıyorum" dedi. Kapıyı açıp yol gösterdi. Tüm ısrarlarıma karşın önden geçmedi, ilk geçen olduğum için yüzümün kızardığını fark ettim. Koluma girdi: "Size danışacağım bir konu var, kafeteryada oturabilir miyiz?" Sesi her zamanki gibi ölçülüydü. Hep acelem olduğunu gözlemiş olmalı ki: "Sizi çok tutmayacağım, merak etmeyin" dedi, uygun bir yer bulup oturduk. "Çeşitli konularda halkın görüşünü öğrenmek için bazan Strasbourg'a çağırıyorlar beni. Avrupa Birliği komisyonlarında bilgi veriyorum" diye kısa bir açıklama yaptı. "Bu kez Türkiye'nin üyeliği konusunda halkın görüşünü soruyorlar. Sizin düşüncenizi de almak istiyordum." Sözünü tamamlayıp yüzüme dikti bakışlarını. Bir an duraladım. Sayın Brückner'e karşı ilgim arttı. "Bu kadar önemli bir kişiyle mi tanışıyordum?" dedim, gülümsedi. "Yok yok, gönüllü danışmanlık işte. Yaşlı insan başka ne işe yarar?" Acaba bana sitem mi vardı bu sözlerinde?.. "Özür dilerim" dedim. Kolumu yumuşacık okşadı, söze nasıl girmeliydim? Acemi bir iki cümleden sonra: "Halkın görüşü nasıl acaba?" diye sordum. "Olumsuz" dedi kendi

düşüncesini belli etmedi. "Halkın bu bakışında hem haklı hem haksız yanlar var" dedim, ilgisi arttı. "Peki sizin görüşünüz ne?" "Türkiye'nin neden üye olması gerektiğini anlattım. Bazı konularda itiraz etti. O konuları açma gereği duydum; olumlu olumsuz hiç bir şey söylemeden en ayrıntıya dek sabırla dinledi, teşekkür etti. İkna edemediğimi düşünerek olayın üstünde fazla durmadım. Aradan birkaç hafta geçti, yine kitaplıkta karşılaştık. Hal hatır sorduktan sonra gidip gitmediğini öğrenmek istedim. "Gittim" dedi. Soran bakışlarını gözlerinin içine diktim. "Halkın görüşünü olduğu gibi aktardım." "Ya sizin?" diye çekinerek sordum. "Merak etmeyin, sizin görüşünüze yakın şeyler söyledim."

Aradan bir yıl daha geçti. Yine bir gazete kopisini dosyaya koymakla meşguldü. Beni görüncü kopiyi çıkarıp sallad. Yaklaşınca coşkuyla elimi sıktı: Eğitim Bakanlığının "çocukların kafasında fantastik dünya açan 20 kitap seçkisi"ni kamuoyuna tamtan haberdi elinde tutuğu. Kitaplardan biri de benimdi. Sonra dosyayı önüme sürdü. O muhteşem Hitit ve Troya sergisi ile ilgili haberlerdi. Bir milyona yakın insan izlemişti sergiyi. Karıştırdım dosyayı. "Dansın Sultanları"ndan görüntüler. Başlıkta şöyle yazıyordu: "Bu yorumla bütün sınırları alt üst ettiler."

Sayın Brückner elimi omuzuma koydu. Yumuşacık, fısıltıyla: "Arturin bu haberleri," dedi.

Kitaplığa her girişte onun oturduğu yere bakıyorum. Sandalyesi boş şimdi. Üç dört aydan beri gelmiyor. Yalazlanıp büyüyen bir sızı var içimde, gidip sormaya korkuyorum...

"Yücel Feyzioğlu'nun 'Uğultu'su... baştan sona masal kipiyle yazılmış. Bence iyi düşünmüş yazar. Ortaya çok ilginç bir roman türü çıkmış... Çeşitli ülkelerden kadınlı erkekli işçilerin çalıştığı bir fabrikada makine 'uğultu'larının tekdüzeliği, metal katılığında geçen bir aşkın öyküsü... Ferhat ile Şirin, Tahir ile Zühre ve Leyla ile Mecnun gibi... 'Uğultu' gerçi çağdaş insanların gönül macerasıdır, fakat yazarın ustalıkla ve yadırgatmadan kullandığı miş'li geçmiş tekniği, güçlü çağrışımlarla, günümüzde yaşayan iki gencin aşklarını bu 'uzak geçmiş' masal kahramanlarına bağlıyor..." (Nevzat Yalçın)

BAŞLICA ESERLERİ:

ROMAN: *Anarbay* (2000).

MASAL: *Keloğlan ile Kartal Abi* (2004), *Keloğlan ile Ceylanlar* (2004), *Keloğlan'ın Rüyası* (2004), *Badi ile Bidi* (2004), *Cırttan ile Şahmaran Kızı* (2004), *Sihirli Limon* (2004).

OYUN: *Mozart Karşılaması* (2004).

ÇEVİRİ: *Dünyayı Sarsan Doğal Felaketler* (derleme, 2000).

HAKKINDA: Hürriyet (10.5.1984), Rolf G. Lange / Westdeutsche Allgemeine Zeitung (13.10.1984), Rinbert Kromhout / De Volkskrant (31.3.1987), Deniz Kavukçuoğlu / Milliyet (10.10.1992), Westdeutsche Allgemeine Zeitung (6.5.1993), Ruhr Nachrichten (6.5.1993), Nevzat Yalçın (Milliyet Sanat, 15.11.1997), Koray Düzgören (Radikal, 19.1.1999), Refik Durbaş (Sabah, 23.10.2000), Emre Kongar (Cumhuriyet, 16.11.2001).

FEYZOĞLU, Osman Güngör

Eğitimci, asker, şair. 1925, Sürmene / Trabzon doğumlu. İlköğrenimini Ardahan'da, ortaokulu Rize'nin Pazar ilçesinde ve Trabzon'da, liseyi Erzurum ve Trabzon'da tamamladı. Ankara Üniversitesi DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun olarak öğretmenlik görevine başladı. Askeri okullarda Türkçe ve edebiyat öğretmenliklerinde bulundu. Eylül 1965'ten Ağustos 1980'e kadar Kara Kuvvetleri Komutanlığının eğitim ve öğretimle ilgili dairesinde Kısım Amirliği ve Şube müdürlüğü yaptı. 30 Ağustos 1980'de generalliğe yükseldi ve Genelkurmay Askeri Okullar Müfettişliğine atandı. 12 Eylül 1980'den sonra MEB'de görevlendirildi. MEB bünyesinde Milli Eğitim Yüksek Danışma Kurulu Başkanlığı görevini yürüttü ve 30 Ağustos 1984'te emekli oldu. Milli Eğitim Vakfı kurucularından olup bu vakfın yönetim kurulu üyeliğinde bulundu.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Caneriği* (trz.), *Atatürkçe* (1983), *Ateş ve İnanç*.

MASAL: *Masallar*.

OYUN: *Sultankız-Keloğlan Kırk Kötü Kişiye Karşı* (1983).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Atatürk İlkeleri ve İnkılâbımız, Askerin Din Bilgisi* (A.Okutan ve T. Durukan ile).

HAKKINDA: Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 2-Cumhuriyet Dönemi (1993).

FEYZULLAH EFENDİ (Eyyûbî)

Mutasavvıf (D.?, İstanbul – Ö. 1829, İstanbul). Nakşibendî şeyhlerinden. Zamanının Reîsü'l-Kurrâsı idi. Eyüp civarında ikamet ettiği için Eyyûbî namıyla da tanındı. Murad Buhârî Dergâhında şeyhlik ve Mesnevîhanlık yaptı. Kabri Eyüp Nişancasındaki Murad Buhari Dergâhındadır.

ESERLERİ:

İşâretü'l-Maneviyye fi Âyin-i Mevleviyye, Ahsenü't-Tahdîs fi Rivâyeti'l-Hadîs.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

FEYZULLAH EFENDİ (Şeyhülislâm)

İslâm bilgini (D. ?, Erzurum - Ö. 1703, Edirne). İlköğrenimini Erzurum'da gördü. İstanbul'a gelerek ilim tahsilini tamamladı ve şeyhülislâm oldu. Daha sonra "İlmî sıfatıyla mütenasip olmayan hareketlerinden dolayı" asıldı. Osmanlı tarihinde "Edirne Vakası" adıyla ünlü olan olaydan sorumlu tutuldu.

ESERLERİ:

Terceme-i Ravza-i Hatib, Mecmûa-yı Fetâvâ, Hâşiye-i Beyzavî, Nesâyihü'l-Mülûk, Riyâzü'r-Rahme, Letâifnâme, Ezkârü'l-Ebkâr, Hâşiye alâ Süreti'n-Nebe ale'l-İsâm, Ta'likat alâ Şerhi Akâid ale'l-Halhalî.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

FIĞLALI, Ethem Ruhi

İslâm mezhepleri tarihçisi. 8 Aralık 1937, Burdur doğumlu. Burdur İstiklâl İlkokulu (1949), Burdur Lisesi (1955) ve Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1959) mezunu. Konya (1961-64), Burdur (1964-65), Kayseri (1965-66) İmam-Hatip Liselerinde öğretmenlik yaptı. Sonra İzmir (1966-70) ve Kayseri (1970-71) Yüksek İslâm Enstitülerinde Türk-İslâm Medeniyeti Tarihi öğretmenliği, Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde (1970-72) İslâm Mezhepleri Tarihi öğretim asistanlığı yaptı. 1972'de AÜ İlâhiyat Fakültesi İslâm Mezhepleri Tarihi Kürsüsünde "*İbâdiye'nin Doğuşu ve Görüşleri*" başlıklı teziyle doktorasını tamamladı. 1974-75 yılları arasında İngiltere-Cambridge University

Ethem Ruhi Fığlalı

Faculty of Oriental Studies'de "Senior Lecturer" olarak İslâm Mezhepleri ve Tarikatları konusunda dersler verdi ve sahasında araştırmalarda bulundu. Yurda dönüşünde Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde "*Ahmediye Mezhebi (Kadıyanilik)*" teziyle doçent (1977) ve "*Mesih ve Mehdi İnancı Üzerine (Mezhepler Tarihi Açısından Bir Tetkik)*" konulu çalışmasıyla profesör unvanını kazandı (1982).

1982, 1985, 1988 ve 1991'de Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dekanlığına dört kez atandı. 1984 Üniversite Senatosu tarafından Üniversitelerarası Kurul Temsilciliğine seçildi, Dekanlık görevinin yanında Dokuz Eylül Üniversitesi Rektör Yardımcılığı görevini yürüttü. 1995'te YÖK tarafından Türkiye Sosyal Bilimler Milli Komitesi Beşeri Bilimler Alt Komitesi üyeliğine seçildi. YURT-KUR Yönetim Kurulu üyeliğine 2. defa seçildi. 1998'de Muğla Üniversitesi Rektörlüğüne 2. defa, 1999'da YURT-KUR Yönetim Kurulu Başkanlığına seçildi. Branşı ile ilgili makalelerini; *Dokuz Eylül, Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi İslâm İlimleri Enstitüsü* dergilerinde yayımladı. *Türk Ansiklopedisi*, Dergâh Yayınevi *İslâmî İlimler Ansiklopedisi* ve Türkiye Diyanet Vakfı *İslâm Ansiklopedisi* yazı kurullarında yer aldı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Çağımızda İtikadî İslâm Mezhepleri* (1980), *İslâma Karşı Cereyanlar: Bâbâilik ve Bahailik* (Mekke, 1981), *İbâdiye'nin Doğuşu ve Görüşleri* (1983), *İmamiye Şiası* (1984), *Kadiyanilik* (Ahmediyye Mezhebi, 1986), *Mezhepler ve Tarikatlar Ansiklopedisi* (komisyon başkanı, 1987).

ÇEVİRİ: *İslâmda Sosyal Dayanışma* (Prof. Muhammed Ebu Zehrâ'dan, 1969), *İslâmda Siyasî ve İtikadî Mezhepler Tarihi* (Prof. Muhammed Ebu Zehrâ'dan, 1970), *Şiî-İmamiyye'nin İman Esasları* (İbn Bâbeveyh el-Kumî'den, 1978), *İslâm Sufileri* (R. A. Nicholson'dan, 1978), *Mezhepler Arasındaki Farklar* (Ebû Mansur Abdülkadir el-Bağdadî'den, 1979), *İslâm Düşüncesinin Teşekkül Devri* (Prof. W. Montgomery Watt'dan, 1981), *Türkiye'de Alevilik ve Bektaşilik* (1990). Ayrıca ders kitapları vardır.

HAKKINDA: Son Dönem Tarih Araştırmalarına Bir Bakış (Cumhuriyet Kitap, 11.1.2001), Ali Osman Gündoğan / Ethem Ruhi Fığlalıya Armağan (2002).

FINDIK, M. Ertuğrul

Öykü yazarı. 1978, Konya doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Konya'da tamamladı. On iki yaşındayken *Akın* adında bir dergi çıkardı. Hikâye yazmaya çocuk yaşlarda başladı. *Yap-*

İLHAMİ FINDIKÇI

EY SEVGİLİ

Ey Sevgili,
Hasret bütün hücrelerimize işledi, dayanılmaz bir acı ile
bekliyoruz sizi: Rahmete hasret toprak gibi, bir nebze ışığa
muhtaç karanlık gibi, bedeninden uzaklaşmış ruh gibi,
bülbülünü bekleyen gül, hilali kollayan aydınlık, derde muhtaç
deva ve nihayet aşka susamış bir yar gibi bekliyoruz.

Ey Yar,
Aşkımız, gönlümüz, sevgimiz sana hasret, kararan kalplerimiz
aydınlığa muhtaç. Ötelerden, ötelerin ötesinden gel, gel ki
uyanalım bu derin uykulardan, gel ki güller açsın içimizde,
gel ki gönlümüz sultanıyla buluşsun artık, gel.

Ey Sultanım,
Varlığınla şenlendir bizi, gözlerimiz bakmaya, gönlümüz
hissetmeye kansın: Çünkü sen yoksan her şey yok,
çaresizlikler girdabında yol yok sensiz, sen yoksan muhib yok,
mahbub yok, sen yoksan gönlümüz ziyasız, nefeslerimiz havasız,
kalbimiz kilitli, pervasız, nadan zihinlerimiz renksiz, sessiz efendim.

Ey Efendim,
Gel artık, gönülleri sultanlarıyla, gözleri yaşlarıyla buluştur: Aşıkı
maşukla, kötüyü güzelle, bilmeyeni bilenle, güçsüzü güçle buluştur
artık. Buluştur ki kendimize kavuşalım, bir damla olarak Sultanlar
Sultanı'nın deryasına karışalım.

Ey Sultanlar Sultanı,
Bir ben değilim ki bekleyen: Yerler, gökler, hücrelerden kürelere
bütün varlık beklemede. Ruhlar gerildi zira, bakışlar boş, ekili
tarlalarda başaklar densiz, içimiz yanarken kalabalıklar sessiz,
canlı cesetler misali hasret kaldık sana gel canım efendim.

Ey Canım Efendim,
Ne olur iltifatından mahrum etme bizi: Gül cemalini, mübarek
bakışlarını, dalga dalga rahmetini esirgeme, hiç değilse uykumda
gel, razıyım. Layık değiliz biliyorum, lakin büyüklük senin
şanındandır, gel yeter artık, yokluğunla imtihan etme Ahmedim.

Ey Ahmedim,
Ey alemlerin rahmeti bizi yalnız bırakma: Ey rahmetlerin alemi,
gülü goncasız bırakma, dalı yapraksız, toprağı susuz, toplumu
bayraksız, cananları cansız, çocukları anasız, babasız bırakma.
Bırakma ki hüzünler sel olup taşmasın Mahmudum.

Ey Mahmudum,
Ey güllerin efendisi, gel artık efendilerin gülü, yine gel: Gönüller
kırık, kalpler buruk, çatlayan dudaklar neme hasret, içimizi
kemiren nefret, sevgiye muhtaç, rotası kaybolmuş gemiler gibi
fenerine muhtacız Mehmedim.

Ey Mehmedim,
Gel ki yoklar varlara dönüşsün: Karanlık zihinler aydınlansın,
dilsiz ruhlar konuşsun, hücrede hazır ışıklar nura dönüşsün gel.
Sen ki güzelsin, nazıksın, yokların varlığısın, kimsesizlerin
sevgilisisin, gel artık.

Ey Sevgili,
Bil ki sen yokken damlalar deryaya akmak istemiyor: Evlatlar
babalarını, maşuklar aşıklarını, bedenler bile organlarını istemiyor.
Taşlar dile gelip konuşmuyor, alemler ağlamıyor, yetimler gülmüyor.
Çiçekler bile açmıyor sensiz. Yeniden gel, çünkü sen alemlere
rahmetsin, çünkü sen, Ahmedi, Mahmudu, Muhammedsin Efendim.

rak, İki Yaprak, ve *Dört Yaprak ve Jurnal* isimli dergileri çıkardı. 1997'de İstanbul'a yerleşti. *Düdüklü Öğretmen* (2006) adında bir hikâye kitabı vardır.

FINDIK, Tunç

Sporcu, çevirmen. 1972, Ankara doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini TED Ankara Kolejinde bitirdi, Bilkent Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünden (1993) mezun oldu. 1983'ten sonra doğa sporları yaptı, bu dönemde izcilik, kampçılık ve mağaracılık sporları ile uğraştı. Dağcılık ve doğa sporları ile ilgili birçok kitabın İngilizce-Türkçe çevirilerini yaptı, 10.000'den fazla saydamdan oluşan bir belgeliğe sahip oldu. Anılarını *Tanrılar Tahtına Yolculuk* (2002) adlı kitabında yazdı. Ayrıca Kaçkar Dağları hakkında bir araştırma kitabı vardır.

HAKKINDA: Tunç Fındık / Tanrılar Tahtına Yolculuk (2002).

FINDIKÇI, İlhami

Yazar. 12 Mayıs 1968, Horasan / Erzurum doğumlu. Ailesi İstanbul'a yerleşti (1977). İstanbul Yeşilyuva İlkokulunu (1979), Küçükçekmece Lisesini (1984) bitirdikten sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümünden mezun oldu (1988). İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Davranış Bilimleri Bölümünde yüksek lisans (1990) ve doktora (1994) yaptı. Yüksek lisans tezi: *"Yöneticilerin Kişilik Özellikleri"*. Doktora tezi: *"Bilgi Toplumunda Yöneticilerde Kendini Geliştirme"*. Burslu olarak gittiği Hertfordshire Üniversitesinde (Londra) doktora sonrası çalışma çerçevesinde *"Kurum Kültürü"* konusunda araştırma yaptı; insan kaynakları yönetimi, eğitim ve geliştirme dersleri aldı ve uygulamalara katıldı (1995). Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesinde insan kaynakları yönetimi, eğitimi ve yönetim ve organizasyon dersleri verdi (1995-2000).

Yaşadıkça Eğitim dergisinde yayın yönetmeni (1988-92) ve yazı işleri müdürlüğü (1992-96), Kültür Kolejinde İnsan Kaynakları Merkezi ARGE yöneticiliği (1990-95) ve genel müdür yardımcılığı (1995-97) görevlerinde bulundu. Eroğlu Şirketler Grubunda (Colin's – Loft) yönetim kurulu üyesi olarak görev yaptı (1997-2004). Değer Eğitim ve Yönetim Danışmanlığı Şirketini kurdu (2004). Başta aile şirketlerinde yönetim olmak üzere, insan kaynakları yönetimi, bilgi toplumu, yönetim geliştirme, kişisel gelişim ve kendini geliştirme, liderlik, eğitim yönetimi ve benzeri konularda yurt içinde ve yurt dışında çok sayıda seminer ve konferans verdi. İÜ İletişim Fakültesinde öğretim görevlisi olarak ders verdi. *Hürriyet* (1996-1998) ve *Türkiye* (2002-2004) gazetelerinde köşe yazıları yazdı. Bunlar dışında yerli ve yabancı dergilerde yüzden fazla makalesi yayımlandı. STV'de "İnsan Kaynakları Yönetimi" ve "Bilgi İnsanı" adlı programları yaptı. *Boynuzlu Akkoyun* ile 1986'da mansiyon aldı. Eğitim Bilimcileri Derneği (EBD) kurucu yönetim kurulu, Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ:

MASAL: *Boynuzlu Akkoyun* (1986).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Bilgi Toplumunda Yöneticilerde Kendini Geliştirme* (1996), *İnsan Kaynakları Yönetimi* (1999), *Yaşadıkça Eğitim* (2004), *Aile Şirketlerinde Yönetim ve Kurumsallaşma* (2005).

DERLEME: *Eğitimde Nitelik Geliştirme* (1991), *Eğitimimize Bakışlar* (1996), *Takımınızın Yeteneklerini Geliştirme* (2001, 10 kitap).

ÇEVİRİ: *The Cultural Audit* (Ben Fletcher'dan, 1996).

HAKKINDA: Yavuz Donat / Kadınlar Neyi Paylaşamıyor (Sabah, 9.10.2004).

FINDIKÇI, Metin

Şair, çevirmen. 1 Aralık 1961, Mardin doğumlu. Sekiz çocuklu bir ailenin beşinci çocuğudur. Sakarya İlkokulunu, Cumhuriyet Lisesi orta kısmını bitirdi. Onbeş yaşındayken ailesi ile birlikte Ankara'ya göç etti. Liseyi Ankara Aktepe Lisesini tamamladı. 1989 yılında SSK'nin Side yazlık tesisinde memur olarak göreve başladı. 1994 yılında memurluktan istifa etti. 1994-98 yılları arasında bir ihracat firmasında tercüman olarak çalışarak emekliye ayrıldı. Çalışmalarını şiir yazarak ve çeviri yaparak İstanbul'da sürdürdü.

Şiir yazmaya 12 Eylül (1980) sonrasında yaratılan siyasi boşluğa inat başladı. Nâzım Hikmet'i, Turgut Uyar'ı, Edip Cansever'i sevdi ve onlardan etkilendi. Orta Doğu'nun çeşitli ülkelerinin şairlerinden yaptığı şiir çevirileriyle edebiyat ortamımızdaki bir boşluğu doldurdu. Hiçbir Arap şairden etkilenmedi, ancak Adonis'e, Nizar Kabbani'ye ve Nazik El Melaike'ye yakınlık duydu. Şiir ve çevirileri *Yazılı Günler, Yarın, Cumhuriyet Kitap, Yeni Biçem, Adam*

İlhami Fındıkçı

METİN FINDIKÇI

FİRDEVS

Kabuk bağlamış yarayı kanatırız ara sıra
İki tepenin arasından geçen patikayı düşleriz
Hiçbir şeyi hesaba katmadan yaşadığımız aşkı
İssiz bir yamaçta tükenen soluğumuzla.
Dostumuz: gecenin içinde bulduğumuz yalnızlık olur.

Kaç çitin telini sürükledik ayağımıza takılan
Gece, hangi tenimizde dağıldı ay büyümeden
Kahraman aradık dolaştık bütün masalları
Arka bahçelere gömdük biten düşleri
Karşı çıktığımız her şeyin siyahı bulaştı
yalnızlık bize kaldı.

İçimizin sessizliğiyle katlettiğimiz günlere
Geldik, hesapsız dolaşıyoruz sokakları
Gözlerimizde eski meydanların uğultusu
Akar, aynaların bize bakan dehşetini
buluruz, bize tutunan yalnızlığını.

Görüntüsü yanan kırmızı gül nerede?
Durmuşuz donuk bir gölün mavisinde
Unuttuk gülün dalında akan suyu aramayı?
Pıhtılaşmış uykuda dolaştırıyoruz gözlerimizi
Nasıl gelindiyse işte burdayız.

Sanat, Uç, Rüzgar, Şiir-lik ve *Kitap-lık* gibi birçok dergide yayımlandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Harabeler* (1992), *Ve Kalbim Sular Altında* (1996), *Karanfil Mesafesi* (2001), *Unutulan* (2004), *Çölden Hırka* (2006)..

ÇEVİRİ: (Şiir): *Seçme Şiirler - Güllerin Aydınlığında* (2004) - *Ayna ve Düş* (Adonis'ten, 2002), *Beyrut Kasidesi* (1995), *Mavi Bir Gün* (2003), *Unutulanı Anmak* (Mahmud Derviş'ten, 2002), *Hüzünlü Irmak* (Nizar Kabbani'den, 2000), *Rüyadan Çağrılmak* (Nazik El Melaike'den, 1996), *Beyrut'ta Deniz Yok* (Ğade Samman'dan, 2002) *Çağdaş Arap Şiir Antolojisi* (2004). (Hikaye): *Filistin Senin İçin* (Hannan Avvad'dan), *Şairin Kandili - Kuşatma Günlüğü* (Ayşe Basri'den).

HAKKINDA: Karanfil Mesafesi (Kitap Rehberi, Aralık 2001), Karanfil Mesafesi (Cumhuriyet Kitap, 27.12.2001), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 11.7.2002), Özdemir İnce / Kassabinli Ali Ahmad'ın Adonis'e Dönüşümü (Radikal Kitap, 28.7.2002), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 13.5.2004), Fuat Çiftçi / Varlık Kitap (Kasım 2004), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 18.8.2005).

FINDIKLI, Selma

Yazar. 19 Kasım 1965, Eskişehir doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Eskişehir'de tamamladı. Hacettepe Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Bir süre Kömür İşletmelerinde çalıştı. 1986'dan itibaren TRT Ankara Radyosunda dramaturg olarak görev yaptı. Dil Derneği, Edebiyatçılar Derneği ve PEN Yazarlar Derneği üyesidir.

Radyo oyunları 1983'ten itibaren Ankara, İstanbul ve İzmir radyolarında seslendirildi. Öyküleri *Çağdaş Türk Dili, Düşlem, Bursa Defteri* vd. dergilerde yayımlandı. 1994'ten sonra roman ve öyküleri ile de tanınmaya başlandı. *Selanik İçinde* adlı öyküsüyle 1996 Haldun Taner Öykü Ödülünde üçüncülüğü kazandı, *Ankara İstasyonu* ile 1998 Türkiye İş Bankası Edebiyat Büyük Ödülünü aldı. Ayla Kutlu *Nereye Yüreğim* için, *"bir ilk roman olduğuna inanmak çok zor"* dedi.

"Görülüyor ki Selma Fındıklı, geçmişi kurcalayan, geçmişle bugünün birleşip ayrıldığı noktaların peşine düşen yazarlardan biridir. Mekân olarak da zaman olarak da geçmişi seçmiş, tezgâhını oralara kurmuştur ve ürettiği her ürün, geçmişin birikiminden çıkartılmıştır. Evet, Selma Fındıklı, geçmişten bugüne gürül gürül akan selleri, o sellerin bireylere, toplumlara getirdiklerini izler ve onların yoğunlaştığı alanlara yönelir. Nesli tükenenlere, yavaş yavaş tükenmekte olanlara, anılarının mezarlığında yatanlara, bugünle bağlarını her yönden koparanlara ışık tutar 'belki bugüne bir şeyler kazandırırım' diye." (Muzaffer Buyrukçu)

ESERLERİ:

ROMAN: *Nereye Yüreğim* (1994), *Gözüm Yaşı Tuna Selidir Şimdi* (1997), *Saray Meydanında Son Gece* (1999), *Gümüşlü Martı* (2001), *Gecenin Yalnızlığında* (2002).

ÖYKÜ: *Loş Sokağın Kadınları* (1995), *Ankara İstasyonu* (1998).

HAKKINDA: Muzaffer Buyrukçu / Geçmişten Fışkıran İpuçları (sayı: 253, Ağustos 1997), Muzaffer Buyrukçu / Selma Fındıklı'dan Yeni Öyküler (Cumhuriyet Kitap, 13.8.1998), H. Vasfi Uçkan /

SELMA FINDIKLI

GÜMÜŞLÜ MARTI

Bir ağızdan şarkı söyleyen çocukların sesiyle uyandım. Güneş içindeydim. Bedenim billurlaşmış, gökyüzünden aldığı sonsuz ışığı, yaldızlı kabartmalarla süslü yüksek tavana yansıtıyordu. Nerede olduğumu bilemiyordum, öbür dünya dedikleri, burası mıydı yoksa? Peki nasıl gelmiştim? Ne zaman? Arada bir, esmer güzeli, küçük bir kız yüzü görünüp kayboluyordu... Meleklerin hep sarışın olduğuna kim inandırmışın bizi? Yine karşımdaydı... Yine yoktu... Hiç bitmeden yankılanan da ilâhiydi... Ama bizimkilere benzemiyordu... Bir yazı vardı duvar boyunca... Çini üstüne kara kara harflerdi... Kocamandı... Yabaneydı...

"Efendimizin sözleri..."

Dedi, ansızın başucumda bulduğum siyah uptown elbiseli, kır sakallı adam. Dehşet bir korkuyla yerimden fırladım. Ayağa kalkmak isteyince düştüm. Kucaklayıp yeniden yatırdı. Yüzüm göğsüne yaslanmıştı o anda. Garip bir koku aldım. Baharat karışımı ya da tütsü olmalıydı. Fazla merak etmiyordum doğrusu. Dağ yamacında eğreti duran bir kaya gibi kolayca yuvarlanışım aklımı kurcalıyordu. Nerede olduğumdan bile önemliydi bu. Ne gözüm kararmış ne de başım dönmüştü çünkü. Öyleyse derdim neydi?

"Kutsal Kitap'ta şöyle der İsa Mesih; 'Bana gelin ey yorgunlar ve ağır yüklü olanlar... Ben, size rahat sağlayacağım...'"

Sözlerine başlamadan önce istavrız çıkarmıştı. Şimdi de dudaklarının arasında sessizce bir şeyler söylüyordu. Dua mıydı? Niçin? Hastaydım belki... Yattığıma göre... Derken, bir çatırtı koptu kafamın içinde... Korkunçtu... Çocukların ilâhisini ezip geçti. Kapkara bir gece indi üstümüze... Neyse, çok sürmedi, aydınlandı ortalık... Deniz kuşları ötmeye başladı...

Elimdeki at kılından fırça, sulandırılmış kilermeni doldurduğum koca küple, güverte tahtaları arasında tekdüze biçimde gidip gelirken, uzaklı yakınlı çekiç darbeleri, testere gırtılları hep kulağımdaydı. Tepemde yükselen yaz güneşi, sanki afyon dumanı salıp bir masal âlemine sürüklüyordu beni... Tersanede çalışan usta, amele takımının yarattığı gürültü de bu geçişi kolaylaştıran, büyülü bir musikiydi... Ötelerde yanık tenli genç bir dülger, hazin bir türkünün -belli ki tamamını aklında tutamamış- nakaratını dönüp dönüp baştan söylüyordu:

"Yağma yağmur esme rüzgâr yolda yolcum var benim
Bahr-i sefid üzerinde kara gözlüm var benim..."

Gümüşlü bir martı geldi, bilmem kaçıncı tekrarlayışında, usulca köşk üstüne kondu. Garipseneçek kadar kıpırtısız oturuyordu korkuluğun ucunda. Türküyü mü dinliyordu ne? Dülgere haber getirmişti belki, bahr-i sefid üzerindeki kara gözlü yârinden... Belki de ta kendisiydi... Esir pazarında görüp de bir kese altın yüzünden alamadığı bir güzel için miydi bu yakınma? Yoksa hiç ulaşamayacağı bir paşa kızı için mi? Binmiş gemiye, başka bir ülkeye eş olmaya gidiyordu... Ya da çoktan nikâhlanmıştı... Birden sıkıldım uydurduğum ayrılık hikâyelerinden. Adını bilmediğim adamla, gerçekte var olmayan bir kadının aşk yarasına derman aramak neyime gerekti benim? Fırçayı hırsla küpe daldırdım; macunla sıkılaştırılmış tahtalara aşı boyası çekmeyi sürdürürken, kendi gönlümdeki uçsuz bucaksız boşluğu düşündüm de dahı beter daraldı içim. Sevdanın gölgesi bile düşmemişti yüreğime. Buydu hayatımda eksik olan. Kanım öylesine durgun, öylesine soğuktu. Yel esmeyen derin bir vadide, gözlerden ırak bir gölün yavaş yavaş kirlenip katılaşan durgun suları gibi, aklım şaşırıp da oralardan geçecek bir yolcunun küçücük bir taş atmasını bekliyordu dalgalanmak için. Kıyısında kurumaya yüz tutmuş yapraksız ağaç da canlanırdı o zaman. Köklerinin nereye kadar uzandığını hiç öğrenememiş, yirmi boş yıllık bir garip ağaç...

(*Gümüşlü Martı*, 2001)

Selma Fındıklı'dan Yeni Öyküler Toplamı (Cumhuriyet Kitap, 10.9.1998), Gürsel Aytaç / Selma Fındıklı'dan "Nereye Yürüğim" (Cumhuriyet Kitap, 29.7.1999), Gümüşlü Martı: Selma Fındıklı (Cumhuriyet Kitap, 1.11.2001), TBE Ansiklopedisi (2001), H. Vasfi Uçkan / Selma Fındıklı Yeni Bir Romanla Okur Karşısında: Gümüşlü Martı (Cumhuriyet Kitap, 18.4.2002).

FINDIKOĞLU, Ziyaeddin Fahri

Yazar (D. 1901, Tortum / Erzurum - Ö. 16 Kasım 1974, İstanbul). Ortaöğrenimini Kayseri ve İstanbul'da gördü. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (1925) mezunu. Erzurum (1925-28), Sivas (1926-27) ve Ankara (1928-29) liselerinde felsefe, sosyoloji ve edebiyat öğretmenliği yaptı. Devlet tarafından gönderildiği Strasbourg Üniversitesinde (Fransa) "*Ziya Gökalp, Hayatı ve Sosyolojisi*" adlı teziyle doktorasını verdi (1936). Türkiye'ye dönüşünde İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesine öğretim üyesi (ahlâk doçenti) olarak atandı. İktisat Fakültesi kurulunca bu fakülteye geçti (1938). Burada profesör (1942), ordinaryüs profesör (1958) oldu. Ayrıca Edebiyat ve Hukuk Fakültelerinde dersler verdi, İktisat Fakültesi Dekanlığı, İçtimaiyyat Enstitüsü ve Gazetecilik Enstitüsü Müdürlüğü görevlerinde de bulundu. Edirnekapı Şehitliğinde gömülüdür.

Diyarbekir Milletvekili İshak Refet Işıtman ve öğretmen İhsan Hamdi gibi arkadaşlarıyla Ankara'da Türk Halk Bilgisi Derneğini kurdu. Sonradan İstanbul'a taşınan bu derneğin yayın organı olarak çıkardıkları *Halk Bilgisi Mecmuası* ve İhsan Hançer yönetiminde çıkan yine aynı derneğin yayın organı *Türk Folklor Araştırmaları* (1934) dergisinde folklor ve halk edebiyatı konularında yazıları yayımlandı. Ayrıca 1924 yılında çıkan *Anadolu, Halk, Hakimiyet-i Milliyet, Cumhuriyet, Hür Söz* (Erzurum), kendi yayını *Bilgi Mecmuası* ve *Meslek Gazetesi* gazete ve dergilerinde yazdı. Eserlerinde Anadolu milliyetçiliği görüşünü savunan Fındıkoğlu, Ziya Gökalp, Le Play ve Prens Sabahattin'in düşüncelerinden etkilendi. Dilde sadeleşme hareketine karşı tavır koyanlar arasında yer alarak 1948 yılında bir "Dil Kongresi" toplamıştı.

ESERLERİ:

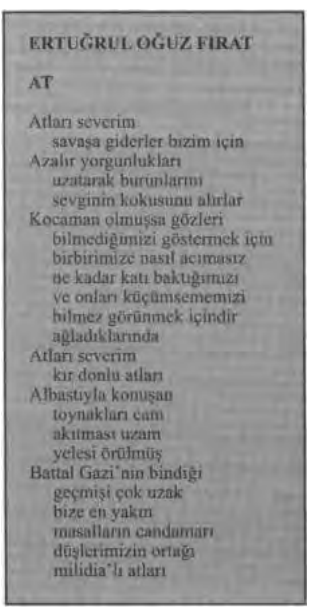
Erzurum Şairleri (1927), *Bediiyat* (1927), *Bayburtlu Zihni* (1928), *Zorlar ve Dağlar Dayanmaz* (Avrupa gezi notları, Ahmet Halil müstearıyla, 1934), *Ziya Gökalp* (Savie et Sa Sociologie, 1935), *Türkiye'de Aile Düzeninin Değişmesi Üzerine Deneme* (Fransızca, 1935), *Bir Davranış Sosyolojisinin Felsefi Temeli* (1936), *İbn Haldun'un Hukuka Ait Fikirleri ve Tesiri* (1939), *İbn Haldun* (Hilmi Ziya Ülken ile birlikte, 1940), *İçtimaiyyata Giriş* (1944), *Hukuk Sosyolojisi* (1944), *Ahlâk Tarihi* (2 cilt, 1945-46), *Sosyalizm* (Eflatun'dan Marx'a kadar, 1949), *İçtimaiyyat / Sosyal İlimlerde Metodoloji Nazariyeleri* (1947), *Sosyal Doktrinler Sosyolojisi* (1947), *Türkiye'de Kooperatifçilik* (1953), *Ziya Gökalp Hakkında Yazdıklarım ve Söylediklerim* (1955), *Le Play Mektebi ve Prens Sabahattin* (1962), *İktisat Sosyolojisi Açısından Sosyalizm* (1965), *Kooperasyon Sosyolojisi* (1967), *İçtimaiyyat Dersleri* (1971).

HAKKINDA: Kerim Yund / Ord. Prof. Dr. Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu'nun Folklor Yönü (1976), Mustafa E. Erkal / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 13, 1996), Dilâver Düzgün / Ziyacddin Fahri Fındıkoğlu'nun Folklor ve Halk Edebiyatı ile İlgili Çalışmaları (1997), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

FIRAT, Ertuğrul Oğuz

Şair, besteci, ressam, öykü yazarı. 1 Şubat 1923, Malatya doğumlu. Malatya İzzetiye İlkokulu, Malatya Lisesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. 1949'dan itibaren Reyhanlı, Alanya, Denizli, Adana ve Ankara'da avukatlık ve yargıçlık yaptı, 1979'da emekli oldu.

Hukuk Fakültesindeki öğrencilik yıllarında Karl Begger'den müzik dersleri aldı. İlhan Usmanbaş ve C.

ERTUĞRUL OĞUZ FIRAT

AT

Atları severim
savaşa giderler bizim için
Azalır yorgunlukları
uzatarak burunlarını
sevginin kokusunu alırlar
Kocaman olmuşsa gözleri
bilmediğimizi göstermek için
birbirimize nasıl acımasız
ne kadar katı bakuğumızı
ve onları küçümsememizi
bilmez görünmek içindir
ağladıklarında
Atları severim
kır donlu atları
Albastıyla konuşan
toynakları cam
akıması uzam
yelesi örülmüş
Battal Gazi'nin bindiği
geçmişi çok uzak
bize en yakın
masalların candamarı
düşlerimizin ortağı
milidia'lı atları

Ertuğrul Oğuz Fırat

Tunç ile çağdaş müziğin ülkemizdeki üç önemli temsilcisinden biri sayıldı. Müzik ilgili çeşitli makaleleri; *Opus, Forum, Küğ, Orkstra, Flarmoni* ve *Türk Dili* dergilerinde yayımlandı. Resimlerini İstanbul ve Ankara'da birçok kez sergiledi.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Karmakarışık Öyküler* (1995), *Seviçıra* (1997).

DENEME: *Umursanmamış* (1999).

ARAŞTIRMA: *Çağdaş Küğ Tarihi İçin İmler* (çoksesli müzik tarihi, 1.cilt, 1999).

HAKKINDA: Oğuz Dönmez / Doğumunun 75. Yılında Oğuz Fırat'a Saygı (Milliyet Sanat dergisi, 15.3.1999), Tansu Açık / Ertuğrul Oğuz Fırat Diye Biri (Virgül, Temmuz-Ağustos 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

FIRAT, Halil Bedii

Şair ve yazar (D. 1908, Asir / Yemen – Ö. ?). İlköğrenimini Bağdat ve İstanbul'da yaptı. İstanbul Öğretmen Okulu (1928) mezunu. Türkiye'nin birçok yerinde öğretmenlik yaptı. Gazi Terbiye Enstitüsünün sınavını kazanarak ortaokul Türkçe öğretmeni oldu.

Yazı hayatına *Servet-i Fünun* (1932) dergisinde başladı. Roman ve hikâyeleri, İstanbul, Ankara, İzmir ve Balıkesir'de yayımlanan *Resimli Şark* ve *Gençlik, Ülkü, Kaynak, Türk Dili* gibi dergiler ile *Son Telgraf, Zaman, Yeni Asır, Halkın Sesi Anadolu, Demokrat İzmir* gazetelerinde yayımlandı. Sahibi olduğu İzmir'de çıkan *Son Hizmet* gazetesi ve *Gençlik* dergisinin başyazarlığını yürüttü.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Köyde Akşam* (1942).

ROMAN: *Buğdaylar Yanarken, Yanıklar Bağı, Uykusuz Geceler, Aşka İnandım, Yakılan Roman, Halife'nin Karısı, Ağrı.*

MASAL: *Perde* (kısa masal, 1944).

PİYES: *Selda, Sütçü, Portakal Kabukları, Kırık Vazo, Tarla Kuşu* (2 perde müzikal çocuk piyesi, 1952), *Afrodit, Paşaların Paşası, Küçük Aktör* (3 perde müzikal çocuk piyesi, 1953),

Beklediğim Zamanlar, *Tanrılar Konuşuyor* (Bir tablo ve bir perde mitolojik piyes, 1947).

SENARYO: *Murat Reis*, *Gönül*, *Uyanan Köy*.

ÇEVİRİ: *Envâr-ül Âşıkin: Âşıkların Nuru* (Mehmet Yazıcızade'den, Ali Alkan ile, 1970).

DERS KİTABI: *Toplu Bilgi* (Fazıl Yenisey ile, 1947-48).

DİĞER: *Kimden Kime* (1965), *Kur'ân-ı Kerîm'in Tarihi* (1965), *Ek Seçim Beyannamesi* (1965), *Size Bir Mektup Var* (1973).

HAKKINDA: Ahmet Borcaklı-Gülten Koçer / CDTT Bibliyografyası (1973), V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 2, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

FIRAT, Muhdes

Şair. 1937, Pasinler (Hasankale) / Erzurum doğumlu. İlk ve ortaokulu Hasankale'de okudu. Erzurum Lisesini bitirdi. İstanbul Hukuk Fakültesinde okudu, bitirmedi. Ortaokuldan sonra bir yıl Hasankale'nin Esendere (Badicivan) köyünde öğretmenvekilliği yaptı. Bir yıl Tapu Arşiv Fiş memuru olarak Hasankale Tapu Dairesinde çalıştı. 1958 yılında Hasankale'den ayrılarak İstanbul'a geldi. Arya Plak ve Taç Plak şirketlerinde yöneticilik yaptı.

1963-64 yıllarında Semiha Berksoy, Genco Erkal, Mehmet Akan, Şevket Altuğ, Umur Bugay, Aydemir Akbaş gibi sanatçılarla birlikte Gülriz Sururi-Engin Cezzar Tiyatrosunda oyunculuk yaptı. Profesyonel tiyatroculuğu denediği yıllarda Haldun Taner'den dersler aldı. Birkaç sinema filminde oynadı. Şiirlerini *Seslirem* (1993) adlı kitapta topladı.

HAKKINDA: Hasan Ali Kasır / Erzurum Şairleri (1999).

FIRAT, Musa

Şair. 20 Ağustos 1960, Erzincan doğumlu. Ankara Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi (1979) mezunu. Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesinde okudu. 1990'dan sonra Antalya'da yaşadı. Antalya'da bir otelde çalıştı.

İlk şiiri "*Zeytin Çırpıyorum*" Antalya Sanatçılar Derneğinin yayını olan *Morca* dergisinde (Haziran 1997) yayımlandı. Daha sonra *Çalı* (Konya), yayın kurulu üyesi olduğu *Bahçe* (Antalya), *Besparmak* (Söke), *Dünya Kitap*, *Alleben*, *Mavi Umut*, *Düşlem*, *Güney*, *Berfin Bahar*, *Morca*, *Poetik'us*, *Fayton*, *İnsancıl*, *Damar*, dergilerinde şiir yayımladı. *Pergede Heykel Ustası Akionun Kızı Ariadne* ile 1999 Allaben Dergisi İkincilik Ödülünü, *Yaşamım Burukluğunda İki Perdelik Bir Şiir* ile Beşparmak Dergisi 2001 Yılı Temmuz Ağustos Sayısı Üçüncülük Ödülünü aldı. PEN, TYS, BESAM, Edebiyatçılar Derneği, Antalya Sanatçılar Derneği üyesidir.

ESERLERİ (Şiir):

Papatya Yağmuru (1998), *Kar Altında Güvercindi Kalbim* (2000), *Her Dolunaydu Hüzün Akar Denize* (2003).

HAKKINDA: Ahmet Özer / Damar (Ekim 2000), Muzaffer Yüzgeç / Milliyet (25.3.2000), Türkiye (3.3.2000), Akşam (16.3.2003).

FIRAT, Mustafa

Şair. 1978, İzmir doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Göreve İstanbul'da edebiyat öğretmenliği ile başladı. Şiirleri ve yazıları *Agora*, *Bahçe*, *B(aşk)a*, *Budala*, *Cumhuriyet Kitap*, *Eski*, *Hürriyet Gösteri*, *Öteki-siz*, *Şiir Ülkesi*, *Yom Sanat* gibi dergilerde yayımlandı. İlk şiir kitabı *Paslı Ayna*, 2003 yılında yayımlandı.

HAKKINDA: Budala (sayı: 26, Ocak-Şubat-Mart 2004).

Musa Fırat

MUSA FIRAT

ZİYARET I

Takıldı koluma sular
Denizatının yelesine yasladım
başımı

Yukarıda
Körpe bir yıldızın çıplak göğsü

Kum kara kavuşuyordu
neredeyse
Ayın suya yatışına
Uzandık

Avucunda topladığım hayal
taşları
Kimbilir biz hangi mevsimdik

FIRILDAK, Ayhan

Şair. 1942, Çorlu / Tekirdağ doğumlu. Kuleli Askeri Lisesinde öğrenim gördü. Talat Aydemir'in öncülüğündeki 21 Mayıs 1963 darbe girişimine karıştığı gerekçesiyle 1459 Harbiyeli ile birlikte ordudan atıldı. Gazetecilik mesleğini benimseyerek çeşitli yayın organlarında çalıştı. Lise son sınıf öğrencisiyken okul arkadaşı Tahsin İşal ve bazı başka arkadaşlarıyla ortaklaşa çıkardığı *Sü* (1962) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / Örneklerle Bütün Basılmış Şiir Kitapları Ansiklopedisi (c. 2, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

FITNAT HANIM

Divan şairi (D. ?, İstanbul - Ö. 1780). Asıl adı Zübeyde. Şeyhülislâm Ebu İshakzâde Mehmed Esad Efendi'nin kızı. Sultan I. Abdülhamid dönemi ulemasından olan ve şeyhülislâmlık yapan kardeşi Mehmed Şerif Efendi de şairdir. Dedesi ve amcası da şair olan Fıtnat Hanım, kültürlü bir çevrede kendi kendini yetiştirdi. Edebiyat zevkini ve eğitimini ailesinden aldı. Sanat ve edebiyat ile ilgilenmeyen, Nakibüleşraflık ve Rumeli Kazaskerliği görevinde bulunan, Şeyhülislâm Feyzullah Efendi'nin torunlarından Mehmed Esad Efendi ile evlendi. Ama bilgi düzeyi kendisiyle aynı olmayan eşiyle mutlu olamadı. Ali Canip Yöntem, İstanbul'da ölen Fıtnat Hanım'ın gömüldüğü yer konusunda değişik görüşler olduğunu belirtir. Bir görüşe göre Eyüp Sultan türbesinin arkasındaki bahçeye, bir başka görüşe göre aile mezarlığı olan Çarşamba'daki İsmail Ağa Camii Mezarlığına gömüldü. Abdullah Eyûbî'nin Eyüp Sultan ve civarına ait olan *Türbe-i Hazret-i Hâlid'in Adâb-ı Ziyâreti ve Civârında Medfûn Meşâhir* adlı eserinin Şeyhülislâm Murtaza Efendi bölümünde ise "Şuarâdan Derviş Efendi zevcesi Fıtnat Hanım dahi civarlarında medfündur" kaydı vardır.

Divan edebiyatı geleneğine bağlı şiirlerinde kadınlığın etkisi ya da olağanüstü başarısı görülmedi. Şiirlerinin geleneğe, erkek şairlerin duygu ve düşüncelerini anlatış biçimine uygun olduğu anlaşılır. Bir kadının karşı cinse duygularını aktarmaktan uzak şiirlerdir. Kadın şairlerimiz arasında kıvrak zekâsıyla dikkati çeker. Şiirlerinde alışılmış teşbihlere, mazmunlara yer verdi. Buna karşılık dilinin sadeliği ve düzgünlüğü, Şakir Koca Ragıp Paşa (Ö. 1763) ve Haşmet (Ö. 1769) ile aralarında geçen konuşma ve esprili sözlerle tanındı. Koca Ragıp Paşa ile hissî bir yakınlaşması oldu-

Fıtnat Hanım

ğu söylenen Fıtnat Hanım'ın gazelleri arasında Nedim tarzında yazılmış şuh ve neşe dolu şiirlere de rastlanır. Başarılı bahariyeler, usta girizgahlar yazdı. Muammaları ünlüdür. Kaside, gazel, şarkı, musammatlar ile cülus, doğum, ölüm olayları üzerine söylenmiş tarihlerden oluşan *Divan*'ı iki kez (İstanbul, 1948; Mısır, 1869) basıldı.

HAKKINDA: İsmail Hikmet Ertaylan / Ahmed Hikmet - İsmail Safa - Koca Ragıp Paşa ve Fıtnat (1933), Ali Canip Yöntem / Fıtnat Hanım-İslâm Ansiklopedisi (c. 4, 1945), Murad Uras / Resimli Kadın Şair ve Muharrirlerimiz (1957), Refik Ahmet Sevengil / Eski Şiirimizin Ustaları (1964), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), Bedihan Tamsöz / Osmanlıdan Günümüze Kadın Şairler Antolojisi (1994, s. 32), Mübeccel Kızıltan / Divân Edebiyatı Özelliklerine Uyarak Şiir Yazan Kadın Şairler (Sombahar, sayı: 21-22, Ocak-Nisan 1994), Ömer Faruk Akün / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 13, 1996), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002).

FITNAT HANIM (Trabzonlu)

Şair (D. 27 Kasım 1842, Trabzon - Ö. 1911, İstanbul). Trabzon Valilerinden Hazinedar Zade Abdullah Paşa'nın kızı. Ailesiyle birlikte dört yaşında İstanbul'a geldi, Rüştiye Mektebi öğretmenlerinden Fındık Hâfız Efendiden Kur'an'ı, Hoca Latif Efendiden Arapça ve Farsçayı öğrendi, Hoca Şakir'den de *Hafız Divanı*'nı okudu. Erzurumlu Osmân Efendiden hüsnühat ve nesir dersleri aldı. Evlendikten sonra eğitimi annesi tarafından sürdürüldü. Şiire yönelmesinde babasının kâtibi Pertev Paşa etkili oldu.

Edebiyat ve şiirle uğraşmasını istemeyen ilk eşi aynı zamanda aşırı kıskanç bir kişi olduğundan bu evliliği mutsuz bir sonla noktalandı. Kirpiklerinin uzunluğu kendisine yakıştığı için kirpiklerini kesen bu eşinden ayrılarak Damat Ferid Paşa'nın amcası Bahriye Mektupçusu Mehmet Ali Efendi ile evlenerek bir süre Bursa'da yaşadı. Daha sonra İstanbul'a döndü. Ancak Fıtnat Hanım'ın bu evlilikte de mutluluğu bulamadığı, Ahmet Midhat Efendi ile büyük bir aşk yaşadığı söylenir. Hakkı Tarık Us'un, *Ahmet Midhat Efendi ile Şair Fitnat Hanım* adlı kitabında bu aşk ve âşıkların mektuplaşmaları anlatılır. İstanbul Edirnekapı Mezarlığında gömülüdür.

Fıtnat Hanım, döneminde divan edebiyatı geleneğine uygun biçimde şiir yazan kadın şairlerin en önemlilerinden biri olarak kabul edilir. Güçlü zekâsı, ince duygulu şiiri ile kadın şairlerimiz arasında ayrı bir yeri vardır. Tahmisler, tesdisler, naatlar, mersiyeler yazmış, divan düzenlemiş fakat basılmamıştır. Aynı şekilde, yazıldığı bilinen düzyazıları da basılmadığından günümüze ulaşamamıştır.

FITNAT HANIM

GAZEL

Nedir ey dil sebep cevre o yâr-i bî-vefâdan sor
Tegâful âşıka gayre nigâh âşinâdan sor

Anın yazmaz ilâcın ey tabib enmûzec ü kânûn
Şifasın hasta-i aşkın o la'l-i cân-fezâdan sor

Bilinmez kadri mahmur olmadıkça neşve-i câmın
Sebâb eyyamının keyfiyyetin pîr-i dutâdan sor

Ser-i kûy-ı dil-ârâya varırsan ey sabâ lütf et
Nedir hâli o mahbûsî-i zar u mübtelâdan sor

Haridâr ol gönül ver nakd-ı câm kâle-i vasla
Ne ister üstüne ol hâce-i hüsn ü bahâdan sor

Ele almış değildir nüsha-i mihr ü vefayı yâr
O bî-rahme sorarsan Fıtnata fenn-i cefâdan sor
(*Fıtnat Divânı*)

HAKKINDA: Süleyman Nazif / Garb Edebiyatının Edebiyatımıza Te'siri (Peyam-ı Sabah, 24 Kanunevvel 1337), Hakkı Tarık Us / Ahmet Midhat Efendi ile Şair Fıtnat Hanım (1948), Murad Uras / Resimli Kadın Şair ve Muharrirlerimiz (1957), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), Bedihan Tamsöz / Osmanlıdan Günümüze Kadın Şairler Antolojisi (1994, s. 71), Mübeccel Kızıltan / Divân Edebiyatı Özelliklerine Uyarak Şiir Yazan Kadın Şairler (Sombahar, sayı: 21-22, Ocak-Nisan 1994), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999), Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2. bas.1999).

FİDAN, Ahmet

Şair ve yazar. 1970, Akkuş / Ordu doğumlu. Tam adı Ahmet Emin Fidan. İlk ve ortaokulu Fatsa'da bitirdi. Ankara Merkez İmam-Hatip Lisesi (1989), İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü (1993) mezunu. Yüksek lisansını 1996'da İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesinde *"Belediyelerde İnsan Kaynakları Yönetimi"* konulu teziyle yaptı. Doktora çalışmasını Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde sürdürüyor.

Öğrencilik yıllarından itibaren Pamukbank (1991), Tim Ajans'ta (1995) ve Gaziosmanpaşa Belediyesinde basın danışmanı olarak (1995) çalıştı. 1996-98 ve 2000-2001 yılları arasında İETT Genel Müdürlüğünde personel uzmanı ve kontrolör olarak görev yaptı. Yerel yönetimler, yönetim bilimleri, toplam kalite yönetimi, kent, kent estetiği, ulaşım, mizah, şiir ve sosyal içerikli konularda birçok eseri vardır. Bölgesel olarak yayınlanan *Karadeniz Haber Postası* gazetesinde başyazarlık, *Güney Marmara* Yaşam gazetesinde ve *Fatsa Güneş* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. Balıkesir Üniversitesi Erdek Meslek Yüksek Okulunda öğretim görevlisi olarak çalıştı. Şiir ve yazıları *Zaman* gazetesi ve *Ribat* dergisi ile çeşitli bültenlerde yer aldı. Ayrıca *Akademos, Zaman, Ekonomi Gazetesi, Provizyon Gazetesi, Karadeniz Haber Postası* gazetelerin-

Ahmet Fidan

de yazdı. İÜ Siyasal Mezunları Derneği, İstanbul Siyasal Vakfı, Birlik Vakfı üyesidir.

"Bizim Duvarlar kitabının insanı yoğun olarak düşünceye sevketmesi sebebiyle de mizah kitapları dünyasına yeni bir anlayış, yeni bir soluk getireceği muhakkak." (Abdülhak Ademoğlu)

ESERLERİ:

MİZAH: *Bizim Duvarlar* (1996).

ARAŞTIRMA: *Belediyelerde İnsan Kaynakları Yönetimi* (1996), *Liberalleşme Sürecinde İslâmi Burjuvazi ve Sömürü, Bilgi Toplumu Sürecinde Şehirlerin Evrimi* (e-kitap, 1999), *Belediyeler İle İl Özel İdareleri Arasında Yönetim Hizmet ve İdari Vesayet İlişkileri* (e-kitap, 1999), *Belediyelerde Başlıca Politika Belirleme Alanları* (e-kitap, 1999), *Hayek ve Liberalizm* (e-kitap, 1999), *Eyüpsultan Şehri ve Estetik Yapısı* (e-kitap, 1999), *İkibinli Yıllarda Yerel Yönetimler ve Kentiçi Ulaşım* (elektronik kitap, 2002).

ŞİİR: *Dinamik* (1996).

HAKKINDA: Abdülhak Ademoğlu / Kitap dergisi (Ağustos-Eylül 1996).

Ahmet Fidan (Erzurumlu)

FİDAN, Ahmet (Erzurumlu)

Eğitimci, yazar. 1948, Erzurum doğumlu. Atatürk Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu (1974) ve Gazi Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü (1988) mezunu. 1974-88 yılları arasında Erzurum'da Fransızca öğretmenliği yaptı. 1985'te MEB Dış İlişkiler Dairesi Uluslararası Kuruluşlar Müdürlüğüne atandı. Bu görevi sırasında çeşitli uluslararası toplantılara Türkiye adına katıldı ve bildirileri yayımlandı. 1991 yılından itibaren TBMM'de üç dönem danışman olarak görev yaptı. 2002'de emekli oldu. Eğitimciler Birliği Sendikasının kuruluşunda genel sekreter olarak görev aldı. Türkiye Yazarlar Birliği Mali Sekreterliği ve Türkiye Yazarlar Birliği Vakfı Mütevelli Heyeti üyeliği ile Vakfın müdürlüğünü yaptı.

Yazı hayatına Erzurum'da *Hürsöz* ve *Milletin Sesi* gazetelerinde başladı. Makaleleri; *İslâm* dergisi, *Zaman* gazetesi, *TYB Kültür - Sanat Yıllığı* gibi çeşitli gazete ve dergilerde yayımlandı. Erzurum *Palandöken* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. Henri Montherland'dan çevirdiği *Ölü Kraliçe* adlı oyun TRT'de yayımlandı.

ESERLERİ:

İslâm ve Medeniyeti (Fransızcadan çev., 2 cilt, 1991), Mehmed Nusret Efendi (Som) - Tarihçe-i Erzurum (yay. haz. 2005).

FİDAN, Fatma Zehra

Öykü yazarı. 1966, Anamur / Mersin doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini kasabasında tamamladı. Ege Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde okudu. Yazı serüvenine dokuz yaşında başladı, ilk hikâye kitabı *Yetim* on yaşındayken yayımlandı. Yazı ve hikâyeleri çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlandı. Çeşitli sivil toplum örgütlerinde gönüllü eğitim hizmetlerinde bulundu.

"İlk romanı 'Beni Affeder misin Sevgili'de aldatılan bir kadının yaşadığı sarsıcı iç yolculuğunu anlatan Fidan, kitabı yazarken kendi hayatından esinlendiğini söylüyor. (...) Fidan, insan olduğumuzun bilincine varabilmemiz için hadiselerin tezgahında dünü bugüne eşit olmadan, kitap okuyarak, tabiatı okuyarak, insanları okuyarak yenilenmek gerektiğine inanıyor." (Ülkü Özel Akagündüz)

ESERLERİ (Roman):

Beni Affeder misin Sevgili? (2002), *Aşk Var mıydı Sahi?..* (2005).

HAKKINDA: Fatma Zehra Fidan / Beni Affeder misin Sevgili? (2002), Elif Oyuk-Tuba Atalar / Sosyoloji Okudu Romanları Değişti (Yeni Şafak gazetesi, 6.8.2002), Ülkü Özel Akagündüz / Çok Üzüldüğüm Zamanlarda Bile 'Ben Mutsuzum' Demedim (Zaman gazetesi, 17.8.2002), Kadınlar Ne İster (Yeni Şafak gazetesi, 23.1.2004).

FİDAN, Hafize

Şair. 1943, Eskişehir doğumlu. İlkokulu kendi köyünde bitirdikten sonra Almanya'ya giderek Berlin'e yerleşti. Uzun yıllar orada çalıştıktan sonra emekli oldu. Şiir yazmaya 1979 yılında başladı. Şiirlerini *Ahüzar* (1988) adlı kitapta topladı.

HAKKINDA: Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001).

FİDAN, Hüseyin

Şair. 1959, Şenkaya / Erzurum doğumlu. İlk ve orta tahsilini anne ve babasının öğretmen olmaları nedeni ile Doğu Anadolu'nun değişik köy ve kasabalarında yaptı. 1974 yılında ailesi ile birlikte İstanbul Kartal'a yerleşti. 1976-77 döneminde Kartal / Maltepe Lisesinden mezun oldu. Liscyi bitirdikten sonra Kartal bölgesindeki fabrikalarda işçi olarak çalıştı. 1982 yılında TCDD Birinci İşletme Başmüdürlüğünün açtığı sınavı kazanarak devlet memuru oldu. DYFMDER'in (Demiryolu Faal Memurlar Derneği) kurucuları arasında yer aldı, derneğin ilk genel kurulunda da genel başkanlık görevlerine seçildi. 26 Mart 1989'da yapılan yerel seçimlerde SHP'den Kartal ilçesinden İstanbul İl Genel Meclisi üyeliğine seçildi. Şiirlerini *Yokluğuna Kurşun Sıkmak* (1989) adlı kitabında topladı.

FİDAN, Timur

Spor adamı, yazar. 1955, Muğla doğumlu. Babasının PTT Müdürü olması nedeniyle; ilk, orta ve lise öğrenimini Türkiye'nin çeşitli il ve ilçelerinde yaptıktan sonra, Muğla ATİA İşletmecilik Yüksek Okulunda lisans eğitimini tamamladı. Değişik şirketlerde otel müdürlüğü, kurs müdürlüğü ve muhasebe müdürlüğü yaparak emekliye ayrıldı.

Türkiye Futbol Federasyonu çatısı altında yirmi yıl milli hakemlik ile gözlemcilik yaptı. Lisanslı çalıştırıcıdır. Dünyada başlangıcından beri sporların çıkışını ve örgütlenme biçimlerini inceleyen *"Dünyanın Sporu"* ve Türkiye futbolunda yaşanan başarısızlıklarda hedef olarak gösterilen hakemlerin yaşamı ve sıkıntılarını inceleyen *"Günah Keçileri"* gibi çalışmalar yaptı.

Fethiye'de; *Beyazkalem, Gerçek Fethiye* ve *Ege* gazetelerinde futbol ve diğer spor dalları ile ilgili köşe yazıları yazdı. Fethiyespor Kulübünün geçmişini anlatan "Yaşayan Fethiyespor" adlı televizyon programını yaptı. *Bir Dönemin Toplumsal Anatomisi* (2004) adlı bir araştırma kitabı vardır.

"Şimdi elinin altındaki bilgileri sıraladı, yazdı, çizdi, eksiklerini tamamladı. Bu güne kadar kimsenin cesaret edip meydana çıkaramadığı mükemmel bir kitap yayınladı. Bu güzel eser onun Fethiye'ye, Fethiyelilere armağanıdır. O Fethiye'ye vefa borcunu ödemiştir. Bize düşen onun bu paha biçilmez araştırmalardan ve anekdotlardan meydana getirdiği kitabından

Timur Fidan

VEDAT FİDANBOY

DANDİNİ

Her şey tuhaf oldu bu son yıllarda,
Şarkılar dandini sözler dandini...
Bir garip vuruyor mızrap tellere,
Makamlar dandini, sazlar dandini...

Udi mi, neyzen mi, ney belli değil,
Kim erkek, kim kadın, şey belli değil,
Bayan belli değil, bay belli değil,
Oğlanlar dandini, kızlar dandini...

Gelmeden geçiyor yazlar hız ile,
Gelince gitmiyor kış denen çile,
Zamana uydu bak mevsimler bile,
Baharlar dandini, yazlar dandini...

Neye baksam her şey sapıttı biraz,
Vişneye özenip ekşidi kiraz,
Şaşmam, yumurtlarsa folluğa horoz,
Ördekler dandini, kazlar dandini...

Çokları ülkemde Sezar oldular,
Halkın asabını bozar oldular,
Lisan bilmeyenler yazar oldular,
Yazılar dandini, tezler dandini...

Sardı dünyamızı kokan terimiz,
Daha da kokuttu parfümlerimiz,
Sonunda delindi atmosferimiz,
Buzullar dandini, buzlar dandini...

Mevcut yasaların sanki bir yanı,
Koruyor gizlice halkı soyanı,
Keyfince verilir gelir beyanı,
Fazlalar dandini, azlar dandini...

Her kime sorarsam uluyum diyor,
Tanrı'nın namuslu kuluyum diyor,
Depoda tepinip suluyum diyor,
Benzinler dandini, gazlar dandini...

Şehirleri magandalar bastılar,
Sokaklara tükürdüler kustular,
Musluklardan akan sular sustular,
Kanallar dandini, büzler dandini...

Saçını kazıtır şaşıran velet,
Yüzünün kılına kullanmaz jilet,
Parayla ölçülür oldu asalet,
Soylular dandini, yozlar dandini...

Bir kitap açıp da okumaz cahil,
Bu yüzden yalaka, bu yüzden gafil,
Yediği kazıklar çuvaldız dahil,
İğneler dandini, biz'ler dandini...

Fidani, kısa kes uzatma sözü,
Her şeyin bozuldu mayası özü,
Böyle uygarlığın kör olsun gözü,
Sevinçler dandini, hazlar dandini...

Vedat Fidanboy

alıp kitaplıklarımızın baş köşesine koymaktır. Sonra da dönüp Timur Fidan'a teşekkür etmeliyiz. Böyle kapsamlı ve eksiksiz bir eseri bize kazandırdığı için!.." (Ünal Şöhret Dirlik)

HAKKINDA: Timur Fidan'ın Dev Eseri (Ege gazetesi, 23.3.2004), Taner Fidan'dan Geçmişe Işık (Gözde gazetesi, 23.3.2004), Fethiye'nin El Atılmamış Yılları (Dost gazetesi, 24.3.2004), Bir Dönemin Toplumsal Anatomisi Geçmişe Işık Tutacak (Gözde gazetesi, 24.3.2004), Anlamlı Günde Altın Eser (Beyaz Kalem gazetesi, 24.3.2006), Tarih Bir Kez Daha Gözler Önüne Serildi (Fethiye gazetesi, 26.3.2004), Fethiye'nin Tarihinc Işık Tutacak (Meğri Postası gazetesi, 27.3.2004).

FİDANBOY, Vedat

Şair ve yazar. 1944, Kırşehir doğumlu. Kırşehir Lisesi (1963), Erzurum Nenehatun Kız İlköğretmen Okulu (dışarıdan, 1964) mezunu. Çeşitli köy okullarında bir süre öğretmenlik yaptı. 1968'de öğretmenlikten ayrılarak Ankara'ya yerleşti. Sırasıyla Ankara İmar Limited Şirketi (1969-72), Akbank Ankara Şubesi (1972-74), PTT Posta Çekleri Merkezi Müdürlüğü (1974-85) ve Barış İnşaat Enerji Madencilik Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketinde (1985-2002) çalıştı.

1964 yılında birkaç arkadaşıyla birlikte mesul müdürlüğünü de üstlendiği, Kırşehir Halkevi yayın organı olan *Kervansaray Aylık Sanat ve Kültür* dergisini çıkardı. Şiirlerini *Kervansaray, Kırşehir, Yeni Kırşehir, Doğuş, Çele, PTT Dergisi, Ana, Eflatun, Sanat Dünyası, Müzik Magazin, Müzik Dünyası, Hisler Bulvarı, Simav Anadolu, Songün, Pusula, Ra Sanat, Alternatif Sanat, İremcik* gazete ve dergilerinde yayımladı. Akçay III. Geleneksel Şairler ve Bestekarlar Festivalinde (1994) şiir dalında birincilik, Şairler ve Yazarlar Derneğinin düzenlediği yarışmada (1993) şiir dalında ikincilik ödülü aldı. Şiirleri bestelendi. İki şiiri TRT Türk sanat müziği repertuarına girdi. MESAM ve İLESAM üyesidir.

"Nice şairler sevdiklerinden çok güzel ve destan gibi mektuplar alırlar da, o mektuplardan esinlenerek bir şiir yazamazlar veya yazdıkları şey pek şiir güzelliği taşımaz. O mektupların ve kendilerinde yarattıkları hoşnutluğun ne kadar güzel olduğunu birtakım dağınık sözlerle anlatmaya çalışırlar sadece. Zira ilgi ve dikkatleri mektupların ve bir de duydukları mutluluğun güzelliğine takılıp kalmış, şiirde esin kaynağının güzelliği ile şiirin güzel kılınabilmesi için nerdeyse tüm ilgi ve dikkati şiire yöneltmek gerektiğini gözden kaçırmışlardır. Oysa sevdiğinden küçücük bir tebrik kartı alan Sn. Fidanboy belli ki böyle yapmamış. İlk çıkış noktası o kart olmakla birlikte, bir yerden sonra o noktayı aşarak tüm ilgisiyle dikkatini yazacağı şeye yöneltmiş ve bu güzel şiiri koymuş ortaya." (Yılmaz Aybar)

ESERLERİ (Şiir):

Sefil Savaşçılar (1974), *Sevda Ayları* (1998), *A'dan Öncesi* (2004), *Mabet* (2005).

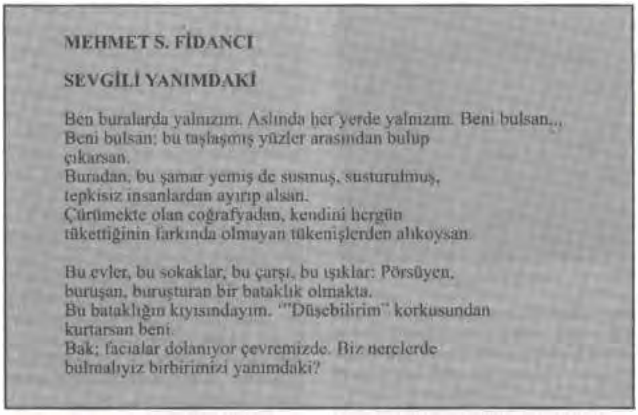
HAKKINDA: Nuri Kırcıoğlu / 1966 Yılı Şairler Antolojisi (1966), İsa Kayacan / Açık Yüreklilik (Tasvir, 9.7.1975) - Sevda Ayları (Hamle, 27.10.2001) - A'dan Öncesi (İleri, 25.5.2004), Yılmaz Aybar / Haftanın Şairi (Ana, sayı: 224, Mayıs 1995), Nuşin Kavukçuoğlu / Eflatun Şiir Antolojisi III-IV (1995-1996), Necla - Sefa Ünal / Ana Şiirler Antolojisi (2001), Zehra Birsen Yamak / Yürüyen Merdiven Şiir Antolojisi I, II, III (2002, 2003, 2004), Hüseyin Yurdabak / Şiirle Yaşayanlar III (2004), Ulviye Savtur / Mürekkep Şairler (2004).

FİDANCI, Mehmet S.

Şair ve yazar. 1964, Akdağmadeni / Yozgat doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Yozgat ve Kayseri'de tamamladı. Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümünden dördüncü sınıfta ayrıldı. Şiirleri *Yönelişler, Kanat, Dergâh, Son Duvar, A'raf, Son Duvar, Hece, Sonsuzluk ve Bir Gün* dergilerinde yayımlandı. *A'raf* (1993) ve *Son Duvar* (1997) dergilerinin kurucuları arasında yer aldı. Ankara'da bir reklam ajansında sanat yönetmeni olarak çalıştı. *Yol Gösterici* adlı eseriyle 1998'de Türkiye Yazar-

Mehmet S. Fidancı

MEHMET S. FİDANCI

SEVGİLİ YANIMDAKİ

Ben buralarda yalnızım. Aslında her yerde yalnızım. Beni bulsan...
Beni bulsan: bu taşlaşmış yüzler arasından bulup
çıkarsan.
Buradan, bu şamar yemiş de susmuş, susturulmuş,
tepkisiz insanlardan ayırıp alsan.
Çürümekte olan coğrafyadan, kendini hergün
tüketti̇ğinin farkında olmayan tükenişlerden alıkoysan.

Bu evler, bu sokaklar, bu çarşı, bu ışıklar: Pörsüyen,
buruşan, buruşturan bir bataklık olmakta.
Bu bataklığın kıyısındayım. "Düşebilirim" korkusundan
kurtarsan beni.
Bak; facialar dolanıyor çevremizde. Biz nerelerde
bulmalıyız birbirimizi yanımdaki?

lar Birliği Deneme Ödülünü kazandı. TYB üyeliğinin yanı sıra, bir dönem genel sekreter yardımcılığı görevinde bulundu.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Şi'rpençe* (1997), *Kapanan Pencere'den* (1998), *Kalbin Orta Yeri* (2005).

DENEME: *Yol Gösterici* (1998), *Bakışlar Kıyısı* (2003).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001).

FİDANCI, Yücel

Şair. 1942, Adana doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Kayseri'de, lise öğrenimini Maraş'ta tamamladı. Şiir yazmaya, annesinin ölümüyle küçük yaşlarda başladı. *Yaprak Yaprak* (1960) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Yücel Fidancı / Yaprak Yaprak (1960), Veli Recai Velibeyoğlu / Örneklerle Bütün Basılmış Şiir Kitapları Ansiklopedisi (c. 2, 1975), TDOE - TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

FİDEL, Emre

Şair. 1978, Ankara doğumlu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tiyatro Bölümü mezunu. Ankara Sanat Tiyatrosunda oyunculuk yaptı. *Bir Bilet Gidiş Dönüş* ve *Patika* dergilerinin yayın kurulunda bulundu. Şiir ve yazılarını *Kül, Kül Öykü, Şair Çıkmazı* ve *Patika* dergilerinde yayımladı. Çalışmalarını Ankara'da sürdürdü. *Macbeth / Mühürlü Bir Kelt Hikâyesi* (2005) adlı bir şiir kitabı vardır.

FİGÂNÎ (Geredeli)

Halk şairi (D. 1814, Gerede / Bolu – Ö. 1895). Asıl adı Seyyit Ahmet. İlk tahsilini mahalle mektebinde Hoca Tahir Efendi'den aldı. On yaşından itibaren saz çalmaya başladı. Kendisinde saz şairi olma istidadı gören Âşık Dertli onun saz ve söz ustası oldu, ona "Figânî" mahlâsını verdi. 51 yıl boyunca Anadolu, Arabistan ve Irak'ta seyahat etti. Tasavvufta Halveti tarikatına bağlı olduğu söylenir. Heceyle yazdığı şiirleri oldukça başarılı kabul edilir. Şiirleri Hayrettin İvgin tarafından bir araya getirilerek yayımlandı.

HAKKINDA: Hayrettin İvgin / Geredeli Âşık Figânî (1994).

FİGANÎ (Trabzonlu)

Divan şairi (D. 1505, Trabzon - Ö. 1532, İstanbul). İsfahan'da tıp öğrenimi gördü. İstanbul'a döndükten sonra edebiyatla uğraştı, küçük bir kâtiplik işi buldu. Sadrazam İbrahim Paşa'nın Budin'den getirip At Meydanı'ndaki sarayının karşısına diktirdiği heykel üzerine söylediği Farsça bir beyit genç yaşta idam edilmesinin sebebi oldu. O beyit şöyledir:

"Dü İbrahim âmed be dâr-ı cihan
Yeki büt şiken şüd yeki büt nişan"

(Dünya evine iki İbrahim geldi / Birisi putları kırdı, öteki put dikti)

Bu beyit halk arasında çok yayılınca başına gelecekleri anlayarak tevil yoluna gitmiş ve beyitin çok önceden İranlı İbrahim adında bir hükümdar için söylendiğini iddia etmişse de canını kurtaramamıştır. Âşık Çelebi gibi, Figanî döneminin şiirini inceleyenler, onun usta bir şair olduğunu söylemişlerdir. Şehzade Mustafa'nın sünnet düğünü için yazdığı kaside ile İbrahim Paşa'ya sunmuş olduğu kaside döneminin seçkin eserleri arasında yer almıştır.

HAKKINDA: Abdülkadir Karahan / Figanî ve Divançesi (1966) - TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 13, 1996), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999).

FİKRET ADİL

Yazar (D. 1901, İstanbul - Ö. Haziran 1973, Zürich / İsviçre). Tam adı Fikret Adil Kamertan. Bir İstanbullu, Kuloğlu imzalarını da kullandı. Galatasaray Lisesi son sınıf öğrencisi iken okuldan ayrılıp gönüllü olarak Milli Mücadele'ye katıldı. Cumhuriyetin ilan edileceği günlerde (Eylül 1923) İstanbul'a döndü. Şirket-i Hayriyede çalıştı ve gazetecilik yaptı. Ayrıca muhtelif Mübadele Komisyonlarında görev aldı, Anadolu Ajansı (1930-36) ve İş Bankasında (1937-66) çalışarak emekliye ayrıldı. Tedavi olmak için gittiği İsviçre'de öldü. İstanbul'da Eyüp Mezarlığında gömülüdür.

İlk yazısı *Şebap* (1920) dergisinde çıktı. Ancak *Ağaç* (1936) ve *Yeditepe* (1950) dergilerinin dışında daha çok gazetelerde göründü. Yayımladığı fıkra, sanat-edebiyat eleştirisi, hikâye ve röportajlarıyla tanındı. *Artist* (1931) ve *S.E.S.* (Sanat-Edebiyat-Sosyoloji, 1939) dergilerini çıkardı. Döneminin gazetelerinde yayımladığı hikâyelerinin çoğu kitaplaşmadı. Kitaplaşan çevirileri de vardır.

ESERLERİ:

ANI-ÖYKÜ: *Asmalımescit 74* (1933), *İntermezzo* (1955), *Avare Gençlik* (1959, *Gardenbar Geceleri* adıyla, 1990).

GEZİ: *Beyaz Yollar Mavi Deniz* (1959).

HAKKINDA: Fikret Adil Özel Sayısı (Yeditepe, Ekim 1973), TDE Ansiklopedisi (c. 1, 1976), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004).

FİKRET, Tevfik

Bkz. TEVFİK FİKRET

FİKRİ, Mehmet

Şair (D. 1908, Osmanpazarı |Omurtag] / Bulgaristan - Ö. 1941, Sofya). İlk ve ortaöğrenimini tamamladıktan sonra Şumnu'da Nüvvab Okulunun lise bölümünden mezun oldu. Rahatsızlığı nedeniyle Edirne Öğretmen Okulundaki öğrenimini yarıda bırakarak geri döndü. Nüvvab Okulunun yüksek bölümünü de terk ederek Gerlova köylerinde öğretmenlik yaptı. Daha sonraları Filibe (Plovdiv) ve Berkoviçe'de (Berkovitsa) vaizlik yaptı. Sofya'da 1941 tarihinde veremden öldü.

Özverili bir öğretmen, görgülü bir gazeteci, 1930'ların hassas, ateşli bir şairi olarak tanındı. Döneminin Türkçe çıkan *İntibah*, *Açık Söz*, *Medeniyet* gibi gazete ve dergilerde şiirler; dini

ve kültürel konularda yazılar yayımladı. Şiirlerinde Bulgaristan Türkleri ve güzellikleriyle acı tatlı duygularını anlattı. Şair bir öğretmen olduğu için de belki de en güzel şiirlerini çocuklar için yazdı. Şiirlerinde esas motif, Bulgaristan Türkleri ve Bulgaristan'ın tabiat güzellikleridir. Türk *Gençlerine Şiirler* (1947) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Hayriye Süleymanoğlu Yenisoy / Bulgaristan Türk Çocuk Edebiyatından Örnekler (2002).

FİKRİ ŞİŞKO

Bkz. ŞİŞKO, Fikri

FİKRİPAŞAZÂDE (Ömer Lütfi)

Gazeteci-yazar, politikacı (D.1872, Gümüşhane – Ö. 7 Ekim 1934, Paris). Mülkiye Mektebi idadi ve yüksek kısmı (1890) mezunu. Öğrenimini ilerletmek için Paris'e gitti. Paris Hukuk Fakültesini bitirdi (1894). İttihat ve Terakki Cemiyetinin faal üyeleri arasına katıldı. Mayıs 1895'te diğer arkadaşlarıyla birlikte yakalanarak 14 ay hapse mahkûm edildi. 1897'de Hamidâbad (Isparta) sancağı tahrirat (yazışma) müdürlüğüne tayin edildi. 1899'da Niğde'de aynı görevi yaparken Ekim 1901'de Avrupa'ya kaçtı. Oradan Mısır'a geçerek Kahire'de avukatlık yaptı. II. Meşrutiyet'in ilânının ardından Ağustos 1908'de İstanbul'a döndü. İlk Meclis-i Mebusan'a Dersim Mebusu olarak girdi. İttihad ve Terakki Fırkası iktidarının baskılarına karşı yaptığı ilmî tenkitlerle adını duyurdu.

Mayıs 1910'da Mutedil Hürriyetperver Fırka adlı bir parti kurdu. 1911'de *Tanzimat* adlı bir gazete çıkardı. İki hafta sonra bu gazete kapatılınca aynı yıl içinde *Zühre* ve o da kapatılınca *Matbûat* adındaki gazeteleri çıkardı. Örfî İdare Kumandanlığının (sıkı yönetim komutanlığı), çıkardığı tüm gazeteleri kapatması onu daha da ateşleyerek Mayıs 1912'ye kadar bir yıl içinde *Merih, Islahat, Meşrık, Tesirat, Takdirat, Teşkilât, Teminat ve İlham* gazetelerini de çıkardı. 22 Kasım 1908'den 14 Eylül 1910'a kadar Mekteb-i Mülkiye'de Ceza Hukuku dersleri verdi. Cumhuriyet döneminde de Meşrutiyet taraftarlığı yaptığı için iki kez İstiklâl Mahkemesine sevk edildi. 1934'e kadar İstanbul'da avukatlık ve uzunca bir süre İstanbul Barosu Başkanlığı yaptı. Yakalandığı kanser hastalığının tedavisi için gittiği Paris'te öldü.

ESERLERİ:

SİYASET: *Selânik'te Bir Konferans* (1910), *Osmanlı Tarîh-i Siyasîsi* (1913), *Hükümdarlık Karşısında Milliyet ve Mesuliyet ve Tefrik-i Kuvvâ Mesaili* (1922), *Meşrutiyet ve Cumhuriyet* (1923).

OYUN: *Şimdiki İzdivaçlar* (1905), *Erkekler Arasında* (1907).

ELEŞTİRİ: *Tecrübe-i İntikâd: Duhter-i Hindû* (1905).

HUKUK: *Mebâdî-i İlm-i Hukuk* (1911).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968), Yurt Ansiklopedisi (c. V, 1982), Hüseyin Akar / Dersim'den Portreler (1999).

FİLİBELİ AHMET HİLMİ

Bkz. ŞEHBENDERZADE FİLİBELİ AHMET HİLMİ

FİLİZ, Lütfi

Tasavvufçu şair ve yazar (D.1911, Tire / İzmir – Ö.?). Şiirlerinde Fânî mahlâsını kullandı. Eğitim hayatı on üç yaşına kadar sürdü. Sultan Reşat, Sultan Vahdettin dönemlerinden sonra Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet'in ilanına kadarki büyük değişimi çocuk gözleriyle gözlemledi. On üç yaşına kadar devam ettiği okul hayatı, medreselerin kapanmasından sonra sona eren Lütfi Filiz'in okuma aşkı tüm ömrüne yayıldı. Hayatını kazanmak için elli altı yıl boyunca saatçilik mesleğini sürdürdü.

Lütfi Filiz

Otuz dört yaşında iken gönlündeki büyük kaynama ona tasavvuf büyüklerinden Osman Dede'yi buldurdu, talebesi oldu. Bu beraberlik Osman Dede'nin beş yıl sonra dünya aleminden ayrılmasına kadar devam etti. Tasavvuf yolunda ikinci hocası Aziz Şenol'dur. Yirmi üç yıl onun yanında bulundu. Şenol'un vefatından sonra sohbet halkasını sürdürdü.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Fânî Divanı* (2002), *Fânî'den Öğütler* (2003).

TASAVVUF: *Noktanın Sonsuzluğu* (4 kitap).

HAKKINDA: Lütfü Filiz / Noktanın Sonsuzluğu (1999).

FİLİZ, Şahin

Felsefeci. 1 Mart 1965, Bolvadin / Afyon doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini memleketinde yaptı (1979). Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1988) mezunu. Yüksek lisans (1991) ve doktora (1995) çalışmalarını aynı üniversiteye bağlı SBE'de Felsefe ve Din Bilimleri Bölümünde tamamladı. 2000 yılında doçent olarak aynı fakültede görevini sürdürdü. 2000 yılında Harvard University, Department of Near Eastern Languages and Civilizations'da post-doktorasını yaptı. 1992'de merkezi ABD'de bulunan "*Unification Church*" adlı hareketin (Moonculuk diye bilinmektedir) daveti üzerine New York ve Washington'da düzenlenen din bilimleriyle ilgili uluslararası toplantısına iki ay süreyle tartışmacı ve dinleyici olarak katıldı. Bilimsel araştırmalar yapmak ve çalışma alanı ile ilgili materyal toplamak için birkaç aylık sürelerle 1993'te Kahire'de, 1995'de Frankfurt ve Berlin'de, 1997'de İsrail'de, 2000 yılında Harward Üniversitesinin davet etmesiyle ABD'de bulundu. Bu süre içerisinde düzenlenen sempozyum, pancl ve konferanslarda tartışmacı ve tebliğci olarak yer aldı.

2001-2003 arası Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Başkanlığı ve İlâhiyat Fakültesi İslâm Felsefesi Anabilim Dalı Başkanlığı görevlerini yürüttü. Makalelerini; *Diyanet İlmi Dergi, SÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, AÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Makalat Dergisi, Tabula Rasa, Tasavvuf* dergilerinde yayımladı. Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi uygulama televizyonunda, dört yıl dini ve kültürel programların yapımcılığını gerçekleştirdi. *Modern Muslim Thought* adlı kitaba bölüm yazdı. Erol Güngör'ün *İslâm'ın Bugünkü Meseleleri* adlı eserinden yapılan seçkilerin İngilizceye çevirisini hazırladı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *İslâm Felsefesinde Mistik Bilginin Yeri* (Tasavvufi Bilginin Felsefi İmkânları, doktora tezi, 1995), *İslâm Felsefesinin Serüveni* (1996), *Ahlâkın Akli ve*

Şahin Filiz

İnsani Temeli (1998), *İslâm Hümanizminin Öncüleri: İhvan-ı Safa'da İnsan Felsefesi.*

ÇEVİRİ: *Er-Riaye Lihukukillah, Haris b. Esed el-Muhasibi* (Hülya Küçük ile Arapçadan Türkçeye, 1998), *İslâm Felsefesi Kelâmı ve Tasavvufuna Giriş* (Macit Fahri'den [İngilizceden], 1998).

FİLİZOK, Rıza

Yeni Türk edebiyatı araştırmacısı. 15 Nisan 1943, Turgutlu / Manisa doğumlu. İlkokulu (1955), ortaokulu (1958) ve liseyi doğduğu yerde (1963) okudu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü (1968) bitirdi. 1969-76 yılları arasında lise edebiyat öğretmeni, 1978-86 yılları arasında Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde asistan ve araştırma görevlisi olarak çalıştı. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalında doktora (1983) yaptı. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde yardımcı doçent olarak (1986-93) çalıştı. 2000 yılında profesör oldu. Aynı Üniversitesinin Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak görev yaptı.

Çalışmalarını yeni Türk edebiyatı, Tanzimat edebiyatı, Servet-i Fünûn edebiyatı, Cumhuriyet Devri Türk edebiyatı, halk edebiyatı, Türk halk şiiri, Türk halk hikâyeleri ve destanları, yeni Türk dili, Türk dili grameri, eski Türkçe, Türkçe öğretimi, umumî Türk dili, Azeri Türkçesi, Türk dilinin aktüel meseleleri, Osmanlıca, tenkit tarihi, retorik, genel lenguistik ve semantik alanlarında sürdürdü.

Makaleleri; 1982 yılından itibaren *EÜ Sosyal Bilimler Fakültsi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları, Türk Kültürü Araştırmaları, Hece, Manisa Folkloru, Hak ve Özgürlük* dergileri ile ortak kitaplarda yayımlandı. Çeşitli bilimsel kongrelere katılarak bildiriler sundu.

ESERLERİ (Araştırma):

Ziya Gökalp'in Edebi Eserlerinde Halk Edebiyatı Tesiri Üzerine Bir Araştırma (1991), *Şiirlerimizde Halk Edebiyatı Tesirleri Üzerine Notlar* (1991), *Ali Canip Yöntem'in Hayatı ve Eserleri Üzerinde Bir Araştırma* (2001), *Anlam Analizine Giriş* (2001).

FİRDEVSÎ-İ RUMÎ

Şair ve yazar (D. 1453, Aydıncık / İçel - Ö. ?). İstanbul'un fethine katılarak yararlılıklar gösteren Hacı Genek Bey'in oğludur. Uzun Firdevsî lakabıyla anılır. Öğrenimini Bursa'da tamamladı. Sultan II. Bayezid'in buyruğuyla yazdığı *Süleymanname* adlı 360 ciltlik eserin 80 cildini ayırıp gerisini yaktıran Sultan Bayezid'i hicveden şiirler yazıp İran'a gittiği söylenir. Şiirleri önemli bulunmayan Firdevsî-i Rumî, tarih, felsefe, hendese gibi çeşitli konularda on dört kadar eser vermiş, *Süleymanname* adlı eserinden dolayı kendisine "Türk Şehnamecisi" denilmiştir.

BAŞLICA ESERLERİ:

Süleymanname, Dâvetname, Hayat ve Memat (çeviri), *Pendname-i Eflatun* (çeviri), *Silahşörname* (Almancaya çevrildi), *Satrançname-i Kebir, Kıssa-i Cezire-i Midilli, Terceme-i Câme-Şüyname.*

FİRKATÎ

Bkz. GÜNAY, Turgut

FİŞEKÇİ, Turgay

Şair. 1 Ocak 1956, Balıkesir doğumlu. Ortaöğrenimini memleketinde tamamladı (1973). İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1979) mezunu. Kısa bir süre avukatlık yaptıktan sonra çeşitli dergi ve gazetelerde teknik sekreter, düzeltmen ve redaktör olarak çalıştı. Şiirleri 1977'den itibaren *Türkiye Yazıları, Sanat Emeği* (yayın yönetmeni, 1978) dergilerinde yayımlandı. *Cumhuriyet* gazetesinde 1996

Turgay Fişekçi

yılından itibaren haftalık yazılar yazdı. Uzun yıllar Adam Yayınlarında çalıştı, Memet Fuat'ın ölümünden sonra *Adam Sanat* dergisinin genel yayın yönetmenliği görevini üstlendi. Adam yayınlarından ayrıldıktan sonra *Sözcükler* dergisini çıkardı.

İlk kitabı olan *Karda Işıltılar* ile 1981 Akademi Şiir Başarı Ödülünü Murathan Mungan ve Ozan Telli'yle paylaştı. *Sevgi Bağları*'yla 1999 Behçet Necatigil ve Halkevi Şiir Ödüllerini, *Dip Sevgi* adlı kitabıyla, 2002 Behçet Aysan Şiir Ödülünü, *Kumral Gökkuşağı* adlı kitabıyla 2003 Ceyhun Atuf Kansu Şiir Ödülünü kazandı.

"Turgay Fişekçi, uzun süredir ilgiyle izlediğim bir ozan, deneme yazarı. Ramis Dara'nın onun hakkında: 'Fişekçi de büyük öykücü Sait Faik

TURGAY FİŞEKÇİ

TRUFFAUT İÇİN

Bir dolu çocuklardık
Her yerde rastlanabilecek
Hem de tek,
her bir insan kadar
Büyüsek de ağaçların üzerinden inmedik
Her kadın sevgilimiz olabilirdi
Yalnızca topuğunu görmekle sarkan bir perdenin altından
Bir hayat çünkü yalındı yine bir başka hayat kadar.

Bir an yakılan bir kitapsa hayatın yüreği
Bir başka an ilk kez öpülen bir kızdır
Yada bir babanın okuma öğrettiği çocuk üstüne
eğilen bedeni.

Sıcak ve camları buğulu bir oda
Nasıl ayrılır güneşli kıyılardan
Birinde vazodadır çiçekler, öbüründe bahçelerde
Birinde şarap yoğunlaştırır bir âmı
içimizi dolduran sonsuzluk yollara iter öbüründe

Aşkın yerini aradık hayatta dönüp dolaşıp
Oysa hayatın kendisiydi aşk
Dalından kopan bir zeytin tanesindeki acılık
Altına yatsam ağacının, gökler sevdiğimin gözleriyle dolar
Çocuk gözyaşlarının ışığıdır bütün yıldızlar
Ah, daha anlamadan hayatı
Yirmilerde konup geçen öpüşler gibi
Çalındı hayatlarımız.

TURGAY FİŞEKÇİ

KARDA IŞILTILAR

Gece yağmaya başlayan kardan mı nedir?
Saklamak zorunda olduğum kocaman bir sevinç varmış gibi
Çok güzel şeyler söyleyecekmişim de
Söyleyemiyormuşum gibi dolu dolu yüreğim.

İnsanca bir gülümsemeye rastladım
Hidrellez günlerinde salıncaklarda sallanan insanların
Gönülleri kadar hafif
Baloncunun peşinden koşan çocuk yüreği gibi sevdalı
Al, yeşil, sarı balonlarımız olsun. N'olur diyen
Bağlara gidelim

Asma çardaklarda yatalım gecelerde
İsteyen sabahlasın, istediği kitapla
İncir, üzüm, nar, şeftali
Hepsi hepimizin diyen
Sevginin, dostluğun, arkadaşlığın dışında
Hiçbir anlama gelmeyen
İnsanca bir gülümsemeye rastladım

Merdivende verdiğin sarı kasımpatıyı unutmadım
Sevdiğim bir şiir kitabına taktım onu
Karıştı çiçeğin şiirlere.
Kolunu boynuma doluyorsun otobüste
Çocuğunu seven bir anne gibi
Yakınlığımız insanlığımızdan geliyor
Ne kadar insanlaşırsak
O kadar arkadaşız.

Kar dinmek bilmiyor dışarıda

gibi insan sevgisinin temel olduğu kanısındadır: Bir insana ulaşmak içindi her şey.' dediği gibi; temelinde insan sevgisinden çıkış alan, doğayı özümlemiş, bulunduğu yöreleri, yakın komşularımızı, yaşadığı yakın çevreyi gerek şiirlerinde, gerek denemelerinde konuşur gibi yalın ve bizden bir dille büyük bir alçakgönüllülükle dile getirmiş bir tatlı diller ozanı, kadife yumuşaklığında bir deneme ustası." (Hüseyin Peker)

"Turgay Fişekçi, bugüne kadar yapıladığı şiir kitaplarıyla kentsel insanın bireysel duygularından, yalnızlığından, özlemlerinden söz etti. Fakat bu çizgiyi toplumsal bir odaktan geçirerek, insanların ortak paydasını yakalayarak... Kendisinin ve ülkemizin sorunlarını bir potada eriterek, insanların genel-geçer durumlarına çözümler arayarak..." (Timuçin Özyürekli)

"Kendi payıma, Fişekçi'nin şiirlerini hep severek okumuş, ama itiraf etmeliyim ki zaman zaman daha (da) iyi olabileceklerini de düşünmüşümdür. Gene Memet Fuat, Fişekçi'nin az yazdığını söylüyor. Bence sorun, tam tersine, çok yazması. Kendini şiiri gerçekten yakaladığı anlara sınırlayıp daha az yazsa, yukarıda açıkladığım nedenlerden belki Türk şiiri için-de gene yeterince saygı görmeyecek, ama olabileceğini çok açık bir şekilde gösterdiği, gerçekten de ince şairi de olacak." (Şavkar Altınel)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Karda Işıltılar* (1981), *Kuşkuluyum Yaşadığımdan* (1983), *Yitik Bahar* (1989), *Dip Sevgi* (1994), *Sevgi Bağları* (1998), *Kumral Gökkuşağı* (2002).

DENEME: *Arı Bakış* (1998).

ANTOLOJİ: *Türk Yazınından Seçilmiş Umut Şiirleri* (1992), *Türk Yazınından Seçilmiş Doğa Şiirleri* (Nazar Büyüm ile, 1993).

BİYOGRAFİ: *Nazım Hikmet: Sevdalara Doyulmadı* (2004).

ÇEVİRİ: *Seçme Şiirler / Nezval* (1994), *Bertolt Brecht'in Bütün Şiirlerinden Seçmeler* (1995), *Marienbad Ağıdı / Goethe* (1997), *Körler Alfabesi / Hans Magnus Enzensberger* (1998).

HAKKINDA: Arı Bakış (Virgül, 7.4.1998), Funda Aksüt / Dünyayı Şiire Taşıyan Şair: Turgay Fişekçi - Uğur Kökden / Arı Bakış, Arı Yazılar - Hüseyin Peker / Dip Sevgi'den Arı Bakış'a Derin Dalışlar - (Cumhuriyet Kitap, 29.10.1998), Timuçin Özyürekli / Turgay Fişekçi'den Hayat ve Doğa Zenginliği (Cumhuriyet Kitap, 22.7.1999), Şavkar Altınel / Turgay Fişekçi ve Sevgi Bağları (Cumhuriyet Kitap, 18.11.1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Veysel Gültaş / Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003), Nurgül Ateş / Turgay Fişekçi ile 'Sevdalara Doyulamadı' Üzerine (Cumhuriyet Kitap, 24.2.2005).

FLORİNALI NAZIM

Şair ve yazar (D. 1833, Florina - Ö. 1939, İstanbul). Tam adı: Mehmet Nazım Özgünay. İstanbul'da hukuk öğrenimi gördü. Dahiliye Nezaretinde (İçişleri Bakanlığında) memurluk, Emniyet-i Umumiye Şube Müdürlüğü *Polis Mecmuası* müdürlüğü, Emniyet-i Umumi-ye Neşriyat Şube Müdürlüğü yaptı. Avukat olarak İstanbul Barosuna kaydını "kafa yorgunluğu"nu ileri sürerek reddetti.

Nazım Florinalı

Dil ve teknik yönünden düzgün şiirler yazmışsa da asıl ününü kendisiyle alay edilmesine yol açan kendini aşırı beğenme saplantısından kazandı. Son yıllarında kendini "Şiir Kralı" ilan eden Florinalı Nazım, geçiminden keserek gazetelerin reklâm sütunlarında manzumeler ve kendini öven yazılar bastırdı (İbrahim Alaattin Gövsa). Şiir kitabı yayımlamamış olmasına karşılık kendini öven on iki broşür çıkarmıştır.

ESERLERİ:

Sünbülistân-ı Mûsikî, Zafer Teraneleri, Terennümler, Teellümler, Nefî ve Fikret'in Büyük Ruhlarına, Yâdigâr-ı Fikret, Hâtırat-ı Meşâhir, Ziya Gök Alp'in Tabutu Huzurunda, Cumhuriyet Marşları, Türk'ün Büyük Zaferi, Şairi Azamımızı Tebcil, Ebediyet Yolunda Bir Hitabe, Türk Şiir Krallığı Neden ve Nasıl Doğmuştur, Zeyl-i Makber, Manzum Dil Kılavuzu.

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. III, 2000), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002).

FRANCO, Mois

Eğitimci-yazar, tarihçi (D. 1864 – Ö. 1910, Gelibolu / Çanakkale). Fransa'da tahsil gördü, Türk ve Bulgaristan okullarında ders verdi. Özel-

likle ilk kitabı, Osmanlı topraklarında yaşayan Yahudilerin hayatlarını inceleyenler için kaynak olarak gösterilmektedir.

ESERLERİ:

Histoire de l'Empire Ottoman, Les Sciences Mystiques chez les Juifs d'Orient, Historie et Literature des Juifs, Pays par-Pays.

FRANKO, Gad

Hukukçu, yazar (D. 1881, Milas / Muğla – Ö. 1954, İstanbul). Öğrenimini Rodos İdadisinde sürdürdükten sonra İstanbul Hukuk Fakültesinden diploma aldı. Paris'te hukuk doktoru oldu. Bir süre Milas'ta öğretmenlik yaptı. Yaşadığı dönemde Milaslıların önde gelen şahsiyetleri arasında yer aldı. Yerleşmiş olduğu İzmir'de *El Nuvelista* gazetesini yönetti, *Hikmet* ve *Ahenk* gazetelerinde yazıları yayımlandı. Çeşitli hayır kurumlarında çalıştı.

ESERLERİ:

Hukuki Bilgiler Mecmuası, Kanunu Medeni Rehberi, Paranın İstikrarı.

FRAŞERİ, Mehmet Mehdi

Siyaset ve devlet adamı (D. 1872, Arnavutluk / Fraşer – Ö. 1963, Roma). Mülkiye Mektebi idadi ve yüksek kısmı (1897) mezunu. Cezair-i Bahr-i Sefid (On İki Adalar)'de kaymakamlık stajını tamamladıktan sonra bir süre Rodos Süleymaniye Medresesinde öğretmenlik yaptı. 1901'den itibaren Peklin, Ohri, Darıdere, Çorlu, Lüleburgaz ve Sinekçe kazalarında kaymakamlık, daha sonra ise Senice, Serez, Canik (Samsun) ve Kudüs'te mutasarrıflık yaptı. Osmanlı Devletinin Balkan Savaşından yenik çıkması üzerine Osmanlı uyruğundan çıkarak bağımsızlığına kavuşan Arnavutluk vatandaşlığına geçti. Arnavutluk Şura-yı Devlet Başkanlığına getirildi. 1921'de Arnavutluk Meclisine girdi. 1923'te içişleri bakanı oldu. Mayıs 1935'te başbakanlığa atandı. Cemiyet-i Akvam'da Arnavutluk'u temsil etti. II. Dünya Savaşının başlaması, İtalyanların Arnavutluk'u işgali ve Kral Zogo'nun Arnavutluk'tan kaçması üzerine 1943-44 yılları arasında Arnavutluk Millî Meclisince Kral Naipliğine seçildi. 1945'te Arnavutluk'ta komünistlerin iktidara gelmesiyle İtalya'ya kaçtı ve orada öldü.

ESERLERİ:

İmtiyazât-ı Ecnebiyyenin Tatbikat-ı Hâzırası (1909), *Arnavutluk Meseleleri* (Arnavutça), *Arnavutluk İktisat ve Maliyesi* (7 cilt, Arnavutça).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. II, 1968).

Ahmet Hamdi Furat

FUAD, Beşir

Bkz. BEŞİR FUAD

FUAT, Memet

Bkz. MEMET FUAT

FUAT ŞAHAB

Devlet adamı (D. 1871, Hasbiya – Ö. ?). Orta ve lise eğitimini Dersaadet İdadisinde gördükten sonra 1897'de Mülkiye (Siyasal Bilgiler Okulu)'nin yüksek kısmını bitirdi (1897). Aynı yıl atandığı Bursa'da kaymakamlık stajını tamamladı. 1901'den itibaren Anamur, Mergab, Merciiyyun, Cible, Hısnü'l-Ekrad, Akka, Kilis ve Hayfa kazalarında kaymakamlık yaptı. *Hüdâvendigâr (Bursa) Vilâyetinin Ahval-i Coğrafyası* adlı (1900) bir eseri vardır.

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968).

FURAT, Ahmet Hamdi

İslâm tarihi araştırmacısı. 24 Aralık 1977, İstanbul doğumlu. Bakırköy İmam Hatip Lisesi (1994), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (1998) mezunu. 2000 yılında araştırma görevlisi olarak İÜ İlâhiyat Fakültesine atandı. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisans çalışmasını tamamladı (2002). Çalışmalarını aynı bölümde sürdürdü.

Makalelerini 2001'den itibaren *İÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi*nde yer aldı. Çeşitli seminer ve toplantılara katıldı. Prof. Dr. Ekmeleddin İhsanoğlu, Prof. Dr. Ramazan Şeşen, Serdar Bekar, Gülcan Gündüz ile birlikte *Osmanlı Coğrafya Literatürü Tarihi* adlı ortak bir eseri yayımlandı.

FURAT, Ahmet Suphi

Dil ve edebiyat tarihi araştırmacısı. 22 Şubat 1940, Uzunköprü / Edirne doğumlu. İÜ Edebiyat Fakültesi Arap-Fars Filolojisinden (1961) mezun oldu. Ertesi yıl (1962) aynı fakültede asistan olarak göreve başladı. 1966 yılında "el-Hatib el-İskafi ve Kitab el-Mecalis'i" adlı çalışmayla Arap Dili ve Edebiyatı dalında doktor oldu. Doçentlik tezi: *"al-Mubarred, Arap Filolojisindeki Yeri, Dil ve Edebiyat Hakkındaki Çalışmaları"* (1971). 1978 yılında profesör oldu. Profesörlük tezi: *"el-Firuzabadi'nin el-Sıhah'ı Tenkidi"*.

Makalelerini ve çevirilerini; *Şarkiyat Mecmuası, İslâm Tetkikleri Dergisi, Belleten* dergilerinde, *Türkiye* gazetesinde ve *Türk Dünyasına Bakışlar (Prof. Dr. Mehmet Saray'a Armağan)* kitabında yayımladı. *Türk Ansiklopedisi* ve *İslâm Ansiklopedisi* için madde yazdı. Çeşitli kongrelerde bildiri sundu.

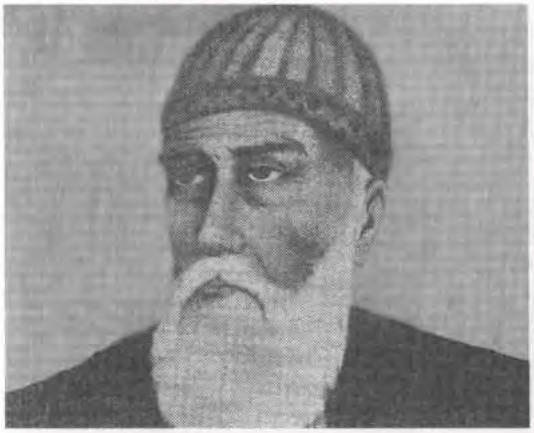
ESERLERİ:

el-İktirah fi İlm el-Usul en-Nahv (dil felsefesi, es-Suyuti, 1978), *Taşköprülü-zade ve eş-Şeka'ik en-nu'maniye fi Ulema ed-Devle el-Osmaniye'si* (1985), *Arap Edebiyatı Tarihi: Başlangıçtan XVI. Asra Kadar* (1996).

FUZULİ

Divan şairi (D. 1495, Hille / Bağdat - Ö. 1556, Kerbelâ). Asıl adı Mehmed bin Süleyman'dır. Hile Müftüsü Süleyman Efendi'nin oğludur. Şiire başladığında önce çeşitli mahlaslar kullandı. Fakat başka şairlerin de bu mahlasları kullandıklarını görünce hepsini bırakarak Fuzuli'yi mahlas olarak seçti. Fazl'ın çoğul biçimi olan Fuzuli, "şahsi üstünlüklerle ilgili " veya " şahsi üstünlüklere ait" manasında bir kelimedir. Diğer taraftan Fuzuli'nin "boşu boşuna" manası da vardır. Bu mana ile kelime fani-i Mutlak tabirine kadar gitmekte, şair adının bile unutulmasını istemektedir. Bu da tasavvufi konuları terennüm eden şair için uzun bir araştırmadan sonra bu mahlasın seçildiğini göstermektedir. Zaten o, bu mahlası ne ince hesaplar içinde seçtiğini Farsça Divanı'nın mukaddimesinde: *"Eğer başkalarının da kullandığı bir lakabı alsaydım, sözlerimden bir kısmının o mahlası kullanan öbür şairlere mal edilmesi mümkündü. O vakit bana yazık olurdu. İşte sözlerimin başkalarına isnat olunmaması için kimsenin kabul etmediği ve edemeyeceği bir mahlas aldım."* şeklinde anlatır.

Fuzuli'nin gençlik dönemine ilişkin bilgi yoktur. Eserlerinden iyi bir öğrenim gördüğü, İslâmi ilimler, İran edebiyatı, hendese, hikmet ve tasavvufla ilgilendiği anlaşılmaktadır. *Sıhhat u Maraz* (1940) adlı eseri hekimlik bilgisi de olduğunu göstermektedir. Gördüğü öğrenim ve hayatının diğer dönemleri hakkında da yeterli bilgi bulunmayan Fuzuli'nin, "Molla" unvanı alacak kadar ileri derecede İslâmi bilimler öğrenimi gördüğü

Fuzulî

hakkında geniş bir görüş birliği vardır. 1508'de Bağdat'ı fetheden Şah İsmail'e *Beng ü Bade* adlı mesnevisini sundu. Bir süre, Bağdat'taki Safevî Valisi İbrahim Han'dan himaye gördü. İbrahim Han'ın ölümünden (1527) sonra başka bir koruyucu bulamayınca Hille'ye çekildi. Kanuni Sultan Süleyman Bağdat'ı fethedince (1534), padişaha ve paşalarına sunduğu kasidelerle dikkati çekti. Ancak kendisine bağlanan günde dokuz akçelik maaş bir süre sonra kesilince Nışancı Celâlzâde Mustafa Çelebi'ye ünlü *Şikâyetnâme*'sini yazdı.

Şii mezhebine bağlı olan Fuzulî'nin hayatı tümüyle Hille, Bağdat, Necef, Kerbela çevrelerinde geçti. 1566'da çıkan bir veba salgını sırasında öldü. Kerbela'da Meşhed-i Hüseyin (Hz. Hüseyin'in türbesi) karşısındaki türbenin Fuzulî'ye ait olduğu sanılmaktadır. Dergâh ve türbe zamanla yıkıldı. Ölümüne "Göçtü Fuzulî" kelimeleri ile tarih düşürüldü. Hayatı boyunca geçim sıkıntısı çekti. Tezkireler ile tarihi ve edebi kaynaklarda Fazlî adlı bir oğlu olduğu bildirir. Fazlî de babası gibi şair olmakla birlikte onun kadar tanınmadı.

Fuzulî, Azeri lehçesinde yazmasına rağmen yazdığı çok güçlü lirik şiirlerle Türk edebiyatının en büyük şairleri arasında yer almış ve kendisinden sonra gelen çok sayıda şairi etkilemiştir. Türkçe, Arapça ve Farsçanın bütün inceliklerini bilen Fuzulî, İranlı şairlerden Selman-ı Saveci, Hafız, Türk şairlerden de Nesimî, Ali Şir Nevaî ve Necatî'nin şiir anlayışını benimsemiş ve şiirlerinin çoğunda tasavvufu işledi. Mutasavvıf bir şair olarak Fuzulî şiirine tasavvufun en ince nüanslarını yerleştirmeye çalıştı; zekâsı ile lirizmini bağdaştırdı. Bazı şiirlerinde tababete ait işaretler de vardır. İlimsiz şiiri hor gören ve edebiyat âleminde şiirin ilme dayanması fikrine yer veren şair, imlâya da gereken değeri verir. Çünkü metinlerin nesilden nesile intikalinin ancak doğru ve yanlışsız yazma ile mümkün olduğunu düşünür. Bu yönüyle belki, yaşadığı dönemde imlâ üzerinde duran tek şahsiyettir.

Ona göre Hz. Ali, erdemli, olgun, yetkin bir kişidir; bütün halifelerden ve Peygamber'in yakınlarından üstündür. 1508'de Bağdat'ı ele geçiren ve 1534'e kadar Irak'ın büyük bölümünde denetimi elinde tutan I. İsmail'e (Şah) yazdığı övgünün temelinde de bu sevgi yatar. Fuzulî'nin aynı duyguları işlediği *Beng ü Bade* adlı Türkçe mesnevisi 444 beyitten oluşur. Eserin konusu esrar ve şarap arasındaki düşsel bir çatışmadır. Eserde tevhid, münacat ve na't bölümünden sonra Hz. Ali ve Şah İsmail'i över. Daha sonra gelen hikâye bölümünde rakı, boza ve hurma şarabının da katıldığı çatışmadan şarap üstün çıkar. Burada gerçekte Şah İsmail ile II. Bayezid arasındaki mücadele anlatılmaktadır. "Beng" II. Bayezid'i, "bade" Şah İsmail'i simgeler. Fuzulî bu mücadelede Şah İsmail'i üstün çıkararak onu övmek ister. Ama dönemin geleneğine bağlı kalarak, 1534'te Bağdat'ı ele geçiren I. Süleyman (Kanuni) başta olmak üzere Rüstem Paşa, Mehmed Paşa, İbrahim Bey, Cafer Bey gibi devlet büyüklerine de övgüler yazmıştır. Buna karşılık *Şikâyetname* adlı mektubunda, saray şairleri arasına girememekten ötürü iğneleyici bir dille yakınmıştır. Büyük ıstırap şairi Fuzulî'nin *Leyla ve Mecnun* adlı dört bin beyitlik mesnevisi ile diğer eserleri hakkında çok sayıda inceleme yayımlandı. 15. yüzyıl Azeri şairi Habibi'nin, Çağatay şairi Ali Şir Nevaî'nin, İranlı şair Hâfız'ın, Nizâmî-i Gencevî ve Câmî'nin Fuzulî üzerinde belli belirsiz etkileri olmuştur. *Leylâ ve Mecnûn*'da Nizâmî'den yararlandığını kendisi söyler. Sonuç olarak bütün şiirine kendi damgasını vurdu. Bu nedenle böyle etkileri izlemek zordur. Mazmun bulmada ve kullanmada üstün nitelikte bir şairdir.

FUZULÎ

GAZEL

Bende Mecnûn'dan füzûn âşıklık işti'dadı var
Âşık-ı sâdık menem Mecnûn'un ancak adı var

N'ola kan tökmekte mâhir olsa çeşmüm merdümi
Nutfe-i Kâbildür ü gamzen kimi üstâdı var

Kıl tefahür kim senin hem var ben tek âşıkın
Leyla'nin Mecnunu Şirin'in eğer Ferhadı var

Ehl-i temkinem beni benzetme ey gül bülbüle
Derde sabrı yok anın her lahza bin feryâdı var

Öyle bed-halem ki ahvalim görende şâd olur
Her kimin kim dehr cevrinden dil-i naşadı var

Gezme ey gönlüm kuşu gafil feza-yı aşkta
Kim bu sahranın güzer-gahında çok sayyadı var

Ey Fuzuli aşk men'in kılma nasihten kabul
Akl tedbiridir ol sanma ki bir bünyadı var

FUZULÎ

SU KASİDESİ

Saçma ey göz eşkden gönlümdeki odlare su
Kim bu denli dutuşan odlara kılmaz çâre su

Âb-gündur günbed-i devvâr rengi bilmezem
Ya muhît olmuş gözümden günbed-i devvâre su

Zevk-i tîğından aceb yok olsa gönlüm çâk çâk
Kim mürûr ilen bırakır rahneler dîvâre su

Suya versin bağ-ban gülzar-ı zahmet çekmesin
Bir gül açılmaz yüzün tek verse bin-gülzâre su

Ohşadabilmez gubârını muharrir hattına
Hâme tek bakmaktan inse sözlerine kare su

Ârızın yâdiyle nem-nâk olsa mûjgânım n'ola
Zayi olmaz gül temennâsiyle vermek hâre su

Gam günü etme dîl-i bîmardan tîğin dirîg
Hayrdır vermek karanû gecede bîmâre su

İste peykânın gönül hecrinde şevkım sâkin et
Susuzum bu sahrede benim çün âre su

Ben lebim müştâkıyım zühhâd kevser tâlibi
Nitekim meste mey içmek hoş gelir huş-yâre su

Ravza-ı kûyuna her dem durmayıp eyler güzâr
Âşık olmuş gâlibâol serv-i hoş reftâre su

Su yolun ol kûydan toprağ olup tutsam gerek
Çün rakîbimdir dahi ol kûya koyman vare su

Dest-büsi arzûsiyle ger olsem dostlar
Küze eylen toprağım sunun ininla yâre su

İçmek ister bülbülün kanın meger bir reng ile
Gül budağının mîzacına gire kurtâre su

Tînet-i pâkini rûşen kılmış ehl-i âleme
İktidâ kılmış tarîk-i Ahmed-i Muhtâr'e su

Seyyid-i nev'i beşer deryâ-yi dürr-i istifâ
Kim sepiptur mu'cizâtı âteş-i eşrâre su

Kılmak için taze gül-zâr-i nübüvvet revnakın
Mu'cizinden eylemiş izhar seng-i hâre su

Mu'ciz-i bir bahr-i bî-pâyan imiş âlemde kim
Yetmiş andan bin bin âteş-hâne-i küffâre su

Hayret ilen parmağın dişler kim etse istimâ
Parmağında verdiği şiddet günü Ensâr'e su

Eylemiş her katrede bin bahr-i rahmet meyc-hîz
El sunup urgaç vuzu-ı için gül ruhsâre su

Hâk-i pâyine yetem der ömrlerdir muttasıl
Başımı taştan taşu vurup gezer âvâre su

Zerre zerre hâk-i der-gâhına ister salar nûr
Dönmez ol der-gâhdan ger olsa pâre su

Zikr-i na'tın virdini derman bilir ehl-i hatâ
Eyle kim def-i humar için içer mey-hâre su

Yâ Habîbâ'llah yâ Hayr'el-beşer müştâkınım
Eyle kim leb-teşneler yanıb diler hem vâre su

Sensin ol bahr-i kerâmet kim şeb-i Mi'rac'da
Şeb-nem-i feyzin yetirmiş sâbit ü seyyâre su

Çeşm-i hûr-şiddeh her dem zülâl-i feyz iner
Hâcet olsa merkâdin tecdîd eden mi'mâre su

Bîm-i düzah nâr-i gam salmış dîl-i süzânıma
Var ümîdim ebr-i ihsanın sepe ol nâre su

Yümn-i na'tinden güher olmuş Fuzûlî sözleri
Ebr-ı nîsandan dönen tek lü'lü-i şeh-vâre su

Hâb-ı gafletten olan bîdâr olanda rûz-ı haşr
Hâb-ı hasretten dökende dide-i bîdâre su

Umduğum oldur ki Rûz-i Haşr mahrûm olmayam
Çeşm-i vaslın vere ben teşne-i dîdâre su

Fuzuli'ye göre şiirin temeli ilim, özü sevgidir. İlime dayanmayan şiirin temelsiz duvar gibi "biitibar" olacağını söyleyen Fuzuli, bir beytinde de; *"Aşk imiş her ne var alemde / İlim bir kıyl u kâl imiş ancak"* demektedir. Şiiri bütünlüğe kavuşturan, sevginin yanındaki öbür öğe de sevgiliden ayrı kalışın verdiği üzüntüdür. Sevilen insan bir araç, onun varlığında görünüş alanına çıkan Tanrı tek amaçtır. Fuzuli'ye göre gerçek varlık Tanrı'dır; bütün nesneler ve onları kuşatan evren Tanrı'nın bir görünüş alanıdır. Varlık türlerinin en yetkini ve en olgunu olan insan Tanrı'nın gören gözü, duyan kulağı, konuşan dilidir. Ahlâk Fuzuli'ye göre doğruluk, iyilik ve erdemden oluşur. Bunların karşıtları baskı, ikiyüzlülük ve bilgisizliktir. Fuzuli, inanç konusunda da erdemin, doğruluğun, Kuran'ın özüne bağlı kalmanın gereğini savunur. Ona göre oruç, namaz, zekât gösteriş için değil, insanın özünü kötülükten arındırmak, olgunlaştırmak içindir.

Kendinden sonra gelen hemen bütün divan şairlerini büyük ölçüde etkileyen Fuzuli için şiir düşünce ve duyguları sergilemeye, insanı tanımlamaya yarayan bir etkinliktir. Şiiri kuran, bir yaratma öğesi olan özlü ve anlamlı sözdür. Azeri ağzını kullanan Fuzuli'nin şiirinde uyumu sözcükler arasındaki ses benzerliği sağlar. Şiirlerinde halk dilinde geçen kelimelere, deyimlere, atasözlerine, Kuran'dan ve hadislerden alıntılara sıkça rastlanır. Türkmen soylu Iraklı şair Fuzulî de her Türkmen şairi gibi "hoyrat"ların etkisi altında kaldı ve şiirlerinde hoyratlardaki cinas oyunlarını ustaca kullanmaya yöneldi. Onun kullandığı cinaslar kuvvetli ahengiyle Türkmen edebiyatını muhteva ve üslup bakımından etkisi altına aldı. Fuzuli'nin bugünkü Irak Türkmencesini şiir dilinde az bir değişiklikle kullandığını gösteren birçok örnek vardır. Bugün hâlâ Türkmencede kullanılan fiil binalarını aynen kullandığı görülür: Savuşturmak yerine savutmak, yakmak yerine yandırmak, uyandırmak yerine uyartmak, su vermek yerine suvarmak, kararmak yerine karalmak kullanmıştır. Yine bulunduğu bölge, tabi olarak onun, Doğu Oğuzcasını yani Azeri Türkçesini kullanmasını gerektirdi ve onu diğer Osmanlı şairlerin-

FUZULÎ

GAZEL

Beni candan usandırdı cefâdan yâr usanmaz mı
Felekler yandı âhımdan murâdım şem'i yanmaz mı

Kamu bimârıma cânan devâ-yi derd eder ihsan
Niçin bana kılmaz derman beni bimâr sanmaz mı

Ganım pinhan tutardım ben dediler yâre kıl rûşen
Desem ol bi-vefâ bilmem mânır mı inanmaz mı

Şeb-i hicran yanar cânım döker kan çeşm-i giryânım
Uyarır halkı efgânım kara bahtım uyanmaz mı

Gül-i ruhsârına karşı gözümden kanlı akar su
Habîbim fasl-ı güldür bu akar sular bulanmaz mı

Değildim ben sana mâil sen ettin aklımı zâil
Bana ta'an eyleyen gâfil seni görgeç utanmaz mı

Fuzûlî rind-i şeydâdır hemişe halka rüsvâdır
Sorun kim bu ne sevdâdır bu sevdâdan usanmaz mı

FUZULÎ

GAZEL

Hâsılım yok ser-i kûyunda belâdan gayrı
Garazım yok reh-i aşkında fenâdan gayrı

Ney-i bezm-i gamem ey ah ne bulsan yele ver
Oda yanmış kuru cismimde hevadan gayrı

Perde çek çehreme hicran günü ey kanlı sirişk
Ki gözüm görmeye ol mah-likadan gayrı

Yetti bikesliğim al gâyete kim çevremde
Kimse yok çevrile girdab-ı belâdan gayrı

Ne yanar kimse bana ateş-i dilden özge
Ne açar kimse kapım bad-ı sabâdan gayrı

Bozma ey meve gözüm yaşı habâbın ki bu seyl
Koymadı hiç imaret bu binâdan gayrı

Bezmi aşk içre fuzuli nice ah eylemeyem
Ne temettu bulunur bende sadâdan gayrı

FUZULÎ'NİN ŞİİRLERİNİ KALICI KILAN BAZI ÜSLÛP ÖZELLİKLERİ

Mine Mengi

Fuzulî, zaman engelini aşarak zirvedeki yerini koruyabilmiş sayılı şiir ustalarındandır. Onun şiirleri, özellikle şiirlerinden bazıları her dönemde sevilmiş, kuşaktan kuşağa aktarılarak günümüze kadar ulaşabilmişlerdir. Fuzûlî'nin şiirlerini, yüzyılları geride bırakarak kalıcı kılan acaba hangi özellikleridir? Değişen toplumu ve kültüre rağmen, söz konusu şiirler nasıl olmuş da yaşayabilmişlerdir? Şimdi bu sorulara onun üslûp özelliklerine bakarak cevap vermeye çalışalım.

Söze, şiirde kalıcılığın etkileyiciliğe bağlı olduğunu hatırlatarak başlayalım. Etkileyicilik ise bilindiği gibi, şiirin hem anlam hem de anlatım yönünden hazı değerler taşımasıyla mümkündür. Bununla şiirin anlam ve anlatım olarak bir bütün olduğunu vurgulamak istiyoruz. Yani şiirin düşünce ve duygu yapısıyla bu yapıyı ören dili arasında birbirinden ayrılmaz girift bir bağ bulunmaktadır. Etkileyici, dolayısıyla kalıcı şiir, hem anlam özelliğine hem de anlatım inceliğine ve olgunluğuna sahip olan şiirdir. Biz bu bildiride daha çok Fuzûlî'nin şiirlerini yaşatan dil yapısı, anlatım teknikleri üzerinde duracağız. Bu dil yapısının Fuzûlî'nin şiirlerini etkileyici kılarak onların günümüze kadar gelebilmelerinde önemli bir payı vardır. Şimdi Fuzûlî'nin üslûbu içinde şiir dilini nasıl yoğurduğunu, hangi anlatım tekniklerinden yararlandığını tanıtmaya çalışalım.

Şiiri çekici ve kalıcı yapan anlatım özelliklerinin başında şüphesiz doğal söyleyiş gelir. Bu doğal söyleyiş, çoğu zaman günlük konuşma dilinin anlatım yollarından yararlanılarak gerçekleştirilir. Konuşma dili, dolaysız ve kısa anlatımla etkilemeyi esas alır. Bu nedenle günlük konuşma dili içinde, kısa ve devrik cümlelerle, soru cümleleri kullanımına, deyimlere, kalıp ifadelere, hitap ya da seslenme kelimelerine vb. yer verilir. Konuşma dilinde tonlama ve vurgu önemlidir. Öteden beri söz konusu bu unsurların şiirde kullanımıyla konuşma dilindeki doğal, rahat, zorlamadan uzak söyleyiş, şiirin daha etkileyici, dolayısıyla kalıcı olmasını sağlamaktadır. Divan'a, özellikle gazellere, konuşma dilinin kullanım açısından baktığımızda birçok beyitte konuşma dilinin saydığımız özelliklerinden birinin ya da birkaçının varlığını hemen görürüz. Örneğin hepimizin bildiği ünlü murabba'ına bakalım:

Perîşân-hâlin oldun, sormadın hâl-i perîşânım
Gamından derde düştüm kılmadın tedbîr-i dermânım
Ne dersin, rüzgârım böyle mi geçsin güzel hânı
Gözüm, cânım efendim, sevdiğim devletli sultânım
.....

Öyle ra'nâdır gülüm serv-i hırâmânım senin
Kim güyen bir kez olur elbette hayrânım senin

Görüldüğü gibi bu dizelerde konuşma dilinin kısa, doğal, dolaysız anlatımına, devrik cümle ve soru cümlesi kullanımına yer verilmiştir. Ama bunların yanı sıra şiiri esas çekici kılan gözüm, canım efendim, devletli sultanım, gülüm gibi konuşma dilinin hitaplarının kullanılışı olmuştur. Bu seslenış kelimelerinin, tonlamu bakımından şiirde önemli ahenk unsuru sağladığını da göz ardı etmemek gerekir. Aynı murabba içinde yer alan;

Gözümden dem-be-dem bağrım ezip yaşım kimi gitme
Seni terk etmezem çün ben beni sen dahı terk etme

beytinde de gözden kaybolmak anlamında gözden gitmek,

→

bağır ezmek gibi deyimlerin kullanılışının yanı sıra; söz tekrarları ve devrik cümle kullanımıyla konuşma dilinin sade, doğal anlatımının sağlandığı görülmektedir.

'Akl yâr olsaydı terk-i 'aşk-ı yâr etmez m'idim
İhtiyâr olsaydı râhat ihtiyâr etmez m'idim

beytinde de soru cümlelerinin kullanımıyla konuşma dilinin doğallığı sağlanmıştır.

Gelir olsan kılarım ferş-i rehin perde-i çeşmim
Dahi nem var 'azizim, göze karşı sana lâyık

beytinin ilk mısrâında gelir olmak, ferş-i reh kılmak gibi deyim kullanımlarının yanı sıra beytin ikinci mısrâındaki "Dahi nem var azizim" ifadesinde yer alan dahi nem var, kalıp soru cümlesi ile azizim hitabı beyitte konuşma dilinin kıvrakhğını verirken, özellikle azizim kelimesine hem sevgiliye hitap hem de benim değerli olarak sana verecek gözümün perdesinden başkâ neyim var, anlamının yüklenmesi suretiyle sağlanan anlam zenginliği de beyti daha bir güçlü kılmıştır. Yine;

Câna meylin var ise hükmeyle teslîm eyleyem
Pâdşâhım ben senin bir bende-i fermânınam

Bin cân olaydı kâş men-i dil-şikestede
Tâ her biriyle bir kez olaydım fidâ sana

beyitlerinde de "hükmeyle, teslim eyleyem", "Padişahım ben senin bir bende-i fermânınam" (emir kulunum) ve "Keşke bin canım olaydı da her biriyle, sana bir daha canımı verseydim" örneklerinde görüldüğü gibi Fuzûlî konuşma dilinin rahatlığını yakalamıştır.

(500. Yılında Fuzulî Sempozyumu Bildirileri, 1996)

den ayırdı. Fakat Fuzuli asıl olarak, bu şairlerden söylcyiş ve duyuş tarzı ile ayrılmaktadır. Fuzuli'nin sanatında yoğun şekilde ıstırap ve insan kaderi vardır.

Düşüncelerini ve akıcı söyleyişlerini daha çok gazellerinde göstermiş, divan şiirinin bütün ölçü ve biçimlerini kullanmıştır. Fuzuli'de mizah ve hiciv kudreti de yüksektir. Dil ile ustaca oynayan şair, Türk kasideciliğine hasbihal edasını getirdi. Ortaya koyduğu eserleri ile Türkçeyi ne şekilde işlediğini gösterdi ve dilimiz hakkında o devirde söylenen "kısır ve kaba" dil fikrini ortadan kaldırdı.

Fuzuli'nin *Hadikatü's-Süeda* (1837, *Saadete Ermişlerin Bahçesi* 1955) adlı eseri düzyazıda dinsel lirizmin en güçlü örneklerindendir. Kerbelâ olayını anlatan bu eser özellikle Şiiler arasında yüzyıllardan beri okunmaktadır. Fuzuli'nin mesnevi biçiminde yazdığı ve 3.096 beyitten oluşan *Leyla ve Mecnun* (1955) adlı eseri Türk edebiyatının şaheserleri arasındadır. Fuzuli, bu eserinde, başta Nizami olmak üzere, kendisinden önce aynı konuyu işleyenlerden yararlanmış, ama özgün kişiliğini, sanat ve aşk anlayışını da belirgin biçimde sergilemiştir.

Fuzuli, yirmiye yakın eser yazdı. Bunların başında Türkçe, Farsça ve Arapça olan üç divan gelmektedir. Ünlü *Türkçe Divan*'ı mensur girişle başlar. Divanın kasideler bölümünde şairin ilminin yüksekliği görülmektedir. Musammat gazel ve rubaileri daha liriktir. Engin bir lirizmle aşk konusunu işler, sevgilisini bir timsal halinde yükseltir. Bu divan yüzden fazla basıldı. Divandan seçilen şiirler, batı dillerine çevrildi, yüzlerce antolojiye bu eserlerden bol örnekler alındı. Gazel tarzını üstün tutan şair, bilhassa *Leyla ve Mecnun* mesnevisinde benzersiz gazeller ortaya koydu. O, *Leyla ve Mecnun* mesnevisinin nazmedilme sebebini "Acem'de çok, Etrak'ta yok." sözüyle açıklamaktadır. Fuzuli, bu sözleriyle o tarihte henüz Leyla ve Mecnun mesnevisinin Irak Türkmen lehçesiyle yazılmamış olduğunu da belirtmiştir. Türkçe yazılmış bu manzum roman, Bağdat Beylerbeyi Üveys Paşa'ya ithaf edildi, Türk âleminde çok sevildi ve otuz defadan fazla basılarak Almanca, İngilizce, Rusça, İtalyanca ve Ermenice gibi çeşitli dillere çevrildi. Şairin mensur girişli *Farsça Divanı* üç beyit kadardır. İki kere Türkçeye çevrilmiştir. *Arapça Divanı* ise bu dille yazılan şiirlerinin toplandığı küçük bir eserdir. Fuzuli'nin Peygamber Efendimizi metheden *Su Kasidesi* de çok sevilen ve beyitleri dilden dile dolaşan kasidelerindendir.

"Hiç şüphe yok ki, Leyla ve Mecnun vadisinde yazılmış mesnevilerin en eşsiz örneği Fuzuli'nin eseridir. Türk edebiyatının en büyük şaheserlerinden biri olan Fuzuli'nin Leyli vü Mecnun'u, üslûp ve ifade özelliği, bir çöl menkıbesini tasavvufun duyguları coşturan ve insan ruhunu kanatlandıran açılımları ile yoğurup bambaşka bir güzellikle takdim ederken beşeri özü korumasındaki başarısı (...) ile bütün dünya edebiyatlarının şaheserleri arasında ilk sırada yer almayı hak etmiştir."

"Bütün hayatı boyunca, melankolik duyguların gelişmesine çok uygun bir mekan durumundaki Irak-ı Arap'tan hiç ayrılamayan, sürekli olarak dünyanın bütün gamlarına ve meşakkatlerine gönüllü talip olma hali yaşayan şair, bu ruh hali ile basit bir aşk serüvenini, dünyanın en etkili aşk, ızdırap ve şiir anıtına dönüştürmeyi başarmıştır." (Muhammed Nur Doğan)

"Fuzuli herşeyden önce bir aşk şairidir. Bütün şiirlerinde aşkını anlatmıştır. Bu aşk, maddi ve beşeri aşktan başlayarak ilahi, tasavvufi aşka gitmiştir. (...) Fuzuli''nin aşkına konu olan sevgili, eti ve kemiğiyle somut olarak kendini belli etmez. Her şiirde aynı özellikleri taşır; hep bir örnektir, soyuttur. Yani Fuzuli'nin hemen bütün şiirlerindeki aşk tasavvufi bir aşktır. (...) Özellikle gazellerinde ve mesnevilerin çoğunda tasavvufu işlemiştir. Tasavvuf Fuzuli'nin şiirlerinde, öteki gerçek mutasavvıf şairlerde olduğu gibi açıkta değil, şiirin derinliklerinde gizlenmiştir. Anlaşılması için okuyucunun hazırlıklı olması, şiirde bazı ipuçları bulması ve bunun için de oldukça çaba göstermesi gerekir." (Adem Çalışkan)

ESERLERİ:

Rind ü Zâhid (Farsça mensur eser, çcv. Selim Efendi, 1868), *Hüsn ü Aşk* (*Sıhhatu Maraz* adıyla da bilinir. Farsça mensur eser, ilk çeviri 1856'da yapıldı. Son çeviri, Abdülbaki Gölpınarlı tar., 1940), *Enisü'l-Kalb* (Farsça kaside, Türkçe çevirisiyle, Cafer Erkılıç tar., 1944), *Türkçe Mektupları* (Abdülkadir Karahan tar., 1948), *Şikâyetnâme* (1955), *Hadikatü's-Süeda* (*Saadete Ermişlerin Bahçesi*, Kerbela olayını anlatır, 1809 / Selahattin Güngör tar., 1955), *Beng ü Bâde* (Farsça mesnevi, 444 beyit, esrar ile şarap arasın-

FUZULÎ

KIT'A

(AŞK İMİŞ HER NE VAR ÂLEMDE)

İlm kesbiyle pâye-i rif'at
Arzû-yı muhâl imiş ancak
Işk imiş her ne var âlemde
İlm bir kîl ü kâl imiş ancak

FUZULÎ

Ahmet Hamdi Tanpınar

Fuzuli hiç kuşkusuz en büyük şâirlerimizden biridir. Yunus'u ayrı tutarsak böyle bir ayrım gereklidir. Çünkü Yunus, altı yüz yıl öncesinden bugüne açılan kapıdır. Onunla ancak, Şeyhî, Necâti Bey, Bâkî, Nedîm, Şeyh Galib gibi eski şiirin sıkı düzeni ve ortak dili içinde gerçekten bir çığır açabilen şâirler boy ölçüşebilirler. Fakat Fuzulî bir bakıma bu şâirlere de üstündür. Çünkü eseri bize onlardan çok ayrılan, tümüyle kişisel diyebileceğimiz bir deneyim ile gelir.

Dille o kadar ustaca oynamasına, şiirimizin birçok söyleyiş üstünlüklerini kendisi bulmasına, hattâ eserinin bütününe bakılınca oldukça ağır basan belleksel özelliğine, mizah ve hiciv gücüne -Şikâyetname'de bütün bir komedi unsuru vardır, hem de en yüksek cinsinden- karşın, Fuzulî hayatı ve aşkı çok ciddî bir açıdan gösteren şâirlerdendir. Doğrusu istenirse, bir bakıma bütün tatları kendine kapamış görünen bu insanda rastlayabileceğimiz tek haz, ızdırabın tadıdır. Bir çeşit mazohizmden başka bir şey olmayan bu acıya dalış, onu özleme, onu hayatın tek gayesi, hattâ varoluş nedeni gibi göstermesi, bu ısteki ısrarı eserini öbür şâirlerimizden ayıran büyük özelliklerden biridir. (...)

Sözün kendi güzelliği ile yetinemeyenler, şiiri bir iç ahengiyle ve kendi tatlarında aramayanlar daima ızdırabı, onun düş gücümüzdeki sihirli etkisini ararlar. Halkın imgeleminde şâir, bir masalı olan insandır. Fuzulî'nin eseri bu masalı daima besler. Kaldı kî, Fuzulî ayrıca Leylâ ve Mecnun'u ile bütün edebiyatımız boyunca tek başına kalmış bir eserin sahibidir. (...) Rahmetli Süleyman Nazif, bir yazısında Leylâ ve Mecnun'u Romeo ile Juliet'e benzetir. İlk bakışta oldukça şaşırtıcı ve abartılı görünmesine karşın, bu benzetişte doğru bir taraf vardır. Shakespeare'de rönesans başlangıcı, Nizamî'de yarı kalmış bir rönesanstan başka bir şey olmayan müslüman ortaçağı aşk ve gençlik düşüdür. (...)

Onun kendi sorunları içinde nasıl perişan olduğunu daima duyumsarız. Fuzulî'nin üsluptan üslûba geçerken -aynı konunun farklı şâirler tarafından ele alınması- gerekli olan yoğunlaştırma sayesinde olsa bile, burada psikolojik bir maden bulduğu bellidir. (...) Fakat Fuzulî'nin buluşu burada kalmaz. Belki çevre yakınlığı bu mesnevîyi hiç olmazsa bir tarafından asıl başlangıcı olan Arap hikâyesine yaklaştırır. Leylâ ve Mecnun, suyu sızdırdığı için serinleten o çok ince hamurlu testilere benzer. Her tarafından çöl sızar. Çöl, sihirbazların en büyüğüdür. Çünkü biraz da seraptır. Serap, görünüşlerle gerçeğin hiç bitmeyen karşılaşmasıdır. Çatlamış dudak, kamaşan göz ve daima kirişte kulak. durmadan bize serinlikler, çağlayan sular, bu sulara akın eden ceylân sürüleri ve kervan sesleri sunar. Özet olarak, çölde bütün dikkatleriniz mevcut olmayanı icat eder ve ona doğru koşar. Onun içindir ki, çöllün terbiyesi bir çeşit görünüşlere karşı koyma terbiyesidir. (...)

Denilebilir ki, Fuzulî'nin bize şiirleriyle verdiği kendi iç dünyası, bütün rindlik ve kalenderlik heveslerine, kimi zaman gerçekten sıkıcı sanat oyunlarına karışın, iki örneğin etrafında toplanır. Mecnun ve Kerbelâ şehidi Hüseyin. (...) Burada yalnız Mecnun'un ağzından yazdığı kimi gazellerin bir ikisini böyle seçtiğimi, geçici olsa bile bu psikolojinin divanındaki bazı gazellerde devam ettiğini söyleyelim. Hattâ yanılmak ihtimalini hesaba katmak koşuluyla ciddî bir eleştirinin, bu noktadan hareket ederek Fuzulî'nin divan kısmındaki gazellerini Leylâ ve Mecnun'dan evvel ve sonra diye ikiye ayırabileceği ihtimali de öne sürülebilir.

Sanat deneyiminin önemli bir tarafını da kompozisyonun bizzat sanatçı üzerindeki tesiri yapar. Bütün kompozisyon boyunca kahramanlarının hayatlarını yaşayan ve hattâ eser bittikten sonra bunda bir süre devam eden sanatçılar bulunduğu gibi, bir eserdeki buluşları, öbürünü idare eden sanatçılar da çoktur. Çünkü her deneyim gibi, sanat da bir eğitimdir. Bu konuda Fuzulî'ye en yakın örneği bize Ruhî-i Bağdadî verir. Divanında başyapıtı olan Terkîb-i Bend'ini devam ettiren veya ona hazırlık olan bir yığın gazel vardır.

Leylâ ve Mecnun'un daha önemli bir tarafı da vardır. Bu hikâyede Fuzulî'nin soluğunu ancak kitabın tertibi, yani zorunluluklar keser. Dil iyi yoğrulmuş bir heykel veya testi çamuru gibi bütün kolaylığıyla anlatımın emrindedir. Yer yer bazı uzunluklar ve ufak tefek tekrarlarla toprağın hamuruna karışmış çakıllarla ve iyi yoğrulmamış parçalara benzeyen birkaç dizeden sonra tekrar plastik özelliğine kavuşur. (...)

Burada çamur ve heykel örneğini bir üslûp oyunu olarak değil, kuvvetle duyduğum bir şeyi anlatmak için kullanıyorum. Leylâ ve Mecnun'u her okuyuşumda daima çok yumuşak ve rahat bir madde ile karşılaştığımı duyumsadım. Fuzulî'nin kimi kasideleri de bende bu duyguyu bırakır. Zaten kendisi de büsbütün başka vesile ile doğduğu ve yetiştiği yerleri övmek için olsa bile, şiirinden söz ederken bu toprak hayalini kullanır.

(*Edebiyat Üzerine Makaleler*'den kısaltılarak ve sadeleştirilerek)

da bir tartışmayı anlatan allegorik bir eser, bilimsel bas., Kemal Edip Kürkçüoğlu tar, 1956), *Türkçe Divan* (taş basması 1951, Abdülbaki Gölpınarlı tar., 1961), *Farsça Divan* (Hasibe Mazioğlu tar., 1962), *Arapça Divan* (yazma nüshası Leningrad'da), *Heft Cem* (*Sukiname* adıyla da anılan bu yedi bölümlük eserin her bölümünde şair bir müzik aletiyle tartışır), *Tercüme-i Hadis-i Erbain* (40 manzum hadis çevirisi), *Risalet-i Muamma Matlaü'l İtikad* (Şii Mezhebine göre, kelâma ilgili bir eserdir, *Matla'ul İtikad fi Manifeti'l Mabda'i ve'l Maad*, yay.haz. Esad Coşan 2003),

HAKKINDA: Receâizâde Mahmud Ekrem / Kudemâdan Birkaç Şair (1884), Gibb / A History of Otoman Poetry (1904), İbrahim Aşki / Fuzulî Hakkında Bir İki Söz (1916),Bekir Çobanzâde / Fuzuli Monografisi (1925), Süleyman Nazif / Fuzuli (Abdulhak Hamid'in önsözü ile, 1925), Âgah Sırrı Levend / Divan Edebiyatı-Fuzuli'de Tasannu (Felsefe ve İçtimaiyat Mecmuası, sayı: 1-4, 1927), Abdülbaki Gölpınarlı / Fuzuli'de Batınıliğe Temayül ve Basılmamış Şiirleri (Azerbaycan Yurt Bilgisi Mecmuası, c. 1, sayı: 8-9, 1932), M. Fuat Köprülü / Fuzuli (1934), Tahir Olgun / Fuzuli 'ye Dair (1936), Murat Uraz / Türk Edip ve Şairleri 1939), Celil Özulus / Fuzuli-Kendi Topraklarında Bir İnceleme (1948), Selim Refik Refioğlu / Fuzuli (Edebiyat Fakültesi Doktora Tezi, 1948), Abdülbaki Gölpınarlı / Fuzuli Divanı (1948), Abdülkadir Karahan / Fuzuli Muhiti Hayatı ve Şahsiyeti (1949), Ali Nihad Tarlan / Fuzuli'nin Bilinmeyen Kasideleri I-II-III (Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, c. 3, 1948, 1949, c. 4, 1951), Âgah Sırrı Levend / Fuzuli'nin Şâh u Gedâsı (Türk Dili, C.III, S.35, 1954), Müjgan Cumhur / Fuzuli Hakkında Bir Bibliyografya Denemesi (1956), Mirzaga Kuluzâde / Fuzuli'nin Lirikası (1965), Beşir Ayvazoğlu / Fuzulî Kitabı (1966), Cemil Yener / Fuzuli'nin Dünyası (1966), Bursalı Mehmet Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Halûk İpekten / Fuzulî Hayatı Edebi Kişiliği ve Bazı Şiirlerinin Açıklamaları (1973), Hasibe Mazıoğlu / Fuzulî ve Türkçe Divanı'ndan Seçmeler (1986), Nihad Aybet / Fuzuli Divanı'nda Maddî Kültür (1989), Âdcm Çalışkan / Fuzuli'nin Su Kasidesi ve Şerhi (1992), Muhterem Yüceyılmaz / Fuzuli ve Shakespeare (Türk Edebiyatı, sayı: 260, Haziran 1995), Mehmet Kahraman /

Leyla ve Mecnun Romanı (2000), Muhammed Nur Doğan / Türk Şiirinden Portreler İçinde (2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002).

FÜRUZAN

Hikâye ve roman yazarı. 29 Ekim 1932, İstanbul doğumlu. Asıl adı Feruze Selçuk (Çerçi)'tur. Karikatürist Turhan Selçuk'la evlendikten (1958) sonra bir süre Füruzan Selçuk imzasını, ayrıca Füruzan Yerdelen imzasını da (1956-58) kullandı. Esnaf olan babasını küçük yaşta kaybetti. İstanbul'un değişik semt okullarında okuduktan sonra Yalova Demir Köyü İlkokulunu bitirdi (1946). Ortaöğrenimini, yaşam koşullarının olumsuzluğu nedeniyle yarıda bırakarak kısa bir süre Küçük Sahne'de tiyatro oyunculuğu yaptı. Daha sonra kendini tümüyle edebiyat çalışmalarına verdi. 1975-76 arasında davetli olarak Almanya'ya gitti. Eşinden boşandı ve yaşamını İstanbul'da sürdürdü.

Füruzan edebiyat hayatına öyküyle başlamıştı. İlk eserlerinde kötü yola düşmüş kadın ve kızların, çöken burjuva ailelerinin, yoksulluk ve yalnızlıkla boğuşan kadın ve çocukların, yeni ortamlarda bunalan ve yurt özlemi çeken göçmenlerin dramlarına sevecenlikle yaklaştı. Kişileri derinlemesine inceledi ve anlatımını ayrıntılarla besledi. İlk öyküsü *"Olumsuz Hikâye"* (Füruzan Yerdelen imzasıyla), 1956'da *Seçilmiş Hikâyeler* dergisinde yayımlandı. Daha sonra öykülerini, *Türk Dili, Pazar Postası* (1956-58); ustalık dönemi ürünlerini *Dost, Papirüs, Yeni Dergi* (1964-72) gibi dergilerinde yayımladı. 1968'den itibaren *Papirüs*'te çıkan öyküleriyle öykücü kişiliğini belirginleştirdi. Toplumsal olayları birbirinden soyutlamadan yazdığı öykülerinde, duru ve açık dilli, geleneksel anlatım biçimlerini de kullanarak yeni çağrışımlar yaratabilen başarılı üslubu ile dikkat çekti. İlk kitabı *Parasız Yatılı* (1971) Memet Fuat'ın ifadesiyle *"edebiyatımızda bir olay"* oldu. Onu *Kuşatma, Benim Sinemalarım* ve *47'liler* izledi. Fethi Naci bu üç kitap için, Füruzan'ın geniş okur yığınlarına hikâyeyi yeniden sevdirdiğini yazdı. Yoksulluk ve yalnızlıkla mücadele eden kadın ve çocukların yaşamını duyarlıklı biçimde anlattı. *47'liler* romanında 1968 sonrası gençlik olaylarını ve 1971'deki askeri müdahale dönemi anlattı. Tüm yazdıklarında, gurbet duygusu çok yer tuttu. Genellikle öykülerindeki dünyayı küçük kızların bakış açısıyla verdi. Ayrıca ana-kız motifini ve ölü içi boş evlilikleri de sık işledi. *Sevda Dolu Bir Yaz*'daki öykülerinde geçmiş zaman İstanbul'unun profilini çizdi. Bütün yazdıklarında titiz bir ayrıntı ustalığı ve diyalogları belirli bir ruhsal durumu belirtmek için kullanışındaki ustalık dikkati çeker. Yazdıklarında yer yer sinema etkisi vardır.

İlk hikâye kitabı *Parasız Yatılı* ile 1972 Sait Faik Hikâye Armağanını, ilk romanı *47'liler* ile de 1975 Türk Dil Kurumu Roman Ödülünü kazandı. 1988-89 arasında senaryolaştırdığı ve 1990'da Gülsüm Karamustafa ile birlikte yönetmenliğini yaptığı *Benim Sinemalarım* 1990'da Cannes Film Festivalinin "Eleştirmenlerin 7 Günü" ve "Altın Kamera" bölümlerinden çağrıldı, orada 158 film arasından seçilen sekiz filmden biri olarak gösterime girdi. 1991 İran Fecr Film Festivalinde uluslararası jüriden "En İyi İlk Film" ödülünü, 1991 Tokyo Film Festivalinde ise "En İyi On Asya Filmi" arasına seçildi. *Parasız Yatılı* adlı eseri sinemaya uyarlandı. Ankara Devlet Tiyatrosunun önerisiyle *Kış Gelmeden* öyküsünü 1997'de oyunlaştırdı. *Ah Güzel İstanbul*, Ömer Kavur tarafından filme alındı (1981). *Redife'ye Güzelleme* öyküsünü yeniden oyun olarak yazdı. Eserleri birçok yabancı dile çevrildi.

Fethi Naci'ye göre, Füruzan'ın öyküsü, *Edirne'nin Köprüleri*'yle başlar. Daha önce yazdığı hikâyeler sanki bir hazırlıktır *Edirne'nin Köprüleri*'ne. Onların bazılarında da gözlem zenginliği, ayrıntı ustalığı, inandırıcılık, insan sıcaklığı vardır ancak bu hikâyelcr organik bir bütün olmaktan henüz uzaktırlar. *Edirne'nin Köprüleri*'nde ise Füruzan ayrıntıları, şaşırtıcı bir kurgu ustalığıyla bütünleştirmesiyle belgesel filmden konulu filme geçen bir rejisör gibidir. O, betimlemeleri ve konuşmaları ruhsal çözümlemeler için bir araç olarak kullanır.

"47'liler, yazıldığı günlere yakın Türkiye'nin toplumsal otopsisini yapıyor. Bir yandan bir ailenin tarihçesini sergiliyor, bir yandan da 1968'de üniversite reformu dilekleriyle başlayıp siyasal isteklere dönüşen öğrenci eylemlerini yorumluyor." (Behçet Necatigil)

"Füruzan halkımızın bir özlemini çok iyi tespit etmiş: Çocuğunu okutmak. Çünkü okuyan çocuk, gelecek korkusu içinde bunalmış fukara aileler için tek toplumsal güvenlik umududur. (...) Füruzan'ın insanları, belirli koşulların sonucu olarak, genellikle bireysel çıkış yolları arayan insanlardır. (...) Bireysel kurtuluş yolları arayış, belirli koşullarla, bu koşulların biçim verdiği bilinç düzeyi ile somut bir biçimde açıklanır. Füruzan, tanıdığı, bildiği kişileri, bu kişileri çevreleyen, oluşturan koşullarla birlikte verir; hiçbir zaman belli bir insan gerçekliğine, ancak belirli birtakım koşulların ve çalışmaların oluşturabileceği bir bilinç eklemez, böyle bir bilincin yakaya iliştirilen bir rozet olmadığını bilir. (...) Füruzan'ın insanlarında sürekli bir sevgi özlemi vardır.

"Füruzan sık sık geçmişten söz açar. Anlattığı kişiler, özellikle göçmenler, içinde yaşadıkları koşulların katı gerçekleri karşısında teselliyi geçmişe sığınmakta bulurlar. Ama kişilerin aksine, Füruzan için geçmişe eğilmek, gerçeklerden kaçmak için değil, gerçeklere nüfuz etmek, gerçekleri kavramak, gerçeklerin bilincine varmak içindir. Bunun içindir ki kimi hikâyecilerimizde gördüğümüz, o geçmişten söz ederkenki sulu gözlü tutum Füruzan'da yoktur. Füruzan, geçmişe boyun eğmez; geçmişi –Fischer'in bir sözcüğünü kullanarak söyleyeyim-

Füruzan

'evcilleştirir'." (Fethi Naci)

"Romanın, travmatik bir tarihsel dönemin, 12 Mart'ın ardından yazılmış olmasının getirdiği ajitatif yönlerini bir yana bırakırsak, kadın sorunlarına bugün için bile radikal sayılabilecek bir açıdan yaklaşmasıyla, ve orta sınıf insanlarının özlemlerini, kısıtırılmışlıklarını anlatışıyla, hala güncel sayılabilecek bir yapıt '47'liler." (A. Ömer Türkeş)

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Parasız Yatılı* (1971), *Kuşatma* (1972), *Benim Sinemalarım* (1973), *Gecenin Öteki Yüzü* (1982), *Gül Mevsimidir* (Kuşatma adlı kitabındaki bir uzun hikâyesinin ayrı basımı, 1985), *Yedi Öykü* (1992), *Sevda Dolu Bir Yaz* (1999), *Toplu Öyküler* (2004).

ROMAN: *47'liler* (1974), *Berlin'in Nar Çiçeği* (1988).

ŞİİR: *Lodoslar Kenti* (1991).

RÖPORTAJ: *Balkan Yolcusu* (1974), *Yeni Konuklar* (Almanya izlenimleri ve Türk işçileriyle röportajları, 1977).

GEZİ: *Ev Sahipleri* (gezi notları, anılar, 1981), *İşte Bizim Rumeli / Bosna Hersek, Makedonya, Bulgaristan, Yunanistan* (1994, daha sonra *Balkan Yolcusu* adıyla yayımlandı, 1996).

OYUN: *Redife'ye Güzelleme* (1981).

ANTOLOJİ: *Dokuz Çağdaş Türk Öykücüsü* (Volk und Welt Verlag, 1982), *Bir Güldeste* (hikâye antolojisi, Almanya, 1984).

ÇOCUK KİTABI: *Türkiyeli Çocuklar* (Die Kinder der Türkei, 1979).

HAKKINDA: Mehmet H. Doğan / Füruzan Olayı (Yeni Dergi, Mayıs 1972) - Füruzan'da Tip Geliştirimi (Tekrarın Tekrarı, 1972), N. Eruz / Saçmaları Olay Yapmak (Soyut, Eylül 1972), Fethi Naci / Füruzan'ın Dünyası (Yeni Dergi, Mayıs 1973) - Edebiyat Yazıları (1995, s. 99-115), Selim İleri / Türk Öykücülüğünün Genel Çizgileri (Türk Dili-Türk Öykücülüğü Özel Sayısı, Temmuz 1975), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (c. 2, 1982, s. 517-518), Söyleşi: "Füruzan'la Öykünün Ötcki Yüzüne Doğru" (Çağdaş Eleştiri, Kasım 1982), Füsun Akatlı / Füruzan Olayı: 'Acı Bir Yaşam Boyudur' (Somut, 11.2.1983), Olcay Önertoy / Türk Roman ve Öyküsü (1984, s. 316-317), Feridun Andaç / Berlin'in Nar Çiçeği: İletisi Sevgi Yüklü Bir Roman (Çağdaş Türk Dili, Mayıs 1989) - Bugünde Yaşanan Geçmiş (Cumhuriyet Kitap, 23.9.1999), Ömer Nida / Kadın Romancılarımız - Başlangıçtan Günümüze Kadar 1892-1991 (1991), Can Kurultay / Çağdaş Türk Edebiyatında Kadın Yazarlar (1993), Bedihan Tamsöz / Osmanlıdan Günümüze Kadın

Füruzan

FÜRUZAN

ÇOCUK

Kadın sabahlığının önünü yeniden gözden geçirdi, gereksiz çekiştirdi.

Küçük oğlan çocuk, lokmalarını yutarken, kadının en küçük devinmelerini ilgiyle izliyordu.

Kadın çocuğun önündeki ekmek dilimini ona doğru bir kez daha itti.

Bu, artık yemeğin bitmesinin gerektiğini bildiren son uyarıydı.

Çocuk, ağzındakileri bitirmeden ekmeği aldı.

Gövdesinin önce hafifliğine karşın iskemleyi gıcırdatarak kalkarmışça kıpırdadı:

-Dökmeyecsin ortalığa, dedi kadın.

-Yok anneciğim, kapıya çıkar yerim.

-Evet, evet, çıkarsın, komşular yine benim sokaklarda olduğumu sanacaklar. Çünkü sen ya uyuşuk burada oturursun ya da kapı önünde. Niçin hep bu kadar yavaş yersin bilmem. Niçin hep şuraya buraya dalar gidersin? Şu inin içini yem görmüş gibi bakınıp durursun! Hadi, hadi, işim var benim.

-Ne işin var? Bugün tatil değil mi?

-Ooo, bir de sana anlatacağız şimdi! Kalk dedim, işim var.

-Kalktım anneciğim.

Çocuk iskemleyi yeniden gıcırdatarak iniverdi yere. Annesine bakmadı:

-Bu gece kimse gelecek mi?

-Ne demekmiş bu gece kimse gelecek mi?

-Hiiç, işte.

-Hadi, hadi.

Çocuk ekmeğini ilkten kokladı, ardından pantolonunun astarı eprimiş ilik cebine soktu. Sıkıca kavrayarak odalarının eşiğine yürüdü, duraksadı, kapıyı araladı.

Taşlığa, dönen günün alaca mavisi doluyordu. Sanki serin bir soydu mavilik.

Dipten süren gelgitlerle oraları sarıp onarıyordu.

Evin önündeki saatlerinin görüntüleri siliniyordu.

Baharın gün doğuşu ve batışlarındaki serinliği daha kalkmamıştı.

Evin kiracıları, ilerdeki eski konağın bahçe duvarlarının yıkık açıklığından geçerek gitmişlerdi.

Kendi deyimleriyle baharı karşılıyorlardı.

Bütün kış bunaldıkları kuytu inlerinden; amasız işyerlerinden; güneşsizliğin soldurup buruşturduğu, kansızlaştırdığı, derilerinden kurtulmak istercesine hafta sonlarında gürültücü bir kalabalık oluşturarak; yemek yemek, salıncaklar kurmak, sonuna değin söylemedikleri şarkı ve türküleri çağırmak için kırlara gidiyorlardı.

Eski konağın açıklığı, bahçesi onların hoyrat yürüyüşleriyle, bağırışlarıyla bir an doluyor, sonra olduğunca kalabalıyordu.

Tek canlılık o obur, etsel gelişmesini sürdüren bahçedeydi.

Ve oralılar, neredeyse, hiçbir zaman konağın eski bahçesinde oturup eğlenmeyi düşünmüyorlardı.

Bahçedebinlerceyabandutmarasındabudanmamaktan, aşılanmamaktan azmanlaşmış güllere, menekşe öbeklerine, zambakgillerden olduğu uzun mızraksı çıkışlarından anlaşılan, artık yeni bir adla anılması gereken, bilinmez bir türe dönüşmüş öteki garip çiçeklere bakmadan, yararak yürürlerdi. Bahçede ortası fıskiyeli, mermerden, güzelliği daha önceleri görüp bilenlerce anlatılan bir havuz vardı. Şimdi kurumuş havuzun çevresinden dönerek geçiyorlardı oralılar nedense. Havuzun fıskiyesinden bir çıplak çocuk heykelinin arta kalan elinden ötesini, eski halini anımsayanlar da vardı. Sonra birileri parçalara bölüp götürmüşlerdi bu heykelciği. Gülücüklerle dolu yüzü, tombul butları, küçük ellerindeki yay, ok ve savağı bile hâlâ inceden inceye anlatıyorlardı.

Sökenlerin kimler olduğuysa söze hiç vurulmuyordu. (...)

(Gecenin Öteki Yüzü, 1996)

BUGÜNDE YAŞAYAN GEÇMİŞ

Feridun Andaç

Anımsayış, geriye dönüş, yaşanan güzel an'ları yansıtış öykülerini getiriyor Sevda Dolu Bir Yaz.

Füruzan, öykünün hayatın içindeki izlerini, seslerini, renk ve kokularını oya gibi işliyor. Dün'e dönüşünde ağır, nostaljik söylem asla yok! Bir kentte zamanın ve yaşamın nabzını tutuyor. Yitirilen her güzelliğin ardında bıraktığı sızıyı yazıyor o. Bunu okurken siz de hissediyorsunuz. İnsan ilişkileri, yaşanan ortam, ev içlerinin iç huzuru verici görünümü... Füruzan, bu kez, sokaklardan ev içlerine giriyor. Yaz meltemi gibi esip duruyor.. Çocukluk belleğinde iz bırakan, yer eden her bir ayrıntıyı anlattığı durumlara denk düşen bir güzellikte veriyor.

İstanbul'a bakmak, yeniden onun anlattığı gözle gezinmek duygunuzu körüklüyor.

Bir kentin dokusunu oluşturan öğeleri buluşturuyor bu öykülerinde. Sokaklar, mekânlar, sesler, renkler, kokular...

Farkında olmadan yaşanılanların bilincine kapı aralıyor. Bir bakıma da belleğimizi yokluyor. O orta halli yaşamlardaki güzelliği abartmadan, olanca gerçekliğiyle yansıtıyor.

Zaman kavramının belirgince altını çizerek "yaz"a göndermeler yapması da bu yönden.

Füruzan, Sevda Dolu Bir Yaz öykülerinin anlatıcılarını öykü kişilerinden seçiyor. İkili bir bakış açısı kullanıyor burada. Dünkü çocuğun gözüyle verilenlerle yansıtılanlar, bugünkü konumunun (yani öykülerde dünle bugün bağıntısını kurduran) örtüşen, ayrışan yanları...

Füruzan, zaman kavramını anlatıcının konumu/bakış açısına göre bir fon gibi kullanmıyor gözükse de; aslında öykülerin çıkış noktasıdır zaman. Bunu da an'lara durum ve kesitlere bölerek öykü kişisine anlattırıyor. Anlatıcının bakış açısıyla yansıtılan dün-geçmiş/yaşadıkları bugünkü durumdan hareketle dile getiriliyor. Değişim öğesi olan zaman, bir kentin belleğine götürüyor bizi. Yaşama kültürünü var eden ortam bütün sıcaklığıyla sergileniyor. Yazarın amacı, geçmiş zaman/yitirilen zamanın peşinde iz sürmek değildir. Bunu bir silkinme, dönüp bakma, 'ne oluyoruz' deme çağrısı gibi de algılayabiliriz.

Özellikle onun öyküsünün belirgin yanı olan durum burada da çarpıcı biçimde öne çıkar. Zamanı bunun için değiştirir, müdahale eder. Yaşanmış, bitmiş veya etkisi süren bir olaydan sonraki durumlara bakar. İlk öyküde sayrulan, hatta vurgun yiyen (çocuk/çocukluk) terzi-anlatıcı, ikinci ve üçüncü öykünün anlatıcısı Avukat Gül, çocukluğunun tanıklık an'larına dönerken; sayrulan başka hayatları da göstererek, gelinen noktadaki durum'un arka planını görmeye götürür bizi.

O mutlu çocukluk anlarındaki annesinin son hali, değişenin, çözülenin ne olduğunu görebilmemize bir simgedir. Belki de onu, anlatıcıyı, geçmişe dönüp bakmaya yönelten de bu durumdur! Bugünkü bilinçlilik durumundan dün'e, çocukluk dünyasına bakış... Hayatın tükenmeyen, güzel, anlamlı olan yanlarını; insan sıcaklığını gösteren öyküler.

Füruzan, sevginin boyrarça sayrulduğu, güzelliklerin acımasızca tüketildiği bir ortamda sevginin öykülerini yazıyor. Çünkü: "sevgi her şeydir".. Sevda Dolu Bir Yaz'ı okuyunca bunu teninizde ve ruhunuzda hissedeceksinizdir, eminim. Öyküyle soluk almanın güzelliğini yaşamak için bugünlerde elinizden düşürmeyeceğiniz bir kitap..

(*Cumhuriyet Kitap*, 23 Eylül 1999)

Şairler Antolojisi (1994, s. 195), Vesikalık: Füruzan (Kitap-lık, Eylül-Aralık 1995), Sennur Sezer / Yazarlığının 40. Yılında Füruzan (Cumhuriyet Kitap, 15.8.1996), Adnan Binyazar / Parasız Yatılı (Ozanlar Yazarlar Kitaplar, 1998), S. Uludağ / Kentin Yitik İlişkileri (Radikal, 7.7.1999), F. Aygündüz / Hüzünlü İnce Ayrıntılar (Milliyet, 11.7.1999), Ayfer Tunç / Değişimin Öykücüsü Füruzan (Cumhuriyet Kitap, 23.9.1999), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 4 (2001), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001), Semih Gümüş / Öykülerde İstanbul (2002), A. Ömer Türkeş / Eski Kitaplar (www.pandora.com).

GACAR, Mehmet Nejat

Hekim, şair ve yazar. 5 Mayıs 1950, Aksaray / İstanbul doğumlu. İzmir Ziya Gökalp İlkokulu (1962), Namık Kemal Lisesi orta kısmı (1967), Erzurum Lisesi (1971), Ege Üniversitesi Eczacılık Fakültesi (1977) mezunu. Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesinde 1978'de araştırma görevlisi, 1982 yılında *"Prostaglandinlerin Farmakolojik Etkileri"* adlı tezi ile uzman oldu, 1984'te *"Alkol-Prostaglandin Etkileşimi"* adlı tezi ile de uzman doktor unvanı aldı. 1984'te Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesinde öğretim görevlisi, 1985'te yardımcı doçent ve 1991 yılında da doçent oldu. 1994'te Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Sağlık Bilimleri Enstitüsünde Yönetim Kurulu üyesi (1994-98) olarak görev yaptı. 1998'de profesör oldu. 1985-97 yılları arasında Farmakoloji Anabilim Dalı Başkanlığı, Sağlık Bilimleri Enstitüsü ve Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Müdürlüğü, Satın Alma Komisyonu Başkanlığı, Kocaeli Üniversitesi Senatörlüğü, Araştırma Etik Kurulu Başkanlığı yaptı ve Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanı oldu.

İlk yazısı *Atatürk Üniversitesi Tıp Bülteni*'nde (1980) yayımlandı. 1995'ten sonra *Özgür Kocaeli* gazetesinde haftada iki kez köşe yazısı yazdı. Şiirleri başta *Güzel Yazılar* dergisi olmak üzere *Damar, Bahçe, İnsancıl, Kıyı, Edebiyat Güncesi, Fayton, İmhotep, İzmir İzmir, Poetik'us, Üçüncü Öyküler, Şiir Ülkesi* (yayın kurulu üyesi), *Türk Dili* vb. dergilerde yayımlandı. Otuzu yurtdışı ve hakemli olmak üzere yayımlanmış yüzden fazla makalesi vardır. Kocaeli Televizyonunda haftada bir "Sağlık ve İnsan" adlı programı yaptı. 1992'de Karadeniz Teknik Üniversitesi Rektörlüğü Teşekkür ve Parasal Ödülü, 1994'te Karadeniz Teknik Üniversitesi Teşekkür Belgesi, 1996'da Kocaeli Üniversitesi Onur Belgesi, 1997'de Buca Belediyesi Ali Rıza Ertan Şiir Başarı Ödülü ve 1997'de Nektar Şiir Başarı Ödülü, 1999 KOÜ Akademi Şiir Yarışması İkincilik Ödülü kazandı. TYS, ADD, ÇYDD ve Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

"17 Ağustos Marmara Depremi'nin acılarını yakından yaşayan ozan o günleri de şiirine aşarıyla yansıtmıştır: 'Öfkesi dinsin diye bekliyorum toprağın / Alevsiz bir yangın dolaşıyor kentin sokaklarını...' Ozan-yazar Nejat Gacar, imge yüklü, coşkulu dizeleriyle öne çıkıyor, yaşadıklarını, acılarını açık, yalın bir dille şiirleştiriyor." (Hasan Akarsu)

Nejat Gacar

NEJAT GACAR

SAYRILI DÖRTLÜKLER

I./
Zaman bulut bir örs üstünde
Döverken alev başlı çekiçle yaşamı
Bir demet kızıl sayrı
Ağrılar sunar gümüş gondol içinde
II./
Düşsem zaman sarkacından
Çağımı bulur muyum
Bunca tinsel sayrılı/puslu düşler taciri
Bulur muyum us dalında yolumu
III./
Ne zaman konuşmaya başlasa bir beyin
Söz anlamı düşürür
Çekip ayağına başıboşluğunu
Darağacına vurur kendini
IV./
Acının bordosu düşünce gözlerine
İçindeki çocuğa sığınır usum
Yaşanmışlıklarıyla yüzleşir
Issız ve ıslak patikasında sayrılı bir sonyazın

(*Yüzü Karanfil*, 2000)

"*Mitolojiyi de şiirine katık eden Nejat Gacar, sözcük avcısı da olduğunu belirterek gelecek güzel günlerin türküsünü söylüyor... Nejat Gacar'ın şiirinde imgenin de özel bir yeri var, ne var ki bu imge bolluğu, şiiri boğup nefessiz bırakmıyor.*" (Ruşen Hakkı)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Ölü Kuşlar Ülkesinden Göç* (1997), *Kuzgun / Gözyaşı ve Ateş* (1998), *Yüzü Karanfil* (2000).

DENEME: *üşün Sarnıcından Sızanlar* (1998).

Ayrıca ders kitapları vardır.

HAKKINDA: Şairlere Ödül (Milliyet, 15.6.1997), Fahrettin Demir / Özgür Kocaeli (27.2.1997), Cengiz Gündoğdu / Yıldız Güncesi (İnsancıl, yıl: 7, sayı: 82, Ağustos 1997), Ruşen Hakkı / Ölü Kuşlar Ülkesinden Göç (İnsancıl, yıl: 7, sayı: 78, Nisan 1997) - Kuzgun Gözyaşı ve Ateş (Özgür Kocaeli, 23.11.1998), M. İrfan Benli / Kuzgun Gözyaşı ve Ateş (Özgür Toplum, 29.4.1999), Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000), Selahattin Uyuşan / Anadolulu Helen (Düşlük dergisi, 7.9.2001), Ruhan Odabaş / Kendi Diliyle Nejat Gacar - Ruşen Hakkı / Hoş Geldin Nejat Gacar - İhsan Topçu / Nejat Gacar Şiirinden Bir Bakış (Özgür Sanat, 4.5.2003), Hasan Akarsu / Şiirler-Den / İzler (2004), İhsan Topçu / Kocaeli-Günümüz Türk Şiiri Antolojisi (2005).

GAFİLİ

Halk ozanı. 1934, Maksutlu köyü / Şarkışla / Sivas doğumlu. Asıl adı Hacı Ozan'dır. İlkokulu köyünde okudu. Halk hikâyelerini dinleyerek büyüdü. 1954'te ailesiyle birlikte Sivas'a yerleşti. 1955 yılından itibaren Demiryolu Cer Atölyesi ve Çimento Fabrikasında çalışarak 1980 yılında emekliye ayrıldı.

İlk eşinden ayrılmasından sonra şiire başladı. İkinci eşinin ölümü onu daha da karamsar bir hale getirdi. Saz çalmayı bilen Gafili, şiirlerinde aşk, ayrılık, özlem ve toplumda görülen olumsuzlukları konu edindi. Şiirleri Alparslan Ayral tarafından derlenerek *Âşık Gafili* (1995) isimli bir kitapta toplandı.

HAKKINDA: Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

GALANTİ, Avram

Dilci ve tarihçi, siyaset adamı (D. 4 Ocak 1873, Bodrum / Muğla - Ö. 1961, İstanbul). Musevi bir ailedendir. İstanbul Üniversitesinde profesör olarak dil ve tarih dersleri verdi. İki dönem Niğde Milletvekili seçilerek TBMM'de görev yaptı. Dil ve tarih alanında yaptığı çalışmalarla tanınmıştır. Arap harfleri yerine Latin harflerine geçmenin gereksiz olduğunu savunan bir eseri de vardır.

BAŞLICA ESERLERİ:

Türkçede Arabî ve Latin Harfleri ve İmlâ Meseleleri (1925), *Arabi Harfler Terakkimize Mani Değildir* (1927), *Vatandaş Türkçe Konuş* (1928), *Türkler ve Yahudiler* (1928), *Türkçenin İspanyolca Üzerine Tesiri* (1948), *Ankara Tarihi* (2 cilt, 1950-1951), *Niğde ve Bor Tarihi* (1951), *Türk Harsı ve Türk Yahudisi* (1953), *Üç Sami Kanun Koyucusu* (haz. Eyüp Tanrıverdi, 2002).

HAKKINDA: Rıfat N. Bali / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 13, 1996), Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2. bas. 1999), Üç Sami Kanun Koyucusu (Kitap Rehberi, Kasım 2002).

GÂLİB

Şair (D. 1865, İstanbul – Ö. 1935). Tam adı Mehmed Gâlib. Said Efendi'nin oğlu. Galatasaray Sultanîsi (Lisesi) mezunu. Bir süre Tahrirât-ı Hâriciyye Kaleminde görev yaptıktan sonra Viyana Sefareti ikinci kâtibi oldu (1884). Kastamonu ve Ankara'da vali yardımcısı olarak görev aldı. Manisa ve Beyoğlu mutasarrıflıklarında bulundu. Kastamonu ve Trabzon valiliği yaptı. Tarih-i Osmani Encümeni üyesiyken bu kurumun çıkardığı *Tarih-i Osmanî Encümeni Mecmuası*'nda makaleleri yayımlandı. Ayrıca bu dergide, Balıkhane Nâzırı Ali Rıza Bey'le birlikte hazırladıkları *On Üçüncü Asr-ı Hicride Osmanlı Ricâli* adlı eserinin bir kısmı tefrika edildi.

ESERLERİ:

Sadullah Paşa yahud Mezardan Bir Nida (1909, 2003), *Kadın ve Aşk* (1911), *Geçen Asırda Devlet Adamlarımız : XIII Asr-ı Hicride Osmanlı Ricali* (Balıkhane Nazırı Ali Rıza Bey ile, hazırlayan: Fahri Çetin, 2001).

HAKKINDA: İ. Alaeddin Gövsa / Türk Meşhurları Ansiklopedisi (1946), TDE Ansiklopedisi (c. 3, 1979), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GALİB PAŞA

Şair-devlet adamı (D. ?, İstanbul - Ö. 14 Ekim 1876, İstanbul). Tam adı Abdülhalim Galib Paşa. Tahsilini tamamladıktan sonra Maliye Mektubî Odası, Aydın Eyaleti Müşirliği, Marmara Voyvodalığı, Şam Postahane Kâtipliği, Viranşehir, Batum, Tırnova Kaymakamlığı, Ankara Defterdarlığı, Amasya Mutasarrıflığı gibi görevlerde bulundu. 1853'te mirmiranlık rütbesi verildi. Daha çok müstehcen şiirlerin yer aldığı divânı *Mutayyebât-ı Türkiye* adını taşır.

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemâl İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. II, 2000).

GARAN, Muvaffak İhsan

Gazeteci, yazar, ressam. 1911, İstanbul doğumlu. İstanbul Erkek Lisesi (1929) mezunu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesindeki öğrenimini yarıda bırakarak bir süre dekoratörlük, afiş ressamlığı yaptı. 1929 yılından itibaren yazar ve ressam olarak *Türk, Spor* (1923-33) ve *Olimpiyat* (1933-34) dergileriyle *Vatan, Son Posta, Zaman, Yeni İstanbul* gazetelerinde çalıştı.

1934-37 arasında *Cumhuriyet* gazetesinin Fransa muhabirliğini yaptı. Basın Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğü (1951-54) ve Petrol Ofisi Umum Müdürlüğü (1954) görevlerinde bulundu. Muhsin Ertuğrul'un "Cici Berber" filminde oynadı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Elbet Sabah Olacaktır* (1948), *Yollarımız Ayrılıyor* (1948), *Hayat Yarışı* (1949), *Esentepe* (1951).

OYUN: *Bir Babanın Günahı* (1929), *Meslek Adamı* (1933), *Köstebek Yuvası* (1953), *Bir Kadının Gölgesi* (1955), *Son urak* (1956), *Poyraz Osman* (1956), *Kadın Parmağı* (1957), *Harika Çocuk* (1959), *Çürük Tahta* (1961).

HAKKINDA: Osman Nebioğlu / Türkiye'de Kim Kimdir? (1962), TDE Ansiklopedisi (c. 3, 1979), TBE Ansiklopedisi (2001).

GARİBİ

Şair (D. 1755-56, Erbil – Ö. 1816-17, Erbil). Asıl adı Amâ Yusuf Gazibi Efendi'dir. Türkçe şiirlerinden oluşan *Divan*'ı, Müşir Gözlüklü Reşid Paşazâde Rüşdî Bey tarafından taş baskısı olarak yayımlandı.

HAKKINDA: Bursalı Mehmet Tahir / Osmanlı Müellifleri (1972), Mehmet Turan Yarar / Doruktan Doruğa - Güfte Şairleri (1992).

GARİH, Üzeyir

İş adamı, yazar (D. 1929, İstanbul - Ö. 25 Ağustos 2001, İstanbul). 1951'de yılında İTÜ'den Makina Yüksek Mühendisi olarak mezun oldu. 1954 yılına kadar Carrier Corporation'un Türkiye şubesinde tesisat mühendisliği görevini sürdürerek bu konuda ihtisas sahibi oldu. 1954 yılında İshak Alaton'un teklifi ile iki kişilik Alarko Kollektif Şirketinin eş ortağı olarak faaliyete başladı. O tarihten beri gün geçtikçe gelişen ve bir holding hüviyetini kazanan

Üzeyir Garih

Alarko Şirketler Topluluğunda İshak Alaton'la birlikte başkanlık görevini aralıksız olarak sürdürdü. Alarko'daki görevlerinin dışında TÜSİAD, DEİK, MESS, Loyd Vakfı, Sisav, Rotary, Lions, Propeller, İstanbul Sanayi Odası Meclisi, Turizm Yatırımcıları Derneği, AIESEC vb. yerli yabancı birçok vakıf ve derneklerin yönetim ve danışma kurullarında faal bir rol oynadı ve Türk Belçika DEİK ile TOKYAD (Toplu Konut Yapımcıları) Derneğinin başkanlığını yürüttü. Yeditepe Üniversitesi MBA programında organizasyon konusunda dersler verdi. 25 Ağustos 2001 günü Yener Yermez adlı bir kişi tarafından Eyüp Mezarlığında öldürüldü. Evli, iki çocuk babası ve altı torun sahibi idi.

Özellikle yönetim, organizasyon ve ekonomi ile ilgili yazıları *Turkish Daily News* ve *Akşam* gazetelerinde haftalık ve ayrıca *Babıali* dergisinde aylık periyotlarla yayımlandı. Önde gelen hobisi, gençlerin eğitim sorunları ile ilgilenmekti. 1984 yılında İTÜ tarafından fahri doktor unvanı ile ödüllendirildi. 1990 yılında Filipinler Cumhuriyeti İstanbul Fahri Başkonsolosu görevini üstlenmişti.

ESERLERİ:

Deneyimlerim II (1991), *Yönetim İlkeleri* (2000), *Yönetim Teknikleri* (2000), *İş Hayatımdan Kesitler ve Gençlere Tavsiyeler* (2000), İş Hayatında Motivasyon (3. bas., 2000), Pazarlama - Tanıtım - Halkla İlişkiler (2000), Globalleşme Sürecinde Türkiye (2000), Türkiye Sorunlarına Çözüm Önerileri (2000), Ekonomik Sorunlara Çözüm Önerileri (3. bas., 2000), Üzeyir Garih Kitaplığı 8 Kitap Takım (2005).

GARİP KAFKASLI

Bkz. ARSLAN, Ahmet Ali

GARİP, Recep

Şair, siyaset adamı. 26 Şubat 1956, Sanlıca köyü / Tarsus / İçel doğumlu. Bazı çalışmalarında Ammar İlkay müstearını kullandı. İlköğrenimini köyünde, ortaöğrenimini Adana İmam Hatip Lisesinde, yükseköğrenimini Yüksek İslâm Enstitüsünde tamamladı. Adana'da öğretmenlik ve yöneticilik (1982-94), Eminönü ve Ümraniye Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler müdürlüğü (1994-2002) görevlerini yürüttü. 3 Kasım 2002 seçimlerinde Adana Milletvekili seçilerek parlamentoya girdi. Sivil toplum kuruluşlarında görevler yaptı. TYB, İLESAM, GESAM, Adana Ressamlar Derneği Üyesi, Tiyemder İkinci Başkanlığı, Yimder Kültür Başkanlığı görevlerini yürüttü. Birlik Vakfı Adana Şube kurucularındandır. TBMM Millî Eğitim Kültür ve Gençlik Spor Komisyonu üyeliği ile Millî Savunma Komisyonu ve AK Parti Yönetim Kurulu üyelikleri yaptı.

İlk şiiri Âşık Ozan imzasıyla 1974'te *Bizim Anadolu* gazetesinde çıkmıştı. Ürünleri ayrıca *Alemara, Büyük Akın, Mavera, Yeni Sıla, Gerede'nin Sesi, Karınca, Kız Kulesi, Andırın Postası, Pulsuz, Kültür Dünyası, İkindi Yazıları, İslam Edebiyatı, Hüner, Susku, Yedi Harf, Düş Çınarı, Hece, Millî Eğitim, Yedi İklim, Ay Vakti, Türk Dili* dergileri ile *Yeni Devir, Millî Gazete* ve *Zaman* gazetelerinde yayımlandı. Son yıllarda ürünleri ağırlıklı olarak *Ay Vakti*'nde yer aldı. Çeşitli seminer ve konferanslar verdi. *Bir İmza Serüveni* adlı eseri Türkçe ve Boşnakçaya, bazı şiirleri de Arapçaya çevrildi. Çeşitli radyolarda kültür ve sanat programları ile birlikte Teha ajans tarafından otuz günlük ramazan programı hazırlayıp sundu. Nüans Prodüksiyon ve müzik yapımı ile Sufi Trans Mega Müzik yapımcılığı danışmanlıklarını yaptı. Birçok şairin şiirini özel bir TV kanalı için seslendirdi. Şair ve yazarlığın yanı sıra on beş yılı aşkın süredir yağlı boya resim

Recep Garip

RECEP GARİP

İSTANBUL'A AĞIT

Bir ışık yanar can pınarımda
Kardeşlerim, dostlarım nerdedir

Ulusum kan ağlar öz vatanında
Ozanlar, sanatkarlar nerdedir

Yakar gözlerin değdiği yeri
Leyla ve Mecnun nerdedir

İçim ummana kesti başım belada
Güller, sümbüller nerdedir

Deniz gülzarımda sabah yelinde
Fuzuli, Itri, Cahit nerdedir

Ağıtlar yaktım kaybolduğunda
Ezanlar, salalar nerdedir

Gezdim Anadolu'yu durmadan
Müftüler, imamlar nerdedir

Türbeler, dergahlar uğrağındayım
Şeyhler, müridler nerdedir

Çıktım Yuşa Tepesi'ne derinden
Sırr-ı kadim ve esrar nerdedir

Ulu vakitler seçtim şafaklarında
Eyüpsultan, Mezar-ı Şerif nerdedir

Hani boğaz, kız kulesi, güvercinlerin
Tekneler, vapurlar, yolcular nerdedir

Gezdim Bab-ı Ali'yi, olmuş tarumar
Eski kitapların, aşkların nerdedir

Kalbim parçalanmış durmadan ağlar
Kaybolan İstanbul'um şimdi nerdedir

RECEP GARİP

HAZAN MEVSİMİ

Bir hazan mevsimi düştü canevime
Birdenbire koptu her şey
Ne içimde vardı
Ne dışımda
Yapayalnızdım
Dünyanın ortasında.
Gariptim eskiden beri
Nereden bilirdim
Nar çiçeğini
Gelincik ağacını
Nereden bilirdim
İki dudak arası kelimeleri
Sevda sözlerini
Aç kalmış çocukların rüyasını
Rüya neydi ki
Çiçekçi çarşılarında manolyalar
Ilgın ılgın akan ırmaklar
Zümrüt yeşili ağaçlar miydi
Bunları hiç düşünmemiştim
Hiç heyecan duymamıştım
Kalp atışım şaha kalkmamıştı
Nereden bilirdim
Kelebekler çok nazlı uçar
Bülbüller öterse orda
Yar vardır
Denizde dalgalar
Bende bir hal vardır
Bir hazan mevsimidir
Düşer yapraklar
Çiçekler savrulur
Güvercinler kaybolur gözden
Ne bir haber vardır
Ne bir haberci
Deniz al beni
Hoyrat dalgalarına vur beni
Kırklarınla kucaklaştır
Bir matemse bu
İçim ateş
Dışım ateş
İçimde gül dansı ölmüştür.

Ey yokluğun habercisi
Kaldır beni
Savur beni
Uçsuz bucaksız gökyüzünde
Kaybolsun kimliğim
Ne ben bileyim bunu
Ne kimseler bilsin yokluğumu

çalışmaları ile de uğraşan Garip, resimlerinde soyut çalışmayı tercih etti. 2005'te 18. resim sergisini açtı. Radyo ve televizyon programları hazırlayıp sundu. Ulusal ve yerel basında yazılar yazdı. Kültür ve sanat ağırlıklı seminerler, konferanslar verdi.

"Recep Garip'in, bu kitabında yer alan şiirlerini, onun ebrularıyla karşılaştırmak istiyorum. Bir ebru tablosunda, renklerin birbiri içinde alıp başını gitmesi, nerdeyse tablonun çerçevesinin bile dışına taşma istidadı göstermesi türünden bir izlenim, bu şiirler için de söz konusudur. Evet, tablo çerçevesinin resme bir hudut çizmesi gibi, bu şiirlerin de, elbette bir başı ve bir sonu bulunuyor. Ancak okumaya başladığınızda, sanki o başın da başında yer alan bir maceranın bulunduğu zehabına kapılıyorsunuz ve şiir bittiğinde, o bitişin arkasından yeni bir başlangıca yelken açıldığını düşünüyorsunuz. Bu düşünce de, sizi, bir sonraki şiire hemen başlama uyarısıyla karşılaştırıyor. Böylece, şiirleri, birbirini izleyen bir ritim içinde okuyorsunuz. Her bir şiirin temel izleği birbirinden farklı da olsa, kitabı tümüyle okuyup bitirdiğinizde Recep Garip'e özgü bir hüznün destanını okumuş olduğunuzun farkına varıyorsunuz: bir tek şiir ve kocaman bir hüzün! Bütün şiirlerde böyle bir hüzün terennüm edilmiştir. Çok az da kullanılmış olsa, halk şiiri atmosferinde, ama kendi şiirinin çağcıl zevkiyle terennüm edilmiş mısra kümelerine ve bir şiire rastlıyoruz." (Rasim Özdenören)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Deprem Sesi Bir Sahil* (1988), *Irmaklar Akar İçimde* (1995), *Savaş Türküsü* (1996), *Mavi Gül* (1997), *Bir Leyla Düşü* (2000), *Mavi Türkü* (2003).

GÜNLÜK: *Bir İmza Serüveni* (1997).

DENEME: *Şehir ve Medeniyet* (2004), *Mehtapta Lisan* (2004).

ARAŞTIRMA (Ammar İlkay adıyla): *Namaz ve Oruç Risalesi* (1998), *Kurban Risalesi* (1999).

SEÇKİ: *Öğretmenime Şiirler* (antoloji, 2001).

OYUN: *Gülün Adı Kırmızı* (2004).

HAKKINDA: Şeref Akbaba / Recep Garip'le Bir Leyla Düşü Üzerine (Ay Vakti, sayı: 16, Ocak 2002), Hurşit İlbeyi / Hizmet Adına Talip (Vakit, 22.8.2002), Özcan Ünlü (Türkiye, 12.8.2002 – 3.9.2002 - 24.3.2003), Şule Altundağ / Kozanın Sürrealist Kelebekleri (Aksiyon, 3.3.2003), Evin Göktaş / Garip Bir Sanatçı (Yeni Şafak, 16.3.2003), Zaman (2.5.2004), Behçet Güngör / Milletvekilinden Dört Yeni Kitap (Yeni Şafak, 16.5.2004), Bektaş Özdemir / Recep Garip'ten "Düş ve Gerçek" (Zaman, 9.9.2004), Rasim Özdenören / Garip'in 'Mavi Türkü'sü (Yeni Şafak, 4.3.2004), Mehmet Atilla Maraş / Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005).

GARİPER, Cafer

Yeni Türk edebiyatı araştırmacısı. Lisans eğitimini Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde (1987), yüksek lisansını Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Türk Edebiyatında (1992), doktorasını İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Türk Edebiyatında (1997) tamamladı. Çeşitli bilimsel toplantılarda bildiri sundu, bunlardan bir kısmı yayımlandı. Yüksek lisans tezi yönetti. SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı başkanlığı yaptı. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Yeni Türk Edebiyatında yardımcı doçent olarak görev yaptı. Makaleleri; *İlmî Araştırmalar, Arayışlar Ay Işığı* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

Yenileşmenin Başlangıcı ve Öncüleri (2004), *Geçiş Dönemi Nesli: Ara Nesil* (2004).

GASPİRALI İSMAİL

Bkz. İSMAİL GASPİRALI

GAZALCI, Mustafa

Eğitimci, yazar. 14 Mayıs 1945, Güney / Denizli doğumlu. Güney Atatürk İlkokulu, Isparta Gönen İlköğretmen okulu, Balıkesir Necati Bey Eğitim Enstitüsü mezunu. İlk ve orta dereceli okullarda öğretmenlik, TÖS ve TÖBDER şube başkanlıkları, Eğit-Der Genel Başkanlığı (1996) yaptı. Ayrıca CHP'den Denizli Milletvekili (1997-80), SHP Genel Sekreter Yardımcısı (1991-93) oldu. 1991'den itibaren CHP Parti Meclisi ve MYK üyesi olarak görev aldı. 2002 yılı genel seçimlerinde CHP'den Denizli Milletvekili seçildi.

İlk yazısı *"Hocanın Cevabına Öğretmenin Yanıtı"*, 1967'de *Denizli* gazetesinde çıkmıştı. Diğer yazıları *Denizli* (1967-96), *TÖS, TÖBDER, Yansıma, Cumhuriyet* (1989-2005), *Siyah Beyaz* (1996), *Abece* (1988) gazete ve dergilerinde yer aldı. Edebiyatçılar Derneği, Anadolu Kulübü, Eğit-Der, Dil Derneği, Atatürkçü Düşünce Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

ANI: *Barış Zinciri* (1992), *Siyaset Penceresinden* (1994), *Güneşli Günler İçin* (1995).

DENEME-İNCELEME: *Eğitim Işığı* (1993), *Çağdaş Eğitim Yolunda* (1996), *Aydınlanma Sürecinde 8 Yıllık Eğitim* (1997), *Aydınlık İçin Laik Eğitim* (1998).

HAKKINDA: Toktamış Atcş / Öğret-

Mustafa Gazalcı

menler.. Onlar Işığıdır Bu Yurdun (Cumhuriyet, 24.11.1998).

GAZALÎ BEY

Şair (D. 1888, İstanbul – Ö. ?). Tam adı Mehmed Gazali. Dârüttalim ve Burhân-ı Terakkî mektepleriyle Bursa İdadisinde ilk, orta ve lise öğrenimi gördü. Darülfünun Edebiyat şubesini bitirdi. Çeşitli okullarda Türkçe, edebiyat ve tarih dersleri okuttu.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Balıkesir İlhamları, Varlığım.*

DİĞER: *Balıkesir Coğrafyası, Türk Kadın Şairleri, Türkçenin Tedrisi Hakında Tavsiyelerim, Usûl-i Hitabet, Tarihçe-i Mezâhib.*

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemâl İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. II, 2000).

GAZİ GİRAY HAN

Devlet adamı, şair (D. 1554, Kırım - Ö. Kasım 1607, Akmescit). Kırım hanlarından Devlet Giray'ın oğlu. Gösterdiği kahramanlıklardan ötürü Bora lakabıyla tanındı. Şiirlerinde Gazâyî ve Han Gazi mahlaslarını kullandı. Özdemiroğlu Osman Paşa kuvvetleri safında Kırım ordusu komutanı olarak Türk-İran Savaşına (1578 -81) katıldı, Paşa'nın takdirini kazandı. Osmanlı padişahının istediğiyle Rusya, Macaristan, Avusturya üzerine askeri seferler düzenledi. Başarılarından dolayı III. Murad'ın iltifatına nâil oldu. 1580'de bir ileri keşif hareketinde İranlılar tarafından esir alındı. Osmanlılar'a karşı İran'a destek vermeyi reddetmesi üzerine Alamut Kalesi'ne hapsedildi. 1585 yılında buradan kaçarak Erzurum'da bulunan Osman Paşa'nın yanına geldi ve onunla birlikte yeniden savaşlara katıldı. Osman Paşa'nın ölümünden sonra İstanbul'a gitti, oradan Yanbolu'ya gönderildi. III. Murad tarafından İslâm Giray'ın ölümü üzerine boşalan Kırım hanlığına tayin edildi (Mayıs 1588) ve bir filo eşliğinde Kırım'a döndü. Gazi Giray, Ağustos 1594'te Yanık Kalesi'ni kuşatmış olan Cigalazâde Sinan Paşa'nın yanına gelerek savaşlara katıldı. Ertesi yıl isyan halindeki Eflak ve Boğdan'la saldırı düzenledi. Haçova Meydan Savaşı kazanıldıktan sonra azledildi; ancak Kırımlılar esasen kendisini desteklediklerinden tekrar hanlığa tayin edildi. III. Mehmed'in emriyle 1598'de Macaristan'daki Osmanlı ordusuna katıldı. Kışı Sombor'da geçirdi ve yaptığı hizmetlere karşılık Silistre'nin kendisine arpalık olarak verilmesini istedi. Fakat talebi kabul edilmedi. Bir müddet daha sınır boylarında kaldı. 1599'da Osmanlı ordusu ile Estergon seferine katıldı. Celali isyanlarının bastırılmasında rol oynadı. 1597'de inşasını başlattığı Gazi Kirman Kalesi'ni tamamlayıp Kırım'a dönerken yolda vebaya yakalanarak vefat etti. Mezarı Bahçesaray'da babası Devlet Giray'ın yanında Han Sarayı Camii haziresindeki türbesindedir.

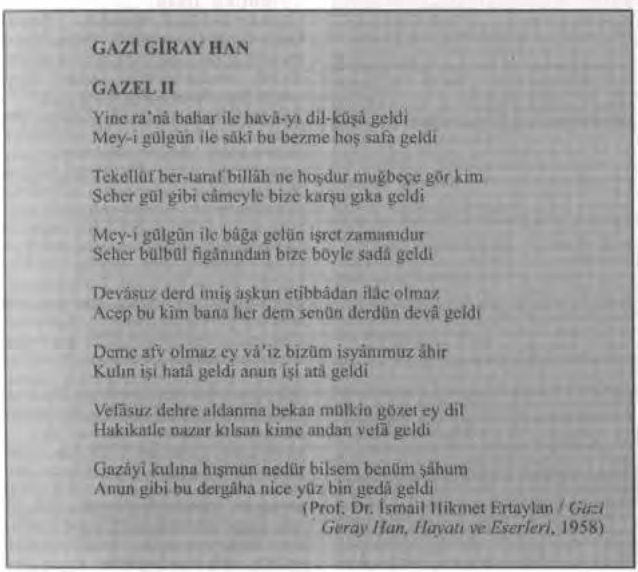
Gazayî mahlasıyla yazdığı şiirlerle divan şiirine değişik konular getirdi. Yiğitlik, korkusuzluk konularını başarıyla işlediği gazellerinden oluşan *Divan*'ıyla ünlüdür. Türkçeden başka Arapça ve Farsça şiirler de yazmıştır. *Gül ü Bülbül* mesnevisini *Çağatay* lehçesiyle yazdı. Matematik ve biyoloji alanında yüksek derecede bilgi sahibi olan Gazi Giray Han, hattatlık ve bestecilik yönleriyle de tanınmış, döneminin müzik çevrelerinde "Tatar" lakabıyla anılmıştır.

Gazi Giray çeşitli ilim dallarının yanı sıra hat ve müsiki gibi güzel sanatlarda ileri derecede bilgi sahibi idi. Kitâbet, ta'lik yazının incelikleri ve kalem kesme usullerini bilmekteydi. Çeşitli müzik aletlerini çalabilir, beste yapardı. Peşrev ve saz semâilerinden altmış ikisi günümüze ulaşmıştır. Müsikiden sonra en çok şairliğiyle tanındı. Divan edebiyatının nazım şekilleriyle, özellikle mertlik ve kahramanlık duygularını işleyen şiirler yazdı. Yavuz Yektay tarafından rast makamında şarkı olarak bestelenen, "Râyete meylederiz kâmet-i dilcû yerine / Tûğa dil bağlamışız kâkül-i hoşbû yerine" beytiyle başlayan sekiz beyitlik meşhur gazeli birçok Osmanlı şairi tarafından defalarca tanzir ve tahmis edildi. Hicviyeler de yazdı.

Divan'ı günümüze ulaşmadı, İsmail Hikmet Ertaylan'ın yayımladığı *Gâzi Geray Han: Hayatı ve Eserleri* (1958) kitabı içinde bazı şiirleri yer aldı. *Gül ü Bülbül* adlı bir aşk mesnevisi vardır. *Kahve ile Bâde* adlı nüshasına rastlanmamış bir manzumesi vardır. Bazı kaynaklarda usta bir münşi olduğu belirtildi. Kırım hanı sıfatıyla Osmanlı pâyitahtına, vezirlere, devlet adamlarına. Hoca Sâdeddin Efendi, Hüseyin Kefevî gibi ulemâya gönderdiği manzum ve mensur mektuplar inşâ mecmualarında yer aldı. Gazi Giray Han, Nâmık Kemal'in *Cezmi* romanının ikinci derecedeki kahramanları içinde yerini alarak edebiyatımızdaki tipler arasına da girdi.

"Gazi Giray Kırım hanlarının en büyüklerinden biridir. Hanlığı döneminde, İstanbul'un emirlerini her zaman yerine getirmeyen Kırım'ın önde gelen zümreleriyle hanlığı sıradan bir eyaleti gibi gören Osmanlı hükümet merkezi arasında dengeyi kurabilmiş olması büyük bir başarı sayılmalıdır. İstanbul ile her zamankinden daha çok iş birliği yapan Gazi Giray, kültürel yönden ve idarî bakımdan Osmanlı nüfuzunun önemli ölçüde artmasına izin vermiştir. Kırım Hanlığı'nı kendi oğullarına hasretmeye çalışan Gazi Giray, iradelerinde diğer hanlardan farklı olarak "Ebü'l-Feth el-Gâzi unvanını kullanırdı. Osmanlılar'dan gerçek bir hükümdar gibi muamele görmek isterdi." (Halil İnalcık)

HAKKINDA: Halim Giray / Gülbün-i Hânân (1908), Bursalı Mehmet Tahir / Kırım Müellifleri (1916), Ruşen Ferid Kam / Gazi Girayhan ve Solakzade (Türk Müsikisi Dergisi, sayı: 31, 1950), İsmail Hikmet Ertaylan / Gâzi Geray Han Hayatı ve Eserleri (1958), Fevziye Abdullah / Gazi Giray II (İslâm Ansiklopedisi, c. 4, s. 734-738), TDE Ansiklopedisi (c. 3), Yılmaz Öztuna /

GAZİ GİRAY HAN

GAZEL II

Yine ra'nâ bahar ile havâ-yı dil-küşâ geldi
Mey-i gülgûn ile sâkî bu bezme hoş safâ geldi

Tekellüf ber-taraf billâh ne hoşdur mugbeçe gör kim
Seher gül gibi câmeyle bize karşu gıka geldi

Mey-i gülgûn ile bâğa gelün işret zamanıdur
Seher bülbül figânından bize böyle sadâ geldi

Devâsuz derd imiş aşkun etibbâdan ilâc olmaz
Acep bu kim bana her dem senün derdün devâ geldi

Deme afv olmaz ey vâ'iz bizüm isyânımuz âhir
Kulın işi hatâ geldi anun işi atâ geldi

Vefâsuz dehre aldanma bekaa mülkün gözet ey dil
Hakikatle nazar kılsan kime andan vefâ geldi

Gazâyî kulına hışmun nedür bilsem benüm şâhum
Anun gibi bu dergâha nice yüz bin gedâ geldi

(Prof. Dr. İsmail Hikmet Ertaylan / *Gazi Geray Han, Hayatı ve Eserleri*, 1958)

Büyük Türk Musikisi Ansiklopedisi (c. 1, 1990, s. 300-301), Halil İnalcık - Mustafa Uzun / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 13, 1996, s. 451-453).

GAZİMİHAL, Mahmut Ragıp

Müzik eğitimcisi-yazar (D. 27 Mart 1900, Şehzadebaşı / İstanbul – Ö. 13 Aralık 1961, İstanbul). Eğitim-öğretim hayatına babasının yanında başladı. Resmî eğitimine ise Hadîka-i Meşveret Rüştiyesinde devam etti. Vefa Sultanisi ve Fransız Kolejinde okudu. Geçirdiği bir kaza sonucu ara verdiği lise öğrenimini daha sonra Ankara'da tamamladı.

1921'de müzik eğitimi için Almanya'ya gitti. Berlin'deki Stern Konservatuvarında ünlü müzik adamlarından ders aldı. Ülkeye dönüşünün ardından (1925) çeşitli okullarda musıkî hocalığı yaptı. Müzik eğitimine Paris'te devam etti. Bu kez dönüşünde İstanbul Kız Lisesi ve Galatasaray Lisesine müzik öğretmeni olarak atandı (1929). 1932'de Ankara'ya yerleşti. Musıkî Muallim Mektebi, Gazi Eğitim Enstitüsü ve Askerî Muzika Meslek Okulunda dersler verdi.

ESERLERİ

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Anadolu Türküleri ve Musıkı İstikbâlimiz* (1928), *Şarkî Anadolu Türkü ve Oyunları* (1929), *Türk Musıkisi Tarihi* (1932), *Umumî Musıkî Tarihi* (1934), *Armoni Dersleri* (1934), *Türk Halk Müziklerinin Kökeni Meselesi* (1936), *Türk Halk Musıkilerinin Tonal Hususiyetleri Meselesi* (1936), *Balkanlarda Musıkî İlerleyişi* (1937), *Türkiye-Avrupa Musıkî Münasebetleri* (1939), *Ankara Bölgesi Musıkî Folkloru* (Hulusi Karsel ile, 1939), *Bursa'da Musıkî* (1943), *Konya'da Musıkî* (1947), *Necdet Remzi Atak* (1948), *Türk Askeri Muzıkaları Tarihi* (1955), *55 Opera* (1957), *Yüzyıllar Boyunca Mehterhane ve Türk Müzik Kalkınışı* (1957), *Asya ve Anadolu Kaynaklarında Iklığ* (1958), *Musıkî Sözlüğü* (1961), *Türk Vurmalı Çalgıları* (1975), *Türk Nefesli Çalgıları* (1975), *Ülkelerde Kopuz ve Tezeneli Sazlarımız* (1975), *Türk Halk Oyunları Kataloğu* (1991).

ÇEVİRİ: *Musıkî Tarihi* (Alice Gabeaud'dan, 1940), *Johann Sebastian Bach* (Albertine Morin Labrevque'ten, 1946), *Schumman* (Albertine Morin Labrevque'ten, 1948).

HAKKINDA: Mahmut Ragıp Bey (Milli Mecmua, sayı: 116, 1929, s. 28-30), Mahmut Ragıp Gazimihal (Türk Folklor Araştırmaları, sayı: 100, 1957, s. 1592-1595), Fikri Çiçekoğlu / Gazimihal, Hayatı, Çalışmaları (Türk Folklor Araştırmaları (sayı: 153, 1962, s. 2691-2693), Melih Duygulu / Mahmut Ragıp Gazimihal ve Türk Müziği (Orkestra, sayı: 247, 1994, s. 46-51) – TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 13, 1996, s. 477-479).

GAZİOĞLU, Ahmet C.

Yayıncı. 4 Şubat 1931, Kıbrıs doğumlu. 1954'te Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü Uzmanı, 1965'te Londra Üniversitesi The Institute of World Affairs'de çalıştı. 1954-62 yıllarında öğretmenlik ve ortaokul müdürlüğü yaptı. 1962-66 yıllarında Londra'da London Bureau Cyprus Turkish Comunity'de Kıbrıs Türk Toplumu Temsilciliği, 1966-72'de serbest ticaret, yazarlık ve gazetecilik, 1972'de Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezinde kurucu genel yönetmenlik, 1990'da KKTC Cumhurbaşkanlığında siyasi araştırma özel danışmanlığı yaptı. Yazar, araştırmacı, televizyon siyasi yorumcu ödülleri ve 1985 Kıbrıs Türk Gazeteciler Cemiyeti Araştırma Ödüllerini kazandı.

ESERLERİ:

Genel ve Lüzumlu Bilgiler (1952), *Anavatandaki Bir Geziden Notlar* (1952), *Yavru Vatan Kıbrıs* (1960), *İngiliz İdaresinde Kıbrıs* (1960), *Kıbrıs'ta Aşk ve Savaş* (1975), *Kıbrıs Sorunu ve Bağımsızlık* (1986), *Turks in Cyprus* (1989), *Enosis Çemberinde Türkler* (1996), *Enosise Karşı Taksim ve Eşit Egemenlik* (1998), *Cyprus, Eu And Turkey* (1998), *Cyprus The Island of Sustanied Crisis* (1998).

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

GAZZÎZÂDE ABDÜLLATİF

Mutasavvıf (D. 1776, Bursa - 18 Ocak 1832, Bursa). Tam adı Şeyh Abdüllatif b. Mehmed Es'ad. Halveti, Kâdirî, Nakşîbendî ve Celvetî şeyhlerinden. Büyük dedesi Ahmed Gazzî Filistin-Gazze'den gelerek Bursa'ya yerleşmiş olup, Niyâzî-i Mısrî'nin halifesi ve Bursa Gazzi Dergâhının kurucusudur. Zahirî ilimlerle bâtınî ilimleri iç içe tahsil edebileceği bir ortamda yetişti. Halveti eğitimini dedesi Mustafa Nesîb Efendi'den, Celvetî-Kâdirî icazetini Üftadezâde Mustafa Efendi'den teberrüken, Nakşibendî eğitimini Seyyid Mehmed Emin-i Kerkükî'den aldı. Ayrıca Enarlı Şeyhi Bedreddin Efendi'den de Halvetî-Nakşî icazeti aldı. Bursa'da büyük dedesi Ahmed-i Gazzî'nin kurduğu Gazzî Dergâhının kırk beş yıl boyunca şeyhliğini üstlendi. Medrese ilimleriyle tekke kültürünü birleştiren bir sûfî oldu. Bursa'da reîsü'l-meşâyihlik görevinde bulundu. Ömrünün büyük bir kısmını dergâhında inziva hâlinde ilim tahsili ve eser yazmakla geçirdi. İsmail Hakkı Bursevî'den sonra Bursa'nın en çok esere sahip mutasavvıfı olup altmış civarında eseri vardır. Ölünce cenazesi Gazzî Dergâhındaki hazireye defnedildi.

ESERLERİ:

Mergûbü's-Sâlikîn (yay. haz. Şaban Karaköse, 2004), *Temhîdü'l-Makâmât, Rûhü'l-Kuds, Risâletü'z-Zine fi Mesleki'l-Aliyye, Andelîbü'l-Uşşâk fi's-Semâ, Risâletü'l-İbârât ve't-Ta'bîr, Risâletü'l-Cihâd, Kerâmâtü'l-Evliyâ, Reddü'z-Zenâdika, İrşâdü Ehli's-Sülûk, Mecmûatü'l-Fevâid, Mecâlis, Tefsîrü'l-Fâtiha, Fütûhât-ı Kenzi Kur'ân, Menâkıbü'l-Evliyâ, Vakâyi-i Baba Paşa, Tercümetü'z-Zâhire, Dürretü'l-Beyzâ fi Beyâni Mevlidi'l-Mustafa, İhtisâr-ı Furuk-ı Hakk, Pertev-i Envâr, Hâşiye-i Dürer, Nâsih ve Mensûh, Vâkıât, Âdâb-ı Biat-ı Nisvân, Ravzatü'l-Müflihûn, Hülâsatü'l-Vefeyât, Nakşbend Yolunun Esasları* (2004).

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

GAZZÎZÂDE MUSTAFA NESÎB

Mutasavvıf (D. ? - Ö. 1787). Halveti-Mısrî şeyhlerinden. Niyâzî-i Mısrî halifelerinden ve Bursa Gazi Dergâhının kurucusu olan Ahmed Gazzî'nin torunu ve ilk halifesidir. Dinî ilimleri dedesinden ve diğer hocalardan tahsil etti. Dedesinden sonra Bursa Gazzi Dergâhında elli bir sene şeyhlik yaptı. Torunu Şeyh Gazzîzâde Abdüllatif, dedesinin hayatını konu alan *Menâkıb-ı Ahmed Gazî* adlı bir eser kaleme almıştır.

ESERLERİ:

Mürettep Divân, Vâkıat fi't-Tasavvuf, Tezyînü'l-Makâmât ve Tebyînü'l-Mürâtebât, Aşknâme, Devrân-ı Sûfiyye, Kadı Beyzavî Tefsirine Ta'lîkat.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I, (1972), Şaban Karaköse / Nakşbend Yolunun Esasları ("Gazzizade Abdüllatif" girişi, 2004).

GEÇER, İlhan

Şair (D. 1917, Bakırköy / İstanbul – Ö. 20 Ocak 2004). Erdek (Bandırma) İlkokulunu bitirdikten (1928) sonra, ortaöğrenimini Robert Kolej (1929-32), Gaziantep, Yozgat (1937-38) ve İstanbul Kabataş Erkek liselerinde tamamladı (1939). İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesindeki öğrenimini yarıda bırakarak Galata Maliye Vergi Dairesinde tahakkuk tebliğ memuru olarak çalışma hayatına atıldı (1940). 1940-45 arasında beş yıl boyunca Bursa'da askerlik yaptı. Ankara Gazi Lisesinde kâtip (1945), Basın-Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü ile Ankara Radyosunda memur (1945-50), Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Müdürlüğü İhtiyarlık Sigortası Bölümünde raportör, şef ve müdür yardımcısı (1950-73) olarak çalışıp emekli oldu. 1994'ten itibaren Türk Sanat Müziği İstanbul Repertuarı üyeliği yaptı.

İlk şiiri *"Gözlerin"*, 1934'te *Vakit* gazetesinin gençlik sayfasında yer aldı. *Dergâh* ve *Yedigün* (1938-50), *Çınaraltı* (1942-52), *İstanbul* (1942-44), *Hisar* (1950-81), *Türk Dili* (1950-69), *Varlık* (1952-75), *Türk Edebiyatı* (1972), *Millî Kültür* (1979), *Vakit*, *Ter-*

İlhan Geçer

ciman, Son Havadis, Millet, Türkiye dergi ve gazetelerinde yayımladığı şiir ve yazılarla tanındı. *Yarım Ay* dergisinin 1937'de düzenlediği şiir yarışmasında birincilik, *Özlediğim Şehir* adlı şiiriyle Ankara Halkevinin 1946'da düzenlediği şiir yarışmasında üçüncülük, *Mavi İkindiler* şiiriyle *Son Havadis* gazetesinin 1971'deki yarışmasında birincilik, 1975'te *Hürriyet* gazetesinin güfte yarışmasında **[illegible]**üçüncülük, *Yunus'a Selam* şiiriyle de 1986'da Eskişehir Kültür Derneğinin düzenlediği yarışmada ikincilik ödülünü kazandı. 1955'te Almanya, 1984'te Makedonya (Struga) seyahatleri oldu. Ruhan Yeşiltaş ile 1987'de evlendi. Çocuğu yoktur. İLESAM, Türk Edebiyatı Vakfı, Kadıköy Kültür Derneği, Türkiye Edebiyatçılar Derneği üyesiydi.

"Küçük İstasyonlar", kendi halinde, yalnız insanlara benzerler. Geçer, bu şiirinde hayallerle süslü aşk şiirlerinden çok farklı, Türkiye'ye ve Türk insanına has ve kendi içe dönük mizacına uygun bir manzara yakalamıştır. Burada tesir eden, dış ile iç arasında kurulan münasebettir. Şairin baştanbaşa hayallerle süslü şiirlerinde bu güzellik yoktur. 'Küçük İstasyonlar' şiirinde esas konu dış âleme ait bir dekorun uyandırdığı ruh halidir. ...Dış âlem burada adeta kendi halinde yalnız, terkedilmiş, hayaller kuran mütevazı bir insanın sembolüdür. İlhan Geçer, Küçük İstasyonları kendi ruh haline tekabül eden bir mânâ bulduğu için sevmiştir." (Mehmet Kaplan)

"Öz şiiri her şeye üstün tutan Geçer, biçimi bir vasıta saymaktadır. Uzun zaman hece veznini kullanan şair, simdi daha çok serbest şekiller aramaktadır. Şiir temaları bilhassa aşırılık, aşk, yalnızlık ve hüzündür. Fakat bütün duygu ve özleyişlere açık olduğu da görülür. Anadolu gibi, Ren Kıyıları da onu ilgilendirir. Şairin belli çizgilerinden biri, ölüm ıstırabı yerine yaşama türküsü çağırması, karamsarlığı değil hayat sevincini söylemesidir. İyi günler özleyişleriyle dolu, taze, mutlu uysal kelimelerden kurulu şiirler yazan İlhan Geçer'in İnce duyguları, aşk ve bitimsiz tabiat sevgisiyle beslenmektedir." (Ahmet Kabaklı)

"İlhan Geçer, genellikle kişisel acılarını, hüzünlerini söylemiştir şiirlerinde. Kitabı baştan sona okuduğumuzda onun toplumsal şiirleri olduğunu da görürüz. Onlar, Zor adlı şiirler gibi. Geçer, bu şiirlerde bir rapor havasından uzaktır. Ve bir sokak hatibi edasından da uzaktı. Toplumsala dönük bu şiirleriyle toplumcu bir şair diyemeyiz Geçer'e. Ama kişisel dertlerini ve üzüntülerini söyleyen bir hevesli de diyemeyiz. Geçer, belirli konuları kendine has bir eda ile söyler. Söyleyişinde bol sıfatlar görürüz. Bu sıfatlar değişik tamlamalar olarak girer şiirlerine. Diyebiliriz ki Geçer, hüznün ve yalnızlığın şairidir." (Muzaffer Uyguner)

"1938-1947 arası Yedigün dergisinde yayımladığı çok sayıda şiirleri eski zevkin etkisini taşıyordu. Bir kitaba toplamadığı bu hazırlıklarını geride bırakınca, 'Yeni Şiir'in imkânlarından da faydalanarak, kendi anlayışları içinde şiirini değiştirdi. Ama hep bir duygu şairi olarak kaldı." (Behçet Necatigil)

"Onu her tenkid etmek istiyen muhakkak: 'Daima aynı boyalarla şiir yazan; huzur, nefti, masal, sedef v.s. gibi kelimeleri çok kullanan romantik bir şairdir.' hükmünü vererek söze başlar, 'Halk'a inemiyor' klişesi ile bitirir. Esasen, 'toplumun derdi'nden habersizmiş, işçinin, köylünün perişan halini anlatmıyormuş da, aşktan, musikiden mehtaptan bahsediyormuş diye beğenmemek belli bir grupça moda oldu. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi bir de şair ölçülü şiiri tercih ederse tam mânası ile sanat mürtecisidir.

"Kaldı ki sanatın doğurduğu bedii heyecan her şeyden önce ruhtadır. Sonra bir şairin kıymet kazanması

İLHAN GEÇER

KÜÇÜK İSTASYONLAR

Nedense küçük istasyonların hali
İnsana hep hüzün verir
Tek başına unutulmuş gibi
Ağaç toprak ve demir
Cam arkasında solgun yüzlü bir kadın
Mahzun gözlerle bakar çekilir

Küçük istasyon bana hep
Buruk yalnızlıkları tattırır
Gurbeti acı acı çalar kampana
Kavruk ağaç kara vagon gökte yıldız yalnızdır

Hüznüyle kaderiyle başbaşa yorgun
Yanında yöresinde renkler sapsarı
Terkedilmiş hâtıralar gibidir
Ara istasyonların kül rengi binaları

Ara istasyonları kederli küskün
Çevrenin kaderini yansıtır
Gecelerin ayazında gelip geçen terenler
İnsanın yüreğini biraz olsun ısıtır

Çok zaman ölümü düşündürür
İnsana küçük istasyonların hali
Garip yolcuları titrer öksürür
Telgraf tellerinde kuşlar misali

için şahsiyet yapması icap eder. Bence İlhan Geçer de o tarz şiirlerle şahsiyetini kuruyor. Şayet, onun kullandığı kelimeleri her yan yana getiren şiir yazmış olsaydı, bugünkü hal bir yana, sanatın kıymet kazandığı devirlerde şair sayısı bu kadar az olmazdı.

"Şiirlerinde romantik görünmesine rağmen hayatta fazlasıyla realisttir. İcabında fikirlerini çekinmeden, sırasında da şaka perdesi altında, fakat muhakkak söyler. Kendisini tenkit edenlere kızdığını hiç görmedim dersem mübalağa etmiş olmam." (Gültekin Sâmanoğlu)

"Ben daha çok duygu şiirinden yanayım. Benim kırık dökük mısralarım biraz renk, biraz musikî, biraz da hüzündür.' diyen Şair'in kendisine mahsus bir sanat dünyası vardır. Her zaman renkli sıfatlarla anlattığı o dünyada, yüzler zamanla 'şehnaz'a, eller 'ağustos'a dönüşse de, hüzünlü duygular hep aynı kalır." (Mehmet Çınarlı)

"İlhan Geçer dar vokabilerine rağmen, kelimelere yeni mânalar yükleyerek şiirini zenginleştirmenin yolunu bulmuştur. Tema için de aynı şeyleri söyleyebiliriz. Şair aynı tema üzerinde dururken değişik şeyler söylüyor. Yoksa kendini tekrarlamış olurdu. İlhan Geçer Büyüyen Eller adlı ilk eserinde bu tehlikeyi savmıştır. Ondan sonra başlayanlar ondan önce eser verdiler. İlhan Geçer ise sabrın meyvesini derlemeyi tercih etti. İlhan Geçer, yeni şiirimizin en başarılı elemanları arasındadır." (Hikmet Dizdaroğlu)

"İlhan Geçer, aykırıya, çarpıcıya boş vermiş. Daha kitabının adından başlayarak, alışılmış duygulara, her zaman tekrarlanmış, ama sıcaklığını kaybetmemiş heyecanlara, herkesin anlayacağı düşüncelere dayanan şiirlerle karşımıza çıkınca bir sevinç ve rahatlık rüzgarı estiriyor. Duru temiz, aydınlık bir deyim, sevgi, mevsimler, güzellik, gençlik hasreti gibi temalara dayanan, ilk bakışta herkesin söyleyebileceği gibi basit görünen, süzülmüş berrak şiirler akıp gidiyor. Dil yönünden olağanüstü duygulu ve tatlı buluşları var. Şiirleri hep akıcılığa uymuş. Mısraları yavanlığa düşmeden başarılı ve içe işler bir halde karşımıza çıkıyor. Cümlelere hayal sığdırma başarısı, şiirin akışına uyarak, göze batmadan eriyip şiire siniyor." (Muhtar Körükçü)

"Şiirlerinde toplumsal konulara çok az eğilmiş olan İlhan Geçer, köylerden büyük kentlere yaşama kavgası vermek için giden gurbetçilerin çilelerini yalın bir anlatımla 'Onlar' şiirinde sergiledi. 'Samayta'da Güz Akşam'ında da İstanbul'un kenar-köşe bir semtini ve alçak gönüllü insanlarını gerçekçi gözlemlerle canlandırdı." (Orhan Ural)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Büyüyen Eller* (1954), *Belki* (1960), *Bir Bulut Geçti* (1973), *Yeşil Çağ* (1976), *Hüzzam Beste* (1986).

BİYOGRAFİ: *Cahit Sıtkı Tarancı* (1977), *Ömer Bedrettin Uşaklı* (1986).

ANTOLOJİ: *Cumhuriyet Döneminde Türk Şiiri* (1987).

HAKKINDA: Gültekin Samanoğlu / Hisardan Portreler: İlhan Geçer (Hisar, sayı: 19, Kasım 1951), Mehmet Kaplan / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri (1973, s. 426-430), H. Rıdvan Çongur / İlhan Geçer - 50. Sanat Yılı (1989), İsmail Ali Sarar / Cumhuriyet Dönemi Şiirimiz Üzerine Konuşmalar / 1923 - 1997 (1997), Mustafa Şerif Onaran / Hisar Dergisi Anlayışında Bir Seçki (Virgül, sayı: 25, Aralık 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Türk Şiiri'nden Portreler (Haz. Mehmet Nuri Yardım, 2001) - Yazar Olacak Çocuklar (2004). *Songül Taş/İlhan Geçer ve Şiiri* (2005).

İLHAN GEÇER

MELANKOLİ

O şehirde gene şarkılar söyleniyordu
Karşılık görmemiş sevgiler üstüne
Işıkları sönmüş odamda
Yarım kalmış şarkımı duyuyor musun
Beni sorarsan gene yapayalnızım
Sen sıcak döşeğinde rahat uyuyor musun

Boş kalan yastığımı başkası mı doldurmuş
Ellerini okşayan o yabancı kim
Öyle uzak bakma yüzüme
Sen artık yolundan döndürecek değilim
Ne o gözlerin dolmuş yoksa ağlıyor musun
Kırk yılda bir olsun beni anıyor musun

Özlediğin hayatı buldun mu bilmem
Gözlerinde hâlâ hüzün var gibi
Işık yüzün gülmüyor anlat nedendir
Gene aşksız gene bomboş mu için
Niye ellerin soğuk yoksa üşüyor musun
Mutluluğun peşinde hâlâ koşuyor musun

Kar mı yağdı güvendiğin dağlara
Seni de bir türlü ondurmadı mı kader
Üzme kendini her şeye rağmen
Dünya yaşanmaya değer
Bu yerler bu âlem her şeyden yoksun
Sana sesleniyorum duyuyor musun

GEÇER, Nafiz

Şair (D. ? - Ö. ?). Şair İlhan Geçer'in babası. Millî Mücadeleye katılan Geçer, savaştan sonra bir süre asker doktor olarak Bandırma ve Bursa'da görev yaptı. Daha sonra mesleğini sivil olarak sürdürdü. *Ağaran Ufuklar* (1965) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 2, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GEÇGEL, Hulusi

Edebiyat araştırmacısı. 19 Şubat 1968, Zonguldak doğumlu. Dokuz Eylül Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği (1989) mezunu. Yüksek lisansını *"Mustafa Necati Karaer'in Şiiri"* adlı tezle (1996) ve doktorasını *"İkinci Yeni Şiirinin Çevresinde Ece Ayhan"* adlı tezle (2002) Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Edebiyatı Bölümünde tamamladı. 18 Mart Üniversitesinde okutman (1993-2001), öğretim görevlisi (2001-2002), yardımcı doçent olarak görev yaptı (2002-), Onsekiz Mart Üniversitesi SKSD Kültür Şube müdürlüğü (1999-2000), ÇOMÜ Eğitim Fakültesi dekan yardımcılığı (2003-), ÇOMÜ Eğitim f. Fakülte Kurulu üyeliği (2003-) görevlerinde bulundu. Makale

Hulusi Geçgel

ve yazıları, *Yubileen Sbornik (Sofya), Türk Dili, Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı, 1. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu, Türk Edebiyatı, İlke, Sanat, Su, Akatalpa, Yarabandı, 2003 E-Edebiyat Yıllığı* kitap ve dergilerinde yayımlandı. *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı* (2003) adlı bir kitabı vardır.

GEÇKİN, Hayrettin

Şair. 24 Ocak 1956, Şavşat / Artvin doğumlu. Çoraklı Köyü İlkokulu, Artvin İlköğretmen Okulu (1974), Anadolu Üniversitesi (1988) mezunu. Aynı üniversitede lisans tamamladı (2000). 1974'ten itibaren Samsun ve Kocaeli'nde öğretmenlik yaptı, 1999'da emekli oldu. Emeklilikten

Hayrettin Geçkin

sonra da çeşitli kurumlarda öğretmenlik yapmayı sürdürdü. *Yenilmece* gazetesinde köşe yazıları yayımlandı. Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

ESERLERİ (Şiir):

Şiirkondu (1997), *Düş Lekeleri* (2001).

HAKKINDA: Ruşen Hakkı / Şiirkondu (Kocaeli gazetesi, 8.11.1997).

HAYRETTİN GEÇKİN

ŞİİRKONDU

Kendi halinde
Bir göçerim ben
O düş senin
Bu düş benim
Dostluğa, kardeşliğe
Yakın bir şafakta
Açar yalnızlığım

Bir şiir girer koluma
Bir şarkı
Yoldan çıkarım
Aşık olurum
Deli olurum

Bilmem nasıl katlanır kahrıma
Şu zavallı şiirkondu yüreğim.

(*Şiirkondu*, 1997)

Engin Geçtan

GEÇTAN, Engin

Hekim, yazar. 12 Ocak 1932, İzmir doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini İzmir'de tamamladıktan sonra İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinden mezun oldu (1956). Colombia ve New York üniversiteleriyle bağlantılı olarak çeşitli sağlık kurumlarında Genel Psikiyatri, Dinamik Psikiyatri, Nöroloji ve Çocuk Psikiyatrisi dallarında uzmanlık eğitimi gördü (1956-61).

Öğretim üyesi olarak Ankara ve Ortadoğu Teknik üniversitelerinde (1968-86) görev yaptı, 1975 yılında profesörlüğe yükseldi. 1985'ten bu yana Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı ve Boğaziçi Üniversitesi Psikoloji Bölümünde ders vermeyi sürdürüyor. Makalelerini çeşitli bilimsel dergilerde yayımladı. Üniversitedeki yarı zamanlı görevi dışında klinik çalışmalarını psikoterapist olarak sürdürdü.

ESERLERİ:

DENEME-İNCELEME: *Çağdaş Yaşama ve Normaldışı Davranışlar* (1988), *Psikanaliz ve Sonrası* (1988), *İnsan Olmak* (1989), *Psikodinamik Psikiyatri ve Normal Dışı Davranışlar* (1996), *Kimbilir* (1997), *Kızarmış Palamutun Kokusu* (2001), *Hayat* (2002), *Psikodinamik Varoluş ve Psikiyatri* (2003) *Lanet -Son Tabuyla Yüzleşme: Adet Kanaması* (2004), *Seyyar* (2005).

ROMAN: *Dersaadet'te Dans* (1990), *Kırmızı Kitabın Öyküsü* (1993), *Bir Günlük Yerim Kaldı İster misiniz* (1997), *Sen Ne Çabuk Harcadın Beni* (2002), *Tren* (2004).

HAKKINDA: Orhan Koçak - Mustafa Arslantunalı / Engin Geçtan ile söyleşi: "Kaosun Kıyısındaki Çılgın Dansa Katılmanın Keyfi" (Virgül, sayı: 27, Şubat 2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Ümran Kartal / Rağmen Varolabilmek (Radikal Kitap, 27.6.2002), Hayat (Milliyet Kültür-Sanat, 14.7.2002).

GEDİK, Ali Fuad

Şair ve yazar (D. 1913, Kastamonu - Ö. 1987). Yazar Tomris Uyar'ın babası. Göztepe Amerikan Koleji, Lozan Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1935) mezunu. Bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra Bodrum ve Üsküdar'da hakimlik, savcılık görevlerinde bulundu. Emekliye ayrıldıktan (1935) sonra Türk Hava Yollarında hukuk müşavirliği, Yüksek Denizcilik Okulunda öğretim üyeliği yaptı. Daha sonra serbest avukat olarak çalıştı. Makale ve eleştirileri çeşitli dergilerde yer aldı.

ESERLERİ:

İNCELEME: *Hukuk ve Sosyologlar* (1945), *Charles Baudelaire* (1946).

GEZİ: *Amerika* (1948).

DENEME-ELEŞTİRİ: *Bir Uçtan Ötekine* (1960).

ŞİİR: *Başka Acı* (1965).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999).

GEDİK, Namık

Siyaset ve devlet adamı, şair ve yazar (D. 1911, Üsküdar / İstanbul - Ö. 29 Mayıs 1960, Ankara). Şiir ve hikâyelerinde Namık Kâşif adını kullandı. Kabataş Lisesinden mezun olduktan (1930) sonra İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesine girdi, 1936'da mezun oldu. Çin'de üç yıl hükümet doktoru olarak çalıştı. Bir süre Adana Sıtma Savaş Müdürlüğünde görev aldı. 1942 yılında başladığı iç hastalıkları uzmanlık eğitimini Haydarpaşa Numune Hastanesinde tamamladı. Muğla Memleket Hastahanesi Başhekimliği görevine tayin (1948) edildi.

1950 yılında siyasete atılarak DP'den 9., 10., 11. dönemlerde Aydın milletvekilliği yaptı. 1954'te Dahiliye Vekilliğine getirildi. 1955'te istifa etti. DP Meclis Grup Başkanlığına seçildi. 1956 yılında ikinci ve 1957 seçimlerinden sonra da üçüncü defa Dahiliye Vekilliğine getirildi ve 27 Mayıs 1960 tarihine kadar bu görevde kaldı. 27 Mayıs (1960) askeri darbesi sırasında gözaltına alındığı binanın balkonundan atlayarak intihar etti. Şiir ve hikâyelerinin bir kısmı 1932 ve 1933 yıllarında *Servet-i Fünün* dergisinde ve elli kadar şiiri de *Şair Tabipler* antolojisinde yayımlandı.

ESERLERİ:

HİKAYE: *Nur Dağı'nın Etekleri, Akar Su, Sazlar ve Kurbağalar, Üç*

Namık Gedik

Eşsiz, Kağnı, Meçhul Eser, Tevbe, Bademler Çiçekte.

ŞİİR: *Şiirler.*

HAKKINDA: Feyzi Halıcı / Parlamenter Şairler (1990), Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü 1920-1991 (1994), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004), Mehmet Atilla Maraş / Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005).

Sinan Gedik

GEDİK Sinan

Şair. 1956, Gaziler / Şenkaya / Erzurum doğumlu. Elazığ Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisinden 1979 yılında makine mühendisi olarak mezun oldu. Köyişleri Bakanlığı Kooperatifler Genel Müdürlüğünde EAPP Mühendisliği, TK İşletmeleri DLİ Müessese Müdürlüğünde Baş Mühendis ve Kültür Bakanlığında İstanbul Atatürk Kültür Merkezi Müdür yardımcılığı, İstanbul Büyükşehir Belediye Meclis üyeliği, Maltepe Belediye Başkan yardımcılığı görevlerinde bulundu. Şiirle 1980'lerde tanıştı. Bazı gazete ve dergilerde şiirleri yayımlandı. *Sabah Olurken* (1995) adlı şiir kitabı vardır.

GEDİK, Türkân (Bengi)

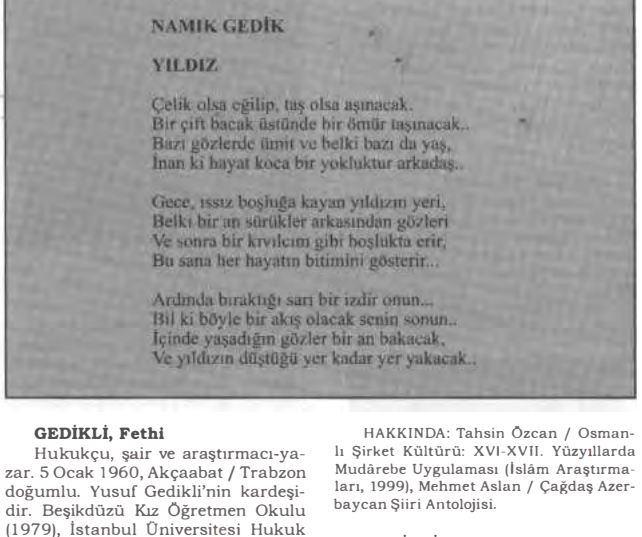
Eğitimci-şair ve yazar. 1942, İstanbul doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Üsküdar'da tamamladı. Edirne Kız Öğretmen Okulu ve Edirne Yüksek Eğitim Okulu mezunu. Çeşitli okullarda öğretmen olarak görev yaptı. Çocuk edebiyatıyla ilgilendi.

ESERLERİ (Çocuk Edebiyatı):

ÇOCUK ŞİİRİ: *Küçüğüm* (1973), *Nötroncu Amca* (1979), *Çocuklar Mızıkçı Değildir* (2001), *Mermiler Çiçek Açtı* (2004).

ÇOCUK HİKÂYESİ: *Yaşam Kavgası* (1980), *Atatürk'ten Cumhuriyet'e* (1999), *Dedem Bir Sevgi Ağacıdır* (2001), *Düşçü Amca* (2001), *Mart Ayına Direnen Ağaç* (2004), *Kır Çiçeklerim* (2004).

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 2, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

NAMIK GEDİK

YILDIZ

Çelik olsa eğilip, taş olsa aşınacak.
Bir çift bacak üstünde bir ömür taşınacak..
Bazı gözlerde ümit ve belki bazı da yaş,
İnan ki hayat koca bir yokluktur arkadaş..

Gece, ıssız boşluğa kayan yıldızın yeri,
Belki bir an sürükler arkasından gözleri
Ve sonra bir kıvılcım gibi boşlukta erir,
Bu sana her hayatın bitimini gösterir...

Ardında bıraktığı sarı bir izdir onun...
Bil ki böyle bir akış olacak senin sonun..
İçinde yaşadığın gözler bir an bakacak,
Ve yıldızın düştüğü yer kadar yer yakacak..

GEDİKLİ, Fethi

Hukukçu, şair ve araştırmacı-yazar. 5 Ocak 1960, Akçaabat / Trabzon doğumlu. Yusuf Gedikli'nin kardeşidir. Beşikdüzü Kız Öğretmen Okulu (1979), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1984) mezunu. İngiltere ve Mısır'da mesleki araştırmalarda bulundu. 1985 yılından sonra Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde doçent doktor olarak hukuk tarihi öğretim üyeliği yaptı.

Makalelerini; *Türk Edebiyatı, Yazı, Argumentum, Çerçeve* ve *İstanbul Araştırmaları* dergilerinde yayımladı. *Çağdaş Azerbaycan Şiiri Antolojisi* adlı çalışması nedeniyle 1984 yılında Türkiye Millî Kültür Vakfı Teşvik Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Osmanlı Şirket Kültürü, XVI.-XVII. Yüzyıllarda Mudârebe Uygulaması* (1998).

DERLEME: *Çağdaş Azerbaycan Şiiri Antolojisi* (Yusuf Gedikli ile, 1983).

ÇEVİRİ: *Tarihi ve Sosyal Bağlamı İçinde İslâm Hukuku* (Aziz el-Azme'den, 1992), *İslâm Hukukunda Savaş ve Barış* (Macid Hadwi'den, 1999).

Fethi Gedikli

HAKKINDA: Tahsin Özcan / Osmanlı Şirket Kültürü: XVI-XVII. Yüzyıllarda Mudârebe Uygulaması (İslâm Araştırmaları, 1999), Mehmet Aslan / Çağdaş Azerbaycan Şiiri Antolojisi.

GEDİKLİ, Yusuf

Şair ve edebiyat araştırmacısı. 28 Eylül 1954, Kuruçam köyü / Akçaabat / Trabzon doğumlu. Kuruçam İlkokulu (1967), Akçaabat Ortaokulu (1970), Van Sağlık Koleji (1974), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1980) mezunu. Çalışarak okudu. 1974'ten itibaren Çaycuma / Zonguldak, Erzurum, Trabzon, Akçaabat ve Beşiktaş Hükümet Tabipliği ve Sağlık Müdürlüklerinde sağlık memuru olarak çalıştı. 1984'te Ankara'da Sağlık Bakanlığına şube müdürü olarak atandı. 1986'dan itibaren İstanbul liselerinde Türkçe öğretmeni ve yönetici olarak görev yaptı. *"Azerbaycan Basınında Alfabe Tartışmaları"* teziyle İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümünde yüksek lisans eğitimi (1992) gördü, 1993 yılında kaydolduğu Azerbaycan İlimler Akademisi Nizami Edebiyat Enstitüsünde *"Şehriyarın Hayatı ve Sanatı (Türkçe Divanı Esasında)"* teziyle doktora (1995) yaptı. 2001 yılında emekliye ayrıldı.

İlk yazısı *"Türklere Karşı Bulgar Vahşeti ve Zulmü"*, *Töre* dergisinde çıktı (Mart 1985). 1995'ten sonra yakın tarihle, 2003'ten sonra etimolojiyle ilgili yazılarını; *Töre, Tanıtım, Türk Edebiyatı, Türk Yurdu, Erciyes, Yedi İklim, Çerçeve, Türk Dünyası Araştırmaları, Tercüman, Millî Gazete, Yeni Düşünce, Azerbaycan Türkleri, Hazar, Türk Kültürü, Türk 2000, Yeni Forum, Kardeş Edebiyatlar, Türkiye, Ortadoğu* gazete ve dergilerinde; yazı ve şiirlerini ise Azerbaycan'da birçok dergi ve

Yusuf Gedikli

gazetede yayımladı. 1978'den itibaren çağdaş Azerbaycan edebiyatı üzerine çalışmaya başladı. Azerbaycan Türkçesinden çok sayıda eseri Türkiye Türkçesine kazandırdı. *Çağdaş Azeri Şiiri Antolojisi* çalışması ile 1984'te Türkiye Milli Kültür Vakfı Edebiyat Teşvik Ödülünü kazandı. Yayın faaliyetleri haricinde Türk dünyasıyla ilgili sosyal faaliyetlere de aktif olarak katıldı. 1989'da kurulan Azerbaycan Türkleriyle Kültür ve Dayanışma Derneğinin kurucuları arasında yer aldı ve derneğin genel sekreterlik görevinde bulundu. Ayrıca bu derneğin yayın organı olan *Azerbaycan Türkleri* adlı derginin baş redaktörlüğünü yürüttü. Yine 1992'de kurulan Türkmenistan Türkleriyle Dayanışma Derneğinin kurucusu ve ilk genel başkanı oldu (1992-94). 1993'te kurulan Turan Vakfının da kurucuları arasında yer aldı. İLESAM ve Türkiye Yazarları Birliği üyesidir.

"Dr. Gedikli'nin bu başarılı çalışması ilk kez 1990'da yayımlandı. Bu yıl üçüncü baskısı yapılan kitap Şehriyar'ın tüm Türkçe şiirlerini içeriyor. (...) Değerli bilim adamımız bunu başarmış. Kitabı inceleyince siz de takdir edeceksiniz ki Türk kültür dünyası ciddi bir eser kazanmıştır. Heyder Baba'ya Selam'dan ve Şehriyar'dan ayrıntılı haberi olmayan Türk edebiyatseverleri bu kitapla, coşkun ve bizden bir şiir dünyasına gireceklerdir." (Ahmet Güner)

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Pontus Meselesi* (2002), *Kıbrıs Meselesi: Nasıl Bir Çözüm?* (2003), *Kıbrıs'ta En Uygun Çözüm Nedir?* (2003).

DERLEME-AKTARMA (Azerbaycan Türkçesinden): *Çağdaş Azeri Şiiri Antolojisi* (F. Gedikli ile 1983), *Dost Elinden Gelen Turna / Çağdaş Azerbaycan Hikâye Antolojisi* (1987), *Azerbaycan'ın Sesi* (Refik Zeha Handan'dan seçilmiş şiirler, Ş. Güven ile, 1989), *Şehriyar ve Bütün Türkçe Şiirleri* (1990), *Karabağ Hanlığı'nın Tarihi* (Ahmet Cavanşir'den,1993), *Türk Lehçelerinin Karşılaştırmalı Dilbilgisi* (Ferhat Zeynalov'dan, 1993), *Sihirli Ağaç* (çocuk kitabı, Ali Samedoğlu'ndan, 1993), *Şuşa Dağlarını Duman Bürüdü* (hikâyeler, Elçin'den, 1994), *Beş Katlı Evin Altıncı Katı* (roman, Anar'dan, 1995), *Şehriyarın Hayatı ve Sanatı (Türkçe Divanı Esasında)* (1995), *Kıyamet Günü* (roman, Yusuf Samedoğlu'ndan, 1995), *Ölüm Hükmü* (roman, Elçin'den, 1996), *Çin-Türkistan Hatıraları* (gezi notları, Ahmet Kemal İlku'dan, 1997), *Asyada Beş Türk* (gezi notları, Adil Hikmet'ten, 1998), *Kaçak Kerem* (roman, Ferman Eyvazlı'dan, 1998), *Belli Başlı Dönemleri ve Zirve Şahsiyetleriyle Azerbaycan Edebiyatı* (inceleme, Prof. Yaşar Karayev'den, bir bölümü heyet ile, 1999), *Ömürden Sayfalar* (seçme makaleler; Bahtiyar Vahapzade'den, 2000), *Sarı Gelin* (Elçin'den, 2003), *Bekirağa Bölüğünden Türkistana* (anı-gezi, Yaver Muhiddin Beyden, 2004).

HAKKINDA: Hüsamettin Oğuz / Çağdaş Azeri Şiiri Antolojisi (Türk Edebiyatı, Mart 1984), Ergun Göze / Azeri Şiiri (Tercüman, 22.10.1984), Halil Açıkgöz / Dost Elinden Gelen Turna (Türk Dünyası Araştırmaları, Haziran 1987), Cihan Aktaş / Şehriyar Diye Bir Şair (Kitap dergisi, Kasım 1991), Ahmet Efe / Şehriyarın Şiirleri ve Güney Azerbaycan (Yeni Düşünce, 22.3.1991), Refik Zekâ Handan / Şehriyara Layık Kitap (Dalga gazetesi, Azerbaycan, 19 26.2.1991), Naile Handan / Şehriyarın Türkiye Şöhreti (Edebiyyat gazetesi, 19.4.1991) - Şehriyar Türkiyede (Novruz gazetesi, 3.4.1991), Elman Kuliyev / Şehriyar ve Bütün Türkçe Şiirleri (Novruz gazetesi, 30.7.1991), Nesiman Yakublu / Azerbaycan Gencleri gazetesi (11.5.1991), Fahreddin Yadigâr / Medeniyyet gazetesi (7.5.1992), Ahmet Güner / Heyderbabaya Selam (dın, 28.9.1997), Necdet Sevinç / Yeni Günaydın (25.5.1997) - Yeniçağ (11.9.2003).

GEDİKOĞLU, Haydar

Araştırmacı-yazar. 1930, Kuruçam / Akçaabat / Trabzon doğumlu. 1950 yılında öğretmen oldu. Trabzon ve ilçelerinde öğretmenlik ve idarecilik yaptıktan sonra emekliye ayrıldı. Trabzon'da yayımlanan çeşitli gazete ve dergilerde yazarlık, sanat danışmanlığı, genel yayın yönetmenliği yaptı.

ESERLERİ:

Trabzon Efsaneleri ve Halk Hikâyeleri (1998), *Akçaabat* (trz).

GEDİKOĞLU, Şevket

Eğitimci-yazar (D. 1910- Ö. ?). Bulgaristan göçmenidir. İlkokula on üç yaşında başladı. Kızılçulu Öğretmen Okulu, Kayseri Pazarören Köy Enstitüsü ve Millî Eğitim Müdürlükleri yaptı. Yaygın eğitim alanında uzmandır.

ESERLERİ:

NiçinEğitim Kursları-Köy Enstitüleri (1949), *İlköğretim Çalışmalarımızda Problemler* (1951), *Evreleri Getirdikleri ve Yankılarıyla Köy Enstitüleri* (1971), *Kemalist Eğitim İlkeleri Uygulamaları* (1978).

GELENCİK, Ragıp

Bkz. ÜNALAN, Öner

GELENDEŞ, Ferhat

Bkz. ÜNALAN, Öner

GELENDOST, A. Naci

Şair ve yazar (D. 1928, Gelendost / Isparta – Ö. 15 Şubat 1994). Eskişehir'de yayımlanan *Demokrat Hamle* (1 Ocak 1953) gazetesinde yazı işleri müdürü olarak gazeteciliğe başladı. *Dalga* (1953) dergisini çıkararak sorumlu müdürlüğünü üstlendi. *Eskişehir*, *Yeni Eskişehir*, *Mücadele*, *İstikbal*, *Türkyolu*, *Turizm Ticaret Çalışanları* gazetelerinde muhabirlik, neşriyat ve yayın müdürlüğü, yazı işleri müdürlüğü ile başyazarlık yaptı. *Hız* dergisinde yazar ve yayın müdürü olarak çalıştı. *Türkgücü* ve *Olay* gazetelerini çıkardı. Sendikacılıkla ilgilendi.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bir Ömür Böyle Geçti* (1942), *Oy Anam Oy* (1966).

ARAŞTIRMA: *Eskişehir Basınında Atatürk 1919-1989: Yazılar, Makaleler, Resimler, Şiirler, Anılar* (1989).

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 2, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GELENDOST, Halil

Şair ve yazar. 1919, Isparta doğumlu. 1935'te Isparta Ortaokulunu (1935), Kuleli Askeri Lisesini (1938) ve Kara Harp Okulunu (1940) bitirdi. İstanbul, Şiran, Kadınhanı, Silvan, Kalecik Ankara'da kıta hizmetlerinde bulundu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden (1957) mezun olup Askeri Hakim sınıfına nakledildi. Mardin, Van, Erzurum, Kara Harp Okulu Askeri mahkemelerinde başhakim olarak görev yaptı. Kara Kuvvetleri Adli Müşavirliğinden emekli oldu. Askeri Ceza ve Usul Hukuku dersleri öğretim görevlisi olarak Kara Harp Okuluna atandı. Millî Güvenlik Konseyinden kontenjan üyesi olarak Danışma Meclisine üye seçildi (Ekim 1981). Makaleleri parlamento ve askeri dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ:

ASKERİ ve HUKUK: *Jandarmada Hizmet ve Muamelât* (1961), *Jandarma Meslek ve Tatbiki Hukuk Bilgileri* (1969), *Askeri Ceza ve Usul Hukuku Dersleri.*

ŞİİR: *İyiyi, Doğruyu, Güzeli Arayış.*

HİKÂYE: *Seher'in Öyküsü* (2001).

DİĞER: *Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatı ve İslâm Akidesi, Yaşamım, Yaşam Savaşlarım, Anılarım, Kurtuluş Savaşı'nda Isparta ve İstiklâl Mahkemeleri, Şüphe ve İntikam.*

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GELENYAN, Hampartsum (Hamasdeğ)

Öykücü (D. 1895, Elazığ – Ö. 1966, Los Angeles / ABD). İlkokulu kendi Surp köyünde Nişan Okulunda okudu. Elazığ'da Getronagan Okulunu bitirdi (1911). Vartatil köyünde iki yıl öğretmenlik yaptı; Amerika'ya gitmiş olan babasının telkiniyle 1913'te Amerika'ya göçtü. Colombia ve Harvard üniversitelerinde misafir öğrenci olarak derslere girdi. Los Angeles'ta kalp krizinden öldü. Öyküleri ölümünden sonra *Güvercinim Harput'ta Kaldı* (1997) adlı kitapta toplandı.

HAKKINDA: Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Hcceöykü, Nisan-Mayıs 2005).

GELİBOLULU ÂLÎ

Bkz. ÂLÎ (Gelibolulu)

GEMALMAZ, Efrasiyap

Dilbilimci. 8 Eylül 1937, Erzurum doğumlu. Erzurum Lisesini (1957) bitirdikten sonra bir süre Ankara Üniversitesi DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde okudu (1957-59). Erzurum Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1963) mezunu. Bir süre Seyfettin Özege'nin Atatürk Üniversitesi Kütüphanesine bağışlamış olduğu kitapların kataloğa geçirilmesinde görev aldı. Aynı yıl Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphanesi aksesiyon şefliği ile üniversitenin yayın işleri şefliğine vekâleten yürüttü, Ziraat Fakültesi öğrencilerine Fransızca dersleri verdi. Atatürk Üniversitesinin Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde Türk dili asistanı oldu (1964). Fransa'da Strasbourg Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde Türkçe okutmanı olarak görev yaptı (1966-68). Vatanî görevini, Harb Akademilerinde Fransızca Mütercimi ve Millî Güvenlik Akademisi Planlama Kurulu üyesi olarak yerine getirdi. Atatürk Üniversitesinde "*Erzurum İli Ağızları*" konulu teziyle doktorasını tamamladı (1973). Türk dili öğretim görevlisi oldu (27 Ağustos 1978). Fırat Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk dili ve Edebiyatı Bölümünde Türk dili dersleri verdi (1978-79). Yardımcı doçent oldu (4 Temmuz 1981). Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Başkan yardımcılığına atandı (1984). Türk Dili Anabilim Dalı başkanlığı yaptı (1986-87). Doçent oldu (1986). Yüksek Öğrenim Kurulu tarafından Türk Dil Kurumu üyeliğine seçildi (1989). Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Müdürlüğüne (1992), daha sonra aynı üniversitenin Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili Anabilim Dalı profesörlük kadrosuna (1993) atandı. Aynı fakültede dekan yardımcılığı ve fakülte yönetim kurulu üyeliği görevlerinde bulundu (1998-2000). 2001 yılında emekli oldu.

Bilgisayar dilleri ve başta Türkçe olmak üzere tabiî dillerin bilgisayar yardımıyla incelenmesi konularında çalıştı. Makaleleri ve bazı ilmî araştırmaları, *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Araştırma, Eğitimde Bilgisayar, Türk Kültürü Araştırmaları, Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Bilimleri Araştırmaları, Belleten, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Kardaş Edebiyatlar* gibi dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ:

DİLBİLİM: *Eski Türkçenin Ekliği* (Yardımcı kitap, 1971), *Erzurum İli Ağızları* (Doktora tezi, 3 cilt, 1978), *Çağdaş Azeri Türkçesi Metinleri Antolojisi* (1986), *Eski Türkçe* (Köktürk-Uygur-Karahanlı Türkçeleri) *Metinleri Antolojisi (Yazıya Geçirme (Transcription) ve Yazı Çevirimi (Translitteration)* (1986), *Dil Bilimi Alanında Bilgisayar Kullanımı* (1990), *Türkçe Sözlük'ün Ters Dizimi: Türkçe (STT) Sözlük Öğelerinin Sondan Başa Alfabetik Dizimi* (A. Tarikdaroğlu ile birlikte, 1998).

ÇEVİRİ: *Türk Dillerinin Müşterek Tarafları ve Temayülleri* (Louis Bazın'den, 1979), *Tarihi Türk Şiveleri* (Jean Deny'den, Reşit Küçükboyacı ve Mehmet Akalın ile, 1979), *Türkmence Metinler* (Louis Bazin'den, 1987).

GEMALMAZ, Mehmet Semih

Araştırmacı-yazar. 1959, Erzurum doğumlu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden (1984) mezun oldu. 1987 yılında yüksek lisans eğitimini tamamladı. 1989 yılında doktor oldu. 1989 yılında yardımcı doçent kadrosuna atandı. 1991 yılında doçent oldu. Çalışmaları, Uluslararası İnsan Hakları Hukuku üzerinde yoğunlaştı. 1988-89 akademik yılından başlayarak İngiltere'de konuk akademisyen olarak çalışmalar yaptı ve bu alanda dersler verdi. İnsan hakları konusunda bilimsel ve mesleki nitelikli ulusal ve uluslararası sempozyumlara katıldı ve bildiriler sundu. Bilimsel ve mesleki dergilerde yer alan makale ve incelemelerinin yanı sıra kitaplar da yayımladı. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü.

ESERLERİ (Araştırma):

TÜRKÇE: *Türkiye'de Basın Özgürlüğü Mevzuatı* (Dr. Osman Doğru ile, 1990), *Ulusalüstü İnsan Hakları Hukukunda İşkencenin Önlenmesi* (1990), *Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi Bağlamında Latin Amerika'da İnsan Hakları* (1991), *Ulusalüstü İnsan Hakları Hukukunda Olağanüstü Rejim Standartları* (1991), *Ulusalüstü İnsan Hakları Hukukunda Yaşam Hakkı ve İşkence Yasağı* (1993), *Temel Belgelerle İnsan Hakları Maddi Hukuk, Temel Belgelerle İnsan Hakları Usul Hukuku 1-2, Anayasada Olağanüstü Rejim-Demokratikleşmede Sivil Toplum, Avrupa İnsan Hakları Komisyonu Kararları 1- 2- 3, Türkiyenin Demokrasi Sorunu, Ulusalüstü İnsan Hakları Hukukunun Genel Teorisine Giriş, Avrupa İnsan Hakları Komisyonu Önünde Türkiye 1-2, İnsan Hakları Belgeleri, Ulusalüstü İnsan Hakları Belgeleri, Türkiye'de Ölüm Cezası I-II, Ölüm Cezasına İlişkin Ulusalüstü Belgeler, İşkence Yasağına İlişkin Ulusalüstü Belgeler, Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi: İnsan Hakları Komitesi Kararlarında Yaşam Hakkı ve İşkence Yasağı, Çocuk ve Genç Haklarına İlişkin Ulusalüstü Belgeler.*

İNGİLİZCE: *The İntitutionalisation Process of the Turkish Type of Democracy: A Politico-Juridical Analysis of Human Rights* (1989).

HAKKINDA: Mehmet Semih Gemalmaz / Yaşam Hakkı ve İşkence Yasağı (1993).

GEMALMAZ, Yüksel

Şair. 1938, Kayseri doğumlu. Emekli Yüzbaşı Satoğlu Hulusi Bey'in kızıdır. İzmir Tıp Fakültesini bitirerek Çocuk Hastalıkları Mütehassısı oldu. Çeşitli dergilerde yayımlanan şiirlerinden bir kısmını *Maviden Yeşile* isimli kitabında topladı.

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002).

GEMİCİ, Bahattin

Şair ve hikâye yazarı. 16 Mart 1954, Ankara doğumlu. Hasanoğlan Atatürk Öğretmen Okulunu bitirdi. Ilgaz ve Kurşunlu'da iki yıl öğret-

Efrasiyap Gemalmaz

Bahattin Gemici

menlik yaptıktan sonra Gazi Eğitim Enstitüsü Almanca bölümünc devam etti. 1976'da Almanya'ya giden Gemici, 1977'den beri Vestfalya Eyaleti'nin Herten şehrinde öğretmenlik yapıyor.

Şiir, hikâye ve makaleleri çeşitli gazete ve dergilerde yayımlandı, bazı televizyon ve radyo programlarında yer aldı. Georg Tappert Ödülünü (1984), Herten Kenti 50. Yıl Ödülünü (1986), iki kez Nordrhein-Westfalen Eyaleti Kültür Bakanlığı Edebiyat Bursunu (1989 – 1992) ve TRT-İNT Ödülünü (2003) aldı. Dil Derneği ve Alman Yazarlar Birliği üyesidir.

"Gemici'nin şiirleri Almanca çevirileriyle de genelde kolay okunur, kolay anlaşılır, diyeceğini doğrudan söyleyen, dil sanatlarıyla fazla oyalanmayan, çoğu kısa kısa şiirler. Sanki ayak üzeri, dile getirilen bir düşünce, bir duygu, bir öfke, bir sevgi..." (Yüksel Pazarkaya)

"Bahattin Gemici 1977'den bu yana Herten'de öğretmen. Hasanoğlan'ı bitirmiş. Hani Köy Enstitüsü çıkışlı diyeceğim ama, onun döneminde köy enstitülerinin köküne çoktaan kibrit suyu dökmüşlerdi. O yüzden diyemiyorum. Ama önemi yok. O işini biliyor ve tüm yazdıkları ile ben şairim diyor..." (Turhan Dikkaya)

ESERLERİ (Şiir):

Yarım Bırakma Türkünü (şiir, 1988), *İlkokullar için Şiirler* (1988), *Sing' weiter dein Lied* (1988), *Schweigend... Aufschreiend...* (1993), *Unheimisch Fremd* (1996), *Esinti* (şiir, 1996).

GEMİCİ, Osman Nuri

Şair. 1 Mart 1925, Bolvadin / Afyon doğumlu. Bolvadin Akçeşme İlkokulu (1936) mezunu. Eskişehir'de ticaretle iştigal ediyor. Eskişehir Şairler Derneği üyesidir. *İki Eylül* gazetesi (Eskişehir) ile *Çağrı*, *Size*, *Gülpınar* dergilerinde yer alan şiirlerini *Sevgiler Üstüne* (2000) adlı bir kitapta topladı.

Osman Nuri Gemici

OSMAN NURİ GEMİCİ

NAZLARIN SENİN

Bakışın, duruşun, gülüşün güzel,
Kalpleri feth eder, sözlerin senin;
Savrulur, o kumral saçların tel tel,
Büyüler insanı, gözlerin senin.

Gönlüm alev alev, başımda duman,
Bu sevda alamet, bu sevda yaman;
Yüzün ay parçası kaşların kemân,
Elinde fermandır, kozların senin.

Gülüşün bir alem, edan bir alem,
Ne kadar istesem, yazmıyor kalem;
Yüzünü görünce, dağılır elem,
İçimi ısıtır, hâzların senin.

Gönülde açarsın, gonca gül gibi,
Dilinle şakırsın, şen bülbül gibi,
Sevgiye, dostluğa bir ödül gibi,
Doldurur gönlümü, nâzların senin.

GEMUHLUOĞLU, İrfan Fethi

Bürokrat-yazar (D.1922, Göztepe / İstanbul - Ö. 5 Ekim 1977, Ankara). Haydarpaşa Lisesi (1940), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. 1950-55 yıllarında İstanbul'daki çeşitli okullarda edebiyat öğretmenliği yaptı. 1955-63 yıllarında İstanbul Spor ve Sergi Sarayı Müdürlüğü, 1963-65 arası Almanya'da kaldıktan sonra, 1965-66 arası Millî Eğitim Bakanlığı Özel Kalem Müdürlüğü görevinde bulundu. 1966-70 yıllarında TOBB Basın Müşaviri oldu. 1970 yılında kuruluşunu gerçekleştirdiği Türk Petrol Vakfının Genel Sekreterliğini öldüğü yıla kadar sürdürdü. Kabri, Göztepe'deki Sahrayı Cedit Mezarlığındadır.

Yakın tarihimize bir gönül ve hizmet adamı olarak damgasını vuran Gemuhluoğlu, siyasetin hep içinde olmasına rağmen aktif politikadan uzak durdu. 1970'li yıllarda meydana gelen hükümet boşluklarında toparlayıcı kimliği ve siyasi parti liderleri nezdindeki saygınlığı ile hükümet oluşumları üzerinde etkili oldu. Aydınların yanı sıra siyasi parti kadrolarıyla da şahsen temasta bulunarak Türkiye'nin tarihi çizgisi ile birikiminden kaynaklanan bir bakış açısını gündeme getirdi.

Tasavvuf kültürümüzün damıtılmış örnekleri sayılması gereken sohbetlerinin yanı sıra, insanseverliğini zirveye çıkaran erdemli kişiliği, engin kültürel birikimi, edebiyatçı, sanatçı ve bilim adamlarına verdiği samimi destekle tanınmıştır. Birbirinden kopuk çevrelerin ortak bir aşk ve hizmet zemininde buluşması yönünde yoğun çaba harcayan Gemuhluoğlu, toplumu ve insanlığı bir bütün olarak ele alan yaklaşımından kaynaklanan birleştirici kişiliğiyle, sadece kendi kuşağı için değil, sonraki nesiller için de örnek şahsiyetlerden biri oldu.

Yazıları, başta *Arapgir Postası* olmak üzere çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlandı. Özel sohbetlerinde yansıttığı zengin kültürü ve görüşlerinden geniş bir aydın yazar kitlesi ya-

İ. Fethi Gemuhluoğlu

GEMUHLUOĞLU'NDAN SEÇMELER

Mü'min kişi yerinmenin ve sevinmenin ötesindedir. Mü'min kişi yerinmez ve sevinmez, çünkü gerçekçidir. Sarih, Kur'an-ı Kerim... Mü'min kişi zan üzere değildir. Zanın büyüğünden ve küçüğünden de sakınmıştır. Hırs-ı mal, hırs-ı cah üzere değildir. Tûl-i emel şahibi değildir. Hayalperest değildir. Mal ve mevki hırsından azadedir. Nefsini bu tür kötülüklerden uzak tutan insan için izzet-i insanî ve izzet-i islamî vardır.

Mü'minde stres yoktur, olmamalıdır. Stres ve bunalım batı adamınındır.

***

Ölüme dost olunuz. Ahiret dünyada başladığına göre, dünya ve ahiret tetriki bizim izafi değerlendirmemizdir... O zaman nasıl kendimize dost olmak mecburiyetinde isek, ölüme de dost olmak mecburiyetindeyiz. Çünkü ölüm, insana Peygamberimizin ifadesiyle "... gözünün akının siyahına olan yakınlığından daha yakındır." Asıl daha güzeli yine Peygamberimizin lisanıyla "Ölüm, mü'minin tuhfe-i canıdır." Sahibine, Rabbine canını hediye etmesidir.

***

İnsan kendi kendisi ile dost olsa, insan kendi kendisine karşı saygılı olsa, sâcid ile mescûd secdede bir olur, hal-i tevhidde olur.

***

"Ben nefsimi kalledim, hem şehidim, hem gazi"yim diyebilmek...

İslam milletinin insanı, yeniden bir "ba'sü ba'de'l-mevt" sırrını yaşamak istiyorsa, onu ihya etmek istiyorsa.. uykuyu kaldırmalıdır. Uykuya dönmüş mü olalım? Hayır! Uykuya dost olmayalım.... Politikaya dost olmayalım... Hırs-ı mal ve hırs-ı caha dost olmayalım... Paraya dost olmayalım.

***

"Size bazı şeyler söyleyeyim, kısa kısa. Onları manalandırmak size ait olsun. Asıl niyyetim, zaten uykusu çok az olan sizlere uykularınızı kaçırmaktır, yatağı dar etmektir. Sizin içinize bir azap, sizin içinize bir çile, sizin içinize bir dram tohumu ekmek istiyorum. Son söz gibi, son söz kadar aziz, son söz kadar bakir, son söz kadar saffet ve iffet dolu, sanki bir emanet gibi; emaneten söylüyorum:

Vad-i ilahide hulf (cayma) olmadığına göre sonu, merhaba ile idare edilecek kadar güzel günler gelecektir. Şah-ı Velayet (Hz. Ali) buyuruyorlar ki, "Gözü olana sabah ışımıştır." Şeb-ı yeldanın bittiği mutlak. Türkiye'de.... ve nifak kemalini bulmuş ve zevali olmuştur. Tekrar söyleyeyim, bu beldenin üstünde.. ve nifak hükümlerini icra etmişlerdir. Şimdi riya saltanatını sürüyor, onun da ömrü çok kısadır. Gelecek mübarek bir vakte hazır olunuz. Şah-ı Velayet'in kelamı mübarekelerini tekrar söylüyorum: "Gözü olana sabah ışımıştır." Hal-i yakazadayız. O sabahın alacasındayız.

FETHİ GEMUHLUOĞLU

FARK

Masal bu ya:
rüyama girmesin diye
kırk başlı ejder ile
şahıt kızındaki dev
yorgunu başıma çeker
soluksuz bekler
belki de uyurdum

Önce pencereden
tülün ardından görünüp
köşe başından dönünce sen
ne aklım, ne kalbim
gene düşünmem sonunu
kırpıştırarak gözlerimi
alın yazımı hecelerim

(Şubat 1945)

rarlandı. Engin bir kültür birikiminin yansıdığı bu sohbetlerinde yaptığı konuşmalar, vefatından sonra derlenerek kitaplaştırıldı.

ESERLERİ:

Dostluk Üzerine (konuşmaları ve 1977-78 yıllarında hakkında yazılanlar, 1978), *Dostluğa Dair* (konuşmaları, 1988), *Yeniden Bir Merhaba* (1997), *Gerçek Olan Aşktır* (kendi şiirleri ile, hakkında 72 şairin yazdığı şiirleri, 2000).

HAKKINDA: Dostluk Üzerine (1978), Nuri Pakdil / Bağlanma (1979), Arif Ay / Dokuz Kandil (1997), Ferman Karaçam / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 14, 1996), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Gülcryüzü (2002), 21. Yüzyılda Bir Alperen Fethi Gemuhluoğlu (hatıra kitapçığı, 5-12 Ekim 2002), Hüseyin Su / Ne güzel Yaşamışsın Sevaplar Gibi Fethi Gemuhluoğlu / Aziz Oğlum (Ilece dergisi, Ekim 2002).

GENCAN, Tahir Nejat

Dilbilimci (D. 1892, Ahlat / Van – Ö. 1980, İstanbul). Bitlis Muallim Mektebi mezunu. Diyarbakır Öğretmen Okuluna (1923) ve İstanbul Kadıköy Ortaokuluna (1927) Türkçe öğretmeni olarak tayin edildi. İstanbul Erkek Lisesi ve Darüşşafaka Lisesinde edebiyat öğretmenliği yaptı (1943-57). Emekli olduktan sonra Türk Dil Kurumunda ve İstanbul Üniversitesi Yabancı Diller Okulunda (1960) çalıştı. Türkçe ders kitapları dışında Haydar Ediskun, Baha Dürder, Enver Naci Gökşen ile birlikte, *Yazın Terimleri Sözlüğü*'nü hazırladı.

ESERLERİ (Araştırma):

İlkokul Dilbilgisi (1941), *Ortaokul Dilbilgisi* (1941), *Yazın (Edebiyat) Bilgileri* (1947), *Türkçe Öğreniyorum* (Yabancı uyruklular için, 1964), *Dilbilgisi* (1964, 4. basım 1979), *Örnek Türkçe* (1974), *Okul Sözlüğü* (1974), *Yazın Terimleri Sözlüğü* (Haydar Ediskun, Baha Dürder, Enver Naci Gökşen ile, 1974).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 3, 1979), Görsel Büyük Genel Kültür Antolojisi (c. 6, 1985), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Ansiklopedisi (1999), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001), Kemal Ateş / Tahir Nejat Gencan'ın Yöntemi: Dilbilgisini Dilden Çıkartmak (Virgül, sayı: 53, Temmuz-Ağustos 2002), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GENCER, Ali İhsan

Tarih araştırmacısı. 1946, Bartın doğumlu. İlk, orta ve lise tahsilini doğduğu şehirde yaptı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (1969) mezunu. 1970 yılında, mezun olduğu Son Çağ Tarihi kürsüsüne asistan olarak atandı. 1976'da "*Bahriyede Yapılan Islahat Hareketleri ve Bahriye Nezaretinin Kuruluşu*" konulu teziyle doktor unvanını aldı. 1981 senesinde üniversite tarafından Fransa'ya gönderildi. 1982 yılında yardımcı doçent olarak öğretim üyesi

Ali İhsan Gencer

oldu. 1985'te doçentliğe yükseltildi. 1990'da Milli Güvenlik Akademisine kabul edildi. 1991'de profesör oldu.

Değişik konularda yazdığı makalelerinin yanı sıra denizcilik tarihimiz ile ilgili yazıları dikkati çekti. Çeşitli tarihlerde yapılan ulusal ve uluslararası tarih araştırma kongrelerine katılarak, daha çok Türk Denizcilik Tarihi üzerine tebliğler sundu. İÜ Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalında öğretim üyesi Tarih Bölümü başkanı olarak görev yaptı. Ayrıca Güney Doğu Avrupa Araştırmaları Merkezi Müdürlüğü ile Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü ve Harp Akademilerinde çeşitli görevler aldı. Societe Asiatique (Paris), Türk Tıp Tarihi Kurumu (İstanbul) ve Atatürk Araştırma Merkezi (Ankara) üyesidir. Makalelerini 1977'den itibaren *İÜ Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi, Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi, Les Ottomans en Méditerranée, Institute For The Study Of Turkish Culture* ile *Fındıkoğlu Armağanı* (1977), *Doğumunun 100. Yılında Atatürk'e Armağan, Osmanlı, Sosyoloji Yıllığı-Kitap-12 (Semavi İyice'ye Saygı)* vd. ortak kitaplarda yayımladı.

ESERLERİ:

Bahriye'de Yapılan Islahat Hareketleri ve Bahriye Nezâretinin Kuruluşu 1789 -1867 (1985), *Türk Denizcilik Tarihi Araştırmaları* (1986), *Türk Denizcilik Tarihi Araştırmaları* (1986), *Türk İnkılâp Tarihi* (Dr. Sabahattin Özel ile, 1998), *İstanbul Darülfünunu Edebiyat Fakültesi Tarihçesi ve İlk Meclis Zabıtları* (A. Arslan ile, 2004).

GENÇ ABDAL

Şair (D. ? - Ö. 1874). Genci ve Genci Abdal mâhlaslarını da kullanan Genç Abdal, on dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında yaşadı. Aynı mahlası kullanan Güvenç Abdal'la karıştırılmamalıdır. Rivayete göre, İstanbul'da divan katibi iken tanıştığı Eskişehirli Bektâşî şeyhlerine karşı büyük bir sevgi duyarak onlarla birlikte Eskişehir'e gitmiş ve Sultan Şücaeddin tekkesinde derviş olarak yaşamış. Şiirleri, genellikle didaktik tarzdadır. *Bektâşiliğin İçyüzü* adlı kitapta birçok şiiri yayımlandı.

HAKKINDA: Vasfi Mahir Kocatürk / Tekke Şiiri Antolojisi (1955).

GENÇ, Ahmet İhsan

Şair ve yazar. 1930, Gaziantep doğumlu. İlk ve ortaokulu Gaziantep'te bitirdi. Gaziantep Ticaret Lisesinde okudu. Sosyal Sigortalar Kurumunda veznedar ve idare memuru (1955-57), Devlet Su İşlerinde teknik ressam (1958-69), özel şirketlerde yönetici, genel müdür (1961-69) olarak çalıştıktan emekli oldu. Yazı ve şiirleri *Hak*

Ahmet İhsan Genç

Dili (Gaziantep, 1944-45), *Yeni Ülkü* (1957-58), *İttihad* (1967-68) vd. dergi ve gazetelerde yer aldı. Çok sayıda eseri basılmamıştır. Şiirleri Yunus Emre tarzındadır.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Şanlı Yurt Gazi Şehir* (1961). *Işık Dalgaları* (1969),

DENEME: *Kuş Sütü* (1964).

GENÇ, H. Mustafa

Yazar. 1952, Çaykara / Trabzon doğumlu. Önce özel öğrenim görerek Arapça öğrendi, hafız oldu. Daha sonra Dernek Pazarı Ortaokulu, Samsun 19 Mayıs Lisesi, İstanbul İmam Hatip Lisesi ve İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü'nü bitirdi (1979). İmam hatiplik ve öğretmenlik, Emlak Vergi Dairesi memurluğu yaptı. Yazıları değişik imzalarla *Milli Gazete*'de yayımlandı.

ESERLERİ:

İslâmî Açıdan Ziya Gökalp ve Türk-

GENC ABDAL

SAKLAYIM SENİ

"Sakahûm" sırrım söyleme sakın
Sakla kulum beni saklayım seni
Cevher-i zatını keşf etme sakın
Sakla kulum beni saklayım seni

Elde ayağında dilde gözünde
Saklar alır evvel her bir sözünde
Canından içeri kendi özünde
Sakla kulum beni saklayım seni

Dizilmiş katara gerçekler pirler
Hakk'ın emri ile Hakk'a giderler
Hakîkat sırrını söyleme derler
Sakla kulum beni saklayım seni

Genc Abdal sakla sen seni sende
Hak seni saklasın can ile tende
Hak buyurdu ben sendeyim sen bende
Sakla kulum beni saklayım seni

çüler (1978), *Allah Vardır ve O Birdir* (1979), *İslâmcı Gence Notlar* (1980), *İslâmî Tesettür* (1981), *Yaratılış ve Evrim Teorileri* (1983), *Kur'an Kursları Müfredat Programına Göre Sorulu-Cevaplı Akaid ve İbadet* (1983), *İslâmda Devlet ve Politika* (1995).

GENÇ, İlhan

Edebiyat araştırmacısı. 1956, Gölyaka / Düzce doğumlu. İlköğrenimini Gölyaka'da, ortaöğrenimini Düzce'de tamamladı. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı (1976) mezunu. Aynı yerde yüksek lisans (1982) ve doktora (1987) çalışmalarını tamamladı. Doktora tezi: "*Esrar Dede, Tezkire-i Şuarâ-yı Mevleviyye, İnceleme-Metin.*" (1987). Bir süre Ankara'nın Polatlı ilçesinde edebiyat öğretmenliği ve idarecilik (1976-85), Polatlı ilçe Milli eğitim şube müdürlüğü (1985-87) yaptıktan sonra üniversiteye geçti. 1992'den itibaren Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesinde Türkçe Öğretimi ve Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Anabilim dalı Başkanlığı görevlerinde bulunarak çalışmalarını sürdürdü. Aynı yerde doçentliğe (2000) ve profesörlüğe yükseldi (2006).

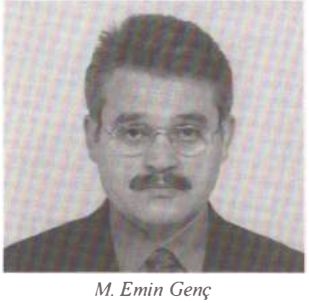
İlhan Genç

Dil ve edebiyat konularında düzenlenen ulusal ve uluslararası kongrelere katılarak tebliğler sundu. Makalelerini 1998'den itibaren sempozyum bildiri kitapları ile *Yedi İklim, EÜ Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, Buca Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Harman* dergilerinde yayımladı. *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*'nde madde yazımına katıldı. *Leyla ile Mecnunun İki Şairi: Fuzuli ve Sezai Karakoç* adlı çalışmasıyla 2005'te Türkiye Yazarlar Birliğinin Edebi Tenkid dalında Yılın Yazarı ödülünü aldı.

ESERLERİ:

Hoca Neş'et, Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divân'ının Tenkidli Metni (2 cilt, 1998), *Esrar Dede Tezkire-i Şuarâ-*

yı Mevleviye (2000), *Örneklerle Eski Türk Edebiyatı Tarihi* (2005), *Leyla ile Mecnun'un iki Şairi: Fuzuli ve Sezai Karakoç* (2005), *Edebiyat Bilimi, Kuramlar, Akımlar, Yöntemler* (2005).

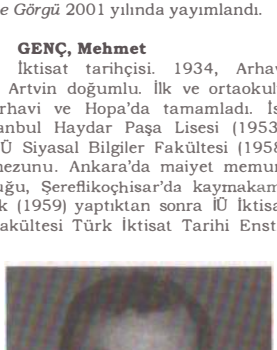
M. Emin Genç

GENÇ, M. Emin

Yazar. 1963, Sürmene / Trabzon doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini memleketinde tamamladı. Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1985) mezunu. Bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra sosyoloji ve İslâmi ilimler dalında yüksek lisans eğitimi için Almanya'ya gitti. 1993'te yurda dönerek serbest çalıştı. 1995 yılından itibaren Ankara'da bir özel radyoda yayın yönetmeni olarak çalıştı. Yazıları çeşitli gazete ve dergilerde yayımlandı. 1996 yılında *Yeni Dönem* gazetcsi tarafından "Yılın Radyocusu" seçildi. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir. İlk deneme-inceleme kitabı *Kültürümüzde Görgü* 2001 yılında yayımlandı.

GENÇ, Mehmet

İktisat tarihçisi. 1934, Arhavi / Artvin doğumlu. İlk ve ortaokulu Arhavi ve Hopa'da tamamladı. İstanbul Haydar Paşa Lisesi (1953), AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi (1958) mezunu. Ankara'da maiyet memurluğu, Şereflikoçhisar'da kaymakamlık (1959) yaptıktan sonra İÜ İktisat Fakültesi Türk İktisat Tarihi Enstitüsüne asistan olarak girdi (1960) ve aynı enstitüde bir süre uzman olarak çalıştı. (1965-82). 1983'ten itibaren MÜ Fen Edebiyat Fakültesinde, 1985'ten itibaren İÜ Edebiyat Fakültesinde öğretim görevlisi olarak iktisat tarihi, tarih, metodoloji dersleri verdi. 1996'da doktorasını tamamladı, 1999'da emekli oldu. MÜ Edebiyat Fakültesinde tarih ve arşivcilik dersleri vererck çalışmalarını sürdürdü. Çeşitli ansiklopedilere maddeler yazdı, sempozyumlara bildiriler sundu. Makaleleri *Türklük Araştırmaları Dergisi*'nde yayımlandı. 2000 yılında *Osmanlı İmparatorluğu'nda Devlet ve Ekonomi* (2000) adlı eseriyle Türkiye Yazarlar Birliği Fikir Ödülünü aldı.

Mehmet Genç

GENÇ, Mehmet (Şair)

Şair, 4 Mart 1955, Kızılkaya köyü / Koçarlı / Aydın doğumlu. İlköğrenimini Güzelhisar İlkokulunda, orta öğrenimini Aydın Lisesinde, yüksek öğrenimini Dokuz Eylül Üniversitesi İngilizce Öğretmenliği Bölümünde tamamladı. İngilizce öğretmenliği görevini Aydın Lisesinde sürdürdü. Aydın Yazarlar ve Şairler Derneği Yönetim Kurulu ve Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

İlk şiiri 2000 yılında *Aydınca* dergisinde yer aldı. Şiirleri değişik yerel gazeteler ve antolojiler dışında *Hürriyet, Milliyet, Cumhuriyet* gazetelerinin yanı sıra *Aydınca, Beş Parmak, Çaba, Kıyı, Öğretmen Dünyası, Yitik Düşler, Sevgi Yolu, Aydın Kültür Sanat Bülteni, Aklın Aydınlığında Eğitim, Yeni Bir Yüzyıl* gibi gazete ve dergilerinde yayımlandı. *Yüreğimin Kanat Sesi* adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Gündüz Aydın / Sevgi Yolu Şairler Antolojisi (2002), Gazete Hürsöz Şairler Antolojisi (2003).

GENÇ, Nihat

Romancı. 1956, Maçka / Trabzon doğumlu. Ankara Üniversitesi Hacettepe Sağlık Meslek Yüksek Okulu mezunu. Gençlik yıllarında gazete ve dergilerde teknik eleman olarak çalıştı. Ankara Rehabilitasyon Merkezinde görev yaptı. Sağlık Bakanlığı ve Kültür Bakanlığında dokuz yıl memuriyet yaptı. Yirmi yaşından sonra Ankara'da yaşadı. *Nizam-ı Alem, Töre, Doğuş, Hamle, Çete* gibi birçok derginin kuruluş çalışmalarına katılarak yayıncıları arasında yer aldı. Pek çok siyasi, edebiyat ve mizah dergisinde yazdı.

Sert üslûplu, yer yer öfkeli, acılı, acıtan bir dil benimsedi. Mizah ve humor unsurlarını kullandı. Eserlerinde insanlık durumunu ayrıntılı bir şekilde betimledi. *İhtiyar Kemancı*'da kasaba eşcinsellerini, yoksul cenazelerini, ilk sevişmeleri, 12 Eylül öncesi (ve sonrası) ülkücü âlemi, bitpazarlarını, rüzgârı, soğuğu, erlerin dünyasını, taşra doktorlarını, kerhanelcri anlattı. Yazar olarak bağımsızlığını her fırsatta dile getirdi ve bağımsız bir yazar tavrı sergiledi.

Nihat Genç

"One Man Show adlı kitabında ise bu yoğun atmosferden yorulmuş gibidir, medya dilini kullanıp herkesin rahatça girebileceği bir dünyanın içinden daha geniş okurlara seslenmek arzusunu alaylı bir şekilde hissederiz. Dün korkusunu yaşamış bir teröristin günlüğü haline gelmiş sosyal kinini yazar kimliğiyle gidermek ister; tıkanır ve küfrederek rahatlamaya çalışır, hepimiz gibi." (Mehmet Can Doğan)

ESERLERİ:

ROMAN: *Dün Korkusu* (1989), *Dar Alanda Tufan* (1993), *Soğuk Sabun* (1994), *Bu Çağın Soylusu* (4. bas. 2004), *Amerikan Köpekleri* (2004).

DENEME: *Of'li Hoca* (1996), *Arkası Karanlık Ağaçlar* (2001), *Modern Çağın Canileri* (öykü ve denemelerinden seçmeler, 7. bas. 2004), *İhtiyar Kemancı* (2002), *Nöbetçi Yazılar* (2004), *Köpekleşmenin Tarihi* (1998, 11. bas. 2005), *Kompile Hikâyeler* (5. bas. 2004), *Hattı Müdafaa* (2005).

ÖYKÜ: *Şeriatta Ayıp Yoktur* (1989, 8. bas. 2004), *Memleket Hikâyeleri* (2004).

OYUN: *One Man Show.*

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001), Erol Elmas / Nihat Genç: Her İdeolojinin Sevr'i Oluştu (söyleşi, www.yarindergisi.com), Polemik dergisi (Ekim 1992), Ahmet Kabaklı / Türk Edebiyatı (c. 5, 11. bas. 2002), Murat Belge / Nihat Genç Olayı (Radikal, 10.6.2005).

GENÇ, Nurullah

Şair ve yazar. 9 Eylül 1960, Dikili / Horasan /Erzurum doğumlu. Aşağıtahir Hoca İlkokulu (1971), Horasan Ortaokulu (1975), Erzurum İmam-Hatip Lisesi (1979), Atatürk Üniversitesi İktisadî ve İdarî Bilimler Fakültesi (1983) mezunu. Ertesi yıl aynı fakülteye asistan olarak girdi. Yüksek lisans tezi: *"Motivasyonun Önemi ve Genel Olarak Motivasyon Teorileri"* (1986). 1987'de yüksek lisansını, 1990 yılın-

da doktora çalışmalarını tamamladı. 1984'ten itibaren görev yaptığı Atatürk Üniversitesi İİBF'de doçentliğe ve profesörlüğe yükseldi. 2003 yılında Kocaeli Üniversitesine geçti. Bu üniversitede İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde Yönetim ve Organizasyon Anabilim Dalı başkanı olarak görevine devam etti. Uzun yıllar işletme yönetimi kapsamında pek çok kobiye ve büyük firmaya danışmanlık yapan ve eğitimler gerçekleştiren Genç, proje uygulama ve stratejik planlama alanlarında da hizmet verdi.

"Saat" başlıklı ilk şiiri 1980'de *Nesil* dergisinde çıktı. Diğer ürünlerini Yaşar Garip Koyuncu müstearını da kullanarak *Aylık Dergi, Türk Edebiyatı, Kardelen, Güldeste, Kırağı, Palandöken, Mina, Gurbet, Hüner, Bu Meydan, Martı, Kalem ve Onur, İkindi Yazıları, Karçiçeği, Dolunay, Düşçınarı* vd. dergilerde yayımladı. *Tutkular Kederler Oldu* isimli romanı ile 1987 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı Roman Teşvik Ödülünü; 1990 yılında Türkiye Diyanet Vakfının açmış olduğu Uluslararası Na't-ı Şerif Yarışmasında *Yağmur* adlı şiiri ile "Büyük Ödül"ü kazandı. 1996 yılında *Gençlik* dergisi tarafından "Yılın Şairi" seçildi. 1998 yılında Tuzla ve İstanbul Büyükşehir Belediyesince düzenlenen Gül Şiirleri Armağanında "Büyük Ödül"ü aldı. Doğu Anadolu Gazeteciler Cemiyetince Kültür Hizmet Ödülüyle ödüllendirildi. *Hüznün Lâlesidir Dünya* isimli eseriyle Türkiye Yazarlar Birliği tarafından 1999 "Yılının Şairi" seçildi. Türkiye Yazarlar Birliği, ESAM, Eğitimciler Birliği Sendikası üyesidir.

ESERLERİ:

NURULLAH GENÇ

ELİF/ MELTEMDEN DUYDUKLARIM

hangi ürkek kavgada yaralandın yiğidim
seni bu şuh kafese hangi zalim el koydu
diyorsun: bir zamanlar gülşende bir bey idim
bu naylon çiçeklerin adını kim gül koydu

hayrandır bilmez misin alem dahi bir güle
içinde kızıl tüylü köstebekler ve günah
dağa çık, ovaya in, eğil de bak bir güle
çekiyor gülsüz kalan her zavallı şimdi ah

çiçeklerin dilini unuttuğun yetmedi
ipek nağmelerini gömdün karanlığına
yine de, nağmelerin intizarı bitmedi
ebedi güllerini mihman kıldı dağına

bir Latin çiçeğine aldandı bakışların
akreplere sevdalı neyin varsa dumanlı
nerede o her yanı gül kokan nakışların
nasıl bir afet ki bu, feryadın bile kanlı

sana küskün, o uçsuz bucaksız soylu vatan
batırdın hiç batmayan güneşi toprağında
oysa bir gül aşkıdır yine kalbinde yatan
yollara düş, bul O'nu yitirdiğin bağında

ŞİİR: *Çiçekler Üşümesin* (1986), *Nuyageva* (1990), *Yankı ve Hüzün* (1992), *Aşkım İsyandır Benim* (1993), *Siyah Gözlerine Beni de Götür* (1995), *Yanılgı Saatleri* (1995), *Denizin Son Martıları* (1997), *Aşk Ölümcül Bir Hülyadır* (1998), *Yağmur* (seçme şiirleri, 1996), *Rüveyda* (seçme şiirleri, 1996), *Gül ve Ben* (şiir albümü, 1998), *Hüznün Lâlesidir Dünya* (şiir albümü, 1999), *Yürüyelim Seninle İstanbul'da* (2001), *Müpteladır Gemiler Benim Denizlerime* (2002), *Sensiz Kalan Bu Şehri Yakmayı çok istedim* (2003), *Birkaç Deli Güvercin* (2005), *Çanakkale: Her Şey Yanıp Gül Oldu* (2006).

ROMAN: *Tutkular Kader Oldu* (1987), *Yollar Dönüşe Gider* (1989), *İntizar* (1990).

MESLEKİ ESERLERİ: *Zirveye Götüren Yol:Yönetim, Yönetim El Kitabı, Başarı Bedel İster, Yönetim ve Organizasyon, Kalite Liderliği, Ortaklık Kültürü.*

HAKKINDA: Beşir Ayvazoğlu / Özel Bir Şiir Kitabı (Zaman, 8.3.1999), H. Muharrem Dilipak - Uğur Tuncer / Nurullah Genç ile Röportaj (Ayna dergisi, Nisan 2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Rıfat Araz / Kanatarak Şiir Yazan Şair (Bizim Külliye, Ekim 2002).

NURULLAH GENÇ

DİKEN DİKEN/ VUSLAT

zembilcide büyüyen, dal üstünde uyuyan
gülmek sende gül olur, sen bende diken diken
elmas beşik içinde kundağını öptüğüm
sevmek tende gül olur, ten bende diken diken
inci döker gözlerin asil kirpiklerinden
umut kanda gül olur, kan bende diken diken
kezzap akıtsan bile filizlenir yüreğim
ölüm canda gül olur, can bende diken diken
mavera'yı bulunca kapında süvariler
kılıç kında gül olur, kın bende diken diken
kafdağından öteye gidenler birgün döner
hasret handa gül olur, han bende diken diken
hasadı diriliştir tarlasında sevginin
buğday unda gül olur, un bende diken diken
acıların birikir, birikir de içimde
her şey bende gül olur, ben bende diken diken

Nurullah Genç

GENÇ, Süleyman (İzmirli)

İslâm Tarihi araştırmacısı. 19 Kasım 1960, Ödemiş / İzmir doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Kiraz'da tamamladı. Tekirdağ İmam Hatip Lisesi (1979), Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1983) mezunu. 1984-87 yılları arasında İlâhiyat Fakültesi kütüphanesinde çalıştı. Bu sırada yüksek lisansını tamamladı. 1987 yılında aynı fakültede İslâm Tarihi Anabilim Dalında araştırma görevlisi oldu. Yüksek lisans tezi: *"İbn Sa'ad'ın Hayatı, Şahsiyeti ve Eserleri"* (1987). Doktora tezi: *"Fatimi-Abbasi-Selçuklu Münasebetleri ve Besasiri İsyanı"* (1996). 1994 yılında alanıyla ilgili araştırmalarda bulunmak üzere Mısır'da bulundu. Çalışmasına 1997 yılından itibaren öğretim görevlisi kadrosunda devam etti. Aynı fakültede İslâm Tarihi öğretim üyesi oldu. 1996-2000 yılları arasında Muğla Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde İslâm tarihi, Selçuklu tarihi, ilk Müslüman Türk devletleri tarihi, Türkiye Selçukluları tarihi derslerini okuttu. Makalelerini; *DEÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi*'nde yayımladı.

ESERLERİ:

Bıçağın Sırtındaki Türkiye (1978), *Türk Medeniyeti Tarihi* (1999).

GENÇ, Süleyman (Rizeli)

Siyasetçi, yazar, siyaset adamı. 1944, Rize doğumlu. Ortaöğrenimini Erzincan Askerî Lisesinde tamamladı. Yükseköğrenimini Kara Harp Okulunda sürdürürken 21 Mayıs 1963 Harp Okulu Olayına katıldığı gerekçesiyle okuldan çıkarıldı. Mamak Sıkıyönetim Mahkemesince yargılandı ve aklandı. Daha sonra İzmir İktisadî ve Ticari İlimler Akademisini (1968) bitirdi. Çeşitli gençlik örgütlerinde görev aldı. CHP Gençlik Kolları başkanlığına seçildi. 1973 seçimlerinde İzmir Milletvekili olarak parlamento ya girdi. Mecliste konuşmaları ve *Demokrat İzmir*, *Vatan* gazetelerindeki yazılarıyla tanındı.

ESERLERİ:

12 Mart'a Nasıl Gelindi?, *Bıçağın Sırtındaki Türkiye.*

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-1983).

GENÇAL, Yüksel

Fransız dili araştırmacısı. 25 Mart 1938 doğumlu. Atatürk Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı (1963) mezunu. Yüksek lisansını (1967) ve doktorasını (1971) Atatürk Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatında tamamladı. Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde araştırma görevlisi (1968-82), yardımcı doçent (1983-89), doçent (1989-94), profesör (1994-) olarak çalıştı. Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölüm Başkan yardımcılığı (1974-80), Fen Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı başkanlığı (1994-96), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Eğitimi Bölüm başkanlığı (1996-2002), Fransız Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkan yardımcılığı (1996-2001), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yönetim Kurulu, Senato, Fakülte Kurulu üyeliği, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi dekanlığı (1996-2002), Atatürk Üniversitesi Erzincan Eğitim Fakültesi dekanlığı (2002-) görevlerinde bulundu.

Yüksel Gençal

ESERLERİ:

XVIII. Yüzyıl Fransız Yazınında Özgürlük Düşüncesi (1989), *Anlatısal Olasılıklar ve Tipoloji, Bilimsel Kuramlar Işığında Nana Öyküsü, Çağdaş Fransız Yazını ve Düşünce Tarihi, Çeviride Türkçe Sözcüklerin Anlamsal Değişkenleri, Michel Butor ve Yeni Roman-Eleştirel Bir Yaklaşım, Proust'ta Zaman Kavramı, Proust'un Yeni Romana Katkısı ve Nathalie Sarraute, Roman-Toplumsal İşlevi ve Anlatım Teknikleri, Rousseau'da Toplumsal Özgürlük ve Bu Özgürlükte Yasa Yapıcının İşlevi.*

GENÇAY, Güngör

Şair. 24 Temmuz 1934, İstanbul doğumlu. Tavşanlı İlkokulu, Uşak Lisesini (1955) bitirdi. Konya Askeri Lisesinde okudu (1946-48), başarılı olmadığı gerekçesiyle okuldan çıkarıldı. İstanbul Matbaacılık Okulu (1956) mezunu. Bir süre işportacılık, öğretmenlik, PTT, depo ve kantar memurluğu gibi çeşitli işler yaptıktan sonra (1957-60), Yapı ve Kredi Bankasının Asmaaltı ve Beyazıt şubelerinde müdür yardımcısı olarak çalıştı (1960-72). Gürkal Yayınevini kurdu. Bir süre de özel bir şirkette yöneticilik yaparak emekliye ayrıldı (1980). Emekli olduktan sonra kitap-kırtasiye dükkânı işletti. Gerçek Sanat Yayınlarını kurdu ve yönetti. Yazıları nedeniyle hakkında açılan soruşturma ve davalar takipsizlikle sonuçlandı (1971 ve 1987). Dil Derneği, Edebiyatçılar Derneği, Türkiye Yazarlar Sendikası, Emeğin Partisi (kurucu ve GYK) üyesidir.

İlk şiiri, Anadolu'da çıkan *Türkeli* adlı bir dergide (20.6.1952), ilk çocuk şiiri *Küçük Galatasaraylı* adlı dergide (Mart 1953) yayımlandı. Şiir ve yazılarını *Yeditepe*, *Türk Düşüncesi*, *Onüç*, *Yankı*, *May*, *Türk Dili*, *Kıyı*, *Kırkmerdiven*, *İnsancıl*, *Yaba Edebiyat*, *Şiir-Öykü*, *Doğuş*, *Ardıçkuşu*, *Gerçek Sanat*, *Evrensel Kültür*; A. Kadir, Rıfat Ilgaz vd. ile birlikte çıkardığı *Gelecek* (1971) dergileri ve *Evrensel* gazetesinde (köşe yazıları) yayımladı. *Durum* (1959), *Gelecek* (1971), *Gerçek Sanat* (1986) dergilerinin ve *Kasımpaşa* adlı haftalık gazetenin (1969) sorumlu yazı işleri müdürlüğünü yaptı. İki sayı çıkan *Göz* adlı tek yapraklı bir sanat gazetesi çıkardı (1969).

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sabah Rıhtımı* (1965), *Balıklar Ovası* (1967), *Oğul* (1967), *Dövülü Yürek* (1968), *Vurgunsuz Sabahlara Uyanmak* (1988), *Barut Yüklü Yıldızlar* (1988), *Annem Beni Yetiştirdi* (1989), *Kısacalar* (1990), *Satışmalar* (1993), *Ağmalar* (1995), *Denize Akan Yangın* (1995), *Yaşam Umuda Uyarlı* (2000), *Yaşam Çavlanında* (2005).

ANI-ÖYKÜ: *Askercilik* (1994).

DENEME-SÖYLEŞİ: *Düşüncenin Musluğundan* (özdeyişler, 1997), *Kuşatılmış Günler* (1998), *Buruk Anmalar Defteri* (anma yazıları, 2002), *Günyüzleri* (2002), *Öteleri* (2002), *Berileri* (2003), *Üç Kapıdan* (söyleşi, 2003), *Dikkat Köpek* (fikra, 2004).

BİYOGRAFİ: *Cahit Sıtkı Tarancı* (hayatı, sanatı, şiirleri, 1956), *İki Haşmet* (2004).

ANTOLOJİ: *Genç Şairler Antolojisi* (3 cilt, 1954,1955,1960), *Gerçek Sanat* (ortak kitap, editör,1986), *Madenci Şiirleri Antolojisi (2004)*, *1 Mayıs* (antoloji, 2005), *Zalim Titreme-Deprem Şiirleri Antolojisi* (2005), *Hayatı Dokuyanlara-Emekçi Kadın Şiirleri Antolojisi* (2005), *Şalterler İnince-Grev ve Direniş Şiirleri Antolojisi* (2005), *Alevler İnsan Sesi-Sivas Kıyımı Şiirleri Antolojisi* (2005).

ÇOCUK KİTABI (Öykü): *Bayrağım* (1963), *Büyük Gün* (oyun), *Alageyik - Anneciğim - Arı Kovanı - Aya Seyahat - Hacivat Karagöz Keloğlan - Korku – Mevsimlerin Dili – Nisan Bir – On Dört Bin Gözlü Böcek – Şehzade ile Dev – Tehlikeli Köprü – Vakvak Kardeş* (1964), *Keloğlan Dizisi* (4 Kitap) – *Pa-*

GÜNGÖR GENÇAY

ANILARA DÜŞEN IŞIK

Çocukluğuma dönük köşebaşlarında
Yollara dökülmüş gözlerin vardı
İçinde durmadan özlem boylayan.
Bir bakış ki acılarında
Yüzyıllar boyu toplayamadığım
İnsanları tutsak kentler taşıyan

Şimdi keskin düdük sesini ardına alıp
Anılarımın küskün ve sevdalı zamanlarına
Bir tren kalkıyor vagonları hıncahınç
Delicesine şeyler geçiyor aklımdan
Ağrılı eklemlerimde çıt yok
Yarın sevinçlerdir kendime araladığım
Kapıları yüzünüze hiç kapanmayan

Ekmeğinin hamalı bir böcek deviniyor
Sesler gıcırdıyor tanıma açık
Tren geçerken rayların arasından
Geceler gecelere tutunmuş olsa da
Beklenmedik ışıklar gülüveriyor
Karanlığın ölü noktalarından

Varıp anılarının ülkesine
Toprağını yeniden karmalıyım
Erik taneleri cömertken ağaçlarda
Çocuk ellerine sevinçler tutunmuşken
Aydınlık sabahlarında içimin ve dışımın
Seni yeni baştan yaratmalıyım

Yeni bir sevdaya başlamalıyım.

(*Yaşam Çavlanında*, 2005)

GÜNGÖR GENÇAY

ÇOCUKLAR DOKURKEN HAYATI

Sözlerin ölüme değdiği yerde
Bir serçe gülüçüğüdür çocuklar
Göksel rüzgarlarla kavrulmuş duraklarda
Bekler mi hiç akanyıldızlar

Gün kınından çıktığı zaman
Meteor taşlarının çılgınlığında
Sürülür Asya, Afrika meridyenine
Yoksulluğa sarmalanmış yaşamlar

Hücreler kapışırken umudu
Kara gömlekli tümceler toplaşmış
Dursuz duraksız seslere akar
Gölgeler yürür kendi büyüklüğüne
Beslenir günden güne korkular

Hayatın ölüme değdiği yerde
Yeniden doğmanın sancısı başlar
Ateşi yangın yapar uçurur
Dünyamızın en kuytu köşelerine
Onu Prometc'den alan çocuklar.

(*Yaşam Çavlanında*, 2005)

Güngör Gençay

muk Prenses Dizisi (4 kitap) – *1001 Masal Dizisi* (4 kitap) – *İnsanlık Tarihi Dizisi* (4 kitap) (1984), *Nasrettin Hoca Fıkraları* (1992), *Kuyubaşının Kuşları* (1994), *Işığı Yaratanlar* (2003), *Bulutlarda Koşan Adam* (uzun öykü, 2003), *Otomobil Uçar Gider* (2005).

ÇOCUK KİTABI (Şiir): *Günaydın* (1959), *Öğretmenler Günü Şiirleri – Anneler Günü Şiirleri – Cumhuriyet Bayramı Şiirleri – 23 Nisan Şiirleri – Belirli Gün Şiirleri - İsmet İnönü- Belirli Günler* (1984).

HAKKINDA: Hasan İzzettin Dinamo (Yeditepe dergisi, Mart 1971), Şemsettin Murat (Çağdaş gazetesi, 15.5.1988), Taner Abuşoğlu (Mücadele gazetesi, 22.11.1989; Yeni Ülke gazetesi, 26.4.1990), Zihni Anadol / Aydınlığa Omuz Verenler (1991), Mehmed Kemal (Cumhuriyet 25.9.1989, 11.6.1994), Ahmet Özer (Kıyı sayı: 117, Aralık 1995), Vitrindekilcr (Cumhuriyet Kitap, 17.5.2001), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 7.2.2002), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 29.8.2002), Gülenay C. / Güngör Gcnçay'la Yapıtları Üzerine (Cumhuriyet Kitap, 19.8.2004), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 1.9.2005)

GENÇAY, Gürkal

Şair ve yazar. 11 Kasım 1960, İstanbul doğumlu. Şair ve yazar Güngör Gençay'ın oğlu. Koca Mustafapaşa Ortaokulu (1973) ve Vefa Lisesi (1976) mezunu. 1978'den itibaren İstanbul amatör küme takımlarında futbol oynadı, radyolarda kültür sanat programları hazırlayıp sundu. 1988'den itibaren İstanbul Atatürk Hava Limanında memur olarak çalıştı. Pir Sultan Abdal Kültür Derneği üyesidir.

İlk şiiri *"Bir Yeni Sene İletisi"*, 1992'de *Yelpaze* dergisinde yayımlandı. Sonraki yıllarda yazı ve şiirleri *Yelpaze, Yaşama Sevinci* ve *Buğday* dergileri ile *Alınteri* gazetesinde yer aldı.

ESERLERİ:

Sevgiliye Gizli Mektuplar (şiir, 1996), *Yarınları Tüketmek Dünden* (şiir, öykü, deneme, 1999).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (2001), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GENÇAY, Y. Serap

Şair. 1936, Uşak doğumlu. İzmir Lisesini bitirdi. Şiir ve öykü yazdı. İlk şiir kitabı *Çürük Teneke*'dir.

HAKKINDA: Mustafa Sever / Divan'dan Günümüze Türk Kadın Şairler Antolojisi (1993).

GENÇCAN, Mehmet İhsan

Yazar. 1929, Çanakkale doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Çanakkale'de tamamladı. Tank astsubayı olarak orduya katıldı (1953). Bir kaza sonucunda sakatlanarak ordudan ayrıldı

Mehmet İhsan Gençcan

(1957). 116. Jandarma Er Eğitim Alay Komutanlığının Hizmet şiltini aldı. Spor teşkilatına girerek Çanakkale'de değerli sporcular yetiştirdi. Uzun yıllar, savaş alanlarında mihmandarlık yaptı. Çanakkale Savaşları Canlı Tarih Galerisi adlı müzenin açılmasına büyük katkı sağladı.

Çeşitli yerel ve ulusal gazetelerde şiir, hikâye ve röportajları yayımlandı. Çanakkale savaşlarıyla ilgili araştırmalar yaptı ve bu araştırmalarını kitaplaştırdı. Senaryo ve piyes çalışmaları da vardır.

ESERLERİ:

Çanakkale Savaşlarından Menkıbeler (1990), *Çanakkale Savaşlarında Kahraman Çocuklar* (4. bas. 1994), *Çanakkale Savaşlarından Altın Harfler* (8. basım, 1999), *Çanakkale Savaşları ve Menkıbeler* (10. basım, 1994-2000), *Kan Çiçekleri* (2000), *Güneşin Doğuşu-Mustafa Kemal Atatürk Savaşı Anlatıyor* (2001).

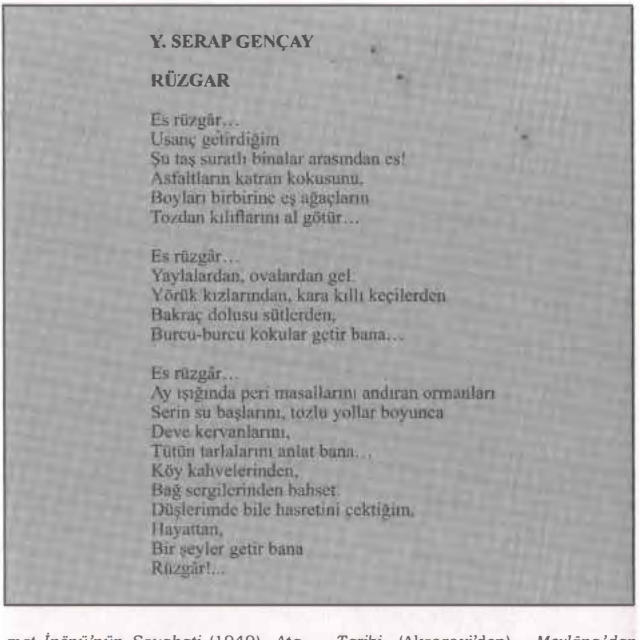
GENÇOSMAN, Kemal Zeki

Gazeteci-yazar (D. 1914, Ağın / Elazığ - Ö. 1 Ağustos 1982). İstanbul Erkek Lisesi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. *Vatan, Akşam, Ulus, Dünya* ve *Cumhuriyet* gazeteleri ile Ankara Ajansında çalıştı. Bir ara *Bayrak* adlı bir dergi çıkardı. İsviçre'deki Türk elçiliğinde basın ataşesi olarak görev yaptı.

ESERLERİ:

Uçuş (1947), *Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün Seyahati* (1949), *Atatürk Ansiklopedisi / Türkiye Cumhuriyeti Siyasî Tarihi* (4 cilt, Niyazi Ahmet Banoğlu ile, 1971), *Türk Destanları* (1972), *Türk İsimleri Sözlüğü* (1975), *50. Yıl* (1975), *Yakın Tarihimizde Rüşvet ve Yolsuzluk Olayları* (1976).

HAKKINDA: Birsen Pekçolak - Zeki Büyüktanır / Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları (2002).

GENÇOSMANOĞLU, Mehmet Nuri

Şair ve çevirmen (D. 1897, Ağın / Elazığ - Ö. 1976). İlköğrenimini Ağın'da, ortaöğrenimini Diyarbakır, Elazığ ve Konya'da tamamladı. Elazığ'da Mektübi Kaleminde mümeyyizlik, Nafia Fen Mekteb-i Alisinde (Yüksekokulunda) edebiyat öğretmenliği, Harbiye Nezaretinde memurluk, Tercüme Bürosu ve Türk Dil Kurumunda üyeliği yaptı. Sayıştayda çalışırken emekliye (1961) ayrıldı.

Yazıları Diyarbakır'da çıkan *Dicle* gazetesinde başlayarak Konya'da *Osmanlı, Ocak, Babalık, Yeni Fikir*; İstanbul'da *Donanma, Servet-i Fünün, Karagöz* gazete ve dergilerinde yer aldı. Kurtuluş Savaşı sırasında *Manzumetü'l-Aziz* ve *Şark* gazetelerinde başyazarlık yaptı, Yobaz imzası ile mizahî manzumeler yazdı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Kırkından Sonra / Gönül Sazı* (1939).

DERLEME: *Gönül Bahçesi* (1969).

ÇEVİRİ: *Anadolu Selçuklu Devleti Tarihi* (Aksarayi'den), *Mevlâna'dan Seçme Rubâîler* (1964), *Nükteler Bahçesi* (1969), *Mevlâna'nın Rubaileri* I-II/Tam Metin (1971, 1974), *Rubaileri II* (tam metin), *Baharistan* (Molla Camî'den, 1990), *Mahzen-i Esrar* (Nizamî'den), *Pendname* (F. Attar'dan), *Füsûsü'l-Hikem* (M. Arabî'den, 1990), *Şemsi Tebrizi'nin Konuşmaları* (Makalât-ı Şems, 2 cilt, Şems-i Tebrizî'den, 1974-1975), *Pendname/Öğüt Kitabı* (Ferîdeddin-i Attâr'dan, 1992).

Başka telif ve çeviri eserleri de vardır.

HAKKINDA: Şefik Can / Sayın M. Nuri Gencosman'ın Mevlâna Rubaileri Tercümeleri Hakkında (Mevlâna Güldestesi, 1965, 1965), Cevat Yıldırım / Bitmeyecek Öykü, Tasavvuf (Virgül, sayı: 28, Mart 2000), Ergun Kocabıyık / Tasavvuf Âleminin Baş Tacıdır İbn Arabî (Akşamlık, 18.10.2002).

GENÇOSMANOĞLU, Niyazi Yıldırım

Şair (D. 1929, Ağın / Elazığ - Ö. 21 Ağustos 1992, İstanbul). İlkokulu Ağın'da bitirdi. Ladik / Akpınar Köy Enstitüsünde başladığı ortaöğrenimini Akçadağ Köy Enstitüsünde tamamladı (1947). Çeşitli okullarda uzun yıllar ilkokul öğretmenliği ve müdürlüğü (1947-64) yaptıktan sonra İlköğretim Müfettişi (1964-66), Milli Eğitim Bakanlığı Şube Müdür Yardımcısı (1967-70), Şube Müdürü (1970-74),

Niyazi Y. Gençosmanoğlu

Genel Müdür Yardımcısı (1975), Devlet Kitapları Müdürü (1975-77), Türk Musikisi Devlet Konservatuarı Genel Sekreteri (1977-78) olarak görev yaptı. Kendi isteğiyle 1978'de emekli oldu. Emekliliğinden sonra *Türk Edebiyatı* dergisinde çalıştı (1978).

Şiirleri 1950'den itibaren *Orkun, Devlet, Defne, Yeni Fırat* (Elazığ), *Aras, Türkeli, Türk Edebiyatı* dergilerinde yer aldı. Nihal Atsız çizgisinde bir Türk milliyetçiliği anlayışıyla, genellikle İslâm öncesi Türk tarihini konu alan manzum destanlar yazdı.

ESERLERİ:

Bozkurtların Ruhu (1952), *Gençosman Destanı* (1959), *Kürşad İhtilali Destanı* (1969), *Malazgirt Destanı* (1971), *Bozkurtların Destanı* (1972), *Kopuzdan Ezgiler* (1973), *Salur Kazan Destanı* (1974), *Boğaç Han Destanı* (1977), *Destanlarda Uyanmak* (1983), *Destanlar Burcu* (1988), *Alperenler Destanı* (2002).

HAKKINDA: Mehmet Kaplan / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri (1973, s. 552-556), TBE Ansiklopedisi (2001), Birsen Pekçolak Zeki Büyüktanır / Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları (2002).

GENÇTÜRK, İsmail

Şair ve yazar. 1944, Sorgun köyü / Güdül / Ankara doğumlu. Hasanoğlan Atatürk İlköğretmen Okulundaki öğrenimi siyasal nedenlerle yarıda kaldı. Gazete ve dergilerde düzeltmenlik, bir süre de memurluk ve yayıncılık yaptı.

Şiirleri ve inceleme yazıları 1961'den itibaren *Çatı, İmece, Sesimiz* dergileriyle *Vatan, Ankara, Telgraf, Barış* gazetelerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

İNCELEME-GEZİ: *Orman ve Orman Köyleri* (köy notları, 1972)

ŞİİR: *Sevdamın Kızı* (1976), *Kara Kelepçe* (1977), *Öpücük Tarlası* (1979).

HAKKINDA: Hasan Hüseyin (Yeni Halkçı, Nisan 1977), Kemal Sülker (Vatan, Mayıs 1977), H. İ. Dinamo (Vatan, Ağustos 1977), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

GERAY, İsmail Cevat

Şehircilik uzmanı. 1930, İstanbul doğumlu. 1953'te Siyasal Bilgiler Fakültesini bitirdi. Ocak 1956'da Gündoğmuş kaymakamlığına atandı. Mart 1956'da Siyasal Bilgiler Fakültesi Şehircilik Kürsüsü asistanlığına getirildi. Bu bölümde öğretim üyeliği yaptı.

İsmail Cevat Geray

ESERLERİ:

Şehir Planlamasının Başlıca Tatbik Vasıtaları (1960), *Belediye Başkanları Hakkında Bir İnceleme* (R. Keleş ile, 1962), *Toplum Kalkınması Deneme Çalışmaları / Bünyan Örneği* (1967).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. VI, 1969).

GERÇEK, Rıza

Türk dili araştırmacısı. 1952, Erzincan doğumlu. İlk ve ortaokulu Erzincan'da, liseyi İstanbul'da bitirdi (1972). Liseyi bitirince otuz ay işçi olarak çalıştı. Daha sora, yükseköğrenimini İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde sürdürerek, bu bölümden mezun oldu. Fakültesinin çeşitli kademelerinde çalıştıktan sonra Türk dili okutmanı olarak görev yaptı.

ESERLERİ:

Türk Dili Ders Notları (2 cilt, 1994), *Türkçe Ders Notları* (1998), *Dilbilime Giriş* (1999), *Bildirinin İki Yüzü* (1999), *Yazınsal Göstergeler* (2000), *Gülüzar Ana Destanı* (2000).

Rıza Gerçek

GERÇEK, Selim Nüzhet

Yazar (D. 1891, İstanbul - Ö. 12 Aralık 1945). Abdülhak Şinasi Hisar'ın ağabeyi. Galatasaray Lisesi (1910) mezunu. Cenevre Üniversitesindeki öğrenimini yarıda bırakarak yurda dönüşünde gazetecilik ve tarih öğretmenliği, Basma Yazı ve Resimleri Derleme Müdürlüğünü kurup müdürlüğünü yaptı (1934). 1922'de *İleri* gazetesinde başlayarak tiyatro eleştirmeleri, basın tarihi üzerine incelemeleri ve bibliyografya yazılarını çeşitli gazete ve dergilerde yayımladı.

BAŞLICA ESERLERİ:

Türk Matbaacılığı (1926, *Türk Taş Basmacılığı* adıyla 2001), *Türk Temâşâsı* (1930), *Türk Gazeteciliği* (1931), *Türk Matbaacılığı ve Müteferrika Matbaası* (1939), *Tiyatro Tarihi* (Yunan-Latin Tiyatrosu, 1944), *Tiyatro Bilgisi* (1944), *İstanbul'dan Ben de Geçtim* (yay. Haz. Ali Birinci - İsmail Kara, 2001).

Selim Nüzhet Gerçek

HAKKINDA: Ali Birinci / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 14, 1996), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi-Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), İstanbul'dan Ben de Geçtim (yay. haz. Ali Birinci - İsmail Kara, Cumhuriyet Kitap, 14.12.2001), M. Türker Acaroğlu / İlk Derleme Müdürü Selim Nüzhet Gerçek (2002).

GERÇEKER, Mustafa Fehmi

Son devir Türk din ve devlet adamı (D. 1868, Mihaliç (Karacabey) / Bursa – Ö. 16 Eylül 1950, Bursa). Karacabey Rüştiyesini (1887) bitirdikten sonra İstanbul Koska'da Mustafa Çelebi Medresesinde öğrenim gördü. Ayrıca Fatih dersiâmlarından Alasonyalı Hacı Ali Zeynelâbidin Efendi'den icâzet aldı (1900-1901). Karacabey'de müderrislik ve evkaf komisyonu başkanlığı yaptı. İttihat ve Terakkiye üye oldu (1906). Aynı yıl ibtidâ-i hâric Bursa müderrisliği pâyesini aldıktan

sonra Karacabey müftülüğüne tayin edildi (1910). Ardından kendisine sırasıyla müsile-i Sahn (1915), müsile-i Süleymâniyye (1916) ve İzmir pâye-i mücerredi (1917) verildi. Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin Karacabey şubesini kurarak Milli Mücadele'ye katıldı. 23 Nisan 1920'de, Ankara'da açılış duasını yaptığı Büyük Millet Meclisine Bursa mebusu olarak girdi ve mebusluğu ölümüne kadar devam etti. İlk Büyük Millet Meclisi İcra Vekilleri Heyetinde Şer'iyye ve Evkaf vekili oldu (1920). Fevzi Paşa (Çakmak) başkanlığında kurulan İcra Vekilleri Heyetlerinde de aynı görevini korudu. Mustafa Kemal ve Fevzi Paşa'nın bulunmadığı zamanlarda İcra Vekilleri Heyetine başkanlık etti. Bu sırada Kuvâ-yi Milliye kurucularından olduğu için İstanbul Örfî İdare Mahkemesince idama mahkum edilenler listesinde yer aldı (1920). 1922'de Şer'iyye vekilliğinden istifa ederek Şer'iyyeye Evkaf encümenlerindeki çalışmalarını sürdürdü. Bazı tahkikat komisyonlarına başkanlık etti. Türkiye Büyük Millet Meclisi, yaptığı hizmetlere karşılık olmak üzere kendisine birinci dereceden emeklilik maaşı bağladı. Devrine göre sade bir Türkçe ile yazan Mustafa Fehmi, cuma hutbelerinin Türkçe okunması fikrini savunmaktaydı. Yayımlanmış olan mektuplarından 17 Mart 1928 tarihlisi, hutbe konusuna ayrılmıştır. Ayrıca devrin mecmualarında yayımlanan şiirlerinden orta derecede bir şair olduğu anlaşılmaktadır.

ESERLERİ:

Hilye-i Fahr-i Alem (1944), *Karacabey'den Ankara'ya* (1982).

HAKKINDA: Kadir Mısıroğlu / Kurtuluş Savaşında Sarıklı Mücahidler (1969, s. 305-306, 333), Cemal Kutay / Kurtuluş ve Cumhuriyetin Manevi Mimarları (1974, s. 179-182), Veli Ertan / Tarihte Şer'iyye Vekilleri-Mustafa Fehmi Efendi Hayat ve Siyaseti (Diyanet Dergisi, c. 7, 1991, s. 283-284), Veli Ertan / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 14, 1996, s. 27-28).

GERÇEKSÖZ, İsmail

Şair, gazeteci-yazar (D. 1925, İzmir - Ö. 4 Nisan 1980, İstanbul). İlk ve ortaöğrenimini babasının görevi nedeniyle çeşitli yerlerde yaptı. Ortaöğreniminden sonra okumaya imkân bulamadığından kendi kendisini yetiştirdi. Arapça ve Farsçayı basından öğrendi. Yerleştiği Bursa'da *Hâkimiyet* gazetesinin yazı işleri müdürlüğünü yaptı, kendisi de *Bursa Expres* gazetesini çıkarıp bu gazetede başyazılar yazdı. *İstanbul* gazetelerinin Bursa muhabirliğini yaptı.

1961'de gittiği Almanya'da işçi olarak çalışıp Türk işçi derneklerinin başkanlıklarında bulundu, çeviriler yaptı. Türkiye'ye 1976'da döndü. *Ortadoğu* gazetesinde çalışırken bir silahlı saldırı sonucu öldürüldü. Şiir ve yazıları, yukarda belirtilen gazetelerin dışında 1944 yılından sonra *Uludağ, Bizim Türkiye, Çatı, Şadırvan, Kaynak, Hisar, İstanbul, Millet* vd. gazete ve dergilerde yer aldı.

ESERLERİ (Şiir):

Âşık Sazından Şiirler (1944), *Bursa'nın Destanı* (1951), *Yaşayan Ağaç* (1952), *İkinci Dönüş* (1972).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 3, 1979), TBE Ansiklopedisi (2001).

GERÇEL, Alim

Şair ve yazar. 1947, Kayseri doğumlu. Ankara DMMA İnşaat Bölümü mezunu. Ticaretle uğraştı, ayrıca dergicilik, gazetecilik, Kayseri Bölgesi voleybol ajanlığı, uluslararası güreş ve voleybol hakemliği yaptı. Ocak 1978'den itibaren Kayseri Kültür Derneği adına *Erciyes* dergisini (25 sayı) çıkardı. Derginin sahipliğini daha sonra bir arkadaşına devretti. Daha sonra *Bizim Gençlik* ve *Çemen* (2000) dergilerini yayımladı. *Kayseri Şairler Antolojisi* adlı bir seçkisi ile folklor araştırmaları alanında eserleri vardır.

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002).

Hüsrev Gerede

GEREDE, Hüsrev

Asker, devlet adamı (D. 1886, Edirne - Ö. 1962, İstanbul). Harp Akademisini 1908 yılında kurmay yüzbaşı olarak bitirdi. Birinci Dünya Savaşı'nda Şark Cephesi'nde görev aldı (1914-17). Daha sonra Mustafa Kemal Paşa'nın kurmay heyetinde istihbarat ve siyasi şube müdürlüğü yaptı (1919). Meclis-i Mebusan üyeliğine seçildi ve İstanbul'un işgali üzerine Ankara'ya geçerek Trabzon Milletvekili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışmalarına katıldı.

Gerede soyadı, kendisine Atatürk tarafından, Bolu İsyanı'nın bastırılmasında gösterdiği başarıdan dolayı verildi. Cumhuriyet döneminde askerlikten ayrılarak, Budapeşte, Sofya, Tahran, Tokyo, Berlin ve Rio de Jeneiro büyükelçiliklerinde bulundu. Elçilik görevlerinde Türk-Japon ve Türk-Alman dostluğunun güçlenmesine çalıştı. 1934-36 yıllarında Urfa, 1942-47 yıllarında Sivas milletvekiliydi.

ESERLERİ:

İran Hatıratı, Harp İçinde Almanya ve Atatürk ve İnkılap Hatıratım, Hüsrev Gerede'nin Kurtuluş Savaşı Anıları (yay. haz. Sami Önal, 2002).

HAKKINDA: İş'te Kitap (Bahar 2002), Oylum Yılmaz / Hüsrev Gerede'nin Anıları (Radikal Kitap, 26.11.2002), Sami Önal / Hüsrev Gerede'nin Kurtuluş Savaşı Anıları (2002).

GEREZ, Jozef Habib

Şair ve resam. 14 Haziran 1926, İstanbul doğumlu. Asıl adı Yusef Gerez. Habib Gerez imzasını da kullandı. Kabataş Lisesi (1950) mezunu. İÜ Hukuk Fakültesindeki öğrenimini sağlık sorunu nedeniyle tamamlayamadı. 1961-96 yılları arasında Hahambaşı David Asseo'unun özel kalem müdürlüğünü yaptı. Yazılarında, tıpkı İsak Ferera gibi, Türk Musevilerinin Türkçe konuşup yazmalarını teşvik etti. Çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü. Türk Basın Birliği, Türkiye Turizm Yazarları ve Gazetecileri Turizm Tanıtma Derneği üyesi, merkezi Napoli'de bulunan Accademia d'Europa'nın Türkiye fahri temsilcisidir.

Şiirleri İtalyancaya ve Fransızcaya çevrildi. Çok sayıda resim sergisi açtı. 1979, 1985 ve 1993 Accademia Internazionale di San Marco Şiir Ödülünü, 1980 Centro d'Arte La Prora ve Movimento Aristico Nazionale "Plurismo" Şiir Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gönülden Damlalar* (1952), *Renklerin Akımı* (1954), *Savrulun Zaman* (1955), *Meyhaneden Çıkan Kral* (1956), *Acılı Bitimler* (1960), *Seni Yaşamak* (1963), *Dar Açılar* (1965), *Ölü Nokta* (1966), *Arayış İçinde* (1967), *Büyük Güzel* (1969).

DENEME-İNCELEME: *Yaşamın Tadı Tuzu Sanat* (1998), *Rüzgâra Söylenenler* (1998).

ANTOLOJİ: *Başını Alıp Giden Dünya* (1970), *Gökyüzüne Güle Güller* (1986), *Yaşama Sevinci* (1983), *Yaşamın Ayak İzleri* (1998).

HAKKINDA: Orhan Scyfi Orhon / Güzel Türkçe (Zafer gazetesi, 7.10.1956), - Acılı Bitimler (Havadis, 31.1.1961), - Bir Türk Musevi Şair! (Adalet, 10.2.1963), Kaya Özsezgin / Türk Plastik (1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

Hâluk Gerger

GERGER, Hâluk

Yazar. 1948, Ankara doğumlu. Beyrut Amerikan Üniversitesi mezunu. Yüksek lisansını ABD'de The Johns Hopkins Üniversitesinde uluslararası ilişkiler dalında yaptı. Stockholm ve Oxford üniversitelerinde lisans üstü eğitim gördükten sonra doktorasını Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde tamamladı. Bu fakültede bir süre öğretim üyesi olarak çalıştı. YÖK Yasası yürürlüğe girince görevine son verildi (1982). *Hürgün* ve *Demokrat İzmir* gazetelerinde fıkra yazarlığı yaptı. Yazıları ayrıca *Arayış, Yeni Gündem, Bilim ve Sanat, Gün, Dış Politika , Hayat ve Sanat* vd. dergilerde yer aldı. Almanya Darmstadt Teknik Üniversitesi (Yaz 1996, 1999) ile Darmstadt Uygulamalı Bilimler Üniversitesi'nde (Yaz 2002) misafir öğretim üyeliği yaptı. *Özgür Gündem, Özgür Politika, Özgür Bakış* gazetelerinde köşe yazıları yazdı.

Gerger, uluslararası sorunlarla ilgili yazı ve incelemeleriyle tanındı. Yazılarından dolayı birçok kez hakkında soruşturma açılarak hapse konuldu. 1995 Yazarlar Birliği Düşünce Özgürlüğü Ödülü, 1994 ve 1998 Çağdaş Gazeteciler Derneği İnsan Hakları Ödülü, 1996 Hellman-Hammett Ödülü sahibidir. Körfez Savaşı Savaş Suçları Mahkemesi (Ramsey Clark Mahkemesi) ve İnsan Hakları Derneği (kurucu) üyesidir. Ayrıca Uluslararası PEN'in Avusturya, Kanada, İngiltere, İsveç onursal üyesidir.

ESERLERİ:

Soğuk Savaştan Yumuşamaya (1980), *Mayınlı Tarlada Dış Politika* (1983), *Nükleer Tehlike* (1984), *Yıldız Savaşları: Teknolojisi, Sorunları, Tehlikeleri* (1985), *Barış Seçkisi* (Der. 1986), *O Yıllar* (1986), Emekçiye Mektuplar I:Türkiye'nin Düzeni ve Kürt Sorunu (1994), *Emekçiye Mektuplar II: Yeni Dünya Düzeni Türkiye ve Sosyalizm* (1994), *Türk Dış Politikasının Ekonomi Politiği: Soğuk Savaştan Yeni Dünya Düzenine* (1998), *Kan Tadı: Belgelerle ABD'nin Kara Kitabı* (2003), *ABD-Ortadoğu-Türkiye* (2006).

HALUK GERGER

BÜYÜK ORTADOĞU PROJESİ: ABD'NİN HEGEMONYA ARAYIŞI

Amerikan tarihinde, 11 Eylül sonrası saldırganlıkta görüldüğü ölçüde, değerler boyutunu bu denli ihmal edip de sadece askeri zora bel bağlayan bir yöneliş pek görülmemişti. Askeri alandaki rakipsiz üstünlük, ideolojik-politik tek merkezlilik avantajı, içerde şoven militarizmi besleyen tepkiler, küreselleşme sürecinin yarattığı varsayılan global değerler standartlaşmasına duyulan güven ve Soğuk Savaşı kazanmada Reagan'ın güç politikasının belirleyici olduğuna duyulan inanç gibi faktörlerin yarattığı fırsat algılamasıyla imparatorluk ihtiraslarına gem vuramayan bir ekibin öncülüğünde salt şiddetin gücüne dayalı strateji Bush yönetiminde yürürlüğe konuldu. Bu stratejinin doğal bir başka parçasıysa, geleneksel ittifaklardan koparılmış bir tekyanlılığı içermesiydi. Artık Batı Avrupa'lı müttefiklerle ya da Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşlarla işbirliği en alt düzeye indirilecek ya da hatta gerektiğinde askıya alınabilecekti. En fazla, ihtiyaç duyulduğunda, tetikçilerle iş yapılacaktı. (...)

Bugün ABD, Irak'ta, kendi başına yeterli olmadığını gördüğü zor ve güç uygulamalarının yanına rıza üretme mekanizmalarını (kuşkusuz Makyevelist hile ve desiselerle birlikte) da devreye sokmaya çalışıyor. Bunu da, "Amerikan (kapitalist/emperyalist Batı) değerlerinin orada bir biçimde içselleştirilmesi, yani sosyalizasyon ve en azından küreselleşme merkezlerine bağlı bir seçkinler gurubunca benimsenmesi yoluyla yapmaya çabalıyor. Bu türden bir "değerler hegemonyası"yla hakimiyetini pekiştirmek, "organik" yani nisbeten yapısal ve dolayısıyla da kalıcı hale getirmek istiyor. (...)

BOP, salt şiddete dayalı saldırganlığının yıkıntıları altında kalan, Irak direnişi ve dünyadaki yalnızlığı karşısında bocalayan, insanın dünyanın en güçlüsü de olsa savaş makinası ve teknoloji karşısındaki nihai üstünlüğünü bir kez daha yasayarak gören Amerikan yönetiminin bir yöntem arayışı çıpuşunun ürünü olarak, bir başka imkansızın peşinde koşması olarak ortaya çıkmıştır. Zoru besleyen ve ondan beslenme durumunda olan başka (sosyal, kültürel, ideolojik, ekonomik, vb.) araçları da kullanarak uğursuz hesaplarını gerçekleştirmeye çalışıyor ABD. Buna karşı nasıl bir tavır alınması konusu bu yazının konusu değil. Ama şu kesinlikle söylenebilir ki, ABD'nin döktüğü kandan oluşan bataklıkta boğulması kaçınılmazdır. İkinci Dünya Savaşı'ndan buyana şirketleri, filoları ve tetikçileriyle (Türk militarizmi/İsrail Siyonizmi/Arap İşbirlikçiliği) bölgeyi kuşatmış bulunan, bu kez, bölgenin kalbine, Bağdat'a yerleşmiştir ama aynı anda stratejik/nesnel konumlanış bakımından bölge halkları tarafından kuşatılmış hale gelmiştir. Biliyoruz ki, akrepler, etrafları, içinden çıkamadıkları bir biçimde alevle kuşatıldığında kendikendilerini sokarlar.

HAKKINDA: Ragıp Duran / Haluk Gerger, Türk dış politikasına bakıyor (Cumhuriyet Kitap, 15.10.1998), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999).

GERGER, M. Emin

Araştırmacı-yazar. 1966, Gerger / Adıyaman doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Gerger'de yaptı. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesini bitirdikten (1988) sonra Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Tarihi Anabilim Dalında yüksek lisans öğrenimi gördü. 1983'ten itibaren *Yeni Devir, Milli Gazete, Zaman* ve *Akit* gazeteleri ile *Cuma* dergisinde araştırma yazıları yayımlandı.

ESERLERİ:

Demokrasi Halkın İradesi mi?, Ayağma Zincir Vurmak Niye?, Din, Siyaset ve Laiklik, Tanzimat'tan Avrupa Topluluğuna Türkiye, Neden İslâm'a Saldırıyorlar?, İzmirlerin Çöküşü ve İslâm'ın Yükselişi, İnönü-Menderes Mücadelesi, Kars'tan Karabağ'a Ermeni Vahşeti, Nasıl Bir Dış Politika (derleme), *Türkiye'de Din Özgürlüğü, Belediyelerden İktidara Refah* (1996), *Tarihten Bugüne İstanbul Kütüphaneleri, İkinci Abdülhamid'in İslâmı Korumadaki Kudreti* (1998), *Kanuni Devrinde İstanbul'un Dini ve Sosyal Durumu* (1998), *Örtülen Hakikat* (2005).

HAKKINDA: M. Emin Gerger / Kanuni Devrinde İstanbul'un Dini ve Sosyal Durumu (1998).

GERMAN, Tülay

Yazar. 1935, İstanbul doğumlu. 1956'da Üsküdar Amerikan Kız Lisesini bitirdi. Cazla başlayan müzik hayatı, Erdem Buri'yle karşılaştıktan sonra türküyle devam etti. 1966'da

Paris'e yerleşti. Popüler müzikle uğraştı. Edebiyatla da yoğun olarak ilgilendi.

ESERLERİ:

ROMAN: *Erdemli Yıllar* (1996).

ANI: *Düşmemiş Bir Uçağın Kara Kutusu* (2001)

HAKKINDA: Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001), Virgül (sayı: 43, Eylül 2001).

GERMANER, Ali Teoman

Heykeltraş, öğretim üyesi. 1934, İstanbul doğumlu. Aloş Germaner takma adını kullandı. 1949-54 yılları arasında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Heykel Bölümünde Rudolp Belling, Zühtü Müridoğlu ve Hadi Bara'nın atölyelerinde sanat öğrenimi gördü. 1960'ta Fransız hükümetinin bursuyla Paris'e gitti. 1961-65 yılları arasında École des Beaux-Arts'da bulundu. Collamarini'nin atölyesinde heykel, W. S. Hayter'in atölyesinde gravür çalıştı. 1965 yılında Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Heykel Bölümüne öğretim üyesi olarak atandı. 1970'te doçent, 1976'da profesör oldu. İlk sergisini 1952'de İstanbul'da açtı. 1968'de 29. Devlet Resim Heykel Sergisi yarışmasında ödül aldı. 1972 İstanbul Fatih Anıtı Proje yarışmasında birinci oldu. *Aloşname* (1999) adlı basılı bir eseri vardır.

GERMANER, Semra

Sanat tarihçisi. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi yüksek resim bölümü (1967) mezunu. 1968-73 yılları arasında Université de Paris I Sorbonne Institut d'Art et d'Archéologie'den Sanat Tarihi ve Çağdaş Sanat dalında lisans ve yüksek lisans yaptı. 1979'da İTÜ Mimarlık Fakültesinde *"Son Osmanlı Dönemi İstanbul Ahşap Konutlarında Cephe Bezemeleri"* konulu tezle doktor unvanı aldı. 1985'te doçent, 1992 yılında ise profesör oldu. 1974'ten itibaren Mimar Sinan Üniversitesinde öğretim üyeliği yaptı. 1995'te Mimar Sinan Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü başkanlığına getirildi. Ortaçağlardan 19. yüzyıl sonuna kadar Batı sanatı, Çağdaş Sanat, 19. yüzyıl Osmanlı sanatı ve mimarlığı, çağımız Türk resmi konularında çeşitli makaleleri, ulusal ve uluslararası kongrelerde bildirileri vardır.

ESERLERİ (Araştırma):

Oryantalizm ve Türkiye (Zeynep İnankur ile, 1989), *18. Yüzyıl Avrupa Resmi-Anlatımı Biçimlendiren Etmenler* (1996), *1960 Sonrası Sanat: Akımlar Eğilimler Gruplar Sanatçılar* (1997).

HAKKINDA: Semra Germaner / 1960 Sonrası Sanat: Akımlar Eğilimler Gruplar Sanatçılar (1997).

GEVGİLİLİ, Ali

Gazeteci-yazar. 1938, İzmir doğumlu. İzmir Özel Türk Koleji (1955) mezunu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesindeki öğrenimini tamamladı. *Ege Ekspres* (1954) gazetesinde başladığı gazeteciliğini İstanbul'a gelerek *Yeni İstanbul* (1955), *Vatan* (1956-62), *Milliyet* (1963-80) gazetelerinde sürdürdü. İstanbul Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulunda öğretim elemanı olarak (1987) görev aldı.

Milliyet gazetesinde ekonomik konularda yazılar yazdı. Aynı gazetede düşünce, siyaset ve sanat insanlarının katılımıyla oluşturduğu "Düşünenlerin Forumu" tartışma-söyleşi köşesini yönetti. Sinema eleştirileri ve çeşitli konulardaki inceleme yazıları ayrıca *Vatan*, Tarık Dursun K. ile çıkardığı *Yedinci Sanat*, *Yeni Sinema* (1960-62) ve *Yeni Dergi*'de yayımlandı.

ESERLERİ:

Atatürkçü Dış Politika NATO ve Türkiye (1968, Ali Halil adıyla), *Türkiye'de Kapitalizmin Gelişmesi ve Sosyal Sınıflar* (1973), *Türkiye'de 1971 Rejimi / Tarım Toplumundan Sanayi Toplumuna Geçiş Aşaması* (1973), *Yükseliş ve Düşüş* (Türkiye Tarihi, 1981), *Türkiye'de Yenileşme Düşüncesi, Basın ve Atatürk* (1983).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999).

GEVGİLİLİ, Elif

Şair. 1963, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünden mezun oldu. 1980 kuşağı içinde yer aldı. Yazın dünyasında şiirleriyle tanındı. Şiirlerinde İkinci Yeni Akımı çizgisini sürdürdü. 1981'den itibaren şiirleri *Yazko Edebiyat*, *Varlık*, *Adam Sanat* gibi dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ (Şiir):

Düş İzi (1992), *New York Çıkmazları* (2000).

HAKKINDA: Mustafa Sever / Divan'dan Günümüze Türk Kadın Şairler Antolojisi (1993), Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001).

ELİF GEVGİLİLİ

SONBAHAR

Sessizlik
Hüznün senfonisi..
Sen
"belki O"
bekleyiş?...
Su
"Tarihi varlığın"
Şimdi bulut!
Yok olan "Hiç"lerin
Var olmaz "Hiç oluşu"

Demiş ya düşünür:
Uzun Yok'luk serüveninde
Hep Sonbahar...

GEVHERİ

BUGÜN BEN BİR BAĞA GİRDİM

Bugün ben bir bağa girdim
Ne bağ duydu ne bağbancı
Gülün şeftalisin derdim
Ne bağ duydu ne bağbancı

Bağın duyarından aştım
Kırmızı gülüne koştum
Öptüm sardım helallaştım
Ne bağ duydu ne bağbancı

Bağın kapısını açtım
Sanasın cennete düştüm
Doldurdum badesin içtim
Ne bağ duydu ne bağbancı

Seherin tan yeri attı
Bülbül elvan elvan ötü
Gevheri yükünü tuttu
Ne bağ duydu ne bağbancı

GEVHERİ

Saz şairi (D. ?, İstanbul - Ö. 1737'den sonra). 17. yüzyılda Kırım'da doğduğu tahmin ediliyor. Âşık Ömer ile birlikte 17. yüzyılın öndc gelen saz şairlerindendir. Asıl adı Mehmet'tir, bazı kaynaklarda Mustafa bazılarında Ali olarak geçmektedir. Hayatı hakkında yeterli bilgi bulunamamıştır, şiirlerindeki ipuçları da bu bakımdan yeterli değildir. Öncekilerden farklı bilgiler ortaya atan Nihad M. Çetin'e göre, Amasya'nın Gümüş kasabasında bulunan gümüş madeninde maden eminliği görevini yürüttü. Ancak bunun bir başka Gevheri olma olasılığı göz önünde bulundurulmalıdır.

Şiirlerinden, oldukça iyi bir medrese öğrenimi gördüğü ve çoğunlukla İstanbul'da yaşadığı anlaşmaktadır. Müstakimzade *Tuhfe-i Hattatin*'de onun şair ve hattat Mehmet Bahri Paşa'nın (Ö. 1700) divan kâtipliğini yaptığını yazılıdır. Bir süre Şam ve Bağdat'ta görevli kaldığı da bilinir. Tameşvarlı İbrahim Naimeddin *Hadikatü's-Şüheda* adlı eserinde, Gevheri'nin şiirlerinin 1714'lerde serhadlerde söylenmekte olduğunu kaydetmektedir. Bir şiirini Kırım Hanı I.

GEVHERİ

İSİMSİZ

Müştak idi âlem yüzün görmeğe
İzzet ile Han-ı âlişân geldi
Bizzat payitahta yüzün sürmeğe
Taht-ı devlet ile kâmrân geldi

Fahr-i âl-i Cengiz Han-ı mükerrem
Mehabette Ali sehâda Hâtem
Çıktı İstikbâle Sadr-ı muazzam
İzz ü ikbâl ile hem inân geldi

Kahraman bakışlı Neriman-sîrat
Gelince cihana doldu meserret
Kılmakta tedbiri def-i mazarrat
Dâmen-i hemmete dermiyân geldi

Acep yüzü nurlu pir-i mübârek
Ömrünü mezîd ede Hak tebârek
Tir ü kemânından işbu âne dek
Aduvdan nidây-ı el-aman geldi

Hudâ nusret verse islâm askeri
Ursalar düşmana tig ü teberi
Sene bin yüz tarihinde Gevherî
Padişâha Selim Giray Han geldi
(*Büyük Türk Klasikleri Ansiklopedisi*, c. 6, 2004)

Selim Giray'ın İstanbul'a gelişi (1688-89) münasebetiyle yazdığı, hayatının daha çok Rumeli, Şam, Arabistan yörelerinde geçtiği biliniyor. Ayrıca Anadolu, Suriye, Arabistan ve Rumeli'yi dolaştı.

Divan ve müstezatların çok yer tuttuğu şiirlerinden gezginci, yoksul bir hayat sürdüğü anlaşılan Gevherî, asıl başarısını aşık tarzında söylediği şiirleriyle göstermekle birlikte, aruz ölçüsüyle Divan tarzında şiirleri de yazmış, şiirleri geniş çevrelerde sevilerek okunmuştur. Koşma, türkü ve manileriyle ünlüdür. Şiirlerinin pek çoğu bestelidir. Şiirlerinde epeyce yabancı sözcük, tamlama ve divan mazmunu kullandı. *Divan*'ında dili oldukça ağırlaşıp, klasik edebiyatımızın o yüzyıldaki bütün dil özelliklerini gösterir. Şiirlerini yazarken diğer saz şairleri gibi gelenekten faydalanan Gevherî vezin, kafiye ve şekil gibi dış unsurlardan ustaca faydalandı. Gördüğü eğitimin de etkisiyle şiirlerinde yazı diline oldukça yaklaşan bir dil kullandı. Sosyal konulara pek yer vermedi, onda en önemli tema aşktır. Aşkın peşine düşerek daima ebedi güzelliği aradı. Birçok şiiri bestelendi.

Gevherî müzikle de ilgilendi. Fuzulî gibi bazı Divan şairlerinin etkisi altında kaldı; ancak kendisinden sonraki pek çok şairi de etkiledi, bunların çoğu ona nazireler yazdı. Şiirlerinde başta sevgi olmak üzere hasret, ayrılık ve gurbet gibi konuları işledi. Bazı şiirlerinde Avusturya seferleri gibi tarihi olaylar çok yer tuttu. Din ve tasavvufî konulara girmedi, herhangi bir tarikata bağlı değildi. Şiirleri, 18. yüzyılın ikinci yarısından 20. yüzyılın başlarına kadar Anadolu, Rumeli ve Azerbaycan'da sevilerek okundu, çeşitli mecmua ve cönklerde yer aldı. Gevherî'nin şiirleri ilk defa Sadettin Nüzhet Ergun tarafından derlenerek *Gevheri* (1928) adıyla yayımlandı.

"Koşma ve semailerinde o dönemdeki halk Türkçesinin zenginlik ve incelikleri görülürken aruzla yazdığı divan, kalenderi, gazel ve müstezadlarda dilinin aynı derecede zengin olduğu söylenemez. Onun şiirlerinde görülen terkipler yaşadığı dönemdeki diğer halk şairlerinde olduğu gibi divan edebiyatının etkisinde kalmasından ileri gelmektedir. Bu etki şairin sık sık kullandığı teşbih ve mecazlarda da kendini gösterir. Ancak divan edebiyatı nazım şekilleriyle yazmış olan diğer halk şairleri gibi Gevherî'nin şair kişiliğini de daha çok aşık tarzı şiirlerinde aramak gerekir. Gevherî'nin şiirlerinde süratli, kontrolsüz ve kolay yazmaktan ileri geldiği tahmin edilen kusurlara sık rastlanmaktadır. Kafiyelerin zayıf oluşu, durak hataları ve ölçünün tam teşkil edilemeyişi bu hataların başlıcalarıdır. Bunların bir kısmının müstensihlerden kaynaklandığı kabul edilse bile çoğunun şaire ait olduğu muhakkaktır. Hece vezniyle yazdığı şiirler çağdaşı olan Karacaoğlan ve Aşık Ömer'in şiirleriyle karşılaştırıldığında bu durum daha açık bir şekilde görülür." (Nurettin Albayrak)

GEVHERİ

SAKINURUM

Elâ gözlü nazlı dilber
Seni kandan sakınurum
Kandan değil hey efendim
Seni candan sakınurum

Gevheri der ben bir merdim
Yüreğimden çıkmaz derdim
Sen bir kuzu ben bir kurdum
Seni benden sakınurum

O yana bu yana bakma
Beni ateşlere yakma
Elini koynuna sokma
Seni senden sakınurum

HAKKINDA: Sadettin Nüzhet Ergun / Gevherî (1928), M. Fuad Köprülü / Gevherî (1929), M. Halit Bayrı / Âşık Gevherî (1958), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (1983), Prof. Dr. Şükrü Elçin / Gevherî Divanı (1984), Nihad Çetin / Gevherî'ye Dair Birkaç Not (Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu'na Armağan, 1991), Burhan Kaçar / Gevherî Divanı: Metin Tahlili (MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü doktora tezi, 1995), Mehmet Aydın / Türk ve Dünya Edebiyatından Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (1995), Nurettin Albayrak / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 14, 1996, s. 43-44), Saim Sakaoğlu / Büyük Türk Klasikleri (c. 6, 2004, s. 92).

Müjdat Gezen

GEZEN, Müjdat

Oyuncu ve gülmece yazarı. 29 Ekim 1943, İstanbul doğumlu. Ortaöğrenimini tamamladıktan sonra İstanbul Belediye Konservatuarı Tiyatro Bölümünde okudu. 1960 yılından itibaren İstanbul Şehir Tiyatroları, Ulvi Uraz, Gülriz Sururi Engin Cezzar vd. özel tiyatrolarda sahneye çıktı. Sinema filmlerinde oyunculuk, sahnede ve TV kanallarında sunuculuk yaptı. 1983'te Kandemir Konduk'la birlikte Güldürü Üretim Merkezi adlı şirketi kurup yönetti. MSM Vakfı Başkanı olarak İstanbul Kadıköy'deki Müjdat Gezen Sanat Merkezini yönetti. Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

İlk yazısı 1953'te *Doğan Kardeş* dergisinde yer almıştı. *Milliyet Çocuk, Milliyet Mizah, Cumhuriyet, Güneş, Gümgüm, Fırt* gazete ve dergilerinde gülmece yazıları çıktı. Ayrıca radyo ve TV için skeçler, senaryolar, hikâyeler yazdı, oynadı ve yönetti. 12 Eylül döneminde *Dizelerle Nazım Hikmet* adlı oyunu nedeni ile bir süre tutuklanmıştı.

ESERLERİ:

Kuzucuk (1975), *Dizelerle Nazım Hikmet* (1978), *Köşeyi Dönen Adam: Eşeğin Karnındaki Elmas* (1982), *Ustaların* (1982), *Bir Bulut Olsam* (1982), *25 Soruda Meddah* (1982), *Uçurtma* (1982), *Aptal Hamdi* (1982), *Evde Karagöz* (İngilizce, Fransızca, Almanca, 1982), *Bisiklet Geldi Pompa Yok* (1984), *Acaip Şiirler Antikalojisi*

MÜJDAT GEZEN

İLKE

İlkelerin olacak.
Seni satın alamayacaklar.
Aptalların uydurduğu
Atasözlerine inanmayacaksın:
"Paranın satın alamayacağı yoktur."
"Herkesin fiyatı vardır."
gibi sözlere kanmayacaksın.
Onurunla
kimliğinle
ve beyninle
akıllı yaşayacaksın.
Üreteceksin
seveceksin
sevileceksin
inançlarının arkasında duracaksın
sevgilerin karşılıksız,
yardımların gizli olacak.
Seni attan, ottan ayıran özelliğin
farkına varacaksın.
Çünkü sen insansın
ve bunu yakaladığın gün
bembeyaz yaşayacaksın.

MÜJDAT GEZEN

CAN

Bir can gittiğinde
canım gider.
Öylece durur kalırım.
Yeni bir can arar yüreğim
gelir diye beklerim
aldanırım.
Ben
öyle candanım ki canlara
tüm canlar benim sanırım.

MÜJDAT GEZEN

ANNEANNEM

Ben küçükken
pencereden bulutlara bakardım
Anneannem çok bilgili kadındı.
Merakla kulağına sorardım:
"Bulutlar nereye gidiyor anneanne?
Beni yanıtlardı bilgece:
"Evlerine gidiyorlar. ..
Ah anneanne
ne bilgili kadındın.
Baş ucumda duruyor beni
leğende yıkadığın
hamam tasın
Anneannem,
kim bilir şimdi sen
hangi buluttasın?

(1984), *Aptal Hamdi Bizi Güldürüyor* (1990), *Aptal Hamdi Zor Durumda* (1990), *Aptal Hamdi Avustralya'da* (1990), *Babam* (1991), *Komikler Ağlamaz* (1991), *Sak Üstünde Damdağan* (1992), *İstanbul Müzikali* (1994), *İki Buçuk Lira İçin* (1995), *Ç. Arkadaşım Aziz Nesin* (1995), *Yuvarlak* (Sandor Amalyel adıyla), *Hamlet Efendi ve İstanbul Müzikali* (1995), *Gırgıriye, Ben Çocukken* (1996), *Oyuncunun El Kitabı* (1999), *Türk Tiyatrosu Kitabı* (1999), *Hamlet* (Shakespeare'den uyarlama, 2000), *Müjdat Gezen'den Fıkralar, Oyunculuk Eğitimi* (2001), *Şiirim Geldi Bırakın Beni* (2002), *Meşhur Yenikapı Cinayeti* (2004).

HAKKINDA: Virgül (sayı: 18, Nisan 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Gülce Başer / Söyleşi (Varlık Kitap, Haziran 2004).

GEZER, Hacer

Şair, oyuncu. 1947, Emet / Kütahya doğumlu. Memur çocuğu olması dolayısıyla, yurdun birçok şehirlerinde bulunma fırsatı yakaladı. On beş yıl trikotaj üzerine çalıştı. Çeşitli sanat dallarıyla ilgilenerek şarkı sözleri yazdı, sinema filmlerde oyuncu olarak görev aldı. "Iraz Ana" rolünü oynadığı "Bir Göçer Dansı" adlı kısa metrajlı film, Altın Portakal Film yarışmasında 118 film arasında 13 film arasına girdi. Ayrıca komedi dizisi "Bitirimler"de, iki tiplemeyle rol aldı. Yaşamını ve çalışmalarını Alanya'da sürdürmektedir. Şiirleri Salihli *Bizim Ece* antolojileri ile Çorlu Yazarlar Topluluğu, Trakya Altın Kalem, *Simav Anadolu* gazete ve dergilerinde yayımlandı. Şiirlerinin bir bölümünü 2002 yılında *Sevgi Şiirleri* adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Ahmet Otman / Bizim Ece Şairler Antolojisi (2005).

GEZER, Nadir

Öykü ve roman yazarı. 19 Mayıs 1930, Eymir köyü / İnegöl / Bursa doğumlu. Eymir Köyü İlkokulu (1945), Arifiye Köy Enstitüsü (1952), Gazi Eğitim Enstitüsü Fen Bölümü (1954) mezunu. İngiltere'de iki yıl dil öğrenimi gördü (1966-68). Çorum (1952), Derik / Mardin (1954-55), Beşikdüzü / Trabzon (1956-59), Demirci / Manisa (1959-62), İnegöl / Bursa (1962-68), Diyarbakır (1968-71), Bursa'daki (1971-80) MEB'e bağlı köy ve merkez okullarında öğretmenlik yaparak emekli oldu. Türkiye Yazarlar Sendikası, Edebiyatçılar Derneği, Dil Derneği, Atatürkçü Düşünce Derneği üyesidir.

İlk şiiri "*Son Yolculuk*", 1968 yılında *Sorunlarımıza Işık* adlı bir ga-

Nadir Gezer

zetede (İnegöl); ilk öyküsü de Fakir Baykurt'un tanıtıcı bir yazısıyla birlikte *Türk Dili* dergisinde (sayı: 330, Mart 1979) yer aldı. Diğer ürünlerini *Türk Dili, Edebiyat '81, Dönem, Kıyı, Yaba-Öykü, Kıyı, Damar, Cumhuriyet Kitap, Dünya Kitap, Biçem, Yeni Biçem, Çağdaş Türk Dili, Yaklaşım, Cumhuriyet*'te ve Bursa'daki yerel gazetelerde yayımladı. *Hanife Nine'den Öyküler* adlı kitabıyla Nevzat Üstün 1981 öykü birincilik ödülünü aldı; *Boşlukta Adam* adlı romanıyla 1990 Ferit Oğuz Bayır ödülünde mansiyon, 2001'de ÇGD Bursa Şubesi Eğitim Ödülü kazandı. Bir değerlendirmesinde Doğan Hızlan, Gezer'in köy hikâye ve romanlarında rastlanan konulara "*yeni boyutlar, yeni tadlar, yeni insancıl yaklaşımlar*" getirdiğini vurguladı. Gezer, öykü tekniği üzerine düşüncesini "artık çağdaş öykücülükte serim, düğüm, çözüm gibi bağlamların aşıldığı kanısındayım. Bence şiirsel anlatı, öykünün özünü oluşturur. Öykünün niçin ve nasıl yazıldığı önem kazanıyor artık." (Yaba-Öykü, sayı: 16) diyerek açıklar.

"*Nadir Gezer gerçekçi bir sanatçı. Gerçeği dile getirmeyi sanatının önüne amaç olarak koyuyor. (...) Yaşanmış ve yaşanmakta olan toplumsal sorunları öykülerin çıkış noktası yapıyor. Fakat toplumsal sorunları anlatacağım diye insan gerçeğinden uzaklaşmıyor. Öykülerde toplum-birey ilişkisi çelişki ve karşıtlık temelinde yükseliyor.*" (Nazım Kutlu)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Hanife Nine'den Öyküler* (1981, dört yeni öykü ekiyle ikinci basımı 1995), *Yürüyen Gece* (1988), *Puslu Hüzün* (1989), *Kırılgan Umutlar* (1998), *Şenlet Öğretmenin Destanı* (2000).

ROMAN: *Boşluktaki Adam* (1990), *Aydınlığa Yürüyenler* (1993), *Yalnız Adamın Düşleri* (2000).

ŞİİR: *Karbeyazı Geceler Üstüne* (2000).

NADİR GEZER

VARAVARA

"Ona için"

Onu "Varavara!.." diye çağırırdı herkes, "Varavara!.." Onun gerçek adı çoktan unutulmuş, yalnızca Varavara'sı kalmıştı geriye. Ona yakışanı da o olmuştu.

İnsanlardan kaçardı Varavara!.. Bu kaçışta insanları bağımlaştıran birtakım kaprislerden kaçış gibi gelirdi insana. Çoğu kez insanı çirkinleştiren para tutsaklığından, insanın insana karşı acımasızlığından bir kaçış olurdu bu. Öyle anlarda, insanların gözleri Varavara'nın üzerinde dolanırdı. Onun kendi içine dönük bir yapısı vardı. Nedendi bu? Bunun yanıtını bulmak da güçtü doğrusu. Aptal mıydı? Sırasınca öyle güzel devinimler yansırdı ki ondan, onu aptal bir insan olarak nitelemek çok güçtü. Ona yakışan "Dağ yürümezse abdal yürür" atasözündeki "abdal" sözcüğüydü, insanlardan mutsuzlaştığı an yüzü bir hoş olurdu. Üst dudağına oturmuş olan kömür karası bıyığı birden titrer, o titreşim dudaklarından bütün bedenine yayılırdı. Ardından da başlardı kendi kendine konuşmaya. Neler söylerdi, neler!.. Bir kavgaya dururdu dili! Kiminle kavga ederdi? Oda belirsizdi. Konuşurdu, durmadan konuşurdu!.. Çevresini çirkinleştiren her şeyden iğrenirdi. Bunaltılı anlarında ya bir saçak altına sığınır, ya da yaşlı bir meşe kütüğüne verirdi kendini. Konuşurdu, durmadan konuşurdu yeniden. Sonra birden gözlerini kaldırır, doğanın sonsuz güzelliği gözlerinden içine akardı. Onu böylesine sessiz görenler, "Varavara yine kendine döndü!" derlerdi. Oturduğu yerde yeni bir kavgaya başlardı. Bu ya kendi kendisiyle bir kavga olurdu, ya da çevresiyle... Hangisinin ağır bastığını anlamak da güçleştirdi.

Üzerindeki ceket lime limeydi. Her limenin üzerinde doğadan kopup gelmiş bir parça bulunurdu, insan onun ceketine bakti mi ceketiyle doğa arasında hoş bir bağ kurardı. Yosun parçaları... İlkyaz çiçekleri... Güz esintileri... Hepsi de işte o limeler üzerindeydi... Kimi kez de bir tutam ilkyaz çiçeğini yakasına iliştirirdi. O gün, Varavara'nın değişik bir günün insanı olduğunu düşünürdü herkes. Her çiçek ondan ayrı bir güzelliği yansıtırdı insana. Koyungözlerinde bir özlem tutuşurdu... Lalelerde sevi tutkusu büyürdü... Ballıbabalarda insanlarla birlikte olmanın sevinci yeşerirdi... Nane ve kekiklerden bir sevgi kokusu yayılırdı çevresine... Öyle günlerinde hiç kimse kızdıramazdı onu. Her an yanında taşıdığı sopanın bir ucuna iki elini üst üste koyar, çenesini ellerine dayar, gözleri çevresinde dolanan insanları tarardı. Onların devinimlerinden kişiliklerini okumaya çalışırdı. Yüreği bir insana ısındıysa ona bakışı bir başka olurdu. İğrendiklerinden ise gözlerini kaçırır, kara bıyığına bir titreşim gelir otururdu. Yüzü buruşur, tükürsesi gelirdi yere. Çocukların cıvıltısına dayanamaz, yüzünü hoş bir gülümseme sarardı. Onların çevresinde oluşturduğu sevgi çemberine bırakırdı kendini. Çiçekler ve çocuklar... İkisi arasında da hoş bir bağ oluşurdu içinde... Öylesine güzelliklerin insanıydı Varavara!.. Köyde çobanlık yapardı. Bunu para tutkusu için mi yapardı? Hayır, o hep paradan uzak dururdu. Kendini tutsaklaştıran her şeyden iğrenirdi. Sırasında hiçbir şey onu tutamaz, buşun alıp giderdi. Önceki hizmetlerinin karşılığını almayı hiç düşünmeden yapardı bunu. Bağımsızlığını engelleyen her şeye karşı usu savaşıma durur, o anda ne düşünüyorsa o doğrultuda yürürdü. Onun tek değişmez tutkusu doğaydı. Doğadan kopup gelmiş her şey bir sevi esintisi oluştururdu içinde. O esinti onu önüne alır, sürüklerdi... Aydınlık bir dünya özlemi içinde büyür, yaşam başkalaşırdı gözünde. İnsanlar güzelleşir, çirkinlikler örtülürdü. Onu Varavara yapan da buydu işte!..

Coşkulu günlerinde kavalını bir başka türlü üflerdi. Dudakları arasında kavalı dillenirdi. Koyunlar kavalın sesine kendilerini verir, ezgiyle devinimleri arasında hoş bir bağ oluşurdu... (....)

(*Hanifa Nine'den Öyküler*, 1981)

DENEME: *Yerodamdan Notlar* (söyleşi, 1998), *Yitikler Arasında Zaman* (2000).

ARAŞTIRMA: *Mustafa Kemal, Ulusal Eğitim, Köy Enstitüleri* (1999).

GEZİ: *Uludağ Eteklerinden Sis Dağına* (2002).

HAKKINDA: Doğan Hızlan / Cumhuriyet (27.5.1982), Mehmet Başaran / Yürüyen Gece Üzerine (Milliyet Sanat, sayı: 193, 1.6.1988), Yaba-Öykü (sayı: 16, Ocak 1988), Nahit Kayabaşı / Nadir Gezer ile Yürüyen Gece'de (Varlık, sayı: 973, Ekim 1988), Muzaffer Uyguner / Yürüyen Gecenin Öyküleri (Türk Dili Dergisi, sayı: 11, Mart 1989), Nazım Kutlu / Nadir Gezer'in "Puslu Hüzün"ü (Biçem, sayı: 1, Nisan 1990), Şaban Akbaba / Nadir Gezer'le Öykü Üzerine Söyleşi (Kıyı, Ocak 1990), Mehmet Cimi / O Yıllar Dile Gelse (1997), Mahmut Makal / Nadir Gezer'le Bir Konuşma (Abc, sayı: 149, Ocak 1999), Muzaffer Uyguner / Yitikler Arasında Zaman (Türk Dili dergisi, Eylül-Ekim 2000), TBE Ansiklopedisi (2001).

GEZGİN, Ali Galip

İlâhiyatçı. 1961, Konya doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Isparta'da tamamladı. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesini bitirdikten (1984) sonra çeşitli ilçelerde müftü olarak görev yaptı. 1994 yılında Süleyman Demirel Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalı araştırma görevlisi kadrosuna nakleten atandı. 1995 yılında bu üniversiteye bağlı Sosyal Bilimler Enstitüsünde başladığı doktorasını "*Tefsirde Semantik - Metod ve Kur'ân'da Kavm Kelimesinin Semantik Analizi*" başlıklı teziyle 2000 yılında bitirdi.

Aynı yıl SDÜ İlâhiyat Fakültesinin Tefsir Anabilim Dalına yardımcı doçent olarak atandı. 2001 yılında, aynı fakültede Tefsir Anabilim Dalı başkanlığına getirildi. Hâlen adı geçen fakültede bu görevini sürdürmekte olan yazarın, yayımlanmış bilimsel çalışmaları yanında ulusal sempozyumlarda sunmuş olduğu çeşitli bildirileri bulunmaktadır. İlgi alanları semantik, hermeneutik, halkla ilişkiler, çevrebilim, tefsir ve yabancı dillerdir. Makalelerini; *SDÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Tasavvuf, İslâmi Araştırmalar, Tabula-Rasa* dergilerinde yayımladı. *Türkler Ansiklopedisi* için madde yazdı. Çeşitli bilimsel toplantılarda bildiri sundu.

ESERLERİ:

Tefsirde Semantik Metod ve Kur'ân'da "Kavm" Kelimesinin Semantik Analizi (2002), *Kur'ân'da Hz. Peygamber'e Yapılan Uyarılar* (2003), *Kur'ân'da Sevgi* (2003).

GEZGİN, Hakkı Süha

Eğitimci, gazeteci-yazar, mütercim (D. 1895, Manastır - Ö. 7 Kasım 1963, İstanbul). Seyyah imzasını da kullandı. Bu nedenle Gezgin soyadını aldı. Manastır'da alay komutanlığı yapmış Miralay Rıza Bey'in oğlu. Anahtarağasıoğulları ailesindendir. İlk ve ortaöğrenimini Manastır, Berat ve Selânik'te tamamladıktan sonra İstanbul'a amcasının yanına geldi. 1913'ten itibaren Gaziosmanpaşa ve Nişantaşı ilkokullarında öğretmenlik yaptı. Daha sonra Ziya Gökalp ve

Ali Canip'in de içinde olduğu bir jüri huzurunda imtihana girerek edebiyat öğretmenliği sertifikası aldı. Çapa Kız Muallim Lisesi, Fener Rum ve Şişli Terakki liselerinden sonra uzun yıllar İstanbul Erkek Lisesinde edebiyat öğretmenliği yaptı, 1957'de emekli oldu. Tarık Buğra ve Alaattin Yavaşça öğrencisi oldu. Akciğer kanseri nedeniyle vefat etti. Ney üflerdi. Evinde her hafta müzikli toplantılar düzenlerdi.

Öğretmenliği sırasında *Vakit* ve *Vatan* gazetelerinde günlük fıkra yazdı. Vakit Muharriri sıfatıyla tanındı. Burada yazdığı yazılarla Milli Mücadele'yi destekledi. *Yeni Mecmua*'da (1939-41) edebiyatçılar üzerinde biyografik yazılar, eleştiriler yayımladı. *Genç Kalemler* dergisinde Türkçenin sadeleşmesi akımını destekledi. *Türk Ansiklopedisi* için madde yazdı.

Kitaplaşmış tek romanı *Aşk Arzuhalcisi* (1928) pek başarılı bulunmadı. Ancak, *Yeni Mecmua*'da yayımladığı edebiyatçılarla ilgili anı ve biyografik yazıları ilgiyle karşılandı. Dönemin yazarları hakkında değerli bilgiler veren bu yazılar daha sonra Beşir Ayvazoğlu tarafından derlenerek *Edebî Portreler* adıyla yayımlandı. Bu yazılarla ilgili olarak Behçet Necatigil "tanıdığı edebiyatçılar üzerine ve

HAKKI SÜHA GEZGİN

AHMET HAŞİM

Ahmet Haşim'le Çanakkale kavgasının berbat bir gününde, Arıburnu eteklerine tırmanırken tanışmıştık. Üstünde ihtiyat zabiti üniforması, başında kabalak vardı.

Gürültüden konuşmak kabil değildi. Bir daha görüşüp görüşemiyeceklerini kestiremiyenlerin o garip bakışmaları içinde ayrıldık.

Bir sene sonra, ben, Muğla'ya geçerken Aydın'da tekrar karşılaştık. Bu defa üç gün kadar ahbaplık ettik. Kendi çevresinden koparak ruh, fikir yabancılıkları içine düşenler, içlerinden biri ile karşılaşınca çabuk ısınıp kaynaşırlar.

Haşim'le benim üç günde otuz yıllık arkadaş haline gelişimiz de işte bu yüzdendi.

Halep çıbanlarının insafsızca kemirdiği kırmızı ve etli bir yüz. Renkleri çiy fakat bakışları zeki iki göz, çizgileri titremiş bir burun, geniş, ihtiraslı bir ağız. Yağlı bir deri içinde kalın, ağır kımıldamışlı bir gövde. İşte Ahmet Haşim.

Karşıdan bakanlar, bu kaba zarfın içinde onunki kadar ince ve duygulu bir ruhun bulunabileceğini ummazlardı. Hele yemek yerken... Pandeli'de doyuncaya kadar değil, çenleri yoruluncaya, dişleri çiğnemekten kalıncaya kadar yer. Sonra hazmın ağırlığı altında gözleri süzülünce de niye oburluk ettiğine içerlerdi.

Ben, bazen onun bu pişmanlığına sataşır:

– Haşim, derdim, sen kamış olmak istiyordun Bu vücud ve bu iştah ile görüyorsun ki buna imkan yok. Bari göllerde kamış olmak iddiasını bırak da, ormanda baobap olmayı dile!

Böyle şaka ederdim, ama onun içi gerçekten bir ney kamışının sesini verirdi. Hayır, bayır onda mahzun bir ney değil, yalçın bir av borusunun keskin iniltileri vardı.

Kıskançlık ve sanıyorum ki dünyada hiç kimse ona bu kıskançlık kadar işkence etmemiştir. Haşim, bu duyguyu etleri içinde kilitlenmiş bir çift kaplan çenesi gibi taşıdı.

Kalbindeki hased, kimini kesen bir kılıçtı.

İstidatlardan ürker, onları yarınki düşmanları sayarak saldırırdı.

Dostluklarında ölçüsüzdü.. Midesi Pandeli'de, ihtirası dedikodu masalarında doyardı. Hafızasında ne kadar şahıs ismi varsa, o kadar adamla kavgalı idi. Ama hepsile birden değil. Sıra ile.

Çok kere, onun neden böyle olduğunu düşünmüş ve bir sebebe bağlamaya çalışmışımdır. Vardığım netice şu: Haşim'in kıskançlığını, alelade bir ruh düşüklüğü saymak doğru olmaz.

Mahpus bir kartal, üstünden geçen kanad seslerine karşı nasıl kıskanç çığlıklar savurursa, Haşim de öyle kıskanır, öyle acılar duyarak hırpalanırdı. İyinin, güzelin ve büyüğün tek mahfazası olmak isterdi. Bunların başkalarında görünmesini çekemeyişi, hayağı bir kıskançlık değildir.

İyinin, güzelin, büyüğün başkasında görünüşü, kendisine onların sığmaması demekti. Söyleyişleri bundan, haksız hücumları bundan, dostsuz ve tesellisiz kalışı bundandı.

Haşim kendisine ait olmayan her güzel şeyde, kendi noksanını gören bir bedbaht, bir gurur kurbanıdır.

San'atkar tarafına gelince:

Onun bugün elimizde Göl Saatleri, Piyale, Gurebahanei Laklakan, Frankfürt Seyahatnamesi eserleri ile eski İkdam'da çıkan Bize Göre başlıklı yazıları var.

İlk ikisi manzum, ötekiler mensurdur. Istefan Malarme, Fernan Greg gibi şahsiyetlerle başlıyan Senbolizm tülü, Haşim'in nazmında koyu sis halini alır. Vezne, kafiyeye hâkim olamaz. Bu çelimsizlik belki de haberler getirdiği âlemin enginliği ile insan ve şair dili arasındaki nisbetsizliktendir.

Bu zaafı kendi de görmüş olacak ki Piyale'nin başına bir müdafaaname koyuyor. Güzel yazılmış, iyi boyanmış bir müdafaaname. Fakat fikirle okunınca yaldızı dökülüp gidiyor. Nitekim aynı şahsiyeti nesirde eşi az bulunur bir kudret yüksekliğine ermiş görüyoruz. Hisle dil arasında mutlaka bir nisbet ayrılığı varsa aynı kalemin nesrindeki derin duygulara sağlam birer çerçeve oluşunu nasıl izah edeceğiz?..

Doğrusu şu ki Haşim'in nazmı zaiftir. Gümüş'ü, uyumuş'a kafiye yapacak kadar zaif.

Kendisi kimseyi beğenmez, herkese şifahî hücumlar yapar, hattâ acaip hareketlerde bulunurdu. Nitekim bir gün beni bir resim sergisine davet etmişlerdi. Güzel şeyler gördüm, hoş vakit geçirdim ve gazeteme yazdım.

Ertesi gün Haşim gelerek bizim Asım'a:

– Yahu, sizin Hakkı Süha, gazeteyi aşklarına posta yapıyor, Anlayamıyor musunuz?

Gibi bir şey söylemiş. Meğer o da oradayımış. Hâdise de yirmi sene evvele aittir. İlk karşılaştığım gün bu garip yaradılışlı dostu:

– Merhaba harem ağası! Diye selâmladım. Şaşırdı:

-Bu ne demek?

Diye sordu.

– Sergi sarayında oynadığı kıskanç Harem Ağası rolünden haberim var. Cevabını verdim. Münakaşaya girişmedi.

Işi şakaya vurarak:

-Ne hainsin mon bon poet!

Dedi.

Bunlar şöyle bir tarafa bırakılırsa, Haşim seyrek bulunur çaptı keskin duygulu bir sanatkârdı. Mensur gibi süzdüğünü renk ve ışıkla pırıldatan bir üslubu vardı. Frankfurt Seyahatnamesi son eseri olduğu halde, onda da gittikçe olgunlaştığı hissolunur. Daha yaşasaydı, demek tekâmülü artacak ve daha büyük bir Ahmet Haşim'le karşılaşacaktık. Ast! bu türlü bülbere acımalı.

(*Edebî Portreler*, 1997)

Hakkı Süha Gezgin

edebiyat tarihimiz için ciddi bir belge niteliğinde, canlı şiirli anılar toplamıdır" yorumunu yaptı. Fransızca, Farsça, İtalyanca ve Arapçadan pek çok yazı tercüme etti. Ayrıca, aralarında Dostoyevski'den bulunduğu otuz kadar roman çevirisi vardır.

ESERLERİ:

ROMAN: *Aşk Arzuhalcisi* (1928).

ANI: *Edebi Portreler* (yay. haz. Beşir Ayvazoğlu, 1997).

İNCELEME: *Hakkı Tarık Us 1889-1956* (H. Rasim Us ile, 1957).

BAŞLICA ÇEVİRİLERİ: İlkbahar Soneleri (André Theriet'den, 1927), *Karamozof Kardeşler* (1940-41), *Suç ve Ceza* (1945) (Dostoyevski'den), *Düşünceleri Okuyan Makine* (André Maurois'den, 1944), *Şarl X'un Kanlı Saltanatı* (Prosper Merimée'den, 1944), *Doludizgin* (René Fonjallaz'dan, 1945), *Toprak* (Emile Zola'dan, 1946).

HAKKINDA: Cumhuriyetin 50. Yılında İstanbul (1973), Seyit Kemal Karaalioğlu / Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü (1978), Büyük Larousse (c. 9), Türk Ansiklopedisi (c. 17, 1943-86), TDE Ansiklopedisi (c. 3), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (c. 2, 1982-87), Mahir Ünlü – Ömer Özcan / 20. Yüzyıl Türk Edebiyatı (1988), Beşir Ayvazoğlu / Hakkı Süha Gezgin / Edebi Portreler (editör olarak 1997), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Gülcryüzü (2002).

GEZGİN, Ulaş Başar

Şair, çevirmen. 25 Mayıs 1978, Alibeyköy / İstanbul doğumlu. Babasını, beş yaşındayken yitirdi. Üsküdar Sokullu Mehmet Paşa İlkokulundan sonra, 1989'da giriş sınavını kazandığı Özel Darüşşafaka Lisesinde parasız yatılı olarak okudu. Daha sonra Boğaziçi Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümünü bitirdi (2000). Yüksek lisans tezini Boğaziçi Üniversitesinde "Sosyal Psikoloji" alanında verdi. 2000-02 yılları arasında aynı üniversitede araştırma görevlisi olarak çalıştı. Galatasaray Üniversitesi Felsefe Bölümünde yüksek lisans programını, Rotterdam'da, "*Erasmus Felsefe ve İktisat Kurumunda İktisat Felsefesi*" konusunda doktorasını tamamladı. Çeşitli dönemlerde İstanbul'daki Jazz korolarının çalışmalarına katıldı. Genelde yaşamını ve çalışmalarını Mersin'de sürdürdü.

Telif ve çeviri şiir ve öyküleri *Evrensel Kültür, İmece, Ağır Ol Bay Düzyazı* dergilerinde yayımlandı. *Yit(iril)en, Okyanus Gibi ve Nikah Memurunun Son Nikahı* adlı öyküleriyle Gençlik Kitabevi Öykü 2000 Yarışmasında ikinciliğe değer görüldü. Octavio Paz'dan yaptığı düzyazı-şiir çevirisi 2000 yılında *Kartal mı Güneş mi?* adıyla yayımlandı.

GİDER, Bedri

Şair (D. 1921, Biga / Çanakkale - Ö. 13 Temmuz 1967, İstanbul). İlköğrenimini Biga'da tamamladıktan sonra girdiği Balıkesir Necatibey Eğitim Enstitüsündeki öğrenimini yarıda bırakmak zorunda kaldı. Çeşitli devlet kuruluşlarında memurluk yaptı. Şiirde insani durumları yalın ve düzeyli bir dil işçiliği göstererek verdi. İlk şiiri 1943 yılında yayımlandı. Sonraki yıllarda şiirleri çoğunlukla *Varlık* ve 1960'lı yıllarda *Sanat Dünyası* dergilerinde yer aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Memleket Rüzgârları* (1948).

ANTOLOJİ: *Atatürk için* (Ahmet Köksal ve Şinasi Saba ile, 1953), *Sosyal Şiirler Antolojisi* (Mehmet Cimi ile, 1967).

ÇOCUK KİTABI: *Levent Kedi* (çocuk şiirleri, 1967).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c.3, 1976), TBE Ansiklopedisi (2001).

GİDER, Hüsnü

Hukukçu (D. 1916, İstanbul - ?.). Hayriye Lisesi (1935), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1939) mezunu. Kaymakamlık ihtisas kursu (1942) gördü. Bucak, Besni, Lalapaşa'da kaymakamlık görevinde bulundu. Emniyet Genel Müdürlüğü (1947) ve Polis Enstitüsü Meslek Bilgisi öğretmenliği (1951) yaptı. *Dinim ve Allahım* (1949) adlı eseri dışında bir hukuk kitabı da vardır.

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

GİDERER, Hakkı Engin

Şair ve ressam. 1 Ağustos 1959, İstanbul doğumlu. Ürünlerinde Hakkı Engin imzasını da kullandı. Bakırköy Lisesi (1979) ve HÜ Psikoloji Bölümü (1986) mezunu. Yüksek lisansını aynı üniversiteye bağlı Eğitim Fakültesinde "*Ankara Fen Lisesi ve Balgat Lisesi Öğrencileri Arasında Denetim Odağı Ölçeği Açısından Karşılaştırmalı Bir Araştırma*" adlı tezle (1990) tamamladı. Doktorasını Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalında "*Resmin Sonu Sorunsalı* " adlı tezle (2001) yaptı. Meslek hayatını psikolog olarak Ankara Onkoloji Hastanesinde sürdürdü.

Şairliğinin yanı sıra resimle de uğraşan Giderer, birçok defa kişisel resim sergisi açtı, karma sergilere katıldı. 1995 AÇS Resim Yarışması İkincilik Ödülü, 1996 Birleşmiş Milletler HABITAT Resim Yarışması Birincilik Ödülü, 2001 Kültür Bakanlığı Şefik Bursalı Resim Yarışması Teşvik Ödülü aldı. Sanat Eğitimcileri Derneği üyesidir. Yazı ve şiirleri 1981'den itibaren *Yarın, Adam Sanat, Anadolu Sanat, kitap-lık, Sombahar, Sanat Yazıları, Edebiyat Eleştiri, Sanat Çevresi, İnsan* vd. dergilerde yer aldı. 1996 Ankara Üniversitesi 50. Yıl Şiir, 1996 HABİTAT resim yarışmalarında birincilik ödüllerini kazandı.

Hakkı Engin Giderer

ESERLERİ:

ŞİİR: *Status* (1998).

ÇOCUK KİTABI: *Kara Kedi Güzel Kedi* (1995), *Kırmızı Başlıklı Kız Arkadaş Arıyor* (1997), *Ayıcık Lösemi* (Lale Olcay'la, 2003), *Uzi Astım* (Işıl Olcay ve Özlem Yılmaz Özbek ile, 2004).

DENEME: *Resmin Sonu* (2003).

HAKKINDA: Sombahar Şairleriyle Söyleşi (Sombahar, Eylül Ekim 1993), Begüm Durmuşoğlu / Sandalye Ressamı (Hürriyet, 7.3.1994), Aylin Özdemir / Totemsi Resimler (Aydınlık, 9.3.1994), Siyah Beyaz (7.2.1996), Muammer Bozkurt / Acı ve Tebessüm (Siyah Beyaz, 14.10.1996) - Hakkı Engin Giderer'in Sanatı (Siyah Beyaz, 16.1.1996), Deborah Semel / Turkish Daily News (24.5.1998), Ferhat Özgür / Ankara'da Genç Sanata Doğru (Cumhuriyet, 16.7.1998), Zaman (6.10.1998), Emre Zeytinoğlu / Arredamento Mimarlık (Ocak 1998), Kaya Özsezgin / Türk Plastik Sanatçıları (1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

GİRAY, Fethi

Şair, gazeteci (D. 1918, Söğüt - Ö. 25 Şubat 1970, Ankara). Ankara Erkek Lisesi (1938) mezunu. Resmi kuruluşlarda memurluk, Ankara Ajansı ve *Hürses* gazetesinde muhabir olarak çalıştı. Ankara'da *Telgraf* (1953) ve *Kudret* (1960-66) gazetelerini çıkardı. Ankara Telgraf Basımevini işletti.

İlk şiiri *"Rizeli Ali'nin Hikâyesi"*, 1939'da *Dikmen* dergisinde yayımlandı. 1943'ten itibaren şiirleri ve seyrek olarak da hikâyeleri *Yeni Edebiyat, İnkılapçı Gençlik, Servetifünun-Uyanış, Varlık, Ses, Yürüyüş, Yurt ve Dünya, Harman, Yaratış, Gün, Meydan, Edebiyat Dünyası, XX. Asır, Yeni Sanat, Yeditepe, Pazar Postası, Seçilmiş Hikâyeler, Dost, Yön* gibi çok sayıda dergide yayımlandı.

İlk ürünlerinde halkın gündelik yaşamını, sıkıntılarını ve sorunlarını sade, içtenlikli bir söyleyişle işledi. İkinci Dünya Savaşı yıllarında yazdığı şiirlerde savaş, barış, işsizlik ve yoksulluk gibi konular öne çıktı. Giderek ele aldığı konular çeşitlendi ve bu arada hikâyeler de yazdı. Lirizmi göz ardı etmeden, gerçekçi ve toplumcu bir anlayışla insanlığı daha iyiye ve güzele götürmeyi amaçlayan şiirler yazdı.

"Büyük bir ustalık çizgisine erişemese bile, her zaman belli bir başarı düzeyinin altına düşmeyen, barışsever, insancıl, yerli havasıyla yeni şiirimizin geçirdiği aşamalar içinde kendine özgü bir yeri oldu" (Şükran Kurdakul).

ESERLERİ:

Sulha Selâm (1941), *1943* (savaş şiirleri, Suat Taşer ile, 1943), *Alaca Karanlık* (Seçilmiş Hikâyeler dergisi, 1951), *Mavi Gözyaşları* (İ. Göktürk ile, 1970), *Şiirler* (tüm şiirleri, 1972).

HAKKINDA: Seçilmiş Hikâyeler Dergisi Özel Sayı (c. IV, sayı 32-33, 1951), Asım Bezirci / Temele Gül Dikenler (1997), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002).

FETHİ GİRAY

ALT ALTA ÜST ÜSTE

Yapraktan, çiçekten ötede,
Bir şey yeşeriyor,
Bir şey büyüyor içimde

Masmavi benekli bir tırtıl,
Rahat uzanmış yaprağın üstünde.
Karınca,
Kendinden büyük ekmeğin üstünde.

El var, ayak var,
Göz var, kulak var,
Kalp var, dudak var,
Zulüm işkence benim üstümde.

Kıymet Giray

GİRAY, Kıymet

Sanat tarihçisi. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü mezunu. Aynı fakültede yüksek lisans ve doktora yaptı. Makale ve eleştirileri *Boyut, Boğaziçi, Gösteri, Sanat Çevresi, Türkiye'de Sanat, Genç Sanat, AD, Türkiyemiz, Arredemento* gibi dergilerde yayımlandı. Birçok televizyon belgeselinin metin yazarlığını yaptı. Ankara Üniversitesi DTCF Sanat Tarihi Bölümü Anabilim Dalında öğretim görevlisi olarak çalışmalarını sürdürdü.

ESERLERİ:

Hikmet Onat, Sabancı Koleksiyonu Müstakil Ressamlar ve Heykeltraşlar Birliği (1997), *Çallı ve Atölyesi* (1997), *Türkiye İş Bankası Resim Koleksiyonu* (1998), *İstanbul Resim ve Heykel Müzesi Koleksiyonu'ndan Örneklerle Manzara* (1999), *Aydın Ayan* (1999), *Nuri İyem* (2001), *Ergin İnan* (2001), *Mahmut Cüda* (2002), *Ferruh Başağa* (2003).

HAKKINDA: Turhan Günay / Dr. Kıymet Giray'dan Alkışlanacak Bir Çalışma: Manzara (Cumhuriyet Kitap, 30.12.1999), Şener Öztop / Türkiye İş Bankası Resim Koleksiyonu'ndan "Manzara"lar (Cumhuriyet Kitap, 2.3.2000), Turhan Günay / Kıymet Giray'dan İyi Anlatılmış Bir 'Sanatçı' Kitabı: Aydın Ayan (Cumhuriyet Kitap, 9.3.2000), Kıymet Giray / Çallı ve Atölyesi - Ergin İnan - Manzara - Nuri İyem (İş'te Kitap, Bahar 2002).

GİRGİN, Atilla

Araştırmacı-yazar. 1946, İzmit doğumlu. 1965'te Saint Joseph Fransız Lisesi (1965), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın Yayın Yüksek Okulu (1969) mezunu. 1968 yılında üniversite öğrencisiyken Anadolu Ajansında gazeteciliğe başladı. 1973 yılında devlet bursu kazanarak Fransa'ya gitti. Paris'te Sorbonne Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Enstitüsünde öğrenim görürken, bir yandan da Regie Autonome des Transports Parisiens şirketinde yöneticilik stajı yaptı. Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesinde öğrencilerin uygulamalı eğitimi için Marmara İletişim Haber Ajansını kurdu. Marmara, İstanbul, Galatasaray ve Yeditepe Üniversiteleri İletişim Fakültelerinde meslekî dersler verdi.

ESERLERİ (Araştırma):

Haber Yazma Teknikleri, Yazılı Basında Haber ve Habercilik Etiki (2000), Türk Basın Tarihinde Yerel Gazetecilik (2001), *Uluslararası İletişim* (2002), Gazeteci olmak önce adam olmak demektir (2003).

HAKKINDA: Atilla Girgin / Uluslararası İletişim (2002).

GİRGİN, Kemal

Diplomat, tarih araştırmacısı. 29 Ekim 1932, Fatih (Karagümrük) / İstanbul doğumlu. Karagümrük Ortaokulunu (1947) ve Deniz Lisesini (1951) bitirdi. İstanbul Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu mezunu. Yüksekokulda öğrenciliği sırasında İtalyan Konsolosluğundaki Kültür Merkezinde dil kursları aldı, Fransız Kültür Merkezinde Fransızca öğrendi. Cenevre Üniversitesinde Siyasal Bilimler-Uluslararası İlişkiler Bölümünde ihtisas yaptı. 1958'de Dışişleri Bakanlığında göreve başladı. Kıbrıs, Fransa, Pakistan, Yunanistan, Doğu Almanya, Norveç, Tanzanya ve Küba'da görev yaptı. Tanzanya ve Küba'da büyükelçi, Zimbabve, Madagaskar ve Svaziland'da akrate büyükelçi olarak bulundu. Protokol başkan yardımcılığı, Arşiv Dairesi başkanlığı, Başbakanlık müsteşar yardımcılığı ve Dışişlerinde bakanlık müşavirliği yaptı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Çağdaş Politika ve Diplomasi El Kitabı* (1974), *T.C. Hükümetleri Programlarında Dış Politikamız : 70 Yılın Panoraması 1923-1993* (1993), *Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemleri Hariciye Tarihimiz: Teşkilat ve Protokol* (1994), *Dünya Siyaseti : 21. Yüzyıl Persfektifleri ve Temel Belgeler* (Işık Biren ile, 2001).

GEZİ - ANI: *Dünyanın Dört Bucağı: Bir Diplomatın Anıları 1957-1997* (1998).

SÖZLÜK: *Politika Sözlüğü* (1982).

HAKKINDA: www. yenisayfa. com, TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004), Kemal Girgin / Dünyanın Dört Bucağı: Bir Diplomatın Anıları 1957-1997 (1998), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 17.12.1998), Ragıp Duran (Virgül, sayı: 16, Şubat 1999).

GİRGİN, Rüstem

Şair. 1951, Ankara doğumlu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Bir süre çeşitli işlerde çalıştıktan sonra hukuk alanında ihtisas yaptı. Hakimlik mesleğini seçerek Anadolu'nun çeşitli yerlerinde görev aldı. Mesleğini Tire (İzmir) Adliyesinde sürdürdü. *Biten Şarkılar Başlamıyor ki Yeniden* (1998) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Seyfullah Fatih / Bir Şehirden Damıtılmış Şiirler Tire Şairler Antolojisi (2000).

GİRGİNSOY, Naci

Yazar, gazeteci (D. 1924, Kesriye / Manastır / Yunanistan - Ö. 26 Haziran 1982, İzmit). Asıl adı Naci Girgin'dir. İzmit Necatibey İlkokulu (1936), İzmit Akşam Ticaret Lisesi (1963) mezunu. Uzun yıllar Devlet Demiryollarında memurluk ve istasyon şefliği; Eylül 1955'te İzmit SEKA Selüloz ve Kağıt İşletmesinde kütüphane memuru olarak girdi. Ankara'da Milli Kütüphanede staj yaparak SEKA'daki kitapları işleyerek düzenli bir kitaplık kurdu. 21 Haziran 1956'te *Seka Postası*'nın ilk sayısını yayımladı. Daha sonra sırayla Sosyal İşler Şef Muavini, Yayın ve Kütüphane Şefi, Matbaa Şefi, Basın ve Dış İlişkiler Şefi ve Basın Müşaviri görevlerini sürdürdü. On yıl Kocaeli Gazeteciler Cemiyeti Başkanlığı, beş yıl İzmit Belediye Meclisi ve Daimi Encümeni Üyeliği yaptı.

Naci Girginsoy, "*Günlerden Pazar*" adlı ilk öyküsünü Ankara'da yayımlanan *Kaynak* dergisi için 1950 yılında yazdı. Aynı yıl dergide yayımlanan bir öyküsüne Nurullah Ataç birincilik oyu verdi. Fıkra yazıları İzmit'te kendi çıkardığı *Bizim Şehir* gazetesinde, yayın müdürlüğünü yaptığı *Seka Postası*'nda (1956-1982), ayrıca *Türk Yolu* gazetesinde, eleştiri ve hikâyeleri en çok *Varlık* dergisinde yayımlandı. Türk Avrupa Derneğinin inceleme, *Varlık* dergisinin eleştiri (1954), Türk Hava Kurumunun makale (1959), *Tercüman* (1966) ve *Son Havadis*

Naci Girginsoy

NACİ GİRGİNSOY

HASTALIK

Bir şeye mi sinirlendin? diyor doktor. Sesler kulağında büyüdü mü? Ne bileyim ben. Akşam yemeğindeydik. Bir aydır ilk kez lezzet bulmuştum aşımda son lokma ağzımda kaldı. Bir alev, bir kucak ateş çıktı kafama. Şaşkın, fırladım. Tuvalete koştum. Niçin? Kaçmak için belki. Kaçmak kurtulmak. Ateşten, çoluk çocuğun korkulu gözlemciliğinden. Sonra soğuk su, sonra kolonya. Yediklerini çıkarabilsem rahatlayacağım sanısı var içimde. Doktor, "sinir bu, diyor, asabi bir hal". İlaçlar veriyor, ilaçlar yazıyor. Nabız 120, evdekiler tedirgin. Kardeşim bir başka doktor getiriyor. "Tamam, diyor ikincisi, bağırsaklarınız bozuktu, hanidir perhiz yapıyordunuz. Bu akşamı taze ekmekle köfteleri yeyince, tüm kan mideye hücum etti, hastalığınız bundan."

Rahatıma bakmadı, istirahat etmeli, iyi şeyler düşünmeliymişim. Damlalar, haplar, iğneler. Uzanıyorum. "İyiyim, diyorum, iyiyim. İşinize bakın siz." 2 yaşındaki kızım gülerek, öğrmenin aynısını yapıyor yatağıma çıkarak. Bu yıl ilkokula başlayan oğlum, ev sahibinin yaşıt çocuğu ile ders çalışıyor, gülüşüyor. İyi şeyler düşünmeliyim. Örneğin ilk gençlik yıllarımı. İstanbul'a ilk gidişimi anımsıyorum şimdi, ayrıntılarıyla. Babamlarlaydık. İzmir Akhisarına, enistemlere gidiyorduk. Köprünün öbür yakasında, Eminönünde, Yeniçami karşısında saatçılar vardı. Babam oradan bir kol saati aldı bana, 3 liraya. Belleğimde ilk İstanbul, Köprüdür, tramvaylardır, Yeniçamidir, bu kol saatidir. Sonra, o eski, büyük vapurun ambarında gece yolculuğu . Lumboz deliklerinden alçalan, yükselen deniz, taşıyan sahiller.

İstanbul'a ikinci yolculuğum, 1941'de olmalı. Bizim ilde lise yoktu. Vefa Lisesi'ne yazılacaktım, Latince bölümüne, İstanbul Lisesi'ni bitirmiş bir dostumda gitmiştik İstanbul'a. O, velim olacaktı hem. Bir kötü Sirkeci otteline yerleştik. Maarif Müdürü "Talebe, otelde kalır mı hiç?" diye sormuştu. Kalır, başka yeri yoksa. Sonra, Zeyrek ortaokulu'nda tekleyen bir arkadaşla Kumkapı'da bir pansiyon bulduk, yerleştik. İstanbul büyük, İstanbul kocaman. Edirnekapı – Bahçekapı tramvayları bizim, Eminönü – Ortaköy tramvayları, 3 kuruşa dünya turu, şenlikli, İstanbul simitine diyecek yok. Taze, bol susamlı. Arada Şehzadebaşı, Sultanahmet aşevlerinde 7,5 kuruşa çorba, 15 kuruşa kuru fasulye. Ardından 3 kovboy filmi birden. Derslerim de iyi.

Pederden gelen mektup İstanbul yaşantısını tüketti, neylersiniz: "Ağabeylerini askere aldılar. Hayat zor. Yardıma muhtacız." Oysa bir yıl ara vermiştim öğrenimime. Fabrika'da çahşmış, bir yandan ev yardımı etmiş, öte yandan kuruş kuruş biriktirmiştim. Onları yine kuruş kuruş harcıyordum, İstanbul'da. 2.Dünya harbinin olumsuz etkileri bize dek gelmiş, yaşamımızı altüst etmişti. Bir ay sonra Eskişehir garında demiryolu memuruydum. Kömürcü İlyas efendide yiyor, maaşımın yarısını eve gönderiyordum. Gece çalışlığımda öğle yemeğini uyku ile geçiriyor, daha da ucuza getiriyordum gününü.

Bunlar pek tatlı şeyler değil "iyi şeyler düşün, kendini dinleme" demişti doktor. Kalksam dolaşsam biraz. Balkona çıkıyorum, evler, alt alta, üst üste evler. Damlar, damlar. Ellerimi uzatayım istiyorum. Evleri kenara alayım. Deniz görünsün, bol hava gelsin denizden, karşı tepelerden. Saat 22 daha, biraz okuyorum. Büyük ağabeyim yoklamağa gelmiş, "Nasılsın yahu?" diyor. Beni bırak, sen nasılsın? demek geçiyor içimden. Tümör mü diyorlar ne? ondan vardı karnında. Bir ara umudu kestik. Sonra elektrik tedavisi oldu sürekli, şimdi iyi. Öbür ağabeyim kötü. Beyin damarlarında kireçlenme, diyor doktorlar. Çokluk köşesinde oturuyor. Gencecik adam, yenge tüzüntüsünden ayrı hasta. Birinin durumu da parlak değil. İşi bozuk, düzelmiyor bir türlü. Üçünün de ayrı derdi var.

Uyumalıyım. Uymaya çalışmalıyım. Bu hışş diye köpüren kocaman hap bana uykuyu getirecek. Sabah olacak yeniden. Aydınlığa erişmek ne güzel. Fabrikadan doktor geldi, ilaç yazdı. İki gün istirahat verdi. Aynaya bakıyorum. Uzamış sarı yeşil, yorgun, yaşlı bir yüz. Sofra kuruluyor, benimki cızbız et. Çocuklar bakıp duruyor tabağıma. Lokmalar bir sıralanıyor boğazımda, inmiyor aşağıya. "Doydum" diyorum, kalkıyorum. Hangi kitabı alsam elime duygulanıyorum. Hepsi de acıyı mı söylüyor bunların, hüzün mü veriyor? Atıyorum kitabı, pencere, diyorum, en iyisi pencere. Gök, kurşuni. Damlar ıslak. Sokak tenha. Baharı özlüyorum içimde. Göz kapaklarımın ardında baharı arıyorum. Bir şeftali uzanıyor kafama, çiçek açmış. Ne güzel demeye varmıyor, dökülüyor çiçekler, dal kuruyor. İçerim kararmış, kötümserlik sarmış her yanımı. (...)

(1973) gazetelerinin öykü yarışmalarında birincilik, *Akbaba* Dergisi Yusuf Ziya Ortaç Gülmece Öyküsü Yarışmasında (1981) mansiyon aldı. *Dünya Yazarlar Sözlüğü*'ne, *Başlangıcından Bu Yana Türk Yazarları Sözlüğü*'ne ve çeşitli antolojilere girdi. Belirli basın kuruluşları yanında UNESCO'ya bağlı Aturjet'in Türkiye Turizm Yazarları ve Gazeteciler Derneği Onur Üyesiydi.

"*Gençlik Çıkmazı Romanı* (Yalım Yayınları, 1979) *Mavinin Ölümü*'ndeki kimi öykülere koşut gelişiyor. Naci Girginsoy, yine o akıcı, yalın, duru, sıcak Türkçesiyle yoksulluklar nedeniyle nasıl karatılıp yitirildiğini, göz açıp kapayasıyadeğin uçup gittiğini vurguluyor, gençlik bunalımlarını, savaşın getirip götürdüklerini de. Hiçbir şeyi saklamadan, sakınmadan, içtenlikle. Yaşanmış gerçek olaylar, gözlemler, izlenimler salt bir kişinin, Rumeli'den kopup gelen bir ailenin değil, bir kuşağın, bir toplumun sessiz çığlıklarıdır. Çocukluğunu, ilkgençliğini yaşayamamış bir kuşak, bu toplum; zaman sürecinde sömürünün, bencilliğin, acımasızlığın sürdüğü dünyamızda var olagelmiştir. İkinci Dünya Savaşı yaşamından canlı, gerçekçi kesitler veren romanın konusu, içeriği bugün için de geçerlidir. Bugün de süregelmektedir. Daha güzel bir dünya için savaşım verilmektedir. Daha özgür, daha mutlu, gerçek barış içinde sevgi dolu bir dünya için.

Gençlik Çıkmazı'nın bir başka özelliği, demiryollarına, demiryolculara, içlerinde olmanın, onüç yıl gece – gündüz demiryollarında çalışmanın verdiği deneyimle, izlenimle, gözlemle, çok ilginç ve gerçekçi bakış açısıdır, çarpıcı saptamalardır. Yerli – yabancı sanatçılar, demiryolcuları çok yazmıştır. Ama kimi yüzeysel duygusallıkla, kimi sürrealist abartmalarla. Gençlik Çıkmazı'nda yaşanmış olaylar veriliyor bu kesimden de." (Ayhan Hünalp)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Mavinin Ölümü* (1979).

ROMAN: *Gençlik Çıkmazı* (1979).

DENEME-ELEŞTİRİ: *İpek Böceği* (1980).

HAKKINDA: Avni Öztüre (yaşam öyküsü, Güney dergisi, Mayıs – 1972), Muhtar Körükçü (Varlık, Ağustos 1979), Avni Öztüre (Varlık, Aralık 1980), Ayhan Hünalp (Varlık, Mayıs 1980), Ruşen Hakkı (Kocaeli gazetesi, 1980), Sadık Güçlüol (Varlık, Ağustos 1979), Rauf Mutluay (Varlık Yıllığı 1981), Tahir Kutsi Makal (Maya ve Meşale, 1981), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (13. bas. 1989), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), Mehmet Ilengirmen / Ödüllü Öyküler Antolojisi (2001), TBE Ansiklopedisi (2001).

GİRİDÎ (Hüseyin Hüsnü b. Halil)

İslâm bilgini (D. ?, Kandiye / Girit - Ö. 1803, Kandiye). Hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur. İstanbul'da tahsilini tamamladıktan sonra Kandiye'ye dönerek bilgilerini çevresine yaymak için çalıştığı biliniyor.

ESERLERİ:

Risâle fi Eşrâti's-Sâat, Fevâid-i Kelâmiyye, Risâle fi Ta'rifi'l-Kürre, Menâsik-i Hacc, Hâşiye alâ Risâleti Bahsi'l-Hudûs, Ta'likat ale's-Sirâciyye mine'l-Feraiz.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

Filit Girişen

GİRİŞEN, Filit

Şair ve yazar (D. 1961 [nüfus kimliğinde 1964], Yazkonağı köyü / Genç / Bingöl - Ö. 10 Haziran 1999, Ankara). İlkokulu Haccan köyünde bitirdi. İlkokul öğrenciliği yıllarında Bingöl ve çevresindeki, lise öğrenciliği yıllarında Diyarbakır ve çevresindeki medreselerde Arapça ve İslâmi ilimler öğrendi. Ağabeyinin vefatı ve babasının hapis cezası alması nedeniyle gençlik yılları büyük zorluklar içinde geçti. Diyarbakır İmam Hatip Lisesini bitirdikten sonra çalışmak zorundaydı. Bir arkadaşıyla bir süre demir doğrama dükkânı açtıysa da işleri yolunda gitmedi. Bir ara Sümer Camisinde imam hatiplik yaptıktan sonra, kardeşlerini okutabilmek için İstanbul'a giderek inşaatlarda çalıştı. 1987'de Diyarbakır'a döndü ve bir muhasebe bürosu açtı. Aynı zamanda Ortadoğu Haber Ajansında Arapça ve Farsça haber mütercimliği yaptı. Son yıllarında inşaat alanında müteahhitlik yaparak geçimini sağladı. 1999 genel seçimlerinde Fazilet Partisinden milletvekili adayı olduysa da seçilemedi. Aynı yıl kan kanseri olduğunu öğrendi. Tedavi gördüğü Ankara İbn-i Sina Hastanesinde öldü. Ailesi tarafından Diyarbakır'a götürülerek, Yenikapı Çiftehavuzlar Mezarlığında toprağa verildi.

Filit Girişen, Diyarbakır'ın son dönemlerde yetiştirdiği aydınlardan biri, büyük bir kültür birikimine sahip bir bilim ve düşünce adamıydı. Ayrıca içli bir şair olarak tanınırdı. En yoksul günlerinde ücretsiz okuma yazma dersleri verecek kadar bilgiye ve öğrenmeye aşık bir kişiydi. Arapçayı bu dilde şiir yazacak kadar iyi biliyordu. 1989'da Diyarbakır'da *Yürüyüş* adlı bir kültür ve düşünce dergisi çıkardı. Yazı ve şiirlerinin bir bölümünü burada yayımladı. Vefatından bir yıl sonra yazı ve şiirleri, arkadaşı İhsan Işık ve kardeşi Bayram Girişen tarafından derlenerek, geniş bir özgeçmişinin de yer aldığı *Filit Girişen: Hayatı ve Düşüncesi* adlı kitapta toplandı (2000).

HAKKINDA: İhsan Işık - Bayram Girişen / Filit Girişen: Hayatı ve Düşüncesi (2000).

GİRİTLİ AZİZ EFENDİ

Bkz. AZİZ EFENDİ

GİRİTLİ, İsmet

Yazar. 17 Nisan 1924, Sivastopol / Kırım doğumlu. İlköğrenimini Kırım'da gördükten sonra Türkiye'ye geldi. Nişantaşı Erkek Ortaokulu, Kabataş Erkek Lisesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1948) mezunu. Bitirdiği fakülteye 1950'de asistan olarak girdi, doçentliğe ve profesörlüğe yükseldi. 1982'den itibaren Marmara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulunun müdürlüğünü yaptı. Kurucu Meclis üyeliği (1961), TRT Yönetim Kurulu Başkanlığı ve üyeliği (1964-68), TRT Yüksek Kurulu üyeliği (1986) görevlerinde bulundu. 1999'dan bu yana İstanbul Kültür Üniversitesinde öğretim üyesidir.

1945'ten itibaren çeşitli gazete ve dergilerde, kapanana kadar *Bulvar* gazetesi ile *İstanbul Ticaret* ve *The Middle East* dergilerinde yazdı. *Türkiye* gazetesinde haftalık yazıları yayımlandı. 1985'te Fransa hükümetince Fransız kültürüne hizmetinden dolayı Palme Academique Chevalier unvanı ile ödüllendirildi. Mustafa Kemal Derneği, Akademik Konsey Başkanlığı, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu üyesidir.

ESERLERİ:

Demokrasi Yakında (1960), *Kalkınma ve Türkiye* (1962), *Çağdaş Sos-*

İsmet Giritli

yalizm (1965), *Çağımız ve Komünizm* (1966), *Komünizm, Sosyalizm ve Anayasamız* (1967), *Gençlik Hareketleri ve Ötesi* (1970), *Faşizm Tehlikesi mi?* (1977), *Atatürkçülük / Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Ders Notları* (1983), *Atatürk'ün 100. Doğum Yıldönümünde Kemalist Devrim ve İdeolojisi* (1980), *Kemalist İdeoloji Siyasal ve Ekonomik Yönleri* (1981), *Kemalizm İdeolojisi / Atatürk Yolu* (1981), *Günümüz Işığında Atatürk ve Atatürkçülük* (1985), *Atatürkçü İdeoloji ve Karşıt Akımlar* (1986), *Atatürkçülük İdeolojisi* (1988), *Atatürk Cumhuriyeti* (1988), *Günümüzde Haberleşme Olaylar, Sorunlar, Gözlemler* (1988), *Bugünkü Ortadoğu, Süper Güçler ve Türkiye* (1988), *Kısa Türk Devrim Tarihi* (3. bas. 2000), *Günümüzde Atatürkçülük* (2000), *Çeşitli Yönleriyle Atatürk ve Atatürkçülük* (Serap Sezer ile, 2002).

Ayrıca hukuk alanında eserleri vardır.

HAKKINDA: Cemal Süreya / 99 Yüz (2004).

GİVDA, Avni

Yazar, hukukçu. 1909, Lüleburgaz / Kırklareli doğumlu. İlkokulu İstanbul'da, ortaokulu ve liseyi Bursa'da bitirdi. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1932) mezunu. Tarım Bakanlığında hukuk müşavirliği, Danıştay ve Anayasa Mahkemesi üyeliği görevlerinde bulundu. 1971'de Anayasa Mahkemesi Başkan vekilliğine seçildi, bu görevde iken 1974 yılında emekliye ayrıldı. Hikâye ve oyun yazarlığının yanı sıra İngiliz ve Amerikan yazarlarından (Bernard Shaw, Eugene O'Neil vd.) çeviriler yaptı.

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Erguvanlar-Ihlamurlar Öyküsü ve Başka Öyküler* (1970), *Laskö ftesi* (1972).

OYUN: *Eceler Kadından Olurmuş* (1972), *Boyunbağı* (1973), *Bir Sürü Kambur Cüce* (1973), *Gece* (1973), *İnanmak Adlı Oyun* (1974).

ROMAN: *Altı YolAğzı* (Hürriyet gazetesinde tefrika edildi, 1977).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 3, 1979), S. K. Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), TBE Ansiklopedisi (2001).

GİZ, Adnan

Tarihçi ve oyun yazarı (D. 1914, İstanbul - Ö. 13 Haziran 1989, İstanbul). İlk ve ortaöğrenimini İstanbul'da yaptı. İÜ Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (1950) mezunu. Uzun yıllar İstanbul Sanayi Odasında çalıştı. Yazıları 1935'ten itibaren *Yedigün, Varlık, Hayat Tarih, Yıllarboyu Tarih* vd. dergilerde yayımlandı. Oyunları Devlet Tiyatroları ile İstanbul Şehir Tiyatrosunda sahnelendi. Daha çok, konularını tarihten alan oyunlarıyla tanındı.

ESERLERİ:

OYUN: *Ömür Satan Hüsam Çelebi* (1974), *Sokullu Ne yapmalıydı?* (1980), *Babamın Gorilleri* (güldürü, 1980).

İNCELEME: *Türk Basınında M. Kemal Atatürk* (R. Bilginer, N. A. Banoğlu, H. Bozok ile, 1981).

ANI-TARİH: *Bir Zamanlar Kadıköy - Güzel Kadıköy Köşklerinin Dramı - Kadıköy'ün İnsanları* (1988).

HAKKINDA: S. Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), D. B. İstanbul Ansiklopedisi (c. 3, 1993), TBE Ansiklopedisi (2001).

GOBELYAN, Yervant

Şair ve yazar. 1923, İstanbul doğumlu. Rumclihisarı Tateosyan ve Taksim Esayan Okulunda okudu (1937). Eğitimine devam etmedi, ancak dayısının kişisel kütüphanesinden yararlanarak kendisini yetiştirdi. Bakkal çıraklığı, oto tamirciliği, marangozluk, nikelajcılık gibi pek çok işte çalıştı. Beyrut'ta giderek *Ayk* (Şafak) adlı günlük gazetenin yayın yönetmenliğini üstlendi (1953). İstanbul'a geri döndüğünde *Marmara* gazetesinde çalıştı (1954). Tekrar Beyrut'a giderek (1957); *Sıpürk* (Diaspora) haftalık dergisiyle, Sevan Yayınevinin yayın kurulunda yer aldı. Yeniden İstanbul'a dönüşünde (1965) *Marmara* gazetesindeki işine devam etti. Gobel Yayınevini kurdu (1970).

Hagop Sıvaslıyan'la birlikte *Luys* (Işık) adlı gazeteyi, *Gırung* (Turna) adlı aylık dergiyi çıkardı. Şiir, öykü ve yazıları, *Aysor* (Bugün, 1947-1948) ve *Carakayt* (Işın, 1947) adlı gazetelerde yayımlandı. *Tebi Luys* (Işığa Doğru, 1950) adlı haftalık dergide başyazıları yazdı. *Portsank* (Bela, 9 sayı) mizah dergisini çıkardı, *Jamanak* (Zaman) gazetesinde yazdı. Sonraki yıllarda edebiyat çalışmalarını, İstanbul'da Türkçe-Ermenice yayımlanan *Agos* (Çığır) gazetesinde sürdürdü.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Mozaikler* (1968), *Dünyanın Dokuzuncu Harikası* (1972), *Düşsüz Yaşayan İnsanlar* (1984), *Ermeni Çiçek Dedik Adına* (1991), *Toprakla Vaftiz Edilenler* (1992), *Yaşamın Kenarından* (1998), *Memleketini Özleyen Yengeç* (Türkçeye çev. Hagop Gobelyan, 1998).

ŞİİR: *Keşke* (1948).

DENEME: *Yedi Günde Bir* (1995).

HAKKINDA: Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 31.12.1998), Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Heceöykü, Nisan-Mayıs 2005).

GOCUL, Basri

Şair (D. 1910, Çorlu / Tekirdağ - Ö. 9 Ocak 1976, Bursa). Edirne Ziraat Mektebini bitirdikten sonra çeşitli şehirlerde öğretmenlik, Bursa'da türbedarlık, müze ve kütüphane memurluğu, Niğde'de müze memurluğu yaptı. 1969'da Bursa'da öğretmenlik yaparken emekli oldu.

Şiirleri *Orhun, Tanrıdağ, Çınaraltı, Yeni Gün, Türkeli, Orkun, Aras, Gurbet* dergilerinde yer aldı. Millî duyguları dile getiren şiirleriyle, özellikle *Türk Milli Destanı: Oğuzlama* ve *Oğuzname* adlı eseriyle tanındı. Bir millî destan denemesi olan *Oğuzlama* adlı eseri on bin mısradan fazladır. *Türk Milli Destanı* ile 1944 TDK Ödülünü aldı. Bursa Emir Sultan Mezarlığında gömülüdür.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bir Nara* (1936), *Aydın Yaylalarında* (1939), *Türk Millî Destanı: Oğuzlama* (1948-52), *Oğuzname* (1973; eklerle, yay. haz. Ali Akmanlar, 1992).

MANZUM VECİZE: *Gerekken Yepelenmek, İstendim Tepelenmek* (1952), *Söndüreyim Derken Mumu Sakalcığın Tutuştu mu!* (1952), *Biçilmedi Ektiklerim Boşa Gitti Çektiklerim* (1952), *Gül Sevgisi Kalbde İken Acıtır mı Eli Diken?* (1954), *Öldüğün Vakit Acıdan Tabutun Koz Ağacından* (1954), *Biçilecek Ektiklerim Boşa Gitmez Çektiklerim (*1963), *Manzum Vecizeler* (1965), *Söz Hazinesi* (1966), *Özlü Sözler* (1966), *Mânâ Hazinesi* (1966), *Beyitlerle Vecizeler* (1969), *Değerli Düşünceler* (1969), *En Güzel Örnekler* (1969), *Hikmetli Beyitler* (1969), *Seçme Konular* (1969), *Nazımlaştırılmış Vecizeler* (1969), *Bal Yesem Gül Koklasam Azalmış Olmaz Tasam* (1969), *Vecizeler Şiir Şöleni* (1969), *Büyüklerin Sözleri veya Sözlerin Büyükleri (*1970).

ÇEVİRİ: *Pakistan Millî Şairi İkbal'in Hikmetli Şiirleri* (1970), *Türkalesi* (Muhammed İkbal'den, 1970), *Avuç Avuç Topla Beni* (1970), *En Güzel Şiirleriyle Petöfi* (1970), *Mevlâna'dan Rübailer* (1971), *Mevlâna'nın En Güzel Şiirleri* (1971), *Mistik Şiirler* (Mevlâna'dan, 1971).

DİĞER ESERLERİ: *Sayın Besim Atalay Benimle Etmiş Alay* (1953), *Türk Şehnamesi* (1955).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 3, 1979), S.K. Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Ali Akmanlar / Oğuzname (1992), Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2. bas. 1999), TİBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Ahmet Kabaklı / Türk Edebiyatı (c. 3, 11. bas. 2002).

GOLOĞLU, Mahmut

Tarihçi (D. 1915, Akçaabat / Trabzon – Ö. 11 Ekim 1982, Trabzon). İlk,

orta ve lise öğrenimini Trabzon'da tamamladı. Liseyi bitirdikten sonra bir ara ilkokul öğretmen vekilliği yaptı. 1934'te Trabzon halkevinin Tarih kolunda çalıştı. Daha sonra İstanbul Hukuk Fakültesini bitirdi. Trabzon'da avukatlık yaptı. 1950'den itibaren üç dönem Demokrat Parti Trabzon milletvekili seçildi. 27 Mayıs 1960'ta Yassıada'ya gönderildi ve beraat etti. Daha sonraki yıllarda tarih çalışmalarını hızlandırdı. Emekli olduktan sonra Karadeniz Teknik Üniversitesinde ve Trabzon İktisadî Ticari İlimler Akademisinde İnkılâp Tarihi dersini okuttu. *Eğitim Hareketleri* ve *Yeni Adam* gibi birçok dergi ve gazetede yazdı.

ESERLERİ:

TARİH: *Erzurum Kongresi* (1968), *Sivas Kongresi* (1969), *Üçüncü Meşrutiyet* (1970), *Cumhuriyete Doğru* (1971), *Türkiye Cumhuriyeti* (1971), *Devrimler ve Tepkileri* (1972), *Demokrasiye Geçiş, Atatürk İlkeleri ve Bursa Nutku* (1973), *Halifelik* (1973), *Pontos* (1973), *Tek Partili Cumhuriyet* (1974), *Millî Şef Dönemi* (1974), *Atatürk ve Trabzon* (1981), *Millî Mücadelede Trabzon ve Mustafa Kemal Paşa* (1981), *Trabzon Tarihi / Fetihten Kurtuluşa Kadar* (1973, 2001).

DENEME: *Sevda Masalları* (1943), *Bir Dostun Mektupları* (1974), *Dostluk ve Mutluluk* (1975), *Kahve Değirmeni.*

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. X, 1984).

GÖÇER, Ali

Şair ve yazar. 1956, Ortaklı / Islahiye / Gaziantep doğumlu. Abbas, Yahya, Mehmet Kurşun takma adlarını da kullandı. İlköğrenimini İslahiye'de, ortaöğrenimini Kahramanmaraş İmam Hatip Lisesinde (1973) tamamladı. Erzurum Atatürk Üniversitesi İşletme Fakültesi (1977) mezunu. Bir süre MİLA Haber Ajansında (1978), askerlik sonrası özel muhasebe bürolarında işçi ve yönetici (1980-89) olarak çalıştı. 1989'da Al Baraka Finans Kurumunda yönetici oldu. İstanbul Şehir Tiyatrolarında repertuar kurulu üyeliği ve danışmanlık görevlerinde bulundu.

İlk ürünleri olan "*Örtü, Fanus, Namlu Çağı, Kuşatma*" başlıklı dört şiiri, Nuri Pakdil yönetiminde çıkan *Edebiyat* dergisinin Mart 1976 sayısında yer aldı. Daha sonra şiir ve denemelerini *Edebiyat* (1976-83), kuruculara arasında olduğu *Yedi İklim* (1987-89, 1992) ve *Hece* dergilerinde yayımladı. Son yıllarda deneme türünde başarılı ürünler veren yazarlar arasında yer almasıyla dikkat çekti. 1995'ten itibaren oyun yazarlığına yöneldi. *Sanat ve İntihar* adlı escriyle 1991 Türkiye Yazarlar Birliği Deneme Ödülünü, *Sıcaktı ve Üşüyorlardı* ile 2000 yılı Kombassan Vakfı Özel Ödülünü aldı. Tiyatro alanında çalışmaları 1995 yılından sonra yoğunluk kazandı. *Bir Gece Bekçisi Daha* ve *Sandık Odası* İstanbul Şehir Tiyatroları tarafından 1998 sezonunda sahnelendi. 1997'de sırt çantasını alarak dağlara gitti. Ve kısa sürede Türkiyenin belli başlı dağlarına, 2004 yılında da İran'da Demavend dağına çıkarak lisanslı, profesyonel bir dağcı olarak faaliyetlerini sürdürdü. Dağcılık izlenimlerinin ilk kitabı olarak *Kayıp Dağcı'nın Düşler*'i 2002 de İz Yayıncılık tarafından yayınlandı. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

"*Ali Göçer oyunlarında, düşsel olanla reel olanı birbirine yakınlaştırarak, iki dünyadan da ödünç aldığı karakterleri bir düzlemde buluşturmayı amaçlıyor. Bu amacın yazdığı oyunlarına kattığı büyülü atmosfer yadsınamaz. Ayrıca ironinin kapılarını da aralayan bir imkan olarak karşımıza çıkıyor bu tercihi. İki zaman arasındaki bu zamansız bölgede buluşan karakterler, genelde aynı meselelerin etrafında bir araya geliyor. Her ne kadar farklı cephelerde olsalar da...*

"*Dekor zamansızlığın evreninde belirsizliğini zamanüstü olmak bakımından kullansa da; müziğin çok rahat bir şekilde kahramanların iç sesine dönüştüğünü görmek mümkün.*

"*Ali Göçer, böylesi bir belirsizlik*

Ali Göçer

ALİ GÖÇER

ZİRVE DUYGUSU

İnsanın kendini yenilemesinin en etkin yolu düş kurmasıdır. Bu çağ her şeyi olduğu gibi düşlerimizi de kurutmadı mı? Öyleyse gelin düş kuralım.

Adım adım gökyüzüne yaklaşmamızda onun da bize doğru yürüdüğünü hissederiz. Gerçekte gökyüzü var mı, yoksa soyut bir kavram mıdır? Ama yükseklere tırmandıkça bu soyut varlığın içimizde mistik bir keşif duygusu uyandırdığını hissederiz. Zirveye yaklaşınca gökyüzünün gerçekliği artar. Bir koyunun memesinden taze süt sağar gibi gökyüzü damla damla içimize akar. Zirve insanla gökyüzünün buluşma noktasıdır. Hele bir de gece olursa gökyüzü yıldız desenli bir yorgan olup örter üstümüzü yumuşacık. Yaşamanın dışında hiçbir tanımlamanın yeterince vurgulayamadığı bir masal yaşarız. Hiç bal yemedin mi ey insanoğlu o zaman zirveye çık.

Zirveye çıktığımızda ulaşılmaz sanılan sevgiliye birden kavuşuvermenin şok edici depremini yaşarız. Bir uçurum duygusu sarar yüreğimizi. Yeryüzünün çekim gücü tükenir de ayaklarımız yerden kesilir sanki. Toprak ayağımızın altında tüy kadar hafiftir. Gökyüzünü kucaklarız. İnsan doğası hep sınırsızlığı yakalama ülküsü ve düşüyle süslenmiştir. Oysa sınırsızlığı birdenbire yakalayıverme duygusu bir açıdan amacın da artık sonuna gelindiği duygusunu doğuracağından belki de bir çeşit mutsuzluk yaşarız. Boşluk duygusu diye tanımlamaya çalıştığım belki de bir düşün sonuna gelme kaygısıdır. Yanıbaşımızda uçurum bize bakar. Uçurum inancımız kadar gerçektir orada. Soyut bir tapınaktayızdır sanki. Bir sen varsın orada bir de tanrı. Birden bire ellerimizi gökyüzüne uzatırız. Adeta parmaklarımız Tanrıya dokunur. Parmaklarımız yanar, gövdemiz yanar, düş gücümüz yanar.

Acizi öylesine yaşarız ki Tanrım burada ancak sen varsın ve bu düş ülkesinden senin yüce varlığın olmasa kimse çıkaramaz bizi. Senden ötesi hep yokluk deriz. Sana inanıyor ve himmetine sığınıyorum deriz.

Birden bire yıldızlar sağanak halinde saçlarımıza yağar üstümüz başımız mavi olur. Göğün o sınırsız, saf ve tertemiz mavileri sarar her yanını. Yaşadığımız düş ve masal ülkesinden dostlarımıza kucak kucak mavi getiririz. Kentle, yani kirli gerçeğe döndüğümüzde yaklaşık bir ay boyunca mavi kırıntıları ve yıldızlar akar üstümüzden, saçlarımızdan.

Derim ki düş kurmak için en ideal mekan bir dağ başıdır. Kuruyan düşlerimizi yeniden başka nasıl canlandırabiliriz?

(*Bereket*, sayı: 7, 1999)

ALİ GÖÇER

BU NE DUMANDIR

Kabarır gözümde kış
Karı bir yılan sırtında
Eskir/mi sevgimiz.

Biz vurgunuz
Dönmeyenine yarin
İçimizde gülenine

Vardıkça yolun
Bitmeyenine.

En uzun yoldur
insanın içi.

evreninde karşımıza çıkardığı karakterlerini, doğru tabirle feleğin çarkında gezdirdikten sonra, bir bulma ve buluşmayla yüzleştiriyor. Tabii ki, okuru ve seyredeni de!" (Hüseyin Sorgun)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gözlerinde Kitap Yankısı* (1981), *Yüzün Tarihi* (1989).

DENEME: *Sanat ve İntihar* (1991), *Kara Yazılar* (1995), *Başkaldırının Boyutları* (1999), *Kayıp Dağcının Düşleri* (2002).

OYUN: *Morgda Bir İnsan Sıcaklığı* (1995), *Bir Gece Bekçisi Daha* (1995), *Sandık Odası* (1995), *Sığınak* (1996), *Kılavuz* (1997), *Hünkarın Son Günleri* (1998).

SENARYO: *Sıcaktı ve Üşüyorlardı* (1999).

HAKKINDA: Osman Bayraktar / Sanat ve İntihar (Yedi İklim, Haziran 1992), Muhsin Bostan / 'Sanat ve İntihar'ı Okurken (Kayıtlar, Temmuz 1992), Necip Tosun / 'Kara Yazılar'da Beyaz Düşünceler (Yeni Şafak, Eylül 1995), İbrahim Kardeş / Bir Övgü Yazısı (Yeni Şafak, 16.9.1995), Arif Ay / Morgta Bir İnsan Sıcaklığı (Yeni Şafak, 9.4.1996), Ebubekir Eroğlu / İnsan Sıcaklığı (Zaman, 28.1.1996), Süleyman Çelik / İdeal Gerçekçiliğe Dair (Yeni Şafak, 5.10.1996), A. B. / Sığınak (Hece sayı: 2, Şubat 1997).Osman Bayraktar / İçimizdeki Duvarlar (Yedi İklim, Mart 1998), Hüseyin Sorgun / Düş ile Gerçek Arasında Yolculuk (Yedi İklim, Haziran-Ağustos 2002), Yasin Doğru / Dağları Olan Bir Şair Şiirleri Olan Bir Dağcı (Yedi İklim, Haziran-Ağustos 2002).

GÖÇER, Hanifi

Şair. 1950, Darende / Malatya doğumlu. Doğduğu köyde başladığı ilkokulu ve ortaokulu Elbistan'da bitirdi. 1968 yılında Pertevniyal Lisesinden mezun oldu. İstanbul'da matbaacılık ve gazetecilik yaptı. 1970 yılında *Üsküdar-Ümraniye* gazetesini, 1982-85 yıllarında Elbistan'da *Şardağı* gazetesini çıkardı.

ESERLERİ (Şiir):

Sevenlerin Suçu (1980), *Çölde Kaybolan Irmak* (?).

HAKKINDA: Cemil Çiftçi / Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler (2000).

GÖÇGÜN, Önder

Edebiyat araştırmacısı. 15 Mayıs 1945, Denizli doğumlu. Selçuk İlkokulu (1955), Denizli Lisesi (1963), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Malatya Turan Emeksiz Lisesi (1968-69), Diyarbakır Eğitim Enstitüsünde (1969-73) edebiyat öğretmenliği yaptı. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesine asistan olarak girdi (1973). Daha sonra geçtiği Selçuk Üniversitesinde doçentliğe yükseldi (1982). Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümü Başkanı olarak görev yaptı. 1993 yılından itibaren Pamukkale Üniversitesi Rektör yardımcılığı ve Eğitim Fakültesi TDE Bölümü başkanlığı görevlerini yürüttü.

Önder Göçgün

Makaleleri; *Türk Kültürü, Türk Dili, Bilge, Erdem* vd. dergilerde yer aldı. Şiirlerinin bir bölümü bestelendi. Çeşitli kongrelere sunduğu tebliğlerden dolayı sertifika ve plaketler aldı. Selçuklu Araştırmaları Merkezi, Türk Halk Edebiyatı Folklor Araştırmaları Merkezi üyeliklerinde bulundu. Edebiyat tarihi araştırmalarıyla tanındı.

BAŞLICA ESERLERİ:

Ziya Paşa'nın Hayatı-Eserleri ve Bütün Şiirleri (1987), *Namık Kemal* (1987), *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanları ve Romanlarında Şahıslar Kadrosu* (1987), *Eski ve Yeni Harfli Yeni Türk Edebiyatı Metinleri* (1986-87), *Şair Eşref* (1988), *Hüseyin Rahmi* (1990), *Türk Edebiyatı Araştırmaları I-II* (1991), *Hususi Mektuplarına Göre Ziya Gökalp'ın Hayat Görüşü* (1992), *Edebiyat Dünyası ve Atatürk* (1995), *Dünden Bugüne Yunus Emre* (1995), *Namık Kemal ve İslâmiyet* (1996), *Namık Kemal'in Şairliği ve Bütün Şiirleri* (1999), *Güzel Konuşma Sanatı* (2000), *Ziya Paşa'nın Hayatı Eserleri Edebi Kişiliği Bütün Şiirleri ve Eserlerinden Açıklamalı Seçmeler* (2001).

GÖÇMEZ, Mustafa Sıtkı

Mutasavvıf, halk ozanı (D. 1894, Dişidi / Elazığ – Ö. 1962, Malatya). Yedi yaşında *Kur'an*'ı ezberledi. Arapça öğrendi ve İslâm ilimleri okudu. On iki yaşında babasını kaybedince Elazığ'a giderek Hacı İzzet Paşa Medresesini bitirdi. Birinci Dünya Savaşı'nda beş yıl Hasankale ve Van Gölü doğu cephelerinde bulundu. Savaştan sonra Harput'ta Nakşi şeyhi Bedreddin Efendi'ye bağlandı (1917). Daha sonra Battalgazi (Eski Malatya) ilçesine imam olarak atandı (1926). Burada bir süre görev yaptıktan sonra Nacar Hacı Güzel Muhammed'e intisab etti. Bu dönemde dini, tasavvufi şiirler söylemeye başladı. Kaside ve gazelleriyle tanınan Göçmez'in 1929-39 yılları arasında söylediği şiirler Kemal Gürdoğan tarafından derlenerek *Âşık Mustafa Sıtkı Dîvânı, Tasavvufi Hakikat Güldestesi* (1959) adıyla yayımlandı.

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 3, 1979), M. Gülseren - A. Şentürk / Malatyalı Şairler Antolojisi (1993), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÖDE, Kemal

Tarih araştırmacısı. 1941, Körküler / Yalvaç / Isparta doğumlu. Körküler İlkokulu (1953), Yalvaç Ortaokulu (1957) ve Lisesi (1961), Ankara Üniversitesi DTCF Genel Türk Tarihi (1966) mezunu. Aynı yerde yüksek lisansını "*Halil Edhem ve Kayseri Şehri*" (1978) adlı tezle, doktorasını "*Eratnalılar*" (1981) adlı tezle tamamladı. Doçentlik tezi: "*Türk-İslâm Kültür ve Medeniyeti Tarihi*" (1995). Tarih öğretmeni olarak Emirdağ Lisesi (1966-69) ve Eğridir Lisesinde (1969-71), öğretim görevlisi olarak Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsü (1975-82), Erciyes Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde (1984-94) görev yaptı. Çalışmalarını 1993'ten bu yana Süleyman Demirel Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde sürdürüyor.

Kemal Göde

İlk makalesi "*Tarih Öğrenimi Üzerine*" ve diğer makaleleri; *Erciyes* dergisinde (Kayseri, 1978-86) yayımlandı. *TDV İslam Ansiklopedisi* için "Sultan Alaeddin Eratna" ve "Eratnalılar" maddelerini, Türkler için "Eratnalı Devleti Tarihine Genel Bir Bakış" maddesini yazdı. *Kafalı Armağanı* kitabına bir bölüm yazdı. Türk Ocağı ve Aydınlar Ocağı üyesidir.

ESERLERİ:

İslam-Türk Medeniyet Tarihi (Yüksek İslam Enstitüsü Öğretim üyeleriyle, 1977), *Halil Edhem ve Kayseri Şehri* (1982), *Türkiye Cumhuriyet'inin Türk Tarihi'ndeki Yeri ve Önemi* (1987), *Sultan Alaeddin Eratna* (1990), *Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Dersleri* (1991), *Tarih İçinde Kayseri* (1991), *Türk-İslâm Kültür ve Medeniyeti Tarihi* (1992), *Eratnalılar / 1327-1381* (1994).

GÖĞEM, Ziya

Araştırmacı, şair (D. 1913, Daday / Kastamonu – Ö. 2 Nisan 1981). Dadaylı İstiklâl Savaşı kahramanlarından Kurmay Albay Halit Akmansü'nün yeğenidir. Soyadını Uşak Bölmeli Tepe yakınındaki Göğem köyünden aldı. Kastamonu Lisesini bitirdi. 1937 yılında Askerî Tıbbiyeyi de bitirerek Dr. Teğmen oldu. Çeşitli askeri hastanelerde doktorluk, başhekimlik yaptı. İstanbul Birinci Ordu Sağlık Başkanlığı görevinde de bulundu ve albay rütbesiyle ordudan emekliye ayrıldı. Emeklilikten sonra Daday Ballıdağ Senatoryumunda görev alarak ilçesine hizmet etti.

Şiirleri ve makaleleri *Kastamonu Doğrusöz*, *Yeşil Daday* ve *Konya* gazetelerinde basıldı. İstiklâl Savaşı dönemiyle ilgili araştırmalar yaptı. Akrabası Halit Akmansü'nün hayatını, hizmetlerini aydınlattı. Kabri İstanbul Karacaahmet Mezarlığındadır.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Kurmay Albay Dadaylı Halit Bey* (2 cilt).

ŞİİR: *İçten Gelenler*.

ROMAN: *Murat Dağları*.

HAKKINDA: Halil Serdar Bıyıklı / Daday (2000), Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer III (2004).

GÖĞÜŞ, Ahmet Muhtar

Gazeteci-yazar (D. 1878, Gaziantep – Ö. 1946). Gaziantep'in tanınmış ailelerindendir. Küçük yaşta babasını kaybetti. Öğrenim hayatını tamamladıktan sonra Gaziantep gazetelerinde çalıştı. Yazıları Gaziantep'te çıkan gazetelerde yayımlandı. "*Antep'in Sancak Tahvili*" adlı ilk yazısı, Halep'te iki sayfası Türkçe, iki sayfası Arapça olarak yayımlanan *Sada-yi Şehbal* gazetesinde çıkmıştı (5 Nisan 1910). Gaziantep savunması ile ilgili bir piyes yazmaya başlamış, ama bitiremcmiştir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Muzur Vaizler* (1915), *Kılıç Ali* (1930), *Kitab-ı Dede Korkut* (1938), *Bulgarlar Nasıl Çalıştı, Eriştî?* (1938), *Gaziantep Tarihi* (Halk evi broşüründe yer aldı, 1935).

ÇEVİRİ: *Herkes Karşısında Söz Söylemek, Açıkça Düzgün Meram Anlatmak* (Prof. L. Licguire'dan, tefrika: Gaziantep gazetesi, 18 Eylül 1930 tarihli sayısından itibaren; kitap olarak 1938).

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÖĞÜŞ, Beşir

Eğitimci, yazar (D. 1915, Gaziantep - Ö. 17 Ağustos 1999, Yalova). İlk ve ortaöğrenimini memleketinde yaptı. Gaziantep Öğretmen Okulu (1933) ve Gazi Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1938) mezunu. Bir süre çeşitli okullar ve Ankara Devlet Konservatuarında Türkçe-edebiyat öğretmenliği ve yöneticilik yaptıktan sonra bürokratik görevler aldı. 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi'nde kızı ve eşiyle birlikte Yalova'da öldü. Ölümünden sonra Dil Derneği adına bir ödül kurdu.

Türk Ansiklopedisi müşavirlik ve redaktörlüğü (1954-63), MEB Öğretmen Okulları Genel Müdür Yardımcılığı, baş müfettişlik (1964-66) görevlerinde bulundu. Ayrıca Türk Dil Kurumunda yöneticilik (1966-75) yaptı. Eğitim ve dil alanındaki çalışmalarıyla tanındı. 1992'de Türk Eğitim Derneği Hizmet Ödülünü aldı. Göğüş'ün ilk ve orta dereceli okul müfredatı için hazırladığı yardımcı ders kitapları da vardır.

ESERLERİ:

Türkçe (1945), *Dil Bilgisi* (Orta I, II, III sınıflar için, 1957), *Sanat Okulları İçin Türkçe* (1959), *Türkçede Bileşik Kelimelerin Oluşumu ve Nasıl Yazılması Gerektiği* (1963), *Orta Dereceli Okullar İçin Türkçe Okul Sözlüğü* (Hamdi Olcay ile, 1968), *İlkokullarda Türkçe Öğretim Kılavuzu* (1968), *Türkçe Cümlemsilerin Kuruluşu ve Temel Cümleciğe Bağlanma Şekilleri* (1968), *Anadili Olarak Türkçenin Öğretimine Tarihsel Bir Bakış* (1970), *Resimli Çocuk Sözlüğü* (1971), *Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi* (1978), *Yazın Terimleri Sözlüğü* (Prof. Dr. Olcay Önertoy, Dr. Ferhan Oğuzhan, Mahir Ünlü, Sevinç Koçak ile, 1998).

ÇEVİRİ: *Bireysel Öğretim ve Grup Çalışmaları* (F. Mory'den, 1957).

HAKKINDA: Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2. bas. 1999), Suat Batur / Yazarlar ve Şairler Sözlüğü (2001).

GÖĞÜŞ, Zeynep

Gazeteci-yazar. İstanbul doğumlu. Gazeteci ve eski Turizm Tanıtma Bakanlarından Ali İhsan Göğüş'ün kızıdır. Ankara TED Kolejinin ardından Hür Brüksel Üniversitesi Felsefe ve Edebiyat Fakültesinin Gazetecilik ve Sosyal İletişim Bölümünü bitirdi. Aynı üniversitenin Ekonomi Fakültesinde yatırımların yönlendirilmesi konusunda yüksek lisans yaptı. Gazeteciliğe TRT'de mütercim muhabir olarak başladı. Gazeteciliğin her basamağında görev aldı. TRT Dış Yayınlarda Fransızca Servisi Şefliği yaptı. TRT ve Akdeniz Haber Ajansının Brüksel Temsilciliğini üstlendi. Avrupa Birliği ve NATO'yu izledi. *Milliyet*, *Hürriyet* ve *Sabah* gazetelerinde çalıştı. *Hürriyet* gazetesinin ekonomi servisini yönetti. Polikayla ilgilendi. Kurduğu Zego İletişim şirketinde iletişim ve Avrupa Birliği danışmanlığı yaptı.

1990-91 yılları arasında *Hürriyet*, 1994-99 yılları arasında *Sabah* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. NTV, Kanal 6, CNN, ETV ve TRT'ye programlar hazırladı. Aldığı çeşitli gazetecilik başarı ödüllerinin yanı sıra meslek örgütleri tarafından üç kez Türkiye'nin En İyi Köşe Yazarı seçildi. *Tempo* dergisinde yazdı. TRT 1 için "Avrupa" adlı belgesel-haber programını hazırladı. İstanbul Bilgi Üniversitesinde küreselleşme ve dünya meseleleri konulu dersler verdi. Yurtiçinde ve yurtdışında panellere ve konferanslara katıldı. Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfının başkan yardımcısı, Kadın Adayları Destekleme Derneğinin (KADER) kurucu üyesi ve Gazeteciler Cemiyeti üyesidir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Televizyon Meslekleri* (1978), *Bir Avrupa Rüyası* (1991).

DENEME: *Devekuşunun Kredi Kartı* (1997), *Kadınlar Olmadan Asla* (1998), *Oğluma Avrupa Mektupları* (2002).

HAKKINDA: Zeynep Göğüş / Oğluma Avrupa Mektupları (2002), Erkan Dilek / Avrupa Birliği'ne Masalsı Bir Bakış (Virgül, sayı: 58, Ocak 2003).

Zeynep Göğüş

ZEYNEP GÖĞÜŞ

AVRUPALI HOROZ

Pfajları severim, çünkü tek sınır, ufuk çizgisidir orada. Kumda yürürken, akıp giden zamanın da farkına varılır.

Dün seninle plajda gezmeye gittik. Pusetini iterken düşündüm ki kumdan kalelerimizi dalgaların yutması gibidir bazen hayat. Yıllar geçer ve şişe içinde beklenen mesaj bir türlü sahile vurmaz.

Yok hayır, şişedeki hayali mesajın peşinde değiliz. Annen, ait olduğumuz ülkenin çıtasını biraz daha yükseğe yerleştirmenin derdinde, hepsi bu. Bu sabah Meis Adası'nda öten horozun sesiyle uyandın. Meis'in horozuna epeydir kafayı takmış durumdayım. Diyorum ki, o Avrupalı bir horoz, çünkü Meis bir Yunan adası! Seni ilk tatiline getirdiğim büyükbabanın yazlık evi ise Meis'in karşı kıyısında.

Yasemin kokulu sabahın ilk ışıltıları adamın önüne düştüğünde horoz sesiyle uyanır Kaş'ta yaşayan Türkler. Kaş'ın sivri ve uzun burnu olan Çukurbağ Yarımadası'ndaki evlerle Meis arasındaki mesafe bir milden az. Ürürü ya da kukurukku... Meis'teki horozların şarkısı ile Kaş'takilerin türküsü birbirini kucaklar. Yarımada'da kimse güne hangi horozun ötüşüyle başladığının farkına varmaz. Oysa Yunan adası olduğu için Avrupa Birliği toprağı sayılan Meis'te öten horoz Avrupalıdır. Kaş'ta ötenler ise kimine göre Asyalı, kimine göre Ortadoğulu. Akdenizli bile değil...

Avrupalılık tanımının sınırları işte bu denli keyfi çizilmiştir küçüğüm. Bunca keyfiyet içinde örselenmemek için bana kalırsa ilk şart kendi kimlik kartımıza önce kendi damgamızı sıkıca vurmak.

Avrupa'nın sınırları nerede başlar, nerede biter? Öyle eski bir tartışma ki bu hâlâ süregelen. Osmanlı İmparatorluğu'nun payitahtı İstanbul'a neden 'İkinci Roma' dediklerini zamanı gelince sen de öğreneceksin. 6'ncı yüzyıldaki Justinian dönemi Roma İmparatorluğu'nun haritasını alıp Kanuni Sultan Süleyman dönemindeki Osmanlı haritası ile üst üste koyduğunda şaşıracaksın. Kuzeyde ve güneyde tıpatıp aynı sınırlar, doğuda tek fark Roma'nın Fırat'ın ötesine geçememiş olması, batıda ise İtalya'yı aşamamış Osmanlı. Her halükârda iki imparatorluğun sınırlarının benzerliği neredeyse inanılmaz. Osmanlı, doğudan önce Diyar-ı Rumi'de bir Avrupa imparatorluğu!

Anadolu'nun Avrupa olması çok eski bir efsaneye dayanır aslında, adı üzerinde Avrupa Efsanesi'ne: Fenike Kralı'nın Europa adında güzeller güzeli bir kızı varmış. Günlerden bir gün arkadaşlarıyla kırda gezinirken görmüş onu tanrılar tanrısı Zeus. Kız tam o sırada arkadaşlarına düşünü

anlatıyormuş. Düşünde iki toprak parçası görmüş. Bunlar kıtalarmış, birinin Asya olduğu kesinmiş. İşte bu kıtalar, yaşlı birer kadın kılığına girmişler, Europa'yı kollarından çekiştiriyorlarmış. Asya, 'Onu ben doğurdum' derken, adı belli olmayan diğer kıta da, Zeus'un kızı kendisine verdiğini söylüyormuş.

Europa'yı bir süre dinleyen Zeus, beyaz bir boğa kılığına girip kızların yanına gelmiş. Europa bu güzel hayvanı önce okşamış, sonra sırtına binmiş. İşte tam o sırada Zeus birden silkinmiş, sırtında Europa ile birlikte denize atlayıp onu Girit'e kaçırmış. Bu efsanede bugünün Suriye'sinin kıyısındaki Fenike toprakları Doğu'yu, Europa'nın kaçırıldığı yer ise Batı'yı simgeler.

Öykümüz daha bitmedi küçüğüm. Feniceliler güzel Europa'nın kaçırılmasına fena içerlemişler. Gemilerine binip kızın peşine düşmüşler. Adadan adaya, kıyıdan kıyıya gitmişler. Kızın kaçırıldığı tarafa dönüp, günlerce 'Europa, Europa' diye seslenmişler. Böylece öbür kıtanın adı Europa olmuş.

Europa efsanesinin farklı bir anlatımı daha var. Bu ikincisinde Europa'nın kaçırıldığı yer Anadolu. Dolayısıyla başlangıçta Europa dedikleri yer de Anadolu. İşte küçüğüm, kim bilir belki de bugün hâlâ ne tarafa ait olduğumuz konusunda duyduğumuz tereddütün sebebi de bu efsanede gizli. Çünkü Europa da bir türlü karar verememiş ne tarafa ait olduğuna. Ve bugün hâlâ iki kıta da farklı yönlerde çekiştiriyorsa kollarımızdan, Europa'nın bir zamanlar düşünü gördüğü kimlik bunalımını içimizde taşıdığımızdandır...

Tekrar aynı soru: Avrupa'nın sınırları nerede biter? Bilir misin ki, Avrupa Birliği'nde bu konuyu kurumsal bir çerçevede tartışmak tabuydu aslında. Bu tabu da yıkıldı 21'inci yüzyılın başında, Tarih 14 Ocak 2001'di, Avrupa Birliği'ne üye 15 ülkenin muhafazakâr sağ partileri, Berlin Kongresi'nde Avrupa'nın coğrafi sınırlarının tarifini ilk kez resmen istediler Avrupa Birliği'nden. Annen bu kararı şöyle okudu: Bu tartışmanın ucu hiç kuşkusuz Türkiye'ye dokunur. Berlin'de yapılan, Avrupa'nın sınırlarını sınırlama girişimi olabilir miydi gerçekte?..

Avrupa'nın sınırlarını çekiştiren ülkeler arasında Ukrayna ve Beyaz Rusya var, Gürcistan da var... Fas da var... Fakat annene kalırsa Berlin Kongresi'nde asıl tartışmak istenilen ülke Türkiye idi.

Avrupa Parlamentosu'nda bir milletvekili 'Gürcistan da Avrupa Birliği'ne katılsın' diye önerge vermişti o günlerde. 'O halde neden sırada Ermenistan da olmasın?' diye düşündü annen. Azerbaycan'ın kabahati ise herhalde Müslüman olmak...

Senin Avrupa'nın 30-35 üyeli, kendi içinde bölgesel liderleri olan bir tür federasyon olacağını öngörüyor annen. Ve Türkiye de o Avrupa'nın içinde yer alacak. (...)

20'nci yüzyılın son yılında dünyaya gelen sana küçüğüm, ileride şöyle seslenmeyi ümit etmekteyim: 'Geçen yüzyılın insanları bazı aptallıklar yaptılar. Şu karşıdaki adacıktakileri düşman bellemiştik, onlar da bizi... Horozunun sesiyle uyandığımız adalı komşularımızı tanıyamadık bile. Çok şükür bütün bunlar geçmişte kaldı, ama sen yine de adaya yüzdüğün vakit karşına çıkabilecek dev deniz kaplumbağalarına dikkat et!..'

Akdeniz plajlarında zamanın da sınırı yoktur. Erken sabah sessizliklerinde dalgalar usul usul kumsalı okşarken tarihe karşı koyuşları düşünür annen. Tarihe direnenler muhafazakârlar mı yoksa devrimciler mi? Belki her ikisi de... Muhafazakâr olan kişi, değişime direnerek tarihin yenilenmesine karşı koyar; dolayısıyla da tarihe karşı çıkmaktadır. Devrimci ise tarihin dayattığı değişmezlikleri yenmek isteyen insandır. John Berger'in sözüyle, 'İnsanlar ne zaman ki tarihin nesneleri olmayı bir kenara bırakırlar, işte o zaman tarih de zamanı tekeline almayı bırakır.'

Hatıralar hayalleri kovalar kumda, ama bazen tersi de olur. Şezlongdan kalktığında bir de bakarsın ki, yaşamına ufuk çizgisinden başka sınırlar koymak isteyenlere karşı sakin bir direnç oluşmuş içinde. Geçmişle geleceğin buluştuğu, zamanın ötesine geçebildiğin hatiflikte anlardır bunlar.

Ne demiştik? Kumda yürürken akıp giden zamanın da farkına varılır... Yunanlılar kum saatine ne derler bilir misin? Kelptodhobos... Tam çevirisiyle 'zaman hırsızı'... Doğduğun yüzyılı tersine akıtma imkanımız yok küçüğüm ve sen 21'inci yüzyılın kum saatini tutuyorsun minicik ellerinde...

(*Oğluma Avrupa Mektupları*, 2002)

GÖK Ahmet

Şair. 1967 doğumlu. Şiirlerinden bir bölümü Farsçaya çevrildi ve İran'da yayımlandı. Ege Üniversitesi ş-Şiir Topluluğunun kurulmasını öncülük etti. ş-Şiir Topluluğu ile çok sayıda dramatize şiir dinletileri ve şiir söyleşileri organize etti. *ş-Şiir Bülteni* ve *Sirius* dergilerini yayıma hazırladı.

ESERLERİ (Şiir):

İnsi Nû, 'Ölgünlüğü / Sessiz Aşk Çığlıkları (2005).

GÖK, Selâhattin

Şair, yazar. 1930, Daday / Kastamonu doğumlu. Daday Merkez İlkokulu, Kastamonu Lisesi mezunu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesindeki (1959) yükseköğrenimini sürdürmedi. Tosya Adliyesinde zabıt kâtibi olarak devlet memuriyetine başladı (1953). Azdavay, Daday, Tosya ve Ankara'da icra memurluğu yaparak emekli oldu (1976). Emeklilik döneminde de icra ve dava takipçiliği yaptı. Daday ve Kastamonu mahalli gazetelerinde çok sayıda makale yayımladı. Daday kültür hayatı hakkında geniş bilgisi vardır.

ESERLERİ (Şiir):

Damlalar, Fidan, Demet.

HAKKINDA: Halil Serdar Bıyıklı / Daday: Kültür Sanat Turizm (2000), Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer IV (2005).

GÖK, Sıtkı (Sıtkı Baba)

Şair (D. 1900, Sorgun / Yozgat - Ö. 24 Şubat 1961, Sorgun / Yozgat). Asıl adı Hacı'dır. Sıtkı takma adını da kullandı. Sarışın ve imam oluşundan dolayı Sarı Hoca ve Sarı Molla adlarıyla anıldı. Yozgat'ın bütün köylerini, Amasya, Zile, Turhal, Kayseri, Sivas, Elazığ ve ilçesi Palu ile diğer doğu illerini gezdi ve bu yörelerde de adını duyurdu. Beş yaşlarında köyde Kur'an kursunda okudu. Köy imamından Kur'an öğrendi. On yaşında hafız oldu. Babası ölünce, evin geçimini sağlamak için köyde sığır çobanlığı yaptı. Daha sonra Yozgat'a kaçarak iki yıl burada çeşitli işlerde çalıştı. Ardından Konya'ya gitti. Müftü Hasan Efendi'den Arapça öğrendi.

Sıtkı Gök

Başta Yozgat olmak üzere, birçok yörede söylediği kasidelerle tanındı. Doğaçlama yeteneği kuvvetli, özel sohbetlerinde hazır cevap bir dervişti. Rahat ve akıcı bir söyleyişe sahip olduğu şiirlerinde tarikatla ilgili kelime ve terimlere sıkça yer verdi. Şiirinin kaynaklarını ayet ve hadisler oluşturdu. Dinî konuların yanında, tabiat sevgisini, sosyal konuları da işlediği şiirlerini 5,7,8 ve 11'li hece ölçüsüyle, ilahî ve koşma tarzında yazdı. Pir Sultan Abdal, Âşık Sümmânî, Bardızlı Âşık Nihânî ve Âşık Dindârî'den etkilendi. Müftü Hasan Coşkun'dan ilim ve feyz aldı. En son yazdığı şiir "*Vasiyetnâme*"sidir. Şiirlerini, Arapça el yazısıyla yazdığı bir defterde topladı. 1952 yılında otuzun üzerinde şiirinin yer aldığı ilk şiir kitabını *Dini ve Ahlâkî Şiirler* adıyla yayımladı.

"Dili ağdalı sayılmaz. Şiirlerinde daha çok tarikatla ilgili kelime ve terimler yer alır. Rahat ve akıcı bir söyleyişi vardır. Şiirinin kaynakları Kur-an, ayet, hadistir. Dini ve tasavvufi konuların yanında, tabiat sevgisini, sosyal konuları işleyen şiirleri de vardır. Heceyi kusursuz ve bütün şiirlerinde kullanmıştır. Şiirleri; 5,7,8 ve 11'li hece ölçüsüyle, ilahi ve koşma tarzında yazılmıştır. Şiirlerinde derin bir dünya ve ahiret görüşü mevcuttur. Hemen her konuyu ustalıkla işlemiştir." (Durali Doğan)

HAKKINDA: Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

GÖKA, Erol

Hekim, araştırmacı-yazar. 1959, Denizli doğumlu. Denizli Ressam İbrahim Çallı İlkokulu ve Nazilli Sümer Ortaokulunu bitirdi. Liseyi, girdiği sınavı kazanarak, Aydın Lisesinde parasız yatılı olarak okudu. On Dokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesini 1983'te bitirdi. 1983-85 yılları arasında zorunlu hizmet yükümlülüğünü Bitlis'te çalışarak yerine getirdi. Uzmanlık eğitimini 1989 yılında *"Ergen Psikodrama Gruplarında Tedavi Edici Etmenler"* başlıklı teziyle tamamladı. 1991'den itibaren SSK Ankara Hastanesi Psikiyatri Kliniğinde uzman hekim olarak çalışmaya başladı. 1992 yılında yapılan bir sınavla psikiyatri doçenti unvanı aldı. 1998'de Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi Psikiyatri Kliniği Şefi oldu.

Psikiyatriyi yakından ilgilendiren bilim felsefesi, çevre, gençlik, insan bilimlerinde yorumcu yaklaşım gibi konularda kitap ve makaleler; ansiklopedilere psikiyatri ve psikoloji ile ilgili maddeler yazdı; ilgi alanlarına giren konularda çeviri, derleme, biyografi türü kitapların hazırlanmasına katkıda bulundu. Yazılı, sözel ve görsel medyada, toplumun ruh sağlığı bilincini geliştirme amacının yanı sıra mesleğinin ülke sorunlarıyla ilgili boyutları konusunda düşünceler geliştirmeye çalışan, çok sayıda makale ve dizi yazılarıyla yer aldı. Alanında düzenlenen birçok açıkoturum, panel ve konferansa katıldı.

Türkiye Günlüğü, Türkiye Klinikleri Psikiyatri ve *Avrasya Dosyası* dergilerinin yayın yönetmenliğini yaptı. Ayrıca birçok tıp ve beşeri bilimler alanındaki derginin danışma kurullarında bulundu. İki dönem Türk Psikiyatri Derneğinin Denetleme Kurulunda görev aldı.

"Erol Göka'nın özgünlüğünü anlayabilmek için Ross Poole'un Nietzsche'ye atıfla tartışmaya açtığı 'Dünyanın ahlaki yorumunun tam olarak niçin reddedilmesi gerekiyor? Bu reddiye hakikat zemininde mi yoksa ahlak zemininde mi yapılacak?' sorusu üzerinde yeniden düşünmek gerekiyor. Çünkü, çağdaş felsefi literatürün ve toplum bilimlerinin teorik yönelimlerinin dünyanın ahlaki herhangi bir yorumunun reddi ile damgalandığı varsayıldığından ve de bu esaslı tartışma çoğu kez 'ahlakçılık' gibi klişeleşmiş eleştiriler etrafında kısırlaştırıldığından, kaçınılmaz biçimde ayaklarımızı bastığımız 'ahlaki' zeminleri, yazıp çizdiklerimizde görünmez kılmak için azami gayret sarf ediyoruz. Erol Göka'nın özgünlüğü bütün bu tartışmalarla ve felsefi literatürle hayli haşır neşir oluşunun aşikârlığına rağmen, –bu reddin kendisinin 'ahlaki' içerimlerinin derin farkındalığıyla– dünyanın ahlaki bir yorumunu ısrar ve cesaretle sahiplenmesinden kaynaklanıyor." (Sevilay Çelenk)

ESERLERİ:

DENEME-ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Freud* (M. H. Türkçapar ile, 1992), *Çocuk ve Çevre* (Dr. K. Görmez ile, 1993), *Önce Söz Vardı: Yorumsamacılık Üzerine Bir Deneme* (A. Topçuoğlu ve Y. Aktay ile, 1995), *Psikiyatri ve Düşünce Dünyası Arasında Geçişler* (1996), *Varoluşun Psikiyatrisi* (1997), *Uygarlığın Yeni Yolu: Avrasya* (Murat Yılmaz ile editör olarak, 1998), *Bilimlerin Vicdanı Psikiyatri* (1999), *Buradan Böyle-Hayatın Psikososyopolitiği* (2001), *Türkiye Vardır* (2005).

ÇEVİRİ-DERLEME: *Yeni Bir Psikoloji* (R. Ornstein'dan F. Işık ile, 1990), *Bir Bilim Olarak Psikiyatri* (K. Sayar ile, 1992).

Ayrıca mesleki kitapları vardır.

HAKKINDA: Özge Yenier Duman / Psikiyatri Aşkı Tedavi Edebilir mi? (Virgül, sayı: 32, Temmuz-Ağustos 2000), Sevilay Çelenk / Dünyanın Ahlakî Bir Yorumunu Sahiplenmek (Virgül, sayı: 45, Kasım 2001).

GÖKA, Şenol

Yazar. 5 Mart 1962, Denizler Köyü / Çal / Denizli doğumlu. Ressam İbrahim Çallı ve Hürriyet ilkokullarında okudu. Merkez Ortaokulu ve Denizli Lisesini bitirdi. Marmara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu (1985) mezunu. Aynı yıl TRT'nin açmış olduğu prodüktörlük sınavını kazanarak 1986 yılında TRT Antalya Bölge Müdürlüğü Söz Yayınları Şube müdürlüğü bünyesinde çalışmaya başladı. Hazırladığı programlar nedeniyle çeşitli ödüller aldı. *Söz Uçar Yazı Kalır* (1996) isimli bir araştırma kitabı vardır.

HAKKINDA: Şenol Göka / Söz Uçar Yazı Kalır (1996).

GÖKAÇTI, Mehmet Ali

Araştırmacı-yazar. 1963, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünden mezun oldu. Araştırma ve gezi yazıları çeşitli dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ (Araştırma):

Dünyada ve Türkiye'de Belediyecilik (1996), *Geographika: Yeniden Keşfedilen Yunanistan* (2001), *Nüfus Mübadelesi: Kayıp Bir Kuşağın Hikâyesi* (2002).

HAKKINDA: Virgül (sayı: 38, Şubat 2001), Mehmet Ali Gökaçtı / Geographika: Yeniden Keşfedilen Yunanistan (2001).

GÖKALP ALPASLAN, G. Gonca

Edebiyat araştırmacısı. 14 Eylül 1968, Eskişehir doğumlu. Zonguldak Yayla Özel İlkokulunda (1979), Ankara Bahçelievler Ortaokulunda (1982), Ankara Bahçelievler Deneme Lisesinde (1985) okudu. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümünü *"Çağdaş Türk Şiirinde Gelenekten Gelen Unsurlar"* adlı tezi ile (1989) bitirdi. 1989-92 yılları arasında TED Ankara Koleji Vakfı Özel Liseside Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği yaptı. 1993'te Oxford Üniversitesi Uluslararası Edebiyat Yaz Okulundan *"XX. Yüzyıl Şiiri"* sertifikası aldı. Yüksek lisansını *"Behçet Necatigil'in Şiirlerinde Aile"* başlıklı tezi ile (1992), doktorasını *"Tanzimat Dönemi Türk Edebiyatında Gelenekten Gelen Unsurlar Sözlü Kültür Etkileri Doğrultusunda XIX. Yüzyıl Yazılı Anlatılarında Yapı: Konu, Kurgu, Öykü, Kişi"* tez çalışmasıyla (1999) Hacettepe Üniversitesi SBE'de tamamladı. *"Gılgamış Destanı ve Türk Edebiyatında Çağdaş Yorumları"* konulu çalışmasıyla da Türk Amerikan İlmi Araştırmalar Derneğinin doktora sonrası araştırma bursunu (2004) kazandı.

1992 yılında Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde araştırma görevlisi olarak göreve başladı. 2001'den itibaren aynı bölümde öğretim görevlisi olarak çalışmalarını sürdürdü.

Yeni Türk edebiyatı alanında makaleleri ve eleştiri yazılarını 1992'den itibaren *HÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi, Edebiyat ve Eleştiri, Cumhuriyet Kitap Dergisi, Sombahar, Türkiye Felsefe Kurumu Bülteni, Şeker Sanat, Türkbilig (Türkoloji Araştırmaları), Zarf, Arayışlar, International Journal of Central Asian Studies* dergileri ile *Prof. Dr. Umay Günay Armağanı* (1996), *Evrenselliğe Yolculuk-Prof. Dr. Emel Doğramacı Armağanı* (1998), *Prof. Dr. Dursun Yıldırım Armağanı* (1998), *Lars Johanson Armağanı* (2002) armağan kitaplarında, *Kültür ve Modernite* (2003) adlı ortak kitapta yayımladı. Ayrıca *AKM-Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*'nde yazdığı maddeler vardır. Doktora tezi *XIX.Yüzyıl Yazılı Anlatılarında Sözlü Kültür Etkileri* (2002) adıyla Kültür Bakanlığı tarafından kitap olarak yayımlandı.

GÖKALP, Mehmet (Artvinli)

Şair ve yazar. 4 Eylül 1930, Yusufeli / Artvin doğumlu. Ortaöğrenimini Erzurum Lisesinde tamamladı. İstanbul Hukuk Fakültesi (1963) mezunu. Horasan (1964-67), Bingöl (1971), Orhangazi (1971-76), Adapazarı (1976-80), İstanbul-Kartal'da (1980-88) savcı yardımcısı ve savcı olarak çalıştı. 1988'den itibaren Eskişehir Adliyesinde görev yaptı.

Şiir, röportaj ve makaleleri 1952-60 yılları arasında *Türk Sanatı, Toprak, İstanbul, Türk Yurdu, Yeni Sabah*; 1960'tan sonra *Tercüman, Yeni İstanbul, Hürsöz, Adalet* dergi ve gazetelerinde yer aldı. *Yaylada Harman* adlı şiiriyle 1949 yılında Halkevinin düzenlediği yarışmada ikincilik ödülünü kazandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Şafaklar Dolusu* (1954), *Kılıçların Gölgesi* (1955).

ANTOLOJİ: *Kahramanlık Şiirleri Antolojisi* (1955).

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Mahiri ile Mâhitaban* (1985), *Artvin Saz Şairleri* (1988), *Bardızlı Aşık Nihani* (1955).

MONOGRAFİ: *Başgil* (1962).

GÖKALP, Mehmet (Erzurumlu)

Şair, gazeteci-yazar. 1341 (1922), Sarıkamış doğumlu. Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Erzurum basınında en çok eser vermiş olan yazarlardan birisidir. Bir ara avukat ve milletvekili Şadi Pehlivanoğlu ile birlikte *Nizam* gazetesini iki sayı çıkarabildi. Sonradan bu gazetesinin adına izafeten Erzurum *Hürsöz* gazetesine İstanbul'dan "Nizam'a Mektuplar" başlığıyla makaleler yazmaya başladı. Aynı gazetede röportaj, şiir ve hikâyeleri yayımlandı. Bir yandan Erzurum gazetelerinde yazılar yazmaya devam eden Mehmet Gökalp, diğer yandan *Tasvir, Yeni Sabah, Yeni İstanbul, Tercüman ve Zafer* gazeteleriyle *Toprak, Yeni İstiklâl, Folklör Araştırmaları, Türk Yurdu, Ocak* ile *İş ve Düşünce* gibi dergilerde yazılar yayımladı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Şafaklar Dolusu, Kılıçların Gölgesinde,*

ANTOLOJİ: *Kahramanlık Şiirleri Antolojisi* (1955), *Artvin Saz Şairleri.*

ARAŞTIRMA: *Bardızlı Âşık Nihani* (1988), *Şair Keşfi ve Âşık Huzuri* (2001).

OYUN: *Kiziroğlu Mustafa Bey.*

HAKKINDA: Hikmet Barlıoğlu-Celal Yazıcı / Erzurum Matbuat Antolojisi (1963).

GÖKALP, Nurten

Felsefe araştırmacısı. 12 Şubat 1962, Ankara doğumlu. Orta Doğu Teknik Üniversitesi (1985) mezunu. Yüksek lisansını *"Karl Raimund Popper'de Şuur Problemi ve Ben Şuurunun Gelişimi"* konulu tezle Atatürk Üniversitesinde (1988), doktorasını yine aynı üniversitede *"Edgar Sheffield Brightman'ın Personalizmi"* konulu teziyle (1992) tamamladı. Gazi Üniversitesi Sistematik Felsefe ve Mantık Anabilim Dalında 1999'da doçent, 2005'te profesör oldu.

Gazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi başkan yardımcılığı (2001), Bilim Araştırma Proje Uzmanlığı Grubu

Nurten Gökalp

üyeliği (2003), Fakülte Kurulu üyeliği (2004), Yönetim Kurulu üyeliği (2005) görevlerinde bulundu.

Makaleleri; *Felsefe Dünyası, Türk Yurdu, İlahiyat Fakültesi* dergilerinde ve *Süleyman Hayri Bolay Armağan Kitabı, Descartes ve Spinoza Düşüncesinde Gerçek İyi Kavramı, Akil Muhtar Özden'in Ahlâk Anlayışı, Some Personalistic Characteristics of Muhammed Iqbal's Wiews The Personalist Forum* kitaplarında yayımlandı.

ESERLERİ:

C. L. Stevenson'un Emotivizmi (1998), *Psikoloji ve Felsefe* (1998), *Felsefe Ansiklopedisi* (ortak, editör Ahmet Cevizci, 2. bas. 2004).

GÖKALP, Serap

Öykücü. Bursa doğumlu. N. Nigar Halit imzasını da kullandı. Memleketinde devlet memurluğu, 1986'dan itibaren özel kuruluşlarda sekretelik, bilgisayar operatörlüğü, idare amirliği gibi çeşitli görevler yaptı. Ayrıca bazı derneklerin ve çevreci sivil toplum örgütlerinin çalışmalarına katıldı.

Edebiyat hayatına 1973'te öykü denemeleriyle başladı. *Hiç Kimse* adlı öyküsü 1983'te *Edebiyat 81*'de yer aldı. Öykü çalışmalarına bir süre ara vererek resimle uğraştı (1984-90). Öykülerinde denge ve dengesizlikleri işledi. Öykülerini *Astak Kum Saatinde Akarken* (2002) adlı kitapta topladı.

"Değişik toplum kesimlerinden değişik mesleklerden bir sürü insanla haşır neşir oluyorsunuz kitap boyunca. Köy ya da kent kökenli olabildiği gibi, okumuş ya da cahil olabiliyor. Toplumdaki çeşitliliği edebi paletine alıp sabırsızca yeni renkler yaratma telaşı var Serap Gökalp'te. Astak'la akmaya başladığınız andan itibaren çevrenizi bir sürü insan sarıyor." (Gülten Can)

HAKKINDA: Gülten Can / Cumhuriyet Kitap (14.11.2002), Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Heceöykü, Nisan-Mayıs 2005).

GÖKALP, Ziya

Bkz. ZİYA GÖKALP

GÖKALP, Ziya (Denizlili)

Hukukçu, eğitimci. 1907, Çal / Denizli doğumlu. Ankara Muallim Mektebi (1924) ve Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1929) mezunu. Kalecik, Tavşanlı, Aydın, Menemen, Kütahya ağır ceza savcılığı, Denizli Lisesi tarih öğretmenliği ve avukatlık yaptı. *Demokratik Hak ve Hürriyetler* adlı eseri dışında hukuk kitapları vardır.

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

NÜKHET HAYRİYE GÖKALTAY

YORGUN

Kuşkulu bir oyun sevda
Travması ağır; zalim
Vurgun tekrarlanır
Kurgusu hain.

Camları tutuşturan yangın buralı değil
Çocukken tutulmamış bir elin
Bardakta kalan lal
Durdukça ağır, kızıl ve elim;
Süren hal.
Birikmiş ağusunu aşkıyla karıştırıp sunan
Kaçak yolcu.
Ne ilk, ne de son seferimin
Derininde dokunamadığım açık yaran
Seni tamamlasam ben eksilirim.

Defnedilmiş tutkular yorgunu iken
Değişmeyen
Alıp başını gitmelerim...

GÖKALTAY, Nükhet Hayriye

Şair. 4 Ağustos 1957, İzmir doğumlu. Cevat Şakir Kabaağaçlı'nın teyze torunudur. Hasan Ali Yücel İlkokulunu, Levent Ortaokulunu, Beşiktaş Kız Lisesini (1975) bitirdi. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Matematik - İstatistik Bölümü (1980) mezunu. *"Az Gelişmiş Ülkelerde Kalkınma Planları"* konulu tezi ile yüksek lisansı yaptı. Artaş Reklam Ajansının araştırma ve istatistik grup başkanlığını, sonra başkan yardımcılığı görevini yürüttü. Enka Holdingin Yönetim Kuruluna rapor hazırlayan mali uzmanlar grubunda ekonomist olarak (1983-90) çalıştı. 1990 yılında İngiltere'ye gitti. Yurda döndükten sonra Enka Grup Şirketlerinden Likya AŞ'de yönetim kurulu murahhas üyeliği yaptı. Aynı zamanda Enka Holding yayın yönetmenliği ile mali müşavirliği ve *İTÜ Mezunlar Derneği Dergisi*'nin yayın yönetmenliğini (1998-2004) ve bu derneğin müdürlüğünü birlikte sürdürdü. Sinema ve radyo programcılığı eğitimi aldı. 2002'de Enka Holding kuruluşundan emekliye ayrıldı.

N. Hayriye Gökaltay

İlk ürününü, daha sonra yayın yönetmenliğini de yaptığı (1993-2002) *Enka* kültür sanat dergisinde (1989) yayımladı. Daha sonra makaleleri ve şiirleri; *Broy, Devinim, Defter, İTÜ Dergisi* gibi dergilerde yayımlandı. *Sır Sözde Saklı* (2003) adlında kasetli bir şiir kitabı vardır.

"Açıkça görülmüyor mu? Gökaltay, şiirle yaşam arasında imge ilişkileri kurarak, şiiri yaşama geçirdiği kadar yaşamı şiire geçiriyor: Bir kıyıdan karşı kıyıya! İmgeler, 'akşamlara değen yorgun kadifeler' gibi, şiirden yaşama ya da yaşamdan şiire geçerken, zarif bir duyarlıkla doku(nu)yor-bize, bizi? Hangisi? Bu bir sır! Sır'ın Söz'de Saklı olduğunu biliyor Gökaltay..." (Hilmi Yavuz)

"Nükhet'le bu yangının içindeyiz. Bu bizim kutsal çilemiz, onurumuz. Diline bir güzel sahip çıkmış şair Nükhet Gökaltay bundan sonraki yangınında dut ağacının dallarını silkeleyecek ve taşıdığı bu çilenin ulaşacağı güzellikte, ne yalan söyleyeyim, bizleri kıskandıracak. Bundan hiç kuşkum yok." (Müştak Erenus)

HAKKINDA: Nail Gürcli / Milliyet (7.11.2001), Hilmi Yavuz / Sır Sözde Saklı (önsöz, 2003).

GÖKBAŞ, Halil Sürurî

Şair (D. ?, İzmir - Ö. 1973). İlk şiirlerinde H. Süruri, sonrakilerde H. Süruri Gökbaş imzalarını kullandı. Eczacılık yaptı. İzmir'de bulun-

duğu sırada Ahmed Haşim'le dost oldu ve onun etkisinde lirik şiirler yazdı. İzmir'de çıkan *Islahat* (1927) gazetesinde gazeteciliğe başladı. Şiirleri 1922'den itibaren İzmir'de çıkan *Şark, Sada-yı Hak, Ahenk, Fikirler, Hizmet, Yeni Asır, Yeni Yol, Aramak, Bağ* ve *İzmir Sesi* gazete ve dergilerinde yayımlandı. Yedi Meşale hareketinin devamı sayılan *Yediveren* (1931) kitabını düzenleyenlerdendir.

HAKKINDA: Adnan Bilget / Son Yüzyılda İzmir Şehri (1949), Ömer Faruk Huyugüzel / İzmirli Fikir ve Sanat Adamları 1850-1950 (2000),TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÖKBEL, Ahmet

İlâhiyatçı. 14 Mart 1965, Yahyalı / Kayseri doğumlu. Fatih İlkokulu (1975), Yahyalı İmam Hatip Liscsi (1982) ve Erciyes Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1987) mezunu. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde 1990 yılında yüksek lisans, 1994 yılında da doktora programını tamamladı. 1987-96 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı çeşitli liselerde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenliği yaptı. 1995 yılında Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi Anabilim Dalına yardımcı doçent olarak atandı. 1999'da aynı anabilim dalında doçent oldu. 2002-2003 yıllarında dekan yardımcılığı görevinde bulundu. 2005 tarihinde profesör oldu.

Makale ve çevirilerini, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, İçel Kültürü, Diyanet Aylık Dergi, Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Folklor/Edebiyat, Halkbilim Araştırmaları* dergilerinde yayımladı. Alanıyla ilgili üç sempozyuma katılarak bildirilerini sundu (1996-98).

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *İnanç ve Adetleriyle Yahyalı'da Varsak Türkmenleri* (1997), *Anadolu Varsaklarında İnanç ve Adetler* (1998), *Kıpçak Türkleri* (2000), *İnanç Tarihi Açısından Sivas* (2004).

ÇEVİRİ: *Hurafeler ve İslâm Gerçeği* (Mehmed Şemseddin'in *Hurafattan Hakikate* adlı eserinden sadeleştirme, 1997), *Türk-İslâm Tarihine Eleştirel Bir Yaklaşım (Maziden Atiye)* (M. Şemseddin'den, günümüz Türkçesine eklerle, Dursun Ali Aykıt ile, 2003).

Ahmet Gökbel

Macit Gökberk

GÖKBERK, Macit

Felsefe tarihçisi (D. 1908, Selânik - Ö. 15 Ağustos 1993, İstanbul). İstanbul Erkek Lisesi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü (1932) mezunu. Bitirdiği fakülteye asistan olduktan sonra, gönderildiği Berlin Üniversitesinde doktorasını verdi (1935-40). Dönüşünde aynı bölümde doçent (1941) ve profesör (1949) oldu. 1978'de emekli oldu. Felsefe konularının yanı sıra dil çalışma ve tartışmalarıyla ilgilendi. "*Yeni Türkçeye karşı olanların Atatürk devrimlerine de karşı olduğu*" görüşünü savundu. Türk Dil Kurumunun iki dönem başkanlığında bulundu (1954-60, 1969-76). Deneme ve makaleleri; *Felsefe Arkivi* (1949-72), *Açılış* (1952), *Türk Dili* (1952), *Pınar* (1964), *Yeni Ufuklar* (1966), *İstanbul Üniversitesi Dülteni* (1978), *Bağlam* (1981), *Gösteri* (1981-86) dergileri ile *Cumhuriyet* gazetesinde yer aldı.

ESERLERİ:

DENEME-İNCELEME: *Kant ile Herder'in Tarih Anlayışları* (1948), *Die Wirsencschaft von der Gasellschaft im System Hegels un Auguste Comtes* (1960), *Felsefe Tarihi* (1961, gen. bas. 1980), *Felsefe'nin Evrimi* (1979), *Değişen Dünya Değişen Dil* (1980), *Aydınlanma Felsefesi, Devrimler ve Atatürk* (1983).

ÇEVİRİ: *Felsefe Tarihi Dersleri I, İlkçağ ve Ortaçağ Felsefesi* (Ernst von Aster'den, 1943), *Theiatetos* (Eflatun'dan, 1945), *Bilgi Teorisi ve Mantık* (Ernst von Aster'den, 1945).

HAKKINDA: Hüseyin Batuhan / Kitaplar Üzerinde Konuşmalar (Felsefe Arşivi dergisi, c. II, sayı: 3), Nusret Hızır / Prof. Macit Gökberk'in Felsefe Tarihi (Belleten dergisi, sayı: 101, 1962), Emre Kongar / Macit Gökberk Üzerine (1983), Arslan Kaynardağ / Değişen Türkiye, Değişen Felsefe Dili ve Macit Gökberk (1983), Arslan Kaynardağ / Felsefecilerle Söyleşiler (1986), Arslan Kaynardağ / Felsefeci Macit Gökberk'e Saygı (1991), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999).

GÖKBİLGİN, M. Tayyip

Osmanlı tarihçisi (D. 1907, Ordu – Ö. 2 Haziran 1981, Ankara). İlköğrenimini Çarşamba'da tamamladı. Daha sonra bir süre medreseye devam etti ve babasından hüsn-i hat dersleri aldı. İstiklâl Savaşı sırasında ara verdiği öğrenimini Samsun, Erzurum ve Trabzon öğretmen okullarında okuyup tamamlayarak 1929'da Aşkale'de bir köy okulunda meslek hayatına başladı. 1936'ya kadar çeşitli yerlerde öğretmenlik yaptıktan sonra Ankara Üniversitesi DTCF Hungaroloji Bölümüne girdi. Yan disiplin olarak da Tarih Bölümünün Yeni ve Yakınçağlar dersleriyle Latince, Fransızca ve Almanca derslerini takip etti. Hocası Laszio Rásonyi'nin teşvikiyle yaz aylarında Macaristan'da Keszthely ve Debrecen yaz üniversitelerine devam ederek sertifikalar aldı; Macar Millî Arşivinde staj yaptı (1936-39). 1940'ta mezun oldu. Aynı yıl İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkiyat Enstitüsünde açık bulunan tercüman yardımcılığı kadrosuna, 1942 Şubat'ında ise Tarih bölümünde asistanlığa getirildi. 1943'te Yeni ve Yakınçağlar Kürsüsünde doçent olarak göreve başladı. 1955'te profesör oldu ve Ortaçağ Kürsüsüne geçerek burada Osmanlı Devleti'nin kuruluş devri üzerine dersler verdi. 1961'de yeni kurulan Osmanlı Müesseseleri ve Medeniyeti Tarihi Kürsüsünün başına getirildi. 1977'de yaş sınırından emekli oluncaya kadar bu görevini sürdürdü. Zeki Velidi Togan'ın emekliliğe ayrılmasından sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi bünyesindeki İslâm Tetkikleri Enstitüsü müdürlüğü ile kürsü başkanlığını birlikte yürüttü.

Gökbilgin, yurtiçinde ve yurtdışında pek çok kongre ve sempozyuma katıldı. İlmi faaliyetleri arasında özellikle arşiv belgeleri üzerinde yaptığı çalışmalar dikkati çekti. Osmanlı Devletinin kuruluşundan Türkiye Cumhuriyetine kadar uzanan geniş bir tarih dilimi içinde çok çeşitli dersler verdi, kitap ve makaleler yazdı. Tarihin yanı sıra arşivcilik, Osmanlı diplomatiği ve kütüphanecilikle de meşgul oldu. Ayn Ali Efendi'nin *Kavânîn-i Âl-i Osmân der-Hulâsa-i Mezâmîn-i Defter-i Divân* adlı risalesinin tıpkıbasımına geniş bir giriş yazdı (1979). İlmî makaleleri; Türk Tarih Kurumu *Belleten*'i başta olmak üzere

Tarih Dergisi, Tarih Enstitüsü Dergisi, İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi, Vakıflar Dergisi, Oriente Moderno ile *Recueils de la Société Jean Bodin pour l'Histoire Comparative des Institutions* ve diğer bazı yabancı dergilerde yayımlandı. *Bilgi, Kemalizm, Tarih Dünyası, Tarih Hazinesi* gibi aylık ve haftalık dergilerle *Cumhuriyet, Dünya, Ulus, Milliyet* gibi günlük gazetelerde popüler yazılar yazdı. Türk Tarih Kurumu üyesiydi.

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme): *XV-XVI. Asırlarda Edirne ve Paşa Livâsı Vakıflar-Mülkler-Mukataalar* (1952), *Rumeli'de Yürükler Tatarlar ve Evlâd-ı Fâtihân* (1957), *Millî Mücadele Başlarken I-II* (1959-1965), *Osmanlı Müesseseleri Teşkilâtı ve Medeniyeti Tarihine Genel Bakış* (1977), *Osmanlı İmparatorluğu Medeniyet Tarihi Çerçevesinde Osmanlı Paleografya ve Diplomatik İlmi* (1979).

HAKKINDA: Mahmut H. Şakiroğlu / Büyük Bir Kaybımız: Prof. M. Tayyib Gökbilgin (1907-1981, Türk Tarih Kurumu Belleten, c. 45 / 180, 1981, s. 551-572), Mihail Guboğlu / Prof. Tayyib Gökbilgin Hakkında Anılarım ve Onun Eserlerinde Romen Ülkeleri (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Enstitüsü Dergisi, sayı: 2, 1982, s. 783-836), Mübahat S. Kütükoğlu / Prof. M. Tayyib Gökbilginin Ardından (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Enstitüsü Dergisi, sayı: 2, 1982, s. 1-24) - TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 14, 1996, s. 137-138), Özlem Ağırgan / Dünden Bugüne Edirne İsimler Sözlüğü (2004).

GÖKÇAY, Coşkun

Şair. 12 Nisan 1931, Vezirköprü / Samsun doğumlu. Bafra Ortaokulu, Kastamonu Lisesi, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Bafra Lisesi ile İstanbul liselerinde edebiyat öğretmenliği ve idarecilik yaparak emekli oldu. Şiirleri *Varlık, Türk Dili, Arayış, Duruluk, Şairler Yaprağı* gibi dergilerde yayımlandı. Bir şiiriyle 1960 Ankara Türkoloji Kulübü Şiir Yarışmasında Birincilik Ödülünü kazandı. *Yaşamak Saati* (1960) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), TBE Ansiklopedisi (2001).

GÖKÇAYLI, Salih Fethi

Şair ve yazar. 1923, Mardin doğumlu. Tokat Askerî Ortaokulu, Kuleli Askerî Lisesi ve Kara Harp Okulu mezunu. Fransızca, Rusça, Ermenice bilen Gökçaylı, Fransız Berlitz'inde de özel öğrenim gördü.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Kılıçlar ve Kalemler* (1944), *Mor Menekşe* (1972).

DİĞER: *İzahlı Rusça-Türkçe Grammer* (1949), *Türkçe-Yabancı Dil Grameri, Orta Asya'da Türk Fütuhatları.*

HAKKINDA: V. Reccai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 2, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÖKÇE, Abbas

Şair ve yazar. 1927, Arpaçay / Kars doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Kars'ta tamamladı. Ankara Hukuk Fakültesi mezunu. Fransa'da öğrenim gördü. Erciş ve Ünye ilçelerinde hakimlik yaptı. Danıştay Başyardımcılığı görevinde bulundu. Yüksek Seçim Kurulu üyesi seçildi.

Hukuk alanında yayımlanmış eserleri, makaleleri, derlenmiş fıkraları, serbest koşuk ve hece ölçüsüyle yazılmış şiirleri, rubâileri vardır. Şiirlerinden bazıları bestelendi. *Milliyet* gazetesinde "Düşünenlerin Düşünceleri" köşesinde yazdı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Namus Belâsı* (tsz.).

HUKUK: *L'Independance du Juge Administratif, Fransız Danıştayının Yargı Bölümleri, Danıştay Kanun Sözlüğü ve Varoluş Nedenleri, Danıştayın Danışma ve İnceleme Görevi, Memurların Yargılanmalarına İlişkin Yasaya Göre Soruşturma ve Verilen Karar Türleri.*

FIKRA: *Gül Gülebilirsen* (Mecit Doğru ile, trz.)

HAKKINDA: Abbas Gökçe / Namus Belâsı - Gül Gülebilirsen (trz.), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÖKÇE, Bedirhan

Şair. Bir süre devlet memurluğu görevinde bulundu. 1988'de TRT'de seslendirme yaptı. 1993'te açılan özel radyolarda şiir okudu. 1995 yılının sonunda memuriyetten istifa ederek Kanal 6 televizyonunda haber spikerliği yaptı. 1998'de özel televizyonlarda şiir programları hazırlayıp sundu.

Bedirhan Gökçe

2000 yılının Eylül ayında Ankara'dan İstanbul'a yerleşip Radyo Tatlıses'te çalışmaya başladı. Kanal A TV'deki programıyla Radyo Televizyon Gazetecileri Derneğinin 2000 Yılı Radyo-TV Oscarları ödülünü aldı ve Kültür-Sanat dalında yılın en iyi televizyon programcısı seçildi. Kitapları yanı sıra *Başım Gözüm Üstüne* (2005) adlı bir şiir CD'si çıkardı.

ESERLERİ (Şiir):

Üçüncü Sayfa Şiirleri (2005), *Şifalı Hüzünler* (2006).

HAKKINDA: Bedirhan Gökçe / Üçüncü Sayfa Şiirleri (2005).

GÖKÇE, Birsen

Toplumbilimci. 1936 doğumlu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Sosyoloji Bölümü (1961) mezunu. Yüksek lisansını 1962'de İngiltere'de (Universty of Swanses), doktorasını 1967'de DTCF'de tamamladı. Aynı eğitim kurumunda öğretim üyesi olarak görev yaptı.

Aile, gecekondu olgusu gibi konulardaki makaleleri dergilerde ve ortak kitaplarda yer aldı. Aynı konularda düzenlenen sempozyumlara katılarak bildiriler sundu.

BEDİRHAN GÖKÇE

AYASOFYA GARİPTİ

Dolaştım İstanbul'u sabaha karşı
Aşiyan, Eyüp Sultan, Kapalıçarşı
İçimdeki hüzünle durdum önünde,
Ayasofya garipti, ben ağlamaklı.

Şimdi Eyüp'teyim ben, sabah namazı
Hiçbir yerde bulamam burdaki hazzı,
İndim Sultan Ahmet'e bir hüzün sardı,
Ayasofya garipti, ben ağlamaklı.

Gözlerim kan çanağı, çıktım dışarı,
Caminin tam önünde simitçi hacı.
Kan kırmızı o çayda yine o vardı,
Ayasofya garipti, ben ağlamaklı..

ESERLERİ:
GAP Bölgesi Baraj Aynası Altında Kalacak Yörelerde İstihdam ve Yeniden Yerleştirme Sorunları (1994), *Araştırma Bürokrasi İlişkileri* (1994), *Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Toplumsal Kurumlar* (1996).

GÖKÇE, Enver

Şair, çevirmen (D. 1920, Çit köyü / Eğin (Kemaliye) / Erzincan - Ö. 19 Kasım 1981, Ankara). Tam adı Mustafa Enver Gökçe. Kimi şiirlerinde ve yazılarında Mehmet Avaz, Aydın Tataroğlu, Mustafa Gökçe adlarını da kullandı. Dokuz yaşındayken annesi ile birlikte Ankara'ya göç etti. 1929 yılında başladığı ilköğrenimini özel bir ilkokulda, ortaokulu Cebeci Ortaokulunda, liseyi Ankara Gazi Lisesinde tamamladı (1939). Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı (Türkoloji) Bölümünden mezun (1948) oldu. Bitirme tezi, Eğin türküleri üzerine yaptığı bir derleme-incelemedir. 1946 yılında Türkiye Gençler Derneğini kuranlar arasında yer aldı. 1948 yılında Enver Gökçe'nin de aralarında bulunduğu dernek yöneticilerinden sekiz kişi, komünizm propagandası yaptıkları iddiasıyla tutuklanarak üç ay cezaevinde tutuldular.

Enver Gökçe, İstanbul Kadırga Öğrenci Yurdunda çalıştığı sırada, Türkiye Komünist Partisi üyelerine yönelik (1951) tutuklamada, 168 kişiyle birlikte tutuklandı. Türk Ceza Yasasının 141. maddesine göre askeri mahkemede yargılandı, yedi yıl hapis (1951-57), bu cezanın üçte biri kadar da (iki yıl) sürgün cezası aldı. Bu yıllarda "akut romatizma"ya yakalandı. Hapisten çıktıktan sonra sürgün yeri olarak seçtiği Erzincan'a gitti. Cezalarını çektikten sonra Ankara'da *Telgraf* gazetesinde düzeltmenlik yaptı, 1963 yılında gazete kapanınca işsiz kaldı, sağlığı bozuldu, uzun süre tedavi gördü. Arkasından İstanbul'a gitti, bir spor dergisinde düzeltmenlik yaptı, *Meydan Larousse* ansiklopedisinde çalışmaya (1968) başladı. Ancak 'sakıncalı olduğu' söylenerek, kısa bir süre sonra işine son verildi. Çocuk yayınları yapan bir yayınevine, *Dünya Masal ve Efsaneleri* adlı bir dizi için yedi sekiz kitaplık Çin, Hint, eski Mısır gibi ülkelerin efsane ve masallarından çeviriler yaptı. Ancak bu işlerle geçimini sağlayamadığı için memleketine, Çit köyüne döndü. Zaman zaman Ankara'ya ve İstanbul'a gitti. 1977'de, Türkiye Yazarlar Sendikasının girişimiyle tedavi için Bulgaristan'a gidip döndü. Kasım 1979 tarihinde Ankara'da Seyranbağları Yaşlılar Huzurevine yerleştirildi. Orada öldü.

Sanata ve edebiyata olan ilgisi, üniversiteye başlamasıyla belirginleşmişti. Üniversite yaşamıyla birlikte, sol dünya görüşü çerçevesinde etkin olarak eylemlerde yer aldı. Bu çerçevede dernek faaliyetleri ile yayın çalışmalarına katıldı. Halkevleri Genel Merkezinin yayımladığı *Ülkü* dergisinde düzeltmen olarak çalışmaya başladı, bu ortamda edebiyat çevreleriyle yakınlıklar kurdu. Yaşamında önemli bir yeri olan Sefer Aytekin'le de burada tanıştı. İlk sayısı 15 Mart 1945'te çıkan *Ant* dergisini onunla birlikte çıkardılar. Yine bu ortamda, Enver Gökçe'nin şiir dünyasında çok önemli yerleri olan halk şairlerinden Âşık Ali İzzet (Özkan), Âşık Veysel (Satıroğlu), Habib Karaaslan, Talibi Coşkun'la tanışarak onlarla dostluklar kurdu. Halk şairleriyle olan yakınlığını kendisi şöyle anlatır: *"O gün iki şey vardı benim için. Bir yanıda Garip hasta sanat anlayışı, diğer yanda dinamik halk edebiyatının yüzü. Bunlar karşı karşıya getirilince, ben elbette ki kendi sınıfımdan gelme halk ozanlarından taraftım. Bu yüzdendir o devrede bu şairlerin yanında olmam."* Arif Damar da o yıllara ilişkin anılarını anlatırken, Enver Gökçe'nin, çağdaşı edebiyatçıların belli yerlerde toplanıp şiirlerini okuma etkinliklerine, sohbet etmelerine pek katılmadığını, halk ozanlarıyla ahbaplık ettiğini söyler.

Enver Gökçe

"Köylülerime" başlıklı ilk şiiri *Yurt ve Dünya* (1943) dergisinde çıkmıştı. Arkasından telif ve çeviri şiirleri ile düzyazıları *Ülkü*, yönetimine katıldığı *Ant* (1945, on sayı), *Yağmur ve Toprak, Söz, Gün, Yeryüzü* (1945-51) dergilerinde çıktı. Pablo Neruda'dan çevirdiği şiirler ilk defa 1962 yılında Mustafa Gökçe adıyla Aziz Nesin'in Düşün Yayınevi tarafından basıldı. A. Gessinoviç'ten, Vera Panova'dan ve Ömer Hayyam'dan çeviriler yaptı. Hazırladığı *Dede Korkut Masalları* (1968), *Kelile ve Dimne* (Beydaba'dan, 1969) kitapları Aydın Tataroğlu adıyla çıktı. Şiir yayımlamaya 22 yıl ara verdikten sonra 1973-79 yılları arasında *Yeni Adımlar, Yarına Doğru, Doğrultu, Sanat Emeği* ve *Türkiye Yazıları* gibi dergilerde göründü. Şiirleri *Dost Dost İlle Kavga* (1973), *Panzerler Üstümüze Kalkar* (1977) adlarıyla kitap olarak basıldı. Özgün masallar yazdı, sanatsal görüşünü yansıtan yazılar yayımladı. Okul bitirme tezi olan *Eğin Türküleri* (1982) ise ölümünden kısa bir süre sonra kitap olarak yayımlandı.

ENVER GÖKÇE

İBRAHİM

Yan binmişsin eşeğe
Kasketi de yıkmışsın afili
Kaşın üstüne.
Bir günün beyliği beylik
Aldırma sat anasını;
Olmasa da olur
"Mükeyyifat"tan sayılır
Gaz, tuz ve şeker.

Hadi sür
Paçanın kokusunu aldı seninkiler!
Küçük Yılmaz bekler şehir ekmeği
He oğul, he!
Senin de şanın var
Hadi şöyle gir de köyden içeri
Ayaklarını sallaya sallaya,
Bozkulağı anırta anırta
Ko desinler Şahmaran'ın bağı var!
(1948)

Enver Gökçe halk kültürü ile içli dışlı bir şairdir. Halk kültürünü, geleneğini anlamaya, değerlendirmeye çalışır. Bu açıdan şiirine bakıldığında denebilir ki, onun şiirini halk kültürü beslemiştir. Şiir dilinin duruluğu dikkate alındığında, halkbilim ürünlerinden yararlanarak, halk şiirini çağdaşlaştırdığı söylenebilir. Dünya görüşü itibariyle, kendi sınıfının verimi olarak gördüğü halk edebiyatına tutkundur. Ancak iyi bir Divan edebiyatı bilgisine de sahiptir, 1940'lı yılların başlarında Divan edebiyatına hayrandır. Onun şiirinde divan şiirinin sesini yakalamak da mümkündür: *'evvel madde, ahir fikir', 'şol aşkı bilmezlenenler', 'Hayal etmesi zor', 'ben berceste mısraı buldum'* derken, sadece Divan şiirinin usta söyleme geleneğini yansıtmaz, onun sözcükleri ile de konuşur. Ayrıca dünyanın başka büyük şairlerini ve şiirlerini tanımaya özellikle çalışmış, onlardan çeviriler yapmış bir sanatçıdır.

ENVER GÖKÇE

MEMLEKETİMİN ŞARKILARI

Ben, bizden olan bütün insanların dostu;
Adı, haritalarda bile bulunmayan
Bir köyündenim Anadolu'nun
Güzel şeylere hasrettir memleketim,
Güzel şeylere hasrettir bu dünya.
Yıllardır, kanda ve ateşte mısralarım
Yanan şehirlerin
Ağır tankların tekerlekleri arasında.
Biliyorum,
Yaylım ateşlere girilmiştir gönlümüzce
Pasifik kıyılarından Volga'ya kadar.
Benim arzumanım kaldı
Hürriyet boylarında tank oynatanlarda.
Bütün kıtalarda
Tulû arzda, İslâm içinde, küffar içinde
Mülhit, mümin ve vatanseverim.
Fakir, cefacı topraklarım içinde
Mendil tutanım, diz vuranım, baş çekenim
Zeybekte, halayda, tamzarada...
Ben küçük Yusuf'um Çit köyünde
Çapak çapak elâ gözlerim;
Kıl keçim kısır, annemin memesi yara.
Benim saçlarım belik belik,
Bıyıklarım burma burma
Gözlerim kara kıyma renginde, ama
Irgatlık etmişim el kapısında.
Dolu vurmuş buğçelerimi,
Çekirge inmiş tarlalarıma,
Ben bir yolcuyum hemşeri
Manisa bağlarından geçtim
Aydın incir tarlalarından.
Çığlıklar getirdim
Üzümleriyle beraber çürür gibi düşen
İnsanlarımdan.
Sıcak tuzsuz gevreklerinizi yemişim
Alaca karanlıkta... Buca'lı işçilerim.
Unutur muyum seni
Derdini ekmeğini bölüştüğüm
Türküleriyle bizi ağlatan memleketim.
Karadeniz'in Rumelikârı tütünü,
Bende türküler oldu ağlamaklı,
Bende türküler oldu dizim dizim,
Doldurdum sineme, ciğerlerime,
Doldurdum derdi mihneti
Pamuk tozunu, kömür tozunu;
Memleketimin türküleri kadar acı çektim.
Ben Ahmet Çavuş'um
"Attığım kurşunlar gitmezdi boşuna"
"Şimdi kuzgunlar iner taze leşime"
"İki kere keskmden everdiğim"
Dost dediğim kıydı bana.
Ben Kürtoğluyum derim ki "Yiğitlik kadim"
Ben Nazif'im "Urfa'ya kaşı vurdular beni"
Ağlasın Urfa.
Ben şairim
Halkların emrinde, kolunda, safında.
Satırlarım vardır kahraman,
Satırlarım vardır cıliz, cesur ve sıtmalı.
Ahdim var:
Terli atlet fanilalı göğüslerden
Püfür püfür geçeceğim.
Bir de âşıkım, kanlı bıçaklı
Yar için serden geçeceğim.
İnan ki ciğerparem, inan ki sevgilim
Bu hususta:
"Üçten, beşten, senden geride kalan değilim"

(*Ant*, 1 Temmuz 1945)

Enver Gökçe

"Enver Gökçe Şiiri deyince, 'Ölüm, adın kalleş olsun' dizesi geliyor aklıma ilkin. Bence, sanatıyla yaşantısını özdeşleştirerek, sanatını yaşamının aynası kılabilmiş bir ozan olan Gökçe'nin şiiri, bu tek dizeye indirgenebilir. Gerçi bu dize, Gökçe Şiiri'nin bütün özelliklerini yansıtabilecek bir nitelikte değil. Ama gerek içerik, gerekse tavır alma yönünden olsun, şiirinin anahtarıdır yine de. Bu dizede uçveren tavır, bu dizenin zihinde canlandırdığı görüntüler, Gökçe'nin yazmış olduğu bütün şiirlere teşmil edilebilir sanısındayım. (...) Ama, ölüme 'hoş geldi, safa geldi' diyebilecek yüreğin, herkeste bulunmayacağı da bir gerçek. Ancak belli bir dünya görüşüne yaslanmış olan insanların yapabilecekleri bir yiğitliktir bu. İşte, 'Ölüm, adın kalleş olsun' dizesi, bu açıdan önemli bence. Ozanın dünya görüşünü, ideolojisini ve düşüncesiyle davranışı arasındaki ilişkileri açığa vurması bakımından...

"Enver Gökçe, 'Ölüm, adın kalleş olsun' demekle ölüme karşı duruyor.

ENVER GÖKÇE YENİDEN DOĞARKEN

Mehmet Kemal

Enver Gökçe benim çocukluk, gençlik, bir süre de hapishane arkadaşımdır. Çocukluğunda fotoğrafa meraklıydı. Kutu bir makinesi vardı. Mahallede hepimizin fotoğraflarını çeker, bunları bastırır, dağıtırdı. En büyük zevki de buydu. Birlikte çektirdiğimiz, onun yalnızca beni çektiği birçok fotoğraf vardır, elimin altındadır. Bunların arkasına Enver beyitler yazardı. Sanırım yayınlanmamış ilk şiirleri bunlar olmak gerekir. Bunları da, bu fotoğraflar ardından kopye etmek isterim. İlk örnekler olsa bile Enver'in gelişmesindeki ve şiir çizgisindeki aşamaları belirler. (...)

Enver Gökçe, Denizciler mahallesindeki semtimize geldiği zaman bir kasap dükkânın üstündeki kira evinde annesi, evli kızkardeşi, eniştesi ile birlikte oturuyordu. Eniştesi PTT'de şofördü. Annesinin dul aylığı, eniştesinin sağladığı para ile geçinirlerdi. Bunları anlatmaktan amacım Enver'in yoksul halk içinden çıkan bir ozan olduğunu belirtmek içindir.

İlkokulu, öyle sanıyorum ki, 'Hususi Bizim Mektep'te bitirdi. O zamanın bürokrat Ankara'sında katı CHP'nin ileri gelenlerinin çocukları bu okulda okurlardı. Enver burada parasız okuyanlardan oldu. Bunda öksüz oluşunun rolü vardır. Orta ve Lise'yi Gazi Lisesi'nde okudu. Enver'le sıkı fıkı arkadaşlığım bu dönemde başlar. Etkisinde kaldığı ve sevdiği öğretmeni Enver Behnan Şapolyo idi. Bizim çocukluk dönemimizde Enver Behnan Şapolyo, Zekeriya Sertel'in çıkardığı Resimli Ay dergisinde tarihi hikâyeler yazardı. Biz Orhon ve Göktekin anıtlarındaki yazıların çoğunu ondan öğrenmiştik. Göktekin, Enver Behnan'ın öykülerinde, 'Ulusum yabuz, yablaktı.' derken (yani yoksul ve güçsüz) biz, ulusumuzu nasıl zengin ve güçlü yapalım diye düşünürdük. Enver, adaşı Enver Behnan'a benziyen yazılar kaleme alırdı. Bunları en çok okuduğu kişi bendim. (...)

Enver'in kendini unuttukları gibi, şiirlerini de unuttular. Onun şiirleri bizim kurulmakta olan şiirimizin ilk mayasıdır. Şiir kültürü, yaratıcılığı yenilikler bulmasına yardım etti. Bugün çok beğenilen Ahmet Arif şiirinin kökeni Enver'in verdiği örneklerden çıkmıştır denilebilir. Ahmet Arif, elbette ki, böyle bir edayı ve söyleyişi çok geliştirdi, Ama bu, Enver'in şiirlerinin unutulması için sebep değildir. (...)

Topraktan dallara doğru süzülerek uzanan özsudur Enver Gökçe'nin örnekleri...

Böyle canlı, kanlı, eli, eti toprağa değen mısralar düzerken, bir yandan Enver Gökçe türküler toplardı. Şimdilerde modalıktan çıkıp aranje müzik kalığına sokulan birçok türküyü ben ondan dinlemişimdir. Bir türkü zevkim varsa, onu bana, Enver vermiştir. O günlerde Ruhi'nin bile türküye yeniden yeniye alıştığını düşünürseniz, Enver'in hangi kaynakları ilk keşfeden olduğunu çıkarabilirsiniz. Bizi toplar, 'Gurbete gidişimdir, hoy nanay... Goncagül derişimdir, hoy nanay... Goncagül derişimdir, hoy nanay... Eğil bir yol öpeyim, hoy nanay... Belki son görüşümdür, hoy nanay...' türküsünü bir ağızdan söyletirdi. Kıvıramayanlara bıkmadan, usanmadan meşk ettirirdi. İyi halay çekerdi.

Tek yanlı değildir Enver Gökçe, çok yanlıdır. Şiirini söylerken, bir yandan da çeviri yapardı. Pugaçev Ayaklanması'm okuyun. Türkçenin en güzel düzyazı örneğidir. Pablo Neruda'yı dilimize ilk getirenlerdendir. (...) Daha niceleri vardır ki, kendi elinde bile yok. Uzun süre hapis damında yatmanın, oradan oraya sürülmenin bedelini, sadece romatizmasıyla değil, yazdıklarını yitirerek de ödemiştir, ya da ona ödetmişlerdir. (...)"

Ölümü hazmedemiyor. Öfkeleniyor ve söver gibi haykırıyor: 'Ölüm, adın kalleş olsun'. Burada göze ilişen en önemli yan, doğal bir şey olan ölüm olgusuna karşı koyuşunda, onun, küçükburjuva ozanları gibi bir yakınma içerisinde bulunmayışıdır. Salt bu da değil. Küçükburjuva ekonomideki iğretiliğinden ileri gelen, Mart havası gibi bir ânı bir ânını tutmaz bir edada, 'Ölümse ölüm, n'olacak yani?' biçiminde bir böbürleniş de yok bu dizede. Birtakım şeyleri hesaplayan, neye ve ne için karşı durduğunu çok iyi bilen bir insan tavrı söz konusu. Gerçekten de mutluluğu bireysel olandan çok, toplumsal olanda arayan bir aydın edasıyla soruna yaklaşan Gökçe, böyle bir karşı koyuşa, ölümün özlediği birtakım şeyleri gerçekleştirme kavgasından kendini uzak tutacağı için girişmiştir. Yani işin içerisinde en ufak bir bireysel yan yok: Güzel günleri göremeden ölmenin hüznü değil de, güzel günlerin oluşturulma kavgası içerisinde eriyememenin hüznü dillendirilmiştir bu dizede. Buradan şu sonuca varmak mümkündür: Gökçe'nin dünya görüşü, insanın hayatını bir nesne olarak görmesini sağlayan, kendini etkinliğiyle özdeşleştirmesini önleyen bir dünya görüşüdür." (Mehmet Ergün)

"Enver Gökçe'nin şiiri, güz ekini gibidir. Kırsal alandan gelenler bilirler, sonyazda yani güzün ekilen buğday, ilkyazla birlikte, eriyen karın altından filizlenir. Soğuğa, kırağıya dayanıklıdır. Kurağa dayanıklıdır. Nice boralar, fırtınalar ya da Anadolu'nun kavurucu sıcağı ortasında, eğilip bükülmez boy verir. Böyle dayanıklıdır, Enver Gökçe'nin şiiri. Enver Gökçe'nin şiiri harman olur, tığ olur. Savrulur. Tohumdan ürüne, buğdaydan ekmeğe var olur gider. Enver Gökçe'nin şiiri, bir yandan bizim bilincimizi ve direncimizi pekiştirirken, bir yandan da devrimci şiirimizde özgün bir tohum olarak yineler kendini." (Muzaffer İlhan Erdost)

ENVER GÖKÇE

GÖRÜŞ GÜNÜ

Bu gün görüş günümüz
Dost kardeş bir arada
Telden tele
Mendil salla el salla
Merhaba!

İzin olsun hapisane içinde
Seni
Senden sormaları doyamam
Yarım döner cigaranın ateşi
Gitme dayanamam

(1948)

"Enver Gökçe yeni şiirlerini birbirine benzetilir... İki ozanın şiirleri, biçim bakımından birbirlerine benzerler, ancak 'içerik' açısından değişiktirler. Ahmed Arif şiirlerinde, haramiyi, yani yol keseni soyguncuyu yüzelleyip aşiret töresine bağlı kaldığını açıklarken, Enver Gökçe, işçi sınıfının örgütlü gücünü öne çıkarır. Gökçe'nin şiirinde, işçi sınıfı, direncin kaynağıdır." (Nihat Taydaş)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Dost Dost İlle Kavga* (1973), *Panzerler Üstümüze Kalkar* (1977), *Yaşamı ve Bütün Şiirleri* (4. bas. 1998).

ÇEVİRİ: *Şiirler* (Pablo Neruda'dan, Mustafa Gökçe adıyla 1962, genişletilerek ve yeniden düzenlenek kendi adıyla, 1981).

DERLEME-HAZIRLAMA: *Dede Korkut Masalları* (Aydın Tataroğlu adıyla, 1968), *Kelile ve Dimne* (Beydaba'dan Aydın Tataroğlu adıyla, 1969), *Eğin Türküleri* (1982).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (1960), Mehmet Kemal / Enver Gökçe Yeniden Doğarken (Soyut, Ağustos 1973), Kendileri (Türkiye Yazıları, Temmuz 1977), Sosyalist Kültür Ansiklopedisi ("Türkiye Gençler Derneği" maddesi, c. 8, 1980), Kendi Dilinden Enver Gökçe (Sanat Emeği, Şubat 1980), Ozan Enver Gökçe Toprağa Verildi (Cumhuriyet, 22.11.1981), Mehmed Kemal / Enver Gökçe'nin Ardından (Cumhuriyet, 24.11.1981), Kemal Sülker / Ölüm Adın Kalleş Olsun (Yeditepe, 7.12.1981), Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982), Yaba-Öykü / Enver Gökçe Sayısı (Temmuz 1982), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1983), Muzaffer İlhan Erdost / Onu Anlat İşte (1989), Vecihi Timuroğlu / Enver Gökçe: Anadolu Acısı Bir Şair (Yazınımızdan Portreler, 1991), Enver Gökçe Üzerine / Eleştiri-Tanıtma-İnceleme ve Söyleşiler / Haz: Özgen Seçkin-Metin Turan (Şubat 1991), Metin Turan - İhsan Atar - Fikret Otyam - Hüseyin Atabaş / Ölümünün 12. Yılında Enver Gökçe (broşür, 20.11.1993), Hüseyin Atabaş / Umudu İşkencede Bir Şair (Kalc ve Bozkır, 1994), Adnan Yücel / Enver Gökçe Şiirinde Sözlü Gelenck Motifleri (Özgür Atılım, 21.12.1996), Vedat Yazıcı / Sözümüz Şairlerden Şiirlerden (1997), Asım Bezirci / Temelc Gül Dikenler (1997), Mehmet Maden / Kalibre (Alectoris Chukar, 29.7.1998), Leyla Şahin / Enver Gökçe'nin Toplu Şiirleri Yayımlandı (Cumhuriyet Kitap, 8.4.1999), Mustafa Yıldız / Enver Gökçe Şiirinde Halk Türkülerinden Esintiler (Kıyı, Ocak 2000), Can Dündar / Yarim Haziran (2000), Berat Günçıkan / Damar'ın Gözüyle TKP (Cumhuriyet Dergi, 12.11.2000), Dost Dost İlle Kavga / Panzerler Üstümüze Kalkar (Kitap Rehberi, Aralık 2001), Nihat Taydaş / Enver Gökçe Şiirinde 'Hapishane' (Cumhuriyet Kitap, 13.12.2001) - Enver Gökçe'de Gelenekten Yararlanma (Edebiyat ve Eleştiri, Mart-Nisan 2003), Celil Denktaş / Meyve Sevilmez mi Ağabey: Hâlâ Sıcak Bir Anı – Enver Gökçe / Hayatı Seveceksiniz (Yeni / Seçki 2 - 2005), Mehmet Özer / Şiirimizin Işıltılı Irmağı Enver Gökçe (2006).

GÖKÇE, Hüseyin

Gazeteci-yazar. 1954, Denizli doğumlu. Ortaokul son sınıftan ayrılarak on beş yaşında Denizli'de çıkan *İlk Haber*'de gazeteciliğe başladı. Yirmi iki yaşında yine Denizli'de yayımlanan günlük *Meydan* gazetesinin ortağı oldu. Gazetenin sorumlu yazı işleri müdürlüğü, genel yayın yönetmenliği ve başyazarlığını üstlendi (1976). 1977'de İstanbul'a yerleşerek *Tercüman* gazetesinde araştırmacı yazar (1977-81) olarak çalıştı. Dışarıdan sınavlara girerek ortaokulu, Denizli Lisesini ve Eğitim Enstütüsünü (1980) bitirdi. 1988'den itibaren *Zaman* gazetesinde danışman olarak çalışmaya başladı. Çeşitli gazete ve dergilerde genel yayın yönetmenliği, gazetecilik ve reklamcılık yaptı. Arkadaşlarıyla Söğüt Yayınlarını kurdu. Bir süre gazeteciliği bırakarak tekstil sektöründe çalıştı. Dört yıl Fransa, Suudi Arabistan, Japonya, Moldovya ve Orta Asya ülkelerinde bulundu. 1995 yılı sonlarında yurda dönerek yayıncılık yaptı. Beş yıl Moldavya'nın İstanbul Fahri Başkonsolosu görevinde bulundu. Yedi yıl Merter Sanayici ve İş Adamları Derneğinin Genel Sekreterliğini üstlendi. Mozaik Kültür ve Yardımlaşma Derneği (kurucusu ve Başkan Yardımcısı), DENBİR Derneği, Gezginler Kulübü ile Hoşgörü Hareketi Derneği gibi birçok derneğin üyesidir. Araştırma yazıları ve edebiyat ürünlerini *İlk Haber* (Denizli), *Meydan* (Denizli), *Yeni Asya* gazeteleri (1972-77) ile *Türk Edebiyatı*, *Hareket* ve *Tercüman Çocuk* dergilerinde (1977-82) yayımladı.

ESERLERİ:

Damla Damla Tarih (1978), *Analar Karşılıksız Sever* (hikâye, 1984), *Otomobil Recep* (hikâye), *Tarihten Altın Damlalar* (1986), *Dünyadaki Ayak İzlerim* (gezi), *Lütfen Efendim* (görgü ve protokol kuralları, 2005), *Söğüt'ten Çınar'a* (Örnek Hayatlarla Osmanlı Tarihi, üç cilt).

HAKKINDA: Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), www.huseyingokce.com.

GÖKÇE, Orhan

Şair ve yazar. 1934, Gökçe / Harput / Elazığ doğumlu. İlkokulu Harput'ta, ortaokulu ve liseyi Elazığ'da bitirdi. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesini bitirip yedek subay oldu. Bir süre taşrada görev yaptıktan sonra Elazığ'a döndü. Şube müdürlüğü, bölge müdürlüğü ve bir yıl müfettişlik yaptı. Mesleki çalışmalar nedeniyle yurtdışında bulundu. 1981 yılında Orman Genel Müdürlüğü başmüşaviri olarak Bursa'da göreve başladıktan bir yıl sonra kendi isteğiyle emekli oldu ve Elazığ'a yerleşti. 1938-84 yılları arasında Elazığ'da belediye başkanlığı yaptı.

"Gökçe'nin İletişim Bilimine Giriş'ini, iletişim ve kitle iletişimi alanında bütünleyicilik sağlayan önemli bir çalışma olarak nitelendirmek mümkün. Okunan her satırda kendinizden ve çevrenizden birilerinin ilişkilerinin gözünüzde canlandığı, insanlararası ilişkilerin sosyolojik bir analizini içeren İletişim Bilimine Giriş, çağımızın en önemli olgularından biri haline gelen iletişimi farklı boyutlarıyla ele alıyor." (Uğur Demiray)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Harput'tan Esintiler* (1990), *Şiirlerle Harput* (1999).

ARAŞTIRMA: *İletişim Bilimine Giriş: İnsanlar Arası İlişkilerin Sosyolojik Bir Analizi* (1993), *İçerik Çözümlemesi: Sosyal Bilimlerde Bir Araştırma Yöntemi* (1995).

HAKKINDA: Orhan Gökçe / Şiirlerle Harput (1999). Uğur Demiray / Prof. Dr. Orhan Gökçe'den "İletişim Bilimlerine Giriş" (Cumhuriyet Kitap, 28.1.1999).

GÖKÇE, Ramiz

Karikatürcü, oyun yazarı (D. 1900, İstanbul – Ö. 1953). Çizgilerinde sadece Ramiz imzasını kullandı. İstanbul Muallim Mektebinde okudu. On altı yaşlarında karikatür çizmeye başlayan Gökçe, 1918 yılından itibaren *Akbaba*, *Aydede*, *Karikatür*, *Yedigün*, *Cumhuriyet*, *Tasvir* gibi dergi ve gaze-

ORHAN GÖKÇE

HARPUT SEVGİSİ

Bir huşu yayılır SARAY HATUN'dan,
Zikir sesleri var, MURAT BABA'dan,
Sırrını sorarlar, ARAP BABA'dan,
Hiç bitmeyecek bir HARPUT sevgisi...

Süt Kalesi'ndedir ulu heybetin,
Folklorunu duyan, anlar kıymetin,
Arslan çeşmesinden aktı kısmetin,
Hiç bitmeyecek bir HARPUT sevgisi...

Harap, HOCA HAMAM, AĞA CAMİİ...
ALACA MESCİT'le ULU CAMİİ...
Üçlüleli akar zemzem sebili,
Hiç bitmeyecek bir HARPUT sevgisi...

HARPUT'a can veren; hoyrat, halaydı,
Kürsübaşı'ndan tek nağme kalaydı,
O nağmeler, dinmez yankı olaydı,
Hiç bitmeyecek bir HARPUT sevgisi...

Ramiz Gökçe

telerde karikatüristlik yaptı. Cemal Nadir Güler ile karikatür sergileri açtı (1938). *Mizah*, *Peri* ve *Salon* dergilerini çıkardı (1949). İkinci Dünya Savaşı döneminde *Yeni Sabah* gazetesine çizdiği karikatür ve tipleriyle o günün kuşağını etkiledi.

ESERLERİ:

ÇOCUK OYUNU: *Çocuk Vali* (1933).

KARİKATÜR ALBÜMÜ: *Tombul Teyze Albümü* (1941), *Tombul Teyze* (1946), *Hacı Ağalar Albümü* (1946), *Karikatür Albümü* (1950), *Seçim Albümü* (1950), *Gir Kapanıyorum* (1992),

HAKKINDA: Mustafa Nihat Özön - Baha Dürder / Türk Tiyatrosu Ansiklopedisi (1967), Ahmet Borcaklı-Gülten Koçer / CDTT Bibliyografyası (1973), TDOE - TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÖKÇE, Şenel

Şair. 1967, Ardahan doğumlu. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu. Yazdığı şiirleriyle çeşitli gazete ve dergilerde göründü. İki şiir kitabı vardır.

"Şiir, yüreğin ince tellerinde bir tını üretiyorsa başarılı şiirdir. Şenel'i okurken hep yüreğimden sesler duyarım. Bu kitabında toplanan şiirleri, önceki kitabını çok aşmış özellikte şiirde soyutla, somutu içselleştirecek biçimde çok daha ustalaşmış! Ama beni en çok sevindiren yanı, o çocuksu sevgiyi ve çocuksu dışlaştırmayı hiç eksiltmeden koruyabilmiş olması." (Metin İlkin)

ESERLERİ (Şiir):

Sensizliğimin Gölgesi Büyüdü, *Gözlerimiz Kül Rengi* (1997).

HAKKINDA: Şenel Gökçe / Gözlerimiz Kül Rengi (1997).

GÖKÇEK, Fazıl

Edebiyat araştırmacısı. 1 Ocak 1966, Kayseri doğumlu. Fettahderе Köyü İlkokulu (1975), Keykubat Ortaokulu (1978), Kayseri Endüstri Meslek Lisesi (1981), Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1988) mezunu. Yüksek lisansını (1990) ve doktorasını (1995) Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalında tamamladı. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde araştırma görevliliği (1989-96), Ege Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde yardımcı doçentlik (1996-2002), Lefke Avrupa Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde doçentlik (2002-2004) yaptı. İlgi alanları yeni Türk edebiyatı alanına ait edebi eserlerdeki estetik ve sosyal problemlerdir.

Çeviri ve makalelerini; *Dergâh*, *Yedi İklim*, *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, *Osmanlı*, *Türk Yurdu*, *Şelâle Dergisi (Azerbaycan)*, *Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, *İlmî Araştırmalar*, *Ege Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları* dergi ve kitaplarında yayımladı.

ESERLERİ:

İNCELEME: *Ahmet Midhat Efendi'nin Hikâye ve Romanlarında Osmanlı Vatandaşları*, *Mehmet Akif'in Şiir Dünyası* (2005), *Osmanlı Kapısında Büyümek* (Ahmet Midhat Efendi'nin Hikâye ve Romanlarında Gayrimüslim Osmanlılar, 2006).

YAYIMA HAZIRLAMA: *Ömer Faik Numanzade-Kafkasya'dan İstanbul'a Hatıralar* (2000), *Fatih Kerimi-İstanbul Mektupları* (2001), *Fatih Kerimi-Avrupa Seyahatnamesi* (2001), *Ahmet Midhat Efendi-Letaif-i Rivayat* (Sabahattin Çağın ile, 2001), *Emin Nihat-Müsameretname* (Sabahattin Çağın ile, 2003).

HAKKINDA: Müberra Bağcı / Mehmet Akif'in Şiir Dünyası (ege-edebiyat.org, kitap tanıtımı), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 16.3.2006), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 23.3.2006), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 30.3.2006), Osmanlı Kapısında Büyümek (Radikal Kitap, 29.3.2006).

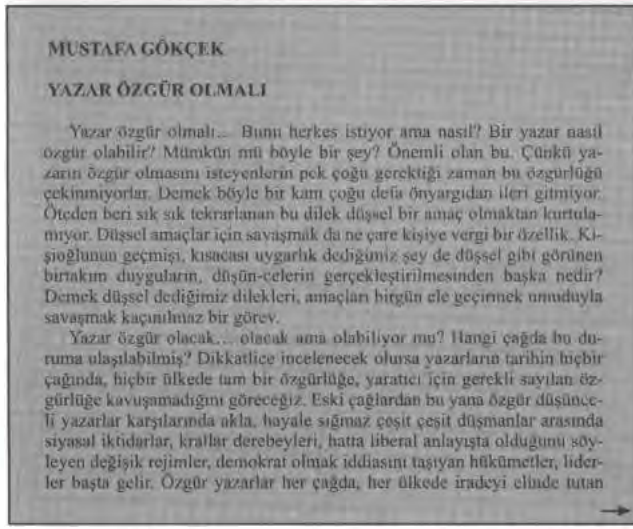
GÖKÇEK, Mustafa

Yazar. 2 Ekim 1953, Gaziantep doğumlu. İzmir Şirinyer Tuğsavul İlkokulu, Akıncılar Ortaokulu, Namık Kemal Lisesi, Ankara Üniversitesi DTCF Edebiyat Fakültesi (1979) mezunu. Can Radyoda "Edebiyat Bahçesi" adlı radyo programını (1996-2003) sundu. Ege Üniversitesindeki görevinden kendi isteğiyle emekli oldu. *Çevre Koruma Dünyası* gazetesine makale yazıp gazetenin Kültür-Sanat sayfasını yönetti (1997-2002). 1998/2000 dönemlerinde ADD Balçova Şubesinde Diksiyon ve Fonctik (Güzel Konuşma ve Duyum) konularında kurs verdi.

Şiir ve öykü çalışmaları çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlandı. Yazdığı ve kendi yönettiği *Hangi Dünya* adlı müzikal oyunu ile 1994 yılında Dikili Sanat Festivali'nde oyun ödülünü, *Gölgem Suya Düştü* adlı kitabı

Mustafa Gökçek

MUSTAFA GÖKÇEK

YAZAR ÖZGÜR OLMALI

Yazar özgür olmalı... Bunu herkes istiyor ama nasıl!? Bir yazar nasıl özgür olabilir!? Mümkün mü böyle bir şey? Önemli olan bu. Çünkü yazarın özgür olmasını isteyenlerin pek çoğu gerektiği zaman bu özgürlüğü çekinmiyorlar. Demek böyle bir kam çoğu defa önyargıdan ileri gitmiyor. Öteden beri sık sık tekrarlanan bu dilek düşsel bir amaç olmaktan kurtulamıyor. Düşsel amaçlar için savaşmak da ne çare kişiye vergi bir özellik. Kişioğlunun geçmişi, kısacası uygarlık dediğimiz şey de düşsel gibi görünen birtakım duyguların, düşün-celerin gerçekleştirilmesinden başka nedir? Demek düşsel dediğimiz dilekleri, amaçları birgün ele geçirmek umuduyla savaşmak kaçınılmaz bir görev.

Yazar özgür olacak... olacak ama olabiliyor mu? Hangi çağda bu duruma ulaşılabilmiş? Dikkatlice incelenecek olursa yazarların tarihin hiçbir çağında, hiçbir ülkede tam bir özgürlüğe, yaratıcı için gerekli sayılan özgürlüğe kavuşamadığını göreceğiz. Eski çağlardan bu yana özgür düşünceli yazarlar karşılarında akla, hayale sığmaz çeşit çeşit düşmanlar arasında siyasal iktidarlar, krallar derebeyleri, hatta liberal anlayışta olduğunu söyleyen değişik rejimler, demokrat olmak iddiasını taşıyan hükümetler, liderler başta gelir. Özgür yazarlar her çağda, her ülkede irâdeyi elinde tutan

→

iktidarlar... sahiplerince tehlikeli varlıklar olarak kabul edilmişlerdir. Bu pek tabii bir şeydir. Çünkü iktidar, yerleşmiş kanıların, inançların, düzenlerin değişmesini istemez. İktidar sahipleri halk yığınlarını açan yaratıcı yazarlara, düşünürlere kendi rahatlarını kaçırdıkları için düşman olurlar. Yalnız iktidarlar mı?... Geniş halk yığınları da özgür yazarların yetişmesini önlemek, yetişenleri
ürkütmek, yollarından caydırmak için elinden gelen baskıyı yapmaktan geri kalmaz. Halk yığınlarını kuran bireyler bir takım yerleşmiş düşüncelerin, alışılagelmiş kanıların, ezberlenmiş yargıların çevrelediği bir acunda yaşarlar. Okudukları kitaplar, gördükleri eğitim, aldıkları öğrenim onları belirli bir kişiliğe, anlayış seviyesine getirmiştir. Dünya görüşlerini kökünden yıkacak, inançlarını sarsacak herhangi bir yeni fikir, değişik bir görüş huzurlarını kaçırır. Bu yüzden özgür düşünceden korkarlar. Yeni akımlara karşı gösterilen şiddetli tepki yeni düşüncelere, yeni duyuşlara karşı beslenilen karşı koyma direnci bu korkunun sonucu-dur. Alışkanlıkları değiştirmek bir çaba işidir. Kişioğlu ise çabadan pek hoşlanmaz. Elde ettiği bilgileri, düşünceleri atıp yenilerini öğrenmek çoğu kişinin hoşlanmadığı bir durumdur.

Yaratıcı sanatçıların, düşünürlerin içinde yaşadıkları toplumlarda, bir toplum hangi uygarlık ölçüsüne ulaşmış olursa olsun karşılaştıkları tepki ve direnç duygusunun özünde işte bu çabadan kaçma isteği vardır.

Özgür yaratıcı çeşit çeşit engelle savaşıyor... Bu engelleri yenmesini başaran kimse, gerçekten bir yaratıcı olduğunu ispat etmiş sayılır. Yoksa, daha ilk adımda toplumun baskısı karşısında çekinip sinen, alışılmış düzene kendini kaptıranlar yaratıcı olmaktan uzaktır. İçinde yaşadığı toplumun beğenisini yenmemiş tek bir yaratıcı yoktur. Kalıcı olmayı başarmış yaratıcılar, hep bu özgürlük savaşından başarıyla çıkanlardır. Ta...eski Yunandan çağdaş topluma kadar yeni bir beğeni, yeni bir görüş, yeni bir biçim, yeni bir anlayış getiren kişiler hep bu çetin yoldan geçmişlerdir. Çevresinin direncini yenemeyen tek bir sanat ve düşünce eri gerçekten kalıcı bir yapıt ortaya koyamamış, adını daha sonraki kuşaklara bırakamamıştır. Yadsınması mümkün olmayan bir gerçek, yaratıcıların ancak özgür kaldıkları, kabildikleri ölçüde amaçlarına eriştikleridir. (...)

ile Sedat Simavi Ödüllerinde öykü dalı üçüncülük ödülünü, 1996'da Evrensel Kültür Merkezi Ödülünü aldı. *İyi Niyet* öyküsüyle 2002 Haldun Taner Öykü İkincilik Ödülünü aldı. "Bir Yudum", "Usulüne Göre Beste" ve "Kaldırım Efesi" adlı oyunları da sahnelendi. "Hangi Dünya" ile Müzikâl-Dikili Sanat Festivali Ödülü, "Seni Duyamıyorum" ile EÜ İletişim Fakültesi Özel Ödülü aldı. Kendi adına kurduğu MGT tiyatro grubuyla, bu alandaki çalışmalarını sürdürdü. Bir yazısı ve bir şiiri Bulgarcaya, bir şiir kitabı Romenceye çevrildi. Çalışma hayatını İzmir'de sürdürdü. TYS, PEN, BESAM, İzmir ADD (1997-98 merkez kurul üyesi), KIBATEK, Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

DENEME: *Denemeler* (1984).

ÖYKÜ: *Gölgem Suya Düştü* (1996), *Son Çırpınışlar* (1996).

ROMAN: *Dışarda Mevsim Baharmış*.

ŞİİR: *İlk* (2002), *Dağlarımdan Akar Kızıl Şafaklar*.

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi I (2001).

Sabiha Gökçen

GÖKÇEN, Sabiha

Anı yazarı (D. 22 Mart 1913, Bursa – Ö. 22 Mart 2001, Ankara). Atatürk'ün manevi kızı, Türkiye'nin ilk kadın havacısı ve dünyanın ilk askeri kadın pilotudur. 1925 yılında Atatürk'ün Bursa'ya yaptığı bir gezi sırasında Atatürk tarafından manevi evlat edinilen Gökçen, Ankara'da Çankaya İlkokulu, İstanbul'da Arnavut Kız Koleji ve Üsküdar Kız Kolejinde öğrenim gördü. 1934 yılında soyadı kanunu çıkınca Atatürk tarafından kendisine Gökçen soyadı verildi. Türk Hava Kurumunun Türk Kuşu Sivil Havacılık Okulunda paraşüt ve planörcülük eğitimi gördü (4 Mayıs 1935), A ve B Yüksek Planörcülük brövelerini aldı. Yedi erkek öğrenciyle birlikte Rusya'daki Koktebel Yüksek Planörcülük Okulunda altı ay planörcülük öğrenimi gördü (10 Temmuz 1935). Askeri Hava Okuluna (1936) girdi. Burada aldığı özel eğitimden sonra askeri pilot oldu. Trakya ve Ege manevralarında (1937) yer aldı. Aynı yıl Dersim harekatına savaş pilotu olarak katıldı. Türk Hava Kurumu Türk Kuşuna başöğretmen tayin edildi. Bu son görevini 1995 yılına kadar sürdürdü. Tedavi gördüğü Gülhane Askeri Tıp Akademisinde öldü.

ESERLERİ: *Atatürk'ün İzinde Bir Ömür Böyle Geçti* (1982), *Atatürk ve Gençlik* (1986), *Atatürk'le Bir Ömür* (1994).

GÖKÇEOĞLU, Mustafa

Şair ve yazar. 1942, Gönyeli köyü / Lefkoşe / Kıbrıs doğumlu. İstanbul Eğitim Enstitüsü (1970) mezunu. Türkiye ve Kıbrıs'ta fen ve matematik öğretmenliği yaptı, 1986 yılında emekliye ayrıldı. Kıbrıs Yakın Doğu Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak çalıştı.

Lefkoşe Belediyesinin düzenlediği öykü yarışmasında aldığı ikincilik ödülüyle adını duyurdu. Daha çok halkbilimi alanında yazdığı eserlerle tanındı. Yazdığı destanın bir bölümü, 1992'de Yunancaya çevrilip *Nea Ebohi* dergisinde yayımlandı. Destanın yine bazı bölümleri iki kez İtalyancaya çevrildi. 1993 yılında *İl Majakovskij* ve 1995 yılında *Societa di Persieri* dergilerinde yayımlandı. Destandan bazı bölümler *Türk Dili* ve *Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatı Antolojisi*'nde yer aldı. *Kıbrıs Halk Fıkraları* kitabının genişletilmiş ikinci baskısı 1997 yılında Altın Muhlon Mizah Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Dulun Oğlu* (1985).

ARAŞTIRMA-DERLEME: *Tezler ve Sözler* (1988), *Kıbrıs Türk Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü* (1991), *Kıbrıs Halk Fıkraları* (1992), *Aynalı'nın Okuduğu Şiirler* (1993), *Osmanlı Egemenliğinin Kıbrıs Rum Diline Kazandırdığı Askersel Kavramlar* (2002).

ŞİİR: *Şu Adamız Dediğimiz* (destan, 1996).

HAKKINDA: Türk Kıbrıs Edebiyatı (1989), Dinçer Kaya / Kıbrıslı Türklerin Kimliğine Işık Tutan Bir Araştırmacı Yazar: Mustafa Gökçeoğlu (Cumhuriyet Kitap, 12.8.1999), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

Ayvaz Gökdemir

GÖKDEMİR, Ayvaz

Siyaset ve devlet adamı. 1942, Gaziantep doğumlu. Ankara Yüksek Öğretmen Okulu, Ankara Üniversitesi DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra MEB Öğretmen Okulları Genel müdürü oldu. Bir süre de Özel Yükseliş Koleji Genel koordinatörü olarak görev yaptı. DYP listesinden Erzurum'dan ve Kayseri'den milletvekili seçilerek TBMM'de parlamenter olarak görev yaptı. Devlet bakanlığı görevinde bulundu. Düşünce kitapları yanı sıra, Sevgi Gökdemir ile hazırladığı ders kitapları ve yardımcı ders kitapları vardır.

ESERLERİ:

Millet Duygusunun Esasları (1964), *Türkiye'de Askeri Müdahaleler, Güldeste - Yunus Emre* (Sevgi Gökdemir ile 1990), *Düşünce Tarihimizden Portreler.*

GÖKDEMİR, Aziz

Öykü yazarı. 1967, İzmir doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini İzmir, Ankara ve İstanbul'da tamamladı. İTÜ İşletme Fakültesi (1989) mezunu. Yüksek lisansını ABD'de tamamladı. Bir süre gazetecilik, kamyonet şoförlüğü, fotoğrafçılık, ve sekreterlik gibi çeşitli işlerde çalıştı. Amerika'da teknoloji yazarlığı, redaktörlüğü ve çevirmenlik yaptı. Bir öyküsü Almanya'nın Sesi Radyosunda yayımlandı. *İç İçe Geçmiş İstanbul Öyküleri* (1998) adlı bir kitabı vardır.

HAKKINDA: Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 19.11.1998), İç İçe Geçmiş İstanbul Öyküleri (1998), TBE Ansiklopedisi (2001).

GÖKDEMİR, Oktay

Tarih araştırmacısı. 9 Mayıs 1963 doğumlu. Ege Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (1985) mezunu. 1987 yılında okutman olarak Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsüne atandı. Yüksek lisans (1988) ve doktorasını (1994) Atatürk ilkeleri ve inkılap tarihi konularında DEÜ'de tamamladı. 1990-96 arası Buca Eğitim Fakültesi Tarih Bölümünde öğretim görevlisi olarak çalıştı. 1997'de geçtiği Mersin Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde yardımcı doçent oldu. 2001 yılından itibaren Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde öğretim üyesi olarak görev yaptı.

Makaleleri 1993 yılından itibaren *Tarih ve Toplum, Toplumsal Tarih, Yeni Türkiye, Bilim ve Ütopya, Düşünen Siyaset, Cumhuriyet Kitap* dergilerinde, 1999'da "*Radikal İslâm*" konulu bir makalesi Frankfurt'ta yayımlandı. Uluslararası bilimsel toplantılarda alanıyla ilgili bildiriler sundu.

ESERLERİ:

Kurtuluş Savaşı'nda Akhisar (1990), *Tarişbank Tarihi* (Hüsnü Erkan ve diğerleriyle, 1993), *Cumhuriyete Giden Yol* (1998).

GÖKDOĞAN, Melek Dosay

Bilim tarihi araştırmacısı. 1960, Bursa doğumlu. Bursa Kız Lisesi (1977), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü (1981) mezunu. Aynı fakültede Bilim Tarihi Anabilim Dalında yüksek yüksek lisans (1983) ve doktora (1988) yaptı. 1996 yılında doçent, 2002'de profesör oldu. 1987 yılında British Council'in burslusu olarak dört ay İngiltere'de dil eğitimine devam etti, bu süreçte konusu ile ilgili araştırmalar yaptı. 1990 yılında İtalya Hükümetinin araştırma bursu ile altı ay Floransa'daki Bilim Tarihi Müzesinde Latince yazmalar ile ilgili çalışma yaptı. Çeşitli bilimsel toplantılara bildiri ile katıldı. TRT 2'de ve TRT'nin dışarıya yayın yapan kanallarında "Türklerin Bilim ve Teknolojiye Katkıları" adlı belgesel programın metin yazarlığını yaptı. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezinin desteklediği "Osmanlılarda Bilim" adlı projenin üyesi olarak çalıştı.

Matematik tarihi ve felsefesi, İslâm dünyası hakkında makalelerini, *Belleten, OTAM, Felsefe Dünyası, Araştırma, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi, Bilim Tarihi, Bilim ve*

Melek Dosay Gökdoğan

AZİZ GÖKDEMİR

BİR SALACAK AKŞAMINDA UZUN ABLA İLE ŞEBEKBOY

Oraya bakın, buraya bakın. Duvarlar pis. Masalar, sandalyeler, kaldırıp üç beş kez damdan aşağı, bahçeye atılmış, sonra da buraya getirilmiş gibi. Dosya dolabının kapağında meşhur "Yangında İlk Kurtarılacak" çıkartması. Çoktan bilgisayara geçtiler ama olsun. Sandalyemin yanındaki sehpaya birtakım yayınlar koymuşlar. Eh, onlara da höt diyecek halleri yok herhalde. Bakalım neler varmış? Polis Dünyası. İçindekiler'de ne yazıyor? Akademi'nin yeni mezunları. İstanbul Emniyet Müdürü'nün Boğaziçi Üniversitesi'nde yaptığı konuşma. Üçüncü sayfa "Geçmişten Bir Yaprak"mış. Altta küçük bir çerçeve: "Şehitlerimizi Analım." Okuyorum. "Polis memuru Mesut Sevim (1972-1997) on yıl önce bu ay şehit edildi." Trafik polisiymiş Mesut Sevim. Evli, kundakta çocuk babası. Bostancı'da otobüs durağında beklerken otomatik silahla taranmışlar. Şu dört harfli örgütlerden birisi üstlenmiş olayı. Resmine bakıyorum. Polisten çok bir Anadolu üniversitesine yeni atanmış okutmana benziyor. Şu karşımda oturan adam ile aralarında ancak bu kadar fark olabilir. Gerçi resimde de gülümseme yok ama dünya yüzünde gülümseyen vesikalık sahibi Türklerin sayısı da bir elin parmaklarını geçmez herhalde. Onun da dördü kadın biri erkek olsa, eh, rahmetliye kusur bulmak yakışık almaz şimdi.

Garip bir sessizlik hâkim karakola. Bana mı öyle geliyor? Sayfaları alabildiğince usul usul çeviriyorum. Yine de sandalyeye mikrofon bağlamışlar gibi. Bizim bıyıklı polis de bana inat edercesine önündeki desteden kâğıtları imzalayıp imzalayıp ters çevirerek yana açıyor.

Şlak! (....)

(İç İçe Geçmiş İstanbul Öyküleri, 1998)

Teknik, İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Bilge dergilerinde, *Bilim ve Felsefe Metinleri, Osmanlı, Düşünen Siyaset* kitaplarında, *TDV İslâm Ansiklopedisi* ve *Türkler Ansiklopedisi*'nde; çevirilerini ise çeşitli sempozyum bildiri kitaplarında, *Erdem, OTAM* dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Al-Khwârazmî's Algebra* (1989), *Kereci'nin "İlel Hesab el-Cebr ve'l -Mukâbele" Adlı Eseri* (1991).

ORTAK YAYIN: *Bilim Tarihi* (1993), *Beş Büyük Cebir Bilgini* (1994), *Bilim Tarihine Giriş* (1999), *Cezeri* (2002), *Bilim Tarihi Kılavuzu-Bilginler ve Yapıtlar*.

ÇEVİRİ: *Meşhur Matematikçiler* (1989), *Antik Bilim ve Modern Uygarlık*, (Remzi Demir ile, 1995), *Bilim Tarihinde Yöntem* (Remzi Demir, Yavuz Unat, Güldeniz Can ile, 1997), *Maarifimiz ve Servet-i İlmiyyemiz* (2000).

GÖKDUMAN, Nehir Aydın

Öykü yazarı. 1969, Çanakkale doğumlu. İlk ve ortaokulu Bandırma'da okudu. Bursa Sağlık Meslek Lisesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu mezunu. Bir süre hemşire olarak çalıştıktan sonra mesleğinden ayrılarak edebiyata yöneldi. Öyküleri ve başka yazıları çeşitli dergilerde yer aldı. *Haksöz* dergisinin açtığı öykü yarışmasını kazandı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Karanlıkta Biri Var* (2002).

ÖYKÜ: *Öyküye Ağıt* (2002), *Eylülle Gelen*.

HAKKINDA: Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Hece-öykü, Nisan-Mayıs 2005).

GÖKER, Ali Muzaffer

Tarihçi, diplomat, siyaset adamı (D. 1890, İstanbul - Ö. 1959). Mercan İdadisi, Mekteb-i Mülkiye mezunu. Ayrıca Paris'te Ecole Libre des Sciences Politiques'de siyasal bilgiler öğrenimi gördü. Yurda dönüşünde İstanbul Darülfünün Edebiyat Fakültesine tarih doçenti olarak atandı. 1914'te profesörlüğe yükseldi. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinin kuruluş çalışmalarına katıldı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde siyasi tarih dersleri verdi. 1934'te Konya milletvekili seçildi. Dışişlerinde görev alarak Tokyo, Kanada ve Moskova büyükelçiliklerinde bulundu.

ESERLERİ:

Türk Tarih Kurumunun İlmî Faaliyetleri Hakkında Rapor (1930), *İkinci Tarih Kongresi* (1931), *Türklerde Sanayi* (1932), *Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa ile Ticari Münasebetleri* (1933), *Umumi Tarih* (1935), *Ondokuzuncu Asrın Diplomasi Tarihi* (1936).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. IV, 1968).

GÖKER, Haluk Hilmi

Şair. 1921, Üsküp / Makedonya doğumlu. Babası Kadri Bey 1. Dünya Savaşı'na katılıp Üsküp'e geri geldikten sonra devletler arası antlaşmalar neticesinde Kırklareli'nin Yenice köyüne yerleştirildiler. Burada çobanlık, işçilik, bulaşıkçı çıraklığı, seyyar satıcılık yaptı. Daha sonra İstanbul'a giderek burada hamallık, ayakkabı boyacılığı, amelelik, çaycı çıraklığı gibi kısa süreli işlerde çalıştı. Garsonluk mesleğini iyi bir şekilde öğrendi. Köy köy dolaşarak seyyar antikacılık yaptı. *Gül Bahçesinde Bir Yaralı Arslan* adlı bir şiir kitabı vardır.

NEHİR AYDIN GÖKDUMAN

DENİZ ve MARTILAR KADAR

Hiç değilse sussan diyorum; çok şey mi istiyorum...

Bu yollar yürümeyle tükenmeyecek, diyorum İfaket'e... Biz neyin mücadelesini veriyoruz Allah aşkına. Her gün şafakla gözlerimizi ovuşturarak yollara düşüyoruz. Bulvar'dan Kumpelit dolmuşlarına kadar sirke satan yüzlerle, hoyrat adımlarla, esnemeye dahi fırsat bulamadan yürüyoruz, yürüyoruz. Hayır hayır yürümek lafzı lüks ai gibi koşuyoruz... İfaket başka ne bekliyordun derecesine hızlandırıyor adımlarını. Acele etmezsek vizeyi kaçıracağız, diye uyarmayı da unutmuyor. Gözlerim henüz perdeleri çekilmeyen evlerin pencerelerinde hep. Her sabah o perdelerin arkasında, rahat döşeklerinde uyuyan insanlara iç geçirmeden varamayacak mıyım okula? Onların uyandıkları zaman basacakları halıyı, mutfağa geçtiklerinde ocağa koyacakları çaydanlığı, camları sinecek buğuya ve höpürdeterek içecekleri çayı düşündükçe ne derdin vardı da bu tempoya girdin demekten alamayacak mıyım kendimi? Sessiz düşünemem ki hiç. Herkese, her şeye hasretiz diyorum İfaket'e. Her günümüz, her saatimiz ipotek altında... Senin canın sıkılmıyor mu hiç?

İfaket her zamanki ağırbaşlı, kaderine razı duruşuyla gülümsüyor. Gece nöbetin yine yoğun geçti galiba diyor. Ne söylemek istediğini hemen anlıyorum. Yani sen yorgunluktan ne konuştuğunu bilmiyorsun demek bu... İnadına evet kötü geçti diyorum. Hasta kan kaybından gidiyordu ve nöbetçi doktor hastanede yoktu. Deli danalar gibi oradan oraya koşuşturdum durdum. Ne acil tepsisi vardı hali hazırda ne sargı bezi ne de enjektör... İyi ki tıp fakülteleri var... Yoksa şu ölümcül hastaları nereye satardık bilmiyorum. İfaket bu kez de alış bunları derecesine gülümsüyor. Bana da yalnızca bir la havle çekmek kalıyor geriye.

Kumpelit dolmuşları peşpeşe kalkıyorlar duraktan. Çok şükür itiş kakış da olsa bir yer bulabiliyoruz kendimize. Dolmuşun kirli camından Karadeniz'in engin dalgalarına dikiyorum gözlerimi. 19 Mayıs Şehri'nde gönül rızasıyla sıkıştığım tek görüntü bu. Yalnız maviyle kucaklaşmak, ufuktaki gemilerle dönüşü olmayan yolculuklara çıkmak en büyük özlemim. Şimdi İfaket'e bunu da söylesem, ütopyayı bırak realiteye bak diye tersleyecek beni. Doğru! Dolmuş ücretini bile güç ödeyen bir öğrenci için imkânsızı düşlemek değil de ne bu? En iyisi susmak ve manzaranın tadını çıkarmak. Denizin üzerindeki beyaz köpükler dalgaların hışmıyla karaya vurdukça içimde gelgitler kabarıyor. Sanki birileri de beni tıpkı bu köpükler gibi eritip sindirmek; dirençlerimi, güzelliğimi söndürmek istiyor.. İçimde binlerce tafra ağlaşıyor yetim çocuk kimsesizliğinde... Kampüse iner inmez, farmakoloji vizesinin yapılacağı anfiye yollanıyoruz. Dört sınıf aynı anda sınav olacağız. Her bölümün işine geliyor bu durum. Sınava yalnızca ders hocası girse bari... Bölüm sekreterini yine gözetmen ilân etmese. O zaman çok daha kolay oluyor, soruların cevaplarını araştırmak! En arkadan bir öndeki sıraya oturuyoruz. Yüz yirmi kişi kurbanlık koyunlar gibi gözümüzü farmakoloji hocasının yüzüne diktik... Derslerde alabildiğine vasat olan hocanın çehresindeki mağrurluğu görünce, neyine gururlanıyor bu kızım diye dürtüyorum İfaket'i... Ne verdi ki ne bekliyor bizden. İfaket sınav heyecanıyla duymazdan geliyor sözlerimi... Yarı yıl tatilinde hiçbir dersten takmamayı aklına koymuş bir kere. Gülleriyle meşhur memleketine gidecek... Kış ortasında güz gülleri derleyecek... Benimse gözümden uyku akıyor. Çantamdaki simit kırıntılarını kemiriyorum; sınavın klâsik olduğunu düşündükçe ilaç bilimiyle ilgili tüm bilgilerimi toparlamaya çalışıyorum hafızamda... Farmakoloji ilaç bilimi demek; ilaç bilimi farmakoloji... Ee sonra, yandım ben çırı gibi yandım... İfaket sömestrde Isparta yollarına düşerken, ben ilaç kokuları arasında bayılacağım Şu sınav bir bitsin, kantinde iki duble çay içeceğim üst üste... (...)

GÖKER, Lütfi

Araştırmacı-yazar (D. 1938, Bolvadin / Afyon - Ö. 4 Mart 2000). Bolvadin İsmet İnönü İlkokulu, İstanbul Erkek Lisesi, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Astronomi-Jeofizik Bölümü mezunu. Yüksek lisans çalışmasını Ankara Üniversitesinde tamamladı. Üniversitesinde öğretim üyeliği yaptı.

Makaleleri, *Milli Kültür* dergisi ve *Diyanet* gazetesinde yayımlandı. Türk Fizik Derneği, Türkiye Matematik Derneği, Türkiye Astronomi Derneği üyesiydi. Trafik kazası sonucu hayatını kaybetti, Bolvadin'de gömülüdür.

Lütfi Göker

ESERLERİ:

Gökyüzüne Seyahat ve Türk İslâm Alimleri (1974), *Uluğ Bey Medresesi ve Rasathanesi* (1979), *Matematik Tarihi ve Türk İslâm Alimlerinin Yeri* (1984), *Harezmi* (1995), *Fen Bilimleri Tarihi* (1995).

GÖKER, Osman

Eğitimci-yazar. 11 Kasım 1945, Bolvadin / Afyon doğumlu. Yazar Lütfi Göker'in kardeşi. Bolvadin Lisesi, Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi mezunu. Bolvadin'de öğretmenlik, dersanecilik, öğretim görevliliği (1992-99) yaptı. Makaleleri 1966 yılından itibaren *Pınar* ve *Hisar* dergileri ile Bolvadin yerel gazetelerinde yer aldı. İLESAM üyesidir.

Osman Göker

ESERLERİ:

Bolvadin Şiirleri ve Hikâyeleri (1992), *Bolvadin Üzerine Düşünceler-Demokrasi İçin Bir Adım* (1997).

Ayrıca ders ve yardımcı ders kitapları vardır.

GÖKER, Seher

Şair. 1971, Konya doğumlu. Endüstri Mühendisidir. Şiirlerinde aşkı ve özlemi dile getirdi. Şiirlerini *Başkasını Yalnızlığıma Yüklemedim* (1999) adlı bir kitapta topladı.

HAKKINDA: Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001).

GÖKFİLİZ, Fatma Bahar

Bkz. HALICI (Gökfiliz), Fatma Bahar

GÖKGÜCÜ, Erhan

Oyuncu, yönetmen ve oyun yazarı. 1963'te Ankara Devlet Konservatuarı Tiyatro Bölümünü bitirdi. Bir süre sonra Devlet Tiyatrosundan ayrılarak özel tiyatrolarda oyuncu-rejisör olarak çalıştı. 1972'de Devlet Tiyatrolarına döndü. İzmir Devlet Konservatuarında sahne, diksiyon, fonetik, Ege Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulunda konuşma eğitimi öğretmenliği yaptı. Külter-Sen başkanlığı görevini üstlendi. Trabzon Devlet Tiyatrosu ile Adana Devlet Tiyatrosunda müdür ve sanat yönetmeni görevlerinde bulundu. 1996-97 yılları arasında Ankara Devlet Konservatuarı Tiyatro Bölümünde sahne dersi öğretmenliği yaptı. 1998'de Devlet Tiyatroları Başrejisörlüğüne atandı.

Sanat yaşamı içinde yetmişe yakın oyunda rol aldı; rejisör olarak kırka yakın oyunu sahneye koydu. Sanat, tiyatro sanatı ve estetiği üzerine çeşitli sanat dergilerinde yazıları yayımlandı. Asaf Çiğiltepe-En İyi Oyuncu (1967), *Ramazanla Cülide* adlı oyunuyla Tobav Oyun Yazımı Yarışması Birincilik Ödülü (1984), rol aldığı *Kafesten Bir Kuş Uçtu* adlı oyun ile Avni Dilligil Jüri Özel Ödülü (1992), *Gerçek Kurbanın Acısı* ile İstanbul Bakırköy Belediyesi Oyun Yazımı Yarışması Yunus Emre Büyük Ödülü (1995), Kültür Bakanlığı Sanata Otuz Yılı Aşkın Emek ve Katkı Ödülü (1996), *Promete 1940* ile Kültür Bakanlığı-Tobav Oyun Yazımı Yarışması Hasan Âli Yücel Ödülü (1997) gibi çok sayıda ödül aldı.

ESERLERİ (Oyun):

Giordano Bruno (1985), *İki Kalas Bir Heves* (1989), *Duyarlılık Üzerine Vivace-Gerçek Kurbanın Acısı* (1997), *Promete 1940* (2000).

HAKKINDA: Erhan Gökgücü / Promete 1940 (2000).

GÖKHAN, Halil

Bkz. HALİL GÖKHAN

Nur Gökırmaklı

GÖKIRMAKLI, Nur

Şair. 1956, Van doğumlu. Öğretmen okulunu bitirdiği halde, bankacılık mesleğini tercih etti. Emekli olduktan sonra, iki yıl süreyle moda tasarımı eğitimi alıp, bu sektöre girdi. Birçok kreasyona imza atarak basına açık defileler sundu. Kendisine ait butiğinde mesleğini sürdürmenin yanı sıra, 1998 yılından itibaren İstanbul Musiki ve Kültür Derneğinde solist ve korist olarak çalışmalarına devam etti. On beş yaşından itibaren şiirleri *Ana* ve *Gülpınar* dergileri Azerbaycan antolojilerinde ve çeşitli gazetelerde yayınlandı. Güfte ve beste çalışmaları yaptı. *Kar Çiçeği* adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Halil Temel / Elçi 2004 Yıllık (2005).

GÖKKAYA, Mehmet

Şair (D. ?, Sepetçi köyü / Eskişehir – Ö. 3 Kasım 1981, Ankara). 1945 yılında Ankara Polis Enstitüsünden komiser yardımcısı olarak mezun

MEHMET GÖKKAYA

BİLMEM KİME İNANMALI

Bilmem kime inanmalı,
Herkes bire bin katıyor
Çarşı pazar karaborsa
Namussuzluk fink atıyor.

Çok mu, fili yutsa yılan?
Bin bir sözden biri yalan,
Koyunu bizlerden çalan,
Postunu bize satıyor.

Erkek erkeklikten çıktı
Kadın kadınlıktan bıktı
Bir bok yiyor bir zıpçıktı
Çomağı bize batıyor.

Kadın kocasına düşman
Çocuk doğduğuna pişman,
Falan'a kızıyor fişman;
Gelip Mehmed'e çatıyor.

MEHMET GÖKKAYA

KALBE DOLAN O İLK BAKIŞ

Kalbe dolan o ilk bakış
Unutulmaz unutulmaz.
Sevda ile ilk uyanış
Unutulmaz unutulmaz.

İlkbahar, yaz, mevsim mevsim
Birkaç mektup, birkaç resim
Yıllar geçse o bir isim
Unutulmaz unutulmaz.

Sahil boyu boş yamaçlar
İsim yazılan ağaçlar
Öpülen koklanan saçlar
Unutulmaz unutulmaz.

Gâh gülünür gâh ağlanır
Yollar gurbete bağlanır
İnsan unuturum sanır
Unutulmaz unutulmaz.

Unutulur ana bacı
Bu sevdanın yok ilâcı
Ölmedikçe ah bu acı
Unutulmaz unutulmaz.

MERAL GÖKKAYA

ANLATIRSIN AŞKI BANA

Hal dilinden, hal dilinden,
Bazı bazı gül dilinden,
Dertli çalan saz telinden,
Anlatırsın aşkı bana.

Bıkmışım dünya halinden,
Tutamam yarin elinden,
Gözden kalbe, yol dilinden,
Anlatırsın aşkı bana.
Felek çarkın var görünmez,
Çarkında buğday öğünmez,
Aşk üryan, urba bürünmez,
Anlatırsın aşkı bana.

Arif anlar eda halden,
Bülbül anlar iyi gülden,
Ol sazından sırma telden,
Anlatırsın aşkı bana.

Gurbetçiyim kaldım naçar,
Yâr sinemde yara açar,
Bir görünür, bir de kaçar,
Anlatırsın aşkı bana.

oldu. Bir süre İstanbul Emniyet Müdürlüğünde, askerlik hizmetinden sonra Emniyet Genel Müdürlüğü kadrosunda çalıştı. Daha sonra Kars, Elâzığ, Amasya illerinde Emniyet Müdürlüğü görevlerinde bulundu.

Polis Koleji yıllarından itibaren yazmış olduğu edebî yazılar, gerek görev yaptığı illerin mahallî gazete ve dergilerinde, gerekse aylık fikir ve sanat dergisi olarak çıkan *Filiz* ve *Çaba* dergilerinde yayımlandı. Vatanî, mesleki ve aşk temalı şiirler, hikâyeler kaleme aldı. Senaryolar, piyesler yazdı. *Karadut* adlı senaryosu Rejisör Sırrı Gültekin tarafından, *Şeytan Kız* senaryosu ise Abdurrahman Palay tarafından perdeye aktırıldı.

ESERLERİ:

Köy Denince, Tam Sırası, Yeminliler, Kalk Ahmet, Üç Kişi Arasında.

HAKKINDA: Halil Soyuer / Şair Dostlarım (2004).

Meral Gökkaya

GÖKKAYA, Meral

Şair, güfte yazarı. 1 Nisan 1960, Babadağ / Denizli doğumlu. İlkokul çıkışlıdır. 1986 yılından itibaren şiirleri ve yazıları *Denizli, Kars Haber, Hizmet, Ege, Fethiye, Denge, Sarızeybek* gazeteleri ile *Gülpınar* (Ankara) ve *Ozan Ağacı* (Edirne) dergilerinde yayımlandı. Tasavvuf, güzelleme, ağıt, aşk şiirlerini Gurbetçi mahlası ile yazdı. Denizli İlker Radyosunda "Kültürümüz, Kimliğimiz" adlı bir program hazırlayıp sundu.

Meral Gökkaya'nın çok sayıda güftesi Türk sanat müziği formunda Erdoğan Tozoğlu, İbrahim Davulcu ve İhsan Ermiş tarafından bestelendi. Egeli Araştırmacı ve Yazarlar Birliği 2002 Türk Kültürüne Hizmet Ödülleri kapsamında 2003 Teşvik Ödülünü aldı. EGAY DER üyesidir. *Gülüver Gitsin* (2003) adlı bir şiir kitabı vardır.

"Gökkaya tüm şiirlerini sevgi üstüne kurmuştur. Gurbet, çile, hasret konularını bir dantel gibi işlemiştir. Okuyan herkes bu şiirlerde kendinden bir şeyler bulacaktır." (Ünal Şöhret Dirlik)

HAKKINDA: Deha gazetesi (Denizli, Eylül 2000), Hizmet gazetesi (13.12.2002, 15.1.2003), Denizli gazetesi (16.1.2003), İsa Kayacan (Yeni Gün, Burdur, 5.2.2003) - Meydan (Denizli, 28.2.2003) - Devrek (Fethiye, 24.3.2003), Sevim Say / Olay (Denizli, 17.1.2003), Devrek (Kastamonu, 19.2.2003), Fethiye (24.3.2003, 3.10.2003), Hüsamettin Tat / Denizli gazetesi (3.3.2003), Zümrüt Rize (30.4.2003), Abdülkadir Güler (Fethiye, 2.5.2003), 24 Saat (25.11.2003).

GÖKKAYA, Mustafa

Halk ozanı (D. 1910, Bulak mahallesi / Kerkük / Irak – Ö. 18 Mart 1983, Kerkük). Ekonomik nedenlerden ötürü eğitim alamadı. Okumayazmayı kendi kendine öğrendi. Ömrünün tamamını Kerkük'te geçiren Gökkaya, uzun yıllar baba mesleği olan taşçılığı sürdürdü. Daha sonra bir kırtasiye dükkanı açarak geçimini sağladı.

Önceleri Kerkük hoyratları biçiminde örnekler verdi. Daha sonra millî, didaktik, sosyal ve mizahî taşlama temalarını işleyen şiirler yazdı. Şiirde halk ağzını kullandı. Kerkük'ün eski fıkraları ile halk hikâyelerini mizahi diliyle akıcı ve çekici bir anlatımla şiirleştirdi. En çok yedi heceli mani nazım biçimini kullandı. Hoyrat ve şiirleri daha çok *Beşir* gazetesi ile *Kardaşlık* dergisinde yayımlandı.

ESERLERİ (Şiir):

Yaralı Kerkük (1959), *Kerkük Katliamı* (1963), *Kozağ* (mizahi şiirler, 1968).

HAKKINDA: Cevdet Avcı / "Halk Şairi Mustafa Gökkaya ile Görüştük" (Kardaşlık, Mayıs-Haziran 1974), Z. Akkoyunlu / "Mustafa Gökkaya da öldü" (Töre, Mayıs 1984), Ziyat Akkoyunlu-Suphi Saatçi / Irak Muasır Türk Şairleri Antolojisi (1991), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÖKMAN, M. Muzaffer

Araştırmacı-yazar (D. 1915, İstanbul - Ö. Aralık 1996). Kabataş Lisesinde başladığı ortaöğrenimine uzun yıllar ara vermek zorunda kaldı. Sonra dışarıda sınavla İstanbul Erkek Lisesi (1938), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden (1947) mezun oldu.

Kütüphanecilik alanında Roma, Paris, Londra ve ABD'de incelemeler yaptı (1959), Millî Eğitim Bakanlığı ve Beyazıt kütüphanelerinde memur ve müdür (1946-77) olarak kırk dört yıl çalıştı. Emekliliğinden (1977) sonra *Hürriyet* gazetesinin kitaplığını yönetti.

ESERLERİ:

İstanbul Kütüphaneleri ve Bugünkü Vaziyetleri (1939), *Pratik Kütüphanecilik* (1939), *İstanbul Kütüphaneleri Rehberi* (1941), *Murat Molla Kütüphanesi ve Eserleri* (1943), *Kütüphanelerimizden Notlar* (1952), *Beyazıt Umumi Kütüphanesi* (1956), *İstanbul Kütüphaneleri ve Yazma Tıp Kitapları* (Türkçe ve İngilizce, 1959), *Türk Kütüp-*

haneciliğinin Bibliyografyası (1964), *Hüseyin Rahmi Gürpınar* (açıklamalı bibliyografya, 1966), *Sedat Simavi* (1970), *Atatürk ve Devrimleri Tarihi Bibliyografyası* (2 cilt, Türkçe ve İngilizce, 1974), *30 Ağustos'a Doğru* (yazılar, anılar, 1975), *Fatih İstanbul Kapılarında* (1976), *Orhan Gazi* (1976), *Kitaplar Arasında 44 Yıl* (1977), *Tarih Boyunca Ege Kavgası* (1977), *Ahmet Refik Altınay* (1978), *Kütüphane ve Müzelerimiz İçin İnsan ve Yönetici* (1982).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

Mehmet Fatin Gökmen

GÖKMEN, Mehmet Fatin

Astronom (D. 1877, Akseki / Antalya – Ö. 1955, İstanbul). Kandilli Rasathanesinin kurucusu ve ilk müdürüdür. Daha çok Fatin Hoca olarak tanındı. İlköğrenimini burada ve Alanya'da, medrese hazırlık sınıflarını İstanbul'da Fatih Medresesinde tamamladı. Sultan Selim Camii Muvakkithanesinde, o dönemin başmüneccimi Hüseyin Hilmi Efendi'nin yanında çalışırken astronomi ve matematiğe olan büyük merakı sebebiyle tanınmış ilim adamlarından Salih Zeki Bey'in dikkatini çekti ve onun teşvikiyle yeni açılan Riyazi Medresesine girdi (1901). Bu medreseyi birincilikle bitirdi (1904) ve ardından kısa bir süre Darüşşafaka'da matematik öğretmenliği yaptı. Daha sonra Salih Zeki Bey'in isteği üzerine mezun olduğu medreseye astronomi ve hesâb-ı ihtimali müderrisi olarak girdi; bir süre de bu medresenin yöneticiliğini yaptı. İttihat ve Terakki döneminin Maarif Nazırı Emrullah Efendi tarafından Rasathâne-i Âmire'nin müdürlüğüne tayin etti (1910). Yaptığı incelemeler sonunda rasathane yeri olarak o zamanlar üzerinde Boğazlar Komutanlığına bağlı bir topçu birliğiyle İstanbul Belediyesine ait yangın haber verme memurlarının oturduğu bir kâgir kule ve iki küçük odadan ibaret bir binanın bulunduğu bugünkü İcadiye tepesini seçti ve maarif nâzırının verdiği beş yüz altın lira ile derhal mevcut binaların tanzim işine başladı. Hemen arkasından Fransız Meteoroloji Birliği Müdürü Angot ile temasa geçerek birinci sınıf bir meteoroloji istasyonu için gerekli aletlerin siparişini verdi. Kısa sürede sağladığı aletlerle 1 Temmuz 1911 tarihinden itibaren sürekli ve sistematik meteoroloji faktörlerinin ölçüm ve kayıtlarını başlattı. 1923 yılında Cumhuriyet kurulur kurulmaz hükümete verdiği bir öneriyle rasathaneden ayrı bir meteoroloji teşkilatı oluşturulmasının gereğine işaret etti. Daha sonra da bu konu üzerinde ısrarla durup rasathanenin meteoroloji çalışmalarının dışında Belçika'daki Uccle Kraliyet Gözlemevi gibi bir astronomi ve jeofizik gözlemevi olması için çaba harcayarak bina yapımını ve ilgili aletlerin satın alınmasını gerçekleştirdi. 1933 üniversite reformu sırasında medrese kökenli olduğu için öğretim üyesi kadrosuna alınmayınca kendini tamamen rasathanedeki faaliyetlerine adadı. İdealindeki Batılı anlamda bir rasathâne kurmak için güç şartlar altında yoğun bir çalışma ortamına girdi ve sonuçta bugünkü Kandilli Rasathânesinin sağlam temellere oturmasını sağladı. 1943'te emekli olarak hayatını adadığı Kandilli Rasathanesinden ayrıldı. Emekliye ayrıldıktan sonra siyasi hayata tekrar döndü ve 1943-50 yılları arasında Konya milletvekilliği görevinde bulundu.

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme): *Türk Takvimi* (1936), *Eski Hitay Takvimi* (1936), *19 Haziran 1936 Küsûf-i Küllîsi* (1936), *Eski Türklerde Heyet ve Takvim* (1937), *Rubu Tahtası Nazariyatı ve Tersimi* (1948).

HAKKINDA: Cumhuriyetin 50. Yılında Türk Rasathaneleri (1973, s. 13), Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi (c. 5, 1983-85, s. 2459), TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 14, 1996, s. 142).

GÖKMEN, Oğuz

Diplomat. 1916, Manisa doğumlu. Galatasaray'dan ve Mülkiyeden mezun oldu. Sorbonne Üniversitesinde lisansüstü öğrenim yaptı ve Institut des hautes Etudes Internationalles'i bitirdi. 1940'ta Hariciye'ye girdi. Merkezdeki görevleri hep ekonomi dairelerinde geçti. Uzun süre Ekonomik ve Sosyal İşler Genel Müdürlüğü yaptı. Bu sıfatla pek çok uluslararası Ekonomik anlaşmaları TC adına müzakere ve imza etti. Dış görevlerdeki hizmeti 1944 Paris Büyükelçiliği ikinci kâtipliği ve Başkâtipliği ile başladı. Buenos Aires'de Maslahatgüzar, Sofya'da Müsteşar, Arjantin, Uruguay, Paraguay ve Bolivya'da Büyükelçi, Brüksel'de AET nezdinde Daimi Delege Büyükelçi, F. Almanya'da, Belgrad ve Budapeşte'de Büyükelçi olarak görev yaptı. Bu görevdeyken yaş haddinden emekli oldu. Anılarından oluşan *Bir Zamanlar Hariciye* (1999) adlı eserinin yanı sıra, Fransızca olarak yazılıp yayımlanmış kitap ve makaleleri de vardır.

GÖKMEN, Yavuz

Gazeteci-yazar (D. 1946, Manisa - Ö. 23 Kasım 1998, İstanbul). Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1970) mezunu. TRT'de prodüktör ve film yönetmeni olarak çalıştı. 1972'de tutuklanarak yargılandı ve 2,5 yıl hapse mahkûm oldu. 1974 af yasasıyla cezaevinden çıktı. *Günaydın*, *Hürriyet* ve *Milliyet*'te muhabir olarak çalıştı. *Hürriyet* gazetesinin Ankara Bürosunda ekonomi servisi şefliği yaptı.

1988'de *Günaydın* gazetesinin Ankara temsilciliğine getirildi. 1991'de *Güneş* gazetesinin genel yayın yönetmeni olan Yavuz Gökmen, bu gazetenin başyazarlığını da üstlendi. 1992'de geri döndüğü *Hürriyet*'te siyaset ve spor konularında köşe yazarlığı yaptı, *Tempo* dergisinde de yazılar yazdı.

ESERLERİ:

Özal Sendromu, Özal Yaşasaydı, Karanlığın Son Çırpınışları, Sarışın Güzel Kadın (1999).

HAKKINDA: Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 11.3.1999).

Hüseyin Tekin Gökmenoğlu

GÖKMENOĞLU, Hüseyin Tekin

İlâhiyatçı. 1961, Akıncılar / Araç / Kastamonu doğumlu. İlköğrenimini Daday'ın Akpınar köyünde, ortaöğrenimini 1978'de Kastamonu Göl Öğretmen Lisesinde tamamladı. 1983 yılında Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesini, 1987 yılında da Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi. 1984 yılında Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi İslâm Hukuku Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak çalışmaya başladı. 1988'de avukatlık stajı yaptı. 1991 yılında doktor, 1997 yılında doçent ve 2004 yılında profesör oldu.

ESERLERİ:

İslâm Hukukunda Şahsiyet Hakla-

n, İslâmda Siyasi Bir Katılım Vasıtası Olarak "Şura", Faiz-Riba, İslâm ve Reel İktisat.

HAKKINDA : Nail Tan-Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonulular II (2004).

GÖKNEL, Ergun

Bürokrat, yazar. 9 Nisan 1937, İstanbul doğumlu. İlk ve ortaokulu Şişli Terakki, liseyi ise English High School for Boys İstanbul (İstanbul İngiliz Erkek Okulu)'da okudu. Stuttgart Üniversitesinden Kimya Yüksek Mühendisi olarak mezun oldu. Doktorasını da aynı üniversitede tabii bilimler alanında yaptı.

Ergun Göknel

1968'de beş ay kadar Ankara'da Atom Boya ve Kimya Sanayiinde, 1970-72 yılları arasında Gebze İzocam AŞ'de laboratuvar şefi olarak çalıştı. Avcılar Plastel Plastik ve Kauçuk Sanayi AŞ'de işletme ve fabrika müdürlüğü (1972-80) yaptı. 1980-81 yılları arasında Selplast AŞ'de genel müdürlük, 1981-82 arasında isc Kozanoğlu-Çavuşoğlu Grubunda gıda sanayi koodinatörlüğü, Yönetim Kurulu başkanlığı yaptı. 1982'de Plastel Plastik ve Kauçuk Sanayi AŞ'ye dönerek genel müdürlük görevinde bulundu. 1985-89 yılları arasında kendi mümessillik ve danışmanlık kuruluşu Elkim AŞ'de çalıştı. Nisan 1989-93 yılları arasında İstanbul Büyükşehir Belediyesi İSKİ'de genel müdürlük yaptı. Bir ihale yolsuzluğu davasında mahkümiyet alarak beş yıl (Ağustos 1993-Ağustos 1998) Bayrampaşa ve Eskişehir Kapalı Cezaevleri ile Keçiören ve Kalecik Açık Cezaevlerinde kaldı. Ağustos 1998'de tekrar kendi şirketinde çalışmaya başladı. Kasım 2002 ayından itibaren Haberx.com. internet sitesinde köşe yazarlığı yaptı.

ESERLERİ:

Sanık Dut Ağacı (2003), *Ağlayayım mı Güleyim mi? - Medya Yargı ve Politikanın İSKİ Sınavı* (2004), *Başarısız Başarı-Bir İstanbul Macerası* (2005).

GÖKNİL, Can

Ressam, çocuk edebiyatı yazarı. 3 Ağustos 1945, Ankara doğumlu. Tam adı Abide Didar Can Göknil. Türkiye'deki öğrenimini Ankara Koleji ve Arnavutköy Amerikan Kız Kolejinde tamamladı. Daha sonra ABD'ye giderek Illnois'de Knox Koleji Resim Bölümü (1968) ve New York Üniversitesi Yüksek Resim Bölümünü (1969) bitirdi. 1969'dan itibaren Amerika ve Türkiye'de kişisel resim sergileri açtı, karma sergilere katıldı. Uluslararası Plastik Sanatlar Derneği üyesidir. Çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü. Çeşitli ödüller aldığı çocuk kitapları yabancı dillere de çevrildi.

ESERLERİ (Resimli çocuk öyküleri):

Kirpi Masalı (1974), *Hayvanları Tanıyalım* (1975), *Bir, İki, Üç* (1976), *Zıt Kavramlar* (1980), *Ailem* (1980), *Çocuk Tekerlemeleri* (1983), *Bilmeceler ile Alfabe* (1990), *Nerede* (1990), *Büyük Küçük* (1990), *Cesur Korkak* (1992), *Dünya Sevgiyle Yaşar* (1992), *Uslu Yaramaz* (1992), *Kurtçuğun Hayvan Bilmeceleri* (1997), *Kuyruksu* (1997) vd.

HAKKINDA: Can Göknil (Milliyet Sanat, 15.4.1989), Kaya Özsezgin / Türk Plastik Sanatçıları (1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

GÖKNİL, Seniha Bedri

Yazar ve çevirmen (D. 1901, İstanbul – Ö. 1973). Bir süre İtalyan okulunda öğrenim gördü. Özel eğitim alarak önce Fransızca, 1930'lu yıllarda isc Almanca öğrendi. Mütercimliğe başlayıp Goethe'nin *İtalyan Mektupları* dışındaki tiyatro eserlerini tercüme etti. Tercüme ettiği oyunlar 1923-71 arasında İstanbul Şehir Tiyatroları başta olmak üzere Devlet Tiyatrosu, Kent Oyuncuları ve Oraloğlu Tiyatrosunda sahneye kondu. Türk Tiyatrosunun kuruluş yıllarında, özellikle Alman ve İskandinav edebiyatlarından Türkçeye kazandırdığı oyunlarla ve yazdığı yazılarla etkili oldu. Eminönü Halk Evinde tiyatro dersleri verdi. Bu konudaki yazı ve çevirileri *Dârülbedâyi / Türk Tiyatrosu* (1947), *Yücel* (1939 -1943), *Devlet Tiyatrosu* ve *Tercüme* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ (Çeviri):

Faust (Goethe'den, 1935), *Kral Lir* (Shakespeare'den 1937, 3. basım 1967), *Dünya Edebiyatından Seçme Piyesler* (1938), *Don Carlos* (Schiller'den, 1943), *Brand* (İbsen'den, 1945), *Stella* (Goethe'den, 1946), *Wallastein'in Trilogyası I. Wallanstein 'in Karargâhı* (Schiller'den, 1946), *II. Piccolomini'ler*(Schiller'den, 1947), *Wilhelm Tell* (Schiller'den,1949), *Namus* (Suderman'dan, 1950), *Wallanstein'in ölümü* (Schiller'den, 1952), *İtalya Seyahati* (Goethe'den, 1953), *Gazeteciler* (Freytag'dan, 1956), *Peer Gynt* (İbsen'den, 1956), *Haydutlar* (Schiller'den, 1958), *Yalan Söyleyenin Vay Hâline* (Grillparzer'den, 1958), *Güneş Batarken* (Hauptmann'dan, 1959), *Mara* (Weis'den, 1968).

HAKKINDA: Ahmet Borcaklı-Gülten Koçer / CDTT Bibliyografyası (1973), TDE Ansiklopedisi (c. 3, 1979), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÖKOĞLU, Ahmet

Halkbilimci ve arkeolog (D. 1902, Almören köyü / Araç / Kastamonu – Ö. 28 Ekim 1981). Babası Osman Bey, annesi Hatice Hanım'dır. Soyadı Gökce iken mahkeme kararıyla Gökoğlu olarak düzeltilmiştir. Kastamonu Erkek Muallim Mektebinde (1925-30) öğrenim gördü. Bir yandan da askerlik şubesinde yazıcılık yaptı. Muallim Mektebini bitirince Daday Merkez İlkokuluna tayin edildi. 1938 yılına kadar ilkokul öğretmenliği, başöğretmenlik ve maarif memurluğu görevlerinde bulundu. Kastamonu Lisesinin dışardan bitirme sınavlarına girip lise öğrenimini tamamladı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Arkeoloji Bölümünü (1945) bitirdi. Ankara Etnografya Müzesinde bir yıl kadar staj yaptıktan sonra Kastamonu Müzesinde asistanlık yaptı (1 Ocak 1946 – 31 Mayıs 1946). Kastamonu Müzesi Müdürlüğünde bulundu. Kastamonu, Sinop, Zonguldak, Çankırı'dan getirilen eserleri tanzim edip sergiledi (30 Ekim 1950). Müze müdürlüğü görevini yürütürken aynı zamanda Araç Ortaokulunda tarih-coğrafya dersleri verdi 1963-67), 1967'de emekliye ayrıldı.

"Kastamonu ve Kültür Çağları" başlıklı ilk yazı dizisi, Kastamonu'da yayımlanan *Ecevit* (1944) dergisinde, diğer makaleleri *Türk Etnografya Dergisi*'nde yayımlandı. Kastamonu Müzesi Müdürü iken tarihi Paflagonya bölgesinin (Kastamonu, Sinop, Safranbolu, Bartın, Bolu, Gerede, Mudurnu, İskilip, Bafra, Alaçam ve civarı) eski eserleri ve arkeolojisiyle ilgili olan *Paflagonya* adlı eserini hazırladı. İl Genel Meclisi, eserin baskısına yardım yapılabilmesi için bilimsel değeri olup olmadığının Milli Eğitim Bakanlığından sorulmasına karar verdi. Millî Eğitim Bakanlığının eseri inceleyip bilimsel değeri olduğunu bildirmesi üzerine ilk cildi yayımlanabilen eserin ikinci cildi basılamadı. 1960 yılında yazdığı, *Şeyh Şaban-ı Veli ve Külliyesi* hakkında basılmamış bir eseri Kastamonulu Fehmi Ataulusoy'da bulunmaktadır. Ayrıca Kastamonu halk kültürüyle de ilgilendi ve Kastamonu yemekleriyle ilgili yazıları Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğünün *Türk Etnografya Dergisi*'nde yayımlandı.

ESERLERİ:

Eski Ankara Evleri I: Erzurum Mahallesi'nde Yusuf Oğraş Evi (Mahmut Akok ile, 1946), *Paphlagonia: Paflagonya* (1952).

HAKKINDA: Kastamonu 1998 İl Yıllığı Rehberi (1998), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÖKOĞLU, Ahmet Baha

Halkbilimci ve tarih yazarı (D. 1904, Kuzyaka köyü / Safranbolu / Karabük – Ö. ?). Gökoğullarından Abdurrahman Efendi'nin oğlu. Dört yaşında İstanbul'da mahalle mektebine gönderildi. İkinci sınıfta Beyazıt Merkez Rüştiyesine devam etti (1907-08). Daha sonra, yedinci sınıfa kadar, Davud Paşa Sultanisinde öğrenim gördü. Babasının isteğiyle Müdafaa-i Milliye grubuna katıldı. Aynı zamanda basın hayatına atılarak kazandığı parayla İtalyan Ticaret Mektebinin Lisan bölümünü bitirdi. Ankara *Tan* (1921) gazetesinde çalıştı. İstanbul'daki Posta ve Telgraf Mektebi Âlisinin orta kısmını bitirdiği 1925 yılınnda Kasımpaşa PTT Merkezine memur olarak atandı. Telgraf Umuru Müdürlüğü Kâtipliği (1926), Fen Müdürlüğü Kâtipliği (1928), Tetkik-i Hesap Müdürlüğü ve İstanbul Mesul Muhasipliği memurluklarına (1930-31) getirildi. Ankara Telgraf (1933) ve Muamelât Müdürlüğü (1934-35) memurluklarında bulundu. İstanbul Paket Posta Müdürlüğü gişe memurluğundan istifa ederek (1939) ayrıldı. Ankara İskân Umum Müdürlüğünde (1939-40) ve Ankara Belediyesi Su İşlerinde (1940-41) görev yaptı. Türk Dil Kurumu İstanbul Merkez Heyetinde (1942) görev yaptı.

Ankara'da 1922-23 yıllarında Ziya Gökalp, Yusuf Akçura, Ahmet Ağaoğlu, Ali Rıza Seyfi ve İstanbul'da Prof. Dr. M. Fuat Köprülü ile Dr. Ignas Kunoş'la tanışıp onların teşvikiyle halk kültürü derlemeleri yapmaya başladı. 1927'de Ankara'da kurulan Türk Halk Bilgisi Derneğinin İstanbul Şubesinde çalışan Gökoğlu'nun ilk halk kültürü kitabı bu dernekçe yayımlandı. Halkevleri kurulunca Eminönü, Şehremini, Fatih Halkevlerine (1932) üye oldu. Aynı zamanda Ankara Halkevi Dil Tarih ve Edebiyat Şubesi üyesi olan Gökoğlu, aynı yıl Türk Dil Kurumu kurulunca İstanbul Merkez Heyeti üyeliğine seçildi. Türk Dil Kurumunun söz derleme çalışmalarına katıldı. Türk Dil Kurumunun İstanbul Şehremini Halkevi Dil Tarih ve Edebiyat Komitesi Başkanlığına (1937) getirildi. Ankara'da Türk Dil Kurumunda memurluk yaptı (1942). Kurumdan istifa edip Toprak Mahsulleri Ofisine memur olarak (1943) geçti. Akciğer veremine yakalanarak vefat etti.

Gördüğü öğrenim dolayısıyla PTT tarihiyle ilgili kitaplar yazdı. Halkbilimle ilgili yazıları *Millî Mecmua, Atsız Mecmua, Öz Dilimize Doğru, Doğu, Bartın Gazetesi, Halk Bilgisi Haberleri, Çınaraltı, Musikî Mecmuası*'nda yayımlandı. Kitapları dolayısıyla Atatürk'ten 1934), PTT Umum Müdürlüğünden (1937), İsmet İnönü'den (1938) takdirname aldı.

ESERLERİ:

Safranbolu'da Yürük Düğünleri, (1930), *Telgrafçılıkta Ana Dilimiz ve Mustafa Efendi* (1933), *İstanbul Etnografyası: Safranbolulular, Bartınlılar* (1934, 2.basım 1937), *Batı ve Doğuda Telgrafçılık Nasıl Doğdu?* (1935), *İnkılâbımızda Posta ve Telgrafçılar* (1938, 2. bas. 1940), *Seyinin Düğünü: Seymenler Sökmenler* (Yürük ağzıyla radyofonik oyun, 1939), *Seyinin Düğünü* (senaryo, 1940), *Oğuz Destanları İzlerinin Anadolu Halkı Arasında Yaşadığına İsbat: Bey Böyrek* (1941), *Türk Düğününün Karakteri ve Yaşambilik* (1942), *Yolumda Yürüyorum* (1942), *Ziya Gökalp'in Türk Ailesi ve Cemiyetini Görüşü ve Partinin Laiklik Umdesi* (1939), *Bir İki Yazım* (Bey Böyrek ve Köroğlu konularında, 1944).

HAKKINDA: A. Baha Gökoğlu / Türk Düğününün Karakteri ve Yaşambilik (1942), Hâfi Kadri Alpman / Portreler (1972), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÖKOVALI, Şadan

Araştırmacı-yazar. 1939, Ula / Gökova / Muğla doğumlu. Aydın Ticaret Lisesi, Ege Üniversitesi İzmir İktisadi Ticari İlimler Akademisi (1962) mezunu. Bir süre *Ege Ekspres* gazetesinde sanat sayfasını yönetti (1959-67). TRT İzmir Radyosunda Eğitim Yayınları müdürlüğü görevinde (1967-80) bulundu. Akademik kariyerini tamamlayarak profesörlüğe yükseldi. 1980'den itibaren Ege Üniversitesinde öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü.

Turizm bilgisi, edebiyat ve şiir sevgisi ile sanat dünyasında kendine iyi bir yer edinen Gökovalı, Türkiye'nin sayılı turizm rehberleri arasında yer aldı. Halikarnas Balıkçısı'nın yanında yetişen Gökovalı, Balıkçı'nın tüm eserlerinin editörlüğünü yaparak ve yayımlanmamış birçok yazısını derleyerek kitaplaştırdı. Bu çalışmalarından ötürü, Balıkçı kendisine "manevi evladım" diyordu. 1964'te İzmir'de Yılın Gazetecisi seçildi, 1975'te Türk Dil Kurumu Radyo-TV Dil Ödülünü kazandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bir Yudum Hatır* (H. Şenel ile, 1964).

Şadan Gökovalı

ANTOLOJİ: *Şiir ve Siz* (A. N. Karahan ile, 1965).

ARAŞTIRMA: *7 Bilge, 7 Harika, 7 Kilise, 7 Uyuyanlar* (1968), *Efes* (1971), *Bergama* (1972), *İzmir* (1973), *Nemrut* (1974), *Antalya* (1975), *Bodrum* (1976), *Troya* (1977), *Kıbrıs* (1977), *Pamukkale* (1978), *Atatürk ve İzmir* (K. Çelikkanat ve O. İlhan ile, 1981), *Kapadokya* (1983), *Visali Yar İle* (1990), *Turgut Bey'in İzmir'e Yaptıkları* (1992).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (1999), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2. bas. 2003).

GÖKRENK, Vehbi Said

Araştırmacı-yazar. 1938, Konya (merkez) doğumlu. Konya Hâkimiyeti Milliye İlkokulu (1950), Eskişehir Ticaret Lisesi mezunu. Vatani görevini tamamladıktan sonra çalışma hayatına atılarak İstanbul ve Konya'da çeşitli işlerde çalıştı. İstanbul'da çalışırken Galatasaray İktisat ve İşletmecilik Yüksek Okulunu bitirdi (1975). 1980 yılından itibaren İstanbul Babıâli'de Bakış ve Hakan müessseslerinde çalıştı. Emekli olunca döndüğü memleketi Konya'da zaman zaman yerel gazete ve dergilerde değişik konularda makale ve yazıları yayımlandı. Gazetelerde çıkan yazılarını *Basın Denizinden Yazılarım* (2005) adlı kitabında topladı.

GÖKSEL, Ali Nüzhet

Eğitimci-yazar (D. 1897, Diyarbakır - Ö. 1961, İstanbul). Ziya Gökalp'ın damadı. Diyarbakır Askerî Rüştiyesi ve Sultanisi mezunu. Diyarbakır Lisesi ile İstanbul Vefa ve İtalyan Liselerinde 35 yıl öğretmenlik yaptı. 1924'te *Yeni Hilal* dergisini (22 sayı) yayımlamıştı. Eserlerini, üstad kabul ettiği Ziya Gökalp'in düşüncelerini savunmak ve yaymak amacıyla yazdı.

ESERLERİ:

Olup Biten Şeyler (1924), *Ziya Gökalp'ın Hayatı ve Malta Mektupları* (1931), *Ziya Gökalp ve Çınaraltı* (1939), *Ölümünün 22. Yılında Ziya Gökalp* (1946), *Ölümünün 25. Yıl-*

Vehbi Said Gökrenk

dönümü Münasebeti ile Ziya Gökalp (1949), *Ziya Gökalp Diyor ki* (1950), *Ziya Gökalp, Hayatı, Sanatı, Eserleri* (1952), *İki Şair İki Âlim* (1953), *Ziya Gökalp Hakkında Makale ve 10 Fıkra* (1955), *Ziya Gökalp'ın Neşredilmemiş Yedi Eseri ve Aile Mektupları* (1956).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982).

GÖKSEL, Burhan

Asker-yazar (D. ? - Ö. 2001, Ankara). Hava Harp Okulu mezunu. Yaşamını Ankara'da geçiren Göksel, general rütbesiyle emekli olduktan sonra Ankara Yükseliş Kolejinde müdürlük yaptı. Kızı Sema Göksel'in genç yaşta ölümü üzerine derece ile mezun olan öğrencilere verilmek üzere Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Bölümünde kızı adına bir ödül koydu. Atatürk Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi üyesiydi.

ESERLERİ:

Hava Harp Okulumuzu Selamlıyoruz (1951), *Hava Kuvvetlerini Kara Kuvvetleri ile İşbirliği Esasları* (1951), *Muhterem Senatör ve Milletvekili Velilerimiz* (1967), *Belgelerle Ankara Yükseliş Koleji'nde Son On Yılda Yapılan Atatürkçülük Eğitimi* (Cahide Özdemir ve Türkân Oğur ile, 1981), *Dünya Gençlik Yılı Dolayısıyla Atatürk'ün Gençlik Konusuna Bakışı ve Niçin Atatürkçülük Eğitimi* (1986), *Atatürk'ün Soy Kütüğü Üzerine Bir Çalışma* (1988, 1995).

GÖKSEL, Doğu

Araştırmacı-yazar. 1940, Kars doğumlu. Aslen Niğdelidir. İlk ve orta tahsilini Kayseri'de bitirdi. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinin Arkeoloji Bölümünden mezun olarak Denizli, Aydın merkez müzelerinde çalıştı. Söke-Milet Müze Müdürü olarak görev yaptı. Turizm konulu yazıları yerel gazetelerde yayımlandı. *Didim Milet Priene* adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Abdülkadir Güler / Söke Şairleri Antolojisi (1990).

GÖKSEL, Hüsnü

Şair, yazar ve hekim (D. 16 Nisan 1919, Bandırma / Balıkesir - Ö. 30 Ağustos 2002, Ankara). Hüsnü Göksel A. ve H. A. Göksel imzalarını da kullandı. İlk ve ortaokulu Ankara'da bitirdi. Ankara Erkek Lisesi (1937), İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi (1943) ve Gülhane Askerî Tıp Akademisi (1944) mezunu. 4. Ağır Topçu Alayı Baştabipliği (1944-48), Ankara Üniversitesi I. Cerrahî Kliniği asistanlığı (1948-51), Başasistanlık (1952-55), Columbia Medical Center, Cancer Research Institute'de hekim olarak çalıştı. 1955 yılından itibaren Ankara, Hacettepe ve Başkent üniversitelerinde öğretim üyesi ve hekim olarak görev yaptı.

1986'da *Cumhuriyet* gazetesinde çıkan bir yazısından dolayı hakkında açılan davada aklandı. Türkiye Yazarlar Sendikası ve Atatürkçü Düşünce Derneği (kurucu) üyesiydi. Yazı ve şiirlerini *Haftalık Rapor, Seçilmiş Hikâyeler* ve *Dost* dergilerinde, fıkra ve makalelerini, *Ulus* (1961-63) ve *Cumhuriyet* (1969-2002) gazetelerinde yayımladı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Memnu Meyva* (1955), *Bunca Yağmurların Söndüremediği* (1992).

DENEME: *Barışa Özlem* (1986), *Bu Dağların Arkasında Başa Dağlar Var* (1993).

ÖYKÜ: *Ben Bu Menekşeleri Senin İçin Topladım* (1991), *Lacivert Mayolu Kız* (1996).

ROMAN: *Ayışığı Sonatı* (1994).

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), TBE Ansiklopedisi (2001), Attila Aşut / 2002 Yılında Kaybettiğimiz Gazeteci Yazar ve Yayıncılar (Çağdaş gazetesi, sayı: 54, Haziran 2002).

GÖKSEL, Necati

Romancı. 1965 doğumlu. Marmara Üniversitesi İktisadî ve İdarî Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü mezunu. 1988'den itibaren TRT İstanbul Televizyonunda program yapımcısı ve yönetmen olarak çalıştı. Birçok televizyon programında görev aldı. *Hayat Askıda* (2004) adlı bir romanı vardır.

"Sürekli geri dönüşlerle ve geride kalanları daha net görüntülerle önünüze çıkararak ilerleyen bir öyküleme var. Yazar kötüleri kötü diye lanetlemeden, iyiliği ortada olanları da yüceltmeden konuyu işleyebilmekte başarılı." (Ufuk Selçuk)

HAKKINDA: Ufuk Selçuk / Hayat Askıda (Varlık Kitap, Haziran 2004).

GÖKSEL, Ömer Lütfi

Eğitimci, yazar (D. 1912, İbradı / Antalya - ?). İzmir Erkek Öğretmen Okulu (1934), Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Şubesi (1944) mezunu. İzmir ve Menemen'de çeşitli okullarda öğretmenlik ve gezici öğretmenlik; Diyarbakır'da ilköğretim müfettişliği Erzurum Öğretmen Okulunda meslek dersleri öğretmenliği; Bitlis, Kütahya, Bolu ve Aydın'da Maarif Müdürlüğü yaptı.

ESERLERİ:

Perçin (1930), *Kıvılcımlar* (1932), *Ses* (1939), *Tarih Konularını Canlandırma* (1948), *Türk Şarktan Portreler* (1952), *Türk-Rus Düşmanlığı ve Barışın 15 Havarisi NATO* (1955).

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

GÖKSEL, Süha

Şair ve yazar. 1923, İzmir doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini İzmir'de tamamladı. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1945) mezunu. İzmir'de avukatlık yaptı. Aynı zamanda bir süre ortaokul İngilizce öğretmeni olarak çalıştı. Çocukları Koruma ve Yükseltme Derneği, Kıbrıs Kültür Derneği gibi bazı derneklerde görev aldı. Suçlu ve kimsesiz çocuklar konusunda yayımlanmış elliye yakın makalesi vardır.

ESERLERİ:

MENSUR ŞİİR: *Damlalar* (1959).

ÇEVİRİ: *Amerikan Siyasi Sistemi* (David Cushman Coyle'den, 1961).

HAKKINDA: Türkiye'de Kim Kimdir?, 1961-1962 (1962), V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 2, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÖKSOY, İbrahim

Şair. 1911, İzmir doğumlu. Girit kökenli bir ailedendir. Lise öğreniminden sonra çalışma yaşamına atılarak İzmir'deki bankalarda çalıştı. *Hayyam'la Beraber* adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 3, 1979), TBE Ansiklopedisi (2001).

GÖKSOY, İsmail Hakkı

İlâhiyatçı. 10 Nisan 1960, Sağrak köyü / Sütçüler / Isparta doğumlu.

İsmail Hakkı Göksoy

Sağrak Köyü İlkokulu, Isparta İmam Hatip Lisesi (1979), Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1984) mezunu. Türkiye Diyanet Vakfının yurtdışı doktora bursunu kazanarak Ocak 1985'te İngiltere'ye gitti. Yüksek lisans öğrenimini Manchester Üniversitesi Yakındoğu Araştırmaları (Near Eastern Studies) Bölümünde (1986), doktorasını ise Londra Üniversitesi Doğu ve Afrika Araştırmaları Okulu (School of Oriental and African Studies) Tarih Bölümünde (1991) yaptı. Yüksek lisans tezi: *"The Establishment of Anglo-Egyptian Rule in the Sudan (1890-1914)"*. Doktora tezi: *"Dutch Policy towards Islam in Indonesia, 1945-1949"* (1991). Yurda dönüşünden itibaren TDV İslâm Araştırmaları Merkezinde iki yıl (1991-93) çalıştı.

1993'te Süleyman Demirel Üniversitesi Isparta İlâhiyat Fakültesine İslâm Tarihi Bölümüne yardımcı doçent olarak atandı. 1998'de aynı anabilim dalında doçent, Eylül 2004'te de profesör oldu. 2003'te SDÜ İlâhiyat Fakültesi dekan yardımcılığı görevine getirilen Göksoy, fakültenin ve üniversitenin çeşitli organlarında idarî görevlerde bulundu. Yurtiçi ve yurtdışı bazı sempozyumlara katıldı, *"Hz. Peygamber'in Yönetim Anlayışı ve Tatbikatından Bazı Örnekler"*, *"Uzakdoğu'daki Müslüman Azınlıklar"* gibi konularda bildiriler sundu. Göksoy'un çalışmaları, daha çok Güneydoğu Asya'daki Müslüman topluмlar üzerinedir.

Makaleleri ve çevirileri, *SDÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi* (1915), *Diyanet, İslâm Araştırmaları Dergisi (Turkish Journal of Islamic Studies), Tarih İncelemeleri Dergisi, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, The American Journal of Islamic Social Sciences, Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi (Sanal İlâhiyat Dergisi), Dini Araştırmalar (Religious Studies), Tasavvuf, Türk Yurdu, Türk Dünyası Araştırmaları* (1995)'nda yayımlandı. *TDV İslâm Ansiklopedisi*'ne alanıyla ilgili maddeler yazdı.

ESERLERİ:

Endonezya'da İslâm ve Hollanda Sömürgeciliği (1995), *Çağdaş İslâm Ülkeleri Tarihi* (1997), *İslâm'ın Güneydoğu Asya'ya Girişi ve Yayılışı* (1998), *Sütçüler ve Yöresinin Tarihi Üzerine Bir Araştırma* (1999), *GüneydoğuAsya'da Osmanlı-Türk Tesirleri* (2004).

HAKKINDA: Mehmet Ali Eren / Endonezya'da İlk Askerî Akademiyi Osmanlılar Kurdu (Zaman, 10.3.1992), Taha Kıvanç / Bir Demet İlmî Kitap (Zaman, 17.1995).

GÖKSOY, Mustafa

Şair. 5 Ekim 1964, Adilcevaz / Bitlis doğumlu. Adilcevaz Merkez İlkokulunda başladığı ilköğrenimini

Mustafa Göksoy

Bitlis Merkez Kurtuluş İlkokulunda (1975), ortaokulu Adilcevaz Lisesinde (1978), liseyi Mersin Tevfik Sırrı Gür Lisesinde (1981) tamamladı. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi (1986) mezunu. Bir süre ticaretle uğraştı.

İlk yazısı *"Bilim-Politika-Yabancılaşma"*, Mart 1991'de *Toplumsal Kurtuluş* dergisinde, ilk şiiri *"Soğuk Gül"* Ağustos 1998'de *İnsancıl* dergisinde yayımlandı. *Direnç Yaprakları* (2002) yayımlanan ilk şiir kitabıdır.

HAKKINDA: Ruhi Efe / Kitap Rehberi (Haziran 2002), Cengiz Gündoğdu / İnsancıl (Eylül 2002), Ruşen Hakkı / Özgür Kocaeli (19.9.2004).

GÖKSOY, Yılmaz

Folklor araştırmacısı. 1931, Yozgat doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Yozgat'ta tamamladı. Erzurum Erkek Öğretmen Okulu mezunu. Boğazlıyan ilçesinde, Yozgat Haydarbeyli köyünde, Çocuk Kütüphanesinde öğretmenlik, okul müdürlüğü ve ilköğretim müdürlüğü görevlerinde bulundu.

Cumhuriyetin 50. yılı dolayısıyla yayımlanan Yozgat İl Yıllığını hazırlayanlardan biridir. Atatürk'ün doğumunun 100. yılında toplanan IX. Türk Tarih Kongresine "Atatürk ve Türk Köylüsü" konulu bildiriyle katılan Göksoy'un makaleleri; başta *Erciyes* dergisi olmak üzere çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlandı.

ESERLERİ:

Cumhuriyetimizin 50. Yılında Atatürk ve Yozgat (1974), *Atatürk ve Türk Köylüsü, Devrimlerin Köye Yansıması* (1989).

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004), Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

GÖKSU, A. Erol

Öykü yazarı. 1 Ocak 1957, Karaman doğumlu. Tam adı Abdullah Erol Göksu. Karaman Cumhuriyet İlkokulu (1968), Karaman Yunus Emre Ortaokulu (1970), Almanya Köln Hauptschule ve dışardan Volkshochschule (1974), Leverkusen Chemotechniker Fachschule (Kimya Teknik, 1984) okullarından mezun oldu. Leverkusen'de bir organik kimya araştırma laboratuvarında laborant olarak çalıştı.

Sanat çalışmalarına çok küçük yaşlarında şiir, karikatür ve resim denemeleriyle başlayan Göksu, zaten son derece okuma meraklısı olduğundan edebiyatta karar kıldı. İlk şiiri *"Meçhule Doğru"*, 1974'te *Hürriyet*'te yayımlandı. Almanya'daki bir Türk gazetesinde "Gurbetçi Hikâyeleri" genel başlığı altında sürekli hikâyeler yazdı. Gazetenin bulmacasını hazırladı ve bir süre sanat sayfasını yönetti. On yedi-on dokuz yaşları arasındayken ilk romanını yazdı. *Mustafa Kemal'e Benzer* ile 1983 Cumhuriyetin 60. Yılı Şiir Yarışması Ödülü, *Safinaz ve Bunalım* ile Öykü Yarışmasında derece (1998) aldı. Ayrıca senaryosunu yazıp, yönetmenliğini yaptığı ve başrolünü oynadığı bir fotoroman yaptı. Bestelenmiş ve piyasaya çıkmış şarkı sözleri de bulunan A. Erol Göksu, Türkiye Musiki Eseri Sahipleri Meslek Birliği (MESAM) üyesidir.

A. Erol Göksu

ESERLERİ:

ROMAN: *Kahır* (1979), *Hasret* (1994).

ŞİİR: *Akşam Güneşi, Sen Bende Gizlisin* (2005), *Söndü Nefesim* (2005).

GÖKSU, Sadık

Felsefe araştırmacısı. 1932, İstanbul doğumlu. Gelenbevi Ortaokulu ve Vefa Liseci, İÜ Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü mezunu. Lisede felsefe öğretmeni Nurettin Topçu idi. Bir süre esnaflık yaptı ve 1956 yılında İstanbul Çiçekçiler Esnaf Odasını kurdu. Lise Felsefe öğretmenliği yaptı. 1960-70 yıllarında sendikalarda çalıştı. Çeşitli dergilerin ve *Cem* dergisinin yayınında görev aldı. İstanbul Şehir Tiyatrolarında Halkla İlişkiler Danışmanlığı görevinde bulundu ve tiyatro ile eğitim örgütü arasında özgün bir bağ kurdu. İstanbul (Büyükşehir) Belediyesinde ilk esnaf danışmanı oldu (1978). 1980 yılında danışman olarak Kırşehir Ahilik törenlerine katıldı

ve Ahiliği araştırmaya, toplumun bu konu ile daha çok ilgilenmesi için çalışmaya başladı. 1984 yılında İstanbul Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliğinin Ahilik Kültürü Danışmanlığına getirildi. Eğitim, sendikacılık, Ahilik, Alevilik, esnaflık, toplumsal örgütlenme, siyaset ve başka konularda yazılar yazdı.

ESERLERİ:

Alisiz Alevilik Olur mu (ortak kitap, 1998), *Darbeler, "Demirkırat"lar ve 27 Mayıs* (1999), *Sokrat ve Eflatun'dan Günümüze Ahilik* (2001).

HAKKINDA: Cumhuriyet Kitap (20.12.2001).

GÖKŞEN, Enver Naci

Yazar (D. 1916, İstanbul - Ö. 14 Ocak 1986). İstanbul İlköğretmen Okulu (1935), Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü (1937) mezunu. Adapazarı, Bandırma, Haydarpaşa ortaokul ve liselerinde, İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü ile Belediye Konservatuarında Türkçe ve edebiyat öğretmenliği yaptı. Hikâyelcri, dil alanında araştırmaları ve çeşitli konulardaki yazıları 1934'ten itibaren *Servet-i Fünün-Uyanış, Yarın Ay, Ilgaz* ve *Türk Dili* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

HİKÂYE: *İnan Bana* (1939), *Son Çare* (1942), *Durakta Bir Adam* (1949), *Çardak Altı* (1952), *Elebaşı* (1964), *Dördüncü İyilik* (1967), *Ayça* (1970).

İNCELEME-DERLEME: *Çocuklar için Edebiyat* (1980), *Mehmet Emin Yurdakul* (1963), *Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız* (1966), *Yazma Yolu ve Yeni İmla Kuralları* (1966), *Kompozisyon İlkeleri ve Antoloji* (1969), *Behçet Kemal Çağlar* (1970), *Açıklamalar ve Hikâyelerle Atasözleri ve Deyimler* (1974).

ÇOCUK KİTAPLARI: *Masal İçinde Masallar* (1958), *Nasıl Yetiştiler* (1977), *Nar Tanesi* (1983), *Armağan* (1983).

HAKKINDA: Halim Yağcıoğlu (Ulus, 22.12.1967), Tahir Alangu / Varlık Yıllığı (1968), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

GÖKTEKİN, Ruhi

Şair ve yazar. 1938, Samsun doğumlu. İlk ve ortaokulu aynı yerde bitirdi. Gazeteciliğe başlayarak *Samsun, Yeni Selamet* ve *Yenises* gazeteleri ile Anadolu'daki ilk özel haber ajansı olan Karadeniz Haber Ajansında, bir süre sonra yerleştiği Ankara'da bir yayınevinde çalıştı. 1968'de İstanbul'da Deniz Yayınlarını kurup yönetti. Daha sonra Erdemir'de çalışmaya başladı, burada emekli oldu. 1994 yılına kadar Zonguldak'taki bir

Ruhi Göktekin

ilçe belediyesinde basın danışmanlığı yaptı.

Şiir ve yazıları lise yıllarından itibaren Samsun'daki çeşitli yerel gazetelerde yer aldı. 1960 yılında Türkiye Milli Talebe Federasyonunca düzenlenen 27 Mayıs ve Özgürlük Şiirleri Yarışmasında *Mayıslarla Gelen* şiiriyle birinciliği paylaşan üç şairden biri oldu.

"Yazınımızdaki bu taşra eksikliğini doldurmaya çalışan tek şairdir Ruhi Göktekin. Daha otuz yıl, otuz beş yıl öncesinden Ariadne gibi ipin ucunu vermişti elimize Amisoslu ozan. (...) Taşradaki insanın yaşamını ve sesini yansıtan şair, Fransızların circonstance dedikleri güncel olaylar, gerektiğinde yönünü evrensele döner. Kendi çocukluğundan kalkıp Cezayirli çocukları düşünür. (...) Ruhi Göktekin benzetmelerden, alegorilerden, imge oyunlarından uzak, en güç olana, yalının güzelliğine dayanan bir şiiri yazıyor." (Erdoğan Alkan)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Deniz İkindileri* (1960), *Amisos Fenerleri* (1969), *Bir Ak Atlısı Özlemin* (2000).

DENEME: *Bakış* (2003).

HAKKINDA: T. İlhan / Bir Ak Atlısı Özlemin (Boyut, Ağustos 2001), Sina Çıladır / Ruhi Göktekin'in Şiirleri (Demokrat, Karadeniz Ereğlisi, Ağustos 2001), Erdoğan Alkan / Yalnız Şiirleriyle Değil Yaşamıyla da Şair Amisoslu Ruhi ve 'Bir Ak Atlısı Özlemin' (Boyut, Temmuz-Ağustos 2001) - Amisos'lu Ruhi ve 'Bir Ak Atlısı Özlemin.' (Cumhuriyet Kitap, sayı: 621), Hasan Hüseyin Yalvaç / Bir Ak Atlısı Özlemin (Berfin Bahar, Kasım 2001), Cemil Baskın / Bir Portre (Barış, Samsun, 29.4.2003), Kazım Memiç / Ruhi Göktekin (Halk, Samsun, 22.8.2003), Safa Aralan / Edebiyat Dostları (Halk, Samsun, 11.11.2004), Yılmaz Elmas / Ruhi Göktekin ile Röportaj (Çoban Ateşleri, 2004), Hasan Kıyafet / Özan Ruhi Göktekin için (Ada, Samsun, Haziran 2005).

GÖKTEPE, Seyit

Öykü yazarı. 1983, Sivas doğumlu. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü öğrencisi. Öyküleri *Uç, E, E 2000 Öykü Seçkisi* ve *Varlık*'ta yayımlandı.

"Göktepe'nin zamanla hem temaları zenginleştirecek, hem de biçimsel zorlamaları aşacak bir birikime sahip olduğu hemen fark ediliyor. Bu ince, derin duyarlık, biçimsel rahatlığa, konu, tema çeşitliliğine ulaştığında Göktepe kalıcı olmanın yolunu da bulmuş olacak." (Necip Tosun)

"Defter ve Çikolata'dan sonra İlkyazıların Anısıyla adlı kitabı yayımlanan genç öykücü Seyit Göktepe de öykü-şiir ilişkisinin daha güçlü olduğunu düşünenlerden. İlkyazıların Anısıyla, kendine özgü bir sesin arandığı, büyük ölçüde de bunun bulunduğu ilginç bir çalışma. Göktepe'nin öykülerinde farklı, bir o kadar da cesur bir duruş var." (Metin Pektaş)

ESERLERİ (Öykü):

Defter ve Çikolata (2004), *İlkyazıların Anısıyla* (2005).

HAKKINDA: Necip Tosun / İlkyazıların Anısıyla Seyit Göktepe (Hece Öykü, Ağustos-Eylül 2004), Metin Pektaş / Farklı, Bir O Kadar da Cesur (Radikal Kitap, 3.6.2005), Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Hece Öykü, Nisan-Mayıs 2005).

GÖKTULGA, Fahri Celal

Öykücü-yazar (D. 20 Mayıs 1895, İstanbul - Ö. 3 Haziran 1975, İstanbul). Öykülerini, F. Celâlettin Göktulga ve F. Celâlettin, köşe yazılarını ise, Fahri Celâl ve Fahri Celâlettin Göktulga imzasıyla yayımladı. Göktulga'yı soyadı kanunundan sonra kullandı. Eski Hariciye memurlarından Ahmet Celâlettin Bey'le Tarsuslu Lâmia Hanım'ın altı çocuğundan biridir. İlköğrenimini önce Yerebatan'daki Dâr-ül-edeb ve Kadıköy'deki Kenz-ül-Maarif'te, ortaöğrenimini Mercan İdâdisinde (1912) tamamladı. Yükseköğrenim görmek için gittiği Tıbbiyc-i Mülkiye-i Şahane (Tıp Fakültesi)'den yirmi üç yaşında (1918) mezun oldu. Askerlik görevini önce Çanakkale'de, sonra da İzmir Merkez Askerî Hastanesinde doktor yedek subay olarak yaptı. Terhis olduktan sonra, Üsküdar'daki Toptaşı Akıl Hastanesine (Emrâz-ı Akliye

Fahri Celal Göktulga

Fahri Celal Göktulga

ve Asabiyye Hastanesi) tayin edildi. Burada asistanlık süresini tamamlayarak akıl ve sinir hastalıkları uzmanı oldu. Bir süre aynı hastanede uzman doktor olarak çalıştı, 1927'de Bakırköy'e nakledilen aynı hastanenin klinik şefi oldu. Daha sonra Manisa Akıl ve Sinir Hastalıkları Hastanesi başhekimliğine atandı. Manisa'da beş yıl, Paris'te mesleki araştırmalar için bir buçuk yıl kaldıktan sonra Bakırköy Akıl ve Sinir Hastalıkları Hastanesinde nöro-psikiyatri uzmanı oldu ve bir süre sonra da aynı hastanenin başhekimliğine getirildi. Bu arada mesleki araştırma ve incelemelerde bulunmak üzere bir buçuk yıl Paris'te bulundu. 1960 yılında emekliye ayrıldı. 1975'te hastalandı, bir süre evinde ve Bakırköy Hastanesinde üremi hastalığı dolayısıyla tedavi gördükten sonra vefat etti, mezarı Karacaahmet kabristanındadır.

1924 yılında Hamide Nebile Hanım'la evlenen Göktulga'nın bu evliliğinden Hatice Hülya adında bir kızı oldu. 1927 yılında Hamide Nebile Hanım'ın ölümünden sonra iki evlilik daha yapan Göktulga'nın bu evliliklerinden çocuğu olmadı. Yazarın son eşi Melâhat Göktulga'dır.

Yazı hayatına on sekiz yaşında bir Tıp Fakültesi öğrencisiyken başladı. İlk yazılarını *Servet-i Fünün* dergisinde yayımladı. Yazarlık yaşamına adım attığı yıllar için şunları söyler: *"Ahmet İhsan, Servet-i Fünun'un edebi kısmının idaresini bize bırakmıştı. Biz, Faruk Nafiz, Halit Fahri, Hakkı Tahsin, Yahya Şâib, Ahmet Hidayet, Yusuf Ziya ve ben, orada—Tarihî oda diye anılan—şair Tevfik Fikret'in odasında toplanır, yazılarımızı birbirimize okur ve çok çetin münakaşalar yapardık. Ancak bu çetin münakaşalar neticesinde yazılarımızdan beğenilenler mecmuada neşredilirdi."* (aktaran Bilge Aydın). Modernleşme ile ilgili görüşlerini köşe yazılarında sık sık dile getirdi. Yerliliği ön plana çıkardı. Modernleşme süreci ile birlikte yitirilen değerlerin, sanatta şahsiyet eksikliği yarattığını ifade eden yazar, edebiyattan musikiye, resimden mimariye, kantodan tiyatroya kadar birçok güzel sanat dalını, sanatçıyı ve yapıtı bu kavram çerçevesinde değerlendirdi. Cumhuriyet'e geçiş sürecinde toplumun nasıl dönüştüğünü, özellikle kadın imgesi odağında ve kadın-erkek ilişkileri çerçevesinde ortaya koydu.

Yazıları, *Cumhuriyet* (1952-59), *Yeni İstanbul* (1959-61) gazetelerinde yayımlandı. Bu yazılarda Türk edebiyatındaki roman, şiir, tiyatro gibi türlerin yanı sıra öykü türünün de bir değerlendirmesini yaptı. Yaşamı boyunca yaklaşık seksen öykü ve yüzlerce köşe yazısı yazdı. *"Doktor Schweiſtzer ve Ben"* başlıklı son yazısını 31 Aralık 1961 tarihinde yazdı.

İlk öyküsü *"Salgın"*, 20 Mayıs 1915 tarihinde yayımlandı. Bu öykü, 1900'lü yıllarda halk için giderek ağır bir yük hâline gelen "vergi" meselesi üzerine kuruludur. Göktulga, bu öyküsüyle, daha yolun başında içinde yaşadığı toplumun ekonomik ve toplumsal sorunlarına duyarlı bir aydın olduğunu ortaya koydu. *Servet-i Fünün* dergisinin yanı sıra, *Şair* (1918-19), *Nedim* (1919), *Ümit* (1919-21), *Dördüncü Kitap* (1920), *Güneş* (1921), *Yeni Kitap* (1927) ve *Âyine* (1921-23) adlı dergilerde de öyküler yayımladı. Fahri Celâlettin Göktulga'ya göre, sanatta en sonra erişilen meziyet ve kemal, kısalık ve özlülüktür.

F. Celaleddin imzasını kullandığı hikâyelerinde, toplumsal ilişkilerde gözlemlediği çarpıcı gerçekleri gülmece öğesine de yer vererek yansıtmaya çalıştı. G. Maupussant tarzı, memleketçi ve realist anlayışta hikâyeler yazdı. Öykülerinde, yüzyıllardır İslâmî dünya görüşünün kaynaklık ettiği geleneksel değerlerle şekillenen Osmanlı toplumunun, İmparatorluk'tan Cumhuriyet'e geçiş sürecinde yaşadığı köklü toplumsal değişim ile bu değişimin beraberinde getirdiği ahlâkî çözülme ve kültürel kopuş sorunları üzerinde durdu. Modernleşme sürecinin Türk toplumunda yarattığı

F. CELÂLETTİN'İN ÖYKÜLERİ

Behçet Çelik

Yerli bir yazardır F. Celâlettin. İçinde yaşadığı toplumun kendine özgü tuhaflıklarını, sevinçlerini, acılarını yazar. Sıradan insanların hayatlarında da anlatılmaya değer renkler olduğunu anımsatır; onların düştükleri gülünç durumları anlatsa da, yargılamaz, alay etmez. Yazarın gündelik hayatta giderek daha fazla göze çarpan özentiliklere duyduğu tepkiyi de sezeriz. Ama bu tepkiyi öykülerde bir nostalji yazarının duygusallığı içerisinde değil, insanların çeşitli kaygılarla kendilerini gülünç duruma düşürdüklerini gören bir yazarın ince alayıyla birlikte sezeriz. Öykülerin dili de onun bakış açısıyla uyumluluk içerisindedir. F. Celâlettin gerek diyaloglarda, gerekse anlatıcının ağzından aktardığı bölümlerde bu toprakların sesini duyurur, konuşulan Türkçeyi hataları, aksanları, ağızlarıyla birlikte olanca renkliliği içinde yazınsal dille buluşturur. Böylece bu topraklardaki hayatın ritmini ve rengini yakalamamızı sağlar. (...)

Bilemeyiz, belki Fahri Celâl Göktulga için milliyetçi denilebilir, ama şu açık ki öykücü F. Celâlettin için bunu söylemek pek mümkün değil. Ne de olsa, edebî yapıt, yeri geldiğinde kendisini yaratan yazarı bile aşan bir iç dinamizmi ve örgütlülük taşır.

(*Virgül*, sayı: 10, Temmuz-Ağustos 1998)

F. CELAL GÖKTULGA

HAYÂLET

—Doktor Nazîlî Şerif'e—

Örümcek bacakları gibi ince, maharetli parmaklarını donuk sarı ciltli, kabarık mavi damarlı alnında, dağınık saçlarının arasında dolaştırarak, kelimeleri teker teker mırlayarak anlatıyordu:

—Muallimliğim zamanında... Ama, bundan birçok seneler evvel, tuhaf bir şey başıma gelmişti. Hemen her gece çalışmaya mecbur oluyordum. Bizim işimiz hakikaten güçtür: Gündüz üç dört saat ders verilecek, anlaşılmayan kısımlar izah edilecek, akşam da vazifeler tashih edilecek. Yetmiş seksen kağıt okuyacaksınız; sonra imlâ yanlışları, fikir hataları hep düzeltilecek...

Biliyorum, o sıralarda âsabım da çok bozuktu. Vücudumun her tarafını karıncalar kaplamış, adalâtımı tutulmuş, bacaklarımı oynatmaya muktedir değilim zannederdim. Sonra geceleri bitmez tükenmez rüyalar... Böyle uykular esasen uyunmamış demektir. Hiç olmazsa uyanıkken muhakemelerimizin muntazam bir teselsülü, bir zinciri, kıyaslarınız, mütearifeleriniz vardır. Biraz arka üstü yatmamız en güzel bir çimenlikten, bir su başından birdenbire sizi uçurumlara, şimendifer yollarına atmaya kâfidir. Lokomotif düdüğünü öttürerek, dumanlarından kıvılcımlar saçarak esatiri bir yılan gibi yaklaşır; kaçmak, kurtulmak istersiniz; fakat bütün uğraşmalarınıza, didinmelerinize rağmen bacağınızın birisini, mümkün değil, yoldan çekemezsiniz. İnsanın bakmağa bile tahammül edemeyeceği kıtaller, dağdan dağa kurunuş kanınızı içmek için kovalayan mandalar, hiç sebepsiz, boş yere, bir hiç için alevlenen kavgalar... hele bu kavgalar!... Ölü gibi uyuyan şuurunuza rağmen yine size: "Canım, bu kavgalar esassız... Bu gürültüler neye iyi?...." dedirtir. Bir çit bir deve olur; çocuklukta emektar dadının anlattığı peri masalları, bir dudağı yerde, bir dudağı gökte araplar, memelerini omuzlarına atmış dev anaları birer birer, zavallı dimağınızın eski köşelerinde yaşar: çıyan gibi, kurt gibi...

Ben o zamanlar, artık bütün bütün uyumaktan da korkardım. Uyku, ölümün fotoğrafından ziyade, hakikatine benzeyen karikatürüdür. Birbiri üstüne, mütemadiyen, her gece rüya görürdüm, garip, karışık, mânasız şeyler... Her defasında aynı vahi kavga, küçücük bir darbe ile yıkılıveren büyük dağlar, gürültü... Gürültü!... İnanır mısınız? Felâketin başladığını derhal hissederdim. Aman uyanayım, yoksa daha korkunç, daha feci şeyler göreceğim, diye düşünür, biraz kıpırdamak, eski bir itikadla bile "Besmele" çekebilmek için bütün kuvvetimi sarfederdim. Eğer uyanmaya muvaffak olamazsam ertesi sabah unutuverdiğim müthiş vekayiin içerisine dalardım. Bazan da omuzlarının üstüne çöken, beni bir hareket bile yapmaktan men eden, göğse oturup hatta nefes almama bile mâni olan şeytanın kuvvetine galip gelerek gözlerimi açardım. "Oh, kurtuldum" diyerek... Ondan sonra artık uyuyabilmek cesareti kalır mı hiç?... Sabaha kadar "Ah, horozların ötmesine acaba kaç saat var?..." diye söylenerek, şimendifer düdüklerini, sokaktan geçen ilk yolcunun öksürüğünü, komşunun kapı gıcırtısını duyabilmek için neleri feda etmek istemezdim!... Sabah erken olsun diye eve belki on tane horoz getirdim!... Bir kanat çırpıntısı, sonra hicazdan bir nağme... Halâs!

Fakat bir gece... Bu müthiş oldu. Onu Allah düşmanımın başına vermesin, sessiz bir gece yarısına doğru... Yine kitap okurdum. Sokaktan son araba geçti, son yolcu kunduralarını takırdatarak uzaklaştı. Lâmbam baykuş gözü gibi sapsarı, masanın üzerinden tüneklıyordu. Satırların arasında dolaşan gözlerim bir dakika için durdu. Dimağım başka bir şey düşündü. Bir fısıltı işitir gibi olmuştum. Aşağıda karım çoktan uyudu, diye söylendim. Başımı eğerek, kulaklarımı kabartarak iyice duymak için gözlerim bir tarafa dikilmiş, bekledim odada sadece cep saatimin tıkırtıları vardı. Karşıki evin damında ishak öttü. Kulaklarımı dinledim, kaybedilecek hiçbir şey olmadığı için uğulduyor, yalnız damarlarımın darabatı trampet gibi kafatasıma aksediyordu; başka hiçbir şey... Saçmalıyorum diye yerimden kalkmak, bir cigara yakmak için doğrulacağım sırada kısık bir insan sesine benzer bir şey işittim. Gözlerim duvarın birleştiği karanlık köşeye saplanmış, tekrar dinledim. Lâmbam yok oldu; açık, vâzıh, fakat kısık, basık bir ses.

—Ha?... Öyle mi?... Sahih... Niçin?...

Diyordu. Uzaktan, pek uzaklardan müphem iki mükâleme, mânasını anlayamadığım bir feryad işittim. Yüreğim güm güm ötüyordu; saçlarım fırça gibi kabardı. Vücudumda tuhaf bir üşüme, bir titreme hissediyordum. Bu kısık, basık, perdesiz seslerin, bu müphem mükâlemenin, bu yavaş, kuvvetsiz feryadın sahiplerini düşündüm. Muhakemem bunlara birer mâna verebilmek için süratle çalıştı. Silinmiş duvarların arasında iki kişi başları kavuklu, yeşil sarıklı, uzun abalı iki derviş... Evet, muhakkak gördüm. Ellerinde bir şeyler vardı. Gözleri, hokkabaz fenerı gibi yanıyordu. Uzun doksan dokuzluk tesbihlerini çevirirken dudakları oynuyor, bir şeyler mırıldanıyorlardı; bir dua, meçhul efsunlar, tılsımlı sözler gibi... (...)

(*Bütün Hikâyeler*, 1973)

F. CELÂLETTİN'İN HİKÂYE ANLAYIŞI

Tahir Alangu

F.Celâlettin'in hikâye anlayışı, eserlerinde, hikâye konusundaki yazılarında, anketlere verdiği cevaplarda da iyice belirdiği gibi, çağımızın yeni gerçekçi hikâye anlayışına da karşıdır. O, konuları ve kişileri normalden üstün, hayret uyandırıcı, başı, ortası, düğüm yeri, sonucu tam yerinde, bazan da kissadan hisseli eski yoldaki hikâyeleri beğenmektedir. Zamanı ve mekânı gittikçe daha küçük parçalara ayırarak anlatmak istiyen ve gittikçe daha geniş ölçüde küçük adama ve onun gündelik, küçük yaşayışına doğru giden yeni hikâyeye, şöyle kendisine has bir istiğna ile tepeden bakmaktadır. Cumhuriyet'in ilânından sonraki demokratik gelişmelerin zaruri bir sonucu olan bu gidişi beğenmediğini de açıkça söylemektedir.

Onun en sevdiği hikâye konularından biri de çalıştığı hastanelerde gördüğü zararsız yaşayışıdır.

İlk başarılı hikâyelerinden sonra, konularını, tiplerini tekrara doğru giden bir dar çevre yazarı haline geldi. Bunda, birçoklarında olduğu gibi pek erken başarıya ulaşmasının büyük etkisi olduğu söylenebilir.

Onun tiplerine her yerde rastlanmaz. Bunlar, kenar-

→

da, köşede, gözden ırak kalmış, ata yadigârı antikalardır. Ayrı özellikleri, aşırılığa kaçan bir mizacı olan insanları cezbeder. Daima turfanda, gündelik yaşayışın üstündeki kişilere meyli vardır. Tiplerinde olduğu gibi konularında da bu yoldadır. Onun sanatı, kendi anlayışına göre yaptığı bir seçme ve ayıklama işidir. Gerçeğin içinde gizli olan sanata değil, dıştan gözüken gerçeğin manzarasına, bunun da kendi zevkine uygun olan, satafatlı parçalarına doğru gider. Gerçeğin oluş halindeki durumunu değil, onlardan kopmuş, geriye kalmış, kapanıp bitmiş görüntülerini anlatmağı pek sever.

Onun hikâyeciliğinde daha başlangıçta beliren, başlıca iki değer vardır. Bunlardan birisi seçtiği konuları anlatmasına çok uygun düşen dili, diğeri de gözlem gücü ile birleşen anlatıcılıktaki ustalığı. Artık eski İstanbul şivesi ne konuşuluyor, ne de yazıda kullanılıyor. Eski İstanbul kibar tabakasının konuştuğu şiveyi, kalem efendilerinin, ağzını eserlerinde kullanan bir o var. Anlatışındaki rahatlık ve ustalık, hikâyeyi çabucak kullanan bir o var. Anlatışındaki rahatlık ve ustalık, hikâyeyi çabucak geliştirip yürütmesi, onun hemen bütün hikâyelerine kuruluşun ve ustaca anlatışın rahatlığından gelen bir güzellik vermektedir. Dilinde ve anlatışında, takıştırılmış süslerden uzak bu yalınlık, onun eserlerine, F.Celâlettin'in kişiliğini veriyor. Biraz da meddâh ve orta oyunu ağzına kaçan bu anlatma tarzı, hikâyelerine bir akıcılık ve çabukluk verdiği gibi, günümüz hikâyecilerinin yazı dili yerine konuşma dilini kullanma ilkeleriyle birleşen biricik yönüdür diyebiliriz.

Eski konaklar ve yalılar, buralarda yaşıyan arap halayıklar, çerkes câriyeler, ihtiyar dadılar, kalem efendileri, tarikat erbâbı, kâmil ve rind kişiler, akşamcılar, racon külhanbeyleri, bunlara bağlı bütün yaşayışlar, eski İstanbul'un sevimli pitoreksi ile birlikte yok oldu. Kitaplarının çıktığı günlerde bile onun tipleri ve hikâyeciliğinin bütün dokusu, artık bir anı haline gelmeğe başlamıştır. F.Celâlettin de bizdeki bütün pitoreks âşıkı, yerli renk gerçekçilerinde olduğu gibi (Hüseyin Rahmi, Ahmet Rasim, Sermet Muhtar, A.Şinasi Hisar), yaşayışın içindeki insanı oluştan çok göze hoş gelen manzaralara düşkün olmuş, devirleri aşacak özelliklere inememiştir. Bu konuda anlattıkları ne kadar hoş olursa olsun bunlar, o yaşayışı bilmiyenler için unutulmağa mahkûm, antika güzellikte hikâyelerdir ("Cicim fem") gibi.

Onda son yıllarda, hikâyeyi hiçbir şeyle karıştırmamak, hikâyenin alışılmış düzenini korumak endişeleri belirdi. Bu yüzden artık hikâye yazmaktan iyice vazgeçerek gazetelerde Pazar fıkraları ("Cumhuriyet" gazetesi) ve sohbet biçimi eleştirmeler yazmaktadır. Yeni yetişen hikâyeşen hikâyecileri beğenmeğe gönlü bir türlü razı olmuyor. Bunların içinde ancak kendi hikâye anlayışına en yakın olanlara, mizaha kaçanlara, dilde de gelenekçi olanlara biraz tahammül gösterebiliyor (Haldun Taner gibi.).

F. Celâlettin, günümüze kadar gelmiş eski hikâyecilik yolunun bir temsilcisi, daha doğrusu eskiyi günümüze bağlıyan köprülerden biridir.

(*Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman-1*, 1968)

anomiyi, kadın-erkek ilişkileri çerçevesinde yansıttı ve özellikle insan psikolojisi üzerine odaklandı. Öykülerinde de, tıpkı yazılarında olduğu gibi, kadın, yeni değerlerin, erkek ise, geleneksel değerlerin bir temsilcisi olarak konumlandırıldı. Onun öykülerindeki beklenmedik sonlar ve tuhaflıklar, toplumun yaşadığı derin bunalımı sanatsal bir formla ifade çabasının çarpıcı bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Göktulga, yaşamın gerçekleriyle öykünün gerçeklerini "insan psikolojisi" odağında ustalıkla birleştirmiş bir öykücüdür. Pek çok eleştirmen onun psikiyatristliğini öne çıkardı. Oysa insan psikolojisinin sunduğu olanakların farkına varmış bir öykücüdür. Hilmi Yavuz'un da ifade ettiği gibi, Anton Çehov ile Göktulga'yı aynı çizgide buluşturan bu farkındalıktır. Rahatlıkla Ömer Seyfettin'le Memduh Şevket Esendal'ı birbirine bağlayan halka olarak değerlendirebilir.

Kına Gecesi kitabı ilk çıktığı zaman Mehmed Rauf onun hakkında uzun zamandır hikâye dünyasında görülmeyen yeniliklerle dolu gerçek bir sanat eseri karşısında bulunduğunu söyleyen bir tanıtma yazısı yazdı. Mehmed Rauf onun bu hikâyelerinde Flaubert ve Mauppassant'ın yolunda bulunduğunu ve büyük bir ustalıkla yazarını gizlemekte başarılı olduğunu yazdı. Fahri Celâl'in daha sonra çıkan hikâyeleriyle beraber yapılacak yeni bir değerlendirmede çok defa anlatıcının belirli olduğu, hatta hikâye geleneğimizde önemli bir yeri bulunan meddah tarzının izleri sezilir. Bu açıdan ele alındığı takdirde Fahri Celâl'i, Ahmed Midhat - Hüseyin Rahmi - Ahmed Rasim - Sermed Muhtar - Osman Cemâl geleneğinin son halkası olarak görmek yerinde olur.

"Fahri Celâl hikâyelerinde devrinin hadise ve şahsiyetlerinin de şahididir. Bu bakımdan da yukarıda sayılan hikâyeciler çizgisinin devamıdır. Mahalli hayat, düğünler, âdetler, kadın-erkek münasebetleri, devrin tiyatro ve eğlence mahalleri, adliye olayları, kenar mahallelerin meseleleri, fazla derinliği olmadan fakat güçlü bir müşahid gözüyle verilir. Muhtemelen Manisa'daki görevi sırasında edindiği bâzı intibâların eseri birkaç Anadolu hikâyesinin dışında, diğerleri mekan olarak İstanbul'da geçer. İlk bakışta hikâyelerde zengin bir tip kadrosu dikkati çekerse de, ilk kitaplarının üzerinden geçen senelerin bu tipleri tekrarlamaya zorladığı anlaşılır. Mauppassant ve Ömer Seyfeddin karakterinin gereği olarak hemen bütün hikâyeler özel durumlar, özel vak'alar ve özel tipler üzerine kurulmuştur. Şahsiyetini belli ettiğini söylediğimiz anlatıcının bu tiplere karşı tavrının merhamet telkin ettiği hissedilir. Bunda ruh hastalıkları hekimi olmasının tesiri olduğu, hikâye konularının büyük bir kısmının zararsız deli tipleri içinden seçilmiş olmasından da düşünülebilir.

"Fahri Celâl, hikâyelerinde, bilhassa kahramanlarının konuşmalarında dili büyük bir ustalıkla verir. Bu dilin sade olmayışı yüzünden tenkitlere uğradığı olmuştur. Ancak halktan tipleri konuşturduğu zaman alelâde bir konuşma dili gösteren bu tavrı, Cumhuriyetin ilk yıllarındaki bürokrat tiplerin konuşmasında terkipli bir Osmanlıca olması, tabiî telâkki edilmelidir." (Şerif Aktaş)

"Yunus Emre'deki yalınlık ve kolay söyleyiş, Evliya Çelebi'deki okuru yormayan, sürükleyip götüren abartılı ve sohbet eder yollu anlatım, Fuzuli'nin ve Hâleti'nin sanatlı dili, Naima Tarihi'nde heyecan ve merak ögesini ön plana çıkaran dil Fahri Celâl'de adeta karıştırılıp yeniden yapılandırılmıştır. Tüm bu etkilenmeler yanında, yaşadığı dönem İstanbul Türkçesinin açıklığı, berraklığı, nüktelerle dolu argolu dili onun hikâye dilinin belli başlı özelliği olmuştur." (Ahmet Cüneyt Issı)

ESERLERİ:

KISA ÖYKÜ: *Talak-ı Selase* (1923), *Kına Gecesi* (1923), *Eldebir Mustafendi* (1943), *Avur-Zavur Kahvesi* (1948), *Salgın* (1953), *Rüzgâr* (1955), *Bütün Hikâyeler* (Fahri Celal adıyla, tüm hikâyeleri, 1973).

UZUN ÖYKÜ: *Çanakkale'deki Keloğlan* (ilk bas. 1960, *Keloğlan Çanakkale Muharebelerinde* adıyla, 1939).

TIBBİ ARAŞTIRMA: *Kekemelik Bahsinde Yeni Görüş* (1937).

HAKKINDA: Zahir Güvemli / Avur Zavur Kahvesi önsözü (1948), Muzaffer Balcı / F. Celâlettin'in Hikâyelerinin Tetkiki (İÜ Yüksek lisans tezi, 1954), Cevdet Kudret / Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (c. II, 1967), Tahir Alangu / Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman (c. 1, 1968), Mustafa Baydar / Fahri Celâl Bütün Hikâyeleri (1973), Mehmet Kaplan / Hikâye Tahlilleri (1979), Behçet Necatigil / Bilc/Yazdı (1983), Seyit Kemal Karaalioğlu / "Fahri Celâlettin Göktulga" (Türk Edebiyat Tarihi, 1986), Adnan Özyalçıner / Türk Hikâyeciliğinin Gelişimi (Yaşasın Edebiyat, Temmuz-Ağustos-Eylül, 1987), Muhtar Tevfikoğlu / Fahri Celâl Göktulga-F. Celâlcddin (1993), Ömer Lckesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü 1 (1997), Behçet Çelik / F. Celâlettin'in Öyküleri (Virgül, Temmuz-Ağustos 1998), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Konur Ertop / Eski Bir Zamanın Tanığı (Hürriyet Gösteri, Ocak 2000), Sema Çetin / Fahri Celâl'in Öykücülüğü (Çukurova Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 2000), Şerif Aktaş / Büyük Türk Klasikleri (c. 13, 2002), Bilge Aydın / Fahri Celalettin Göktulga'nın Öykülerinde Anomi ve Geçmişe Kaçış (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mayıs 2003), Ahmet Cüneyt Issı / Hikâyeci Fahri Celâl (Göktulga) (Heceöykü, Nisan-Mayıs 2004).

GÖKTÜRK, Akşit

Dilbilimci, yazar ve çevirmen (D. 27 Aralık 1934, Van - Ö. 27 Şubat 1988). Ortaöğrenimini Antakya, Adapazarı, Van (1955) liselerinde okuyarak tamamladıktan sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi (1960). Bir süre Erzurum Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde okutman olarak görev aldı. Sonra, bitirmiş olduğu bölüme asistan olarak girdi (1963); burada doçent (1972) ve profesör (1978) oldu. İngiltere'de Nottingham ve Almanya'da Konstanz üniversitelerinde araştırmalar yaptı. Uppsala ve Batı Berlin üniversitelerinde ise, çeviri kuramları ve yöntemleri konulu seminerleri yönetti. Edebiyat Fakültesiyle birlikte Boğaziçi Üniver-

Akşit Göktürk

AKŞİT GÖKTÜRK

ÇAĞDAŞ UYGARLIĞIN TÜRKÇESİ

Dil varlığın evidir.
Heidegger

Çağdaş uygarlık kavramı ile Türkçeyi yan yana anarken dilin şu temel işlevinden yola çıkıyoruz: Dil insanın, içinde varolduğu dünyayı bulgulama, anlama, betimleme aracıdır. Bu dünya tarihin akışıyla sürekli değişir. İnsan varlığının tarihsel niteliği sonucu olarak da, dil ile tarih arasında karşılıklı bir bağ vardır. Ama öte yandan, bir yönüyle dil, tarihten bağımsız bir nitelik de taşır. Dolayısıyla günümüz dilbiliminde, dillerin değişmez yapısal bağıntılarının eş zamanlı bir düzende, tarih içinde değişegelen yönlerinin ise artzamanlı bir düzende ele alındığını izliyoruz. Birinci düzende dil, değişmez bir üst kavram, bütün öğeleriyle bireyler üstü bir sürekli mantıksal dizge, ikincide ise tarihin akışı içinde değişiklik sürecinden geçip gelen bir insan etkinliğidir. Dillerin bilimsel incelenişinde en önemli ilke de dilde değişmeyen ile değişeni, eşzamanlı bakış açısı ile artzamanlı bakış açısını gerektiğinde birbirinden ayrı tutabilmektir. Yalnız dilbilimin değil, bütün insanbilimlerinin kuralı olmuştur bu artık.

Bu iki ayrı bakış açısından görülünce, toplumun ortak bilincinde herkes için aynı olan ses, sözcük, biçimbirim öğeleri toplamı, Saussure'ün "dil" dediği dizgedir. Bu öğeleri tek tek kuşakların, bireylerin kullanmasıyla değişikliğe uğrayarak bir evrim geçiregelen şey ise, temelde Saussure"ün "söz" dediği etkinliktir. Dildeki bu duralılık ile, değişikliklerin kaynağı olan bireysel kullanım etkinliği birbirinin bütünleyicisidir. Dolayısıyla, bir dili yalnız dural, değişmemesi gereken bir dizge olarak görme eğilimi, yanlış sonuçlara saplanmaktan kurtulamaz.

Dil ile söz kavramlarının önemli ortak yönlerinden biri, ikisinin de toplum ile bireyden soyutlanarak, tek başına, yaşayan ya da yaşamayan diye nitelenemezliğidir. Dil kendi başına yaşamaz, bireyin ya da bireylerin kullanımı ile gerçekleşir, insan yaşamındaki bir edimin yapımın eşliğinde yaşar. Belli bir tarihsel noktadaki insanın, dünyayla ilgisi, amaçları doğrultusunda kullanılırken yaşar dil. Bu bakımdan, toplumun bireylerinin dili kullanımı konusunda nicel saptamaları dayanmayan bir yaşayan dil savı, hiçbir bilimsel geçerlilik taşımaz. Nitekim böyle bir sayısal saptama, günümüz Türk toplumunda bireylerle yaşayan dilin, birtakım dil bilginlerinin yaşayan Türkçe dedikleri soyut genellemeden çok daha başka niteliklere olduğunu göstermeye yetecektir. Okullardaki, yükseköğrenim kurumlarındaki, çağdaş genç kafaların anlayamadığından yakınılan bir yaşayan dilden söz etmek, yalnız mantıksal değil tarihsel bir çelişkidir. Dil, tarihsel değişmeye direnen, duran katlarda yaşamaz. Son elli yılda Türkiye'de belli bir başarı düzeyi tutturmuş bilim, sanat yapıtlarının diline bakılınca çağdaş düşüncenin, araştırmanın, yaratıcılığın gereksinmelerini karşılama çabasında bir dilin nereden nereye vardığı açıkça görülür. Düşünen, araştıran, yaratan bireylerin kullanımıyla devingenlik kazanmamış her dilsel öğe, yaşamak şöyle dursun, boş bir kabuktur ancak.

Öte yandan, dilin özellikle ses etkileriyle sözcüklerin, büyüler gerçekleştirebilecek güçte kendiliğinden yaşayan şeyler oldukları inancı, ilkel insanı uygar insandan ayıran önemli noktalardan biridir. İlkel insan, içinde yaşadığı doğal çevreyle başa çıkamadığı, gerçeğin sınırlarıyla buluşamadığı her durumda, yincledığı birtakım büyülü sözcüklerin soyut büyülü etkisine ters gelen her gücü, onda korku uyandıran birer öğedir. Oysa uygar insan, tek tek sözcüklere bir büyü taşıyormuşcasına dört elle yapışmaz. Dural birer gücülük olan sözcüklerin, ancak arayan soran, yanıtlayan düşünceyle birleştikleri an, insanın varlık çevresini bulgulamasına, adlandırmasına, betimlemesine canlı bir katkıda bulunabileceklerini bilir. Dil içinde, söz düzeyinde hiçbir şey büyülü bir soluk, vazgeçilmez bir Tanrı buyruğu kesinliği taşımaz onun gözünde, çünkü dilin değişik kuşaklarda değişik bireylerce kullanımı salık bir dizgeye değil değişken varoluş koşullarına bağlıdır. Bu koşullar tarihsel akış içinde bir evrimle değiştikçe, insanın dili, sözcükleri kullanımı da değişikliğe uğrar. Wittgenstein'ın "Dilimin sınırları, dünyamın sınırları demektir." sözünü anımsarsak, insan tarihle değişen dünyayı ancak dilini değişikliklerle geliştirerek kuşatıcı bir biçimde tanımlayabilir. (...)

(Öner Yağcı, *Cumhuriyet Dönemi Denemeler Seçkisi*, 2002)

sitesinde çeviribilim dersleri de verdi. Robinson Crusoe çevirisiyle 1969 TDK Çeviri Ödülünü aldı. Çeşitli dergilerde inceleme yazıları ve çeviriler yayımlayan Göktürk, eleştirilerinde, dil çözümlemelerine ve üslup sorunlarına ağırlık verdi.

Göktürk, edebiyat alanında, dil çözülmelerine ve üslup sorunlarına önem veren bir eleştirmen olarak tanındı. Batı edebiyatından çeviri ve denemeleri 1956'dan itibaren *Varlık, Türk Dili, Yeni Ufuklar, Tercüman, Yeni Dergi* vb. gazete ve dergilerde yayımlandı. Daniel Defoe'dan *Robinson Crusoe* çevirisiyle Türk Dil Kurumu 1969 Çeviri Ödülünü kazandı.

"Değerli bilimadamı Göktürk'ün en büyük özelliği, ele aldığı her konuda çağdaş bilimsel ölçütleri kendine ilke edinmesidir. Onun bilimsellikten ödün vermeyen bu yönü, uzun süre kimlik arayışı içersinde bulunan çeviribilimin ülkemizde nerdeyse öteki ülkelerle aynı zamanda bir bilim dalı olarak tanınmasına yol açmıştır. 'Sözün Ötesi' adlı yapıtındaki 'Çeviri Sorunları' başlıklı bölümdeki yazıları ve çeviriyi kültürel bir olgu olarak irdelediği "Çeviri Dillerin Dili" adlı incelemesi çevirinin sadece uygulama alanıyla sınırlı bir edim olmayıp, kuramsal bir geçmişi ve geleceği olan devingen bir süreç olduğunu gösterir. Başka bir deyişle, Göktürk'ün farklılığı, çeviriye değin bilimsel incelemelerde Holmes'un öne sürdüğü şekilde 'üstünkörü' ve 'yüzeysel' yöntemi (agy. 46) bir kenara bırakarak, çeviri araştırmasında çağdaş bilimsel ölçütler ışığında betimleyici ve kuramsal alana yönelmesinden kaynaklanır." (Mine Yazıcı)

"Çeviriye hem bir bilim, hem de bir sanat olarak yaklaşan Akşit Göktürk, bu anlayışı doğrultusunda çeviri sürecini, herhangi bir dilde yazılmış bir sözü, başka bir dilde söylemekten çok öte bir bir edim olarak değerlendirir. Çeviri uğraşını "okuma uğraşı" ile bir koşutluk içinde görüp, çeviri metnini yeniden yaratılmış bir metin olarak ortaya koyar. Çevirisi yapılacak metnin, yalnızca dilbilimsel bir dizge olarak değil, içinde taşıdığı okyanus derinliğindeki bağlamıyla değerlendirilmesi gerektiğini savunmuştur. Çeviri onun için bir yorum sürecidir. Yaptığı çevirilerin tümünde, yabancı dilde okuduğu metinlerden aldığı tadı, diğer okurlarla paylaşmak istediğini sezinleriz. Yaptığı çeviriler hep sevdiği yazarlardandır, bu da bir bakıma, okuduğu metinleri bizlerle paylaşmak istediğini gösterir." (Selami Gökçenezber)

ESERLERİ:

DENEME-İNCELEME: *Edebiyatta Ada* (1973), *Okuma Uğraşı* (1979), *Yenilikçi Sanatta Öğrenebileceğimiz, Çağdaş Düşünce, İpşiroğlu'ya Saygı* (1987), *Sözün Ötesinde* (1989), *Çeviri: Dillerin Dili* (1994), *Ada* (İngiliz Yazınında Ada Kavramı, 1997), *Yazın Metninin Kavranışında Okur Metin Yazar* (2001), *Sözün Ötesi* (2002).

ÇEVİRİ: *Denemeler* (T. S. Elliot'tan, 1961), *Mutlu Günler* (Samuel Beckett'ten, 1965), *Dostoyevski'den Sartre'a Varoluşçuluk* (Walter Kaufmann'dan, 1965), *Ankara Kuşu* (denemeler, D. H. Lawrance'dan, 1966), *Yunanlı Bir Kız Aranıyor* (Dürrenmatt'tan, 1967), *Robinson Crusoe* (D. Defoe'dan, 1969), *Dillerin Dili* (1986), *Define Adasına Dönüş* (John Connell'dan), *Kral'ın Piresi* (John Connell'dan), *Palavracı Baron* (Erich Kästner'dan), *Açıkgöz Budalalar* (Erich Kästner'dan), *Define Adası* (R. L. Stevenson'dan), *Robinson Ölmemeli* (Friedrich Forster'dan).

Ayrıca Steinbeck, Lady Gregory, Bertrand Russel, Walter Kaufmann, Samuel Beckett, Friedrich Dürrenmatt, Maksim Gorki, Juan Ramon Jimenez, Mark Twain, Francis Bacon'dan da çevirileri vardır.

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. X, 1984), Adnan Binyazar / Denemeler Çeviriler (Ozanlar Yazarlar Kitaplar, 1998), Füsun Akatlı / Akşit Göktürk'ü Yeniden Okumanın Önemi (Virgül, sayı: 6, Mart 1998), Mine Yazıcı / Çeviribilimimizin Önemli Adıydı - Selami Gökçenezber / Akşit Göktürk'ün Çeviri Uğraşı - Ayşe Nihat Akbulut / İspanyol Şiirinin Aktarımında Çevirmen Kararları (Cumhuriyet Kitap, 25.2.1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), Nazan İpşiroğlu / Mazhar Şevket İpşiroğlu Anısına (Cumhuriyet Kitap, 4.1.2001), Gökçen Ezber / Akşit Göktürk'ü Anarken (Radikal Kitap, 17.3.2002).

Gülay Göktürk

GÖKTÜRK, Gülay

Gazeteci-yazar. 1949, İstanbul doğumlu. Kıdemli Albay rütbesinde emekli olan babasının mesleği dolayısıyla çocukluğu İstanbul, Diyarbakır, Erzurum ve İzmit Derince'de geçti. İstanbul'da başladığı ilköğrenimini İstanbul'da tamamladıktan sonra Bursa Kız Lisesi orta kısmı ve Fatih Kız Lisesini bitirdi. Kazandığı AFS bursuyla bir yıllığına ABD'ye gitti. Dönüşünde başladığı ODTÜ İdari İlimler Fakültesindeki öğrenimini 12 Mart darbesi öncesinde yarım bırakarak sosyalist çizgideki "Aydınlık" grubu içinde siyasi eylemlere katıldı. 1972 yılında Türk Ceza Yasasının 141. maddesine muhalefetten tutuklanarak iki buçuk yıl cezacavinde kaldı.

1974'te aftan yararlanarak özgürlüğüne kavuşan Göktürk, gazeteciliğe 1978 yılında *Aydınlık* gazetesinde başladı. İlk yazıları *Halkın Sesi* ve *Aydınlık* gazeteleri ile *Yeni Ufuklar* der-

GÜLAY GÖKTÜRK

TAZMİNATI SUÇU İŞLEYEN ÖDESİN

Gün geçmiyor ki Türkiye, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde bir kez daha mahkûm olmasın. Her seferinde yüklü yüklü tazminatlar 100 bin, 200 bin, 300 bin Euro'lar ödemesin. Her seferinde insan hakları sicilimize bir çentik daha atılmakla da kalmıyor, bütçemizde bir delik daha açılıyor.

Bizde hâlâ vergi bilinci oluşmadığı için, hiçbir vergi mükellefi, bu tazminatları kendisinin ödediğinin farkında bile değil. Devlet kasasından ödeniyor işte, ona ne...

Oysa devletin bizim avucuna saydığımız paralar dışında başka bir geliri mi var ki? Devletin yaptığı her hatada tazminatı biz vergi mükellefleri ödüyoruz. Hatayı bürokratlar yapıyor, fatura bize çıkıyor. Ama bir kere olsun ağzımızı açıp, "Yetti artık bu tazminatlar, biraz dikkatli olun da mahkûm olup durmayın" demiyoruz.

Biz tazminatın bizim cebimizden ödendiğinin farkında olmadığımız için konuyla ilgilenmiyoruz. Hatayı yapan ve mahkûmiyete sebep olan bürokrat da zaten kendisi ödemeyeceği için Türkiye'nin tazminat ödemesine sebep olmuş olmamış umurunda değil. Hele hele, sonuçta ödemeyi yapan devlet kuruluşundaki bürokratın hiç umurunda değil. Önünde anonim bir kasa var; yani sahipsiz... O sadece o

→

kasanın bekçiliğini yapıyor. kasanın içine girenle çıkanın hesabı denk geldi mi gerisine aldırmıyor.

Peki ya o bütçeyi hazırlayan, Meclis'ten geçiren siyasiler? Onların da bürokratlar karşısında boyunları kıldan ince. Bürokratlara hesap sormaktan, "neden yanlış uygulama yaptın" deyip de kötü olmaktansa, zararı sineye çekmeyi, tazminatları sessiz sedasız ödemeyi tercih ediyorlar.

Sonunda, tazminat giderleri devletin rutin giderlerinden biri haline gelmiş durumda. Tıpkı SSK açıkları ya da banka görev zararları gibi bir masraf kalemi... Onlar kadar "doğal", onlar kadar "kaçınılmaz"...

Konu sadece Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de değil... Kişilerin İdare'ye karşı açtığı bütün davalarda durum aynı. Devlet vatandaşına haksız uygulama yapıyor, vatandaş dava açıyor, devlet kaybediyor, öbür vatandaşlar da bedelini ödüyor.

Devlet adamın arsasını istimlak ediyor, rayiç bedelin çok altına fiyat biçiyor, üstelik de ödemeyi yıllar sonra o para pul olduktan sonra yapıyor. Adam bıkıp usanıp dava açacak ve kazanacak. Ama kimsenin umurunda değil. Nitekim, açıyor ve kazanıyor. Kim ödüyor? Biz ödüyoruz.O haksız istimlak bedelini tespit eden bürokratın da vatandaşa alacağını beş yıl sonra ödeme kararı alan bürokratın ruhu bile duymadan ödüyoruz. Üstelik zamanında hakkaniyetli bir ödeme yapılsa ödeyeceğimiz miktardan kat be kat fazlasıyla ödüyoruz.

Mahkeme düşüncesini açıklayan bireyi hapse atıyor, sanki düşüncenin suç olmasını savunan bizmişiz gibi tazminatı biz ödüyoruz. Polis gözaltında kötü muamele ediyor, tazminatı yine biz ödüyoruz. Güneydoğu'da terörle mücadele gerekçesiyle insanların evleri boşaltılıp istimlak ediliyor, bedeli yıllarca ödenmiyor, cezasını yine biz vergilerimizden ödüyoruz...

Peki bunun çaresi ne?

Aslında hiç de bilinmedik bir şey değil... Devlet adına görev yürüten bürokrat, kendi hatasından dolayı doğan zararı kendisi ödemekle yükümlü olmalı... Dava devlet aleyhine açılmış olsa da, mahkûm olan devlet olsa da, bu ceza suçu işleyene, olayda kusuru ya da ihmali görülene sorumluluğu ölçüsünde rücu edebilmeli... Bu uygulamanın asıl faydasının paradan tasarruf değil, devletin daha az hata yapması, bürokratın daha sorumlu davranması, hukuk devletinin daha iyi oturması olacağını söylemeye bile gerek yok.

Bürokrat, sebep olduğu zararı kendisi ödemedikçe neden sorumlu davransın? Hata yapmaktan neden korksun? Neden risk alsın, baskılara dirensin? Devletin derinliklerinde birilerinin gözünde kötü kişi olmayı neden göze alsın? Ama siz bir ilan edin bakalım, "bundan sonra kaybedilen davalarda, tazminatlar, hatayı yapan görevliler tarafından ödenecek" diye... Ondan sonra da o bürokratlardan birine hukuk dışına çıkması için baskı yapıldığını düşünün.

"Bana baskı yapıyorlar, başımı yakacaklar" diye ortalığı kaldırır mı, kaldırmaz mı...

gisinde yer almıştı. Daha sonra *Güneş* ve *Günaydın* gazetcleri ile *Nokta* ve *Aktüel* dergilerinde yönetici olarak çalıştı. 1994'ten itibaren *Yeni Yüzyıl* ve *Sabah* gazetelerinde köşe yazarlığı yaptı. Gençlik yıllarında benimsediği sosyalist görüşler yerine sonraki yıllarda liberal düşünceyi savundu.

ESERLERİ:

Yüksek Sesle Düşünmenin Tam Sırasıdır (1997), *Mürteci Yazılar* (1998), *Özel Hayatlar* (2002), *Gidemeyenlerin Ülkesi* (2002).

HAKKINDA: Cemal A. Kalyoncu / Fadime Dillerde Fadime Gönüllerde (Aksiyon, 10.3.2001).

GÖKTÜRK, İbrahim Halil

Şair, araştırmacı-yazar (D. 1920, Isparta - Ö.?, İstanbul). İlk ve ortaöğrenimini Isparta'da tamamladı. 1941 yılında Kara Harp Okulunu bitirerek Türk Silahlı Kuvvetlerinin birçok kademesinde görev yaptı. Robert Kolejde İngilizce dil eğitimi gördükten sonra dış görevlere atandı.

Yurda döndükten sonra Genelkurmay Başkanlığında ordu adet talimnamesinin çevirmenliğini yaparken, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi İngiliz Filolojisinde lisans tamamladı. Kendi isteğiyle ordudan ayrılarak yaşamını serbest yazar olarak sürdürdü. Yazıları çeşitli gazete ve dergilerde yer aldı. Özellikle *Bilim ve Teknik* dergisinde çok sayıda biyografi yayımladı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Hercai Şehir, Mavi Gözyaşları.*

BİYOGRAFİ: *Bilinmeyen Yönleriyle Şevket Süreyya Aydemir, Çağlarını Aşanlar* (1980).

HAKKINDA: İbrahim Halil Göktürk / Çağlarını Aşanlar (1980).

GÖKTÜRK, Mehmet

Araştırmacı-yazar. 1948, Ankara doğumlu. İlköğrenimini tamamladıktan sonra babasının görevi nedeniyle Anadolu'nun çeşitli yerlerinde okul hayatına devam etti. Liseyi Adapazarı'nda bitirdi. İstatistik alanında lisans yaptı. Roman çalışmaları yanı sıra toplumsal konularda istatistik araştırmalar yaptı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Yansımalar* (2001).

ARAŞTIRMA: *Toplumumuzda Çalışan Kadınlara Yönelik İstatistiksel Araştırma, Akdeniz Bölgesinde Özel Sektörün Yatırım Eğilimi, İstanbul İli İstihdam Olanaklarının Geliştirilmesi.*

HAKKINDA: Mehmet Göktürk / Yansımalar (2001).

GÖKTÜRK, Mustafa Gündüz

Eğitimci, şair ve yazar. 1914, Gündüzbey köyü / Malatya doğumlu. Gündüzbey köyü ilkokulunu ve Malatya lisesini bitirdi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümü mezunu. Yurdun çeşitli şehirlerinde edebiyat öğretmenliği yaptı. 1975 yılında emekli oldu. İlk gençlik şiirlerini lise öğrencisiyken *Çağlayan Ses* adıyla bir defterde topladı. Bunlardan bir kısmı *Fırat* gazetesinde yayımlandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bir Şehir Getiriyorum: Bursa'nın Şiiri* (1953), *Yurdumun Çocukları* (1958), *Burası 27 Mayıs Ankarası* (1963), *Yaşayan Mustafa Kemal* (Atatürk Haftası İçin dramatik bir anma günü programı, 1965).

İNCELEME: *Korku ve Mücadele* (1948), *Türkçe Kompozisyon Yazmak Sanatı Üzerine Bir Deneme* (1949).

ÇOCUK KİTABI: *Mustafa ile Karabaş* (çocuk hikâyeleri).

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 2, 1975), M. Gülseren - A. Şentürk / Malatyalı Şairler Antolojisi (1993), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÖKYAY, Ferhunde

Çevirmen. 1911, Bursa doğumlu. Orhan Şaik Gökyay'ın eşi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Bursa ve İstanbul'da öğretmenlik yaparak emekli oldu. Öğrencilik yıllarında tanıştığı şair Orhan Şaik'le Bursa'da evlendi. Eşiyle birlikte bazı ortak kitapları vardır.

ESERLERİ:

Ekmek Elden (William Somerset Maugham'dan, 1944), *Dorian Gray'in Portresi* (Oscar Wilde'dan, Orhan Şaik Gökyay ile, 1968).

HAKKINDA: Mustafa Nihat Özön Baha Dürder / Türk Tiyatrosu Ansiklopedisi (1967), Ahmet Borcaklı-Gülten Koçer / CDTT Bibliyografyası (1973), Nail Tan / Kastamonulu İki Şair ve Yazar Orhan Şaik Gökyay M. Behçet Yazar (2002), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

Orhan Şaik Gökyay

GÖKYAY, Orhan Şaik

Eğitimci, şair ve yazar (D. 16 Temmuz 1902, İnebolu / Kastamonu – Ö. 2 Aralık 1994, İstanbul). Babası ilkokul öğretmeni Mehmet Cevdet Efendi, ailesiyle birlikte 1876 yılında Filibe'nin Çırpan ilçesine bağlı Uysal köyünden Türkiye'ye göç etmişti. Oğlunun adını Hüseyin Vehbi koydu. Annesi Şefika Hanım ise Çırpan'a bağlı Balcılar köyündendir ve okuryazar bir ailenin kızıydı. Hüseyin Vehbi, yedi kardeşli bir ailede büyüdü. Babasının Kastamonu il merkezine atanması üzerine, ilköğrenimini Yarapçı ve Numune okullarında yaptı. Rüştiyeye devam etti ve bitirdi. Hamdullah Suphi Tanrıöver'in Milli Eğitim Bakanlığı döneminde her öğrencinin bir Türk adı alması konusundaki genelgesi gereği Yüksek Öğretmen Okulunda okurken adını Orhan Şaik olarak değiştirdi. Soyadı Kanunu çıkınca da Gökyay soyadını aldı. Kastamonu Lisesini (1927), Ankara İlköğretmen Okulunu (1922) ve beş yıl öğretmenlikten sonra İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü (1930) bitirdi. Giresun, Samsun, Balıkesir'de ilkokul öğretmenliği, Malatya (1931-33), Edirne (1933-34), Ankara (1934-36), Eskişehir (1936-37), Bursa (1936-39)'da edebiyat öğretmenliği ve yöneticilik yaptı. 1934 yılında, üniversite yıllarında tanıştığı Bursalı İngilizce öğretmeni Ferhunde Sarıoğlu ile evlendi. Ankara Devlet Konservatuarı müdürlüğü (1939-44), Milli Eğitim Bakanlığı müfettişliği (1951-51), Londra Kültür-Eğitim ataşeliği (1951-54), İstanbul Çapa Eğitim Enstitüsü ve Çapa Yüksek Öğretmen Okulu edebiyat öğretmenliği (1954-59), Londra School of Oriental and African Studies'te Türk dili ve edebiyatı okutmanlığı (1959-62), Çapa Eğitim Enstitüsü edebiyat öğretmenliği (1962-67), Çapa Eğitim Enstitüsünde gönüllü öğretmenlik (1967-70), Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde öğretim görevliliği (1983-86), Mimar Sinan Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi eski Türk edebiyatı dersi öğretmenliği (1988-92) görevlerini yürüttü. 1944'te Turancılık yaptığı iddiasıyla tutuklanmış, beraat etmişti. Londra'da öğrenci müfettişliği (1951-64) ve Londra Üniversitesinde Türkçe okutmanlığı (1960-63) görevlerinde bulundu. İstanbul Nakkaştepe Mezarlığında toprağa verildi.

Kastamonu Lisesi 9. sınıfta okurken edebiyat öğretmeni İsmail Habip Sevük'ün teşvikiyle şiir yazmaya başladı (1919). İzmir, işgal edilmişti. Bu yüzden *Açıksöz* gazetesinde yayımlanan ilk şiirleri (1922) vatan sevgisi konulu ve aruz ölçüsüyledir. Şairliğinden çok edebiyat araştırmalarıyla tanındı. Mercimek Ahmet, Kâtip Çelebi gibi önemli eski müelliflerin eserlerini sadeleştirerek açıklamalarla yayıma hazırladı. Ayrıca Dede Korkut üzerine araştırmalar yapıp yayımladı. Sonraları yazdığı halk şiiri geleneğine yaslanan hece ölçüsüyle yazılmış şiirleri daha önemlidir. Balıkesir'de görev yaparken *Çağlayan* adlı bir edebiyat dergisi çıkardı. Gökyay'ın dergi ve yıllıklarda kalmış makalelerinden yapılan ve 3 cilt olması planlanan *Seçme Makaleler*'in birinci cildi İletişim Yayınlarından *Eski Yeni ve Ötesi* adıyla 1995'te, ikinci cildi *Kim Etti Sana Bu Karı Teklif* adıyla 1997 yılında yayımlandı. Transkripsiyonlu tam metin olarak yayıma hazırladığı *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*'nin bir cildi de ölümünden sonra Yapı Kredi Yayınları arasında çıktı (1996). Osmanlıca metinleri en doğru okuyan ve Dede Korkut destanlarını çok iyi inceleyen bir edebiyatçı olarak ün yaptı. Orhan Şaik Gökyay, 1987'de Türkiye Yazarlar Birliğinin Üstün Hizmet Ödülünü aldı. 1989 yılında İstanbul Üniversitesince "Fahri Doktor", 991 yılında da Kültür Bakanlığının teklifi üzerine Cumhurbaşkanlığınca "Devlet Sanatçısı" unvanı verildi. 2002 yılından beri adına Orhan Şaik Gökyay Şiir Ödülü adı altında bir ödül verilmeye başlandı.

"Hiçbir şiire imza atmasaydı bile, yalnızca Bu Vatan Kimin? şiiri Orhan Şaik Gökyay'ın mükemmel şairliğinin en büyük belgesidir. Bu Vatan Kimin? adıyla basılan şiir kitabında birçok güzel mısralar okunur. *İlk şiirlerini aruzla yazan şair, halk tarzı şiirlerinde daha fazla başarılıdır. Yunus Emre'nin temiz Türkçe'siyle yazan şairin mısralarında güçlü bir söyleyiş hâkimdir. Arı, duru temiz bir şiir dilidir bu. Duygular şahikasına erişir."* (Mehmet Nuri Yardım)

ORHAN ŞAİK GÖKYAY

BU VATAN KİMİN?

Bu vatan toprağın kara bağrında
Sıra dağlar gibi duranlarındır
Bir tarih boyunca onun uğrunda
Kendini tarihe verenlerindir...

Tutuşup kül olan ocaklarından,
Şahlanıp, köpüren ırmaklarından,
Hudutlarda gaza bayraklarından,
Alnına ışıklar vuranlarındır.

Ardına bakmadan yollara düşen,
Şimşek gibi çakan sel gibi coşan,
Huduttan hududa yol bulup koşan,
Cepheden cepheyi soranlarındır

İleri atılıp sellercesine,
Göğsünden vurulup tam ercesine,
Bir gül bahçesine girercesine,
Şu kara toprağa girenlerindir...

Tarihin dilinden düşmez bu destan,
Nehirler gazidir dağlar kahraman,
Her taşı yakut olan bu vatan,
Can verme sırrına erenlerindir...

Gökyay'ın ne yazsan ziyâde değil,
Bu sevgi bir kuru ifade değil,
Sencileyin hasmı rüyada değil,
Topun namlusunda görenlerindir...

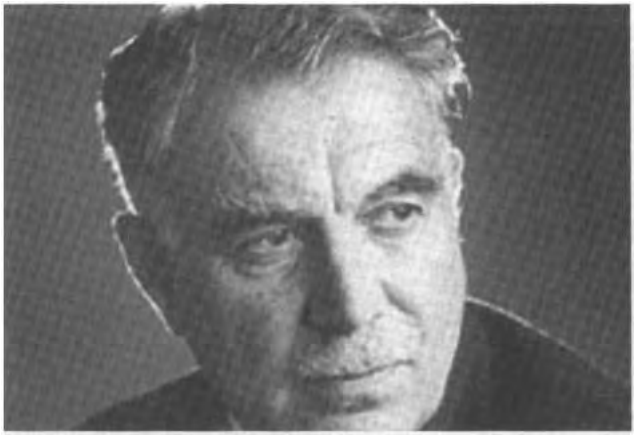
ESERLERİ:

ŞİİR: *Birkaç Şiir* (Türkçe-İngilizce, 1976), *Bu Vatan Kimin* (1994).

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Dede Korkut* (1938, *Dedem Korkut'un Kitabı* adıyla, 1973), *Devlet Konservatuvarı Tarihçesi* (1941), *Kâtip Çelebi-Hayatı, Şahsiyeti ve Eserleri* (1957), *Kâtip Çelebi'den Seçmeler* (1964), *Kâtip Çelebi Hayatı, Kişiliği ve Eserlerinden Seçmeler* (1982), *Kâtip Çelebi* (1986), *Molla Lütfi* (1987), *Seçme Makaleler* (3 cilt, *Eski Yeni ve Ötesi*, 1995; *Kim Etti Sana Kân Teklif*, 1997; *Güçlük Nerede?*, 2002).

DENEME-ELEŞTİRİ: *Destursuz Bağa Girenler* (1982), *Güçlük Nerede?* (3 cilt, 2001).

SADELEŞTİRME: *Bugünkü Dille Dede Korkut Masalları* (1939), *Kabusname* (Mercimek Ahmet'ten, 1944), *Bugünkü Dille Dede Korkut* (1963), *Düçent-nâme* (1964), *Eşkâl-i Zaman* (Ahmet Rasim'den, 1969), *Hannâme* (Özbek Destanı, 1969), *Mizan'ül-Hak fi İhtiyaral Ahakk: En Doğruyu Sevmek İçin Hak Terazisi* (Kâtip Çelebi'den, 1972), *Tuhfetü'l Kibar fi Es-fari'l-Bihar* (Deniz Savaşları Hakkında Büyüklere Armağan, 1973), *Ferah Cerbe Fetihnamesi* (Zekeriyyazâde'den, 1975), *Risale-i Mimariyye* (Mimar

Orhan Şaik Gökyay

MehmetAğa'dan, 1975), *Dede Korkud Hikâyeleri* (1976), *Vak'a-i Osmaniye* (Bostanzâde Yahya'dan 1976), *Ziyafet Sofraları* (Gelibolulu Mustafa Ali'nin Mevaidün Nefâs fi Kavâidül Mecalis'inden, 2 cilt, 1978), *Halâtü'l-Kahiremine'l Adâti'z Zahire* (Gelibolulu Mustafa Ali'den, 1984), *Seyahatnâme* (c.1, Evliya Çelebi'den, 1994), *II. Sultan Osman'ın Şehadeti* (Bostanzâde Mehmet Efendi'den, 1976), *Risale-i Mimariye* (Mimar Mehmet Ağa'dan, 1975), *Eşkal-i Zaman* (1969), *Harnâme* (Tokatlı Molla'dan, 1986).

ÇEVİRİ: *Türklerde Karagöz* (G. Jacop'tan, 1938), *Dorian Gray'ın Portresi* (Oscar Wilde'dan, Ferhunde Gökyay ile, 1938), *Menteşe Beyliği* (Paul Wittek'ten, 1944), *Yiğit Kasperl ile Güzel Annerl'in Hikâyesi* (S. Y. Baydar ile, 1948) - *Gockel Vinkel ve Gackeleia* (1959) - *Bahar Çelengi* (C. Brentano'dan, 2. cilt, 1977).

HAKKINDA: Şinasi-Gönül Alpay Tekin / Journal of Turkish Studies-Türklük Bilgisi Araştırmaları (sayı: 6-7, Orhan Şaik Gökyay Armağanı, 1984, ABD), Prof. Dr. Günay Kut / Orhan Şaik Gökyay (1989), Ayhan İnal / Kastamonulu Büyük Şair Devlet Sanatçısı Orhan Şaik Gökyay (Kültür Sanat, Eylül 1995), İsmail E. Erünsal / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 14, 1996), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Nail Tan / Devlet Sanatçısı Orhan Şaik Gökyay'ın Türk Kültürüne ve Türk Edebiyatına Katkıları (Türk Dünyası Tarih Dergisi, Ocak 2001) - Orhan Şaik Gökyay I (H. Rıdvan Çongur ile, 2002) - Kastamonulu İki Şair ve Yazar Orhan Şaik Gökyay M. Behçet Yazar (2002) - Kastamonulu İki Ünlü Şair ve Yazar: Orhan Şaik Gökyay M. Behçet Necatigil ve Yaşayan Şairlerimizden Bir Bölümü (2002), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002) - Yazar Olacak Çocuklar (2004), Mustafa Duman / Trabzon'u Anlatan Birkaç Kitap (Cumhuriyet Kitap, 11.7.2002), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. 4, 2002), Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer III (2004).

ORHAN ŞAİK GÖKYAY

BEYÂN-I AŞK

-Kardaş Esat Adil'e-

Âşıkım, başımda savrulup esen
Cünün ikliminin bir hevasıdır,
Kalbimden yarattım sevdalımı ben
O, aşk cennetinin ilk Havva'sıdır.

Önünde nebiler günahkâr olur,
Bedbahtlar aşkıyla bahtiyar olur,
Ayak bastığı yer çemenzar olur,
Bu, ona hilkatin iltimasıdır.

İns ü cin tapmada cemaline hep,
Bir şâir taparsa ne olur acep?
Bendeki bu garip hallere sebep
Elinin elime bir temasıdır.

Bir seher vaktiydi daldım hayâle,
Rast geldim hüzn ile giden leyâle,
En sonra bildim ki beni bu hale,
Düşüren o şuhun tek iymasıdır.

Konmadı zülfüne gönül bilerek,
Hayrandır, uçmayı unutsa gerek,
Düşmedim bu hale ben şimdiyedek,
Bu, başımın ilk ve son hummasıdır.

(Şaik) dehr içinde çok âlem gördü,
Sevdiğinden az-çok bir sitem gördü,
Derse ki: Hep hicran, hep elem gördü,
Divane gönlünün, iftirasıdır.

GÖL, Necdet

Şair. 1931, Sivas doğumlu. Lise öğreniminden sonra askerlik ve birkaç yıl memurluk yaptıktan sonra, biraz da macera olsun diye çıktığı yurtdışında kaldı. Bir süre İsviçre'de telefon santralleri montajında çalıştıktan sonra Almanya'ya yerleşti. 1990'dan itibaren burada bankacılık yaptı. Şiirleri başta *Güney* dergisi olmak üzere çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlandı.

Necdet Göl

ESERLERİ (Şiir):
El Kapısı (1980), *Boşa Geçen Zaman* (1983), *Bu Sabah Her Şey Güzel Olacak* (1986).

GÖLBAŞI, Rabia

Gazeteci, şair ve yazar. 24 Mart 1964, Ankara doğumlu. İstiklâl madalyası sahibi bir dedenin torunudur. Basın hayatına 1984'te *Töre* dergisinde başladı. Çeşitli basın ajanslarında ve Nejdet Evliyagil'in sahibi olduğu Ajans Türkte görev aldı. *Yeni Düşünce*

Rabia Gölbaşı

gazetesinde muhabirlik, *Büyük Anadolu, Son Dakika, Anayurt* gibi gazetelerde uzun süre köşe yazarlığı yaptı. 2002 yılında milletvekili adayı oldu, seçilemedi. Çalışmalarını Ankara'da sürdürdü.

İlk şiirleri 1982 yılında *Başkent* gazetesinde yayımlandı. Birçok gazete ve dergide; röportaj, makale, hikâye ve araştırma türü yazıları yer aldı. Çeşitli kuruluşlardan 7 ödülü vardır. Her yıl Mayıs ayında geleneksel hale getirdiği şiir şölenleri hazırlayıp, sundu. On şiiri Türk sanat müziği formunda bestelendi. Güllere olan düşkünlüğü yüzünden gül şairi olarak da anıldı.

ESERLERİ (Şiir):
Bir Dünya Kuracağım (1996), *Gönlüm Baharda Dostlar* (1999), *Ben Anadolu Kızıyım* (1999), *Başımın Tacı Annem* (2000), *Güneşin Doğuşunu Seyredebilmek* (2003).

HAKKINDA: Hüseyin Yurdabak / Edebiyatımızda Ankara-Kale Şiir Yıldızları (2005).

GÖLCÜK, Şerafeddin

İlâhiyatçı. 16 Aralık 1940, Yağcılar / Ödemiş / İzmir doğumlu. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1964) mezunu. Doktorasını Sorbonne Üniversitesinde yaptı (1972). Doktora tezi: *"Kur'ân Vahyi ve Sosyal Çevresi"*. Bir süre Diyanet İşleri Başkanlığı kadrolarında görev yaptı (1964-73). 1973'te Erzurum Atatürk Üniversitesi İslâmi İlimler Fakültesine asistan olarak girdi, burada doçentliğe yükseldi. 1985'te Konya Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine geçti, aynı yerde profesörlüğe yükseldi. 1992 yılından itibaren öğretim üyeliği ile birlikte Din İşleri Yüksek Kurulu üyeliği görevini de sürdürdü.

Mesleki ilgi alanları kelam, felsefe ve tasavvuftur. Yazıları, *Özlem* (1961-62), *Yeni İstanbul* (1964-66), *Milli Gazete* (1974), *Yeni Devir* (1978), *İlâhiyat Fakültesi* (1973) dergi ve gazetelerinde yayımlandı. *Kültür Açısından İnsan ve Fiilleri* adlı eseriyle 1980'de Millî Kültür Vakfı Ödülünü kazandı.

ESERLERİ:
ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Kelam Açısından İnsan ve Fiilleri* (1979), *Kur 'an'da İnsanın Değeri* (1989), *Allah Kurân İnsan* (1990), *Kelam Tarihi* (1992), *Kur'an ve İnsan* (1996), *Bakıllani ve İnsan Fiilleri* (1997), *Din ve Toplum* (1999).

DERS KİTABI: *Akaid* (Süleyman Toprak ile, 1986), *Kelam* (1988), *İslâm Akaidi* (1989), *Kelam Tarih - Ekoller - Problemler* (Süleyman Toprak ile, 2001).

Şerafeddin Gölcük

ÇEVİRİ: *Ölümden Sonra Diriliş* (S. Salih'ten, 1976), *Kelam İlminin Belli Başlı Meseleleri* (1980) - *Ana Konularıyla Kelam* (2000) (E. Taftazani'den), *Ehl-i Sünnet Akaidi* (İ. Pezdevi'den, 1988), *Kur'an Meali* (komisyon ile, 1998).

GÖLDELİ, İzzet

Şair. 1948, İzmir doğumlu. Karadeniz Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi Mimarlık Bölümü (1975) mezunu. TRT'de haber ve program spikeri (1974-77), Karadeniz Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümünde öğretim elemanı (1977-85) olarak görev yaptı. Doktorasını 1984'te mimari tasarım teorileri bilim dalında tamamladı. 1985 yılında Avustralya'ya yerleşti.

Yazıları Türkiye, Avustralya ve İsveç'teki çeşitli dergi, gazete ve antolojilerde, radyo ve tclevizyon programlarında yayımlandı. Şiir çalışmaları nedeniyle 1993'te Australia Council Literature Board'un Grant Ödülünü aldı. Edebiyat ve mimarlık alanındaki

İzzet Göldeli

çalışmalarını Avustralya'da sürdürüyor.

ESERLERİ:
ŞİİR: *Çarptıkça* (1973), *Sis Çanı* (1990), *Eksen* (1996).

DİĞER: *Mimarlık Göstergesi, Mimarlık Göstergesinde Düzanlam ve Yananlam* (1984).

HAKKINDA: İzzet Göldcli ve Turgut Var Arasındaki Kişisel İletişim (1995).

GÖLE, Münir

Öykü, roman, deneme yazarı. 1961, İstanbul doğumlu. Boğaziçi Üniversitesi mezunu. Yurtdışına çıkarak Floransa, Lozan ve Cenevre'de barmen, voleybolcu, çizer, dekoratör, turizmci ve tüccar olarak bulundu. İlerleyen yıllarda da yaşamını ve çalışmalarını yurtdışında sürdürdü. Fowles, Borges, Auster, Melville ve Gombrowicz'den çevirileri de vardır.

ESERLERİ:
ÖYKÜ: *Yansılar Kitabı* (1997).

ROMAN: *Uzak Bir Gölge* (1999), *San Zarf* (2001).

DENEME: *Surat Buruşturmalık 52 Metin* (2002).

HAKKINDA: Virgül (sayı: 1, Ekim 1997), Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Heceöykü, Nisan-Mayıs 2005).

GÖLE, Nilüfer

Sosyolog. 1953, Ankara doğumlu. Karslı bir aileden geliyor. Ankara Koleji ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi mezunu. Prof. Dr. Asaf Savaş Akat'ın

Nilüfer Göle

NİLÜFER GÖLE İLE KAMUSAL ALAN VE SİVİL TOPLUM ÜZERİNE...

S.T: Hocam siz yıllardır kamusal alan konusu üzerine bir takım çalışmalar yapıyor. Sivil toplum ve kamusal alan tartışmalarının birbirine paralel gittiğini göz önüne alırsak sizce bu iki kavramın açıklayıcılığı ve önemi nedir?

N.G.: İki kavramdan yola çıkınca iki kavramın da düşündürdüğü demokratikleşme veya demokrasi olgusuydu. Bir toplum nispeten daha otonom daha özerk nasıl olur sorusundan yola çıkarak biz bu kavramları tartıştık? 1970'li yıllarda daha çok sivil toplum kavramı çalışılıyordu. O yıllarda sivil toplumun varlığı toplumun demokratik olup olmayacağına ilişkin bir göstergeydi. Fakat sivil toplum dediğimiz halka ait çıkarların kendi içinde örgütlenebilmesiydi. Sonradan sivil toplum dediğimiz kavram hükümet dışı örgütlere çevrildi. Bu kavramların dönüşümü aslında bir takım tarihsel dönüşümlere de tekabül ediyor dolayısıyla kavramların da bir tarihselliği var. Ben kavramları bu sosyolojik tarihsel dönüşüm çerçevesinde incelemeyi seviyorum. 1990'lı yıllardan sonra kamusal alan daha çok öne çıktı. Kamusal alanın çok farklı tanımları var. Habermas aracılığıyla sosyologların gündemine girmesinin nedeni, Habermas'ın çok eski bir kitabının İngilizceye yapılmış çok geç bir tercümesidir. Fakat ilginç olan o kitap etrafında tarihçiler, sosyal bilimciler kamusal alan üzerine, toplumsal hareketlerin farklılığı üzerine yeniden düşündüler. Bu düşünmenin temel sorusu şuydu: farklılıkları bir arada yaşatacak ne olabilir?

Sadece sosyolojik açıdan değil, aynı zamanda siyasal açıdan bir toplumu bir arada tutan nedir? Sosyologların belki baştan beri sorduğu ta Durkheim'dan beri sorduğu bir sorudur bu. Toplumu ayıran değil tutan nedir. Kadın mı, etnik bir kültür mü, din mi nedir? Politik bilinç midir, iş bölümü gibi kavramlar mıdır mesela? Böyle düşünüldüğü zaman kamusal alan bir anlamda bu farklılıkların bir arada olabileceği bir tanımlamayı kapsamak zorunda gibi görünüyor. 1980'li yıllardan itibaren yeni toplumsal hareketlerle birlikte sosyal bilimlerin kamusal alan üzerine düşünmesinin nedeni toplumların içindeki farklılık arayışlarıdır. Bu farklılıkları aynı toplumda hem farklı kalıp hem de bir arada nasıl yaşayacağı sorusuna cevap kamusal alandan geldi. Yani sonuç olarak sivil toplum ve kamusal alanın açıklayıcılık imkanını şöyle tanımlayabiliriz: her ikisi de sadece siyasal bir alan değildir. Ama siyasal ile sosyal, kültürel, bireyle devlet arasında bir aracıdırlar. İkisi de bir mediatör (araç) kurumun kavramsallaştırılmasıdır.

Demokrasinin en ilginç sorusu öteki ile olan ilişkinin nasıl kurulacağıdır. Öteki'yi nasıl tanımlıyoruz: işçi, kadın, etnik bir grup, din; bu ilişkiyi nasıl kurguladığımız, kurumsallaştırdığımız sorusu bize cevabın ipuçlarını da veriyor. Kamusal alan kavramı bugüne kadar buna bir cevaptı. Ama artık kamusal alan yetersiz kalıp çünkü kamusal alan daha çok milli sınırlar içinde tanımlanmış bir kavramdı. Habermas"ın tanımına göre tek bir tane kamusal alan var ve buraya da girebilmek için bir çeşit olgun özgün özne olmanız gerekiyor. Farklılıklarınızı özel alanda bırakmanız gerekiyor. Onun için artık 80'li yıllardaki toplumun dokusuna ve arayışlarına Habermas'ın kamusal alan anlayışı çok yetersiz kaldı. Nitekim sosyal bilimciler bu yetersizliği aşabilmek için çeşitli eleştiriler getirdiler. Tabi en önemlisi feminizimdir. Çünkü feminizim Habermas'ın anlayışında hiç düşünülmemiş; bir şekilde özel alanla kamusal alan çizgilerini yeniden çizen hareket olduğu için böyle önemli eleştiriler getirebildi. Mesele sadece şu aktörün şu kamusal alanda kabul görmesi değil, kamusal alanın yeniden düşünülmesiydi. Çünkü özel alan ve kamusal alan gibi bir ayrım var. Nitekim Habermas bu eleştirilere verdiği cevapta feminist meselenin kültürel açıdan çok önemli olduğunu, kamusal alanı yeniden oluşturan hareket ve kavram olduğunu itiraf ediyordu.

S.T.: Bunu biraz daha açabilir misiz? Türkiye'de Habermas kamusal alan modelinin açıklayıcılığı nereye kadar mümkün?

N.G.: Habermas bizim için kamusal alanı tartışmaya bir vesile oldu. Niye Habermas da Arenth değil. Arenth'de de bugüne dair çok önemli ipuçları var. Fakat ilk başta Arenth değil Habermas tercüme edildiyor. Habermas'ın farklı, kamusal alanla demokrasi arasındaki ilişkiyi en açık seçik ortaya koyan kişi olması. Kamusal alan ona göre bir yönetim biçimi değil, toplumun kendine oluşturduğu rasyonel tartışma aracılığıyla bir kamusal kimlik kazanımı, tartışma yoluyla oluşturduğu bir alandır. Habermas'ın bence ilginçliği, batıda oluşan 18. yüzyıldan beri oluşan kamusal alanın bir tarihçesini yazması. Buraya baktığımızda ilk gördüğümüz eğitilmiş kesimlerin (üdeba) edebiyat çevrelerinde, bir takım ders halkalarında, fikir kulüpleri çerçevesinde, kahvehaneler ve kadınların da girebildiği salonlarda, burjuva çevrelerde oluştuğu tezi öne çıkar. Hem sivil toplum kavramının, hem kamusal alanın siyasetin altında, siyaseti besleyen ama siyasetle sınırlanmayan bir alan olması ilginç. Habermas'ta kamusal alan ideal bir tip. Kitabının ikinci bölümünde zaten kapitalizmdeki araçsal aklicilliğin nasıl giderek ideal daha rahat işlemesi gereken kamusal alanın altını oyduğunu ve onu yozlaştırdığını söylüyor. Bu anlamda oldukça kötümser ifadeler var kitabında. Ama önemli olan o tartışmalara vesile olmuş olması. O bilgileri alıp birebir bugüne uygulayan hiç kimse yok. Eleştirilmeden uygulanması da mümkün değil. Kamusal alanın ilk tanımı bugünkü, daha çok vatandaşlık tanımıyla açıklanmaktaydı. Vatandaşlık tanımını eleştirmeyen, olduğu gibi alan, insanların farklılıklarını özel alanda bırakan bir tanımlamaydı o ilk tanım. O vatandaşlık tanımı da; kadını, erkeği, işçi sınıfı ayrımlarını taşımıyordu. Kamusal alanı oluşturan vatandaşlık kavramının varsayımlarının sorgulanması gerekir bugün. Çünkü bugünkü vatandaşlık tanımı daha evrenselci (universalist). (...)

(Sivil Toplum Dergisi, Yıl: 1 Sayı:2 / Nisan - Mayıs - Haziran 2003)

eşidir. Doktora tezini Paris'te ünlü Profesör Alain Touraine'in yanında "*Mühendisler ve İdeoloji*" adlı çalışmasıyla tamamladı. Boğaziçi Üniversitesi Sosyoloji Bölümü profesör öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü.

ESERLERİ:

Mühendisler ve İdeoloji (1986), *Modern Mahrem-Medeniyet ve Örtünme* (1998), *İslamlık ve Modernlik Üzerine-Melez Desenler* (2000), *İslâmın Yeni Kamusal Yüzleri-Bir Atölye Çalışması* (ed. 2000), *Nilüfer Göle ile Toplumun Merkezine Yolculuk* (söyleşiler, yay. haz. Zafer Özcan, 2002).

HAKKINDA: Aktüel dergisi (29.7.1994), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 8.10. 1998). Kemal İnal / Dine Postmodern Yaklaşımın Çelişkileri (Virgül, sayı: 49, Mart 2002), Dicle Argın / Nilüfer Göle ile Toplumun Merkezine Yolculuk (Virgül, sayı: 63, Haziran 2003).

GÖLPINARLI, Abdülbaki

Edebiyat araştırmacısı ve tarihçisi (D. 12 Ocak 1900, İstanbul-Ö. 25 Ağustos 1982). Bazı yazılarında Remzi Aczi imzasını kullandı. Asıl adı Mustafa İzzet Baki. *Tercüman-ı Hakikat* Şeyhülmuharriri ve Baba diye anılan gazeteci Ahmet Agâh Efendi tarafından sürekli Abdülbaki adıyla çağrılması nedeniyle bu adla tanındı. Bazı kaynaklara göre ise çocukları yaşamayan ailesi, çok yaşasın ve uzun ömürlü olsun diye adını sonradan Abdülbâki'ye çevirdi. İlköğrenimini Babıâli'de Hoca Tahsin Medresesindeki Yusuf Efendi İlkokulunda yaptı. Özel Menba'ü'l-irfân İdâdisinin (Lisesinin) rüştiye (ortaokul) kısmını

bitirdi. Öğrenimini Gelenbevî İdâdîsinde (Lisesinde) sürdürdü. 1916'da babasının ölümü üzerine son sınıfta okuldan ayrılmak zorunda kaldı. Bir süre mezun olduğu Menba'ü'l-irfân'da öğretmenlik, Vezneciler'de kitapçılık yaptı. Geçim zorluğu içindeyken Mütarcke'den (1918) sonra, bir dostunun çağrısı üzerine Çorum'un Alaca ilçesindeki Kenzü'l-irfân adlı ilkokulda başmuavin ve başmuallim olarak görev yaptı. 6 Ekim 1923'te İstanbul'a dönerek İstanbul Erkek Muallim Mektebini (1925), İstiklâl Lisesini (1926) ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesini bitirdi (1930). Fakültcyi bitirdikten sonra, İstanbul'da ve Anadolu'nun çeşitli şehirlerinde edebiyat öğretmenliği yaptı. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde "hâfız-ı kütüb" (kütüphane mcmuru, kütüphaneci) olarak çalıştı (1933-34). Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesine Farsça okutmanı olarak atandı. Burada doktorasını vererck Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde metinler şerhi öğretim üyesi oldu. Profesörlüğe yükselerek geçtiği İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde İslâm-Türk Tasavvuf Tarihi ve Edebiyatı dersleri verdi. Buradaki hocalığı sırasında, Ceza Yasası'nın 142. maddesine aykırı eylemde bulunduğu gerekçesiyle, tutuklanıp (1945) yargılandı. Beraat ederek döndüğü kürsüsündeki görevini bir süre daha devam ettirip 1949'da kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. Mezarı, Üsküdar'da İranlılar Mescidi çevresinde yer alan Seyitahmet Deresi'ndeki mezarlıktadır.

Divan edebiyatı, İslâm tarihi konularında inceleme yazıları 1940'tan itibaren *Atsız Mecmua, Orhun, Azerbaycan Yurt Bilgisi, İnsan, Yığın, Pınar*, 1950'den sonra *Vatan, Tan, Yeni Gazete, Tanin, Milliyet, Türk Dili* gibi dergi ve gazetelerde yayımlandı. Makaleleri; *Türkiyat* mecmuası, *Şarkiyat* mecmuası ile *İktisat Fakültesi Mecmuası* gibi ilmi yayın organlarında çıktı. *Aylık Ansiklopedi, İslâm Ansiklopedisi, Türk Ansiklopedisi, The Encyclopedia of Islam* gibi ansiklopcdilere doksan beş civarında madde yazdı. Divan şiiri, İslâm tasavvufu, İslâm mezhcp ve tarikatleri, İslâmî Türk edebiyatı konularında döneminin en tanınmış araştırmacı ve bilim adamlarından olan Gölpınarlı, bu alanlardaki çalışmalarıyla kültür ve edebiyat tarihimize değerli eserler kazandırmıştır.

Abdülbaki Gölpınarlı

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Melâmilik ve Melâmîler* (1931), *Tıp İlmi ve Meşhur Hekimlerin Maharetleri* (1936), *Pir Sultan Abdal* (Pertev Naili Boratav'la 1943, tek başına 1953), *Divan Edebiyatı Beyanındadır* (1945), *Mevlâna Celaleddin* (1951), *Mevlâna'dan Sonra Mevlevilik* (1953), *Kaygusuz Abdal-Hatayi-Kul Himmet* (1953), *Nesimi-Usuli-Ruhi* (1953), *Naili-i Kadim* (1953), *Şeyh Galip* (1953), *Divan Şiiri* (5 kitap, 1330. Yüzyıllar, 1954-55), *Nasreddin Hoca* (1961), *Hz. Muhammed ve Hadisleri* (1962), *Caferî Mezhebi Esasları* (1966), *100 Soruda Tasavvuf* (1969), *100 Soruda Türkiye'de Mezhepler ve Tarikatlar* (1969), *Sosyal Açıdan İslâm Tarihi* (1969), *Simavne Kadısıoğlu Şeyh Bedreddin* (1976), *Tasavvuftan Dilimize*

ABDÜLBAKİ GÖLPINARLI

Ömer Faruk Akün

Çok hassas ve farklı bir karaktere sahip olan Abdülbaki Gölpınarlı, küçük yaşlarından başlayarak çeşitli tarikatlara girmişse de fazla sebat göstermeden bunlardan ayrılmıştır. Görüş ve cephe değiştirmesiyle ilgili olarak, Nâmık Kemal'e yaptığı hücumlardan dolayı Nazım Hikmet aleyhinde yazılmış yazılar arasında en ağır hiciviyeyi kaleme alan bir kimse iken sonraki yıllarda Marksist zihniyet ile çevre ile ilişkide bulunabilmesi onun değişken mizacı hakkında bir fikir verebilir. Nâzım Hikmet'e karşı, adı geçenin Peyami Safa'ya olan hiciviyesi yolunda yazdığı bu manzume Atsız tarafından, "Bu aşağıdaki şiiri arkadaşım Abdülbaki Gölpınarlı gönderdi. Nâzım Hikmetof Yoldaşa haddini bildiren bu yazıyı da Türkçülerin duygularına makes olduğu için neşrediyorum" kaydıyla yayımlanmıştır (Komünist Don Kişotu Proleter-Hurjuva Nâzım Hikmetof Yoldaşa, İstanbul 1935, s. 13-16). Çabuk parlar, bir görüşten onun tam karşıtı bir görüşe geçebilen mizacına mukabil bütün hayatı boyunca Şiilik ve Mevleviliğe büyük bir sadakatle bağlı kalmıştır. Şiî usûlünce namaz kılarken secdede başını koyduğu Necef taşını göz yaşı ile ıslatır. Mevlânâ'dan söz ederken gözleri yaşarırdı. Farsça'yı iyi öğrenmiş, ayrıca girdiği tarikatlarda tasavvuf ve bu tarikatların âdabı hakkında bilgi edinmiştir. (...)

Onun yorulmak bilmez çalışmaları ile Türk tarikat ve tasavvuf tarihi üzerindeki bilgiler gelişmiş, Yûnus Emre, Mevlânâ ve Mevlevilik araştırmaları mühim ilerlemeler kaydetmiştir. Kendisine gelene kadar Yûnus Emre'nin iptidâ ve güvenilirlikten uzak neşirler seviyesinde kalmış şiirlerinin sağlam metinlerine ilk defa onun sabırlı çalışmaları ile kavuşulmuştur. Bu arada Gölpınarlı'nın Yûnus Emre'yi bütün göstermek gibi birtakım zorlamalara girişmekten kendini alamadığı da kaydedilmelidir. Öte yandan yakın zamanlarda Fr. Taeschner'in kalemine inhisar etmiş gibi görünen fütüvvet müessesesiyle ilgili literatür onun vukûflu araştırmaları, Arapça ve Farsça'dan yaptığı fütüvvetnâme tercümeleri ve Türkçe fütüvvetnâmelerden açıklamalı metin neşirleriyle fevkalâde zenginleşmiştir. Divan şiirinin en seçme eserlerinden bazılarının metinlerini, açıklayıcı giriş ve notlarla yeni nesillere sunmuş olduğunu da belirtmek gerekir. Bütün bunlardan başka Mevlânâ Celâleddîn'in eserleri de günümüz Türkçe'sine onun kalemiyle külliyat halinde kazandırılmıştır. Gölpınarlı'nın zengin ve işlek Türkçe'si, yaptığı bütün tercümeleri asıllarına yakın bir zevkle okunur kılmıştır. (...)

(*TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. 14, 1996)

ABDÜLBAKİ GÖLPINARLI

TÜRK TASAVVUFİ HALK EDEBİYATI

İran ve Anadolu Selçukluları devrinde din, hatta ilim dili Arapça, edebiyat dili Farsçaydı. Hiç şüphe yok ki okuma yazma bilmeyen, bu dillere vâkıf olmayan, fakat devlete sunacağı arizayı Farsça yazdıran Türk, köyünde, kentinde Türkçe konuşuyordu ve yine hiç şüphe yok ki sevgisini, yergisini, övgüsünü, sövgüsünü kendi diliyle şiire uyduran, vezne sokan, nağme haline getiren halk şairleri ve halk bestecileri vardı; fakat bize XIII. yüzyıldan önceye ait halk şiirinden, halk müziğinden hemen hiçbir şey kalmamıştır. Ancak bu yüzyılda Cimri'nin Konya'yı alışından, Karamanoğlu Mehmed Bey'in 677'de (1277) Türkçeyi resmî dil ilânından önce de Moğol akını, Farsçayı bile Türkçeyle karıştırmıştı. Sözgelişi, "Ciban-Güşâ" ve "Cami'ut-Tavarih"te "yaylamışı kerden, kışlamışı kerden, yasamışı kerden, soyurgamışı kerden" gibi Türkçe sözlerle yapılmış mastarlara, "otağ, karavul, yasavul, korcı, bay" gibi Türkçe sözlere bol bol rastlâmaktayız; Anadolu'da ve Moğolların akınına uğrayan yerlerde şiir ve edebiyat dili olan Farsça, Türkçemsi bir Farsçaya dönmüştü. Farsça ve aruzla yazan Mevlânâ'nın (ölümü 672 H. 1273) divanında ve Mesnevi'sinde Türkçe sözlere, mülemma'lara rastladığımız gibi, O'nun,

Okalardur gözleri hoş nişandur kayları
Öldürür yüz süvari kundur ol Alparslan

gibi bir beyitle, Türk'e Anadolu'yu açan Alparslan'ı (1070 H. 675) övdüğünü bile görürüz. Oğlu Sultan Veled'inse (712 H. 1312), divanında, ayrı bir divan teşkil edecek kadar Türkçe şiirler vardır ve artık Türkçe edebî dil olmak üzeredir; nitekim nüvesi XIII. yüzyılda atılan Türk Divan Edebiyatı, bu yüzyıldan sonra, İran klasik edebiyatını örnek edinerek, onun mecazlarını kullanarak kurulmuştur.

(*Türk Tasavvuf Şiiri Antolojisi*, 1972)

Geçen Deyimler ve Atasözleri (1978), *Tarih Boyunca İslâm Mezhepleri ve Şiilik* (1979), *İslâm ve Türk İllerinde Fütüvvet Teşkilâtı ve Kaynakları* (kitaplaşmadı, İktisat Fakültesi Mecmuası, c. XI, sayı: 14). *Tasavvuf.*

ŞİİR: *Yeni Gülzar-ı Hasaneyn* (2005).

ÇEVİRİ-SADELEŞTİRME-DERLEME-YAYIMA HAZIRLAMA: *Mesnevi* (Mevlâna Celaleddin Rumi'den açıklamalı çeviri, 6 cilt, 1943-46), *Yunus Emre Divanı* (Risaletü'n-Nushiye ile, 1943), *İlâhiname Tercümesi* (1947), *Yunus Emre Divanı* (2-3, 1948), *Fuzuli Divanı* (1948), *Nedim Divanı* (1951), *Vilâyetnâme* (Mevahibi Hünkâr Hacı Bektaş-ı Veli, önsöz açıklamalı, çeviri, 1952), *Hayyam-Rubâiler* (Silsiletü'l-Tertib Risalesi ve İbn-i Sina'nın Hubetü-'ticaret-Temcid'i ve çevirileri ile birlikte, 1953), *Kur'an-ı Kerim ve Meâli* (1958), *Fih-i MâFih* (Mevlâna'dan çeviri), *Divan-ı Kebir* (Mevlâna'dan çeviri, 5 cilt, 1957-60), *Yunus Emre ve Tasavvuf* (Yunus Emre ve onu izleyen şairlerden seçmeler, 1961), *Mantık-ut Tayr* (F. Attar'dan çeviri, 1962), *Mevlevî Âdap ve Erkânı* (1963), *Alevî-Bektaşî Nefesleri* (1963), *Rubâiler* (Mevlâna'dan çeviri, 1964), *Mecâlis-i Seb'a* (Mevlâna'dan çeviri, 1965), *Hafız Divanı* (1968), *Hüsn ü Aşk* (Şeyh Galib'den metin, tıpkı basım, mensur çeviri, 1968), *Konya Mevlâna Müzesi Yazmaları Kataloğu* (3 cilt, 1967-71), *Türk Tasavvuf Şiiri Antolojisi* (1972), *Nehcü'l Belağa Terceme ve Şerhi* (1972), *Gülşen-i Raz Şerhi* (1972), *İmam Ali Buyruğu* (Nehcü'l Belağa ve Divan'dan Seçmeler, tarihsiz), *Maarif* (Tirmizi'den çeviri, 1973), *Mesnevi Şerhi* (6 cilt, 1974), *Hurufi Metinler Kataloğu* (1974).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 3, 1979), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (1983), Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi (c. 5, 1983), Yeni Türk Ansiklopedisi (c. 3, 1985), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (c. 2, 1990), Şükran Kurdakul / Çağdaş Türk Edebiyatı 4 (1992), Journal of Turkish Studies / Türklük Bilgisi Araştırmaları Dergisi Abdülbâki Hâtıra Sayısı I (c. 19), Ali Alparslan / Abdülbâki Gölpınarlı (1996), Ömer Faruk Akün / "Gölpınarlı, Abdülbâki" (TDV İslâm Ansiklopedisi, c. 14), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001), Mustafa Özbalcı / Abdülbâki Gölpınarlı (Büyük Türk Klâsikleri c. 13, 2002), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002).

ABDÜLBAKİ GÖLPINARLI

Pîrim yeter artık beni ferdalara atma
Benlik yetişir benliğe benliklere katma

Sun gayri hayâl eylediğim bâde-i vash
Fırkat şeb-ı yeldâ gibidir artık uzatma

Büs etti lebim hırka-i fahr-i dü cihanı
Öptürme lcb-i gayri der-i lutfu kapatma

Her yerde düşen başıma ey sâye-i rahmet
Rahm et kuluna bendeni bi-gâneye satma

Âciz değilim aczim a sultânım efendim
Zerren olayım Şemşine hurşîdi aratma

Sırrın için ey şâh-ı keremkâr-ı vilâyet
Al nezdime Bakiyi de ferdalara atma

GÖNÇER, Süleyman

Araştırmacı-yazar (D. 1899, İşçehisar / Afyon - Ö. ?). İlköğrenimini yaptıktan sonra Öğretmen Okulunu (1919) bitirdi. Bolvadin'de başladığı öğretmenlik mesleğini çeşitli okullarda sürdürdü. On yıldan uzun bir sürc Afyonkarahisar Halkevinin Müze ve Sergi Kolu ile Afyon Turizm Derneğinin başkanlıklarını yaptı. 1960'lı yıllarda İzmir Karşıyaka'ya yerleşti.

Mesleğinin yanı sıra yazı hayatının içinde oldu. Halkevleri döneminde Afyonkarahisar'da çıkan *Taşpınar* dergisinde tarih araştırmaları ve folklor konularında önemli yazılar yayımladı. En önemli eseri iki ciltlik *Afyon İli Tarihi*'dir.

ESERLERİ:

Afyon Şehir ve İl Turistik Kılavuzları, *Afyon İli Tarihi* (2 cilt), *Afyon Müzesini Tanıtma Broşürü.*

HAKKINDA: İrfan Ünver Nasrattınoğlu / Afyonkarahisarlı Şairler Yazarlar Hattatlar (1971).

GÖNEN, Asım

Şair. 5 Mayıs 1945, Artvin doğumlu. Kırşehir'de başladığı ilkokulu Ankara'da bitirdi. Kırşehir İlköğretmen Okulundan (1968) mezun olduktan sonra Kırşehir'in merkez ve köylerinde yirmi beş yıl öğretmenlik yaşan-

tısından sonra kendi isteği ile emekliye (1994) ayrıldı. İlk şiirleri 1980'li yıllardan itibaren *Öğretmen Dünyası*, *Abece*, *İmece*, *Eşik*, *Kıyı*, *Yeni Şiir*, *Damar*, *Anadolu*, *Ekin*, *Varlık*, *İnsancıl*, *Evrensel*, *Agora*, *Minerva Akköy*, *Söylem*, *Aykırısanat* gibi dergilerde yayımlandı. 1998'de *Acının Volkanı* adlı şiir kitabıyla Enver Gökçe Şiir Başarı Ödülüne layık görüldü.

"*Asım Gönen'in Gül Kokan Düşler'indeki şiirleri, tam anlamıyla acı bir çığlık. Ölümler, ölüm oruçları, yargısız infazlar, işsizlik, açlık, kan, iç içe.* (...)

Sonuç olarak Asım Gönen, işsizliğin, açlığın önlerine aşılmaz bir engel olarak konduğu ve hiç hak etmedikleri halde ölümle yaşam arasındaki çok ince bir çizginin salınmalarına hapsedilmiş, sömürülmüş, yoksul bırakılmış insanların şiirini yazıyor. Gönen için renkli bir şair denilebilir. Gönen'de beyaz, yeşil ve mor renkler sıkça kullanılıyor. Flora elemanlarından da "gül" ile çok karşılaşıyoruz. Gönen açlık, cani, cellat, çığlık, kan enkaz gibi sözcükler-

ASIM GÖNEN

66. GÜN

altmışıncı gün bugün
bugün kurudu ekmekler
sular kesildi
bugün bileği bıçaklarını ölüm

esti bir kara yel
söndü lambası çiçeklerin
açıldı kapısı
ölümün uyuduğu derinlerin

ekranında saniyelerin
ölüme yolculuktu her tik tak
vurdukça sulara ecel fırtınası
etinden parça parça oğul kopardı
bozbulanık bir havada
siren sesi gemilerin
ve zaman azaldıkça çoğaldı
veda gülücüğü bir halsizliğin

döndü taşı düş değirmeninin
bir uzun hasret aktı oluğundan
bir kısa can korkusu
derin uğultusundan taşların
ne bir yudum su istedi cançekişmesi
ne de bir lokma ekmek
koyup başını mor bir sessizliğe
uyudu uykusunu uzak dağların

mor ölüsüne dağların
ayışığıyla hayat taşımak
ölümü göze alarak mümkündü
ve bu ölümü kabullenmek
onu farkeden dürüstlük için
yaşamaktan daha üstündü

(*Gül Kokan Düşler*, 1999)

Asım Gönen

le ifade edilen olgular karşısında asla yılgınlığa, umutsuzluğa düşmüyor. Adeta, dizelerine gül ekliyor. Bu durum, belki de düşlerinin gül kokmasından kaynaklanıyor. Evet, o düşleri gül kokan bir şair..." (Mustafa Yıldız)

ESERLERİ (Şiir)

Sen Ayrılığa Değerli Şarkısın (1987), *Acının Volkanı* (1990), *Yaramdan Husretin Aktı* (1996), *Gül Kokan Düşler* (1999).

HAKKINDA: Tacim Çiçek / Ege Kültür'ün Dört Şairi ve Şiirleri Üstüne Saptamalar (Aralık 1996), Mustafa Yıldız / Düşleri Gül Kokan Şair asım Gönen (Damar, haziran 2000).

GÖNEN, Turan

Şair. 1916, Gönen / Balıkesir doğumlu. İlk, orta ve liseyi Bursa'da bitirdi. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi (1943) mezunu. Çeşitli hastanelerde dahiliye uzmanı olarak uzun süre hizmet verdikten sonra 1962 yılında Sağlık Bakanlığında Müsteşar muavinliği görevinde bulundu.

ESERLERİ:

Boşluk Ticaret (1961), *Zaman Aktarıyor* (1964), *Bitmeyen Beraberlik* (1965).

HAKKINDA: V. B. Kurdoğlu / Şair Tabibler (1967), TDE Ansiklopedisi (c. 3, 1979), TBE Ansiklopedisi (2001).

GÖNENÇ, Edip

Şair ve yazar. 1952, Kızıltepe / Mardin doğumlu. İstanbul Yüksel İslâm Enstitüsü (1978) mezunu. İslâm bilgini, müftü Halil Gönenç'in oğludur. İstanbul Çalışma Bölge Müdürlüğünde memur, bir haber ajansının dış haberler ünitesinde çevirmen ve yazar olarak çalıştı. İlim Yayınevi editörlüğünün yanı sıra *Millî Gazete*'de fıkra yazarlığı yaptı. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür AŞ'de görev aldı. Şiir ve düz yazılarını *Hilal* (1969), *Edebiyat* (1972-75), *Düşünce* dergileri ile *Yeni Devir* ve *Millî Gazete*'de yayımladı.

Edip Gönenç

ESERLERİ (Şiir):

Mum ve Çöl (1976), *Afgan Destanı* (1982).

GÖNENÇ, Güney

Yazar, çevirmen, öğretim üyesi. 1933, Ankara doğumlu. İstanbul Teknik Üniversitesi Elektrik Fakültesi mezunu. Yüksek lisansını Brooklyn Politeknik Enstitüsünde, doktorasını Birmingham Aston Üniversitesinde (İngiltere) tamamladı. Bir süre İstanbul Teknik Üniversitesinde asistan, PTT İstanbul Telefon Santrallarını başmühendisi, Orta Doğu Teknik Üniversitesinde öğretim üyesi olarak çalıştı. 1402 sayılı Sıkıyönetim Yasası ile 1983'te ODTÜ'deki görevine son verilince bir süre Kıbrıs'ta çalıştı, Türkiye'de çeşitli ansiklopedilerde danışmanlık yaptı. Yazı ve çevirileri çeşitli dergilerde yayımlandı. Dil, edebiyat ve kültür-sanat konularıyla ilgilendi, birçok bilimsel toplantıya katılarak bildiriler sundu ve konferanslar verdi. *Hep Aranızda Olacağım* (1983) adlı bir telif ve birçok çeviri kitabı vardır.

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999).

GÖNENÇ, Halil

İslâm bilgini. 1930, Savur / Mardin doğumlu. Özel medrese öğrenimi ile yetişti. On iki yaşlarında Suriye'ye giderek sekiz dokuz yıl kadar M. Latif Amudi'den, Türkiye'de her ikisinin de ismi Abdülvehhab olan hoca efendilerden ve Nurşin'den Şeyh Maşuk Efendi'den ders aldı. Öğrenimi sırasında Sarf, Nahiv, Mantık, Münazara, Belâğât, Kelâm, Fıkıh Usulü ve Fıkıh, Tefsir Usulü ve Tefsir, Hadis Usulü ve Hadis okudu.

Halfeti, Kızıltepe (1959-66), Urfa (1966-76) müftülükleri ile Diyanet İşleri Başkanlığı Haseki Eğitim Merkezinde Fıkıh ve Tefsir hocalığı yaptı. Makalelerini çeşitli gazete ve dergilerde yayımladı. Türkçe ve Arapça eserleriyle dünya çapında tanınmış âlimlerimizdendir. 1992'de Harran Üniversitesi Rektörlüğü tarafından kendisine fahrî doktorluk payesi verildi.

ESERLERİ:

Büyük Şafii İlmihal, Günümüz Meselelerine Fetvalar (2 cilt,), *Tenvir-ül Kulûb* (Arapça), *er-Resul* (Arapça), *er-Risaletü'l-Ahmediyye* (Arapça) *el-Mucizatü'l-Kur-'aniyye* (Arapça), *Reidü'ş-Şebal* (Arapça), *Nesefi Tefsiri Haşiyesi* (Arapça), *Erbain-i Neveviye Şerhi, İslâmın Sesi, Şafii Cep İlmihali.*

GÖNENÇ, Tekin

Şair. 8 Mart 1933, Yıldızeli / Sivas doğumlu. Sivas Lisesi (1950), İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi (1955) mezunu. Yurtiçi ve yurtdışındaki birçok kuruluşta bilimsel ve mesleki çalışmalarda bulundu. 1989'dan itibaren İstanbul'da danışmanlık yaptı ve ticaretle uğraştı. 2000'li yılların başlarında aktif çalışma hayatını sonlandırarak, edebi uğraşılarını Bodrum'da (Muğla) sürdürdü.

İlk şiiri "*Tüme Varım*", 1 Temmuz 1955 tarihli *Varlık* dergisinde yayımlanmıştı. Sonraki yıllarda şiir, inceleme ve deneme türlerindeki çalışmalarını *Varlık*, *Öküz* ve *Milliyet Sanat* dergileri ile çeşitli gazetelerin sanat sayfalarında yayımladı. Şiirlerinin bir bölümü Makedonca ve İngilizceye çevrildi. *Gönlü Güvercinli Kadın* adlı kitabı ile, Kocaeli Üniversitesi 1988 Şiir Okulu Akademik Şiir Ödülü ikinciliğini aldı. PEN Yazarlar Derneği, Edebiyatçılar Derneği ve Dil Derneği üyesidir.

TEKİN GÖNENÇ

GÖNLÜ GÜVERCİNLİ KADIN

Önce sesin geldi
aralandı kapılarım
ardında şaşkın bulutlar çıkmazı
sonunda sen
gönlü güvercinli kadın

köpüren simsiyah saçlarınla
günler boyu koşuşup durdun
içimin aykırı ırmaklarında

gamzelerinde gizlediğin
o binlerce yıldızı
döküp de şimdi üstüme
söyle nereye

artık herkes
tutsun da elinden kendi şiirinin
tersinden mi girsin
ölü kelebekler sokağına

sen bende daha bitmedin ki
gönlü güvercinli kadın

(*Gönlü Güvercinli Kadın*, 1977)

TEKİN GÖNENÇ

SAKLAMBAÇ

Nerde yitirsem
Hep sende buluyorum
Başlangıçlarımı

Sense
Hiç bitmez gibi
Bende oynuyorsun
Tüm saklambaçlarını

(*Gönlü Güvercinli Kadın*, 1997)

Tekin Gönenç

"*Tekin Gönenç'in şiirinde sözcükler sevgililer gibi birbirine koşuyor. Kaçanı kovalayan, kovalayandan kaçan, birbiriyle oynaşan sözcükler... Peki sözcüklerle bu denli oynamak bir güzellik midir yoksa bir kusur mudur? Bu sorunun yanıtı, 'Nasıl bir şiir' sorusunun da yanıtıdır sanıyorum. Şiir, 'alev denizini mumdan kayıklarla geçmeye benziyorsa' (Şeyh Galip) Tekin Gönenç'i kutlamak gerekir. Çünkü o, bu işi başarmış usta şairlerimizden biri artık bence.*" (Ferhat Özen)

"*Şair dizeleriyle, yalnızlıkların ve tükenmişliklerin bizi yaşamdan koparan noktalarından aşkın umut çığlığını yeşerterek içine düştüğümüz karamsarlıklardan ve güz hüzünlerinden çekip çıkarmasını çok iyi biliyor. Aşk onun dizelerinde, tıpkı çeliğe su veren bir demirci ustasının direnci ve sabrıyla, acının ve yokluğun karanlığından köpürttüğü bir coşkunun orman ışıltısına dönüşmekte.*" (Tansu Bele)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gönlü Güvercinli Kadın* (1997), *Aşk Konuşur Bütün Dilleri* (2002).

ANI-DENEME: *Gizdüşümler (2005).*

HAKKINDA: Tansu Bele / Gönlü Güvercinli Kadın (Cumhuriyet Kitap, 9.7.1998), Hasan Akarsu / Şiirler Değdi Sevdaya (2000), Ferhat Özen / Gönlü Güvercinli Bir Şair (Cumhuriyet Kitap, 12.4.2001), Zafer Yalçınpınar / Aşk Konuşur Bütün Dilleri (Kuzeyyıldızı, sayı: 6, Aralık-Ocak 2003), Hasan Akarsu / Şiirler-Den / Izler (2004).

GÖNENÇ, Turgay

Şair, yazar ve ressam. 1939, Tokat doğumlu. Haydarpaşa Lisesi (1959), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1963) mezunu. İzmir İstatistik Bölge müdürlüğü yaptı ve bu görevden ayrıldıktan (1968) sonra Ege ve Dokuz Eylül üniversitelerinde öğretim üyesi olarak çalıştı. Resim çalışmaları yaptı ve ilk sergisini 1955'te İzmir'de açtı. Özel dersler verdi, TRT İzmir Radyosunda "Ege'den" (1995) ve "Şiir Tadında" (1998) adlı programları hazırladı.

1955'te *Gece Postası* gazetesinde haftalık yazılar yazmaya başladı. Şiir ve yazıları 1968'den itibaren *Yelken, Pazar Postası, Seçilmiş Hikâyeler, Dost, Papirüs, Sanat Olayı, Gergedan, Gösteri, Değişim, Adam Sanat, Türk Dili, Yazko Edebiyat* ve *Hürriyet Gösteri* gibi dergilerde yer aldı. 1996'dan itibaren *Yeni Yüzyıl* gazetesinde yazdı. İngilizceden şiir kitapları çevirdi. Bazı şiirleri Arapçaya çevrildi. *Yüzün Senin* adlı kitabı ile Natıroğlu Yazın Ödülü birinciliğini (1984), 1998'de TÜYAP İzmir Kitap Fuarı Eleştiri Onur Ödülünü kazandı.

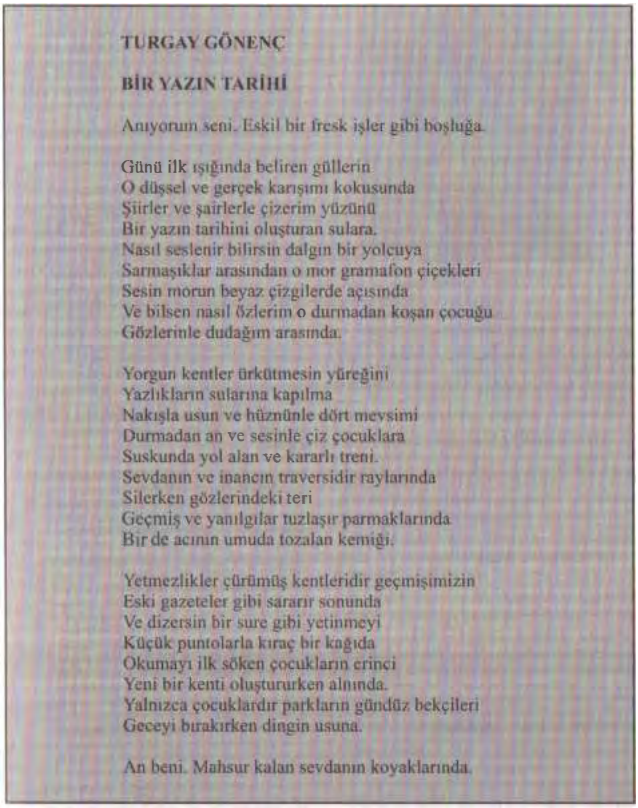
"*Gönenç'in denemelerinde çocukluk yıllarının anımsamaları, duyumsamaları, esintileri görülmektedir. Uçurtma ve bisiklet, her zaman belleğindedir. (...) İzmir'de dolaşırken, bazen, düşlerine giren eski sokakları da buluverir, içinde bir sevinç kıpraşır. Böylece, eski bayramların sevincini, güzel sokakların güzelliğini anımsar. 'Bıçak' adlı denemede, annesiyle geçen günlerdeki bir durumu dile getirmiştir. Kasap oyununun yarattığı korkuyu annesine anlatmış, onun güzel sözleriyle teselli bulmuştur.*" (Muzaffer Uyguner)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bozgunda* (1962), *Ben Severek Büyürüm* (1973), *Yüzün Senin* (1983), *Gece ve Genç Kız* (1994), *Kuş-*

Turgay Gönenç

TURGAY GÖNENÇ

BİR YAZIN TARİHİ

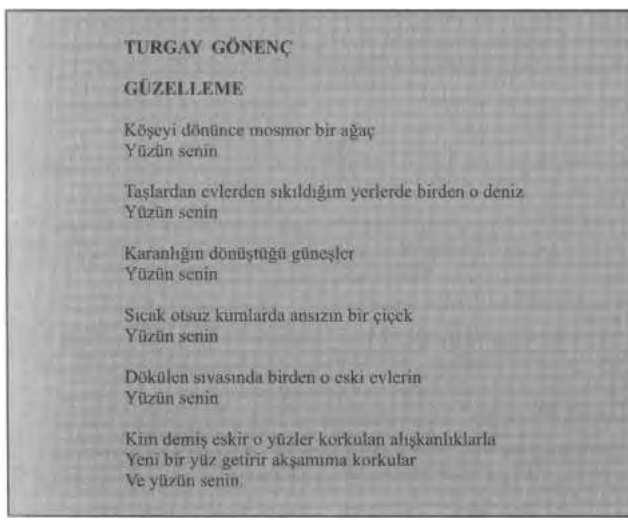
Anıyorum seni. Eskil bir fresk işler gibi boşluğa.

Günü ilk ışığında beliren güllerin
O düşsel ve gerçek karışımı kokusunda
Şiirler ve şairlerle çizerim yüzünü
Bir yazın tarihini oluşturan sulara.
Nasıl seslenir bilirsin dalgın bir yolcuya
Sarmaşıklar arasından o mor gramafon çiçekleri
Sesin morun beyaz çizgilerde açısında
Ve bilsen nasıl özlerim o durmadan koşan çocuğu
Gözlerinle dudağım arasında.

Yorgun kentler ürkütmesin yüreğini
Yazlıkların sularına kapılma
Nakışla usun ve hüznünle dört mevsimi
Durmadan an ve sesinle çiz çocuklara
Suskunda yol alan ve kararlı treni.
Sevdanın ve inancın traversidir raylarında
Silerken gözlerindeki teri
Geçmiş ve yanılgılar tuzlaşır parmaklarında
Bir de acının umuda tozalan kemiği.

Yetmezlikler çürümüş kentleridir geçmişimizin
Eski gazeteler gibi sararır sonunda
Ve dizersin bir sure gibi yetinmeyi
Küçük puntolarla kıraç bir kağıda
Okumayı ilk söken çocukların erinci
Yeni bir kenti oluştururken alnında.
Yalnızca çocuklardır parkların gündüz bekçileri
Geceyi bırakırken dingin usuna.

An beni. Mahsur kalan sevdanın koyaklarında.

TURGAY GÖNENÇ

GÜZELLEME

Köşeyi dönünce mosmor bir ağaç
Yüzün senin

Taşlardan evlerden sıkıldığım yerlerde birden o deniz
Yüzün senin

Karanlığın dönüştüğü güneşler
Yüzün senin

Sıcak otsuz kumlarda ansızın bir çiçek
Yüzün senin

Dökülen sıvasında birden o eski evlerin
Yüzün senin

Kim demiş eskir o yüzler korkulan alışkanlıklarla
Yeni bir yüz getirir akşamıma korkular
Ve yüzün senin.

ların Göçerken Çizdikleri (toplu şiirleri, 1994).

DENEME-ELEŞTİRİ: *Zamanın Sularında-Tarihsiz Günlükler* (1989), *Beni Irmak Boylarına Götür Anne* (1998), *Taşın İçinde Gizlenen* (2000), *İskelenin Altındaki Deniz* (2004).

MONOGRAFİ: *Nedim Günsür* (1993).

YILLIK: *İzmir İl Yıllığı* (1969).

ANTOLOJİ: *İkinci Yeni Şiir Antolojisi* (Mehmet H. Doğan ile, 1969), *Hoşbulduk Selim Dede.*

ÇEVİRİ: *Öfke* (J. Osborn'dan), *Oza* (A. Voznesenski'den, Mehmet H. Doğan ile), *Şiirler* (Abdülvahap el-Beyati'den), *Baile Kıyılarında* (W.B.Yeats'den).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. VII, 1970), Yurt Ansiklopedisi (c. X, 1984), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 19.11.1998), Muzaffer Uyguner / Lirik Esintili Denemeler (Cumhuriyet Kitap, 1.4.1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Saime Ercan / Turgay Gönenç'ten Yeni Denemeler: İskelenin Altındaki Deniz (Cumhuriyet Kitap, 20.1.2005).

GÖNENLİ MEHMET EFENDİ

Hocaefendi (D. 1901, Gönen / Balıkesir Ö. ?). Nüfus kaydındaki adı Mehmet Öğütçü'dür. Halk arasında Gönenli Mehmet Efendi, Gönenli Hoca ve hanım cemaati arasında Gönenli Baba isimleriyle şöhret buldu. Kırım kökenli bir ailedendir, Selâmetoğulları'ndan Osman Efendi ve Fatma Hanım'ın oğludur. İlköğrenimiyle birlikte Kur'ân eğitimine öncelik verdi. On iki yaşında iken Hâfız Abdullah Efendi'nin nezâretinde hıfzını tamamladı. Bundan sonra değişik örgün eğitim kurumlarında öğrenimine devam etti. 1925'te Serezli Ahmed Şükrü Efendi'den kıraat ilminde icâzet aldı, bir süre de Medresetü'l İrşâd'a devam etti. Medreselerin kapatılması üzerine öğrenimini sürdürdüğü İmam Hatip Mektebini 1927'de bitirdi.

Resmî çalışma hayatına 1930'da Gönen Çarşı Camii İmam Hatibi olarak başlayan Mehmet Efendi, buradaki üç yıllık görevinin ardından askerlik hizmeti için Gönen'den ayrıldı. Daha sonra da hizmetlerine İstanbul'da çeşitli camilerde imamlık yaparak devam etti. 1976'dan itibaren, Yeraltı Camii İmamı Ali Üsküdarlı'nın vefatı üzerine, Reisü'l-Kurrâlık makamına getirildi ve bu emaneti, ölümüyle Bâyezid Camii İmamı Abdurrahman Gürses Hoca'ya devretti.

Gönenli Mehmet Efendi'nin tanınmasına, kitaplar yazılmasına, adına vakıf ve külliyeler bina edilmesine

neden olan çalışmaları, Kur'ân öğretimine olan katkısı ve väiz gösterdiği yüksek tesir olarak kabul edilir. Kur'ân okutmaya olan katkısı 1940'lardan başlayarak yoğun bir biçimde 1980'lere ve daha sonrasına ulaşır. Yetiştirdiği çok sayıda hâfızın ki bu öğrencilerin tamamı fakir aile çocuklarıdır, bütün giderleri kendisi tarafından karşılanırdı.

Hakkında yapılan değerlendirmelerde, vaizliği memurluk olarak değil, hizmet düşüncesinin gereği olarak yaptığı, bu nedenle maddi karşılığı olmaksızın seksen beş yaşında bulunduğu günlerde bile haftada otuz civarında vaaz verdiği belirtilmektedir. Vaaz ve sohbetlerinin bir bölümü 2002 'de Rahim Arabacı tarafından *Gönenli Mehmed Efendi'den Dualar, Menkıbeler, Hikmetli Sözler* adlı kitapta toplandı.

"Gönenli Hoca'nın da kendisi için bir cebi vardı, ama Kur'ân öğrencileri, hatta ulaşabildiği bütün muhtaçlar için de ayrı bir cebi bulunuyordu. Birinciden yani şahsî hesabından öğrencilere aktarılır, ama tersine bir akış asla söz konusu olamazdı." (Prof. Dr. Nesimi Yazıcı)

HAKKINDA: Recep Akakuş / İslâm'da Kur'ân Öğretimi ve Reisü'l-Kurrâ Gönenli Mehmet Efendi (1991), Recep Akakuş / Gönenli Mehmet Efendi (TDV İslâm Ansiklopedisi, c. XV, s. 149-150), Mustafa Özdamar / Gönenli Mehmet Efendi (1994), Arif Ay / Dokuz Kandil (1997), Rahim Arabacı / Gönenli Mehmed Efendi'den Dualar, Menkıbeler, Hikmetli Sözler (sohbet, 2002).

GÖNENSAY, Hıfzı Tevfik

Edebiyat tarihçisi (D. 1892, Selanik / Yunanistan-Ö. 13 Aralık 1949, İstanbul). Selânik Feyziye Mektebinde başladığı ilk ve ortaöğrenimini İstanbul Numune-i Terakki ve Tefeyyüz (Üsküp) mektepleri ile Mercan ve İstanbul Leyli İdadisinde; yükseköğrenimini Mekteb-i Mülkiyede tamamladı (1913).

İstanbul'un çeşitli liselerinde edebiyat öğretmenliği, Özel Feyzi Ali Lisesinde müdürlük yaptı. Edebiyat tarihi alanındaki araştırma ve incelemeleriyle tanındı.

ESERLERİ:

Türk Edebiyatı Numuneleri (Hammamizade İhsan ve Hasan Ali Yücel ile, 1926), *Hamid Son Yılları ve Son Şiirleri* (1943), *Başlangıçtan Tanzimat'a Kadar Türk Edebiyatı Tarihi* (Nihat Sami Banarlı ile, 1940), *Tanzimat'tan Zamanımıza Kadar Türk Edebiyatı Tarihi* (Nihat Sami Banarlı ile, 1944), *Oğuz Destanı ve İki Masal* (1948).

HAKKINDA: Ahmet Kutsi Tecer / Eski ve Yeni Edebiyat (Görüş, sayı: 2, Eylül 1930), Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. IV, 1968), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. II, 2000), TBE Ansiklopedisi (2001).

Hıfzı Tevfik Gönensay

GÖNENSAY, Mehmet Talât

Hukukçu, şair (D. 1878, Selânik – Ö. 18 Temmuz 1963). İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Öğrenimini tamamladıktan sonra İstanbul'da serbest avukatlık yaptı.

ESERLERİ (Şiir):

İkinci Dünya Harbi İçin Divançe (1960), *Ahretten Sesler* (1960), *Rubailer ve Edirne'deki Selimiye Camii* (1960), *Hilkatin Sırları* (1961).

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 2, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÖNLÜBOL, Mehmet

Siyasetbilimci. 27 Aralık 1924, Tikveş / Varna / Bulgaristan doğumlu. İzmir Ticaret Lisesini ve İzmir Yüksek Ticaret Mektebini bitirdi. ABD Denver Üniversitesinde yüksek lisans, New York Üniversitesinde doktora yaptı. 1956'da Siyasal Bilgiler Fakültesine öğretim üyesi olarak girdi. 1964'te Uluslararası İlişkiler alanında profesör oldu.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Barış Zamanındaki Sahil Sularının Hukukî Statüsü* (1959), *Milletlerarası Siyasî Teşkilâtlanma* (1965).

ORTAK KİTAP: *Turkish Participation in the United Nations* (1963), *Atatürk ve Türkiye'nin Dış Politikası* (1963), *Turkey in the United Nations / A Legal and Political Approisabl* (1963).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. II, 1968).

GÖNLÜM, Özkan

Şair. 1937, Denizli doğumlu. Ankara Ticaret Yüksek Öğretmen Okulu mezunu. İskenderun Demir Çelik Fabrikasında Grup Başkanı olarak uzun yıllar görev yaptı. 1996 yılında emekli oldu. Şiirlerini hece ölçüsüyle yazdı, çeşitli dergilerde yayımladı.

ESERLERİ (Şiir):

Yaşamak Güzel, On Kasım, Kıbrıs Destanı, Gönül Tarlam (1986), *Gönül Yazım* (2001).

HAKKINDA: Hüseyin Yurdabak / Şirlc Yaşayanlar Antolojisi (2003).

GÖNÜL, Engin

Şair. 9 Aralık 1926, Nergisli köyü / Magosa / Kıbrıs doğumlu. Asıl adı Emine Hazım Remzi. Şiir ve yazılarında Engin Gönül ve Emine Otan takma adlarını kullandı. Öğretmen Kolejini bitirdi. İlkokul ve ortaokul öğretmenliği yaptı. Şiirleri, Türkiye'de çıkan *Yedigün* ve *Ülkü* dergilerinde yayımlandı. *Sana Doğru* (1952) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Türk Kıbrıs Edebiyatı (1989), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÖNÜL, Mustafa

Şair. 20 Ağustos 1929, Çermik / Diyarbakır doğumlu. İlkokulu Lice'de okudu. Diyarbakır Lisesi (1949), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1953) mezunu. 1953 yılından itibaren maiyet memurluğu, Alos (Karaman) Bucak Müdürlüğü yaptı. Kaymakam vekili olarak Dicle, Çınar ve Silvan'da bulundu. 1956'da Kaymakamlık kursunu tamamlayarak Maden, Baskil, Buldan, Çameli ve Espiye'de kaymakamlık yaptı.

Meslek bilgisini arttırmak için Almanya'ya gönderildi. Dönüşünde Kars vali yardımcılığı, Çanakkale vali yardımcılığı ve valiliği, Ankara vali yardımcılığı görevlerinde bulundu. Ankara Valisi iken emekliye ayrıldı. Meslek konularında makalelerini 1965'ten itibaren *Türk İdare Dergisi, Amme İdaresi Dergisi, Yeni Türkiye* dergileri ile *Cumhuriyet* ve *Milliyet* gazetelerinde yayımladı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gelir misin?* (1962), *İster misin?* (1965).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Yerel Yönetim Birlikleri* (Doktora tezi, 1977), *Anayasal Normlar Hiyerarşisi ve Temel Hakların Korunmasındaki İşlevi.*

HAKKINDA: Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. 6, 1971), TDE Ansiklopedisi (c. 3, 1979), Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997, s. 310-311), TBE Ansiklopedisi (2001).

GÖNÜLTAŞ, Nuh

Gazeteci-yazar. 1966, Ankara doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Ankara'da yaptı. Ege Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu (1988)

mezunu. Gazeteciliğe 1987 yılında *Tercüman* gazetesi İzmir Bürosunda stajyer olarak başladı. Burada bir yıl görev yaptıktan sonra *Zaman* gazetesinin önce İzmir, sonra Ankara ve İstanbul bürolarında çalıştı. TBMM'de beş yıl parlamento muhabirliği yaptı. Bu çalışmasının yanı sıra *Zaman*'da köşe yazarlığına başladı. Yazarlığa ABD'de lisan eğitimi için bulunduğu 1997-98 yıllarında ara verdi. Çalışmalarını *Zaman* gazetesinde köşe yazarı olarak sürdürdü.

ESERLERİ:

Bush ve Evanjelizmin Mesih Planı (2003), *Dijital Röntgenci* (2003).

GÖNÜLTAŞ, Piyale

Şair. 18 Haziran 1946, İstanbul doğumlu. Üç çocuklu bir ailenin en büyüğü olarak dünyaya geldi. Babasının memur olması dolayısıyla ilköğrenimini dolaştıkları çeşitli il ve ilçelerde tamamladı. Liseyi Sakarya'da bitirdi. Amatör tiyatro topluluklarında görev aldı, çeşitli oyunlarda oynadı. Şiirleri birçok dergi ve gazetede, çoğunlukla da *Güney* dergisinde yayımlandı. Şiirlerinin bir bölümünü ilk şiir kitabı *Hüzün Çıkmazı*'da (1969) topladı.

Piyale Gönültaş

GÖR, Sıtkı Salih

Şair ve yazar. 2 Eylül 1934, Elazığ doğumlu. Elazığ Lisesi (1953), İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi (1963) mezunu. Almanya'ya giderek yüksek lisansını Viyana Üniversitesinde tamamladı (1969-70). Karlsruhe Halk Yüksek Okulunda doçent unvanını aldı. Türkiye'de Erozyon Mühendisi olarak DSİ Genel Müdürlüğünde (1966-72), Bölüm Şefi Yardımcısı olarak Almanya Holzindustirie Bruchsol'da (1972-74), Mahalli Kâtip Üye olarak Dışişleri Bakanlığı Karlsruhe Başkonsolosluğunda (1974-1999) çalışarak emekliye ayrıldı. Sonraki yıllarında da çalışmalarını Almanya'da sürdürdü.

İlk şiiri *"Serçe"*, Ocak 1956 tarihli *Varlık* dergisinde yer aldı. Sonraki yıllarda şiir ve yazılarını *Kıyı, Varlık, Türk Sanatı* (1957-60), *Türk Düşüncesi* (1957-60), *Yeditepe* (1958-70), *Karşı* (1988-96), *Karşı Edebiyat, Türk Dili, Çağdaş Türk Dili, Güzel Yazılar* vb. dergilerinde yayımladı. 1991'de *Sibel* başlıklı röportajıyla Örsan Öymen Röportaj Ödülünü, 1993'te *Kehribar ve Tuğra* ile Vedat Güler Şiir Ödülünü aldı. Türkiye Yazarlar Sendikası ile Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

"Kendini sürekli yenileyen, yenilediğe dili de iyice arınan, yabana atılmayacak bir ustalığı yakalayan Sıtkı Salih Gör'ün zengin sözcük teknesi, bin avcıyı imrendirecek imge dalları vardır. Pek az şiiri dışında hemen hemen bütün yazdıklarıyla, sanki Anadolu güneşinin altından hiç uzaklaşmamıştır." (Remzi İnanç)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Dumanlı Eşik* (1957), *Kuşluk Ötesi* (1966), *Boston'da Bir Harputlu* (1968), *Ağıt* (1972), *Yaban El* (1987), *Kehribar ve Tuğra* (1992).

ÖYKÜ: *Yol Bitmeden* (1985), *Vor dem Ziel* (Almanca, 1987), *Zümrüdüanka* (öykü-anlatı, 1995).

SITKI SALİH GÖR

YOL BİTMEDEN

Yine eski anılara dalıvermişti. Şemsi'sini anımsadı. Güler'den olan oğlunu. Onu da kendi nüfusuna geçirtmişti. Şimdi beş yaşında olacaktı. Oğlunun anası Güler geçen yıl yında kesin dönüş yapınca, sanki bir süre kolu kanadı kırılmıştı. "Ah Şemsim, bir seni özlüyorum inan ki! Oğlansın diye mi, herhalde oğlan olduğun için.

Gözlerin, burnunla çenen nasıl da bana benziyor. Seni görmeğe geleceğim. O anan olacak Güler, son zamanlarda aramız açıktı ama, bilirim, bana sevgi ve saygısını yitiremez. Ah ulan, şu kafamıza bak be, sana yaşına uygun bir oyuncak bile alamadık Şemsim, bak hele. Şu ansız yola çıkış unutkan yaptı bizi."

Davut bir süre anılar denizinde yüzüp durdu. Bir yandan da uyumamağa çalışıyor. İnadına yenilerek durmadan yol alıyordu. Sonunda duyanamadı, Niş'i biraz geçince inadının çılgın kuşlarına yenildi. Arabayı bir park yerine çekerek, bir buçuk saat deliksiz kestiriverdi. Vakit akşamın altı buçuğu.

Sofya yaklaşıyordu. Saatine baktı! Dokuza geliyor, iyi, iyi, diye geçirdi içinden. Bu hızla ve gece trafiğinin yoğun olmayışından yararlanarak gece saat birde Kapıkule'de olabilecekti. Biraz geciktik sayılır, ama olsun. İyi yol aldık doğrusu. O da nesi, önümüzde karaltı mı var! Uzun farları yakalım. Hayır, karaltı maraltı değil. Gözlerimin duyarlığı mı azaldı, n'oldu bana? – diye düşündü.

Başını sağa sola çevirdi, dikildi koltuğunda, gözlerini açıp kapadı hızla. Kendine geldi. Yeniden anıların içine doğru dalıyordu. Hilda gözlerinin önündeydi. Onunla tanıştığı o fışing gecesini anımsadı. Millet kocaman salonda oynuyor, dansediyor, sanki tepiniyor, için dünyordu.

Hilda'yla gece yarısına doğru tanışmıştı. Kırkını aşkındı, ama alımlı bir kadındı. O gece onunla yatmıştı. Alman kadınının tadı mı başkaydı, yoksa ona mı öyle gelmişti. Yatak cilveleri bol bir kadın. Artık ondan ayrılamazdı. Birlikte, kadının evinde kalmağa başlamıştı. Karısıyla kızına uğramıyordu, onları unutmuştu bile. Nasıl olsa haberlerini Yakup'tan alıyordu. Yalnızca şu kızını arada bir izlemek isterdi. O on sekizine basalı beri, kendi tedirginliği de artıvermişti. Tuhaf bir duygu benliğini pençesine almış, içini kavurdukça kavuruyordu.

Birdenbire, yolu ortalayıp öteye geçen bir karaltı gördü ilerde. Hız göstergesine baktı: Yüz yirmi kilometre!

Yoksa yine yanlış mı görüyordu? Ayağını gazdan çekti, farları yaktı. Yakmasıyla haykırması bir oldu. Bir traktör yolu biçmiş, dikine karşı yola girmişti. Neyse geçmiş yolu, kurtulduk hele şükür, diye düşündüğü sırada, traktörün arkasına takılı römorku gördü. Gördüğü anda işinin bittiğini anladı. Aynı anda korkunç bir gürültü duyuldu. Başında bir yerlerden ılık bir sıvının derinlere doğru aktığını duydu. Uzun bir düşün akıntısına doğru çırpına çırpına uzaklaşıyordu. "Ah, anam!" dedi ince bir sesle.

Geldiler. Bulgar doktoru ölümü yerinde saptadı, kısa ölüm raporunu yazdı, ölünün kimliğini araştırdılar. Savcı cesede el konulduğunu bildirdi. Tutulan tutanağı imzaladılar. Polis tuhaf bir biçimde başını salladı. Traktörün sürücüsü olan Bulgar'ın kısa sorgusu yapıldı, kendisi geçici olarak göz altına alındı.

"Yine bir Türk'müş"! dediler.

(*Yol Bitmeden*, 1985)

SITKI SALİH GÖR

TUĞRA

Bir güvercindi avuçlarından su içen,
paylaşılan avuçlarından, saçından ve yüzünden.

Ki şiirim sanadır, yalnızlığını gürültüyle
tenhalara salan sana, ki ilkyazı, elleriyle.

Ayrı geçmiş günlerimiz sanki hüzün atlandır,
ki şiirin koylarına ulaşan, ki ara-sıra.

Acılarım seninle kanardı, o güneşli ovada,
kokusu öteye giden gül gibi, uzaklara.

Bir faytona binerdik, iz sürerken peşinden
dehlizlere girip çıkar, coşkular evinden.

Kıyılardan kopup gelen dalgalara ki dönerdi,
suskun ve sözleri süsleyen martılarla, derdi.

Bir gün denize de serpilir berraklığın,
ışıklan parlayan şafağa dönüşür sesin.

Senin değişmendir, ki beni kavrar, götürür,
dumlalara koşanlarla, o süzgün atlılarla.

Derinden duyarım yaşadığımı seninle
sıcaklığın yaraşır düşlerime, seninle.

Adları türküler gibi gürül gürül akar,
sevgileri, coşkuları içimize, çiçeklerle.

Seninle, ki seninle, ki seninle, ki seninle.

(*Kehribar ve Tuğra*, 1992)

Sıtkı Salih Gör

ÇEVİRİ: *İsyan* (B. Traven'den, 1970), *Aslanlar Şirketi* (1971), *Vurgun* (1972), *Kontes* (Hans Hobe'den, 1974).

Ayrıca branşı ile ilgili bir inceleme kitabı da yayımlanmıştır.

HAKKINDA: Hasan İzzettin Dinamo (Yedipe dergisi, Temmuz 1969), Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982), Nusret Kemal Otyam / Kehribar ve Tuğra Üzerine (Karşı Edebiyat, 1992), Mehmet H. Doğan / 1995 Şiir Yıllığı (1996), Ezgi dergisi (Mayıs-Haziran 1996), Remzi İnanç (Avrupa ve Türkiye'de Yazın dergisi, sayı: 74, Ocak 1997, Şubat 1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), Ahmet Özer / söyleşi (Kıyı, Ağustos 2001), TBE Ansiklopedisi (2001).

GÖRAL, Burak

Senaryo yazarı. 1972, İstanbul doğumlu. Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü (1995) mezunu. Arkadaşlarıyla *Genç Boyut* isminde bir gençlik dergisi çıkardı. *Sinema, Esquire, Yeni Yüzyıl, Radikal, Negatif, Option, Artı Haber, Milliyet Sanat, Gazetepazar* gibi yayın kuruluşlarında yazarlık yaptı. Aynı zamanda radyo programcılığı (Radyo Klas) ve metin yazarlığıyla da uğraştı. 1995-99 öğretim yılında Halkla İlişkiler ve Yönetim dalında İngilizce ihtisas yaptı. Mustafa Altıoklar ve Sinan Çetin'e senaryo ve basın danışmanlıklarında bulundu. Yavuz Özkan'ın asistanlığını yaptı. İnternet sitesinde sinema editörlüğü görevlerinde bulundu. Sinema Yazarları Derneği (SİYAD) üyesidir. Hollywood üzerine hazırladığı ikinci kitabının yanı sıra birkaç televizyon dizisi ve sinema filmi senaryoları üzerinde de çalıştı. *Dostlarım* (2002) adlı bir kitabı vardır.

"Sinemaya yönelmiş genç bir kalem olarak gördüğüm Burak Göral, çağın en önemli filmlerine doğru zevkli bir yolculuk ve ilginç analizler sunuyor okuyucuya. Dostlarım Al Pacino ve Sadri Alışık sade ve akıcı, okunması kolay, oldukça keyifli yazılardan oluşuyor. Kitabın içinde yer alan "Türkiye'de sinema yazarları sevilmez. Oysa kimse sinemayı bir sinema yazarı kadar sevemez." sözü sinema eleştirmenliğine yapılan sürekli saldırı, hatta yok etme çabalarına karşı kurulmuş oldukça güzel bir cümle. Böyle bir cümle kurmak sinema eleştirmenleri olarak hiçbirimizin aklına gelmemişti: Bravo Burak..." (Atilla Dorsay)

HAKKINDA: Burak Göral / Dostlarım (2002).

GÖRAL, Kadri

Şair. 5 Ocak 1948, Diyarbakır (Merkez) doğumlu. Tam adı Mehmet Kadri Göral. Diyarbakır Ziya Gökalp İlkokulu (1961) ve Lisesi (1967), Ankara DMMYO Mimarlık Bölümü (1971) mezunu. Millî Parklar Planlama uzmanı ve Proje müdürü olarak çalıştı. 1996'dan itibaren görevi nedeniyle bir süre Avustralya'da kaldı. Döndüğü Ankara'da emekli oldu (2002).

Ürünlerini 1967 yılından itibaren *Yükseliş, Bazalt Kent, Benu Sen, Esmerim* dergilerinde yayımladı. 1996 yılında Diyarbakır Tanıtma ve Kültür Vakfınca ödüle lâyık görüldü. Şiirlerinde Diyarbakır ağzını, folklor ve kültürünü büyük bir başarıyla yansıtan Göral'ın, Diyarbakır tarih ve kültürü üzerine araştırmaları da vardır.

ESERLERİ:

Küçe Kapısı (şiir, 1996), *Vüşş, Kele* (şiir, deneme, incelcme, 1997).

HAKKINDA: Recep Acay / Ben-u Sen Gülleri (söyleşi, 2002).

Kadri Göral

GÖREN, Ahmet Kâmil

Sanat tarihi araştırmacısı. 1956, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi (1987) mezunu. Yüksek lisansını İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji ve Sanat Tarihinde (1990) *"Hüseyin Avni Lifij Türk Resim Sanatı İçindeki Yeri ve Önemi"* adlı tezle, doktorasını aynı yerde (1995) *"Türk Resminde '1914 Kuşağı' Sanatçılarının İnsan Figürü Sorunu"* tezîyle tamamladı. 1999'da aynı bölümdc yardımcı doçent oldu.

Dünya Kültürü, Edirne: Serhattaki Paytaht, Turquoise/Turkuvaz 2000 Regard sur L'Art Contemporain Turc/

M. KADRİ GÖRAL

BAHTI KARA

Hey gidi karalar içinde
Taşı kara
Bahtı kara Diyarbakır'ım!
Dinmedi yıllardır bağrımızda kanayan yara.
Sende doğduk!
Sende büyüdük!
Renklerin en güzelini senin tabiatında
Kokuların en güzelini Hevse Bahçesinde kokladık
Allı morlu güllerden
Hamravat suyunu içtik kana kana
Aslanağından
Hatunkastalından
Bağlarından salkım salkım kopardık üzümü
Çay öğünden öbek öbek topladık karpuzu
Künyemize adın ile yazdık adımızı
"Ben Diyarbakır'lıyım kardaş" diyerek
Dik tuttuk başımızı.

Ya biz ne verebildik sana?
Birgün istemiyerek veda edince sana
Acımasızca ittik seni yalnız bir yaşamın koynuna
Seni senden uzakta
Sen senden habersiz
Seni sende olmadan yaşadık yıllarca

Bak! Bu gece sana misafir geliyoruz
Dört kapında dört gözle bekle yolumuzu
Yorgun akmasın Dicle'n coşsun taşsın bu gece
Ay ışığında pırıl pırıl parlasın bazalt taşların
Burçlarında meşaleler yaksın surların
Bu gece sana misafir geliyoruz
Dört kapında dört gözle bekle yolumuzu

(*Küçe Kapısı*, 2003)

Çağdaş Türk Plastik Sanatları'ndan Bir Kesit, Geçmişten Günümüze Beyoğlu, Sosyoloji Yıllığı, Türkler kitapları içinde bölüm yazdı. Makaleler, *Türkiyemiz, Türkiye'de Sanat, İCOC, Artist, Antik & Dekor, 4. Boyut, Sanat Çevresi, Anons, Art+Dekor/AD, Sanatsal Mozaik, İstanbul Airlines Board Magazine, Tombak Antika Kültürü Koleksiyon ve Sanat Dergisi, Arredamento Dekorasyon, Doğu Batı, İlgi, Yapı Mimarlık, rh+ Sanat, Sanat Dünyamız, Anadolu Sanat* dergilerinde; *Kitap Gazetesi, Cumhuriyet Pazar*'da ve *Interactive Museum of Turkey* e-dergisinde yayımlandı. *Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi* için çok sayıda madde yazdı. Bazı sergilerde görev aldı. Sempozyumlarda alanıyla ilgili bildiri sundu. Türk-İngiliz Kültür Derneği Resim ve Heykel Müzeleri Derneği, Sanat Tarihi Derneği (kurucu) ve Uluslararası Sanat Eleştirmenleri Derneği (L'Association Internationale des Critiques d'Art-AICA Internationale) Türkiye Şubesi AICA Türkiye üyesidir.

ESERLERİ:

Türk Resim Sanatında Şişli Atölyesi ve Viyana Sergisi (1997), *50.Yılında Akbank Resim Koleksiyonu* (1998), *Destek Reasürans Koleksiyonu* (1998), *Ferruh Başağa* (2001), *Avni Lifij* (2001), *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Resim, Büst, Kabartma, Fotoğraf Koleksiyonu* (Gül İrepoğlu ile, 2003).

Ayrıca bazıları metin eklemeli 12 resim kataloğu hazırladı.

GÖREN, Hüseyin Kenan

Romancı, gazeteci. 22 Ekim 1955, Hendek / Sakarya doğumlu. Konya'da başladığı ilkokulu Van'da bitirdi. Karadeniz Ereğli Lisesinden sonra Ankara'da AİTİA Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulundan 1979 yılında mezun oldu. Üniversite öğreniminin yanı sıra Ankara'da *Ulus* ve *Flaş* gazetelerinde muhabirlik yaptı. Kültür Bakanlığı Tanıtma ve Yayımlar Dairesinde düzeltmen olarak çalıştı (1979). Lüleburgaz, Çorlu ve Bursa'da üretim yapan çeşitli fabrikalarda uzun yıllar yöneticilik yaptı (1982-2000). 2000 yılından sonra Lüleburgaz'da kütüphane memuru olarak çalıştı. KESK'e bağlı Kültür Sanat Sendikasının Kırklareli temsilcisidir.

Öyküleri ve yazılarını ilk olarak 1981 yılında Lüleburgaz'da yerel dergi ve gazetelerde olmak üzere, *Müdafaa-i Hukuk, Aydınlık, Güzel Yazılar, Berfin Bahar, Kum Öykü, Wesvese* gibi dergilerde, diğer yazılarını *Cumhuriyet* gazetesinde yayımladı. Yerel bir radyoda program yaptı (2003).

"Okumayı seven herkese bu eseri (Angalta Kigalşe) mutlaka okumalarını öneriyorum. O zaman Mezopotamya uygarlığı ve yaşamı hakkında düşünemedikleri kadar renkli bir dünyaları oluşacak." (M. Sami Arı)

Hüseyin Kenan Gören

ESERLERİ (Roman):

Angalta Kigalşe (2005), *Yukarıdaki Büyük'ten Beri Aşağıdaki Büyük'e* (2005).

HAKKINDA: M. Sami Arı / Neler Oluyor? (Görünüm gazetesi, 16.8.2003) – Lüle ve Burgaz Üzerine (Görünüm gazetesi 27.3.2004) - Görünüm gazetesi (29.7.2005), Radikal Kitap (10.6.2005), Vahit İşbaşaran (Hürfikir gazetesi, 31.5.2005), Ahmet Ak / Angalta Kigalşe ve Sarıyer (Görünüm gazetesi, 31.8.2005).

GÖREN, Mehmet

Şair. 1967, Afşin / Kahramanmaraş doğumlu. Anadolu Üniversitesi Halkla İlişkiler ve İşletme Bölü-

Mehmet Gören

münü mezunu. On iki yaşında iken anne ve babasını kaybetti. Afşin / Çobanbeyli'de dayısının yanında büyüdü. 1984 yılında basımevi işçisi olarak çalışmaya başladı. Yerel ve ulusal bazı gazetelerde muhabirlik yaptı. 1991 yılında Afşin Belediyesi Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğünde görev aldı. 1993 yılında İskenderun İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesine atandı. 1998 yılında Kahramanmaraş Valiliği Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğüne tayin oldu. 2004 yılından sonra Kahramanmaraş İl Dernekler Müdürlüğünde çalıştı. *İnsanlık Uğruna* (2006) adlı bir kitabı vardır.

GÖREN, Servet Salih

Araştırmacı, yazar. 1957, İstanbul doğumlu. Ortaöğrenim yıllarında yazıya başladı. On yıl sahaflık yaptı. *Yaka* edebiyat kültür dergisini (18 sayı) çıkardı. *Milliyet* gazetesi Türkiye Bulmaca Yarışmasında derece kazandı, 1995 Türkiye Bulmaca Şampiyonu oldu. Çeşitli yarışmalara katıldı. Bu yarışmalarda dereceler elde etti, ödüller kazandı. Gazetelere (Radikal), televizyonlara (TRT 2'de Okudukça programına ve Stüdyo İstanbul programına) konu oldu. *Kırk Ambar, Yanıtlı Çengel* gibi değişik bulmaca dergilerini yayıma hazırladı. Yine bu dergilerin eki olarak sunulan *Pratik Bulmaca Sözlüğü* ve *Türkçe Deyimler Sözlüğü*'nü hazırladı. *Milliyet* gazetesine iki yıl boyunca çeşitli bulmacalar düzenledi.

"Bulmaca bir öğretmen de, bir de 'Bulmaca öğretmenleri' var. Bu işe bir aşk coşkusuyla sarılmış, sevgili dost Servet Salih Gören gibi. Gören, günlerini, gecelerini bu işe ayıran, bulmacayı bir bilim, bir sanat, bir ders olarak inceleyen, bu uğurda hazırladığı kitaplarla bulmaca severlere yardımcı olmaya çalışan bir bulmaca şampiyonu." (Halit Kıvanç)

"Toplumu bilgilendirmek hedefiyle yapılan bu kutsal hizmet kervanına katılan Salih Gören'i alkışlamamak mümkün değil." (Bülent Osma)

"Ne yazıktır ki bulmaca çözdükçe notlar alarak kelime biriktirmek hedefini seçmeyip özellikle bulmacaya kendini adayan Servet kardeşim ve ona benzer değerlerimizin kültür tarihimizde örnekleri sıklıkla görülmüş diğer bilim ve sanat adamlarına verilmeyen değer gibi, farklarını hep sonradan, ya hastalandıklarında ya da yitip gittiklerinde anlayıveririz." (Ercan Altazlı)

"Servet Salih Gören, Türkiye bulmaca sahnesinin talihli bir olgusudur." (Nevzat Erkmen)

ESERLERİ:

Bilgi Yarışması Bilgi Yarışmacısının Başvuru Kitabı (2000), Alternatif Bulmaca Sözlüğü (2001), *Bilgi Yarışması* (2002), *Pratik Bulmaca Sözlüğü, Türkçe Deyimler Sözlüğü.*

GÖRGÜLÜ, Fahri

Araştırmacı-yazar. 1935, Mustafakemalpaşa / Bursa doğumlu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesini bitirdikten (1960) sonra çeşitli ilçelerde kaymakamlık yaptı.

ESERLERİ (İnceleme-Araştırma): *Yunan İşgâlinde Kirmastı* (1961), *İstiklâl Savaşında Saruhanlı* (1966).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. VI, 1969).

Aylin Görgün Baran

GÖRGÜN, Ayten

Gazeteci-yazar. 1968, İstanbul doğumlu. İngiltere'de kolejde okudu. İstanbul Üniversitesi Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Bölümünde *"Politik Reklamlar, İngiltere ve Türkiye Örneği"* konusuyla yüksek lisansını tamamladı. İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Anabilim Dalında doktora yaptı. Doktora tezini *"Negatif Politik Reklamın Süreci ve Etkileri"* konusunda hazırladı. *Popular Mechanics, PC Magazine, Aktüel, Gazetepazar, Hürriyet, Dizi-Araştırma Servisi, Hürriyet İstanbul* eki ve *Milliyet* gazetesi Haber Araştırma Merkezinde muhabir olarak çalıştı. *Milliyet* gazetesinde çalışırken İngiltere'nin vermiş olduğu burs ile yurtdışına gazetecilik konusunda okumaya gitti. *Çamurda Dans* (2002) adlı bir kitabı vardır.

HAKKINDA: Ayten Görgün / Çamurda Dans (2002).

GÖRGÜN BARAN, Aylin

Toplumbilim araştırmacısı. 1 Mayıs 1956, Maden / Elazığ doğumlu. İlk, orta ve lisc öğrenimini Elazığ'da tamamladı. Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü (1979) mezunu. 1982 yılında *"Planlama Teknikleri ve Orman Köylerini Kalkındırma Planlarının Bütüncül Bir Yaklaşımla Değerlendirilmesi"* konusuyla yüksel lisans derecesini aldı. 1980-88 yılları arasında Tarım Orman Köy İşleri Bakanlığının değişik daire başkanlıklarında önce sosyolog, daha sonra uzman kadrolarında görev yaptı. 1988'de geçtiği HÜ Sosyoloji Bölümünde öğretim görevlisi olarak çalışmaya başladı. 1990 yılında *"Bilimsel ve Teknik Enformasyonun Türkiye'nin Sosyal Yapısına Etkisi"* konulu teziyle doktorasını tamamladı. 1993'te yardımcı doçent, 1996 yılında ise Uygulamalı Sosyoloji Anabilim Dalında doçent unvanını aldı. Çalışmalarını Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü öğretim üyesi olarak sürdürdü. Çeşitli konulardaki makaleleri; *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi, Silahlı Kuvvetler Dergisi, HÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi*'nde yayımlandı.

ESERLERİ:

Türkiye'de Yaşlılık Politikalarının Sosyolojik Analizi (2001), *GAP Bölgesinin Eğitim Sorunları* (2001), *Popüler Kültür Niteliğindeki Yayınların Üretilmesinde Kadın Yönetmen ve Program Yapımcılarının Toplumun Başat Değerleriyle İlişkisinin Sosyolojik Analizi* (Nefise Bulgu ile, 2001).

GÖRGÜNAY KIRZIOĞLU, Neriman

Araştırmacı-yazar. 1930, Bayburt doğumlu. Prof. Fahrettin Kırzıoğlu'nun eşi; emekli Korgeneral İsmail Hakkı Akansel, kız kardeşinin eşidir. Eserlerinde Görgünay, Girişken imzalarını da kullandı. Üsküdar İlkokulu, Kandilli Kız Lisesi, Ankara Ziraat Fakültesi mezunu. Yüksek lisans ve doktora öğrenimini ev ekonomisi alanında tamamladı. Tarım Bakanlığı bünyesinde, Bornova'da ev ekonomisi kursları verdi (1953-56), Balıkesir Teknik Ziraat Okulunda ev ekonomisi uzmanı olarak görev yaptı (1957-58). Erzurum Atatürk Üniversitesine asistan olarak girdi. ABD'de ev ekonomisi öğrenimi gördü (1958-60). Aynı üniversiteye öğretim üyesi olarak döndü, burada doçent ve profesör oldu, uzun yıllar ders verdi (1960-82). Daha sonra İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi (1982-88) ve Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Giyim Bölüm Başkanı (1988-92) olarak görev yaptı, 1992'de emekliye ayrıldı.

Makaleleri; çalıştığı üniversite dergileri ile *Milli Kültür, Kültür ve Sanat, Türkiye, Anayurttan Atayurda Türk Dünyası, Türkiyemiz* dergilerinde yayımlandı. İLESAM, Türk Kadınlar Konseyi, Üniversiteli Kadınlar Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

Erzurum ve Civar Köylerinde Kadın Giyimi Üzerinde Araştırmalar (doktora tezi, 1973), *Türk Halk Kültüründe Doğu Anadolu Dokumaları ve Giysileri* (1994), *Altay'lardan Tunaboyu'na Türk Dünyası'ndan Ortak Motifler*

(1995), *Giyim Sanatı ve Kişisel Görünüm* (1992).

Ayrıca halıcılık ve kilimcilik konularında eserleri ve çok sayıda makalesi vardır.

HAKKINDA: M. Türker Acaroğlu / Doğu Anadolu Dokumaları ve Giysileri (Kıyı, Ağustos 1994), Aydil Erol / Türk Dünyasında Ortak Motifler (Yesevi dergisi, 25.11.1996), Şebnem Ercebeci/ Türk Halk Kültüründe Doğu-Anadolu Dokumaları ve Giysileri (Bilge, Güz 1995), Güzin Tural / Altaylar'dan Tunaboyu'na Türk Dünyası'nda Ortak Motifler'in Düşündürdükleri (Bilge, Güz /6).

GÖRKAŞ, İrfan

Araştırmacı-yazar. 1961, Afyon doğumlu. İlköğrenimini İscehisar'da yaptı. Bolvadin İmam Hatip Lisesi, Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1985) mezunu. 1995 yılında Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalında yüksek lisans çalışmasını tamamladı. 1986'da öğretmenliğe başlayan Görkaş, Bolvadin Anadolu İmam Hatip Lisesinde görev yaptı.

Bilimsel makalelerini; *Atatürk Kültür Merkezi Dergisi*, *Erdem ve Bilge*, *Türk Dünyası Araştırmaları*, *Diyanet Aylık Dergi*, *Çınar*, *Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, *Tabula Rasa*, *Eğitimbilim* dergilerinde; Bolvadin konulu yazılarını *Bolvadin Yenises* ve *Afyon Türkeli* gazeteleri ile *Çınar* dergisinde; İscehisar konulu yazılarını *Afyon Türkeli* gazetesinde; şiirlerini *Altınoluk*,

İrfan Görkaş

Çınar, *İnsanlığa Çağrı* ve *Güneysu* dergilerinde yayımladı. Aksaray ve Cemaleddin Aksarayi Anma Sempozyumu ile Afyonkarahisar Araştırma Sempozyumuna bildirileri ile katıldı.

ESERLERİ:

BİYOGRAFİ: *Cemaleddin Aksarayi Hayatı Eserleri* (1996).

DERLEME: *Bolvadin Şiirleri* (2002).

GÖRKEM, Asena

Şair. 1966, Antalya doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Antalya'da tamamladıktan sonra ailesiyle birlikte

Asena Görkem

Almanya'ya göç etti. Avrupa'nın ağır koşullarında onurlu bir yaşam için uğraş verdi. Berlin'de çıkan *Merhaba* dergisinin "Kadınca" köşesinde, kadın sorunlarını irdeleyen yazılar yazdı. Türkiye'de çıkan bazı dergi ve gazetelerde de yazıları yayımlandı.

ESERLERİ (Şiir):

Aşkı Katlettiler (1998), *Yüreğin Gülüşü* (2000).

GÖRKEM, İsmail

Halkbilim araştırmacısı. 2 Nisan 1953, Mustafabeyli / Ceyhan / Adana doğumlu. İlköğrenimini Mustafabeyli'de tamamladı. Ceyhan Lisesini (1969) bitirdi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümünde üç yıl öğrenim gördü (1969-72). Adana Düziçi Öğretmen Okulunda (1972) Türkçe ile Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak göreve başladı. Daha sonra Adana Karataş Tuzla Ortaokulu, Düziçi Lisesi ve Osmaniye Derviş-paşa Lisesinde görev yaptı (1978-84). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümünün açtığı "lisans tamamlama" programına kabul edilerek buradan mezun (1982-83) oldu. Fırat Üniversitesinin 1983 yılında açtığı "Türkçe Okutmanlığı" sınavını kazanarak aynı üniversitede Türkçe okutmanı olarak görev (1984) aldı. Rektörlüğe Bağlı Bölümler Koordinatörlüğü Türk Dili Bölümü başkan yardımcılığına (1987) ve daha sonra da 'vekâleten' aynı bölümün başkanlığına getirildi (1989-91).

1986'da Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünün Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Halk Edebiyatı Bilim Dalında *"Elâzığ Efsaneleri Üzerinde Araştırmalar (Metinler ve İncelemeler)"* adlı teziyle yüksek

ASENA GÖRKEM

BOMBALAR

Bombalar yağıyordu ülkenin birinde.
Birçok dost ülkenin yapıp gönderdiği
öldürücü bombalar.

Bombalar yağıyordu ülkenin birinde.
İnsanlar sevişiyor,
bebekler doğuyordu inadına.
Yok olan insanların
varlığını sürdürmek için.

Bombalar yağıyordu ülkenin birinde.
Kentlerde insanlar kaçışıyor,
bahçede ve kırlarda çiçekler açıyordu.
Kaynaklar su veriyordu sürekli,
çıkan yangınları söndürmek için.

Bombalar yağıyordu ülkenin birinde.
Bomba yağdıran ülkenin büyükleri
oturmuş, ahkâm kesiyorlardı.
Barış ve özgürlük adına.

Bombalar yağıyordu ülkenin birinde,
nisan yağmuru gibi aralıklarla.
Göçmen kuşlar gelmiyor,
insanlar göçüyordu o ülkeden.

Çocuklar ip atlayıp, top oynamıyor,
kırlarda açmış çiçekleri toplayamıyorlardı.
O ülkede bombalar yağıyordu,
çocukların ve çiçeklerin üstüne.

İsmail Görkem

lisansını (1986-87), *"Yukarıova (Çukurova) Ağıtları Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma"* adlı teziyle doktorasını (1987-90) tamamladı. Daha sonra aynı anabilim dalında yardımcı doçent (1991) ve doçent (1997) oldu. *Muhyiddîn Abdal Divanı* doktora tezi ile *Elazığ Ninnileri* adlı yüksek lisans tezlerini yönetti. Aynı fakültede dekan yardımcılığına (17 Kasım 1997) ve Halkbilimi Anabilim Dalı başkanlığına (26 Ocak 1998) atandı. Erciyes Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne (1999) doçent tayin edildi. Çalışmalarını aynı üniversitede Halkbilimi Anabilim Dalı Başkanı ve öğretim üyesi olarak sürdürdü.

Türkiye'de düzenlenen millî ve milletlerarası Türk Halk Edebiyatı ve Türk Folkloru konulu kongrelere tebliğli olarak katıldı. Divan Edebiyatı, Atatürk ve İstiklâl Savaşımızı konu alan eserler ve yazarlar ile ilgili makaleleri, *Kıyı, Hisar, Millî Eğitim ve Kültür, Erciyes, Türk Edebiyatı Dergileri* ve *Orta Doğu* gazetesinde (1970-86); Adana-Kahramanmaraş, Elazığ, Malatya bölgelerinden derlenen tekerleme, efsane ve cönklerle, Türk Dünyasındaki yas törenlerini, ağıtları inceleyen yazıları *Türk Folkloru, Türk Dünyası Araştırmaları, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler* dergilerinde yayımlandı. *Türk Folklor Araştırmaları Tarihinde Millî Tâlim ve Terbiye Cemiyeti ve Bahâ Said Bey'in Yeri* adlı makalesini Prof. Dr. Bayram Kodaman'a, *Bekir Çobanzade'nin Türk Dili ve Edebiyatı öğretiminde Halk Edebiyatının Yeri Hakkındaki Görüş ve Düşünceleri* araştırmasını, Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'na 55. yıl armağanı olarak ithaf etti.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA – İNCELEME: *Elâzığ Efsaneleri Üzerine Araştırmaları (Metinler-İnceleme)* (1987), *Yukarıova (Çukurova) Ağıtları Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma (İnceleme-Metin)* (1990), *Çukurovalı Âşık Mustafa Köse ve Hikâye Repertuarı Üzerine Bir Araştırma* (1996), *İttihat ve Terakki'nin Yaptırdığı 'Anadolu'da Gizli Mabetler' Konulu Araştırmalar: Baha Said Bey Türkiye'de Alevî-Bektaşî, Ahi ve Nusayri Zümreleri* (1997), *Halk Hikâyesi Tahlilleri/ Çukurovalı Âşık Mustafa Köse ve Hikâye Repertuarı* (2000), *Türk Edebiyatında Ağıtlar/ Çukurova Ağıtları (İnceleme- Metinler)* (2001), *Yeni Bilgiler Işığında Dadaloğlu ve Şiirleri* (2002).

ÇEVİRİ: *Efsanenin Yapısı ve Fonksiyonu* (Juha Pentik İnen'den, *Millî Folklor Dergisi*, C. IV, 1995), *Ağıtlar, Yeniden Yaratma, Yapı ve Tür Problemleri* (Lauri Honko'dan, *Millî Folklor Dergisi*, C. IV, 1996), *Yaşayan Anadolu Efsaneleri* (Pertev N. Boratav, Ali Rıza Önder, yayıma hazırlayan İsmail Görkem, *Millî Folklor Dergisi*, C. V. 1996).

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÖRKEM, Rauf

Şair (D. 1885, Kerkük / Irak – Ö. 1972). Şiirlerinde Ferdi mahlasını kullandı. Kerkük'ün Nalbant Seyyitler ailesine mensuptur. Seyyit Salih'in torunu, Seyyit Ali ve Mustafa Efendi'nin kızı Hatice Hanım'ın oğlu. İlköğrenimini Kerkük mahalle mektebinde tamamladı. Bağdat Öğretmen Okulunu bitirdi. Bağdat Sultanisinde öğretmen oldu. Daha sonra Bursa'ya tayin edildi. Kurtuluş Savaşında gösterdiği yararlılıklardan ötürü İstiklal Madalyası ile ödüllendirildi. Türkiye Büyük Millet Meclisine atanarak 1956 yılına kadar memur olarak görev yaptı. Şiirlerinde yurt özlemi, ıstırap ve ayrılık konularını işledi. *Heyecanlarım* (1970) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Mehmet İzzet Hattat / "Kerküklü Şair Rauf Görkem" (Kardaşlık dergisi, sayı: 5-6, 1972), Z. Akkoyunlu- S. Saatçi / Irak Muasır Türk Şairleri Antolojisi (1991), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÖRKEN, Fikret

Şair. 17 Ekim 1965, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü mezunu. TRT İstanbul Televizyonununda (1992-93) ve İstanbul Barosunda (1996) memur olarak çalıştı. Şiirleri *Genç İletişim, Emeğin Bayrağı, İskenderiye* adlı dergilerde, yayımlandı. Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

Fikret Görken

ESERLERİ (Şiir):

Kırk Nirengide Sökenleriz Şafağı (1990), *Sevdan Kınalı Kurşun* (1992), *Spartaküs* (1997), *Adâm Dediğin* (2000).

GÖRKEY, Aykut

Gazeteci-yazar. İstanbul doğumlu. Galatasaray Lisesinde okudu. *İstanbul Express, Tercüman, Milliyet* gibi gazetelerde çalıştı, Roma ve Paris temsilciliklerini yaptı. Röportaj, öykü ve çevirileri çeşitli gazete ve dergilerde yayımlandı. Amerika'da uzun yıllar *Türk Evi* dergisini çıkardı. Atlantic Records firmasının sanatçı ilişkileri ve tanıtım bölümünde Roberta Flack, Phil Collins, Mick Jagger gibi ünlü sanatçılarla birlikte mesai yaptı. New York'ta yaşadı. Bodrum, İstanbul, New York üçgenini mekân edinen *Kum Saati* (2004) adlı ilk romanında Aykut Görkey, şimdiki zamanla geçmişi renkli betimlemelerle iç içe harmanlayarak, değişen toplumda kadın-erkek ilişkilerini sorguladı.

HAKKINDA: Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 6.1.2005).

İdris Görmez

GÖRMEZ, İdris

Yazar. 1951, Merkez Kovanlı köyü / Antalya doğumlu. Antalya İmam Hatip Lisesi (1972), Erzurum Atatürk Üniversitesi Fen Fakültesi (1977) mezunu. Alanya ve Antalya'da imam hatiplik (1970-75), Erzurum Kültür Müdürlüğünde memurluk (1978), liselerde öğretmenlik (1978-80), Kâzım Karabekir Eğitim Enstitüsünde öğretmenlik ve yöneticilik (1980-83) yaptı. 1984'ten itibaren Gazi Üniversitesine bağlı Kırşehir Eğitim Yüksek Okulunda öğretim görevlisi olarak çalıştı. Yazıları 1985'ten sonra aralıklı olarak *Diyanet Çocuk* dergisi ile *Türkiye* gazetesinde yayımlandı.

ESERLERİ:

Ayvaz ile Padişah (1984), *Siyah*

İnci (1984), *Dinî ve Ahlâkî Hikâyeler, Dinî ve Edebî Sohbetler.*

GÖRMEZ, Mehmet

İlâhiyat araştırmacısı. 1959, Nizip / Gaziantep doğumlu. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1987) mezunu. Yüksek lisans çalışmasını "*Musa Carullah Bigiyef Hayatı Fikirleri ve Eserleri*" konulu teziyle, doktorasını "*Sünnet ve Hadisin Anlaşılması ve Yorumlanmasında Metodoloji Sorunu*" konulu tezleriyle Ankara Üniversitesi SBE'de tamamladı. Ahmet Yesevi Üniversitesi (1995-97), Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi (2001-2003), Anadolu Üniversitesi İlahiyat Ön Lisans Blümünde ders verdi. Diyanet İşleri başkan yardımcılığı (2003-) yaptı. İngiltere'de (1997-1998) ve Mısır Kahire Üniversitesinde (1988) ve AÜ İlâhiyat Fakültesi öğretim üyesi (Doç.Dr.) olarak görev yaptı. *İslamiyat* dergisi yayın kurulu üyeleri arasında yer aldı. Sünnet, hadislerin hadislerle yorumu, Gazali'de sünnet, hadis ve yorum konuları üzerine çalıştı. Yurtdışında çeşitli bilimsel toplantılara katıldı. TDV İslâm Araştırmaları Birincilik Ödülü (1996) kazandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Musa Carullah Bigiyef* (1992), *Sünnet ve Hadisin Anlaşılması ve Yorumlanmasında Metodoloji Sorunu* (1997), *Gazali'de Sünnet Hadis ve Yorum.*

ÇEVİRİ: *Sünnet Müdafaası* (1992), *Kitabu's-Sünne* (1998), *Hatun* (1999), *Klasik Oryantalizmi Hadis Araştırmaları'na Sevkeden Temel Faktörler, Gazzali Felsefesi'nde Varlık Mertebeleri Bakımından Hadislerin Anlaşılması ve Yorumlanması, Hz. Peygamberi Örnek Almanın Anlamı, İslâm Tecdid Geleneği ve Musa Carullah.*

GÖVSA, İbrahim Alaeddin

Şair ve yazar, eğitimci, ansiklopedist (D. 1889, İstanbul - Ö. 29 Ekim 1949, Ankara). İ. Ulvi, Çelebi ve Kıvılcım imzalarını da kullandı. Babası, aslı Filibeli olan vilâyet mektupçusu Mustafa Asım Bey, annesi ise 93 harbinde bulunmuş ve Yemen'de şehit düşmüş olan Erzurumlu Osman Paşa'nın kızı Fatma Behice Hanım'dır. İlköğrenimini İstanbul Vezneciler'deki Şems'ül Maarif özel okulunda, ortaöğrenimini Vefa ve Trabzon idadilerinde (liselerinde) yaptıktan sonra İstanbul Mektebi Hukuk Fakültesinden mezun oldu (1910). Bu okulun son sınıfında iken adliyede heyet-i ithâmiye zabıt kâtipliği, adliye kütüphanesinde memurluk, iki yıl da Trabzon İdadisinde (Lisesinde) edebiyat öğretmenliği yaptı. Hukuk öğrencisi iken Tahsin Nahid, Emin

İbrahim Alaaddin Gövsa

Bülend, Ahmet Haşim, Köprülüzâde Mehmet Fuad, Halil Nihad ile tanıştı. Trabzon'da Fransız bir mühendisten Fransızca öğrendi ve Musset, Hugo, Lamartine, Sully Prudhomme gibi şair ve yazarları tanıdı. 1913 yılında MEB tarafından gönderildiği İsviçre'de pedagoji ve psikoloji öğrenimi (1913-16) gördü. Bu arada Lozan Üniversitesinde edebiyat ve tarih derslerine devam etti. 1916 yılında askerlik görevini yapmak için Jean Jacques Rousseau Enstitüsünden diploma, Lozan Üniversitesinden de tasdikname alarak yurda döndü. Aynı yıl savaş muhabiri olarak Çanakkale'ye giden bir heyete katıldı. İstanbul Yüksek Öğretmen Okulunda (Darülmuallimin-i Aliye)

İBRAHİM ALAEDDİN GÖVSA

YARALI

İri, geniş çehresinde dalgalı
Parça parça güneş, barut lekesi.
Çatık kaşlar gösterir ki kavgalı
Alnındaki büklümlerde öfkesi.

Çene enli, elmacıklar az çıkık,
Kahramanca yüzden taşar gür bıyık.

Geniş göğüs, iri, metin omuzlar,
Bâzusunda burç eğilen bir civân.
Şimdi yerde bin güçlükle kımıldar,
Bir yıkılmış kale gibi perişân.

- Geçmiş olsun, nasıl oldu?
-Döğüştük.
Cevab budur, çok söylemez asîl Türk.

Çok söylemez, fakat o sâf gözleri
Rûhundaki derinliği anlatır.

Orda harbi, intikamı, zaferi,
Orda köyü, evi, aşkı hep vardır.

Âh o gözler ölüm, hicrân, kan dolu.
-Nerelisin a hemşerim?
-Konyalu..

on yıl öğretmenlik ve idarecilik (1916-26), Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi üyeliği ile müfettişlik ve başmüfettişlik (1935) yaptı. Siyasete atılarak 1927'de Sivas, 1932'de Sinop, 1936'da İstanbul Milletvekili oldu. 1946'dan sonra *Türk (İnönü) Ansiklopedisi* Genel Sekreterliği, Zirai Donatım Kurumu ve Ziraat Bankası İdare Meclisi üyeliklerinde bulundu. Sonraki zamanlarını köşe yazarlığı ve ansiklopedi çalışmalarıyla geçirdi. 1949'da, iki yıldır çalıştığı *Hürriyet* gazetesindeki masası başında bir kalp krizi sonucu öldü. Asrî Mezarlıkta yakın dostu Halil Nihad'ın yanına defnedildi.

İlk edebî zevkini babasından aldı. Lise öğrenciliği yıllarında Hayyâm, Sâdî ve Hâfız'ın bütün eserlerini okudu. Bunların etkisiyle 1906 yılında yazdığı ilk şiirlerini ve Hayyâm'dan yaptığı bazı çevirilerini *Musavver Terakki* dergisinde yayımladı. İlk şiirleri aruz ölçüsüyle *Servet-i Fünûn* dergisinde çıktı. *Yeni Mecmua*'da (1917-18) çıkan hece şiirleriyle Millî Edebiyat akımı içinde görüldü. Hukuk fakültesinin ilk yıllarında *Her Bahçede Bir Çiçek* adı altında el yazısıyla küçük risaleler çıkardı. Ancak Saray'ın şüphelenmesi üzerine birkaç sayı sonra yayını durdurdu. *Servet-i Fünûn* dergisinde ve Celal Sahir'in çıkardığı *Demet* dergisinde İ. Ulviye takma adıyla sürekli olarak yazı ve şiirler yazdı. Hukuk Fakültesinde tanıştığı arkadaşlarının teşvikiyle kısa süre Fecr-i Âtî topluluğuna katıldı, ancak sanat görüşlerini benimsemedi ve onlardan ayrıldı. Çelebi takma adıyla *Kalem* ve *Âlem* adlı mizah gazetelerinde mizahî yazılar yazdı. Orhan Seyfi, Enis Behiç gibi şairlerle birlikte hece ölçüsüyle şiirler yazmayı denedi. *Tedrisat* gazetesinde pedagojik ve çocuk edebiyatı alanında ilgi çeken yazılar yazdı. Altı ay *İkdam* gazetesinde Fransızca çevirmenliği yaptı. Aynı yıllarda *Zümrüdüanka* ve Sedat Simavi'nin çıkardığı *Resimli Gazete* ve *Akbaba* dergilerinde Kıvılcım imzasıyla telif, tercüme ve adapte yoluyla hikâye ve mizahi yazılar yazdı. Atatürk'ün ölümü üzerine *Tavaf* adlı bir ağıt da yazmış olan Gövsa, son yıllarda daha çok edebiyat tarihi çalışmalarına yönelerek yeniden aruz ölçüsüyle az sayıda şiir yayımladı. Ayrıca *Yedigün* dergisinde çeşitli konularda yazılar, değişik dergilerde mizahî yazılar, *Hürriyet* gazetesinde fıkralar yazdı. *Sırat-ı Müstakim*, Orhan Seyfi'nin çıkardığı *Hıyaban* dergilerinin yanı sıra *Yeni Mecmua*, *Şair* gibi dergilerde yazı ve şiirler yayımladı.

Gövsa, edebî çalışmalarının yanı sıra Türkiye'de psikolojik ve pedagojik çalışmaların yeni olduğu çocuk

BİR BİYOGRAFYA KAMUSU

Ahmet Eken

Ansiklopedi, ansiklopediler açısından yoksul bir ülke sayılmıyız. Genel ya da tek bir konuda azımsanmayacak sayıda ansiklopedi mevcut. Kimi telif, kimi tercüme. Bazılarında bilenler hatalar bulsa da, kimilerinin baskıları bir ansiklopediye yakıştırılmışsa da, ansiklopedisiz değiliz. Mesela bilmece çözerken artık eskiler kadar zorlanmıyoruz, kafamıza takılan bir konu hakkında da az çok bir şeyler öğrenmemiz şimdi daha kolay. Sayfaları şöyle bir karıştırmak kâfi.

Ama bir zamanlar, öyle çok önceleri değil, bu böyle değilmiş. Değildi. Yaşı tutanlar bilir, 60'lı yıllarda Hayat Ansiklopedisi yayına başladığında, çocuğun okula gidenlerin onu nasıl memnuniyet ve ilgiyle karşıladıklarını; artık her velinin, çocuğunun sorduğu "baba, Japonya'nın ikinci büyük şehri hangisi?", "dünyadaki keçiboynuzu üretiminin hacmi ne?" gibi sorulara verecek bir cevabı vardı. Yok, ansiklopedilerin velilerin ideolojik iktidarına olan katkılarından falan söz etmek gibi bir niyetimiz yok. Sadece geçerken bir "anecdote" ekleyelim dedik. Ama böyleydi, nasıl yardımcı kitap sayısı çok az idiyse, ansiklopedi sayısı da öyleydi. Neyse. Sözünü etmeye çalışacağımız esere gelmenin artık sırası geldi galiba, yoksa üç A4'lük bir yazıya yarım sayfalık bir giriş yapmak gibi ruhaf bir başarı(!) elde edeceğiz. Tanıtmaya çalışacağımız kitap, bir Ansiklopedi: Türk Meşhurları Ansiklopedisi, 1945 yılında yayımlanmış. Hazırlayan, yazan: İbrahim Alaettin Gövsa. Eser Yedigün Matbaasında basılmış. Künyesi bu şekilde.

Gövsa (1899-1949) hakkında bir kitap yayımlayan Zeki Güreli'in (İ.A. Gövsa, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1995) deyişiyle, "eğitimci kişiliği, mizah ustalığı ve kırka yakın eseriyle, eğitim ve edebiyat hayatımızda önemli bir yere sahip" bir kişi yazar. Eserlerinin önemli bir bölümü çocuklara yönelik olmuş. Onların edebiyatı, eğitimi, psikolojisi gibi konularda çok sayıda çalışması var ve bu alanda ülkemizin ilklerinden. Behçet Necatigil "Sözlüğünde" ondan şöyle söz ediyor:

Millî Edebiyat akımını benimsedikten sonra hece şiirleri yazdı, çocuklar için şiir çığırının da öncülüğünü yaptı. Fikir tarihimize eğitim, biyografi, ansiklopedi türlerinde değerli eserler ve sözlükler kazandırdı.

Gövsa ansiklopedisinin amacını eserinin başına koyduğu "Başlarken" adlı girişte şu şekilde anlatıyor:

Geçmiş zamanlarda kalbur üstüne gelenlerin hal tercümeleri tarihin en canlı sayfalarını teşkil eder. Zaten tarihi yapanlar onlar değil mi? Şu halde biyoğrafya tarihin yarısı, hatta yarıdan fazlasıdır. Az veya çok meşhur olmuş her adam bir devir için bir kandil veya meşaledir. (...) ne kadar çok insan tanıyabilirseniz hayalinizin önünde geçmiş zamanların karanlığı o nispetle aydınlanacaktır.

Daha sonra yazarımız "meşhur adamları" niçin merak ettiğimiz sorusuna cevap arıyor, bu sadece tarih öğrenmekle sınırlı değil, kitabımıza dönelim:

İnsana adeta her bilgi kolundan şöyle böyle aydınlıklar dahi verir. Bununla beraber ben zannırım ki hal tercümelerine merak etmemizin en kuvvetli sebebi yine bu saydıklarım değildir. Biz şuurlu, şuursuz daima kendimizi başkalarile mukayese ederiz. Onlarda gördüğümüz meziyetleri kendimizde tasavvur ve tevehhüm eder, hele bulunduğumuz kusurlardan haz duyarız. Başka insanların hayatlarını, hele hususiyetlerini öğrenmekteki merakımızın en kuvvetli saiki galiba bu özsevenliğimizdir.

Yazar Meşhur Adamlar Ansiklopedisi, Elli Türk Büyüğü ve diğer biyografik eserlerini "hep bu merakın mahiyetini tahlile" uğraşarak hazırladığını belirttikten sonra, Türk Meşhurları Ansiklopedisi'nin kısaca nasıl doğduğundan bahsediyor.

Sözü yine Gövsa'ya bırakarak devam edelim:

Çoktanberi bir tek nüshası bile kalmamış olan "Meşhur Adamlar Ansiklopedisi"nin çok aramıldığını gören ... aziz dostum Sedat Simavi, bu eserin daha ziyade içindeki Türk meşhurları için istendiği kanaatindedir. Çünkü yabancıları başka dillerdeki ansiklopedilerde bulmak mümkün olduğu halde memleket ve millet meşhurlarını toplıca tanıtacak kitaplar yoktur. Daha sonra neşrettiğimiz "Elli Türk Büyüğü" baskılarının sık sık tekrarlanmak ihtiyacı da onun müşahedesini kuvvetlendirmiştir. Halkın ve gençliğin istediğini pek iyi sezen dostum, birkaç yıl var ki bana "Meşhur

Adamlar Ansiklopedisi"ndeki Türkleri ayırarak yeni bir cilt meydana getirmemizi teklif etti.

Ancak daha sonraki satırlardan öğreniyoruz, "Türk Meşhurları Ansiklopedisi" sadece diğer ansiklopedimin içinden seçilen kimi maddelerden oluşmamaktadır.

... oradaki yanlışların ve eksikliklerin hemen hepsi hakkında yıllardanberi birikmiş notlarım bulunduğu için onları kabil olduğu kadar düzeltmek ve tamamlamak pek güç olmadı. (...) evvelce unutulmuş olan birçok isimler de bu eserе ilave edilmiştir diyen Gövsa, çalışmasının içerisinde yer alan kişilerin yaşamı ve eserlerini eksiksiz olarak anlattığı gibi bir iddiada olmadığının altını çizmektedir.

Peki ansiklopedide kimler yer almaktadır? Bu sorunun cevabını yazarımız şu şekilde veriyor: "...ırk bakımından değil, ancak memleket ve millî kültüre münasebeti bakımından seçilmiş" kişiler. (Ancak Gövsa çalışmasının sonuna eklediği bir yazıda, kâğıt ve baskı zorlukları gibi nedenlerden dolayı bu kişilerden 500 kadarını kitaba giremediğini belirtmektedir. Bu kişilerden "geniş imkânlarla yapılacağı" umulan "ileriki baskılar"da söz edilecektir.)

Bir diğer soru: Peki bu meşhurların hepsi "büyük adam!" mıdır? Yazarımızın bu konudaki cevabı hayli ilginç.

Şu cihetі de hatırlatalım ki "Elli Türk Büyüğü"nde olduğu gibi buradaki isimlerin hepsini bir bakımdan büyük adam saydığımızı da düşünmeğe elbette sebep yoktur. Hiç şöhret bulmamış oldukları için bu kitaba konmamış olan büyük adamlarımız pek çok olduğu gibi [meşhur büyük adam: Bunu biz ekledik] kitaptaki isimler arasında büyüklükle asla münasebeti olmayanlar da az değildir.

Kısaca ansiklopedide yer alabilmek için gerekli olan "meşhur" olmak. 400 sayfayı aşan bu çalışmanın sayfaları arasında dolaşmak hayli ilginç, neredeyse hiçbiri günümüzde hayatta olmayan kişiler kısa yaşamöyküleri, çalışmaları ve Gövsa'nın bazıları için yaptığı değerlendirmelerle okuyucuya tanıtılıyor. Örneğin, o yıllarda sağ olan Yahya Kemal için eserleri az, "fakat bu eserlerin hemen hepsi özlü ve seçkin" deniyor. "Tanınmış şair Nazım Hikmet manzumelerinde gerek şekil, gerek konu ve söyleyiş bakımlarından dikkate değer" bir şair, "gençler arasında serbest nazım çığırının bayrakları"...

Ansiklopedimizin yazarının umduğu gibi "geniş imkânlarla" yapılmış yeni bir baskısı yok, bu değerli çalışmayı bulmak için sahaflarda dolaşmak, sormak, bulunca da bir hayli bir şeyler ödemek gerekiyor, onun için biz sadece hali vakti yerinde olan meraklılara tavsiye edeceğiz. (Bundan yoksun olan meraklılar için, elbette eseri kütüphanelerde bulma imkânı da mevcut.) Yazımızı "bu ansiklopedide yer alan birçok kişinin günümüzde unutulmuş olduğu" şeklinde başlayan bir cümleyle bitirmeyi düşünüyorduk, ancak yazar çalışmasını noktalarken bunu bizden çok daha iyi yapmış:

Biraz acı olmakla beraber itiraf etmeli ki zaman, en büyük şöhretleri bile aşındırmak ve silmek meylindedir. Unutmak, yalnız fertler için değil, biyoğrafya hatta ihtisas manasındaki tarih için bile zaruri bir kusurdur. Nasıl ki bir asır değil, yirmi beş yıl sonra dahi meydana getirilecek bir biyoğrafya kamusu bizim bugün tespit ettiğimiz isimlerin çoğunu hakli olarak unutacaktır. Hele yaşayanlar biyoğrafyanın ancak coğrafyasını teşkil ederler. Onların tarih olmak mazhariyetini zaman tayin eder.

(*Virgül*, sayı: 29, Nisan 2000).

ve ilk gençlik psikolojisi alanlarında değerli çalışmalar yaptı. Ayrıca biyografi ve ansiklopedi sahasında hizmeti büyüktür. Türk basın hayatına Şemseddin Sami'den sonra ansiklopediciliği dikkatli, titiz, sağlam bir araştırıcı ve inceleyici olarak o getirdi. Daha çok zarif, nükteli mizahî yazılarıyla tanındı. İsmail Habib'in ifadesiyle o, "iddialı olmayan" kıymetlerdendi; şairlik ve sanatkârlık iddiasında ise hiç bulunmadı.

"Hemen her sâhada işlemeye kabiliyetli olan zekâsı ve geniş çalışma enerjisi ile son devir fikir hayâtımızın dikkate değer simalarından biri olan İbrahim Alâeddin, hiçbir edebî hareket katılmamış, kendi görüşlerine ve düşüncelerine tâbi olmuştur. Duyguları çok samîmî ve içli oldukları gibi, hayâlleri de zarif ve incedir. Şiirlerinde ferdî ve millî olarak türlü konuları işlemiş, çocuklar için terbiyevî mâhiyette manzumeler de yazmıştır. Şiirlerinde, fazla değişik bir durum göstermemesine rağmen, zamanına göre sâde bir dil ve üslûb göze çarpan İbrahim Alâeddin, son devrin sanat ve fikir hareketlerinde seçkin bir yerin sahibidir." (Kenan Akyüz)

"Gövsa'nın çeşitli gazete ve dergilerde yayınlanan şiirleri millî, didaktik ve destanî duygularının canlı ve samimi heyecanlarını ifâde eder. 'Tavaf'ta Türk milletinin duyduğu büyük ıstırabı Türk dilinin zarif ahengi ve musikisiyle terennüm etme imkânı bulur. Onun özellikle Yedigün dergisinde yayınladığı, ekserisi sosyal, pedagojik, tarihî bilgi ve gözlemlere dayanan terbiyeye ve çocuk psikolojisine dair yazdıklarında sağlam bir ilim disiplininin izleri görülür. Maarif Vekâleti müfettişliği zamanında yazdığı makalelerinde Türk Millî Eğitimi'nin meseleleri üzerine titizlikle eğilmiş, Türk kültürünün kaynaklarına nüfuz ederek ülke şartlarına uygun millî ve müspet fikirlerle donatılmış öğretmen neslinin yetişmesinde önemli görevler üstlenmiştir." (Şerif Aktaş)

İBRAHİM ALAEDDİN GÖVSA

SİPERDEN MEKTUB

Allah'a duâ et, düşman nrpânı
Devlet ağacını yolmasın, anne.
Altında döküldün oğlunun kanı,
Bayrağın gül rengi solmasın anne.

Köyden biri geldi taburumuza,
Meğer söz kesilmiş muhtarın kıza.
Gece niyet tutum baktım yıldıza,
Artık söyle o iş olmasın, anne.

Düşünme boş gelse posta katarı
Siperden akın var yarın dışarı.
Kadere rüzı ol, uzun yolları
Bekleyen gözlerin dolmasın, anne.

"Şâir olarak, İbrâhim Alâeddin, daha çok, çocuk ve gençlik terbiyesi yolunda yazdığı manzumeleriyle hatırlanır. Onun 1910 yılında intişâr eden 'Çocuk Şiirleri' isimli kitabı, sanatının bu cephesini belirten sevimli bir eserdir. Aynı eser, Türkiye'de çocuk edebiyatı alanında Tevfik Fikret'in 'Şermin' i ve Ziyâ Gökalp'in çocuklar için yazdığı millî manzumeler yanında yer alabilecek değerdedir. Sanatkârın diğer şiirlerinde daha çok hamâsî duygular, vatanperverlik heyecanları ve fikir unsurları vardır. Manzumelerinde Hece'yi de, Aruz'u da iyi kullanır. Fakat Aruz veznine sevgisi Hece'den daha fazladır. İbrahim Alâeddin, çeşitli Türk dilleri içinde en mütekâmil bir lisân olan 'Türkiye Türkçesi' ni Aruz vezninin daha iyi terennüm edebileceği kanâatinde haklıdır. Bu yolda tam bir vuzûha varmamakla beraber Aruz vezni üzerinde incelemeler yapmaktan zevk almıştır. Uzun müddet Hece ile şiirler söyledikten sonra, Atatürk'ün ölümü gibi büyük bir memleket acısını hep birden Aruzla terennüm eden bir kısım millî edebiyat cereyânı şâirleri gibi İbrâhim Alâeddin de bu derin yurt

İ. ALAEDDİN GÖVSA

Halil Soyuer

"Leyl-i hasretten ey küşâde sabah
Gölge inmiş siyahî esmerine
Eskiden bu kadar değildi siyah
Reng-i âhım mı çöktü gözlerine

İsmi sadece edebiyat tarihinde kalan, artık şiir antolojilerinde bile görünmeyen İbrahim Alaeddin Gövsa için Hakkı Süha Gezgin Bey, Edebî Portreler isimli kitabında şöyle yazmış:

"Pırlanta mahfazası gibi küçük fakat kıymet dolu bir gövde üstünde büyük görünen bir baş. Kemerli, ince kanatları titrek duygulu bir burun. Temiz gülüşlü bir ağız. Duru sular gibi dibindeki şeyler görülen aydınlık bakışlar."

İşte tıpkısının aynısı İbrahim Alaeddin Bey. 1940'lı yıllarını başlarında İstanbul'da Sedat Simavi Bey tarafından haftalık yayınlanan 7 Gün dergisinin şiir sayfasını yönetirdi. Dergiye yollanan bütün şiirler onun eleştiri süzgecinden geçer, uygun bulunanlar dergideki tek sütunda yayınlanırdı. Şiirlerini okul kitaplarından okuduğum İbrahim Alaeddin Bey'i ben İstanbul'da öğretmen olarak bilirdim. Hâlbuki o yıllarda o milletvekiliymiş Ankara'da. Dergiye gelen şiirler ona yollanır, o da teker teker okur gerekeni yazar gönderirmiş. 1944 yılında Ankara'ya geldiğimde onun, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan İnönü Ansiklopedisi'nin genel sekreteri olduğunu duymuş sevinmiştim. Çünkü ben de Milli Eğitim Bakanlığı'nda işe başlamıştım.

1949 yılında (Ekim ayı) Ankara'da yayınlanan bir eğitim dergisi için Gövsa ile söyleşi yapacaktım. Randevu isteyince cumartesi öğleden sonra eve gel demişti. O gün And Apartmanına gittiğimde kapıyı kendisi açmıştı, gel bakalım demişti. İlk önce çocukluğundan başladı söze. O yıllardaki mahalle mekteplerinin özelliğinden söz etti uzun uzun. Ne söylerse aynen yazıyordum. Önündeki Yenice sigarası paketinden sigara çıkarıyor yakıyordu. Bu söyleşimiz ertesi pazar günü de devam etmişti. Kendisiyle 1949 yılında yaptığım bu söyleşinin tamamı, aradan 17 yıl geçtikten sonra 1966 yılında Bakanlığım İlk Öğretim dergisinde yayımlandı.

Ölümü

29 Ekim 1949 günü Ankara Halkevinde düzenlenen töreni yönetmek üzere öğle vaktinde evimden çıkmıştım. Dörtyol aile bahçesinin köşesindeki gazete bayii önünde asılı duran Ulus gazetesinin birinci sayfasındaki haberden İbrahim Alaeddin Bey'in ölümünü öğrenmiştim. Cayır cayır yanan gözlerimden, cayır cayır yanan yüreğime gözyaşları sızıyordu. Vaktim vardı. Yolumu değiştirerek Yenişehir'deki evine gittim. Ev, dış kapıya kadar insanla doluydu. Kendisine çok benzeyen oğlunun gözleri, ağlamaktan kıpkırmızıydı.

30 Ekim 1949 günü öğle üzeri, Hacıbayram Cami'nin geniş avlusu çok kalabalıktı. Türk ilmine Türk Milli Eğitimine ve Türk Edebiyatına ömrünü veren üstadımız Gövsa'nın tabutu, musalla taşının üzerinde acı acı susuyordu. Namazdan sonra onu ellerimizin üzerine aldık ve gözyaşlarımız içinde Asri Mezarlığa kadar götürdük. Yanımda Halide Nusret Zorlutuna vardı ve koluma girmişti. İffet Halim Oruz, Nurettin Artam, Haluk Nihat Pepeyi, Osman Attilâ da oradaydı. Onu, gözyaşlarımızın arasında, Asri Mezarlıkta, yakın arkadaşı Halil Nihat Boztepe'nin mezarının yanıbaşına bıraktık.

Vaktiyle yazdığı bir şiirinde şöyle demişti:

Yürürüm anlamadan hastığımı, gördüğümü
Dolaşır zihnime ömrün ezeli kördüğümü.

Ecel onu aramızdan alırken bile bir hasta döşeğinin den değil, bir hastane odasının ilâç kokulu yatağından da değil, bir kalp krizinin darbesiyle almıştı. Allah bu büyük insanı belki de hasta etmeye bile kıyamamıştı. Ziraat Bankasındaki çalışma masası başında kalemi elinde çalışırken yakalanmıştı kalp krizine. Gidiş o gidiş. Ruhu şad olsun."

(*Şair Dostlarım*, 2005)

ıztırâbını aruzla seslendirmiş ve belki en güzel, hele en meşhur şiiri olan 'Tavâf' mersiyesini bu vezinle yazmıştır. Türk dili, bu mersiyede kaybedilen insanın memleket bünyesinde yarattığı derin ıztırâba uygun bir âhenge sâhiptir." (Nihat Sami Banarlı)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Rumeliye Destân-ı Harb* (1912), *Çocuk Şiirleri* (1912), *Güftügü* (dedikodu, 1912), *Çanakkale İzleri* (1926), *Acılar* (manzum-nesir karışık, 1941; ölümü üzerine hakkında yazılanlarla birlikte, 1966).

DENEME: *Şen Yazılar* (Kıvılcım imzasıyla mizahi yazılar, 1926), *Nazif'ten Hamid'e Ahiretten Mektuplar* (Manzum ve mizahi yazılar, 1932), *Sulh ve Harp* (manzum okul piyesleri, 1922), *Söz Oyunları* (deneme ve vecizeler, 1942).

BİYOGRAFİ VE ANSİKLOPEDİ: *Yeni Türk Lugati* (ortak çalışma, 1930), *Talebe Lugati* (1931), *Victor Hugo* (1931), *Süleyman Nazif Hayatı Kitapları Mektupları Fıkra ve Nükteleri* (1933), *Meşhur Adamlar Ansiklopedisi* (4 Cilt, 1933-36), *Kâşifler ve Mucitler* (1939), *Sabatay Sevi-İzmirli Meşhur Sahte Mesih Hakkında Tarihî ve İçtimaî Tetkik Tecrübesi* (tarihi inceleme, 1939), *Elli Türk Büyüğü* (1940), *Türk Meşhurları Ansiklopedisi* (1946), *Resimli Yeni Lügat ve Ansiklopedi: Ansiklopedik Sözlük* (Lâkerda maddesine kadar, 5 cilt, 1947-1954), *Zehirli Suikastler Tarihi* (2000).

MESLEKÎ ESERLERİ: *Çocuklarda Zekâ Ölçüleri* (1921), *İlk Gençlik Hakkında Ruhiyat ve Terbiye Tedkikleri* (1921), *Bedii Terbiye Tedkikleri* (1921), *Bedii Terbiye* (1925), *Sevimli Elifba-Tedrici Kelime Usulüyle* (1925), *Çocuk Ruhu* (1926; 1998 ve diğer yıllarda *Çocuk Psikolojisi* adıyla), *Ruhiyat ve Terbiye* (1929), *Çocukta Zihinsel Gelişme* (1998).

HAKKINDA: Nüzhet Haşim / Milli Edebiyata Doğru (1918), Mehmet Zeki / Türkiye Teracimi Ahval Ansiklopedisi (c. II, 1929), Ali Canip Yöntem / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1931, s. 459), Hüsamettin Bozok / Aylık Ansiklopedi (2. seri, 1949, c. 1, s. 84-85), Türk Ansiklopedisi (1970, c. 18, s. 33-34), Meydan Larousse (c. 5, s. 298, 1973,), Nihad Sami Banarlı / Resimli Türk Edebiyatı Tarihi (1976), Nihad Sami Banarlı / Kitaplar ve Portreler (trz.), Muzaffer Uyguner / Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi "İbrahim Alaaddin Gövsa" maddesi (1979), Kenan Akyüz / Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi (1986), Feyzi Halıcı / Parlamenter Şairler (1990), Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü 1920-1991 (1994), Zeki Gürel / İbrahim Alâettin Gövsa (1995), Atilla Çetin / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 14, 1996, s. 158-160), Marc David Baer / Osmanlı Musevilerinin Mesihi ve Onun Türkiye Cumhuriyetindeki İzleri (Virgül, sayı: 11, Eylül 1998), Mehmet Behçet Yazar /

Edebiyatçılar Alemi Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999), Ahmet Eken / Bir Biyografya Kamusu (Virgül, sayı: 29, Nisan 2000), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Zehirli Suikastler Tarihi (Kitap Rehberi, Kasım 2002), Veysel Gültaş / Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003), Halil Soyuer / Şair Dostlarım (2004), Şerif Aktaş / Büyük Türk Klâsikleri (c. 12, 2004, s. 260-261-262), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004), Mehmet Atilla Maraş / Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005).

GÖYÜNÇ, Hasan Nejat

Tarihçi (D. 18 Aralık 1925, İstanbul-Ö. 1 Ağustos 2001, İstanbul). Haydarpaşa Lisesi (1943), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (1948) mezunu. Bir süre İstanbul Başbakanlık Arşivinde çalıştıktan (1949-51) sonra başladığı Mardin Lisesi tarih öğretmenliğinin (1952-54) ardından burslu olarak ABD'ye gönderildi (1955). Aynı yıl yurda dönüp bir yıl kadar Ankara'da öğretmenlik yaptıktan sonra açılan sınavı kazanarak doktora yapmak üzere Almanya'ya gitti (1957). Doktorasını tamamladığı 1962 yılında asistan olarak Osmanlı Müesseseleri ve Medeniyeti Tarihi Kürsüsüne atandı. 1966'da doçentliğe, 1973'te geçtiği HÜ Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesinde profesörlüğe yükseldi. 1977-82 arası yeniden İÜ Edebiyat Fakültesinde öğretim üyeliğinin ardından 1979'da Başbakanlık Arşivi Genel Müdürü oldu. Daha sonra Boğaziçi Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Müdürlüğü (1982-83), İnönü Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi (1983-85), Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (1985-92) Tarih Bölümlerinde öğretim üyeliği görevlerinde bulunarak 1992'de yaş sınırı nedeniyle emekliye ayrıldı.

Emeklilikten sonra Uludağ Üniversitesi Tarih Bölümü (1992-2001) ve Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Millî Güvenlik ve Millî Strateji Bölümünde (2000-01) hizmet vermeyi sürdürdü. *Belleten, Tarih Dergisi, Güneydoğu Avrupa Araştırmaları, Türk Kültürü, Tarih Enstitüsü, Osmanlı Araştırmaları* dergileri ile kolektif çalışmalarda 200 civarında makalesi yayımlanmıştır.

ESERLERİ:

XVI. Yüzyılda Mardin Sancağı (1969), *Osmanlı İmparatorluğu Hakkında Bazı Düşünceler* (1973), *Osmanlı İdaresinde Ermeniler* (1983), *Atatürk ve Millî Mücadele* (1984), *Cumhuriyet Türkiyesi ve Doğu Anadolu* (1985), *Malatya'dan Görüş* (1985), *Land an der Grenze. Osmanische Verwaltung*

Hasan Nejat Göyünç

im heutigen Türkish Syrsisch-Irakischen Grenzgebiet im 16 Hajrundert (W. Dieter Hüteroth ile, 1997), *Türkiye Devleti'nden Türkiye Cumhuriyeti'ne* (1999), *Türkler ve Ermeniler* (yay. haz. Kemal Çiçek, 2005).

HAKKINDA: Pax Ottomana: Studies in Memoriam (ed. Kemal Çiçek, 2001), Tufan Gündüz / Nejat Göyünç'ün Anısına (Virgül, sayı: 49, Mart 2002).

GÖZ, Metin

Şair. 18 Eylül 1956, Konya doğumlu. İlkokulu Konya'da, ortaöğrenimini Ankara'da bitirdi. AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi (1982) mezunu. 1985 yılından bu yana İstanbul'daki reklam şirketlerinde metin yazarlığı yapıyor.

Şiirleriyle 1986'dan itibaren *Adam Sanat, Gösteri, Hokka, Sombahar* gibi dergilerde göründü. *Sim ve Delta* adlı dosyasıyla 1990 Cemal Süreya Şiir Ödülünü aldı.

ESERLERİ (Şiir):

Sim ve Delta (1991), *Kopar Palamarı, Bay Palomar* (2000).

HAKKINDA: Engin Turgut / Söyleşi: Şiir Yalnızca Varlığıyla Bile Kötülüklerle Savaşır (Sombahar, sayı: 4, Mart-Nisan 1991), TBE Ansiklopedisi (2001).

GÖZAYDIN, Nevzat

Halkbilimci. 1938, Ankara doğumlu. İlköğrenimini İstiklâl ve Ulus ilkokullarında, orta ve lise öğrenimini Atatürk Lisesinde (1958) tamamladı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden Yusuf Ziya Ortaç üzerine hazırladığı tez ile mezun oldu (1963). Sekiz ay, Alanya Lisesinde edebiyat öğretmenliği yaptı (1963). Millî Eğitim Bakanlığının, folklor dalında doktora yapmak üzere, verdiği yurtdışı bursuyla Federal Almanya'ya gitti (1964). Altı aylık bir dil eğitiminden sonra Mainz Üniversitesinde Orientalistik, İslamî Bilimler, Türkoloji, Alman Folkloru ve Etnoloji Bölümlerinden dersler aldı. Ord. Prof. Dr. Johannes Benzing yanında *Evliya Çelebi Seyahatnamesi* üzerine hazırladığı tezin alan araştırması için 1966-68 yaz tatillerinde Harput ve Sivas dolaylarında derlemeler yaparak doktorasını tamamladı (1974).

Almanya'da yeminli tercüman olarak resmi makamlarda çevirmenlik yaptı (1968-74). Türk işçilerinin ve çocuklarının Almanya'daki hayatlarını inceledi. Türkiye'ye dönerek Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisine bağlı Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulunda folklor ve halk edebiyatı asistanı olarak göreve başladı (1974). Aynı okulda yardımcı doçent oldu; Türk dili, Türk edebiyatı, Türk folkloru ve halk edebiyatı, Fırat Üniversitesinde Türk halk edebiyatı dersleri verdi (1976-80). Stuttgart'taki Breuninger- Stiftung tarafından Almanya'ya davet edilerek 1976-78 yılları yaz aylarında Türk işçileri ve çocukları arasında araştırmalar yaptı. Gelsenkirchen'de Türkçe öğretmeni olarak çalıştı (1980-81). 1981'de Gazi Üniversitesine bağlanıp Basın Yayın Yüksek Okulu adını alan okulda yeniden hizmetini sürdürdü. Türk Dil Kurumunun Bilim Kurulu üyeliğine (1983) seçildi. Doğu ve Güneydoğu Anadolu dışında kalan bütün bölgelerde şifalı sular folkloru ile ilgili çeşitli derlemeler (1984-85) yaptı. Almanya, Avusturya ve Hollanda'da Türk işçileri ve çocuklarıyla ilgili araştırmalar (1989-91) yürüttü. 1990 yılından itibaren Bonn'da (Almanya) bulunan Dış İşleri Bakanlığının arşivlerinde gerek Osmanlı İmparatorluğu dönemi ve gerekse Türkiye Cumhuriyeti'nin Atatürk dönemi ile ilgili çeşitli belgeler üzerinde çalışmalar yaptı, bu çalışmalarını Türkçeye çevirip kamuoyuna duyurdu.

Doçent olduğu 1987 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde Halkbilimi Anabilim Dalı öğretim üyeliğine atandı, aynı üniversitede profesör (1992) oldu. Halkbilimi Bölümü (1993) ve Halkbilimi Anabilim Dalı başkanlıklarına atandı. Türkiyc'de çeşitli şehir ve üniversitelerde konferanslar verdi. Ayrıca Türk dili, edebiyatı ve halk kültürü konuları ile ilgili olarak Kanada, Yunanistan, Macaristan ve Almanya'da uluslararası kongrelere katıldı.

Yazıları başta *Türk Dili* olmak üzere çeşitli dergilerde yayımlandı. İstanbul MOTİF-Halk Kültürü ve Oyunları Derneği tarafından 1995 yılı Folklor Ödülüne layık görüldü. Kırgızistan-Bişek'te Chui Üniversitesi Senatosunca kendisine "Şeref Profesörü" (18 Eylül 1998) unvanı verilerek ödüllendirildi.

ESERLERİ:

Evliya Çelebis Reise in Anatolien von Elbistan nach Sivas im Jahre 1650 (1974), *Federal Almanya'da*

Halk Şiirini Devam Ettirenler (1983), *Folklor Dünyasından* (1991), *Türkçe Sözlük* (H. Eren, H. Zülfikar, İsmail Parlatır ile, 2 cilt, 1998) *Okul Sözlüğü* (H. Eren, H. Zülfikar, İsmail Parlatır ile, 1994 ve 2000), *Anonim Halk Şiiri* (Türk dili ayrı basımı, 1995). *Türk Halk Oyunları* (2002).

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesi'nde Kim Kimdir (1990-1992), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004), Ayda Konukoğlu / Prof. Dr. Nevzat Gözaydın ile Söyleşi (Türk Dili, Ocak 2004).

GÖZE, Ergun

Gazeteci-yazar. 1931, Sivas doğumlu. İlköğrenimini Sivas Fevzi Çakmak İlkokulunda, Sivas Lisesinde başladığı orta öğrenimini Çorum Lisesinde tamamladı (1950). İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden (1957) mezun oldu. Birkaç arkadaşıyla birlikte Babıâli Yayınevini kurarak (1960) bir süre yayıncılık, 1965'ten başlayarak serbest avukatlık, TGRT televizyonunda haber yorumculuğu yaptı. Daha sonra kurduğu Boğaziçi Yayınlarını yönetti

İlk yazısı Sivas'ta çıkan *Hakikat* gazetesinde (1949) yayımlanan Göze, daha sonra Mümtaz Turhan'ın çıkardığı *Öncü* dergisinde Ahmet Kenan imzasıyla yazdı. *Babıali'de Sabah* (1965) gazetesinde başladığı fıkra yazarlığını 1969'dan itibaren *Tercüman*, 1988'den sonra *Türkiye, Halka ve Olaylara Tercüman* gazetelerinde sürdürdü. Diğer yazıları *İslâm Medeniyeti, Büyük Türkiye, Büyük Edebiyatı* (1972-73), *Büyük Doğu* (1972), *Köprü* (1977) vd. dergiler ile çeşitli yıllıklarda yer aldı.

ESERLERİ:

DENEME-ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Meşhurların Son Sözleri* (1967, *Son Sözleri Ansiklopedisi* adıyla 1994), *Anadolu Sahabeleri* (1968), *Peyami Safa - Nazım Hikmet Kavgası* (1969), *Köşebaşı* (1969), *Peyami Safa'dan Seçmeler* (Faruk Kadri Timurtaş ile, 1970), *Mukayeseli İslâm Tarihi Kronolojisi* (1971), *Dirilen Çöl* (1975), *İçimizden 30 Kişi* (1975), *Üniversite Dosyası - Profesörler Geçiyor* (1975), *Dışişleri Kavgası* (1975), *Peygamberimiz ve Dört Halifesi* (1987), *İslâma Selâm* (1989), *Gözümle ve Gönlümle Tanıdıklarım* (1989), *Hariciyemizin İçyüzü* (1990), *Türklük Kavgası* (1990), *Bulunmuş Defterden Cuma Düşünceleri* (tsz.), *İslâmiyet ve Teknoloji* (1990), *Freud ve Freudizmin İçyüzü* (1992), *Siyonizmin Kurucusu Theodor Herzl'in Hatıraları ve Sultan Abdülhamid* (1995), *Üç Büyük Mustarip: Cemil Meriç - Peyami Safa - Necip Fazıl Kısakürek* (1995), *Peyami Safa'nın Türk Düşüncesindeki Yeri* (1997), *Peygamberimizin Hayatından Sahneler* (1997), *Ecevit Çıkmazı* (2001), *Ergun Göze - Aziz Nesin*

Ergun Göze

Kavgası (1998), *Besmele Bahçesi, Kuğunun Son Ötüşü -Çanakkale Destanı / The Last Cry of the Swan the Legend of Çanakkale* (kolektif; fotoğraflar: Selamet Taşkın; çeviri: Ayşe Turgut, Kemal Çiftçi, 1999), *Peyami Safa* (2002), *Çanakkale'de Kumandanlar Savaşı* (2003).

PİYES: *Çar Tabancası, Üçüzler.*

ÇEVİRİ-YAYIMA HAZIRLAMA: *İslâm Dâvâsı* (1967), *Kur'an-ı Kerim Mucizesi* (Malik bin Nebi'den, 1969), *İslâm ve Demokrasi* (Malik bin Nebi'den, 1970), *Cezayir'de İslâm'a Yeniden Doğuş* (1973), *Soruşturma* (1973), *İsrail'in Gizli Dosyası: Terörizm* (Vincent Monteil'dan, 1995), *Rusya'da Üç Esaret Yılı / Bir Türk Subayının Hatıraları* (Anlatan: Ahmet Göze, Önsöz: Samiha Ayverdi, 1991), *İslam'da Dini Düşünce Yapısı* (Felix Arin, Hamilton Gibb ve Jeanne Arin'den, 1997), *Çanakkale Savaşlarından Altın Harfler* (Mehmet İhsan Gençcan'dan, 1997), *Batının Politik Ahlâksızlığı* (Ahmed Rıza'dan, 2004),

HAKKINDA: Birsen Pekçolak - Zeki Büyüktanır / Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları (2002).

GÖZE, Hicran

Yazar. 1931, İstanbul doğumlu. Tam adı Hacer Hicran Göze. Gazeteci Ergun Göze'nin eşi. Çamlıca Kız Lisesini bitirdi. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1955) mezunu. Babıâli'de *Sabah* (1965) gazetesinde kadın sayfasını hazırladı. Yazıları *Büyük Türkiye, Yeşilay Ayşe, Şadırvan, Kadın Kimliği, Kubbealtı Akademi* dergilerinde yayımlandı. Millî, manevi çizgide kaleme aldığı eserlerinde toplum ve kadın meselelerini işledi.

ESERLERİ:

Türk Kadını (1978), *O Bir Yetim İdi* (1991), *Kılıcın Hakkı* (1991), *Sulh Peygamberi* (1991), *İçkinin Kokusu Sigaranın Dumanı ve Kadın* (1994), *Ayetler ve Kadınlar* (1998), *Zor Yılların*

ERGUN GÖZE

ÇOK YAZMA REKORU

Sanırım, Türkiye'de çok yazmak rekoru Peyami Safa'nındır. Zira onbeş yaşından başlayıp altmış üç yaşına kadar her gün birkaç çeşit yazı yazmak zorundaydı. Kalemi ile geçinen bir insanın mecburiyeti. Bu bakımdan yazdıkları hem çok çeşitli sahalarda olmuş hem de çok büyük miktarlara varmıştır.

Yazdıklarını şekil bakımından iki grupta toplayabiliriz. Birincisi gazetelere yazdığı, fıkra ve makaleler: Sonradan bunlar toplanıp ayrı kitaplar haline getirilmiştir. Fıkraların, bir kitabın organik bünyesini arz etmesi yazarın kafa yapısının sistematiğini gösterir. Ayrıca, o yazıların günlük hadiselerin üzerindeki fikir değerini.

İkinci grup ise zaten kitap halinde düşünüp kaleme aldığı eserlerdir. Onun eserleri bir de muhteva bakımından tasnif edilebilir. Zaten bu tasnifi kendisi yapmıştır. Bazı eserlerin daha hafif ve daha çok para kazanmak gayesi ile yazılmış kabul ettiği için onlara Server Bedi müstear ismiyle imza atmıştır. Macera ve halk romanları daha çok bu imza ile çıkmıştır. Fıkraları, makaleleri, araştırmaları, fikir eserleri ve büyük romanları ise Peyami Safa imzası ile. Mesela Server Bedi imzası ile meşhur ettiği bir tip vardır. Cingöz Recai. Bir bakıma Arsen Lüpen'in yerlisi... Zahmetsizce, çalakalem yazılmış halk romanlarını da bu seriye katabiliriz. Ama bunlardan bazıları Server Bedi imzası taşımalarına rağmen yer yer Peyami Safa'nın eseri olduklarını kabul ederler.

Bir yazarın ekmeğini kazanmak zarureti ile kendi vadisinin dışında yazı yazmak zorunda kalması cemiyetin kültür seviyesinin düşüklüğünün kötü bir neticesidir. Ama onun bu durumu

bir nükteye de sebep olmuştur. Nüktenin sahibi Kültür Bakanlığı'nca "Şâiri Azam" seçilmiş bulunan ve Peyami Safa ile gençliklerinden itibaren birçok dalgalanmalara rağmen dost kalmış olan Necip Fazıl'dır... Demiş ki:

"Peyami Safa mı? Tanırım kendisini... Server Bedi'nin evinde kalır."

(*Peyami Safa*, 2002)

Zor Kadını Halide Edip Adıvar (2003), *Maveradan Gelen Ses* (2005).

GÖZEN, Abdülkadir Zeki

Bürokrat, yazar (D. 1902, Kalkandelen – Ö. ?). Mekteb-i Mülkiyeyi bitirdikten (1922) sonra Divan-ı Muhasebat (Sayıştay), Devlet Demir Yolları, Sümerbank, Devlet Limanları İşletmesi gibi kurumlarda çalıştı. 1956'da emekli oldu. Tek Parti döneminin eleştirisi niteliğinde üç ulaştırma bakanı ve maiyetinin davranışlarını hicveden *Üç Bakan ve İş Arkadaşları* adlı eseri basıldı (1951).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. VI, 1968).

GÖZEN, Ramazan

Siyasetbilimci. 14 Aralık 1965, Denizli doğumlu. AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü (1987) mezunu. Yüksek lisansını İngiltere'de University of Reading Graduate School of European and International Studies'de (1989) *"The Evolution of Turkey's Relations with NATO and the European Community"* adlı tezle, doktorasını yine İngiltere'de University of Reading Department of Politics'te *"An Analysis of Turkey's Decision to Close the Oil Pipelines in the Gulf Crisis, 1990-1991: From Procrastination to Co-operation"* adlı tezle (1994) tamamladı. 1998'de doçent oldu. Kırıkkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) Uluslararası İlişkiler Bölümünde öğretim üyeliği, kurucu bölüm başkanlığı (1994-2000), Atılım Üniversitesi İşletme Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde öğretim üyeliği, bölüm başkanlığı, değişik kurul üyelikleri (2000-2004), Çankaya Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümünde öğretim üyeliği (2004-) görevlerini yürüttü.

Makalelerini bazı İngilizce yayınlarda, *Demokrasi Platformu, Karizma, Liberal Düşünce, Yeni Türkiye, İlim ve Sanat, Yeni Forum, İşletme ve Finans* dergilerinde; *Küreselleşme, İslam ve Türkiye, Türk Dış Politikasının Analizi, Uluslararası Örgütler ve Türkiye, Modernite, Globalizm ve Ulus-Devlet: Uluslararası İlişkilerde Teori ve Yaklaşımlar, Kim Bu Özal?- Siyaset İktisat Zihniyet, 21. Yüzyılın Eşiğinde Türk Dış Politikası, Türk Dış Politikasında Gelenek ve Değişim* kitaplarında ve *Türkler*'de yayımladı. Atılım ve Çankaya üniversitelerinde jüri üyeliği, tez danışmanlığı, fakülte yönetim kurulu ve kurul üyeliği yaptı. Çeşitli konferans ve panellerde çok sayıda bildiri sundu. Çeviri yaptı. *5. Hafta, Zaman, Radikal, Türkeli, Turkish Daily News, Yeni Yüzyıl* gazetelerinde yazılar yazdı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Amerikan Kıskacında Dış Politika: Körfez Savaşı, Turgut Özal ve Sonrası* (2000), *Türkiye'nin Dış Politika Gündemi: Kimlik, Demokrasi, Güvenlik* (derleme, ortak, 2001), *Turkey's Delicate Position between NATO and the ESDP* (2003), *Uluslararası İlişkiler Sonrası: Çoğulculuk, Küreselleşme ve 11 Eylül* (2004).

ÇEVİRİ (Türkçeden İngilizceye): *The Ottoman State Organization in the Classical Period* (Yusuf Halaçoğlu'ndan, Klasik Dönemde Osmanlı Devlet Teşkilatı, 2002).

HAKKINDA: İdris Bal / 21.Yüzyılın Eşiğinde Türk Dış Politikası (2001).

GÖZENOĞLU, Niyazi

Şair. 1926, Erzincan doğumlu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü mezunu. Çeşitli yerlerde öğretmenlik yaptı. Şiirleri Antakya Lisesi öğretmeni iken *Sınırtaşı* dergisi ve *Atayolu* gazetesinde yayımlandı. Ürünleri sonraki yıllarda *Erciyes* dergisinde şiirleri çıktı. Daha çok koşmalar yazdı. Şiirlerini *Ne Demeli* (1952) adlı bir kitapta topladı.

HAKKINDA: Kemal Yedekçioğlu / "Kitap İncelemeleri-Ne Demeli" (Yeni Erciyes, sayı: 5).

GÖZLER, H. Fethi

Eğitimci, yazar (D. 4 Ocak 1919, İzmir - Ö. 1 Aralık 1996, Ankara). Tam adı Hamit Fethi Gözler. Yazılarında Hamidoğlu A. Fethi, H. Fethi Hersekli, Sabit Suvardan, Ülkü Urangu, Mahir Güney, K. Güney, Hamidoğlu Fethi takma adlarını kullandı. Soyu, 1300-1423 yılları arasında Eğirdir, Isparta, Burdur dolaylarında hüküm süren Hamidoğulları'na dayanmaktadır. İlk ve ortaokulu Bursa'da bitirdikten sonra Balıkesir Öğretmen Okulu ve Ankara Gazi Eğitim Enstitüsünden mezun oldu (1944). Hopa, Silvan, Kırıkhan, Keşan, Ankara'da Türkçe ve edebiyat öğretmenliği yaptı. 1974'te kendi isteğiyle emekli oldu.

Yazı hayatına *Orkun* dergisinde 1951'de başladı. Edebiyat alanına küçük hikâyeleriyle atılmıştı. *Mefkûre, Türkeli, Aras, Oğuz, Gurbet, Türk Dünyası, Türk Yurdu, Kopuz, Damla, Ocak, Defne, Çaba, Türk Kültürü, Ötüken, Kemalist Ülkü, Milli Eğitim, Küçük Dergi, Erciyes, Töre, Milli Kültür, Karınca, Çağrı* vd. dergilerde yer aldı. Edebiyat tarihi alanında yaptığı araştırmalarla tanınmıştır.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Namık Kemal Ruhu* (1953), *Avrupa'da ve Bizde Edebiyat Akımları* (3 cilt, 1976), *Ömer Seyfettin Hayatı ve Eserleri* (1976), *Örnekli ve Uygulamalı Hece Vezni ve Beş Hececi Şair* (1980), *Yunus'tan Bugüne Türk Şiiri* (1981), *Atatürk İnkılâpları* (1985), *Türk Atasözleri Üzerine Bir Araştırma* (1985), *Ziya Paşa'nın Terci-i Bendi ve Terkib-i Bendi Üzerine Düşünceler* (1987), *Halk Edebiyatıda Milliyet Unsurları* (tsz.).

DERLEME-ANTOLOJİ-SÖZLÜK: *Atasözleri ve Seçilmiş Güzel Sözler* (2. bas. 1979), *Açıklamalı Türk Atasözleri Sözlüğü* (Dr. M. Ziya ile, 1982), *Açıklamalı Türk Atasözleri Sözlüğü* (Mehmet Ziya Gözler ile, 1982), *Büyük Deyimler Sözlüğü* (1983), *Milli Hikâyeler Antolojisi* (1988), *Edebiyatımızdaki Dini, Tasavvufi ve Hikmetli Manzum Sözlerinden Bir Demet* (1989), *Açıklamalı Kahramanlık Hikâyeleri, Türkçe Deyimler / Türkçe ve Edebiyat Terimleri Sözlüğü* (1991), *Türk Çocuklarına Vatan Millet ve Kahramanlık Şiirleri Antolojisi* (1991).

DERS ve YARDIMCI DERS KİTAPLARI: *Örnekleriyle Türkçe ve Edebiyat Bilgileri Kaynak Kitabı* (2. basım, 1975), *Örnekleriyle Yardımcı Edebiyat Kitabı* (3 cilt, 2. basım, 1981), *Her Derecede Okullar İçin Örnekleri ile Temel Kompozisyon Bilgileri: Kendi Kendini Yetiştirme Metodu İle* (5. basım, 1984), *Ortaokullar İçin Türkçemiz I-II-III* (Prof. Dr. Hikmet Tanyu ile birlikte, 5. basım, 1987)

SADELEŞTİRME (Halit Ziya Uşaklıgil'den): *Aşkı Memnu* (1979), *Mai ve Siyah* (1980), *Kadın Pençesi* (1980), *Bir Şi'r-i Hayal* (1980).

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), Seyit Kemal Karaalioğlu / Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü (1978), TDE Ansiklopedisi (c. 3, 1979), Hüseyin Yurdabak / Edebiyat Tarihçimiz Fethi Gözler'i Kaybettik (Gülpınar, Şubat 1997), TBE Ansiklopedisi (2001), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÖZTEPE, Tarık Mümtaz

Asker, yazar (D. 1893, İstanbul - Ö. 1977). Kuleli Askeri Lisesi (1914) ve Kara Harp Okulu mezunu. Topçu subayı olarak orduya katıldı. Dokuz Harbiye Nazırına birbiri ardınca yaverlik yaptı. Sadrazam Damad Ferid Paşa'nın da yaverliğini yaptığından "Yüzelliliker" listesine alındı. Sultan Vahideddin ile yurtdışına çıktı.

Vahideddin'in ölümü üzerine yerleştiği Hatay'da jimnastik öğretmenliği yaptı. Yüzelliliklerin affı üzerine İstanbul'a dönerek *Yeni Sabah* ve *Tasvir* gazetelerinde çalıştı. Yazılarını ayrıca asker iken çıkardığı *Ümid* (1919) dergisi ve Ankara'da çıkardığı *Kara Emmi* gazetesinde yayımladı.

ESERLERİ:

Vahideddin Gurbet Cehenneminde (1968), *Vahideddin Gurbet Gayyasında* (1969), *İmam Şamil.*

GÖZÜBENLİ

Halk ozanı. 1940, Özlüce / Tomarza / Kayseri doğumlu. İlkokulu bitirdi. Asıl adı bilinmiyor. Mahlas olarak kullandığı Gözübenli aile lakabıdır. Asıl mesleği şoförlüktür. Yurtiçinde ve dışında çeşitli işlerde çalıştı. Genellikle millî duyguları dile getiren eserler verdi. Yergi ve sevgi şiirleri de yazdı. Kayseri'de yaşadı.

ESERLERİ (Şiir):

Tanıdağından Yükselen Ses (1972), *Türkün Gücü* (1975).

HAKKINDA: Emir Kalkan / Kayseri Şairleri (1996).

GÖZÜBENLİ, Beşir

İlâhiyatçı. 1957, Kalecik köyü / Hasanbeyli / Osmaniye doğumlu. Kalecik Köyü İlkokulu (1968), Osmaniye Lisesi (1974), Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1979) mezunu. Çalışma hayatına 1980 yılında Feke Vaizi (Adana) olarak başladı. 1980 yılında Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine araştırma görevlisi olarak atandı. Doktora çalışmasını 1986'da "*İslâmda Para ve Fonksiyonları*" konulu teziyle tamamladı. 1989'da doçent, 1994'te profesör oldu. Dekan yardımcılığı, İslam Hukuku Anabilim Dalı Başkanlığı, Fakülte Yönetim Kurulu ve Fakülte Kurulu üyeliği yaptı. Görevine Temel İslam Bilimleri Bölümü İslam Hukuku Anabilim Dalı öğretim üyesi olarak devam etti.

Beşir Gözübenli

Makaleleri 1992'den itibaren *Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi* ile ortak kitaplarda yayımlandı. *İslam'da İnanç, İbadet ve Günlük Yaşayış Ansiklopedisi* ve *TDV İslâm Ansiklopedisi*'ne maddeler yazdı.

ESERLERİ:

İslâm Borçlar Hukukunda Karz Akdi ve Faiz (1988), *Günümüz Faiz Promlemleri I.*

GÖZÜBÜYÜK, A. Şeref

Hukukçu, siyasetbilimci. 11 Mayıs 1924, Kayseri doğumlu. Ankara Gazi Lisesini ve Ankara Hukuk Fakültesini bitirdi. İsviçre / Freibourg Üniversitesinde doktorasını tamamladı. 1946-56 arasında avukatlık yaptı. 1956'da Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesine asistan olarak girdi ve 1967'de profesörlüğe yükseldi.

ESERLERİ:

La Condition des Membres de la Grande Assemblée Nationale de Turquie (1955), *Türk Anayasa Metinleri - Tanzimattan Bugüne Kadar* (Suna Kili ile, 1957), *1924 Anayasası Hakkında Meclis Görüşmeleri* (Zekâi Sezgin ile, 1957), *Amerika ve Türkiye'de İdarenin Kazaî Denetlenmesi* (1961), *İşten Elçektirme* (1963), *Türkiye'de Mahallî İdareler* (1964, 1967), *Hukuka Giriş.*

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. II, 1968).

GÖZÜBÜYÜKZÂDE İBRAHİM

İslâm bilgini (D. 1747, Kayseri - Ö. 1838, Kayseri). İlköğrenimini Kayseri'de yaptıktan sonra Konya'nın Hadim ilçesine giderek Ebû Said Mehmed Hâdimî'den ve onun ölümünden sonra halefi Büyük Hüseyin Efendi'den yüksek tahsil görerek icazet (yeterlilik) aldı. Kayseri'ye döndükten sonra 1775-90 yılları arasında Gözübüyükzade Medresesini kurdu. Bu medresede 500'den fazla bilgin yetiştirdi. Otuz kadar Arapça risaleden oluşan *Mecmûatü'l-Kavâid* adlı eseri Osman Keskioğlu tarafından Türkçeye çevrilerek tümü bir arada yayınlandı.

ESERLERİ:

Risale fi'l-Besmele, Risâle fi'l-Hamdele, Risâle fi't-Tasliye, Risale Emma Ba'd, Risâle fi Şurûi'l-İlm, Risâle fi Kelimeti't-Tevhid, Risâle fi Tahkiki Leyse Kûll, Risâle fi Tahkiki'l-İlm Vâcib Teâlâ, Risâle fi Ciheti'l-Vahde, Risâle fi Tahkiki'l-Müsülî'l-Eflâtûniyye, Risâle fi Envâi't-Tarif, Ve'd-Duhâ Sûresi Tercümesi, Tercüme-i Sûre-i Duhâ, Sûre-i Kadr, Sûre-i Asr.

HAKKINDA: Ömer Nasuhi Bilmen / Büyük Tefsir Tarihi (1960), M. Zeki Koçer / Ulema-i Kayseri / Kayseri Ulcması (1972).

GÖZÜKARA, Ali

Şair. 1928, Eldelek köyü / Elbistan / Kahramanmaraş doğumlu. İlkokulu Elbistan'da okudu. Küçük yaşta şiir yazmaya başladı, halk şiiri çizgisinde ürünler verdi.

ESERLERİ (Şiir):

Elbistanlı Âşık Ali Gözükara'nın Seçme Şiirleri (1956), *Kalbimin Feryadı* (1958), *Dersler Konuşuyor* (1958), *Her Yayladan Bir Çiçek* (1959), *Vatan Aşkı, Bir Demet, 12 Şubat'ta Kahramanmaraş.*

HAKKINDA: Cemil Çiftçi / Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler (2000).

GÖZÜKARA, Ali Kemal

Eğitimci, şair ve yazar. 1931, Eldelek köyü / Elbistan / Kahramanmaraş doğumlu. 1950 yılında Düziçi Köy Enstitüsü (1950) mezunudur. Şiirlerinde Adsız mahlasını kullandı. Son yıllarda şiirin yanı sıra roman yazarlığına yöneldi.

ESERLERİ:

ŞİİR: *İbiliye Mektuplar* (1970), *Döne'ye Mektuplar* (1992), *1 Mayıs Türküsü, Paslı Kelepçeler, Masalda Masallar, Yırtık Papuçlar.*

ROMAN: *Bıldırcınlar I* (2001).

HAKKINDA: Cemil Çiftçi / Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler (2000).

GÖZÜKARA, Mehmet

Şair. 1962, Eldelek köyü / Elbistan / Kahramanmaraş doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaokulu Adana'da tamamladı. Kahramanmaraş Endüstri Meslek Lisesi Teknik Lise Bölümünü bitirdikten sonra Afşin-Elbistan A Termik Santralinde çalıştı.

Mehmet Gözükara

MEHMET GÖZÜKARA

YAKIŞIR

Sevmek sevilmekte marifet ister
Nakkaşın naktşı ördüğü gibi.
Muhabbet hoşgörü sevgiyi göster
Mevlana, Yunus'un gördüğü gibi.

Damlanın aşktandır pınar oluşu
Takdir-i İlahi gülün soluşu
Sevdalanır uçar gönülün kuşu
Hedefe merminin vurduğu gibi.

Yâri görmek için bazen süslenin
Biri duyar diye yavaş seslenin
Ateş yakan tütününde işlenin
Dumanın bacayı sardığı gibi.

GÖZÜKARA yolcu kalıcı sanma
Her nimet insana sunulmuş amma
Gönül baştan sona farklı muamma
Bir şey kırmaz sözün kırdığı gibi

Küçük yaşlarından itibaren halk şiiri tarzında şiirler yazmaya başlayan şair, bunları çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlama imkânı buldu. Elbistan'da çıkan *Haber Elbistan* gazetesinde "Telli gönül" isimli bir köşede şiirlerini yayımladı. Kutlu Doğum Haftası münasebetiyle Necip Fazıl Kültür ve Eğitim Vakfı tarafından düzenlenen şiir yarışmasında *Mukaddime* isimli şiiriyle birinci oldu (2004). Şair-Ozan ve Yazarlar Kültür Derneği Genel Merkezinin açmış olduğu şiir yarışmasında *Mahcubum Anne* isimli şiiriyle Onur Belgesi aldı (2004). Afşin'de düzenlenen şiir yarışmasında ise *Müslüman Bir Çocuğum* isimli şiiriyle birinci oldu (2005).

ESERLERİ (Şiir):

Söz Alev Aldı (2002), *Söz Beledim Beşiğe* (2003).

Avni Gözütok

GÖZÜTOK, Avni

Edebiyat araştırmacısı. 1954, Narman / Erzurum doğumlu. İlköğrenimini Narman'da, ortaöğrenimini Sivas'ta tamamladı. 1974 yılında başladığı Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden 1978 yılında mezun oldu. Bir süre Kars (Çıldır), Erzurum (Karayazı)'da öğretmenlik yaptıktan sonra 1984 yılında Atatürk Üniversitesi'nde okutman olarak göreve başladı. 1988 yılında aynı üniversitenin Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde araştırma görevlisi oldu. 1991 yılında *Garibnâme'nin Dili Üzerinde Sistematik Bir Gramer Çalışması* adlı doktora tezini tamamladıktan sonra 1992 yılında yardımcı doçent, 2002'de doçent unvanlarını aldı. Aynı üniversitede öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü.

ESERLERİ:

Hacı Atmacaoğlu Muhiddin Mehmed, Mecmau'l-Kavaid (Gramer - Metin - Sözlük, 2001), *Hayati - Mahzenü'l-Esrâr* (Metin - Dizin - Tıpkıbasım, 2001).

Şakir Gözütok

GÖZÜTOK, Şakir

İlâhiyatçı. 1959, Özalp / Van doğumlu. İlk ve orta okulu bu ilçede okudu. Artvin Öğretmen Lisesi (1976), Van Eğitim Enstitüsü (1980), Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1988) mezunu. Yüksek lisans (1992) ve doktorasını (1995) Selçuk Üniversitesi SBE'de tamamladı. Bir süre ortaöğretim kurumlarında öğretmenlik yaptı.

Selçuk Üniversitesi SBE'de *"Bir Din Eğitimi Disiplini Olarak Tasavvuf"* adlı teziyle Yüksek Lisansı'nı 1992 yılında tamamladı. Doktorayı da yine Selçuk Üniversitesi SBE'de *"Hz. Muhammed'in Mekki ve Medeni Hadislerde Uyguladığı Eğitim Metotları – Buhari ve Müslüm Örneği-"* adlı teziyle 1995 yılında tamamladı. 1993 yılında araştırma görevlisi olarak girdiği Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde 1996 yılında yardımcı doçentlik kadrosuna atandı. 1994 yılında Yüzüncü Yıl Üniversitesi Özalp Meslek Yüksek Okulu Kurucu Müdürü olarak görev aldı. 1997 yılında bu görevden ayrıldı. 1998 yılından itibaren Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Meslek Yüksekokulu Müdürlüğü görevinde çalışmalarını sürdürdü.

Makaleleri *YYÜ İlâhiyat Fakültesi, Dinî Araştırmalar, Tasavvuf* adlı dergilerde yayımlandı. Ulusal ve uluslararası sempozyumlarda bildiri sundu.

ESERLERİ:

İslam'a Yönelik İthamlara Cevaplar (1991), *Tasavvufta Şahsiyet Eğitimi* (1996), *İlk Dönem İslâm Eğitim Tarihi* (2003).

GROSMAN, Moşe

Araştırmacı yazar. 1 Mayıs 1952, İstanbul doğumlu. Musevi Lisesi mezunu. *Şalom* gazetesinde 1967-83'te köşe yazarı, 1980-83'te sorumlu yazı işleri müdürü olarak görev yaptı. 1971'de *Yaprak* dergisinde, 1972'de *Çağdaş Sanat* dergisinde yazdı. 1973'te *Günaydın* gazetesinde köşe yazarı, serbest araştırmacı, yazar ve muhasebeci olarak görev yaptı.

ESERLERİ: *Yalnız Adam* (Öyküler, 1973), *Kısır Leke* (Roman, 1975), *Dr. Markus* (Araştırma, 1990).

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

GRUDA, Yılmaz

Oyuncu, şair ve yazar. 1930, İstanbul doğumlu. Ortaöğrenimini Ankara Ticaret Lisesi ikinci sınıfta iken yarıda bırakarak hayata atıldı. Bir süre Ankara'da banka memurluğu ve muhasebecilik yaptı. İstanbul *Yeni Sabah* gazetesinde de bir ara muhasebeci olarak çalıştıktan sonra 1952'de tiyatro çalışmalarına başladı. 1956'da Cep Tiyatrosunda başlayarak, Küçük Sahne, Dormen Tiyatrosu, Ulvi Uraz Tiyatrosu, Ankara Meydan Sahnesi, Nisa Serezli-Tolga Aşkıncr Tiyatrosu, Devekuşu Kabare Tiyatrosu, Ankara Devlet Tiyatrosu gibi çeşitli tiyatrolarda oyunculuk yaptı. 250'yi aşkın filmde oynadı. Ankara ve İstanbul (TRT) Radyo Tiyatrolarını, İstanbul Büyükşehir Belediyesine bağlı Muammer Karaca Tiyatrosunu yönetti. Türkiye'de ilk kez *"One Man Show: Tek Kişilik Gösteri: Çağdaş Meddah"*ı sahneye koyup oynamıştı.

İlk şiiri *"Memoya Mektup"* 1945'te *Yağmur ve Toprak* dergisinde, diğer şiirleri 1945'ten itibaren *Yağmur ve Toprak, Mavi, Şairler Yaprağı, Yeni Ufuklar, Pazar Postası, Yeditepe, Kaynak, Dost, Soyut, Varlık, Kitaplık* gibi dergilerde çıktı. 1999 Behçet Aysan Şiir Ödülünü, *Marathon* adlı dosyası ile 2003 Yunus Nadi Şiir Armağanını aldı

"İkinci Dünya Savaşı sonrasının yılgın ve umutsuz insanlarını ele aldı.(...) 1955'ten sonra kendine özgü vurucu bir ses buldu." (Şükran Kurdakul)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Çarmıhtaki Yeni Mehmet* (1968), *Kuyumcular* (1980), *Çerçi Zeus* (1997), *Bir Çürümüş Kent Belgeseli* (2002), *Marathon-Bir Uzun Koşu* (2002).

DENEME: *Şu Bizim Tiyatromuz*

Yılmaz Gruda

YILMAZ GRUDA

KENT.BİR ANA CADDE.DIŞ.GÜNDÜZ

güneş dimdik vuruyor asfalta
vuruyor kirli, çirkin, düzensiz yapılara
acı bir kumaş, deri, çöp kokusu

yoğun kalabalıkta
tüten
bir pörsük yalnızlık
koşar adım dürtüyor, itiyor, yıkıyor...

[hızla öne kaydırma'yla boy çekimi'nde]

iri, kalın, siyah
iki adam
önlerinde
iri, kalın, çizgili
bir adam
elleri yüzüklerle ağır
dağlar onun, kent onun
yürüyor yeri döverek
birden kararıyor suratı
ta derinlerc ittiği ben'i / biz'i konuşuyor:
"-bizler
bizler ki, baktın mı tepeden adam
güleç, iyicil...
geç gördüğün resmin ardına:

bizler
bizler ki, gadr ile mücehhez
akça ile mukaffa
pantantif ve sahtiyan mecnunu
mütevali, mütezeyyit, müselsel

encam!
ekalliyet eyledik, sürüp küşe-yi ücralara
o gül endam, o ayş ü nüs meftunu
o sureta mütevver, serapa mütekebbir
ve lâf ü güzaf ile meşbu "kent"liyi
- ve bizden yana döndürerek sahipsiz çarhını saayin-
müceddet bir dersaadet inşa eyledik
namımıza muharrer tapusu-
ziftin-zifirin gerginde nesceleydik şems-i
yok her gicenin sabahı gayri-
külünü savurmadayız anka eylediğimiz kinin
havf ile endişe ile muhit: ekalim-i seb'a
avaz-ı zaferimizin aksi, nevha ile arabesk-
faturası muvazaa...
dön aynına vuran sureti:

nereye gitsem, içimde kalkıp geldiğim bozkır
birileri yazgımla oynamış derin gömün beni!"
[zincirleme:]

(Bir Çürümüş Kent Belgeseli, 2002)

(1976), *Biraz Reklam Alır mısınız?* (1986), *Camdaki Düşman* (TV Üzerine Görüşler, Türkân Gruda ile, 1991).

ÇEVİRİ: *Tek Perdelik Dokuz Oyun* (Anton Çehov'dan, 1984).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Yılmaz Gruda / Bir Çürümüş Kent Belgeseli (2002), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Şiirin uzun Yürüyüşü (Kitap Rehberi, Kasım 2002), H. Hüseyin Yalvaç / Yılmaz Gruda Şiirin Uzun Yürüyüşü (2002), Sevgi Özel / Marathon (Cumhuriyet Kitap, 4.7.2002).

GURDİKYAN, İstepan Hilmi

Şair ve yazar (D. 1865, Bursa – Ö. ?, İstanbul). 1883'ten itibaren verdiği eserlerle Türk dili ve kültürüne büyük hizmetler verdi. Eserleri hikmetli sözler, ahlaki, tasavvufi parçalarla doludur. Döneminin birçok gazete ve dergisinde yazıları yer aldı. İbnülemin Mahmud Kemal İnal'ın, *Son Asır Türk Şairleri* adlı eserinde İstepan Hilmi için yazdığı kıt'a için Hakkı Tarık Us şöyle der:

"İddea'yi ilm-ü irfan eyleyen hadnâşınâsi
İstepan Hilmi gibi ısbat-i kudret etmeli.
Üç lisanda eyledi ibrâz-i âsâr-i vukuf,
Üç lisan erbâbi bundan ahz-i ibret etmeli.

kıt'asını söyleyen üstad İbnülemin'in müsaadeleriyle noksan kalmış bir hükmü tamamlamalıyız: Anadili olan Ermenice'yi de katarsak İstepan Hilmi'nin edebiyatında kudret ispat ettiği dil üç değil dört olmuş ve kendisine tevcih edilecek takdir o nispette yükselmiş olacaktır."

ESERLER:

Mir'at-ün-Nikât, Gülşen-i Edeb (Osmanlı arüzu), *Hatıra.*

HAKKINDA: Hakkı Tarık Us / Elli Yıl Mecmuası (tsz. s. 62-63), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (1930-41), Büyük Larousse (1986).

GÜÇ, Ahmet

Dinler tarihi araştırmacısı. 1958, Tosya / Kastamonu doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaöğrenimini Kastamonu İmam Hatip Lisesinde tamamladı. 1983'te Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. 1976-84 yılları arasında Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı olarak Kastamonu ve Bursa'da imam hatiplik görevinde bulundu. 1984'te mezun olduğu fakülteye dinler tarihi araştırma görevlisi olarak atandı. 1993'te doktor, 1996'da doçent, Mayıs 2002'de profesör oldu. Aynı fakültede Dinler Tarihi Anabilim Dalı öğretim üyesi olarak görevini ve çalışmalarını sürdürdü.

Makale ve çevirileri *Diyanet, UÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi, Yeni Ümit, Yeni Dünya, Diyanet İlmi* gibi dergilerde yayımlandı. *TDV İslâm Ansiklopedisi*'ne çeşitli konularda maddeler yazdı. Alanı ile ilgili birçok ilmi toplantıya katılarak konuşmalara yaptı, bildiriler sundu.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Dinlerde Mabed ve İbadet* (1999), *Satanizm: Şeytana Tapınmanın Yeni Adı* (2002), *Çeşitli Dinlerde ve İslâm'da Kurban* (2003).

ÇEVİRİ: *Dinler Tarihinde 50*

Ahmet Güç

Anahtar Kavram (Eric J. Sharpe'dan, 2000), *Yahudilikte Aile* (Roland de Vaux'dan, 2003).

GÜÇ, M. Mahmut

Şair ve yazar (D. 1933, Sarılar köyü / Çayırhan bucağı / Nallıhan / Ankara – Ö. 5 Aralık 1978). İlköğrenimini Çayırhan ve Sarılar'da tamamladı. Hasanoğlan Köy Enstitüsünde okudu, ortaöğrenimini Atatürk Öğretmen Okulunda tamamladı. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü mezunu. Kayseri Mimar Sinan Öğretmen Okulu ile Şereflikoçhisar, Balâ, Turgutlu, Marmaris, Anamur, Mersin, Ankara'daki orta dereceli okulların kimisinde öğretmenlik, müdür muavinliği ve müdürlük yaptı. Beş yıl İçel Halk Eğitimi Başkanlığında, yirmi yıl kadar Milli Eğitim hizmetinde bulundu. Görevlerindeki üstün başarısından dolayı iki takdirname ve bir teşekkür yazısı ile ödüllendirildi. Türkiye ve Ortadoğu Âmme İdaresi Enstitüsünde (1970-71) idarecilik ihtisasını tamamlayarak Kamu Yönetimi uzmanı oldu.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Hikâyeleriyle Şiirlerim* (1969), *Damla Damla Yazdıklarımdan* (nesir ve şiirler, 1970), *Destan: Tüm İyimserliğimle* (1970), *Emrem Yunus Gibi ...*: *İlahiler, Dörtlükler, İlhamlar* (1972), *TODAİE Marşı* (Albüm, rapor, 1972), *Unutulma: Antlı Şiirler* (1973), *Ezberlenecek Şiirler I* (1973), *Güzel Zaman Şiirleri* (Aruzla, 1977) *Çağın Şiirleri Aruz Tekniğiyle* (1977), *Aruz'un Modern Şiirleri* (1977), *Şiirde Kendimiz* (Aruzla, 1977), *Kendi Şiirimiz* (Aruzla, 1977), *Bizim Aruzumuz* (1977), *Aruz'lu Şiirler* (1977), *Törenler (İhtifaller) Anmalar: Aruzlu Örneklerle* (1977), *Şiirli Toplantılar Aruz Vezni Örnekleri* (1977), *Belirli Günler* (Örneklerle, 1977), *Önemli An'lar Şiiri* (Aruzla, 1977), *Şiirleşen Tarihler* (Aruz Vezni Örnekleri, 1977).

OYUN: *Milli ve Küçük Piyesler - Okullar için* (1967).

ANTOLOJİ: *Altınyazılar Antolojisi I* (1973), *Doğal Şairler Antolojisi* (1976), *Seçkin Şiirler Antolojisi* (1976), *Şair Öğrencilerim Antolojisi* (1978), *Dost Şairler Antolojisi* (1978).

HİKÂYE: *Beğendiğim Fıkralar* (1967), *Baba Bana Masal Anlat: Hikâyeler, Masallar, Efsaneler, Destanlar, Fabl'ler, I-II* (1972-1975), *Zaferden Zafere* (1974), *Yaşantı* (1974), *Sonuç* (Gerçek belgesel öykü, 1974), *Söylev* (1974), *Küçüklere Masallar* (1976), *Hikâyelerimden Seçmeler* (1978).

EĞİTİM KİTAPLARI: *Okullar İçin Millî ve Küçük Piyesler* (1967), *İlkinden Yükseğine El-Cep Yardımcı Ders Kitabı* (1973), *Türkçe Edebiyat-Kompozisyon-Dilbilgisi* (1974), *Çocuğumu Yetiştiriyorum: Eğitim Kılavuzu Anahtar Kitap* (1974), *Oğluma Mektuplar* (1978).

DİĞER: *Toplum Kalkınması Kılavuzu* (1968), *Fonksiyonel Kuvvet* (1972), *Yöneticiyim* (1975), *Aruz Teknikleri* (1976), *Bilimsel Yönüyle Türk Milliyetçiliği* (1977), *Edebi Sanat Teknikleri* (1977), *Edebiyat Teknikleri* (1977), *Atatürk Dedim* (1978).

Ayrıca ders kitapları vardır.

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 1, 1975), TDE Ansiklopedisi (c. 3, 1979), Rasim Bostancı / Şiir Antolojisi (tsz.), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÜÇER, Adem

Yazar. 1960, Sivas doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Sivas'ta yaptı. Konya Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi mezunu. Elazığ'da öğretmen olarak göreve başladı (1980). İstanbul'da çeşitli liselerde öğretmenlik ve idarecilik yaptı. Almanya'da dil ve eğitim alanında staj gördü, çeşitli kurs ve seminerlere katıldı, araştırmalarda bulundu. Sivas Selçuk Anadolu Lisesinde öğretmenlik yaptı. Makaleleri yerel gazetelerde yayımlandı. *Hazanı Olmayan Bahar* (1993) adlı basılı bir eseri vardır.

GÜÇHAN, Gülseren

Sinema araştırmacısı. 1 Ocak 1958, Eskişehir doğumlu. Yüksek

Gülseren Güçhan

lisansını *"Televizyon Program Yapımında Dış Çekim"* adlı tezle Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde (1986), doktorasını *"Toplumsal Değişme ve Türk Sineması-kente Göç Eden İnsanın Türk Sinemasında Değişen Profili"* teziyle aynı yerde (1992) tamamladı. İletişim Bilimleri Fakültesi Sinema ve Televizyon Anabilim Dalında profesör olarak görev yaptı. 2. Çevre Filmleri Festivalinde jüri üyeliği, 1. Uluslararası Göç Filmleri Festivali koordinatörlüğü, Uluslararası Eskişehir Sinema Günleri koordinatörlüğü yaptı. Anadolu Üniversitesi Sinema Kulübü danışman öğretim üyesi, Üniversite Öğretim Elemanları Derneği, Sosyal Bilimler Araştırmacıları Kulubü, İLAD İletişim Araştırmaları Derneği üyesidir.

İlgi alanları, Avrupa Sineması, Film Festivalleri, Türk Sineması, Sinemada Toplumsal Araştırmalar, Sinema Sosyolojisi Sinemada Türlerdir. Çeviri ve yazılarını, *25. Kare, Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Kurgu* dergilerinde yayımladı. Bildirileri çeşitli yayınlarda yer aldı. *Toplumsal Değişme ve Türk Sineması* kitabı ile T.C. Kültür Bakanlığı Sinema Araştırma-İnceleme-Değerlendirme Kitabı Yarışmasında ödül (1993), *"Christian Metz'in Göstergebilimsel Psikanalitik Yaklaşımı ile Bir Film Çözümleme: Bez Bebek"* isimli makale ile Kültür Bakanlığı Sinema Araştırma-İnceleme-Değerlendirme Makalesi Yarışmasında ödül (1993) aldı.

ESERLERİ:

Toplumsal Değişme ve Türk Sineması (1992), *Türk Sineması Üzerine Düşünceler* (der. S. Murat Dinçer, Türk Sineması, Kadınlar, Kalpler ve Erkekler adlı bölüm, 1996), *Tür Sineması Görüntü ve İdeoloji* (1999).

GÜÇLÜ, Ahmet Hilmi

Eğitimci, yazar (D. 1899, Kayseri Ö. 8 Kasım 1976). Fevziye İlkokulu, İstanbul Muallim Mektebi (1918) mezunu. Aynı yıl Kayseri'ye dönerek Dar'ül Edep İlkokulunda görev aldı. Üç yıl ilköğretim müfettişliği yaptıktan sonra yeniden öğretmenliğe döndü. Uzun yıllar Bozatlı İlkokulu Başöğretmenliği görevinde bulundu.

Kırk yıllık meslek hayatından sonra 1959'da emekliye ayrıldı. *Hakimiyet* gazetesinde uzun süre imzasız başyazı ve fıkralar kaleme aldı. 1927de eski harflerle ilk alfabeyi yazdı. "Alfabe Müellifi" olarak ün yaptı.

ESERLERİ:

Süslü Alfabe, Tetkikli ve Terminli Türkçe İlk Gramer, Yetişkinler Alfabesi (1960).

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002).

GÜÇLÜ, Faruk

Yazar, ekonomist. 24 Eylül 1961, Kozluca köyü / Nevşehir doğumlu. Kayseri Lisesi (1978), Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (1984) mezunu. Bir süre serbest çalıştı. 1998 yılından itibaren Cumhuriyet Üniversitesi İİBF (1998-99) ve Abant İzzet Baysal Üniversitesinde (1999) doçent olarak öğretim üyeliği yaptı.

Faruk Güçlü

İlk şiiri 1976'da *Yeni Asya* gazetesinde, ilk yazısı 1983'te *Öğretmen Dünyası* dergisinde çıkmıştı. Sonraki yıllarda ürünlerini *Yeni Asya, Cumhuriyet, Milli Gazete, İmece, Milli Folklor, Folklor / Edebiyat, Siyah-Beyaz, Hürses, Mülkiyeliler Birliği, Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi, İzlek, Pınar, Son Havadis, Yapıt* gazete ve dergilerinde yayımladı. Ayrıca *Folklor/Edebiyat* dergisinin yazı işleri müdürlüğü görevini yürüttü. TED Araştırma Ödülü sahibi. Edebiyatçılar Derneği, Folklor Kurumu üyesidir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *İntihar* (1988), *Nevşehir Folklorundan İzlenimler* (1994), *Cezaevi Üniversitesi* (1994), *Orta Anadolu'da Batıl İnanışlar* (1995), *Kamyoncular* (2004).

DERLEME: *Yasaklamak Yasaktır* (1991), *Toplumsal Yaşamda Küfür* (1993), *Nevşehir Yöresi Ağız Sözlüğü* (1999).

ŞİİR: *İp-Sap Meselesi* (1996).

DENEME: *Deli Dumrul Hesabı* (1996), *Araba Yazıları* (2000).

Ayrıca yazdığı ders kitapları vardır.

GÜÇLÜ, Muhammet

Tarih araştırmacısı. 1 Mayıs 1966, Alacami / Serik / Antalya doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Serik'te tamamladı. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (1988) mezunu. 1990 yılında Ege Üniversitesinde araştırma görevlisi olarak çalışmaya başladı. Yüksek lisansını 1990'da *"Varlık Vergisi Kanununun Çıkarılması, Uygulanması, Kaldırılması ve Sonuçları (11.11.1942-15. 3.1944)"* konulu teziyle, doktorasını 1994'te *"XX. Yüzyılın İlk Yarısında Antalya Şehri (1908-1950)"* teziyle Ege Üniversitesi SBE'de tamamladı. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde araştırma görevlisi (1990-94) olarak çalıştı. 1996'da geçtiği Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Yeniçağ Tarihi Anabilim Dalında yardımcı doçent oldu. Yardımcı doçent unvanını Akdeniz Üniversitesinde aldı (1998). 1997'den itibaren görev yaptığı Akdeniz Üniversitesinde dekan yardımcılığı yaptı (1998-2001). Ayrıca Fen Edebiyat Fakültesi Yönetim Kurulu üyeliği (1999-2002), Tarih Bölümü başkan yardımcılığı (1999), Antalya Kent Müzesi Girişimcileri Derneği başkan yardımcılığı (2001-2002) yaptı.

İlgi alanları Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, Şehir Tarihi, Sosyal ve Ekonomik Tarihidir. Makalelerini, *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih İncelemeleri, Toplumsal Tarih, Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi, Düşünceler Dergisi, Mülkiyeliler Dergisi, Türk Kültürü, Antalya Ticaret ve Sanayi Odası Dergisi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırmaları Merkezi* dergilerinde yayımladı.

Muhammet Güçlü

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *XX. Yüzyılın İlk Yarısında Antalya* (1997), *1864-1950 Yılları Arasında Serik* (İdari, Ekonomik, Sosyal, 2000), *Dr. H. Burhanettin Onat ve Hayatı (1894-1976)* (2004).

ÇEVİRİ: *Antalya Ahval-i Ticariyesini ve Tüccarının Esamisini Havi Risale* (Antalya Ticaretinin Şartlarını ve Tüccarlarının İsimlerini İçeren Kitap, 1997).

GÜÇLÜ, Sevinç Özen

Toplumbilimci. 1961, İzmir doğumlu. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü (1982) mezunu. 1983 yılında, bitirdiği bölüme araştırma görevlisi olarak girdi. Yüksek lisansını *"Gecekondu Ailelerinde Bireyler arası Etkileşim: Bayraklı M. Erener Mahallesinde Bir Araştırma"* adlı tezle (1984), doktorasını *"Sanayi Kasabasında Yasam Biçimi ve Aile Yapısında Meydana Gelen Değişmeler: Soma Örneği"* adlı tezle (1989) tamamladı. 1989'da yardımcı doçent, 1994'te doçent, 2000'de profesör oldu. Doçentlik çalışması: *"Kentlileşme Sürecinde Ailede Kuşaklararası İlişkiler: İzmir-Bornova, Çamdibi ve Altındağ'da Karşılaştırmalı Bir Araştırma"*. 1996-97 yıllarında, Ege Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdür yardımcılığı görevinde bulundu. 1997 yılından itibaren Antalya Akdeniz Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Anabilim Dalı öğretim üyesi, 2000'den sonra Sosyoloji Bölümü başkanı olarak çalışmalarını sürdürdü. Sosyoloji Derneği, Akdeniz üniversitesi Öğretim Üyeleri Derneği üyesidir.

Sevinç Özen Güçlü

Aile Sosyolojisi, Kent Sosyolojisi, Sağlık Sosyolojisi konularında makaleleri *Sosyoloji Dergisi, Seminer Dergisi, Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi, Aile Yazıları* dergilerinde yayımlandı. Çeşitli kuruluşların düzenlediği bilimsel toplantılara katılarak bildiriler sundu ve bu bildiriler ortak kitaplarda yayımlandı. Ayrıca 1995'ten itibaren çeşitli TV programlarına konuk konuşmacı olarak katıldı.

ESERLERİ:

Sanayi Kasabasında Yaşam Biçimi ve Aile Yapısında Meydana Gelen Değişmeler: Soma Örneği (1991), *Kentlileşme Sürecinde Ailede Kuşaklararası İlişkiler: İzmir-Çamdibi-Altındağ ve Bornova'da Karşılaştırmalı Bir Araştırma* (1996), *Kentlileşme ve Göç Sürecinde Antalya'da Kentlilik Bilinci ve Kent Kültürü* (2002).

GÜDÜM, Sinem

Öykücü. 1972, İzmir doğumlu. İzmir Amerikan Lisesinden sonra eğitimine Amerika ve İstanbul'da devam etti. Lisans derecesini Boğaziçi Üni-

versitesi Uluslararası İlişkiler ve Siyaset Bilimi Bölümünde, yüksek lisans derecesini de Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Bölümünde tamamladı. İstanbul'daki bir özel kuruluşta yazı işleri müdürü, proje yöneticisi, içerik uzmanı ve çevirmen olarak çalıştı. Öykülerini *30+Yalnızlığa Veda* (2004) adlı kitapta topladı.

HAKKINDA: Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Hececöykü, Nisan-Mayıs 2005).

GÜFTA, Hüseyin

Yazar. 1963, Reyhanlı / Hatay doğumlu. İlk ve ortaokulu aynı ilçede okudu. Yükseköğrenimini Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde tamamladı (1986). Aynı yıl Erzurum Anadolu Lisesine Türk dili ve edebiyatı öğretmeni olarak atandı. Bu görevini 1993'e kadar sürdürdü. Erzurum Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde *"Hâzık Divânı"* adlı teziyle 1992'de yüksek lisansını tamamladı. 1993'te Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde araştırma görevlisi olarak göreve başladı. 1995'te *"Mirzâ-zâde Sâlim Divanı"* adlı teziyle doktorasını tamamladı. 1996'da Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesine yardımcı doçent olarak atandı. 1997'de aynı fakültede dekan yardımcılığı yaptı. 1998'de Türkçe Eğitimi Bölümü başkanlığına getirildi. Çeşitli kültür ve sanat dergilerinde yazıları yayımlandı.

ESERLERİ (Biyografi):

Antakyalı Şair Yahyazâde Âsaf Hayatı Edebî Kişiliği ve Şiirleri (1999), *Erzurumlu Şair: Hâzık Hayatı Edebi Kişiliği ve Divanı* (2001), *Mehmed Rüşdi Efendi ve "Hallü'l-İşkar" Risalesi* (2002), *Divan Şiirinde İlim* (2004).

HAKKINDA: Hüseyin Güfta / Erzurumlu Şair: Hâzık (2001).

GÜL, Adnan

Şair. 19 Aralık 1959, Keleşevleri köyü / Çüngüş / Diyarbakır doğumlu. Malatya Tarım Meslek Lisesi, Eskişehir İşletme Fakültesi Mantarcılık Yüksek Okulu mezunu. 1976 yılından itibaren Tarım ve Köyişleri Bakanlığına bağlı Tarım İl Müdürlüklerinde Teknisyen, İl Müdürü, Adana İl Tarım Müdürlüğünde Enformasyon uzmanı olarak görev yaptı. Adana Edebiyatçılar derneğinin yayın organı olan *A Edebiyat* dergisinin sanat yönetmenliğini yaptı.

Şiir ve yazıları, *Cumhuriyet* gazetesi ile *Aykırısanat, Varlık, Öteki-Siz, Mısra-lık, Beşparmak, Berfin Bahar, Pencere, Ardıçkuşu, Anadolu Simav, Söylem, Maki, İçel Sanat Kulübü, Öğretmen Dünyası, Papirüs, Edebiyat Gündemi, Ekin, Ekspres, Güçbirliği, Tay, Hür Gerze, Bizim Ece, Çağdaş Türk Dili, Düşlük, Diyarbakırlılar Vakfı, Amik ve Lül, İmgelem Çocukları, Akkültür, Yom Sanat, Kum Yaratım, Çıknk, Heves* gibi edebiyat ve sanat dergilerinde yayımladı. 2001 yılı *Beşparmak Dergisi* şiir ikinciliği ve *Anadolu Simav Dergisi* Mansiyon Ödülünü *Yitikler Koleksiyonu* adlı dosyasından iki şiirle kazandı. *Ekin* dergisi sanat yönetmenliğini üstlendi. Atatürk Düşünce Derneği, Türkiye Yazarlar Sendikası, Adana Edebiyatçılar Derneği (genel sekreter) üyesidir.

"Adnan Gül'ün dil ve anlatımında çağdaş bir tutum görülür. Bu, yabancı sözcüklere sarkmayan bir Türkçenin kullanılmışlığı anlamındadır. Duru bir

Adnan Gül

ADNAN GÜL

DİYARBAKIR GİBİ

Zamanlardan temmuz çaldıkça
Yüreğim...
Düşlerimi de tutsak ettiler
Yine bana düştü
Yasak sevdaların kahrı
Serap kovalamakla
Sonunda...

Başımdan dökülen
Dünkü umut sağanağı
Her çatışma
Sevgi zamanımdan kayıp
Sensiye tutmuşlar sanki
İz düşümüme
Diyarbakır gibiyim...

Dicle sularında
Koklanmamış toprak tadıdır
Akşamlarım...
Her damla çiğ söğüt yapraklarındaki
Umut serinliğidir...

Karpuz gibi kanım aksın
İnanmazsan...
Suskunluğun adıdır akşam yeli
Esseeksen Dicle'den es..

Giyindiğim köynekse halen
Sokaklarım sefalettir
Yol bulamazsın...
Aç kumru seslerinde ölünce umutlarımız
Kanayan yaraya döner
Daldan düşen her yaprak...
Durduramazsın...
En sıcağında susar
Karaca dağ...
Taş basar yüreğine
Sokaklarının...
Düşleri yarı tok
Acıları dünden bayat...

İçimdeki;
Kötülerle savaşan
Her güne ayrı direnen çizgi film kahramanı...
O.....

Oysa
Umutları su parası
Ergani Ovasından
Kepekli tandır mesela...

Rüyası:
Kabarmış bir somundur
Diyarbakır'ın...

(*Dört Köşeli Dünyam*, 2000)

anlatımı var denebilir mi? Okuyucudan okuyucuya değişir. Çünkü 'duruluk' yabancı sözcüklere yer verip vermemeden öte bir şey. Biraz kolay anlaşılırlıkla, biraz gerekmez söz ve söyleyişlere yer verilip verilmemesiyle ilgili. Adnan Gül şiirinde bunlar tartışma götürür noktalar. Şairin kullandığı sözcüklerin gen haritası çıkarılsa, yabancı sözcüğün ne oranda az olduğu kolayca anlaşılır. Onun dilinde 'dilleyememek, kösengi, çıtrık, kocalmak, ışkın, cırlavuk, bre...' benzeri yerel dilde yaygın kullanılan sözcükler, yabancı sözcük sayısından daha çoktur. Ancak bunların 'duruluk' konusunda çıkardığı sorun, aşılamaz nitelikte değildir." (Ali Ozanemre)

ESERLERİ (Şiir):

Her Mevsim Gülde Hüzün (1997), *Dört Köşeli Dünyam* (2000), *Önce Bulut Sonra Suyum* (2003).

HAKKINDA: Arslan Bayır / Adnan Gül ve Söyleşimiz (Aykırısanat, Mayıs-Haziran 2000), Yeni Kitaplar (Atovizyon, Mayıs 2000), Ali Ozanemre / Sudan Önceki Bulut (Beşparmak, Nisan 2003), Ömer Uluçay / İkinci Yeni Sürecinde Bir Yapıt: Önce Bulut Sonra Suyum (Amik, Eylül-Ekim 2003), M. Demirel Babacanoğlu / Adnan Gül'ün Şiir Yürüyüşü (Cumhuriyet Kitap, sayı: 692), Tacim Çiçek / Yüzünü Şiirine Dönmüş Şairle Söyleşi (Damar, Eylül-Ekim 2003), Mustafa Emre / Zamanın Yüzünde Taşlar ve Çiçekler (Beşparmak, Mayıs-Haziran 2003), Mehmet Kansu / Yaşamak Tufanı Geçmektir (Afrika gazetesi, 8.4.2003), Mehmet Mercan / Önce Bulut Sonra Suyum (Güçbirliği, sayı: 39, 2003), Cemil Okyay / Önce Bulut Olmak (Aykırısanat, Kasım-Aralık 2004).

GÜL BABA

Mutasavvıf şair (D. ?, İlegüp köyü / Uluborlu / Isparta – Ö. 1541, Budin). Asıl adı Cafer'dir. Misâlî mahlasını kullandı. Tanınmış mutasavvıflardan Veliyüddin b. Yalınkılıç'ın oğlu. Hayatı ile ilgili bilgiler rivayetlere dayalıdır. Evliya Çelebi'ye göre Merzifonlu bir Bektaşî dervişiydi. Fatih Sultan Mehmed devrinden Kanunî devrine kadar birçok savaşa katıldı. Budin'in fethinde şehit düştü. Evliyâ Çelebi, Gül Baba'nın kavuğunda daima bir gül taşıdığı için bu lâkabı aldığını yazmaktadır. Isparta'nın Uluborlu ilçesi İlegüp köyündeki Veli Baba dergâhındaki kayıtlardan da asıl adının Cafer olduğu anlaşıldı.

Rıza Tevfik Bölükbaşı tarafından şairin manzum ve mensur eserleri olduğu ve bunları *Miftâhü'l-Gayb* adlı risalesinde topladığı belirtildi. *Güldeste* adlı bir yazmada bulunan Misâlî mahlasıyla dokuz şiirin ona ait olduğu ileri sürüldü. Bugün Budapeşte'de bulunan türbesi, 1543-48 yılları arasında Budin Beylerbeyi Yahyapaşazade Mehmed Paşa tarafından yaptırılan Gül Baba Tekkesinin son kalıntısıdır. Değişik tarihlerde tamir gören bu türbe, Macaristan'da bir buçuk yüzyıl kadar süren Türk hakimiyeti devrinde, birçok müslümanın ziyaret ettiği bir mekân oldu. Bu ziyaretçilerin bazıları Gül Baba hakkında birtakım şiirler yazdı. Evliya Çelebi (*Seyahatname*, 6/244), Kemâl adlı bir şair ve Budinli Hisalî onun için şiir yazanlardandır.

HAKKINDA: İsmail Habib Sevük / Tuna'dan Batıya (1935), TDE Ansiklopedisi (c. 3, 1979), Atillâ Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (c. 5, 1983), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004), İsmail Tosun Saral / Tarih Sürecinde Gül Baba Türbesinin İçine Genel Bir Bakış (Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, sayı: 30, sayfa: 193, 2004).

GÜL, Kemal Vehbi

Bürokrat, araştırmacı-yazar. 27 Eylül 1934, Samsun doğumlu. Anne tarafından din bilgini Kondulu Şeyh Yusuf Şevki Efendi'nin, baba tarafından Eyüp Sabri Efendi'nin torunudur. İlköğrenimini Dumlupınar, 23 Nisan ve Fazılkadı ilkokullarında gördü. Ortaöğrenimini Samsun 19 Mayıs Lisesinde tamamladı. AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesinden (1960) mezun olduktan sonra, dışarıdan sınava girerek Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi (1962). Ayrıca İlâhiyat Fakültesinde Arapça derslerini takip etti (1958-59). Devlet Lisan İmtihanını Almanca dilinden verdi (1960). Memurluk stajının (1960) ardından çeşitli ilçelerde kaymakamlık görevinde bulundu. 1964'te girdiği Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsünü bitirdi (1965).

İncelemelerde bulunmak üzere İçişleri Bakanlığı tarafından Federal Almanya'ya gönderildi (1967). NATO'nun davetlisi olarak İtalya, Almanya, Fransa ve Belçika gezisine katılarak incelemeler yaptı (1968). 1976'da Avrupa Konseyi Mahalli ve Bölgesel İdareler Konferansına üye olarak katıldı. 1968, 1973 ve 1977 seçimlerinde üç kez Samsun Belediye Başkanlığına seçildi. 12 Eylül 1980'de görevinden ayrıldı. Bir süre avukatlık yaptı. Şiirleri çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlandı. 1959'da Siyasal Bilgiler Fakültesi 100. Kuruluş Yılı İlmi Eser Yarışması Birincilik ve 1966'da *Tercüman* Gazetesi Araştırma-İnceleme Yarışması Birincilik ödüllerini aldı. 1967'de *Milliyet* Gazetesi Ali Naci Karacan Yarışması Birincilik Ödülünü Musaffer Sencer ile paylaştı.

ESERLERİ :

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Anadolunun Türkleştirilmesi ve İslâmlaştırılması* (1971), *Kırım'da Türk Katliamı, Türk Tarihinde Birinci Meşrutiyet Devri ve Sultan Abdülhamit, 20. Asırda Demokrasinin Şekil Değişikliği, Türkiye'de Demokrasinin Gelişmesi Siyasal İlimler Kültürünün Rolü, Köylerimizin Yeniden Düzenlenmesi, Dinin Türk Toplumuna Etkileri.*

ÇEVİRİ: *Kırım'da Türk Katliamı* (Edige Kırımal'dan, 1962), *Uygarlık ve Barış* (A. Schweitzer'den, 1966), *Türkiye Mektupları* (Moltke'den, 1967).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. VI, 1969), Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 2 Cumhuriyet Dönemi (1993).

GÜL, Mehmet Ali

Şair. 1938, Pazarcık / Kahramanmaraş doğumlu. Okuma-yazmayı on iki yaşından sonra öğrendi. İlkokulu dışarıdan bitirdi. 1970 yılından itibaren hayatın ve çalışmalarını Almanya'da devam ettirdi.

ESERLERİ (Şiir):

Gülmeye Çalış (1985), *Başbaşa* (1987).

KEMAL VEHBİ GÜL

İLAHİ KUDRET

Nerde gezsem, nerde dursam hazır "O"
Nerde olsam, nere kaçsam nazır "O"
Gizli değil O'nca hayır-hasenât
Saklı değil O'na binbir sekenât

Bizde O'nu, O'nda bizi gördükçe;
Aşkta O'nu, O'nda aşkı sezdikçe;
Sevdik O'nu, daha fazla şevk ile
Girdik yola hasta sağlam zevk ile.

Öyle bir yol fâni ile bâki'yi
Birbirine bağlar hissedenlere.
Hüsn-i mutlak, aşk-ı mutlak ne iyi,
Derûni esrarı keşfedenlere.

HAKKINDA: Cemil Çiftçi / Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler (2000).

GÜL, Muammer

Ortaçağ tarihçisi. 1 Mart 1964, Elazığ doğumlu. Fırat Üniversitesi Tarih Bölümü (1986) mezunu. Yüksek lisans (1993) ve doktorasını (1997) Fırat Üniversitesi SBE'de tamamladı. Harran Üniversitesinde doçent olarak görev yaptı. Aynı üniversitede çeşitli idari görevlerde bulundu. Makaleleri *Yeni Türkiye, Belleten, Fırat Üniversitesi SBE, Harran Üniversitesi İlâhiyat*

Muammer Gül

Fakültesi, Balıkesir Üniversitesi SBE, Türk Dünyası Tarih, Erdem, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi adlı dergilerde yayımlandı. Ulusal ve uluslararası sempozyumlarda bildiriler sundu. *XIII. ve XIV. Yüzyıllarda Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Moğol Hakimiyeti* (2005) adlı bir kitabı vardır.

GÜL, Nilüfer

Şair. 1954, Afyon doğumlu. İstanbul Haydarpaşa Sağlık Koleji mezunu. Yazıları *Hergün* gazetesinde yer aldı. *Feryat* isimli bir şiir kitabı vardır.

GÜL, Sebahattin

Şair. 1960, Bünyan / Kayseri doğumlu. Kahveci Köyü İlkokulu, Bünyan Ortaokulu ve Lisesi (1977), Kayseri Polis Okulu (1985), Anadolu Üniversitesi Halkla İlişkiler Bölümü (1998) mezunu. 1985 yılında Mersin

Sebahattin Gül

Emniyet Müdürlüğünde başlamış olduğu polis memurluğu görevini Yalova Emniyet Müdürlüğü kadrosunda devam ettirdi. Şiirleri *Türk Edebiyatı, Size, Şiir Bülteni, Yeni Çizgi, Yalova, Aksa, Akşam* adlı gazete ve dergiler ile *Yalova Şiir Akşamları* yıllıklarında yayımlandı.

ESERLERİ (Şiir):

Sevgiye Yelken Açtım (1998), *Bir Şehir Uyanırken* (1999), *Adını Sen Koy* (2001).

GÜLALP, Haldun

Toplumbilimci. 1951 doğumlu. Türkiyc, İngiltere ve ABD'de ekonomi, siyaset bilimi ve sosyoloji dallarında eğitim gördü. ODTÜ'de ve ABD'nin çeşitli üniversitelerinde dersler verdi. Gelişme sosyolojisi, siyasal, iktisat, devlet ile sınıf ilişkileri ve sosyal teori konularında çok sayıda çalışması yayımlandı. Boğaziçi Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü.

ESERLERİ:

Yeni Emperyalizm Teorilerinin Eleştirisi (1979), *Gelişme Stratejileri ve Gelişme İdeolojileri* (1983), *Kapitalizm, Sınıflar ve Devlet* (1993), *Kimlikler Siyaseti Türkiye'de Siyasal İslâm'ın Temeller* (2003).

GÜLBAŞ, Aliekber

Şair. 1940, Çavuş köyü / Arguvan / Malatya doğumlu. Ekberi mahlasını kullandı. İlkokulu köyünde tamamladı, Malatya'da Atatürk Okuluna başladı, ancak bitirmeden ayrıldı. İstanbul'a göç etti, 1964'te tekrar köyüne döndü. Malatya'da *Gayret* ve *Sebat* gazeteleri gibi yerel basında şiir ve yazıları yayımlandı. 1969'a kadar gazetecilik yaptı. 1969'da İstanbul Maltepe Tekel ambarlarında işçi olarak çalıştı. 1970'te Malatya Tekel Başmüdürlüğüne nakledildi. 1986'da bu kuruluştan emekliye ayrıldı. 1991'de yine İstanbul'a döndü. Burada, 1996'da *Ehlibeyt Yolu* gazetesinde çalışmaya başladı. Kasetçilikle uğraştı. Aynı zamanda *Cem* dergisinde şiirler yazdı. İlk kitabındaki *Deli Gönül* adlı şiiri bestelendi. Kültür Bakanlığının açtığı yarışmalarda iki kez mansiyona layık görüldü.

ESERLERİ:

Aşk ve Gurbet (Birinci Kitap, 1966), *Aşk ve Gurbet* (İkinci Kitap, 1986), *Aşk ve Gurbet* (Üçüncü Kitap, 2000).

HAKKINDA: Adil Akkoyunlu / Şiir Peteği.

GÜLBEDEN BEGÜM

Tarihçi (D. 1523, Kabil - Ö. 1603, Ağra). Babür Şah'ın kızı. Sekiz yaşında iken babası öldü. 1539'da Yunus Han'ın torunu Hızır Hace ile evlendirildi. Hayatı, kocasının valilik yaptığı Pencap'ta, Afganistan'da ve Hindistan'da yeğeni Ekber Şah'ın sarayında geçti.

Ekber Şah'ın teşvikiyle yazdığı *Hümâyünnâme* adlı Farsça anı kitabı döneminde de büyük ilgi topladı ve Ebulfazl'ın 1587'de Ekber Şah için kaleme aldığı tarih kitabına başlıca kaynak oldu.

GÜLBOY, Burak

Yazar. 1971, İstanbul doğumlu. Bilkent Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünden mezun (1993). 1996'da İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Siyasi Tarih Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimini tamamladı. 2003'te İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalında doktorasını tamamladı. Yazarın çeşitli akademik dergilerde ve kitaplarda özellikle 19. yüzyıl Avrupa Siyasi Tarihi'ne dair yayımlanmış makaleleri ve *Birinci Dünya Savaşı Tarihi* (2004) adlı bir kitabı vardır.

HAKKINDA: Avni Özgürel / Radikal Kitap (10.9.2004).

Durmuş Ali Gülcan

GÜLCAN, Durmuş Ali

Araştırmacı-yazar (D. 1904, Karaman – Ö. 31 Mart 1997). Karaman İdadisini bitirdi. Karaman İlmiye Medresesinde iki yıl, Konya İrfaniye Medresesinde bir yıl Arapça ve İslâm ilimleri eğitimi aldı. Karaman ve Karamanoğullarının kimliği konularında araştırmalar yaptı. Ankara İl Kütüphanesi Eski Eserler Bölümü Şefliği görevine atandı (1953). Burada on üç yıl boyunca araştırmalarına devam etti. Arap diline ve gramerine hakimiyeti sayesinde bilgi ve belgelerin ortaya çıkarılmasını sağladı. Konya Valiliği İl İdare Kurulu Müdürlüğünden emekliye ayrıldı (1969). Daha sonra Karaman'a yerleşti.

Karaman Kaymakamlığı Yazı İşleri müdürlüğünü sürdürdüğü 1940'lı yıllarda Konya'da yayımlanan *EKE-*

KON gazetesinde, Karaman'ın ekonomik, sosyal, kültürel ihtiyaçları hakkında müstear adla yazılar yazmaya başladı. Karaman Halk Evince çıkarılan *Karaman* adlı bir gazetenin yayın hayatına girmesinde öncülük etti ve Yazı İşleri Müdürlüğünü üstlendi. Bu gazetede Karaman tarihiyle ilgili makalelerini yayımladı (1947-50). Bitmez tükenmez araştırma duygusuyla ve yaşadığı yere olan derin saygısıyla, araştırma ve bilgi birikimlerini kaleme aldı.

ESERLERİ:

Karamanlı Halk Ozanlarından Gufrânî ve Kenzî (1991), *Karamanoğlu I. Mehmed Bey'in İhtilâli ve Nedenleri, Karaman Mevlevihanesi, Mevlevilik ve Karamanlı Mevlevi Velileri, Karamanlı Hekim ve Hakîm Beşir Çelebi ve Edirne Menakıpnâmesi, Karamanoğlu 2. İbrahim Bey ve İmâreti Tarihçesi, Karaman Tarihinden Hikâyeler ve Gelenekler, Karamanoğlu Tarihinden Dramatik İki Senaryo, Karaman Mahalleleri ve Köyleri Tarihçesi, Karaman Velilerinden Şeyh Ali Sultan ve Kemal Ümmi, Geçmiş Yüzyıllarda Karaman Büyükleri ve Şairleri, Yunus Emre'nin Kökeni ve Yöresi, Konya'nın Delibaşı İsyanı, Bu Olayın Karaman'a Sıçraması, Karamanoğullarının Kökeni Selçuk ve Osmanlılar Karşısında Kişilikleri* (1995).

HAKKINDA: A. Uysal / Karaman Şairleri Antolojisi (1997), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÜLCÜ, Ali İhsan

Gazeteci-yazar. 1959, Adilcevaz / Bitlis doğumlu. İlkokulu Adlcevaz'da, ortaokulu Ahlat'ta, liseyi Muş'ta okudu. 1982 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinden mezun oldu. Askerlik sonrası gönüllü olarak Van'a gidip üç yıl Kültür Bakanlığı bünyesinde çalıştı. Daha sonra İstanbul'a yerleşerek 1988 yılı başında gazeteciliğe başladı.

1991 yılından beri *Türkiye* gazetesinde muhabir olarak görev yapan Ali İhsan Gülcü, fotoğraf alanında uzmanlaştı. Hazırladığı dizi yazılar, araştırma haberleri ve çektiği fotoğraflar çok sayıda ödül aldı. Radyo ve TV programları hazırladı. *Yaşama Sevinci* gibi telif, ayrıca derleme öykü kitapları yayımladı.

GÜLCÜOĞLU, Mesude Honsârî

Araştırmacı, deneme ve öykü yazarı. 1927, İstanbul doğumlu. Evlendikten sonra yazılarında Gülcüoğlu soyadını kullandı. Şair ve yazar Nezihi Gülcüoğlu ile evlidir. İranlı bir ailenin çocuğu olarak İstanbul'da dünyaya geldi. Öğrenimini ve hayatını bu şehirde sürdürdü.

Mesude Honsârî Gülcüoğlu

Okumanın ve yazmanın tadını, annesi Mâsume Honsârî'den aldı. On beş, on altı yaşlarında yazdığı ilk öykülerini *Yedigün* dergisine "Nihal Mesut" takma adıyla gönderdi. Dergi yöneticilerinden yazmayı sürdürmesi için teşvik gördü. Eski Türkçeyi bildiğinden, eski Türk edebiyatını annesinin kitaplığından okuyarak tanıyıp sevdi. Yazıları, uzun yıllar *Kadın* dergisinde yayımlandı.

1972 yılından itibaren Niyazi Banoğlu, Zuhuri Danışman, Sadi Borak gibi tarihçi ve edebiyatçıların eski Türkçe el yazısı notlarını Lâtin harflerine aktardı. Zuhuri Danışman'ın *Son Havadis* gazetesi için sadeleştirerek hazırladığı Feyzullah Efendi'nin *Osmanlı Edebiyatı Tarihi* kitabının son cildini, Zuhuri Danışman'ın ölümü üzerine sadeleştirip günümüz diline aktararak ve gazeteci-yazar Zekeriya Sertel'in eski Türkçe olarak kaleme aldığı anılarının Azerbaycan bölümünü Latin harflerine aktararak yayıma hazırladı.

ESERLERİ:

DENEME: *Değinmeler - Denemeler* (1995).

ÖYKÜ: *Hoşça Kal Düşlerim* (1996).

YAYINA HAZIRLAMA: *Osmanlı Tarihi* (Feyzullah Efendi'den, 7. cilt, günümüz Türkçesiyle, 1972), *Rus Biçimi Sosyalizm* (Zekeriya Sertel'den, günümüz Türkçesiyle, 1993).

HAKKINDA: Mesude Honsârî Gülcüoğlu / " Öndeyiş" (Değinmeler - Denemeler, 1995).

GÜLCÜOĞLU, Nezihi

Eğitimci, mizah yazarı, şair (D. Ekim 1917, İstanbul – Ö. 2 Ekim 1993). 1928'de ilkokulu bitirdi. Ankara Müzik Öğretmen Okuluna sınavla girdi. Altı yıl parasız yatılı olarak okudu. 1938 yılında mezun olduktan sonra bir rastlantı sonucu Cumhurbaşkanlığı Armoni Mızıkası Şefi Veli Bey'in (Orhan Veli'nin babası) ısrarıyla Cumhurbaşkanlığı Askeri Armoni Mızıkasında trompetçi olarak çalışmaya başladı. 1953 yılında kıdemli yüzbaşı iken askerlik mesleğinden ayrıldı. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi ve özel okullarda müzik öğretmeni olarak yaşamını sürdürdü. 1972 yılında Erenköy Kız Lisesinde öğretmenken emekliye ayrılmıştı.

İlk olarak güncel şiirleriyle, *Dost, Yelken* ve *Güney* dergilerinde göründü (1972). Mizah yazılarının bir bölümü, *Cumhuriyet* gazetesinde yayımlandı (1980-1986). Yergi ve taşlama türündeki şiirlerini *Laf Ola Harman Ola* adlı kitabında toplayan Gülcüoğlu, bu yapıtıyla edebiyatta çok önemli bir yer tutan hiciv türü geleneğinin son temsilcilerinden biri olduğunu kanıtladı.

ESERLERİ (Şiir):

Dört Yandan (1979), *Özgürlüğe Soyunurken* (1986), *Deli Olmak İşten Değil* (1991), *Laf Ola Harman Ola* (1993).

HAKKINDA: Mesude Honsârî Gülcüoğlu / "Özdeyiş" (Değinmeler – Denemeler, 1995), Yılmaz Çongar / Asker Yazarlarımız ve Ozanlarımız (1998).

GÜLDAL, Bülent

Şair. 1 Ocak 1954, Ceyhan / Adana doğumlu. İlköğrenimini Ceyhan'da gördü. Edremit Lisesi mezunu. İTİA'daki öğrenimini tamamlamadı. 1973'ten itibaren devlet memuru olarak Edirne, Siirt, Ankara, Kırklareli ve Edremit'te çalıştı. 1993 yılında emekliye ayrıldı ve Edremit'e yerleşti.

İlk şiiri 1971'de Edremit gazetelerinden *Dokuz Eylül*'de yer almıştı. Şiir ve yazılarını sonraki yıllarda *Dünya Kitap, Kıyı, Damar, Yaba-Edebiyat, Dize, Düşün, Kum, Ünlem, Ay, Ardıçkuşu, Beşparmak, Çağdaş Türk Dili, Şiir Ülkesi, Söylem* vd. dergilerde yayımladı. 1987'de Yeni Türkü Şiir Yayınları tarafından düzenlenen yarışmada başarı ödülünü, 1999'da İbrahim Yıldız Şiir Yarışmasında Birincilik Ödülünü, 2000 yılı Ali Rıza Ertan Şiir Başarı Ödülünü aldı. Türkiye Yazarlar Sendikası ve Edebiyatçılar Birliği üyesidir.

Bülent Güldal

BÜLENT GÜLDAL

DÜNYANIN BİR YERİNDE

"Sevgilim" dedi, kadın.

Sulu sepken yağan yağmuru izlemeye ara verip, besili bir boğanın hantallığıyla sesin geldiği yöne doğru döndü.

"Söyle canım" dedi.

Kara kışın kuru ayazı kol geziyordu sokaklarda. Yağmurun ardından yağan kar, karın ardından buza kesen doğa, adamla kadının yaşadığı tabandan ısıtmalı saray yavrusunu etkilemiyordu. Adam giysiye gereksinme duymamıştı. Kırmızı renkli şeffaf bir kombinezon vardı kadının üstünde. Antika bir aynanın önünde kuzguni siyah saçlarını tarıyordu. Kar rengindeydi teni. Denizin mavisi gibiydi gözleri. Adamı aynadaki görüntüsünden izliyordu. Kıllı bir sürüngene benzetti.

"Bugün Cuma" dedi, kadın. Bir şeyleri anımsatıyordu.

"Gidiyoruz. Akşam yemeğini Paris'te yiyeceğiz. Dilediğince de alış veriş yapabilirsin" dedi adam.

Kadının mavi gözlerinde ışıltılar dalgalandı. Kar gibi teni ürperdi. Satılmayı düşündü adama, vazgeçti. Adam yaklaşın kadına, içine almak ister gibi sarıldı.

"Devletin malı deniz..." diye düşünüyordu adam.

Kentin kenar mahallelerine de aynı gökten yağıyordu yağmur. Her damla, tonlarca ağırlıkla iniyordu çatıların üstüne. Ayaz daha bir bileniyor, en keskin yanını batırıyordu insana. Yerçekimi daha güçlüydü sanki; sağından, solundan, önünden, arkasından toprağa doğru çekiliyor ya da eğiliyordu evler. Bataklığa dönüşen bir bahçenin ortasındaki böyle bir evde uyandı adam. Yorganın altındaki bedenine kar yağıyordu. İğneler girip çıkıyordu tenine. Soluğuyla ısınmaya çalışıyordu. Ötelerde öten baykuşun sesine kulak verdi.

"Bir serçecik daha eksildi dünyadan" diye düşündü.

Yanında yatan karısının artan kımıltılarından uyanık olduğunu anladı. Yorganı aşağıya doğru kaydırınca bakışları karşılaştı. Zeytin karası gözlerinin içinde hüzün rüzgarları esiyordu. Aynı anda günaydın dediler birbirlerine. Yağmur olanca hızıyla yağıyordu dışarda.

"Bu tufanda pazar kurulmaz, satış olmaz" dedi adam.

Günübirlik doyan karınların aç kalması demekti bu.

"Allah kerim" dedi kadın.

Damarlarında dolaşan kanın alevlendiğini duyumsadı adam. Öte yaşam vaazlarından bıkıp usanmıştı. Bu dünyada karnını doyurmak istiyordu çoluğunun çocuğunun. Her insana ait olması gereken dünya bahçesinin kıyılarında gezinmek bile çok görülüyordu kendilerine. Payına düşen gökyüzüne ve ayağını bastığı toprağa göz koyanların doymak bilmez iştihaları kan gölüne çeviriyordu güzelim dünyayı. Bunları anlatmak istedi karısına, vazgeçti.

"Kerimin kuyusu çok derin" dedi, sadece.

Odanın duvarlarından taşan kül kokusunu soluyarak yorganın altında iyice küçüldü. Dışarıda, yapışkan bir yalnızlık çoğalıyordu.

(Üçüncü Öyküler, Yaz 2000, sayı:9)

ESERLERİ (Şiir):

Dördüncü Cemre (1979), *Durgun Sis* (1984), *Sabaha Biriken* (1987), *Anası Okyanus* (1998).

HAKKINDA: Ahmet Günbaş / Bülent Güldal'la Gitmek (Kıyı, Aralık 1998), O. Nuri Poyrazoğlu / Anası Okyanus'ta Gezintiler (Çağdaş Türk Dili, Eylül 1998), Ali Taş / Bülent Güldal'ın Son Şiir Kitabı (Dünya Kitap, Mart 2000), Tamer K. Bilgin / Eleştirel Açılım içinde "Bülent Güldal'ın Şiiri" (2000), Hasan Akarsu / Şiirler Değdi Sevdaya (2000), Hüseyin Yurttaş / Bülent Güldal'ı Nasıl Bilirim? (Pencere, Ocak-Şubat 2004).

GÜLDAŞ, Ayhan

Yazar. 1943, Nizip / Gaziantep doğumlu. Tam adı Ayhan İsmail Güldaş. İlköğrenimini Nizip'te tamamladı. İstanbul Atatürk Erkek Lisesi (1964), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümü (1969) mezunu. Eski Türk Edebiyatı dalında 15. Asır yazma eserlerinden *Halilname*'nin edisyon kritiği ve ayrıntılı incelemesini hazırlayarak edebiyat doktoru unvanını aldı (1986). Çan (1971-75) ve İstanbul'daki (1976-80) çeşitli liseler-

Ayhan Güldaş

de edebiyat öğretmenliği yaptı.

Mesnevilerde Din Duygusu başlıklı ilk yazısı 1977'de *Türk Edebiyatı* dergisinde, diğer yazıları *Kök* (1981-82), *Millî Kültür* (1982-83), *Mızrap* (1987), *Akademi* (1990), *Türk Dünyası Araştırmaları* (1991) dergilerinde yer aldı. Oyunları MEB ve Kültür bakanlıklarınca yayımlandı. 1993'te *Her Şey Sevgiyle* adlı hikâye kitabıyla MEB'in açtığı yarışmada mansiyon kazandı.

ESERLERİ:

OYUN: *Bizimkiler* (1973), *Küçükler ve Büyükler* (1976), *Destan Yaratan Kahramanlar* (1976).

HİKÂYE: *Her Şey Sevgiyle* (1995).

İNCELEME: *Halilname* (1996).

GÜLDAŞ, Saadet

Hikâye yazarı. 1937, Bozcaada doğumlu. Liseyi Çanakkale'de bitirdi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümü mezunu. Fakültenin ikinci sınıfındayken edebiyat tarihçisi Nihad Sami Banarlı'nın yanında Yahya Kemal Enstitüsünde çalışarak arkadaşlarıyla birlikte Yahya Kemal'in şiir ve nesirlerini yayına hazırladı. Malkara'ya edebiyat öğretmeni olarak atandı, Çan Lisesinde çalıştı. Doktora yapmak üzere İstanbul'a dönen Güldaş, İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarında öğretim görevlisi olarak çalışırken metnini yazdığı üç perdelik müzikli bir oyunu (1983) sahneye koydu. 1989 yılında doktorasını tamamladı.

Şiir ve hikâye yazmaya öğretmenlerinin teşvikiyle ortaokulda başladı. Şiir ve hikâyeler önce yerel gazetelerde, sonra *Hisar*, *Ses* ve *Şafak* dergi ve gazetelerinde yayımlandı. Müzik edebiyatıyla ilgili yazıları, Türk dilinin ses ve âhengine ait çalışmaları *Kök*, *Mızrap* ve *Türk Edebiyatı* dergilerinde yer aldı. Liseler arası şiir yarışmasında bir birincilik ve *Cemal Amca* ve *Sümbül* adlı hikâyeleriyle derneklerin açtığı hikâye yarışmalarında iki birincilik ödülü aldı. *Sabah* gazetesinin hikâye yarışmasında *El Sallıyor-*

du... adlı hikâyesi birinci oldu. Cumhuriyetin 50. Yılı Yarışmalarına eşi Ayhan Güldaş ile yazdığı *Bizimkiler* oyunuyla mansiyon kazandı. Kitabı aynı adla basıldı ve oyunu sahneye konuldu. Türk dilinin fonetiği ve diksiyonu konularında hazırladığı bildirilerini ulusal ve uluslararası toplantılarda sundu. Müzik eserleri tarihi ve besteciler üzerine çalışmalar yaptı.

ESERLERİ:

OYUN: *Bizimkiler*.

MÜZİK: *Türk Musikisi'nde Prozodi* (2003).

Ufuk Güldemir

GÜLDEMİR, Ufuk

Gazeteci-yazar. 1956, Elazığ doğumlu. Kayseri Amerikan Koleji, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Burs alarak Batı Berlin Gazetecilik Enstitüsünde okudu. Aktif gazetecilik hayatına 1976 yılında Ankara'da *Hür Anadolu* gazetesinde başlayarak, *Dünya* gazetesi (1978), Türk Haberler Ajansı (1979) ve *Cumhuriyet* gazetesinin Ankara Bürosunda çalıştı (1981-85). 1985 yılında burslu olarak ABD'de *USA Today* ve *Washington Post* gazetelerinde staj yaptı. Dönüşünde *Cumhuriyet* gazetesinin İstanbul Haber Araştırma Servisi Şefliğine getirildi (1986).

12 Eylül 1980 sonrası Türkiye'nin dış politika sorunlarını inceleyen kitaplarıyla tanındı. Daha sonra özel televizyonlarda genel yayın yönetmenliği yaptı. 1982'de Bülent Dikmener Haber Ödülünü ve Çağdaş Gazeteciler Cemiyeti Ödülünü birkaç kez aldı. 1986'da *Çevik Kuvvetin Gölgesinde* adlı kitabıyla Türkiye Yazarlar Birliğinin İnceleme Ödülünü kazandı.

ESERLERİ:

Kanat Operasyonu Ticaret (1985), *Çevik Kuvvetin Gölgesinde Türkiye* (1986).

GÜLDOĞAN, M. Lütfü

Yazar. 1922, Siirt doğumlu. Terzi çırağı olarak hayata atılan Güldoğan, arkadaşlarının yardımıyla okuma yazma öğrendi. 1946 yılına kadar terzilikle uğraştı. Bir süre inşaat müteahhitliği yaptı. Siirt'te *Adalet* (1962-73) gazetesini çıkardı. Trafik, sigorta ve yazı işleri ile uğraşan bir büro açtı (1975). Sırasıyla *Demokrat, Adalet, Millî Nizam* ve *Millî Selamet* partilerinin Siirt'te kurulmasına çalışıp il başkanlıklarını üstlendi. Mistik şiirler yazdı. *Gururlanma Behey Güneş* (1995) adlı bir şiir kitabı vardır.

GÜLDOĞAN (Şadillili), Vedat

Araştırmacı-yazar. 1950, Diyarbakır doğumlu. İlk ve ortaokulu Diyarbakır'da okudu. Diyarbakır Sanat Enstitüsünü bitirdikten sonra bir süre devam ettiği Yıldız Devlet Mimarlık Mühendislik Akademisinden ayrılarak Elazığ DMMA'dan İnşaat Mühendisi olarak mezun oldu.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun sosyo-kültürel yapısı üzerine araştırmalarıyla tanınmıştır. 1974 yılında çıkarmaya başladığı aylık *Büyük Çağrı* dergisini on sekiz sayı sürdürdü. 1979 yılında *Kon* dergisini çıkardı.

ESERLERİ:

Kürt Meselesi (1979, Erganili Mehmet Şükrü Sekban'ın 1933 yılında Paris'te Fransızca olarak yayımlanan "La Question Kurde" isimli eseri, geniş ve açıklayıcı dip notlar eklenerek, 1979), *Türkiye'de Kürtçülük Hareketleri ve İsyanlar* (1980).

HAKKINDA: Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997, s. 462-463).

GÜLEÇ, Azmi

Şair (D. 1924, İstanbul - Ö. 1979). Kemaliyeli (Erzincan) bir ailedendir. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi mezunu. Ankara'da Tarım ve Köy İşleri Bakanlığında çalıştı. Şiirleri *Orkun, Aras, Gurbet, Ocak, Toprak, Türk Yurdu, Türk Edebiyat, Hisar* dergilerinde yayımlandı. Milli duyguları, vatanseverliği dile getiren şiirleriyle tanınmıştır. Felsefi içerikli rubaileri de vardır.

ESERLERİ (Şiir):

Fetih Yıldızı (1958), *Kapısız Sokaklar* (1963), *Zamanların Ötesi* (1967), *Ağustos Güneşi* (1967), *Azmi'den Rubailer* (1970).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 3, 1979), Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Halil Soyuer / Şair Dostlarım (2004).

GÜLEÇ, Ertuğrul

Şair ve yazar. 22 Haziran 1947, Tokat doğumlu. 1958 yılında Tokat İsmetpaşa İlkokulunu, 1961 yılında Tokat Gaziosmanpaşa Lisesi orta kısmı, 1964 yılında da Kastamonu Abdurrahman Paşa Lisesini bitirdi. ODTÜ Makine Mühendisliği Bölümü (1971) mezunu. Bayındırlık Bakanlığı, Etibank, OYAK, MKEK gibi kurumlar ve özel kuruluşlarda mühendis ve yönetici olarak çalıştı.

Şiirleri ile atçılık ve yarış atçılığı konularındaki yazıları *Şarkı Söz, Hey, Küheylan Atçılık* gibi dergilerde yer aldı. *Türk At Irkları* (1996) adlı araştırması İngilizceye çevrildi. Yirmi altı derneğin kurucu üyeliğinde bulundu ve birçok derneğin başkanlığını yaptı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Sosyal Mühendis-*

AZMİ GÜLEÇ

BAHAR TÜRKÜSÜ

Dallardan fışkırdı yaprak tomurcuk,
Kuşları davete çıktı bulutlar
Gel, dünkünden daha şakrak, şen çocuk,
Al yeşil tülbentten süzüldü bahar.

Bahçelerde hasret çektiğim iklim,
Çiçekler toprağa döşerdi kilim
Dereler boyundan geldi sevdiğim
Yakasında beyaz bir güldü bahar.

Sularda ararsan neler bulunur
Renklerle işlenmiş nakışlar nur nur
Bütün varlık aynı hisle solunur
Kışın yumağından çözüldü bahar.

İşveyle, alayla salınmış kızlar
Gök mavi bakışlar, sevdalı gözler
Bir beste gizliyor dudaktan sözler
Ta.. ruha toprağa süzüldü bahar.

Ertuğrul Güleç

lik ve Zararlı Akımların Önlenmesi (1986), *Uyutulmuş Toplumlar Nasıl Uyandırılır* (1987), *Gerçek Tarih, Kitaplardaki Tarih mi?* (1987), *Özgür Olmayan Bir Ülke Gelişemez* (1987), *Kalkınmanın Anahtarı Halkçı Demokrasi* (1987), *Yardımlaşma Kültürünün Dünyada Yaygınlaştırılması* (1988), *Toplumsal Unutkanlık* (1988), *Guguk Kuşu* (1990), *Köysel Kalkınma* (1991), *Sosyal Girişimcilik* (1992), *Türk Ülküsü* (1992), *Emperyalistlerin Kürt Meselesi* (1992), *Asena Ana* (1994), *Sivil Toplum Örgütü Kültürü* (1994), *Endonezya Türkleri* (1994).

ROMAN: *Güneş Yeniden Doğacak* (1994).

HİKÂYE: *Kısa Hikâyeler* (1994).

ŞİİR: *Ezgiler ve Sözler* (şiirler ve besteler, 4 c. 1999), *Doğaçlama* (2004).

HAKKINDA: Hüseyin Bozova / Güleç Arkadaşım Ertuğrul Güleç (geniş biyografi, bestelerinin notaları ile, 2004).

GÜLEÇ, Hamdi

Edebiyat araştırmacısı. 1 Ocak 1949, Bayburt doğumlu. Atatürk Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı (1972) mezunu. Yüksek lisansını *"Bayburtlu Celâlî Hayatı-Sanatı ve Şiirleri"* adlı tezle (1987), doktorasını *"Firdevsi-i Rumi'nin Süleymânnâme'si – 42. Cilt Dasitan-ı Ceng-i Aheng-i Efrâsiyâb-ı Türk – Üzerinde Bir Metin İncelemesi "* adlı tezle (1994) Ege Üniversitesi Türk Halk Edebiyatı Bölümünde tamamladı. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde (1997) yardımcı doçent oldu. MEB Orta Öğretim Genel Müdürlüğü şube müdür yardımcılığı (1976-77), Uludağ Üniversitesi Balıkesir Meslek Yüksekokulu öğretim görevliliği (1982-92), Necatibey Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümünde okutmanlık (1982-97), Balıkesir Üniversitesinde okutmanlık (1992-97), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü başkanlığı (2000-2003) görevlerini yürüttü. Makalelerini, *Folklor Halkbilim, Erciyes, Genç Yorum* dergilerinde yayımladı. Çeşitli uluslararası ve ulusal bilimsel toplantılarda bildiri sundu. *Halk Edebiyatı* (2002) adlı bir kitabı vardır.

GÜLEÇ, Hasan

İslâm hukuku araştırmacısı. 1943, Isparta doğumlu. Hacılar Köyü İlkokulu, Isparta İmam Hatip Okulu (1961), İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1965) mezunu. 1969-70 yıllarında Irak Bağdat Üniversitesinde burslu ihtisas yaptı. Doktorasını *"Arap Dil Hususiyetlerinin Fıkıh İhtilaflarındaki Rolü"* konulu teziyle 1979'da Atatürk Üniversitesi İslâmi İlimler Fakültesinde tamamladı. Isparta ve İstanbul'da değişik camilerde imam hatiplik görevinde bulundu. Isparta İmam Hatip Okulu ve İzmir İmam Hatip Lisesinde öğretmenlik yaptı. 1983'te DEÜ İlâhiyat Fakültesinde yardımcı doçent oldu. Aynı fakültede 1989'da doçent, 1998'de de profesör unvanlarını aldı. 1997-99 yıllarında DEÜ İlâhiyat Fakültesi tarafından Bakü Devlet Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde öğretim üyeliği yapmak üzere görevlendirildi. Çalışmalarını Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi İslâm Hukuku Anabilim Dalı öğretim üyesi olarak sürdürdü.

Telif ve çeviri makaleleri 1997 yılından itibaren *Diyanet İlmi Dergi, Fidan Dergisi, DEÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Filoloji Araştırmaları Dergisi* (Azerbaycan) dergilerinde yayımlandı. *Günlük Yaşayış Ansiklopedisi, TDV İslâm Ansiklopedisi, İslâmî Bilgiler Ansiklopedisi*'nde maddeler yazdı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *İslâm Hukukunda Nafaka* (1996), *İslâm Hukukunun Kur'andaki Genel Prensipleri* (1996), *İslâm Hukukunun Bazı Konuları* (1998, Bakü).

ÇEVİRİ: *İslâm'a Yönelen Yıkıcı Hareketler* (Bâbîlik ve Bahâîliğin İçyüzü, Muhsin Abdülhamid'den, M. Saim Yeprem ile, 1984).

Hasan Güleç

GÜLEÇ, İsmail

Edebiyat araştırmacısı. 20 Ekim 1970, Kadıköy / İstanbul doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Kadıköy'de tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü (1993) mezunu. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalında yüksek lisansını *"Bahrî'l-Maarif'de Edebiyat Terimler Sözlüğü"* adlı tezi ile (1997) tamamladı. Aynı yerde doktora çalışmasını *"İsmail Hakkı Bursevî'nin 'Rûhü'l-Mesnevî'sinin İncelenmesi"* isimli teziyle tamamladı. 15 Şubat-15 Mayıs 2004 tarihleri arasında Edinburgh Üniversitesinde inceleme ve araştırmalarda bulundu. 1996-2005 tarihleri arasında İÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsünde araştırma görevlisi olarak çalıştı. 2005'ten itibaren Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümünde öğretim üyesi olarak çalıştı.

ESERLERİ:

Nabizade Nazım-Karabibik (1994), *Yusuf bin Yakub el-Halveti-Tenbihü'l-Gabi fi Rü'yeti'n-Nebi* (1998), *Bir Bibliyografik Biyografi Denemesi Katip Çelebi Hayatı Kişiliği ve Eserleri* (1998), *Mehmet Rauf-Eylül* (1999), *Yâr Elinden Gelen Bâde-Aşık Yusuf Kemter'in Nutukları* (2001), *Abdülaziz Şenol-Kenzî Divânı* (2002), *Lütfi Filiz-Fânî Divânı* (2002), *Lütfi Filiz-Fânî'den Öğütler* (2003), *İsmail Hakkı Bursevî-Rûhü'l-Mesnevî Mesnevi Şerhi* (2004), *Serbestzâde Ahmed Hamdî İskilibî-Divân-ı Hamdî* (2004).

HAKKINDA: Ahmet İleri / Söyleşi: İsmail Güleç ile Mesnevi Şerhi Üzerine (Hece, Şubat 2005).

GÜLEL, Halil

Şair, yazar ve ressam. 1955, Yukarıseyit / Çal / Denizli doğumlu. İki yaşındayken çocuk felci hastalığına yakalandı. Çeşitli yıllarda on defa ameliyat oldu. İlkokulu köyünde okuduktan sonra, ortaokulu Çal'da, liseyi Denizli'de bitirdi (1974). İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisinden 1980'de mezun oldu. 1982'de Düsseldorf (Almanya) Güzel Sanatlar Akademisinde yüksek lisans yaptı. İstanbul'a yerleşerek yaşamını resim çalışmalarıyla sürdürdü.

Hece ölçüsüyle halk şiiri geleneğine uygun şiirler yazan Halil Gülel, eserlerinde İslâm ahlâkı, yurtseverlik, gurbet temalarını işledi. Çeşitli şehirlerde kişisel resim sergileri açtı ve karma sergilere katıldı. Şiir, hikâye ve araştırma yazıları Türkiye, Azerbaycan, Almanya ve Hollanda'daki dergi ve gazetelerde yer aldı. Göçmen

Halil Gülel

işçilerin sorunlarını işleyen çeşitli türde yazılar yazıp resimlemektedir. Eğitim ve kültür-kimlik konularında Almanya ve diğer Avrupa ülkelerinde konferanslar verdi. Batı Avrupa Türk Azınlığının oluşumunda kültür, sanat ve fikir bazında bazı projeler geliştirerek, bunları meşgul olduğu sanat alanlarında işlemektedir. 1989 yılında *Aşığın Gönlü* adlı şiiriyle *Büyük Anadolu* (Ankara) gazetesinin düzenlediği yarışmada ve 1990'da *Bizim Kuşak* (Ankara) dergisinin açtığı yarışmada bir şiiri ile birincilik, 1990 Avrupa Birinci Aşıklar Yarışmasında Jüri Özel Ödülünü, 1992'de yine *Büyük Anadolu* gazetesinin düzenlediği yarışmada ikincilik ödülü aldı. Bazı şiirleri bestelendi.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Onların Destanı* (1990), *Yarının Adı Ümittir* (1990), *Türk Dünyası Destanı* (1992), *Türk Birliğine Doğru* (1993), *Muhabbet Bağının Gülleri* (1999), *Bir Ergenekon Bin Ergenekon* (1999), *Türkün Altın Işığı* (2001), *Sevdikçe Şenlenir Kırmızı Güller* (2001), *Sırrımı Gönlümde Gizledim* (2003).

HİKÂYE: *Yabanda Solan Güller* (1999), *Bizim Köyden Mektuplar* (2001).

FİKİR: *Türk Kültürü ve Batı Avrupa Türklüğü* (1992), *Avrupa Sanat Eserlerinde Yabancı (Türk) Düşmanlığı* (1994), *Culinarische Kuche* (1996).

HAKKINDA: Azerbeycan Anasözü dergisi (1992), Vedat Yeşilçiçek / Gurbetçi Şair Halil Gülel (Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (cilt: III, sayı: 2, Aralık 2001), Halil Gülel / Sevdikçe Şenlenir Kırmızı Güller (2001).

GÜLEN, Kâmuran

Şair. 1974, Safranbolu / Karabük doğumlu. İlk ve ortaokulu Safranbolu'da, liseyi Karabük Teknik Lisesi Makine Bölümünde okudu. Bursa Uludağ Üniversitesi Meslek Yüksekokulu mezunu. 1995 yılında Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde pedagoji dersleri aldı. Şiirleri, *Tay* dergisi başta olmak üzere çeşitli dergilerde ve yerel gazetelerde yayımlandı. Şiirlerini *Tek Farkın Parmak İzlerin* (2002) adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Nursen Özdoğan Kurban – İsmail Arslan / Karabük Şairleri Antolojisi (2004).

GÜLEN, M. Fethullah

Fikir adamı, şair. 27 Nisan 1941, Korucuk köyü / Hasankale / Erzurum doğumlu. 1946 yılında Korucuk köyünde başladığı ilköğrenimini, babasının 1949 yılında Alvar köyüne imam olması ve ailesinin oraya taşınması nedeniyle yarıda bıraktı. On yaşında Kur'an'ı ezberledi ve ilk vaazını on dört yaşında verdi. 6 Ağustos 1959'da Üçşerefeli Camii'ye imam olarak atandı. Bir süre Edirne'de imam hatiplik (1959-61) yaptı. Askerlik görevini Mamak (Ankara) ve İskenderun'da (1961-63) tamamlayarak Edirne'deki görevine döndü. Burada iki yıl daha hizmet verdikten sonra Kırklareli'ne vaiz olarak gitti. 1966'dan sonra İzmir il vaizliği, Ege bölgesi gezici vaizliğinin yanı sıra Kestanepazarı Camiinde gönüllü hocalık yaparak ve dersler vererek irşad (doğru yolu gösterme) faaliyeti yürüttü (1966-71). 12 Mart (1971) muhtırasından sonra bir süre İzmir'de tutuklu kaldı. Vaiz olarak hizmetlerini Edremit (1972-75), Manisa (1975-77) ve İzmir Bornova'da (1977-80) sürdürdü. 12 Eylül (1980) askeri darbesinden sonra da takibata uğradı. Hayatının bu dönemi sürekli zorluklar içinde geçti. Çanakkale merkez vaizliğine tayin edildi; ancak rahatsızlığı nedeniyle gitmedi ve vaizlikten istifa etti. 1985 yılında Anadolu'yu dolaştı. İzmir DGM'de hakkında açılan soruşturmalar takipsizlik kararı (1986) ile sonuçlandı. 28 Şubat (1994) sürecinde üzerindeki baskılar arttığından ve sağlık sorunları nedeniyle tedavi için New York'a gitti.

Gülen'in ilk yazısı 1961 yılında *Hürsöz* (Erzurum) gazetesinde yayımlandı. Yazı ve şiirleri sonraki yıllarda *Hürsöz, Gurbet, Sızıntı, Yeni Ümit, Zaman, The Fountain* vd. gazete ve dergilerde yer aldı. Kitapları, TV sohbetleri ve gazetelerde kendisiyle yapılan mülakatlarla Türk düşünce hayatını derinden etkiledi. 1995 Türk Ocakları Vakfı Nihal Atsız Türk Dünyası Hizmet Ödülü, 1995 Mehmetçik Vakfı Teşekkür Beratı, 1996 Türk Sanayici ve İşadamları Vakfı (TÜSİAV) Hoşgö-

HALİL GÜLEL

BİZİ DE YAKAR

Irakta zannetme ateşi közü;
Bu yangın büyürse bizi de yakar.
Bir baksan görünür komşunun yüzü
Her yanda bir inat özü de yakar...

Kara elmas derler neftin adına,
Petrol kuyusunu koymuş aklına,
Medyası yanında Pazar çarkına
Attığı roketin hızı da yakar...

Yoksul halk ne yapsın iki derede,
Türlü diktatör var kalmış arada,
Emperyalist silah döner orada
Tepeler devirir düzü de yakar.

Çocuklar ilaçsız ocaklar aşsız,
Koymasın Yaradan insanı başsız.
Barışın adı var gökyüzü kussuz
Kara kışla döner yazı da yakar.

Körfezde hareket dağ ile fare,
Bir bütün bölünür göz göre göre,
Bir ümit yolcusu aşıkta yara
Sorulmaz ki Bağdat sözü de yakar.

Demir kuşlar ateş saçarak iner,
Ressam Halil yoksul, mazluma yanar,
Yanlış hesap bil ki Bağdat'tan döner
Toprağı, denizi, gazı da yakar.

(Düsseldorf / 05.01.2003)

rü Ödülü, 1997 Yazarlar ve Sanatçılar Vakfı (TÜRKSAV) Türk Dünyasına Hizmet Ödülü, 1997 Türk Eğitim-Sen 24 Kasım Eğitim Özel Ödülü, 1998 Türk 2000'ler Vakfı Ödülü, 1998 Hamdullah Suphi Tanrıöver Türk Ocakları Kültür Armağanı, 1998 İpekyolu Vakfı Ödülü, 2000 yılında, Eğitim ve Kültürc Hizmetleri nedeniyle Türkiye Yazarlar Birliği Üstün Hizmet Ödülünü, 2001 Türkiye Yazarlar Birliği "Üstün Hizmet Ödülü aldı.

ESERLERİ:

Çağ ve Nesil (1982), *Asrın Getirdiği Tereddütler* (1983), *Tekellüm-1* (Arapça ders kitabı, 1984), *Ölçü veya Yoldaki Işıklar-1* (1985), *Renkler Kuşağında Hakikat Tomurcukları-1* (1985), *Buhranlar Anaforunda İnsan* (1986), *Ölüm ÖtesiHayat* (1987), *Ölçü veya Yoldaki Işıklar-2* (1987), *Yitirilmiş Cennete Doğru Ticaret* (1988), *Dua Mecmuası* (1988), *Asrın Getirdiği Tereddütler-2* (1989), *Fatiha Üzerine Mülahazalar* (1989), *Hizmetler ve İktibaslar* (1990), *Asrın Getirdiği Tereddütler-3* (1990), *Kırık Mızrap* (1991), *Zamanın Altın Dilimi* (1991), *Renkler Kuşağında Hakikat Tomurcukları-2* (1991), *İnancın Gölgesinde1* (1991), *Tekellüm-2* (1992), *Tekellüm-3* (1992), *Truth Through Colours-1* (Renkler Kuşağında-1'in İngilizceye çevirisi, 1992), *Ölçü veya Yoldaki Işıklar-4* (1992), *Tekellüm-4* (1992), *Tekellüm-5* (1992), *Güller ve Bahan Soluklarken* (1993), *Sonsuz Nur-1* (1993), *Questions-1* (Tereddütler-1, İngilizce, 1993), *Sonsuz Nur-2* (1994), *Kalbin Zümrüt Tepelerinde* (1994), *Sonsuz Nur-3* (1994), *The Infinite Light-1* (Sonsuz Nur 1'in İngilizceye çevirisi, 1995), *Fasıldan Fasıla-1* (1995), *Kitap ve Sünnet Perspektifinde Kader* (1995), *Fasıldan Fasıla-2* (1995), *Pirizma* (1995), *Yeşeren Düşünceler* (1995), *Ruhumuzun Abidesini Dikerken* (1996), *İ'lay-ı Kelimetullah veya Cihad* (1996), *The Infinite Light* (Sonsuz Nur 2'nin İngilizceye çevirisi, 1996), *Towards the Lost Paradise* (Yitirilmiş Cennet'e Doğru'nun çevirisi, 1996), *Criteria or the Lights of the Way 1* (Ölçü veya Yoldaki Işıklar'ın İngilizceye çevirisi, 1996), *Prizma 1-2-3* (1999), *Işığın Göründüğü Ufuk* (2000), *Kalbin Zümrüt Tepeleri 2* (2001), *Çekirdekten Çınara* (2002), *Fasıldan Fasıla 3-4* (2002), *Yaratılış Gerçeği ve Evrim* (2003), *İnsanın Özündeki Sevgi* (2003), *Sabah ve Akşam Duaları* (2003), *Dua Ufku* (2003), *Prizma 4* (2003), *Beyan* (2004), *Kalbin Zümrüt Tepeleri 1-2* (2004), *Kırık Testi* (2004), *Sohbet-i Canan* (2004), *Gurbet Ufukları* (2004), *Örnekleri Kendinden Bir Hareket* (2004), *Kendi Dünyamıza Doğru* (2005), *Kalbin Zümrüt Tepeleri-3* (2005), *Ümit Burcu* (2006).

Fethullah Gülen

HAKKINDA: Eyüp Can / Fethullah Gülen Hocaefendi ile Ufuk Turu (1996), Nevval Sevindi / Fethullah Gülen'le New York Sohbeti (1997), Bilge Orhunlu / Nurs'lu Kürt Said'den Fethullah Gülen'e Nurculuk, Kürtçülük ve Emperyalizm (Yeni Hayat dergisi, sayı: 29, Mart 1997), İ. Adil Sönmez / Fethullah Gülen ve Gerçeği (1998), Mustafa Armağan - Ali Ünal / Medya Aynasında Fethullah Gülen Kozadan Kelebeğe (1999), Erbil Tuşalp / Liderlerin Ruhani Destekçisi (Milliyet, 24.6.1999), M. Emin Değer / Bir Cumhuriyet Düşmanının Portresi ya da Fethullah Gülen Hocaefendinin Derin Misyonu (2000), Hanifi Altaş / Ecevit, Fethullah'ın Okullarını Niçin Savunuyor (Yeni Hayat dergisi, sayı: 64, Şubat 2000), Oral Çalışlar - Tolga Çelik - Ergun Gümrah / Said-i Nursi'den Bugüne Bilinmeyen İslam (Cumhuriyet, Haziran-Temmuz 2000), İsmail Ünal / Fethullah Gülen'le Amerika'da Bir Ay (2001), Son Dönem Tarih Araştırmalarına Bir Bakış (Cumhuriyet Kitap, 11.01.2001), Hüdavendigar Onur / Türk Sağı Sözlüğü (2001), Kalbin

FETHULLAH GÜLEN

İNSANI SEVMEK

Sevgi yaşatan bir iksirdir; insan sevgiyle yaşar.. sevgiyle mutlu olur ve sevgiyle çevresini mutlu eder. İnsanlık sözlüğünde sevgi bizim canımızdır; biz birbirimizi onunla hisseder, onunla duyarız. Allah, insanları birbirine bağlama konusunda sevgiden daha güçlü bir irtibat unsuru, bir zincir yaratmamıştır. Aslında dünya, köhne bir harabeden ibarettir, onu taptaze ve canlı kılan sevgidir. Cinlerin, insanların sultanları; arıların, karıncaların, termitlerin bile kraliçeleri, bu sultan ve kraliçelerin de tahtları vardır. Krallar, kraliçeler belli yol ve belli usullerle seçilir ve gelir tahtlarına otururlar. Kimsenin intihâbına ihtiyaç duymadan gelip gönüllerimize taht kuran bir sultan varsa o da sevgidir. Dil-dudak, göz-kulak onun bayrağını çektikleri ölçüde birer kıymet ifade ederler; sevgi ise kendinden kıymetlidir. Sevginin otağı sayılan gönül onun sayesinde kıymetler üstü kıymete ulaşmıştır. Sevgi sancağının gidip önünde dalgalandığı kaleler, kan dökülmeden fethedilmişlerdir. Sevgi askerlerinin ulaşabildiği yerlerdeki sultanlar, muhabbet çerisinin sıradan birer neferi hâline gelmişlerdir.

Biz, gözlerimizde sevginin zaferleri, kulaklarımızda onun davulunun, kösünün sesi bir atmosferde yetiştik. Gönüllerimiz hep onun bayrağının dalgalanma heyecanıyla attı. Sevgiyle o kadar içli-dışlı olduk ki, neticede hayatımızı bütün bütün ona bağlayıp ruhumuzu da ona adadık. Artık biz yaşarsak sevgiyle yaşar, ölürsek sevgiyle ölürüz. Her nefeste, bütün benliğimizde onu duyar; soğukta onunla ısınır, sıcakta da onunla serinleriz. Bizim harb u darbimizde güm güm sevgi davulunun sesi duyulur; sulh u sükunumuz da yine sevgi mehteriyle şölenleşir.

Bin bir fenalığın kol gezdiği şu fevkâlade kirlenmiş dünyada, her zaman temiz kalabilmiş bir şey varsa o sevgi, onca sararıp solan gülcndam şeylerin yanında hiç renk at-

→

mudan güzellik ve cazibesini koruyabilmiş bir dilber varsa o da yine sevgidir. Dünyada hiçbir millet ve hiçbir toplumda ondan daha gerçek, daha kalıcı bir şey yoktur. Onun ninniden daha yumuşak, daha sıcak sesinin hissedildiği yerlerde bütün sesler soluklar kesilir, bütün enstrümanlar susar ve en tatlı nağmeleriyle sessizlik murâkabesine dalarlar.

Varlık bilinip görülme fitilinin, sevgi çerağından tutuşturulması sonucu meydana gelmiştir. Eğer Hakk'ın yaratma sevgisi olmasaydı, ne aylar, ne güneşler ne de yıldızlar meydana gelirdi. Kâinatlar birer sevgi şiiri, yerküre de bu şiirin kâğıdıdır. Tabiat kitabı ve eko sistemde her zaman sevginin gür sokakları duyulur. İnsanî münasebetlerde de hep onun bayrağı dalgalanır durur. İnsanlar arasında her zaman revâcını koruyan bir akçe varsa o da sevgidir; ve sevginin değeri kendindendir. Sevgi, en saf altında bile tartılsa ondan ağır gelir. Altın da, gümüş de değişik borsa ve piyasalarda her zaman değer kaybedebilirler; ama, sevginin kapıları her zaman bütün olumsuzlukları kapabilir ve hiçbir harici müdahale onun iç ahengini bozamaz. Bugüne kadar, bütün bütün kine, nefrete, düşmanlığa kilitlenmiş canavar ruhlardan başkası da ona karşı koymayı, onunla savaşmayı düşünememiştir. Bence, canavar ruhları nsyallaştırmanın biricik iksiri de yine sevgidir. Dünyevî zenginliklerin tesir alanının dışında nice problemler vardır ki, sevginin büyülü anahtarından başka hiçbir şeyle çözülememiştir. Zaten, dünyada hiçbir değerin, sevgiye karşı koyması ve onunla rekabet etmesi de mümkün değildir. Altının, gümüşün, dövizin, çekin, senedin kartelleri hemen her maratonda muhabbet fedaileri karşısında nakavt olagelmişlerdir. Evet, maddenin patronlarının, boca gürültü, patırtı, şov ya da ihtişama rağmen gün gelmiş sermayeleri bitmiş, pazarları sona ermiş, ocakları sönmüştür; ama, sevginin çerağı her zaman pır pır yanmış ve ışık olup bütün gönüllere, ruhlara akmıştır.

Muhabbet rahlesi önünde diz çöküp ömrünü sevgi meşk etmeye adamış talihliler; hiçbir zaman sözlüklerinde, kine, nefrete, gayza, komploya yer vermemiş ve ölümleri pahasına da olsa düşmanlığa başvurmamışlardır; vurmazlar da. Onların muhabbetle iki bükülüm olmuş boyunları her zaman sevgiye selam durmuş ve sevgiden başkasına kıyam etmemiştir. Hele onlar birer sevgi küheylanı gibi şahlandıklarında, düşmanlık duygusu saklanacak in aramaya durmuş; nefret, gayzından çatlamış; kin, öldüren bir yutkunmaya dönüşmüş ve komplo gelip sahibinin boynuna dolanmıştır.

Bugüne kadar şeytanın en tehlikeli oyunlarını boşa çıkaran bir büyü varsa o da sevgidir. Nebîler, firavunların, nemrutların, şeddadların gayız ve öfke ateşlerini sevgi kevserleriyle söndürmüşlerdir. Bütün hak dostları, sırasıyla kopmuş bir kitabın cezası gibi şuraya-buraya saçılmış disiplinsiz ve üsî ruhları sevgiyle bıraraya getirmiş ve insanî münasebetler alış verişinde buluşturmuşlardır. Sevginin gücü her zaman Hârût ve Mârût'un sihrini bozacak kadar aşkın olmuş ve cehennem ateşini söndürecek kadar da tesirli. Bu itibarla da sevgi silahına sahip olan birinin artık bir başka silaha ihtiyaç duyacağını sanmıyorum. evet sevgi, namlusundan fırlamış mermi ve top güllelerini bile tesirsiz hâle getirecek kadar güçlüdür.

İnsanın insanları sevip çevresine alâka duyması, hatta bütün varlığı şefkatle kucaklayabilmesi, biraz da kendini bulup bilmesine, kendi mahiyetini keşfedip Yaratıcısıyla olan münasebetini duymasına bağlıdır. O, kendi derinliklerini, kendi özündeki cevherleri duyup hissedebildiği ölçüde, aynı hususlarını başkalarında da bulunduğunu düşünür, hem Yaradana nispetin hatırına hem de mahiyetindeki cevherlere karşı kadirşinas davranma hissiyle her varlığı daha bir farklı görür, daha bir farklı duyar ve daha bir farklı değerlendirir. Aslında bizim birbirimizin kadrini bilip birbirimize karşı saygılı davranmamız, her birerlerimizde mekni ve meknuz bulunan cevherlerin bilinmesiyle yakından alâkalıdır. Peygamber beyanı olarak kitaplara geçen "Mü'min mü'minin aynasıdır" sözünü, daha da genişleterek, "insan insanın aynasıdır" sekline getirip bu son mülâhazayı o ifadeye bağlayabiliriz. Bunu yapabildiğimiz takdirde, hemen herkes, kendinde mevcut olan cevherler adesesiyle, diğer insanlarda bulunan derinlikleri, enginlikleri, zenginlikleri sezip duymasının yanında bütün bu önemli mevhibelerin hakiki sahiplerine bağlanmasını da bilir ki, bu da, bütün varlık aleminde görülen güzellik ve cemâl, sonra da sevgi ve alâka adına ne varsa hepsi O'na ait demektir. Bu inceliği sezebilen bir ruh, Mevlânâ gibi: "Gel, gel aramıza katıl; biz Hakk'a gönül vermiş aşk insanlarıyız! Gel gel bize katıl da sevgi kapısından içeriye giriver, giriver ve evimizde bizimle beraber otur... Gel birbirimizle içten konuşalım.. (gönüllerimizle sarmaş-dolaş olalım da) kulaklardan, gözlerden gizli konuşalım.. Güller gibi dudaksız ve sessiz gülüşelim.. Tıpkı düşünce gibi dudaksız-dilsiz görüşelim.. Mademki hepimiz biriz, birbirimize dilsiz-dudaksız gönülden seslenelim.. Mademki ellerimiz kenetli, gel bu hâlden bahisler açalım, El-ayak, gönül hareketlerini daha iyi anlar, öyle ise gel dilimizi tutalım, tüm'yen gönüllerimizle konuşalım.." der ve gönül dilinden bize destanlar sunar.

Bizdeki bu duygu derinliğini, bu insanî alâka zenginliğini ne Yunan ve Latin düşüncesinde, ne Grek ve Batı felsefesinde görmek mümkündür. İslâmî düşünce, hemen hepimizi bir cevherin değişik tezahürleri şeklinde görür ve her birerlerimizi bir hakikatin farklı yüzleri şeklinde mütâlâa eder. Zaten, Allah birliği, peygamber birliği, din, dil birliği, ülke, millet birliği... gibi fasl-ı müşterekler etrafında bir araya gelmiş insanlar -hadisin ifadesiyle- bir vücudun ayrı ayrı uzuvları mesabesindedir. El, ayağa rakip olamaz.. dil dudağı ayıplayamaz.. göz kulağın kusurunu göremez.. kalb kafa ile cedelleşemez... eğer bunların bütünü bir vücudu tamamlayan unsurlarsa, biri iki görmek gibi bu çarpık müşahede de neyin nesi! Dünyamızın, Cennet hâline gelmesinin ve Cennet kapılarının ardına kadar açılmasının, açılıp bize "buyurun" edilmesinin önemli bir vesilesi sayılan aramızdaki birliği bozmak da neden! Birlik ve beraberlik, Allah'ın muvaffak kılmasının bir yolu ise, bu ihtilaf ve iftirakın mânâsı da ne!? Ne zaman, bizi birbirimizden uzaklaştıran duyguları, düşünceleri, ruhumuzdan söküp atacak ve birbirimizi kucaklamak için yolları döşeyeceğiz!

Ayrı ayrı mizaç ve meşrep gibi, Allah'a ulaştıran yolları da mahlûkatın sokakları sayısınca; Herkes ayrı bir anlayışa, ayrı bir yoruma bağlanır, ayrı bir yoldan yürür, ayrı bir köprüden geçer, ayrı bir merdivenle yükseleceği yere yükselir, ayrı bir helezonla ulaşacağı zirvelere ulaşır.. herkes farklı nağmelerle coşar, farklı enstrümanlar kullanır; ama hepsi de Hakk'ı hoşnut etmeye ve dünyayı cennetlere çevirmeye koşar. Koşma alanı bu kadar geniş ve hedef de her yola açık ise bu hırgür de neden!? Hele bir de hasımlarımız, aramızdaki bu ihtilaf ve düşmanlıkları aleyhimizde değerlendiriyorsa...

Konuyla alâkalı düşüncelerimi bir şairimizin şu enfes sözleriyle noktalamak istiyorum:

"Zen merde, civan pire, keman türüne muhtaç,
Ecza-i cihan cümle birbirine muhtaç."

(*Sızıntı*, Eylül 1999, c. 21, sayı: 248)

GÜLEN'İN DİLİ VE ÜSLUBU

Ali Çolak

Milletine ve onun tarihî dinamiklerine duyduğu sevgi ve hayranlığını bildiğimiz Fethullah Gülen, bu büyük milletin tarihi içinde oluşup gelişen edebiyat, müsiki, mimarî ve diğer bütün sanat eserlerine karşı da derin bir ilgi ve vukufiyete sahiptir. Milletin ruh köklerine ve temel dinamiklerine duyduğu hayranlığın izlerini, o kültür ve medeniyetin bir mirasçısı olarak kaleme aldığı eserlerinin tamamında görmek mümkündür. Gülen'in dili, Türk milletinin 'büyük millet' olduğu günlerdeki haşmet ve celâdetini, kuşatıcılığını, birçok unsur ve iklimi bünyesinde taşıyan o muazzam bütünlüğün hâtırasını taşımaktadır.

Bu hâtıra, Gülen'in dilini, Türkçenin en zengin şekliyle temsil edildiği zamanlardaki halkaya bağlamaktadır. Dolayısıyla onun eserlerindeki Türkçe, yaslandığı kültürel dinamiklerin zenginlik ve çeşitliliğine paralel olarak "haddeden geçmiş", sclâsetli, zengin; eşya, insan ve kâinatı tasvir ve tahlil etmeye müsait bir hususiyete sahiptir. Bu itibarla onun dilini, Kur'ânî bir üslubun potasında erimiş; İslâmî hayat tarzının ve ona rengini veren unsurların tesiriyle zenginleştirilmiş, aynı zamanda büyük Türk sanatkâr ve ediplerinin halkasına bağlanabilecek bir Türkçe olarak değerlendirmek gerekir. Türk tasavvuf geleneğinin izlerini de taşıyan bu dil, Türkçenin bu asrın başlarında Halit Ziya Uşaklıgil, Mehmet Âkif Ersoy, Yahya Kemal, Refik Halid, Reşat Nuri ve Yakup Kadri gibi temsilcilerinin elinde ulaştığı seviyenin devamı gibidir. Bu da sanırım Hocaefendi'nin, zengin bir medeniyetin, geleceğe ancak onu ifade etmek kudretine mâlik bir dil ile taşınabileceği yolundaki titiz inancının ürünüdür. Bunların yanında, Hocaefendi'nin, Türkçede kendine özgü tasarrufları, terkipleri, sıfat ve isimlendirmeleri de vardır. Buradan yola çıkarak ben, öteden beri bir Fethullah Gülen sözlüğünün çıkarılması gerektiğine inanmışımdır. Onun bütün eserlerini titizlikle ele alıp inceleyecek bir dilci, son derece özgün tasarruflarla ve zengin bir kelime kadrosuyla karşılaşacaktır. Bu sözlük, Hocaefendi'nin kültürel birikiminin temel kaynaklarını ve düşünce dünyasını aydınlatmada önemli bir hizmeti de görecektir.

(Fethullah Gülen, *Ruhumuzun Heykelini Dikerken*)

FETHULLAH GÜLEN

(Abdulfettah Şahin)

HABERİ YOK

Haberi yok çoğunun bu yaşanan dünyadan
Dalgınlıkta eriyor sabahlar ve akşamlar
Seyrediyor varlığı sisli paslı bir camdan
Dolapta dönen yolda yolunu kesmiş yollar

Bir şey gördüm sanıyor gördüğü sis ve duman
Zannımca yol alıyor mesafeler ayarsız
Seyrediyor dünyayı sisli paslı bir camdan
Dolapta dönen yolda yolunu kesmiş yollar

FETHULLAH GÜLEN

GURBET

Gurbet içinde gurbet
Yandım bi huzur oldum
Hasret içinde hasret
Hem boşaldım, hem doldum

Ben ki bir bahr-ı kare
Dolaştım hep avare
Tal'im tam emare
Bir yeşerdim bir soldum

Kâh çöl gibi kavruldum
Kâh bulut gibi doldum
Damla damla savruldum
Düşe düşe göl oldum.

Zümrüt Tepeleri 2 (Kitap Rehberi, Aralık 2001), Ali Ünal / M. Fethullah Gülen Bir Portre Denemesi (2002), Necip Hablemitoğlu / Köstebek (2003), Aydınların Kaleminden Fethullah Gülen – Diyaloga Adanmış Hayat (yay. haz. Mustafa Armağan, 2 cilt, 2001, 2003), Emin Çölaşan / Açıklama (Hürriyet, 12.11.2004), Murat Bardakçı / Fethullah Gülen, İsmet Paşa'nın Son Başbakanından Çok Fazla Etkilenmiş (Hürriyet, 12.12.2004), Murat Bardakçı / İntihalciler Aynı Savunmayı Yaparlar (Hürriyet, 19.12.2004), Emre Aköz-Nevzat Atal / Said Nursi'den Fethullah Gülen'e Nur Cemaati (Sabah, 28.12.2004).

Fethullah Gülen

GÜLENSOY, Baybars

Grafik sanatçısı ve araştırmacı. 20 Aralık 1964, Ankara doğumlu. Ressam-yazar Hatice Gülsensoy ve Türkolog-folklor araştırmacısı Tuncer Gülensoy'un oğludur. Gazi Eğitim Fakültesi Resim-İş Öğretmenliği Bölümü (1988) mezunu. Yüksek lisans tezi: *"Orta Asya Çağdaş Türk Kitap Süslemeleri"* (1996). Resim-İş Öğretmenliği Anabilim Dalı öğretim görevlisi olarak çalıştı. Aynı zamanda 1973-85 yılları arasında lisanslı jimnastikçi idi. 1980'den sonra çeşitli dergi, gazete, kitap kapağı ve iç çizimleri, afiş, pankart ve broşür tasarımları, karikatür çizimleri, takı tasarımları yaptı. Hayvan tahnitcisi (1997-) olarak çalıştı, Elazığ Fırat Üniversitesi Sağlık, Kültür ve Spor Dairesi Başkanlığı (Psikososyal Servisi) Güzel Sanatlar faaliyetlerini yürüttü (1988-89), aynı dönemde aynı üniversitede Rektörlük Güzel Sanatlar Bölümü başkan yardımcılığı ve sanat danışmanlığı yaptı. Çeşitli üniversitelerde danışman öğretim üyeliği, okutmanlık (1988-91 Fırat ve Erciyes üniversiteleri), sanat danışmanlığı, araştırma görevliliği (SÜ, 1991-93), çizim, logo, model ve tasarım yaptı.

Grafikle ilgili ilk yazısı *Ortado-*

ATTİLA İLHAN:
"FETHULLAH HOCA BİZİM PROTESTANIMIZ"

Nevval Çizgen: Sayın Atilla İlhan, Fethullah Hoca'nın 'Ufuk Turu' yazı dizisi yankı yaptı; söyledikleri, çok farklı zeminlerde, olumlu karşılandı ve konuşuldu, yazıldı. Siz Fethullah Hoca'yı nasıl değerlendiriyorsunuz?

Attila İlhan: Düşünsenize, Osmanlı'nın ordusu Yeniçeri Ocağı, Bektaşi'dir; ayrıca Mevleviler'in büyük nüfuzu vardır. Bunlar Melami, yani gönül müslümanı, kural müslümanı değil. Bu manada Anadolu halkı, başından itibaren müslümanlığa başka türlü bakıyor, bir gönül işi olarak. O kadar ki Yavuz'dan itibaren Halife olmalarına rağmen, Osmanlı padişahları II. Abdülhamid'e kadar bu sıfatlarını siyasette kullanmamışlardır; Abdülhamid'e kullandıran da, İngiliz ve Fransızlar! zor duruma sokmak isteyen Almanlar olmuştur.

Bu çerçeve içinde ele alınırsa, gönül müslümanı Türkiye'de kural müslümanı Naksi'liğin 'yükselişi', doğal görünmez; bu biraz, sefahat alafrangalığına tepki olarak, biraz da Suudi'lerin telkin ve desteğiyle olmuştur. Bunu dengelemek gerekiyordu, sanırım aynı zeminde yapılmak istendi, laikler konunun tartışmasını yapadursunlar. öteden beri mevcud Nurcu tabandan yararlanılarak, Fethullah Hoca ve takımı gündeme getirildi. Buna çıkarıldı demek de mümkün, çünkü hem siyasetçiler hem de media bu işte kullanılıyor. Arka planda görünmez devlet örgütlerinin varolduğu bile iddia edilebilir.

İşin siyasi amacı belli: Fethullah Hoca yükselen ve alafrangalığı benimsemiş olan yeni Türk liberal burjuvazisinin temayüllerini aksettiriyor, yani nasıl Katoliklik batılı burjuvazinin güçlenmesi üzerine içinden daha liberal eğilimli protestanlığı çıkarmışsa, ortodoks müslümanlık da Fethullah Hoca'nın Nurculuğunu çıkarmış oluyor, bu da öteden beri politikada aynı kanalı desteklemesine, DYP'ye arka çıkmasına yol açacak; tabii bu, Refah'ın oylarını bölecek anlamına da geliyor.

Bir de sanırım kültürel amacı var: Bildiğiniz gibi Fethullah Hoca takımı Asya Cumhuriyetleri'nde bir sürü okul açtı, her yerde açmayı sürdürüyor; eğer Türkiye devlet olarak böyle bir şeye kalkışsa, Rusya Federasyonu ile iyice sarpa sarabilirdi; oysa şimdi Moskova'nın sorusuna cevap hazır: o açıyor, devlet değil; o da hür bir şahıs.

Yalnız bir şey var dikkatimi çeken: Fethullah Hoca'nın 'Ufuk Turu' yazılarında, referansların büyük çoğunluğu Batı kaynaklı, Goethe'den, hatta Marx'tan alıntılar var. Onlardan söz ediyor, onları dayandırıyor bazı iddialarını! Bilimsel olarak önemlidir, bu manada Batı'dan kopmamız gereklidir diyor.

Fethullah Hoca da bir cumhuriyet çocuğu da ondan! Yani cumhuriyet ekolünden. Rejimin amacı da buydu zaten: dini müslüman olacak, ibadetini yerine getirecek ama, formasyonu Batılı... işte bu adam, o!

Laiklik konusunda söyledikleri de ilginç: bazı laiklerin adeta dogmatik bir totumları var ki, toplumun çeşitli kesimlerinden şiddetli tepki alıyorlar. Onlara laikliğin yobazları denebiliyor. 'Hangi Laiklik' adlı kitabımızda, bu konuya değinmiş biri olarak ne dersiniz?

Laiklik konusundaki dogmatik tavır, totaliter İnönü Cumhuriyeti döneminde çeşitli ayrıcalıklara kavuşmuş aydınların, totaliter alışkanlıklarını sürdürmesinden ibarettir. Laikliği İsmet Paşa zamanındaki gibi yasaklar çerçevesinde mütalaa ediyorlar. Bu laikliğin totaliter idrakidir, demokratik idraki bu değildir, zaten demokratik ülkelerde uygulanması da bu değildir. Halbuki hem demokrat olmak, hem de totaliter bir laiklik anlayışını benimsemek ve uygulamaya kalkışmak mümkün değildir.

Aydınlarımızın arasında, kendilerine "ilerici" adını veren bir kesim vardır ki, görünüşte demokrat olmak iddialarına rağmen, kafa olarak tamamiyle totaliterdirler. İnönü Cumhuriyeti de böyleydi. Adı cumhuriyetti ama, demokrasiye geçerken bile siyasetin 'aşırı sağını, aşırı solunu' yasaklayıp kesti, onu kuşa benzetti. Olur mu böyle demokrat? Olmaz!

(Söyleşi, *Yeni Yüzyıl*, 26. 9. 1995)

ğu gazetesinde (sayı: 2 , 23 Temmuz 1992) yayımlandı. Genellikle "hayvan figürleri" ve Türk süsleme sanatları üzerine çalıştı. Resim ve Grafik sanatları üzerine çalışmaları, Türk damgaları, eski Türk insan figürleri, bakır tarama süsleri, yorgan desenleri, Türk dünyası kaşık süslemeleri konularındaki çalışmalarını *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, Kızılırmak, Erciyes, Yesevi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Türk Dünyası Tarih Dergisi, Erdem, Tarla, Anayurttan Atayurda Türk Dünyası, Gökbayrak, Türkav, Bilge, Kültür ve Sanat* dergilerinde yayımladı. Süsleme sanatları ile ilgili çeşitli sempozyumlarda bildiri sundu, bu bildirilerin toplandığı kitaplarda yer aldı. TV'de program yaptı. Kişisel sergiler açtı, karma sergilere katıldı. Çok sayıda onur ve kutlama belgesi aldı. GESAM, Türk Folklor Araştırmaları Kurumu, TÜDEV, TEMA ve BIRDING WORLD (İngiltere), CABELA'S-Sidney (Amerika) üyesidir.

ESERLERİ:

Sihirli Nakışlar Üzerine (1995), *Türklerde Tahta Kaşık ve Türk Dünyasında Kaşık Süslemeleri* (1996), *Türklerde Bakırcılık ve Bakır Kaplara Kazıma Tekniği İle Yapılmış Süslemeler* (1996), *Türklerde Yorgan Konya'da Yorgancılık ve Yorgan Motifleri* (1996), *Kaya Duvar Resimleri Fresk ve Balballarda Eski Türk Tipi Figürleri* (1996), *Karakeçili Çorap Motiflerinin Grafik Açıdan Değerlendirilmesi* (2005), *Orta Asya Türk ve Moğol Kitap Süslemeleri* (2005), *Anadolu Türk Giyim-Kuşam Sözlüğü* (2005).

HAKKINDA: Anayurttan Atayurda Türk Dünyası (yıl: 3, c. 2, sayı: 7, Şubat 1995), Grafik Sanatçısı Baybars Gülensoy'un Sanat Anlayışı (TÜRKAV Kamu Çalışanları Kalkınma ve Dayanışma Vakfı Dergisi, yıl: 1, Kasım-Aralık 1997), Günümüz Türkiye'sinde Kim Kimdir? (1996-1997).

GÜLENSOY, Hatice

Çocuk kitapları yazarı-ressam. 13 Nisan 1944, Uşak doğumlu. Dilbilimci Tuncer Gülensoy'un eşi, iki çocuk annesidir. İlk ve ortaöğrenimini Uşak, Ankara, Nizip, Malatya ve Ankara'da okudu. Ankara Kız Lisesi (1963) mezunudur. Ankara Şeker Fabrikası (1962) ve Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsünde (1970) çalıştı.

İlk yazısı 1970 yılında *Türk Kültürü* dergisinde yer aldı. Diğer yazıları ve şiirleri *Türk Dili, Türk Edebiyatı,*

Hatice Gülensoy

Erciyes, Azerbaycan, Yeni Düşünce, Ortadoğu, Tarla dergi ve gazetelerinde yayımlandı. Anadolu'nun pek çok yöresini gezip folklor ve etnografya araştırmaları yaptı. Kaleme aldığı efsaneleri ve birçok kitabı sulu boya tekniği ile resimledi. 1993'te Folklor Araştırmaları Kurumu tarafından İhsan Hançer Türk Folkloruna Hizmet Ödülü ile ödüllendirildi. Bazı eserleri Kırgız Türkçesine çevrildi. İLESAM ve GESAM üyesidir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Tunceli'de Munzur Efsanesi* (1986), *Tunceli'de Buyur Baba Efsanesi* (1992), *Tunceli'de Elti Hatun Efsanesi* (1992).

ÇOCUK KİTABI: *Kabak ve Ceviz* (Nasrettin Hoca hikâyeleri), *Hiç* (Keloğlan masalları, 1986), *Nasrettin Hoca Hikâyeleri* (1986).

Tuncer Gülensoy

GÜLENSOY, Tuncer

Dilbilimci. 30 Ocak 1939, Uşak doğumlu. Babasının memurluk görevleri nedeniyle ilköğrenimini değişik okullarda gördü. Ahmet Midhat Efendi İlkokulu (1951), Uşak Lisesi (1959), Ankara Üniversitesi DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1963) mezunu. Bir süre Uşak merkezine bağlı köylerde vekil öğretmenlik yaptı, ilmi uzman olarak Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü'nde çalıştı (1963-70, 1972-73). Daha sonra DTCF'ye asistan olarak girdi (1974). 1976'da ABD'nin Texas Tech University'ye misafir olarak gitti. Bir yıl sonra fakültesine döndü. 1980'de doçent oldu. 1980'de Fırat Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesine geçti. Burada Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Başkanlığı, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü (1985-89) yaptı. Profesör olduğu 1989 yılında Erciyes Üniversitesine geçti. Burada Rektör Yardımcılığı, Rektör Vekilliği (1990-92), Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Başkanlığı görevlerini yürüttü.

Makalelerini üniversite dergileri dışında *Devlet, İmage, Kültür ve Sanat, Milli Folklor, Milli Eğitim ve Kültür, Tarla, Töre, Türk Dili, Yeni Düşünce, Yeni Forum, Türk Kültürü* dergilerinde yayımladı. *TDV İslâm Ansiklopedisi* ve *KB İslâm Ansiklopedisi*'ne maddeler hazırladı. 1986 Folklor Araştırma Kurumu İhsan Hınçel Türk Folkloruna Hizmet Ödülü, Türkiye Yazarlar Birliğinin Türk Diline Hizmet Ödülü, 2000 yılı Uluslararası Ruhaniyet Derneği Şeref Ödülü gibi çok sayıda ödül aldı. Bestelenen şiirleri vardır. Türk Dil Kurumu, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Türkiye Yazarlar Birliği ve İLESAM üyesidir.

ESERLERİ:

Türk Halk Edebiyatı (yayına hazırlama., 1978), *Anadolu ve Rumeli Ağızları Bibliyografyası* (1981), *Prof. Dr. Ahmet Temir'in Hayatı ve Eserleri* (1983), *Kürmanci ve Zaza Türkçeleri Üzerine Bir Araştırma* (inceleme-sözlük, 1983), *Trabzon Yöresi Türküleri / Türküler ve Atma Türküler* (1985), *Çerçeve Programa Göre Hazırlanmış Türkçe Ders Notları I-II* (1985-86), *Doğu Anadolu Osmanlıcası* (1986), *Die Bemerkungen Über die Lebende Türkische Sparche in den Nomandenstammen* (1987), *Kütahya ve Yöresi Ağızları* (1988), *Orhun'dan Anadolu'ya Türk Damgaları* (1989), *Türk ve Kürt Deyim ve Atasözleri* (1992), *Türkçe Dersleri* (1992), *Tunceli ve Yöresi Ağızlarından Derlemeler* (A. Buran ile, 1992), *Doğu ve Güneydoğu Anadolu Ağızları Üzerine Düşünceler* (1993), *Rumeli Ağızlarının Ses Bilgisi Üzerine Bir Deneme* (1993), *Elazığ ve Yöresi Ağızlarından Derlemeler* (A. Buran ile, 1994), *Türkçe'nin Etimolojik Sözlüğü* (1994), *Orta Asya'dan Kırım'a* (1994), *Türkçe El Kitabı* (1994), *Eski Yazı ve Osmanlıca Dersleri 1* (1994), *Anadolu Türk Yer Adları Kılavuzu* (1994), *Manas Destanı* (2002), *Türkiye Türkçesi Ağızları* (2003).

GÜLER, Abdülkadir

Şair ve yazar. 1 Ocak 1946, Kızıltepe / Mardin doğumlu. İlk ve ortaokulu kendi ilçesi olan Kızıltepe'de okudu. Diyarbakır Erkek İlköğretmen Okulu (1964) mezunu. Bir süre ilkokul öğretmenliği yaptı. Diyarbakır Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümüne devam ederek 1976 yılında mezun oldu. Yurdun birçok il ve ilçesinde Türkçe öğretmenliği ve idarecilik yaptı. 1985-94 yılları arasında Aydın ili Söke ilçesinde İlçe Millî Eğitim Şube Müdürü olarak görev yaparken Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde önlisans (1992) tamamladı. Daha sonra Ordu ili Çamaş İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne Şube Müdürü olarak atandı. 1995 yılında bu görevde iken kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. İLESAM ve Folklor Araştırma Kurumu üyesidir.

Abdülkadir Güler

Abdülkadir Güler, 1962'den itibaren şiir, folklor ve deneme gibi çeşitli türlerdeki yazılarıyla Anadolu basınında, sanat ve kültür dergilerinde sık sık göründü. İlk şiirleri *Mücadele* gazetesinde (Diyarbakır) çıkmıştı. Sonraki yıllarda ürünlerini *İslâm, Hilâl, Oku, Tarla, Çaba, Defne, Çağrı, Türk Edebiyatı, Adımlar, Eflatun, Türk Folkloru, Türk Folklor Araştırmaları, Erciyes, Gülpınarı, Tohum, Hareket, Türk Dili, Türk Edebiyatı* gibi dergiler ile *Yeni Söke* ve *Söke Ekspres* gazetelerinde yayımladı. *Yeni Söke* gazetesi Kültür-Sanat sayfası yönetmenliğini üstlendi. Türk Folklor Kurumunca 1998 yılı Türk Folkloruna Hizmet Ödülüne layık görüldü. *Yerli ve Yabancı Gözü ile Yunus Emre* kitabı ile Başbakanlık Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü Ödülünü araştırma dalında aldı. EGAY-DER'den 2003'te, Aydın Gazeteciler Cemiyetinden inceleme dalında dört kez ödül

ABDÜLKADİR GÜLER

BEKLER GELİNİ DUVAKLAR

Sıcak bir yaz gününde
Böcekler söyleşir kuru halinde
Bir baş soğan bir dilim ekmek
Ağustos sıcağında çatlayan karpuz
Yan yana bağdaş kurmak ne güzel
Sevilen dost bir tutam tuz

Bahar bereketidir gelir uzaktan
Ak güvercinlerin kanatları boş değil
Mavi göklerden gün ışığı aydınlık,
Akrep, yelkovan, zaman kutsal
Benzin kokusu hasat gününde
Güneş vurmuş başaklara al al

Toprakta dostu cömertçe emziren
Kucağında hıçkıran damla damla su
Bizi, sizi içten selamlayan
Kulaç kulaç yudum yudum mutluluk
Huzura kanmış şadırvanda su
Oylum oylum bereketi kucaklar
Çöl yorgunu bengisu

(*Çağrı*, Eylül 1996)

kazandı. 2004'te Söke Belediyesi tarafından kendisine Söke kültürüne hizmet ödülü verildi.

"1986'da yayımladığı ikinci şiir kitabı olan 'Harran'da Atatürk Çiçeği' ile de, şiir alanındaki gücünü ortaya koymuştur. Bu kitapta, kendi ifadesiyle, yıllarca görev yaptığı ve GAP bölgesi denilen Mardin, Diyarbakır ve Şanlıurfa içindeki insanlara, Atatürk sevgisini vermeye çalışmış ve o sebeple de kitabına bu ismi uygun görmüştür." (Abdullah Satoğlu)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Dicle Köprüsü* (1970), *Harran'da Atatürk Çiçeği* (1986), *Bir Başka Türkü* (1991), *Bahar Düşü* (1992), *Yaz Güneşi Bengisu* (2004), *Çanakale İçinde Aynalı Çarşı* (2004).

DERLEME-ANTOLOJİ: *Sökeli Şairler ve Yazarlar* (1990), *Yerli ve Yabancı Gözü ile Yunus Emre* (1993).

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Yerli ve Yabancı Gözü ile Yunus Emre* (1993), *Konularına Göre Manilerimiz* (1994), *Çamaş Notları* (1994), *Mardin Folkloru Gelenekler-Görenekler* (1998), *Sökeli Bir Güzel Adam-Ahmet Güçsav* (2001), *Aydın(lı) Yazar Mahmut Özay* (2004).

HAKKINDA: Halil Soyuer (Ulus gazetesi, 23.8.1983), Oyhan Hasan Bıldırki (Gülpınar, 1988), Muzaffer Uyguner (Çağrı dergisi, sayı: 408), Tahir Kutsi Makal (Ortadoğu gazetesi, 13.6.1994), Yaşar Aksoy / Yeni Asır gazetesi (13.10.1994), Kenan Akın (Türkiye, 24.12.1996), Feyzi Halıcı (Çağrı dergisi, 30.6.1997), M. Halistin Kukul (Çağrı, sayı: 466, 1998), Ünal Şöhret Dirlik / Tarla dergisi (Temmuz 1988), Ahmet Özdemir (Çağrı, 30.6.1999), Yaşar Aksoy (Yeni Asır, 13.10.1999), İ. Ünver Nasrattınoğlu (Erciyes dergisi, sayı: 192), İsa Kayacan / Zümrüt gazetesi (15.3.2000), R. Mithat Yılmaz / Gülpınar (Ekim 2001), Nusret Turan / Söke'den Bir Gönül Dostu Abdülkadir Güler (Sevgi Yolu dergisi, Mart-Nisan 2002), Abdullah Satoğlu (23.6.2003), Gazete Hürsöz Şairler Antolojisi (2003), Feyzi Halıcı / Çağrı (Kasım 2004), Namık Kemal Zeybek / Tercüman (15.12.2004).

ABDÜLKADİR GÜLER

İNSANLAR VARDIR ANADOLU'DA

İnsanlar vardır
Anadolu'da
Kimi sıcak / kimi soğuk / kimi aç
Dağ dağ olur bayır kıraç
İnsanlar vardır Anadolu'da
Kimi bir bardak suya / Kimi ekmeğe muhtaç...

Erkekler vardır
Anadolu'da
Kimi yiğit / kimi cömert / kimi mert
Kerem gibi / Aslı gibi / baştanbaşa dert
İnsanlar vardır Anadolu'da
"Ya gazidir / ya Şehit
Girne'de ölüm kurşunu fert fert..

Kadınlar vardır
A nadolu'da
Kimi Hatçe / kimi / Ayşe / Gülizar /
Yağmur olur / dolu olur/ bazan kar
Birer Nene Hatun kadar
Avuçlar açılır Mevlâ'ya
Yokluğun çilesi dar.

Çocuklar vardır
Anadolu'da
Kimi küçük / kimi büyük / çağ çağ
Ama hasta / ama ölü /ama sağ
İnsanlar vardır Anadolu'da
Kimi tepe / kimi yamaç / kimi dağ
Heyyy... Gözünü sevdiklerimin cümlesi :
Tümü güzel/ tümü şirin /İrem bağ...

Ve insanlar vardır
Anadolu'da
Düşleri güzel, umutları iri
Burcu burcu / buram buram / çağ çağ...

(*Bahçe* dergisi, Mayıs 1975)

GÜLER, Ara

Fotoğraf sanatçısı, gazeteci, öykü yazarı. 16 Ağustos 1928, İstanbul doğumlu. Lisedeyken film stüdyolarında sinemacılığın her dalında çalışırken Muhsin Ertuğrul'un tiyatro kurslarına devam etti. Yönetmen veya oyun yazarı olmak istiyordu. 1950'de *Yeni İstanbul* gazetesinde çalışmaya başladı. Aynı yıllarda İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesine devam etti. 1956'da *Time-Life*, 1958'de *Paris-Match* ve *Der Stern* dergilerinin Yakındoğu foto muhabirliğini üstlendi. Aynı dönemde Magnum Ajansına katıldı. İngiltere'de yayımlanan *Photography Annual*, 1961'de onu dünyanın en iyi yedi fotoğrafçısından biri olarak tanımladı. Yine o yılda ASMP'ye (Amerikan Dergi Fotografcıları Derneği) tek Türkiyeli olarak kabul edildi. İsviçre'de çıkan *Camera* dergisi ona özel bir sayı ayırdı. 1964'te Mariana Noris'in ABD'de basılan *Young Turkey* adlı eserinde fotografları kullanıldı. 1967'de Japonya'da çıkan *Photography of the World Antolody* adlı eserde Richard Avedon ile birlikte bir dizi fotoğrafı yayımlandı. 1967'de Kanada'da açılan "İnsanların Dünyasına Bakışlar" sergisinde, 1968'de New York Modern Sanatlar Galerisinde düzenlenen "Renkli Fotoğrafın On Ustası" adlı sergide aynı yıl Almanya'da, Köln'de Fotokina Fuarı'nda yapıtları sergilendi. 1970'te *Türkeyi* adlı fotograf albümü Almanya'da yayımlandı. Sanat ve sanat tarihi konularındaki fotoğrafları ABD'de *Time-Life, Horizon* ve *Neswеek* kitap bölümlerince ve İsviçre'de Skira Yayınevi tarafından kullanıldı. 1971'de Lord Kinross'un Hagia-Sophia (Ayasofya) kitabının fotoğraflarını çekti. Dünyanın dört bir yanında yüzlerce sergi açtı. Dünyada Bertrand Russell'dan Winston Churchil'e, Arnold Toynbee'den Picasso'ya, Salvador Dali'ye; Türkiye'de Orhan Veli'den Tarık Dursun K.'ye kadar birçok ünlü kişinin fotoğraflarını çekti, onlarla röportajlar yaptı. Ayrıca Yavuz Zırhlısı'nın sökümünü anlatan "Kahramanın Sonu" adında belgesel bir film yaptı.

Ara Güler, Türkiye'de fotoğraf sanatının ustalarından birisi olarak, dünya fotoğraf tarihinde de seçkin bir yere sahip oldu. Belgeci bir fotoğraf biçiminin ustası olması ona bütün dünyada haklı bir ün kazandı. Fotoğraflarının büyük bir bölümü Paris'te Ulusal Kitaplıkta, ABD'de Nebraska

Üniversitesi Sheldon Koleksiyonunda, ayrıca Boston, Chicago ve New York'ta özel koleksiyonlarda bulunmaktadır. Bundan başka Almanya'da, Köln'de Ludwig Museum'da, Das imaginaire Photo Museum'da fotoğrafları sergilenmektedir. Bugüne kadar pek çok sergi açan Ara Güler'in en son sergilerinden biri 77. yaşında "Ara'dan Yetmişyedi Yıl Geçti" adı ile Fotoğrafevinde açıldı.

1961'de Almanya'da "Master of Leica" unvanını kazandı. Aynı yıl İngiltere'de "Yedi Yıldız Fotoğrafçı"dan biri, 1979'da İstanbul Gazeteciler Cemiyeti Fotoğraf Birincisi seçildi. 1981'de Basın Yayın Genel Müdürlüğü tarafından "Basınımıza Değerli Hizmetlerinden" dolayı kendisine şeref plaketi verildi. 1991'de Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü tarafından "Türkiye'nin Yurtdışı Tanıtımına Katkılarından" dolayı ve Uluslararası Basın Merkezinin açılışı nedeniyle devrin Cumhurbaşkanı tarafından kendisine "Şeref Ödülü" verildi. 1995'te Başarılı İletişimciler Ödülünü, İFSAK Yılın Fotoğrafçısı Ödülünü, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Başarılı İletişimciler Ödülünü, 1999 Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Zirvedekiler Onur Ödülünü, Aydın Doğan Vakfı Görsel Sanatlara Büyük Ödülünü, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Burhan Felek Basın Hizmeti Ödülünü, 2000 Yılı Ermeni Patrikhanesi Liyakat Nişanını, Türkiye Yüzyılın Fotoğrafçısı unvanını, Fransız Hükümeti "Legion D'Honeur, Officer Dees Arts et Des Letre" unvanı kazandı. 2004 yılında Yıldız Üniversitesi tarafından kendisine fahri doktor unvanı verildi. Ara Güler hakkında, bir tanesi Münih Üniversitesinde Almanca olmak üzere, altı adet doktora tezi yapıldı.

"Şehrinin, ülkesinin en ücra köşelerine dek uzandığını, en büyük tarihsel kişiliklerden en uç toplumsal tabakaların temsilcilerine dek objektifini her noktaya bir namlu gibi çevirdiğini gördüğümüz, bildiğimiz bu özel usta, Dünya'ya da aynı merak, gözüpeklik, had hudut tanımayan bir ilgiyle açılmıştı: Yeryüzünde Yedi İz, işte bu genişlemenin sıradışı sonuçlarını karşımıza diken bir çalışma – çağımız düşüncesine, edebiyatına, sanatına derin izler kazımış, yedi ulaşılması güç yaratıcıyla Ara Güler'in kurduğu diyalogları belgeliyor: Bertrand Russell, Pablo Picasso, Salvador Dali, Tennessee Williams, Marc Chagall, Louis Aragon ve William Saroyan: Büsbütün ayrıksı bir antoloji." (Enis Batur)

Ara Güler

ARA GÜLER

SONSÖZ

Çağ değişti, yaşam değişti... Değişecekti, değişmeliydi de ve öyle oldu. Elbette ki benim kuşağım ve benden önceki kuşaklar bir daha erguvanlarla sarılı bir bahçe kapısının önünden geçemeyecekler, yağmur yağınca kaygonbişan arnavutkaldırımlı bir Boğaziçi sokağından inemeyecekler, eski İstanbul sokaklarında sık sık rastlanan bir tekir kedi kuşkulu parlak gözleriyle duvarın üstünden sizi izlemeyecek, "miyav!" diyerek önünüzden kaçıp gitmeyecektir artık. Bu sokaklarda artık renk renk, cins cins park etmiş otomobiller, banka ilanları, park levhaları, trafik işaretleri, duvarlara yapıştırılmış ilanlar... yüzyılımızın sevimsiz boyalarıyla kapatılmış olumsuz bir dünya. Çağ değişti, yaşam değişti... Değişecekti, değişmeliydi de ve öyle oldu. Artık ne zaman İstanbul'da fotoğraf çekmeye çıksam, böyle sokaklardan geçiyorum. Oysa benim için fotoğraf çekmek, içimde hissettiğim dünyayı çekmektir. Belki de yeniden fotoğraf çekebilmek için estetiksizliğin estetiğini keşfetmem gerekli. Onun da adı İstanbul olmaz, başka bir şey olur. Bugünkü yeni kuşak, eskiyi hiç bilmediği ve tahmin de edemediği için, İstanbul'u budur, böyledir, böyleydi sanıyor. Eski bir fotoğrafa bakınca da şaşıp kalıyor, "Bu da neresi?" diyor, çünkü çoğu yer artık eskisine benzemiyor, ya da hiç yok. Kandilli'de güneşi perde perde batıran Yahya Kemal'i, "Urumelihisar"nda oturup da gözleri kapalı İstanbul'u dinleyen Orhan Veli'yi bu değişen İstanbul'la birlikte unutmak gerek herhalde. İstanbullu olmak bir yaşam tarzıdır, çünkü İstanbul üç gerçek imparatorluğun merkezi ve potasıdır. Dünyanın başka hiçbir kentine benzemez. Ne yazık ki, gelecek kuşaklar bu yaşam tarzını hiçbir zaman tadamayacaklar. Zaten yaşayışları ve eğitimleri buna göre değil. Bu kitaptaki fotoğraflar, yaşadığım günlerin bende bıraktığı kaybolmuş ya da bitmiş bir dünyadan izgilerdir. Konu İstanbul olduğu için, sergilemiş olduğum fotoğraflara ek olarak burada belge niteliğindeki röportaj fotoğraflarına da yer verdim. Bitmiş ve bitmekte olan bir yaşamın gerçeklerini bu kitapta toplamaya çalıştım. İnanıyorum ki fotoğraf, yaşantının bir anını yakalayıp onu gelecek zamanlara ulaştıran bir sihirdir.

(*Eski İstanbul Anıları*, 1994)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Babil'den Sonra Yaşayacağız* (1996), *Yeryüzünde Yedi İz* (2002).

FOTOĞRAF: *Öster om Eufrat: Fırat'ın Ötesi* (Tidens Förlag İsveç, 1960), *Young Turkey Metin: Mariana Noris* (New York, 1964), *Topkapı Sarayı - Sultan Portreleri* (1967), *Turkei Terra Magica* (Münih, 1970), *Hagia Sophia Metin: Lord Kinross* (New York, 1972), *Yaratıcı Amerikalılar* (1975), *Harems Chene & Hudson* (Londra, 1976), *Fotoğraflar* (1980), *Fikret Muallа Metin: Turan Erol* (1984), *Bedri Rahmi Metin: Prof. Abdullah Kuran* (1987), *Ara Güler'in Sinemacıları* (1989), *The Sixth Continent Metin: Halkarnas Balıkçısı* (1991), *Demeures Ottomans de Turquie Metin : Stephanos Yerasimos* (Singapur, 1992), *Sinan:Architect of Süleyman the Magnificient* (Edition Arheaud 1992, Paris / Edition Thames and Hudson, 1992 / Londra ve New York), *Living in Turkey* (Albin Michel, 1993, Paris / Thames and Hudson, 1993, Londra / New York; Archipelago Press, 1993, Singapur), *Eski İstanbul Anıları* (1994), *Bir Devir Böyle Geçti: Kalanlara Selam Olsun* (1994), *Yitirilmiş Renkler* (1995), *Yüzlerinde Yeryüzü* (1995), *İstanbul: İstanbul des Djinns* (Fata Morgana 2001, Montpellier, Fransa), *Ara Güler'in 70. Yaşgünü: Ara Güler'e Saygı* (1998, İstanbul / Hamburg), 100 Yüz (2003), *Retrospektif - 50 Yıl Fotojurnalizm* (2004 İstanbul, Bremen), *Ara Güler* (2005).

HAKKINDA: Gültekin Emre / Ayvalık'ı Gezerken (Cumhuriyet Kitap, 31.8.2000), M. Sadık Aslankara / Yazarların Yüzleri (Cumhuriyet Kitap, 20.10.2005), Enis Batur / Ara Güler'in Sırrı.

GÜLER, Fatma

Yazar. 1946, Edremit / Balıkesir doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Edremit'te tamamladıktan sonra İstanbul Teknik Üniversitesi Kimya Fakültesini bitirdi. SE-KA'nın Dalaman Fabrikası, Petrol Ofisi gibi kuruluşlarda çalıştı. Hikâyeleri *Yazko Edebiyat*, *Varlık* dergilerinde yayımlandı. 1972'de *Cumhuriyet* gazetesince açılan Yunus Nadi Yarışmasında bir hikâyesiyle birincilik ödülünü almıştı.

GÜLER, Fikret

Yazar. 1958, Konya doğumlu. İstanbul Üniversitesi Çapa Diş Hekimliği Fakültesi (1981) mezunu. Yazılarını 1991 yılından itibaren *Bozkır* dergisinde yayımladı. Yaşamını diş hekimliği yaparak sürdürdü. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ:

Sevda Taşları, *İnce Yıldız.*

GÜLER, Güleç

Bkz. MERİÇKAN, Güler Güleç

GÜLER, H. Şevki

Şair, siyaset adamı. 1924, Emirdağ / Afyon doğumlu. Lise mezunu olan Güler, Eskişehir İşçi Sigortaları Kurumunda müfettişlik yaptı. 1, 2 ve 3. Dönem Afyonkarahisar Milletvekili oldu. TBMM Başkanlık Divanı İdare Amirliği yaptı. *Dört Hesabı/ Parlementodan Hicaz'a* (1965) adlı basılı bir eseri vardır.

HAKKINDA: TBMM Albümü 1920-1994 (1994), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÜLER, Halit

İlâhiyatçı. 1934, Alibeyhöyüğü / Çumra / Konya doğumlu. Köyünde başladığı ilkokulu Konya'da bitirdi. Köyün imamı olan babasından ilk dini bilgileri aldı ve Kur'an-ı Kerim'i öğrendi. Konya'da Bulgurcuk Tekkesinin Kur'an-ı Kerim hocası Hakkı Özçini nezaretinde hafızlığa çalıştı ve Dorlalı Hasır Efendi'den Arapça okudu. Konya İmam Hatip Lisesi, Konya Yüksek İslâm Enstitüsü (1966) mezunu. Konya'da imam hatiplik, on yıl kadar Beyoğlu vaizliği yaptı, Kadıköy ve Fatih İlçe Müftülüğü görevlerinde bulundu. Fatih Müftüsü iken Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Dairesi Başkanlığına atandı. Bu görevde iken Diyanet İşleri Başkan yardımcılığına getirildi. Bir süre Diyanet İşleri Başkan Vekilliği yaptı.

Makaleleri çeşitli dergi ve gazetelerde yer aldı. *Tuna Nehri Konuşsaydı* adlı eserleriyle Türkiye Yazarlar Birliğinin 1995 Yılı Gezi Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

Çağdaş Dünyada Yeni Düzen Arayışları ve İslâm (1999), *Orta Asya'da İslâm'ın Yeniden Doğuşu*, *Tuna Nehri Konuşsaydı.*

Ayrıca ders kitapları vardır.

GÜLER, Hüseyin Rasim

Şair. 1941, Bosna köyü / Silistre / Bulgaristan doğumlu. Hüseyin Rasimov imzasını da kullandı. Razgrat Türk Öğretmen Okulu, Sofya Üniversitesi Türkoloji Anabilim Dalı mezunu. Öğrenimini tamamladıktan sonra Silistre ve köylerinde öğretmenlik yaptı. 1989 büyük göçünde Türkiye'ye gelerek İstanbul'a yerleşti. Mesleğini ve edebiyat çalışmalarını bu kentte sürdürdü.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Çoktan Tükenirdi Bu Nefes* (1996).

ÇOCUK ŞİİRİ: *Kardelen* (1997).

HAKKINDA: Hayriye Süleymanoğlu Yenisoy / Bulgaristan Türk Çocuk Edebiyatından Örnekler (2002).

GÜLER, İlhami

İlâhiyat araştırmacısı. 20 Haziran 1959, Tortum / Erzurum doğumlu. AÜ İlâhiyat Fakültesi (1986) mezunu. Doktorasını 1992 yılında *"Kur'ana Göre Ahlak ve Ahiret İnancının Ahlak ile İlişkisi"* konulu teziyle tamamladı. 1994'te doçent, 2004'te profesör oldu. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Kelam Anabilim Dalı öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü.

Kelam, İslâm düşüncesi konularında makalelerini 1994 yılından itibaren *İslâmi Araştırmalar*, *Türkiye Günlüğü*, *Doğu-Batı*, *Tezkire*, *İslâmiyat* dergilerinde yayımladı. *İslami Araştırmalar* (1994-98) ve *İslâmiyat* (1998-) için editörlük, pek çok dergi için hakemlik yaptı. *Felsefe Ansiklopedisi*'ne "Teoloji" maddesini yazdı. Ortadoğu Kültürleri ve Medeniyetleri Araştırma Derneği ve Eğitim-Bir-Sen üyesi oldu.

ESERLERİ:

Konularına Göre Kur'an Fihristi (Ö. Özsoy ile, 1996), *Allah'ın Ahlaki liği Sorunu* (1998), *Sabit Din Dinamik Şeriat* (1999), *Dine Yeni Yaklaşımlar* (2000), *İman-Ahlak İlişkisi* (2003), *Özgürlükçü Teoloji Yazıları* (2004).

GÜLER, İsmail

Arap dili ve edebiyatı araştırmacısı. 1966, Bursa doğumlu. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1989) mezunu. Aynı yıl UÜ İlâhiyat Fakültesine Arap Dili ve Belagatı Anabilim Dalına araştırma görevlisi olarak atandı. 1991 yılında yüksek lisansını bitirdi. 1993 yılından itibaren görevini aynı anabilim dalında öğretim görevlisi kadrosunda sürdürdü. 1997 yılında doktorasını tamamladı. 2000 yılında yardımcı doçent unvanını aldı.

İsmail Güler

Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi öğretim üyesi olarak görev yaptı. Makalelerini *UÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi*'nde yayımladı.

ESERLERİ:

Modern Mısır Tiyatrosu ve Tevfik el-Hakim (1998), *Nahiv Kuralları ve Kur'an* (1999).

GÜLER, M. Nuri

İslâm hukukçusu. 1955, Suruç / Şanlıurfa doğumlu. İlkokulu Suruç Atatürk İlkokulunda, ortaokulu Ankara Kalaba Ortaokulunda, liseyi ise Ankara Keçiören Lisesinde okudu. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi mezunu. 1978'de Burdur Yeşilova İmam Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmeni, 1980'de Millî Eğitim Bakanlığı Din Eğitimi Genel Müdürlüğünde Personel Şube Müdür Yardımcılığı görevinde bulundu. 1982'de İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsünde, ardından YÖK'e geçişle Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde asistan oldu. Yüksek lisansını (1984) *"Hz. Peygamber Devri'nde İdâre'nin Dayandığı Sosyolojik ve Hukuki Esaslar"* başlıklı tezi ile Marmara Üniversitesi SBE'de tamamladı. 1991'de Gaziantep Üniversitesi Şanlıurfa İlâhiyat Fakültesinde öğretim görevlisi olarak göreve başladı. 1993'te Ürdün Yermuk Üniversitesinde İslâm İktisâdı yüksek lisans programını bitirdi. Doktorasını (1955) *"İslâm İdâre Hukuku'nun Ortaya Çıkışı (Hz. Peygamber ve Râşid Halifeler Dönemi'nde İdâre'nin Kuruluşu, İşleyişi ve Denetlenmesi)"* başlıklı tezi ile Erciyes Üniversitesi SBE'de tamamladı. Harran Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde yardımcı doçent olarak görev yaptı (1996). Makaleleri *Yeni Zemin*, *Harran Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi*, *İslâmî Araştırmalar* adlı dergilerde yayımlandı. Çeşitli sempozyumlarda bildiri sundu. *Türk Eğitim Tarihinde İmâm-Hatip Liseleri Dünü ve Bugünü* (1992) adlı bir kitabı vardır.

GÜLER, Mehmet

Öykü ve roman yazarı. 20 Eylül 1944, Çepni / Gemerek / Sivas do-

Mehmet Güler

ğumlu. Çepni Köyü İlkokulu (1956), Pamukpınar İlköğretmen Okulu (1962), Necati Bey Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü (1964) mezunu. Edebiyat öğretmeni olarak Ayvacık (1964-66), Kayseri (1966-77), Çınarcık (1977-93), ve Gebzedeki (1994-2000) orta dereceli okullarında çalışarak emekli oldu.

İlk ürünlerini *Yeni a* (1970) ve *İmece* (1970) dergilerinde; sonraki yıllarda *Cumhuriyet*, *Yeni Ortam* vb. gazeteler ile *Yeni Adımlar* (1972), *Yeni Toplum* (1973-75), *Yansıma* (1975-77), *Sanat Emeği*, *Türk Dili* (1975-96), *Türkiye Yazıları* (1978-80) ve çeşitli çocuk dergilerinde yayımlandı. Sabahattin Ali Öykü Ödülü (1974), Enver Naci Gökşen Çocuk Edebiyatı Ödülü (1988), Ferit Oğuz Bayır Roman Ödülü 1991), Orhan Kemal Öykü Ödülü (1991), Uludağ Üniversitesi Öykü Dalı Birinciliği (1996), Orhan Kemal Öykü Ödülü (1988), Çankaya Belediyesi-Damar Dergisi Çocuk Yazını (1994), Sabahattin Ali Öykü Ödülü (1998) gibi on altı ödül aldı. *Uçurtmam Bulutlarda Yüce* adlı öyküsü çocuk filmi olarak çekildi ve TRT'de gösterildi (1992). Türkiye Yazarlar Sendikası, PEN Yazarlar Derneği, Atatürkçü Düşünce Derneği, Edebiyatçılar Derneği, Dil Derneği üyesidir.

"Gerçekliğin toplumsal ve bireysel boyutlarını verme, öze uygun anlatımı arama çabası hemen seziliyor Mehmet Güler'in öykülerinde. Başarısı insanları yola çıkmasında, toplum gerçeklerinin insan dünyasındaki yansımalarını işleyerek geleceğe dönük bir umudu çağrıştırmasında." (Atilla Özkırımlı)

"Güler'in öyküleri, gerçek bir yaşanmışlıktan alıyor gücünü. Anlattığı tipler, el sıkışmışız, konuşmuşuz gibi yakın gelir insana. Yüzleri yüzünüze bakar. Bu yüzden her öyküde, yaşamın canlı, kıpır kıpır soluk alıp verişine tanık oluruz. Kitaptaki on yedi öykünün hiç birinde gereksiz sarkmalar, laf kalabalıkları yok. Ayarı iyi verilmiş, iyi yontulmuş, dil işçiliği temiz öyküler." (Osman Şahin)

"Güler, kahramanlarını yaşamın içinden seçiyor bir bir. Yoğun tempolu yaşamımızda göz ardı ettiğimiz, bakıp da göremediğimiz pek çok ayrıntı can buluyor satırlarında. Bir bakıyorsunuz on ikinci kattaki evinden aşağıları seyreden bir çocuğun düşleri, düşünceleri çarpıcı bir netlikle taşınmış öyküye. Çocuk dünyasını böylesine yakından tanımasının tek nedenini salt öğretmenlikle bağdaştırmak olası değil. Bu duyarlılık, böylesine gözlem gücü ancak yazara özgü bir duygusallıkla açıklanabilir." (Nur İçözü)

"Öznesi Aşk, günümüzün sorunlarını anlatan bir roman. Kişiler, çevremizde yaşayan tanıdık kişiler. Akıcı anlatım, olayların sürükleyiciliği, yalın dil, kolay okunmasını sağlıyor. Yazar, ustalığını bir kez daha kanıtlıyor." (Hasan Akarsu)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Ak Badanalı Ev* (1977), *İçim Dışım Gökkuşağı* (1986), *Bir Eski Sevda* (1988), *Ferhat Gibi* (1991), *Aşkı Çeyrek Geçe* (1993), *Satılık Uzay Mekiği* (2002), *Arka Oda* (2002).

ROMAN: *İstanbul Kanatlı Ben* (1990), *Öznesi Aşk* (2000), *Yüreklerde Fay Hattı* (2004).

ÇOCUK ROMANI: *Okul Bir Türküdür* (1980), *İkizler* (1986), *Kesekâğıdı Ustaları* (1993), *Yedi Renkli Dünya Çocukları* (1995).

ÇOCUK ÖYKÜSÜ: *İçim Dışım Gökkuşağı* (1986), *En Güzel Gülücük Oyunu* (1988), *Aydede'nin Öpücüğü* (1988), *Üst Geçit* (1990), *Uçurtmam Bulutlardan Yüce* (1991), *Adım Çocukların Olsun* (1992), *Balonlar Gökyüzünün Olsun* (1995).

MASAL: *Keloğlan Keleşoğlan* (1986).

HAKKINDA: Atilla Özkırımlı (Nesin

MEHMET GÜLER

İSTASYON

Yıllar sonra o tren istasyonundan yeniden geçeceğini nereden bilecek-sin ..

Trenlerin gurbetin tam ortasından geçtiğini herkesten çok sen öğrendin belki de. Çok gerilere gittiğinde erken olgunlaşmış bir çocuk yüzüyle tanıyorsun kendini. Kendini dışardan seyretmek, yeni bir gurbet çiziyor sana... Tepende bakır bir tepsi, sesini vagondan vagona koşturarak otlu börekler satıyorsun yolculara. Trenler ara istasyonlarda hep böyle az mı dururlar? Bir solukluk duraksama daha dinlenme olmadan, en ön vagonda başlayan devinim tümünü sarıyor. "Terini soğutmamış işçiler gibi", diyorsun içinden. Zamanın kısalığı imgeler kurmana izin vermiyor. "Peynirli, otlu börekler!.." diye bağırıyorsun. Vagonların çoğuna ulaşmayan sesin sana dönüyor. Vagonlardaki devinim daha da artıyor. Trenin sisi, dumanı kalıyor sana. Bir şeyler kırılıyor ellerinde. İçinde birşeyler tortulaşıyor. Kavuşmakla gurbeti bir anda yaşamak gibi bir şey bu. Tren, sesini de alıp götürdükten sonra buğulu vagon camlarının ardında kalan yüzler gelip yerleşiyor belleğine, kocaman gurbetler çiziliyor içine...

Daha kuşlar uykudayken kalkıyorsun yatağından. Yarım kalan düşlerini unutup gelecek tren üzerine düşler kuruyorsun. Çocukluğunun soğuk sabahlarıyla uykusuz trenler arasında ne çok benzerlik var. Tuhaf değil mi, tren vagonlarıyla geçip giden yüzler gibi, daha bu istasyondan hiç geçmemiş yüzleri de tanıyorsun. Sanıyorsun ki dünyanın en uzak ülkesindeki en son insan da bir gün geçecek buradan. Otlu, peynirli böreklerinden alırken, bilmediğin bir dilde "Merhaba!" diyecek Nedense tanıdığın merhabalardan da sıcak gelecek bu ses sana. Tren geçip gittikten sonra, içindeki geniş gurbetin silik, ama bozulmayacak bir yüzü olarak yerini alacak.

Trenin çelik raylardaki tıkırtılı sesi eriyip tükenince, pencere camlarından avcuna bırakılan börek paralarını saymak için az ötedeki akasyaların altına gidiyorsun. Henüz yeşilliğini yitirmeyen otların üstüne atıyorsun bozuk paralarını. Kuşlar uyanmış şimdi, akasyaların dallarında günışığına ilk şarkılarını söylerken bir yandan da sana bakıp gülüyorlar. Derin bir oh çekiyorsun. Seni ter içinde bırakan trene inat iyice yayılıyorsun otların üstüne. Kulaklarında erittiğin tren sesini unutup kuşları dinliyorsun. Yapraklar arasında dolaşan yel, ağaçtan ağaca eklenerek tren yolu boyundaki tüm akasyaları sarıyor. Paraların daha yarısını saymadan bir sesle irkiliyorsun:

"Günaydın!"

Başını kaldırıyorsun; Gülcan. Yanaklarına gizlemiş iki gamzeyle gülüyor sana. Bilmediğin bir nedenle utanıyorsun. Heyecanlanıyorsun da. Önüne serdiğin bozuk paraları saklayamayacak kadar geç kalmışsın. Az önce bir tutku gibi seni saran paralar, şimdi bir hırsız malı gibi ağır geliyor. (...)

Yıllığı, 1987), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (1999), Burhan Günel (Sesimiz dergisi, sayı: 107), Olcay Öncrtay (Çağdaş Türk Dili Dergisi, sayı: 82), Hasan Akarsu / Öznesi Aşk (Cumhuriyet Kitap, sayı: 548, 17.8.2000), Aytül Akal / Cumhuriyet Kitap (sayı: 554), Osman Şahin / Arka Oda (Cumhuriyet Kitap, sayı: 707), Nur İçözü / Çocuklar Buna Değer (Cumhuriyet Kitap, sayı: 707) - Radikal Kitap (sayı: 78), Mehmet Hengirmen / 2000 Yılında Türk Öykü Antolojisi (c. 3, 2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Hasan Akarsu / Mehmet Güler'den 17 Ağustos Marmara Depreminin Romanı (Cumhuriyet Kitap, 24.3.2005), Tamer K. Bilgin / Eleştirel Açılım, Gülseren Engin / Heceöykü (sayı: 8, Nisan-Mayıs 2005).

Muharrem Güler

GÜLER, Muharrem

Şair. 1943, Diyarbakır doğumlu. Memlektinde Ali Paşa İlkokulunu bitirdikten sonra İmam Hatip Okuluna kaydoldu. Ancak orta iki öğrencisi iken ekonomik nedenlerle öğrenimini sürdüremedi, çalışma hayatına atıldı. Çeşitli işlerde çalışırken eski dönem ve çağdaş Türk şairlerini okuyarak kendini yetiştirdi. 1971-74 yılları arasında Avrupa'da çalıştı. Sonra özlemini çektiği Diyarbakır'a dönerek ses kayıt stüdyosu açtı. Nitekim Küçük Emrah ve Mahzun Kırmızıgül gibi şöhretler, ilk atılımlarını bu stüdyodaki çalışmlarıyla yaptı.

Diyarbakır türkülerini yeniden derleyip kendi stüdyosunda kayıtlarını yapıp bütün yurda yayılmasına önayak oldu. Şiirlerini çeşitli gazete ve dergilerde yayımladı. Diyarbakır türkülerini yeniden derleyen Güler'in, *Hatun Kastalı* adlı şiiri bestelenmiştir. *Adım Adım Diyarbakır* (1996) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997, s. 429).

GÜLER, Mustafa

Araştırmacı-yazar. 1969, Hisarcık / Kütahya doğumlu. İlkokulu Hisarcık'ta, ortaokulu İstanbul Sarıyer Ortaokulunda ve liseyi Balıkesir Lisesinde bitirdi. 1991'de Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinden mezun oldu. 1991-95 yılları arasında Millî Eğitim Bakanlığında öğretmen olarak görev yaptı. 1995 yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümüne araştırma görevlisi olarak atandı. 1999 yılında doktorasını tamamladı.

ESERLERİ (Araştırma):

Atasözlerimizde Eğitim (1992), *Ferhat ile Şirin: Amasya Efsaneleri* (1995), *Amasya Tamimi ve Ötesi* (1998), *Osmanlı Devleti'nde Haremeyn Vakıfları-XVI-XVII. Yüzyıllar* (2002).

HAKKINDA: Mustafa Güler / Osmanlı Devleti'nde Haremeyn Vakıfları-XVI-XVII. Yüzyıllar (2002).

GÜLER, Rifat Yavuz

Şair. 1938, Akşehir doğumlu. Tarım Bakanlığı görevlisi olarak Malazgirt ilçesinde, Turhal, Zile, Sincanlı, Dumlupınar, Karacabey, Kastamonu Ziraat Bölgelerinde görev yaptı. Şiirlerinin birçoğunu 1956 yılında bir karamsarlık sonucunda yakarak yok etti. *Özlem-Şiirler* (1974) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 1, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÜLER, Selâhaddin Eyyubi

Tarih araştırmacısı. 1 Mart 1965, Şanlıurfa doğumlu. İlk ve ortaokulu memleketinde tamamladı. Şanlıurfa Ticaret Lisesi mezunu. Şanlıurfada'ki ŞURKAV Kültür Merkezinde tarih araştırmacısı olarak çalışmalarını sürdürdü.

İlk makalesi "*Roma'dan Günümüze İlçelerimiz*" 1995 yılında *Bizim Urfa* dergisinin birinci sayısında yer almıştı. Telif ve çeviri yazılarını bu derginin yanı sıra *Edesa* dergisinde yayımdı.

ESERLERİ:

Urfa Bölgesinde Devlet Adamları ve Komutanlar - M.Ö. XIV. Yüzyıl - M.S. 1920 (1999), *Şanlıurfa Kültürü Sözlüğü* (M. H. Öcal ve R.Mızrak ile, 2001), *Şanlıurfa - Uygarlığın Doğduğu Şehir* (A. C. Kürkçüoğlu, M. Akalın ve S. Kürkçüoğlu ile, 2002).

GÜLER, Üçler

Şair, dil ve edebiyat araştırmacısı. 1 Ocak 1948, Şereflikoçhisar / Ankara doğumlu. 1972'de İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. 1990'da Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde "*N. Yıldırım Gençosmanoğlunda Cümle Yapısı*" tezi ile yüksek lisansını ve 1993'te doktorasını tamamladı. 1972'de liselerde edebiyat öğretmenliği, 1976'da Eğitim Enstitüsünde Türkçe öğretmenliği, 1984'te yeniden edebiyat öğretmenliği yaptı. 1988'de Trakya Üniversitesinde Türk dili okutmanı, 1996'da öğretim üyesi ve Edirne Eğitim Fakültesinde yardımcı doçent oldu.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Zaman Kırpıntıları* (1988), *Bir Garip Adem* (1997).

DİĞER: *Türk Dili* (ders kitabı).

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

GÜLER, Zekeriya

İlâhiyatçı. 27 Kasım 1959, Adana doğumlu. Adana Barbaros İlkokulu (1971), Beş Ocak Ortaokulu (1976), Adana İmam Hatip Lisesi (1981), SÜ İlâhiyat Fakültesi (1986) mezunudur. Yüksek lisansını "*Hadis Bibliyografyası Doğuş ve Gelişimi*" (1988) adlı çalışmasıyla tamamladı. Doktora tezi: "*Zâhirî Muhaddislerle Hanefî Fakihleri Arasındaki Münakaşalar ve İhtilaf Sebepleri*" (1993). Doçentlik tezi: "*Vesile ve Tevessül Hadislerinin Kaynak Değeri (Tahriç ve Değerlendirme)*" (1997). Diyanet İşleri Başkanlığı Konya Müftülüğüne bağlı imam hatiplik (1982-87), İlmi Araştırmalar Merkezinde danışman-yönetici olarak çalıştı. Bakü Devlet Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde (1998-2001) seminer ve konferans vererek görev yaptı. Profesörlüğe yükseldi, 1987'den sonra SÜ İlâhiyat Fakültesi Hadis Anabilim Dalı Başkanı olarak görev yaptı.

İlk çalışması "*Ebû Reyye'nin 'Advâ Ale's-Sünne en-Nebeviyye' Adlı Eseri Üzerine Bir Değerlendirme*", 1991 yılında *Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi*'nde yayımlandı. Daha sonra çalışmalarını *Hadis Tetkikleri Dergisi*'nde yayımladı. KON-TV'de otuz bölümlük "Hadis Sohbetleri" (1995) ve "Doğru Bakış" (2005) adlı programları yaptı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Zâhirî Muhaddislerle Hanefî Fakihleri Arasındaki Münakaşalar ve İhtilaf Sebepleri* (1997), *40 Hadiste Kadın* (1997), *40 Hadiste Ticaret* (1999), *İlk Yedi Asırda Hadis İlimleri Literatürü* (2002), *Vesile ve Tevessül Hadislerinin Kaynak Değeri*

Zekeriya Güler

(2003), *Hadis Günlüğü* (2004).

ÇEVİRİ: *Peygamberimizin Sünnetinde Çocuk Eğitimi* (Muhammed Nur Süveyd'den, 1994).

HAKKINDA: İLAM Araştırma Dergisi (c. II, Temmuz-Aralık 1997), Gerçek Hayat (25.2.2005), Memleket Günlük Yerli Gazete (31.3.2005).

GÜLER, Zülfü

Eski Türk edebiyatı araştırmacısı. 28 Ocak 1946, Elazığ doğumlu. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1967) mezunu. Doktorasını Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde (1982) tamamladı. Fırat Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatında yardımcı doçent oldu. Sosyal Bilimler Enstitüsü müdür yardımcısı (1992-2000), Eğitim Fakültesi dekan yardımcısı (1998- 2001), Türkçe Eğitimi bölüm başkanı (2000-2003) olarak çalıştı. Yazılarını *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler, Yeni Fırat Dergisi, Fırat Üniversitesi Edebiyat Fakültesi* dergilerinde yayımladı. *Harput Ağzı* (1992) adlı bir kitabı vardır.

Hüseyin Gülerce

GÜLERCE, Hüseyin

Gazeteci-yazar. 1950, Keşan / Edirne doğumlu. İlkokulu Enez'de, ortaokulu Keşan'da bitirdi. Edirne Öğretmen Okulu, İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu ve İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Fizik Matematik Bölümü mezunu. *Yeniden Millî Mücadele* dergisi ile *Bayrak* gazetesinde muhabirlik ve köşe yazarlığı (1969,77), Yalova Liseside öğretmenlik ve idarecilik ile Bursa'da Milli Eğitim Müdür Yardımcılığı, *Zaman* gazetesi ve STV Genel Yayın Yönetmeni olarak görev yaptı. *Türkiye'nin Kimlik Arayışı* isimli bir eseri vardır.

GÜLERSOY, Çelik

Şair ve yazar (D. 23 Eylül 1930, Çölemerik / Hakkari - Ö. 6 Temmuz 2003, İstanbul). Tam adı: Çelik Uygur Gülersoy. Beyoğlu Erkek Lisesi (1949), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1958) mezunu. Öğrenciliği

Çelik Gülersoy

sırasında çalışmaya başladığı (1947) Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun bir süre hukuk danışmanlığını (1961) ve 1965'ten itibaren genel müdürlüğünü yaptı. Yönettiği kurumun gösterdiği kültür, sanat ve turizm alanındaki etkinlikleriyle tanındı. Şişli'de Osmanoğlu Kliniğinde pankreas kanserinden yaşamını yitirdi.

İlk yazısı 1952 yılında *Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu* dergisinde çıkan bir kitap tanıtımıydı. Kendi incelemesi olan *Kapalıçarşı'nın Romanı*'yla 1979 Sedat Simavi Vakfı Ödülünü, 1980'de Turizm ve Kültür Bakanlığından şeref plaketi aldı. Ayrıca İtalya Cumhurbaşkanlığının "Cevaliere" (1977), Fransa Cumhurbaşkanlığının "Ulusal Takdir" (1978), İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Teşekkür (1991) beratlarıyla ödüllendirildi. 1986 yılında Karadeniz ve Boğaziçi üniversitelerince kendisine fahri doktorluk unvanı verildi. İstanbul'daki birçok eski ve tarihi yapıyı yıkılmaktan kurtardı, İstanbul Kitaplığını kurdu. 1967 yılında, İstanbul yollarına Türkiye'de ilk kez trafik yön levhalarının konulması çalışmasını gerçekleştirdi. Kültür Bakanlığının 2000 yılı Kültür ve Sanat Büyük Ödülüne değer görüldü.

"Ahmet Hamdi Tanpınar'ın çok kullandığı bir ifadeyle, 'onun bir masalı vardır', ve eskilerin tabiriyle 'fena fi'l-İstanbul' olmuş bir çeşit mistiktir Çelik Gülersoy; yaptıklarını ister mimar gözüyle bakıp beğenmeyin, ister restoratör gözüyle bakıp kıyasıya eleştirin, ister bir çevreci olarak binbir kusur bulun...

"Haklı olabilirsiniz, ama, onun, birtakım mekânları zamanın elinden ve kurtların pençesinden çekip aldığını ve belki garibanların giremediği, ama başka türlü ayakta kalması mümkün olmayan, en azından çiçekleriyle, temiz ve bakımlı görünüşleriyle göz zevkimizi okşayan, betonarme kaosunun ortasında biraz nefes alabildiğimiz 'postmodern güzellikler' dönüştürdüğünü inkar edemezsiniz. Ben kendi hesabıma o çocuğa büyük saygı duyuyorum.

"Ah, o içimizdeki çocuk!" (Beşir Ayvazoğlu)

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Sosyal Turizm* (1961), *Seyahat Acentalığı* (1963), *İstanbul Rehberi* (1963), *Türkiye'nin Turizm Propagandası* (1964), *Türk Toplumu ve Turizm* (1970), *İstanbul Görünümleri 1. Köprü ve Galata* (1971), *Lale ve İstanbul* (1980), *Tory of the Grand Bazaar* (1980), *Batıya Doğru* (1981), *Eski İstanbul Arabaları* (1981), *Kayıklar* (1983), *İstanbul Estetiği* (1983), *Le Groman du Grand Bazaar* (1983), *İstanbul'un Anıtsal Ağaçları* (1984), *Hidivler ve Çubuklu* (1985), *Hotel de'Anglerre* (1985), *Reklamlar ve Biz* (1986), *Göksuyu Ağıt* (1987), *Tramvay İstanbul'da* (1989), *Mavi Cami* (1990), *Beyoğlu'nda Gezerken* (1990), *Nasıl Bir İstanbul?* (1990), *Dolmabahçe Placa and its Environs* (etüd, 1990), *The Caique* (1991), *Çerağan Sarayları* (1992, İngilizcesi ayrıca basıldı, Çerağan Palances, 1992), *Tepebaşı / Bir Meydan Savaşı* (1993), *The Khedives and the Çubuklu Summer Palace* (1993), *Kız Kulesinin Kitabı* (1993), *Büyükada/Yesterday* (1997), *Safranbolu* (1997).

ALBÜM: *Küçüksu* (1985).

ANI: *Kırk Yıl Olmuş* (1989).

ŞİİR: *Ayrılış* (1996), *Hüzün Yağmuru* (1997).

HAKKINDA: Beşir Ayvazoğlu / İstanbul'da Bir Masalı Yaşayan Adam: Çelik Gülersoy (Defterimde Kırk Süret, 3.bas., 1999, s. 94-97), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

GÜLERSOY, Neşe

Öykücü (D. 1950, Manisa – Ö. 1979, Manisa). İstanbul Özel Eczacılık Yüksek Okulu mezunu. Manisa'da kendi eczanesini kurup işletti. Eczacılar Üretim ve Tüketim Kooperatifinin kuruluşuna öncülük etti. Yazıları, 1975'ten sonra *Demokrat İzmir* gazetesinde yayımlandı. 12 Eylül öncesinin kaos döneminde siyasal bir cinayete kurban gitti. Beş öyküsü, ölümünden sonra Hayrettin Karademir'in öyküleriyle birlikte *Topal* (1982) adı altında yayımlandı.

HAKKINDA: Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Hece-öykü, Nisan-Mayıs 2005).

GÜLERYÜZ, Hasan

Araştırmacı. 1954, Maçka / Trabzon doğumlu. Erzurum Yavuz Selim İlköğretmen Okulunu (1972), Samsun Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler (1978) ve Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Pedagoji Bölümünü bitirdi (1986). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinde Program Geliştirme alanında yüksek lisans yaptı (1999). Sınıf öğretmeni, sosyal bilgiler

öğretmeni, ilköğretim müfettişi olarak çalıştı. Süleyman Demirel Üniversitesinde dersler verdi.

ESERLERİ (Araştırma): *Türkçe İlkokuma Yazma Öğretimi* (2001), *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı* (2002), *Eğitim Programlarının Dili ve Yaratıcı Öğrenme.*

HAKKINDA: Tacettin Şimşek / Çocuk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (Hece-Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı, sayı: 104-105, Ağustos-Eylül 2005).

Arife Güleşir

GÜLEŞİR, Arife

Şair. 9 Kasım 1970, Ankara doğumlu. İlk, orta ve liseyi Ankara'nın Yenikent ilçesinde tamamladı. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi İşletme bölümü (1995) mezunu. Türkiye Orta Doğu Amme Üniversitesinde (TODAİE) yüksek lisans eğitimi aldı. Emniyet Genel Müdürlüğüne bağlı Dış İlişkiler Daire Başkanlığı ve Sokak Çocukları Müdürlüğünde memur olarak görev yaptı. Şiirlerinde serbest ölçüyü kullandı.

Ürünleri Hüseyin Yurabak'ın hazırladığı *Türk Edebiyatında Günümüz Kadın Şairleri, Şiirle Yaşayanlar ve Edebiyatımızdaki Şiir Yıldızları* adlı antolojiler ile *Çağın Polisi* dergisinde yayımlandı. Emniyet Genel Müdürlüğü Türk Sanat Musikisi korosunda korist olarak görev yaptı. Şiirlerinin bir bölümünü *Adı Yok* (2006) isimli ilk şiir kitabında topladı.

HAKKINDA: Hüseyin Yurdabak / Türk Edebiyatında Günümüz Kadın Şairleri (2006).

GÜLEY, Ferda

Siyaset ve devlet adamı, şair. 1915, Bursa doğumlu. Trabzon eski mebusu ve Bursa eski valilerinden Ali Osman Güley'in oğlu. İlkokulu Trabzon'da okudu. İstanbul Maltepe Askeri Lisesi (1934), Harp Okulu (1936), İÜ Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1949) mezunu. Kuleli Askeri Lisesinde binbaşı rütbesiyle iki yıl edebiyat öğretmenliği yaptı.

1953'te askerlikten ayrılarak Cumhuriyet Halk Partisine girdi. İki dönem Ordu milletvekilliği (1957-60, 1961-77), Kurucu Meclis üyeliği (1961) yaptı. Birinci Ecevit hükümetinde Ulaştırma Bakanı (1974) oldu. 1977 yılında politikadan çekildi. Çalışmalarını Ankara'da sürdürüyor. Şiirlerinde aruz, hece ve serbest tarzın üçünü de kullandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yolculuk* (1937).

ANI: *Kendini Yaşamak* (1990).

HAKKINDA: Osman Nebioğlu / Türkiye'de Kim Kimdir? (1962), Yılmaz Çongar / Asker Yazarlarımız ve Ozanlarımız (1998), TBE Ansiklopedisi (2001).

GÜLİZAR, Jülide

Şair, yazar, sunucu. 1 Temmuz 1929, Nizip / Gaziantep doğumlu. Yükseköğrenimini Ankara Hukuk Fakültesinde (1953) tamamladı. 1954 yılında Maliye Bakanlığında Divan-ı Muhasebat Murakıp muavini olarak çalışmaya başladı. 1955'te bu görevinden istifa ederek ayrıldı. 1956'da Ankara Radyosunda spiker olarak çalışmaya başladı. 1972'de TRT Haber Müdürlüğünde redaktör spikerliğe, 1980'de TRT Radyo Dairesi Başkanlığı denetçiliğine atandı. 1981'de emekli oldu. İzlence sunuculuğunda seçkin bir söz ustası da sayıldı. İlk olarak edebiyat çevrelerinde adını lirik şiirleriyle duyurdu. Bir şiir kitabından başka anılarını kitaplaştırdı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Küçük Balıklar* (1959).

ANI: *İyi Akşamlar Sayın Seyirciler* (1982), *Haberler Bitti Şimdi Oyun Havaları* (1994), *TRT Meydan Savaşı* (1994).

HAKKINDA: Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001), TDOE – TDE Ansiklopedisi 3 (2003).

GÜLKAYA

Halk ozanı. 1955, Mursal köyü / Divriği / Sivas doğumlu. Asıl adı Kaya Kızıltuğ'dur. Şiirlerinde Gülkaya mahlasını kullandı. Ortaöğrenimini Ankara'da tamamladı. 1978 yılında Kültür Bakanlığı Güzel Sanatlar Galerisi'nde çalıştı. Şiirleri 1980 yılından itibaren çeşitli dergi ve antolojilerde yayımlandı. 1985'te katıldığı Âşık Veysel konulu yarışmada ödül aldı. *Âşık Veysel'e Deyişler* adlı bir kitabı vardır.

HAKKINDA: Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

GÜLLE, Sıtkı

İlahiyatçı. 1953, Erzurum doğumlu. Vefa Akşam Lisesi (1980), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Doğu Dilleri Bölümü (1987) mezunu. Yüksek lisans (1990) ve doktora (1995) çalışmalarını mezun olduğu bölümde tamamladı. İstanbul Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde öğretim üyesi olarak görev yaptı. Çeşitli dergilerde alanı ile ilgili yazılar yayımladı. İlmi toplantılarda müzakereci olarak yer aldı.

ESERLERİ:

İLMİ HAL: *İslâm Akaidi ve Hanefi Fıkhına Göre İslâm İlmihali* (1983).

ÇEVİRİ-SADELEŞTİRME: *İhya'u Ulum'id-din* (İmam Gazali'den, 1998), *Kelime Anlamlı Kur'ân-ı Kerim Meâli* (3 cilt, 1999), *Hak Dini Kur'ân Dili Tefsiri'nin Elyazması Osmanlıca Nüshasından Sadeleştirilmesi* (10 cilt, 2003), *Hayatu's Sahabe / Peygamberimiz ve İlk Müslümanlar I-II-III-IV* (M. Yusuf Kandehlevi'den), *Konularına Göre Kur'ân Âyetleri* (6 cilt, 2006).

Sıtkı Gülle

GÜLLÜ, Ahmet

Şair (D. 1929, Elbistan / Kahramanmaraş - Ö. 26 Aralık 1992, Elbistan / Kahramanmaraş). Bazı şiirlerinde Cansız mahlasını kullandı. Halk arasındaki lakabı Cansız Hacı idi. Erzurum kökenli bir ailedendir. Ortaokulu bitirdikten sonra çeşitli işlerde çalıştı. Elbistan Belediyesinde başkâtiplik yaptı, buradan emekli oldu.

Edebiyata âşık tarzı şiirlerle başlayarak daha sonra düşünce yanı ağır basan coşkulu şiirler, dörtlükler, akrostişler yazdı. Şiirlerinin bir bölümü ölümünden sonra (1988) *Ahmet Cansız Güllü: Sanatı -Hayatı - Şiirleri* adlı kitapta toplandı. Evli, iki çocuk babasıydı.

HAKKINDA: Cumhuriyet'in 50. Yılında Elbistan (1973), TDE Ansiklopedisi (c. 3, 1979), Şaban Kurt / Cumhuriyetin 70. Yılında (1994), N. Yıldırım - C. Kurt / Ahmet Cansız Güllü Sanatı-Hayatı-Şiirleri (1998), Cemil Çiftçi / Maraşlı Şair Yazar Âlimler (2000), TBE Ansiklopedisi (2001).

GÜLLÜCE, Hüseyin

İlâhiyatçı. 7 Temmuz 1955, Erzurum doğumlu. Vali Hafız Paşa İlkokulu (1968), Erzurum İmam Hatip Lisesi (1976), Atatürk Üniversitesi İslâmi İlimler Fakültesi (1982) mezunu. Üniversiteye geçmeden önce,

Hüseyin Güllüce

1982 yılından itibaren sekiz yıl öğretmenlik yaptı. 1987-88 öğretim yılında Ürdün Üniversitesi Edebiyat Fakültesine bağlı olan Merkezü'l-Lüğât / Diller Merkezinde Arapça eğitimi gördü. Yüksek lisansını 1982'de, doktorasını 1998'de, Atatürk Üniversitesi İslâmi İlimler Fakültesinde tamamladı. 1990'da Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine okutman olarak atandı. 1998 yılında *"Mevlâna ve Kur'an Tefsiri Açısından Mesnevî"* isimli doktora çalışmasını tamamlayarak, Tefsir Anabilim Dalında doktor unvanını aldı. Ocak 2000'de aynı Anabilim Dalına yardımcı doçent olarak atandı. Çalışmalarını Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Temel İslâm Bilimleri Bölümü Tefsir Anabilim Dalı öğretim üyesi olarak sürdürdü. Çok sayıda makalesi yayımlandı. *Mevlâna ve Kur'an Tefsiri Açısından Mesnevî* (2000) başlıklı kitabı vardır.

GÜLLÜCE, Veysel

İlâhiyatçı. 1963, Erzurum doğumlu. Erzurum Tatbikat İlkokulu (1974), Erzurum Lisesi (1980), Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1986) mezunu. 1986 yılında kısa bir süre Kars Anadolu Lisesinde öğretmenlik yaptı. 1986'da araştırma görevlisi olarak Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine girdi. Yüksek lisans (1986) ve doktora çalışmalarını aynı üniversiteye bağlı Sosyal Bilimler Enstitüsünde *"Kur'an-ı Kerim'de Ahiretin Varlığı"* adlı tez çalışmasıyla (1996) tamamladı. 1996'da yardımcı doçent, 2002'de doçent oldu. Çalışmalarını Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Temel İslâm Bilimleri Bölümü öğretim üyesi olarak devam ettirdi. Telif ve çeviri makaleleri 1977 yılından itibaren *Ekev Akademi Dergisi* ve *Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi*'nde yayımlandı.

Veysel Güllüce

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Kur'an-ı Kerim'de Ahiret İnancının Temelleri* (2001), *Reenkarnasyon İddiaları Karşısında Kur'an-ı Kerim* (*Kur'an Işığında Reenkarnasyon* adıyla 2004), *Ayetlerin Mensuh Sayılmasında Rol Oynayan Yaklaşımlar*.

ÇEVİRİ: *Çağla Yüzleşmede Dinî Düşünce Modern Dönem Tefsir Çalışmaları Üzerinde Analitik Bir İnceleme* (İffet Şarkavi'den, 2001).

GÜLLÜOĞLU, Emine Sarıbay

Şair, yazar. 1952, Şanlıurfa doğumlu. İlk ve ortaokulu bitirdikten sonra öğretmen okulundan mezun oldu (1966). Evlendikten sonra Kız Sanat Okulunu bitirdi.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Nerdesin İnsan Hakları, Temiz Urfa İstiyorum*.

ROMAN: *Bize Sevmek Yasak* (2002).

HAKKINDA: Emine Sarıbay Güllüoğlu / Bize Sevmek Yasak (2002).

GÜLMEN, Tarık

Şair ve yazar. 12 Temmuz 1951, Adana doğumlu. Tam adı Mehmet Tarık Gülmen. Adana Necatibey İlkokulu, Çukurova Koleji ve İstanbul DMMA Kimya Mühendisliği Bölümü mezunu. 1997'den itibaren İstanbul'da turistlere yönelik yayın ve hediyelik eşya ticaretiyle uğraştı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Ara* (1996).

ROMAN: *Aşk Püfür Püfür* (1998).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001).

GÜLSOY, Ayhan

Şair. 1956, Boğazlıyan / Yozgat doğumlu. Diyarbakır Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Şiirlerini *Hakimiyet Sanat, Türk Dili, Türkiye Yazıları, Edebiyat Cephesi, Varlık, Somut* vd. dergilerde yayımladı. Üçüncü kitabından sonra şiir yayımlamadı. Şükran Kurdakul'a göre, *"Yer yer Behçet Necatigil'i sevdiği sezilmesine karşın, sesini bulmuş bir şair kimliğinde göründü."*

"Onu (Ayhan Gülsoy'u) ilk kez gören, üç cümlelik bir konuşmanın sonunda bile anlar şair olduğunu, şair doğduğunu. Bazı insanlar böyledir. Şairlik sadece yazdıklarına değil yaradılışına da sinmiştir. Bazen de tersi geçerlidir bunun. Bir gün bir buz kalıbıyla karşılaşırsınız, bırakın ruhunuzu, etinizi bile yakan şiirlerin nasıl olup da bu adamdan çıktığına şaşarsınız. (...) Benim tanıdığım Ayhan ekmeğe, suya eşdeğerde görürdü, görürdü ne demek yaşardı şiiri. Klasik bir niteleme olacak ama, şiir onun yaşam biçimiydi, varoluş nedeniydi." (Abdülkadir Budak)

AYHAN GÜLSOY

ÖĞRETMEN

Babama

Düşerken ekimde
Buğday yere
Suladın sevgi çeşmesinden
Uzanıp aldığın dalı

Öptün kokladın
Bilmezken anası babası
Büyüdü boy saldı
Çiçek açtı dalın

Taşlasa da kapını
Bir haylaz öğrenci
Öpüp yanağını usulca
Sevgiyi öğrettin

İçinde dar bir tünelin
Kaldın kimi zaman
Yapayalnız zifiri karanlıkta
Cesareti öğrettin

İki kere iki
Ne ki
Hayatı öğrettin.

(*Yarım Söz*, 1980)

Ayhan Gülsoy

ESERLERİ (Şiir):

Yarım Söz (1980), *İçimi Güne Serdim* (1982), *Bulurum Seni* (1985).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Abdülkadir Budak / Yarışır Gibi Şiirler Yazdığımız Günlerden (Varlık, sayı: 1180, Ocak 2006).

GÜLSOY, Murat

Öykü yazarı. 31 Mart 1967, İstanbul doğumlu. Kabataş Erkek Lisesi ve Boğaziçi Üniversitesi Elektronik Mühendisliği Bölümü mezunu. Yüksek lisansını aynı üniversitenin Psikoloji Bölümünde, doktorasını İTÜ Biyomedikal Mühendisliği Bölümünde tamamladı. 1993'ten sonra Boğaziçi Üniversitesi öğretim görevlisi olarak çalışmalarını sürdürdü. 2000 yılından itibaren elektronik yayınevi www.altkitap.com'un editörlüğünü yaptı. Açık Radyonun çeşitli yayın dönemlerinde kültür-edebiyat içerikli programların yapımcıları ve sunucuları arasında yer aldı. Murat Gülsoy, ayrıca uygulamalı yaratıcı yazarlık seminerleri verdi.

İlk öyküsü *"Requiem"*, 1992'de arkadaşlarıyla birlikte çıkardığı *Hayalet Gemi*'de çıktı. Öykü ve yazıları 1992'den itibaren *Adam Öykü, Yazıca, Matbuat* vd. dergilerde yer aldı. *Akla Ziyan Hikâye* adlı öyküsüyle 1989 Yunus Nadi Öykü Yarışması Üçüncülük Ödülünü, *Bu Kitabı Çalın* adlı kitabı ile 2000 Sait Faik Hikâye Armağanını, *Bu Filmin Kötü Adamı Benim* ile 2004 Yunus Nadi Roman Ödülünü aldı.

Hikâyelerini rahat bir anlatımla, kurmacayı öne çıkartarak, ama hayattan da uzaklaşmadan kurdu. Hikâyeciliğimizde kendine özgü bir damarı, kendine özgü bir öykü dili ve dünyası yaratabildi. Modern dünyanın yalnızlaştırdığı insanların öykülerini anlattı.

"Modern dünyanın dayattığı tekdüze yaşam biçimlerinin sınırlı alanından, biraz da başlarına geleni bir oyun olarak görmeye çalışarak sıyrılmaya çalışıyor öykü kahramanları. Gerçekle oyun birbirine karışır gibi oluyor, ama bu bulanıklık bir Kafka kahramanınınki gibi sarsıcı olmuyor. Bunun nedeni, yazarın bir metin okuduğumuzu unutmamıza izin vermeyen üslübu belki de." (Hatice Başaran)

"Kitaba içerik açısından yaklaştığımızda, başa çıkamadığı bir dünyada bireyin yalnızlığını, güvensizliğini,

Murat Gülsoy

MURAT GÜLSOY

DEĞİŞTİKÇE AYNI

I.

Rakamlarla bölümleyebilseydim hayatımı...

II.

İki. İşte yeni bir bölüm diyebilseydim rakamları görünce. Sevinseydim, ümitlenseydim. Nasılsa, 'bundan bir kaç yıl sonra ...' diye başlayan bölüm öncekilerde yaşananları bulanık ve zararsız hatıralara dönüştürecek gücü taşıyacaktır kelimelerinde. Her kelimeyi heyecanla okuyup, her bölümde bir kez daha dünyaya gelmiş olmanın sevincini taşıyabilirdim o zaman. Oysa hiç bir şey tasarlanmış gibi değil...

III.

Bazen hayatın, kutsal bedenin ve onun içinde saklanan ilahî ruhun şımarıklıklarına hizmet eden bir film olduğunu zanneder insan. İnsan. Yani ben. Ben demekten korktuğumda hemen insan diyen ben. (Bazen tek bir cümle ne çok şey barındırıyor. Belki apaçık anlatmıyor ama gizliyor. Hep gizlediğim gibi.)

İtiraf edilmemiş bir suç gibi sevmişim onu. Kendime bile açık vermekten korkarak. Zihnimin derinliklerindeki, onun sayılmayacak kadar çok resimlerinin sergilendiği galerinin koridorlarında dolaşan yitik ruhum, gölgesinden bile ürken, kendi dehlizlerinin karanlık bilinmezliğinde soğuk terler döken zavallı ve çirkin ruhum her resminin karşısında secdeyi alnıyla öptü yıllar yılı.

IV.

Ne, ne zaman olmuştu? şimdi birçok şeyi birbirine karıştırdığımı anlıyorum ama engel olamıyorum. Adını ve ötekinin adını ve kendi adımı anmaktan duyduğum korku yine kelimeleri yardıma çağırıyor. Sıfatlar ve zamirler sarmal biçiminde örüyorlar belleğimdeki resimleri.

V.

Bir kır gezintisi. Bol ışığın ışıtıp aydınlattığı ve aldattığı bir manzaranın ortasında yürüyoruz. Sırtımızda çantalar, çantaların içinde kitaplar, defterlerimiz, geniş bir örtü, yiyeceklerimiz, gözümüz gibi baktığımız bir şişe şarap, fotoğraf makinamız; yüzümüz güneşten kızarmış, yürüyoruz. Aramızda bir kaç metrelik mesafe kendini sürekli hissettirerek bu görüntüye olağandışı bir boyut katıyor. Bizi hiç yalnız bırakmayan bu bir kaç metrelik mesafe, o ve ben; inanılması güç bir dostluk üçgeni kuruyoruz.

Hayır, birbirine âşık iki genç olarak hiç yaşamadık. Yaşayamadık diyemiyorum çünkü böyle bir şeyi hiç arzulamadık. Çünkü aşkın ne olduğunu da pek bilmiyorduk. Birbirimizi seviyorduk, bu doğruydu ama aşk? Onu üçümüz de kavrayamıyorduk. Aklımıza zaman zaman başa çıkılması güç bir tutku düştüğünde, en çok üçüncümüz korkuyordu olası gelecekten. O zaman alıp başını giderim diye içleniyordu bu bir kaç metrelik mesafe. Başkalarıyla yaşarım diye kuruyordu, ama çok iyi bildiği bir şey vardı ki bizim kurduğumuz bu kutsal üçgeni asla bir daha kimselerle kuramayacaktı. Böyle zamanlarda bu bir kaç metrelik mesafe ve ben evde kendimizi manzum hikâyelerle ve alkolle avuturduk. Yan dairede tek başına, masasının üzerine eğilmiş dalgın dalgın ders çalışan, arada sırada başını kitabından hiç kaldırmadan bir mandalina soyup kabuklarını yanıbaşındaki sobanın üzerine koyan, ve bir kaç dakika sonra odaya yayılan meyva kokusunun keyiflendirmesi ile uzun süredir suskun duran teybin düğmesine basan, müziğin iç rahatlatan notaları ile mutfağa gidip çay demleyen dostumuzun neler yaptığına kulak kabartırdık. Kapısını çalmamak için zor tutardık kendimizi.

VI.

Aynı okulda okuyorduk. Aynı şehirden gelmiştik buraya. Evlerimizin yanyana olması da tesadüf değildi. Her işi büyük bir becerikilikle halleden annem, sanki daha önce yüzlerce kez yaptığı bir işmişcesine büyük bir ustalıkla okula kaydımı yaptırdıktan sonra bu evi bulmuş, içine ihtiyacım olacak kadar eşyayı eski eşyalar satan dükkanlardan pazarlıkla alıp yerleştirmiş ve beni alnımdan öpüp gitmişti. "Allah zihin açıklığı versin..." deyip gidişinin ardından kendimi oldukça yalnız hissetmiştim. Kocaman bir apartmanin küçük bir dairesinde, geldiğim yerlerde hiç bir zaman rastlamadığım bir soğuk ve ürkütücü rüzgarın adeta beni ele geçirmeye çalışmasından korkarak bıçak sırtı uykulara daldım. İlk korkunç yılın ardından gelen, çektiklerimin ilahi bir ödülü gibiydi. Annemin kimbilir nereden tanıdığı birilerinin kızı da aynı okulu kazanmıştı. Benim için uyguladığı stratejiyi başarılı bulan annemin kararlı bir şekilde aynı apartmanda bir daire daha bulması, hem de bitişik daireye rastgelmesi, onu bana emanet edip gitmesi ve annem gittikten sonra onunla yalnız kaldığımız ilk kutsal gün hayatımda bir dönüm noktası olacağını anlamıştım. (...)

(Oysa Herkes Kendisiyle Meşgul, 1999)

düş kırıklığını, mutsuzluğunu, yaşamına yazıyla, öykülerle anlam katma ya da yaratma arayışını görmekteyiz. Yazı, başlangıçta böyle bir birey için gerçeklerden kaçış ve aşırı öznelci bir tutumun somutlanması gibi görünürken, kitap ilerledikçe gerçeklerle ve iç dünyayla hesaplaşmanın bir aracı durumuna geliyor, sonraki aşamadaysa yeni bir varoluşun umudu halini alıyor ve öyküler yaşama bağlanmanın bir yolu oluyor." (Fakiye Özsoysal)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Oysa Herkes Kendisiyle Meşgul* (1999), *Bu Kitabı Çalın* (2000), *Belki de Gerçekten İstiyorsun* (2001), *Âlemlerin Sürekliliği ve Diğer Hikâyeler* (2002), *Binbir Gece Mektupları* (2003), *Bu An'ı Daha Önce Yaşamıştım* (2004).

ROMAN: *Bu Filmin Kötü Adamı Benim* (2004).

DENEME: *Büyübozumu: Yaratıcı Yazarlık* (2004).

HAKKINDA: Mehmet Açar (söyleşi, Cumhuriyet Kitap, 2.9.1999), Yekta Kopan / Genç Bir Usta - Cemil Kavukçu / Fakiye Özsoysal / Yalın Sade Bir Anlatım - Bu Kitabı Çalın (Cumhuriyet Kitap, 7.9.2000), Virgül (sayı: 33, Eylül 2000), Orhan Duru / Öykücülükte Uyanış (Yenibinyıl Kitap, 15.9.2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Belki de Gerçekten İstiyorsun (Cumhuriyet Kitap, 22.11.2001), On Üç Büyülü Öykü 13 Yazar, 13 Öykü (2002), Nursel Duruel / Murat Gülsoy'la "Âlemlerin Sürekliliği" Üzerine (Cumhuriyet Kitap, 18.7.2002), Hatice Başaran / Âlemlerin Sürekliliği ve Diğer Hikâyeler (Virgül, sayı: 54, Eylül 2002), Fakiye Özsoysal / Hem Gerçeksin Hem Değil (Virgül, sayı: 62, Mayıs 2003), Nalan Barbarosoğlu / Söyleşi (Varlık Kitap, Haziran 2004), Asuman Kafaoğlu-Büke / Yazarın 24 Saati (Cumhuriyet Kitap, 20.1.2005).

GÜLSOY, Ufuk

Tarih araştırmacısı. 1961, Üsküdar / İstanbul doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini aynı şehirde tamamladı. Bir süre Balıkesir İşletmecilik ve Turizm Yüksek Okulunda öğrenim gördükten sonra İÜ Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünü bitirdi. Aynı yerde 1986'da araştırma görevlisi olarak çalışmaya başladı. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde "*1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı'nda Rumeli'den Rusya'ya Göçürülen Re'aya*" adlı tez çalışmasıyla yüksek lisans (1989), "*Hicaz Demiryolu*" adlı teziyle doktora (1994)) yaptı. 1990 yılında Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümüne geçti. 1995'te yardımcı doçent, 1997'de doçent, 2003'te profesör oldu.

Ufuk Gülsoy

XIX. ve XX. yüzyıl Osmanlı sosyal ve siyasal tarihi konularında makaleleri *Tarih İncelemeleri Dergisi, Tarih, İlmi Araştırmalar, Bir, Türklük Araştırmaları, Tarih ve Medeniyet, Tombak, Tarih ve Düşünce, Hürriyet Tarih, Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi* vb. bilimsel dergiler ile *Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu'na Armağan* (1991) kitabında yayımlandı. *TDV İslâm Ansiklopedisi*'nde ile *Osmanlı ve Türkler*'de yazdığı maddeler vardır. 1995'te *Hicaz Demiryolu* adlı kitabından dolayı Türk Tarih Kurumu Teşvik Ödülüne layık görüldü.

ESERLERİ:

1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı'nda Rumeli'den Rusya'ya Göçürülen Re'aya (1993), *Hicaz Demiryolu* (1994), *Osmanlı Gayrimüslimlerinin Askerlik Serüveni* (2000).

GÜLŞEHRİ

Tasavvuf şairi. Hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur. Adının Ahmet olduğu, Kırşehir'de doğduğu sanılıyor. Bir rivayete göre, Mevlâna Celaleddin Rumi'nin ölümünden (1273) sonra Mevleviliği yaymak için Kırşehir'e gönderilerek orada bir tekke kurduğu ileri sürülmüştür. Tezkirelerde adından övgüyle söz edilen, Yunus Emre'den sonra döneminin en usta şairi sayılan Gülşehrî, asıl ününü *Mantıku't Tayr* mesnevisiyle kazanmıştı.

Gülşehrî, İranlı şair Feridüddin Attar'dan çevirdiği bu esere, Mevlâna'nın *Mesnevi*'si, Beydeba'nın *Kelile ve Dimne*'si, Attar'ın bir diğer eserinden faydalanarak ilavelerde bulunmuştu. Tasavvuf düşüncesini açıkladığı *Mantıku't-Tayr*'da yer alan beyitlerde gösterdiği ustalıkla gerçek bir sanatçı olduğunu gösterdi.

ESERLERİ:

Feleknâme (İslâm felsefesine dair Farsça bir mesnevi, yaz. 1301; Sadettin Kocatürk tarafından geniş bir inceleme ile, *Gülşehrî ve Felaknâme* adıyla, 1982), *Âruz Risâlesi* (Farsça), *Kuduri Tercümesi* (henüz bulunamadı), *Mantıku't-Tayr* (yaz. 1317, Agâh Sırrı Levend tar., TDK Yayınları arasında, 1957), *Kerâmet-i Ahi Evran* (Ahi Evran'ın Kerametleri, Almanca çevirisiyle birlikte bas. 1955).

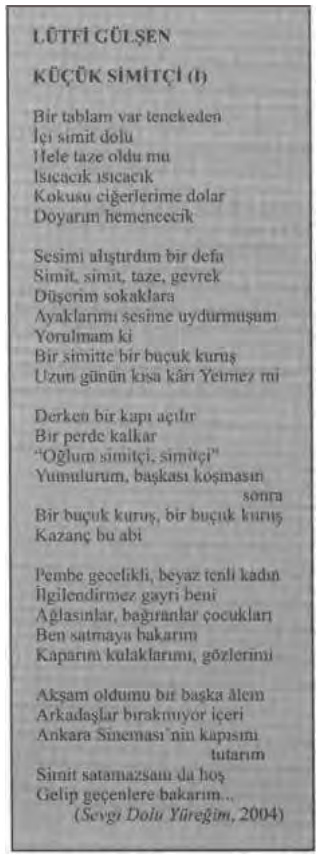
HAKKINDA: Mustafa Özkan / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 14, 1996), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999).

Lütfi Gülşen

GÜLŞEN, Lütfi

Şair, çocuk edebiyatçısı. 1924, Tecde köyü / Malatya doğumlu. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü (1950) mezunu. Muş, Erzurum, Mesudiye, Hekimhan, Doğanşehir, Malatya, İzmir gibi yurdun çeşitli yerlerinde ve Kıbrıs'ta edebiyat öğret-

LÜTFİ GÜLŞEN

KÜÇÜK SİMİTÇİ (I)

Bir tablam var tenekeden
İçi simit dolu
Hele taze oldu mu
Isıcacık ısıcacık
Kokusu ciğerlerime dolar
Doyarım hemeneecik

Sesimi alıştırdım bir defa
Simit, simit, taze, gevrek
Düşerim sokaklara
Ayaklarımı sesime uydurmuşum
Yorulmam ki
Bir simitte bir buçuk kuruş
Uzun günün kısa kârı Yetmez mi

Derken bir kapı açılır
Bir perde kalkar
"Oğlum simitçi, simitçi"
Yumulurum, başkası koşmasın
sonra
Bir buçuk kuruş, bir buçuk kuruş
Kazanç bu abi

Pembe gecelikli, beyaz tenli kadın
İlgilendirmez gayrı beni
Ağlasınlar, bağıranlar çocukları
Ben satmaya bakarım
Kaparım kulaklarımı, gözlerimi

Akşam oldumu bir başka âlem
Arkadaşlar bırakmıyor içeri
Ankara Sineması'nın kapısını
tutarım
Simit satamazsam da hoş
Gelip geçenlere bakarım...

(*Sevgi Dolu Yüreğim*, 2004)

menliği, idarecilik yaptıktan sonra, 1983'te emekliye ayrıldı.

Kaynak, İstanbul Sanat Edebiyat, Adım, Yeni Duruluk, Ana, Çalı, Kıbrıs'ta çıkan *Beşparmak, Çevre, Uyarı* dergilerinde ve çeşitli antolojilerde şiirleri, öyküleri yayımlandı. *Ana* dergisinin düzenlediği yarışmada üçüncülük, Ordu *Mesudiye* gazetesinin düzenlediği yarışmada birincilik ödülü kazandı. *Maç Bitti* adlı kitabıyla İzmir Özgür Eğitim Yayınevinin yazar Mevlüt Kaplan adına düzenlediği yarışmada birincilik ödülü aldı.

ESERLERİ:

ÇOCUK ÖYKÜLERİ: *Sütlü Mısır Kağıt Helva* (2002), *Öğretmenim Ağlıyordu* (2002),

Köpeklerle Maçımız Var (2002), *Dom Dom Şaban* (2002), *Şaşkın Ördek* (2002), *Ve Maç Bitti* (2003), *Hop Hop Tavşan* (2004), *Kılıcı Sihirli Fare* (2004), *Yuki ile Kuki* (2004).

GENÇLİK ROMANI: *Yaz Maceraları* (2003), *Arkadaşlar Çiftliği* (2003), *Üç Gül Kızın Gizli Mektupları* (2003), *Öğretmen Kalbi* (2004), *Cankuşların Maceraları* (2004), *Cankuşların Sır Kapıları* (2004), *En Güzel En Hoş Bilmeceler* (2005), *En Güzel En Hoş Fıkralar* (2005).

ŞİİR: *Al Götür Yüreğimi* (1997), *Sevgi Dolu Yüreğim* (2004).

GÜLŞENÎ, İbrahim

Bkz. İBRAHİM GÜLŞENÎ

GÜLTAŞ, Veysel

Şair. 17 Ocak, 1949, Tatvan / Bitlis doğumlu. Aslen Malatyalıdır. İlk ve ortaöğrenimini Malatya'nın Akçadağ, Darende, Doğanşehir ilçelerinde yaptı. Lise öğrenimini Malatya, Kırklareli ve Ankara'da okuyarak tamamladı. İki yıl öğrenimine ara verdi. Hukuk öğrenimini değişik kuruluşlarda çalışarak sürdürdü. 1976 yılında Ankara Barosunda avukatlık stajını tamamladı. Askerlik dönüşü Ankara'da hakim adayı olarak göreve başladı. Daha sonra Gürpınar (Van), Ulubey (Ordu) ilçelerinde Cumhuriyet Savcılığı; Boğazlıyan (Yozgat), Alaşehir (Manisa) ilçelerinde hakimlik görevlerinde bulundu. 1996 yılından itibaren Karşıyaka (İzmir) Ağır Ceza Hakimi olarak görev yaptı. 2004 yılında emekliye ayrılarak, yine İzmir Karşıyaka'da avukatlık yaparak çalışmalarını sürdürdü.

İlk şiiri "*Analar*", *Yapıt* dergisinde yer almıştı (1976). Sonraki yıllarda şiirleri *Çağrı, İz, Çalı, Ağın Düşün Sanat, Çağdaş Türk Dili, Berfin Bahar, Gediz, Turnalar, Agora, Dize* dergilerinde; deneme ve makaleleri *Milliyet Sanat* dergisi (1979-85) ile *Cumhuriyet* gazetesinde (1994-2001) yayımlandı. *Sen* adlı şiiri İzmir Devlet Opera Sanatçısı Yunus Kırılmış tarafından bestelendi. Şiirlerine XXI. Salihli Şiir İkindilerinde "Dionysos Şiir Ödülü" (H. Karakuş, H. Yurttaş ve A. Necdet ile) verildi. *Siyanür* adlı şiiri ile de Ekim 2002'de Bartın 5. Kitap Fuarı-Hasan Bayrı Şiir Ödülünde mansiyon aldı. Edebiyatçılar Derneği ve Dil Derneği üyesidir.

Veysel Gültaş

"Veysel Gültaş; hukuk yapıtları, şiir dizeleri ve deneme yazılarıyla güzellikleri sevgilerken, çirkinlikleri de sergileyip sövgülemekten geri durmuyor. Onun yüreği, Hakkari'nin Tirişin Yaylası'nda bir kaya resmi, ora yörüklerinin el emeği, göz nuru, kilimlerinde Anadolu motifidir. Belki de yalnızca, Tirişin'in üçbin metre yükseltisinde açan bir yayla çiçeği..." (Şadan Gökovalı)

"Gültaş'ın şiirlerinde yalın, çarpıcı, bıçak keskinliğinde bir ses hüküm sürer. Beslendiği kaynaklarla özdeş bir davranış biçiminden yansıyan bir sestir bu. Çığlık çığlığa sarsmayı hedefler. Şiirleri gerekliliği oranında anlamlı sıyrıklar bırakır ve bizi insanlığın genel serüvenine özgü derin yara izlerine götürür." (Ahmet Günbaş)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Geceye Anlat Sevdanı* (1993), *Usulca Söylenen* (1994), *Hüznün Adresi Yok* (1997), *Mührü Bozulmamış Sevdalar* (1999).

DENEME: *Yazının Belleği* (2002).

ANTOLOJİ: *Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi* (2003).

HUKUK: *Trafik Cezalarına Cezai Sorumluluk* (2000), *Uygulamada Ağır Ceza Davaları* (2002), *Uygulamada Kasten Adam Öldürme Suçları* (2003), *Uygulamada Genel Adap ve Ahlak Düzenine Karşı İşlenen Suçlar* (ortak çalışma, 2003).

HAKKINDA: Mehdi Halıcı / Hüznün Adresi Yok (Ağın dergisi, Eylül-Ekim 1999), Zeki Büyüktanır / Ozan Ruhlu Bir Yargıç (Çalı dergisi, Kasım 1999), Prof. Dr. Şadan Gökovalı / Söz Kalır... (Çalı dergisi, Ocak 2000), Mehmet Beşeri / Mührü Bozulmamış Sevdalar (Cumhuriyet Kitap, 15.6.2000), Ahmet Günbaş / "Mührü Bozulmamış Sevdalar"la Yaşamak (Çalı dergisi, Eylül 2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Veysel Gültaş / Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003).

VEYSEL GÜLTAŞ

SİYANÜR

bir kentin kıyısına bıraktım
her geçen gün eskiyen yüzümü
sessiz bir tapmağa dönüşüyor gövdem
ne çok sevdiniz kuştüyü yataklarınızı
tuzak kurar içinizdeki avcı

uzay delindi kara delik büyüdü
kuşlar telaşlı / masalsız çocuklar
sorgulanmayan ömrünüze endeksli
uykusundan uyanır midas
siyanür kokar tanrısı

nereye çıkar içimdeki adres ?
bir imza mı versem/buza mı yazılır
bir barikat mı kursam/asiye mi çıkar adım
yeniden mi yazmalı bu söylenceyi
granit bir kayadan kopan sisypos'u

biriken kapital tanrısıyla gelir
büyür yalan büyür içten içe
kim sağaltır gülün yarasını ?
demlene dursun hüzün/ama anlamı çoğalt
"gün gelir patlatılır dingin bir güldeki dinamit"

GÜLTEK, Mehmet

Şair. 1924, Malatya doğumlu. Liseyi Malatya'da bitirdi. Bir süre Tekel idaresinde muhasiplik yaptı. Öğretmen Okulu (1962) mezunu. İlkokul öğretmenliği yaptı. Emekli oldu (1973). Şiir yazmaya lise yıllarında başladı. Şiirlerini, *İncir Ağacı* (1950) adlı kitabında bir araya getirdi.

HAKKINDA: M. Gülseren - A. Şentürk / Malatyalı Şairler Antolojisi (1993), TDOE - TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÜLTEKİN, Ali

Alman edebiyatı araştırmacısı. 1 Temmuz 1953 doğumlu. Hacettepe Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı (1978) mezunu. Yüksek lisansını Anadolu Üniversitesi Alman Dili Eğitimi Bölümünde (1987), doktorasını Innsbruck Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümünde (1990) tamamladı. Eskişehir Atatürk Teknik ve Endüstri Meslek Lisesinde (1978-80), Eskişehir Yabancı Diller Yüksek Okulunda (1980-82) Almanca öğretmeni, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesinde geçici kadrolu öğretim görevlisi (1982-83), araştırma görevlisi (1983-84), öğretim görevlisi (1984-91), yardımcı doçent (1991-2001), Osmangazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü öğretim üyesi (2001-2002), doçent (2002-) olarak görev yaptı. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümü Anabilim Dalı başkanlığı, Alman Dili Eğitimi Bölümü başkanlığı, Eğitim Fakültesi dekan yardımcılığı, dekan vekilliği, ayrıca Anadolu ve Osmangazi üniversitelerinde kurul üyelikleri yaptı.

Makalelerini, *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Evrensel Kültür* dergilerinde yayımladı. Çeşitli bilimsel toplantılarda bildiri sundu. Eskişehir Sanat Derneği 2004 Eskişehir Çocuk Edebiyatı Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *"Barock" Deutsche Literatur und Methodik (Alman Edebiyatı ve Öğretimi)* (ed., 1993), *Grammatik und Methodik der deutschen Sprache (Almanca Dilbilgisi ve Öğretimi)* (ed.), *Kinder- und Jugendliteratur in der Türkei und in Österreich (Analytischer Themenvergleich)* (2000), *Kültürlerarasında Dolaşan Üç Türk Şairin Şiirlerinde Özlem Konusunun Analitik Olarak Karşılaştırılması* (2004).

ÇEVİRİ: *Hedefe Doğru* (Radyo oyunu, Çağdaş Avusturya Seçkisi içinde, ed. Mustafa Çakır, 1994), *Ebedi Su Işığı*, Nevfel Cumart'tan, 1995), *Türk Dilali* (2004).

HAKKINDA: Y. Kocadoru / Yüksel Pazarkaya ve Nevfel Cumart'ın Şiirlerindeki Almanya İmgelerinin Karşılaştırılması (Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, sayı: 1, Haziran 2004).

GÜLTEKİN, D. Ali

Şair. 1963, Taşkent / Konya doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Karaman'da tamamladı. Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesini bitirdikten sonra çeşitli yayın organlarında muhabirlik, köşe yazarlığı, yazı işleri yönetmenliği ve yayın kurulu üyeliği yaptı. 1975 yılında şiir yazmaya başladı. 1979 yılından itibaren şiirleri ve yazıları çeşitli gazete ve dergilerde yayımlarıdı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Akşama Sitem* (1992), *Bağbozumu* (1998), *Deniz Yangını* (2000), *Sana Böğürtlen Topladım* (2000), *Oyun* (2001), *Düşünceler Geçidi* (2002), *Ay Işığı Aşıkları* (Toplu Şiirler, 2002), *Çıplak Düşler Kahvesi* (2004), *Mavi Şehir Suskundu* (2004).

ROMAN: *Çıplak Düşler Kahvesi* (2005).

DENEME: *Düşünceler Geçidi* (2002).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Hayyam'dan Yansımalar* (2004).

HAKKINDA: Ali Gültekin / Ay Işığı Aşıkları (2002).

GÜLTEKİN EMRE

Şair, yazar. 31 Mayıs 1951, Konya doğumlu. Asıl adı Gültekin Özkan'dır. Ankara Kubilay İlkokulu (1963), Akşehir Lisesi (1970), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü (1974) mezunu. Çevirmenlik, Sol Yayınlarında düzeltmenlik (1976), Milli Kütüphanede memurluk ve şube müdür

Gültekin Emre

yardımcılığı (1976-80) yaptı. 1980 yılında Almanya'ya gitti, Berlin'de öğretmen olarak çalıştı. Almanya'da arkadaşları ile on yedi sayı süren *Parantez* (Nisan 1986 - Ekim 1987) ve elli beş sayı süren *Şiir-lik* (Şubat 1994 - Eylül 1998) şiir dergilerini çıkardı ve yönetti.

İlk şiiri *"Sevinin Öyküsü"*, Ekim 1977'de *Türkiye Yazıları* dergisinin yedinci sayısında; sonraki şiir ve yazıları *Broy, Düşün, Tarih ve Toplum, Milliyet Sanat, Köken, Oluşum, Türkiye Yazıları, Varlık, Sombahar, Hürriyet Gösteri, Adam Sanat, Bahçe, Cumhuriyet Kitap, Parantez, Şiir-lik* ve *Akatalpa* gibi dergilerinde yer aldı. Rusçadan çeviriler yaptı, Almanca kitaplar yayımladı. "İnce duyarlıkların, sessiz direnmelerin şairi" olarak kabul gördü. Yeni çıkan şiir kitapları üzerine pek çok eleştiri ve tanıtma yazısı yazdı. *Düşkuyusu* adlı kitabıyla 1991 Orhon Murat Arıburnu Şiir Ödülünü, *Taşı Sula* dosyası ile 1996 Ceyhun Atuf Kansu Şiir Ödülünü aldı. Sekiz şiir kitabı bulunan şairin, ayrıca, *Üçyüz Yıldır Türkler Berlin'de* adlı çalışmasının ilk cildi, Ararat Verlag tarafından

GÜLTEKİN EMRE

AKIP GİDİYOR

Akıp gidiyor günlerim işsizliğimin gevşekliğinde
Şimşeklerin dinmediği gökte, açıyorum sayfalarını
Acılarımı soluyorum durmadan, ülkemin coğrafyasında

Geçip gidiyor sevgim, dağların doruklarına uzanıyor
Ellerim, mavilerine doyamadığım denizlerin
Uzun bir ömür bitiyor bu akşam lambasız sokaklarda

Gençliğim gidiyor elden, beni elimden tutup gezdiren
Yürekleri sarsan, şimdi anılardan korka korka
Yaşayan, nerede benden arta kalan görüntüler, acılar

Akıp gidiyor günlerim, düşlerimin ip merdiveninde
Gecelerimde çığlıkları boğulmuş bir suskunluk
Uzun kirpiklerine düşüyor ürpertilerim, özlemlerim

Berlin'de (1983) yayımlandı. Emre, *Yarım Damla: Almanya'daki Türk Şiiri Antolojisi*'ni (1993) hazırladı.

"Gültekin Emre'nin şiiri yalın bir şiir değil; imge yoğunluklu, çok katmanlı ve okurundan en az birkaç okuma talep eden bir şiir. Dilin çetinliği, kurguda da gözlemleniyor; geçmişle hal, düşle gerçek, görünenle görünmeyen arasında zihinsel savruluşlar, sıçrayışlar, gelgit'ler ve zaman ile mekân kaymaları içinde gelişen, oluşan bir şiir." (Fikret Demirağ)

"Gültekin Emre'nin, dilin olanaklarıyla cesurca oynayışı, şairin en sevdiğim yanı. Emre şiirinde, çağdaş arabesk tat vardır. Buna arabesk nostalji bile diyebiliriz. Bu arabesk nostalji arada bir 'Çok kültürlü bir akşamla' ya da bir Alman cazıyla kesilir." (Özkan Mert).

ESERLERİ:

ŞİİR: *Kurşunî Bir Siperde* (1980), *Bizsiz Gibi* (1983), *Gece Düşleri* (1985, Frankfurt), *Aşk ve Minyatürler* (1989, Almancası 1991, Berlin), *Düşkuyusu* (1990), *Siyaha Elveda* (1993), *Taşı Sula* (1998), *Melez* (seçme şiirler, 2004).

ARAŞTIRMA: *300 Jahre und Türken der Spree* (Berlin, 1983).

DERLEME-SEÇKİ: *Liebe und Minyaturen* (Berlin, 1991), *Yarım Damla / Almanya'daki Türk Şiiri* (1993), *Türk Edebiyatında Berlin* (2003), *Yol Yolculuk Şiirleri Antolojisi* (2006).

ÇEVİRİ: *150.000.000* (destan, Mayakovski'den, 1977), *Türkiye Cumhuriyeti I* (1979), *Ressamın Şiirleri* (Herman Hesse'ten, 1994), *Roma Ağıtları* (Goethe'den, 1993), *Şiirler* (A. Tarkovski'den, 1999).

HAKKINDA: Adnan Binyazar / Ozanlar Yazarlar Kitaplar (Sözcüklerin Kapısını Çalan Şair, 1988), Habib Bektaş / Yeşile Bir Sır Verdim (Hürriyet Gösteri, sayı: 119, Ekim 1990), Nuri Sağlam / Siyaha Elveda (Yeni Biçem, sayı: 61, Mayıs 1998), Çağdaş Türk Şiirinden Örnekler / Beispiele aus der Modernen Türkischen Lyrik (1998), Ahmet Ada / Kendisi Almanya'da, Şiir Evi Burada – Özkan Mert / Şiirin Mimarisi ya da Berlin Buyarlığı ile Tozu Alınmış Şiirler / (Cumhuriyet Kitap, 24.11.1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (19. bas, 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Nuri Sağlam / Gültekin Emre'den "Kanun Hükmünde Şiir" (Cumhuriyet Kitap, 22.7.1999), Metin Cengiz / Gültekin Emre'nin Şimdilik Son Kitabı: Kanun Hükmünde Şiir (Cumhuriyet Kitap, 23.3.2000), Fikret Demirağ / Taşı Sula ve Kanun Hükmünde Şiir (Cumhuriyet Kitap, 27.7.2000), Özkan Mert / Deneyci Şiir (Cumhuriyet Kitap, 7.9.2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Yeni Yapıtlarını Anlatıyorlar (Varlık Kitap, Ekim 2004).

GÜLTEKİN, Hasan

Bkz. COŞARİ

GÜLTEKİN, Mehmet Bedri

Yazar. 1953, Gömemiş köyü / Tunceli doğumlu. İlkokulu köyünde okudu. Tunceli Lisesinden 1970'te mezun oldu. ODTÜ Fizik Bölümüne girdi. Öğrenciyken faaliyetlerine katıldığı Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi davasında yargılandı ve on beş yıl ağır hapis cezasına çarptırıldı. Temmuz 1974 affıyla hapisten çıktı. Çıktıktan hemen sonra *Aydınlık* dergisini yayımlayan ekipte yer aldı. 1978 yılında girdiği Siyasal Bilgiler Fakültesini hapisten sonra 1986'da bitirdi. Türkiye İşçi Köylü Partisi davasında sekiz yıl ağır hapis cezası aldı ve ömür boyu siyaset yasağı cezasına çarptırıldı. Bu yasağı 1991'de 141. maddenin kalkmasına kadar sürdü. 1991 genel seçimlerinde Tunceli'den Sosyalist Parti milletvekili adayı oldu. 1992'de bu parti kapatılınca arkadaşlarıyla birlikte 1992'de İşçi Partisinin kuruculları arasında yer aldı. *Saçak* ve *2000'e Doğru* dergilerinin hazırlanmasına katkıda bulundu, *Teori* dergisini çıkardı.

ESERLERİ:

Sovyet Sosyalist Emperyalizmi ve Kürt Millî Meselesi (1980), *Türkçenin Dünü ve Yarını* (1983), *Laikliğin Neresindeyiz?* (1987), *Kürt Sorunu* (1993), *Gelenek ve Gelişme* (1998), *Sultan Galiyev* (1999).

HAKKINDA: Hüseyin Akar / Dersim'den Portreler (1999), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 4.2.1999), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 11.11.1999).

GÜLTEKİN, Vahdet

Yazar ve çevirmen (D. 1912, İstanbul – Ö. 1989). Kabataş Lisesi orta kısmında ve Galatasaray Lisesinde öğrenim gördü (1934). *Mektepli, Yeni Adam, Vakit, Haber, Son Dakika, Yedigün, Cumhuriyet* gibi gazetelerde sekreter, yazar ve çevirmen olarak çalıştı. *Hayat, Hayat Aile* ve *Doğan Kardeş* ansiklopedilerinin yazı işleri müdürlüğünü yaptı. Cronin, Hemingway, S. Maugham, Steinbeck gibi yazarlardan çok sayıda çevirisi yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-BİYOGRAFİ: *Yabancı Kelimeler Türkçede Nasıl Yazılmalı* (1936), *Fransızca Konuşma Kitabı* (1936), *İngilizceyi Çabuk ve Kolay Öğretelim* (1940), *Tarih Nedir* (1941), *Kulağınıza Küpe Olsun- Karın Ağrısı* (1943), *Sinema ve Tiyatro Artistlerimiz* (1943), *Karın Ağrısı* (1961), *Kulağınıza Küpe Olsun* (1961), *J. J. Rousseau Hayatı ve Eserleri* (1979), *Victor Hugo Hayatı ve Eserleri* (1980), *Thomas Alva Edison Hayatı ve İcatları* (1980), *Beethoven Hayatı ve Eserleri* (1981).

ÇEVİRİ: *Rus İhtilalinden Sahneler: Mahkûmlar* (Maksim Gorki'den, 1936), *Eli Tabancalı Kız* (1939), *Müşküllerle Mücadele* (Herbert N. Gasson'dan, 1942), *Boş Oda* (Charles Morgan'dan, 1943), *Mukaddes Sefalet* (F. E. Sillanpaa'dan, 1943), *Vişne Bahçesi* (Anton Çehov'dan, 1943), *Kenar Mahalle* (John Ernest Steinbeck'ten, 1944), *Mazideki Aşk* (Louis Bromfield'den, 1944), *Seni Bekleyeceğim* (Robert Lord'dan, 1944), *Ölüme Kadar* (George Brewer'den, 1944), *Mrs. Miniver* (Jan Struther'den, 1944), *Aşk ve Günah* (Andrè Demaison'dan, 1945), *Çanlar Kimin İçin Çalıyor* (Ernest Hemingway'den, 1946), *Gene Sabah Oldu* (E. Hemingway'den, 1946), *Dağ Çiçeği* (Daphne du Maurier'den, 1946), *Amber* (Kathleen Winsor'dan, 1947), *Şeytanın Kurbanları* (W. Somerset Maugham'dan, 1947), *Tıpkı Anası Gibi* (James Hilton'dan, 1947), *Hep Senin İçin* (Pearl S. Buck'tan, 1948), *Yakut Gözlü Kız* (Norah Lofts'tan, 1948), *Pembe Yıllar* (Archibald Joseph Cronin'den, 1948), *Aşk Bir Rüyadır* (A. J. Cronin'den, 1949), *Yıldızlar Bakarken* (A. J. Cronin'den, 1949), *Maziyi Unutmak Lazım* (A. J. Cronin'den, 1949), *Aşk Emrediyor* (Pearl S. Buck'tan, 1949), *Gençlik Bir Daha Ele Geçmez* (Daphne du Maurier'den, 1950), *Hayata Dönüş* (A. J. Cronin'den, 1950), *Şafak Vakti Seviştiler* (Pearl S. Buck'tan, 1951), *Hayat Rüzgârları* (A. J. Cronin'den, 1951), *Moskova'da Üç Yıl* (Bedell Smith'ten, 1951), *Cennet Yolu* (John Steinbeck'ten, 1953), *Son Kahkaha* (Edison Marshall'dan, 1954), *Vatan Sana Ne der?* (E. Hemingway'den, 1954), *Hayatın Benimdir* (Vicki Baum'dan, 1955), *Desiree* (Annamarie Selinko'dan, 1955), *Ateş Parçası* (James Hilton'dan, 1956), *Gümüş Alev* (James Hilton'dan, 1956), *Gümüş Gerdanlık* (Julia Anderson'dan, 1956), *Kırlangıç Yuvası* (Taylor Caldwell'den, 1956), *Kutsal Yoksulluk* (F. E. Sillanpaa'dan, 1956), *Aşktan da Üstün* (Elizabeth Gaskell'den, 1957), *Aynadaki Kadın* (Hugh Walpole'dan, 1957), *Josephine* (F. W. Kenyon'dan, 1957), *İhtiras Enginleri* (F. W. Kenyon'dan, 1958), *Silahlara Veda* (Ernest Hemingway'den, 1958), *Harp ve Sulh* (Tolstoy'dan, Samih Tiryakioğlu ile, 1958, 1965, 1979), *Bir Aşk Uğruna* (A. J. Cronin'den, 1959), *Vahşi Aşk* (Sinclair Lewis'ten, 1961), *Külkedisi* (1961), *Hayatın Esiriyiz* (W. Somerset Maugham'dan, 1963, 1964, 1979), *Kader Yolcuları* (Daphne du Maurier'den, 1964), *Sabah Şarkısı* (Taylor Caldwell'den, 1964), *Sabah Yıldızı* (A. J. Cronin'den, 1965), *Oyun* (W. Somerset Maugham'dan, 1965), *Bir Acı Şarkı* (A. J. Cronin'den, 1965, 1967), *Yenilmez Adam* (E. Hemingway'den, 1965), *Bir Gölgenin Ardından* (F. W. Kenyon'dan, 1966), *Varlık, Yokluk*

(E. Hemingway'den, 1966), *Şakayık* (Pearl S. Buck'tan, 1967), *Erguvan Ağacı* (A. J. Cronin'den, 3. bas. 1967), *Eugénie Grandet* (Honore de Balzac'tan, 1967), *Tılsımlı Deri* (Honore de Balzac'tan, 1968), *Alev Alev* (F. W. Kenyon'dan, 1968), *Aşk ve Ölüm* (William Faulkner'dan, 1968), *Toprak Yeşerince* (Knut Hamsun'dan, 1969), *Aşk Sanatı* (Publius Ovidius Naso'dan, 1970), *Vadideki Zambak* (Honore de Balzac'tan, 1970), *Altın Gözlü Kız* (Honore de Balzac'tan, 1971), *Dorian Gray'in Portresi* (Oscar Wilde'dan, 1971), *Irmaktan Öteye Ağaçların İçine* (E. Hemingway'den, 1971), *Güneş Gene Doğar* (E. Heminway'den, 1971), *Kibar Yosmalar* (Anatole France'dan, 1971), *Bir Gece Yolcusu* (A. J. Cronin'den, 1972), *Gidene Gözyaşları* (André Demaison'dan, 1972), *Aşk Düğümü* (Pearl S. Buck'tan, 1972), *Medeniyet Tarihi* (Louis Frederic'ten, 1974), *Otuzunda Kadın* (Honore de Balzac'tan, 1974), *Sönen Işık* (Rudyard Kipling'den, 1975), *Aşk Otobüsü* (John Ernest Steinbeck'ten, 1975), *Klimanjaro'nun Karları* (E. Hemingway'den, 1976), *Akrabalar* (Pearl S. Buck'tan, 1976), *Bette Abla* (Honore de Balzac'tan, 1977), *Aşka Veda* (Eugéne Fromentin'den, 1978), *Kumarbaz* (F. M. Dostoyevski'den, 1978), *Tütün Yolu* (Erskine Caldwell'den, 1978), *Yünlü Entari* (Henry Bordeaux'dan, 1979), *Sisli Ufuklar* (Taylor Caldwell'den, 1980), *Büyük İskender* (Plutarchus'tan, 1980), *Uzayda İlk Çocuklar* (Vittorio Galletto'dan, 1981), *Süslü Hayatlar* (Honore de Balzac'tan, 1981), *Yeraltındaki Mağara* (Giorgio Vantili'den, 1981), *Annemarie Selinko* (1982), *Renkli Peçe* (W. Somerset Maugham'dan, 1982), *Bir Hayat Yolcusu* (Frans Sillanpaa'dan, 1983), *Seni Sevmek Kaderim* (Sinclair Lewis'den, 1983), *İklimler* (Emile Salomon Wilhelm Herzog'dan, 1985), *Notre Dame de Paris* (V. Hugo'dan, 1985), *Sefiller* (V. M. Hugo'dan, 1986), *Cennetin Doğuşu* (John Steinbeck'ten, 1986), *Savaş ve Barış* (Lev M. Tolstoy'dan, 1986), *Kırmızı Zambak* (Anatole France'dan, 1986), *Deniz Emekçileri* (Victor Hugo'dan, 1987), *Bette Abla* (Honore de Balzac'tan, 1987), *Gazap Üzümleri* (J. E. Steinbeck'ten, 1990).

HAKKINDA: Ahmet Borcaklı-Gülten Koçer / CDTT Bibliyografyası (1973), TDE Ansiklopedisi (c. 3, 1979), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÜLÜM, Ahmet

Mizah yazarı. 1967, Antakya doğumlu. 1989'da Marmara Üniversitesi Coğrafya Bölümünü bitirdi. Aforizmalar ve mizah yazıları yazdı. Çalışmalarını karikatürist Kemal Gönen ile birlikte sürdürdü.

ESERLERİ (Mizah-Derleme):

Makarna Tarlası (1998), *Sayın Hayvanlar ve Çocuklar, Yine mi Yazılı Var?* (1998), *Dikkat Yazılı Var* (2001).

HAKKINDA: Ahmet Gülüm – Kemal Gönen / Dikkat Yazılı Var-3 (2001).

GÜLÜSEVER, Mustafa

Öykücü. Nevşehir doğumlu. Bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesini bitirdi. Öykülerini *Mutlu Köyün Mutsuz Kadını* (1992) adlı kitapta topladı.

HAKKINDA: Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öyküciler ve Öykü Kitapları (Hece-öykü, Nisan-Mayıs 2005).

Âdil Gülvahaboğlu

GÜLVAHABOĞLU, Âdil

Şair, yazar ve hukukçu. 1942, Tosunlu köyü / Ardanuç / Artvin doğumlu. Adana - Düziçi İlköğretmen Okulu ve Erzurum Eğitim Enstitüsü mezunu. Erzincan, Tavas ve İstanbul liselerinde öğretmenlik yaptı. İki dönem de Ankara Üniversitesi DTCF Türkoloji Bölümüne devam etti. İÜ Hukuk Fakültesini de bitirdi. AÜ Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde lisans tamamladı. Atatürkçü Düşünce Derneğinin Kırşehir şubesinin yedi yıl kurucu başkanlığını yaptı. Politikaya atıldı, milletvekili adayı oldu, kazanamadı. Kırşehir'de serbest avukat olarak çalıştı.

1973'te *Yeni Adımlar* dergisinde başladığı şiir, deneme ve hikâyelerı çeşitli dergi ve gazetelerde yer aldı. Yazı ve şiirleri *Yenigün, Cumhuriyet, Barış, Son Havadis, Halkçı, Yeni Ortam, Yelken, İmece, Demokrat İzmir, Yeni Adımlar, Öğretmen Dünyası, Yeni Ufuklar, Atatürkçü Düşünce, Çiğdem, Erzurum Devrim* gibi gazete ve dergilerde yayımladı. Hacı Bektaş Veli, Sosyal Güvenlik Öncüsü Ahi Evran Veli adlı araştırmalarıyla ödül aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Ön Yağmur* (1969), *Taşlandıkça Büyüyen* (1972).

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Şiir ve Özdeyişlerle Atatürkçülük* (1974), *Hacı Bektaş Veli ve Laik Ulusal Kültür*, (1989), *Atatürkçü Düşünce* (1990), *Sosyal Güvenliğin Öncüsü Ahi Evran ve Ahilik* (1991), *Düşünceler Cumhuriyeti* (1999).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

GÜMÜŞ, İmdat

Eğitimci-şair ve yazar. 20 Temmuz 1970, Ardeşen / Rize doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Ardeşen'de tamamladı. Ardeşen Lisesi (1988) ve Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi TDE Bölümünü bitirdikten (1994) sonra Erzurum'un Karayazı ilçesinde başladığı öğretmenlik mesleğini 1996 yılından itibaren Ankara'da sürdürdü. Çeşitli radyo ve TV programlarına konuk olarak katıldı. Ankara'da 2005 yılında Hayal Şair Evinde şiir dinletileri düzenledi. Şiir ve yazıları *Alternatif Sanat, Gençlik, Sevgi Yolu, Bizim Ece, Duygu Seli, Aksu, Damar, Bay* (Kosova), *Ayhaber, Genç Söylemler* dergileri ile *Şiirle Yaşayanlar, Yaşayan Şiir Yıldızları, Ozanlar Birliği, Sevgi Yolu* antolojilerinde yer aldı. Bazı şiirleri TSM formlarında bestelendi. İLESAM ve ASEM üyesidir.

"O genç şairler arasında eserleri ile öne çıkmaya çalışan bir aşk şâiri olarak tanınıyor. Aşkı, iptizale düşürmezse başaracağına eminim. Şâirimizin edebî bilgileri son derece sağlamdır. Kendisi, konusunda tek ise başarı çok yakın demektir. Ben, hazırladığım antolojilerde, onun şiirlerini zevkle okuyorum. O iyi bir aşk şâiri olmak istiyorsa aşkını vuslata kavuşturmasın." (Hüseyin Yurdabak)

"Bence şiir, edebiyat âleminin çiçek bahçesidir. Çiçekler ki doğamızı süsleyen, bizlere yaşama sevinci veren, kokular ve renkler, şâirlerse bu renkleri yetiştiren sanat bahçıvanları; işte İmdat bu ilk kitabı ile görkemli bir çiçek demeti sunuyor bize.Gönülden kokladığınızda bana hak vereceksiniz." (Cemal Safi)

İmdat Gümüş

İMDAT GÜMÜŞ

GİDENLER SENDE KALDI

Senden sonra Dünya şikayetçidir yörüngesinden,
Bilirim Mahrem gözlerinde baharlar vardı

Hâla ellerimdeki soğuk, dağların ardı,
Sensiz ne sazda ne de sözde can kaldı.

Dolunay gözlerinde kısrak bakışlar vardı,
Şefkat anamın ellerinden sana kaldı.

Yürekte teselli med cezir vardı,
Hatıradan yalancı bir tebessüm kaldı.

Ağrılar, sızılar biribirine yandı,
Bilirim loş ışıklar yeni güne kaldı.

Zamansız gitmeseydin ne vardı
Damarların sensiz dona kaldı

Yosun gözlerinde benden gülüşler vardı,
Bilirim geride kör kuyu kaldı.

Ve Zühre yanılıp kendi güzelliğiyle kandı
Bilmezdi sende Zühre'ler saklı gamzeler vardı

An kaldı, nam kaldı, can kaldı,
Kalanlar bende, gidenler sende kaldı.
(*Alternatif Sanat Dergisi*, 2 1.2.2004)

"Öztürkçeyle yazan, aşkı tanıyan, "Sevda Şâiri" ismini layığı ile alan genç, güçlü şâirlerimizdendir." (Bekir Mutlu)

ESERLERİ:

DERLEME: *Torbalı Köyü* (1994).

ŞİİR: *Gitmeler* (2005).

HAKKINDA: Ali Abdülkerimoğlu / Şiir-Edebiyat (Anadolu, 7.1.2005), Bolat Ünsal / Şiirsel Yolculuklar (Kemer Gözcü gazetesi, 12.10.2005), Dr İsa Kayacan / Gitmeler (Yeni Gün gazetesi, 20.11.2005), Ahmet Sargın / Kitaplar Arasından-2 (İleri gazetesi, 29.11.2005), Metin Topçu / Ankara Notları (Fırtına, 16.12.2005), İmdat Gümüş / Gitmeler (2005), Şükrü Öksüz / Okyanus Mavisi Gözlerin (Bakış, 23.1.2006).

GÜMÜŞ, İsmail

Şair, hikâyeci, ressam. 5 Temmuz 1938, Demirköy / Kırklareli doğumlu. Demirköy Merkez İlkokulu (1950), Kepirtepe Köy Enstitüsü, İstanbul Öğretmen Okulu (1957), Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü (1963) mezunu. Kocaeli (1960-63), Rize (1963-65), Beşikdüzü / Trabzon (1969-74), Ankara (1974-76), Kayaş / Ankara (1976-78) ilk ve orta dereceli okullarında öğretmenlik, Gazi Eğitim Enstitüsünde Resim-İş Bölümü Başkanlığı (1978-80) yaptı ve emekli oldu. Emekli olduktan sonra Ankara'da kurduğu ve yönettiği resim atölyesinde ders verdi. Eğit-Der, Ankara Sanat Kurumu (bir dönem, başkanı), Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

Kepirtepe Köy Enstitüsünde okurken edebiyata ilgi duymaya başladı. Gazi Eğitim Enstitüsünde okurken şiir ve öykü denemelerine başladı. İlk şiiri 1955'te *Damla* dergisinde yayımlanmıştı. 1965'te Rize'de ilk resim sergisini açtı. İlk öyküleri de İzmir'de yayımlanan *İmbat* dergisinde çıkmıştı. Şiirleri ve öyküleri ayrıca *Varlık, Türk Dili, Bilim Sanat, Av, Kıyı, Anadolu Ekini, Orman* ve *Abece* vd. dergilerde yer aldı. Öykülerinde Balkan insanlarının yaşantılarını, birbirleriyle olan ilişkilerini ve insan duyarlığını, konuşma dilinin akıcılığıyla, lirik ve doğal bir anlatımla dile getirdi. 2001'de Edebiyatçılar Derneğinin öncülüğünde açılan Behzat Ay Öykü Yarışmasında *Pırtık* adlı öykü dosyasıyla birinci oldu.

İsmail Gümüş

"Bir öykü kitabını anlamak için, sanatçının yaşam öyküsünü bilmek ile de gerekli değildir, hatta çoğu zaman bu tür bilgiler, dikkatimizi daha çok yazarın hangi koşullar içinde yetiştiğine çekmekle, asıl yapıtın, öz niteliğini anlamamıza engel bile olur; başka bir deyişle, yapıtı bir ürün durumuna sokmakla, açıklamaları hiç de gereksemeyen söylemin özgünlüğünü gözden kaçırtır. Tarihsel eleştiri, okuru buna alıştırmıştır çünkü. Ancak benim bu konudaki merakımı uyandıran, Boşnak öyküleri adlı kitapta dile getirilmiş kişilerin ve olayların özgül niteliği oldu. Bu kişilerin neredeyse tümü, başlarına gelen olayları göçmen ağzı ile anlatmakla kalmıyorlar, aralarında Boçnakça ya da yarım yamalak Türkçe konuşanlar da var. Demek ben bir 'dil' ile karşı karşıyaydım. Öykücümüzün kişiliği yapan en büyük etmenlerden biri olduğuna inandığım bir 'dil' ile. Şöyle de diyebilirim, yazarın yaşam öyküsünü bilme merakını işte bu 'dil' uyandırdı bende. Genellikle şive taklidine yatkın olmama karşın, buradaki Boşnak ağzının öykülerde

İSMAİL GÜMÜŞ

İÇİMDE BİR İNCE KALEM

Kentin ortasında,
Bölünmüş bir sevda yaşadık.
Ucunda,
Tren düdüklü bir ayrılık.
Yeni günleri evsiz sokaklarda,
Anıları istiridyeler gibi
Yüreklerde sakladık.

Mavi gecelerde üşürdük.
Ay sarı saçlı bir çocukken,
Bütün mevsimler,
Hep sonbaharla biterdi.
Ve ne zaman
Çiçekler gibi güneşe dönsek,
Unutmabeniler sabahlara küserdi.

Dualarımız bir büyük asaydı,
Okyanusu geçerken.
Tevrat yapraklarına mektuplar,
Dört kitaba yeminler yazıldı.
Ve tanrılar
Bir sevdayı sorgularken,
İçimde ince bir kalem kırıldı.

canlandırılan olayla içiçe bulunduğunu, onlardan ayrı düşünülemeyeceğini anlamakla, yer ve zaman öğelerini kafamda aydınlığa kavuşturma çabasının hiç de söylemi arkaya atma sayılamayacağı sonucuna vardım. Dil anlatım olup çıkmıştı, her şeydi o. Az rastlanılır böylesine. Etle kemik gibi değil, 'can' gibi. Bölünemedikçe var olan bir yapı. Bunu söylemekle, öykücümüzün başarısını bu 'ağız' yolu ile kazandığını ileri sürmüyorum. Kesinlikle sürmüyorum. Hatta bu 'ağız'a karşın. İsmail Gümüş'ün asıl başarı kaynağının ondaki insana bakış açısının evrensel niteliği olduğunu söylemeliyim." (Melih Cevdet Anday)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Minicik* (1969).

ÖYKÜ: *Boşnak Türküsü* (1984), *Deli Balkan Yeli* (1995).

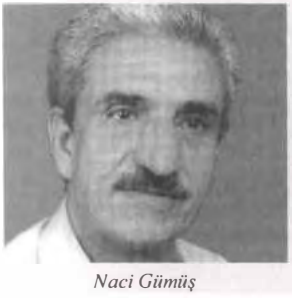
Ayrıca, ders notlarını içeren ve yedi kitapçıktan oluşan *Estetik* (1974) adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Melih Cevdet Anday / Büyük Bir Öykü Yazarı (Cumhuriyet, 22.6.1984), Hüseyin Atabaş - Ali Cengizkan / Ankara Rüzgârı – Ankara Şiirleri Seçkisi (1999), Mehmet Hengirmen / 2000 Yılında Türk Öykü Antolojisi III (2000), Vedat Yazıcı / Martıya Mektuplar (2000), Mehmet Hengirmen / 2000 Yılında Türk Öykü Antolojisi (c. 3, 2000), Cengiz Bektaş / Boşnak Türküsü (Evrensel gazetesi, 16.2003).

GÜMÜŞ, Naci

Şair, yazar. 1951 Ergani / Diyarbakır doğumlu. İlk, orta, lise ve öğretmen okulunu Ergani'de bitirdi. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Türkçe Bölümü mezunu. Hatay ve Elazığ'da beş yıl, 1976'dan itibaren İzmir'de on yıl köy öğretmenliği ve müdürlük yaptı. İzmir Eşrefpaşa Zafer Müfredat İlköğretim Okulu müdürü iken emekliye (1996) ayrıldı. Bir yıl sonra açıktan atama ile mesleğine yeniden dönerek, öğretmenliğini İzmir'de sürdürdü.

Kültür, sanat ve edebiyat çalışmalarına ortaokul öğrenciliği yıllarında başladı. Şiir, makale, hikâye, deneme, inceleme-araştırma yazıları ile

Naci Gümüş

desenleri *Türk Edebiyatı, Hisar, Fikir ve Sanatta Hareket, Mavera, Sızıntı, Kırkikindi, Yağmur, Yeniden İnkişaf, İzmir İzmir, Yeni Dergi, Yediiklim* ve *Millî Eğitim* dergilerinde yayımlandı. Ayrıca yerel *Ergani, Çiğli, Milli Hakimiyet* gazeteleri ile ulusal *Zaman* ve *Yeni Şafak* gazetelerinde yazılar yazdı.

1968 yılında *Ülkemiz* dergisinin açtığı şiir yarışmasının liselerarası kategorisinde, 1982 yılında *Sızıntı* dergisinin açtığı yazı yarışmasının inceleme-araştırma dalında, 1991 yılında Milli Eğitim Bakanlığının açtığı öğretmenler arası yarışmanın hikâye dalında, Eğitim-Bir-Sen'in 2005 yılında öğretmenler arasında düzenlediği "Öğretmenlik Hatıraları Yarışması"nda (İzmir ilinde) birincilik ödülleri aldı. *Bir Özge Mevsim - Çeyrek Asır Tutuklanmış Şiirler* (1996) adlı bir şiir kitabı vardır.

Sadrettin Gümüş

GÜMÜŞ, Sadrettin

İlâhiyatçı. 1945, Narman / Erzurum doğumlu. Erzurum İmam Hatip Okulu (1972), İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1976) mezunu. 1971'de Edirne İli Havsa İlçesinde imam hatiplik; 1971-77 yıllarında Fatih İlçesinde imam hatiplik yaptı; ayrıca bu dönemde Fatih Din Görevlileri Cemiyetinde başkan yardımcılığı görevini yürüttü. 1977 yılında İstanbul müftü yardımcılığı görevlerinde bulundu.

Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesindeki görevine, Yüksek İslâm Enstitüsü döneminde, asistan olarak 1977 yılında başladı. 1983 yılında MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsünde "*Seyyid Şerif Cürcânî ve Arap Dilindeki Yeri*" adlı teziyle doktor oldu. 1989 yılında doçentliğe, 1996'da profesörlüğe yükseltildi. Bir müddet Temel İslâm Bilimleri Bölümü Başkanlığı görevinde (1996-2000) bulundu. 2001-2003 yılları arasında aynı fakültede dekan yardımcılığı ve dekan vekilliği yaptı. MÜ İlâhiyat Fakültesi dekan yardımcısı ve Tefsir Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak görev yaptı.

ESERLERİ:

Hadiselerle Ahlakî Davranışlar (1979), *Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali* (1982), *Seyyid Şerif Cürcani ve Arap Dilindeki Yeri* (1984), *İslâm Tarihi* (ortak, 4 cilt, tercüme, H.İ. Hasan'dan, 1988), *Safvetü't-Tefâsir* (müşterek, M.Ali es-Sabûnî'den, 7 ciltlik Kur'an Tefsiri, 1990), *Kur'an Yolu* (5 cilt, müşterek, tefsir), *Kur'an-ı Kerim'e Göre Hz. Muhammed'in Aile Hayatı* (1990), *Kur'an Tefsirinin Kaynakları* (1990), *Rasûlullah (s.a)'in Aile Hayatı ile İlgili Âyetlerin Toplu Değerlendirilmesi, Kur'an-ı Kerim'in Türk Diline Çevrilmesinin Tarihi Gelişimi* (Arapça tebliğ).

GÜMÜŞ, Semih

Yazar. 1956, Ankara doğumlu. Ortaöğrenimini Ankara Fen Lisesi ve Gazi Lisesinde okuyup tamamladıktan sonra Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesini bitirdi. 1978'ten itibaren çeşitli basın kuruluşlarında çalıştı. Ankara'da arkadaşlarıyla *Yarın* dergisini çıkardı ve yönetti. İstanbul'a yerleşek Adam Yayınlarında editör olarak çalıştı ve *Adam Öykü* dergisinin genel yayın yönetmenliğini yaptı. Eleştiri, inceleme, deneme ve kitap tanıtma yazıları başta *Cumhuriyet Kitap* ve *Radikal Kitap* ekleri olmak üzere pek çok dergide yayımlandı. Adam Yayınlarından ayrıldıktan (2005) sonra çalışmalarını serbest yazar olarak sürdürdü.

"Semih Gümüş, yazılarında yaptıları ve yazınsallığı ön planda tutan eleştirmenlerden biri. Puslu Ada'daki denemelerinde Semih Gümüş, önceki yapıtlarından farklı olarak yazılarından çok edebiyatın temel sayılabilecek sorunlarına değiniyor. Öncelikle 'yazar' kimliğini sorguluyor; bu soruyu önceleyen de, kuşkusuz, insanların neden yazdıkları sorusu. Eleştiride nesnel bir dili önemseyen yazarın bu kitabında, kendi deneyimlerine de değindiğini görüyoruz. (...) Gümüş'ün, yazılarını keskin bir eleştirellik ve yargılayıcı bir bakış yerine, anlamaya çalışan bir açıdan yazdığı söylenebilir. Bununla birlikte yazar ele aldığı konuları tartışırken çok net saptamalar yapmaktan da kaçınmıyor." (Behçet Çelik)

ESERLERİ:

DENEME-İNCELEME: *Roman Kitabı* (1991), *Türk Yazınından Seçilmiş Kısa Öyküler* (1992), *Türk Yazınından Seçilmiş Hayvan Hikayeleri* (1993), *Yazının ve Tarihin Bilinci* (1994), *Karşılıksız Yazılar* (1994), *Başkaldırı ve Roman / Hayır... İçin Bir Çözümleme Denemesi* (1996), Fethi Naci'ye Armağan (1997), *Öykünün Bahçesi* (1999), *Adalet Ağaoğlu'nun Romancılığı* (Adalet Ağaoğlu'nun romanları üstüne yazdığı *Yazının ve Tarihin Bilinci* ile *Başkaldırı ve Roman* adlı iki kitabının yeni basımı, 2000), *Vüs'at O. Bener*

Semih Gümüş

Kara Anlatı Yazarı (2000), *Futbol ve Biz* (2000), *Puslu Ada* (2002), *Yazının Sarkacı Roman* (2004), *Yazarın Yalnızlık Burcu* (2005).

DERLEME: *Türk Yazınından Seçilmiş Aşk Öyküleri* (Cevat Şakir Kabaağaçlı (Halikarnas Balıkçısı), Leyla Erbil, Memduh Şevket Esendal, Oktay Akbal, Orhan Kemal, Ömer Seyfettin, Tarık Dursun K.,Vüs'at O Bener, 1993), *Çağdaş Türk Yazını / Yazın Öğrenimi İçin Temel Bir Kaynak* (ortak, 2001), *Beyoğlu Öyküleri* (2002), *İstanbul Öyküleri* (2003).

SEÇKİ: *Öykülerde İstanbul* (2000).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), Behçet Çelik / Semih Gümüş ile Söyleşi (Virgül, sayı: 28, Mart 2000) - Puslu Ada (Virgül, sayı: 57, Aralık 2002), İş'te Kitap (Bahar 2002), Şener Öztop / Semih Gümüş'ten Nefis Bir Derleme Öykülerde İstanbul (Cumhuriyet Kitap, 15.8.2002), Erhan Üstündağ / Puslu Ada (Radikal Kitap, 29.11.2002), Ahmet Yıldız / Puslu Ada (Edebiyat ve Eleştiri, Mart-Nisan 2003).

GÜMÜŞ, Şükrü

Romancı (D. 1948, Göcenovacık köyü / Çorum. Ö. 1984, Hakkari). Parasız yatılı olarak okuduğu Çorum İlköğretmen Okulunu bitirdikten (1968) sonra gönüllü olarak Hakkari yöresinde öğretmenlik yaptı. Gelitan köyünde öğretmen iken yazdığı *Zap Boyları* (1976) romanıyla 1974 Milliyet Roman yarışmasında 312 eser arasından derecеye girip başarı ödülü aldı. İkinci romanı *Topal Karınca* basılmadı. 1984'te öldüğünde geriye dört yarım roman, bir o kadar da tastırlanmış çalışmaları ve öyküleri kaldı. 1994'te, ölümünün 10. yılında Şükrü Gümüş Roman Yarışması düzenlendi.

"Türk yazınına toplumsal gerçekçilik açısından yeni, taze, güçlü bir soluk getirme yolunda ve çabasındaydı. kendine özgü bir sanat anlayışı değişik bir biçemi (üslübu) vardı. Halkın içinden gelmiş, güç koşullarda okuyup öğretmen olmuş bir yazar olarak halkını iyi tanıyordu. Halkın içindeki cevheri çok iyi anlayıp özümlüyor; insan ve doğa ilişkilerini, kişilerin iç dünyasındaki özlemi, acıları sorunları sonsuz yeteneği ile sınırsız hayal gücünün potasında yoğurup yorumlayarak, onların dokularını bir oya gibi işleyip renkli, canlı ve duyarlı, şiirsel bir anlatımla roman ve öykülerini yazıyordu." (Muzaffer Gündoğar)

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. III, 1982), Muzaffer Gündoğar / Bir Şükrü Gümüş Vardı, (Karşı Edebiyat, Mayıs-Haziran)- Ölümünün Yirminci Yılında Şükrü Gümüş'ü Anarken (Damar, Ekim 2004).

SEMİH GÜMÜŞ

ÖYKÜ DENİNCE İLKİN SAİT FAİK GELİR AKLA

Türk yazınında öykü türünün akla gelen ilk adı kuşkusuz Sait Faik'tir. Balıkçılar, sıradan insanlar, kenar mahalleler, yoksulluk, İstanbul'un sokakları ve denizi, bütün bunları içeren bir yaşam biçimi...

Onun için kendi yaşantısı mı öncelikliydi, yoksa öyküleri mi?

Denebilir ki, kişiliği nasılsa, öyküleri de ona uygun biçimde oluştu. Bizim için kuşkusuz onun öyküleridir asıl olan; öykücülüğümüzde çağcıl ve yenilikçi bir değişimin başlıca yaratıcısı olduğu.

Sait Faik'in günlük yaşamı çevresindeki insanlarla aynı düzeyde paylaşma amacı, öykü anlayışını da anlatmaktadır bir bakıma. Sıradan insanların sorunlarını, mutluluklarını, yoksunluklarını, yaşam sevinçlerini, iç dünyalarının zenginliklerini anlatmak, Sait Faik'e her şeyden önemli gelmiştir sanki. Çehov, mektuplaştığı birine, "Dostum," diyor. "olağanüstü ve hatırlanan işler becermiş, olağanüstü insanlar hakkında yazman gerekmiyor." Bu sözler Sait Faik'i de tam olarak anlatmıyor mu?

Toplumsal çalkantıların son kertede yaşandığı bir zamanlar, Sait Faik toplumsal sorunların dışında bir öykücü olarak görülüp yadsınırken, onun karşısına başka öykücüler çıkarılıyordu. Sabahattin Ali ile yapay bir karşıdığım içine çekilirken aslında ona büyük bir haksızlık yapılıyordu. Kimilerinin ona bir seçenek olarak gördüğü Bekir Yıldız'da Sabahattin Ali'yi "ekmek"e benzeterek yüceltirken, Sait Faik'i "pasta"ya benzeterek eleştiriyordu! Türk Dili dergisinin Temmuz 1975'te yayımlanan "Türk Öykücülüğü Özel Sayısı"nda da en beğendikleri öykücü soruşturmasına yanıt veren altı yazardan ise, yalnızca birinin aklına Sait Faik geliyordu!

Sait Faik, "Öldükten on yıl sonra okunup tat alınacağını düşünmek bile keyifli," diyordu. On yıl ne demek: onun daha ne kadar dayanacağı konusunda bir kestirimde bulunmak bile olanaksız. Onun artık eskimez, her yeni okuma kültürüyle birlikte kabuk değiştirip yenilenecek bir öykücü olduğunu kim yadsıyabilir?

Fethi Naci, "çöpsüz üzüm" olarak niteleдiği Sait Faik için, "gelmiş geçmiş en büyük hikayecimiz," diyor. Sait Faik'in "çok büyük" bir öykücü olmayı amaçlayarak yazmadığı besbelli. Geleneksel kalıplara bağlı kalmadan yazarken, başkalarına benzemez bir anlatım biçimini kendiliğinden oluşturdu. Belki onu en çok Memduh Şevket Esendal'a benzetebiliriz ama, ikisinin de birbirlerinden etkilenmedikleri biliniyor.

Geçmişte de birlikte değerlendirilememiş olan Esendal ile Sait Faik'i bugün birbirlerinden ayrı düşünmek olanaksız. Asıl değeri on yıllar sonra anlaşılabilmiş olan Esendal'dan çok, kendi döneminde öykücülüğümüzü değiştirmiş olan Sait Faik'in klasik bir değer oluşu ise, anlaşılır bir sonuçtur.

Sait Faik'in Semaver ve Sarnıç'taki düzmlatımdan Havuz Başı ve Son Kuşlar kitaplarına doğru geçirdiği değişim, Alemdağda Var Bir Yılan'da köktenci bir dil anlayışına yönelir. Dil bazen öykülerdeki yaşantının kendisi olur, onunla özdeşleşir. Anlatım biçimiyle varolan öyküler yazmaya başlar bu dönemde. Konuşma dilinden, argodan giderek daha çok yararlanır.

Çerden çöpten arınmış, kimseye öykünmeden yepyeni bir öykü anlayışı geliştirmiş olan Sait Faik, hiç kuşkusuz bugün hâlâ çok büyük bir öykücümüzdür. Geleneksel öykü biçimini, denebilir ki kendi başına yenileді.

Amerikan edebiyatında kısa öykünün günümüzdeki en parlak adı olan Raymond Carver, "Yeteneğe gelince," diyor, "bundan çevremizde epeyce var. Fakat olaylara belli açıdan bakan ve bu bakış açısına sanatsal bir ifade biçimi veren bir yazar ancak kırk yılda bir çıkar ortaya." Sait Faik işte bu kırk yılda bir çıkan yazarlardandı.

(*Karşılıksız Yazılar*, 1994)

ŞÜKRÜ GÜMÜŞ

ZAP BOYLARI

Kasım ayının dokuzu, yada onuydu. Kar yağıyordu. Havada uçuşan binlerce tavuk tüyü, yere iniyordu sanki.; Gök, kar lapalarıyla dolup taşmış, durmadan sıvanıyordu yere birbirardınca. Zapsuyu gene bulanık akıyordu. Yıllardır değişmeyen uğultusu, dağları sağır eden gürültülü akışıyla, karışıp gidiyordu dağlara, dağlara. Dağların sivrilikleri gene öylesine, aynıydı. Kurulduğundan bugüne hiç değişmemiş, hiç aşınmamış gibiydi. Sipsivri, dimdiktiler. Dumanlı uçları, göklere, direkleniyordu.

Asmaköprünün o yanda suyu seyreden adam, çenesinin altında kenetlediği ellerini, b rden bacağına götürdü. Çok canını acıtıyordu bu pire de... Ne yana gittiğini bulamadı. Yeniden suyu seyre daldı. Hiç duru aktığı olmaz mıydı? Bakılınca, kovuklara kaçışan balıkların göründüğü olmaz mıydı? Neden hep, çamurlu, hep bulanık akardı bu Zapsuyu?...

"Memleket değil vesselam." diye geçirdi içinden.

"Babo."

Dönüp baktı. Yırtık postalları, karışık saçlarıyla küçük kızı Zino duruyordu ardında.

"Ne var?"

"Anam saha çağırıyor."

"Neyleyecekmiş beni?" diye mırıldandı. Yürüdü. Kapıyı ayağıyla tepti. girdi.

"Ne diyorsun gene yavı?" dedi bıkkınlıkla.

"Hemen parlama canım. Şu unları örtüyeceğim. Üstü akar makarsa diyorum."

"Bu günlük duruverse?"

"Sanki işi başından aşkın beller, biri de görse. Bizim işi, gelip başkası görecek değilya. En iyisi ediverelim, bitsin..."

"Haydi dediğin gibi olsun karı. Edelim ne olacaksa..."

"Şu tütünleri de kapatalım şuradan. Göze batıp durmasın."

"He vallah. Onu bir iyi dedin işte. Kolcular haber salmışlar, 'geleceğiz' diyerekten. Birşey olmaz gerçi ama, eşeğini sağlam bağlayacaksın gene de..."

"Nasıl edeceksin?"

"Her yıl nasıl ediyorsak öyle. Yeni bir yol keşvedecek değilimya..."

"Cemo da gelmedi daha..."

"Merakında kalma oğlanın. Ona hiç bir şey olmaz evelallah. Kızın merakındayım ben. Bu kar bir kere başlayınca durmak bilmez. Gelemez bu kış. Neylemeli bilmem. Bu kardaşım yok mu, bu kardaşın?... Hayvan dinime canım..."

"Ey ey, köy sormaya müslüman bulduk sanki. Cendermelerden korktuğum benimkisi..."

"Serin tut hele sen göynünü. Tanrı, ne edeceğini bizden iyi bilir."

"Eyi bilir elbet. Emrine şükür. Emrine bin şükür..."

Çuvalların üstündeki koca bıçağı beline soktu. Paltosunu üstüne aldı.

"Zapa iniyorum ben. Birazdan Zinoyu al gel."

Çıktı.

Kar hiç yavaşlamamış, hatta yağmasını hızlandırmıştı. Şöyle böyle yamaçları tutmuştu bile. Yaman kar yağardı buralara. Bu yılkine bakarsan, daha bir yaman olacağa benziyordu. Ağaçlar mühür yaprak durduğuna göre, kasım başları olmalıydı. Kasımda basturdımı, mayısın yarısına kadar kalkmak bilmezdi. Yokluğa, yoksulluğa dayanabilirsen dayan gayrı.

Adam suyun yatağına indi. Beline soktuğu bıçağıyla söğüt çubuklarını kesmeye koyuldu. Çubuklar tüm ıslaktı. Kar, uçlarına binmiş olduğundan boyunlarını bükmüşler, eğilmişlerdi. Her bıçak vuruşunda sıçrayan karlar kısa süre sonra su oluyor, dağılıyordu adamın yüzünde. Oysa aldırdığı yoktu. Onun tek düşüncesi tütünleri saklamak, beladan uzak durmaktı. Neye aldıracaktıki o kadarcık suya?... Kocaman Zap bile korkutamıyordu onu. "Hey babom, biriki damla sudan korksaydık neye Zap boyunda yaşardık" diye geçirdi kendi kendine.

Aklına cigarası geldi. Bıçağını taşa koyup, tütün torbasına el attı. Bıçak taşın üzerinde kara gömülüvermişti. Çabucak doladığı cigarasını nefeslerken bıçağın durumuna takıldı gözleri. Yumuşacık, rahat bir döşeği anımsadı. Sonra gene nefesledi dumanı, içi bir hoş oldu. Yukarı doğru üfledi dumanı. Karın düştüğü yerlere, dağlara doğru üfledi.

"Kolay ossun babo" dedi Zino. Yanı başına dikelmişti.

"Savolasın Zino Gadımım." "Anam ısınsın acık. "Diyor"

"Sen iş yapacaksan şunları eve götür hadi. Isınmanın sırası değil."

Zino ailenin en küçük çocuğuydu. Babasının kestiği çubukları desteledi. Konuşmadan omuzlayıp eve doğru yürüdü. En çok olsa dokuzunda, belki onundaydı.

Adam işine yeniden daldı. Jandarmalar da yamandı hani. Tekel kolcuları dersen daha kötü. Adamın üzerinde bir cigara sarımlık tütün bulsalar, takıyorlardı kancayı. Yakanı kurtar gayrı devlet babonun elinden. Hele neyse o kadar zor sayılmaz bu tütün işi. Önünü bir, iki çalı çırpiyle çitleyip, çamuru basarsın gözüne. Kimsenin ruhu duymaz nerede ne olduğunu. Velâkin şu Cemonun gecikmiş olması... Gerçi tanrıdan bir iş olmadıkça, dönerya... Olmadık olmaz. Bir yakayı ele veriverirse, beter o zaman. Hûda bilir ne çekeceğimi.. Sürün dur hapishane köşelerinde gayrı. Karakollarda yiyeceğin dayak hesabın fazlası üstelik. Akşamda gelip çatıyordu işte. Bu gece de gelmedi mi, mutlak bir bit yeniği vardı bu işte. Beri mi geçemediler? Geçtiler, başlarına bir iş mi geldi? Delilik etmişti vesselam oğlanı göndermekle. Kendisi gitse daha bir iyi olurdu. Yirmi otuz senedir bu işin içindeydi nasıl olsa. Yeterince bilgisi vardı bu kaçakçılık işinde. Ama, bir bakıma oğlanın gitmiş olması da yararlıydı. Yarın o da ev geçindirecekti. tez elden bu işin girdisini çıktısını bellemesi gerekliydi. Ne olur, ne olmaz. Dünya ölümlü. Bakarsın bir gün...

Yok canım. Daha düşünmemeliydi bunu. Düşünmek bile istemiyordu zaten. Dünyadan muradını almalı, oğlunu kızını şöyle bir yerleştirmiş olmalıydı. Yoksa, perişan olurlardı bu dağın başında. Oğlanı göndermiş olduğuna üzülmüyordu. Hele yanında Aşütlü Sıddık olduktan sonra birşey olmazdı. Kim senin Sıddık dediğin? Oyuna gelirmi?

"Yetmez mi Babo?"

Baktı. Kızıydı gene.

Cevaplamadan, önce kızı, sonra kestiği çubukları süzdü. Bıçağını beline yerleştirdi. Geniş omuzlu bedeniyle çubukları koltuklayıp, eve yürüdü. (....)

(*Zap Boyları*, 1976)

GÜMÜŞAY, Tolga

Romancı. 1972, Edirne doğumlu. Çocukluğu, babasının mesleği nedeniyle Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde geçti. Bursa'da başladığı ilkokul eğitimini Erzurum'da tamamladı. Yatılı okuduğu Kadıköy Anadolu Lisesinden 1990'da mezun oldu. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesindeki eğitiminden sonra Marmara Üniversitesi Örgütsel Davranış Bilimi Bölümü yüksek lisans programını tamamladı. 1993 yılından itibaren reklamcılık alanında çalıştı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Altı Yıl Tam Pansiyon* (2001), *Pembe Tuvalet* (2004).

ÖYKÜ: *Geleceği Görme Ortaklığı Yıl Tam Pansiyon* (2005).

GÜMÜŞHÂNEVÎ (Ahmed Ziyâeddîn)

Mutasavvıf (D. 1813, Gümüşhane - Ö. 13 Mayıs 1893, İstanbul). Tam adı Ahmed b. Mustafa b. Abdurrahman el-Gümüşhanevî. Nakşi-Hâlidi şeyhlerindendir. Beş yaşında Kur'an'ı ezberledi. On yaşındayken ailesi Trabzon'a göç ettiğinden tahsiline buşehirde devam etti. Bölgenin alimlerinden sarf, nahiv ve fıkıh dersleri aldı. 1831 yılında İstanbul'a yerleşerek Bayezid Medresesinde hikmet, tarih, tasavvuf ve fen ilimleri okudu. Daha sonra Mahmud Paşa Medresesine geçerek burada tahsilini ilerletti. Bu medresenin hocalarının genellikle tasavvuf erbabı olması ve zaten kendisinin de çocukluğundan itibaren tasavvufi bir çevrede yetişmiş olmasından dolayı tasavvufta da ilerleme imkânı buldu. Mevlâna Hâlid-i Bağdadi halifelerinden Trablusşam Müftüsü Ahmed b. Süleyman el-Ervâdi'ye intisap etti. Bu zat Gümüşhanevi'ye 1848 tarihinde 12 tarikatten icazet ve hilâfet verdi. Etrafındaki sohbet halkasının gittikçe genişlemesinden ötürü Fatma Sultan Camiinin çevresine yaptırdığı ek binalarla bir tekke kurdu. Burası Gümüşhaneli Dergâhı olarak tanındı. 1877-78 Osmanlı-Rus savaşına talebeleriyle katıldı. Gümüşhane, Bayburt, Rize ve Of'ta birer kütüphane kurdu. Bu kütüphanelerdeki kitaplar Rus işgali sırasında Leningrad'a kaçırıldı. Kabri Kanûnî Türbesine bitişiktir. İslâmî ilimlere, özellikle hadis ilmine çok önem veren bir tasavvuf anlayışı geliştirmiştir.

ESERLERİ:

HADİS: *Garâibü'l-Ehâdîs, Letâifü'l-Hikem, Râmûzu'l-Ehâdîs* (çev. A. Bekine, 1980), *Levâmiu'l-Ukûl* (5 cilt), *Hadîs-i Erbaîn.*

TASAVVUF: *Câmiu'l-Usûl* (çev. Rahmi Serin, 1977), *Rûhu'l-Ârifîn* (yay. haz. Rahmi Serin, 1978), *Necâtü'l-Gâfilîn* (çev. Ali Kemal Saran, tsz.), *Mecmûatü'l-Ahzâb* (kısmen çev. A. Faik Arslantürkoğlu, 1992), *Esrâr-ı Tarik, Devâü'l-Müslimîn, Kitâbü'l-Ârifîn fî Esrâri Esmâi'l-Erbaîn, Netâicü'l-İhlâs.*

AKAİD: *Câmiu'l-Mutûn fî Hakkı Envâi's-Sıfati'l-İlâhiyye* (çev. Fuad Günel vd., 1986), *Zübdetü'l-Akâid.*

FIKIH: *Fezâil-i Cihâd, Menâsik-i Hac, Risâle fi'l-Muhâceret, Müstağnî'ş-Şurûh, Risâle Makbûle fî Hakkı'l-Müceddid.*

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), İrfan Gündüz / Gümüşhanevî Ahmed Ziyâüddin (1985), Hülya Yılmaz / Dünden Bugüne Gümüşhanevi Mektebi (1997), Ahmed Ziyâüddin Gümüşhânevî Sempozyum Bildirileri (1992).

GÜMÜŞKAYNAK, Mustafa

Gazeteci-yazar (D. 1925, Kayseri - Ö. 1993). İlk ve ortaöğrenimini bitirdikten sonra, 1951 yılında gazeteciliğe başladı. *Yeni Kayseri* gazetesinin yazı işleri müdürlüğünü ve bazı İstanbul gazetelerinin Kayseri muhabirliğini yaptı. Emekli olduktan sonra mesleğini *Ülker* ve Anadolu gazetelerinde sürdürdü. 1958'de *Cumhuriyet* gazetesinin düzenlediği Yunus Nadi Röportaj Yarışmasında birincilik ödülü aldı. 1960'tan sonra *Milliyet* gazetesinde röportajları yayımlandı. Kazım Yedekçioğlu ile birlikte derledikleri Kayseri fıkralarından bazılarını *Öğünmek gibi Olmasın Ama Kayseriliyim* adlı bir kitapta topladı.

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002).

GÜMÜŞOĞLU, Firdevs

Siyasetbilimci. 1962, Refahiye / Erzincan doğumlu. Mimar Sinan Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü (1991) mezunu. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset Bilimi Bölümünde "*Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik: 1928-1995*" başlıklı tezi ile yüksek lisans (1995) yaptı. Çalışmalarını Mimar Sinan Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde öğretim elemanı olarak sürdürdü.

Kadın konulu ilk makalesi "*Çocuk Edebiyatında Cinsiyetçilik*" 1987'de yayımlandı. *Bilim ve Ütopya, Kadınlar Dünyası* (bir dönem yayın yönetmeni) dergilerinin kuruluşunda yer alarak editörlüğünü yaptı. 1996'da yayımlanan ve büyük ilgi gören *Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik* adlı eseri Türkiye'de bu alanda yapılmış ilk çalışmadır. Ayrıca, çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlanmış, kadın araştırmaları ve Cumhuriyet dönemi eğitim politikalarına ilişkin çok sayıda makalesi bulunmaktadır.

ESERLERİ:

Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik (1996), *Cumhuriyet'te İz Bırakanlar 10.Yıl Kuşağı* (2001), *Türkiye'nin Pasteur'ü* (2001), *21. Yüzyıl Karşısında Kent ve İnsan* (2001).

HAKKINDA: Erendiz Atasü / Firdevs Gümüşoğlu ile 'Kadınlar Dünyası' Üzerine (Cumhuriyet Kitap, 4.5.2000), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 20.9.2001).

GÜMÜŞTAŞ, Hakkı

Yazar. 1947, İzmir doğumlu. Ortaöğrenimini İzmir'de tamamladı. İstanbul Hava Harp Okulu mezunu. Siyasal eylemlerde bulunduğu iddiasıyla 12 Mart (1971) döneminde emekli edildi. İzmir'de bir kitabevi işletti. Yazı ve hikâyeleri *Yeni Ortam, Politika, Yeni Adımlar* dergi ve gazetelerinde yer aldı. Yılmaz Güney'le ilgili Selimiye Kışlasında başlayıp Umut Filmcilikte devam eden arkadaşlığının anılarını *Beni Olduğum Gibi Anlatın* adıyla kitaplaştırdı.

"Bu Yılmaz Güney'in kişisel tavrına ve bakış açısına uygun isimli kitap gideren anılar demeti olmaktan çıkıyor... İnsani ilişkilerin ön planda tutulduğu (siyasal bakışı ve yönlendirmeyi geri çeken) bir kitap olma özelliğiyle var oluyor. Böylece farklı bir pencereden, değişik bir yaklaşımdan, anıtsal dev bir sanatçının dünyasına sokuluyor, tanıyorsunuz." (Timuçin Özyürekli)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Suları Salıvermek* (1975), *Kapan* (1976), *Her Sabah Yeniden* (1984).

ROMAN: *Arayış* (1976).

İNCELEME: *"Beni Olduğum Gibi Anlatın" Yılmaz Güney'li Günler...* (1998).

HAKKINDA: Timuçin Özyürekli / Hakkı Gümüştaş'tan "Beni Olduğum Gibi Anlatın" Yılmaz Güney'li Günler... (Cumhuriyet Kitap, 14.1.1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

GÜN, Fahrettin

Araştırmacı-yazar. 1960, Beyşehir / Konya doğumlu. İlkokulu Beyşehir'de, ortaokulu İzmir İmam Hatip Lisesinde okudu. İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesini bitirdi. Ayrıca Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslâm Ülkeleri Enstitüsü Sosyoloji ve Antropoloji Bölümünde yüksek lisans yaptı. Fakülte döneminde Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde çalışmaya başladı. Fakülte sonrasında ise Millî Eğitim Bakanlığına geçerek taşrada çeşitli okullarda öğretmenlik yaptı. 1970'lerin sonlarına doğru yazmaya başladı. Çeşitli gazete ve dergilerde yazıları yayımlandı. 1990 sonrasında, Cumhuriyet dönemi Türk siyaset düşüncesi üzerine yoğunlaştı ve bu konuda çalışmalar yaptı.

ESERLERİ (Araştırma):

Din Siyaset ve Laiklik (2001), *Eşref Edip (Fergan) İstiklal Mahkemelerinde: Sebilürreşad'ın Romanı* (2002).

HAKKINDA: Fahrettin Gün / Din Siyaset ve Laiklik (2001).

GÜN, Güneli

Yazar. Urfa doğumlu. İzmir'de büyüdü. İzmir Amerikan Kolejini bitirdikten sonra, üniversite öğrencisi olarak Virginia' daki Hollins College' da yazarlık eğitimi görmek üzere, yüksekokul için Amerika'ya gitti ve oraya yerleşti. Oberlin Collage'de yazarlık ve kadın incelemeleri konusunda dersler verdi. Yirmi yılı aşkın bir süredir Amerika' da yaşıyor ve yazarlık yapıyor. Iowa Üniversitesi Yazarlık Atölyesinden yazarlık lisansı, John

Hopkins Üniversitesinden yüksek lisans derecesi aldı. ABD'de Ohio' nun Oberlin kentine yerleşti. Oberlin College' da yaratıcı yazarlık ve kadın incelemeleri konusunda dersler verdi.

Binbir Gece Masalları geleneğine uygun olarak, bir Osmanlı-Türk yapıtı oluşturmak istedi. Bu amaçla tarih, Keloğlan, mit, kültür, tasavvuf, şiir ve inanç öğelerinden oluşan güçlü bir düş dünyası yarattı. Yavuz Sultan Selim dönemindeki Türk yaşamını konu olarak ele aldı. Böylece zengin imgelerle dolu Osmanlı tarihine ışık tuttu. Temelde kişisel özgürleşmeyi ve yaşama özgürlüğünü vurgulamak istedi.

ESERLERİ

ROMAN: *Bağdat Yollarında* (İngilizceden çeviren Yurdanur Salman, 1993).

ÖYKÜ: *Ökse* (1999).

HAKKINDA: Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001).

GÜN, İsmail

Eğitimci, yazar (D. 1919, Söke / Aydın – Ö. ?, İzmir). İlk ve ortaöğrenimini Söke'de tamamladı. Balıkesir Necatibey Öğretmen Okulu mezunu. Germencik, Söke, Aydın, Beyşehir, İzmir Cumaovası ve Çeşme okullarında öğretmenlik ve müdürlük yaptı. Söke ve Karşıyaka Halk Eğitim Merkezi (1962) müdürlüklerinde bulundu. *Yeni Asır, Sabah Postası, Yeni İstanbul, Ulus* gazetelerinin muhabirliğini yaptı. Makale ve inceleme yazıları, *Serveti Fünun, Uyanış, Yedi Gün, İmbat, Gayret* ve *Eğitim* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

Selçuk Tarihi (1939), *Aşık Ömer* (1939), *Söke Tarihi* (1941), *Huğlu* (1955), *Halkeğitimi* (1962), *İzmir'in İdare Tarihi* (1966), *İzmir Valileri* (1968), *Kâzım Dirik* (1971), *İzmir ve İlçeleri Tarihi.*

GÜN, Mine Alpay

Romancı, gazeteci-yazar. İstanbul doğumlu. Kandilli Kız Lisesi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü mezunu. Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslâm Ülkeleri Enstitüsü Sosyoloji ve Antropoloji Bölümünde yüksek lisans yaptı.

Yazı hayatına 1970'li yılların sonlarında başlayarak *Yeni Devir* gazetesinde uzun süre yazı yazdı. 1987 yılında bir yıl süreyle *Milli Gazete*de "Kadın Sayfası"nı hazırladı. 1988 yılından itibaren aynı gazetede günlük yazılar yazmaya başladı. Daha sonra "Rüzgâr" adlı köşesinde yazdı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Ülke Kızları* (2000), *Zenci Güldestesi* (2002).

DENEME: *Anadolu'dan Esintiler* (1995), *Bir Vakti Namluya Sürmek* (1995), *Ranuna'ya Mektuplar* (2000), *İstanbul Mir'atı* (2001).

ÖYKÜ: *Kuma* (2002).

HAKKINDA: Mine Alpay Gün / Ülke Kızları (2000).

GÜN, Nil

Gazeteci-yazar. 1952, Eskişehir doğumlu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın Yayın Yüksek Okulunda okudu (1968-72). California'da alternatif hümanistlik psikoloji alanlarında eğitim gördü. Hipnoterapi, Reiki, Rebirthingi ve NLP eğitimleri aldı. Basın dünyasında birçok dergide ve *Güneş* gazetesinde araştırmacı gazeteci ve köşe yazarı olarak çalıştı. Çeşitli radyolarda "*Kural dışı ve Ötesi*" adlı psikoloji ve bireysel gelişime yönelik programlar hazırlayıp sundu. TGRT kanalında "*Nil Gün ile Yeni Bir Gün*" adıyla program yaptı. *Radikal* gazetesinde psikoloji ağırlıklı dizi yazıları yayımladı. 1995 yılında kurduğu Kuraldışı Yayınlarında psikoloji ve bireysel gelişim, 1998

Nil Gün

yılında kurduğu Ötesi Yayınlarında felsefe alanında kitaplar yayımlandı.

ESERLERİ:

Geçmişin Gölgeleri (1997), *Eroin* (1998), *Kilo Almadan Sigarayı Bırakmak* (1998), *Kilolarım Diyetlerim ve Ben* (1998), *Kuraldışı ve Ötesi* (3. bas. 1997), *Yalanlar ve Gerçekler* (1998), *NLP / Zihninizin Kullanma Kılavuzu* (2001).

MİNE ALPAY GÜN

KUMA

Beyşehir'in bir köyündendi Miyase kadın. Zayıf, çipil çipil mavi gözlü, sarı saçlı idi. Şalvarı, üzerine giydiği "sıkması" ve başındaki "çeki"si ile kıpır kıpır her yana koşan, köyün en çalışkan kadını idi. Tarlalarında, bahçelerinde kocası ile herkesten fazla çalışır, çok ürün alırlardı. Ne ki, o yoğunlukla, akşamları sofraya oturduklarında ağızlarını bıçak açmazdı. Hiç konuşmadan aşlarını yer, sonra kocası sedire geçip sigarasını kayar, Miyase kadın da ocak önünde sessizce kapları yıkardı. Yüzleri hiç gülmezdi. İkisinin de boynu bükük, gözleri dalgındı. Otuz yıldır bir çocuğun özlemini çekiyorlardı. Gitmedikler doktor kalmamıştı. En son gittikler doktor: "Boşuna para harcamayın. Allah sana çocuğun yerleşeceği rahmi koymamış. Bugüne kadar doktorlar seni üzememek için sadece umut vermişler, ama durum böyle. Yazık, daha fazla dolaşmayın" demişti.

Doktorun bu sözleri üzerine Miyase kadın, aylardır düşünüyordu. Gerçi senelerdir kocasına teklif ediyordu ama şimdi artık bu iş kesinlikle olacaktı. Onu evlendirecekti. Köyün dolmuşçusu Hasan Efendi, ne zamandır böyle birisinden bahsediyordu. Erciş'ten fakir bir ailenin kızıymış, ana-baba ölmüş, ağabeyi yüklüce bir başlık istiyormuş. Kocasına, "Yarın şehre in, al altınlarımı sat, ben Erciş'e gidiyorum demişti". Adam şaşırmıştı. Kendisi de epeydir bu mesleyi düşünüyordu, ama tanımadığı, bilmediği insanlarla nasıl anlaşır, nasıl geçinirdi. Miyase kadın, "Gidip bir bakalım, bile geçineceğinden emin olursak, başlığı verir alırız; daha fazla beklemeyelim" demişti. Kocası razı olmamasına rağmen, o kararını vermişti. "Sen gelmezsen, ben altınları satar, Erciş'e giderim. Otuz senedir bu evin karanlığı, sessizliği, çocuksuzluğu, yalnızlığı canıma yetti. Bizim de evimizde bir can olsun; ağlasın, bağırsın. Ben de ana olayım, yavrum deyip, çocukları bağrıma basayım."

Köy şartları, töreler evlatlık almaya müsait değildi. Hem Miyase kadın da kendini suçlu hissederdi, fedakarlık etmediği için. Kocasının ocağı onun kanından olmayan evlatlık ile tütemezdi. Bunun için kocasını evlendirip öyle çocuk sahibi olmalıydılar.

Aradan bir ay geçmişti. Erciş'e iki kez gitmiş, kızı beğenmiş, başlığı ödeyip karlı bir kış günü gelini eve getirmişlerdi. Artık evde bir üçüncü kişi vardı. Miyase kadının vücudunu bir ateş basmıştı. Kıskanmış mıydı ne! Gelin mahzun; gençliği, güzelliği ile oldukça alımlı idi.

→

O gün, köyün tüm kadınları aynı ürpertiyi yaşamışlardı, ya kendi kocaları da... Ama onların çocukları vardı, olsun yine de erkek kısmına güven olmazdı. O zaman ne ederlerdi? Bu nasıl işti? Bir türlü içinden çıkamamışlardı.

O gece Miyase kadın, oğluna gelir alır gibi süsleyip hazırladığı odaya, yeni gelini götürüp yerleştirmiş, "Burası artık senin evin, hayırlı olur inşallah, abla-kardeş gibi geçinir gideriz" demişti. Kocası ise bah önünde, habire sigara içiyor, misafirler dağıldığı halde hiçbir şey istemiyordu. Miyase kadın da ellerinin, çenesinin titrediğini hissetmiş; bir müddet kapı yanında dikilmiş, gerçi göndermek istemumişti ama elin garibi yalnızdı. Kalkıp, kocasının yanına varıp:

-Hadi git artık, demişti.

Adam başını kaldırdığında, Miyase kadın onun ağladığını görmüştü. Otuz yıl önce, "Koca Ahmet Ağa'nın kızı kim, sen kim" denilen, yedi ağabeyin ayağına gidip tek tek yalvaran, sonunda ölesiye sevdiği sarı örgülü saçlı, mavi mavi bakan nazlı Miyase'ye kavuştuğunda sevinçle havaya uçan kocası, şimdi bir ölünün matemini tutar gibi ağlıyordu. Suç gibi, ihanet gibi, aldatmak gibi geliyordu ona. Karısına sarılıp bir iyice ağlayıp, başını beyaz tülbentli göğsüne gömmüştü.

Kadın da ağlıyordu. "Ne yapalım adamım. Sen zevk için mi evlendin? El kadar yavrumuz, canımız olsun diye evlendin. Bizim de yazgımız böyle imiş, Allah böyle takdir buyurmuş, hadi sil gözlerini de git artık."

Sonra kocasını bitişik odaya yollamış, kendisi de namazını kılıp, yatağına girip, yorganını başına çekerek, hıçkıra hıçkıra iyice ağlamıştı.

Ertesi gün, çeşmede kadınlar bir dolu sor sormuşlardı. "Kız Miyase, sende hiç mi akıl yok, onsekiz yaşında kızı üstüne kuma aldın? Yarın adamla bir olup seni sokağa atarlarsa şaşma. Gardaşlarından bir çocuk evlat edinemedin mi?" Başka birisi de "Benim kocam üstüme evlense ikisini de vururum, ya da babamgile giderim." demişti. Daha bir sürü şeyler söylemişlerdi. Fakat Miyase kadın hiçbirine cevap vermemiş, testilerini doldurup evine yollanmıştı.

Yaklaşık bir yıl sonra, kuşluk vakti Miyase kadınların damında ezan okunuyordu. Kocası, damdan sevinçle ezanı haykırıyordu. Herkes o tarafa koşmuş, ne oldu diye meraklanmışlardı. Miyase kadının yüzü gülüyordu. "Koşun köylüler koşun; bir oğlumuz oldu" diye mutlulukla bağırıyordu.

(*Kumu*, 2002)

GÜN, Recep

Araştırmacı-yazar. 1965, Çarşamba / Samsun doğumlu. İlk, orta ve lise tahsilini aynı ilçede tamamladı. 1984 yılında girdiği OMÜ İlâhiyat Fakültesinden 1988 yılında mezun oldu. Trabzon-Of Eskipazar Ortaokulunda Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmeni olarak iki buçuk yıl görev yaptı. 1991 yılında OMÜ İlâhiyat Fakültesi Türk İslâm Sanatları Tarihi Anabilim Dalında araştırma görevliliğine atandı. 1993 yılında "*Amasya ve Çevresindeki Mimari Eserlerde Yazı Kullanımı*" adlı tezi ile yüksek lisansını, 1999 yılında da "*Anadolu Selçuklu Mimarisinde Yazı Kullanımı*" adlı tezi ile doktorasını tamamladı. 2000 yılında OMÜ İlâhiyat Fakültesi Türk İslâm Sanatları Tarihi Anabilim Dalına yardımcı doçent olarak atandı.

2001'de *Akademik Araştırma* dergisinde "*Samsun Arkeoloji Müzesinde Bulunan Sanduka Tipli Mezar Taşları*" adlı makalesi ve "*Bir İslami Estetik Teorisine Doğru*" (Omar W. Nasim'den) adlı çeviri makalesi yayımlandı. *Ana Hatlarıyla Türk İslâm Sanatları ve Estetiği* (Yımaz Can ile, 2005) adlı bir kitabı vardır.

GÜNAL, Zerrin

Tarih araştırmacısı. 17 Mart 1960 doğumlu. İstanbul Üniversitesi Tarih Bölümü (1981) mezunu. Yüksek lisansını (1986) ve doktorasını (1991) İstanbul Üniversitesi Ortaçağ Tarihi Bölümünde tamamladı. İÜ Edebiyat Fakültesi Ortaçağ Tarihinde yardımcı doçent (1992), doçent (1996), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ortaçağ Tarihinde profesör (2002) oldu. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü müdürlüğü, ÇOMÜ Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü başkanlığı, ÇOMÜ Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalı başkanlığı yaptı.

Makaleleri, *İÜ Edebiyat Fakültesi Tarih, Prof. Dr. Fikret Işıltan'a 80.Doğum Yılı Armağanı, Belleten, Ege Üniversitesi Tarih İncelemeleri* dergi ve kitaplarında yayımlandı. *Türkler Ansiklopedisi, TDV İslâm Ansiklopedisi, Türk Dünyası Kültür Atlası, Müslüman Türk Devletleri Tarihi* için madde yazdı. Uluslararası bilimsel toplantılarda sözlü, bildiri sundu ve bazılarını yayımladı.

ESERLERİ:

Karesi Beyliği (1999), *İslâm Öncesi Türk Tarihi* (2004).

Ayrıca ders kitapları ve ders kitabı bölümleri yazdı.

GÜNALAN, Behiç

Gazeteci, fotoğraf sanatçısı. 1952, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Gazetecilik yaptı. İstanbul, Erzurum, Bursa ve Edirne'de çalıştıktan sonra Edirne'de Doğan Haber Ajansı Şefi iken emekliye ayrıldı. Serbest gazetecilik yapmaktadır.

Gazete fotoğrafçılığından sanat fotoğrafçılığına yöneldi. Yurtiçi ve yurtdışında birçok kişisel ve grup sergilerine katıldı. Sivil toplum kuruluşlarında görev aldı. Kültür Bakanlığınca satın alınan fotoğrafları kataloglarda yayınlandı. Edirne Fotoğraf Sanatı Derneği ve Trakya Gazeteciler Derneğinin başkanlıklarını yaptı. Trakya Üniversitesinde Halkla İlişkiler Serigrafi ile Radyo ve Televizyon bölümlerinde dersler verdi. Sekiz kişisel sergi açtı. Sürekli sarı basın kartı sahibidir.

ESERLERİ:

Fotoğraflar Yaşlanmaz (Kişisel Sergi, Edirne Devlet Güzel Sanatlar Galerisi, 1995), *Sonsuz Gurur* (Şiir), *Ufukların Tacı Selimiye* (Enver Şengül ile).

HAKKINDA: Özlem Ağırgan / Dünden Bugüne Edirne İsimler Sözlüğü (2004, s. 87-88).

GÜNALTAY, M. Şemseddin

Devlet adamı, yazar, siyaset ve devlet adamı (D. 1883, Kemaliye / Sivas - Ö. 1961, İstanbul). Vefa İdadisi ve Darülmuallimîni Âliye (Yüksek Öğretmen Okulu) mezunu. Özel öğrenim görerek Arapça ve Farsça öğrendi. Lozan Üniversitesinde doğa

M. Şemseddin Günaltay

bilimleri dalında okudu. Çeşitli şehirler ve İstanbul liselerinde matematik öğretmenliği yaptı. Tarih alanında kendini yetiştirdi ve Darülfünûnun (Üniversitenin) yeniden düzenlenmesi sı asında (1914) Edebiyat Fakültesi Türk ve İslâm Tarihi müderrisliğine getirildi. Süleymaniye Medresesinde dinler tarihi ve İslâm felsefesi müderrisliği yaptı. Üyesi olduğu İttihad ve Terakki Partisinden Ertuğrul mebusu seçildi (1915-19). Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin İstanbul teşkilatında görev aldı (1920).

Sivas (1923-50) ve Erzincan (1950-54) milletvekili olarak parlamentoda bulunurken üniversitedeki görevini sürdürdü. İstanbul Üniversitesi yönetimince tarih profesörlüğü ve ordinaryüs profesörlüğe getirildi. 1949'da kurulan CHP hükümetinde Başbakanlık görevini üstlendi (16.01.1949 - 22.05.1950). 1954 seçiminde milletvekili seçilemeyince CHP İstanbul İl Başkanlığına getirildi (1957-60). 27 Mayıs ihtilalcilerince oluşturulan Kurucu Meclise (1960-61) ve Cumhuriyet Senatosu üyeliğine seçildi. 1941'de üstlendiği Türk Tarih Kurumu Başkanlığı görevini ölümüne kadar sürdürdü.

ESERLERİ:

Mâziden Âtiye (1913), *Hurafattan Hakikate* (1916), *Zulmetten Nura* (1917), *Tarih-i Edyan* (1922), *İslâm Tarihi* (1922), *İslâmda Tarih ve Müverrihler* (1973, yeni bas. / İslam Tarihinin Kaynakları ve Müverrihler adıyla, yay. haz. Yüksel Kanar, 1991), *İslâm Dini Tarihi* (1924), *Mufassal Türk Tarihi* (5 cilt, 1928-33), *Uzak Şark Tarihi* (1937), *Eski Suriye ve İbraniler Tarihi* (1937), *Yakın Şark Tarihi* (4 cilt, 1937-51), *Türk Tarihinin İlk Devirleri* (1937), *İran Tarihi* (1948), *Perslerden Romalılara Kadar Selevkoslar, Nebâtiler, Galatanlar, Bitinya ve Bergama Krallıkları* (1951), *Hürriyet Mücadeleleri* (1958).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982), Şemseddin Günaltay / İslam Tarihinin Kaynakları ve Müverrihler (yay. haz. Yüksel Kanar, 1991), Kâmil Şahin / TDV İslâm Ansiklopedi si (c. 14, 1996).

GÜNANA, Gülseren

Yazar. 1949, Harmanı köyü / Kars doğumlu. Okula gönderilmediği için dokuz yaşında kendi kendine okuma yazma öğrendi. İstanbul'a yerleşerek, çocuk bakıcılığı, temizlik işleri konusunda iş arayanlara iş bulan bir merkez kurdu.

ESERLERİ:

ANI: *Yürek Sızısıdır Yaşamak* (1979).

ROMAN: *Delal* (2002).

HAKKINDA: Gülseren Günana / Delal (2002).

Adnan Raşit Günay

GÜNAY, Adnan Raşit

Şair. 12 Ağustos 1926, Trabzon doğumlu. İlköğrenimini Giresun'da, ortaöğrenimini Trabzon'da, yükseköğrenimini İstanbul'da tamamladı. Tekelin tütünle ilgili bütün bölümlerinde eksper ve yönetici olarak otuz yıl çalıştı. Görevi nedeniyle Türkiye'nin birçok şehrini, köy ve kasabasını gezdi. Ulusal ve uluslararası birçok kongreye katıldı. Dış ülkelere görev gezileri yaptı.

1945'ten itibaren şiirleri ve yazıları *İstanbul, Varlık, Yaratış, Kaynak, Seçilmiş Hikâyeler, Beş Sanat, Doğu-Batı, Ağaç, Değirmen, Zincirli Kuyu, Kıyı* gibi dergilerde ve birçok yerel gazetede yayımlandı. Şiirin ulusal, evrensel, ama hep insancıl değerler doğrultusunda yeni konular, imgeler ve biçemlere koşut yeni sözcükler, sözdizimleri arayışı içinde dilin bütün olanaklarını kullanarak, deyim yerindeyse yeni bir dille yeni, özgün ürünler oluşturmayı amaçladığı kanısındadır.

ESERLERİ (Şiir):

Kavkılar (2000), *Kavkı İzleri* (2005), *Memet'in Türküleri* (2005).

HAKKINDA: Gazete Kadıköy (24.6.2005).

GÜNAY, Bekir

Siyasî tarihçi. 27 Mayıs 1966, Afyon doğumlu. Afyon Lisesini bitirdi. İstanbul Üniversitesi Tarih Bölümü (1987) mezunu. Aynı üniversitede *"Mehmed Sadık Rıfat Paşa Hayatı Eserleri ve Görüşleri"* tez çalışmasıyla yüksek lisansını (1992) ve *"Abdurrahim Muhib Efendi'nin Paris Sefareti ve Büyük Sefaretnamesi"* başlıklı tezi ile doktorasını (1999) tamamladı. Kocaeli Üniversitesinde Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi okutmanı (1994-2002), İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde yardımcı doçent olarak görev yaptı (2003-). Öğretim üyeliğinin yanı sıra aynı üniversitenin Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Başkan Yardımcılığını, Siyasi Tarih Anabilim Dalı Başkanlığını yürüttü.

Makaleleri *Tarih ve Medeniyet, Jeopolitik Aylık Strateji Dergisi, Kocaeli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çerçeve, Diyalektik, Akademia, Kitap Haber* adlı dergilerde yayımlandı. Ulusal ve uluslararası sempozyumlarda bildiri sundu, konferanslar verdi, birçok yüksek lisans tezine danışmanlık yaptı.

ESERLERİ (Tarih):

Ermeni Tehciri İzmit 1914-1920 (2002), *Avrupa'dan Asya'ya Sorunlu Türk Bölgeleri* (2005).

GÜNAY, Cahide

Çocuk edebiyatçısı, araştırmacı. 1972, İstanbul doğumlu. İlkokul çağlarında resim yapmaya ve hikâyeler yazmaya başladı. Lise öğrenciliği yıllarında yazdıklarıyla öğretmenlerinin dikkatini çekerek, yazmayı sürdürmesi konusunda teşvik edildi. Çalışma hayatına Alfa Yayınlarında editörlük yaparak başladı. Kadın ve erkek sorunlarını işleyen eserlerinin dışında çocuk masalları da yazdı.

Cahide Günay

ESERLERİ:

ÇOCUK KİTAPLARI: *Anne Bana Masal Anlat* (2003), *Dünyanın Bir Yerinde* (2003), *Sezerin Maceraları, Masal Kutusu, Boya Yapıştır Anlat / Komik Aliş* (2004)

DENEME-İNCELEME: *Aldatan Kim?* (2003), *Aşka Dair Ne Varsa* (2003), *Çocuk da Yaparız Kariyer de* (2004), *Çalınmış Sevgi Aşk ve Entrika* (2004), *Mor Bakışlar* (2004), *A'dan Z'ye Kadın ve Yaşam* (2004), *İntihar* (2005), *Bana Annemi Anlat* (2005), *Bana Aşkı Anlat* (2005), *Bana Evliliği Anlat* (2005), Bana Sevgiyi Anlat (2005), *Öykülerle Bana Hayatı Anlat* (2005).

GÜNAY, Fatma Kılıç

Şair. 1964, Safranbolu / Karabük doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Safranbolu'da tamamladı. Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Yüksek Okulu (1983) mezunu. Öğretmen olarak Zonguldak'ta görev yaptı.

İlk şiirini *Şiir Defteri* dergisinde

yayınladı. Daha sonra, *Kıyı, Kuzeysu, Türk Dili, Biçem, Damar, Tını, Öykü Şiir, Eşik, Uğraş, Çağdaş Ekin, Tay* gibi dergilerde şiir ve yazılarını yayımlamayı sürdürdü. Safranbolu'da yayımlanan *Gündem* adlı gazetede köşe yazıları yazdı ve aynı gazetede sanat sayfası hazırladı.

ESERLERİ (Şiir):

An Şiirleri (1999), *Tatların Çoğalan Sıkıntıları* (1999).

HAKKINDA: Zonguldaklı Yazarlar Zonguldak'ı Yazanlar (1998), Nursen Özdoğan Kurban – İsmail Arslan / Karabük Şairleri Antolojisi (2004).

GÜNAY, H. Mehmet

İslâm hukuku araştırmacısı. 20 Mart 1966, Süttaşı / Giresun doğumlu. Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1988) mezunu. Yüksek lisansını *"Cemalettin el-Kasimi ve Fıkhî Görüşleri"* adlı tezle (1991) ve doktorasını *"İslâm Hukukunda Kamu Malları"* teziyle (1997) Marmara Üniversitesi İslâm Hukuku Anabilim Dalında tamamladı. Sakarya Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde araştırma görevliliği (1993-98), yardımcı doçent (1998-99, 2001-2004), Sofya Yüksek İslâm Enstitüsünde yardımcı doçent (1999-2001), Sakarya Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde doçent (2004-) olarak çalıştı. Sakarya Üniversitesinde bölüm başkan yardımcılığı (1998-99), Sofya Yüksek İslâm Enstitüsünde bölüm başkanlığı (1999-2000) görevlerinde bulundu.

Makaleleri, *Sakarya Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Müsülmani, İlim ve Sanat, Kalem, Çerçeve, Yeni Dünya* dergilerinde yayımlandı. *Türkler/Türk Dünyası, Makasıd ve İctihad, TDV İslâm Ansiklopedisi* için bölüm yazdı. Sakarya Üniversitesi rektöründen akademik çalışmalarda gösterilen başarı ve gayret dolayısıyla takdirname (2002) aldı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *İslâm Hukukunda Kamu Malları* (2001), *Osmanlı Sonrası Bulgaristan Türk Topluluğunun Özel Yargı Teşkilatı, İslâm Hukukunda Hükümsüzlük Teorisi ve Şüphe Doktrini Bağlamında Evlenme Engelleri.*

ÇEVİRİ: *Adı Güzel Kendi Güzel Muhammed* (Yemani'den, 1995), *el-Mebsût* (Serahsi'den, ortak kitap).

ARAPÇA: *Bûdeyûî-el-Müfîd fi'l-ibâdâti ve'l-muâmelât* (Dımaşk, 1998).

GÜNAY, Merih

Öykücü. 1969, İstanbul doğumlu. Edebiyat hayatına 2001 yılında öyküler yazarak başladı. Şiir ve öykü çalışmalarını içeren "merihli.com" adlı edebiyat sitesini kurdu, yönetimini üstlendi. İstanbul'da turizm sektöründe çalıştı. *Pabuçlarının Yazarı* (2004) adlı bir öykü kitabı vardır.

GÜNAY, Muhlis Nafiz

Romancı, araştırmacı-yazar (D. 1923, Kağızman / Kars – Ö. 1989, Ankara). Yazılarında Nuran Yaprak, Emrah Taşdemir, Ali Cem, Ercüment Rol gibi takma adlar kullandı. Kağızman'ın eşrafından Abdullah Bey'in oğlu. Ailesiyle Sivas'a göçen (1940) Günay, ailevi nedenlerden dolayı lisc öğrenimini tamamlayamadı.

Şiir ve makaleleri önce Sivas'ta çıkan *Yeni Ülke* (1945-1959) gazetesinde yayımlandı. Aynı gazetenin yazı işleri müdürlüğünü yaptı. Yazıları daha sonra, *Sivas Postası, Anadolu* ve *Hakikat* gazetelerinde ve yine Sivas'ta çıkan *Su* dergisi ile diğer dergilerde yer aldı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Cıbıllar Parkı, Kasaba Doktoru.*

MONOGRAFİ: *Şiirler, Fazıl Hüsnü Dağlarca.* (Bunlardan yalnızca Fazıl Hüsnü Dağlarca monografisi Sivas'taki *Yeni Ülke* gazetesinde yayımlanmıştır.).

HAKKINDA: Kutlu Özen / "Sivas Basın Tarihi Hakkında Bilgi", (Sivas İl Yıllığı, 1973).

GÜNAY, Muzaffer

Romancı. Ocak 1956, Kardeşler [Sevdeş] köyü / Ulubey / Ordu doğumlu. İlkokulu köyünde okudu (1966), Ordu İmam-Hatip Okulu (1975) ve Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesini bitirdi (1982). Aynı yıl, Ankara Kırıkkale Lisesinde öğretmenliğe başladı. Ordu-Ünye İlçesi Pelitliyatak Kasabası Ortaokulu Müdürü olarak yedi yıl görev yaptı. 1991'de kendi isteğimle müdürlük görevini öğretmenlik mesleğine döndü. 2004 yılından itibaren Ordu İl Kültür ve Turizm Müdürü olarak çalışmalarını sürdürdü. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

İlk yazısı *"Zıtların Dengesinde*

MÜZAFFER GÜNAY

İLK DEFA SİZ GELDİNİZ

Kış, bütün acımasızlığı ile abanmıştı Armutlu Kasabası ve havalisine. Sadece gözün görebildiği değil, göremediği her yer, çok uzaklarda gök ile birleşmeye sanki and içmiş gibi yüceltere erişen hünîleşmiş dağlar, sivri tepeler, gür ve büyük büyük ormanlar, sözün özü bütün tabiat, tam anlamı ile beyazlara bürünmüştü...

Günlerden cuma idi ve gecenin ilk saatlerinden bu ana kadar yağan kar ve sertliğini hiç bırakmayan fırtına biraz durmuştu. Kötü hava şartları, cami cemaatinin hayli azalmasına sebep oldu.

Namazın bitiminden sonra, dışarıda, yaşlıca biri, Hilmi Bey'in yanına sokuldu:

—Allah kabul etsin Hocam. Diyerek tebessüm etti.

Bütün içtenliği ile:

—Amin, dedi Hilmi Bey.

Sevimli, nur yüzlü bu sakallı adamın adı Abdullah, lakabı Hacı idi. Hacı Abdullah, Armutlu havalisinin çok sevilen, çok hürmet edilen zatlarının başında gelirdi. öğretmenlerin hiç birine bu derece sokulmayan Hacı Abdullah, acaba neden bu öğretmene bir kedi sıcaklığı ile yanaşmıştı? Hatta, bir Öğretmen, kendisine dünyayı zehir etmesine rağmen ve bundan sonra kasabaya gelecek olan hiç bir öğretmenle ilişki kurmamaya neredeyse yemin billahi etmiş olan bu adamın, bir bildiği mi vardı? Ne bulmuş, ne görmüştü Hilmi Bey'de? O, "kalpten kalbe yol vardır"a inanan biriydi. Her haliyle, siması ile, hareketleri ile, gözleri ile, mimikleri ile, bu hoca, bu öğretmen farklı ve değişikti. Büydu kanaati ihtiyar zat'ın. Bütün bu sebeplerden dolayı, yakınlık bağı kurmak istedi... Bu amaçla ve gayet sıcak, bir nefes kadar sıcak hisanla şöyle devam etti konuşmasına:

—Beni hentüz tanımadınız değil mi Hocam?

—Hayır amca... İlk kez görüyorum sizi.

—Tanışacağız inşallah Hocam. Size kalbim ısındı, Allah biliyor bunu. Niyetim halistir. Çok erken belki konuştuklarım. Fakat, hakikaten size öyle ısındım ki...

Böyle bir yerde, bu derece içli, halis, samimi bir adamla karşılaşmış olmak, hele tanışmış olmak hoşuna gitti Hilmi Bey'in. Aynı sıcaklıkla şunları söyledi:

—Allah razı olsun amca... Ben de memnun oldum tanıştığımızdan.

Hacı Abdullah, Hilmi Bey'in esas problemini keşfetmiş gibi şöyle dedi:

—Büyük mü büyük, sanki afet gibi bir kış var. Acaba odununuz var mı?

Olumsuz manada başını sallayarak:

—Hayır yok. Yok denecek kadar az, dedi.

—Yaa!.. Ben anlamıştım zaten. Tez zamanda çaresine bakarız.

Merakla sordu Hilmi Bey:

—Nasıl bakarız amca?

Bunu sorarken, bu kışın azgınlığında ne ormana gidilir, ne kesilebilir? gibi düşüncelerinden etkilenmişti. Hacı Abdullah, şöyle bir çözüm getirdi.

Kendisine göre sol çaprazına düşen büyük bir gürgen ormanlığını işaret ederek:

—Şu ormanı görüyor musun Hocam?

İşaret edilen yere doğru gözlerini çevirdi Hilmi Bey:

—Evet..

—İşte o koca orman bizim bir ahbabımızındır. Bizi kırmaz. Oradan temin ederiz odununuzu... Hakiki bir memnuniyet dalgası, bütün çehresini süsledi Hilmi Bey'in:

—Beni mahcup ediyorsunuz amca. Allah razı olsun sizden...

Bakışları dâhi hürmet telkin eden Hacı Abdullah;

—Sakın ha!.. Biz Hakk rızası için yapıyoruz bunu. Hem de sizi sevdiğimizden dolayı... Niçin mahcup olacak mışsınız? Siz bizim misafirimiz sayılırsınız...

—Çok teşekkürler ederim...

Kısa bir anlığına susan, homurtusunu kesen hava yeniden üfürdemeye koyuldu.

Bu durumda dışarıda ne konuşma, ne durma imkanı kalmamıştı.

Zaten Hacı Abdullah, Hilmi Bey'i evine davet etmek için, böyle bir fırsat kolluyordu. Bulmuştu:

—Buyurunuz Hocam. Bizim eve buyurunuz. Yer içeriz. Sohbet ederiz.

Hilmi Bey, bu davete pek icabet etmek istemedi. Tereddütlü hali, gözlerini kısmasından, yıpıl yıpıl ettirmesinden belliydi. O şöyle düşündü: Bu adamcağızın evi müsait olmayabilirdi. Hem, evde bulunanlar sıkılabilirlerdi. Bütün bunlardan dolayı:

—Beni mazur görünüz amca, dedi.

—Olmaz Hocam. Hadi! Buyurun! Bu ısrar, reddedilecek gibi değildi.

—Pekâlâ amca...

Bir kaç dakika içinde eve girdiler...

Hacı Abdullah'ın evi, iki katlı ahşap, takaz araları kırma taş dolgulu, tipik bir Karadeniz eviydi. Bir hanımı bir kendisi oturmakta idi. Son derece sade ve mütevazı bir hayat tarzı olduğu, evinden de anlaşılıyordu. Çınar tahtası ile döşenmiş zemine serili birkaç kilim, sadeliğin bir remzi miydi?

Bir derviş gibi ihtirassızdı. İfrat ve tefrit, hayatına hiç sokmadığı iki engerek yılanıydı gözünde...

Dünya zevklerine, alayişe, gösterişe, nefsin önü alınamaz arzularına oldum olası prim vermemişti....

Konuştular bir süre.

Hacı Abdullah'ın kendisi gibi yumuşak huylu hanımı Huriye Kadın, hazırladığı bir kaç kap yemeği sini üzerinde getirdi.

Yemek faslı hemen hemen konuşulmadan sona erdi.:

Sac silindir sobada çıtır çıtır yanmakta olan odunların çıkardığı tatlı ses dinlemeye değerdi. Hilmi Bey, yaşlı zata şöyle dedi:

—Çocuklarınız yok mu?

—Çok şükür. Dört tane oğlum üç kızım var. Üçü yüksek okulda okuyor. Bakınız, şu gördüğünüz kitaplık oğullarımındır.

Hilmi Bey, kitaplığa baktı. Gerçekten güzel ve değerli eserler boy boy özenle sıralanmıştı tahta raflara...

—Ara sıra bu eserlerden istifade etmemize izin verir misiniz?

—İzin de ne demekmiş? Her vakit bekleriz.

Bu sözlerden sonra birden gözleri daldı. Üzüntülü bir halete girdi çehresi. Dudaklarını sıktı. Ve ağır ağır devam etti:

—Senin gibi bir öğretmen bu beldeye gelmedi. Gelenlerin bazıları namusumuza bile göz diktiler...

Şaşırmıştı Hilmi Bey:

—Ne? Ne dediniz?

—Bazısı dedim, hepsini kastetmedim. Hele biri vardı ki, Allah biliyor, her aklına gelişinde, tavuk boğazlar gibi boğasım geliyor...

Hilmi Bey, öğretmenler adına kızarmıştı. Neler olmuştu. Merak rüzgârına kapıldı:

— Namus meselesi mi? Çok tuhaf bir şey. Nasıl yani?

Dalgın gözlerini, çivilediği tahta döşemeden ayırmadı Hacı Abdullah:

—Söylemeye yüzüm tutmuyor... Bir müdür vekili vardı... Benim gelin olacak soysuzla adı çıktı... Takip ettim. Doğru çıktığını anlayınca, gelin namussuzunu evden kovdurdum büyük oğluma.

Hilmi Bey, teselli meyanında şunları söyledi:

—Allah belasını versin öylelerinin. Unutun artık bu iğrenç olayı. Nasıl olsa, her ikisi de defolup gitmişler buradan...

—Öyle, Öyle...

Diyen Hacı Abdullah'ın sönükleşen karış karış gözleri, iş dünyasının sıkıntı bulutları ile dolu dehlizlerinde yok olmuş gibiydi. (..)

(Bu Aşk Başka, 1992)

Muzaffer Günay

Rahmet ve Gazap", 1979'da *Milli Gazete*'de çıkmıştı. Diğer yazıları *Yeni Devir* (1981-82), *İlî* (1983), *Milli Gazete* (1983), *Yeni Hamle* (1987), *Zaman* (1987), *Türkiye* (1987-88), *Yazar Vahdet* (1988), *19 Mayıs Haber* (1991), *Ordulular Dergisi* (1993), gazete ve dergilerinde yer aldı. 1993'ten itibaren Ordu'daki TV kanallarında Ordu tarihi ve kültürü konularında birçok program hazırlayıp sundu. Bir çok sivil toplumunun kuruluşuna öncülük etti, bazılarında yöneticilik görevleri üstlendi. "Şeyh Edebali'nin Hayatı" adlı radyofonik oyunuyla 1992 yılında TGRT'nin yarışmasında Radyofonik Oyun ödülünü, "Ferit'in Öyküsü" adlı senaryosuyla 1997'de Esra Film A.Ş.'den mansiyon aldı. Ayrıca Ordu Valiliği ve belediyelerinin çeşitli ödüllerine değer görüldü.

ESERLERİ:

ROMAN: *Arzunun Kıskacında* (1990), *Sancılı Bekleyiş 1* (1991), *Sancılı Bekleyiş 2* (1992), *Bu Aşk Başka* (1992), *Oy Karadeniz* (1995), *Kardelenler Üşümez* (2000).

SEÇKİ-DERLEME: *En Güzel Aşk Hikâyeleri* (1999), *En Güzel Gizemli Hikâyeler* (2000), *En Güzel Çocuk Masalları* (2001), *Hüsrev Ferhat ve Şirin* (2001), *Yusuf ve Züleyha* (2001), *Unutulmaz Aşk Hikâyeleri* (2002).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Çevrem ve Ben* (1997), *Hurafeler ve Batıl İnançlar* (2002), *Peygamberimizin Hayatı* (2003), *Tarihi Kültürü ve Doğası İle Ordu* (2005)

BİYOGRAFİ: *Araştırmacı Yazar Sıtkı Çebi* (2003)

GÜNAY, Osman

Şair. 1957, Beşikdüzü / Trabzon doğumlu. İlk ve ortaokulu Zonguldak'ta, liseyi Trabzon'da okudu. Siyasal nedenlerle Gazi Üniversitesi Gazetecilik ve Hakla İlişkiler

Yüksek Okulundan ayrılmak zorunda kaldı (1980). Türkiye Taşkömürü Kurumu Kozlu (Zonguldak) ürctim bölgesinde puantör olarak çalıştı. *Kavram / Kargaşa* dergisinin Zonguldak temsilciliğini yaptı. Şiir ve yazıları *Tını, Aykırı, Edebiyat ve Eleştiri, Söz, Kavram / Kargaşa* adlı dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ (Şiir):

Süren Durumlar (1996), *Tüvenan Karıncası* (1999).

HAKKINDA: Zonguldaklı Yazarlar Zonguldak'ı Yazanlar (1998).

GÜNAY, Sedat

Şair. 1 Mayıs 1960, Selendi / Manisa doğumlu. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Bölümü (1979) mezunu. Salihli Belediyesinde üç yıl kültür-sanat danışmanlığı yaptı. 1979 yılından itibaren öğretmen ve idareci olarak Horasan (Erzurum), Çukurca (Hakkari), Manisa'nın Selendi, Durasıllı ve Salihli yerleşimlerinde çalıştı. Türk Eğitim-Sen'in Salihli Şubesinde altı yıl yönetim kurulu üyeliğinde bulundu. 1997 yılından itibaren Salihli Cumhuriyet İlköğretim Okulu Müdürü olarak görev yaptı. Kütahya Şairler Derneği, Salihli Sanatçı Şair ve Yazarlar Derneği (kurucu) üyesidir.

Yazı ve şiirleri *Ortadoğu, Gözcü, Zaman, Kurultay, Yeniçağ, Simav Anadolu, Gelişen Salihli, Hür Işık* gazeteleri ile *Sevgi Yolu, Bizim Ece, Cumhuriyetin Sesi, Kütahya Şiir Sevenler Dergisi* dergilerinde yayımlandı. *Cumhuriyetin Sesi* adlı bir aylık dergi çıkardı ve yönetti. Şiirlerinden bir bölümü Mustafa Malay, Okan Girgin tarafından TSM formlarında, bazı şiirleri de türkü formunda bestelendi, bunlardan bazıları TRT repertuarına alındı. Kütahya Şairler Şöleni ile Bizim Ece Şairler Şöleninde çeşitli ödüller aldı. *Sevgi Yolu* dergisince onur plaketiyle ödüllendirildi.

ESERLERİ (Şiir):

Gönül Pınarımdan Damlalar (1996), *Sevda Pınarı* (1998), *Yüreğimdeki Yangın* (2000), *Sevdalı Düşler* (2002), *Güneşten Yansımalar* (2004).

HAKKINDA: Gündüz Aydın / Sevgi Yolu Şairler Antolojisi (2002, 2003), Gazete Hürsöz Şairler Antolojisi (2003), Hürriyet Ege (6.12.2004).

Sedat Günay

GÜNAY, Turgut

Şair, edebiyat araştırmacısı (D. 1942, Soma / Manisa – D. 1978, Ankara). Şiirlerinde Yetik Ozan ve Firkatî mahlaslarını kullandı. İlköğrenimini Aydın'a bağlı çeşitli bucaklarda, ortaöğrenimini Rize'de tamamladı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1966) mezunu. Bir süre Kütahya Lisesinde edebiyat öğretmenliği yaptıktan sonra 1967'de Atatürk Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne asistan olarak girdi. Doktorasını burada *"Rize İli Ağızları"* adlı tez çalışmasıyla (1972) tamamladı. 1975 yılında Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne geçti. Akademik çalışmaları yanı sıra TRT Halk Müziği ve Halk Oyunları dairelerinde yönetim kurulu üyeliği görevinde bulundu. Şiirleri ve makaleleri *Töre, Hisar* ve *Türk Edebiyatı* gibi dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Atmaca Uçurumu* (1973), *Atmaca Uçurumu-Ülkü Bağı-Bütün Şiirleri* (2002).

DERLEME-İNCELEME: *Halk Şiirlerinde Atatürk* (Saim Sakaoğlu ile, 1974), *Balıkçıl ile Yengeç - Kelile ve Dimne'den Seçilmiş Hikâyeler* (1977), *Rize İli Ağızları - İnceleme-Metinler-Sözlük* (1978).

HAKKINDA: Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (1999), Mehmet Çetin / Tanzimattan Günümüze Türk Şiiri Antolojisi (2002).

GÜNAY, Umay

Halkbilim araştırmacısı. 18 Ocak 1943, Erdek / Balıkesir doğumlu. Asker, siyaset ve devlet adamı Alparslan Türkeş'in kızı. İlköğrenimini Çankırı, İstanbul ve Ankara'da okuyarak tamamladı. Ortaöğrenimine İstanbul, Washington (ABD), Elazığ ve Ankara'da devam ettikten sonra 1961-62 öğrenim yılında Isparta Şehit Ali İhsan Lisesinden mezun oldu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1968) mezunu. Erzurum Erkek Lisesinde edebiyat öğretmeni olarak (1968) göreve başladı. Aynı yıl Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili Edebiyatı Bölümüne Halk Edebiyatı asistanı olarak atandı. *"Elazığ Masalları: Metin-İnceleme"* adlı teziyle doktora öğrenimini (1973) tamamladı. Bir yıl sonra öğretim görevlisi olarak Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdarî Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne geçti. *"Âşık Geleneği ve Rüya Motifi"* adlı teziyle

Umay Günay

doçent (1980) oldu. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne Türk edebiyatı profesörü olarak (1987) oldu. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türk Halk Bilimi Anabilim Dalı Başkanlığı görevini (1985-91) yürüttü. Hacettepe Üniversitesindeki görevine geri döndü (1990). Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Başkanı seçildi (1991) ve bu görevden emekli oldu. Sonraki yıllarda hayatını ve çalışmalarını Ankara'da sürdürdü.

Çeşitli kurumların kültür ve eğitim faaliyetleri ile ilgili komisyon ve komitelerinde görev aldı. 1992 yılından itibaren Edebiyat Fakültesi Senato temsilciliği yaptı. Lisans ve lisansüstü seviyede; folklor teori ve derleme metotları, âşık edebiyatı, Türk halk tiyatrosu, Türk halk müziği gelenekleri ve görenekleri, tekke edebiyatı, Türk el sanatları, Yunus Emre, Karacaoğlan, Türk kültürünün yapısı ve tabiatı, yaratıcı yazarlık gibi çeşitli konularda dersler verdi. Yurtiçinde ve yurtdışında pek çok bilimsel toplantıya konuşmacı olarak katıldı. 1986'da Başbakanlık Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğünde danışman olarak görev yaptı ve *"Türkiye 1987"* adıyla Türkiye'yi tanıtan el kitabının eğitim, kültür ve sanat bölümlerini hazırladı

ESERLERİ:

Elazığ Masalları (1975), *Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi* (1986), *Bir Kültür Unsuru Olarak Folklor* (1990).

GÜNAY, Ünver

Din sosyoloğu. 1942, Söğüt / Bilecik doğumlu. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1964) mezunu. 1974'te Fransa'da, Paris (Sorbon) Üniversitesinde din sosyolojisi dalında doktorasını tamamladı. Aynı yıl, Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesinde Din Sosyolojisi asistanı olarak göreve başladı. 1979 yılında doçent oldu. 1985 yılında ise profesörlüğe yükseltilerek, Erciyes Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde görev aldı. Çalışmalarını bu üniversitede öğretim

üyesi olarak sürdürdü. Başta uzmanlık dalı olan Din Sosyolojisi olmak üzere, İlâhiyat alanı ile ilgili konularda araştırma ve yayınları, tercüme ve telif eserleri bulunmaktadır.

ESERLERİ:

Erzurum ve Çevre Köylerinde Dini Hayat (1999), *Din Sosyolojisi* (2001).

GÜNAYDIN, Erol

Tiyatro oyuncusu ve senaryo yazarı. 1933, Akçaabat / Trabzon doğumlu. Galatasaray Lisesini bitirdi. 1955 yılından itibaren Cep, Ankara, Devlet, Dormen, Gen-Ar tiyatrolarında oynadı. Televizyonda meddah gösterileri sundu. 1972 yılında kurulan Akbank Çocuk Tiyatrosunun yöneticiliğini

Erol Günaydın

yaptı. Birçok sinema ve televizyon dizilerinde rol aldı.

Radyo skeçlerinin yanı sıra, *Yaygara 70*, *Uyy Balon Dünya*, *İstanbul Masalı* müzikallerini ve birçok filmin senaryosunu yazdı. *Oliver* müzikalindeki rolü ile İlhan İskender Armağanını (1969), *Güzel Bir Gün İçin* adlı filmin senaryosuyla da Antalya Film Şenliğinde (1966) ödül aldı. *Elma Dersem Çık* (1976) adlı basılı bir oyunu vardır.

HAKKINDA: Ahmet Borcaklı-Gülten Koçer / CDTT Bibliyografyası (1973), TDDE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÜNAYDIN, Yusuf Turan

Araştırmacı-yazar. 1967, Taşova / Amasya doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Taşova'da yaptıktan sonra 1984'te Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okuluna girdi ve bir yıl devam etti. 1990'da Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinden mezun oldu. Aynı üniversitede İslâm Tarihi ve Sanatları Bölümü Türk İslâm Edebiyatı Anabilim Dalında yüksek lisansını tamamladı (1996). Yazı hayatına lise yıllarında babası Ali Rıza Günaydın'ın çıkardığı *Yeni Taşova* gazetesinde başladı. Üniversite yıllarında *Kültür Edebiyat / Yeni Taşova Gazetesi Sanat Eki* adlı dergiyi iki yıla yakın bir süre çıkardı. Ankara'da çıkan *Özlenen Fark* dergisine yazıları ve yayın kurulu üyesi olarak katkıda bulundu. Çeşitli sempozyumlara tarih, tasavvuf edebiyatı ve tasavvuf tarihiyle ilgili bildiriler sundu. Makale, şiir ve yazıları *Kültür Edebiyat*, *Ayane*, *Özlenen Fark*, *Tasavvuf*, *Dergâh*, *Yedi İklim*, *Hece*, *Ahilik Araştırmaları Dergisi*, *Okuntu*, *Kitap Haber*, *Kitap Postası*, *Günışığı* gibi dergilerde yayımlandı. Çalışmalarını öğretmenlik yaparak sürdürdü.

ESERLERİ:

İbn-i Kemal, Edebî Kişiliği ve Kaside-i Bürde Tercümesi / Tenkitli Metin (1996), *Düstûr-ı Ahlâkî* (Ahmed Râşid'den çevrimyazı, 2001), *Bektaşîlik Makâlâtı* (Ali Ulvi Baba'dan çevrimyazı, İsmail Kasap'la, 2005), *Meslek Gazetesinde Yayınlanmış Ahilik Konulu Yazı Dizisi* (AHAD'dan ayrıbasım, 2005).

GÜNBAŞ, Ahmet

Şair ve yazar. 30 Ocak 1953, İzmir doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini İzmir'de yaptı. Ege Üniversitesi Gazetecilik Yüksek Okulu (1976) mezunu. 1973'ten itibaren Besin-İş ve Tekgıda-İş Sendikalarında çeşitli görevlerde bulundu, 1999'da Tekel İdaresinden emekli oldu. 1976 yılında *Yürüyüş* başlıklı şiiri nedeniyle Bornova Sulh Ceza Mahkemesinde "halkı isyana teşvik" iddiasıyla yargılandı ve aklandı.

İlk yazısı 1973'te *Demokrat İzmir* gazetesinde yayımlanan *"Düşünmeye Alışmak"* başlıklı bir denemeydi. Şiir, eleştiri ve incelemeleri daha sonra; arkadaşlarıyla çıkarmaya başladığı (Mart 1976) *Dönemeç* dergisi ile kurucularından olduğu *Agora*, *Ünlem* ve *Ardıçkuşu*, *Kıyı*, *Damar*, *Edebiyat Gündemi*, *Dize*, *Cumhuriyet Kitap*, *Dünya Kitap* dergilerinde yayımlandı. 1982 yılında *Yarın* dergisince düzenlenen "Gençlik Ödülleri"nin şiir eleştirisi dalında, Enver Gökçe hakkındaki bir yazısıyla başarı ödülüne değer görüldü. *Bir Hasan Tahsin* adlı şiiri ile 1979 Hasan Tahsin Şiir Yarışmasında, 1998 İbrahim Yıldız Şiir Ödülünde mansiyon, 2000 yılı Mülkiyeliler Birliği Vakfı Şinasi Özdenoğlu Şiir Yarışması ile 2002 yılı Bursa Osmangazi Belediyesince düzenlenen "Bursa" konulu Ahmet Hamdi Tanpınar Şiir Yarışmasında üçüncülük ödülünü kazandı. 2003'te *Aşk Boyu Sürgün* kitabıyla Behçet Aysan Ödülünü Tevfik Taş ile paylaştı. Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

"Ahmet Günbaş her şeyden söz ediyor. Kendinden, yaşadığı kentten, dostlarından, Zonguldak kömür işçilerinden... Olayları anlatıyor. Marmara depremini, Kosova'yı, Sivas kıyımını... Yaşamından, tanıklıklarından oluşan geniş bir yelpaze. Bu yelpazenin bütün kanatları hüzünle örülmüş.

"Günbaş, bir şiirinde söylediği gibi ('içlendikçe çırpınan bir denizdim/ adsız kıyılara doğru taşınan') kendini coşturacak fenerleri arayan bir gemiye benziyor.

"Külüyle tanışan köpüğe.

"Kenti arşınlayan bir çöl gezginine.

"Artık sevdiğim şairler arasında. Bundan sonraki şiirlerini merakla bekleyeceğim." (Ülkü Tamer)

"Ahmet Günbaş, yaşamın yakıp kavurduklarını derliyor şiirlerinde:

AHMET GÜNBAŞ

GECENİN NERESİNDESİN?

Söyle gecenin neresindesin ellerinden tutayım
Sesin gelir sevginin sürgün yerinden sesin gelir
Başına kanlı sorgucular mı dikilmiştir kim bilir
Kaçırayım seni pusulardan dostluklara bırakayım

Söyle gecenin neresindesin şarkılar kararırken
Yalnız şiirlerin içkilerle yarıştığı bir masada mı
İnsanı insana kilitleyen kirli badanalı bir odada mı
Durmadan sirenler koştururken fişeklikler uçuşurken

Söyle gecenin neresindesin ölü bakışlar arasında
Ardın sıra çiçekler taşır anılardan bir rüzgâr
Yürür aydınlık yüzlerle lıncahınç arkadaşlar
Yürekleri tutuşturan yiğit marşların çırasında

Söyle gecenin neresindesin yaralarım kanıyor
Gölgeler süzülüyor kinli söylevler yetki zorlamaları
Körü körüne yaktık gemileri attık safraları
Yüzyıllık suçlu gibiyiz şimdi anlatması zor

(*Gecenin Neresindesin*, 1986)

Ahmet Günbaş

Hayatın ortasında gözlemlediklerini, yaşananları dizelerine ağdırıyor. Hayatla barışık bir şairin şiirleri "Sulardan Sonra"dakiler. Yaşanan acılar, ülkenin içinde bulunduğu çıkmazlar, siyasal baskılar, insanlar arasındaki iletişimsizlik, insanların giderek daha çok yalnızlaşması; aşksız, sevgisiz yaşamanın olanaksızlığı... Ahmet Günbaş şiirinin omurgasını oluşturuyor." (Gültekin Emre)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Evren Mapusanesi* (1974), *Gecenin Neresindesin* (1986), *Göçkün* (1997), *Sulardan Sonra* (1999), *Mustafa Kemaller Erken Büyür* (çocuklar için, 2000), *Aşk Boyu Sürgün* (2001), *Çağlaçakır* (2004).

DERLEME. *Ender Sarıyatı* (şiirler, yay. haz., 2000).

ANLATI: *Miço Diye Biri* (2002).

HAKKINDA: M. Başaran / Düşünmek, Düşündüğü Gibi Yazmak (Milliyet Sanat, Şubat 1987), Ahmet Özer / Şair Ahmet Günbaşı Okurken (Kıyı, Nisan 1998), Hüseyin Yurttaş / Güzel Günler İçinden (Yeni Asır, 27.6.1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), Fahrettin Koyuncu / Sulardan Sonra (Cumhuriyet Kitap, 16.3.2000), Gültekin Emre / 'Sulardan Sonra' Yazılan Şiirler (Cumhuriyet Kitap, 7.9.2000), Betül Tarıman / Büyük Bir Anakaradır Hüzün (Cumhuriyet Kitap, 21.9.2000), Aşk Boyu Sürgün (Kitap Rehberi, Aralık 2001), Ülkü Tamer / Aşk Boyu Sürgün (Milliyet Pazar, 25.11.2001), Aşk Boyu Sürgün (Cumhuriyet Kitap, 20.12. 2001), Aşk Boyu Sürgün (Cumhuriyet Kitap, 4.4.2002), Gültekin Emre / Aşk Boyu Sürgün - Fahrettin Koyuncu / Aşk Boyu Sürgün (Cumhuriyet Kitap, 18.7.2002), Hayri Kako Yetik / Aşk Boyu Sürgün (Cumhuriyet Kitap, 15.8.2002), Yusuf Alper / Aşk Boyu Sürgün (Kum dergisi, Aralık 2002).

GÜNBULUT, Ahmet
Bkz. SEFİL SELİMİ

GÜNBULUT, (Âşık) Mevlüde

Şair. 1921, Şarkışla / Sivas doğumlu. İlkokulu bitirdikten sonra, Kayseri'de uçak fabrikasında çalışan ağabeyinin yanına gitti ve orada bir süre Tarsus Kolcjine devam etti. Şairliğinin yanında iyi bir masal anlatıcısıdır. Şiirlerinde hep toplumsal haksızlıkları konu edindi. Şiirlerini *N'olaydım Nolaydım* (1998) adlı bir kitapta topladı.

HAKKINDA: Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001).

GÜNBULUT, Şükrü

Araştırmacı-yazar. 21 Şubat 1942, Şarkışla / Sivas doğumlu. Cumhuriyet İlkokulu, Sivas Lisesi (1960), İstanbul Teknik Üniversitesi (1965) mezunu. Yüksek lisans çalışmasını Brüksel Üniversitesinde çevre sorunları konusunda, doktorasını Hacettepe Üniversitesinde antropoloji alanında tamamladı. 1965'ten itibaren kamu kuruluşlarında memurluk ve proje müdürlüğü yaptı. 1984'ten sonra serbest mimarlık yaptı ve 1990 yılında emekliye ayrıldı.

"İki Kültür" başlığını taşıyan deneme türündeki ilk yazısı *Yazko Edebiyat* dergisinde (1983), sonraki yazıları

Şükrü Günbulut

Cumhuriyet, Adam Sanat, Yazko Edebiyat, Berfin Bahar, Dost, Milliyet Sanat, İkibine Doğru, Aydınlık, Bilim ve Ütopya, Teori, Somut, Türk Dili, Folklor ve Edebiyat gibi dergi ve gazetelerde yayımlandı. *Ortadoğu Din Kültürü* adlı eseriyle 1992 yılında Turan Dursun Aydınlanma Ödülünü, *Gümüşlü Kız* adlı deneme kitabıyla Cumhuriyetin 75. Yıldönümü Kültür Bakanlığı Deneme Başarı Ödülünü (1998), bir denemesiyle *Milliyet* gazetesinin düzenlediği Abdi İpekçi Dostluk ve Barış Ödülünde köşe yazısı dalında ikincilik ödülünü (2000) aldı. Mimarlar Odası ile Aşık Veysel Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Küçük Felsefe Tarihi* (1983), *Ortadoğu Din Kültürü* (1996), *N'olaydım N'olaydım* (1998), *Neydi Bu İşlerin Aslı* (1999), *Halk Şiirinde Başkaldırı* (2000), *Halk Şiirinde Kadın* (2002).

DENEME: *Özgürlük Kitabı* (1999), *Gümüşlü Kız* (1999).

ÇEVİRİ: *Evrenin Türküsü* (G.Altov V. Juravleva'dan, 1984).

HAKKINDA: Osman S. Arolat / Küçük Felsefe Tarihi (Milliyet, 15.5.1983), Oktay Akbal / Gerçek İslam Derken (Milliyet, 26.1.1997), Aylin Özdemir / Ortadoğu Din Kültürü Kitabının Yazarı Şükrü Günbulut (Siyah Beyaz, 5.10.1997), Hayri Balla / Dinsel Gericiliğe Karşı Mücadele Nasıl Olmalıdır (Aydınlık, 2.2.1997), Aylin Sırıklı / Şükrü Günbulut "İşç" Yeniden Başladı (Aydınlık, 11.4.1999), Ali Tekin / Barışı Özleyen Şiirler (Özgür Bakış, 27.6.1999), Cumhuriyet / Neydi Bu İşlerin Aslı (Kitap Eki, 27.4.2000), Sennur Sezer / Halk Şiirinde Kadın İzleri (Evrensel, 17.1.2002), Musa Ağacık / Musa Halk Şiirinde Kadınları Sordu (Star, 11.3.2002), Halk Şiirinde Kadın (Cumhuriyet Kitap, 21.3.2002), Mustafa Şerif Onaran / Şükrü Günbulut'un Halk Kültürüne Bakışı (Gazete Ankara, 5-14 Temmuz 2002).

GÜNÇE, Ali Ersin

Şair. 20 Ocak 1943, Edirne doğumlu. Aslen Trabzon kökenlidir. Matbaacılık Okulu (1960-61) mezunu. *Son Posta, Gece Postası* (1962), *Zafer* (1963), *Yeni Gazete* (1965) gazetelerinde polis ve adliye muhabirliği, daha sonra matbaacılık yaptı. İlk şiiri *"Yağmur Yağsa"*, 1958'de *Yelken* dergisinde çıkmıştı. Sonraki yıllarda ürünleri, *Yelken* (1958-63), *Varlık Yıllığı* (1963), *Dost, Yaşamak* (1962-63), *İnsancıl* (1962, 1989-95), *Akşam* (1971), *Cumhuriyet* (1971), *Şiir Ülkesi* (1996) gibi dergiler ve çeşitli ansiklopedilerde yer aldı. 1962'de çıkardığı *İnsancıl Sanat* dergisini 1988'de yeniden yayımladı.

"Şiirleri okudukça görüyorum, Ali Ersin Günçe yalnızca sayılarla uğraşan bir matematikçi değildir, o aynı zamanda bir müzisyendir, ressamdır, insanın olduğu kadar doğanın da gözlemcisi ve dostudur.. Yüreği her yerde atan bir şairdir." (Ruşen Hakkı)

ESERLERİ:

Liseli Şairler Antolojisi (1961), *Uyuşturucu ve Keyif Verici Maddeler Sorunu* (1972), *Pazar Resimleri* (1991), *Birgün Konuşur Rüzgâr* (1993), *Güzel Matematik* (1996).

ALİ ERSİN GÜNÇE

JAPON GÜLÜ

Dinlenesin diye yapıyorum
Bambudan ev olur mu deme
Örtülerini yayarız yerlere
Belki Nagazaki belki Nurhak
Buluruz kemiklerini yavruların
Bana bir şey olursa yamaçlarda
Gülünü çıkartma yakından
Bir su bulursun bırakacak

Ali Ersin Günçe

HAKKINDA: Ruşen Hakkı / Günce (Özgür Kocaeli, 2.9.1996).

GÜNÇE, Ergin

Şair (D. 1938, Giresun - Ö. 16 Ocak 1983, Ankara). İstanbul Erkek Lisesi (1955), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1959) mezunu. Yurtiçinde ve yurtdışında ekonomist ve planlama uzmanı olarak çalıştı. Son görevi ODTÜ öğretim üyeliğiydi. Paris'ten dönerken Ankara Esenboğa Havaalanında meydana gelen uçak kazasında öldü.

1953'te şiir yazmaya başlayan Günçe, şiirlerini daha çok *Yeni A* dergisinde, ayrıca *Dost, Değişim, Papirüs* gibi dergilerde yayımladı. *Sosyal Adalet* ve *Antalya* dergilerinde ise siyasal yazıları yer aldı. İlk şiirlerinde İkinci Yeni şiirinin etkisi vardır. Ancak bu

Ergin Günçe

şiir anlayışını kendine özgü kılmayı başardı. Şiirlerinde daha çok, ocuk gözünden hayatı ve ölümü yorumlar.

"Dünün küllerinde pırıltı arayanlar, Günçe'nin şiirine kolay kolay giremeyecektir. Bilge söylemiyle çocuk duyarlığını dillendiren bu şiir, yaşanan 'durum'u saptarken, o durumun ötesinde kalmaz. Umudu da bu durumdan yola çıkarak aktarır:

'Ben sakallı söylerim sözü
Yarına inanmasam bugünü kurcalamam.' der" (Kubilay Ünsal)

ERGİN GÜNÇE

GENCÖLMEK

Ay mıdır kar mıdır pencerede
Boğulmuş çocukları martılara taşıyan
Kara köpek karşı kıyıda uluyor
Bence o çocuk öyle gülmemeli

Atları çayıra saldım diş kamaştıran erik ağaçları altına
Nisan toprağı kalbimde ağarıyor
Bence o çocuk öyle gülmemeli
Şimdi bir kadın çay demlese

Bahçemdeki korkuluk nar ağacıdır
Erken ölmüş, iyi giydirilmiş
Sular soğuyor ovada duran ince gölgesinde
Büyük ateşler, kuytu köyler gibi

Alınlarına vişne çiçekleri yağan
O kızlar, delikanlılar ve lohusalar
Oyulmuş bir bebektirler ılıkmurdan
Kestane mangalları, masallar, talikalar

Ölüm alışsın artık bize
Bir dans gibi bahçemize gelsin
Gelsin otursun ılık minderimize
Bence o çocuk öyle gülmemeli
Ay kar gibidir pencerede

ESERLERİ:

Gencölmek (1964), *Türkiye Kadar Bir Çiçek / Bütün Şiirleri* (1986).

HAKKINDA: Tevfik Akdağ (Papirüs, Haziran 1966), Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. VI, 1969), Yurt Ansiklopedisi (c. V, 1982), Kubilay Ünsal / Ergin Günçe Okuyarak... (Sombahar, sayı: 6, Temmuz-Ağustos 1991), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

GÜNDAY, Ahmet

Müzisyen, müzik araştırmacısı. 1944, Günlükbaşı / Fethiye / Muğla doğumlu. Buca Eğitim Fakültesi Müzik Bölümünü bitirdi. Ege Üniversitesi Devlet Türk Müziği Konservatuarı'nda öğretim üyeliği yaptı. 1966'da girdiği İzmir Radyosundan Halk Müziği Sanatçısı olarak emekli oldu. Sonraki yıllarda da müzik çalışmalarını sürdürdü. TRT Repertuarlarına giren birçok yörc türküsünün derleyicisi ve kaynak kişisidir.

ESERLERİ:

Kaset ve Plak Serisi, Bağlama Metodu, Türküler ve Öyküleri, Dünden Bugüne Fethiye.

GÜNDAY, Hakan

Romancı. 29 Mayıs 1976, Rodos / Yunanistan doğumlu. İlkokulu Brüksel'de Athenee Royale de Berkendael okulunda bitirdi. 1994 yılında Ankara Tevfik Fikret Lisesinden mezun oldu. Aynı yıl Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransızca Mütercim Tercümanlık Bölümüne girdi. Bir yıl devam ettikten sonra Brüksel'de bulunan Universite Libre de Bruxelles'in Siyasal Bilimler Bölümüne kaydoldu. Daha sonra Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümüne geçti.

"Hakan Günday'ın ilk romanı Kinyas ve Kayra, iki Türk gencinin Afrika'dan Amerika'ya, oradan Türkiye'ye uzanan ve pek de akıl almayan serüvenlerini sert bir dille anlatıyordu. İkinci romanı Zargana da altı yüz sayfaya yaklaşan ilk romanı kadar sert, ancak bu kez sayfa sayısında oldukça indirim yapmış yazar. Yine başka bir ülkedeyiz ve yine bize pek yakın gelmeyecek türden bir hayata tanık oluyoruz; Zargana adlı bir adamın olağandışı hayatından uzunca bir kesit sunuyor Günday.

Hikâye Berlin'de başlayıp Berlin'de sonlanırken, okuyucuyu Berlin sokaklarının yırtıcı gecelerinde dolaştırıyor, arka mahallelerdeki acımasız hayat mücadelesini sergiliyor... Evlatlık alındığını fark ettiğinde evden kaçan Zargana'nın bu sokaklarda yitirdiği çocukluk ve gençlik yıllarını yeniden yaşamak, belki de yeniden kurgulamak için düzenlediği bir oyundayız. Hayatı bir oyun gibi algılayan,

esrarengiz ve 'cool' bir adam Zargana. O, toplumsal hayatın dışında, insanlara yabancı biri. Kendisinin insan, hayvan ve bitki türlerinin dışında bir canlı organizma olduğuna inanıyor ve insanın içindeki kötülük üzerine yapıyor kurgularını. (...)

Başta da söylediğim gibi Günday, okuyucuyu sert dili ve hikâyeye serpiştirdiği şiddet sahneleri ile etkilemeyi, irkiltmeyi hedefleyen bir yazar. Bu amaca uygun soğuk bir atmosferde, 'Gore' filmlerine benzer sahneler yaratmış." (A. Ömer Türkeş)

ESERLERİ (Roman):

Kinyas ve Kayra (2000), *Zargana* (2002), *Piç* (2003).

HAKKINDA: Hakan Günday / Kinyas ve Kayra (2000), A. Ömer Türkeş / Kaybolan Yılların Tclafisi (Virgül, Temmuz-Ağustos 2002).

GÜNDEM, Ali Uğur

Hukukçu, şair ve yazar. 1945, Konya doğumlu. İlköğrenimini Konya Kaşınan Köyü İlkokulunda tamamladı. Babasının TCDD görevlisi olması nedeniyle ortaöğrenimini yurdun değişik yerlerinde yaptı. 1972 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini, 1980 yılında ise Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi İngilizce Bölümünü bitirdi. Konya Barosuna bağlı serbest avukatlık yaparak çalışmalarını sürdürdü. Şiirleri *Çağrı*, *Flaş* isimli dergilerde yayımlandı.

"Ali Uğur Gündem şiirdeki sıradanlığı, alışılmışı aşıyor. Bir felsefi yapıyla çıkıyor okurun karşısına. Onun soluk alıp verdiği dizelerinde her sanat eserinde var olması gereken gerilimi duyumsuyorsunuz. Sözcüklerin şoklaması ve onun yarattığı irkiltme günümüz edebiyatında önem taşıyor." (Mehmet Halıcı)

"Bazen şairin ümitle açılıp, hüzünle geri döndüğü, bazen de kendi içinde derinleştiği yolculukları yaşıyoruz bu şiirlerde." (Muammer C. Muşta)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yorgun Ümitler* (1997).

DENEME-İNCELEME: *Başka Türkiye Yok* (2006).

Ali Uğur Gündem

HAKKINDA: M. Halıcı / Yorgun Ümitler (Çağrı, Ağustos 1997), Emre Ceylan / Yorgun Ümitler'i Boğazda Okumak (Yeni Meram gazetesi, 19.12.1997), Seyyit Küçükbezirci / Pazartesi Yazıları (Yeni Gazete, 16.2.1998), Kadı Burhanddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003), Melahat Ürkmez / Bir Yalanın Anatomisi (Konya Postası, 18.3.2004).

GÜNDEM, Mehmet

Gazeteci-yazar. 1969, Ordu doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul'da yaptı. Uludağ Üniversitesi Sosyoloji Bölümünü bitirdi. Marmara Üniversitesinde siyaset ve sosyal bilimler alanında yüksek lisans çalışması yaptı. Yazıları *Zaman* gazetesinde yayımlandı. Gazeteciler ve Yazarlar Vakfının Temmuzu 1998'de Abant'ta düzenlediği "İslâm ve Laiklik" toplantılarını *İslâm ve Laiklik* adıyla kitaplaştırdı.

ESERLERİ:

İslâm ve Laiklik (1998), *Gündemdeki Altanlar* (2002).

GÜNDOĞAN, Ali Osman

Felsefe araştırmacısı. Erzurum Atatürk Üniversitesi mezunu. Doktorasını 1991'de *"Maurice Blondel'in Aksiyon Felsefesi ve Türkiye'deki Etkisi"* adlı çalışması ile tamamladı. Uzun yıllar aynı üniversitede öğretim üyesi olarak görev yaptı. Çalışmalarını 2001 yılından itibaren Muğla Üniversitesi Felsefe Bölümünde sürdürdü, öğretim üyeliği yanı sıra rektör yardımcılığı görevini yürüttü.

Daha çok varoluşçu felsefenin problemleri üzerinde yoğunlaştı. Özellikle Albert Camus, eylem felsefesi, edebiyat ve felsefe, ahlâk felsefesi alanında çalışmalar yaptı. Makalelerini 1989'dan itibaren *Milli Eğitim Dergisi*, *Felsefe Dünyası*, *Akademik Araştırmalar*, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, *Atatürk Üniversitesi KKEF Dergisi*, *Adım*, *Doğu-Batı*, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, *Türk Yurdu*, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* ile ortak kitaplarda yayımlandı.

ESERLERİ:

Albert Camus ve Başkaldırma Felsefesi (1995), *Ethem Ruhi Fığlalıya Armağan* (yay.haz., 2002).

GÜNDOĞAR, Muzaffer

Eğitimci, yazar. 13 Ocak 1942, Çıkrık köyü / Çorum doğumlu. Çıkrık Köyü İlkokulu (1955), Çorum İlköğretmen Okulu (1975), AÖF Eğitim Önlisans Programı (1987) mezunu. Sınıf öğretmeni olarak 1961'den itibaren Sungurlu, Mecitözü ve Çorum ilkokullarında görev yaparak 1994 yılında emekliye ayrıldı. 1965 yılından itibaren şiir ve yazıları *Çorum*, *Karabük*, *Devrek* yerel gazeteleri ile *Tohum* (Çorum), *Kök*, *Karşı*, *Türkiye Çocuk*, *Kıyı*, *Çorumlu 2000* dergilerinde yer aldı. Bir süre Çorum'da *Yazılıkaya* dergisini çıkardı. Atatürkçü Düşünce Derneği ile Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

"Muzaffer Gündoğar, Çorum'da Anadolu kültür coğrafyasının bir sim-

ALİ UĞUR GÜNDEM

SAAT SANA KAÇ VAR

Uykularını boşalmış zincirlerinden
Yalnızlığında çırpınıyor gece çaresiz
Ümitler saklanırken birbirlerinden
Yaşanmamış aşklar neredesiniz

Açıyor içimde bir bahar
Şimdi saat sana kaç var

Yıllar aramakta yıktı yılları
Rüzgarımda esen sesin senin
Hüzünden arta kalanları
Biriktiren gözlerin senin

Doğunca içime aylar
Şimdi saat sana kaç var

Bir dalga alıp götürdü bizi nereye
Yürüyoruz birbirimize uçsuz bucaksız
Kalp denilen o meçhul ülkeye
Terkedilmiş hayaller nasıl varacaksınız

Hasret aşka ölümsüzlük katar
Şimdi saat sana kaç var
(*Çalı* kültür sanat dergisi, Ağustos 1997)

gesi olarak yıllardır eğitimin, sanat ve kültürün odağında kalemini kanına batırırcasına güzel ürünler veren bir arkadaşımız." (Ahmet Özer)

"Kwrak diline hayran kaldım. Öykü boyunca öykü ●kumadım da sanki çeşmeden akan dilini içtim. Seni candan kutluyorum, bütün yapıtların için. Çocuklara ne güzel şölenler veriyorsun." (Mahmut Makal)

ESERLERİ (Çocuk kitabı):

Şiir Diliyle Nasrettin Hoca Fıkraları 1, 2, 3 (1995), *Halk Öyküleri ve Masalları, Lafonten Masalları 1-2, Ezop Masalları, Oğlanuçuran.*

HAKKINDA: Can Yoksul / Muzaffer Gündoğar'la Beş Çayı (Çorum Haber, 1.10.1996), Tayyar Kerman / Muzaffer Gündoğar'ın Çocuk Edebiyatı Ürünleri (Çorum Haber, 12.4.1997), Murat Tangal / Nasrettin Hoca Fıkraları (Allı Turnam, Ağustos 1997), Ahmet Özer / Denizin Öptüğü Kent (1997) - Muzaffer Gündoğar'ın Yeni Yapıtları (Ekspres Yazıları, 25.8.1997), Gazanfer Eryüksel / Muzaffer Gündoğar'la Söyleşi (Kıyı, Ağustos 1999), Mahmut S. Gürsel / Muzaffer Gündoğar'la Söyleşi (Çorumlu 2000, sayı: 12, 1999), Şahin Ertürk / Muzaffer Gündoğar'ın Dostluğu (Çorum Haber, 18.5.2000), Ahmet Serin / Oğlanuçuran Öyküsü Üzerine (Kıyı, Haziran 2000), Mustafa Kademoğlu / Geçen Yüzyıldan Anılar ve Muzaffer Gündoğar (Tay, Kasım 2004), Recep Bulut / Çorumlu Yazarlar (Çorum Haber, 21.5.2004).

Muzaffer Gündoğar

MUZAFFER GÜNDOĞAR

GRAMOFONDAN BİLGİSAYARA

Henüz ilkokula bile gitmiyordum o zaman. Bir gün arkadaşlarımızla sokakta oynarken bir türkü sesiyle durakladık. Ses yakından geliyordu. Seğirttik vardık arkadaşlarımızla oraya.

Köyümüzdeki evlerin çoğu toprak damlıydı o zamanlar. Yol kıyısındaki Eşkili'nin Üzüğ'ün dam üstünde, büyüklü küçüklü bir kalabalık toplanmıştı. Türkü de oradan yankılanıyordu. Biz de yaklaştık. Daire oluşturarak oturmuş olan kalabalığın ortasında kapağı açılmış, çantaya benzer kara bir kutu, kutunun üzerinde dönen incecik kara bir tekerlek vardı. Kıvrımlı, ucu iğneli şeyse, bu kara tekerleğin üzerindeydi. Bu tekerlek cızır cızır dönüyor, türkü de müzikli olarak bu kutudan çıkıyordu.

Şaşkın şaşkın bakakalmıştık.

Hiç unutmuyorum. "Üç beyler geliyor Halep yolundan," diye bir türküydü çalınan.

Parmak Çocuk diye bir masal dinlemiştik ninemizden. "Yoksa," dedim kendi kendime. "O masaldaki Parmak Çocuk mu girmişti bu kutunun içine? O mu söylüyordu bu türküyü?.."

Türkü bitince o ince tekerleği almış, aynı yere yeni bir tekerlek koymuştu Çerçiveli'nin Mehmet Dayı. Ardından kutunun kıyısındaki bir demir kolu çevirmişti birkaç kez. Sonra da o ince kıvrımlı şeyin ucuna bir iğne takmış, iğneyi de bu ince tekerleğin kıyısına yerleştirmişti. Tekerlek, cızırtılı bir sesle dönerken yeni bir türkü başlamıştı. Biz çocuklar şaşkın şaşkın sağına soluna bakarak, türkü söyleyeni aramıştık gözlerimizle. Ama kutu kapalıydı. Parmak Çocuk'a benzer bir şey de görünmüyordu. Oradaki büyüklerden biri, Parmak Çocuk hayalimizi yıkarcasına:

"Kutunun içinde, bir cin var. O söylüyor türküyü," demişti.

Kafamızda yeni, yanıtsız sorular oluşmuştu:

Cin nasıl bir şeydi?

İnsana benziyor muydu?

Cin türkü söyler miydi?

Söylüyorsa, böyle kutuların içine saklanıp da mı söylüyordu?

Cin, Mehmet Dayı'nın buyruğuna nasıl girmişti?

Çoğu zaman büyüklerimiz bizi, cinle korkuturlardı:

"Söyle yaparsan cin çarpar, böyle edersen cin çarpar."

Doğrusu ya, bu işe bir türlü akıl erdirememiştik. Kafamız iyice karışmıştı. O zamanlar biz çocuklar, birçok korkutmaların ve yasakların kurbanıydık. Ondan sonra, çantaya benzer bu kutunun adını, "cinli türkü kutusu" koymuştuk.

Kandırıldığımızı çok sonraları anlayacaktık ama, uzun süre o kutunun nasıl türkü söylediğine bir türlü akıl erdiremeyecektik. Çok sonraları, bu "cinli türkü kutusu"na "gramofon", türkü söyleyen kara tekerleğe "plak" dendiğini, türküdeki sesin de o zaman Malatyalı Fahri adlı bir türkücüye ait olduğunu öğrenecektik.

İkinci Gramofon'u da Gödeğin Emin diye biri getirmişti köye. Onun evi de yukarı mahallede köye egemen bir yerdeydi. Dam üstüne kurduğu gramofonundan tüm köye, bangır bangır türkü dinletirdi akşamları.

Daha sonra ilk radyoyu, Ormancı Ekrem Dayı'mın aldığını biliyorum. O, gramofona benzemiyordu. Adına, "uradıyon" (radyo) diyorlardı. Küçük sandığa benzer bir şeydi. İki de bataryası vardı. Birisi, yuvarlak elektrik piline benziyordu. Ama çok büyüktü. Diğer pili ise köşeli ve ondan hem daha büyük, hem de ağırdı. Bir çocuk kaldıramazdı. Radyodan çıkan uzantılar pillere takılıydı. Bir ucu çatıdaki bir sırığa, diğer ucu da yere indirilip toprağa gömülmüş iki de teli vardı. Radyo bazen şarkı-türkü söyler, bazen de haber okurdu.

"Gramofon gibi, sahibi istediğinde değil, kendi canı ne zaman isterse o zaman türkü söyler," derlerdi radyo için.

* * *

Aradan yarım yüzyıldan fazla bir zaman geçti. Bilim ve teknolojideki baş döndürücü gelişim hala sürmektedir. Bizler, birlerce yılda yaşanacak aşamayı son 40-50 yıllık süre içinde yaşayarak kanısabandan, kağıttan Internet'e geçtik. Bir başka deyimle, Gramofondan radyodan, televizyon ve bilgisayara ulaştık.

Her alanda olduğu gibi iletişim alanında da gün geçmiyor ki akıl almaz gelişimlere tanık oluyoruz. Dünya küçüldü. İnsanlar, kıtalar arası görüntülü olarak canlı yayında karşılıklı görüşebiliyorlar. O nedenle kafamız allak pullak oldu. Hala da bu gelişime ne ayak uydurabiliyor, ne de akıl erdirebiliyoruz. Bilim, fen ve teknolojik gelişim karşısındaki şaşkınlığımız; yarım yüzyıl önceki bir çocuğun, gramofon karşısındaki şaşkınlığından farklı değil bu gün de.

Öyle görülüyor ki, insan aklı ve insan zekasının sınır tanımazlığı, bu güne kadar olduğu gibi, bundan sonra da, insan sıcaklığını yok ederek, akıl almaz buluşlara imza atmayı ve bizleri şaşkınlığa uğratmayı sürdürecektir.

GÜNDOĞDU, Abuzer

Şair. 1951, Yemişdere köyü / Çemişkezek / Tunceli doğumlu. İlkokulu aynı köyde, ortaokulu Çemişkezek'te, öğretmen okulunu Tunceli'de bitirdi. Manisa'da başladığı öğretmenlik mesleğini aynı şehirde tamamladı. Şiirleri çeşitli yerel gazete ve dergilerde yer aldı. *Çocuğun Hayali* adlı ilk şiir kitabı 2002'de yayımlandı.

HAKKINDA: Gündüz Aydın / Sevgi Yolu Şairler Antolojisi (2003).

Cengiz Gündoğdu

GÜNDOĞDU, Cengiz (Erzurumlu)

Tasavvuf araştırmacısı. 1 Şubat 1965, Y. Katıklı köyü / Tortum / Erzurum doğumlu. Erzurum İmam Hatip Lisesi (1983), Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1989) mezunu. Çalışma hayatına 1989'da Diyanet İşleri görevlisi olarak Erzurum'da başladı. 1994'te Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Tasavvuf Anabilim Dalına araştırma görevlisi olarak atandı. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde *"Tasavvufta Velâyet Kavramı"* adlı tezle yüksek lisansını (1992) ve *"Abdülmecid-i Sivâsi, Hayatı, Eserleri ve Tasavvufi Görüşleri"* adlı çalışmasıyla doktora (1997) çalışmasını tamamladı. 1998'de yardımcı doçent oldu. Çalışmalarını aynı kurumun Tasavvuf Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak sürdürdü.

Makaleleri, *EKEV Akademi Dergisi, Kalem ve Onur, İkra, Dini Araştırmalar, Türk Kültürü, İLAM Araştırma Dergisi, Tasavvuf, Yeni Türkiye, Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi*'nde yayımlandı. *Türkler Ansiklopedisi*'ne maddeler yazdı.

ESERLERİ:

Tasavvufta Velayet Kavramı (1992), *Bir Türk Mutasavvıfı Abdülmecid Sivasi: Hayatı – Eserleri - Tasavvufi Görüşleri* (2000).

HAKKINDA: Rüya Kılıç / Sivas'tan İstanbul'a Bir Tarikat Portresi: Şemsiyye ve Sivasiyye (Türkler Ansiklopcdisi, 2002), H. İbrahim Şimşek / Mesnevihân Bir Müceddidiyye Şeyhi: Neccârzâde Mustafa Rıza'nın Hayatı ve Tasavvufi Görüşleri (Tasavvuf, sayı: 14, Ocak-Haziran 2005).

GÜNDOĞDU, Cengiz (İstanbullu)

Yazar. 1943, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesindeki öğrenimini tamamlamadan çalışma hayatına atılmak zorunda kaldı. İstanbul'da bir reklam şirketini yönetti. *İnsancıl* dergisini çıkardı ve İnsancıl Yayınlarını kurup yönetti. Pöpüler kültürün anaforuna kapılan yazarları "star sistemi" adını verdiği anlayış çerçevesinde eleştiren yazılarıyla dikkat çekti.

Yazıları 1972 yılından itibaren *Yeni Ufuklar, Varlık, Oyun, İnsancıl* vd. dergilerde yayımlandı. *İnsancıl* dergisinin yayın yönetmenliğini yaptı. *Karunlar* adlı skeci 1972'de Devekuşu Kabare Tiyatrosu'nda, *Sapak* adlı oyunu İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda (1977-78 sezonu) sahnelendi.

ESERLERİ (Deneme- Eleştiri):

Eleştiri (1987), *Rüzgâr* (1991), *Ekmek* (1992), *Yıldız Güncesi* (1996), *Soru* (1998), *Uzak Yolcu* (1998), *Taşkıran* (2004).

HAKKINDA: Hasan Akarsu (Damar, Aralık 1996), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999).

GÜNDOĞDU, İbrahim Hakkı

Şair, ressam, eğitimci. 1954, Gölcük / Arsin / Trabzon doğumlu. İlk ve ortaokulu Arsin'dc, liseyi Trabzon Lisesinde bitirdi, Trabzon Fatih Eğitim Enstitüsü Sosyal Bilgiler Bölümünden (1979) mezun oldu. Eskişehir Anadolu Üniversitesinde lisans (1991) tamamladı. 1979'da Milli Eğitimde görev aldı. Eynesil İmam Hatip Lisesi ve Trabzon Kanuni Ortaokulu öğretmenliklerinde bulundu. Kurucuları arasında bulunduğu Trabzon Işık Dershanesinin müdürlüğünü ve tarih öğretmenliğini yaptı.

Resim sanatıyla da ilgilenen Gündoğdu, *Uzun Sokak* kültür ve sanat dergisinin (1989-90) sahibi olarak genel yayın yönetmenliğini üstlendi. *Türk Edebiyatı, Töre, Bizim Ocak* ve *Yunus* gibi dergilerde şiirleri yayımlandı. *Karadeniz* gazetesinde "Tahlil" adlı köşesinde on beş günde bir yazılar yazdı. Kişisel resim sergileri açtı. Gökkuşağı FM Radyosunda kültür ve sanat programları hazırladı. Karadeniz Yazarlar Birliği yönetim kurulu üyesi ve sekreteridir. Şiirlerini *Sevmek Yalın Kılıçtır* (1992) adlı kitabında topladı. Ayrıca ders kitabı da yazdı.

HAKKINDA: Yunus Dergisi (sayı: 1, sayı: 2, 1993), Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 3 - Cumhuriyet Dönemi (1993).

Kemal Gündoğdu

GÜNDOĞDU, Kemal

Eğitimci, yazar. 1 Ağustos 1930, Bitlis doğumlu. Asıl adı Mehmet Kemal Gündoğdu. Bitlis Kâzım Paşa İlkokulu (1943), Bitlis Ortaokulu (1946), Ziya Gökalp Lisesi (Diyarbakır, 1953), Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1958) mezunu. On altı yaşındayken babası Abdülkerim Gündoğdu'dan Arapça, Osmanlıca ve mantık öğrendi. Din ve ahlâk dersleri öğretmeni ve okul müdürü olarak Diyarbakır (1958-61 ve 1969-79), Bitlis (1967-69) ve Ankara (1979-93) İmam-Hatip liselerinde görev yaptı. 1993 yılında kendi isteğiyle emekli oldu.

"Edep ve Haya" başlıklı ilk yazısı *Yeni Şark Postası* (6.5.1966) gazetesinde çıkmıştı. Daha sonraki yıllarda makalelerini *Bitlis Birlik* (1968, 1973) ve *Milli Hakimiyet* (Diyarbakır, 1977) gazetelerinde yayımladı. *İslâm Ahlâkı, Akaid* ve *Kelam* adlı eserleri basılmadı.

ESERLERİ:

Şemsi Bitlisî (1992), *Müştak Baba* (divan, 1997), *Fatih Devrinde Adalet* (oyn. 1953), *İslâm ve Bilim* (2004).

GÜNDOĞDU, Şinasi

Şair (D. 1906, Kırşehir - Ö. 1933). Hukuk Fakültesi mezunu. Savcı olarak görev yaptı. Melankolik özellikte; ancak, teknik yönden güçlü şiirler yazdı. *Akrep* (1933) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Yaşar Nabi (Varlık, sayı 2, 1933), M. Behçet Yazar / Genç Şairlerimiz ve Eserleri (1939), Murat Uraz / Edebiyat Antolojisi (4 cilt, 1938-1940), Sedat Umran (Hisar dergisi, 1978).

GÜNDÜZ, İrfan

İlâhiyatçı, siyaset adamı. 1950, Yeşilhisar / Kayseri doğumlu. İlköğrenimini Yeşilhisar ilçesinde, ortaöğrenimini Kayseri İmam Hatip Lisesi ve Kayseri Lisesi'nde tamamladı (1969). Fatih Müftülüğü'nde imam hatiplik görevinde iken girdiği İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü'nden mezun oldu (1974). Niğde ve Aksaray İmam Hatip liselerinde meslek dersleri öğretmeni olarak çalıştı. Daha sonra İstanbul

Yüksek İslâm Enstitüsüne Tasavvuf Tarihi asistanı olarak geçti. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesine dönüştürülen bu kurumda, 1983'te doktorasını tamamladı. 1986 yılında sahası ile ilgili araştırma ve incelemelerde bulunmak üzere Kahire'ye (Mısır) gönderildi. 1990'da doçent ve 1996'da profesör oldu.

Siyasete atılarak girdiği Fazilet Partisinde teşkilattan sorumlu genel başkan yardımcısı iken, 18 Nisan 1999 seçimlerinde, bu partiden İstanbul milletvekili seçildi. Fazilet Partisinin kapatılması üzerine, Adalet ve Kalkınma Partisine (AKP) katıldı. 3 Kasım 2002 seçimlerinde bu partiden yeniden İstanbul milletvekili seçildi.

İrfan Gündüz

Gençlik yıllarında MTTB, sonra Birlik Vakfı ve Hüdâyi Vakfı başta olmak üzere bazı kuruluşlarda aktif görevler aldı. *İslâm, Kadın-Aile, İlim – Sanat* ve *Altınoluk* dergilerinde yazıları yayımlandı. Kanal 7'de üç yıl kadar "Gönül Sohbetleri" programlarını sunmuş ve yönetti. Uzmanlık alanı ile ilgili makaleleri, ansiklopedik maddeleri, ulusal ve uluslararası kongrelerde sunduğu tebliğleri vardır.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Osmanlılarda Devlet-Tekke Münâsebetleri, Gümüşhânevî Ahmet Ziyâüddin* (zamanı, hayatı, eserleri tarikatı ve tasavvufi görüşleri), *Ebu Sa'd El-Hargûşî ve Tehzîbul-Esrâr'ı* (edisyon-kritik).

ÇEVİRİ: *Tasavvufun Esasları, Tasavvuf ve Tarikatlarla ilgili Fetvâlar, Tarikat Silsileleri.*

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002).

GÜNDÜZ, Mahmut

Asker, araştırmacı-yazar. 1919, Diyarbakır doğumlu. İlkokulu Mardin'de okudu. Diyarbakır Lisesi (1939), Kara Harp Okulu (1941) mezunu. Silahlı Kuvvetler bünyesinde çeşitli görevlerde bulundu. 1949-50 yılları arasında ABD'de meslek kurslarına katıldı. Türkiye'ye döndüğünde Türk Piyade Okulu ile Piyade Yedek Subay okullarında tabya öğretmenliği, Talimname Tetkik ve Araştırma Kurulu yetkili mütercim ve üyeliğinde bulundu. 1954-1955 yıllarında Kore savaşına katıldı. 5. Türk Silahlı Kuvvetlerinde bölük komutanlığı yaptı. 1957-1959 yıllarında Afganistan kraliyet ordusunda uzman başöğretmen ve müşavir olarak çalıştı. 27 Mayıs 1960'tan sonra *Albay* rütbesindeyken emekliye ayrıldı.

Makalelerini *Ulus, Zafer, Havadis, Diyarbakır, Van* gazetelerî ile *Karacadağ, Ziya Gökalp, Diyanet, Vakıflar* dergileri ve *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*'nde yayımladı. *Mevlâna Celâleddin* (*Havadis* ve *Zafer* gazetelerinde tefrika), *Son Yüzyılda Yetişen Büyük İslâm Kahramanları* (*Ulus* ve *Havadis* gazetelerinde tefrika), *Kur'an Nedir? Dünyada Bugünkü Durum* (*Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*'nde özeti yayımlandı), *Mevlâna Celâleddin* (*Havadis* ve *Zafer* gazetelerinde tefrika), *Son Yızyılda Yetişen Büyük İslâm Kahramanları* (*Ulus* ve *Havadis* gazetelerinde tefrika), *Kur'an Nedir? Dünyada Bugünkü Durum* (*Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*'nde özeti yayımlandı), *İslâmda Kitap Sergisi ve İlk Kütüphaneler* (*Vakıflar* dergisinde özeti yayımlandı, sayı: XI), *İslâm Ahlâkı, Türkiye'de Ahlâk Buhranı, Türk Tasavvuf Edebiyatında Yunus Emre, İskenderiye Kütüphanesi* ve *İslâmlara Yapılan İftiralar* adlı eserleri kitap olarak basılmadı.

ESERLERİ:

Eterya ve Yunan İsyanları, İslâmda Türklerde İlim ve Sahaflık.

HAKKINDA: Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997, s. 53-54).

GÜNDÜZ, Muharrem

Şair. 1902, Bolvadin / Afyon doğumlu. Bolvadin'in seçkin bilim adamlarından İbiş Hoca'nın oğludur. Afyon Darülmuallimi (Öğretmen Okulu) mezunu (1920). Afyon'da uzun yıllar ilkokul öğretmenliği, orta dereceli okullarda Türkçe öğretmenliği, okul müdürlüğü yaptı. Afyon Halkevi Başkanlığı (1948) görevinde bulundu.

Şiirleri *Hayat, Ülkü, Nur* ve *Tanpınar* vd. dergiler ile *Haber* gazetesinde yayımlandı. *Çiçek Kardeş* (1932) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: İrfan Ünver Nasrattınoğlu / Afyonkarahisarlı Şairler Yazarlar Hattatlar (1971), TDE Ansiklopedisi (c. 3, 1979), TBE Ansiklopedisi (2001).

GÜNDÜZ, Osman

Edebiyat araştırmacısı. 1951, Şenyurt bucağı / Tortum / Erzurum doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Erzurum'da tamamladı. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1973-77) mezunu. 1985 yılına kadar Milli Eğitim Bakanlığına bağlı çeşitli okullarda edebiyat öğretmeni olarak görev yaptı. Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümüne girdi (1985). Prof. Dr. Şerif Aktaş'ın denetiminde *"Selahaddin Enis, Hayatı-Edebî Kişiliği-Hikâyeciliği"* adlı yüksek lisans çalışmasını (1987), yine Prof. Dr. Şerif Aktaş'ın denetiminde *"Meşrutiyet Romanında Yapı ve Tema"* adlı doktora çalışmasını (1993) tamamladı. Atatürk Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü kurucu başkanlığını yürüttü (1997-2000). Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yaptı. Yazıları, başta *Türk Dili, Milli Eğitim, Türk Yurdu* ve *Yedi İklim* olmak üzere çeşitli dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ:

Meşrutiyet Romanında Yapı ve Tema I-II (1997), *İlköğretim Türkçe 6, 7, 8* (Ş. Aktaş, Y. Çelik, H. Alacatlı ile, 1996), *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı* (Y. Çelik, T. Şimşek ile, 1999), *Yazık ve Sözlü Anlatım* (Ş. Aktaş ile, 2001).

YAYINA HAZIRLAMA: *Müşahedat* (1996), *Amak-ı Hayal* (1999), *Jön Türk* (1999).

GÜNDÜZ, Seçkin

Şair ve yazar. 15 Ocak 1949, İstanbul doğumlu. İstanbul Büyük Esma Sultan İlkokulu (1960), Kabataş Erkek Lisesi (1966), Orta Doğu Teknik Üniversitesi (1970) mezunu. Yüksek lisansını aynı yerde tamamladı (1973). Maden yüksek mühendisi olarak Almanya (1971), İtalya (1977), ABD (1978), Kanada (1985) ve Türkiye'de MTA Genel Müdürlüğünde (1970-2003) çeşitli bürokratik kademelerde görev yaptı. İLESAM, Türkiye Şairler ve Şiir Sevenler Derneği üyesidir.

"Yıldızları Beklerken" adlı ilk öyküsü *Çağrı* dergisinde (Ocak 1968) yer almıştı. Diğer ürünleri *Türk Dili,*

Seçkin Gündüz

SEÇKİN GÜNDÜZ

UMUDA KUŞBAKIŞI

Bir güvercin
Yüzyıllarca uçmuş da
Çakıl taşlarında sıçrayarak yürüyor
Şimdi
kıyıda
tam karşımda
sakingan
Durup bana bakıyor
ya da öyle sanıyorum
Yanılmıyorum
Güneş içime doluyor
Güneşleniyor
Güneşleniyorum
İletişimsizlik ağında irileşirken gözbebeklerimiz
Gözlerimizi bağlamış ışık demeti
Sürmüyor
Çözülüyor
Sönüyor
Donuk bakışlarda yakalanan ortak yan
Uçmak
Hayır
Yüzmek
Hayır
Eğilimlerimizle biz
Yürümek
Yürümek
O da sonlanacak derken
Dizlerimde derinleşiyor deniz
Daha da
Daha da yüzerken
Kulaç kulaç kanatlanıyorum
ardınca
düşleyerek
Konacak yer arıyorum
Bir maviden bir maviye
Tufan sonrası dallara
Islak ıslak yetişiyorum
Kanat renkli bulutta ona
Söyleşerek uçuyoruz
Kuşbakışı koylardan
Tan umuda

Çağdaş Türk Dili, Damar, İnsancıl, Varlık, Yazıt, Dil Dergisi, Abece, Üçüncü Öyküler, Gırgır, Bay (Yugoslavya), *Şafak* (Yunanistan), *Kafdağı* (Almanya), *Mehsati* (Azerbaycan), *Adam Öykü, Ana, Beşparmak , Aykırısanat, Eflatun, Ozan, Ekin, İspinoz* vb. dergilerde yayımlandı.

Ana dergisinde yayımladığı İngilizce şiirlerini Türkçe şiirleriyle birlikte Bodrum Haluk Elbe Sanat Galerisinde sergiledi (1989). İki öyküsüyle 1992'de İsveç EUCH kuruluşu tarafından düzenlenen öykü yarışması ile TTB öykü yarışmasında 1996 jüri özel ödülü, TTB 1998 öykü–anlatı yarışmasında üçüncülük ödülü aldı. *Hoş Gör Beni Bodrum* adlı şiiri Bodrum Belediyesince düzenlenen yarışmada ikincilik ödülüne değer bulundu (Eylül-2001), aynı yıl *Bodrumlife* dergisinde yayımlandı. *Sönmesin Bu Yangın* adlı şiiriyle yorum yarışmasında (Ağustos-2001) ikincilikle ödüllendirildi. Şiirlerinin bir bölümü (2001-Sesli Şiir Antolojisi) Nedret Selçuker'in kasetinde yer aldı. *Işıkların Ötesi* adlı öyküsü Samim Kocagöz Öykü Yarışmasında birinci oldu (2002).

"Yazar gerçek sevgiyi ne kadar içtenlikli duyurmuş. Öykülerinde duyguyla usu en yalın bir şekilde birleştirmiş sevgide. Kısacası yazar usta bir Psikolog gözüyle incelemiş kişilerin iç dünyasını ve sessiz düşüncelerimizin her zaman gerçek olduğunu anlatmış. Kişileri anlayalım, kişilerin davranışlarını ona göre değerlendirelim. Yazar bu başarıya erdiriyor okuyucusunu." (Gökhan Karaşahin)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Bir Yığın Sevgi* (1969), *Gendaş Kültür E Öykü Seçkisi* (2000), *TTB Öykü-Anlatı Yarışmalarından Öyküler* (2001).

ŞİİR: *Bahar Rüzgarları, İtham*

SEÇKİN GÜNDÜZ

YARIŞ

Çocuğun ivecenliği yalnızca sürücünün değil birkaç yolcunun daha ilgisini çekmişti. Ancak nedenini sormamış , soramamış , çözememişlerdi.

Aynanın öbür yüzüne sıçradı. Gagasını sürttü. İyice baktı. Sırlı camı yine öptü. Anlaşılması güç, boğuk sesler çıkarıyordu: "Cicim! Cicim!" Oysa ötmekti bir muhabbet-kuşuna yaraşan. İp cambazı, trapezciydi. Sözcük belliyordu. Yine de yetenekleri yetersiz kalıyor, kafesini genişletemiyordu. Üstelik bu kez iyice kuşatılmıştı.

Pencere yanında oturanı kuş yüzünden azıcık sıkışmıştı ; önemsemiyor, kendini sorguluyordu: 'Aynaya , aynayı koyanın , aynaya kanana mı kızayım ? Yoksa böylesi onun için daha mı iyi?' Sonuçlandıramadan , "Yalnızlık ," dedi telleri okşayıp , " yalnızlık. Pek çok şeyin nedeni."

"Biliyorum!" diye atıldı oğlan. Kucağındaki kafese sarılıp gülümsedi. "Dişisini satın almaya gidiyoruz." Başıyla annesini gösterdi. "Cicim'i o öğretti. Babam da aynaları birbirine yapıştırmıştı ama..." Fısıldadı , "Bir tane daha alalım diye tutturan benim."

"Adı gibi kendisi de sevimliymiş ," dedi arkada oturanı öne eğilip.

"Çook..." derken kaşları çatılmıştı. "Erkek adına hiç benzemiyor ama. Şey... Aynadakinin de adı Cicim."

Kafes sarsılınca uçuyor , aynanın salınımı azalınca yine çıtadaki yerine konuyordu. Öpücük sesleri sıklaşmış , güçlenmişti. Gülümseyenler çoğalıyordu. Düşünceleri çapraşıktı. Cicim' de yoğunlaşıkça kendilerini onunla kıyaslamaktan alıkoyamıyorlardı.

Beklentilerin gerçekleşmesine ayna yetmiş gibiydi. Oysa kuşçuya çok yaklaşılmıştı. Mutluluğa uzanan yolda ikiyüzlü ayna ile dişi kuşun yarışıydı bu. Sevecence başlayıp kıyasıya dönüşen... Gerçek yarışmacıysa kafeste ; aynaya öpücükler konduruyordu.

'Çift alın ,' diye uyarın satıcıyı şu an düşünemiyorum bile. Yüreğim oynuyor , gözüm yarışta.

Behlül Pektaş Seçkisi (1970), *Güldeste-Ozan* (1995), *Sevgi Yolu-Gökay* (1998), *Milenyum Şiirleri* (1999), *Türkiye Şairleri Antolojisi* (2000), *Şairler Yıllığı* (2001), *Sevgi Kavşağı* (2001).

HAKKINDA : Şakir Palancıoğlu / Çağdaş Türkiye Dergisi (sayı: 11, Kasım-Aralık 1969), Türk Kültürü dergisi (1969), Yeni Yayınlar dergisi (1969), Gökhan Karaşahin / Ferman gazetesi (1970), Nuşin Kavukçuoğlu / Eflatun dergisi (sayı 285, 1992), İlesam (Ocak 1993), Necati Mert / E dergisi (Mayıs 2000), Ali Abdülkerimoğlu / Anadolu gazetesi (sayı: 470, Eylül 1994 - sayı: 802, Ekim 2001), Radikal Kitap (3.8.2001).

GÜNDÜZ, Şinasi

Dinler tarihçisi. 1960, Hekimhan / Malatya doğumlu. Mardin'de İmam Hatip Lisesi (1978), Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1984) mezunu. 1985 yılında OMÜ İlâhiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Dinler Tarihi Anabilim Dalına araştırma görevlisi olarak girdi. Yüksek lisans çalışmasını İngiltere'de Durham Üniversitesi School of Oriental Studies'de (1988-89); doktorasını aynı ülkede Manchester Üniversitesi Department of Middle Eastern Studies'de (1989-91) tamamladı. 1992 yılında OMÜ İlâhiyat Fakültesi Dinler Tarihi Anabilim Dalına yardımcı doçent olarak atandı. 1993 yılında British Council tarafından sağlanan bir araştırma bursuyla bir müddet Manchester Victoria Üniversitesinde araştırma yaptı. 1995'te dinler tarihi doçenti oldu. 1999 yılında Harvard Üniversitesi Department of Middle Eastern Languages and Civilisations tarafından sağlanan bir bursla Birinci Uluslararası Mandenler Konferansına bildiri sunmak üzere katıldı ve bir müddet ABD'de bulundu. 1998-2000 arası OMÜ İlâhiyat Fakültesinde Felsefe ve Din Bilimleri Bölüm Başkanlığı yaptı. Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi yönetim kurulu üyeliğinin yanı sıra Dinler Tarihi Anabilim Dalı başkanlığını da yürütmekte ve aynı fakülteyle OMÜ Sosyal Bilimler Enstitüsünde dinler tarihi, karşılaştırmalı dinler, Gnostik inançlar, Hıristiyan teolojisi ve tarihi, heterodoksal akımlar, mitoloji ve dinlerarası diyalog dersleri verdi. İstanbul Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde profesör olarak görevini sürdürdü.

Şinasi Gündüz

Makaleleri 1992 yılından itibaren *Journal for The Study of the New Testament*, *OMÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, *Tezkire*, *Yeni Harran Çevresi*, *Virgül*, *Bilig*, *İslâmiyât*, *İslâmi Araştırmalar*, *Diyanet İlmi*, *İnsan Bilimleri Araştırmaları*, *Ekev Akademi*, *Dinî Araştırmalar*, *Fecre Doğru* dergilerinde yayımlandı. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*'ne maddeler yazdı. Alanıyla ilgili sempozyumlara katılarak tebliğler sundu. Dinler Tarihi Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

The Knowledge of Life - The Origins and Early History of the Mandaeans and Their Relation to the Sabians of the Qur'an and to the Harranians (1994), *Dinlerde Yükseliş Motifleri* (E. Sarıkçioğlu ve Y. Ünal ile, 1995), *Din ve İnanç Sözlüğü* (1998), *Mitoloji ile İnanç Arasında: Ortadoğu Dinsel Gelenekleri Üzerine Yazılar* (1998), *Sâbiîler Son Gnostikler* (1995, gen. ikinci bas. 1999), *Pavlus: Hıristiyanlığın Mimarı* (2001), *Dinsel Şiddet: Sevgi Söyleminden Şiddet Realitesine Hıristiyanlık* (2002), *Misyonerlik: Hıristiyan Misyonerler Yöntemleri ve Türkiye'ye Yönelik Faaliyetleri* (M. Aydın ile, 2002), *Misyonerlik ve Pontusculuk* (2002), Anadolu'da Paganizm: Antik Dönemde Harran ve Urfa (2005).

HAKKINDA: Sibel Özbudun / İman Sahibi Bir Bilim Adamı mı? (Virgül, sayı: 8, Mayıs 1998) - Harraniler ve Sâbiilik (Virgül, sayı: 5, Şubat 1998).

GÜNDÜZ, Turgay

İlâhiyatçı. 1968, Şavşat / Artvin doğumlu. İlkokulu Ziyaret köyünde, ortaokulu Arpalı köyünde tamamladı. Bingöl Sağlık Meslek Lisesi Toplum Sağlığı Bölümü (1987) mezunu. Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde lisansını (1992), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisansını (1996) ve doktorasını tamamladı (2002). Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Din Eğitimi Anabilim Dalına araştırma görevlisi olarak atandı (1996). Aynı üniversitenin İlâhiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Eğitimi kadrosunda yardımcı doçent olarak görev yaptı. Tunus Üniversitesi İnsan Bilimleri ve Edebiyat Fakültesi Burgiba Enstitüsü Yaşayan Diller Bölümünde bir aylık yoğunlaştırılmış Arapça kursuna katıldı (1998). Makaleleri *Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi*'nde yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *İslâm, Gençlik ve Din Eğitimi* (2003), *Kur'an'da Korku Motifi: İnzar Kavramına Eğitimbilimsel Yaklaşım* (2004).

SADELEŞTİRME: *Bursa'da İşgal Günlüğü 1920-1922* (Bursa Vilayetinde Yunan Fecayii, der. Canip Bey; Adem Apak ve A. İhsan Karataş ile, Osmanlıcadan sadeleştirme, 2004).

Turgay Gündüz

GÜNDÜZ, Üzeyir

Çocuk edebiyatçısı. 1 Mart 1950, Mucur / Kırşehir doğumlu. Erciyes Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1975) mezunu. Öğretmen ve idareci olarak Adıyaman Gölbaşı Lisesi (1976-7), Ordu Fatih Lisesi (1978-84), Ankara Başkent Lisesinde (1984-89) çalıştı. 1989'dan sonra MEB Film-Radyo-TV ile Eğitim Merkezinde Müdür Yardımcısı, Uzman ve Medya Danışmanı olarak çalışıp 2002'de emekli oldu.

Çocuk edebiyatının çeşitli dallarındaki ürünlerini 1968'den itibaren *Okul-Aile Birlikleri* (1968-71), *Türkiye Çocuk* (1984-87), *Diyanet Çocuk* (1982-88), *Gül Çocuk* (1985-86), *Kandil Çocuk* (1986-87), *Kıvılcım Çocuk* (1995-96) dergilerinin yanı sıra *Zaman*, *Türkiye* ve *Yeni Asya* gazetelerinin çocuk ve aile sayfalarında yayımladı. *Tek Kanatlı Güvercin* adlı çocuk kitabıyla 1987'de Kültür Bakanlığı Çocuk Edebiyatı Ödülünü, 2000 yılında Türkiye Yazarlar Birliği Çocuk Edebiyatı Ödülünü aldı. Çocuk Edebiyatçıları Birliğinin başkanlığını yürüttü. Türkiye Yazarlar Birliği ile İLSAM üyesidir.

ESERLERİ:

ÇOCUK HİKÂYESİ: *Değirmenden Gelen Haber* (1996), *Cambazhane Merakı* (1983), *İbibik Yuvası* (1986), *Gül Ahmet* (1986), *Anneler ve Kızlar* (1990), *Bayram Şenliği* (1990), *İdamlık Şehzade* (1996), *Cimri'nin Kedileri* (1996), *Anneler ve Kuzular* (1999), *Yağmur Gözlü Çocuk* (2000).

ÇOCUK ROMANI: *Sakıncalı Yumurcak* (1987), *Tek Kanatlı Güvercin* (1987), *Üç Kişilik Mutluluk* (1988), *Pembe Kızın ölümü* (1988).

MASAL: *İdris Baba'nın Hanı* (1984), *Küçük Hüseyin ile Deli Hara-*

ÜZEYİR GÜNDÜZ

ZAVALLI BABACIĞIM

Annemin ölümünden sonra İstanbul'a taşındık. Babamın fikriydi bu... Ağabeyimle beni okutup adam edecek, kız kardeşim Emine'yi dikiş kurslarına gönderip iyi bir terzi yapacaktı. Duvarcı ustasıydı babam. Aynı zamanda, iyi bir dülgerdi. Bütün sermayesi de, kemerinin arkasından eksik etmediği sapı kırık bir keserle, paslı bir maladan ibaretti. Babamın İstanbul'a taşınma fikri yeni değildi. On yıldan beri hayalini kurar dururdu. Ama rahmetli annem hep karşı çıkar:

-Bre Efendi, derdi. Koskoca şehir yerinde, biz ne yeriz, nasıl geçiniriz? Otur oturduğun yerde. Şu köyde herkes seni hatırı sayılır bir usta bilir. Kiminin çatısını aktarırsın, kiminin damını yaparsın. Şehir yerinde kim ne yapsın senin paslı malanla sapı kırık keserini?

O zaman babam öfkeyle atılır:

-Öyle söyleme hanım, sanat altın bileziktir, demişler. Bende bu sanat varken şehir yerinde de para kazanmasını bilirim, dedi.

Babamla arasındaki bu münakaşa, annemin ölümüyle son buldu. Artık babama itiraz eden olmayınca da, tası tarağı toplayıp İstanbul'a yerleşti. Şehir merkezine üç otobüsle ancak ulaşabildiğimiz kenar semtlerin birinde, küçük bir gecekondu kiraladık. Her tarafı tirit gibi, dökülen bir yerdi. Ama babamın elinden geldiği için, orayı oturulur bir hale getirdi. Hazır somya ve kanepelerimiz bulunmadığından, köyden getirdiğimiz eski tahtalardan bir iki sedir uydurduk. Akşam olunca yataklarımızı onların üzerine seriyorduk.

Kız kardeşim Emine, dokuz yaşında olmasına rağmen, artık bize analık ediyordu. Beceriksiz elleriyle hazırladığı basit yemekleri, büyük bir iştahla yiyorduk. Yemeğin zehir gibi tuzlu olduğu zamanlarda bile babam: "Aferin Emine çok güzel olmuş, eline sağlık, sen ileride iyi bir aşçı olacaksın" diye övgüler yağdırıyordu.

Babam, ağabeyimle beni aynı ortaokula yazdırmıştı. Otobüsle gelip gidiyorduk. Emine ilkokula gittiği için, böyle bir derdi yoktu. Mahalledeki ilkokul evimize çok yakındı.

Babam: sabahın köründe kalkar, kapının arkasında hazır bekleyen alet torbasını sırtına aldığı gibi evden çıkardı. Kahvaltıyı bile beklemezdi. Zavallı babama acır dururdum. Ne yer ne içerdi? İşlerinin yolunda olduğunu söylerdi hep. "Çok şükür, elli yüz kazanıyoruz" derdi. Cebimizi hiç harçlıksız bırakmazdı.

Sabahları zinde bir vaziyette işe çıkan babamı, akşam dönüşlerinde sanki bir canlı cenaze gibi bulurdum. Hafif sakallı çehresi, balmumu gibi sapsarı olurdu. Elleri buz gibi soğuk, dudakları mosmor görünürdü. Akşam yemeğinden sonra, bizimle hiçbir şey konuşmazdı. Her zamanki köşesine oturup, önce bir sigara yakardı. Daha sonra sigara dumanları arasında, cebinden çıkardığı kurşun kalemle defterini önüne alır, beceriksiz el yazısıyla bir yığın hesaplar yapardı.

Bazen bu arada, alnını kırıştırıp gözlerini bir noktaya diker ve uzun uzun düşünürdü. Onun bu hali beni hep tedirgin eder dururdu. Ya hasta olursa diye ödüm patlıyordu.

Okula giderken ara sıra, otobüsün camından çevreme bakardım. Adım başına bir inşaat vardı. Gökyüzüne doğru yükselen beton blokların çevresinde, kulakları sağır eden bir gürültüyle harıl harıl çalışan iş makineleri döner dururdu. Üç hamlede on tonluk bir kamyonu toprakla dolduran kepçe makinelerine hayretle bakardım. Ve kendi kendime "Helâl olsun babama" diye düşünürdüm. "Bu kadar makinelere rağmen, kendisine bir ustalık bulabiliyor."

Ama bir gün, gerçeğin böyle olmadığını apaçık gördüm: Belediye otobüsü, iki yanı yüksek apartmanlarla çevrili bir sokaktan geçiyordu. Birden gözlerim babama ilişti: Sırtında kocaman bir küfe taşıyordu. Küfenin içi ağzına kadar sebze ve meyvelerle doluydu. Babamın önünde yürüyen, süslü ve genç bir buyan ona emir ve talimatlar vererek apartmanlardan birine girdi. Zavallı babacığım, ustalık umuduyla geldiği bu koca şehirde, resmen hamallık yapıyordu. Oysa kendi köyümüzde, çevresindeki işçi ve amelelere o emir yağdırırdı. Yük altında titreyen çelimsiz bacaklarını ve gerilen boyun kaslarını görmemek için başımı yere eğdim.

Kimseye bir şey söylemiyordum; ama içime bir sıkıntı basmıştı. Babamın aile içerisindeki yükünü azaltmak için bir çare olmalıydı. Saçımı kestirmeye gittiğim bir berber dükkânında, müşterilerden birinin, üstünü fırçalayan çırağa önemli bir miktar bahşiş verdiğini gördüm. O andan itibaren, berber çıraklığı yapmayı aklıma koydum. Akşam eve gelince, hiçbir şey düşünmeden:

-Baba, dedim. Ben berber çırağı olmak istiyorum. Ağabeyim isterse okusun. Hem böylece ailemizin bütçesine de katkı olur.

Berber dükkânında gördüklerimi de anlattım. Babamın bu işe memnun olacağını sanmıştım. Birden öfkelenip küplere bindi:

-Sen neler saçmalıyorsun ukalâ, diye bağırdı. Sana mı düştü evin gelirini temin etmek ha? Ben sizi buraya okutup adam etmek için getirdim. Bir daha böyle bir şeyler duyarsam kemiklerini kırarım.

O akşam babama kırgın olarak yatağa girdim. Emine'yle ağabeyim çoktan uyudukları halde, benim gözümü uyku tutmamıştı. Bunun farkına varan babam, lambayı karartıp yanıma sokuldu:

-Sen uyumadın mı daha, diye sordu.

Bir taraftan da saçlarımı okşuyordu. O anda içimi bir hıçkırık dalgası sardı. Ağlaya ağlaya babamın boynuna sarıldım.

-Dur hele, dedi babam fısıltıyı andıran bir sesle. Niçin ağlıyorsun?

-Ama ben seni gördüm, dedim.

-Nerede gördün?

-Sırtında küfe vardı. Hamallık yapıyordun... Artık sana Duvarcı Fazıl Usta demeyecekler. Ben de sana yardım etmek istemiştim. Ama sen beni azarladın.

O zaman babam da benimle birlikte hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Bir taraftan da beni göğsüne bastırıp:

-Hayırlı oğlum benim, düşünceli yavrum, diyordu... Bırak da babalık vazifesini ben yapayım, sen okumana bak. Duvarcı Fazıl Usta demezlerse, Hamal Fazıl desinler. Helâl para kazanıyorum ya sen ona bak.

Sonra birbirimize sarılıp uzun uzun ağlaştık. Sabaha karşı uyandığımda, babam yine kapıdan dışarı çıkıyordu. Ama bu kez, alet torbası kapının arkasında duruyordu.

(*Diyanet Çocuk*, Aralık 1988)

mi (1984), *Kara Giysili Küçük Adam* (1991), *Kurşun Gemicik* (1991), *Kederli Bostan Korkuluğu* (1991), *Güzel Kulenin Çirkin Bekçisi* (1991), *Şişedeki Gemi* (1991), *Kağıt Civciv* (1991), *Tembel Temel'in Cennet Gezisi* (1991), *Taş Bebekler Ülkesi* (1991), *Tonton Dede'nin Yaşlı Saati* (1991), *Bir Küçük Nasrettin Varmış* (1992).

Üzeyir Gündüz

ÇEVİRİ: *Uğursuz Perşembe* (A. G. Wuberg'den, 1988), *Yavru Geyik* (M. Kinnan Rawlings'den, 1995).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi.(c. 1, 2001), Ali Karaçalı - Selahattin Arslan - Hakkı Uslu / Çocuk Edebiyatçıları Birliği Başkanı Yazar Üzeyir Gündüz ile "Öykü, Masal ve Çocuk Edebiyatı" Üzerine (Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Temmuz 2003), TDOE – TDE Ansiklopedisi-I (2004).

GÜNDÜZALP, Kemal

Şair ve yazar. 1953, Tirkak köyü / Suruç / Şanlıurfa doğumlu. On iki yaşında başladığı Ceylanpınar Cengiz Topal İlkokulunu, Ceylanpınar Ortaokulunu, Ankara Cumhuriyet Lisesini bitirdi. Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksekokulu Radyo-TV Bölümü mezunu. Aydın'da çalıştı. 1999 yılından itibaren bir süre amatör olarak tiyatroyla ilgilendi, üniversite öğrencilerinin rol aldığı üç oyunu yönetti.

İlk şiiri 1971, ilk yazısı 1972, ilk öyküsü ise 1973 yılında yayımlandı. O dönemde şiir ve yazıları *Oluşum* ve *Dönemeç* dergilerinde yer aldı. 1980-85 ile 1999-2002 yılları arasında iki kez yayımlamaya ara verdi. Şiir, öykü ve eleştirileri *Karşı, Yazıt, Türk Dili, Varlık, Yeni Düşün, Milliyet Sanat, Prometa, Adam Sanat, Hürriyet Gösteri, Çağdaş Türk Dili, Kül Eleştiri, Kum, Kül Öykü, Yasak Meyve, İmge Öyküler* dergilerde yer aldı. "Yaşamsal gözlem ve deneyimlerinden çıkmış ve bütünsel bir imge yaratan şiirler" yazdı. Son yıllarda düzyazı-şiir denemeleri ve eleştiri inceleme yazıları ile de dikkat çekti. 1985 *Hürriyet Gösteri* Dergisi İnceleme-Araştırma Yarışmasında Birincilik, 1989 *Milliyet Sanat* Dergisi Abdi İpekçi Deneme Yarışmasında Birincilik, 2003 Samim Kocagöz Öykü Yarışmasında Birincilik, 2003 Hacıbektaş Veli Şiir Yarışmasında Birincilik, 2003 Cigerxwin Sanat Edebiyat Yarışmasında Şiir Birincilik ödüllerini aldı. Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Düş Yorumcusu* (1992).

İNCELEME-ELEŞTİRİ: *Kültür ve Sanat Kavramından Ne Anlıyoruz?* (1985), *Eleştiriye Doğru* (2005).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

GÜNDÜZALP, Selim

Deneme yazarı. 1951, Adapazarı doğumlu. Asıl adı Selçuk Yıldırım'dır. İstanbul Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümünü bitirdi. 1916 yılından itibaren *Zafer* dergisinde çalışmaya başladı, bu dergide genel yayın yönetmenliği yaptı. Selim Gündüzalp adıyla denemeler yazdı, öyküler derledi.

FIKRA: *Öğrenci Fıkraları* 1-2 (2003), *Çocuk Fıkraları* (2003), *Nasreddin Hoca Fıkraları* (2003).

BİLMECE: *Bilmece Bildirmece* (2003).

OYUN: *Çocuk Oyunları* 1-2 (2003-04).

TEKERLEME: *Tekerleme Şekerleme* (2003).

ÇOCUK ÖYKÜSÜ: *Gülünç Öyküler* (2003), *Altın Bahçesi* (2003), *Kanatlı Çiçekler* (2003), *Kibar Horoz Pat* (2003), *Elifin Kurdelası* (2003), *Küçük Kedi Ev Arıyor* (2003), *Akıllı Şapka* (2003), *Üç Küçük Balıkçıl* (2003), *Küçük Yağmur Bulutu* (2003), *Okuma Zamanı* (2004), *Huder*.

ÇEVİRİ: *Yüz Elbiseli Kız* (Elenaor Estes'ten, 2003), *Huysuz Penguen* (E.Goordenow'dan).

ARAŞTIRMA-DENEME-DERLEME: *Düşünceler* (Ali Suad ile, 1999), Aile Öyküleri, *Ölüm ve Ötesi, Çağları Aşan Sözler, Son Deve, Dostluk Öyküleri* (2004), *Hazır Cevaplar 1. Kitap* (A. Suad ile, 2001), *Hazır Cevaplar 2. Kitap* (C. Suavi ile, 2002), *Ölüm Son Değildir 1-2-3* (2001-2002), *Sevgi Öyküleri* (İsmail Örgen ile, 2002), *Ümit Öyküleri* (2002), *Neşeli Öyküler 1-2* (2002-2003), *Anne Bana Allah'ı Anlat* (2003), *Deyimler ve Öyküleri 1-2-3* (2003), *Sahabelerin Hayatlarından Hidayet Öyküleri 1 / Nasıl Müslüman Oldular* (2004), *Kur'an Ayetlerinden Vahiy Öyküleri 1 / Ayetler Nazil Olurken Neler Yaşandı* (2004), *Peygamberimizin Hayatından Seçilmiş Öyküler 1 / Unutulmaz Bir Hayattan Hatıralar* (2004), *Yaşanmış Öyküler* (2004), *Başarı Öyküleri* (İ.Örgen ile, 2004), *Her Güne Bir Öykü* (2004), *Düşündüren Öyküler* (2004), *Akıl Öyküleri* (İ. Örgen ile, 2004), *Kudsi Hadisler* (2005), *Mesnevi Seçme Öyküler* (2005), *Gülistan Seçme Öyküler* (2005), *Bostan Seçme Öyküler* (2005), *Hz. Ali'den Özlü Sözler* (A. Suad ile, 2005), *Okul Öyküleri* (2005), *En Güzel Hikayeler* (2005), *Ömer'in Çocukluğu / Mualim Naci'nin Çocukluk Hatıraları* (2005).

HAKKINDA: Selim Gündüzalp / Ölüm Son Değildir-3 (2002), Tacettin Şimşek / Çocuk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (Hece-Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı, sayı: 104-105, Ağustos-Eylül 2005).

GÜNEL, Burhan

Roman ve öykü yazarı. 7 Nisan 1947, Antakya doğumlu. Ortaokulu ve liseyi Konya Erkek Lisesinde parasız yatılı olarak okudu. (1965). Hava Harp Okulu (1967) mezunu. Hava subayı olarak katıldığı orduda görev yaptı, 1989'da binbaşı rütbesindeyken kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. Emekli olduktan sonra bir süre özel kuruluşlarda çalıştı. 1987-98 yılları arasında arkadaşlarıyla birlikte *Karşı* edebiyat-sanat-düşün dergisini (113 sayı) çıkardı ve yönetti. Edebiyatçılar Derneğinin kurucu üyeleri arasında yer aldı, 1999-2001 yılları arasında iki dönem bu derneğin genel başkanlık yaptı.

İlk öyküsünü *Cumhuriyet* gazetesinin aylık sanat-edebiyat ekinde (Mart 1971), *Öksе* adındaki ilk romanını 1972'de yayımladı. Kitap tanıtma yazıları, eleştirmeleri, hikâyeleri ve günlükleri sonraki yıllarda *Güney, Yansıma, Türk Dili, Varlık, Oluşum, Damar* gibi dergilerde yer aldı. Yazınsal ürünlerinin dışında, çeşitli formatlarda, dört yüz bölümü aşkın radyo oyunu TRT radyolarında seslendirildi ve yayımlandı. 1990'lı yılların başlarından itibaren resim eleştirileri ve sergi yazıları da yayımladı.

Sevinç Dolu Bir Akşam ile 1979 Kültür Bakanlığı Çocuk Öyküleri Başarı Ödülünü, *Başka Bir Yaz* ile 1981 Türk Dil Kurumu Öykü Ödülünü, *Acının Askerleri* ile 1981 Mehmet Ali Yalçın Roman Ödülünü, *Kalanlar ve Gidenler* ile 1982 Mehmet Ali Yalçın Roman Ödülünü (C. Kelkitli ile paylaştı), *Yine Bir Gülnihal* ile 1983 Nevzat Üstün Öykü Birinci Başarı Ödü-

Burhan Günel

lünü, *Söylence* adlı öyküsü ile 1994 Ömer Seyfettin Öykü Ödülünü, *Ateş Uykusu* ile 1997 Yunus Nadi Roman Ödülünü, *Çiçekler Korunağı* 2000 Yunus Nadi Öykü Ödülü, *Ateş ve Kuğu* ile 2005 Yunus Nadi Roman Ödülü ve 2005 Truva Kültür Sanat Ödülleri Yılın Edebiyatçısı ödüllerini aldı.

"Burhan Günel Sevgi Bağı ile şehir ve kasabaların küçük, arkasız insanını konu ediniyor. (...) Kişilerin, karşıtları insanlarla pasif bir karşılaştırmaya sokulması ve toplumsal olayın her yönden didiklenmesi; yani kişilerin karşıtlarıyla aktif bir mücadeleye sokulmaması ve toplumsal bir olayın da asıl vurulacak yanını vurmakla yetinilmemesi Burhan Günel'in hikayelerine ayrıntıyı getiriyor. Burhan Günel'deki ayrıntılar bir denetimsizlik sonucu değil hikaye için seçilen ana düşünceyi ve amacı yetersiz görerek girmişlerdir. Bu ayrıntılar asıl amaç ve düşünceye dolaylı, ama kendine doğrudan bağlıdırlar ve hikaye sınırını zorlayıp genişleterek roman bütünlüğü içinde yer almayı istemektedirler." (Necati Mert)

"Burhan Günel sabırla, sevgiyle çalışan, sanatını ağır ağır geliştiren bir romancı. (...) Onun romanları sanatımızı saran modaların dışında görünür. Onda hazır yargılardan, klişelerden kurtulma kaygısı, hattâ cesareti görülüyor. Romanımızın toplumsal sorunlarını işlerken unutmaya yüz tuttuğu insan kişiliğini araştırıyor. Bu kişiliği bizim toplumumuzda saran koşullarla hesaplaşıyor. Aksayan romanı Güncel'in sanat çizgisinde olumlu bir aşamadır ve bugünkü romanımıza değişik tonda bir katkıdır." (Konur Ertop)

ESERLERİ:

ROMAN: *Ökse* (1972), *Umut Zamanı* (1974), *Yağmurla Giden* (1976), *Aksayan* (1980), *Acının Askerleri* (1981), *Kalanlar ve Gidenler* (1982), *Ve O Güzel Kadının Çocukları* (1985), *Eski Desenler* (1986), *Yusak Odası* (1987), *Baraka* (1991), *Ateş Uykusu* (1997), *Bütün Zamanlar* (2002), *Ateş ve Kuğu* (2004).

ÖYKÜ: *Sevgi Bağı* (1974), *Başka Bir Yaz* (1980), *Dünyanın En Güzel Kadını* (1983), *Yine Bir Gülnihal* (1984), *Nergis* (1986), *Bisiklet Günleri* (1987), *Fayton* (1988), *Evet Aşk* (1990), *Ateşi Seçtim* (1993), *Karanfil ve Hançer* (1994), *Çiçekler Korunağı* (1999), *Kar Düşleri* (2000), *Uzun Yol Sürücüsü* (2001), *Taraça* (2005).

ŞİİR: *Sonsuz ve Gizli.*

DENEME-ELEŞTİRİ-İNCELEME: *Benzer Romanlar* (1986), *Karşı Yazılar* (1994).

ÇOCUK KİTABI: *Evcilik Oyunu* (roman, 1973), *Ağlama Bebeğim* (roman, 1976), *Sevinç Dolu Bir Akşam* (öykü, 1979), *Dost Eller* (roman, 1980), *Sevinç Dolu Bir Akşam* (öykü, 1983), *Kayısı Ağacı* (öykü, 1987), *Güvercinler* (1990), *Kelebekler Uçar Gider* (1990), *Züleyha* (1990), *Penceredeki Çocuk* (roman, 1991).

GÜNLÜK: *Günlerden* (1994).

HAKKINDA: Rauf Mutluay (Özgür İnsan, 1.1.1973), Halil Şahan (Yeni Ufuklar, sayı 235, 1973), Necati Mert (Yansıma, Ocak-Şubat 1975), Muzaffer Uygun er (Varlık, Eylül 1976), Attila Özkırımlı (Cumhuriyet, 6.11.1976), Ahmet Telli (Oluşum, Ekim-Kasım 1977), Konur Ertop (Günaydın, 3.2.1980), Necati Güngör (Aydınlık, 25.2.1980), Muzaffer Hacıhasanoğlu (Varlık, Nisan 1980), Mehmet Seyda (Aydınlık, 23.6.1980), Oktay Akbal (Cumhuriyet, 15.6.1981), Necati Güngör (Gösteri, Temmuz 1981), Hikmet Altınkaynak (Sanat Olayı, Kasım 1981), Ahmet

BURHAN GÜNEL

BENİM CANIM ARKADAŞIM

Himmet okula herkesten sonra geldi ama bir süre geçince en yakın arkadaşım oldu. İkimiz de parasız yatılıydık. "Tam anlamıyla parasız!" deyip gülüşürdük. Eh, bizi 'devlet baba' okutuyor. Ötekileri de babaları. O kara kuru, kısa boylu zayıf çocuk gülmeye bir başladı mı dişleri ortalığa saçılırdı. Üstelik tükürük fışkırırdı ağzının derinliğinden. Ne de çok gülerdi olur olmaz zamanda ve yerde. Kimi zaman da uzun uzun susardı; yanımızda birileri varsa gözlerimizle konuşurduk...

Yatakhaneye, çamaşırhaneye, mutfağa, hamama, öteye beriye götürüp okulu tanıttım; ilk yol göstereni ben oldum. Yalnızlığını, şaşkınlığını kısa sürede giderdi, yeni yaşamına ve yeni arkadaşlıklara benimle adım attı. Aramızda içten bir kaynaşma, yakınlaşma oldu, sevdik birbirimizi, en gizli sorunlarımızı paylaştık. Ama sonunda, sessizce ve acıyla yaşadığımız olay bir dönemeç oldu ilişkimizde, bir sıradağ girdi aramıza; dönüp gittim çocukluğumun dağlarına. Himmet orada kaldı, geride ve tek başına...

Nisan ayının ilk cumartesi günüydü, güneşli, ılık bir gündü hiç unutmadım. Hayatımızın en güzel günleri cumartesilerdi o zamanlar. Himmet'le birlikte dolaşacaktık yine. Ah 'parasız yatılı' Himmet, keşke paralı yatılı olsaydın da seni yitirmeseydim, ayrılmasaydık bir dönemeçte. Oysa ilk geldiğinde nasıl sessiz, içe kapanık, tek başınaydın. Öteki paralılar dudak büktüler; "Beleşçilerden biri daha geldi!" Tabii ki küçümsenen bizdik, baba parasıyla okuyanlar değil. Geldiği kasabayı onu tanıdıktan sonra öğrendim ve yerini belirledim haritada.

"Adın ne?"

Yanıtlamıyordu.

"Nerelisin, nereden geldin?"

Başını önüne eğip susuyordu.

Birkuç gün hiçbirimizle konuşmadı ama yavaş yavaş dili çözülmeye başladı sonunda.

Ve soruldu: "Niçin konuşmuyordun bizimle?"

Dişlerini saça saça bir gülmeye başladı... Sustuğunda soluk soluğa kaldı: "Anamı bana kimseyle konuşma, kimseyle arkadaş olma dedi de ondan!" Tekrar gülmeye başladı. Ona bakıp katıla katıla güldük biz de, kasıklarımız avuçlarımızda. Ekledi: "Kimseyle arkadaş olmayacağım arkadaşlar..." Nasıl da gülüyordu kendi durumuna.

Seviyordu beni Himmet, ilk bana ısındı; nedenini sonradan anladım; Topal bacağım ilgisini çekiyordu. Bana acıyordu. Benim gibi birinden ona kötülük gelmeyeceğini de hesaplamış olmalıydı.

Ayrı gitmiyordu içtiğimiz su, soluduğumuz hava, yediğimiz dondurma, simit, leblebi. Himmet benim yanımda sıkılmıyordu, bacağımla alay etmiyordu, yolda yavaş yürüdüğüm için kızmıyordu, yakınmıyordu. Oysa ötekiler.. Hâlâ kirgimın onlara; hiçbiri beni sevmiyordu. Herkesin arkadaşı vardı, ben yalnızdım Himmet'ten önce. Sonra ne yapım o beni dost bilince? Hiç kimseye göstermeden ekmeğimin arasına kaçık kaşık taşıdığım koyun eti kavurmasına Himmet'i ortak ettim. Dolabımdaki kavurma kavanozu boşalınca yenisi geliyordu. Yemekler az çıkardı ve hiç doymazdık. Kaşla göz arasında dolaptan kavurmamızı alır, ekmeklerimizi ısıra ısıra üçüncü kattaki boş sınıflardan birine giderdik. Işığı açmadan öylece oturup sessizliği ve kendimizi dinlerdik. Karnımız doyunca Himmet yanık sesiyle türküsüne başlardı. Ne güzel söylerdi vicdansız! Türkülerden sonra günlük sıkıntılarımızı, özlemlerimizi, ailelerimizi konuşurduk. Çok küçüktük, orta ikinci sınıf öğrencileriydik; henüz aşklarımız yoktu, yoktu kendimizden başka sorunumuz. (...)

(*Çiçekler Korunağı*, 1999)

Telli (Edebiyat 81, Aralık 1981), Muzaffer Uyguner (Varlık, Şubat 1982), Yurt Ansiklopedisi (c. V, 1982), Zühtü Bayar (Yeni Olgu, Haziran 1982), Mehmet Yaşar Bilen (Edebiyat İzinde, 1986), Muzaffer Buyrukçu (Martı, Aralık 1987), Vedat Günyol (Gölgeden Işığa, sayfa: 44-45, 1988), Baki Ayhan T. (Karşı, Aralık 1990), Muzaffer Uyguner (Cumhuriyet Kitap, 21.4.1994), Ahmet Özer / İnat Coşku ve Duyarlık - Hayrunnisa Kuşkaya / Burhan Günel - Hayriye Kabadayı / Akdenizli Bir Yazar (Cumhuriyet Kitap, 21.1.1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), Osman Nuri Poyrazoğlu / Kitap Şiir Gelir Bizlere (2000), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü 4 (2001), Uzun Yol Sürücüsü (Cumhuriyet Kitap, 1.1.2001), Aslı Örnek / Bütün Zamanlar (Radikal Kitap, 10.6.2002), Sadık Aslankara (Cumhuriyet Kitap, 14.10.2004).

GÜNELİ, Şerafeddin

Araştırmacı-yazar. 1930, Hilar köyü / Ergani / Diyarbakır doğumlu. Ergani İlkokulu, Diyarbakır Öğretmen Okulu, Muhasebe Meslek Yüksek Okulu (1977) mezunu. Bir süre çeşitli bankalarda muhasebe müdürlüğü yaptı. 1981 yılında, Sümerbank Diyarbakır Şubesi Muhasebe Müdürü iken emekliye ayrıldı. Çalışmalarını İstanbul'da sürdürüyor. *Bütün Yönleriyle Ergani* adlı bir kitabı vardır.

HAKKINDA: Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997, s. 323).

GÜNEN, Ethem

Şair. 17 Mart 1954, Şefaatli / Yozgat doğumlu. Kırşehir İlköğretmen Okulu (1971) ve Anadolu Üniversitesi Türkçe Bölümü (2000) mezunu. 1972 yılından itibaren Çekerek, Muğla ve Ankara'da öğretmenlik ve idarecilik yaptı. 1983 yılında Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampüsü'ndeki ilkokulu kurarak altı yıl süre ile okul müdürlüğü yaptı. 1989 yılında Almanya'nın Augsburg şehrinde altı yıl süre ile Türk çocuklarını eğitti. İki yıl MEB Bakan Özel Kalem Müdür Yardımcısı, Millî Eğitim Bakanlığında Eğitim uzmanı ve TBMM'de milletvekili danışmanı olarak görev yaptı.

Ethem Günen

Şiirleri *Yaşama Sevinci*, *Türk Dili*, *Milli Eğitim*, *Çağdaş Eğitim*, *Ana Dili*, *Evlâd-ı Fatihan*, *Haber 69*, *Tuna Boyları*, *Dil Dergisi*, *Dost*, *Çağrı* gibi dergiler ile çeşitli antolojilerde yayımlandı. Redaktörlük yaptı. Uluslararası Makedonya-Çalıklı 2002 Yetişkinler Şiir İkincilik Ödülü aldı. İLESAM, TYB, TÜRKSAV üyesidir.

ESERLERİ (Şiir):

Sevgisiz Nasıl Yaşayacaksın? (1999), *Yaşanmamış Sevdaydı Bu* (2001).

HAKKINDA: Feyzi Halıcı Hüseyin Yurdabak Abdullah Satoğlu / Gönül Sohbetleri IV (2000), Ahmet Özdemir / Geçen Asrın Kitaplarına Devam (Bizim Gazete, 19.1.2000), Hazar Şiir Akşamları Güldestesi (2001), Sevgi Şenol / Ardanuç'tan Bir Güldeste "Gönül Kocamaz".

Agâh Oktay Güner

GÜNER, Agâh Oktay

Araştırmacı-yazar, siyaset ve devlet adamı. 1937, Bayburt doğumlu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü, Paris Fransız Planlama Yüksek Okulu (IEDES) mezunu. Doktorasını Paris Üniversitesinde tamamlayarak iktisat doktoru oldu. Kredi ve Yurtlar Kurumu avukatlık ve hukuk müşavirliği (1961-67), Devlet Planlama Teşkilatında uzmanlık ve müdürlük (1967-71), Ankara Ticaret Odası Genel Sekreterliği (1971-75), Ticaret Bakanlığı Müsteşarlığı (1975-77), Ticaret Bakanlığı (1977), Avrupa Parlamentosu üyeliği (1978-80), *Tercüman* gazetesi idare meclis başkan yardımcılığı (1989), Kültür Bakanlığı (1996) görevlerinde bulundu.

Makalelerini *Toprak* (1976-80), *Hergün* ve *Tercüman* (1975-89) gazeteleriyle *Kubbealtı Akademi* (1977), *Türk Edebiyatı* (1985) dergilerinde yayımladı. *İsraf Ekonomisi* (1974) adlı eseriyle Millî Kültür Vakfı Ödülünü kazandı. Genç Sanayici ve İş Adamları Derneği, ANAP Merkez Karar Yürütme Kurulu üyesidir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Milli Ülkü Meclis'te*, *İsraf Ekonomisi* (1974), *Verim Ekonomisi* (1977), *Türkiye'nin Kalkınması ve İktisadi Devlet Teşekkülleri* (1978), *Dost Gözüyle* (1988), *Savunma İnsan ve Siyaset*, *Örtülü Bir Savaş Adı Terör; Balkanlar, Orta Doğu ve Kafkaslardaki Gelişmeler ve Türkiye*, *1994 Yılında Türkiye 2000'li Yılların Eşiğinde Kültür Hayatımız*, *Hüzün ve Kudret Mesleği Notları* (2 cilt).

ÇEVİRİ: *Sanayi Toplumu* (Raymond Aron'dan, 1972), *Kapitalizm Marksizm ve İslâm* (J. Austrey'den, 1975), *Panislavizm* (Prof. Hans Kohn'dan 1982).

Ayrıca kültür ve ekonomi konulu çeşitli toplantılarda sunulmuş; fakat yayınlanmamış tebliğleri vardır.

HAKKINDA: Hüdavendigar Onur / Türk Sağı Sözlüğü (2001).

GÜNER, Ahmet (Tokatlı)

Gazeteci-yazar. 1932, Niksar / Tokat doğumlu. Asıl adı Saadettin Güner Elgin. İlk ve ortaöğrenimini Konya'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini yarıda bırakarak gazetecilik hayatına atıldı. Fıkra yazarı ve yazı işleri müdürü olarak çalıştığı *Yeni İstanbul*, *Bugün*, *Babıalide Sabah*, *Orta Doğu*, *Son Havadis* gazetelerinde sinema yazıları da yayımladı. Bir ara, burslu olarak gittiği Almanya'da; Düsseldorf şehrinin *Reische Post* gazetesinde çalışmıştı. 1976 yılından itibaren TRT'de görev yaptı.

BAŞLICA ESERLERİ:

Türkiye'deki Rusya (1975), *Sosyalizm İhaneti* (Vecdi Bürün ile, 1976).

GÜNER, Ahmet (Erzurumlu)

İlâhiyatçı. 23 Ocak 1956, Tortum / Erzurum doğumlu. Erzurum Yüksek İslâm Enstitüsünü bitirdikten (1980) sonra bir süre Erzurum'da öğretmenlik yaptı (1980-81). Mezun olduğu enstitüye 1981 yılında asistan olarak atandı. Yüksek lisansını *"Hz. Peygamber Devrinde Mescidler"* teziyle (1986), doktorasını *"Büveyhiler'den Adudu'd-Devle ve Dönemi (338-372/949-983)"*

Ahmet Güner

adlı tezle (1992) tamamladı. Bu kuruluşun dönüştüğü Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde (1983) ve Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde öğretim görevlisi (1983-94), olarak görev yaptı. Türk-İslam Tarihi Bilim Dalı Başkanıdır. 1994'ten itibaren aynı fakültenin İslâm Tarihi Kürsüsünde öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü. Makalelcri 1999'dan itibaren *DEÜ İlâhiyat Fakültesi* dergisinde yayımlandı.

ESERLERİ:

Asrı Saadette Camiler / Mescitler ve Fonksiyonları (Bütün Yönleriyle Asrı Saadet'te İslâm adlı kitabın içinde, 1994, IV,155-226), *Büveyhiler'in Şii-Sünni Siyaseti* (1999).

GÜNER, Ceylan

Şair, yazar ve ressam. 1935, Kadıköy / İstanbul doğumlu. Liseyi Kadıköy Kız Lisesi ve Cağaloğlu Akşam Kız Sanat Okulunda okuyarak tamamladı. Sümerbank, Ekspres, Subaylar ve Öğretmenler Bankasında çalıştı. Pek çok kurumda özel kalem ve protokol müdürlüğü görevinde bulundu. İSKİ'de özel kalem müdürü iken emekliye ayrıldı. Üniversiteliler Kültür ve Eğitim Vakfı, TAÜD, İş ve Meslek Kadınları Derneği, Türk-Japon Kadınları Kültür ve Dostluk Derneği ve Türk Basın Birliği Derneğinde gönüllü çalışmalarda bulundu.

Edebiyata *Radyo Haftası* ve *Ev Kadını* dergilerine yayımladı şiir ve hikâyelerle (1948) başladı. 1971 yılından itibaren on kadar şiir sergisi açtı. Uzun yıllar yerel basında yazılar yazdı. 1952'de Radyo Haftasının yarışmasında *Bir Demet Yasemen* adlı hikâyesiyle, ayrıca 1965-95 yılları arasında şiir yarışmalarından birincilik ödülleri aldı.

"Türkiye'de bundan sonraki değişme ve hamlelerde belki de kadınlar başı çekecek. Ataletten adalete, duraganlıktan dinamizme, sorumsuzluktan sosyal erdemlere ve eşitliğe geçişte kadınların azmi en büyük 'itici güç' olabilir, olmalıdır. Güner Ceylan elinizdeki kitapta o gücün başarılarına objektifi çeviriyor. Kişiliklerinin yetkinliğiyle her alanda yükselmiş, doruklara çıkmış olan kadınların bir onur galerisidir bu." (Talat Halman)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Buzçiçeğim* (1970), *Ateş Ağacı* (1971), *Ceylan Pınarı* (1973), *Suçlusun Yaşamakla* (1974), *Şiir Evi* (1979), *Sarmaşık* (1987), *Komşu Şiirleri* (1994), *Paşa'ların Kızı* (1998), *Ateş Ağacı* (2. bas. 2000).

ARAŞTIRMA: *Adın Kadın...* (1998).

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 1, 1975), Begüm Soydemir / Milliyet Vitrin (26.9.1998), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

Davut Güner

DAVUT GÜNER

ARTI

Bu şehirde karşılaşmıştık seninle
İkimizde de kırık birer yalnızlık
Şafak sökülüyordu büyülü dakikalar
Eski bir taş oluyordu yüreğin

Şimdi çok uzaktasın
Hayal perileri geçmiyor sularımdan
Nerede güneşim, o esmer
O Haziran akşamları

(Dergah, Eylül 1994)

GÜNER, Davut

Şair. 5 Nisan 1964, Günyüzü / Eskişehir doğumlu. Günyüzü Lisesi (1981) ve AÜ İşletme Fakültesi (1995) mezunu. Eskişehir'de laborant teknisyeni olarak çalışıyor. *Yedi İklim, Edebiyat Güncesi, Ünlem, Âşiyan, Dergâh* dergilerinde yer alan şiirlerinin bir bölümünü *Dört Mevsim Şiir* (1991) adlı kitabında topladı.

GÜNER, Mehmet

Araştırmacı-yazar. 1950, Kizirli / Pazarcık / Kahramanmaraş doğumlu. İlkokulu doğduğu bitirdikten sonra daha fazla okuma olanağı bulamadı. Önceleri, kitaplarının okunmasını olumsuz yönden etkileyeceği düşüncesi ile kitaplarında eğitim durumu belirtilmemiş; daha sonra, yazarın yazdıkları ile eğitim düzeyinin bir bütün olarak göz önünde bulundurulması daha uygun görülmüştür.

ESERLERİ:

Bundan önce Hegel doğrulandı. Marx yanıldı mı? (1994), *Alevilikte Din ve Felsefe* (1995).

HAKKINDA: Mehmet Güner / Alevilikte Din ve Felsefe (1995).

GÜNER, Müyesser

Öykücü. 8 Şubat 1958, Ankara doğumlu. Yenimahalle Fatih İlkokulu, Hasanoğlan Atatürk Öğretmen Okulu (1974), Atatürk Erkek Öğretmen Lisesi, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi (1981) mezunu. Çalışmalarını Ankara'da göz hastalıkları uzmanı olarak sürdürdü. Kendini geliştirmek için yaratıcı yazarlık çalışmalarına katıldı.

Öyküleri 1998'den itibaren *Evrensel Kültür, Damar, Kum, Turnalar, Ardıçkuşu, Şiirce* dergilerinde yayımlandı, *Öyküye Başlamak, Gün Işığı* adlı kitaplarda yer aldı. Cumhuriyet Kadınlar Derneği 2001 Kadın Öyküleri Yarışmasında *"Din Don"* adlı öyküsüyle birincilik , 2003 yılı 8. KASİAD Kadın Oyunları ve Öykü Yarışmasında *"Bekçi"* adlı öyküsüyle üçüncülük ödülünü kazandı. Öykülerini *Kıyıdakiler* (2004) adlı kitapta topladı. Edebiyatçılar Derneği ve Cumhuriyet Kadınları Derneği üyesidir.

"Kıyıdakiler' Müyesser Güner'in ilk öykü kitabı. Güner, okuyucunun duygularını sömürmüyor, acıma duygularını kışkırtmıyor. Bir ilk kitapta olabilecek kimi özensizliklere karşın, kahramanlarının insan olduğunu sezdiriyor, insani yanlarına dokunuyor. Her dokunuşta kalemi yansa da..." (Ali Balkız)

"Klasik öykü anlatımına daha yakın duran öyküleri de var; ama genellikle kırık tümcelerle kurulmuş, 'mozaik kurgusu' diye bir ad verebileceğim öyküler yazıyor Güner. Benzetmeleri çok güzel. 'Suyu çekilmiş patates kabuğunu andıran göz kapakları', 'Ne acı! Goncanın kuruması gibi.', 'Zamansızlıklar,geç kalmışlıklar, keşkeler dolu lavlar fışkıran iki yanardağ...'" (Feyza Hepçilingirler)

HAKKINDA: Radikal Kitap (6.2.2004), Cumhuriyet Kitap (12.2.2004), Varlık (Mart 2004), Çiğdem Ülker / Eğer Bir Gün (Seçim, 12-18 Mart 2004), Düzyazı Defteri (Mart-Nisan 2004), Feyza Hepçilingirler /Türkçe Günlükler (Cumhuriyet Kitap, 15.7.2004), Ali Balkız / "Kıyıdakiler"in Öyküsü (Damar, sayı: 160, Temmuz 2004), Fatıgül Balcı / Müyesser Güner'den 'Kıyıdakiler' Bizim Öykümüz (Cumhuriyet Kitap, 5.8.2004), M. Sadık Aslankara / Kitaplar Adası: Öykünün Kadınları Kadının Alana Kazandırdığı Duyarlılık (Cumhuriyet Kitap, 3.3.2005), Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Heceöykü, Nisan-Mayıs 2005).

Müyesser Güner

MÜYESSER GÜNER

KIYIDAKİLER

Bekçi, üşüyen ellerini ovuşturarak kadını tepeden tırnağa epeyce süzdükten sonra "Hayırdır bacı! Kimi bekliyorsun?" dedi. Yeter, onun için büyüteç altında inceleyeceği, kıskıvrak bağlı bir kurbandı; yolun götürdüğü yere gidenlerdendi. Bekçinin düşüncelerinden habersiz Yeter, "Kocam" diye yanıtladı. Gözlerine kadar indirdiği başörtüsü, ağzını kapatacak şekilde bağlanmış; çukura kaçmış gözleri tedirgindi. "Savunma da, Kendine güvensiz... Hepsi, üç aşağı beş yukarı aynı" diye düşündü bekçi. Bahçe kapısına bitişik kulübesine dönerken kendinden hoşnut olup olmadığı anlaşılmıyordu; ancak yaptığı işi çoğunlukla biyığına bulaştırmazdı. Akşamdan kalma kafası, arı kovanı gibi uğuldarken derinlerdeki bir sızıyı koymak ister gibi şakaklarını ovdu.

Sızı, İnce ince. Sinsi sinsi... Usul usul kafasında delici bir ağrıya dönüşen. Delen.

Keskin bir bıçak, dillendirilmeyen soruyu kanını bekçinin belleğinde: "Neden bu işe sap olmuştu?" Beynimin kıvrımlarında çöreklenen yılanlar uyanıyordu usul usul; onları uyanmadan susturmalıydı. Elini, tezgâhın altını uzattı; boş bir şişe yere yuvarlandı. Okkalı küfürlerini ardı ardına savururken oldukça düşünceliydi. "İçki şişesine bir celladın kararlılığıyla uzanmak; sonra ona koyun gibi teslim olmak, teslim oldukça kaybolmak." Beyninin kıvrımları şiştikçe düşünceleri bulanacak, görüntüler çatallaşacaktı ama, o, rahatlamak istiyordu. Aramayı ısrarla sürdürüp sonunda istediğini buldu. Şişeyi alıp ağzına dayadı. Bir tuhaflık vardı tadında, Dudaklarına değen soğuk yüzlü, koca göbekli bir adamdı. Ürperdi. Şişenin içindeydi. Kırmızı gözleri boşluğa bakarak: "Suçu üstüne alacaksın! Korkma!.. Yaşın küçük olduğu için ceza alınayacaksın. Başka çare yok!" diyordu.

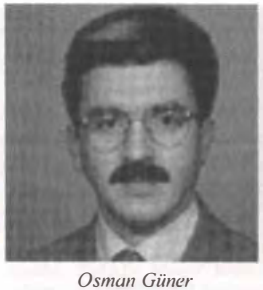
Beyni kısa devre yapmış adama baktı: "Amcasıydı. Eriyip dolmuştu şişeye." Suçu üstlenişini ve sonrasını anımsadı. Tutsaklığını. Bunları, sen seçtin, diyerek doğan güneşi... "Kör bir kuyuda. Yıllarca..." "Hayır. Hiçbiri, benim seçimim değildi," diye mırıldandı. "Ya neydi?" Kendini yanıtlarken sandalyenin arkalığına yaslandı. "Seçecektı! Böylece... Kendi hayatını yaşayacak sonra... Sonra ölecekti!"

"Hayır!" Yıllardır içinde büyüyen sözü haykırarak elindeki şişeyi fırlattı. "İçmeyecekti !" Keskin bir rakı kokusu yayıldı cam kırıklarının arasından. Şimdiye kadar yaşadıklarına 'kendi yanlışını' bile diyemiyordu. Ayıkken, geçen yılların pişmanlıklarını mı yaşayacaktı sadece? Katlanmak için sarhoş olmak ve kaybolmak... "Kendine acımak ve çoğu kez aldırmazlıkla geçen yıllar."

Her ayılışında kendini bir köstebek gibi duyumsadığını anımsadı. O anda yepyeni biri olmayı, hayatında hiç istemediği kadar istiyordu.

Geniş bahçeyi bir aşağı, bir yukarı adımlarken gözleri yeniden kadına ilişti. (...)

(*Kıyıdakiler*, 2004)

Osman Güner

ORTAK KİTAP: *Hz.Peygamber'in Ötekine Bakışı", İslâm ve Öteki Dinlerin Doğruluk / Kurtarıcılık ve Birarada Yaşama Sorunu* (Editör: Cafer S.Yaran, 2001).

YAYIMA HAZIRLAMA: *Dini ve Gayr-i Dini Rivayetler, Rivayet İlminin Tarihçesi* (Zakir K. Ugan'dan, Dârus Sünne, 2000).

GÜNER, Ömer

Gazeteci-yazar. 1925, Trabzon doğumlu. Uzun yıllar memurluk yaptı. Trabzon İl Toprak İskan müdürüyken 1976 yılında emekliye ayrıldı. 1961 yılında Trabzon'da yayımlanan *Ses* gazetesinde gazeteciliğe başladı. *Ses* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde (1962-) ve Trabzon'da yayımlanan pek çok gazetede muhabir olarak çalıştı. Günlük *Karadeniz* gazetesinde köşe yazarlığı, iki dönem Trabzon Gazeteciler Cemiyeti Başkanlığı ve Basın Konseyi temsilciliği yaptı. Trabzon Gazeteciler Cemiyeti Özel Ödülü ve Sürekli Basın Kartı sahibidir.

"Ömer Güner, Trabzon'da aynı havayı soluduğu insanlara kucak açıyor; onlarla aynı gökyüzünü paylaşmanın sevincini yaşıyor. doğup büyüdüğü kentlere sevgisini dile getiriyor. Atatürk'e olan bağlılığından, cumhuriyetçi tavrından asla ödün vermiyor." (Ahmet Özer)

ESERLERİ (Deneme-Derleme): *Gök Renginde Trabzon* (1994), *Düşler ve Düşünceler* (1997), *Gönülden Gönüle Trabzon* (2001).

HAKKINDA: Ömer Güner / Düşler ve Düşünceler (1997).

GÜNER, Osman

Hadis bilimi araştırmacısı. 10 Kasım 1964, Erbaa / Tokat doğumlu. İlköğrenimini Karayaka köyünde yaptı. Erbaa İmam Hatip Lisesi (1983), Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1988) mezunu. Aynı yıl OMÜ İlâhiyat Fakültesi Hadis Anabilim Dalına araştırma görevlisi olarak atandı. 1991 yılında *"Hz.Peygamber'in Ehl-i Kitap'la İlişkileri (Mekke Dönemi)"* adlı teziyle yüksek lisansını; 1995 yılında da *"Hz. Peygamber'in Ehl-i Kitap'la İlişkileri (Medine Dönemi)"* adlı teziyle doktorasını tamamlayıp doktor unvanını aldı. Doktora öğrenimi sırasında Milli Eğitim Bakanlığının sağladığı yurtdışı bursuyla 1993'te bir süre Mısır'da Arapça dil kurslarına katıldı. 1996'da Hadis Anabilim Dalına yardımcı doçent olarak atandı. 2000 yılında doçent oldu. Çalışmalarını aynı fakültede Hadis Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak sürdürdü.

Makaleleri 1997 yılından itibaren *Diyanet İlmi Dergi, Fecre Doğru, OMÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi* dergilerinde yayımlandı. Alanıyla ilgili sempozyumlara katılarak bildiriler sundu.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Resûlüllah'ın Ehl-i Kitapla Münasebetleri* (1997), *Ebû Hureyre'ye Yöneltilen Eleştiriler, Tarihi Arka Plan* (2000), *Doğuş Devrinde Hadis, İlk Dönem Hadis İlminin Tarihçesi* (2000).

GÜNER, Samim

Şair ve fotoğraf sanatçısı. 13 Aralık 1949, Köşk / Aydın doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini çeşitli şehirlerde tamamladı. Sanat Enstitüsü, Ankara DMMA İnşaat Fakültesi mezunu. Öğrencilik yıllarından itibaren teknik ressamlık yaptı. Edebiyatçılar Derneği ile Dil Derneği üyesidir.

Daha öğrencilik yıllarında *Başkent* dergisinde fotoğraf ve yazılarına, yine o yıllarda İzmir'de çıkan *Demok-*

Samim Güner

rat İzmir ve *Hürriyet* gazetelerinde haber fotoğraflarına yer verildi. İlk şiiri 1995 yılında Yunanistan'da çıkan *Şafak* adlı kültür sanat dergisinde yayımlandı. Sonraki yıllarda şiir, fotoğraf ve çizgileri *Aksu, Aykırısanat, Beşparmak, Ardıçkuşu, Söylem, Kiraz, Akköy, Çalı, Berfin Bahar, Haber Ekspres, Istıranca Rüzgarı, Çalı, İmgelem, İzmir İnş Müh. Odası Yayın Organı, İspinoz, Pirlerkondu, Simurg, Çağrı, Serhat Kars, Çağdaş Kars Haber* dergi ve gazetelerinde yayımlandı. Fotoğrafları ayrıca çeşitli kitaplarda kapak olarak kullanıldı. Birçok sergiye katıldı, ödüller kazandı. Şiirlerinin bir bölümünü *Katık Yaşama Şiirler* (2003) ilk kitabında topladı.

"Samim Güner'in şiirlerinde yaşadığımız hayatın tüm nirengi noktaları, aksilikler, eksiklikler, sıkıntılar, haksızlıklar ele alınmış. İnsanoğlunun beklentileri ve hayal kırıklıkları çocukluk çağından gençliğe ve yaşlılığa kadar karşılaşılan zorlukların analizleri yapılıyor." (Mehdi Halıcı)

HAKKINDA: Çağrı Dergisi (sayı: 521, Nisan 2003), Berfin Bahar (Mart 2003).

SAMİM GÜNER

HOYRATÇA

Benim
ilmek ilmek
desen desen kilim.
Kavalın kamışında
benim
ezgi ezgi
benim
bozlak bozlak türkü.
Benim
Anadolu yaylalarında
türküler yakan
hoyratlar çağıran avaz avaz
Benim
horonlar tepen
Sıksara başında
zeybek oynayan
ve
diz vuran Ege'de
atabarıyla da coşan!

(Katık Yaşama Şiirler, 2003)

GÜNEREN, Ahmet
Bkz. ŞEYH AHMET RİNDÎ

GÜNEREN, Hüseyin Şemsi
Tasavvufçu-şair (D. 1872, Sofya – Ö. 30 Ocak 1968, İstanbul). Son dönem Melâmi şeyhlerinden. Geredeli halk şairi Âşık Hıfzi'nin oğlu. 1878'lerde Sofya, Bulgarlar tarafından işgal edilince, ailesiyle birlikte Selânik / Köprülü'ye göçtü. Tahsiline burada devam etti. O yıllarda Nakşi-Melâmî şeyhi Muhammed Nûru'l-Arabi'yi tanıdı. Tasavvufi tahsilini Nuru'l-Arabi'nin halifelerinden Hacı Faik Bey, oğlu Hacı Şerif Efendi ve torunu Hacı Kemâl Efendi'den aldı.

ESERLERİ:

Divan (yay. haz. Muhiddin Ergüneş, 1976), *Hazînetü'l-Hakâyık, Mektûbât, Sohbetler, Fatiha Şerhi, Nasihat, Yunus'un "Severim Ben Senie" İlâhisinin Şerhi.*

GÜNERGUN, Feza
Bilim tarihi araştırmacısı. 1956, İstanbul doğumlu. Notre Dame de Sion Fransız Kız Lisesi ve İÜ Kimya Mühendisliği Fakültesi (1980) mezunu. İÜ İstanbul Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalında yaptığı *"14. - 17. Yüzyıllarda Anorganik Kimyasal İlaçlar"* konulu çalışması ile doktorasını (1984) tamamladı. İÜ Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü Bilim Tarihi Anabilim Dalına araştırma görevlisi olarak (1985) girdi. 1987 yılında yardımcı doçent, 1993 yılında doçent, 1998 yılında profesör unvanını aldı. 1997 yılında Kyoto'da Japon Araştırmaları Enstitüsünde misafir araştırmacı olarak çalıştı. İÜ Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünde 2001 tarihinden itibaren Bilim Tarihi Anabilim Dalı Başkanlığını yürüttü. 1989-2000 yılları arasında Türk Bilim Tarihi Kurumu (TBTK) Genel Sekreterliği, 1994-2001 yılları arasında Uluslararası Bilim Tarihi ve Felsefesi Birliğinin Bilim ve Teknoloji Tarihi Komisyonu Başkan Yardımcılığı, 1994-98 yılları arasında İÜ Bilim Tarihi Müze ve Dökümantasyon Merkezi (BİMDOK) Yönetim Kurulu üyeliği ile Türkiye Kimya Cemiyeti, Türk Bilim Tarihi Kurumu (kurucu üye), Türk Tıp Tarihi Kurumu ve Sağlık Alanında Sosyal Bilimler Derneği üyeliğinde bulundu. Şubat 2005'ten itibaren İstanbul Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu üyeliğinde bulundu.

Feza Günergun

Osmanlı Bilimi Araştırmaları (kurucu ve editör, 1995), *Türk Bilim Tarihi Kurumu Haber Bülteni* (1991-2000), *Manuskripte zur Chemieges-chichte & TeaComNews* (1996) adlı periyodik yayınların editörlüğünü üstlendi. Makaleleri 1989'dan itibaren *Seminer Felsefe, Marmara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi, Kebikeç, Türk Eczacılık Dergisi, Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, Cumhuriyet Bilim Teknik, Tarih ve Toplum, Mimarlık, Türk Bilim Tarihi Kurumu Haber Bülteni* ilc sempozyum kitaplarında yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Osmanlı Yükseliş Devrinde (14-17. Yüzyıl) Kullanılan Anorganik İlaçlar ve Elde Ediliş Metotları* (1984, doktora tezi), *Türkiye'de Bilim - Teknoloji ve Tıp Tarihi Çalışmaları* (2000).

ORTAK-KİTAP: *Kimya Öğretiminde İlk Türkçe Kitaplar* (1985), *Osmanlı Mühendis ve Mimarları Arasında İlk Cemiyetleşme Teşebbüsleri" / Osmanlı İlmi ve Mesleki Cemiyetleri* (I.Milli Türk Bilim Tarihi Sempozyumu Bildiri Kitabı, yay. haz. Ekmeleddin İhsanoğlu, 1987), *Introduction of Modern Science and Technology to Turkey and Japan* (editör olarak, 1998), *Science in Islamic Civilisation - Proceedings of the International Symposia "Science Institutions in Islamic Civilisation & Science and Technology in the Turkish and Islamic World* (2000) (editör: E. İhsanoğlu), *Science - Technology and Industry in the Ottoman World* (editör: E. İhsanoğlu - A. Djebbar, 2000), *A. Baytop / Türkiye'de Botanik Tarihi Araştırmaları* (2004).

ÇEVİRİ: *Bilim Devrimi* (P. Harman'dan, 1991), *Bilim Tarihi–Dünya Kültürlerinde Bilimin Tarihi ve Gelişmesi* (Colin A. Ronan'dan; E.İhsanoğlu ilc, 2003).

GÜNERİ, M. Akif
Şair. 2 Nisan 1943, Elbistan / Kahramanmaraş doğumlu. İncesu İlkokulu, Kahramanmaraş Lisesi (1962) ve İstanbul Teknik Üniversite-

M. Akif Güneri

si Petrol Mühendisliği Bölümü (1967) mezunu. TPAO'da petrol mühendisi, genel müdür yardımcısı (1994-99), 1999'dan sonra bakan ve genel müdür danışmanı olarak görev yaptı ve emekliye ayrıldı. Edebiyatçılar Derneği ve İLESAM üyesidir.

Türkiye'nin petrol politikasına ilişkin yazıları *Cumhuriyet*, *Akşam*, *Dünya*, *Daily News* gazetelerinde yayımlandı. Mesleki konular dışındaki yazıları ve şiirleri de *Çağrı*, *TÖMER Dil Dergisi*, *Kanat*, *Türk Dili*, *Ana*, *Pencere* dergileri ve antolojilerde yer aldı.

ESERLERİ (Şiir):

Bulutların Ardındaki Akşamı...(1995), *Gülmira* (2001).

GÜNERİ, Muhtar Ahmet

Şair. 1922, Karaman doğumlu. Ankara Atatürk Lisesi mezunu. PTT Genel Müdürlüğü Personel Daire Başraportörlüğünden emekliye ayrıldı. *Mevsimler* (1970) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 3, 1979), TBE Ansiklopedisi (2001).

GÜNERİ, Süleyman Necati

Siyaset adamı (D. 1889, Kiğı / Bingöl - Ö. 1 Mart 1944, İstanbul). İlk ve ortaöğrenimini Kiğı'da yaptı. 1911'de Konya Hukuk Mektebini bitirdi. Bir süre Konya İttihat ve Terakki İdadısında (Lisesinde) öğretmenlik, 1913'ten sonra Erzurum İttihat ve Terakki Mektebinde müdürlük ve

Süleyman Necati Güneri

M. AKİF GÜNERİ

GÜLMİRA...

Çok değişmiş buralar
Gülmira
Tiyanşan dağları yine öyle
Sıra sıra durmasa önümde
Süzülüp gelmese yüreğinden
Çile dolu ezgilerle bu şarkı
Ve
Çağırmasa gözlerin
Gün gibi
Nasıl anımsardım
Bin yıl geçmiş
Dile kolay
Bırakıp gideli seni
Gülmira...

El salladığım gün
Sana bir at sırtında
Benim düşlerim vardı
Senin kopamadığın birşeyler
Neler geçti
Ya sen anlat
Ya dinle beni biraz
Neden bakıyorsun yüzüme
Değişen sözcükler mi engel
Başka ayrılıklar mı var
Bilmediğim gülmira...

Yalnız sen değilsin
Yalnızlıktı
Dün gece gördüm
Sorsam bilemeyeceği
Bir hüzün vardı
Gözlerinde nadya'nın
Şu komşu kızı
Şu birlikte çalıştığım
Arkadaşım
Saçları sarı gözleri mavi
Onun da özlemi
Büyüyor
Senin gibi
Gülmira...

Tiyanşan dağları karlı
Etekleri yeşil
Bir su akar buz gibi
Uzak denizlere doğru
Ve sonra
Gelir mi bir gün kim bilir
Hangi bulutlarla nasıl
Bir döngü bize benzer
Benlikten özveriye
Özveriden benliğe
Sen bir yol bul
Bir yol söyle
Yalnız ve yalnız sevgiye
Sevgiye
Gülmira...

(*Dil Dergisi*, Kasım 1994)

Türkçe öğretmenliği yaptı. Burada *Albayrak* (1913-21) adlı bir gazete yayımlamaya başladı. 1916'da Rusların Erzurum'a girmesi üzerine gazetenin yayınını durdurdu. Erzurum Kongresini de kapsayan hatıraları, *Süleyman Güner'in Hatıra Defteri* (1999) adıyla Ali Birinci tarafından hazırlanarak yayımlandı.

GÜNERSEL, Tarık

Şair, yazar, çevirmen, dramaturg, oyuncu. 27 Haziran 1953, İstanbul doğumlu. Kadıköy Maarif Kolejinde okurken kazandığı AFS Uluslararası Bursu ile liseyi ABD'de bitirdi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. İngilizce öğretmenliği ve çevirmenlik yaptı. 1982-86 yıllarında Aramco Suudi Arabistan'da çalıştı. Gülseli İnal ile "Şiir Uzayı Labratuarı"nı kurdu. 1991 yılında dramaturg olarak İstanbul Şehir Tiyatrolarına girdi.

Tarık Günersel

Şiirleri 1976'dan itibaren *Birikim*, *Oluşum*, *Varlık*, *Adam Sanat*, *Sanat Olayı*, *Gösteri*, *Adam Öykü*, *Sombahar*, *Yeni Biçem*, *Milliyet Sanat*, *Ludingirra*, *Yazko-Edebiyat* vd. dergilerde yayımlandı. Bazı şiirleri Kanada, Amerika ve Fransa'da yayımlandı. Görsel şiir, somut şiir ve lettrist şiir örnekleri verdi. Talat Halman, *World Literature Today*'de onun "getirdiği yenilikler edebiyatın kurulu düzeni tarafından direnişle karşılan"dığını yazdı. PEN Yazarlar Derneği ile Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

"Tarık Günersel şiiri prizmatik bir aynadır, bazen aynada çift görüntü oluşur. Akla kara gece ile gündüz gibi, ne ki şair her zaman varoluş olarak yaman bir gezgindir. İçimizde en sosyalist olan, en tartışmalara açık olan, ironik olan odur. (...) Hep genç kalacak bir kuşaktır 80 şiir kuşağı içimizde en gizli direnişçimiz Tarık Günersel'dir." (Gülseli İnal)

"Otobiyografik şiirlerinde olanca başarısına rağmen, dilini bozmaktan çekinmediği, harflere tüneyip oturmuş

TARIK GÜNERSEL

TAM KAÇARKEN

Nazi kampından kaçmaya çalışırken projektörlere
yakalanmış gibi olduk farlar ard arda çullanınca
üstümüze deniz kenarında yürürken iki liseli biz
okuldan kaçmış.
iki liseli, utangaç ve heyecanlı, bilirsiniz işte
birden nasılsa karanlık çökmüş unutmuşuz yapılması
gereken şeyleri ödevleri eve gitmeyi ve nemlenip yeşillenen
formaları gizlice kirli sepetine koymayı
ikinci liseliliği iki eski liselinin
neredeyse torunlar liseyi bitirecekken
hadi benim hanım onun bey neyse ama esas torunlara
yakalanmaktan çekinip tuhaf bir kış akşamı sahil yolunda
karşıdan aniden saldıran farların ve yüzlerini
geceye bırakmış fakir adamlarla üç beş çilekeş kadının ve
uyuyakalmış bir dilencinin ve hışırdayan dalgaların da
satılmasını bekleyen ihtiyar balıkçının aslında bütün
İstanbul'un yanından teğet geçerken, geçmeye yeltenirken,
kararsız, ürkek, mahcup yakalanıverdik projektörlere.

düzeni var saydığı şiirler Günersel'in kaçınmadığı sevgisini bırakmadığı tekniği, kelimelerden, harflerden kendine özgü bir düzen tutturuyor: Yeni bir dünya düzeni.

"Kimi için bu sayfalar altayıp geçilecek şiirler olabilir, ama düşündürücü bir yanı da yaşatmıyor değil. Çünkü Günersel, yaşadığı yaşamadığı kavramlarla, düzenlerle oynamayı seven bir kimliğe sahip. Bildiğimiz düzenin insanı değil o. Bakış açısı, yaratıcılık düzlemi farklı. Kâh askerde, kâh annesinin ölümünde, kâh ismiyle karşısına dikilen babasında, bazen de Amerika'da bir göl kıyısında, ayrılıp tekrar barıştığı eşinde, bazen de uzayda arıyor mutluluğu Günersel kendine özgü adımlarla dolaşıp duruyor. Yalın bir düzende seçmeci bir yaratıya kavuşmak istiyor. Bence bunun bir bölümünü bulduğu da söylenebilir." (Hüseyin Peker)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Otmopili'de Akşam* (1982), *Planlar Kalıntı Olduğu Zaman* (1983), *Muhafızgücü: 1 Hayalgücü: O* (şiirler ve yazılar, 1989), *Zaman Denen Oyuncak* (1999).

AFORİZMA: *Uzay Bilinci* (özdeyişler, 1993).

ANI: *Değişen Suudi Arabistan* (1987), *Kumlaşmak: 12 Eylül Dönemi, Aramco Arabistan Anıları* (1999).

OYUN: *Ali Baba ve Kırk Haramiler* (opera metni, 1991), İtiraf (1988); *Büyüsayar* (1990), *Mim Oyunları* (1991), *Mavi Nokta Oratoryosu Librettosu* (1992), *Yaşasın Delilik* (1993), *Yarım Bardak Su* (2005).

ÖYKÜ: *Bir Geçiş Toplumu* (1983), *Bedenlere İnanır mısınız?* (1999).

ÇEVİRİ: *Godot'yu Beklerken* (S. Beckett'ten), *Popcorn* (B. Elton'dan), *Mr. Peters'ın Bağlantıları* (A. Miller'dan).

HAKKINDA: Otobiyografik Notlar – Söyleşi (Geniş Zamanlar dergisi, sayı: 1, Haziran-Temmuz 1990), Necmiye Alpay – Evren Erem / Söyleşi: "Güzeldi Bu Yeterince İmkânsızdı" – Necmiye Alpay / Hayalgücü – Ümit Erol / Şiir ve Tarık – Oktay Taftalı / Tarık Günersel Şiirinde Fenomenolojik İlgi – Gülseli İnal / Tarık Günersel Etika'sı ve Estetiği (Sombahar, sayı: 27, Ocak-Şubat 1995), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 10.6.1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), Hüseyin Peker / Tarık Günersel'den "Zaman Denen Oyuncak" (Cumhuriyet Kitap, 6.4.2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Yıldız Cıbıroğlu / Tarık Günersel'in Bir Şiirinde Bilinçdışı (Varlık, Ekim 2002), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 24.2.2005).

GÜNEŞ, Abdülbaki

Tefsirci. 1958, Gercüş / Batman doğumlu. İlköğreniminin ardından sekiz yıl klasik medrese eğitimi gördü. Bu arada orta ve lise öğrenimini dışarıdan tamamladı. DİB bünyesinde görev yaptı (1980-83). 19 Mayıs Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinden mezun oldu (1988). Yüksek lisansını *"Şihabuddin es-Sivasî Hayatı, Eserleri ve Tefsirdeki Metodu"* (1994) adlı teziyle Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamladı. Beş yıla yakın ortaöğretim kurumlarında öğretmen olarak görev yaptıktan sonra Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalına araştırma görevlisi olarak atandı (1993). 1996 yılında Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünden *"Kurân'da Akıl ve Aklî Tefsir Hareketi"* adlı tez çalışmasıyla doktor unvanını aldı. Aynı bölümde anabilim dalı başkanı olarak görev yaptı.

Adüllbaki Güneş

Semantik ve hermenötikle ilgilendi. Tefsir, Kur'an kıssaları, Kur'an semantiği konularında araştırmalar yaptı. Makalelerini *Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, İslami Araştırmalar, EKEV Akademi* dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ (İnceleme):

Aklî Tefsir Hareketi-Mutezile ve Menar Ekolü (2003), *Kur'ân'da İşlevsel Akla Verilen Değer* (2003), *Kur'ân'da Kalb Kavramının Semantik Analizi* (2003).

HAKKINDA: Prof. Dr. Yakup Çiçek-Bünyamin Açıkalın / Türkiye İlâhiyat Fakülteleri Tefsir Anabilim Dalı Öğretim Elemanları Biyografileri (2000).

GÜNEŞ, Ali

Şair. 1958, Reyhanlı / Hatay doğumlu. Öğrenimini ortaokul son sınıftayken yarım bıraktı. Mersin'de işçilik yaptığı dönemde TCK 146'dan hüküm giydi (1979). Yedi yıl sonra serbest kaldı. Cezaevinde yazmaya başladığı şiirlerini 1986'da *Düşünmenin Tadı Başka* adlı kitapta topladı.

HAKKINDA: Ali Güneş / Düşünmenin Tadı Başka (1986).

Ali Güneş

ALİ GÜNEŞ

KAÇ YAZAR

Bırakmazlarsa yeşermesini sürgünümün
Dağlar da
Bırakmazlarsa ulaşmasını şiirimin
Deryalara
Irmaklara ulaştırırım.

Kıvrılıp, aşan
Uzayıp, dolaşan
Çağlayıp, hırçınlaşan
Deryalara ulaşır ırmaklara.
-Sular güneşlidir mutlak-
Vursun vurabildikçe gölgesini zulüm aşka
Ve özlemine kavuşmanın
Sevgilim kaç yazar.
Kaç yazar, zincirler kırılır
Baharlar erişir oldukça.

Burhan Güneş

GÜNEŞ, Burhan

Şair. 1959, Gaziantep doğumlu. Babasının görevi nedeniyle ilk, orta ve lise öğrenimini değişik yerlerde yaptı. Gazi Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü (1980) mezunu. 1978-87 yılları arasında kamu okullarında öğretmenlik yaptı. 1987 yılında öğretmenlikten ayrılarak Ankara'da kurduğu İnge Kitabevi Yayınlarını yönetti ve kitapçılık yaptı. 1975 yılından itibaren şiir, öykü ve eleştirileri *Varlık, Sesimiz, Anadoludan, Yapıt, Yaba, Öğrenci Yazıları, Ortaklaşa, Yeni Olgu, Edebiyat 81, Akdeniz* dergileri ve *Barış ve Politika* gibi gazetelerde yayımlandı. 1984'te *Alestasanat* seçkisini çıkardı. Radyo Karadenizde "Hayatın Arka Penceresi" adlı bir öykü programını yaptı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Deli Huzursuzluk* (1994), *İllegal Aşk* (2005).

ANTOLOJİ: *Halk Şiiri Antolojisi* (1996), *Atatürk Şiirleri Antolojisi, Tanzimat'tan Bugüne Seçme Hikâyeler Antolojisi.*

HAKKINDA: Zonguldaklı Yazarlar Zonguldak'ı Yazarlar (1998).

GÜNEŞ, Cem

Şair, yazar ve çevirmen. 1 Ağustos 1966, İzmir doğumlu. Çocukluğunu Anadolu'nun çeşitli yörelerinde yaşadı. Lise yılları Ankara'da geçti. İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesinde eğitim gördü. 1987 yılından itibaren Norveç'te yaşadı ve bu ülkenin vatandaşlığına geçti.

Norveç dilini Trondheim'de kiliseye bağlı bir okulda öğrendi (1988). Oslo'da tiyatro-film makyajı, cilt uzmanlığı üzerine eğitim veren bir meslek okulunu bitirdi (1992). Norveç radyo ve televizyon kurumu NRK'da yapımcılık eğitimi aldı, aynı kurumda radyo programcılığı yaptı (1993). TRT'nin Norveç fahri temsilciliği ve muhabirliği görevinde bulundu.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Kutup Geceleri* (1997), *Camgöz* (1998).

ÖYKÜ: *Oslo'da Olay Var* (1999).

GÜNEŞ, Hasan

Şair. 10 Ocak 1972, Ortaca / Muğla doğumlu. İlkokul ve ortaokulu Ortaca'da, liseyi Muğla Turgut Reis Lisesinde okudu. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü (1996) mezunu. Muş'un değişik bölgelerinde beş yıl, Muğla Dalaman ve Ortaca'da sınıf öğretmeni olarak çalıştı.

İlk şiiri *"Dilem", Düşünceler* (1995) dergisinde yayımlandı. Daha sonra şiirlerini *Geçit, Düşünceler, Yaklaşım* (Balıkesir), *Yenibinyıl Şiir* (İzmir), *Şiiri Özlüyorum* (Nevşehir), *Aykırı Sanat* (Adana), *Beşparmak* (Aydın), *Siyahî, Yarabandı* (Çanakkale), *Uzak* (Ordu), *Genç Kalem* (Muğla), *İspinoz* (Muğla), *Ekin* (Muğla), *Kıyı, Budala, İzlek* (Ankara), *Alkım* (Ankara), *Karalama* (Hatay), *Eski* dergilerinde yayımladı. Üniversite yıllarında arkadaşlarıyla *Geçit* dergisini, Muş'ta iken *Siya* kültür sanat edebiyat dergisini (2001-2002, 6 sayı), Ortaca'da *İspinoz*'u (2002-) çıkardı. *İspinoz* ile 2002 Yenibinyıl Şiir Dergisi Yayınlanmamış Şiir Kitabı Ödülünü kazandı.

HASAN GÜNEŞ

TAHT

gün dönümü
taşıman tahttır
saçlarında bulanık taçların pusulaları
öğütür tüm günahlarını gecelerin

sabahlara inen kirpik gibidir
dalgınlıkla atılan ağlardan köpekbalıkları
suskunlaştığına şahit
dalgaların esir bakışları ağlara

bir sin ekolüdür gün
gecelerin gel-gitleri
uzayıp kısalan zaman
ne kadar yakın ölüm çağrıları

saçlarını boyatan gün
ölümsüzlüğüne adanık binlerce kurbanla
yol haritaları gibi keskin
kıvrılıveren saat kadranları

uzun solukla yaşam künk
kırılan amforanın toz nektarlarına kanık
puslanan anlak kiremit sarısı
yine aldanıktır taht yaşama

Hasan Güneş

"Hasan Güneş bana Turgut Uyar'ın o ünlü, 'Genç şairlerde kusur bulamıyorum. Kusursuzu ararken kişiliklerini harcıyorlar.' sözünü anımsatıyor. Ama olumlu anlamda. Bu yüzden onda kimi kusurlar görmüş olmam onun adına olumlu. Diğer deyişle 'genç bir şair' değil, 'şair' olduğunun göstergesi. Şiirini kendine özgü bir dil ve biçemle kuruyor. Ve şiirleştirdiği konular da kendine özgü. Bu kendine özgülüklerde benzer kaygılara dayalı benzer duyarlılıkları ve dil oyunlarını da görmüş olmam bana yeni bir şairle karşılaştığımızın kanıtı olarak görünüyor." (Mehmet Sarsmaz)

ESERLERİ (Şiir):

Nereye (1993), *İspinoz* (2002), *Mızrak ve Yol* (2005).

HAKKINDA: Zaman (4.6.2002), Mehmet Sarsmaz / Yeni binyıl Şiir (sayı: 8, Ağustos 2002).

GÜNEŞ, Hayri

Eğitimci, yazar. 1927, Bandırma / Balıkesir doğumlu. İstanbul Erkek Öğretmen Okulu (1946), İstanbul Eğitim Enstitüsü Toplu Dersler Bölümü (1948), Samsun 19 Mayıs Edebiyat Şubesi mezunu (1957). Kastamonu Gölköy Köy Enstitüsünde stajyer öğretmenlik, Gazi Lisesi, Bafra ve Kuyucak ortaokullarında öğretmenlik ve idarecilik yaptı.

ESERLERİ:

Türk Tarihinde Ağustos Ayı (1953), *Altın Yaprak Memleketi Bafra* (1956).

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

GÜNEŞ, İhsan

Tarihçi. 1 Ocak 1951, Kılıççı köyü /Sivas doğumlu. Kılıççı İlkokulu (1961), Ankara Gazi Osman Paşa Ortaokulu (1966), Ankara Atatürk Lisesi (1969), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi (1973) mezunu. Yüksek lisansını Hacettepe Üniversitesinde *"Türk Tarihinde İttihad ve Terakki (1899-1918)"* adlı tezle (1977), doktorasını Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde *"Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Düşünce Yapısı (1920-1923)"* adlı tezle (1982) tamamladı. Anadolu Üniversitesi Tarih Bölümünde 1983'te yardımcı doçent, 1988'de doçent, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Anabilim Dalında profesör (1994) oldu. Ayrıca aynı üniversitede Atatürk İlkeleri ve Araştırma Merkezi müdürlüğü (1983), dekan yardımcılığı (1993), Tarih Bölümü başkanlığı (1993 ve 2002), dekanlık (1996-) görevlerinde bulundu. Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Bilim Kurulu üyesidir.

Makaleleri *Belleten, Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma Merkezi Dergisi, Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Atatürk Yolu Dergisi, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, AÜ DTCF Tarih Araştırmaları* dergilerinde, *Muammer Aksoy'a Armağan, Atatürk Armağanı* kitaplarında yayımlandı. Çeşitli bilimsel toplantılarda bildiri sundu.

İhsan Güneş

ESERLERİ:

SADELEŞTİRME: *Nutuk* (1995).

TARİH: *Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I – II* (ortak, 1989), *Milli Tarih* (ders kitabı, 1995), *Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Düşünce Yapısı* (1920-1923) (1997), *Türk Parlamento Tarihi Meşrutiyete Geçiş Süreci I-II - Meşrutiyet Dönemi (1839-1920)* (1997), *Türk Parlamento Tarihi Meclisi Ayan ve Meclis-i Mebusan Üyelerinin Özgeçmişi* (2. cilt, 1998), *Türk Parlamento Tarihi V. Dönem (1935-1939)* (2. cilt, 2001).

GÜNEŞ, Kâmil

Kelam araştırmacısı. 10 Temmuz 1967, Kadınhanı / Konya doğumlu. Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1989) mezunu. Yüksek lisansını (1993) ve doktorasını (2001) Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı Kelam Bilim Dalında tamamladı. Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Temel İslâm Bilimleri Bölümü Kelam

Kâmil Güneş

Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak görev yaptı. Kelam, din felsefesi, dil felsefesi, tefsir, hadis, fıkıh usulü alanlarında çalıştı.

Yazılarını, *Bakı Dövlet Universiteti İlahiyyat Fakütesinin Elmi Mecmuası, Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Marife* dergilerinde yayımladı. *İslâmi Düşüncenin Şekillenişinde Akıl ve Nass-Bakıllani ve Kadı Abdülcebbar'da Kelamullah Meselesi Örneği* (2003) adlı bir kitabı vardır.

GÜNEŞ, Mehmet

Şair. 1 Temmuz 1930, Kalemşah köyü / Gölbaşı / Adıyaman doğumlu. Dünyaya gelmeden babasını, on yaşındayken annesini kaybettiğinden amcasının yanında büyüdü. Kö-

Mehmet Güneş

yünde okul olmadığından, öğretmen gözetiminde bir toprak evde üç yıl ders görerek ilkokul diploması aldı. Kendi kendini yetiştirdi. On sekiz ay Fransa'da, iki yıl Almanya'da çalıştı. Yurt hasretine dayanamayarak döndü. Çeşitli işlerde çalışarak emekli oldu. Şiirleri çeşitli antolojilerde yer aldı. Mersin Şairler ve Yazarlar Derneği (MEŞYAD) üyesidir.

ESERLERİ (Şiir):

Güneşten Pırıltılar (1999), *Kanatsız Martılar* (2000), *Şelale* (2003).

HAKKINDA: Bizim Ece 2002 Şairler Antolojisi (2002), Ahmet Otman / Bizim Ece Şairler Antolojisi 2003 (2003), Mehmet Güneş / Şelale (2003).

GÜNEŞ, Ömriye

Şair. 1975, Adaveren köyü / Beypazarı / Ankara doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaokul ve liseyi Beypazarı'nda bitirdi. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi (2003) mezunu. Şiir yazmaya ortaokul sıralarında başladı. Şiirlerinin konularını köy hayatından seçti. Doğa güzelliklerine geniş yer verdiği lirizm yüklü şiirleri *Sakarya*, *Yeni Yıldız* gazeteleri ile *Çağrı* dergisinde yer aldı. *Yasaksız Bahar* adlı ilk şiir kitabı 1998 yılında yayımlandı.

Ömriye Güneş

HAKKINDA: Hüseyin Yurdabak / Şiirle Yaşayanlar Antolojisi (2003) - Beypazarı Şairleri (2004).

GÜNEŞ, Sadık

Araştırmacı-yazar. 1961, Ergin Köyü / Bala / Ankara doğumlu. İlköğrenimini doğduğu yerde, ortaöğrenimini Bala'da tamamladı. Gazi Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Bölümü (1985) mezunu. Bir süre çeşitli gazete ve dergilerde muhabirlik yaptı. 1990 yılından itibaren Başbakanlık Aile Araştırma Kurumunda çalıştı. 1993 yılında Gazi Üniversitesi SBE'de "*Kitle Kültürü ve Gazeteler*" adlı teziyle yüksek lisansını tamamladı. Fatih Üniversitesi Ankara Meslek Yüksek Okulunda iletişim grubu dersleri verdi.

Yazı ve şiirleri *İnsan*, *Girişim*, *Panel*, *Tezkire*, *Yeni Türkiye*, *Son Duvar*, *Edebiyat Ortamı*, *Yerel Dergi*, *Düşünen Siyaset* dergileri ile *Yeni Şafak* ve *Vahdet* gazetelerinde yayımlandı. *Medya ve Kültür* (1995) adlı bir kitabı vardır.

HAKKINDA: Medya ve Kültür (Kitap Rehberi, Aralık 2001).

GÜNEŞ, Sezai

Dilbilimci. 1946, Elazığ doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini aynı ilde tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1972) mezunu. Sırasıyla Elazığ Atatürk Lisesi, İzmir (Buca) Eğitim Enstitüsü, İstanbul (Maçka)

Sezai Güneş

Endüstri Meslek Lisesi, Buca Yüksek Öğretmen Okulu, İzmir 50. Yıl Lisesi edebiyat öğretmenliği görevlerinde bulundu. 1985 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Ortak Zorunlu Dersler birimine bağlı Türk Dili Bölümüne atandı. Çalışmalarını bu bölümde öğretim elemanı olarak sürdürdü.

ESERLERİ:

Türk Dili Bilgisi (7.bas. 2003), *Anlatım Bilgisi* (3. bas. 2003).

HAKKINDA: Sezai Güneş / Türk Dili Bilgisi (2003), Sezai Güneş / Anlatım Bilgisi (2003).

GÜNEŞ, Turan

Hukukçu, siyaset ve devlet adamı (D. 1921, Kandıra / Kocacli – Ö. 1982) . Galatasaray Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1945) mezunu. Doktorasını Paris Hukuk Fakültesinde tamamladı (1951). 1945'te İstanbul Hukuk Fakültesinde asistan, 1954 de doçent olarak görev yaptı, 1954-1956 arası Demokratik Partiden Kocaeli Milletvekili, 1956 da Hürriyet Partisi kurucu üyesi oldu. Hürriyet Partisinin Cumhuriyet Halk Partisine katılması ile CHP Yönetim Kurulu üyesi, 1961 de Kurucu Meclise CHP temsilcisi olarak bulundu. Daha sonra AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesinde İdari Hukuku Profesörü olarak görev yaptı.

1973 de yenidcn Kocaeli Milletvekili seçilerek, I. Bülent Ecevit Hükümetinde Dışişleri Bakanı olarak görev yaptı. Bu dönemde (1974) Kıbrıs Barış Harekatı gerçekleştirildi.1977 de II. Bülent Ecevit Hükümetinde Başbakan Yardımcılığına getirildi.12 Eylül 1980 sonrasında parlamentonun dağıtılması ve milletvekilliği sona ermesine rağmen Avrupa Konseyinde Türkiye'yi temsili devam etti.

ESERLERİ:

Le Gouvernement Représentatif et les Partis Politiques (Temsili Hükümet ve Siyasal partiler, 1951), *Parlamenter Rejimin Bugünkü Manası ve İşleyişi* (1959), *Araba Devrilmeden Önce* (1983), *Türk Demokrasisinin Analizi* (1996).

GÜNEŞ, Vedat

Şair. 5 Ocak 1964, Beypazarı / Ankara doğumlu. Beypazarı Rüstempaşa İlkokulu, Ankara Meteoroloji Teknik Lisesi (984), Anadolu Üniversitesi AÖF İşletme Fakültesi mezunu. 1984 yılından bu yana Meteoroloji Genel Müdürlüğünde memur olarak çalıştı. 2001'de Meteoroloji Bölge Müdür Yardımcılığı görevine atanarak

VEDAT GÜNEŞ

OKU

bir çocuk "baba!" dese
yüzümü dönerim güneşten
ilâhiler yükselir
dağın eteğinden şehrin

içimde devinir nöbet tutar
zehri kuyruğunda kertenkele
ne kabaran yüreğim
ne parçalanan dağ kütleleri
çevirmez üzerimden gözlerini ölüm meleği

isyan sözleri yükselir nemrut'un üzerine
musa'nın asası böler denizi
hüzün dolu rüyalarda ilâhi nidayı batırlarım
ikra, ikra, ikra
bismi rabbikellezi halag

bir çocuk "anne!" dese
vurulur dünya elli iki yerinden
geceye kapanır perdeler

yolunur saçlarımız
eyyub'ün sabrı dokunur
kanar yüreğimde karanfiller

bu değil yaşanılan ya da gecenin sabahı
/sevgi bilgelik tanımaz/
ağlamalarımız eksik
ki vurulan
hayallerimiz aynalarda
savurduğumuz her bir mısra
denizde inci ve mercan

biri "yavrum!" dese
maveradan gelir bilâl'in sesi
güneşin batıdan sönüşü üzerime siner
tavı geçmiş ateşlere düşen
çiğ damlalarının neminde
kırk karınca ağlar
kırk karıncayı kırk türküden bilirim
sessizlik biner üzerimize havva'dan beri
acı ve yalnızlık
hayatın diğer adı
kandil tebessümü ömür

Vedat Güneş

Van'a yerleşti. 2003 yılında Kırşehir Meteoroloji Bölge Müdürlüğü görevine getirildi.

Şiirleri 1983'ten itibaren *Genç Kuşak* (Erzurum), *Edebiyat Güncesi* (yayın kurulu üyesi), *Lodos* dergilerinde yer aldı. Ankara'da Radyo Birlik ve OSTİM TV'de kültürel programlar hazırlayıp sundu. Türkiye Yazarlar Birliği (bir dönem Yönetim Kurulu) üyesidir.

ESERLERİ:

ANTOLOJİ: *Şiirli Dakikalar* (1998).

ŞİİR: *Gözlerim Orman Yangını* (1999).

HAKKINDA: Rıfkı Kaymaz / Gözlerim Orman Yangını (25.1.1999), Mustafa Ceylan / Gözlerim Orman Yangını ve Vedat Güneş (Vakit, 24.9.1999), Ayhan Katırcıkaya / Şiir Okumayı Sakın Unutmayın (Türkiye, 17.5.1999).

GÜNEY, Adem

Şair. 1958, Taşlıca / Dereli / Giresun doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaokulu ise Dereli'de okudu. Lise öğrenimine Giresun'da devam etti. Şiire ortaokul sıralarında başladı, *Yeşilgiresun* ve *İleri* gazeteleri ile *Aksu* dergisi başta olmak üzere pek çok yayın organında şiir ve resimleri yayımlandı. 1975'te İstanbul'a yerleşerek iş hayatına atıldı. 1977'de İstanbul'da Türkiye Halk Şairleri ve Şiir Severler Derneğince düzenlenen yarışmada ilk yazdığı şiirle ikincilik ödülü kazandı. Daha sonra katıldığı tüm şiir yarışmalarında birincilik ödülü kazandı. 1980'den sonra saz şairliğine yönelik çalışmalara başladı. Şiirlerini *Sevgiye Uzanan Eller* (1984) adlı kitapta topladı.

HAKKINDA: Seyfullah Çiçek / Giresunlu Şairler (1997).

GÜNEY, Eflatun Cem

Folklor araştırmacısı, şair (D. 1896, Hekimhan / (o yıllarda Sivas'a bağlı) Malatya-Ö. 2 Ocak 1981, İstanbul). Sivas Fevziye İptidaisini, Sivas İdadisini ve Sivas Sultanisini (Lisesini) bitirdikten (1918) sonra aynı yıl ilk resmî görevi olan Konya Öksüzler Yurdu Türkçe öğretmenliğine atandı. Konya, Eskişehir, Kayseri, Sivas, Samsun, Afyon, Kütahya liseleri (1919-43) ile İstanbul Haydarpaşa Lisesinde öğretmenlik (1943-50), Topkapı Sarayı Müzesi Müdür yardımcılığı (1950-56), İstanbul Halk Eğitim başkanlığı (1956-61) yaptı. 1961 yılında yaş haddinden emekli edildi. Ancak 1970 yılına kadar halk eğitimi teşkilâtında çalışmak ve halka yönelik eserler hazırlamakla görevlendirildi. Türk halk masallarını derleme ve özlerine dokunmaksızın yazıya geçirme çalışmalarıyla ün kazandı.

Fıkra ve incelemeleri Konya, Kayseri ve Kütahya'da çıkan gazetelerle kendi çıkardığı *İrşad* (Konya), Kuvâ-yı Milliye'nin yayın organı olan *Öğüt* gazetesinde, *Duygu ve Düşünce* (Sivas), *Duygu ve Dilek* (Samsun), *Taşpınar* (Afyon) dergilerinde yer aldı. Eskişehir'de *İstiklâl* (1919), Kayseri'de Nafi Atuf Kansu ile *Misâk-ı Milli*, Sivas'ta *Duygu ve Düşünce*, Samsun'da *Duygu ve Dilek*, Afyon'da *Taşpınar* dergilerini çıkardı. Kütahya'da İl Özel İdaresinin *Kütahya* gazetesini idare etti. Başka mahalli gazete ve dergilerde halk kültürü ve folklor ağırlıklı yazıları, fıkra ve şiirleri yayımlandı. Cirit, güreş, at koşusu gibi geleneksel sporlarla ilgilendi.

Açıl Sofram Açıl kitabına aldığı masalları, Danimarka Hans Christian Andersen Masal Kurumunun 55 milletten şeref listesine aldığı on bir eser arasında en iyisi seçilerek Andersen Payesi Şeref Diploması ve Dünya Çocuk Edebiyatı Sertifikası'yla ödüllendirildi (1950). *Dede Korkud Masalları* adlı eseriyle de aynı armağanı ikinci defa aldı (1960).

"Anadolu'nun bir folklor hazinesi olduğu inancıyla yola çıkan Eflâtun Cem, elli yaşına bastığı yıllarda ise, resmî görevleri dışında kendisini tamamıyla halk edebiyatı ve halk bilgisi (folklor) çalışmalarına vermiş ve yıllar boyunca halk ağızlarından ve cönklerden sabırla derlediği masal, efsâne ve halk hikâyelerini mümkün olduğu kadar asıllarına sadık kalarak halk ağzı ve halk zevkine uygun düşecek tarzda yeniden kaleme almış ve onları temiz bir Türkçe ve sürükleyici bir üslupla işlemiş, böylece halk kültür ürünlerine bir sanat ve edebiyat eseri olma niteliği kazandırmada üstün bir başarı göstermiştir." (Mustafa Özbalcı)

ESERLERİ:

MASAL: *Nar Tanesi* (1946), *Kara Yılan ve Kara Gülmez* (1946), *Sabır Taşı* (1947), *Akıl Kutusu* (1947), *En Güzel Türk Masalları* (1948), *Altın Heybe-Kül Kedisi-Felek Sillesi* (1948),

Eflatun Cem Güney

Zümrüt (1948), *Açıl Sofram Açıl ve Congoloz Baba* (1949), *Bir Varmış Bir Yokmuş* (1956), *Evvel Zaman İçinde* (1957), *Gökten Üç Elma Düştü* (1960), *Uz Gittim Uz Gittim* (1961), *Ağlayan Nar ile Gülen Ayva* (1969), *Al Elma Yeşil Elma* (1969), *Zümrüt Anka* (1969), *Dağ Olur Eğilir misin?* (1969), *Hasıra Hüba* (1969), *Keloğlan: Altın Heybe* (1969), *Yedi Köyün Yüz Karası* (1970), *Aygın Baygın Ses ve Nur Topu* (1970), *Zindandan Gelen Mektup ve Düşmez Kalkmaz Bir Allah* (1970), *Gözleri Yollarda Kalan Ana ve Anasız Kuzu* (1970), *Emlik Kuzu ve Altın Gergef* (1971), *Saraydan Uçan Kız* (1971), *Alışle Mavişe* (1971), *Güldükçe Güller Açan Kız* (1971), *Tellerinde Bülbül Şakıyan Saz ve Bir Varmış Bir Yokmuş* (1972), *Sihirli Köpük ve Yaban Gülü* (1972), *Onlar Ermiş Muradına* (1972), *Yiğitler Yiğidi Musacık* (1972).

HALK ÖYKÜLERİ: *Dertli Kaval* (1945), *Dede Korkut Masalları* (1958), *Aşık Garip* (1958), *Kerem ile Aslı* (1959), *Tahir ile Zühre* (1959), *Şah İsmail*.

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Erzurumlu Emrah* (1928), *Âşık Melekî Kahsatî* (Çetin Eflâtun Güney'le, 1953), *Aşık Kâmili, Âşık Minhâcî* (Çetin Eflâtun Güney'le, 1954), *Atatürk: Hayatı ve Eserleri* (1963), *Folklor ve Eğitim* (1967), *Folklor ve Halk Edebiyatı* (1971), *Kulağımıza Küpe Olsun* (1962), *Çift Çubuk Üstüne* (1969), *Köy Odası* (1969), *Köyün Orta Direği* (1969), *Tarın Vergisi* (1969), *Dağarcık* (1970), *Hoşbeş* (1970), *Gözümüz Üstünde Olsun* (1970), *Ocak Başında* (1972), *Milli Kurtuluş ve Yeniden Doğuş* (1972), *Halk Eğitiminde İş Birliği* (Çukurova Ege.

DERLEME: *Dumlupınara Doğru* (bilmece, 1944), *Halk Şiiri Antolojisi* (1947), *Halk Türküleri* (2 cilt, 1953-54), *Nasrettin Hoca Fıkraları* (1957), *Masallar* (1990).

ŞİİR: *Matem Sesleri* (1920).

HAKKINDA: Mustafa Baydar / Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar? (1960), Osman Nebioğlu / Türkiye'de Kim Kimdir? (1963), Cumhuriyet Ansiklopedisi (c. 5, 1969, s. 1572), Ana Britannica (c. 10, 1978, s. 172), TDE Ansiklopedisi (c. 3, 1979, s. 414), Ömer Faruk Toprak / Sosyalist Kültür Ansiklopedisi (1980), Konur Ertop (Milliyet Sanat, 15.1.1981), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (c. 2, 1990), Fahrünisa Toprak / Ömer Faruk Toprak'ın Kaleminden Portreler (1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (10. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), TDE Ansiklopedisi (2001), Memet Fuat / İncelemeler (2002), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Mustafa Özbalcı / Büyük Türk Klâsikleri (c. 11, 2002).

EFLÂTUN CEM GÜNEY

CENNET BURSA EFSANESİ

Vaktiyle, her Süleyman'dan ileri bir Hazret-i Süleyman varmış, alnında peygamberlik nuru yanar, başında hükümdarlık tacı parlarmış. Allah, "Mühürü Süleyman" derler tılsımlı bir mühür ihsan etmiş; bu sayede dağa, taşa hükmeder, kurda, kuşa sözü geçermiş. Otturduğu tahtı dersen ne altın, ne fildişi veya fildişi veya peri işi bir tahtırevanmış. Dur derse, durur; yürü derse, yürür, uç derse, uçarmış. Tâ böylece dünyanın dört bir yanını dolanır, ağlayanlarla ağlar, gülenlerle gülermiş.

Günlerden bir gün tahtına kurulur; sağ yanında sağ vezirini, sol yanında sol vezirini alıp havalanır göklere... Dağlar eğim eğim eğilir, yollar erim erim erir, bir göz yumup açmcaya kadar gelir, dağların dağı Uludağ'ın bir tepeciğine iner, bakar ki ne baksın! Bu dağın bir kanadı ses, bir kanadı renk, bir kanadı su, bir kanadı ışık!

Hazret-i Süleyman: "Yaratan neler yaratıyor?" der, parmağı ağzında kalır. Neden sonra kendine gelip sağına döner, sağ vezirine: "A benim vezirim sen çok gezdin, çok gördün imdi dünya gözü ile bakınca bu yerleri nasıl görüyorsun?" diye sordu.

Sağ vezir de ağız - dilden cevap verir:

"Ey benim sultanım Efendim, Allah her güzelliği buraya vermiş ama bunları görüp duyacak derleyip toplayacak biri olmadıktan geri neye yarar?"

Deyince, Hazret-i Süleyman bu söze mührünü basar, sonra sola dönüp sol vezirine:

"A benim vezirim: sen çok yaşadın, çok bilirsin. Dünyada bu güzelliklerden üstün bir güzellik daha var mı?" diye sordu. Sol veziri de aynı dilden cevap eyleyip: "Var Sultan'ım, var. Öyle ya dal dal ötüşen kuşların sesi güzeldir ama, gönül yaylasını saran insan sesi daha güzeldir. Burcu burcu kokan güller güzeldir ama, hiç biri gül yanakları gibi domur domur açılmaz. Şu uçsuz bucaksız mavi su güzeldir ama, bir damla göz yaşının yanında yüreklere verdiği ferahlığı veremez. Şu pırıl pırıl gökyüzü güzeldir ama, hiç biri, ayın on dördü sultan gibi, ay ile dolmaz" deyip kesince, Hazret-i Süleyman bu söze de mührünü basar, sonra sözü kendi alıp der:

"Ey benim vezirlerim, ikiniz de ağzı öpülecek adamsınız; bu yerlerin bir "insan" eksiği var. Dediğiniz gibi bu güzellikleri görüp duyacak biri olsaydı ya dile getirir, ya tele getirir de, böyle kaybolup gitmezdi; bu bir! Üstelik bunlara her güzellikten üstün bir de insan güzelliği katılırdı; bu iki".

"İmdi, siz de benim bu sözüme bir "mim" koysanız, şu yaylaları yurt edinelim. Bir saray yaptıralım, köşkü beraber, içinde bahçesi, suyu beraber. Bu saraya güzeller güzeli, Balkıs'ın tahtını kuralım; bu bahçede dilediği gülü, bülbülü konduralım velakin köşkün anahtarı bende kalsın".

Vezir yüzarası mim koymaya kaymaz; dağ taş dile gelip:

"Belkıs, Belkıs!" diye inim inim inler.

Hazret-i Süleyman o saatten tezi yok perilerini başına toplayıp müşavere edecek olur ama, perilerden bir peri gözünden okuyup ağızsız, dilsiz anlatır ona:

"Ya Süleyman! Can kavmi derler bir kavim vaktiyle burada bir şehir kurmuştu ama, Cin kavmi de bu şehre göz koymuştu. Bir yıl dövüştüler, sonu ne onlara kaldı, ne bunlara! Tufan erip sular altında kaldı şehir! İşte bu dağın eteğinde gördüğüm göller göl değil, o turfanda göllenip kalmış sudur; o şehir de, sözüm ona, bu göllerden birinin altında yatıp duruyor."

Deyince Hazret-i Süleyman, Mühr-ü Süleyman-ı basar, vezir yüzerası da birer mim kor bu söze.

Bunun üzerine su perileri sulara dalar; boşaltıp Can şehrini ortaya çıkarırlar. Dağ perileri de dağlara tırmanır, getirecekleri kadar getirip mermer taş, mermer direk bir saray kurarlar; köşkü beraber; bahçesi, suyu beraber.

Periler bu hay huyda iken, Hazret-i Süleyman kuşun kanadıyla her yere haberler gönderip cümle elâ gözlülere "Buyur!" der. Nerede var, nerede yok elâ gözlüler de gelir, bu şehre yerleşir; Belkıs Sultan da varıp sarayına tahtına kurulur; şehir de şehir olur; saray da saray"!

Sağ vezir bunu, sağ gözü ile görür: "Cennet burası!" der. Meğer sol vezirin bir kulağı ağırmış; bu sözü "Cennet Bursa!" anlamasın mı? O gün bugün bu şehrin adı "Bursa" kalır.

GÜNEY, Hüseyin

Çocuk edebiyatçısı, şair ve yazar. 1945, Göre köyü / Nevşehir doğumlu. Otuz yıl ilköğretim sınıf öğretmenliği yaptı (1965-95). Türkçe ve Türk kültürü öğretmeni olarak altı yıl Hollanda'da çalıştı (1976-82). Bir Hollandalı öğretmenle birlikte *Hollandalılar İçin Türkçe Metot* yazdı. Hollandalılara Türkçe kurslar düzenledi. Çok sayıda ders kitabı yazdı; kitapları Hollanda ve Almanya'da basıldı.

Çocuk edebiyatına pek çok eser kazandırdı. Arkın Kitabevi Çocuk Şiiri (1972), Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Folklor Araştırması (1973), MEB İçel Milli Eğitim Müdürlüğü Öğretmenler arası Anı Yarışması (1991), Çankaya Belediyesi-Damar Edebiyat Dergisi Çocuk Şiiri (1992), Kültür Bakanlığı Çocuk Romanı (1998) gibi ödüller kazandı.

ESERLERİ (Çocuk edebiyatı):

Akça Bebek (1997), *Kırlangıçlar Yapar Yuvayı* (1998), *Yalnız Martı* (2001), *Eski Köyün Gizi* (2001), *Ah Bir Sincabım Olsa* (2002), *Ormana Dönüş* (2002), *Barışın Bekçisi, Elma Ağacı ile Süs Ağacı, Bir Çift Mavi Kuş, Sevgili Kitaplarım, Bilmece Bildirmece, Akça Bebek Hollanda'da, Varsa Sevgi Yoksa Sevgi.*

HAKKINDA: İçel Şairler ve Yazarlar Antolojisi (Öykü, MEŞYAD yayını, 2001), Hüseyin Güney / Ormana Dönüş (2002).

GÜNEY, Oben

Tiyatro yönetmeni, şair ve yazar. (D. 7 Aralık 1937, Yozgat – Ö. 28 Ağustos 1993, İstanbul). Lise mezunu. Cep Tiyatrosu (1957), Meydan Sahnesi ve Ankara Sanat Tiyatrosunda bir süre sahneye çıktı. Tiyatro araştırmaları yapmak için burslu olara gittiği Polonya'da (1968) tiyatro eğitimi gördü ve Karakon Üniversitesinde Türkoloji dersleri verdi. (1969-78). Dönüşünde İstanbul Şehir Tiyatrolarında oyuncu ve yönetmen olarak çalışmalarını sürdürdü.

İstanbul Sanat Tiyatrosunda sahneye koyduğu *Çıkmaz Sokak* adlı oyunuyla en iyi yönetmen dalında Avni Dilligil Tiyatro Ödülünü kazandı (1986). Tiyatro sorunlarına ilişkin yazılarını *İnsanda Tiyatro Tiyatroda İnsan* (1983) adlı kitabında topladı.

Oben Güney

GÜNEY, Yılmaz (Oyuncu)

Aktör, roman ve senaryo yazarı (D. 1937, Siverek / Şanlıurfa - Ö. 9 Eylül 1984, Paris / Fransa). Asıl adı Yılmaz Pütün. Adana Erkek Lisesi (1955) mezunu. Ankara Hukuk, İstanbul İktisat fakültelerindeki öğrenimini tamamlayamadı. Öğrencilik yıllarında çeşitli işlerde çalıştı. Asıl ününü sinema oyunculuğu ve yönetmenliğiyle yaparken, kendi yazdığı senaryolarıyla da dikkat çekti. Gençlik yıllarında yazdığı hikâyelerini asıl adıyla (Yılmaz Pütün) yayımlamıştı. *Yeni Ufuklar* dergisinin 32. sayısında Y. Pütün imzasıyla çıkan *"Ölüm Beni Çağırıyor"* adlı öyküsü, Yılmaz Güney'in dergilerde çıkan ilk ürünüdür. Yazılarını ayrıca *Varlık, Yeni Ufuklar* ve *Pazar Postası*'nda yayımladı. 1978'de *Yeni Güney* dergisini çıkardı. 1961'de, *Onüç* (1958) dergisinde çıkan *Üç Bilinmeyenli Eşitsizlik Sistemleri* adlı hikâyesinden dolayı onsekiz ay hapis, altı ay da Konya'da sürgün cezasına çarptırıldı. 12 Mart (1971) döneminde siyasal eylemlere katıldığı iddiasıyla bir süre tutuklanıp serbest bırakıldı (1972). 1974 yılında Yumurtalık Savcısını öldürmek suçundan on dokuz yıl hapis cezasına çarptırıldı (1976). Ancak tutuklu olduğu hapishaneden bayram iznine çıktığı sırada gizlice Fransa'ya kaçıp hayatının geri kalan yıllarını Paris'te yaşadı. Ölümünden sonra ailesi adına bir vakıf kurdu.

Hapishanede yazdığı ilk romanı *Boynu Bükük Öldüler* (1971) ile 1972 Orhan Kemal Roman Ödülünü kazandı. "Selimiye Üçlüsü" olan *Hücrem, Salpa, Sanık* ikinci; son romanı *Soba, Pencere Camı ve İki Ekmek İstiyoruz* ve *Oğluma Hikâyeler* üçüncü cezaevi döneminin ürünleridir. Aktör olarak gösterdiği başarıyla 1972 Yılın Sanatçısı seçildi. Bir bölümünün senaryosunu yazıp yönettiği çok sayıda filmde başrol oyandı. *Umut, Arkadaş* gibi filmleriyle ilgi toplayan Yılmaz Güney'in senaryosunu yazdığı filmlerden *Sürü* (1978-79), Türkiye'de ve yurtdışında çeşitli ödüller kazandı. Senaryosunu yazdığı diğer filmlerden *Yol*, 1982 Cannes Festivalinde Büyük Ödülü Costa Gavras'ın Missing filmiyle paylaştı.

"İlk romanlar, çoğu zaman, yaşanmışlıkla doludur. Gereksiz ayrıntıları ayıklamayı bildiği için, Yılmaz'ın yaşanmışlığa dayanan romanı başarı çizgisini tutturmuş. Yazar, anlattığı insanların iç dünyasını, ayrıntıları çok iyi kullanarak, bir konuşmayla, bir davranışla açığa vurmakta başarılıdır. (...) Anlam zenginliği taşıyan cümleler. Yılmaz'ın çok iyi belirttiği bir durum da köylülerdeki uyanışın, bilinçlenmenin -belirli koşullar yüzünden- geç ve güç oluşudur. Yılmaz, Türk toplumundaki oluşumu çok iyi saptamış, çözümün kentlerde ve sanayileşmede olduğunu çok ustaca göstermiştir." (Turhan Günay)

ESERLERİ:

ROMAN: *Boynu Bükük Öldüler* (1971, ilk basımı *Boynu Bükükler* adıyla 1966), *Hücrem* (1975), *Salpa* (1975), *Sanık* (1975), *Soba Pencere Camı ve İki Ekmek İstiyoruz* (1977), *Selimiye Üçlüsü* (*Hücrem, Salpa, Sanık*, 1979).

FİLM ÖYKÜSÜ: *Yunan Bıçağı* (1979).

Yılmaz Güney

SENARYO: *Seyyit Han* (1968), *Umut* (1970), *Arkadaş* (1974), *Endişe* (1974), *Sürü* (1978), *Umutsuzlar; Ağıt, Baba* (1976), *Aç Kurtlar* (1977), *Hudutların Kanunu* (1977, Lütfi Ö. Akad ile), *Acı* (1977), *Bir Gün Mutlaka* (1977), *Zavallılar* (1977), *Düşman* (1979), *Yol* (1981), *Bu Vatanın Çocukları, Alageyik , Tütün Zamanı.*

ANI: *Selimiye Mektupları* (1976).

ÖYKÜ: *Oğluma Hikâyeler* (1979).

BROŞÜR: *Seçimlerde CHP Neden Desteklemelidir?* (1977), *Faşizm Üzerine, Paris Komünü* (1979).

DENEME: *Siyasal Yazılar* (2001).

HAKKINDA: Mehmet Ergün / Bir Sinemacı ve Anlatıcı Olarak Yılmaz Güney (1978), Atilla Dorsay / Yılmaz Güney Kitabı (1987), Hasan Kıyafet / Mahpus Yılmaz Güney (1989), Feridun Andaç / Yılmaz Güney (Superonline-Edebiyat, 14.9. 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), Hüseyin Akar / Dersim'den Portreler (1999), Fethi Naci / Dönüp Baktığımda (1999), Turhan Günay / Yılmaz Güncy'le... (Cumhuriyet Kitap, 16.3.2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Ülkü Tamer / Yaşamak Hatırlamaktır (2002).

GÜNEY, Yılmaz (Şair)

Şair. 1949, Dernekpazarı / Trabzon doğumlu. İlköğrenimini Erzurum ve Ankara'da tamamladı. Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Fizik Bölümü

ve Ankara Yüksek Öğretmen Okulunu bitirdi. Mut Lisesi (İçel) ve Edirne Eğitim Enstitüsünde fizik öğretmenliği yaptı. Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Fizik Bölümünde öğretim üyesidir. *Sonsuz Bekleyiş* (1997) adlı bir şiir kitabı vardır.

GÜNEY, Zahit İsmail

Şair. 1946, Zırnevo (Kili Kadı) köyü / Dobruca / Bulgaristan doğumlu. Sofya Üniversitesi Türk Filolojisi Fakültesi mezunu. Dört yıl Türkçe, daha sonra (Türkçe eğitim kaldırılınca) Bulgarca olarak 18 yıl öğretmenlik yaptı. Büyük göçle o da Türkiye'ye geldi, Tekirdağ'da mesleğini ve edebiyat çalışmalarını Türkiye'de de sürdürdü. *İnsan Olmak* (1997) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Sabahattin Bayramöz / Türkçenin Sarmaşıkları (2002).

GÜNEYLİ, Abidin

Şair. 26 Haziran 1947, Darende / Malatya doğumlu. Osmaniye nüfusuna kayıtlıdır. Osmaniye Atatürk İlkokulu, Osmaniye Lisesi (1967), Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Kamu Yönetimi Bölümü (1975) mezunu. *"Türkiye Turizm Araştırması"* konulu yüksek lisansını 1981'de tamamladı. İstatistik uzmanı olarak 1967 yılından itibaren Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi ve Devlet İstatistik Enstitüsünde, Döner Sermaye İşletme Müdürü olarak Gazi Üniversitesinde çalıştı. Muğla ve Adana'da DİE Bölge Müdürlüğü yaptı. 1996 yılında Adana İstatistik Bölge Müdürü iken emekli oldu. Mersin Mezitli'ye yerleşti ve orada Belediye Meclisi üyesi seçildi.

İlk şiiri 1973 yılında *Hürriyet* gazetesinin *Kelebek* ekinde, diğer şiirleri *Yeni Adana* gazetesi ile *Aykırısanat, Şiir Defteri, Maki, Adana Edebiyat, Hazım Ece, Tını, Ozan, İremcik, Sevgi Yolu, Alleben, Pompeipolis-Mezitlinin Sesi* vb. dergilerde yer aldı. Maki, *Pompeipolis Mezitlinin Sesi* dergilerinin kuruculari arasında yer aldı, bir süre yayın yönetmenliklerini yaptı.

Abidin Güneyli

ABİDİN GÜNEYLİ

ÇAL SÖYLE

Ateşlerden sıcak
Yüreğimdeki yangın
Şafak dinginliğinde
Esen yel teselli buğusu
getirir sevdalardan
karasevdaya

Eğer
Geçebilirsem ateşlerin
öte yanına
Eğer
yıkabilirsem tabuları
Sensiz dayanabilirsem
Fırtınalara

O zaman
Yaşanmamış sevdaların
kucağındayız artık
çal söyle sonsuza dek
(Bizim Ece, Şairler Antolojisi 2005)

2002-2003 arası Mersin Toros TV'de "Mavi Karanfil" aldı bir şiir programı hazırlayıp sundu.

Şiirlerinin bir bölümü Emin Değirmenci, Erdal Yalçın tarafından TSM formlarında bestelendi. 1992 yılında *Şiir Defteri* dergisinin şiir yarışmasında ikincilik ödülünü, 1993'te *Ozan* dergisinin yarışmasında birincilik, KKTC *Mısra-lık* dergisinin yarışmasında üçüncülük ödüllerini kazandı. Mersin Şairler Derneği, Mersin Sanat Kulübü, Anadolu Basın Birliği, Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

"Güneyli'nin şiirinin içeriğinde, argümanlarında bir sol içerik var. Bu içerik kendisini, belki de kuşağının, diler dilemez, yaşadığı politik ortam gereği, zaman zaman da olsa slogana itmiş ama, şimdi ulaştığı yaş ve kazandığı deneyimler onları fevri slogan olmaktan kurtarmış, birer sosyal içerik düzeyine ulaştırmış." (Ahmet Ümit Aloğlu)

ESERLERİ (Şiir):

Kırk Bahar Geldi Geçti (1992), *Elma Şekeri* (1994, mini şiir kitabı), *Beş Bahar Daha Geçti* (1997), *Topsuz İğne* (2002, mini kitap), *45 Bahar Geldi Geçti* (2000), *Pamuklu Şeker* (2003, mini şiir kitabı).

HAKKINDA: Mithat Yaban / Sayfanın Konuğu (Devrek Postası, 16.4.1993), Coşkun Karabulut / İki Abidin (Yeni Adana, 14.12.1993), Kayhan Şöhretli / Şairleri Tanıyalım (Ortam gazetesi, 12.12.1994), Ahmet Ümit Aloğlu / Güneyli'nin Şiirine Derkenar (Aykırı Sanat, Şubat 1998), TBE Ansiklopedisi (2001), Gündüz Aydın / Sevgi Yolu Şairler Antolojisi (2002), Ozan Naçari Baba/ Şairler ve Ozanlar Antolojisi (2002), Gazete Hürsöz Şairler Antolojisi (2003).

GÜNGÖR, Ali Isra

İlâhiyatçı. 10 Kasım 1966, Gölhisar / Burdur doğumlu. Gölhisar Merkez İlkokulu (1977), Gölhisar İmam Hatip Lisesi (1984), Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1989) mezunu. 1989-1992 arası Ankara Yükseliş Kolejinde din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenliği yaptı. Alanıyla ilgili araştırmalar yapmak için 1994'te, üç ay süre ile İtalya'da (Roma) bulundu. Yüksek lisansını *"II. Vatikan Konsili ve Diyalog"* adlı tezi ile (1995) ve doktorasını *"Cizvitler ve Katolik Kilisesindeki Yeri"* başlıklı tezi ile (2001) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yaptı. 1998'de alanıyla ilgili araştırmalar yapmak için altı ay süre ile İngiltere'de (Londra), 2003'te alanıyla ilgili bir çalışma projesi çerçevesinde araştırmalar yapmak üzere dört ay süre ile Almanya'da (Frankfurt) bulundu. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dinler Tarihi Anabilim Dalında öğretim üyeliği görevine atandı ve Diyanet Araştırma Merkezinde (DİYAM) Misyonerlik Araştırmaları Grubu Başkanı olarak görev yaptı.

Makaleleri 1997 yılından itibaren *Türk Yurdu, Dini Araştırmalar, Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Yeni Dergi* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

Vatikan Misyon ve Diyalog (1997), *Cizvitler ve Katolik Kilisesindeki Yeri* (2002), *Tanrı'nın Şövalyeleri Cizvitler* (2005).

Aşkın Güngör

GÜNGÖR, Aşkın

Şair, öykü ve roman yazarı. 12 Haziran 1972, İstanbul doğumlu. Büyük Fuat Paşa İlkokulu (1984), Kadri Yörükoğlu Ortaokulu (1987), Sultanahmet Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi (1990) Bilecik Meslek Yüksek Okulu Seramik-Motif Bölümü (1991) mezunu. Eskişehir Anadolu Üniversitesi İşletme Bölümünde yüksek lisans çalışması yaptı (1996). 1991'den itibaren İstanbul'daki çeşitli yayınevlerinde çizgi roman ressamlığı, editörlük, müdürlük görevlerinde bulundu.

AŞKIN GÜNGÖR

ARTAKALAN

Azalıyor gülücüğünden taşan renk.
Gece sararıyor sevdan sustukça.
Coşuyor aklının ırmakları
pencerene çarpan yıldızlar ağladıkça.

Ay'ı mı bekliyorsun?

Bir ses, bir ışık gibi
ve belki fazla çocukça
örtünür yüzüne meçhul nefesim
bu şiiri okudukça.

Beni mi bekliyorsun?

Bitikçe kanatır kara
ki,
aşktır aslında
kalabalık bir yalnızlıktan artakalan.
Çoğalır içinde kimsesizliğin
başka dudaklar yağmurlarına dadandıkça
Ne masallar susarsın
ve nasıl da büyür ezberleyemediğin şiir,
anlayamazsın,
kendini kendinden ıradıkça.

Aşkı mı bekliyorsun?

(kelimeler kadar suskunluğu da güzel biri: sen!
o değilsin belki de ve ben onun sanarak inceden sızlattım içimi.
yıldızlara tutundum düşerken, onun için parlıyor ellerim,
onun için yıldızlara uzanmakla süslüyorum düşlerimi.
ölüm gibi gelirim de, acıtarak giderim yaşam gibi.)

Öyküleri, şiirleri ve çizgi roman çalışmaları, *Abece, Atılgan Bilimkurgu, Darkwood Sakinleri, Çizgi Roman* ve *Pencere* dergilerinde yayımlandı, bunlardan bir bölümünün kurucuları arasında yer aldı. Edebiyatçılar Derneği, Çocuk Yayınları Derneği, Umut Vakfı üyesidir.

"Ve İp Gerildi" adlı öyküsüyle SHP İnsan Hakları Öykü Yarışması Birincilik Ödülünü (1993), *"Düşler Diyarı"* adlı fantastik romanıyla Bu Yayınevi 1996 Çocuk Edebiyatı Roman Yarışması Jüri Teşvik Ödülünü (1996), *"Sevgiyi Arayan Kardan Adam"* adlı masalıyla Tudem Masal Yarışması Üçüncülük Ödülünü (2004), *"Sevgilim Dans Edelim mi?"* adlı öyküsüyle Bilişim Dergisi Bilimkurgu Öyküleri Yarışması Birincilik Ödülünü (2004) kazandı.

"Aşkın Güngör, evrensel bir sevgi motifini iletmeye çalışıyor okuyucusuna. Garip bir duygu ama, sanki, sonraki kitaplarında, R. Tagore ve Hermann Hesse ile buluşacakmış gibi bir duyguya kapıldım 'Gohor'larını okuyunca. (...)

"Bir de kınama: Gohor'ların 'gençlik kitapları' etiketiyle yayınlanmış olmasını yadırgadım doğrusu. Hiç de genç sayılmayan ben bile çok severek okudum iki cildini de. Ben, duygu olarak genç kalabilmiş olabilirim ama, Gohor'lar da benim yaşımdaki bilim kurgu okurlarına seslenebilecek düzeyde kitaplar." (Bilgin Adalı)

"Aşkın Güngör, 31 yaşında gencecik bir yazar... Dört yıl emek verdiği 'Gohor'la, bu kez gençlere yepyeni düşünce boyutlarının kapılarını açıyor. 'Gohor,' yalnızca serüvenlerle dolu bir kurgu bilim romanı değil. Çevreyi, yaşamı, bilimi ve dünüyle bugünüyle insanı sorgulayan bir yapıt. Nefis betimlemelerle süslediği şiirsel bir anlatımı var." (Nur İçözü)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Ben Bir Kediyim* (1993).

ROMAN: *Düşler Diyarı* (1997), *Gohor - Cam Kent* (bilim kurgu, 2003), *Gohor – Kurtlar Yolu* (bilim kurgu, 2003), *Sevdaya Dair Hüzünler* (2005).

ORTAK KİTAP (Öykü): *Türk Bilimkurgu Öyküleri* (*Gökkuşağı Uzayı* adlı öyküyle, 2004), *Bilimkurgu Öyküler* (*Sevgilim Dans Edelim mi?* adlı öyküyle, 2005).

MASAL: *Sevgiyi Arayan Kardan Adam* (2005).

HAKKINDA: Aytül Akal / Mutlaka Okunması Gereken Bir Roman: Düşler Diyarı (Cumhuriyet Kitap, 8.9.1998), Aytül Akal / Bir Yazar: Aşkın Güngör (Cumhuriyet Kitap, 15.9.1998), Nur İçözü / Gençler Bilimkurgu Sever (Radikal Kitap, 22.9.2003), Necdet Neydim / Bilimkurgu ve Gohor Örneği, (D)ünya Kitap, 20.10.2004), Bilgin Adalı / Gohor Evreni (Cumhuriyet Kitap, 6.11.2004).

GÜNGÖR DİLMEN

Oyun yazarı. 1930, Tekirdağ doğumlu. Tam adı: Güngör Dilmen Kalyoncu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Klasik Filoloji Bölümü (1960) mezunu. ABD Seattle Üniversitesinde oyun yazarlığı ve ışıklandırma teknikleri eğitimi gördü. İstanbul Şehir Tiyatrosunda başrejisör yardımcısı ve dramaturg (1964-66 ve 1977-80), İngiltere Durham Üniversitesi Doğu Araştırmaları Okulunda Türkçe okutmanı (1971), Eskişehir Anadolu Üniversitesinde öğretim görevlisi (1982-83) olarak çalıştı. Sinema-Tiyatro dergisinin 1959'da açtığı oyun yarışmasında *Midas'ın Kulakları* ile birincilik ödülünü, *Canlı Maymun Lokantası* ile Halkevleri Genel Merkezinin 1965 Şinasi Efendi Tiyatro Ödülünü, *Kurban* oyunuyla 1967 İlhan İskender Armağanını kazandı. 1969-70 Yunus Nadi Senaryo Yarışmasında birinciliği Oktay Arayıcı ile paylaştı. *Midas'ın Kördüğümü* ile Türk Dil Kurumu 1977 ödülünü, *Deli Dumrul* ile 1979 Muhsin Ertuğrul Ödülünü, *Ben Anadolu* ile 1984'te Uluslararası Endüstri ve Ticaret Bankası oyun yarışması birinciliği ve 1986 Ulvi Uraz Tiyatro Ödülünü kazandı. Oyunlarının bir bölümü basılmadı.

ESERLERİ (Oyun):

Avcı Karkap (1960), *Ayak Parmakları* (1960), *Midas'ın Kulakları* (oyn. 1959, bas. 1965), *Canlı Maymun Lokantası* (1965), *Küp Hamit* (1967), *Kurban* (1967, *Midas'ın Ku-*

Güngör Dilmen

lukları - Midas'ın Altınları - Midas'ın Kördüğümü (üçü bir arada, 1979), *Akad'ın Yayı* (1967), *İttihad ve Terakki* (1968), *Midas'ın Altınları* (1970), *Bağdat Hatun* (1972), *Midas'ın Kördüğümü* (1975), *Ak Tanrılar* (1975), *Deli Dumrul* (1979, *Akad'ın Yayı* ile birlikte, 1982), *Hasan Sabbah* (1983), *Devlet ve İnsan* (1990), *Toplu Oyunları 5 - Kuzguncuk Türküsü - Şan, Şeref, Ün=Amfitrüon - Troya İçinde Vurdular Beni* (2002), *Montezuma, Anzavur, Ben Anadolu: Söylenceden Gerçeğe.*

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-1983), Hülya Nutku / Güneşe Tırmanmazsan Ayı Göremezsin (1992), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

GÜNGÖR, Dilşâde

Şair. 10 Mart 1950, Tefenni / Burdur doğumlu. Bir jandarma albayının dördüncü çocuğu olarak dünyaya geldi. Ortaokuldan sonra öğrenimini sürdürmedi. Zamanının tamamını edebiyata, özellikle şiire ayırdı. Şiirleri *Türkiye, Ana, Bizim Ece, Ozan Ağacı, Gülpınar, Mızrap, Defne, Öküz, Yeni Defne, Size, Hayvan, Bulvar, Hey, Gölge Adam, Yeni Yaşantı, İmparator, Ajans Türk, Burç Duygu Seli, Hisler Bulvarı* gibi dergilerle *Ana, Bizim Ece, Türkiye, Genç Şairler, Yürüyen Merdiven, Hürsöz, Yeni Defne* gibi antolojilerde yayımlandı. *Türkiye* dergisinin çıkardığı *Antoloji* 92, 93 ve 94'te üçüncülük ve mansiyon ödülleri aldı. Şiirleri çeşitli televizyon ve radyolarda Nedret Selçuker, Zeki Müren gibi ünlüler tarafından seslendirildi ve bazı şiir kasetlerinde yer aldı. Daha çok hiciv şairi olarak tanınmıştır. Öyküleri *Mavi Kanatlı Duygular* adlı antolojide yayımlandı.

Dilşâde Güngör

"Dilşâde Güngör felsefe yapıyor" (Necla Ünal)

"Dilşâde Güngör atasözü gibi şiir yazıyor." (Dr. Hayri Davas)

"Şiirlerinde toplumsal yaralarımızdan bir çoğuna parmak basan, Dilşâde Güngör, yorumu ve içeriğiyle mükemmel bir şairdir." (M. Selim Akdoğan)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Çağrı* (1989), *Gönül Kuşu* (2001).

ROMAN: *Yere İnen Melekler* (2005).

GÜNGÖR ERGAN, Nevin

Sosyolog. 1955, Alaçam / Samsun doğumlu. İlköğrenimini Alaçam Atatürk İlkokulunda tamamladı. Ankara İlköğretmen Okulunu bitirdikten (1974) sonra dört ay kadar ilkokul öğretmenliği yaptı. Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyoloji Bölümünden mezun olduktan (1979) sonra, TED Ankara Koleji lise bölümünde iki yıl felsefe ve psikoloji grubu dersleri öğretmenliği yaptı. Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyoloji Bölümünde uzman olarak göreve (1981) aldı. 1982'de *"Prens Sabahaddin'in Görüşlerinin Sosyolojik Açıdan Analizi"* adlı teziyle yüksek lisans, 1988'de *"Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu'nun Kültür, Eğitim, Dil Üzerine Görüş ve Önerileri"* adlı teziyle doktora yaptı. 1992 yılında doçent, 1999 yılında profesör oldu.

Kırgızistan / Celalabad'da Türk Dünyası İşletme Fakültesinin kurucu dekanlığını (1993) yaptı. 1995-97 yılları arasında Uluslararası Türk / Kazak Ahmet Yesevi Üniversitesinde yüksek lisans ve doktora düzeyle-

DİLŞÂDE GÜNGÖR

YERE İNEN MELEKLER

GÜLFEM

Gülfem, sevdiği adamı ziyaret etmek istiyor bir türlü fırsat bulamıyordu. Çoktandır görmemişti. Adamın aradığı sorduğu yoktu. Hem bu soğukluğun sebebini, hem de bu ilişkinin sonunu merak ediyordu.

Adamın bürosuna gittiği zaman O'nu başkasıyla gördü. "İyi ki habersiz geldim. O'nun iç yüzünü öğrendim," diye içinden geçirdi. Gururlu olduğu için hiç tepki vermedi. "Değmez," dedi, ama içi buruktu. Duyguları, düşünceleri dumura uğramıştı sanki. Kaç saattir sokakta olduğundan haberi yoktu. Birden acıktığını hissetti. Az ilerideki simitçiyi gördü Simitçiye giderken piyango satan birine rastladı. Adamın yalvarmalarına dayanamayıp biletlerden birini seçti.

- Aşkta şansını yok, belki talih oyunlarında şansım vardır, dedi. Simit almaktan vazgeçip, "Eve gideyim geç oldu" diye düşündü.

Ailesi, duygudan, anlayıştan, düşünceden yoksun, sıradan kişilerdi. İnsanların ruh-düşünce yapısından, nelerden hoşlanır, nelerden hoşlanmaz, kişiliği önemli değildi. Hele, sanattan, kitaptan hiç haberleri yoktu. Sadece yemekten, içmekten, maldan, paradan haberleri vardı. İnsani değerlerden yoksundular. Günü yaşayanlardandı. Gülfem ise narin, duygusal, duyarlı, şair ruhlu bir genç kızdı. Gazetelerde, dergilerde şiirleri yayımlanıyordu.

- Şiir senin karnını doyuruyor mu? Üstelik ivir zivir şeylere para veriyorsun, diyorlardı. O da ailesinin kendisini anlayacak seviyede olmadıklarını bildiği için cevap vermiyordu. Dört duvar arasında bir gürle geçiriyordu en güzel yıllarını.

Genç kız evde olay çıkacağını bildiği için acele acele yürümeye başladı. "Bari dolmuş veya otobüse rastlasam" diye söyleniyordu.

Nihayet eve geldi... Bir sürü hakaret dayak... Odasına çekilip hep ağladı. Ölmek istedi. "Hiç olmazsa O bana ihanet etmeseydi. Güvenebileceğim beni anlayan kimsem yok. Ruhsuz, duygusuz insanlar arasına düşmüşüm diye serzenişte bulundu. Aç mısın tok musun? diye soran olmayınca aç acına uyuya kaldı.

Huzursuz, sıkıntı dolu günlerden sonra gazetede piyangonun bilet numaralarının listesini görünce aldığı bilet aklına geldi. Numaraları kontrol edince çok şaşırmıştı. En büyük ikramiyeyi kazanmıştı.

- Bu kadar parayı ne yapacağım? diyordu kendi kendine. Panik içindeydi şok olmuştu.

Şoktan çabuk kurtuldu. Bir gün gazetedeki gözüne ilişen bir haber, tüketicilerin şikayet dolu mektupları oldu. Bir muhabir mektuplardan yola çıkmış, bakkalları, kasapları, marketleri vs., dolaşmış, alış veriş etmiş, müşterilerle röportaj yapmış, bunları da kaleme almıştı. Kiloda eksik, bozuk-çürük, kalitesiz vs. gıda maddeleri satıyorlardı. Üstelik pahalı idi. TSE garantisi yoktu. (....)

(*Yere İnen Melekler*, 2005)

Nevin Güngör Ergan

rinde Türk Sosyoloji Tarihi ve Türk Sosyokültür Yapısı derslerini verdi. 1990-2000 yılları arasında Gülhane Askeri Tıp Akademisi Hemşirelik Yüksekokulunda Sosyolojiye Giriş, 1999-2001 tarihleri arasında Kara Harp Okulunda Davranış Bilimleri dersleri verdi. Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümündeki öğretim üyeliğinin yanında, Jandarma Genel Komutanlığında "Jandarmanın Halkla İlişkileri" dersi verdi.

Makaleleri *Türk Kültürü, HÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi, Türk Dünyası Araştırmaları, Sosyal Siyaset, Türk Yurdu, Bilig, Polis Bilimleri Dergisi, Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, Polis Bilimleri Dergisi, Tarih* ile *Türk Kültürü Araştırmaları - Prof. Dr. Nihat Nirun'a Armağan Özel Sayısı*'nda ve başka ortak kitaplarda yayımlandı. Yurtiçinde ve yurtdışında bilimsel toplantı ve sempozyumlara katılarak bildiriler sundu.

ESERLERİ (İnceleme):

Kültür - Eğitim - Dil Üzerine Görüşleri ile Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu (1991), *Mehmet İzzet'in Sosyolojik Görüşleri* (1998), *Doğumlarının 100. Yılında Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu ve Hilmi Ziya Ülken* (2002).

GÜNGÖR, Erol

Fikir adamı, sosyal psikolog, yazar (D. 25 Kasım 1938, Kırşehir - Ö. 24 Nisan 1983, İstanbul). Bilgi düzeyi yüksek, dindar bir aile çevresi içinde yetişti. Dedesi Ahî Evran Camii imamı Hafız Osman Efendi'nin çevresinde ve Kırşehir'in manevi atmosferi içinde tarih ve kültür konularına ilgi duydu. Ortaokul sıralarında eski yazıyı öğrendi. İlk ve ortaöğrenimini memleketinde tamamladı. 1956'da Kırşehir Lisesini bitirdi. Lise öğrencisi iken özel Arapça dersleri aldı. İstanbul Hukuk Fakültesine kaydoldu, sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümüne geçerek buradan mezun (1961) oldu.

Öğrenciliği sırasında okuduğu fakültede memur olarak çalışmaya (1957) başladı. Sonra bitirdiği fakültenin Tecrübi Psikoloji Kürsüsüne asistan oldu. Doktora çalışmasını 1965'te Mümtaz Turhan'ın yönetiminde hazırladığı *"Kelâmî (Verbal) Yapılarda Estetik Organizasyon"* adlı tezle tamamladı. 1966'da Colorado Üniversitesinden sosyal psikolog Kenneth Hammond'un daveti üzerine Amerika'ya gitti. Burada Davranış Bilimleri Fakültesinde (1966-67) ihtisas yaptı. 1968'de yurda döndükten sonra *"Şahıslar arası İhtilâfların Çözümünde Lisanın Rolü"* adlı tez çalışmasıyla doçent oldu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Psikoloji Bölümüne doçent olarak (1971) atandı. Başbakanlık Planlama Teşkilâtında, Milli Eğitim Bakanlığı ile Kültür Bakanlığının çeşitli komisyonlarında görev aldı. 1978'de genel değerler sistemiyle ahlâkî değerler arasındaki ilişkileri sosyopsikolojik açıdan incelediği *"Değerler Psikolojisi Üzerinde Araştırmalar"* başlıklı takdim teziyle sosyal psikoloji profesörü oldu. 1982'de Konya Selçuk Üniversitesi rektörlüğü görevine getirildi. Bu görevdeyken İstanbul'da öldü.

İlk yazısını mahallî bir gazetede takma adla yayımladı. Daha sonra, *Diriliş, Türk Edebiyatı, Hisar, Töre, Hamle* dergileri ile *Orta Doğu* ve *Millet* gazetelerinde yer aldı. Selçuk Üniversitesi Rektörlüğüne atandıktan (1982) sonra da bilimsel çalışmalarını sürdürdü. Erol Güngör, bir taraftıyla Ziya Gökalp ve Mehmet İzzet'le başlayıp Mümtaz Turhan'la devam eden Türk sosyoloji okulunun bir halkasını oluşturdu. İslâm'ın ve milliyetçiliğin ilgiyle takip edilen yorumunu yaptı. Sağlam bilgisini objektif davranışıyla her sınıftan aydının kavrayabileceği şekilde ortaya koydu. Ziya Gökalp'in din konusundaki tereddütlü ve çelişkili bulduğu fikirlerini, kültür-medeniyet ayırımını ilmî bir şekilde ele alıp eleştirdi. İslâmiyet'in güncel problemlerini ele aldı. *İslâm Tasavvufunun Meseleleri* kitabında şeriat, tasavvuf, akıl-bâtın, dünya nizamı-iç yaşayış konularını irdeledi. Çeşitli felsefe ve dinlerde mistisizmi inceledikten sonra tasavvufun tarihî gelişimi, iktidarla ilişkisi, bilgi ve vecd gibi felsefî-psikolojik problemleri değerlendirdi. *Türkiye'de Misyoner Faaliyetleri* kitabında, Türkiye'deki yabancı kültür hâkimiyetine ve Hıristiyanlık propagandasına bir kültür değişmesi problemi olarak yaklaştı. *Türk Kültürü ve Milliyetçilik*'te, milliyetçilik düşüncesinin aşamalarını, Türk kültür ve milliyetçiliğinin dayandığı temelleri sosyal psikoloji açısından inceledi. *Kültür Değişmesi ve Milliyetçilik*'te, çağdaş bir millî kültür kurma gereği, teknoloji ve kültür değişmesi, millî tarih meselesi, örf ve âdetler gibi konuları; *İslâm'ın Bugünkü Meseleleri*'nde, Müslümanların Batı medeniyeti karşısında yeni bir medeniyet kurmak zorunluluğu işlendi. Ölümüne yakın günlerde *Türkiye'de Batılılaşma* adlı eseri üzerinde çalışıyordu. *İslâm Tasavvufunun Meseleleri* adlı eseriyle Türkiye Yazarlar Birliği Araştırma-İnceleme Ödülünü aldı (1981).

"Erol Güngör eserlerinde nakillerden çok birinci kaynaklara, tercümesi yapılmış eserlerde bile orijinal metinlere başvurmuştur. Yazılarının ikna edici oluşunun sebeplerinin başında, ele aldığı her konuda metot olarak önce o fikri veya insanı anlamak, öncekilerle veya başka fikirlerle kıyaslamak, daha sonra da tahlil ve terkip etmek gibi açık ve güvenilir bir yol tutması gelir. Kendisinin taraftarı olduğu dünya görüşünün mensuplarını da eleştirmesi inandırıcılığını destekler. Sosyal çalkantıların yoğunlaştığı 1960 sonra-

Erol Güngör

EROL GÜNGÖR

Beşir Ayvazoğlu

Bana biri çıkıp "Gerçek Türk aydını nasıl olmalıdır?" diye sorsa, hiç tereddüt etmeden "Erol Güngör gibi!" derim, evet Erol Güngör gibi. Onu yakından tanımış ve aşağı yukarı bütün yazdıklarını okumuş biri olarak söylüyorum bunu. İmzasıyla ilk defa Töre'de mi karşılaşmıştım, Hisar'da mı, emin değilim; ancak o zamana kadar gözümüzde fazla büyüttüğümüz Ziya Gökalp hakkında Töre'de çıkan ağırbaşlı eleştirisini ve bu eleştirinin uyandırdığı aptalca tepkileri çok iyi hatırlıyorum. Ondan sonra Erol Güngör imzasını taşıyan hiç bir yazıyı kaçırmamaya çalıştım. Benim neslimin ilk gençlik yıllarına ve heyecanlarına tekabül eden Ortadoğu gazetesine yazdığı başmakaleleri okumak için sabahları iple çekerdim. O yıllarda, okuduğum Erol Güngör imzalı her yazıdan sonra dünyayı daha aydınlık ve hayatı daha güzel bulmuşumdur.

Erol Güngör'ü en iyi tarif edecek kelimeleri bulmakta zorlandığımı itiraf ederim; yalnız beylik de olsa, şu sözü kullanmayı zaruri görüyorum: "O bizden biriydi." (...)

Erol Güngör'ün bir ilim ve fikir adamı olarak başarısını, sadece zekâsına, engin tecessüsüne ve Mümtaz Turhan gibi bir hocanın rahle-i tedrisinden geçmiş olmasına bağlayarak açıklamak zordur. Bana sorarsanız; o, üniversitenin dışına çıkarak sokaktaki adamla ve kahvedeki entelektüelle içiçe yaşamayı seviyor, bu yolla, toplumun kılcal damarlarına kadar yayılan yeni fikirleri, yeni eğilimleri ve yeni heyecanları asıl kaynağında yakalayabileceğini biliyordu. Daha da ötesi, Osmanlı'nın hâlâ yaşayan temsilcileriyle tanışarak edindiği hurda teferruatı kullanarak, içtimaî tarihin gizli kapaklı köşelerine nüfuz etmenin yollarını da bulmuştu. Osmanlı kültürü ve medeniyetiyle ilgili her konuda yetkinlikle konuşup yazabilirdi. 1980'lerin henüz başında İslâm'ın Bugünkü Meseleleri (1981) ve İslâm Tasavvufunun Meseleleri (1982)'ni yazarak bir sosyal bilimci olarak bugün gündemimizi işgal eden meselelere o gün görmüştü.

Ve yazdı: 1970'ten sonra ayrılmaz bir ikili teşkil ettikleri Mehmet Genç'in aksine, sürekli yazdı. Bildiğini iyi bilen ve iyi ifade eden bütün aydınlar gibi, son derece aydınlık bir üsluba sahipti. O yıllarda konjonktürün kendilerine sağladığı haksız bir kültürel iktidarın tadını çıkarın solcu aydınlar, bilgi ve üslup fukaralıklarını gizlemek için kullandıkları, daha çok argoya benzeyen, hatta argodan başka bir şey olmayan çetrefil Türkçeleriyle en basit meseleleri bile anlaşılmaz hale getirirlerken, Erol Güngör, en karmaşık meseleleri dolambaçlı yollara sapmadan ve yabancı kelime kullanmadan, herkesin anlayabileceği bir dil ve üslupla anlatırdı. Onun yazdıklarını okurken, zihnimdeki karanlıkların önce yavaş yavaş ağardığını ve sonra birden kuvvetli bir ışıkla silindiğini hissederim.

Erol Güngör, asıl mânâsında ilim adamı haysiyetine sahip olduğu için, Türkiye'de pozitivist ilim ideolojisinin âdeta yasakladığı alanlara büyük bir cesaretle girmiş, Türk toplumunun kimliğinde asıl belirleyici olan İslâm'a ve tasavvufa bir sosyal bilimci olarak eğilmek ihtiyacı hissetmiştir. Çünkü, İslâm'ı tasavvufî yorumları da dahil olmak üzere derinliğine kavramadıkça, Türk toplumunun karakter çizgilerini anlamanın mümkün olmadığını çok iyi biliyordu. Yani Erol Güngör, ayaklarını yere basan bir ilim adamıydı. Hocası ve dostu Sabri Özbaydar'ın şu cümleleri, bence Erol Güngör'ü çarpıcı bir biçimde tarif etmektedir: "Kırşehir'in bir mahallesindeki çocukluk arkadaşlarını ve ihtiyarları sık sık hatırlar, bitişik komşudaki çok çocuklu ailenin sabahın erken saatlerinde çay içişlerini hatırlar ve hep beraber çay bardaklarındaki şekeri karıştırırken çıkardıkları sesin müziğine dalardı. Ve buradan sosyal psikolojiye döner, ama çay bardağından çıkan müziği de unutmazdı."

"Konya Selçuk Üniversitesi'ne rektör olarak atanması, her ne kadar hasta kalbini düşünerek endişeye kapılmışsak da, bizi çok sevindirmişti. Gelibu onun rektörlüğünü yepyeni ve mutlu bir başlangıç, bir müjde gibi algılamıştık. Sevincimiz ne kadar kısa sürmüştü! Yunus bir şiirinde:

Şu dünyada bir tek şeye yanar içim göynür özüm
Yiğit iken ölenlere gök ekini biçmiş gibi

diyor, yiğit iken ölen, bir de Erol Güngör gibi az bulunur cinsten bir zekâ, az yetişir cinsten bir ilim adamıysa, içimiz daha çok yanar, özümüz daha çok göynür.

Evet, Erol Güngör, öldüğünde 45 yaşındaydı. Arkasında çok sayıda telif, bir o kadar tercüme ve bitirilerek mukale bırakıp. Ama asıl kitaplarını henüz yazmamıştı.

Ah o yazılmamış kitaplar!

(*Defterimde Kırk Süret*, 2002)

EROL GÜNGÖR

TEKNOLOJİ VE KÜLTÜR DEĞİŞMESİ -1

Kültür ve medeniyet kavramları üzerinde Ziya Gökalp zamanında çıkan tartışma o günden beri şiddetinden hiçbir şey kaybetmeksizin devam ediyor. Bazıları bunu Gökalp'in icadettiğini ve miras bıraktığı sun'î bir ayırımı diye vasıflandırırken bazıları Gökalp'in konuyu eksik bıraktığını, kültür medeniyet farkının daha iyi ve daha keskin bir şekilde belirtilmesi gerektiğini söylüyorlar. Herhalde bu tartışma Türk aydınları arasında daha uzun zaman sürüp gidecektir. Farklı tezleri savunanlar ilmî kriterlerle kendi arzularını birbirine karıştırmasalardı, belki daha kısa bir zamanda meseleyi açıklığa kavuşturabilirdik. Fakat kültür medeniyet ayırımı bizler Türkler için sadece sosyolojik kavram meselesi değildir; millet hayatına nasıl bir yön vereceğimiz konusundaki isteklerimize objektif veya ilmî destek bulma gayretidir. Bununla birlikte, bir ilmî meselenin bir istekle veya hatta duygularla bağlı olarak ortaya çıkması, o konuda yapılan tartışmaların, ileri sürülen iddiaların değerini hiçbir zaman düşürmez. Bu yüzden biz çeşitli görüşlerin tenkidini yaparken onları geri plândaki duygulara göre değerlendirmeyeceğiz, sadece hangi fikrin hangi endişeyi aksettirdiğini belirtmekle yetineceğiz.

İlk defa Ziya Gökalp'in kültür-medeniyet ayırımına götüren düşüncenin temelinde Türkiye için pratik bir endişe yatıyordu. Bütün devlet gücünü, aydınların bütün gayretini seferber ederek yöneldiğimiz Batı dünyasının medenî gelişmelerini taklid ederken, onların sosyal ve kültürel özelliklerini de benimseyecek miydik? Başka bir ifade ile, eski teknolojimizle birlikte eski âdet ve geleneklerimizi, inançlarımızı da bırakacak mıydık? Kılık kıyafetimizden tutun da dinimize kadar Avrupalı gibi mi olacaktık?

→

Bu endişenin o zaman için ne büyük bir önem taşıdığını şimdiki neslin tasavvur etmesi çok güç, belki de imkânsızdır. Düşününüz ki, Cumhuriyetten önceki nesiller elli-altmış yıllık bir tarihin değil de, kitapların bahsetmediği kadar uzak bir geçmişin mirası üzerinde oturuyorlar; o gün yaşadıkları hayatın bu derece derin köklerle bağlı bulunduklarını düşünüyorlardı. Bir inşa bazı alışkanlıklardan vazgeçebilir, bazı inançlarını değiştirebilir; hatta hiçbir köklü alışkanlığa sahip olmayacak kadar genç ise önüne serilen herşeyi benimseyebilir. Fakat kırk yaşında, elli yaşında artık şahsiyeti tam teşekkül etmiş bir kimseye, o güne kadar sahip olduklarının tamamını değiştirmesini teklif ederseniz, bu onun için intihar demek olur. Çünkü teklif edilen değişmeleri kabul etiği takdirde ortada artık başka bir insan vardır; eski şahsiyet ölmüştür. Üstelik böyle bir değişme sadece manevi bakımdan değil, maddeten de ölüm manasına gelir; kırk aşından sonra tekrar bebeklik hayatına dönmeye kalkan insan, eğer bu çılgınlıktan birkaç gün içinde vazgeçmezse, mutlak surette ölür.

Gökalp devrinde Türk aydınlarının karşılaştıkları büyük çıkmaz işte buydu. Bir taraftan Batı dünyasının bizi maddi bakımdan ezen bütün medeni vasıtalarına sahip olmak istenirken, öbür taraftan aynı dünyanın zevkleri, aile hayatı, her türlü sosyal münasebetleri, felsefi ve dini inançları, sanat ve eğlence hayatı ile. Hayatımızdan nasıl uzak tutacaktı? Bu endişe birçok aydınlarımızı ve özellikle nüfuzlu insanlarımızı Batı medeniyetine karşı menfi veya çekingen bir tavır almaya itiyordu. Aydınlarımızın bir kısmı -şimdi de devam ettiği gibi-Batının teknolojik ilerliliklerini benimsemekle yetinmemiz gerektiğini, nispeten daha az olan bir kısmı ise birçok kültürel geleneklerimizi de değiştirmek zorunda olduğumuzu iddia ettiler. Fakat her iki taraf da kendi görüşlerini herhangi bir ilmi esasa bağlamış değildi.

Gökalp bizim ilk sosyologumuz olmak itibariyle, bu konuda başkalarının bilmediği tahlil vasıtalarına sahip bulunuyordu. Milliyetçilikle -yani Türk milli kültürünü koruma ve geliştirme iddiası ile- Batı medeniyeçiliği arasında uzlaşmaz bir halin bulunmadığını, her ikisinin de birarada, hatta bir bütün halinde yaşayabileceğini göstermeye çalıştı. İşte kültür ve medeniyet kavramları burada çok işi yaracaktı. Medeniyet nedir? Bizim benimsemek istediğimiz Batı medeniyeti nelerden ibarettir? Eski medeniyetimizin bizim milli hayatımızdaki yeri nedir? Milli hayatın yarattığı değerler-kültür- nelerdir? Medeniyetle kültür arasında nasıl bir münasebet vardır? Doğu medeniyetinden çıkıp Batı medeniyetine girdiğimiz takdirde kazançlarımız ve kayıplarımız neler olacaktır?

Bütün bu soruları verilecek cevapların asılacan alacak noktası kültür medeniyet ayırımında yatıyordu. Gökalp belki de pratik bir endişe ile değiştirilmesi istenmeyen bütün değerleri kültür adı altında topladı, değiştirilmesi istenenleri ise medeniyete dahil şeyler olarak gösterdi. Birinci gruba giren değerler milletlerin öz malı olan şeylerdir; bunların değişmesi değil gelişmesi söz konusu idi. İkinci, yani medeni değerler grubuna girenler ise, kültürün inkişafına imkan vermedikleri takdirde değiştirilmesi gereken şeylerdi. Kendi ifadesine göre "Medeniyet usûlle yapılan ve taklit bir milletten diğer millete geçen mefhumların ve tekniklerin mecmuudur. Hars (kültür) ise hem usûlle yapılamayan, hem de taklitle başka milletlerden alınamayan duygulardır."

Şu halde Gökalp medeniyet denince bundan ilmin, teknolojinin, ve siyasi, sosyal ve idari organizasyonun anlaşılması gerektiğini söylemektedir. Onun kültür dediği kavram esas itibariyle sanatı, dil ve edebiyatı içine alıyor. Bununla beraber, kültür kavramını daha geniş tuttuğu, bazen medeniyete ait gördüklerini de buraya katığı görülmektedir. Şu tarif yine onundur; Hars halkın ananelerinden, teamüllerinden, örflerinden, şifahi ve yazılı edebiyatından, lisanından, musikisinden, diminden, ahlâkından, bedii ve iktisadî mahsullerinden ibarettir.

Şimdi burada Ziya Gökalp'in kültür ve medeniyet hakkındaki görüşlerinin bir tahlil ve tenkidini yapacak değiliz. Maksadımız onun kendi devrindeki önemli bir çatışmayı nasıl gidermeye çalıştığını göstermektir. Dikkat edilirse Gökalp, değişmesi gerçekten çok zor, belki imkansız olan, üstelik Batı medeniyetine karşı başlıca mukavemet noktalarını teşkil eden unsurları medeniyet değişmesinin dışında mütalaa etmektedir; Batı medeniyeti bizim öz malımız olan bu unsurların gelişmesi için birer vasıta temin edebilir, bir alet hizmeti yapar.

Medeniyete gelince, o zaten bizim öz malımız değildir; şimdiki medeniyetimizi nasıl başkalarından aldıysak, yine başkalarından bu defa bize daha faydalı olan bir medeniyeti alabiliriz. (...)

(*Kültür Değişmesi ve Milliyetçilik*, 1980)

sının yayın hayatında Erol Güngör'ün kitaplarından bazılarının yüksek tirajlara ulaşması, birçok münakaşa ve ihtilâflarda akli ve mantıkî delillerle ikna edici bir ifade kullanarak uzlaştırma kabiliyetiyle açıklanabilir." (Şeyma Güngör)

ESERLERİ:

DÜŞÜNCE-İNCELEME: *Türkiye' de Misyoner Faaliyetleri* (E. Kırşehirlioğlu takma adıyla, 1963), *Türk Kültürü ve Milliyetçilik* (1975), *Kültür Değişmesi ve Milliyetçilik* (1980), *İslâmın Bugünkü Meseleleri* (1981), *İslâm Tasavvufunun Meseleleri* (1982), *Dünden Bugünden Tarih Kültür Milliyetçilik* (1982), *Tarihte Türkler* (1988), *Değerler Psikolojisi* (1993), *Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak* (1995), *Sosyal Meseleler ve Aydınlar* (haz. R. Güler - E. Kılınç, 1995), *Lisanın Rolü* (1998), *Kelâmi Suhuda Estetik Yapı Organizasyonu* (1999).

ÇEVİRİ: *Sosyal Psikoloji-Nazariye ve Problemler* (D. Krech - R. S. Crutchfield'den, 1965), *İktisadi Gelişmenin Merhaleleri* (W. Rostow'dan, 1966), *Yirminci Asrın Manası* (Kenneth Boulding'den, 1969), *Sanayileşmenin Kültür Temelleri* (John Nef'ten, 1970), *Sınıf Mücadelesi* (Raymond Aron'dan, 1973), *Batı Düşüncesindeki Büyük Değişme* (Paul Hazard'dan, 1973), *Dünyayı Değiştiren Kitaplar* (Robert Downs'tan, 1980; imzasını koymadı).

Erol Güngör ayrıca Emin Işık, Yaşar Erol ve Ahmet Tekin ile birlikte ortaokul ve liseler için ahlâk; Sabri Özbaydar, Belma Özbaydar ve Ayhan Songar ile birlikte lise ve yaygın yüksek öğretim kurumu için psikoloji ders kitapları yazdı.

HAKKINDA: Ahmet Taşgetiren / İslâmın Bugünkü Meseleleri (Türk Edebiyatı, sayı: 97, 1981), M. Hanefi Bostan / Prof. Dr. Erol Güngör ve Türk Tarihi Hakkındaki Görüşleri (Türk Dünyası Araştırmaları, sayı: 81, 1992), Emin Işık / İçimdeki Erol'a - Yılmaz Özakpınar / Prof. Dr. Erol Güngör'ün İlmî ve Fikri Şahsiyeti (Türk Edebiyatı, sayı: 128, 1984), Sabri Özbaydar / Hocam Erol Güngör (Türk Kültüründe Dağarcık, sayı: 3-5, 1984), Hayrani Altıntaş / İslâm Tasavvufunun Meseleleri'nin Bir Değerlendirilmesi - Muallâ Türköne / Ziya Gökalp ve Erol Güngör'de Medeniyet Kavramı - Vehbi Başar / Erol Güngör Bibliyografyası (Erol Güngör İçin içinde, 1988), Fuat Yavuz / Erol Güngör'ün Dil, Edebiyat ve Edebiyat Sosyolojisiyle İlgili Görüşleri (yüksek lisans tezi, 1989, Gazi üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü),

Erol Güngör

Adil Çiftçi / Erol Güngör Hakkında Bir Monografi Denemesi (yüksek lisans tezi, 1989, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Ali Akar / Ölümünün 10.Yılında Erol Güngör Çağrışımları (Türkiye Günlüğü, sayı: 22, 1993), Şeyma Güngör / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 14, 1996, s. 305-307), Beşir Ayvazoğlu / Yiğit İken Ölen Büyük İlim Adamı (Defterimde Kırk Süret, 1999), Camii'deki Rektör Türk'ün Fikir Kalesi Erol Güngör (Gökkubbe dergisi, Haziran 2001), Mehmet Akgül / Türkiye'de Din ve Değişim: Bir Erol Güngör Çözümlemesi (2002), Cafer Vayni / Erol Güngör (2003), Yağmur Atsız / Erol'a Mehmet'e 50'lere Dâir (Türk Edebiyatı, Mayıs 2005).

GÜNGÖR, Fethi

İlâhiyatçı-toplumbilimci. 1 Ocak 1964, Kaynar kasabası / Pınarbaşı / Kayseri doğumlu. İlkokulu kasabasında (1975), liseyi Develi'de (1982) bitirdi. Marmara Üniversitesi (1986) mezunu. Yüksek lisansını Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde (1990), doktorasını ise İstanbul Üniversitesi SBE'de (2004) tamamladı. Başbakanlık Osmanlı Arşivinde uzman yardımcısı olarak görev yaptı (1987). Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü ve İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinde araştırma görevlisi olarak çalıştı. İstanbul Vakfının yürüttüğü çeşitli projelerde proje yöneticisi olarak görev aldı.

Makaleleri *Kafkas Vakfı Bülteni*, *TGTV Gönüllü Bülteni*, *Çeçenistan Gerçeği*, *Yeni Şafak*, *AKEV Bülteni* adlı yayın organlarında yayımlandı. *Yeni Kafkasya* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı (1993-94). SAU Rektörlüğü yurtdışı yayın ödülü sahibidir (1998).

ESERLERİ:

ÇEVİRİ: *Tahrîrü'l-Mer'e* (Prof. Dr. Abdulhalim Ebu Şakka'dan, *İslâm Kadın Ansiklopedisi*, c. 2, 1996), *Hz. Muhammed'in Faziletleri* (Fezail-i Muhammediyye, Yusuf b. İsmail en-Nebhânî'den, 1996).

REDAKSİYON: *Tahrîrü'l-Mer'e* (Prof. Dr. Abdulhalim Ebu Şakka'dan, *İslâm Kadın Ansiklopedisi*, c. 4, 1996), *Çerkesya'dan Savaş Mektupları 1837-1839* (James S. Bell'den, İngilizceden çev. Doç. Dr. Sedat Özden, 1998).

GÜNGÖR, Harun

Araştırmacı-yazar. 1949, Üzerlik köyü / Sarıoğlan / Kayseri doğumlu. Kayseri Yüksek İslam Enstitüsü (1974) mezunu. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dinler Tarihi Anabilim Dalında "*Gagauzların Dinî İnanışları Üzerine Bir Araştırma*" adlı tezi ile doktorasını tamamladı (1982). Yardımcı doçent (1983), doçent (1988) ve profesör (1994) oldu. Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi Anabilim Dalı başkanı olarak görev yaptı. Vatikan Misyoloji Enstitüsünde (1986), Kırgızistan'ın Oş Memlekettik Üniversitesinde ve Kazakistan Ahmet Yesevi Üniversitesinde (1999-2000) misafir öğretim üyesi olarak çalıştı.

Güngör, dinler tarihi, Türk din tarihi, folklor, etnoloji, antropoloji alanlarında değişik dillerde birçok kitap ve makale yayımladı, konferans ve sempozyumlarda bildiriler sundu. Makaleleri, *Türk Dünyası Araştırmaları*, *Türk Dünyası*, *Türk Kültürü*, *Bilge*, *Milli Folklor*, *Sabaa Yıldız* ve *Yesevi* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Gagauz Türkleri*, *Tarih-Dil-Folklor ve Halk Edebiyatı* (M. Argunşah ile, 1991), *Dünden Bugüne Gagauzlar* (M. Argunşah ile, 1993), *Kayseri ve Çevresinde Ziyaret ve Ziyaret Yerleri* (Ü. Günay, Ş. Kuzgun, H. Sayım, A. V. Taştan ile, 1994), *Başlangıçtan Günümüze Türklerin Dini Tarihi* (Ü. Günay ile, 1997), *Laiklik, Din ve Türkiye* (Ü. Günay ve A. V. Ecer ile, 1997), *Asya'dan Anadolu'ya Taşınanlar* (Türkçe-İngilizce-Almanca, 1997, 1998, 2000), *Gagauzlar* (1998), *Türk Din Tarihi* (Ü. Günay ile, 1998), *Türk Din Tarihi Araştırmaları* (Türklükle ilgili makaleler, 2000).

ÇEVİRİ: *Basarabyalı Gagauzların Tarihi* (Mihail Ciachir'den, 1998), *Balkan Yarımadasında Türk Kavimleri* (V. A. Moşkov'dan, 2000).

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÜNGÖR, Mevlüt

İlâhiyatçı. 1950, Yalacık köyü / Eflani / Karabük doğumlu. İstanbul Çapa İlkokulu (1962), İstanbul İmam Hatip Okulu (1970), İstanbul Eyüp Lisesi (1970), Bağdat Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1974) mezunu. Doktora tezi: "*Cassas ve Fikhî Tefsiri*." (1981). Akademik kariyerini tamamlayarak doçentliğe ve profesörlüğe yükseldi. 1979 yılındanberi Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalı öğretim üyesidir. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalı başkanlığı yaptı (1999-2002). Ayrıca Suudi Arabistan İmam Muhammed b. Suud Üniversitesi İslam Hukuku ve İlahiyat Fakültesinde Tefsir ve Kur'an Okuma Dersleri öğretim üyeliği (1984-87) görevinde bulundu.

İlk makalesi *İslâm Düşüncesi* (Kasım 1968, sayı: 6) dergisinde yer aldı. Daha sonra yazılarını *İslami Araştırmalar*, *Diyanet İlmi Dergi*, *Hakses Mecmuası*, *Kuran Araştırmaları* dergilerinde ve Arapça makalelerini çeşitli Arap dergilerinde yayımladı. Bildirileriyle yurtiçi ve yurtdışında çeşitli bilimsel toplantılara katıldı. Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi ve Yeşilay Cemiyeti üyesidir. *TDV İslam Ansiklopedisi* için madde yazdı. Örnek Medeniyet Eğitim ve Kültür Araştırmaları Vakfı Yönetim Kurulu Başkanıdır.

Mevlüt Güngör

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Cassâs ve Ahkâmü'l-Kur'an* (1989), *Kur'an Penceresinden Bakış* (1995), *Kur'an Tefsirinde Fıkhî Tefsir Hareketi ve İlk Fıkhî Tefsir* (1996), *Kur'an Araştırmaları* (2 cilt, 1995, 1996), *Kur'an'ın Hz. Peygamber'in Sünnetine Verdiği Değer* (1996), *Kur'an Araştırmaları 1-2*, *Kur'an Penceresinden İman Amel Hayat Ahiret ve Kainata Bakış* (2. bas., 1997).

ÇEVİRİ: *Kur'an Tefsirinde Yeni Bir Metod* (Emin El-Huli'den, 1995).

GÜNGÖR, Mustafa

Yazar. 1953, Giresun doğumlu. Şişli Siyasal Bilimler Yüksek Okulu İşletme Bölümü (1978) mezunu. Lise yıllarında tiyatro oyunculuğu yaptı. 1973 yılında Kızılay Genel Merkezinin düzenlediği kompozisyon yarışmasında verilen tek ödülü kazandı. 1980 yılına kadar sürdürdüğü DİSK sendika uzmanlığından sonra, reklam sektöründe yazar ve yaratıcı yönetmen olarak çalıştı. 1983 yılında, TRT - TV Reklam yarışmasında birincilik ödü-

lü kazandı. 1990 yılında yönetimini üstlendiği bir reklam filmi ile Reklam Derneği Moda Kategorisi - Kristal Elma Ödülüne layık görüldü.

ESERLERİ:

ROMAN: *Ateş Kanatlı Kuşlar* (1998, aynı adla senaryo olarak 2000).

ÇEVİRİ: *Bisiklet* (Clive Gifford'dan, 2001).

HAKKINDA: Mustafa Güngör / Ateş Kanatlı Kuşlar (2000).

GÜNGÖR, Mustafa Lütfi

Eğitimci, şair ve yazar. 1912, Tirebolu / Giresun doğumlu. Ailesi Kafkasya göçmeni bir aileye mensuptur. İlk ve ortaöğrenimini memleketinde tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji bölümünü bitirerek çeşitli okullarda öğretmenlik yaptı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Koz Kupa* (1940).

BİYOGRAFİ: *İsmail Safa, Süleyman Nazif.*

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. III, 2000).

GÜNGÖR, Nasuhi

Gazeteci-yazar. 1968, Mucur / Kırşehir doğumlu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu. 1986 yılından itibaren Zaman gazetesinde muhabir, çeşitli gazete ve dergilerde editör olarak çalıştı. 1995'ten itibaren yedi yıl boyunca *Yeni Şafak* gazetesinde haber müdürlüğü, köşe yazarlığı ve muhabirlik yaptı. Daha sonra çalışmalarını serbest gazeteci olarak sürdürdü.

ESERLERİ:

İpin Ucundakiler Nesim Malki, Cavit Çağlar, Erol Evcil (2001), *Yenilikçi Hareket Yeni Dünya Düzeni Ekseninde Bir Değerlendirme* (2001), *Yenilikçi Hareket* (2005).

GÜNGÖR, Necati

Öykücü, gazeteci, yazar. 27 Mart 1949, Malatya doğumlu. İlk ve ortaokulu Malatya'da okudu, Malatya Lisesini bitirdi. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Yayınevlerinde redaktörlük, editörlük, gazetecilik ve reklam yazarlığı yaptı. *Yeryüzünde İki Gölge* (1982) adlı kitabı nedeniyle sıkıyönetim mahkemesinde yargılandı, kitabı toplatıldı. 1990'da TRT İstanbul Radyosunda altı ay süreyle "Edebiyatçılar Edebiyat Öğretmenlerini Anlatıyor" adlı haftalık bir program hazırladı. Bir özel televizyon kanalında haber redaktörü olarak çalıştı. Çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü. Türkiye Yazarlar Sendikası, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti ve Dil Derneği üyesidir.

İlk öyküsü 1968'de, Malatya'da çıkan *Oluş* dergisinde yayımlandı. Öykü ve yazıları sonraki yıllarda *Yansıma, Yeni Düşün, Yeni Dergi, Negatif, Hürriyet Gösteri, Türkiye Defteri, Yaşasın Edebiyat, Cumhuriyet* ve *Hürriyet* gibi dergi ve gazeteler ile sanat sayfalarını hazırladığı *Politika* ve *Aydınlık* gazetelerinde yayımlandı. Konularını çocukluğunun geçtiği yörelerin gerçek yaşamından alan yazar, işlek bir dil ve duyarlı bir anlatımla gözlemlerini yansıttı. Şükran Kurdakul'un sözleriyle; *"Sevgi Ekmektir* (1978) adlı eserinde topladığı yedi öyküde yakın tarihin belli olaylarından etkilenmiş kişilerin düzenden gelen olumsuzluklar karşısında ezilmişlikleri, ayakta durma çabaları, savrulışları beceriyle işlenmiş görüldü."

Necati Güngör, *Sevgi Ekmektir* adlı kitabıyla 1979 Türk Dil Kurumu Ödülünü, *Sinema Kuşu Sevgilim* ile 1990 Ömer Seyfettin Öykü Ödülünü, "Umut Tanrı'nın Oğlu'nda" röportajı ile 1990 Abdi İpekçi Barış ve Dostluk Ödülünü, *Bir Taşralının İstanbul Nostaljisi* kitabı ile de 1993 Abdi İpekçi Röportaj Ödülünü, *İyiler Genç Ölür* adlı escriyle 1999 Yunus Nadi Ödülünü kazandı.

"İnsanın doğup büyüdüğü kentlerin ötekilerinden elbet ayrı bir yeri vardır. Çocukluğunun, ilk gençliğinin anıları kenti sanki dokunulmaz kılar. Ana babaların da bütün akraba ve sevilenlerden daha özel olduğunu söylemeye gerek bile yok. Yaşanması en zor günlerdir ana baba ölümleri. Sonunda doğduğu kentin topraklarına bırakılmışsa eğer ana baba, doğulan kent bir sevecenlik kazanır sanki. (...) Necati Güngör de ana babasını, doğduğu kenti ve bir dönemin yaşam anlayışını benzer bir biçimde öyküleştirmiş Annem Babam Malatya'da.

"Necati Güngör'ün yanlış kentleşme üstüne okul yıllarını geçirdiği İstanbul'dan gözlemleyip yazdığı yazılar, lirik gerçekçi diye tanımlanabilecek anlatımı Annem Babam Malatya'nın eleştirelliğine kolay okunurluk sağlıyor. (...)

"Necati Güngör, Malatya'yı çocukluk günlerini, aile kişilerini, komşularını, gelenek ve göreneklerini de tanımlıyor. Bu anlatım kimi zaman çağdaş kapitalizm öncesi esnaflık kurallarının anlatma biçimini alıyor, kimi zaman büyük aile dönemlerindeki sıcak içten yaşamın. Elbet bu sıcaklıkta anlatanın/yazarın erkek oluşunun da payı var. Apartmanlara gelin sultası yüzünden gitmeyen yaşlıları anlatırken gösterdiği duyarlığı, eski tip evlerin görmesi gereken bakımı anlatırken gösterdiğini söylemek zor. Daha doğrusu burada duyarlık yalnızca evlere ve yaşam tarzına. Bu işlerin büyük

Necati Güngör

bölümünü yapacak genç kadının/kızın kendini nasıl geliştireceğinin yanıtı yok. (...)

"Necati Güngör, eski tip evlerin yaşam zorluklarını sıralarken, bunların karşılığındaki nimetler anımsatılıyor. Apartman yaşamının getirdiği hastalıklar da. Ama yalnız mimari ve kentleşmenin suçlusu ne dam loğlamaktan kaçınan genç kadınlar ne dam aktarmayı bilmeyen delikanlılar, işin kötüsü geri dönmenin de yolu yok... Ne Malatya'da ne de Türkiye'nin herhangi bir kentinde.

"Necati Güngör Malatya'yı, türküleri, türkücüleriyle anlatıyor. Bir tür gayrı resmi kent tarihi yazıyor. Örneğin, eski kiliseler, bu yapılarla ilgili hikayelerle sınıf arkadaşları ve kentin ustaları arasındaki Ermeniler ve Müslüman halkla hesaplaşma..." (Sennur Sezer)

"Necati Güngör, 'İyiler Genç Ölür' kitabında yer alan yedi öyküde -Necati Güngör'ün yayımladığı öteki kitaplarında da yedişer öykü vardır ve bu onun açıklamadığı bir gizi, bir gerçeğidir- yoksul ve orta sınıf insanlarının yaşamlarını didikler, o yaşamların ince, uzun, dar, loş, karanlık ve aydınlık bütün yollarında dolaşır. Saptadığı duyarlık merkezlerindeki nabız atışlarını, duyguları yoğunlaştıran devinimleri, gördüklerini, gözlemlediklerini, tanıklıklarını, işittiklerini, 'İşte onlar böyle yaşıyor, böyle yaşadı' dercesine sunar okura. Bunu da çok işlenmiş, üzerinde çok çalışılmış Türkçenin göz kamaştıran ışıltılar üreten bir elmasa dönüştüğü bir dille yapar... müziğin, resmin, görüntülerin, durum tepeciklerinin özlerinden sızdırdığı şiiri katar. Anlatımın etkisini güçlendirir." (Muzaffer Buyrukçu)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Yolun Başı* (1973), *Sevgi Ekmektir* (1978), *Yeryüzünde İki Gölge* (1982), *Bu Sevda Ölmez* (ilk iki kitabının birlikte basımı, 1983), *Hayatımın Yedi Hikâyesi* (ilk iki kitabındaki öykülere yedi yeni öykü ilavesiyle, 1984), *Unutulmaz Bir Kadın Resmi* (1986), *Sinema Kuşu Sevgilim* (1990),

NECATİ GÜNGÖR

SEVGİ EKMEKTİR

Havuzun çevresine güverc nler konardı. Tatlı bir şırıltıyla akardı su. Ortadaki gözden taşıp kocaman mermer havuzda birikirdi. Biri uçar, biri konardı kuşların. Cebimde, ninemden gizli getirdiğim ekmek kırıntılarını atardım onlara. Küçük, kırmızı ayaklarıyla ıslak mermerler üzerinde itişip kakışarak kaçırırlar ekmekleri. Ben de kuşlarla birlikte itişir, onlarla birlikte uçardım sanki. Namaz vaktine dek oyalanırdım öyle. İçlerinden biri topaldı. O, benim güvercinimdi. Topuzlu bir değnek gibi kütleşmişti parmakları. Seke seke yürürdü havuzun taşlarında. Gözleri ateş kıvılcımları gibi yanardı. Yürümüyor da sıçrıyordu hayvancık. Ama uçuşta, ötekilerden hiç de geri kalmazdı. Belki de acıyordum güvercinime. Acıdığım için seviyordum onu. Ekmek kırıntılarını kapışırken yiğitlenmesi bir hoştu... Hep ondan yana atardım ben de ekmeği. Daha güçlü olsun, kendini ezdirmesin diye. Ninem öteki dilenciyle dertleşirdi. Eski günleri anlatırlardı birbirlerine. Savaş çıktığı zaman memleketlerinden kaçışlarını anlatırlardı. Asmalı Caminin başka dilencisi yoktu. Öteki, kendisi dilenmez de, tekerlekli bir sandık içindeki oğlunu dilendirirdi. Ben korkardım yaşlı adamdan. Bembeyaz saçı sakalı, bütün yüzünü kapatıyordu. Bin yaşında gibiydi. Ninem su istediği zaman kuşları bırakıp yanlarına giderdim ancak. Hep önüne bakardı yaşlı adam. Sandığa zor sığıyordu oğlunun bedeni. Et yığınından öte bir şey değildi. Kocaman bir yüzü vardı. Şiş şiş olmuştu etleri. Göz kapaklarını aralamaktan başka kıpırtısı da yoktu. Göğsünün ortasına yerleştirilmiş tabağa para atıyordu gelip geçenler.

Ak sakallı adam, arıba içindeki bu et külçesiyle bir ilişkisi yokmuş gibi uzakta duruyor, sonra kendiliğinden kalkıp oğlunun yüzündeki sinekleri kovuyordu. Aslında adam, hiç kimsenin yüzüne bakmıyordu. Onu öyle görenler, oğlunun o hale düşmesi, adamın suçu sanırdı. Ninemle konuşurlarken duymuştum . Yıllarca önce, karısı ölmüş adamın. İkinci bir kadınla evlenmiş. O da bırakıp kaçmış. O gün bu gün, felçli oğluna kendisi bakıyormuş. Gençliğinde mezbahada kasaplık yapurmuş. Yaşlanınca işsiz kalmış. Mahalledeki camide ezan okuyarak geçinmek istemiş ; ama sesi güzel değil diye istememiş mahalleli; ikide bir yüzüne vurmuşlar sesinin çirkinliğini. O zaman cami sıkılmış adamın. Ezan okumayı bırakmış. Ölmesi için gece gündüz Tanrı'ya yakardığı oğlunu, dışarı çıkarıp dilenmeye başlamış...

Ak sakallı adam ağlardı bunları anlatırken. İlk karısının iyiliğini söylerdi boyuna. O ağlarken, ninemin de ağladığını görürdüm. Oğlunun ölmesini istediği için, yüreğinin yandığını söylerdi adam.

"Tanrı beni utandırdı," derdi. "Bakmaktan usanmıştım. Oysa kör boğazımı doyurmakta şimdi. Yediğim her lokma ekmek, taş parçası gibi çakılıyor kursağıma şimdi!"

Derken ezan okunmaya başlardı. Namaza yetişmek için koşuşan insanlarla dolardı Caminin avlusu. İnsanları, ayak sesleriyle sayardı ninem. Namaza katılanlar çoğaldıkça, sadaka verenler de artıyordu.

Gözlerinin ışığı kesilmeden önce de, ninem buraya gelip havuzun soğuk suyundan içermiş. Sonra asma ağacının altında oturup yorgunluk çıkarırmış. Ne zaman çarşıya yolu düşse, burada su içmeden, oturup dinlenmeden geçmezmiş. Arı sıra soruyordu bana : "Hulusi, asmalar üzüm tutmuş mu bu yıl? Havuzun taşlarındaki yosunu temizlemişler mi ? Kuşlar su içiyor mu mermer havuzdan? kapının yeşil çuhasını değiştirmişler mi?"

Ben üç yaşındayımışım ninemin gözleri kör olduğunda. Babam böbreklerinden hastaymış o yıl. "Sanosı tuttu mu, taşa toprağa saldırdı can acısıyla..." diye anlatırdı ninem. "Doktor doktor gezdi. Kendi ağırlığınca para döktü ilaçlara. En son ameliyat edelim dediler. Başka çaresi, başka umudu yoktu artık. Gidip yattı fukaram! Yattı da kalkamadı bir daha... Karısını, çocuğunu ortada koyup gitti! Elde avuçta beş paramız yoktu. Bakacak bir kimsemiz yoktu. İki baş kadın, bir çocuk...Gidenin mi derdiyle vanayım, kalanların mı ? Şaşırmıştım ki ölümler derecesinde... Gün yirmi dört saat ağlıyordum. Ana yüreğinin en onulmaz yarasını kanatıp döküyordum gözyaşı diye...

"Arası çok sürmedi, gelin olacak o yürek yoksunu da kaçtı evden. Bir karış var yoktun sen. Söz bilmez yol bilmez bir yavruydun. Üstüme bırakıp kaçtı, seni. Meğer, içinde ırmak ucu kadar bile ana sevgisi taşımazmış. Çocuk sevgisi taşımazmış kör yüreğil Yere yurda konulmaz söylentiler çıktı arkasından. Yenilip yutulmaz sözler söylendi... Kimileri, gidip kendini bir suya attı. diye uydurdu. Kimileri, Adana'da kötü bir evde çalışmakta, dediler. Elin ağzı torba değil ki büzesin. Daha bir yıktı beni bu söylentiler. Daha çürüttü ana yüreğimi! Kanlı göz yaşlarım durmak bilmedi artık! Uykularımı yitirdim kara geceler boyu. Bir yandan da sana bakıyordum. Hem ağlıyor, hem seni büyütüyordum oğul: Senin çok yiyeceğinde gözyaşım vardı. Yalan değil bu. Öksüzlüğüne, talihsizliğine ağlayarak bakıyordum sana...

Bir gün, gözlerime bir örtü çekildi! Bir duman çöktü dünyanın üstüne. Gittikçe bulandı her şey. Gittikçe karardı dünya. Ve artık görmedi gözlerim! Onca yıl, iyi günlerini, 'Kötü günlerini yaşadığım dünyayı bir daha görmedim..."

Namaz dağılınca, güvercinleri unutup ninemin yanına koşardım. Caminin çarşıya açılan kapısını biz tutardık. Öteki kapı, ak sakallı adamındı her zaman. Cami kapısında dilenirken tef çalmazdı ninem. Böyle bir yerde çalgı çalmanın günah olacağına inanırdı. Yalnızca ayak seslerini duyduğu adamlara seslenip yakarıyordu:

"Ezanlar, namazlar yüzü suyu hürmetine bir sadaka...

Çocuklarımızın başı için olsun... yaradan aşkı için boş geçmeyin ağalar."

Ben, para veren adamları gözleyerek dururdum, ninemin ayakları dibinde. Para çanağı ninemin elinde olurdu. Kimileri caminin ayakçıklarını iner; önümüzden geçerken, birden görmüş gibi durup para çıkarırdı cebinden. Kimileri daha yaklaşmadan elini cebine götürür...

Uzun sürmez, tükenirdi adamlar, Caminin avlusu. az önceki ıssızlığına bürünürdü yeniden. Kuşların kanat vurması, havuza dökülen suyun sesi gürültü gibi yayılırdı ortalığa... (...)

(Sevgi Ekmektir, 1978)

Masal Kuşu (hikâyelerinden seçmeler, 1992), *İyiler Genç Ölür* (1998), *Hikâyemde Hayvan Var* (2002).

ANLATI-RÖPORTAJ: *Yeryüzünde İki Gölge* (1982), *Bir Taşralının İstanbul Nostaljisi* (1992), *Şehr-i Şirin İstanbul* (1997), *Bir Hayal İstanbul* (1998), *Annem Babam Malatya: Bir Kentin Yaşamöyküsü* (2005).

ÇOCUK KİTABI: *İstanbul'da Bir Hasan* (1981), *Babamın Sedefli Çakısı* (1990), *Babamın Sedefli Çakısı,* (kitaplarından seçilmiş çocuk konulu öyküler, 1991), *Çocuklara Dede Korkud Öyküleri* (1992), *Papatya Gelin* (2004).

DERLEME: *Aritmetik İyi Kuşlar Pekiyi,* (C. Süreya'nın çocuk yazıları, 1996), *Safiye Ayla'nın Anıları* (1996), *Şehr-i Şirin İstanbul,* (seyahatnamelerde İstanbul, 1997), *İstanbul Fotoğrafları* (1999), *Boğaziçi Büyüsü* (2000), *Falaka / Ahmet Rasim* (resimler: Yaşar Zeynalov, 2000), *Hayvan Hikâyeleri* (2000), *Kaşağı / Ömer Seyfettin* (resimler: Yaşar Zeynalov, 2000), *Benim Annem Güzel Annem: Seçilmiş*

Anne Öyküleri (2002), *Aşk Hikâyeleri Antolojisi* (2004).

YAYINA HAZIRLAMA: *Behiç Duygulu / Öyküler* (2003), *Muzaffer Hacıhasanoğlu / Öyküler* (2003).

HAKKINDA: Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçıları Sözlüğü (1974),Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (c. III, 1978), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda Eserler Sözlüğü (1979), Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-1983), Muzaffer Buyrukçu / Necati Güngör'den Yunus Nadi Ödüllü Öyküler: İyiler Genç Ölür (Cumhuriyet Kitap, 26.8.1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), A. Özer / Necati Güngör ile Söyleşi (E, Temmuz 1999), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 4 (2001), TBG Edebiyatçılar Ansiklopedisi (c. 1, 2001), Elif Yılmaz / Hikâyemde Hayvan Var (Cumhuriyet Kitap, 28.3.2002), Sennur Sezer / Malatya Güzellemesi (Evrensel, 27.10.2005).

GÜNGÖR, Nuri

Oyun yazarı. 1935, Eğirdir / Isparta doğumlu. Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümünü ve DTCF Tiyatro Enstitüsünü bitirdi. Yirmi beş yıl öğretmenlik yaptıktan sonra emekli oldu. *Osmangiller* adlı oyunu şehir tiyatrolarında oynandı. TOBAV oyun yazma yarışmalarında *Bekir Olayı* adlı oyunu birincilik, *1212 Gün* adlı oyunu mansiyon aldı. Devlet Tiyatrosu ve İstanbul Şehir Tiyatroları repertuarlarında oyunları vardır.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Şiir Düğünüme Çağrımdır.*

OYUN: *Doruk Hırsı* (2002).

HAKKINDA: Nuri Güngör / Doruk Hırsı (2002).

GÜNGÖR, Recep Şükrü

Öykücü. 1 Ocak 1971, Kahramanmaraş doğumlu. İhsan İlkin adını da kullandı. Kaleköyü İlkokulu (1984), Kahramanmaraş İmam Hatip Lisesi (1991), Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (1996) mezunu. Kahramanmaraş Elbistan Özel Ceyhan Lisesi (1996-98), Kahramanmaraş Kahramankent Lisesi (1998-2003), İstanbul Fatih Kolejinde (2003-) edebiyat öğretmenliği yaptı.

İlk ürünü *Tarihi Uzunoluk* dergisinde (1991) yayımlandı. *Martı* (Sivas-1996-98), *Destina* (Elbistan, 1997), *İksir* (K.Maraş, 1998-2003) *Dergi* (İstanbul, 2005) dergilerini çıkardı. Öyküleri, *Martı, Okuntu, Yalnızardıç, İnsan Saati, Destina, Sühan, Duyuş ve Düşünüş, Kuyudakikoro, İksir, Yedi İklim, Yitik Düşler, Eylül Öykü, Kaşgar* dergilerinde yayımlandı. "Kuruluş/Kurtuluş" isimli tiyatro çalışması 2003'te K.Maraş'ta sahnelendi.

"Son kitabı Adem ile Havva'da durup, geriye doğru bakarak, başlayacak olursak; aşkın öyküsünü değil de öykünün aşkını yazıyor." (Osman Safa)

"Yeniden okudum, Hüsn ü Aşk'ı. Bu sefer, Recep Şükrü Güngör kaleminden. Şair ruhlu bir öykü ustasının kaleminden tekrarladım yenice bu eşsiz mesneviyi... Eserin aslı zaten tek kelimeyle müthiş! Lakin elimdeki kitabın ana bölümden evvelki kısmı da okunmaya değer, farklı bir lezzet doğrusu. Samimi bir eda ile güzel bir öykücünün kelamından çıktığı aşikar. Yani ki bu kitap okunulası!" (Elif Konar)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Yüreğimin Mevsimi* (2001), *Hüsn ile Aşk* (2003), *Adem ile Havva* (2005), *Yas Ayini* (2005).

TİYATRO: *Kuruluş/Kurtuluş* (2002).

DERLEME-SADELEŞTİRME-ÇEVİRİ: *Kelile ve Dimne* (2004), *Issız Ada* (2002), *Cezmi* (Namık Kemal'den, 2003), *Eylül* (Mehmet Rauf'tan, 2003), *Araba Sevdası* (Recaizade Mahmut Ekrem'den, 2003), Ezilenler (Dostoyevski'den, 2003), *Zor Zamanlar* (Dickens'tan, 2003), *Graziella* (Lamartin'den, 2003), *Erzurum Yolculuğu* (Puşkin'den, 2003), *Babalar ve Oğullar* (Tuganyev'den, 2003), *Hüseyin Fellah* (Ahmet Midhat Efendi'den, 2004), *Karamazov Kardeşler* (2004), *Akdeniz* (2005), *Dostoyevski'nin Mektupları* (2005).

HAKKINDA: Ali Çolak / Zaman (21.8.2001), İbrahim Tenekeci / Milli Gazete (23.10.2002), Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Heceöykü, Nisan-Mayıs 2005), Mustafa Oğuz / Söyleşi: Her Yüzde Bir Öykü Ararım (Zaman, 27.8.2005).

GÜNGÖRMÜŞ, Nilüfer

Öykücü ve senaryo yazarı. 1962 doğumlu. Galatasaray Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı mezunu. İstanbul'da reklam yazarı olarak çalıştı. *Kitap-lık* dergisinin ek olarak verdiği *A'dan Z'ye Sevim Burak* kitapçığını ve Sevim Burak'ın *Ford Mach 1* kitabını hazırladı (2003). 2005 yılında Reha Erdem ile yazdığı *Korkuyorum Anne* filminin senaryosuyla Ankara Uluslararası Film Festivalinde Onat Kutlar En İyi Senaryo, Altın Koza Film Festivalinde En İyi Senaryo, Antalya Altın Portakal Film Festivalinde En İyi Senaryo ödüllerinin sahibi oldu.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Büyük A* (1999).

ÇEVİRİ: *Ölüm Hastalığı* (Marguerite Duras'dan, Haldun Bayrı ile, 1990), *Yeşil Gözler* (Marguerite Duras'dan, 1990), *Sinematograf Üzerine Notlar 1950-1958* (Robert Bresson'dan, 1992), *Anılar* (Giovanni Giocomo Casanova'dan, 1992).

HAKKINDA: Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Heceöykü, Nisan-Mayıs 2005).

GÜNÖZ, Onan

Şair ve yazar. 1981, İstanbul doğumlu. Nilüfer Hatun İlkokulu, Beyoğlu Alman Lisesi mezunu. Yazı ve şiirlerini 1999'dan itibaren yayımlamaya başladı. 2000 yılında Türkiye Felsefe Olimpiyatları birincisi oldu. Amerika'ya yerleşti.

ESERLERİ:

Daha Yakın (1999), *Daha Uzak* (1999).

GÜNSEV, Mesut

Yazar. 1948, İstanbul doğumlu. Heybeliada Deniz Harp Okulundan deniz piyade subayı olarak mezun (1969) oldu. 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'nda, adaya ilk çıkan Amfibi Alayında görevli bir subay olarak katıldı ve liyakat madalyasıyla ödüllendirildi. Kıdemli binbaşı rütbesindeyken emekli olduktan sonra gazeteciliğe başladı. Gazetecilik mesleğini sürdüren Günsev, KKTC Dış Basın Birliğinin as başkanı olarak görev yaptı.

ESERLERİ:

Amfibi Harekat, Denizde Can Kurtarma, 20 Temmuz 1974 Şafak Vakti Kıbrıs'ta, Savaş Aldatmaları (2. bas. 1998).

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004), Şeker Yerinc Kitap (Milliyct, 27.4.1997).

GÜNSÜR, Mehmet

Öykücü, ressam (D. 1955, İstanbul – Ö. 21 Haziran 2004, İstanbul). Ressam Nedim Günsür'ün oğlu olarak dünyaya geldi. Galatasaray Lisesi ve Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü mezunu. Kapatılan Türkiye İşçi Partisinin üyelerinden olan Günsür, *İçeriye Bakan* (1995'te *Caique* adıyla basılan kitabın eklemelerle yeni basımı) adlı eseriyle 2003 yılı Sait Faik Hikâye Armağanını aldı. Evli ve iki çocuk babasıydı. İstanbul Demirciköy Mezarlığında toprağa verildi.

"Olanı biteni anlamak için insanın ruhuyla birleşebildiği bir ara kesite gereksinim duymuş gibi Günsür'ün kahramanları. Bulundukları sessiz, minik, mütevazı ana, bir dolu gürültü patırtının ardından ulaştıklarını, hayatı bilgece kabullendiklerini seziyoruz satırların arasından. Kaçış sanılanın direniş olabileceğini hissediyoruz." (Behçet Çelik)

ESERLERİ (Öykü):

Caigue (1995), *İçeriye Bakan Kim?* (2002), *Lacivert Kayıkta Balık Tutan Adamlar* (2004).

HAKKINDA: Behçet Çelik (Virgül, sayı: 51, Mayıs 2002), Edebiyat Dünyası Günsür'ü Kaybetti (Hürriyet, 22.6.2004), Heceöykü (Ağustos-Eylül 2004).

GÜNŞEN, Ahmet

Dilbilimci. 1962, Turpçular / İpsala / Edirne doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaokulu İpsala'da, liseyi Afyon ve Keşan'da okudu. 1984'te Uludağ Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümünü bitirdi. 1985 yılında Kırşehir Lisesi edebiyat öğretmeni olarak meslek hayatına başladı. Burada öğretmen ve idareci olarak üç yıl çalıştıktan sonra 1988'de Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesine Türk dili öğretim görevlisi olarak atandı. Bu arada 1990'da Erciyes Üniversitesinde *"Eski Türkçe (Köktürkçe)'nin Cümle Yapısı ve Tahlili"* konulu teziyle yüksek lisansını, 1994'te de *"Kırşehir Yöresi ve Ağızları"* konulu teziyle doktorasını tamamladı. 1994-1995 öğretim yılı başında Kırşehir Eğitim Fakültesi bünyesinde açılan Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümüne öğretim üyesi ve bölüm başkanı olarak atandı. *Erciyes, Türk Yurdu, Güneysu, Türk Dünyası Tarih, Türk Dünyası Araştırmaları* olmak üzere birçok dergide Türk dili, Türk edebiyatı ve Türk kültürü ile ilgili yazıları yayımlandı.

ESERLERİ:

DİLBİLİMİ: *Kırşehir Yöresi ve Ağızları* (2002).

YAYINA HAZIRLAMA: *Mevlid/İnceleme-Metin-Dizin* (İpsalalı Ebu'l-Hayr'dan, 2004).

HAKKINDA: Yusuf Turan Günaydın / "Ebu'l-Hayr Mevlidi" (Dergâh, sayı: 185, temmuz, 2005).

GÜNTAN, Ahmet

Şair. 21 Mayıs 1955, İzmir doğumlu. Reşit İmrahor imzasını da kullandı. Güzelyalı Müdafaa-i Hukuk İlkokulu, İzmir Bornova Maarif Koleji ve ODTÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü mezunu.

İlk şiiri 1977'de *Birikim* dergisinde, sonraki yıllarda şiir ve düz yazıları *Yeni İnsan, Birikim* ve *Defter* dergilerinde yer aldı. Kendi yayımladığı *Köpüklü Bir Kan, Bir Duman* kitapçılarda satılmadı, yaklaşık iki yüz kişiye postalandı. Marcel Proust'un *Kayıp Zamanın İzinde* ve Cervantes'in *Don Kişot* kitaplarının içindeki şiirleri çevirdi. Haldun Bayrı'nın *İki Şahit ve Diğerleri* (Metis, 1997) kitabında bir okuma notu yer aldı.

"Ahmet Güntan şiiri, hem psikolojik, hem felsefi bir kaygının şiiri. Dolayısıyla, ister istemez zeki bir şiir. Her ne kadar, Esrâriler'de, zekâyı yerden yere vursa da. Fakat, dille kurduğu ilişki ile, bu zekâyı gizleyebilen de bir

Ahmet Güntan

şiir. Kaynağını felsefi kaygılardan alması, ikinci bir sonuç daha doğuruyor; soyut bir şiir bu. Evet. En temel meseleleri felsefenin de meseleleri olan; bize, dünyayı, metafizik bir algılayışla kavratabilen, yüreğimizden çok zihnimize seslenen, hatta kimi örnekleri ya da dizeleriyle romantiklerin aşkıncı şiirini de anıştıran, soyut bir şiir." (Cem Uzungüneş)

Ahmet Güntan, *"Asla düz olmayan bu çizgiden yürüyerek İkili Tekrar'a ulaşıyor bugün. Az şaire nasip olan bir serinkanlı kararlılıkla. İkili Tekrar, yirmiiki (22) şiir. Yirmiiki 'güzel' ikili tekrar. Her "güzel" şiir üç dörtlük. Yo yo ne eksik, ne fazla. Tastamam üç dörtlük. Her dörtlük bir tamam şiir cümlesi. Büyük harfle ilk mısra başından çıkıp nokta ile son mısranın en sonuna ulaşan."* (Serhan Ada)

ESERLERİ:

ŞİİR: *İlk Kan* (1984), *Köpüklü Bir Kan Bir Duman* (1989), *Voyıcır 2* (Lale Müldür ile, 1990), *Romeo ve Romeo* (1995), *İlk Kan* (*İlk Kan ve Köpüklü Bir Kan Bir Duman* bir arada, 1998), *İkili Tekrar* (1999).

DENEME: *Esrâriler* (2003).

HAKKINDA: Orhan Kahyaoğlu – Şebnem İyinam / Söyleşi – Lale Müldür / Süpertramp İçin Mantıklı Gezi Notları (Sombahar, sayı: 1, Eylül-Ekim 1990), Lale Müldür / Romeo ve Romeo ya da Bir Mandala Şiiri (Anne Ben Barbar Mıyım? içinde, 1998), Osman Çakmakçı / Derviş Hırkalı Şiirler (Radikal, 24.1.2000), Serhan Ada / Güzellemenin Tekrarı (Cumhuriyet Kitap, 20.4.2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Fatih Özgüven / Türkçenin Garip Şairi (Yerüstünden Notlar içinde, 2001), Mehmet Çetin / Tanzimattan Günümüze Türk Şiiri Antolojisi (c. 3, 2002), Haydar Ergülen / Zeytinin İyiliği (Radikal, 12.11.2003), Murat Nemet Nejat / The Sound of Sufi Union (Muse Apprentice Guild Litcrary Magazinc, Bahar 2003), Cem Uzungüneş / Ahmet Güntan Okumaları (Kitap-lık, Şubat 2004), Fazıl Baş / Kendi İzini Süren Şiir (Atlılar, sayı: 14, 2005).

GÜNTEKİN, Reşat Nuri

Roman, hikâye ve oyun yazarı (D. 25 Kasım 1889, İstanbul - Ö. 7 Aralık 1956, Londra/İngiltere). Kendi ifadesine göre doğum tarihi 1893, Milli Eğitim Bakanlığındaki kayıtlara göre ise (1305) 1889'dur. Ağustosböceği, Ateşböceği, Cemil Nimet, Hayrettin Rüştü, Mehmet Ferit, Sermet Ferit, Mizah Yazarı, Yıldızböceği imzalarını da kullandı. Askeri tabip binbaşı Nuri Bey'in oğlu, anne tarafından vali Mareşal Yaver Paşa'nın torunu, yazar ve fikir adamı Ruşen Eşref Ünaydın'ın teyzesinin oğludur. İstanbul'da baş-

AHMET GÜNTAN

UYANMA SAATİ

Gel, dedi, birlikte taşıyalım, dedi.
Taşıyabildiğim kadarını, dedim.
Taşıyabildiğin kadarını dedim, dedi.

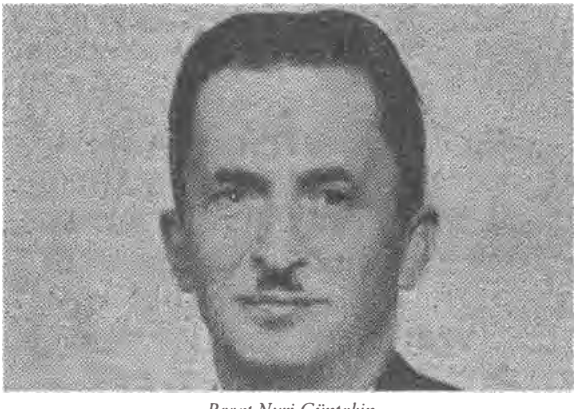
Gidiyorsun, gitme, burada ol dedim, dedi
Uzağa gitme dedim dedi, diyor.
Gitmiyorum, kalıyorum, dedim.

Uyku dinlendirir dedi, dedim.
Uyku siler diyor dedi, dedim.
Sonuna kadar dinlerim, dedim dedi diyor.

Açıyor dedim, kapıyı dedim,
bana dedim, doğru dedim
oradan dedim, gözüküyor dedim, gelen dedim

Kapıyor diyor bana, dedi.
Ben açacağım, sen üzülme dedim, dedi.

Adalet Romeo!
Adalet, Romeo'm

Reşat Nuri Güntekin

ladığı ilköğrenimini Çanakkale'de bitirdi. Yine Çanakkale'de başladığı ortaöğrenimine bir buçuk yıl devam ettikten sonra bir süre de İzmir'deki Fréreler Fransız okulunda öğrenim gördü. Sınavla girdiği Darülfünun Edebiyat Şubesini (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesini) 1912 yılında bitirdi. 1913 yılında Bursa Sultanisi (Lisesi) orta kısmına Fransızca öğretmeni olarak atandı. Eğitimcilik mesleğini daha sonra İstanbul'daki okullarda öğretmenlik ve yöneticilik görevleriyle (1915-31) sürdürdü. Bu arada Dil Heyetindeki çalışmalara katıldı (1929-31). Atandığı Milli Eğitim Bakanlığı müfettişlik görevi milletvekili oluncaya kadar devam etti. 1933-43 yıllarında Çanakkale milletvekili olarak TBMM'de bulundu. 1947'de Kemal Turan ve Ragıp Şevki Yeşim'le birlikte Cumhuriyet Halk Partisinin (CHP) Ankara'da yayımladığı *Ulus* gazetesinin İstanbul kolu olan *Memleket* gazetesini çıkardı. Arkasından Milli Eğitim Bakanlığı baş müfettişi (1947), Paris Kültür ataşesi ve öğrenci müfettişi (1950) oldu. Son görevi olan UNESCO Türkiye temsilciliği sırasında yaş haddinden emekliye (1954) ayrıldı. Bir süre İstanbul Şehir Tiyatroları Edebi Heyeti üyeliğinde bulundu. Yakalandığı akciğer kanseri tedavisi için gittiği Londra'da öldü. 13 Aralık 1956 günü Karacaahmet Mezarlığında toprağa verildi.

Reşat Nuri Güntekin yazarlık hayatına, bazı dergilerde imzasız olarak yayımladığı şiirlerle ve *Diken* dergisinde kendi adıyla çıkan *Eski Ahbap* (1917) adlı hikâyesiyle girdi. Edebiyata olan ilgisi, geniş bir kitaplığa sahip aydın bir babanın oğlu olarak, aile çevresinde başladı. Çocukluğunda lalasının anlattığı masalların, gençliğinde Fatma Aliye Hanım'ın *Udi* romanının, Muallim Naci'nin şiirlerinin ve Halit Ziya'nın hikâye ve romanlarının edebiyatı sevmesinde önemli rolü oldu. Tiyatroya olan düşkünlüğü de çocukluk yıllarında başladı. Yayımlanan ilk hikâyesinden sonra, *Zaman* gazetesinde "Temaşa Haftaları" başlığı ile tiyatro eleştirileri (1918-19) yazdı. Birinci Dünya Savaşı sırasında *Le Pensee Turque* dergisine Türk edebiyatı üzerine yazdığı yazılarla dikkat çekmeye başlamıştı. Aynı yıllarda *Şair, Nedim, Temaşa, Büyük Mecmua, Edebi Mecmua, İnci* gibi dergilerde, *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinin *Edebiyat* ekinde ve *Dersaadet* gazetesinde bazen takma adlarla uyarlama ve telif oyunlar ve hikâyeler yayımladı. Bursa anılarına dayanan *Harabelerin Çiçeği* adlı romanı, Cemil Nimet adıyla *Zaman* gazetesinde tefrika (1918) edildi. Bunu *Dersaadet* gazetesinde gerçek adıyla yayımladığı *Gizli El* romanı (1920) izledi. *Hançer* (1920), *Eski Rüya* (1922) gibi oyunları ile Fransızcadan uyarladığı *Bahar Hastalığı* (1920), *Karanlık Kuyu* (1921), *Bir Donanma Gecesi* (1922) gibi oyunları Yeni Sahne ve Darülbedayide oynandı. Ressam Münif Fehim, İbnürrefik Ahmet Nuri ve Mahmut Yesari ile birlikte *Kelebek* adlı mizah dergisini (77 sayı, 1923-24) çıkardı. Sonraki yıllarda hikâye, roman, piyes, makale türlerinde birçok eser verdi. Asıl tanınması *Vakit* gazetesinde tefrika edilen (1922) ve aynı yıl kitap olarak basılan *Çalıkuşu* adlı romanıyla oldu. Sonraki yıllarda yazı ve hikâyeleri *Fikirler, Hayat, Yeni Türk, Varlık, Aydabir, Akbaba, Yedigün, Aile, Çınaraltı, Türk Dili, Cumhuriyet, Milliyet, Resimli Şark, Ulus, Tan* gibi dergi ve gazetelerde çıktı.

Roman, hikâye, oyun, gezi, deneme türlerinde -çevirilerle birlikte- yüze yakın esere imzasını atan Reşat Nuri Güntekin, Cumhuriyet döneminin en üretken ve tanınmış edebiyatçıları arasında yer aldı. Eserlerinde gezip gördüğü Anadolu şehir ve kasabalarındaki gözlemlerinden yararlanarak çeşitli tipleri ve sorunlarıyla Anadolu insanının gerçeklerini anlatmaya çalıştı. Romanları ve oyunları geniş halk kitleleri tarafından büyük bir ilgi ve beğeniyle karşılandı. II. Abdülhamit devrinden çok partili demokrasiye kadar Türkiye'nin en bunalımlı dönemlerini bizzat yaşamış, izlemiş, tarihsel, toplumsal ve siyasal olayların Türk insanı ve toplumu üzerindeki etkilerini eserlerinde başarıyla yansıtmış bir yazardır. Günlük konuşma dilini, doğallığı içinde edebiyat diline yükseltmeyi başararak, bireyi toplumsallığı içinde yakalaması ve yarattığı edebiyat tadı geniş bir okuyucuyu kitlesine ulaşmasının başlıca sebebidir. Anlatıcının araya girmesinden doğan sakıncaları, olayları kahramanın ağzından aktararak aşmaya çalışan yazar, bu özeniyle de önemli bir roman tekniği kurmuştur. Bu cümleden olarak, toplumsal değişmeyi yakından izleyen Güntekin, bu süreç içinde bireysel psikolojileri de yakalamaya özen göstermiştir.

Güntekin'in hep somut ve güncel sorunları işlediği, okurunu ve tiyatro yazarlığını da göz önünde bulundurarak söylemek gerekirse, seyircisini hep gerçek hayat sahneleri ile yüz yüze getirdiği, bu yüzden de daha başından bir "naiv yazar" imgesini kendiliğinden kabullendiği öne sürülebilir. Kendisinin de vurguladığı gibi, bu gerçek yaşam sahneleri çok yıllar öncesine ait olabilirler. Ama Güntekin bunları, esere dönüştürürken yazıldıkları zamanın siyasal/toplumsal ve düşünsel/ruhsal olgularıyla bezemeyi başarır. Albert Camus gibi "saçma düşüncesini" odağa alan çağdaş bir yazarı daha çok erken bir tarihte görebilen Güntekin'in böyle yerli olması, nerdeyse sıradan kalması bir yanıyla şaşırtıcıdır belki, ama bir yanıyla da onun entelektüel tavrının farklılığının göstergesidir.

Güntekin, Türkiye halkının ortasınıfına hitabetmeyi seçmiş bir yazardır. Bu yüzden de el attığı bütün toplumsal ve bireysel sorunları, eleştirel yanları da yok etmeden dile getirirken, köklü değişikliklerden hoşlanmayan orta sınıfın duyarlık ve düşünce dünyasını göz önünde bulundurmuştur. İyi ile kötüyü konumlandırırken, kendi insani yapısına uygun olarak, daima birincidcn yana tavır almıştır. Bu durum onun iyiliksever mizacından kaynaklanan bir reflekstir belki de.

Bütün bu sebeplerle Reşat Nuri Güntekin'in popüler bir yazar oldu-

REŞAT NURİ GÜNTEKİN

GAMSIZIN ÖLÜMÜ

O sabah, ana mektebinin bahçesinde fevkalâde bir telâş ve canlılık vardı. Talebe bayramı günüydü. İlk ve orta mektepler, kafile kafile marşlar söyleyerek sokaklardan geçiyor, şehrin uzak mesirelerine dağılıyorlardı.

En ihtiyar talebesi altı yaşında olan bu ana mektebinin o kadar uzaklara götürülmesine imkân yoktu. Onlar, bayramlarını -kendi minimini ve paytak adımlarıyla- yirmi dakika çeken bir dere kenarında yapacaklardı.

Hazırlık, dehşetti. Bahçe, renk renk elbiselerle canlı bir çiçek tarlasına dönmüştü. Erkek çocuklar, yeni potinlerini siliyorlar, kızlar birbirlerinin saçlarını düzeltiyorlar, çözülmüş kuşaklarını bağlıyorlar, düğmelerini ilikliyorlardı. Altı yaşında bir kız, taş merdivenin basamağına oturmuş, dört yaşında bir öksüz arkadaşının sökük gömleğini dikmeğe çalışıyordu.

Nihayet hazırlık bitti, kafile yola düzüldü. Bir elleriyle, taburda arkadaşlarının elini tutuyorlar, ötekiyle -renkli paketler, minimini sepetler içinde- yiyecekleri, oyuncaklarını taşıyorlardı.

Sokaklarda fazla gürültü, intizamsızlık olmasın diye öğretmenler, çocuklara marş söyletmeye başlamışlardı. Büyükler, göğüslerinin bütün kuvveti, kalplerinin bütün sevinciyle bağırıyorlar; küçükler, yürümekte olduğu gibi, şarkı söylemekte de geri kalmıyorlar, eğlenceli bir karışıklık oluyordu.

Tabur, sokaklardan geçerken pencereler açılıyor, kadın başları sarkıyor, dükkânlardan satıcılar çıkıyordu.

Bu ana mektebinin bütün gezintilerde olduğu gibi, alay başını yine "Gamsız" çekiyordu.

Gamsız, sarı tüylü ihtiyar bir mahalle köpeğiydi. İnsan gibi anlayışlı, fakat insanlardan daha vefakâr bir mahlûktu.

Galiba serseri ve kalender meşrebi için ona mahallede "Gamsız" demişlerdi. Fakat hakikatte o, köpeklerin en gamlısı idi, birkaç sene evvel büyük bir materne uğramıştı. Dört yavrusunun birden zehirlendiğini, gözünün önünde kıvrana kıvrana öldüğünü görmüştü. Onları götüren süpürüntü arabasının arkasından uzak mahallelere gitmiş, bir hafta geri dönmemişti.

Onun bir yerde bir kaza eceline uğradığını zannedenler olmuştu. Fakat kalender ve mütevekkil görünüşüne rağmen o, çok gözü açık bir köpekti. Cinsinin düşmanlarını iyi tanır, hatta bazan onlara inanıyor, zehirli ekmeklerini yiyor, tuzaklarına düşüyor görünerek alay bile ederdi. Binaenaleyh onun bir yerde ölüp kalmasına imkân yoktu. Nitekim bir hafta sonra tekrar mahalleye gelmişti. Yalnız biraz daha ihtiyar ve düşkün, uzun sarı tüyleri biraz daha berelenmiş olarak...

Bilmem yalan, bilmem doğru, mahalle kadınları onun için bir yas'a anlaşılardı. Gamsız, güya çocuklarının ölümünden sonra yaşamak istememiş... Belediye kulübelerinin karşısında durup boynunu bükmüş, yalvarır gibi kesik kesik uluyarak, çocuklarını öldüren yiyecekten istemiş... Hatta bir defasında zehirlenmiş, fakat ölmemiş... Çok ızdırap çektikten, çok süründükten sonra tekrar ayağa kalkmış...

Gamsız, çocuklarının ölümünden sonra mahalleye dalılmış, ana mektebinin arkasındaki viraneye çekilmişti. Sokakta hemen hiç dolaşmaz, yalnız zaman zaman mektebin bahçe duvarından içeri atlar, çocuklarla oynar, öğle vakti onların artıklarını yerdi.

Çocuklara, büyüklerden fazla emniyet ettiği, onlardan esaslı bir zarar gelmeyeceğini bildiği için miydi, yoksa onların da -kendi ölmüş küçükleri gibi- masum ve müdafaasız mahlûklar olduğunu hissettiği için mi böyle yapıyordu?

Öğretmenler, bu altın sarısı gözlerinde mahzun bir vefa ile bakan, çocukların her nazına, her cevrine tahammül eden ihtiyar sokak köpeğini kovmamışlar, bilâkis gizli gizli himaye etmişlerdi.

Hasılı, Gamsız, mektebin hademesi, kapıcısı nevinden bir emektar, küçüklerin en sevgili bir arkadaşı olmuştu.

Ana mektepleri, insan cemiyetlerinin küçültülmüş numuneleri gibidir. Orada da fakirlik, kılıksızlık, mileye ait bir leke... gibi sebeplerle sosyete haricinde bırakılan, yahut vakitsiz bir inziva meyliyle evinden kaçan "yalnız"lar vardır. Gamsız, bilhassa bu küçük "yalnız"larla arkadaşlık eder, bahçenin bir köşesinde onlarla ağır ağır dolaşırdı. Küçük kalplerinde söylenilemeyecek dertler ve infialler taşıyanlar, onun çamurlu ayaklarını, elleri içine alarak konuşurlardı.

Gamsız, hâline göre hasta bakıcılığı bile etmiş, bir gün bahçede koşarken yere yuvarlanan bir minimininin berelenmiş dizini diliyle yalamıştı.

Kafile, artık mahalleden çıkmış, yeşil tarlaların arasından geçen bir mıcır patikaya düşmüştü. Gamsız, en önde, mağrur ve mütevekkil tavrıyla yürüyordu. Fakat nedense bugün onda bir neşesizlik, anlaşılmaz bir durgunluk vardı.

Nihayet, bayram yerine varıldı. Burası, gölgeler içinde serin bir ırmak kenarıydı. Suların içine yeşil söğütler sarkıyordu.

Küçüklerin velvelesinden çayırdaki kuşlar ürküp kaçmıştı. Şimdi gün onlarındı. Koşuşa çığrışa etrafa dağılıyorlar, ağaçlara tırmanıp çimenlerde yuvarlanıyorlardı. Akşama daha dünya kadar zaman olduğunu hesap edemeyerek kuvvetlerini, neşelerini israf ediyorlar, hatta yiyeceklerini, yemişlerini yemeye başlıyorlardı.

Gamsız da bir aralık canlanmış, çocuklarla beraber oynamak istemişti. Fakat birden bire durdu, başını kaldırarak acı acı uludu. Sonra yavaş yavaş çekildi; iki büyük taşın arasında kıvrılıp yattı.

Gamsız, hastaydı. Çocuklar, derhal bunu fark ettiler. Yemek götürdüler. O, verilen yiyecekleri yemiyor, ara sıra titizleşiyor, yalnız bırakmaları için yalvarır gibi dişlerini çıkararak hafif hafif bağırıyordu.

Gamsız'ın ıstırabını ve bakışlarındaki perişanlığı öğretmenler de gördüler.

- Yaklaşmayın çocuklar... Hayvandır bu. Belki kudurmuştur, dediler.

Çocukların aldırmadıklarını görerek hademelerden birini nöbetçi bırakmaya mecbur oldular.

* * *

Büyücek öğrencilerden biri, -altı, yedi yaşlarında bir kız- birden bire bir şey hatırlayarak bağırmaya başladı:

- Eyvah, Gamsız'ı zehirlediler... Bu sabah, bir şey almak için bakkala gitmiştim... Köşe başında, süpürüntülükte Gamsız'ı gördüm... Öteki köpeklerle beraber bir şey yiyordu... Mutlaka zehirli ekmek yedi.

Öğretmenler, ihtiyar köpekten böyle bir ihtiyatsızlık beklemiyorlardı. Fakat çocuğun dediği doğruydu. Gamsız, bütün zehirlenen köpeklerde görülen ihtilâçlarla kıvranmaya, çırpınmaya başlamıştı.

→

Çocukların neşesi birden bire sönmüş, çayıra bir eski mezarlık sükûtu çökmüştü. Bazıları sızıldanıp ağlıyorlardı. Yapılacak bir şey yoktu.

Mektebin pek sevgilisi de olsa, bir köpek yüzünden bir bayramın küçüklere zehir olmasına müsaade edilemezdi. Öğretmenlerden biri:

- Çocuklar, korkmayın... Siz bilmezsiniz... Gamsız, bir kere daha zehirlendi de kurtuldu... Ona bir şey olmaz... Haydi, oyunumuza! diye bağırdı.

Küçükleri, yarı zorla dağıtmaya, başladılar. Bazıları ağlamaya devam ediyor, bazıları hocanın sözleriyle kendilerini teselli ederek: "Gamsız, gayretlidir... Bir şey olmaz!" diyordu. Hatta küçük ellerini açarak onun için dua edenler bile vardı.

* * *

Öğretmenler, nihayet başka bir çare düşündüler. Bayram yerini iki üç dakika uzakta bir başka ağaçlığa naklet-mek... Battaniyeler, paketler toplandı ve kafile, Gamsız'ı yalnız bırakarak, hareket etti.

Çocukların arasında derhal gizli bir teşkilât yapılmıştı. Üç beş dakikada bir talebeden ikisi kayboluyor, gizlice Gamsız'ı görmeye giderek ondan haber getiriyordu. Havadis, derhal küçükler arasında yayılıyor, en miniminileri bile bunu öğretmenlerden saklıyordu.

Bir saat sonra yine acı bir haber geldi. Gamsız, ölmek üzere idi. Saklandığı taş kovuğundan çıkmış, mütamadiyen çırpınıyordu. Ağzı, gözü, ayakları kan içindeydi. Artık ne cinir, ne tehdit, çocukları zapt edemedi. Hep birden ağlaşıp bağrışarak koşmaya başladılar. Öğretmenler, ikisini, üçünü zorla yakalasa, sekizi, onu kurtulup kaçıyordu.

Mamafih, artık köpeğe yaklaşmadılar. Gamsız'ın çırpınması korkunç bir şeydi. Kâh yerde debeleniyor, ayaklarıyla toprakları kazıyor, kâh kanlı ağzını gökyüzüne kaldırarak, tehdit eder gibi, uğursuz bir sesle uluyordu. Nihayet son bir gayretle toparlandı. İçindeki ateşi teskin için ırmağa doğru koşmağa başladı.

* * *

Irmak kenarındaki ince tahta köprünün yanında, beş yaşında iki minimini kız vardı. Bunlar, köpeğin tozu dumana katarak geldiğini görünce korktular. Tahta köprüden karşıya geçmek istediler. Fakat birisi telâş ile ırmağa düştü. Çırpınmaya başladı.

Gamsız, bu kazayı görünce birden bire durdu. Yolunu değiştirdi. Tahta köprüye koştu. Çocuğun arkasından suya atıldı. Onu ağzıyla eteğinden yakaladı. Öğretmenler yetişinceye kadar onu suyun yüzünde tuttu.

Sonra, artık takati kesilmiş gibi kendini bıraktı. Bir iki kere daldı, etrafındaki suları köpürttü ve öldü. Kaskatı kesilmiş vücudu, suyun hafif akıntısına uyarak yavaş yavaş uzaklaştı.

ğu konusunda, nerdeyse genel bir kanaat bulunmaktadır. Konularının verdiği gerçeklik duygusu, dilinin sadeliği ve kolay okunurluğu, duygusal boyutu öne çıkarması, onun popülaritesinin kaynaklarını oluşturmaktadır. Ancak, bu popülaritenin onun eserlerinin alt katmanında yer alan ve belli ölçüde bir siyasal boyutu da bulunan popülizmle bağlantılı olduğunu da söylemek gerekmektedir. Reşat Nuri'nin toplumsal ve bireysel sorunları kavrayış biçimini, *Acımak* (1928) romanında bulabiliriz. Güntekin, genel olarak orta sınıf insanlarının "acılarını, feryatlarını" duymaya çalışan bir yazardır. Ondaki halkçı eğilim, son kertede siyasal göndermeler içeriyor olsa bile, kendiliğinden bir halkçılıktır, siyasal bir programdan kaynaklanmaz. Bireysel ve toplumsal sorunlar ekonomik, siyasal, törel, düşünsel ve ruhsal boyutlarıyla ortaya konulurken, genel olarak beşeri duruma bağlı kalmaktadır. Ondaki mutluluk düşüncesi, daha çok uzlaşmayı öngörür, çatışmayı değil. Sevgi, şefkat, hoşgörü, bağışlama: Reşat Nuri'nin roman ve oyunlarındaki halkçılığı besleyen unsurlardır. Belli ölçüde ekonomik/toplumsal eşitsizlikleri göstermekle birlikte, kuşkusuz, sınıfların varlığı, roman kişilerinin toplumsal konumları aracılığıyla kabul edilmektedir ama adaletsizlikler, eşitsizlikler ekonomik düzeyde değil, törel düzeyde kavranmakta, çözümleri de aynı şekilde o düzeyde aranmaktadır.

Birol Emil'in "demokratikleşme" dönüşümünü gerçekleştiren eser olarak değerlendirdiği Reşat Nuri'nin *Çalıkuşu* romanı, konusu açısından, beylik bir aşk hikâyesini anlatıyor görünmekle birlikte, ülkenin Batılaşma hikâyesinin sancılarının gündelik beşeri ilişkiler çerçevesinde işlendiği bir eserdir. Küçük yaşta anasız-babasız kalan Feride, İstanbul'da teyzesinin yanında yaşamaktadır, biraz şımarık bir kız olduğu için arkadaşları ona "Çalıkuşu" adını takmışlardır. Feride, teyzesinin oğlu Kâmuran'la sevişip nişanlanır. Ama düğün günü tesadüfen eline geçen Kâmuran'a gönderilen bir mektuptan, nişanlısının İsviçre'de bulunduğu sırada hasta bir kızla ilişkisi olduğunu, ona evlenme vaadinde bulunduğunu öğrenince her şeyi bırakıp kaçar. Öğretmen olarak Anadolu'nun çeşitli yerlerini dolaşır. Güzelliği yüzünden erkekler her gittiği yerde başına dert olurlar. Sonunda Kâmuran peşini bırakmaz ve evlenirler. Cevdet Kudret'in modern bir Kerem-Aslı hikâyesi olarak nitelediği bu roman, mutlu sonla biter. Yine Cevdet Kudret'in değindiği gibi santimantal edebiyata has bütün özellikleri (aşırı duygusallık ve ona uygun düşen yapmacık kitabilik/edebilik) taşıyan *Çalıkuşu*, artık Anadolu bilinmez bir yer, öğretmenlik de kadınların dayanamayacağı bir meslek olmaktan çıkmasına rağmen, geniş yığınlara hâlâ çekici gelmektedir. Özellikle Güntekin'in yönelttiği orta tabakaya bağlı genç kızlar bu anlatıda kendi aşk beklentilerine ilişkin unsurlar bulmaktadır. Aslında, romanın "tarihsel geçiş sürecindeki insanı yakalama özelliği", bugün de çağdaşlaşma ve demokratikleşme gayreti içinde olan Türk insanını işliyor olması açısından bu roman hâlâ eskimemiştir. Kısaca, *Çalıkuşu*'nun tefrika edildiği ve kitaplaştığı 1922 yılında, yani Kurtuluş Savaşı'nın tüm çetinliğiyle sürdüğü yıllarda ve Cumhuriyet Türkiye'sinin kuruluş yıllarında, sadece bir aşk hikâyesi olarak okunmadığını gösterir. Feride'nin, aşk kırgınlığı sonunda olsa bile Anadolu'ya geçişinin çok anlamlı olduğunu Tanpınar da vurgulamaktadır: "Anadolu mücadelesinin başladığı günlerde bu Anadolu'ya kaçış, eserin hudutlarını da aşıyordu. Romanın tefrika edildiği günleri benim gibi hatırlayanlar, onun nasıl sıcağı sıcağına o günlerde

Reşat Nuri Güntekin

İstanbul'da csen havaya cevap verdigini bilirler." Nurullah Ataç da şunları yazmaktadır: "Feride, epeyce dolaşır ülkeyi. Yenilgi (mağlubiyet) günlerinde olduğumuz için, yurt sevgisi daha ısılı idi içimizde, o günlerde örneğin bir 'İzmir' demek yetiyordu bizi duygulandırmaya. Çalıkuşu, Türk romanının İstanbul'da kalmayıp bütün yurda yayılmasının başlangıcıdır." Bu Anadolu'ya açılış dolayısıyla, Cevdet Kudret *Çalıkuşu*'nu "edebiyatımızda realizme yol açıcı eserlerin başında gelen" yapıtlardan saymakta ve şunları eklemektedir: "Sorunlar bağıra bağıra söylenmemiş, olayların içinde eritilmiş. Bu ise, bir sanat eseri için kusur değil, bir meziyettir".

Reşat Nuri'nin üzerinde çok durulmuş, tartışılmış eserlerinden *Yeşil Gece*'nin (1928), bir yanıyla *Çalıkuşu*'nun devamı, bir yanıyla karşıtı olduğu söylenmiştir. Ancak Reşat Nuri, iki roman arasında fark görmedigini söylemektedir: "Çalıkuşu'nda Aşık Garip gibi, bütün masal aşıkları gibi başını alıp kırlara çıkan aşık kız çocuğu ile *Yeşil Gece*'deki sakallı köy hocası arasında ben pek bir fark görmüyorum. Biri sevdiği erkeği, öteki Feyzi'yi kaybetmiş iki romanesk biçare ki, Anadolu köylüklerinde, bir Anadolu deyimi ile, kır yılanları gibi dolanarak, onların boş kalmış yerlerini doldurmaya uğraşıyorlar. Bu romanlardan birinde tamamiyle fantezist, ötekinde realist görünmekle beraber yine az çok öyle ve konvansiyonel (uzlaşıcı) iki ana masal vardır. Yani ayrı yollara gidiyorum sanarak hep aynı dairenin içinde dönüp dolaşmışım".

Ne var ki, Zola'nın Türkçeye çevirdiği *Gerçek* adlı romanından belli ölçüde esinlediğini bildiren Güntekin, arada temel bir fark bulunduğunu da şu sözlerle belirtmektedir: "Yeşil Gece'de itikadını, onunla beraber de ebedi hayat ümidini, uzun ve acı savaşlardan sonra kaybeden, kendi ölümlülüğüne milletinin ölümsüzlüğü fikrinde bir teselli arayan bir insanın romanını yazmak istiyordum. Atatürk inkılâbı ve laik öğretim zamanına rastladı. Bu da uyandırdığı heyecan bakımından, bizim kendi Dreyfus meselemiz gibi bir şeydi. Katmerli bir taassup ve hoşgörüsüzlük muhitinde, her şey olduğu gibi eski halinde dururken, bir kanun ile laik tedrisatın nasıl başa çıkacağına akıl erdiremedim. Ya o demirden, fakat aynı zamanda da hepimizin biçare elinden, kemiğinden elin baskısı bir gün ortadan kalkarsa diye düşündüm. İnkılâp için dua eden, nutuk söyleyen çehrelerden birçoklarının mazlum, tatlı maskeleri arkasından çıkacak çehreleri düşündüm. O heyecan beni de bir çeşit polemik romanı

REŞAT NURİ GÜNTEKİN

ÇALIKUŞU

Birinci Kısım

Dördüncü sınıftaydım. Yaşım on iki kadar olmalıydı. Fransızca muallimimiz Sör Aleksi bir gün bize yazı vazifesi vermişti. "Hayattaki ilk hatıralarınızı yazmağa çalışın. Bakalım neler bulacaksınız? Sizin için güzel bir hayat temrini olur" demişti.

Hiç unutmam: Yaramazlığımdan, gevezeliğimden bıkan sörler o sınıfta beni arkadaşlarımdan ayırmışlar, bir köşede tek kişilik bir küçük sıraya oturtmuşlardı.

Müdirenin söylediğine göre "ders esnasında komşularını lakırdıya tutmamayı, uslu uslu muallimi dinlemeyi öğreninceye kadar" orada bir sürgün hayatı geçirmeğe mahkûmdum.

Bir yanımda kocaman bir tahta dirsek vardı. Ne yapılsa baştan çıkarılmasına imkân olmıyan ve ara sıra çakının ucuyla ötesine, berisine açtığım yaracıklara stoik bir vakarla tahammül eden sessiz sedasız, ağırbaşlı ve upuzun bir komşu.

Öte yanımda manastır terbiyesinin istediği serin ve mağmum loşluğu temin için yapılmışa benziyen ve pancurları hiç açılmıyan bir uzun pencere dururdu. Ehemmiyetli bir keşif yapmıştım. Göğsümü sıraya yaslayıp çenemi biraz yukarı kaldırdığım vakit pancurların arasından gökyüzünün bir parçasıyle bir büyük akasyanın yaprakları arasında tek bir apartman penceresi ve bir balkon parmaklığı görünürdü.

Doğrusunu söylemek lâzım gelirse, manzara hiç de zengin değildi. Pencere her zaman kapalı durur, balkon parmaklığına hemen daima bir ufak çocuk şiltesi ile yorgan asılırdı.

Fakat ben, bu kadarından da memnundum.

Ders esnasında ellerimi çenemin altında kilitli, Sör hocalarına çok ruhanî görünmesi gereken bir vaziyetle gözlerimi göğe -pancur aralıklarından görünen hakiki gökyüzü- uydurduğum zaman, onlar bunu bir uslanma başlangıcı sanarak sevinirlerdi. Ben de onları atlatarak bizden gizlemeğe çalıştıkları hayatı seyrediyormuşum gibi bir şey, bir atlatma ve intikam zevki duyardım.

Sör Aleksi, izahatını bitirdikten sonra bizi çalışmaya bırakmıştı.

Ön sıraları sütleyen ağırbaşlı sınıf birincileri hemen işe koyulmuşlardı. Yanlarında olmadığım halde ne yazdıklarını omuzları üzerinden okumuş gibi biliyordum: "İlk hatıram sevgili anneciğimin küçük karyolamın üstüne eğilen müşfik altın sarısı başı, bana muhabbetle gülümseyen gök mavisi gözleridir." tarzında şairane bir yalanetk... Hakikatte anneciğin altın sarısı ve gök mavisinden başka renklerde de olabilirdi. Fakat Sörlerde okuyan kızların kaleminden bu renklere boyanmak, o biçareler için bir mecburiyet, bizim için bir usuldü.

Bana gelince, ben bambaşka bir çocuktum. Çok küçük yaşta kaybettiğim anneminden aklımda pek fazla bir şey kalmamıştı. Fakat her halde altın saçlı ve mavi gözlü olmadığı muhakkaktı. Böyle olmca da hiç bir kuvvet bana onu asıl çehresinden başka bir çehre ile düşündürmeğe ve sevdirmeğe muktedir değildi.

Beni bir düşüncedir almıştı. Ne yazacaktım. Duvardaki boyalı Meryem tablosunun altına asılmış guguklu saat durmadan yürüdüğü halde ben, hâlâ yerimde sayıyordum. Başımdaki kurdeleyi çözdüm, saçlarımı yavaş yavaş gözlerimin üzerine indirmeye başladım.

Bir elimle de kalemimi ağzıma sokuyor, ısıra ısıra dişlerimin arasında döndürüyordum.

Filozofların, şairlerin yazı yazarken burunlarını kaşımak, çenelerinin derilerini çekiştirmek gibi garip garip huyları vardır ya... Kalemi ısırmak ve saçlarını gözlerinin üstüne dağıtmak da benim düşüncelere daldığıma alâmettir.

Bereket versin benim de düşünce saatlerim çok nadirdir. Çünkü o takdirde hayatım -masallardaki meşhur çarşamba karısı ve ocak anasının hayatı gibi- karmakarışık bir saç kümesi içinde geçecekti.

(*Çalıkuşu*, 1982, s. 5-11)

yazmağa, daha doğrusu romanımı o tarafa sürüklemeğe sevk etti." *Yeşil Gece*'nin "din ile müsbet ilim, daha doğrusu dinî görüşün hakim olduğu eski zihniyet ile müsbet ilim ve lâik görüşe dayanan yeni zihniyet arasındaki çatışmadan doğduğunu ve bu yönüyle tam inkılâp Türkiye'si romanı olduğunu" belirtmektedir.

Romanın konusu, çok kısa bir özetle şöyledir: İstanbul'da bir medresede bir süre okuyan köy kökenli Ali Şahin, medreseden çıkarak öğretmen okuluna girer, müspet bilime yönelir ve yurdun ancak yeni eğitim sistemi ile kurtarılabileceğine inanır. Okulu bitirince İzmir'in Sarıova ilçesine gitmeyi ister ve gider. Günün birinde ilçenin "manevî koruyucusu" sayılan Kelâmi Dede türbesi yanar. Bazı softaların tanıklığıyla, içki içmesi tepkiye yol açan matematik ve Fransızca öğretmeni kundakçılık suçundan tutuklanır. Ancak Ali Şahin, türbeyi içindeki değerli eşyayı antikacıya sattığı anlaşılmasın diye yakan gerçek suçluyu bulur... Birinci Dünya Savaşı sonunda Yunanlılar İzmir'e girer. Yunan yetkilileri, savaş heyecanı içinde bir Rum eczacının dükkânını yakmak isteyen halkı önleyen Ali Şahin'i kendi destekçileri sanır. Bu güvenden yararlanan Ali Şahin, halka yardım eder, ilçede kalmış bazı subayları vaiz kılığına sokarak Kuvayı Milliye cephesine kaçırır. Sonunda kendisinden şüphelenen Yunanlılar onu bir adaya sürerler. Cumhuriyet kurulduktan sonra ülkülerini yitirmemiş olarak Sarıova'ya dönen Ali Şahin, işgal altında düşmanla işbirliği yapan softaları ve eşrafı başlarında melon şapka ve modern kıyafetler içinde bulur. Ali Şahin cumhuriyetçi ve devrimci kesilmiş bulunan bu eski softaların kışkırtmasıyla düşmanla işbirliği yapmak ve gericilikle suçlanır. Kasabadan ayrılmak zorunda kalır, derdini anlatmak üzere Ankara'nın yolunu tutar. Arkasında kaybolmaya başlıyan Sarıova'nın hafif ışıklarına son bir defa bakar ve "Çok doğru söylemişler... İnkılâp denilen şey bir günde olmuyor" der.

Yeşil Gece'de işlenen yobazlık eleştirisinin ve bu eleştiriyi besleyen dinsel öğretime karşı laik öğretim tezinin "olaylara sindirilemediğini, çoğu yerde makale yazar gibi anlatıldığını" belirten Cevdet Kudret, eserin "roman olarak üstün bir değer taşıdığı öne sürülemez" der ve öneminin, Güntekin'in toplumsal roman alanındaki çalışmalarının ilk örneği olmasından geldiğini vurgular.

Miskinler Tekkesi (1946), romanın başlarında "çocuklar, kendileri gibi başkalarına da rahmi olmayan, hasbetenlillâh kötülük yapmaktan zevk duyan küçük canavarlardır" diyen kahramanı, ne tuhaftır ki, romanın sonunda, daha küçücükken evlât edindiği ve artık koca adam olmuş mevki sahibi oğlunun "sofranın üstünde duran sakat elini öpmesi üzerine öylesine duygulanmaktadır ki, dayanamayıp oğlunun "elini dudaklarına götürmekte" ve "sadakalarımın en muhteşemini senden aldım" demektedir. *Miskinler Tekkesi* ilk bakışta, Reşat Nuri'nin temel konularından birini oluşturan çocuk sevgisini yansıtan bir eserdir. Gerçekten de roman, Tanpınar'ın "eserler asıl lirizmi, büyük mânâda üslup sıcaklığını çocukla karşılaşınca bulur" şeklindeki sözlerini doğrulayacak biçimde bu olay çevresinde kurulmuş gibidir.

Reşat Nuri Güntekin

Miskinler Tekkesi'nin bu insani içeriği okuru yanıltmamalıdır. Çünkü roman, bu sevgi ve şefkat temasının çok ötesinde tarihsel-toplumsal göndermelere sahiptir: Meşrutiyet dönemini, 31 Mart olayını, Balkan ve Birinci Dünya Savaşlarını, Yunan işgalindeki İzmir'i ve Cumhuriyetin ilk yıllarını da anlatmaktadır. "Türlü şatafatlı unvanlar ve vezir tuğları altında dilenciliğin türlü şeklini yapmış muhterem ve mübarek atalarım" diye yergici bir dil kullanan kahraman, "mesleğin kutsî sırına erdikten" sonra, kendisine düşkün bir memur görünümü veren giyim kuşamını anlatırken, iki üç cümle içinde değişen dönemlerini de anlatmayı başarmaktadır *Miskinler Tekkesi* gerçekçi anlatımı ve toplumsal yergisiyle dikkati çekmektedir. Cevdet Kudret, romandaki Tamaşalık mahallesinin korkunç sefaletini anlatan bölümü, Güntekin'in "Realizm'de nerelere kadar gidebileceğini gösteren" bir parça olarak nitelemektedir.

Reşat Nuri, *Son Sığınak*'ta (1961) çeşitli çevrelerden gelen "belini doğrultamayan" insanları, kendilerine bir teselli, bir yaşama umudu verecek sanatsal kaçışta, bir tiyatro serüveninde anlatmayı seçmiştir. *Kavak Yelleri*'nde (1950) taşraya çekilip törel, siyasal değişmeleri ve dalgalanmaları taşra okumuşları ve eşrafı içinden anlatma yoluna giderken, *Dudaktan Kalbe*'de (1925) beylik bir aşk hikâyesini anlatıyormuş görüncrek, trajik bir çöküş hikâyesini dile getirir. Taylan Altuğ, Güntekin'de "öldüren aşk" temasını irdelerken bu romandan yola çıkarak şöyle der: "Reşat Nuri'nin diğer romanlarını da birbirine bağlayan bir birlik ilkesi önermek gerekirse; bu, 'Duygu ethiği' kavramı olabilir. Bu kavramla kastedilen, ethik değerlerin duyguda açığa çıkması ve bir duygu olarak yaşanmasıdır." Burada etik değerlerin "duyguda açığa çıkması ve yaşanması" olgusuna dikkati çekilirken, Güntekin'in sanatının en temel özelliğine gönderme yapılmaktadır ki, bu özellik, onun popülerliğinin de sebebini oluşturmaktadır. Roman ya da hikâyede, bu türlerin asal öğesi olan kurmaca (fiction) elbette ki vardır, ama Güntekin'de okuru asıl çeken unsur kurmaca yöntemleri değil, bu kurmacalığı somutlaştıran duygusal boyuttur. Kurgu ve anlatım tekniklerini nerdeyse görünmez kılmaktadır. Kimi zaman edebiyatı dışlıyormuş izlenimi veren bu saydamlaştırma, romanların ruhsal/düşünsel ve politik/ideolojik düzeylerinin yeterince fark edilmesini de engellemektedir. Romancının adına yapışmış bulunan halk romancısı nitelemesi, okur kesimlerinin anlamsal düzeyi "düzanlam" olarak kabul etmesinc yolaçmıştır. Örneğin *Çalıkuşu*'ndaki ya da *Dudaktan Kalbe*'deki çöküş süreci, çöküş sebeplerinden daha önemli görülmüştür.

Reşat Nuri Güntekin'in romanlarında, toplumsal olguların ve çözülüşlerin, hâttâ çöküşlerin yanı sıra, ruhsal yıkımlara olduğu kadar mutluluklara da yol açan aşk olgusu önemli yer tutmaktadır. Romancının popülaritesinin bir kaynağını da bu aşk anlatıcılığı oluşturmaktadır denebilir. Özet olarak söylemek gerekirse, Reşat Nuri Güntekin sevginin olağanüstü gücüne ve elbette Cumhuriyete inanmış bir yazardır.

Romancı yönünün gölgesinde kalsa da Reşat Nuri'nin yazarlığının göründüğü önemli bir alan da tiyatrodur. Çocukluğundan ölümüne kadar, hayatında önemli bir yere sahip olan tiyatronun, iyi değerlendirilirse, eğlenceden eğitime kadar kullanılacak bir araç olduğunu düşünen yazar, Anadolu'da yaygın olan tuluat tiyat-

REŞAT NURİ GÜNTEKİN

Şerif Aktaş

Mütareke yıllarında yazı hayatına başlayan Reşat Nuri, Batı Edebiyatı'ndan öğrenilmiş bir roman ve tiyatro tekniği ile, çeşitli hayat sahnelerini, Türk insanının sosyolojik ve psikolojik vaziyetini, Türkiye coğrafyasını edebî esere mekân yaparak, işler. Ondaki insan sevgisi ve hoşgörü, olayların hiciv ve sosyal tenkide ulaşması beklenen yönlerini, memleket manzaralarını, yumuşak bir üslûpta göstermeye hizmet eder. Bunun için de Reşat Nuri'yi, ideolojik bir cereyana bağlamadan memleket edebiyatı vücûda getiren bir yazar olarak düşünmek yerinde olur. Onda sanatın gayesi, en müsbet manâsıyla insandır; eserlerinde insanların cıvıl cıvıl kaynaşması hissedilir. Nankörlüğün karşısında fazilet; gösterişin karşısında tevazu, kıskançlığın karşısında hoşgörü ile bize, kendi insanımızı sevmeyi öğretmiştir. Türk Edebiyatı'nın, Anadolu coğrafyası ve insanını böyle bir mizaç aracılığıyla tanımaya başlaması bir şanstır. Türk köylüsü, Reşat Nuri'nin kalemiyle kendi tabiî realitesi içerisinde sevimli çehresiyle edebî eserin bünyesine girer. Bu tavrıyla yazar, aydın zümre içerisinden Anadolu'ya, burada yaşayan insanı severek giden bir zihniyetin temsilcisidir.

Onun romanları, her ne kadar hissî ve fikrî olmak üzere iki gruba ayrılırsa da, acıma ve sevme duyguları bu eserlerin tamamını birbirinden ayrılmaz bir bütün hâline getirir. Reşat Nuri hayatının ilk döneminde olayı, fertlerin hissî ilişkileri üzerine kurar. Bu eserler Çalıkuşu etrafında toplanarak ele alınabilecek cinstendir. Dudaktan Kalbe, Akşam Güneşi, Bir Kadın Düşmanı bu çerçeve içerisinde düşünülen romanlardır. Sanat hayatının ikinci dönemi, Atatürk İnkılâpları'nın Türk insanına tanıtılmaya başlandığı zamanı konu alır. Bu döneme ait eserlerde, olay fikrî bir muhteva üzerine inşa edilmiştir. Bu roman dairesini meydana getiren eserlere örnek olmak üzere Yeşil Gece, Yaprak Dökümü ve Miskinler Tekkesi adlı kitapları saymak yerinde olur.

Roman yazma zevkini Hâlid Ziyâ'nın eserlerinden alan Reşat Nuri, Tanzimat'tan itibaren romanımızın ele aldığı temalara da ilgisiz kalmamıştır. Onun Yaprak Dökümü adlı eseri batılılaşmayı yanlış anlama; Damga adlı romanı da aşk sebebiyle katlamlan fedakârlık temaları üzerine kurulmuştur. Bu iki tema, Reşat Nuri'den önce edebî ân'anemize mal olmuştur.

II. Meşrutiyet döneminde hikâye sahasında Anadolu'ya açılan Türk Edebiyatı, roman vadisinde kesin olarak Reşat Nuri ile İstanbul'dan memleket coğrafyasına açılma imkânı bulur. Yazar, çocukluk yıllarında babasıyla birlikte Anadolu şehirlerinde dolaşmış; bakanlık müfettişi olarak çocukluk izlenimlerini derinleştirip zenginleştirme imkânı bulmuştur.

Çalıkuşu'ndan itibaren onun eserlerindeki şahıs kadrosunu meydana getiren kahramanların iki gruba ayrıldığını görüyoruz: Birinci grupta yer alanlar bir fikri, bir düşünceyi temsil etmek, eserin vermek istediği mesajı dikkatlere sunmak üzere yazar tarafından yaratılır. Bunlar, genellikle birinci derecedeki şahıslardır ve idealize edilmişlerdir; dış dünyada bir modellerine rastlamak oldukça zordur. İkinci gruptakiler gözlem mahsulüdür; modelleri dış dünyada vardır. Çalıkuşu'ndaki Feride ve Yeşil Gece'deki Şahin birinci gruba giren kahramanların tipik örnekleridir. Bunlar etrafındaki ikinci, üçüncü derece kahramanlar ise, realist edebiyat ananesine uygun tarzda, gözlemlerden hareketle vücut verilmiş şahıslardır. Yaprak Dökümü'ndeki Ali Rıza Efendi'de olduğu gibi birinci derecedeki şahısların gözlemlerden hareketle yaratıldığı da görülür. Ancak her iki durumda da eserin mesajı, birinci derecedeki kahramanın hayat hikâyesi etrafında dikkatlere sunulur. Öyleyse Reşat Nuri, eser vasıtasıyla ifade edeceği mesaja uygun bir tip yaratır ve o tipin yaşadığı mekân, sosyal çevreyi gözlemlerden hareketle anlatır. Ancak bu tip çevresinde ifade ettiği sosyal problemin çözüm tarzı üzerinde durmaz. Bunun için de Reşat Nuri; Balzac, Flaubert ve Stendal gibi "tenkitçi realist" edebiyat anlayışı çevresinde düşünülecek bir yazardır. O, bu bakımdan sosyal gerçekçilerden ayrılır. Türk edebiyatında, Cumhuriyet döneminde Anadolu ve Anadolu insanını konu alan yazarlardan Reşat Nuri'yi ayıran ana çizgiyi burada aramak yerinde olur. O, üzerinde durduğu problemlere, bir sosyolog ve politik insan tavrıyla çözüm aramaz, benimsediği ideoloji çevresinde bu problemlerin çözüm yolunu gösteren biri değil, bunlara kendi insanını seven ve onlara, sürdürdükleri yaşayış biçimi içerisinde hoşgörü ile bakan bir yazardır.

(*Büyük Türk Klasikleri*, c. 12, s. 219-220, 2002)

rolarının düzeltilerek kullanılabileceğini söyler. Bu düzeltme "tiyatroların çok eskimiş piyeslerini asıllarındaki tadı ve keyfi bozmadan yenileştirmek ve yeni hayata uydurmak; bir de repertuara aynı sadelikte yeni piyesler ilâvesine çalışmak"la olacaktır. Güntekin'in oyun yazarlığını değerlendiren Sevda Şener de şu tespitlerde bulunur: *"Toplum içindeki çatışmaları gördüğü halde taraflarını yargılamayan, karşıt öğelerin ikisini de anlamağa çalışan ve ne yönden gelirse gelsin bütün mutsuzluklara sevgi ile eğilen Reşat Nuri Güntekin olmuştur. Cumhuriyetten önce yazdığı oyunlarda, katı toplum kurallarının ötesinde, insani bir görüşü benimsediği, insanlık, uygarlık açısından şerefli gördüğü davranışları yüceltiği görülür. (...) Cumhuriyet'ten sonra yazdığı oyunlarda bu iyimser görüşü sürdürmektedir. Gene insana, insanın iyi niyetine inanmakla beraber zaafını, çaresizliğini de görür. (...) Toplumdaki hızlı değişme dönemi gençler için de yaşlılar için de çetin bir dönemdir. Eskiler inandıkları değerleri savunacak güçte olmadıklarından yenilgiye, yeniler ise aşınlığın kaçınılmaz sonucu olan hayal kırıklığına karşı hazırlıkları olmadığı için mutsuzluğa mahkumdurlar."*

Eserlerinde çoğunlukla toplumsal ve duygusal konuları işleyen Reşat Nuri Güntekin, bu özelliklere hikâyelerinde mizah unsurunu da katar. Ruh çözümlemelerinde son derece başarılıdır, güçlü gözlemlerini gerçekçi bir biçimde dile getirir. Son derece lirik, akıcı, doğal ve canlı bir anlatımı vardır. Ayrıca benzetme ve mecazlarla, sıfatlarla zenginleştirilmiş sağlam bir hikâye üslûbuna sahiptir.

Reşat Nuri'nin eserlerinden *Taş Parçası* (yön. F. Kenç, 1939), *Mülteci* (*Duvaksız Gelin* adıyla, yön. Adolf Korner, 1942), *Dudaktan Kalbe* (yön. Ş. Kâmil, 1951; yön. Ü. Erakalın, 1965), *Akşam Güneşi* (yön. O. Seden, 1966), *Çalıkuşu* (yön. O. Seden, 1966), *Yaprak Dökümü* (yön. M. Ün, 1967), *Değirmen* (yön. A. Yılmaz, 1986), *Bir Dağ Masalı* adlı hikâyesi (yön. T. Demirağ, 1947 ve 1967) filme alınmıştır.

"Reşat Nuri, 'vahşi kapitalizm' döneminin yaşanmadığı, 'mahalle ahlâkı'nın tamamıyla yok olmadığı bir dönemde yazmıştır romanlarını, o dönemde, bu ahlâka aykırı gördüğü durumları eleştirmiştir. Yüzeysel bir Batılılaşma özentisini ve bunun yarattığı değer yargıları bunalımını Yaprak Dökümü'nde kıyasıya eleştirir, yeni yaşama biçiminin insanları nasıl yozlaştırarak kendine uydurduğunu, uymak istemeyenleri nasıl

ezip geçtiğini gözler önüne serer. Dudaktan Kalbe'de, sınıf değiştirme çabasında, değer yargıları altüst olmuş, 'şefkat'ten, 'acıma' duygusundan yoksun Kenan'ı intihara, çileli halk kızı Lâmia'yı mutluluğa yollar.

"Reşat Nuri romanlarının temel özelliği olan 'sevgi', 'şefkat', 'acıma', 'dayanışma', 'iyilik etme' gibi duygular, tutumlar, bugün de Türk okurlarının belirli kesimlerinde özlenen değerler durumundadır; Reşat Nuri'yi okurken, özledikleri bir dünyayı yeniden yaşamaktadırlar. İlk bakışta, 'vahşi kapitalizmin insanı insanlıktan çıkaran koşullarına karşı edilgen bir tepki ya da bir kaçış biçimi' denebilir buna. Ama 'mahalle ahlâkı'nın var olduğu dönemlere 'dönmek'ten söz eden yok; bunun olanaksızlığını hepimiz biliyoruz. Vahşi kapitalizmin ahlâk değerlerine karşı olan insanlar, daha insanca bir dünya için savaşırlarken, 'yeni ahlâk'ın bazı ilkelerini Reşat Nuri'nin 'sevgi, şefkat, acıma, dayanışma, iyilik etme' ilkelerinden çıkarabilirler; yani Reşat Nuri'yi okumak, yalnızca bir geçmiş özlemi olarak kalmayabilir, geleceğin kuruluşunda bir dayanak noktası da olabilir." (Fethi Naci)

"Cumhuriyet dönemi yazarları arasında çocuğa verdiği değer bakımından Reşat Nuri Güntekin'in ayrı bir yeri vardır. Edebiyatımızda daha çok romancı kimliği ile hatta 'Çalıkuşu' yazarı olarak tanınan Reşat Nuri Güntekin, sayısı on dokuzu bulan romanlarının yanında yedi tane de hikâye kitabı yayımlamıştır. Reşat Nuri, hikâyelerinin pek çoğunda konu ve kahraman olarak çocuğu seçer. Eserlerinde çocuklara bu denli önemli önem vermesini Birol Emil, Reşat Nuri Güntekin'in öğretmen olmasına bağlar." (Oğuzhan Karaburgu)

ESERLERİ:

ROMAN: *Gizli El* (1920'de *Dersaadet* gazetesinde tefrika edildi; kitap olarak: 1922), *Çalıkuşu* (1922), *Damga* (1924) *Dudaktan Kalbe* (1925), *Akşam Güneşi* (1926), *Bir Kadın Düşmanı* (1927), *Yeşil Gece* (1928), *Acımak* (1928), *Yaprak Dökümü* (1930), *Kızılcık Dalları* (1932), *Gökyüzü* (1935), *Eski Hastalık* (1938), *Ateş Gecesi* (1942), *Değirmen* (1944), *Miskinler Tekkesi* (1946), *Ripka İfşa Ediyor* (Ulus gazetesinde tefrika edildi, 1949), *Harabelerin Çiçeği* (1953), *Kan Davası* (1955), *Kavak Yelleri* (1961), *Son Sığınak* (1961).

HİKÂYE: *Eski Ahbap* (1919), *Recm-Gençlik ve Güzellik* (1919), *Sönmüş Yıldızlar* (1927), *Rocild Bey* (1919), *Tanrı Misafiri* (1927), *Leyla ile Mecnun* (1928), *Olağan İşler* (1930), *Boyunduruk* (uzun hikâye, *Harabelerin Çiçeği* ve *Eski Ahbap*'la birlikte, 1968).

GEZİ: *Anadolu Notları* (2 cilt, 1936).

OYUN: *Hançer* (1920), *Eski Rüya* (1922), *Ümidin Güneşi* (1924), *Gazeteci Düşmanı - Şemsiye Hırsızı - İhtiyar Serseri* (üç oyun bir arada, 1925), *Taş Parçası* (1926), *Bir Köy Hocası* (1928), *Babür Şah'ın Seccadesi* (1931), *Bir Kır Eğlencesi* (1931), *Ümit Mektebinde* (1931), *Felâket Karşısında -Gözdağı - Eski Borç* (üç oyun bir arada, 1931), *İstiklal* (1933), *Vergi Hırsızı* (1933), *Hülleci* (1935), *Bir Yağmur Gecesi* (1943), *Balıkesir Muhasebecisi* (1971), *Tanrı Dağı Ziyafeti* (1971). Ayrıca *Yaprak Dökümü*, *Eski Hastalık* (*Eski Şarkı* adıyla) romanlarını kendisi, *Çalıkuşu*'nu Necati Cumalı, *Değirmen*'i (Sarıpınar 1914 adıyla) Turgut Özakman oyunlaştırmıştır.

YAYIMLANMAMIŞ OYUNLARI: *Gönül* (1916), *Ağlayan Kız* (1947), *Bu Gece Başka Gece* (1956), *Daktilo Makinesi*, *Yol Geçen Hanı* (1944).

MAKALE: *Reşat Nuri Güntekin'in Tiyatro ile İlgili Makaleleri* (haz. Kemal Yavuz, 1976).

ANTOLOJİ: *Fransız Edebiyatı Antolojisi* (3 cilt, 1929-1931).

İNCELEME: *Üç Asırlık Fransız Edebiyatı: XVII-XIX* yy (3 cilt, 1932), *Dil ve Edebiyat* (Refet Avni ile, 3 cilt, 1930), *Fransızca-Türkçe Resimli Büyük Dil Kılavuzu* (İ. H. Danişmend, A. S. Delilbaşı ve N. Ataç ile, 1935).

ÇEVİRİ: *İtm-i Mantık* (E. Boirac'ten, 1915), *Bir Gece Faciası* (F. de Curel'dan, 1924), *Arapça Değil mi Uydur Uydur Söyle* (T. Bernard'dan, 1926), *Çifte Keramet* (T. Bernard'dan, 1927), *Hakikat* (E. Zola'dan, 1929), *Mektep Çocuğu* (L. Frapie'den, 1930), *Muhammed'in Hayatı* (E. Dermenghem'den, 1930), *İş Adamı* (O. Mirbeau'dan, 1932), *Tolstoy: Hayatı ve Eserleri* (1933), *İbsen: Hayatı ve Eserleri* (1934), *Kahramanlar* (T. Carlyle'dan, 1943), *Napolyon'un Düşünceleri* (O. Aubry'den, 1943), *Atlı Adam-Diktatörün Romanı* (D. La Rochellein'den, 1947 ?), *Yabancı* (A. Camus'den, 1953), *Evham* (J. de Lecretelle'den, 1955), *İtiraflar* (J. J. Rousseau'dan, 1955), *Don Kişot* (Cervantes'ten, çocuklar için kısaltılmış, 1957), *İhtiyar Serseri* (O. Mirbeau'dan).

HAKKINDA: Ahmet Hamdi Tanpınar / Reşat Nuri ve Eserleri (Cumhuriyet, 24.1.1957), Hilmi Yücebaş / Reşat Nuri (1957), Mehmet Kaplan / Öğretmeler ve Memurlar Romancısı R.N. Güntekin (İstanbul, Şubat 1957), T. Poyraz - M. Alpbek / Reşat Nuri Güntekin: Hayatı ve Eserlerinin Tam Listesi (1957), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (1960), Muzaffer Uyguner / Reşat Nuri Güntekin: Hayatı-Sanatı-Eserleri (1967), Sevda Şener / Türk Tiyatrosunda Ahlâk, Kültür, Ekonomi Sorunları (1971), Oktay Akbal / Yeşil Gece'den Kubilay'a (Cumhuriyet, 25.1.1973), İbrahim Zeki Burdurlu / Romanlarıyla Reşat Nuri Güntekin (1974) - Reşat Nuri Güntekin (1977), Kemal Yavuz / Dil ve Edebiyat, Reşat Nuri Güntekin'in Tiyatro ile İlgili Makaleleri (1975), Kemal Yavuz / Reşat Nuri'nin Tiyatro ile İlgili Makaleleri (1976), İ. Enginün-M. Kutlu / "Güntekin, Reşat Nuri" (Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi III, 1977), Olcay Önertoy / Reşat Nuri Güntekin (1979), Birol Emil / Reşat Nuri Güntekin'in Romanlarında Şahıslar Dünyası-1 (1984) - Edebiyatımızın Her Zaman Yaşayacak Adlarından Biri Reşat Nuri Güntekin (H. Gösteri Aralık 1989) - Reşat Nuri Güntekin (1989), Ahmet Oktay / Yazınımızda Toplumsal Eleştiri ve Jakobenizm Üzerine Gözlemler (Argos, Ekim 1988), Hürriyet Gösteri / Özel Sayı (Aralık 1989), Abdülkadir Hayber / Halide Edip, Yakup Kadri ve Reşat Nuri'nin Romanlarında Nesil Çatışmaları (1993), Ahmet Oktay / Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı (1993), Fethi Naci / Reşat Nuri'nin Romancılığı (1995), Hüseyin Çelik / Reşat Nuri Güntekin'in Romanlarında Sosyal Tenkit (1997), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü 1 (1997), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Feridun Andaç / Reşat Nuri Güntekin Reşat Nuri'nin İlk Romanı (Superonline Edebiyat, 23.12.1999), Feridun Andaç / Edebiyatımızın Yol Haritası (2000), Nihat Taydaş / Reşat Nuri Güntekin'in Oyun Yazarlığı (2000), Fethi Naci / Reşat Nuri'yi Anmak-I (Cumhuriyet Kitap, 19.4.2001), Fethi Naci / Reşat Nuri'yi Anmak-II (Cumhuriyet Kitap, 26.4.2001), Büyük Türk Klâsikleri Ansiklopedisi (2001), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Oğuzhan Karaburgu / Reşat Nuri Hikâyelerinde Çocuk (Bizim Külliye, Nisan 2003), Burcu Karahan / Bir Aşk Romanı Yanılsaması: Ateş Gecesi (Varlık,Temmuz 2004).

GÜNTEL, Mahmut Nedim

Eğitimci, şair (D. 1901/1904, Turhal / Tokat – Ö. 1975). Konya'da askeri okullarda Türkçe öğretmenliği yaptı. Konya'da çıkan *Hak Yolu* dergisinde yazıları yayımlandı. Devrinin büyük sanatkârları tarafından bestelenen dörtlüklerini, *Şarkılarım* adlı eserinde bir araya getirdi.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gönül Hey* (1928, 1933, 1936), *Bir Kaplanın Aynasından* (1929,1935), *Yedi Veren* (R. A. Moralı, H. Sürüri, Süleyman Sıddık, Celâl Enver, Osman Uluğ ve Eşref Sabit ile, 1931), *Saçıma Düşen Mısralar* (1933, 1937), *Sonuncu İlk* (1936), *Göle Dönen Deniz* (1936), *Bir Şeyler* (1937-1938), *Senin Eserin* (1938), *Aydan Sesler* (2. basım 1946), *Mevlâna* (tek şiir, 1942, 1949), *İstanbul 1953* (500. Fetih yılı

için tek şiir, 1953), *Şarkılarım* (3 kitap, 1950, 1959), *Yabani Çiçekler, Kopardıkları Çiçekler, Yağmurda Islanan Akşamlar, Sus Bülbül.*

İNCELEME: *Türkçe İmlâ Kaideleri* (Eski imlâya dair tetkik).

VECİZELER: *Birşeyler,* (5 kitap, 1941), *Kadınlara Dair Birşeyler* (1933, 1938, 1959), *Anlar Gibi.*

HAKKINDA: H. Nafiz Oytun / Şair M. Nedim Güntel Hayatı ve Eserleri (1940), V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 1, 1975), HDE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÜNTÜRKÜN, Nazan

Şair ve yazar. 7 Kasım 1936, İzmir doğumlu. Gazeteci ve eğitimci-yazar Mehmet Güntürkün'ün kızıdır. İzmir Kahramanlar İlkokulu, İzmir Kız Lisesi, İÜ Edebiyat Fakültesi ve İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Türk Dili ve Edebiyatı Bölümleri (1958) mezunu. İzmir Özel Çamlaraltı Lisesi ve İzmir Kız Lisesinde edebiyat öğretmenliği ile iki dönem İzmir Kadınlar Birliği ve kuruculardan olduğu İzmir Sanatçılar Derneğinin genel sekreterliklerini yaptı. Öğretmenlik yaptığı son okuldan 1990 yılında emekli oldu. Hayatını ve çalışmalarını İzmir'de sürdürdü.

"Gelir Geçer" isimli ilk şiiri 1959'da *Türk Dili* dergisinde, ilk yazıları *İzmir* gazetelerinde; sonraki ürünleri *Türk Dili, Hisar, Varlık, Türk Yurdu* (1959), *Çatı* gibi dergilerde yer aldı. Üç şiiri Almancaya, bir şiiri İtalyancaya çevrildi. Şairliğinin yanı sıra araştırma ve incelemeleriyle kanıtladığı nesnellik ve yetkinliğiyle de tanınmıştır.

"Nazan Güntürkün, bütün bölümlerde araştırmasını şahsi duygularına, izlenimlerine değil, dikkatle incelediği metinlere dayandırıyor, verdiği hükümleri örneklerle destekliyor. Bu, modern araştırma metodlarına tamamıyla uygun bir davranıştır. Güntürkün'ün bizzat şair olmasına rağmen bu saptaması takdire değer." (Mehmet Kaplan)

"O bizi Halide Edip Adıvar'ın düşünce dünyasında dolaştırmak, birkaç konuda neler düşündüğünü, bunları yaptıklarına nasıl yansıttığını göstermek istiyor. Öznel değil, nesnel bir irdeleme söz konusudur. Bu bakımdan yanılma ve yanıltma payı azdır." (Hikmet Dizdaroğlu)

Nazan Güntürkün

ESERLERİ:

İNCELEME: *Nerde Sevgi Orda Allah* (1958), *Serden Geçerim Yardan Geçmem* (1959), *Anadolu Bağrına Bastı* (1960), *Cervantes ve H. İbsen* (1960), *Charles Dickens ve Antikacı Dükkânı* (1962), *Ahmet Haşim'in Ruh Ülkesi* (1965), *Halide Edip'le Adım Adım* (1974).

DENEME: *Artistik Nesirler* (1959).

ŞİİR: *Kim Kime* (1963), *Yağmur* (1967), *Moraran Beyaz* (1970), *Sunular* (1972), *Sahiller Denizin Sonu Değil*

NAZAN GÜNTÜRKÜN

ARTİSTİK NESİRLER

Bu sabah kayalara çarpan denizle uyandım.

Bana her şey: "Uyan ve o'nu düşün" diyordu.

Çevreyanımı sen sarmıştın, doğa değil. Pencerem bahar çiçeklerine değil, sana açılıyordu kısacası. Ağaca, denize, güneşe anlattım sevincimi. Ansıdılar seni. Ansıdılar beraberliğimizi.

"O'nu mu düşünüyorsun?" dedi ağaçlar. "O senin dal yeşili muradını, kara geceye çevireni mi düşünüyorsun her sabah böyle?"

Deniz seslendi öteden, küskün küskün: "Ne çabuk unuttun, göz yaşlarını benim maviliğime kattığın günleri?"

Gün, buluta giriverdi beni görünce. Bırak... dedi. Affedemem. "Unutmadım O'nun için göğe açılan ellerini. Ne oldu yürek yürek duaların? Geri geldi mi?"

Başım önüme düştü birden, ezikliğimi sakladım. "Hiçbir şey sonuna dek yaşamaz ki" dedim.

Doğrulasınlar savunmamı istedim, doğrulasınlar dönmeyişini. Ve titrek gücümle, doğaya bir kez daha seslendim:

"Hiç bir şey, hiç bir şey ölümsüz değildir." Yankı yankı güldüşü sular:

"Öylcyse sendeki bu hal nedir?"

***

İnsanın insana ettiğini, yazılmışlardan öğrendim önce. Sonra... sonra sen geldin sevgisiz dünyama. Dağların ardına attırdın olumsuz yargılarımı. Yanlış dedin, anlatılanlar. Sevmeye başladım ne varsa; kendimden utanarak, öğrendiklerimden utanarak. Bağlandım herşeye, o satırların yanlışlarına inat. Gülüşlerinde çocuk içtenliği gördüm kişilerin. Bakışlarda ana yüreğinin büyüklüğünü gördüm.

Dostluklar çıkarsızmış dedim, iki eli kanda olsa insanların koşarmış ötekine. Yaşayamaz sandım, bunca yücelikte kötülük. Ölümlüdür. Tükenmez kaynağı varken bunca sevginin, yazılanlar aldatmacaymış dedim. Tüm güzellikleri gözümden esirgedim. İlkeli de sevdim yeniler yenisinin yanında. İçimin baharında ne varsa, tutkumdu artık. Ağladım mutluluktan, düşündükçe öğrettiklerini. İnandıkça sana, büyüyordum Ne güzeldi bir böyle manca gönül verişim.

Gel gelelim yetmedi, İstemek yetmedi değiştirmek için gerçeği. En azından benim değişmem yetmedi. Ne varsa ışıl ışıl gösterdiğin, ne varsa arınmış sandığım; köksüzdü hepsi. Değişken insanların, değişken isteklerinde can verdi o güzelim sevgiler. Yalanla yalansız yaşayan bir tutuluyordu yine...

Yarım kaldı iyi niyetlerim. İnançlarından yorgunum şimdi ve eskisinden de beter yüreğim.

İnsanın insana ettiğini önce başkalarından öğrendim. Dokunma gerçeğe bırak değişmesin; olağanı, olağandışı edemezsin.

***

Bir armağan bıraktın bana, adlandıramadığım.

Her günkü yaşama sevinci ve her akşam sabahı bekleten bu inanç, sen değilsin biliyorum. Senden Öte birşey bu, yüce bir güzellik, yüce bir doğruluk. Sevgi sevgi mutluluk bu.

Öylesine geldin, öylesine beni ben ettin ki, istesem de mutsuz olamam şimdi.

Madem ki biliyorum karanlığı sevmesini, madem ki öğrendim yaktın hiçbir zaman geç olmadığını... Umitlenmesini de bilirim ümitsizliğime karşı.

Bir armağan bıraktın bana adlandıramadığım. Bunca yılın ardından sana, senin verdiğin güçle sesleniyorum: Beni düşünme. Ben sensiz de mutluyum seni düşündüğüm için. Beni düşünme ben sensiz de mutluyum; tüm insanlara bağlandığım için.

(*Artistik Nesirler*, 1959)

NAZAN GÜNTÜRKÜN

GELİR GEÇER

Ölümü düşünürüz
Bir yaz gecesi uykusuzluğunda
Yıldızlar gözümüzden silinir,
İçimizde bir hoyrat rüzgar eser
Ve günler gelir geçer.

Çok olmuştur yalnızlığı aradığımız
Şehrin ortasında.
Bir adım bile kaçamayız,
Kalabalık beynimize işler.
Ve günler
Gelir geçer...

Bütün istekler avucumuzda
Yapamayacağımız şey yok.
Hasretinde değiliz sevdiklerimizin.
Gel gelelim
O ezeli gariplik
Bizi delik deşik eder
Ve günler gelir geçer.

Çocuk neşemizi ararız
Teselli kabilinden
Birkaç acı var unutulmuş,
Gerisi yüreğimizde.
Ardından bakarız mutluluğun
Gitti gider
Ve günler gelir geçer.

ALİ GÜNVAR

AYRILIK ŞİİRLERİ

I

Bu gece, efendim, ölümünün birinci yılını tamamladım.
Yeraltı dünyasının her güzelliği yutan koyu gölgeleri, çaresiz
batı bahçesi çimenleri üstünde kuruyan kelebek ölülerinin kanattığı
küçük ellerini bir yıl önce benden ayırdılar.

Şimdi çevremdeki bütün anlamsız sesler beni rahatsız ediyor.
Büyük acılar çekenler yüzlerinde sürekli bir gülümsemeyle
günışığından ihtiyaçlarını nasıl silerlerse
öylece bekliyorum; düşüncelerim yenilenmiyor, duygularım eksik.

Tüm umutlarımı terkinde götürdün. Zenginliklerini yitirdi ülkem.
Şüpheyle ekmek yiyor, korkuyla su içiyorum.
Ruhuma varlığının atonal şarkıları dolarken bu melun aydınlık
kitaplarının harflerini bile gözlerimden saklıyor.

Sen gittin gideli efendim, üzülmez oldum.
İnançsız boşluklar bürüdü duvarlarımı.

Koro:

Bazı kelimelerin anımsattıklarını bozup
duvarlara çarpmakla geçer günlerimiz.
Çevresel anlam bir Vartuhi'dir,
gözlerinden ışıklar saçtığı sanılırsa da
yanıltılacak bir güneş çerçevesi her zaman bulunabilir.

(*Anthropomorphus*, 1987)

ki (1986).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

GÜNVAR, Ali

Şair ve yazar, mimar. 8 Temmuz 1953, İzmir doğumlu. Robert College, İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi (1978) mezunu. Yüksek lisansını aynı yerde tamamladı. Dört yarıyıl boyunca Hilmi Yavuz'un Boğaziçi Üniversitesinde verdiği felsefe derslerini misafir öğrenci olarak izledi. Mimar olarak dört yıl Bayraklı, Tepekule, Antik İzmir kenti ve Erythrai kazılarında, Ord. Prof. Dr. Ekrem Akurgal yönetiminde, kazı tesbit çalışmalarına katıldı. Yedi yıl Mimar Prof. Sedad Hakkı Eldem Bürosunda, Türk Evi, İstanbul Anıları ve Boğaziçi Anıları kitaplarının hazırlık ve basım çalışmalarını yürüttü.

Ali Günvar

Şiir ve yazıları *Şiir Atı* ile birlikte *Birikim, Yazko Edebiyat, Hürriyet Gösteri, Oluşum, Poetika, Üç Çiçek* vb. dergilerde yer aldı. Mimarlık dalında, Konya Mevlâna Kültür Merkezi Proje Yarışmasında mansiyonla ödüllendirildi. Edebiyat dalında *Eyzan* adlı kitabıyla 1998 Yılı Türkiye Yazarlar Birliği Şiir Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Çarpık Hüzünler Kantatı* (1983), *Anthropomorphus* (1992), *Eyzan* (1997), *Nisyan / Rapsodi* (2002).

DENEME: *Doğru Yazılar* (1999).

HAKKINDA: Tuğrul Tanyol / Çarpık Hüzünler Kantatı (Günümüzde Kitaplar, sayı: 24, Aralık 1985), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

GÜNVER, Semih

Diplomat, yazar (D. 1917, Kütahya – Ö. Ocak 2000). Galatasaray Lisesi ve Ankara Hukuk Fakültesi mezunudur. Eylül 1949'da açılan sınavı kazanarak Dışişleri Bakanlığı meslek memuru oldu. Sırası ile İsviçre, İtalya, Belçika, Sovyetler Birliği, Cezayir, Mısır ve Fransa'da (Strasbourg) görev yaptı. 1957 yılında elçi oldu, 1982'ye kadar büyükelçi olarak çalıştı. Emeklilik yıllarında çeşitli gazete ve dergilerde yazılarını yayımladı.

"Semih Günver, uzun Hariciye mesleğinde görüp geçirdiklerini yazarken olaylardan değil, insandan yola çıkıyor. Bundan dolayı, örneği daha bol olan 'anılar ve belgeler' derlemesi olmanın ötesinde, heyecan verici, duygulandırıcı dramatik bir değer taşıyor. Günver'in olağanüstü yazı ustalığı, bazen hüzünlü öykülerine bile buruk ve acı bir mizah boyutu kazandırmaktadır. Günver'in son yapıtı 'F.R..Zorlu'nun Öyküsü', Kemal Tahir'in eserlerinden bu yana okuduğum en sarsıcı kitaptır." (Altan Öymen)

BAŞLICA ESERLERİ:

ANI-ÖYKÜ: *Bir Kiraz Ağacı Olsaydım* (1986), *Tac Mahal Oteli* (1994).

BİYOGRAFİ: *Fatin Rüştü Zorlu'nun Öyküsü* (1985).

HAKKINDA: Altan Öymen / Milliyet (5 Ocak 1986), Halit Refiğ / Sanat Olayı (Şubat 1986), İlter Türkmen / Diplomasi ve Duyarlılık (Hürriyet, 20.1.2000).

GÜNYOL, Vedat

Yazar ve çevirmen (D. 6 Mart 1911, Fatih / İstanbul – Ö. 9 Temmuz 2004, İstanbul). Tam adı Ahmet Vedat Günyol. Eserlerinde Ali Candan, A. Teleme, Gündat, O. Işık, Y. Dilli takma adlarını da kullandı. Babası, sivil kaymakam Ali Fikri Bey, annesi Diyarbakırlı tanınmış bir aileden gelen Cemil Paşa'nın kızı Mihrinnisa Hanım. İlkokula Lice'de başladı (1918), Diyarbakır Lisesi İlkokulunda (1922) bitirdi. 1923'te ailesiyle İstanbul'a giderek Gelenbevi Ortaokuluna yazıldı, Saint Benoit Lisesinde (1927-34) okudu. Liseyi, bakalorya (olgunluk) sınavını Galatasaray Lisesinde vererek bitirdi. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1937) mezunu. Doktora yapmak üzere 1937'de Paris'e gitti. İkinci Dünya Savaşı patlak verince Romanya üzerinden Türkiye'ye (1939) döndü. Bir süre Haydarpaşa Lisesinde Fransızca öğretmenliği yaptıktan sonra Hukuk Fakültesinde asistanlığa (1939-41) başladı. Bu görevinde Prof. Charles Crozat'ın kamu hukuk derslerini çevirdi ve Prof. Ali Fuat Başgil'in asistanlığını yaptı. 1941'de Cemal Nadir'le birlikte *Arkadaş* adlı çocuk dergisini çıkarmaya başlamışken askere alındı. Eskişehir'de eğitim gördükten sonra Mersin'e atandı, bu kente taşınmış olan Deniz Harp Okulunda adli subaylık yaptı, deniz hukuku dersleri verdi. Vefa Lisesi, Gedikpaşa Ortaokulu ve İtalyan Lisesinde Fransızca öğretmenliği, Banko Di Roma'da Hukuk Müşavirliği (1955-56) görevlerinde bulundu.

Askerden dönünce (1944) Milli Eğitim Bakanlığı Neşriyat Müdürlüğünde klâsik eserler müşavirliğine atandı. Aynı sürede Gazi Lisesinde Fransızca öğretmenliği yaptı ve Tercüme Bürosu üyeliğinde (1944-50) bulunarak kimi dünya klâsiklerini Türkçeye kazandırdı. Aynı tarihlerde Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü Fransızca öğretmenliği görevini yürüttü. Tercüme Bürosunun birçok üyesiyle birlikte görevinden ayrılan Vedat Günyol, 1947'de ikinci kez Paris'e giderek (1947), *"Devlet Hukukunda Bireyler"* tezi ile Paris Hukuk Fakültesinde doktorasını (1949) tamamladı. Türkiye'ye dönerek avukatlık stajını yaptı ve Baroya kaydoldu. Ancak hiçbir zaman avukatlık mesleğini benimsemeyerek öğretmenlik yaptı ve yayın hayatı içinde oldu. 1949'da kısa bir süre *Milliyet* gazetesinde çalıştıktan sonra yeni kurulan *Yeni İstanbul*'a geçti ve bu gazetenin edebiyat bölümünde çalıştı. Adnan Adıvar'ın isteği üzerine *İslâm Ansiklopedisi*'nin yayın kurulunda görev aldı ve bu görevini on üç yıl sürdürdü. Şubat 1952'de, yakın arkadaşı Orhan Burian'la birlikte *Ufuklar* dergisini çıkarmaya başladı. Aynı yıl Rockefeller Vakfının çağrılısı olarak Amerika'ya giderek, Harward ve Columbia üniversitelerinde karşılaştırmalı edebiyat ve eleştiri derslerini izledi. 1953'te Burian'ın ölümü üzerine Türkiye'ye döndü. Burian'ın anısına bir sayı çıkardığı *"Son Ufuklar"*dan sonra dergiyi *Yeni Ufuklar* adıyla (1953-76, 275 sayı) sürdürdü. Çan Yayınlarını kurdu ve uzun yıllar yönetti. Ayrıca *Meydan Larousse, Temel Britanica, Yurt Ansiklopedisi* gibi ansiklopedilerde edebi kurul üyeliği ve çeviri çalışmaları yaptı.

Vedat Günyol

Vedat Günyol'un bundan sonraki yaşamında öğretmenlik, yazarlık, çevirmenlik önemli bir yer tuttu. Tek başına ve dostları Sabahattin Eyuboğlu, Azra Erhat, Mina Urgan'la birlikte yaptıkları çeviriler kültür, düşünce ve sanat dünyamızın birçok boşluğunu doldurdu. 1964'te Graccbus Babuef'ten Eyuboğlu ile çevirdikleri *Devrim Yazıları*'dan dolayı uzun süren bir mahkeme süreci sonunda beraat etti. 12 Mart 1971'den sonra ise "TKP Davası"ndan arkadaşlarıyla birlikte tutuklanıp dört ay İstanbul Maltepe Cezaevinde kaldı. 1962-72 yılları arasında öğretmenlik yaptığı İstanbul Erkek Lisesinden emekliye ayrıldı. 1976 yılında *Yeni Ufuklar* dergisini ve Çan Yayınlarını kapattıktan sonra yaşamını yazarlıkla sürdürdü. 1998 yılından itibaren bir süre Marmara Teknik Lisesinde insan hakları ve demokrasi dersleri verdi. 2004 yılında Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi hastanesinde tedavi görmekteyken vefat etti. Karacaahmet Mezarlığında toprağa verildi.

Şirket-i Hayriye (1936) ile *Yücel* dergisinde (1936-50) çevirmenlik yaptı. Eleştiri ve araştırma yazıları *Yücel* (1938-56), *Orhan Burian*'la birlikte çıkardığı *Ufuklar* (1952), tek başına sürdürdüğü *Yeni Ufuklar* (1953-76) ile *Cumhuriyet* gazetesi ve *Saçak, Milliyet Sanat, Tiyatro 76, Forum, Hürriyet Gösteri, ABC, Kapris, Adam Sanat, Varlık* dergilerinde yer aldı. 1988 Varlık Yayınevi Emeğe Saygı Ödülünü, *Gölgeden Işığa* ile 1989 Sedat Simavi Edebiyat Ödülünü kazandı. Ayrıca kendisine 1993 Edebiyatçılar Derneği Onur Ödülü Altın Madalyasını ile 1995 Çınar Yayınları Onur Ödülü verildi. 1997 TÜYAP 16. İstanbul Kitap Fuarı Onur Yazarı seçildi. P. Valery, W. Heisenberg, J. P. Sartre, Babeuf, B. Russel, T. More gibi ünlü yazarlardan çeviriler yaptı. 2001 yılında Özel Maltepe Üniversitesince kendisine fahri doktor payesi verildi. Ölümünden sonra anısına Vedat Günyol Deneme Ödülü düzenlendi.

"Derin kültürü, yaşam deneyi, zekâsı, mantığı bir bütündür. Her şey insanlar içindir... Yolda karşımıza çıkan ilk insanla konuşur gibi yazmak.. O karşılaştığımız insana yarar sağlamaktır amaç. Boşuna söz yığınları olmamalıdır yazı, deneme, sanat, insanlara bir yarar sağlamalıdır. Hiç değilse 'insan kavşağında' buluşturmalıdır duyan, düşünen kişileri, sevgiyle, ilgiyle, inançla... Günyol'a göre insan olunmadan hiçbir şey olunmaz." (Oktay Akbal)

"Vedat Günyol'u okuyunca yalnız Türk edebiyatının bir panoramasını değil, birçok eleştirmenlerde görülmeyen düşünce akımlarının da gelişme ya da gerileme çizgilerini izleyebilirsiniz. 'Dile Gelseler'de Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Halide Edip, Sabahattin Ali, Sait Faik'ten tutun Onat Kutlar, Ferid Edgü'ye kadar bütün yazarları

VEDAT GÜNYOL

DENEMECİLİĞİMİZ

Nurullah Ataç'ın adını vermediği bir İngiliz yazarı, "Her yazı bir mektuptur" demiş, yüzyıllar arasından bir dosta yolladığımız bir mektup, Romanı, şiiri, öyküsüyle bütün yazı türleri içinde, denemenin, o hiçbir kurala bağlanmadan, yazarın ben'inden taşan bir coşkunlukla, özgürce bir yaşam serüvenini, bir düşünce üretimini, deneyimlerin, kültür ve yaşam ağırlıklı birikimlerin toplanıt olan denemenin edebiyatta özel bir yeri vardır. Montaigne'den başlayarak, Baconlardan geçip, özellikle Anglosakson dünyasında alabildiğine yeşerip gelişen.

Mihael Hamburger de, denemeyi bir mektup, yazardan okura sunulan bir mektup, tarihi eskise de tazeliğini yitirmeyen bir mektup niteliğinde görmektedir. Ona göre: denemeciliğin bütün ruhu, 1957'de Francis Bacon'un yayınladığı ilk büyük İngiliz deneme kitabında yer almıştır: 'Plautus alay ederek: 'Gerçek nedir?' diye sormuş ve cevabını beklemeyen şakacı Plautus, denemenin, denemeciliğin ve denemecilerin ilk canlı simgesidir.' demiştir.

Ataç için, deneme "ben"in ülkesidir. Ben demekten çekinen, her görgüsüne ister istemez kendiliğinden bir parça kattığını kabul etmeyen kişi denemeciliğe özenmesin."

Deneme için, hiçbir şeyi ispatlamaya kalkmadın, belli bir konu üstünde özgürce, konuşur gibi, düşünce üretiminde bulunmaktır diyebiliriz, bütün edebiyat türleri içinde, ayrı bir yere oturtarak.

Deneme deyince, Türk edebiyatı içinde "kalem tecrübesi" gelebilir akla ilkten. Bu "tecrübeyi" Tanzimat'tan buyana birçok kalem erbabı denemişur. Dergilerde, özellikle gazetelerde. Bizde, "düzensiz, az çok karanlık, belli bir türe sokulmayan bir yazı parçası" (S. Johnson) olarak deneme Tanzimat'tan sonra başladı, diyebiliriz. Yazarla okur arasında en yakın bir ruh alışverişi Ahmet Rasim, Ahmet Haşim ve Yahya Kemal'le başlamıştır. Arapça, Farsça sözcüklere düşkünlüğü yüzünden, okurların uzağına düşen ama birçok gerçeği özleyiş biçiminde dile getirmede hayli eşsiz olan Cenap Sahabettin bir yana bırakılırsa, adını yukarıda andığımız üç yazar, bizde deneme türünü başlatmış sayılabilirler. Ahmet Rasim (1864-1932), Eşkâl'i Zaman (1918), Muharrir Şair (1924), Muharrir Bu Ya (1927); Ahmet Haşim (1885-1933), Bize Göre (1928), Frankfurt Seyahatnamesi (1933); Yahya Kemal (1884-1958) Kendi Gökkubbemiz (1961), Edebiyatı Dair (1971) ile deneme türü, Türk edebiyatına girmiştir.

Ama, özgürce seçilen bir konuda gelişen, düşünsel içerikli konuşma havasını yaşatan deneme bizde Ataç ve S. Eyuboğlu ile başlar. Hele Eyuboğlu'nun, ince eleyip sık dokuyarak seçip dilimize kazandırdığı Montaigne çevirilerinden sonra, anlatımda, söyleşide, iç dökmede alabildiğine geniş bir solukluk kazandı edebiyatımız deneme alanında. Bu soluk, Sunî Kemal, Nermi Uygur, Salâh Birsel, bir ölçüde Vedat Günyol, Melih Cevdet, Orhan Burian'la gelişti, yeni genç denemecilerle daha bir açılıp serpilerek.

Ataç, yazılarını "ben"e bağlayarak, kültür birikiminin buyruğuna verdiği özgür düşünce doğrultusunda, doğruda yanlışı, yanlışta doğruyu arayarak sürdürdü çabasını. Bu bakımdan düşünce yaşamımıza geniş bir ufuk açtı denebilir, dilinin arılığı, arılığın aşınlığıyla.

Sabahattin Eyuboğlu'na gelince o, bütün konuları hümanizma açısından, insanca değerlerle sarmaş dolaş ele alarak, Türkçenin inceliklerinde, dil zevkinin doruğunda, okurlarına, "kardeş" diye seslenecek denli içten, sıcak sözcüklerle yüreğini, kültür birikimini açmıştır. Mavi ve Kara adlı o nefis denemelerinde bulabilirsiniz E. Eyuboğlu'nun özünü, özsuyunu, onun deyimiyle canını ciğerini. S. Eyuboğlu çizgisinde, Arza Erkut, V. Günyol da, insan sıcaklığında, dünya sorunlarının kıyıcığında dolaştırmışlardır okurları. Bu ara, iki usta deneme çıkıyor su yüzüne: Salâh Birsel ve Nermi Uygur. İkisi de, imrenilesi bir kültür birikiminden yola çıkarak, Salâh Birsel sözcük, Nermi Uygur kavram üreterek, deneme dünyamıza taze kan getirmektedirler. Bu arada. Füsun Akatlı, Afşar Timuçin, Vecihi Timuroğlu gibi denemecileri de unmak gerekir.

kapsayan ayrıntılı incelemelerin, eleştirmelerin güçlülüğü kitabın okunmasını zorunlu kılan başlıcı nedenlerden biri." (Doğan Hızlan)

"Desteklediği, yetiştirdiği, yönlendirdiği öğrencilerinin sayısını kendi de bilmez. Kapısı herkese açıktı. Mevlâna tekkesi gibi işleyen evinde okumaya ve yazmaya nasıl zaman bulurdu hiç anlayamadım. O dönemin ünlü yazar ve ozanlarını onun evinde tanıdık ve dinledik. Bana ilk yazarlık zevkini tattıran da odur. Bir gün bir denememi Yücel dergisinde basılmış gördüğümde duyduğum sevinci anlatamam. Lise yıllarında başlayan ağabey-kardeş, usta-çırak ilişkimiz dostluğa dönüştü ve bugüne dek sürdü.

"Dostluğuyla yalnız benim değil, geniş bir çevrenin övünç duyduğu bu öğretmen, bu tanınmış yazar, deneme ustası, yiğit aydın Vedat Günyol'dur. Onu benim gibi yakından tanımak mutluluğuna ermiş olanlar, insanlığının yazarlığını kat kat aştığını bilirler. Yetmişi geçen yaşına karşın kırk yıl önce tanıdığım kadar çalışkan, genç kafalı bir insandır o. Gerçeklerin ve gençlerin dostudur bu erdemli kişi. Gençliğinin gizli, belki de çevresinden gençlerin hiç eksik olmamasındandır. Onlarla birlikte kendi de olgunlaşmış ama herkesten genç kalmasını bilmiştir. Türkiye'de okuyan, düşünen hele yazanların geçtiği tüm dikenli yollardan geçmiş, acı çekmiş, dara düşmüş ama hiç yakınmamıştır. Yirmi dört yıl kendi parasıyla yaşattığı Yeni Ufuklar dergisinde nice genç yeteneklere olanak vermiştir. (...) Vedat Günyol aldıklarıyla değil, çevresine verdikleriyle zenginleşen insandır. O başka bir öğretmendir! O başka bir insandır." (Prof. Dr. Atalay Yörükoğlu)

"Vedat Günyol, gerçek bir aydın, aydınlanmacı. Çeviri, deneme, inceleme, günlük gazete yazıları ve eleştirileriyle, yayıncılık, dergicilik alanlarındaki çabalarıyla ülkemizde bir hümanizma hareketinin, Rönesans hareketinin öncüsü olmaya sıvanmış bir kimlik. Popülizme düşmeden, anlaşmazlığa kaçmadan, üstelik Türkçenin doruklarında yazabilme başarısı gösteren bir usta." (Zeynep Aliye)

ESERLERİ:

DENEME-ELEŞTİRİ: *Dile Gelseler* (1966), *Yeni Türkiye Ardında* (1966), *Devlet İnsan mı?* (1974), *Bu Cennet Bu Cehennem* (1975), *Çalakalem* (eleştiriler, 1977), *Ornan Işırsa* (1979), *Daldan Dala* (1982), *Giderayak / Bilinç Yolunda* (1985), *Güleryüzlü Ciddilik* (1986), *Yaşarken* (1989), *Yine de Yaşarken* (1990), *Yaza Yaza Yaşarken* (1991), *Güne Doğarken* (1992), *Dünden Bugüne* (1995), *Güne Gün Katmak* (1995), *Çağdaş Türk Edebiyatının Kıyıcığında* (S. Eyuboğlu ile, 1995), *Yaşa Yaşa Gör Temaşa* (1997), *Günlerin İçinden* (1999), *Gün Ola Harman Ola* (2000), *Kendimce Denemeler* (2003).

DERLEME: *Konuşmalar-Çağdaş Türk Edebiyatının Kıyıcığında* (1995).

ARAŞTIRMA: *W. Shakespeare / Hayatı-Sanatı-Eserleri* (Orhan Burian ile, 1955), *Prens Lütfullah Dosyası*

(Orhan Cavit Tütengil ile, 1977), *Sanat ve Edebiyat Dergileri* (1989).

ANI: *Gölgeden Işığa* (deneme-anı, 1988), *Giderayak Yaşarken* (deneme-anı, 1989), *Uzak Yakın Anılar I* (1990; 2. bas. 2004).

ÇEVİRİ: *Orta Çağda Dört Devlet Nazariyecisi* (Crozat'tan, 1942), *Tefeci Gobseck* (Balzac'tan, 1947), *İnsanların Dünyası* (Antoine de Saint-Exupery'den, 1954), *Değişim* (Kafka'dan, 1955), *Toplum Anlaşması* (Jean-Jacques Rousseau'dan, 1956), *Yabancı* (Albert Camus'den, 1959), *Denemeler ve Bir Alman Dosta Mektuplar* (Camus'den, Sabahattin Eyüboğlu ile, 1960), *Çağımızın Gerçekleri* (Jean Paul Sartre'dan, Sebahattin Eyüboğlu ile, 1961), *Başkasının Kellesi* (Marcel Ayme'den, Sebahattin Eyüboğlu ile, 1962), *Cadı Kazanı* (Arthur Miller'dan, Sebahattin Eyuboğlu ile, 1962), *Çağdaş Politika Sorunları* (Sebahattin Eyuboğlu ile, 1962), *Dünyamızın Sorunları* (Bertrand Russell'dan, Sebahattin Eyuboğlu ile, 1962), *Özgürlük ve Kültür* (John Dewey'den, 1962), *Bilim Ahlâkı* (Albert Bayet'ten, 1963), *Haksız Yönetime Karşı* (Henry David Thoreau'den, 1963), *Duruşma* (Franz Kafka'dan, 1963), *Hakikat Yolundaki Tecrübelerimin Hikâyesi* (Mohandas Karamchand Gandhi'den, 1963), *Devrim Yazıları* (Gracchus Babeuf'ten, Sebahattin Eyuboğlu ile, 1964), *Utopia* (Thomas More'dan, Sebahattin Eyuboğlu, Mina Urgan ile, 1964), *Güneş Ülkesi* (Campenella'dan, Haydar Kazgan'la, 1965), *İnsan ve İnsanlar* (Vercors'dan çeviri, Sabahattin Eyüboğlu, Azra Erhat'la, 1965), *Dünyamıza Bakış* (Einstein'dan, Sabahattin Eyüboğlu, Azra Erhat, Cevat Çapan, Y. Anday ile, 1965), *Uygarlık* (C. Bell'den M. Urgan vd. ile, 1966), *Aydınlar ve Toplum* (Antonio Gramsci'den, Ferid Edgü ve Bertan Onaran ile, 1967), *Lykurgos'un Hayatı* (Plutarchus'dan, Sebahattin Eyuboğlu ile, 1967), *Politika Sanatı* (Gaston Bouzhoul'dan, Sebahattin Eyüboğlu ile, 1967), *Çağdaş Fizikte Doğa* (Werner Karl Heisenberg'den, Orhan Duru ile, 1968), *Özgürlük Sorunları* (René Maublanc'dan, Asım Bezirci ile, 1968), *Bugünkü Dünyamıza Bakış* (Paul Valery'den, Sebahattin Eyuboğlu ile, 1972), *Çağımızın Sorunları Üstüne Düşünceler* (Bertrand Russell'den, Sebahattin Eyuboğlu ile, 1972), *Kapitalizm* (Georges Lefevbre'den, 1972), *Gargantua* (François Rabelais'den, Sebahattin Eyuboğlu ve Azra Erhat ile, 1973), *Yasayı Çiğnemenin Tehlikeleri Üstüne* (Diderot'dan, 1974), *Devrimin Bağrından* (Maximilien Robespierre'den, 1975), *Marksçılık* (Henri Lefevbre'den, 1975), *Marksçılık ve Bilimsel Düşünce* (Laurent Schwartz'dan, 1975), *Marksçı Hümanizma* (Hans Mühlestein'den, 1976), *Devrimle Gelen* (Saint Just'ten, 1977), *Her Yönüyle Lenin* (David Shub'dan, 1977), *Düşünceler* (Bertrand Russell'dan, Sebahattin Eyuboğlu ile, 1982), *Seyreyle Dünyayı* (Alman eğitimci Robert Anheegger ile; Evangelinos Misailidis'in *Temaşa-i Dünya ve Cefakâr u Cefakeş* adlı Türkçe eserlerinden sadeleştirme, 1986), *Çehov, Yaşamı-Sanatı* (Henry Troyat'dan, 1987), *Seçme Yazılar* (Auguste Blangui'den, 1990), *Tembellik Hakkı* (Paul Lafargue'den, 1991), *Bay Perşembe* (Gilbert Keith Chesterton'dan, 2. baskı, 1995).

HAKKINDA: Doğan Hızlan / Eleştirmede Sağlam İlkeler ve Dayanaklar (ABC, 19.11.1966), Ömer Faruk Toprak / Sosyalist Kültür Ansiklopedisi içinde (1980), Prof. Dr. Atalay Yörükoğlu (Öğretmen Dünyası, 1987), Ahmet Ümit / Vedat Günyol Hem Bilge Hem Çocuk – Aydın Ergil / Vedat Bey'in Öğrencisi Olmak (Cumhuriyet Kitap, 20.4.1995), Aydınlanmanın Işığında Vedat Günyol (haz. Feridun Andaç, 1997), Vedat Günyol Kitabı (haz. Alpay Kabacalı, 1997), Arife Kalender Önel - Eray Canberk - Alpay Kabacalı / Kültürümüzün Temel Taşlarından Biri (söyleşi) - Zeynep Aliye / Vedat Günyol: Bir Çağdaş Derviş (Cumhuriyet Kitap, 30.11.1997),

VEDAT GÜNYOL: ÇAĞDAŞ BİR DERVİŞ

Zeynep Aliye

Çocukluk yaşamının bir dönemi Lice'de geçiyor Vedat Günyol'un. Kurtuluş Savaşı'nın başlama yıllarında babası kimseye danışmadan kaymakamlıktan istifa ediyor, Mustafa Kemal'e katılmak isteğiyle. Ailece yollara düşüp Diyarbakır'a gidiyorlar... Ama Mustafa Kemal'le bir türlü istediği bağlantıyı kuramıyor babası. Bu ilişkiyi sağlayamamanın acısını çekiyor. Bu arada Lice Kaymakamlığına tayin ediliyor yeniden. Lice'de karargahı olan Kazım Karabekir'i çok iyi anımsıyor Vedat Günyol. Babasının arkadaşı. Kendisine ve ağabeyine çok yakın davranıyor. Abisine çok güzel siyah gözlerinden ötürü "saat gözlü" adını koyuyor. O günlerden bir de Ermeni tehcirini. Ermenilerin sürüldüğünü anımsıyor Vedat Günyol. Babasının bu tehcire karşı cephe aldığını da. Hatta bir gün babasının, bir Ermeni kızını alıp eve getirdiğini, kıza Viedan adını koyduklarını. Vedat Günyol'un en iyi arkadaşı oluyor Viedan. Ama yine de yalnızlık, yabancılık hissetmiş olmalı ki, bir gün çekip gidiyor... Kızın nereye gittiğini, sonra ne olduğunu hiç bilmiyor Vedat Günyol. Hiç bilmiyor ve hâlâ bir gün, bir yerde karşılaşabileceklerini umuyor, istiyor... Kısa bir süre sonra onlar da yeni bir tayinle bir başka kazaya tayınıyor, İstiklal Savaşı'ndaki ilk günleri orularda başlamış oluyor. İlköğretim dönemi bu direniş savaşının canlı tanığı olarak geçiyor; kan-yıkım ve ölümü soluyor. Ama umudun hiç olmadığı kadar yücelidiği, güçlendiği bir umut ağacının dalları yaprakları arasında.

Birkaç yıl sonra dedesi ölüyor Vedat Günyol'un, ailece yeniden İstanbul'a dönüyorlar. Şehzadebaşı'nda bir evde kalıyorlar. Bir müderris olan büyükbabasının odasının anahtarı ise artık babasında. Gelenbevi Ortaokuluna kayıt oluyor Vedat. Günyol "Yıkıntılar arasında sarı bir gül gibi açmış bir okul binası" Gelenbevi. Hocaları aydın, Atatürk yanlısı. Babasından sonra bu insanlardan alıyor Atatürk aydınlığını. Sevgiyle, şükranla anımsadığı yıllar ortaokul yılları. Ortaokul bitince doğrudan üniversiteye geçme şansı var o yıllar. Lise mezunu çok az çünkü. Ama Vedat Günyol ortaokuldan sonra yedi yıllık Sen Benua Lisesine geçiyor... Arkadaşlarına göre zaman kaybına uğrasa da onda öğrendikleriyle bunun kayıptan çok kazanç olduğunu düşünüyor. Geniş bir düşünce alanında liseyi bitiriyor.

İlk aklına koyduğu meslek değil yazarlık. Bütün Holivut artislerinin resimlerini biriktiren, yaşamı öykülerini merakla izleyen bir sinema delisi, sinema kuşu o. Utopyası iyi bir oyuncu olmak. Resimler çektirip Holivut'a gönderiyor. O zamanlar Rudolf Valentino, Ramon Nuvaro, Pola Negri ile oynamak en büyük düşü... Sonrasında dokterluk giriyor düşlerine. Ama hukuğu seçiyor. Ahbap bir ailenin Hukuk Fakültesinde okuyan güzel mi güzel bir kızı var çünkü. Vedat Günyol'u aşkla tanıştıran hukuk öğrencisi bu kız... Ve evlilik... (...)

Sessizliği sevdiğini ve çok sevdiği sessizliği Musorski'yle renklendirerek yazdığını biliyoruz. Sessizliği bu kadar severken neden bilgisayarı değil de hâlâ daktiloyu yeğlediğini soruyoruz: "İnsan eskiye bağlandı mı, kabuğunu kabuğunu kırıp çıkamıyor. Bu bir tembellik. Benim babam kaymakamdı. Hayatı boyunca da telefonla konuşan bir adamdı. Ama emekliye ayrılınca telefona bir daha yaklaşmadı" diyor, arkasından bir kahkaha patlatıyor.

(*Cumhuriyet Kitap*'tan kısaltarak, 30.10.1997).

Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), Feridun Andaç / Edebiyatımızın Yol Haritası (2000), Ulviye Alpay / Gün Ola Harman Ola - Muzaffer Uyguner /Günlük Yaşantının Yansımaları (Cumhuriyet Kitap, 10.5.2001), İnci Asena / Yirminci Yüzyılda Yazınımıza El Verenler (2001), Yirminci Yüzyılda Yazınımıza El Verenler (Cumhuriyet Kitap, 4.1.2001), Orman Işırsa (Cumhuriyet Kitap, 14.12.2001), Günlerin İçinden (Cumhuriyet Kitap, 14.12.2001), Zeynep Aliye / Vedat Günyol (Cumhuriyet Kitap, sayı: 402), Aydınlanmamızın Büyük Öğretmeni 90 Yaşında - Vedat Günyol İçin Çağrışımlar Günyol Üstüne (Cumhuriyet Kitap, 22.3.2001), TBE Ansiklopedisi (2001), Arat Ovalı / Vedat Günyol'u Yitirdik (Türk Dili Dergisi, Eylül-Ekim 2004), Vedat Günyol Vefat Etti (Hürriyet, 10.7.2004), Aydınlanmanın Yıldızı Söndü (Hürriyet, 10.7.2004), TDOE - TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÜR, Âlim

Edebiyat araştırmacısı. 1956, İgecik köyü / Şarkışla / Sivas doğumlu. 1969'da Şarkışla Cumhuriyet İlkokulu (1969), Şarkışla Ortaokulu (1972), Sivas Lisesi (1975), Ankara Üniversitesi DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yeni Türk Edebiyatı Kürsüsü (1979) mezunu. Lisans tezi: *"Feyzi Halıcı Hayatı ve Eserleri"*. 1980-81 tarihleri arasında Ankara'da öğretmenlik yaptı. 1981'de Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne asistan olarak atandı. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde başladığı yüksek lisans eğitimini 1982'de *"Cemil Meriç (Sanat, Dil ve Edebiyat Anlayışı)"* başlıklı çalışmasıyla tamamladı. DTCF'de *"Ebüzziya Tevfik'in Hayatı, Dil, Edebiyat, Basın, Yayın ve Matbaacılığa Katkıları"* başlıklı teziyle 1990'da edebiyat doktoru unvanını alarak, asıl görev yeri olan Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne döndü. Önce söz konusu yerde kısa bir süre doktor araştırma görevlisi olarak çalıştı; 1990'da yardımcı doçentlik kadrosuna atandı. 2005'te doçent oldu.

Alim Gür

VEDAT GÜNYOL'U OKURKEN

Filiz Gülmez

Temiz ve duru bir Türkçe'yle yazdığı güncelerinin hepsi birbirinden güzel, hepsi de keyifle okunuyor ve düşündürüyor. Yalnızca kendi ufuklarına götürmüyor okuyucuyu , tanınmış - tanınmamış eserlere, sanatçılara ve onların dünyasına da taşıyor . Ozanların gizemli ve uçuk dünyalarında geziniyorsunuz bu günceler aracılığıyla . Hoşça Kal Dünya adlı şiirinden Mehmet Başaran'ın, dizeler armağan ediyor bizlere :

Siz Nasılsınız
Bugünlerde ben
kendime ağır geliyorum
yıkıverip acıları
bir köşeye
sevinçleri döşeniyorum
yalnızlıkları aralayıp
sevgiler yükleniyorum
Siz nasılsınız ?

Birçok güzel değerlerin yitirildiği, güven duygumuzun azaldığı şu dağdağalı kriz günlerinde Vedat Günyol'u okuyunca , ben daha iyi hissediyorum kendimi ; bütün bu aymazlıklara, olumsuzluklara rağmen düşünen, sorgulayan gerçek aydın insanlarımızın var olduklarını görerek. Eğitilmiş, örnek insan olma yolunda bir şeyleri başarmak için de; halkı eğiterek insanca yaşanılan, insanca yönetilen bir ülkede, yaşamı insanca duyumsamak ve paylaşmak için de Vedat Günyol gibi ustalara ihtiyacımız var...

(*Cumhuriyet*, 4 Şubat 2002)

Makalcleri 1984'ten itibaren *Türk Edebiyatı, Türk Dili, Milli Kültür, İlim ve Sanat, Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Aka, SÜ Fen-Edebiyat Dergisi, DTCF, Türkoloji Dergisi, SÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*'nde yayımlandı. *Büyük Kültür Ansiklopedisi*'nde madde yazımına katıldı. Gerek bölümde, gerek bölüm dışında, gerekse lisansüstü eğitim düzeyinde çok sayıda derse girmektedir. Ayrıca hem lisans, hem de lisans üstü düzeyde ders ve tez danışmanlıkları da yapmaktadır.

ESERLERİ:

Ebüzziya Tevfik Hayatı: Dil Edebiyat Basın Yayın ve Matbaacılığa Katkıları (1998), *Eceli Kazâ / İnceleme-Yeni ve Eski Harflerle Metin-Sözlük* (2000), *Ahmet Muhip Dıranas* (Hayatı - Sanatı - Eserleri, 2004).

HAKKINDA: Ahmet Özbay / TYB Türkiye Kültür ve Sanat Yıllığı 2000 (2000, s. 395-397), Beşir Ayvazoğlu / Not Defteri: Ebüzziya Tevfik Bey (Zaman, 23.10.1999), İskender Pala / Yayınlar Arasında (Zaman, 26.10.1999), Yusuf A. Özdemir / Ebüzziya Tevfik'i Anlamak (Yeni Meram, 15.11.1999), Ö. Faruk Şerifoğlu / Ebüzziya Tevfik (Aksiyon, sayı: 263, 18.12.1999), Mehmet Nuri Yardım / Arkada Kalmış Aydın (Türkiye, 27.1.2000), Sadık Yalsızuçanlar / Güzerân: Yeni Yayınlar (Zaman, 31.3.2000), Hüsrev Hatemi / Görüntüler Görüşler: Ebüzziya Tevfik (Türk Edebiyatı, sayı: 318, Nisan 2000), Bedia Koçakoğlu / Fahriye Abla Şairi: Ahmet Muhip Dıranas (Arayışlar, sayı: 14, 2005).

Nilüfer Gür

GÜR (Gökdemir), Nilüfer

Şair. 26 Aralık 1954, Emirdağ / Afyon doğumlu. Yaren Gür adını da kullandı. İlkokulu Afyon'da, ortaokulu Tekirdağ'da bitirdi. Haydarpaşa Sağlık Koleji (1978) mezunu. İstanbul ve Diyarbakır Devlet hastaneleri ile Ankara Sanatoryum Hastanesinde çalıştı. 2000 yılında kendi isteğiyle emekli oldu. Emekliye ayrıldıktan sonra özel bir kuruluşta diksiyon dersleri verdi. Şiirleri *İki Nisan* (Van) gazetesi ile *Çınar, Defne, Erciyes* gibi dergilerde yer aldı.

"Şiir dünyasına 'Feryat' ederek adımını atan şair,bu sefer de sevgisini incelemeye başladı. Her şair ve her duygu insanı gibi o da insanların

sevgisiz yaşayamayacağına inandı. Duygu ve düşüncelerini de Adressiz Mektup adı altında ikinci bir kitapta yayımlandı." (Göktürk Mehmet Uytun)

ESERLERİ (Şiir):

Feryat (1996), *Adressiz Mektup* (2000).

Ayrıca *Şeyh Şamil* adlı bir şiir kaseti (1998) vardır.

GÜR, Mehmet

Çocuk edebiyatı yazarı. 1949, Hatay doğumlu. Gaziantep, Urfa, İstanbul gibi çeşitli il ve ilçelerde öğretmenlik yaptı. İstanbul Devlet Mimarlık ve Mühendislik Akademisi Mimarlık Bölümünü (1978) bitirdi. Hollanda'ya yerleşti (1982). Ana Dili ve Kültürü eğitimine yönelik ders araçları geliştirdi, çocuk kitapları çevirip yayıma hazırladı. *Küçük Ev* (1997) adlı basılı bir eseri vardır.

GÜR, Metin

Gazeteci, araştırmacı-yazar. 1939, Cücüğen (Ormansırtı) köyü / Arapgir / Malatya doğumlu. On üç yaşındayken ailesi ile birlikte Ankara'ya göç etti. Eğitimini tamamladı, politik ve sendikal çalışmalara aktif olarak katıldı. 1968'de işçi olarak Almanya'ya gitti. 1971'de, Avrupa'da yaşayan Türkiyeli ilericileri, aydınları içinde toplayan ve merkezi Köln'de olan Avrupa Türk Toplumcular Federasyonu (ATTF) başkanlığına seçildi. Kültür Müşavirliğinin daveti üzerine 1984'te gittiği madenci kasabası Bergkamen'da, "Geleneksel kent yazarısı" (Stadtschreiber) olarak görev yaptı. Alman Gazeteciler ve Yazarlar Birliğinin üyesidir.

Federal Almanya'daki Türkiyeli işçilerin sorunlarını dile getiren yazılar yazdı, bildiriler, gazeteler çıkardı. *Milliyet, Cumhuriyet* gazetelerinde yayımlanan yazı dizileriyle, Almanya'daki Türk İslâm kuruluşları ve Alman cezaevlerinde yatan Türkiyeli gençler ve uyuşturucu bağımlıları üzerine yaptığı araştırmalarıyla tanındı. Avrupa Türk Gazeteciler Cemiyetinin 1991, 1992 yıllarının Başarılı Gazetecilik Ödülünü kazandı.

ESERLERİ:

Meine fremde Heimat (Benim Yabancı Yurdum / 1987), *Warum sind sie kriminell geworden? (Neden Suçlu Oldular?* / 1990), *Türkische islamische Vereinigungen in der Bundesrepublik Deutschland (Almanya'daki Türk İslâm Kuruluşlar* / 1993), *Otuz Yılın İçinden* (1993), *Die Solingen Akte (Solingen Dosyası* / 1996), *Şeriat ve Refah* (1997), *Kaçışın Öyküsü* (2001), *TKP'nin Avrupa Yılları* (2002), *Diyardan Diyara TKP'nin Avrupa Yılları* (genişletilmiş, 2002), *Sütü Küstürmek: Almanya'daki Anadolu Kadınları* (2004).

GÜR, Müslim

Hekim, tasavvufçu şair (D. 1903, Elazığ – Ö. ?). İlk, orta ve lise öğrenimini Elazığ'da tamamladı. İstanbul Askerî Tıbbiye Okuluna girip teğmen rütbesiyle hekim oldu (1927). Gülhane Hastahanesinde staj yaptıktan sonra üst teğmen rütbesiyle kıta hekimliğine yükseldi. Cebeci hastahanesinde staj ve Erkân-ı Harbiye-i Umûmiyede daire hekimliği yaptı. Gülhâne Askeri Tıp Tatbikat Okulu Dahiliye Şubesinde üç senelik asistanlığını tamamlayıp dâhiliye hastalıkları ihtisasını vererek mütehassıs oldu. Yurdun pek çok yerinde askerî hastahanelerde dâhiliye mütehassısı olarak görev yaptı. Sarayburnu Askeri Hastahanesi Baştabibliğinde (1957) bulundu. 2. Ordu Sağlık Başkanlığını yaparken General rütbesiyle emekliye ayrıldı (1960). Gördüğü bir rüya nedeniyle (1952), Mevlâna'nın tasavvuf düşüncesine yönelerek bu yolda şiirler yazdı. *Aşıklar Sultanı Yüce Mevlâna'ya Tasavvuf Âleminden Gönül Armağanım: Bir Rüyanın Dile Getirilmesi* (1973) adlı basılı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Veli Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 1, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÜR, Uğur

Şair, müzisyen. 1945, Gaziantep doğumlu. Bir süre Bolu İl Emniyet Müdürü olarak görev yaptı. Yüze yakın şiiri bestelendi, seksenden fazlası TRT repertuarına alındı. *Milliyet* gazetesinin açmış olduğu Yılın En Sevilen 10 Şarkısı yarışmalarında (1992, 1993, 1994, 1995,1997) beste dalında ödüller aldı. İzmir Büyükşehir Belediyesinin TRT işbirliğiyle açmış olduğu beste yarışmasında (1995) üçüncülük, Samsun Büyükşehir Belediyesinin TRT İşbirliğiyle açtığı yarışmada (1997) ikincilik ödüllerini kazandı.

GÜRALP, Şerif

Asker, yazar (D. 1887, Edirne – Ö. ?). Trablusgarp'ta Mustafa Kemal Atatürk ile birlikte savaştı. Savaş sonunda Edirne'ye döndü. TBMM'nin açılışında Atatürk'e muhafızlık yaptı. Atatürk'ün ilk muhafız alayı komutanı oldu. Ankara hükümetine karşı çıkan ayaklanmaları bastırdı. Sakarya Meydan Muharebesinde kumandan olarak görev aldı. İstiklal Savaşı'ndan sonra Harp Dairesi Arşivinde çalışarak emekli oldu.

ESERLERİ:

Benî İsrail Filistine Nasıl Döndü? (1957), *İstiklal Savaşı'nın İç Yüzü* (1958; *Kurtuluş Savaşı'nın İçyüzü : Bir Albayın Anıları* adıyla 2002), *Dinler Devrimler* (1961?), *Bir Askerin Günlüğünden Çanakkale Cephesinden Filistin'e* (2003).

HAKKINDA: Şerif Güralp / Kurtuluş Savaşı'nın İç Yüzü (2002).

GÜRAN, Kemal

Araştırmacı-yazar. 1935, Alpagut köyü / Kızılcahamam / Ankara doğumlu. Köyünde hafız oldu. İstanbul Nuruosmaniye Kur'an kursunda kıraat bilgisini geliştirdi. 1958'de Ankara İmam Hatip Lisesinden, 1965 yılında Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinden mezun oldu. Ankara'da çeşitli camilerde imam hatiplik yaptı. Diyanet İşleri Bakanlığı merkez teşkilatında müfettişlik, başmüfettişlik görevlerinde bulundu.

1978 yılında Din İşleri Yüksek Kurulu üyesi seçildi, aynı yıl bu göreve atandı. 1981 yılında kendi isteği ile emekli oldu. Aynı yıl atandığı Türkiye Diyanet Vakfı Genel Müdürlüğü görevini on bir yıl aralıksız sürdürdü. Vakfın dört yıl süre ile ikinci başkanlığını yaptı. Yazıları çeşitli dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ:

Hatiplere Hutbeler (3 cilt), *Müslümanın El Kitabı.*

GÜRAN, Tülin

Yazar. 1952, Konya doğumlu. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Fizik Bölümü mezunu. Eğitimini tamamlayışının ardından, yaşamın ve sonsuzluğun gizli değerlerini araştırmaya yöneldi. İçsel arayışını felsefe ve metafizikle olgunlaştırdı. Tüm bu edinimlerini paylaşmayı bireysel sorumluluğu olarak kabul etti. Söz konusu paylaşımlarını *Var Aslında Yok* (2001) adlı deneme-inceleme kitabında biraraya getirdi.

HAKKINDA: Tülin Güran / Var Aslında Yok (2001).

GÜRBİLEK, Nurdan

Denemeci, eleştirmen. 20 Mayıs 1956, Kütahya doğumlu. İzmir Amerikan Kız Koleji ve BÜ İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Yüksek lisansını aynı bölümde yaptı, doktoraya ABD Montreal Mc Gill Üniversitesinde başladı, tamamlayamadı.

Nurdan Gürbilek

1982'den itibaren çeşitli yayınevlerinde çevirmen ve editör olarak çalıştı. *Akıntıya Karşı* (2 sayı, 1985-86) ve *Zemin* (1986-87) dergilerinin kurucuları arasında yer aldı. Deneme ve eleştiri yazıları, yukarıda anılan dergiler ile yayın kurulunda olduğu *Defter, Virgül* dergilerinde yayımlandı. 2004 yılında *Kör Ayna Kayıp Şark* adlı eseri ile TYB tarafından yılın denemecisi seçildi. Çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü.

"Yaslı bir ses bu, yas tutan kişinin sesi, yetim kalmış bir ses: Kendisine kavramsal çerçevesini, perspektifini ve konuşma gücünü veren anlayıştan uzak düşmüş, şimdi dünyada daha yalnız olduğunu anlamaya başlamış bir ses." (Orhan Koçak)

"Gürbilek'in üslubunda önemli bir özellik de, 'adalet duygusu'dur. Bir yazarın gerçeği temsil konusunda göstermesi gereken özenin mükemmel örneğini sergiledi yazıları. Nesnesine incelikle yaklaştı. Nesnenin kendisinin olmak istediği şeyi (ideal imgesini) öncelikle gözetti. Her şeyden önemlisi, karşıtı olduğu kişiler için bile adalet duygusunu yitirmeden, ele aldığı kişi ya da konunun meselesini de üstlenerek, yeni bir bilinçle oradan çıkmaya, gerçeği temsil etmenin imkânlarını taşımaya gayret etti." (Mahmut Temizyürek)

ESERLERİ:

İNCELEME: *Vitrinde Yaşamak* (1992), *Yer Değiştiren Gölge* (1995), *Ev Ödevi* (1998), *Kötü Çocuk Türk* (2001), *Kör Ayna Kayıp Şark* (2004).

ÇEVİRİ-DERLEME: *Son Bakışta Aşk* (W. Benjamin'den, 1993).

HAKKINDA: Orhan Koçak / Deneme Kitle Kültürü Sahicilik Hoşgörü (Birikim, sayı: 40, Ağustos 1992), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 8.4.1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Kötü Çocuk Türk (Cumhuriyet Kitap, 15.11.2001), Hayriye Ünal / Kötü Çocuk Türk (Hece dergisi, Nisan 2002), Mahmut Temizyürek / Vitrinlerden Kötülüğe Türkiye (Virgül, sayı: 48, Şubat 2002).

GÜRBÜZ, Adnan

Tarih araştırmacısı. Ankara Üniversitesi DTCF Tarih Bölümünü (1984) bitirdi. Yüksek lisansını (1987) ve doktorasını (1993) aynı yerde bitirdi. Cumhuriyet Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi (1985-87, 1993-94) ve Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde (1987-93) araştırma görevlisi, CÜ Fen Edebiyat Fakültesi yardımcı doçent (1994-2004) ve doçent (2004-) olarak görev yaptı. Tarih araştırmalarını, *Ege Üniversitesi Tarih İncelemeleri, Vakıflar, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları, Yeni Türkiye Dergisi, Tarih ve Medeniyet, Revak* dergilerinde yayımladı. Çeşitli sempozyumlarda bildiri sundu.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *XV-XVI. Yüzyıl Osmanlı Sancak Çalışmaları* (2001).

ORTAK YAYIN: *Sosyo-Kültürel Değişim Sürecinde Türk Ailesi I – II – III* (M. Tuş ve Ö. Demirel ile, 1992), *Osmanlı* (ed. Halil İnalcık, 1999).

GÜRBÜZ, Ahmet

Araştırmacı-yazar. 1964, Bingöl doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Bingöl'de, yükseköğrenimini İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde tamamladı. 1987 yılında Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Anabilim Dalına araştırma görevlisi olarak atandı. Yüksek lisans ve doktora çalışmalarını Prof. Dr. Vecdi Aral'ın danışmanlığında yürüttü. *Amme İdaresi, Mülkiye* ve *İnsancıl* dergileri ve *Cumhuriyet* gazetesinde alanıyla ilgili makaleleri yayınlandı. Çalışmalarını Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyesi ve Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Anabilim Dalı Başkanı olarak sürdürdü.

ESERLERİ:

Hukuk ve Meşruluk - Evrensel Erdem Üzerine Bir Deneme (1998), *Hukuk Felsefesi Açısından Yararcılık Teorisi* (1999), *Harabede Define - Tasavvuf Felsefesinde Temel Vurgular* (2003).

GÜRBÜZ, Ali (Malatyalı)

Şair. 1924, Darende / Malatya doğumlu. Âşık Ruhsati'den etkilendi, onu üstat kabul etti. Şiirlerinde toplumsal sorunları işledi. Siyasi içerikli şiirlerinin yanında vatan, millet sevgisini ve eğitimin önemini de dile getirdi.

ESERLERİ:

Şiir ve Deyişler, Gafletten Uyan Gönül, Gönlümün İlhamları, Bitsin Bu Çile, Sabah Güneşi, Ali Gürbüz'ün Hayatı ve Deyişleri, Eğriye Eğri Doğruya Doğru (1999).

HAKKINDA: Adil Akkoyunlu / Şiir Peteği (1993).

GÜRBÜZ, Ali (Tokatlı)

Şair. Reşadiye / Tokat doğumlu. Çevrecik İlköğretim Okulu, Reşadiye Ticaret Lisesi, Tokat Gazi Osman Paşa Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu Muhasebe Bölümü mezunu.

ESERLERİ (Şiir):

Sevda Yolunda, Kızmayın Lütfen, Bekle Beni (2002).

HAKKINDA: Ali Gürbüz / Bekle Beni (2002).

GÜRBÜZ, Cazim

Şair. 1948, Bayburt doğumlu. Atatürk Üniversitesi İşletme Fakültesi mezunu. Çeşitli haber ajansları ve gazetelerde muhabirlik yaptı. İzmit'te serbest muhasebeci mali müşaviri olarak çalıştı. Genel yayın yönetmenliğini Şemsi Belli'nin yaptığı *Şiir Defteri* dergisine bazı şair arkadaşlarıyla birlikte beş yıl aralıksız destek verdi. Azerbaycan Yazarlar Birliğinin davetlisi olarak Şemsi Belli ile birlikte Azerbaycan'a (1992) gitti. Azerbaycanlı şairlerin eserlerinin Kiril alfabesinden Latin alfabesine çevrilmesi ve Türkiye'de yayımlanması için çaba harcadı.

Şiirleri, *Şiir Defteri, Güneysu, Kuzeysu, İlkyaz, Kardeş Edebiyatlar, Ozan, Yeni Ufuk, Kirpi* (Azerbaycan), *Hazer* (Azerbaycan), *Yaka, Haber 69, Beş Parmak, Gölge* dergilerinde ve *Yeni Erzurum, Yeni Adana, Karabük Postası, Yeşil Iğdır, Milliyet, Orta-Doğu, Yurt* (Irak) adlı gazetelerde; yazıları *Güneş, Milliyet, Hürriyet, Ortadoğu, Yeni Erzurum* gibi gazetelerde yayımlandı. *Şiir Defteri Dergisi*'nin açtığı yarışmada üçüncülük ödülünü aldı.

ESERLERİ (Şiir):

Ateşkes Çağrısı (1990, 1993), *Saman O Yana Buğday Bu Yana* (1993).

GÜRBÜZ, Perihan

Şair. 9 Şubat 1959, Doğubeyazıt / Ağrı doğumlu. İlkokulu Doğubeyazıt'ta Atatürk İlkokulunda (1970), ortaokulu Antakya'da Kurtuluş Ortaokulunda (1973), liseyi ise Antakya Lisesinde (1976) tamamladı. Hacettepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1981) mezunu. 1982'de Gazi Üniversitesine öğretim elemanı olarak atandı. Türk dili ve iletişim konuları başta olmak üzere birçok alanda seminer verdi.

İlk şiirini babasının ölümü üzerine 1974'te yazdı. Basılı ilk şiiri, 1.7.1988 tarihli *Hoşgörü* gazetesinde yer aldı. *Hatay Cevher* gazetesi ve *Güneyde Kültür* dergisi ile *Şiirle Yaşayanlar Antolojisi I - II*'de yayımlanan şiirlerinde genellikle aşk, gurbet, hasret temalarını işledi, anılarını anlattı. Bölgesel televizyon ve radyolarda programlara katıldı. İlk şiir kitabı *Yüreklerimizin Sesi* 2001'de yayımlandı.

HAKKINDA: Hüseyin Yurdabak / Şairler ve Kitapları (Karınca, Ocak 2002), Ahmet Tufan Şentürk / Perihan Gürbüz - Yüreklerimizin Sesi (Anayurt, 15.2.2002), İsa Kayacan / Mısralar Arasından (Olay, 19.5.2003), Hüseyin Yurdabak / Şiirle Yaşayanlar Antolojisi (2003).

Perihan Gürbüz

GÜRBÜZ, Sultan

Şair. 28 Ağustos 1969, Salihli / Manisa doğumlu. Kız Meslek Lisesi Çocuk Gelişimi ve Sağlığı Bölümü mezunu. Kütahya Şiir Sevenler Derneğinin düzenlediği şiir yarışmasında mansiyon aldı. ANASAM üyesidir.

Şiirleri *Sevgi Yolu* dergisi ve *Sevgi Yolu* antolojilerinde yayımlandı. *Geleceği Yüreğime Gömdüm* (2001) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Gündüz Aydın / Sevgi Yolu Şairler Antolojisi (2002, 2003).

Sultan Gürbüz

GÜRBÜZ, Şule

Şair ve yazar. 1971, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İspanyol Dili ve Edebiyatı Bölümü (1994) mezunu. Dergilerde görünmedi. Çalışmalarını İstanbul'da sürdürüyor.

ESERLERİ:

ANLATI: *Kambur* (1992).

ŞİİR: *Ağrıyınca Kar Yağıyor* (1993).

OYUN: *Ne Yaştadır Ne Başta Akıl Yoktur* (1993).

HAKKINDA: Süreyya Evren / Genç Şairler ve Yazarlar Kitabı (1995), Mehmet Aydın / Ne Yazıyor Bu Kadınlar (1995), TDE Ansiklopedisi (2001).

GÜRBÜZ, Yaşar

Hukukçu, yazar. 25 Ekim 1929, Malatya doğumlu. Tam adı Mehmet Yaşar Gürbüz. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1952) mezunu. 1956 yılında Bordeaux Üniversitesi Hukuk Fakültesinde *"Du Parti Unique au Multipartisme en Turquie"* adlı tez ile doktora derecesini aldı. 1966 yılında, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesinde doçent unvanını aldı, ODTÜ'de dekanlık ve öğretim üyeliği yaptı. 1986 yılında Marmara Üniversitesinde profesör oldu. Marmara Üniversitesi Fransızca Kamu Yönetimi Bölümünün kurucu başkanlığını, Stratejik Araştırmalar Merkezi başkanlığını yaptı. Yeditepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Fransızca Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı olarak görev yaptı ve kurucu dekanı olduğu Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesinde International Law dersi verdi. Çeşitli konularda İngilizce, Fransızca ve Türkçe yayımlanmış çok sayıda makalesi vardır.

Yaşar Gürbüz

BAŞLICA ESERLERİ (Hukuk):

Du Parti Unique au Multipartisme en Turquie (1956), *Siyasi Rejimler (Comperative Government)* (1963), *English-Turkish Administrative Sciences Glossary* (1964), *Introduction to Turkish Law* (ortak, 1966), *Az Gelişmiş Ülkeler (Developing Countries)* (1966), *Siyasal Kurumlar ve Anayasa Hukuku (Political Institutions and Constitutional Law)* (1979), *Siyasal Sistemler* (1980), *Siyasal Sosyoloji* (1980), *Anayasalar* (1981), *Anayasa Üzerine Görüşler* (1982).

GÜRBÜZ, Yılmaz

Romancı. 1937, İncesu / Kayseri doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Kayseri'de tamamladı. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve Gazetecilik Enstitüsü mezunu. Çalışma hayatına 1953'te Peyami Safa'nın çıkardığı *Türk Düşüncesi* dergisinde başladı. Daha sonra bir süre öğretmenlik ve avukatlık yaparak yeniden gazeteciliğe döndü. İngiltere'ye giderek Londra'da Türk ve İslâm dünyası haberleri derleyen TÜRKTAŞ Pres adlı ajansı yönetti. Yurda döndükten sonra bir süre de Cumhuriyet Savcısı olarak görev yaparak emekli oldu.

Şiir ve yazıları 1955'ten itibaren, Kayseri'de yerel gazetelerinden *İstiklal, Hakimiyet, Erciyes,* İstanbul ve Ankara'da çıkan *Ocak, Ötüken, Milli Işık, Büyük Türkiye, Hisar, Töre* gibi dergi ve gazetelerde yayımlandı. *Balkan Acısı* adlı tek romanı ile 1975 Peyami Safa Roman Armağanı yarışmasında başarı ödülünü aldı.

ESERLERİ (Roman):

Balkan Acısı (1975), *Acılar Masal Oldu* (1975).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2. bas. 2003).

GÜRBÜZATİK, İnci

Öykü ve oyun yazarı. 20 Mayıs 1945, Antakya doğumlu. Ankara Atatürk 1. İlkokulu, Ulus Kız Ortaokulu, Anafartalar Kız Lisesi mezunu. Ankara Üniversitesi DTCF Tiyatro Bölümünü (1972) bitirdi. TRT Ankara Radyosunda (1973-87) prodüktör olarak çalıştı. Çeşitli programların yapım ve yayınını gerçekleştirdi. 1987 yılında "Türk Dünyasından" programını sürdürmekteyken Ankara Televizyonu Drama Müdürlüğüne prodüktör olarak atandı. TRT Ankara Televizyonunda (1987-2003) senarist olarak görev yaptı. Ağustos 2002'de aynı kurumdan emekli oldu. Çağdaş Drama Derneğinde drama eğitmeni olarak çalışmalarını sürdürdü. UNİMA, ASİTEJ, Çağdaş Drama Derneği (kurucu üyelik), Tiyatro Mezunları Derneği (kurucu üyelik), Basın Konseyi ve British Council Fellowship (kurucu üyelik), Edebiyatçılar Derneği ve Basın Konseyi üyesidir. Sürekli Sarı Basın Kartı sahibidir.

İlk öyküsü *"Addios Mia Sarımsak", Varlık* dergisinde yayımlandı. Daha sonra öykü ve yazıları; *Düşler Öyküler, Ulusoy Magazin, Varlık, Adam Öykü, Üçüncü Öyküler, Çiğdem, Kül Öykü, Ardıçkuşu, Aykırı Sanat, Edebiyat Eleştiri* gibi çeşitli dergilerde; *Anafilya, Metafor, Öykülü Geceler* adlı dergilerde yayımlandı. 1993 yılında *"Yaşayan Umutlar"* ve 1994 yılında *"Yukarı-Kara-Kısık"* adlı on üç bölümlük TV dizi film senaryoları, TRT tarafından çekilerek yayınlandı. *"Yeni Gelin"* adlı TV film senaryosu, yine TRT tarafından Ekim 1998 tarihinde Kula'da çekildi, Nisan 1999'da yayınlandı.

Öykülerinde daha çok kadın-erkek sorunlarını ele aldı, giderek yozlaşmakta olan insani tutum ve davranışların önemini ortaya koydu. Egeli kadınların yaşamlarını öykülerinde işleyerek, yaşadıkları çevre, gelenek, görenek, dil ve töreleri gözardı etmeden belgeledi. İnsan ruhunun derinliklerini gerçekçi bir dille sergiledi ve yalın bir Türkçe kullanmaya çalıştı. Senaryo yazarlığı öykülerini görsellik yönünden besledi. Öykülerinde, sinamatografik bir anlatım ve her zaman kendini hissettiren çağına tanık belgesel bir fon vardır. Aysu Erden *"Yazarın Çağa Tanıklığı"* adlı makalesinde, Gürbüzatik'i, eserleri alternatif sosyolojik araştırmalar niteliği taşıyan, çağının toplumsal ve kültürel özelliklerini yansıtan yazarlara örnek gösterdi.

1990 TOBAV ve Çankaya Belediyesinin düzenledikleri Gençlik Oyunu Yazım Yarışmasında *Karış Kuruş Bir Yarış* adlı oyun ile büyük ödül, yine aynı yarışmanın Çocuk Oyunu Yazım Yarışmasında *Masal Derinde, Çizgi Yerinde* adlı çocuk oyunu ile mansiyon, 1993 Ankara Büyükşehir Belediyesi ve Türkiye Sinema ve Audiovisiu-

İNCİ GÜRBÜZATİK

TUŞE

"Daha yaşım on altıyken ölümlerden ölüm seçtim. Umudumu kucaklayıp, ben bu sabah ömür biçtim."

Akbabalar, leş kargaları. Sabahtan beri buradalar, başımda. Gerçeği öğrenme istekleri giderek artıyor. Gerçeğin bedenimde gizli olduğunu biliyorlar. İçleri kurtlu, cinlikleri o yüzden.. Gölgeler kaygan. Sesler "fısır fısır" vahşi. Çölde rüzgar, oynak kum. "Kıpır kıpır" kuşku. Bekliyorlar, inatla. Ruhumda en ufak bir pişmanlık en ufak bir iç çekmesi en ufak bir sitem yok. Gereğinden fazla düşünüp dizginsiz öfkelere kapılmak da yok. Kendi kalbimi kırmak da, kendini incitmek de. İnsan yerine ot olsaydım. Yaşam avuçlarının içine alıp ruhumu yakmasaydı. Ben daha az düşünseydim. Daha az hissetse, acı çekse, daha az insansa, sevseydim. İçeriye üşüşen kalabalık, bir tek benim üşümediğimi, soğuğun yalnızca benim iliklerime işlemediğini düşünmeden, titriyor.Bu soğuk, kasvetli yerde, hep birlikte kuşkularının karşılığı soğuyorlar. Ama en gerçek soğuk benim soğuğum. Bedenimin soğuğu. Kör soba yanmayınca tütmüyor. Tütmeyince kokmuyor. Ama ben kokuyorum. Bedenim kokuyor. Başladım. Ben. O.

Gergin yüz kasları, açılmış burun delikleri. Kaşlar çatık. Kirpiklerin gölgesinde, ince donuk, korkusuz bir gülümseme. Upuzun siyah saçlar. Acı.. O anı hatırlatan bir kare. Korku.. Hiç bir ressamın yapmadığı bir resim. Taş baskı. Umutsuzluğun donduğu o an. Bir yontu. Zavallı içe dönük kıvrık beden. Ne kadar da masum. Güzelmişim. Ben. O. Haberi alınca hemen yola çıkmışsınız. Fısıldaşıp söyleşiyorlar. Çamur yağlı, balçıktır şimdi. Yol yapış yapıştır. Gittikçe ağırlaşan ayaklarınızla adımlarınız külçedir. Kan ter içinde, kurşuni bir gök altında soluk soluğa yürürken kendinizi taşıyamazsınız. Hemen yola çıktıysanız birazdan gelirsiniz. Köy göründü mü? Karaltısını olsun gördünüz mü uzaktan? Kokumu aldınız mı? Siz. Sizler. Korku küçültür. Ne kadar korkarsan o kadar taşar hiç bir yere sığıp gizlenemezsin. Avuçlarda ayna olur parlarsın. Sürek avında izin sürüp bir ceylan gibi kıstırırlar. Kaçamazsın. Vahşi çığlıklar atarken acımaz, dinlemezler. Ölümlerden ölüm sunar "beğen" derler hep bir ağız. "Ölümlerden ölüm beğen". Ahu gözlerinde mor sinekler sonra. Bildiklerinle bilmediklerin yaşamı zorlaştırır. Debelenirsin. Yaptığın şey bu. Yaşamak için debelenmek. Artık o da yok. Akbabalar, leş kargaları, karaltılar. Meraklı bekleşiyorlar ama dokunamıyorlar. Hiçbir şeye dokunmamaları her şeyi olduğu gibi, öylece bırakmaları gerekiyor. O yüzden yanmıyor soba. O yüzden ben öylece ordayım. O yüzden bekliyorum. O yüzden koku. Yalnızca ,et-kemik-kan var katılaşmış bedenimde. Çoktan uzaklaştım oradan. Uçuş Uçuş. Ruh.. "Püfff"

Soba hafiften tütüyor. Bedenimde korkudan eser yok. Kalbim, tik tak. Oda sıcak. Yolum cehennem. Namlu kalbime dayalı. Vücudum yanıyor. Parmağımda ölüm. Tetik beni bekliyor. Yalnızca bir nefes kurşun kokusu, bir de o "tok" ses. Duyanları irkilten bir patlama. Tanı isabet. "Püfff" Ürküp uçuşan kuşlar. Kanat sesleri. Bir kuşun göğsünden "Püfff", beyaz bir tüy. Dikilen kulaklar. Havlıran köpekler. Açılan soğuk perdeler. "Ah", "of, "aman", "uy", "çığlıklar"ı, avaz avaz. Ters dönen aynalar. Tavanda yanık ampul. Gözümü örtüleyiş bir dokunuş. İşte hepsi bu.

Ölüm kara bir kuş. Tüneyiş sobanın yanına. Soba soğuk, kalbim sönük. Ben işte. Ne kadar anlamsız bir görüntü. Ve ne kadar geciktiniz. Siz. Sizler. Şimdi artık yaşantımı anlamsız kılan, kendimle çatıştığım hiçbir şeyi yapmak zorunda değilim. Yüreğimdeki isyan duygusu ile korkunun çatışmasına tanıklık etmek, çıkar yol bulmak için kıvranmak yok. Önceden belirlenmiş alın yazısına kahretmeye hatta doğmamış olmayı düşlemeye de, geceleri gözleri açık yatmaya da gerek yok.. Yeryüzünden silinmeyi kayıplara karışmayı düşlemek yok. Aile meclislerindeki erkeklerin sayısı kadar korkuyu, katlayıp çoğaltmak yok. Her an, en beklenmedik zamanda, yerde, koşulda, törelenmek, yok. Ayak sesleri. Beklenenler geldi işte. Girdiler içeri. Nasıl da isteksizler. Kasvet hemen yansıdı göz bebeklerine. Evdeki kara gölgeler dalga dalga. Koşuyorlar yapmacık.. Ağıtçıların sesleri yükseliyor.. Uluyorlar sanki.Gerçekten uzak vıcık vıcık. Yalan sözler. Hep aynı, bildik laflar. Hurafe. Kulağımda ölümümün sessizliği, evin uğultulu çınlaması. Yalancı türküler. Fısıltıyla dolaşan, gidip gelen aç gölgeler. Sürekli yiyorlar. Doymuyorlar. Ete. Cana. Bana. s-a-k-ı-n dokunmayın. Uzak durun. Oradan bakın öyle, kapı aralığından. Siz. Hepiniz. (...)

İnci Gürbüzatik

el Kültür Vakfının birlikte düzenledikleri *"Ankara'yı Seviyorum"* konulu Belgesel Film Senaryosu ile ikincilik ödülü aldı. 1997 yılında Kadının Sosyal Hayatını Araştırma ve Geliştirme Derneğinin açmış olduğu "Kadın Öyküleri" yarışmasında *Çark* adlı öykü övgüye değer bulundu. *Deve Boku Savaşları* adlı uzun metrajlı film öyküsü 1998 yılı Orhon Murat Arıburnu Film Öyküsü Yarışmasında ödül, *Ekin Teki* ile 2003 Kadının Sosyal Hayatını Araştırma ve Geliştirme Derneği ödülü aldı. 1999 yılında Kültür Bakanlığının açtığı öykü yarışmasında *"İki Çırpı Kiraz Kız"* adlı öykü dosyası kitaplaştırılmaya değer bulundu. *Masal Derinde Çizgi Yerinde* adlı çocuk oyunu ile *Onlan Kahreden Şarkılar* adlı oyun 1999 yılında Devlet Tiyatroları Edebi Kurulunda kabul edildi. *Aykırı Sanat* dergisinin 2005 yılında açmış olduğu öykü yarışmasında *"Tuşe"* adlı öyküsü, ikincilik ödülü aldı.

"İnci Gürbüzatik öykülerini 'İki Çırpı Kiraz Kız' başlığı altında toplamış. Kültür Bakanlığının, Cumhuriyetin 75. Kuruluş Yıldönümü dolayısıyla açtığı yarışmada değerli bulunup yayınlanan on bir öyküden oluşuyor. Kitaba adını veren öykü, genellikle öteki öykülerin sorunsalının da öncüsü niteliğinde. Bu odak konu, kız çocuğunun ve giderek kadının horlanması, cinsiyetinden dolayı katlanmak durumunda olduğu 'kaderi'. İnci Gürbüzatik, öykülerinin genel havasıyla feminist bir söylem sergiliyor." (Gürsel Aytaç)

ESERLERİ:

HİKÂYE: *İki Çırpı Kiraz Kız* (1999).

OYUN: *Karış Kuruş Bir Yarış* (1990).

ÇOCUK OYUNU: *Masal Derinde, Çizgi Yerinde* (1990).

SENARYO: *Ankara Bizi Çeker, Özletir, Kucaklar* (1993), *Yukarı Karakısık* (1993), *Yaşayan Umutlar* (1993), *Deve Boku Savaşları* (1998), *Yeni Gelin* (1999).

HAKKINDA: Gürsel Aytaç / İnci Gürbüzatik'ten Öyküler Toplamı İki Çırpı Kiraz Kız (Cumhuriyet Kitap, 23.12.1999), Mehmet Hengirmen / 2000 Yılında Türk

Öykü Antolojisi (c. 3, 2000), Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001), M. Sadık Aslankara / İki Genç Öykücü İki Öykü Kitabı (Cumhuriyet Kitap, 20.3.2001), TDOE TDE Ansiklopedisi 4 (2004), Aykırısanat Kültür Sanat Edebiyat (sayı: 73, Temmuz-Ağustos 2005).

GÜRCAN, Mustafa Remzi

Şair ve yazar (D. 1914, Adana – Ö. ?). İlk ve ortaokul öğrenimini Tarsus'ta tamamladı. İstanbul Pertevniyal Lisesinden ayrılarak öğrenimine devam edemedi. Altı ilde *Vatan* gazetesinin temsilciliğini üstlendi (1946). Gürcan Kitap Evini kurdu (1958). İstanbul'da *Güveze* isimli bir mizah gazetesi çıkardı. *Akşam* ve *Tanin* gazetelerinin muhabirliğini yaptı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Akşam Yıldızı* (1935), *Dağlı Kızlar* (1935), *Yeni Bir Dünya Arıyorum* (1967).

MANZUM HİKÂYE: *Toros Kahramanları* (1946).

HAKKINDA: . Recai Velibeyoğlu / ÖBİŞKA (c. 1, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÜRCAN, Nedret

Şair. 26 Haziran 1931, Dinar / Afyon doğumlu. Buca Ortaokulu (1947) mezunu. Yirmi üç yıl Dinar Belediye Meclis üyesi (iki devre başkan vekili), önceki yıllarda on dört yıl sürekli CHP ilçe başkanı, Kızılay Cemiyeti başkanı oldu. Dinar'da ticaretle uğraştı. Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

İlk şiiri 1948'de *Anadolu* gazetesinin (İzmir) sanat ekinde; diğer ürünleri *Varlık*, *Yeditepe*, *Türk Dili*, *Şairler Yaprağı*, *Kervan*, *Varan*, *Güney*, *Kaynak*, *Pazar Postası* gibi dergilerde yer aldı. 1950 yılında İzmir'de Tarık Dursun K., Cengiz Tuncer ve Ziya Metin'le *Kervan* adlı bir sanat dergisi (8 sayı) çıkardı, 1954-57 yılları arasında Dinar'da *Şairler Yaprağı* adıyla (16 sayı) çıkan o dönemde Türkiye'nin tek şiir dergisini yönetti. Bu dergide günümüzün birçok ünlü şairi yazmış, ilkleri de bu dergi ile tanınmaya başlamışlardır. Aynı dönemde yayımcılık da yapan Gürcan, "Şairler Yaprağı Yayınları" adı altında çeşitli kitaplar yayımlamıştır. *Milliyet* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde siyaset, ekonomi ve depremle ilgili yazıları yer aldı. İlçesinde *Yeni Dostluk* ve *Vatandaş* adlı iki siyasi gazete çıkardı. 1957'de *Akis* dergisinde çıkan bir yazısından dolayı yargılandı, aklanmıştı. 2000'de Dionysos Şiir Ödülünü aldı.

Nedret Gürcan

NEDRET GÜRCAN

AKŞAMÜSTÜ LERDE

Eylül geçip gidiyor
Kalan pastırma yazı
O da gelip geçecek
Bir ıçımlık gül gibi.

Denizi toplarız denizi
Rüzgarın tokadı patlamadan
Telaşın akşamüstüsüdür bu
Yaşadığımızdan kalan.

Aşılmaz bir duvardır sanki
Yarına ne alacağını bilemez insan
Anahtar hüzünle döner kapıda
Bulutlar yağmur olur dokunsan.

Ölgün sarı ışıklar akar
Beyaz evlerin üstünden
Güneşin akşamüstüsüdür bu
Bodrum'dan dolanıp gelen.

Eylül geçip gidiyor
Geçip gidiyor zaman
Sevdanın akşamüstüsüdür bu
Yaşadığımızdan kalan.

"*Şiirin elmas taşları kuyumcusu olan Cemal Süreya da, Nedret Gürcan'ın kuyumlarına takılmıştır; gördüğü güzelliği başıboş koymak istemez, dizeleri ile de işaret etmek ister: 'Sen ilginç bir şairsin...' der. Nedret Gürcan, şiiri kasabadan nasıl kente taşımışsa, Cemal Süreya da kentten alıp başkente getirmiştir.*" (Mehmed Kemal)

"*Nedret Gürcan, şiirlerinde daha çok sıkıntılı ve bunalımlı bir kasaba insanının hayatını anlatmış, büyük kent özleminin kendi usunda ve gönlünde tutuşturduğu her şeyi sevda şiirleriyle Dinar'da söylemiştir.*" (İrfan Ünver)

"*Nedret Gürcan şair (ciddi anlamda şair), işadamı, politikacı, gazeteci, yazar... Ve ulusal taşra burjuvazisinin bence örnek alınması gereken en önemli temsilcilerinden biri. Anılarsa zaten şair, politikacı, işadamı, aydın olarak Nedret Gürcan'ın anıları.*

"*Benim Sevgili Taşram*" *işte böyle bir adamın kitabı. 'Zenci' yazarlara yazdırılmamış, kendi elinden çıkmış, hayatın tadı ve tuzunda, hayatın sınavından geçmiş bir kitap!...*" (Özdemir İnce)

"*Nedret Gürcan'ın anılarını okurken, taşrada çoğalmanın, orada yeni bir dünya yaratmanın ne olduğunu daha iyi anlıyor insan. (...) Başkentte ya da anakentlerden birinde yaşasak bile kendi taşramızdan kurtulamayız. Nedret Gürcan'ın anıları, nasıl yeniyetmelik geçirdiğimizi, nasıl kendimizle ödeşmemiz gerektiğini öğretiyor bize Taşrada yaşamanın onurunu paylaşıyor bizimle. (...) Menderes ırmağının doğduğu o yere 'Menderes İli' olmak yakışırdı. Eskil çağlarda Anadolu uygarlığının başkenti olan Dinar taşra olmaktan kurtulmuş sayılır. Kuşku yok ki o savaşıma yüreğini katan bir ozandır Nedret Gürcan.*" (Mustafa Şerif Onaran)

ESERLERİ (Şiir):

Yaşadıkça Aşk (1953), *Festival* (1956), *İki Beyaz Çizgi* (1963), *Bulut İndi* (1972), *Tutkun ve Kırgın* (1996), *Beş Çayı* (Five Ocloc Tea, 1998).

ANI: *Taşra Öyküleri* (2004).

HAKKINDA: Nurullah Ataç (Türk Dili, sayı: 4, 1954), İrfan Ünver Nasrattınoğlu / Afyonkarahisarlı Şairler-Yazarlar-Hattatlar (1971), Mehmed Kemal (Cumhuriyet, 10.6.1996), Fakir Baykurt (Evrensel, 9.7.1996), Özel Arabul / Kendi Taşrasında, Kendi Çağında Kendine Sürgün Bir Ozan: Nedret Gürcan (Cumhuriyet Kitap, 23.7.1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), Ege'nin Üç Şairi (Salihli Şiir İkindileri XXII, İlkyaz 2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Özdemir İnce (Hürriyet, 11.1.2004), Mustafa Şerif Onaran (Varlık, Nisan 2004), Oktay Akbal /

NEDRET GÜRCAN

DÜŞLEMELER

Buzuldan yeni çıkmış bir eşek
Birine benziyor çarşı esnafından
bizim
Yine eli parada kafirin
Ölmüş gitmiş
Huyu yanında.

Mumyaları seyrediyoruz
Yüzleri, gözleri oyuk
Korkuyla, kaçamak bakıyoruz
Gözsüz geçiyor çoğu
İnsan şaşakalıyor bir an
Dönüyor ölümüne
Ve kendi cesedinden
Düşlemeler kuruyor...

İçim dışımda birden
Anlıyorum yeniden
Ölüm, yaşamda hep korku
Son soluğun sınırında bekliyor
Eli tüfekli

Cumhuriyet (1.1.2004), Ülkü Tamer / Milliyet (4.1.2004), Selim İleri / Cumhuriyet (9.1.2004), Ertuğrul Efeoğlu / Hürriyet Gösteri (Mart 2004), Mustafa Şerif Onaran / Şairler Yaprağı (Varlık, Ekim 2004), Erdem Öztop / Söyleşi (Varlık Kitap, Ağustos 2004).

Duran Gürcü

GÜRCÜ, Duran

Eğitimci-şair. 1 Ocak 1962, Sarıyaprak köyü / Yozgat doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaokul ve liseyi Yerköy'de tamamladı. Kırşehir Eğitim Enstitüsünü bitirdikten sonra Çorum, Kastamonu ve Sivas'ta öğretmen olarak görev yaptı. 1990 yılından itibaren Sarıyaprak Şehit İhsan Gül İlköğretim Okulu müdürlüğü görevini yürüttü. *Hayaller Düşte Kalmasın* adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

GÜRÇAĞLAR, Aykut

Sanat tarihçisi. 1965, İstanbul doğumlu. 1983 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü Sanat Tarihi Anabilim Dalına girdi ve 1987'de buradan mezun oldu. İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Bilim Dalında yüksek lisans programına başladı ve 1991 yılında Prof. Dr. Semra Ögel danışmanlığındaki "*Fausto Zonaro ve Çağdaşlarının İstanbul Manzaraları*" adlı teziyle yüksek lisansını tamamladı. 1992 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Bilim Dalında doktora programına girdi, 1996 yılında "*Hayali İstanbul Manzaraları*" başlıklı tezle doktora çalışmasını tamamladı.

Bu arada, 1989'dan Mayıs 1994'e kadar TBMM Millî Saraylar Daire Başkanlığı ve Kültür Bilim Tanıtım Merkezinde Prof. Dr. Metin Sözen'in danışmanlığında araştırmacı olarak görev aldı. Aynı yıl Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü Batı ve Çağdaş Sanatlar Anabilim Dalında çalışmaya başladı. Aynı bölümde yardımcı doçent olarak görev yaptı. Bilimsel yazıları çeşitli dergi ve kitaplarda yayımlandı.

ESERLERİ:

SANAT TARİHİ: *Hayali İstanbul Manzaraları* (2005).

ÇEVİRİ: *Konstantinopolis / İstanbul* (Alexander Van Millingen'den, 2003).

GÜRDAL, Mustafa

Şair ve besteci. 1930, Öceli köyü / Gölköy / Ordu doğumlu. İmamoğullarından Mustafa Efendi ile Hatipoğullarından Fatma Hanım'ın oğlu. İlköğrenimini Gölköy'de, orta ve lise öğrenimini Ordu'da tamamladı. Hava subayı olarak sekiz yıl görev yaptı. Ankara Cento teşkilâtında dört yıl çalıştıktan sonra Ankara Et ve Balık kurumunda kontrol şefi olarak görev yaptı. Şiir yazmaya ilkokulda başladı. Daha sonra bağlama, ud, mandolin, tanbur, cura ile şiirlerini besteledi.

ESERLERİ:

Antalya Yörükleri (1976), *Küçük Şeyler.*

GÜRDEMİREL, Itır

Şair ve ressam. 28 Temmuz 1945, Ankara doğumlu. Şair Ali Ulvi Elöve'nin torunu. Avusturya Saint George orta bölümü ve Nişantaşı Kız Sanat Lisesi mezunu. Bir süre balerinlik yaptı. Şiirin yanında resimle meşgul oldu, İstanbul ve Ankara başta olmak üzere çeşitli şehirlerde kişisel resim sergileri açtı, karma sergilere katıldı.

ESERLERİ (Şiir):

Umut Dalı (1968), *Köprü* (1971), *Görüntü* (1974), *Yeşil İçin.*

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 3, 1979), S. Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Bedihan Tamsöz / Osmanlıdan Günümüze Kadın Şairler (1994, s. 220), Mehmet Aydın / Ne Yazıyor Bu Kadınlar (1995), TBE Ansiklopedisi (2001).

GÜRDOĞAN, Ersin Nazif

Yazar. 1945, Mihalıççık / Eskişehir doğumlu. Düşünce alanındaki yayınlarında Ersin adını kullandı. Ortaokulu Mihalıççık'ta, liseyi Eskişehir'de tamamladı. İstanbul Teknik Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Makine Bölümü (1967) mezunu. 1968 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İşletme İktisadı'nın İşletmecilik programına katıldı. Devlet Planlama Teşkilatında 1968 ve 1972 yılları arasında proje değerlendirme uzmanı olarak çalıştı. Bu arada bir yıl İngiltere'de incelemelerde bulundu. 1972'den itibaren Erzurum Üniversitesi İşletme Fakültesi Üretim Yönetimi

ERSİN NAZİF GÜRDOĞAN

YENİ ULUSLAR ARASI EKONOMİK DÜZEN Mİ?
YENİ UYGARLIK MI ?

Haksızlığın ve zulmün egemen olduğu dünya ekonomisinde son on yıllarda hızlı değişmeler gözlenmektedir. Bolluğun doruğuna ulaşan, ancak erdemli olmada en ilkel topluluklardan bile geride kalan batı ülkelerinin refahı, gelişmekte olan ülkelerin kıpırdanmalarıyla tehdit edilmektedir. Yeryüzünün tüm hammadde kaynaklarını akıl almaz yollarla ele geçiren ekonomik açıdan ileri ülkeler, dünya ekonomisindeki son gelişmelerle bu kaynaklar üzerinde denetimleri yitirmektedirler. Batı dışındaki ülkelerin kaynakları üzerinde kurulan bolluk ekonomisi dayanaklarını bir bir yitiriyor. Öte yandan, batının egemenliğini sürdürebilmesi için yapay farklılıklar ortaya çıkararak, birbirine düşürdükleri gelişmekte olan ülkeler, ileri ülkelerin doymak bilmez sömürülerinden arta kalan kaynaklarını bilinçsizce silahlanmaya yatırmaktadırlar.

Ayrıca, eldeki kaynaklar da gereksiz gösteriş yatırımlarında sorumsuzca harcanmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin batıya uyarlı yönetimleri yüzünden, geniş kitleler yoksulluğa itiliyor, ülke kaynakları hoyratça, bencilce harcanıyor. Bunun sonucu ortaya çıkan karmaşa her geçen gün daha bir yaygınlık kazanıyor. Bunun sonucunda da yönetimdeki güçlerin egemenliği sarsılıyor.

Her iki kesim, gerek gelişmiş ülkeler, gerekse gelişmekte olanlar, bir sorumlu arıyorlar. Yönetimlerini, egemenliklerini tehdit etmeyecek, sarsıntıyı tehlikesiz atlatmaya yardım edecek bir sorumlu. Bulunmadı da değil. Sorumlu- Uluslararası Ekonomik Düzen Öyleyse «Yeni Uluslararası Ekonomik Düzen» bulmak gerekir. İşte son on yıldır sürdürülen tartışmanın özü bu. Hem ileri, hem de gelişmekte olan ülkeler, yönetimlerinin egemenliğini sarsmayacak «Yeni Uluslararası Ekonomik Düzen» arama peşindedirler. İlk toplantı, ileri ülkelerin egemen olduğu Birleşmiş Milletler Örgütünün 1974

yılındaki özel bir oturumunda yapıldı. Yeryüzü kaynaklarının yalnızca ileri ülkelerin tutkularını karşılamada değil, gelişmekte olanların yoksulluğunu gidermede de kullanılması için bir dizi öneriler ve istekler... Ne kadarı gerçekleşti bunların? Hiç biri desek yanılmış olmayız. Çünkü amaç sorunları çözmek değil, sorumluları gizlemek... Her şeyden önce egemen zihniyetin bünyesi böylesine bir özveriye müsait değildir. Ayrıca peşinlikle karşı koyacak bir yapıdadır.

İlk toplantıdan bugüne çok yıl geçti. Ortaya çıkan yeni gelişmeleri gözden geçirmek üzere ikinci toplantı 1973' de Türkiye'de yapıldı. Türkiye sorumsuz, şaşkın ve bilinçsiz dış politikasıyla «Yeni Düzen» tartışmalarının yapıldığı bir toplantıya ev sahipliği yaptı.

İstanbul'da yapılan toplantı da ilkinden farklı değil. Yine batının zulmünü sergileyen, bir yığın rakamlar, tablolar, öneriler ve dilekler... Tartışmaların kapsamı ne olursa olsun sonuç değişmeyecektir. Çünkü Türkiye, sorunu köktenci bir yaklaşımla ele alacak düzeye gelmemiştir. Türkiye'nin kişilikli, bilinçli, bağımsız bir dış politikası olsa, «Yeni Düzen»i batının -pazar ve güdümlü ekonomilerinin dışında arardı. Yürürlükteki zulmü kaldırmada, ancak Batı dışında bir arayış etkili olabilir. Batı içinde bir arayış değil.

Gerçekte önemli olan, can alıcı nokta: Modernleşme, çağdaşlaşma, batılılaşma ve ilerleme gibi değişik kavramlar adı altında ileri sürülen Batı dünya görüşüne, bu günkü durumun sorumlusu değer yargılarına, Batı hayat tarzına karşı çıkmaktır. Tarafsızlık, nesnellik adına, tamamen Batı değerlerini egemen kılmayı amaçlayan eğitim düzenine ve onun biçimlendirdiği bilim anlayışına ve teknolojiye karşı bir kültürü diriltmektir. Bunun savaşını gündeme getirmektir. Batılı iktisatçı Gunnar Myrdal'ın belirttiği gibi: «Gerçekten, zengin ülkelerin tüketim biçimlerinde köklü değişiklikler yapılmadıkça, yeni bir dünya düzeni üzerine ateşli konuşmalar yapma, bir sahtekârlık olmaktan başka bir şey olmayacaktır.»

Hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde unutulan bir gerçek var: Rekabeti acımasız bir savaş haline getiren, haksızlığın ve zulmün egemen olduğu Batı'nın artık boy göstermesinin, başçekiciliğinin bitmiş olmasıdır. Batı kendi aydınına bile umut vermemektedir. Umut, güçlerini ve coşkularını yeniden kazanmaya başlayan müslümanlardadır. Yürürlükteki değer yargılarını değiştirmek, onları reddedenlerin işidir, onları kabul edenlerin değil. Sorun yalnızca ekonomik olsaydı, çözüm için ekonomik yapıyı ve kaynak dağıtımını yeniden düzenlemek yeterli olabilirdi. Ancak bir «Uygarlık Bunalımı» söz konusu olunca politikacılarla alman ekonomik kararlar yetmez. Sorunu tarihi boyutları içinde ele alabilecek sanatçı ve bilim adamlarının yorumlarına ihtiyaç vardır.

Aşkın değerlerden yoksun bir uygarlığın bunalımıdır bu. Bunalımın üstesinden gelmek için tüm insanlığın «Yeni Uluslararası Ekonomik Düzen»e değil, yapısında onu da içeren bütüncü bir dünya görüşüne ihtiyacı vardır.

(Teknolojinin Ötesi Kaybolan Ölçü ve Bozulan Denge, 1985)

Bölümünde çalıştıktan sonra, 1975'te Ankara Üniversitesi SBF'de işletme ekonomisi alanında doktora yaptı. Aynı kurumda öğretim üyesi olarak çalıştı. 1987'de doçent, 1994'te profesör oldu. 1981 yılında Cidde'de Kral Abdülaziz Üniversitesinin Endüstri Mühendisliği Bölümünde dersler verdi. Daha sonra İstanbul'da Faysal Finans Kurumunda görev aldı.

Yazıları daha çok *Mavera* ve *İslâm* dergilerinde yer aldı. *Yeni Şafak* gazetesinde fıkra yazıları yayımlandı. 1985'te *Teknolojinin Ötesi* adlı eseriyle fikir dalında Türkiye Yazarlar Birliği Armağanını, 1994'te *Zamanı Aşan Şehirler* ile de Türkiye Yazarlar Birliği Gezi Ödülünü aldı. *Mavera* dergisinin kurucularındandır. İktisat konularında çeşitli bilimsel toplantılarda bildiri sundu.

"Ersin Nazif Gürdoğan'ın öne çıkan en önemli iki özelliği, iyi bir gözlemci ve zengin bir bilgi birikimine sahip olmasıdır. Gezdiği ülkeleri, gördüğü şehirleri, rastladığı yüzleri en ince ayrıntısına kadar tasvir eder ve bunu satırlarına işler. Bu açıdan bakıldığında tasvir gücü çok yüksek ve ancak sanatçılarda karşılaşılabilen bir üstün yeteneğe sahip. Bilgi birikimi bakımından ise gerçekten hayran bırakacak derecededir." (Saadettin Acar)

Ersin Nazif Gürdoğan

ESERLERİ:

DENEME-İNCELEME: *Teknolojinin Ötesi* (1985), *Kültür ve Sanayileşme* (1987), *Kirlenmenin Boyutları* (1989), *Görünmeyen Üniversite* (1993), *Günler Akarken* (1996), *Yeni Roma* (2003).

GEZİ: *Hicaz'dan Endülüs'e* (1989), *Zamanı Aşan Şehirler* (1994), *Günler Akarken* (1996), *New York'tan Los Angeles'a* (2003).

ÇEVİRİ: *Eniyileme+Nesnellik=Gerçekten Kaçma* (Russel L. Ackoff'dan, 1981).

Ayrıca üretim planlaması ve finans konularında eserleri vardır.

HAKKINDA: Alim Kahraman / Görünmeyen Üniversite'nin Bir Üyesi : Ersin Gürdoğan (Yedi İklim, Mayıs 1995) - Toprağı İşleyen Kalem (1997), Rasim Özdenören / Zamanımızın Bir Seyyahı: Nazif Gürdoğan (Yeni Şafak, 14.10.1999), Recep Garip / Nazif Gürdoğan'la Görünmeyen Üniversite Üzerine (Ay Vakti seçkisi, Aralık 2000), Mehmet Niyazi / Görmezlikten Gelmeyelim (Zaman, 3.3.2003), Osman Akkuşak / Bir Bilge (Yeni Şafak, 21.6.2003), Saadettin Acar / Ersin Nazif Gürdoğan: Modern Dünyaya Dervişçe Bakış (Millî Gazete, 8.7.2002), Hatice Ayşe Safayhi / Kültürsüz Sanayi Sanayisiz Kültür Olmaz (Mortaka, Ocak 2005).

GÜREL, Bedriye Erdağ

Bkz. ERDAĞ GÜREl, Bedriye

GÜREL, Çağrı

Şair ve yazar. 1976, Osmaniye doğumlu. Asıl adı Gökçağrı Gürel'dir. İlk ve ortaöğrenimini Osmaniye'de tamamladı. Van 100. Yıl Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü mezunu (1999). Göreve Ankara'da başladı. Çeşitli okullarda öğretmenlik yaptı. MEB Yayımlar Dairesi Başkanlığında çalıştı.

Üniversite öğrenciliği yıllarında *Ihlamur* adlı şiir dergisini çıkardı. Çok çeşitli çevrelerden olumlu tepkiler aldı ve çalışmaları ilgi gördü. Sonraki yıllarda şiir ve yazıları *Hazan, Seyir, Kırağı, Dergâh, Kırklar, Merdivenşiir, Eğitim, Ünlem, Lakin* gibi dergilerde yayımlandı. Çocuk edebiyatı üzerine çalışmalar yaptı ve bu alanda da eserler verdi. Çeşitli yarışmalarda dereceler aldı.

"Gürel'in ilk şiirlerinde yerel ağız modern yapı içerisinde karşımıza çok çıkıyordu. Ancak zamanla bu ağzı kontrollü kullanmaya başlayan Gürel'in için, yerel ağız bir humor aracı halini aldı. Şiirlerinde humor ve çocukluğun dünyasına ait imgeler şiirine farklılık katan unsurların başında. Heceye

ÇAĞRI GÜREL

HİÇ AĞLAMAYAN ALİ DESTANI

Her çocuk Ağlar
Bisikletle
Motosikletle
Taksiyle işe giden
Babasının ardından
(- Baba beni de bindir
Baba beni de bindir!)

Ali hiç ağlamaz

(*Vakit Çıkmadan*, 2006)

doğru giden şiirini heceden gelen bir hale de getirmiştir Gürel son şiirlerinde. Üstelik bazı şiirlerin son kıtalarında geleneksel edebiyata ait bir tarz olan şairin kendi ismini anması ise hem heceden gelme halini hem de humorun derecesini pekiştirir nitelikte." (Murat Erol)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Vakit Çıkmadan* (2006).

ROMAN: *Şehrin ve Şarabın Adamları* (2002).

YAYINA HAZIRLAMA: *Ömer Seyfettin Hikâyeleri* (4 kitap, 2006), *Ziya Gökalp / Altın Işık* (2006).

HAKKINDA: Murat Erol / Vakit Çıkmadan (Hece, Nisan 2006).

GÜREL, Emin Recep

Bkz. EMİN RECEP

GÜREL, Fatma

Öykü ve roman yazarı. 20 Ocak 1946, Edremit / Balıkesir doğumlu. Eserlerinde Fatma Bölek Gürel imzasını da kullandı. İlk ve ortaöğrenimini Edremit'te tamamladı. İTÜ Kimya Mühendislik Fakültesi (1969) mezunu. Yüksek lisansını aynı üniversitede yaptı. Kimya mühendisi olarak SEKA Dalaman Kâğıt Fabrikası, İzmit Petrol Ofisi, İzmit ve İstanbul Gübre Fabrikaları ve İstanbul DOFA Kimya Sanayiinde çalıştı.

Fatma Gürel

FATMA GÜREL

SENİ ÖLDÜRECEĞİM

Sana kızıyorum. Zaman zaman senden nefret ediyorum. Bana yaklaşmayıp başkalarıyla birlikte olduğunu anladığımda kıskanıyorum üstelik. Ama yine de yalnız kaldığımda seni sevdiğimi söylüyorum kendime.

Nasıl kızmam? Nasıl suçlamam? Senin yüzünden küçük düştüm, senin yüzünden suç işledim. Tüm yaşanımı, belleğimi, başarılarımı etkiliyorsun ve bunlar senin hiç umurunda değil. Benim başıma gelenlerin çok daha ağırını başkalarına da yaşattığından hiç kuşkum yok üstelik.

Bu sabah duraktu gördüğüm o genç kız vardı ya... Hemen seni anımsattı bana. Bu kız dedim, mutlaka onun kurbanlarından biri. Onu daha önce hiç görmemiştim, hiç tanımıyordum. Ama onu görür görmez böyle düşündüm. Kız çok gençti, çok süslüydü. Üstünde iğreti duran pahalı, son moda giysileri vardı. Uzun çizmeleri çok şıktı, seninle olabilmek için bu kız neleri göze alır kim bilir, diye düşündüm. Aslında seninle ilgili hiçbir şey görmek yahut düşünmek istemiyorum artık. Ama sen bir yolunu bulup karşıma dikiliyorsun. Akşamları TV karşısında yorgun bedenimi dinlendirmeye çalışırken, birden yine karşıma sen çıkıyorsun. Konuşmalarda sen varsın, şarkılarda sen, reklamlarda sen... Eğer gelmezsen, eğer bana gelmezsen, inan kaçıp gideceğim buralardan. Senin ulaşamayacağın, ıssız bir yer bulacağım. Şöyle doğanın içinde, basit bir yaşam kuracağım kendime. Toprak, ışık ve su, bir de bitkiler ve hayvanlar olacak. Orada gül yetiştireceğim, domates yahut buğday yetiştireceğim. Onları götürüp kitapla, kumaşla değiştireceğim. Yeni bir yaşam kurup senin adını unutacağım... Artık bıktım. Senin yüzünden her gün bir yanlış yapıyorum. Kötü işler yapıyorum, Kendimi tanıyamıyorum. Kitfamı kaybediyorum, kaybediyorum çünkü.

Daha bu sabah işe geç kaldığım için, nefes nefese merdivenleri çıkıp iş yerimden içeri girdiğimde, senin arkadaşın şişko genel müdür yardımcısı ile burun buruna geldim ve hemen bir yalan uydurdum. Geç kalışımın nedenini açıklamam gerekiyordu. Eskiden böyle yalanlar söylemezdim, zaten işime geç de kalmazdım. Güya evimde, birçok evde olduğu gibi günlerden beri su akmadığı için, musluklardan biri açık kalmış ve gece geliveren su bütün evi basmıştı. Yatağından kalkınca ayaklarını bileklerime dek suyun içine gömülmüştü. Tabii yerdeki suyu, banyoya ve balkonlara doğru süpürüp akıtmam gerekmişti. İşte yalanım böyleydi. Aslında onu uydurmamış, işe gelmeden önce gittiğim -bu yüzden geç kaldığım- Altın Fon Taşınabilir Değerler'in salonunda iki genç kadının konuşmaları sırasında duymuştum. Birisi benim anlattığıma benzer şeyler anlatıyordu. Elimdeki kağıtları çekinerek uzatmıştım. Bir "lot" bile olmayan kağıtlarımı küçümsemesinden ve almamasından korkmuştum. Ama o hiç bakmadan aldı ve evini nasıl su bastığına, temizlemek için nasıl uğraştığına ilişkin öyküsünü yanında oturan arkadaşına anlatıp bitirdi. Sonra bana dönüp fiyat sordu. Sabah gazetelere bakıp gitmiştim. Söyledim. Böylece, büyük bir bankanın ortağı olduğunu gösteren belgeleri, iki yıl evimde sakladıktan sonra zarar ederek elimden çıkardım. Ödemem gereken son taksitlerim için bu gerekliydi.

Kağıtlardan kurtulduğuma sevindim. Borsa işi bana göre değildi. Senin sevdan yüzünden girmiştim. Eğer, o arkadaşının anlattığı örneklerde olduğu gibi başarılı olsaydım, güçlü olacaktım ve seni hiç bırakmayacaktım. Başarılı olmak için ilk önceleri işi önemseyerek çalıştım. Dergi ve gazetelerde çıkan bütün ekonomi, para, şirket haberlerini, bunlarla ilgili grafikleri inceledim. Kendimce notlar çıkardım. Doğru kararlar verdiğim de oldu, yanıldıklarım da.. Sonuçta ortalamaya bakarsam, yorgunluğum bana kar kaldı. Basındaki açıklamaların gerçekleri yansıtmadığını, kağıtların değerinin bir fısıltıyla inip bir fısıltıyla birkaç kat artığını, aracı kurumların başı boşluğunu anlayınca iyice soğudum. Bu sabah, zorunlu bir nedenle de olsa bu işin bittiğine sevindim. Oysa eğer o arkadaşının söylediği gibi düşlerim gerçek olsaydı, aldığım tüm kağıtlar çok değer kazansalardı, sen benimle olurdun. Seninle uzak yolculuklara çıkardık. Palmiye ağaçlarının altındaki altın sahillerde şık kadehlerden, ananas suyuyla hazırlanmış Malibu kokteylimizi yudumlar, eşsiz gün batımını izlerdik. Ben senin sıcak ve güçlü varlığını yanımda duyumsar, mutlu olurdum. Ama artık bunları düşünmenin hiçbir anlamı yok. Gerçek şu ki, bu sabah kuyruklu bir yalan söyledim, senin yüzünden... Üstelik özgüvenimi yitirdim, akılsızın biri olduğumu düşünüyorum artık.. Örneğin, aylığımı alır almaz sıcak çayın içine atılan şeker gibi eriyip bittiğinden, üstelik gittikçe daha çabuk eridiğinden yakımp ekonominin iyiye gitmediği yolundaki görüşlerimi günlük konuşmalarımda yineleyip durur ken, akşam TV haberlerinde bir devlet yetkilisi, bütün verilerin çok iyi olduğunu, halkın ra-

→

hatlamaya başladığını, ekonominin çok sağlam dengeler üzerine oturduğunu açıkladı. Onun arkasından çıkan bir başka yetkili de bunu onayladı. Öyleyse kusur bende, bunca yıldır almakta olduğum aylığı bile akıllıca kullanamıyorum. Böylesine küçük, sıradan bir işi doğru dürüst yapamamak ne demek? Düpedüz aptallık... Senin peşinde koşmaktan yorgun, küçük düşmüş, yalancı, aptal biri olduğumu kabul etmeliyim.

Artık sen de bana şunu açıklamalısın: Niçin benim gibi dürüst, çalışkan, eğitimli, eli yüzü düzgün biri varken, o sımarık, züppe kadınların koynundasın? Niçin o karanlık yüzlü adamlarla kol kolasın?

Sabrım kalmadı, artık gel. Benden kaçma. Yanıma sokul. Yoksa elimden bir kaza çıkacak. Seni öldüreceğim. Sonra benim için, "Parayı bu öldürdü." diyecekler. Desinler...

(Karşı Kıyının Işıkları, 2001)

Edebiyat çalışmaları 1960'tan itibaren *Edremit, Cumhuriyet, Hürriyet* gazeteleri ile *Varlık, Türk Dili Dergisi, Gösteri, Kıyı, Yazko Edebiyat, Barış, Invivo, İnsancıl* vd. dergilerde yer aldı. Öyküleriyle 1972 Yunus Nadi Armağanı Öykü Ödülünü, 1992 Naci Girginsoy Çevre Konulu Öykü Yarışması Ödülünü (üçüncülük), 1993 Ömer Seyfettin Öykü Ödülünü, *Bir Yaz Gecesi* ile 1994 Türkiye İş Bankası Büyük Ödülünü kazandı. Türkiye Yazarlar Sendikası, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği üyesidir.

"Fatma Gürel, (...) Bunun yanında birçok kaynaktan yararlanarak doğduğu kentin, kendisinin yaşamadığı yıllardaki görüntüsünü ve kişilerini en ince ayrıntılarına kadar ortaya koymuştur. Böylece, Edremit'in 1935-1936 yıllarındaki görüntüsü, yaşantısı ince bir anlatımla ortaya konulmuştur. Bilmediği dönemi bu kadar gerçek ayrıntılarla anlatmak bence çok önemlidir ve bir sanat hüneridir. Bir aşkın oluşumu ve gelişimi, kişilerin düşünceleri güzel bir kurgulama ile romanlaştırılmıştır. Roman, gerçekten değişik bir kurgulama ile yazılmıştır. Anlatım ve dil çok güzeldir. Dilimizin çok güzel kullanıldığını, anıların bizi sürüklediğini görüyoruz. Değişik kişilerin anılarındaki dil çok yalın ve güzeldir. 36 Baharı, bir bakıma tarihsel bir roman olarak da nitelendirilebilir." (Muzaffer Uyguner)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Zamanın Son Deliği* (1975), *Bir Yaz Gecesi* (1994), *Karşı Kıyının Işıkları* (2001).

ROMAN: *36 Baharı* (2000).

HAKKINDA: Muzaffer Uyguner / Fatma Gürel'in Ödüllü Öyküleri (Cumhuriyet Kitap, sayı: 270) - 36 Baharında Yaşam ve Aşk (Cumhuriyet Kitap, sayı: 548, 17.8.2000), Sami Karaören / Bir Edremit Romanı: 36 Baharı (Körfez Demokrat gazetesi, 17.7.2000), Mehmet Başaran / Karşı Kıyının Işıkları (Cumhuriyet Kitap, 22.11.2001), THE Ansiklopedisi (2001), Yılmaz Çongar / Karşı Kıyının Işıkları (Cumhuriyet Kitap, 14. 03.2002).

GÜREL, Ferzan

Hikâyeci. 1919, Söke / Aydın doğumlu. Yazar Samim Kocagöz'ün kız kardeşidir. Notre Dame de Sion'da bir süre okudu. İzmir Amerikan Kız Koleji, İstanbul Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Söke'deki gözlemlerinden yola çıkarak yazdığı hikâyelerini *Yeditepe, Güney* dergilerinde yayımladı. Gerçekçi ancak iyimser bir bakış açısı kullanarak, kadın duyarlığının hissedildiği, dili akıcı öyküler kaleme aldı.

"Ferzan Gürel, 'kozasını', yıllardır ipekböceği gibi kendi köşesinde ören yazarlardan; bu defa, 'o dehşeti' yaşamış, ya da yaşayanlarla yaşamış her eli kalem tutanın, yapması gereken şeyi yapıyor: işgâl'in 'hacâletini' yansıtmak; istirdât'ın 'meserretini' yaşatmak!" (Atillâ İlhan)

"Kendi ailesine dair teyzesinin hatıratında yer alması –tarihsel nedenlerle– pek mümkün olmayan bir ideolojinin açık izleri, metnin anı niteliğini şaibeli kılıyor. Bir anlamda, resmî tarihin –o yıllara ait sisli anılar eşliğinde– romanlaştırılması olmuş İzmir'in İşgalinden Kurtuluşa." (Ömer Türkeş)

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Evcilik Oyunu* (1962), *Şeftali Çiçekleri* (1965), *Kara Tutku* (1971), *Ölü Gözünden Yaş* (1979), *Kordonboyu* (1985), *Umutlanmanın İzdüşümü* (1995).

ROMAN: *Güneydoğu'ya Geçit Yok* (1990), *İzmir'in İşgalinden Kurtuluşa* (2000, anı roman).

Ferzan Gürel

HAKKINDA: Muzaffer Uyguner (Güney, Mayıs 1972), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), Ziya Gürel / Sahici Bir Cumhuriyet Kızı – Atilla İlhan / Ferzan'ın Tanıklığı – Sennur Sezer / İzmir'in İşgalinden Kurtuluşa (Cumhuriyet Kitap, 17.8.2000), Ömer Türkeş / 2000 Yılı Romanları (Virgül, sayı: 38, Şubat 2001), TBE Ansiklopedisi (2001).

GÜREL, Mes'ude

Öykücü (D. 1909, Bursa – Ö.?). Babası ve eşinin subay olması nedeniyle Anadolu'nun çeşitli yerlerinde bulundu. *Doğan Kardeş* dergisinde yayımlanan ürünleri (1954-1956) *Annemin Öğütleri* adıyla kitaplaştırıldı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Kaderin Oyuncakları – Yaşanmış Aile Hikâyeleri I* (1964), *Ahhiretten Gelen Mektup – Yaşanmış Aile Hikâyeleri II*.

ROMAN: *Çalınan Çocuk, Çevrilen Yaprak*.

DENEME: *Annemin Öğütleri*.

HAKKINDA: Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Hececöykü, Nisan-Mayıs 2005).

Osman Gürel

GÜREL, Osman

Öğretim üyesi, yazar. 1944, Ankara doğumlu. Tam adı Ahmet Osman Gürel. Anne-baba öğretmen bir ailenin çocuğudur. Halk edebiyatı araştırmacısı Ziya Gürel'in oğlu, dilbilimci Prof. Dr. İclal Ergenç'in ağabeyidir. Lise ve yükseköğrenimini Ankara'da yaptı. Ankara Üniversitesi Fen Fakültesinde öğretim üyesi olarak çalışırken, 12 Eylül (1980) döneminde "bilimsel yetersizlik" gerekçesiyle işine son verildi. Arkasından tezini vererek doçent oldu. Üç yıl işsiz kaldıktan sonra yeniden üniversitedeki görevine döndü. Çalışmalarını AÜ Fen Fakültesi Kimya Bölümü Fizikokimya Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak sürdürdü. TRT televizyonlarında bilimsel danışmanlık yaptı.

Doğa biliminin çok ilginç görünümlerinin, söyleşi düzeyinde de olsa gündelik dille topluma tanıtılmasının

yararlı olacağı düşüncesiyle bilim yazıları ve kitaplar yazdı. Yazıları başta *Cumhuriyet Bilim Teknik* ile *Bilim ve Ütopya* olmak üzere çeşitli dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ:

Kimya ve Kimya Mühendisliği Terimleri Kılavuzu (1984), *Kimya Terimleri Sözlüğü* (S. Üneri ve Ö. Kuleli ile, 1981), *Ben Bir Fizikçiyim* (A. Kitaygorodski'den çeviri, 1984), *Herkes İçin Görelilik* (J. Coleman'dan çeviri, 1987), *Kimya Güzeldir* (Ö. Kuleli ile, 1997), *Yaşamın Kökeni* (1999), *Doğa Bilimleri Tarihi* (2001).

HAKKINDA: Erendiz Atasü / Osman Gürel'den Yaşamın Kökeni (Cumhuriyet Kitap, 11.5.2000).

Sami Gürel

GÜREL, Sami

Araştırmacı-yazar. 15 Mayıs 1932, Denizli doğumlu. Gönen Köy Enstitüsü mezunu. 1960 yılından bu yana İstanbul'da sanat galerisi yöneticiliği yapıyor. *Sevgiliye Mektup* adlı ilk şiiri 1955'te *Gayret* (İzmir) dergisinde, sonraki ürünleri çeşitli dergilerde yer aldı.

ESERLERİ:

DENEME: *Ak Tapınak* (1961), *İnsanın Bilinçsel ve Düşünsel Evrimi* (1993), *İnsanın Sevgisel ve Şiirsel Boyutu* (1997), *Hayata Aşka Tarihe ve Diyalektiğe Dair Düşünceler* (1997), *Gerçeği Kavrayış Gücümüz* (1998), *Nadizen Gizemli Toprak* (2002).

SÖYLEŞİ: *Türkiye'de Tiyatro* (1964).

İNCELEME: *Günümüz Edebiyatı* (1959), *Dünyanın On Büyük Şairi* (1965), *Beyinsel Kirizma* (1995).

ANTOLOJİ: *Son Kuşak Şairleri* (1956), *Son Kuşak Hikâyecileri* (1956), *Aşk Hikâyeleri Antolojisi* (1957), *Güldeste Çağdaş Türk Şiiri Seçkisi* (1958), *Türk Halk Şiirinden Örnekler* (1960), *Sevgi Şiirleri Antolojisi* (1995).

GÜREL, Turhan

Şair. 1 Mart 1941, Bursa doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Bursa'da bitirdi. Yükseköğrenimini yarıda bıraktı. Bir süre işçi olarak Avustralya'da çalıştı. 1969'da döndüğü Bursa'da çalışmalarını sürdürdü. Şiir, deneme ve öyküleri Bursa'da çıkan *Öner* ve *Yeni Nilüfer* dergileri ile *Doğru Hakimiyet* gazetesinde yayımlandı.

ESERLERİ (Şiir):

Yaşama Korkusu (1969), *Görüntüler* (1975), *Arayış* (1977).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 3, 1979), TBE Ansiklopedisi (2001).

GÜREL, Zeki

Edebiyat araştırmacısı. 1956, Kayseri doğumlu. İlköğrenimini köyünde tamamladı. Öğretmen Okulu, Hacettepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1980) ve Ankara Yüksek Öğretmen Okulu (1980) mezunu. Yükseköğrenim öncesi kısa bir süre Şanlıurfa'da ilkokul öğretmenliği yaptı. Üniversite öğrenimi sonrası kısa bir süre de Osmancık'ta (Çorum) edebiyat öğretmenliğinin ardından öğretim elemanı olarak üniversiteye geçti (1983). Yüksek lisans ve doktorasını Gazi Üniversitesi SBE'de tamamladı. Hacettepe, Gazi ve Kırıkkale üniversitelerinde öğretim üyesi olarak görev yaptı. Öğretim üyeliği görevini Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesinde doçent olarak sürdürdü.

Yurtiçi ve yurtdışında çocuk edebiyatı konulu birçok toplantıya katılarak bildiriler sundu. Yayınevlerine bu alanda danışmanlık hizmeti verdi. Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezinin *Türk Dünyası Edebiyatçılar Ansiklopedisi*'nin madde yazarları ve redaktörleri arasında yer aldı. Çocuk Edebiyatçıları Birliği Genel Başkanlığı yaptı.

ESERLERİ:

BİYOGRAFİ: *Halide Nusret Zorlutuna* (1988), *İbrahim Alaettin Gövsa Hayatı ve Eserleri* (1995), *Koyun Baba* (2000), *Göktürk Mehmet Uytun Hayatı - Sanatı – Eserleri* (Demet Yağar, Nazlı Rana Gürel ile, 2004),

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Ömer Seyfettin'in Tarihi Hikayeleri Üzerine Bir Araştırma* (1997), *Tarihi Hikayeler Eskimeyen Kahramanlar* (1997), *Cumhuriyet Devri Çocuk Edebiyatımız* (1998), *İkibine Doğru Çocuk Edebiyatımız* (2001), *Türkistan Yazıları* (2004).

YAYIMA HAZIRLAMA: *I. Türk Dünyası Yazarlar Kurultayı* (Bildiriler ve Tartışmalar, 1994), *I. Çocuk Edebiyatı Sempozyumu* (Bildiriler ve Tartışmalar, 1995), *Kastamonu Eğitim Fakültesi* (1995), *II. Türk Dünyası Yazarlar Kurultayı* (Bildiriler, 1998), *Poems For Children From 100 Countries / Yüz Ülkeden Çocuk Şiirleri* (1998),

Zeki Gürel

Mehmet Güreli

GÜRELİ, Mehmet

Öykü yazarı. 1949, İstanbul doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünde bir süre okudu. Cihangir Spor Kulübünde basketbol oynadı (1965-70). *Hürriyet* gazetesinde çalıştı (1977-88). Nisan Yayınlarını kurdu ve yönetti (1984-88). *Beyaz* dergisinin kurucuları arasında yer aldı. *Vapurlar/Blues* adlı kısa filmini çekti (1987). Bestelerini üç CD'de topladı (1995-98). Sinema ve müzik çalışmaları da olan Güreli'nin ilk öyküsü 1978'de *Cumhuriyet* gazetesinde Babür Polan imzasıyla, sonraki ürünleri *Gösteri, Nisan, Beyaz, Varlık* dergilerinde yayımlandı. Edebiyat ve resim çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü.

"Bireyi evrensel değerler içinde irdeledi. Farklı coğrafyalarda yaşayan değişik insan karakterlerini, bireysel serüvenleri ile anlattı. Gerçeküstücü, düşsel ve fantastik ögelerden yararlandı. Akıcı bir anlatımla ve şiirsel bir dille yazdı." (Mehmet Hengirmen)

ESERLERİ (Öykü):

Sıcak Bir Göz (1985), *Alope'nin Odası* (1993).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Mehmet Hengirmen / 2000 Yılında Türk Öykü Antolojisi (c. 3, 2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Heccöykü, Nisan-Mayıs 2005).

MEHMET GÜRELİ

TAHTA MASA

"En ilkel rontur, en şık nappe ondaydı". Piro romanını böyle bitirmişti. İlk ışınlar pencereden süzülürken sevinçle gitarının tellerine dokundu. Barcelona'da sabah oluyordu...

"Az Yazanlar-Çok Yazanlar" savaşı yeni bitmişti. 114 sayfada anlaşma sağlanmış, dipnotları için veya "öğrenmeye susamışlar" gibi bölümlere sınır getirilmemişti. Yine de barış günleri uzun sürmedi. İki ay sonra çok yazanlardan biri 12 sayfalık romanına 383 sayfa tutan notlar ekledi ve ortadan kayboldu.

"Az Yazanlar", kitap çıkar çıkmaz "Hiç Yazmayanların" lideri Methusa'nın evinde (hiç yazmayanlar nedense az yazanları kendilerine daha yakın hissediyorlardı) olağan dışı bir toplantıya çağrılmışlardı.

Methusa, emekli bir öğretmendi. "Hiç Yazmayanlara" 63 yaşında lider oldu. İki savaş gördü. I. Savaş'ta "Çok Yazanların" kâğıt deposunun havaya uçurulmasını onun planladığı söylenir. Evi çok geniş olduğu için "Az Yazanlar" tüm toplantılarını onda yaparlardı. Çok yazanlardan Cildo, bir hayli uzun incelemesinde, Methusa'dan "Eskiden çok yazardı" diye (yapıtın birçok yerinde) söz eder. "Az Yazanlar" arasında yasak olan bu kitapta ayrıca Methusa'nın hâlâ çok fazla yazdığına değinilir ve az yazanların neden az yazdıklarını anlamak için "hiç yazmaz" göründüğü vurgulanır. Çok yazanlardan tek oğlu Meth ikinci savaşta ölmüş, babası da günün birinde "çok yazdığı için öldü" demişti. Bu sözde de, açıkça bir kendini gizlemeye veya dinmeyen bir öfkenin buruk ezgilerle kamaşmış tınlamalarının belirtileri sezilmiyor mu?

Methusa, ikinci savaşta iki kez ölümle burun buruna geldi. Birinde, iki sayfalık bir romanla (Piro'nun 'Tiefurt'ta Bir Gece' adlı ilk yapıtıydı bu) düşmanın boynunu kesmiş, kaçarken yedi kiloluk bir romanın altında ezilmişti. Üç gün kaldığı bir mahzende büyük işkenceler gördü. Çok yazanlar ona, 603 sayfalık imzalı bir kitap yedirdiler. İkincisinde ise gizlendiği bir evde yemekten zehirlendi.

O gece konuşmaya kimin başlayacağı pek sezilmiyordu: Methusa'nın dilsiz uşağı portakalları çabuk dağıttı. En son Smet'e verdiği için o da masaya vurarak ayağa kalktı ve:

— Tam düzeliyorlardı, diye söze başladı. Savaş yine kaçınılmaz, baltaların uğursuz gölgeleri tahta masalarımıza vuruyor. Onlar bizi uzatmadan biz onları kesmeliyiz...

Bu sözler, Piro'dan başka herkesin hoşuna gitmişti. "Çok Yazanlardan" çıkan bu son romanın açıkça bir kışkırtma olduğuna inanılıyordu. İkinci olarak söz alan Piro, Smet'in sözlerine katılmadığını açıklayınca, Methusa'nın evinde yükselen homurtular korosu gecenin tatlı mızmızlığını bıçak gibi kesiverdi. Piro, dipnotların sınırlandırılmadığını vurgulamıştı. Anlaşmadaki madde çok açıktı. Savaşın çıkmayacağına herkes üzülmüştü. Portakallar yendikten sonra Piro, son romanını okumak istediğini söyledi. Methusa'nın evinde herkes Piro'yu dinlemeye hazırdı...

"Işıklar
tek
tek
yandı
Biraz ötede biz düş kuranlar sıralanmışız.
Kimin sesi?
İspanya'daki alçaklıkların..."

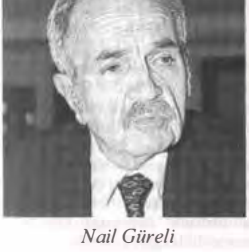
İki gün sonra Piro'nun boynu kesilmiş cesedi bulundu. Savaş başlamıştı.

Romanı yakıldı....

(Mehmet Hengirmen, *2000 Yılında Türk Öykü Antolojisi III*, 2000)

GÜRELİ, Nail

Gazeteci-yazar. 13 Şubat 1932, İstanbul doğumlu. Gazetecilik hayatına 1952'de *Hizmet* gazetesi muhabiri olarak başladı. Sonraki yıllarda muhabir, istihbarat şefi, yazı işleri müdürü, genel yayın yönetmeni olarak *Son Posta* (1953-54), *Akşam* (1955), *İstanbul* (1955-60), *Hürriyet* (1960-63), *Güneş* (1963-80), *Milliyet* (1981-85) gazetelerinde çalıştı. Basın kuruluşlarından çok sayıda ödül aldı.

Nail Güreli

Kapanan SODEP üyesi, İstanbul Gazeteciler Cemiyeti başkanı oldu.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Bilimsel Lokum* (1979), *Seçim Otobüsü* (1980), *Biz Bu İhtilali Niye Yaptık?* (1988), *İhtilalin Gülleri* (1988), *Cehennem Kahkahası* (1992).

ŞİİR: *Mürekkep Balığı* (Ahmet Nail imzasıyla, 1982).

DENEME: *Onuncu Ses* (1989).

RÖPORTAJ: *Evde Kalmış Kızlar* (1978), *İnsanıyla Sazıyla Sözüyle Yöre Yöre* (1982), *Gerçek Tanık: Korkut Özal Anlatıyor* (1994).

ARAŞTIRMA: *İki 1 Mayıs* (1979), *Cinsel Mutluluk* (1980), *Atatürk'ten Sonra Atatürk* (1981), *Astsubaylar* (1991).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001).

GÜRER, Ömer Fethi

Gazeteci-yazar, şair. 20 Eylül 1957, Niğde doğumlu. Bor Zafer İlkokulu, Bor ŞNP Lisesi Orta kısmı, Balıkesir Bandırma Endüstri Meslek Lisesi, Niğde Meslek Yüksek Okulu ve Çukurova Üniversitesi Endüstri Mühendisliği bölümü mezunu.

Ömer Fethi Gürer

1974 yılında *Yeşil Bor* gazetesinde köşe yazıları ve şiirleri yayınlanmaya başladı. *Niğde'nin Sesi, Niğde Hamle, Onurlu Hamle, Niğde Hasret, Yeşil Bor, Yeni Bor, Niğde Anadolu, Niğde 51, Aksaray Ulurmak, Aksaray Hasandağ, Konya Ereğli, Nevşehir İçanadolu* gazetelerinde köşe yazıları ve haber yazdı. *Antalya Baro Dergisi, Özyönetim Dergisi, Demokratik Sol Bildirge Dergisi, Niğdemiz Dergisi*'nde yazıları ve *Adana Bölge* gazetesinde *'Kuzeyden Güneye Doğu İlleri'* yazı dizisi ya-

yımlandı. Niğde ile ilgili yayımlanmış beş bini bulan makalesi var. Değişik meslek dergilerinde de yazıları çıktı. *Hürriyet, Cumhuriyet, Güneş, Günaydın* gazeteleri Niğde ve Bor Muhabirliği yaptı. Turizm Yazarları Derneği ve FİJET üyesidir.

ESERLERİ:

Kumar, Kader, Bizim Ramazan, Lafola (şiir), *Bor Şehri.*

GÜRER, Dilaver

Tasavvuf araştırmacısı. 1965, Yozgat doğumlu. Yozgat Lisesi (1981), Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1986), mezunu. Bir yıl öğretmenlik yaptıktan sonra Haziran 1987'de Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığınca Başbakanlık uzman yardımcılığına atandı. 1992-93 öğretim yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde doktoraya başladı, 1997'de tamamladı. 1995'te Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Tasavvuf Anabilim Dalında araştırma görevliliğine atandı. Anabilim Dalı başkanlığı görevinde bulundu.

Makalelerini, *Journal of The History of Sufism (Qadiriyya Order), Tasavvuf, Marife, Mehir, SÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi, Akademik Araştırma* dergilerinde yayımladı. *TDV İslam Ansiklopedisi* için madde yazdı.

Dilaver Gürer

ESERLERİ:

Abdülkadir Geylâni / Hayatı, Eserleri, Görüşleri (1999), *Fususu'l-Hikem ve Mesnevi'de Peygamberlerin Öyküleri* (2002), *Ahmed Avni Konuk* (yay. haz., 2002), *Klasik Tasavvuf Kaynakları I* (ed., Ali Çınar, 2003), Abdülkar-i Geylâni (2004).

GÜRER, Ekrem

Şair ve yazar. 17 Şubat 1959, Bişek köyü / Yozgat doğumlu. İlkokulu köyünde okudu. ortaokul ve Lise Yozgat Ticaret Lisesi ve Eskişehir Eğitim Enstitüsünü (1980) bitirerek, 1982 yılında İstanbul Sarıyer-Behçet Kemal Çağlar Lisesinde Türkçe öğretmeni olarak göreve başladı. Yurdun değişik yerlerinde Millî Eğitimin çeşitli kademelerinde öğretmenlik ve idarecilik yaptı. 1995'te AÜ Açık Öğretim Fakültesi TDE lisansını tamamladı. Çalışmalarını Yozgat Merkez Leman Ayan İlköğretim Okulu Müdürü olarak sürdürdü.

Ekrem Gürer

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Veda Eden Bakışlar.*

ŞİİR: *Gönül Yurdundan Sesler.*

ROMAN: *Kara Yusuf, Bir Rüya Bin Dünya.*

HAKKINDA: Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

GÜRES, Nihal

Öykü yazarı, ressam. 18 Ekim 1962, Ankara doğumlu. Ordinaryus tarih profesörü Nejat Göyünç'ün kızı. Klasik Filoloji öğrenimi gördü. Yazıları *İnternet Haber, Sanat Çevresi, Finansal Forum, Yaşasın Edebiyat, Sualtı Dünyası* dergilerinde yer aldı. 1992'den itibaren yurtiçi ve yurtdışında çeşitli defalar resim sergileri açtı. *Untitled* (1994) adlı bir öykü kitabı vardır.

HAKKINDA: Sezer Tansuğ / Untitled Bir Biçim ve Sözlük Yazımına Untitled Bir Yorum (Sanat Çevresi dergisi, 1994), Ümit Sezgin / Bir Sanatçı Profili (2000).

GÜRESİN, Ecvet

Gazeteci-yazar, siyaset adamı (D. 1919, İstanbul- Ö. 2 Mayıs 1975). İstanbul Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu (1942) mezunu. 1939'da *Son Posta* gazetesinde başladığı gazetecilik hayatını *Yeni Sabah, Vatan, Yeni Gazete*'de sürdürdü. Bu gazetelerde, muhabirlik, istihbarat şefliği, sekreterlik, sorumlu müdürlük ve Ankara temsilciliği görevlerinde bulundu. 1950 yılına kadar yurdun çeşitli yerlerinde ortaokul ve lise öğretmenliği yaptı. *Cumhuriyet* gazetesinde yazarlık ve genel yayın müdürlüğü (1963-70), *Hürriyet*'te başyazarlık yaptı (1970-75). Ankara Gazeteciler Cemiyetine iki dönem başkanlık etti. Ankara Gazeteciler Sendikasının kurucuları arasında yer aldı. İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Enstitüsünde gazetecilik tekniği dersleri verdi. 1974'te Cumhurbaşkanlığı kontenjanından senatörlüğe seçildi. Evli ve bir kız çocuğu babasıydı. *31 Mart İsyanı* (1969) adlı bir eseri vardır.

GÜRGANÎ

Bkz. EMİROĞLU, İbrahim (Hataylı)

GÜRGEN, Ali Gündüz

Şair. 1913, Ermenek / Karaman doğumlu. İlköğrenimini Ermenek'te, ortaöğrenimini Konya'da, yükseköğrenimini Ankara'da tamamladı. Kırk yılı aşkın bir süre öğretmenlik yaptı. Selçuk Eğitim Enstitüsü edebiyat öğretmenliğinde bulundu. Emekli oldu (1975). Şiire olan ilgisi ilkokul çağlarında başladı. Ermenek'in yetiştirdiği sayılı şairlerden biri oldu.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yağma mı Var* (1960).

ANTOLOJİ: *Mevlâna'dan Günümüze Kadar Dini Şiirler Antolojisi* (1966).

HAKKINDA: . Recai Velibeyoğlu / ÖBŞKA (c. 2, 1975), Halit Bardakçı / Bütün Yönleriyle Ermenek (1976), A. Uysal / Karaman Şairleri Antolojisi (1997), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÜRGEN, Erdoğan

Bürokrat, yazar. 12 Nisan 1935, İznik / Bursa doğumlu. 1962'de Siyasal Bilgiler Fakültesini bitirdi. Bir süre Bursa'da gazetecilik yaptı. Daha sonra idare mesleğine geçti ve kaymakamlık yaptı. *Arayış / Bursa'da Edebiyat ve Fikir Hareketleri* (1956) adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. VII, 1970).

GÜRGÖZ, Nusret

Şair ve yazar. 1962, Elazığ doğumlu. Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1984) ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1997) mezunu. Öğretmenlik yaptı. Yazıları, 1990'dan beri çeşitli dergilerde yayımlandı. Şiirlerinin çoğunu, tanıdığı insanlar üzerine yazdı. Antalya'da çıkan *Bahçe* dergisinin yayın kurulunda görev yapmaktadır. Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

Düşbilgisi (çocuk şiirleri, 1998), *Ağıdım Kuşlara Kalır* (1999), *En Hakiki Hayat Hikâyeleri* (2004).

HAKKINDA: Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 6.8.1998), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÜRGÜN, Müfit

Şair. 17 Temmuz 1974, İstanbul doğumlu. Özel Çavuşoğlu Lisesi (1992), mezunu. 1993'te Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümünü bitirdi.

İlk şiiri Ocak 1993'te *İnsancıl* dergisinde, diğer şiir ve yazıları *İnsancıl, Kopuz, Gerçek Sanat* dergilerinde yayımlandı. Kasım 1994'te arkadaşlarıyla birlikte *Sermaye Kültüründen Kopuş* adlı dergiyi çıkardı.

ESERLERİ (Şiir):

Devrim Bengisu (1998), *Deli Çocuklar* (2000).

HAKKINDA: Ruşen Hakkı / Özgür Kocaeli Gazetesi (12.4.1998 ve 23.7.2000), Alaattin Sönmez / Özgür Toplum (16.4.1998), Bedrettin Aykın / Güzel Yazılar (Ocak-Şubat 2000), Hasan Akarsu / Şiirler-Den / İzler (2004).

GÜRGÜR, Nuri

Yazar, siyaset adamı. 1940, Kemaliye / Erzincan doğumlu. Ankara Hukuk Fakültesinden (1963) mezun oldu. Öğrenciliği sırasında Türk Ocağı Gençlik Kolunda kurucu ve yönetici olarak görev (1958-61) yaptı. 1961 yılında bir grup arkadaşıyla Üniversiteliler Kültür Derneğini kurdu. 1961-63 yılları arasında MTTB'de Ankara İcra Kurulu başkanlığı görevini yürüttü. Bu yıllarda *Son Havadis* gazetesi ve *Düşünen Adam* dergisinin Meclis Muhabiri, *Ankara Ticaret Postası*'nın köşe yazarı olarak gazetecilik yaptı. 1967 yılında başladığı avukatlığı 1970 yılında ticarete başlayıncaya kadar sürdürdü. Üniversiteliler Kültür Derneğinin yayın organı *Ocak* dergisinin yayın yönetmenliğini (1968-71), *Devlet* dergisi yazarlığını (1969-) ve MHP genel sekreter yardımcılığı (1976-78) yaptı. *Türk Yurdu* dergisi yazı kurulunda görev aldı. 1993-94 yıllarında Türk Ocağı Ankara Şubesi başkanı oldu. 1996'da Türk Ocakları Genel Başkanlığına seçildi. Türk Ocakları Eğitim ve Kültür Vakfı (kurucu, 1989-92 Mütevelli Heyetinde), Ankara Ticaret Odası (bir süre meclis başkanı) ve TÜBİTAK Bilim Kurulu üyesidir.

ESERLERİ:

Yorumlar ve Yankılar, Milliyetçilik Üzerine, Gündemden, Aydınlar, Avrupa Birliği.

GÜRKAN, Emrah

Araştırmacı-yazar. 1978, İstanbul doğumlu. Marmara Üniversitesi iktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi mezunu. Gazeteciliğe haftalık ekonomi dergisi *Aktüel Para*'da başladı (1997). Aynı dergide editör olarak görev yaptı. *3310 Öldürüldü* adlı araştırmasında terörist saldırısı sonucu ölen Gaffar Okan cinayetini anlattı.

ESERLERİ:

BİYOGRAFİ-ARAŞTIRMA: *3310 Öldürüldü* (2001).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Ne Kadar Muasırlaşabildik: 80. Yılında Cumhuriyet* (2003).

HAKKINDA: Emrah Gürkan / 3310 Öldürüldü (2001).

GÜRKAN, Halil

Şair. 1954, Türkmenmecidiyeköyü / Mahmudiye / Eskişehir doğumlu. İlk ve ortaokulu Mahmudiye'de bitirdi. Ankara Erkek İlköğretmen

Halil Gürkan

Okulundan (1975) mezun olduktan sonra Bingöl'de öğretmenliğe başladı. 1988'de Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesinde lisans tamamladı. Çeşitli okullarda öğretmenlik ve idarecilik, Eskişehir Sivrihisar Gençlik ve Spor İlçe müdürlüğü görevini yürüttü. 1990 yılında tekrar öğretmenliğe döndü. Eskişehir Merkez Şeker İlköğretim Okulu Müdürü iken 2001 yılında emekliye ayrıldı.

Şiirleri, *Çağrı, Türk Edebiyatı, Gülpınar, Anadolu Simav, Uzak, Sevgi*

HALİL GÜRKAN

ARASINDAYIM

Türlü renkte çiçek olup
açmadım,
Dal ile yaprağın arasındayım.
Karar verip birisini seçmedim,
Göl ile ırmağın arasındayım.

Düşünüp yarını dayandım gama,
Güneşten kaçarken tutuldum
sama,
Tohumum, niyetim yeşermek ama,
Çöl ile toprağın arasındayım.

Açıldı tezgahlar pazar kuruldu,
Mezat oldu, tenler üste verildi,
Canlarımız para gibi görüldü,
Bel ile kuşağın arasındayım.

Halel getirmedim edebe ara,
Kimseye çalmadım dil ile kara,
Verilirse hüküm, giderim dara,
Dil ile dudağın arasındayım.

Gecem yok sıçrayıp uyanmadığım,
Uyanıp acıya boyanmadığım,
Ne yandığım belli, ne yanmadığım,
Kül ile ocağın arasındayım.

Halil'im dinlemez gönlüm
fermanı,
Kaybetti dizlerim olan dermanı,
Hız ile yürüdü ömür kervanı,
Yol ile durağın arasındayım.

Yolu, Kütahya Şiir Sevenler Derneği, Istranca Rüzgarı, Duygu Seli, İremcik, Antalya Güllük, San Zeybek, Alternatif Sanat, Aykırısanat gibi dergilerde, *İki Eylül, Ak Haber, Millî İrade, Kurtuluş* gibi gazetelerde yayımlandı. 2004 İLESAM ve DYGS Azerbaycan 2. Uluslararası Fuzuli Şiir Yarışması Üçüncülük ödülünü kazandı. Eskişehir Şairler Derneği yönetim kurulu üyesidir.

"Benim hayretimi kamçılayan, kısa zamanda hece ölçüsüyle şiir sanatının teknik yapısına adapte olan, sağlam kafiye düzeniyle, gayet net ve anlaşılır bir dil ile kendisine has bir üslûbu bulma becerisini göstermesidir. Sayın Gürkan hece ölçüsünü ustalıkla kullanan ve kolaycılığa kaçmayan taktire şayan bir şairdir. Şiir kozasını örerken sanat, ahenk, musiki ve mısralar arasında olduğu gibi kıtalar arasında da insicamı titizlikle koruma başarısını göstermektedir." (İbrahim Sağır)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gönül Dağarcığı.*

ANTOLOJİ: *Eskişehir Şairler Antolojisi* (2004).

HAKKINDA: Muharrem Kubat / Halil Gürkan ve Şiir Dünyası (Millî İrade, 26.4.2004) - Nedim Uçar / Şair Halil Gürkan ve Gönül Dağarcığı (Kurtuluş, 18.2.2005), İbrahim Sağır / Halil Gürkan ve Şiirlerinde Gezinti (Kurtuluş, 4.3.2005), Rasim Köroğlu / Şair Halil Gürkan (Millî İrade, 9.3.2005).

GÜRKAN, Haşmet M.

Araştırmacı-yazar (D. 1932, Lefkoşa / Kıbrıs - Ö. 21 Mart 1995, Lefkoşa / Kıbrıs). İstanbul Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesini bitirerek Kıbrıs'ta diş hekimliği yaptı. 1958 yılından itibaren *Cumhuriyet* (Kıbrıs), *Savaş, Söz, Yenidüzen* gazetelerî ile *Beşparmak, Çevre* ve *Yeni Kıbrıs* dergilerinde kültürel ve siyasî konularda yazılar yazdı. Kıbrıs tarihi konusunda yaptığı araştırmalarla tanınmıştır. 1986'da *Bir Zamanlar Kıbrıs*'ta adlı eseriyle Türk Bankası Ödülünü Harid Fedai ile paylaştı.

ESERLERİ:

Kıbrıs Tarihinden Sayfalar (1981), *Bir Zamanlar Kıbrıs'ta* (Harid Fedai ile, 1986), *A. Glance at Historic Nicosia* (1987), *Dünkü ve Bugünkü Lefkoşe* (1989).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999).

GÜRKAN, Kâzım İsmail

Hekim-yazar (D. 1905, Trabzon – Ö. 1972). İlk ve ortaokulu Beyrut'ta Fransız Sörler Okulunda liseyi İstanbul Mercan Sultanîsinde (1916) okudu. 1926'da İstanbul Tıp Fakültesini bitirdi. Gureba Hastanesinde 1926-29 yılları arasında cerrahi uzmanı olarak çalıştı. 1939'da profesör, 1952'de ordinaryüs profesör oldu. İÜ

Tıp Fakültesine dekan, 1951'de İstanbul Üniversitesine rektör seçildi. Bilimsel incelemeleri ve ders kitaplarının yanı sıra hekimlik tarihi ve genel kültür konularındaki yazıları ile tanındı. Hizmetlerinden dolayı adı İstanbul'daki bir caddeye verildi.

BAŞLICA ESERLERİ:

Gureba Hastanesi Tarihçesi (1928), *Kanserle Savaş* (1945), *İbn-i Sina* (1952), *Yankılar* (1960), *Süleymaniye Darüşşifası* (1966), *Türkiye'de Hekimliğin Batı'ya Dönüşü* (1972).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. X, 1984), Cevdet Yalçın / Türk ve Dünya Edebiyatında Şairler Yazarlar (1986), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002).

Ömer Gürkan

GÜRKAN, Ömer

İktisatçı. 11 Temmuz 1948, Fındıklı / Rize doğumlu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat ve Maliye Bölümü (1970) mezunu. Yüksek lisans (1976) ve doktorasını (1978) Fransa Dijön Üniversitesinde tamamladı. Muğla Üniversitesinde öğretim üyesi olarak görev yaptı. Akademik görevlerinin yanı sıra idari görevlerde de bulundu. Makaleleri *Mülkiyeliler Birliği, İktisat İşletme Finans* adlı dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ (İktisat):

Büyüme ve Kalkınma: Teori, Model, Strateji (1989), *İktisadi Büyüme ve Kalkınma* (1989), *Ekonomi* (1992), *İktisada Giriş* (1996), *Muğla Üniversitesinin Yöreye Yönelik Sosyo-Ekonomik Katkıların Araştırılması* (M. Karataş ile, 2004).

GÜRKAN, Turhan

Şair, gazeteci-yazar. 18 Mart 1926, Bafra / Samsun doğumlu. Samsun'da başladığı ilk ve ortaöğrenimini Erzurum'da tamamladı. Gazetecilik mesleğini seçerek 1944'ten itibaren *Millet* dergisi ile *İstanbul Ekspres, Şehir, Tanin, Vatan* gazetelerinde muhabir, istihbarat şefi, sekreter ve yazar olarak çalıştı.

Şiir ve yazıları ayrıca *İstanbul, Varlık, Kervan, Edebiyat Dünyası, Pazar Postası, Babıâli* vd. dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Arka Sokak* (1946).

YAYIMA HAZIRLAMA: *Cemal Granda / Atatürk'ün Uşağının Gizli Defteri* (yay.haz., 1971), *Cemal Granda / Atatürk'ün Uşağı İdim* (1973).

İNCELEME: *Çağdaş Türk Sineması* (1975), *Yılmaz Güney* (1976).

HAKKINDA: S. Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), TBE Ansiklopedisi (2001).

GÜRKAYNAK, Ali Murtaza

Edebiyat tarihçisi (D. 1910, Çanakkale – Ö. 21 Mayıs 1960, İzmir). Hüseyin Efendi ve Fatma Hanım'ın oğlu. İlk ve ortaöğrenimini Çanakkale'de tamamladı (1925). İstanbul Erkek Muallim Mektebi (1930) mezunu. Bir süre ilkokul öğretmenliği yaptı. Ortaöğrenim tarih ve coğrafya öğretmen yardımcılığı sınavını kazanarak lise öğretmenliği diploması aldıktan sonra Gelibolu Merkez Cumhuriyet Okulunda göreve başladı, Bilecik Ortaokuluna (1932-38), İzmir Karataş Ortaokuluna (1938) atandı. Bazı İzmir okullarında yöneticilik yaptı. 1960 yılında emekliye ayrıldı.

İlk yazısı İzmir'de *Fikirler* dergisinde (1939) yayımlandı. Aynı dergide 1944 yılına kadar edebi incelemelerini ve tarih makalelerini yayımlamaya devam etti. Bunlar arasında *Edebiyatımızda Kadın Şair ve Muharrirler* başlıklı incelemesi ile *Edebiyatımızda İzmir* kitabını oluşturan derlemeleriyle dikkati çekti. Yirmi yıl *Yeni Asır* gazetesinde (1943-63) çalıştı. Burada, *Tarihten Fıkralar, Daldan Dala* gibi adlar taşıyan köşesinde edebi, tarihi ve sosyal mahiyette makale ve sohbetler kaleme aldı, çeviri hikâyeler yayımladı. Yazıları ayrıca *Halkın Sesi* ve *Demokrat İzmir* gazetelerinde yer aldı. Eğitimden çok edebiyat tarihinin çeşitli problemlerine yöneldi.

ESERLERİ:

Güzel Bir İzdivaç (1932), *Güzel Sultan* (1932), *Hakiki Sevda Mektupları* (1936), *Geçmiş Günlerin Hikâyesi* (1936), *Gönül İklimlerinde* (şiir, 1936), *Celâl Sahir Erozan: Hayatı ve Eserleri* (Hüsamettin Şemsi Ege ile, 1936), *Mehmet Emin Yurdakul: Hayatı ve Eserleri* (1937), *Hikmet Çiçeklerinden Bir Demet* (1937), *Güzel Mektup Numuneleri* (1937), *Dünküler ve Bugünküler* (1938), *Öz Türkiye Coğrafyası Yardımcı El Kitabı* (Alâaddin Candemir ile, 1939), *Edebiyatımızda Hece Vezni ve Nevileri* (1939), *Kaynak Tenkid ve Bizdeki Münekkitler* (1939), *Edebiyatımızda Kadın Şair ve Muharrirler* (1940), *Edebiyatımızda Ankara* (1940), *Edebiyatımızda İzmir* (1940), *Edebiyatımızda Vatan ve Millet* (Alâaddin Candemir ile, 1941).

HAKKINDA: Ömer Faruk Huyugüzel / İzmirli Fikir ve Sanat Adamları 1850-1950 (2000), TDOE TDE Ansiklopedisi 4 (2004)

GÜRLEK, Cemal

Şair ve yazar. 1927, Akşehir / Konya doğumlu. İlk yıllarda düzyazı, öykü ve şiirlerinin bazılarında Battal ve Battaloğlu soyadlarını da kullandı. İlköğrenimini Akşehir'de, ortaöğrenimini İstanbul Erkek Lisesinde tamamladı. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Akşehir, İzmir ve Ankara'da olmak üzere otuz yıla yakın bir süre avukatlık, Akşehir Lisesinde de üç dönem felsefe, mantık, toplumbilim öğretmenliği yaptı. Akşehir'de bulunduğu yıllarda Kütüphane Yaptırma Derneğinde (Başkan vekili), Nasreddin Hoca Derneğinde ve Halkevinde çalıştı. 1957 yılında politikayla ilgilendi. Hürriyet Partisi ile CHP'nin ilçe başkanlıkları görevlerinde bulundu. 1973 yılında Ankara'ya göç etti, 1982'de emekli olduktan sonra mesleki çalışmalarına son verip edebiyat çalışmalarına ağırlık verdi.

Düzyazı, öykü ve şiirleri *Sultandağ, Türk Dili, İmbat, Yelken, Çağrı, Dönem, Yeni Olgu, Ankara Sanat, Kıyı, Oluşum, Damar, Abc, Çağdaş Türk Dili, Kemalist Ülkü, Türk Dili Dergisi, Çağdaş Ekin, Müraa-i Hukuk* gibi dergilerde yayımlandı. Edebiyatçılar Derneği (2000-2001 yılları onur kurulu üyesi), Dil Derneği ve Birleşmiş Milletler Türk Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

ŞİİR. *Saat 24* (1970).

ÖYKÜ: *Buğulu Cam* (1992).

DENEME-DEĞİNİ: *Düşüncenin Uçları* (1995), *Kendin Ol Kendini Bil* (2005).

ORTAK KİTAP: *Sözden Yazıya* (Toplu söyleşiler, 1996), *Ankara Dostları* (Toplu söyleşiler, 1998), *Atatürk'le Aklın Aydınlığına* (Düzyazılar, 2003).

HAKKINDA: Cemal Gürlek / Buğulu Cam (1992), Mehmet Aydın / Türk ve Dünya Edebiyatından Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (1995), Recai Şeyhoğlu / Aydınlık Adına Susmayanlar (2000).

Cemal Gürlek

CEMAL GÜRLEK

NANELİ ÇORBA

Çocukluğumdan kalan bir alışkanlık mıdır, nedir, naneli çorbayı çok severim. Annemi anımsatır hep bana. Ne zaman bir soğuk algınlığına yakalansam ya da kırnun ağrısa, "Dur, sana bir naneli çorba yapayım... Dur, sana bir nane kaynatayım," derdi. Otobüsle olsun, trenle olsun, ne zaman bir yolculuğa çıksak nane şekeri almadan edemezdi. Bahar gelince, yıkayıp ayıkladığı taneleri temiz bezlere serer, odaları taze nane kokusu alırdı. İçimiz açılırdı eve girince.

Karıma hep derim: "Yahu, bu çorbaya neden nane koymadın? Ya bu cacığa...? Bu salataya..." Sonra gider, tertemiz dursun diye cam kavanoza koyduğu kurumuş naneden bir tutam getirir, ufalar üstüne çorbanın. Ohh! Sıcak sıcak, rahatlatır içimi. Dışımdan söylemesem de içimden bir "Sağol!" çekerim. Derken, başlarım konuşmaya: "Nane," derim, "nane çok yararlı bir bitki..." Sonra bir kaşık alırım. Ohh!

Aslında onun da hoşuna gider, onaylar beni. "Peki," der. "tamam anladık. İş güç unutturuyor işte!"

Ben, gene de sürdürürüm konuşmamı: "Nane: Sindirimi kolaylaştırır; midenin düzensizliğini giderir, bu birr... Soğuk algınlığına, çarpıntıya, kalbe iyi gelir, bu ikti.. Gaz söktürür, barsaklara iyi gelir, üç... Sinir yorgunluğunu giderir, sinirleri güçlendirir, dört .. Böbrekleri temizler, beş. Ay hallerini düzene sokar, vücuda güç verir, altı... Daha sayayım mı?.."

O, "Gerçekten, gerçekten." diyerek onaylar sözlerimi.

Geçen gün iyice bunalmıştım. Bu havada, bu karmaşada, bu zorluklar karşısında bunalımamak elde mi? Hele bir haksızlığın, kalleşliğin, namussuzluğun kırışında, gel de serin ol bakalım! Olmuyor işte. Yaşamın, daha doğrusu gerçeğin dışına kaçmak, bir kurtuluş yolu oluyor sanki. Ama, ne var ki, gene de koparamıyor çevresinden kendini insan. Bir yardımcı, bir destek gereksinimi içinde kıvranıyor.

Bu nedenle, tek başına içmekten oldum olası zevk almamışımdır. Ama, ne yazık ki, yalnızlığın ortasındaydım. Bir ara, "En iyisi eve gidip, naneli sıcak bir çorba yaptırmalı bizimkine," dedim içimden. Sonra, "Yahu, bugün çamaşır yıkadım, temizlik yaptım. insaf be! Yap bir yumurta... Peynir, ekmek, doyar karnını." diyecek diye, vazgeçtim.

Öyle ya, hakkı var.. Bu denli yüklenmek..

Derken, "Çek git şuralardan! Çek git!" dedim kendi kendime. Gidebilirsen tabii. Nerede.. Umarsız, sığındım içimdeki o gizemli ülkeye. Şiir yazayım, dedim, olmadı. Tek bir dize, tek bir imgecik... yok. Bir türkü tutturmaya yeltendim. Boşuna... İlk sözde dilim sürçtü. Yürüdüm. (....)

(Bugulu Cam, 1992)

GÜRLEK, Dursun

Araştırmacı-yazar. 1952, Tokat doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini memleketinde tamamladı. İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi. Yeni İstanbul, Tercüman, Hürriyet, Günaydın gazetelerinde düzeltmenlik ve redaktörlük yaptı. Bir süre çeşitli okullarda Türkçe ve edebiyat öğretmenliği yaptı. Biyografi araştırmaları ve çeşitli makaleleri *Meşale, İnanç, Milli Kültür, Türk Edebiyatı, Tarih ve Düşünce, Yeni Dünya Kültür Dünyası* gibi dergiler ile *Zaman, Yeni Şafak* ve *Bugün* gazetelerinde yayımladı. *Tarih ve Düşünce* dergisinin yazı işleri müdürlüğünü yaptı. Bu dergide yayımladığı "*Kırkambar*" ve "*Ayaklı Kütüphaneler*" başlığı altındaki yazılarıyla dikkat çekti. Burç FM'de kültürel programlar hazırlayıp sundu. Osmanlı tarihi, şark klasikleri ve biyografi alanındaki çalışmalarını sürdürdü.

ESERLERİ:

BİYOGRAFİ: *Ayaklı Kütüphaneler* (2003), *Meçhul Meşhurlar, Kültür Dünyamızın Muhteşem Tabloları, Namık Kemal Hayatı - Sanatı - Eserleri* (1998).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Çınaraltı Kitap Sohbetleri* (2005), *Maziye Bir Bakıver* (2005), *Karınca Huzura Varınca: Kültür Sohbetleri* (2005).

AKTARMA (Osmanlıcadan): *Osmanlı Zaferleri* (1996), *Osmanlı Kumandanları* (1996), *Köprülüler, Banu Cihan* (1997), *Tutiname* (1997), *Sünnusiler, İtim ve İrade* (1997), *İbrahim Aleyhisselam* (1997), *Amal-i Hayal, Hazreti Ali Efendimizin Öğütleri* (1995).

MASAL (Yedigece Masalları): *Kuyuya Düşen Çocuk, İki Öksüz Arkadaş, İnci ile Halid, Hamur, Tamahkar Oduncu, Küçük Hırsızlar.*

HAKKINDA: Çınaraltı Sohbetleri (Vakit, 15.8.2002), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÜRMEN, Aysel

Çocuk edebiyatçısı. 1956, Kıbrıs doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini (1963-74) Kıbrıs'ta tamamladıktan sonra, Boğaziçi Üniversitesi İşletme ve Eğitim bölümlerini bitirdi. Aynı üniversitede Yaygın Eğitim Yüksek Lisans Bölümüne devam etti, tez aşamasında ayrıldı. Yüksek lisans öğrenimi sırasında Yaygın Eğitim Araştırma ve Proje Uygulama Uzmanı Prof. Dr. David Klinc'in (Harvard Üniversitesi) öğrencisi oldu. DPT - Harvard Üniversitesi işbirliği ile yürütülen Halk Eğitim Merkezleri araştırmasında asistanlık yaptı. Kısa süreli olarak değişik işlerde çalıştı. Amerikan Kültür Derneğinde yetişkin Amerikalılara Türkçe dersi verdi. Özel bir ana okulunda yönetici ve eğitim uzmanı olarak görev yaptı.

1995 Ayla Çınaroğlu ve Aytül Akal'la birlikte yöneticisi ve editörü olduğu Uçanbalık Yayınevini kurdu. Bazı öyküleri, Hollanda Tilburg Üniversitesi Dil ve Edebiyat Bölümü tarafından, yabancı ülkelerde yaşayan Türk çocuklarının ana dilini geliştirme projesi çerçevesinde yayımladı. 1995 yılında Kültür Bakanlığının düzenlediği sıfır-altı yaş Eflatun Cem Güney özgün çocuk kitapları yarışması için yazdığı *Kuli'nin Rüyası* kitabı ödül aldı. Okul öncesi ve ilköğretim çağı çocukları için yazdığı otuzu aşkın kitabı vardır.

ESERLERİ:

ÇOCUK ÖYKÜSÜ: *Ben Kimim* (1995), *Ben Neredeyim* (1995), *Ben Neyim* (1995), *Ormanda Sabah* (1995), *Kim Kime Ne Dedi* (1995), *Benim Adım Selen* (1995), *Selen Abla Olmaktan Vazgeçtim* (1995), *Selen'in Şarkısı* (1995), *Kuli'nin Rüyası* (1996), *Şıkırdak'ın Çıngırağı* (1996), *Altın Uçurtma* (1996), *Ninemle Hayvanat Bahçesinde* (1996), *Ninemin Arkadaşı* (1996), *Kuli'nin Rüyası* (1996), *Şıkırdak'ın Çıngırağı* (1996), *Altın Uçurtma* (1996), *Ninemle Hayvanat Bahçesinde* (1996), *Ninemin Arkadaşı* (1996), *Selen'in Ormanı* (1997), *Çiftlikte Akşam* (1997), *Doktor Şekeri* (1997), *Minnoşun Yatağı* (1997), *Popi'nin Yatağı Neden Islak?* (1998), *Minnoş*

Aysel Gürmen

AYSEL GÜRMEN

HASAN CEBİMİ YEDİ

Ne kadar güzel bir gün! Çok mutlum! Bugün okula, çok sevdiğimiz bir eşyamızı götürüp arkadaşlarımızla paylaşma günü. Genellikle oyuncaklarımızı götürüyoruz.

Öğretmenimiz bilmiyor ama biz kendi aramızda yarışma yapıyoruz. Sınıfa en ilginç şeyi getiren oylama sonucu birinci oluyor.

Ben şimdiye kadar hiç birinci olamadım ama bugün kesin olacağım.

"Şşşşşt! Kıpırdama bakayım!"

"Anlamadım yavrum. Ne dedin?"

"Hiç babacığım, sen önüne bak! Ben öyle kendi kendime konuştum."

"Mmm! İyi. Şu trafiğe bak! Geç kalacağız herhalde. Öyle görünüyor."

Babam her gün ama her gün aynı şeyi söyler ve her gün okula geç kalırız.

"Öğretmenim yine kızacak baba."

"Tamam, tamam. Sınıfa kadar gider, benim hatam olduğunu söylerim."

Bunu da her gün yapıyor. Öğretmenimiz de, "Bir daha olmasın," der.

"Ne oluyor Selen? Rahat değil misin?"

Offf! İnşallah fark etmez babam.

"Yooo! Rahatım babacığım, çok rahatım."

Keşke çantama koysaydım Hasan'ı. Nerden bileyim paltomun cebinde durmayacağını. İyi ki fermuarı var cebimin yoksa çıkıp gidecekti.

"Nihayet geldik. On dakika geç kaldık. Ver kızım şu bir ton ağırlığındaki çantanı da ben taşıyayım sınıfa kadar."

"Tamam babacığım."

"Cebinde ne var kızım?"

Eyvaaaah! Ne diyeyim ben şimdi? Ah Hasan Ahhh!

"Bir şey yok babacığım."

"Niye durmadan cebini yokluyorsun?"

"Mendilim cebimde mi diye kontrol ediyorum."

"İyi iyi! Hadi sınıfa gidelim!"

"Tamam babacığım. Sen önden yürü. Ben peşinden gelirim."

Babam öğretmeninden özür dilerken hemen yerime oturayım. Bir an önce Hasan'ı cebimden çıkarıp çantama koymam gerekiyor.

"Yine geç kaldın Selen."

"Biliyorum Elif."

"Dün de geç kalmıştın."

"Biliyorum Elif."

"Önceki gün de geç kalmıştın."

"Biliyorum Elif."

"Ondan önceki gün de geç kalmıştın."

"Elif! Canımı sıkma benim."

"Okula geç kalmak yasaktır."

"Ecee!"

"Niye geç kalıyorsun?"

"Trafik vardı."

"Daha erken yola çıkmalısınız."

"Offf Elif!"

"Yarın geç kalma tamam mı!"

Elif'in anne ve öğretmen tavırlarına alıştım artık.

"Tamam tamam! Bil bakayım bugün ne getirdim?"

Elif'in gözleri parladı.

"Ne getirdin?"

O da ne? Öğretmenim yanı başımda.

"Selen! Hemen kitabını çıkar ve derse katıl. Babana da söyledim, bir daha geç kalmayacaksınız. Sınıfın düzenini bozuyorsunuz."

"Tamam öğretmenim."

Hasan çıldırdı. Cebimde dört dönüyor. Biraz daha çekirdek atsam mı cebime? Koyduklarımı yemiş olmalı. Ya fermuarı açar açmaz dışarıya fırlarsa? Elimden kaçıp sınıfta koşuşturmaya başlarsa? Hiç sırası değil. Öğretmenim zaten kızgın. (...)

(*Selen Okulda*, 2004)

Anne Oldu (1998), *Selen Kıbrıs'ta* (1998), *Evcilik Oyunu* (1999), *Saklambaç* (1999), *Gemisini Batıran Kaptan* (1999), *Posta Güvercinleri* (1999), *Ninem Örgü Örüyor* (2000), *Kıpırık Tavşan* (2000), *Leyla'nın Bahçesi* (2000), *Selen'in Arkadaşları* (2000), *Keskin Gözlü Dişi Kartal* (2001), *Selen'in Doktor Dedesi* (2002), *Bizim Komşular Çok Komik* (2002), *Kardelen* (2002), *Selen Tatilde* (2003), *Ninemin Kedisi* (2003), *Ninemin Hazinesi* (2003), *En Güzel Armağan* (2003), *Selen'in Dileği* (2004), *Selen Okulda* (2004),

MEKTUP: *Dear Tallou* (2003).

HAKKINDA: Çoluk Çocuk (Mart 2003).

Hüseyin Kemal Gürmen

GÜRMEN, Hüseyin Kemal

Oyun yazarı, tiyatro ve sinema oyuncusu, yönetmen (D. 1901, İstanbul – Ö. 1974). Darülbedayide öğrenim gördü. Edebi tiyatro heyeti, Yeni Sahne, Raşit Rıza toplulukları ve İstanbul Şehir Tiyatrosunda (1927-34) oyunculuk yaptı. Sanat hayatının son yıllarını İstanbul Şehir Tiyatrosunda geçirdi. Birçok oyun yönetti. 1940 yılından sonra sinema filmlerinde rol aldı. *Tularemie* (1936) adlı basılı bir oyunu vardır.

HAKKINDA: Ahmet Borcaklı-Gülten Koçer / CDTT Bibliyografyası (1973), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÜRMEN, Osman Necmi

Romancı. 1927, İstanbul doğumlu. Eserlerini iki ayrı dilde kaleme aldı. *Kılıç Uykuda Vurulur*'da Yunan ve Türk insanı arasındaki dostluk ve sevgi ilişkilerini dile getirdi.

"Gürmen'in özgün, renkli, şiirli bir dili var." (Andre Miguel)

"Kış sonunda baharın türküsünü çığırmak zor" diye yakınıyor yazar. Dilimize birkaç yabani gül yaprağı armağan eden Gürmen'in bu romanı bu iki mevsim arasında yer alıyor." (Guy Dumur)

"Folklor gibi çağdaşlığı da aşan bu roman, Akdeniz görüntülerinin ve Akdeniz insanının derinliğine okunmasını öneriyor bize." (Ugnc Karvelis)

ESERLERİ (Roman):

L'Echarpe d'Iris (Paris, 1976;

Ebem Kuşağı adıyla, 1977 ; *Delibozuklar Çiftliği* adıyla, 2003), *Kılıç Uykuda Vurulur* (1978; Fransızcaya çeviri, *L'Espadon* adıyla, Fransa, 1979; Norveççeye çeviri, *Sverdfisken* adıyla, 1981), *Rana* (2006).

HAKKINDA: Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 6.5.2004).

GÜROĞLU, Necati

Eğitimci, yazar. 1945, Bolu doğumlu. İlkokulu bitirdiği yıl Kur'an hıfzını da tamamladı (1957). İstanbul İmam Hatip Lisesi (1965) ve İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1970) mezunu. 1970-73 yılları arası İstanbul'daki çeşitli ortaokul ve liselerde öğretmenlik yaptı.

1974'te doktora için gittiği Almanya'da on yıl süreyle öğretmenlik mesleğini sürdürdü. Yurda dönüş yaptığı 1984 yılından itibaren kitap çalışmalarına yoğunlaştı. *Zaman* gazetesinde tefrika edilen ilk araştırmasını 1991'de *Gündemin Çağrısı İslâm* adıyla kitaplaştırdı.

GÜROL, Abdülkadir

Şair ve roman yazarı. Hayatını Eskişehir'de sürdürdü. Anadolu'yu tanıtmak, güzelliklerini anlatmak ve gençliğe önderlik etmek amacıyla Eskişehir'de Bozkır Yayınlarını kurdu. *Son Söz* ve Recep Bilginer ile *Söz Milletin* gazetelerini çıkardı. Millî Dertlerimiz (makale), *Hülya Bahçesi* (Mensur şiir), *Yadigâr Izdıraplar* (roman), *İç Yaraları* (şiir) gibi eserler hazırladı.

ESERLERİ (Şiir):

Benim de İfadem Var (1943), *Birleşen Kalpler* (Mustafa Nafiz'in şiirleriyle birlikte, 1943), *Gönülden Dile Gelenler* (1944, Kızıl belâlara cevap ve millî dertlerimizden birkaçı), *Mazimiz, Fiskeler* (hicivler, 1960).

HAKKINDA: Abdülkadir Gürol / Gönülden Dile Gelenler (1944), V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 1, 1975), TDOE - TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÜROL, Ender

Çevirmen, araştırmacı-yazar. 23 Mart 1931, İstanbul doğumlu. Tam adı Ahmet Ender Gürol. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. İngiliz Hava Yollarında (1960-61) ve Fransız Hava Yollarında (1961-62) çalıştı. Türk Philips Halkla İlişkiler müdürlüğü (1962-81), Fransız Kültür Merkezi genel sekreterliği (1981-85) görevlerinde bulundu. Boğaziçi Üniversitesinde Mütercim Tercümanlık Bölümünde (1990) öğretim görevlisi olarak görev yaptı. W. Faulkner, E. Hemingway, Charles Dickens, B. Russel, N. Kazancakis, A. Marie Schimmel gibi ünlü yazarlardan yaptığı çevirileriyle tanındı. Radyofonik oyunlar kaleme aldı. Türkiye Halkla İlişkiler Derneği kurucu üyesidir.

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Öyküler Bitiği* (1965).

DERLEME-SÖZLÜK: *Dünya Edebiyatçıları Ansiklopedik Sözlüğü* (1965), *Sigmund Freud* (1978), *Analitik Psikoloji ve Carl Guslav Jung* (1991).

ÇEVİRİ – İNCELEME: *Evlilik ve Ahlâk* (Bertrand Russell'dan, 1963), *Baskerville'lerin Köpekliği* (Conan Doyle'den, 1963), *Oliver Twist* (Charles Dickens'ten, 1963), *Büyü, Bilim ve Din* (Bronislaw Malinowski'den, 1964), *Biyoloji Açısından İnsan* (John Rostand'dan, 1964), *Psikoloji ve Din* (C. G. Jung'dan, 1965), *Ruh ve Akıl Bozuklukları* (H. Yellowlees'ten, 1966), *Herkes İçin Psikoloji* (L. Skurnik'den, 1966), *Cinsel Adetler Tarihi* (A. Lewinsohn'dan, 1967), *Silâhlara Veda* (Ernest Hemingway'den, 1968), *Neden Hıristiyan Değilim?* (Bertrand Russell'dan, 1972), *Fizyoloji Açısından Cinsiyet* (K. Mac Farlane Walker'dan, 1973), *Felsefe Kılavuzu* (W.J. Durant'ten, 1973), *Allah'ın Garibi* (Nikos Kazancakis'ten, 1974), *Tasavvufun Boyutları* (A. M. Schimmel'den, 1982), *Günaha Son Çağrı* (Nikos Kazancakis'ten, 1984), *Kutsal Sığınak* (W. Faulkner'den, 1987), *Cesur Yeni Dünya* (Aldous Huxley'den, 1989).

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 2, 1975), Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir? 1990-1992 (1992), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001), TDOE - TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÜRPINAR, Hüseyin Rahmi

Romancı (D. 17 Ağustos 1864, İstanbul - Ö. 8 Mart 1944, Ankara). Osmanlı paşalarından Erzurum Mevkii Komutanı iken ölen Mirliva Mehmet Sait Paşa'nın oğlu. Dört yaşında iken annesini yitirdi. Bundan sonra çocukluğunu anneannesinin oturduğu İstanbul, Aksaray'daki Yakup Ağa Mahallesi'nde anneannesi ve teyzesi ile geçirdi. Bu evde aldığı terbiye bütün eserlerine yansıdı. İstanbul Aksaray'da Yakup Ağa Mahalle Mektebine devam etti. Mahmudiye Rüştiyesi ve resmî dairelere kâtip yetiştiren Mahrec-i Aklam'da okudu. 1878'de girdiği Mekteb-i Mülkiyedeki (Siyasal Bilgiler Fakültesi) öğrenimini hastalığı nedeniyle tamamlayamadı. Özel derslerle Fransızca öğrendi. Pek uzun sürmeyen memurluk hayatı süresince Adliye Nezareti Umur-i Cezaiye Kalemi, İkinci Ticaret Mahkemesi, Nafia Nezareti Tercüme Kaleminde (1893-1908) çalıştı. Çıraklık devresini geride bırakmış biri olarak *Tercüman-ı Hakikat* çevresine girdi. Onun bu gazeteyi tercih sebebi Midhat Efendi'nin edebî ve fikrî faaliyetlerine duyduğu hayranlık ve *Tercüman-ı Hakikat*'in, kendi değerlerimizden uzaklaşmadan batılı bir dikkatle edebî ve fikrî problemler üzerinde durmaya gayret etmesidir. Burada maaş karşılığı azı telif, çoğu Fransızcadan çeviri ve alıntı olan çeşitli konuda makaleler yayımladı. 1894 yılında Ahmed Midhat Efendi'nin gazetesinden ayrılarak Ahmed Cevdet'in çıkardığı *İkdam* gazetesinde (1894) yazı faaliyetini sürdürdü. *Mürebbiye, Bir Muadele-i Sevda, Metres, Tesadüf, Nimetşinas* adlı romanlarını tefrika etti. 1901 yılında *Alafranga* adlı romanı *İkdam*'da tefrika edilirken sansür tarafından yayımı yasaklandı. Yazar, Meşrutiyet'in ilânına kadar başka eser yayımlamadı. *Şıpsevdi, Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç, Sevda Peşinde, Gulyabani, Cadı* adlı romanlarını *Sabah* gazetesinde tefrika etti (1908). *Cadı* romanı Şahabeddin Süleyman ile Hüseyin Rahmi arasında polemiğe neden oldu. *Ben Deli miyim* romanının *Son Telgraf* gazetesindeki tefrikası, savcılıkça ah-

Hüseyin Rahmi Gürpınar

lâki bakımdan zararlı görülerek, yazar mahkemeye verildi, beraat etti ancak dergi kapatıldı. 1912'de Heybeliada'ya taşındı, burada yaptırdığı bir köşke yerleşerek hayatını, ihtiyar yengesi Âliye Hanım, yengesinin kızı Safter ve çocukluk arkadaşı Miralay Sadık'la beraber, son otuz iki yılının büyük bölümünü Heybeliada'da eserlerini yazmakla geçirdi. Son döneminde bir ara Darülbedayi'nin edebi kurul üyeliğinde bulunduysa da kısa bir süre sonra ayrıldı. Miralay Sadık'ın ölümü üzerine Mısır'a kadar uzanan bir seyahate çıktı. Birinci Dünya Savaşı yıllarında *İkdam* gazetesinc tiyatro eserleri ve çeşitli konularda yazılar yazdı (1914-18). *Sabah, Yeni Sabah, Cumhuriyet, Vakit, Milliyet* gazetelerinde yazdı. Kütahya milletvekili olarak TBMM'de bulundu (1936-43). Hiç evlenmedi. Heybeliada Abbas Paşa Mezarlığında gömülüdür.

İlk hikâyesini on iki yaşında yazdığını, adının da *Gülbahar Hanım* olduğunu söyler. İlk yazısı *"İstanbul'da BirFrenk"*, 1887'de *Ceride-i Havadis*'te basıldı. Yazı hayatının ilk birkaç yılında çeviri çalışmaları yaptıktan sonra birbiri ardına tefrika etmeye başladığı *Şık, İffet* gibi romanlarıyla üne kavuştu. *Şık* romanı, o sırada *Tercüman-ı Hakikat* gazetesi sahibi ve başyazarı Ahmed Midhat Efendi ile tanışmasına vesile oldu.

Ahmet Midhat Efendi'nin edebiyat anlayışına benzer bir tutumu benimseyerek edebiyat çalışmalarında halkın sosyal hayatına hizmette bulunmayı amaçladı. Romanlarında toplumun farklı kesimlerinden çeşitli tiplere ve toplumsal yaşayışta gözlemlediği değişme sorunlarına yer verdi. Gürpınar'ın romanları, döneminin İstanbul'unu, toplum hayatı ve gelenekleriyle tanıtması bakımından tarih ve folklor açısından ayrıca bir önem taşır. Ahmet Oktay, Gürpınar romanlarında üç önemli tema tespit eder: Alafrangalık, toplumdışılık ve bireycilik.

Hüseyin Rahmi, roman ve hikayeleriyle 19. yüzyıl İstanbul'unu çeşitli yönleriyle gözler önüne serdi. Çok zengin bir şahıs kadrosu vardır. Hareket noktası halkın yaşama biçimi ve hayatını düzenleyen değer sistemidir. Halkın sürdürdüğü hayatı iyi gözlemlediği için sayısız model bulabildi. Halk için edebiyat yapmaya inandı: "Avam için edebiyat olmazmış! Edebiyatta derece, tenevvu kabûl etmeyen dar bir kafa sahibine ne denir? Bu gün Avrupa'da avam için ne kadar risaleler ve mecmualar, gazeteler, kitaplar, romanlar çıkıyor. Piyesler yazılıyor, tiyatrolar oynanıyor. Bunların ezhân-ı nasın tenviri hususundaki tesirleri, hizmetleri inkâr olunur mu?" dedi. Natüralizmin prensiplerini eserlerine uygulamaya çalıştığını ifâde etti. Sanatkârın "tabiatı ne kadar vuzuh ve sıdk ile istinsah ederse eserine o kadar ruh vermiş" olacağını, "icatta hiçbir muhayyilenin tabiat kadar zengin ve renkli" olamayacağını belirtti. Toplum hayatını problem olarak ele aldı. Bâtıl inançları ve bunların sebep olduğu çeşitli olayları, bunların gülünç yönlerini işledi.

Cumhuriyet'in ilânından sonra yazdığı *Ben Deli miyim, Utanmaz Adam* ve *Deli Filozof* adlı romanlarında, tabiatçı görüşe inanmış insanların din karşısındaki tavırlarını işledi. Daha önce yazdıklarında sosyal muhteva ön planda idi, bu sonuncularda psikolojik karakter öne çıktı. Kadın-erkek ilişkilerini, bu konudaki dengesizliği kadın lehine bir bakış açısıyla işledi. Ailede, sosyal müesseselerde ve sokaktaki çirkinlikleri, kötülükleri, çözülmeleri, eleştirel bir mizahla anlattı. Mehmet Kaplan, Hüseyin Rahmi'nin romanlarındaki tipleri, şöyle sınıfladı: 1. Alafrangalar ve onları istismar eden Fransız fahişeleri. 2. Bâtıl inanca göre hareket edenler ve onları çeşitli bakımlardan istismar eden şahıslar. 3. Ahlâk ve namusa büyük değer verenlerle, içgüdülerine göre hareket eden ve bunu hayat felsefesi hâline getirenler.

"Şıpsevdi'nin, Bir Muadele-i Sevda'nın, Mürebbiye'nin güzel tarafları insanın yendiği taraflardır. O zaman heccavî bir eserden bekleyeceğimiz en yüksek şeye, hayat sıtmasına kavuşuruz. (...) Hüseyin Rahmi, komiği bir yerde durdurmasını bildiği için güzeldir. Bunu bazan adeta farkında olmaksızın yapar. O zaman bir Meftun Bey'in, bir Raci'nin gülmekten daha başka bir şeye, daha yüksek bir şeye layık olduğunu anlarız. O zaman sevmek ve acımak dediğimiz mucizeli dünyaya gireriz." (Ahmet Hamdi Tanpınar)

"Büyük ve sabırlı bir gözlemci olan Hüseyin Rahmi'nin vakası hep İstanbul'da geçen romanları, gerçek değerlerini daha çok, yazıldıkları devrin sosyal yapısını bütün canlılığı, bütün incelikleri ve tam bir objektif doğruluğu ile verebilmiş olmalarına borçludurlar. Hüseyin Rahmi'nin romanları ve -onların bütün özelliklerini taşıyan- hikâyeleri, Türk cemiyetinin elli yıllık yaşayışına ait çok zengin malzeme ile dopdoludur. Bu bakımdan, bu devrin sosyal tarihi üzerinde uğraşacaklar içinde ayrıca ve son derece mühimdirler." (Kenan Akyüz)

"Hüseyin Rahmi'nin, gerçekleşmesi mümkün bir olay çevresinde bir araya getirdiği bu insanlar, Ahmed Rasim'de günlük hayatın akışı içinde dikkatlere sunulur. Her ikisi de aynı çevreyi müşahede eder, farklılık anlatma formundan kaynaklanır. Her iki yazarın da aynı tarzda ve birbirine çok benzeyen çevrelerde yetiştiği, Ahmed Midhat'ın öğrencisi durumunda bulundukları ve Batı Edebiyatı'nı belirli ölçüler içerisinde tanıdıkları dikkati çekmektedir. Buradan hareketle, Ahmed Rasim ve Hüseyin Rahmi'nin gayretleriyle edebiyatımızın yaşanılan hayata yöneldiğini, yerli bir edebiyatın gerçekleştiğini söyleyebiliriz. Bu şahıs kadrosu ve onların yaşadıkları mahaller tanıtılırken Türkçe, insan-mekân ilişkisini anlatabilecek bir genişlik ve esneklik kazanır. Bu iki yazardan Ahmed Rasim'de merkezî mekân cadde ve sokaklar; Hüseyin Rahmi'de ise evdir.

Hüseyin Rahmi Gürpınar

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

MİSAFİR

Onlar geleli tam on dokuz gün ve o kadar gece olmuştu. Karı koca, iki de çocuk... Dört can... Şimdi her gün iki okka ekmek fazla alınıyor ve her musraf ona göre artıyordu. Zaten ev dardı. Bu karı kocaya ayrı bir oda verebilmek için mile daha sıkışmaya mecbur oldu. Ne havaları geniş, ne saygısız, ne vurdumduymaz misafirdi bunlar... Ne surattan anlıyorlardı, ne rumuzdan, ne kinayeden... En açık istiskallere karşı "sinik" bir tebessümle mukabeleden hiç sıkılmıyorlardı.

Misafir Halil Efendi akşamcıydı. Hane sahibi İzzet Efendi ise işretin damlasından kaçan, kokusundan boğulan, sofu, musalli bir zat...

Halil Efendi her akşam bir cebinde dolu küçük şişe, ötekinde kağıda sarılı birkaç zeytin tanesi nevalesiyle gelir, yatsılara kadar ağır ağır ziftlenir. İzzet Efendi'yi yemeğe beklerler. İçtikçe zevklenir. Dinletir, dinletir. Zavallı adamcağızı bitabammül bırakır, sıkıntıdan öldürdürdü.

Beş altı akşam bu işkenceye tahammülden sonra nihayet hane sahibi bir gece dayanamadı. Açık bir suratla:

-Efendim, bu olur mu? Her akşam cebinizde rakı ile geliyorsunuz... dedi.

Yüzsüz misafir,bu muhik itirazı hemen diğer suretle tefsire atılarak:

-Efendim misafirperverliğinizin cidden mahcubiyim. Çoluk çocuk ailece efendinize kaç gündür bâr olup duruyoruz. Rakımı beraber getirmeyeyim de onu da mı size ıldırtayım efendim?

Lütufkârlığın bu derecesiyle her türlü uluvvü semahatin fevkine çıkıyorsunuz. Yok artık bu kadarcığına müsaade buyurunuz. İçki masrafımı olsun kendim edeyim...

Deyince, misafirin bu pek mikbinane tefsir ve telakkisine karşı hayrete düşen ev sahibi maksadı böyle demek olmadığını izah için birkaç söz kekelemeye uğraşmış ise de birbirine taban tabana zıt bu anlatışla anlayış arasında hakikat zayi olup gitmişti.

Halil Efendi Anadolu Kavağı'nda ufak bir memurdu. Ailece düştükleri müzayakaya bir çare bulmak için Irgat pazarında mutasarrıf oldukları bir dükkanı vefaen ferağ ederek biraz para almak üzere İstanbul'a gelmişlerdi. Gazetelere: "Nakdiniz varsa işletelim. Yoksa teminat üzerine pek ehven şeraitle istediğiniz kadar hemen para verelim." tarzında ibareler ve türlü namlarla ilânlar vererek müşteri celbeden idarehanelere Halil Efendi hep birer birer baş vurdu. Bu işleticilerden çoğunun müstakrizlerin canlarına işlettiklerini anladı. En muvafık şartla işi bitirinceye kadar İzzet Efendi ailesi nezdindeki misaferetleri zaruri uzayacaktı.

***

Bir gün hane sahipleri bir odaya toplandılar. Kapıyı sıkıca örttükten sonra bu müziç misafirlerden kurtulmak çarelerini aralarında müzakereye giriştiler. Büyük Hanım diyordu ki:

-Kilere gidip zahireye bakmaya korkuyorum... Bin türlü sıkıntılar, fedakârlıklar, üzüntülerle kış için biriktirdiğim, sakladığım öteberiden habbe kalmayacak... Böyle gündüz tencere doluları yemek pişiyor, yine doymuyorlar. Yarabbi şükür dediklerini işitmedim. Aman o çocuklar maşallah büyüklerden ziyade yiyorlar.

Zarafet:

-Nesine maşallah hanımcığım, boğazlarına kurt düşsün... Sakın kilere bakma yüreğine mer. Ne sağyağı kaldı ne zeytinyağı... Ne pirinç, ne şeker... ne fasulye... Kiler tamtakır oldu. Sokağın köpekleri doyar, damların kedileri doyar, bu iki obur yumurcak doymaz. Tencereler daha ateşte iken karşıma dizilip de: "Dadı yemek pişti mi? Acıktık. İçimiz bayılıyor. Körükle körükle de çabuk pişsin..." deyişlerini bir işitseniz kendinizi zapt edemezsiniz. Bazen öfke benim de tepeme çıkar, bağırırım. Haydi bakayım oradan. Ben mutfağa gelen çocukları sevmem. Çekiniz arabanızı. Şimdi sizi bir güzelce körüklerim ha!.. Bir gün arkalarından ucu ateşli odunla koştum da anaları bana sırat etti. A çekilir mi bu? Kaç defa daha soğumadan imambayıldının içine kirli parmağını sokarken gördüm. Ağzına götürüyor emiyor. Tekrar, yine sokuyor. Afacanlar fıstık gibi tos tombay oldular. Anaları karı semirdi. Beti benzi yerine geldi. Odalarına çekildikten sonra sarhoş herif gecenin bir yarısında pencerenin önünde türkü söylüyor... Bitişikte ağır hasta var... Ne saygısız maymun... Bütün sahanlara, tabaklara rakı kokusu sinmiyor... Ben işreti sevmem övvv... Ya onlar... Ya ben, bunun bir çaresine bakınız... Evin kızı Cezalet hanım dışarıya kulak kabartarak:

-Dadı yavaş söyle... Merdiven başında bir parıltı var... karı geldi galiba bizi dinliyor...

Zarafet köpürerek:

-Umurumda değil, dinlesin... Korkum yok. Ben ona taşlıkta kaç defa başa kaka söyledim de anlamamazlıktan geldi... Ben de olsam öyle yaparım. Hazır ev... hazır yemek, hazır yatak... işret türkü... Kekâ... Her zevkleri yerinde... Bu rahatı bırakıp da giderler mi hiç?

Cezalet Hanım:

-Dadı sus azıcık da ben anlatayım...

-Anlat yavrum... anlat gulum, anlat elmascığım.. Yedi mahalle bir araya toplanıp da kırk gün kırk gece anlatsak bu dert yine bitmez... Sen anlatmağın kadar anlat, ben de yine anlatırım.

Cezalet Hanım:

-Misafir hanım geldiğinin ikinci günü sokağa çıkacağını söyledi. Benden bir çarşafla bir ayakkabı istedi. Kendi potinleri ayaklarını sıkıyormuş... Fakat kendi çarşafını niçin giymek istemiyor bilmem...

Zarafet:

-Aaa... sebebini anlamadın mı? Alacaklılar sokakta onu çarşafından tanıyorlar da onun için başka çarşaf giyiyor, yüzünü de sımsıkı örtüyor... Irz chliliğinden değil çok bilmişliğinden... Kaltak!..

-Dadıcığım bir parçacık sus...

-Sustum... sustum... ha sen söylemişsin yavrum... Ha ben söylemişim... İkimiz caneğer... Birbirinden farkımız var mı?..

Cezalet Hanım:

-Artık her sokağa çıkışında âdet edindi. Çarşaf bizden... Ayakkabı bizden... Ah annecığım yeni iskarpinlerimin ne hale geldiklerini görsen gözlerin dolar... İçi oyulmuş kavun dilimine döndüler...

Zarafet:

-Senden ayakkabı çarşaf istemiş... Ya benden ne istedi bilsen?.. İç donu... Söyletme beni, kendininkini kirletmiş... Tu Kavaklar'dan buraya bir donla gelinir mi?.. Benim de yok ayo... Küçük beyin yastık örtülerinin eski fistolarını söktüm de iki tane yaptırdı... Birini aldı. Kullandı, kullandı. Getirdi kiriyle pasiyle başıma attı... Söylemesi ayıp âdet kirlerini çitiledim, çitiledim de bir türlü çıkaramadım... Kokmuş karı...

→

Büyük Hanım başı ağrıyormuş gibi şakaklarını avuçlarının arasında sıkarak:

-Bu belâdan ne vakit kurtulacağız. Başımızdan ne zaman defolup gidecekler?..

Zarafet:

-Onlar buraya ödünç para bulmaya geldiler. Buluncaya kadar oturacaklar... Şimdi para nerede? Dışardan küt küt kapı vurulur. Odadakiler şaşalayarak birbirine bakarlar...

Büyük Hanım:

-Kim o?

Zarafet:

-Kim olacak misafir hanım...

Büyük Hanım:

-Duyduysa pek ayıp oldu.

Dışardan:

-Lütfen kapıyı açınız efendim...

Zarafet kapıyı açar. Misafir hanım çarşaflanmış, koltuğunda iri bir bohça, iki çocuğunun ortasında, ağlamadan gözleri kızarmış mahzun bir çehreyle gözükerek:

-Allahaısmarladık hanımlar. Affedersiniz, böyle günde çok rahatsız ettik efendim. Haftalarca sayenizde yedik, içtik. Misafirperverliğinizin şükrânı âdadan aciziz hanımlarım. Helâl ediniz efendim. Misafirin ağlamış mahzun yüzü, af dileyici mahcubane sözleri ev sahiplerine çok dokunur... Yufka yürekli Büyük Hanım:

-A hanımcığım neye rahatsız olalım. Başımızın üstünde yeriniz var. Böyle birkaç hafta değil kırk yıl otursanız vallahi yüksünmeyiz... Böyle birdenbire ne oldunuz efendim...

Cezalet Hanım:

-Bir kusur mu ettik? Gücendirdik mi kardeş? Böyle birdenbire niye kalktınız?.. Vallahi salıvermeyiz. Hadi soyununuz... Bırakmayız nafile...

Zarafet büyük bir vâveylâ ile çırpınarak:

-Olur mu hiç? Bırakır mıyız sizi biz, yağma yok kuzum yağma yok... Gelmesi sizden gitmesi bizden... (mendilini çıkarıp ağlayarak) A... canciğer gibi alıştım. Evin içi tsssss... Sessiz kalacak... Mümkün değil salıvermeyiz... (Çocukların yanaklarını okşayarak) Aha benim tontonlarım... Haydi geliniz mutfağa... Bakınız dadınız size neler pişirecek...

(*Melek Sönmüşüm Şeytanı*, 1943)

"Hüseyin Rahmi müşahedelerini, anlatma esasına bağlı edebi türler vasıtasıyla ifâde ederken edebiyattan sosyal fayda bekleyen anlayışı benimsemiş bir sanatkâr tavrı içindedir. Edebiyat-ı Cedide yazarlarıyla aynı yıllarda edebî faaliyet göstermesine rağmen onlarla aynı sanat anlayışını paylaşmamıştır. Eserlerine yazdığı önsözlerde, edebi münakaşalarında, mahkemedeki savunmasında ve muhtelif makalelerinde edebiyat anlayışını ifâde etmiştir." (Şerif Aktaş)

"Hüseyin Rahmi geleceğinden enikonu işkillendiği bir toplumu betimleme çabası içindeydi. (...) Fransızlar Jules Verne'in kehanetleriyle sık sık övünürler. Bilimkurgu yalnızca teknik gereçler, makina dünyası, fen işleri için geçerli değildir. Bilimkurgunun toplumbilimsel bir özelliği vardır. Hüseyin Rahmi, Jules Verne'in kehanetlerindeki doğruluk payını aratmayacak ölçüde yarını görebilmiş yazardır. Bu bakımdan eşsizdir" (Selim İleri)

"Yazar, kahramanlarını ruh hastaları ve toplumda sayısı az olan insanlar arasından seçmektedir. Bu, ona kanaatlerini ifâde etme rahatlığı sağlar. Öyle ki, psikolojik romanlarının hemen hepsinin baş kahramanı yarı akıllıdır. Bu yarı akıllılar birbirinden derece derece ayrılırlar; bir kısmı daha ziyade deliler hududuna yaklaşır; o kadar ki, deli veya akıllı olduklarını anlamak uzun uzadıya tetkike bağlıdır. Hayatta muvaffak olabilmeye yarar kabiliyetleri o çarpık dimağlarında alabildiğine gelişmiştir; meselâ ifrat derecede utanmaz, hilekâr, mütebasbıs, iki yüzlü, şarlatan adamlardır, fakat çoğu, parlak zekâları nispetinde, bu seciyesizlik yüzünden hayatta basit bir ideal kadar muvaffak olamadan sönüp gider." (Fevziye Abdullah Tansel)

"Hüseyin Rahmi, Türk edebiyatında çok eser yazan velûd muharrirlerden biridir. Sanatkâr en yaşlı zamanlarında dahi roman ve hikâye yazma enerjisini kaybetmemiştir. Bu devamlı mesai, onun muntazam çalışan bir insan olmasındandır. Muharrir, son zamanlarında memleket hayatının daha yakın maceralarına da temas etmek istemiştir. Fakat bu yeni eserler, eskileri kadar içinde yaşanılmış ve iç yüzüne nüfuz edilmiş macera hikâyesi sayılmaz. Fikrî cephesi kuvvetli olmakla beraber, onun yeni eserleri eskiler kadar canlı ve bilhassa roman anlayışı ilerlemiş bir okuyucu kütlesini tatmin edecek ölçüde değildir. Fakat Hüseyin Rahmi, romanlarında daima sade ve sadeleşen bir dil kullanmış, hemen her devirde eserlerini okuyacak geniş bir zümre bulmuştur. Onun, zamanındaki içtimaî hayatı ve eski İstanbul'un unutulmaz tiplerini muvaffakiyetle yaşatan ilk romanları ise, birer tarihî vesika olmak değerini hiçbir zaman kaybetmeyeceklerdir." (Nihat Sami Banarlı)

"Onun için idealize edilmiş aşk şöyle dursun, Gürpınar'ın romanlarında karşılıklı derin bir sevgiye dayanan ve uzun süre devam eden bir ilişki, ya da evlilik de yer almaz. (...) Karısını, kocasını ya da sevgilisini aldatanlar, belli bir sınıfın, bir zümrenin insanları değildir. Zengini, fakiri, ihtiyarı, genci, eski terbiye ile yetişmiş olanları, alafrangalığa özenenleri hepsi bu tutkunun rüzgârına kaptırmıştır kendini. Gürpınar'a sorarsanız birbirini aldatmayan karı koca yok gibidir. Aldatmayanlar, ellerine fırsat geçmediği için bu işi beceremezler ve o zaman da aile içinde geçimsizlik, hır gür alır yürür. Hiçbir yazarda bu kadar çok zina olayına rastlanmaz." (Berna Moran)

"Sayfalarca sürüp giden taklidî konuşmalar, tıpkı Karagöz konuşmalarında olduğu gibi, bıktırıcı değildir. Bunlar, romana sıkı bir bağ ile bağlanmamıştır; eserin yapısını bozmadan çıkarılabilirler. Hüseyin Rahmi'nin hem meziyeti, hem de kusuru buradadır. En ağır eserlerini dahi, bu parçaların yardımıyla, her sınıf okuyucuya okutmak onları kabul ettirmek olanağı bulmuştur." (Suat Hızarcı)

ESERLERİ:

ROMAN: *Ayna-Şık* (1989; sadece *Şık* adıyla 1920), *İffet* (1896), *Mutallâka* (1898, son baskılarında adı *Evlat Hatırı*, 1961), *Mürebbiye* (1899), *Bir Muâdele-i Sevda* (1899), *Metres* (1899, yeni bas. 1998), *Tesadüf* (1900), *Nimetşinas* (1901), *Şıpsevdi* (1911), *Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç* (1912), *Sevda Peşinde* (1912), *Cadı* (1912), *Gulyabani* (1912), *Hakka Sığındık* (1919), *Hayattan Sayfalar* (1919), *Toraman* (1919), *Son Arzu* (1922), *Tebessüm-i Elem* (1923, yeni bas. *Acı Gülüş* adıyla, Günümüz Türkçesi: Kemal Bek, 2002), *Cehennemlik* (1924), *Afsuncu Baba* (1924), *Meyhanede Hanımlar* (1925, uzun hikâye), *Ben Deli miyim?* (1925), *Tutuşmuş Gönüller* (1926), *Billur Kalb* (1926), *Evlere Şenlik-Kaynanam Nasıl Kudurdu?* (1927), *Muhabbet Tılsımı* (1928), *Mezarından Kalkan Şehit* (1928), *Kokotlar Mektebi* (1928), *Şeytan İşi* (1933), *Utanmaz Adam* (1934), *Eşkıya İninde* (1935), *Kesik Baş* (1942), *Gönül Bir*

HÜSEYİN RAHMİ HAKKINDA

Hakkı Süha Gezgin

Eserle, onu yaratan arasında çok kere tezat vardır. Hüseyin Rahmi'yi gördüğüm güne kadar, bu, bende yalnız bir kitap hükmü gibi yaşamıştı.

Vakit matbaasının bir odasında tanıştık. Bütün çizgileri yumuşak, yüzünde gergin bir tek hat bile yok. Almından şakaklarına, burun kanatları hizasından ağız uçlarına ve çeneye doğru akıyor gibi. Kumral gözlerinde bile o keskin zekâ ve şakacı ruhu gösteren parıltılar sezilmiyor.

İnce bir boyunla, küçük bir gövdeye eklenmiş mini mini bir baş. Ama pırlanta mahfazaları gibi mini mini. Sessiz denecek bir ses. Fısıltı halinde konuşuyor. Zarif ve kibar bir duruş. Söylerken, küçücük beyaz elleri vücudunun etrafında kelebekleniyor. Bu, telâş ve heyecanından değil. Sözlerinin nokta ve virgülleri gibi bir şey.

Ben, onu altmış beşini geçtiği yıllarda tanımıştım. Fakat tüz bir delikanlı itinasiyle giyinmişti. Ağırbaşlılığını bozmayan dikkatli bir giyimiş.

Hüseyin Rahmi'nin bende bıraktığı ilk tesir, derin bir hayret olmuştu. Eserlerinin vadettiği hışarı uçarılık, keskin alay ve amansız neşterleyişten bu adamda tek iz bile görünmüyordu.

Tesadüf'ü, Şıpsevdi'yi, Mürebbiye'yi, hele Cadı Çarpıyor'u yazan bu muydu? Bu çelebi, bu zarif, yumuşacık; bu nazlı sesli ve naz gibi ahenkli hareketli sima o meşhur Hüseyin Rahmi ha..

Evet, gövde Hüseyin Rahmi ile ruh ve sanatkâr Hüseyin Rahmi arasındaki tezat, aklın, mantığın, hattâ his ve hayalin bile doldaramıyacağı kadar derin ve geniş bir uçurumdur.

Onun ruhundaki kuvveti, edebi hayatına hedef tayin ettiği günlerde de bulabiliriz.

Yetiştiği günlerde memleket, sanatı anlayış bakımından ikiye bölünmüştü. Eskilik ve Yenilik davası, olanca hızıyle sürüyordu. Bir yanda Tanzimat denilen yarım rönesans'ın taraftarları, bir yanda divan tarzının, şarkiyâtçığın bayraktarları vardı. Şinâsi ile, Nâmık Kemal'in çarpıştığı Hacı İbrahim'ler, başka başka adlarla çağ çağ türeyip duruyorlardı. Ortada şahsiyetleri sürükliyen iki kuvvetli fikir akışı, sanat hayatımızda gittikçe hızlanıyordu. Bu türlü cereyanlarda daima iki türlü tipler sezilir:

1. Akışı doğuranlar.
2. Akışa kapılanlar.

Hüseyin Rahmi, Edebiyat-ı Cedide'yi kuranlar arasında bulunamamış, bir vazife alamamıştı. Fakat sanatının varlığı, gelişigüzel fikir akımlarına kapılacak şeylerden değildi.

Her iki cereyan ona çarparak, sağından, solundan geçti ve o, kendi yerinde, kendi inanışının, kendi davasının adamı olarak kaldı.

Yarın, Hüseyin Rahmi hakkında monografi yapacak olanlar, bence işte bu noktada uzun uzadıya duracaklardır. Çünkü devri ikiye bölen kafa ve gönül değişmeleri içinde, ne sağa, ne sola sapmadan, ne onun, ne bunun tâbiyetine girmeden tek başına kalmak kolay değildir. Buna "muhteşem yalnızlık" derler ve bu mertebeye ancak olgun, büyük yaradılışlılar erebilirler.

Hüseyin Rahmi işte bu büyüklüğünü tarihe tasdik ettirmiş olanlardandır.

Yenilik duygusunda, gerçi Servet-i Fünun'cularla birdi. Fakat onlarda sezdiği aristokrat telakkileri beğenmiyordu.

Yalnız yüksek tabakaya eğilen sanat yeni de olsa, nihayet divan edebiyatı gibi eksik ve tek taraflı bir şey olurdu. Yalnız dil, sade şekil değiştirmek, büyük halk kitlesini kavramadıkça, elbette tam bir hamle sayılamazdı.

Hüseyin Rahmi, işte bu noksanı sezdiği için, sanatının mihverini halkın yaşayışı içinden geçirdi. Bihter'lerin, Fîrdevs ve Behlûl'lerin yanına, Paşaklı Gülsüm, Dalkavuk Hasan tipinde yüzlerce kahramanı kattı. Ecir ve Sabır gibi nefis hikâyeler yazdı.

Onu, bütün üstün yaradılışı, iç değeriyle İlk sezen Ahmet Midhat olmuştu. Şık hakkında yazdığı takdirler henüz çocuk yaştaki bir gençten ziyade, edebiyat tarihinin kendisine bir hizmet sayılsa yeridir.

Heybeli sırtlarında hemen hemen münzevî yaşıyan sanatkârın köşkünü ben bir arı kovanına benzetirim. Arı kovanı, kalabalığın ve uğultunun timsâlidir. Fakat o, bir kovanı tek başına da dolduracak kadar büyüktür. Müşahede bahçelerinde vak'a ve tip çiçeklerine kona kalka dolaşır, sonra sanatının balını yapmak için kovanına çekilirdi.

İkdam, önceleri biricik vitrini idi. Sonraları artık bir tek gazeteye sığmayacak kadar büyüdü. Bütün matbuat âlemini kapladı. Memleketteki şöhretini çekemeyenler, -sanki bir kusurmuş gibi, onun ancak mizahı çeşnisinde yazabildiğini söylemişlerdi. Hüseyin Rahmi bu soysuz iftiraya İffet'i ile herkesi ağlatarak cevap verdi.

Onda Pol de Kok espirisinden başka bir şey göremeyenler de, bundan sonra, kendi kafalarının kısırlığına küsüp susturlar.

Marazî ruhiyata meraklıdır. Hasta ruhların aktıkları çapraşık sinir tünellerine yalnız zekâsının ışığını yetici bulmaz. Onu ilmin aydınlığını, tetebbuunun projektörlerini de katar.

Ben Deli miyim? romanı bu hükmün en büyük şahididir. Bu eser, onu mahkeme huzuruna çıkarmış, fakat memleketin en tanınmış sinir hekimleri dinlendikten sonra, üstâd ile sanatının beraeti alkışlanmıştır.

İmrenilecek taraflarından biri de zamanla birlikte yürümesidir. Hüseyin Rahmi, memleketi süren zaman sabanının arkasındaki bütün yeni mahsulleri, bütün cemiyet istihalelerini birer birer inceledi. Kokotlar Mektebi, Deli Filozof bunlardandır.

Meclise girmeden önce, onu Mısır'a çağırmışlardı. Oradan buradaki bir dostuna gönderdiği zarif mektubuna bir de fotoğraf koymuştu. Ehramlara giden çöl başında ve deve sırtında bir resim. Altına "Ömrümde çıkabildiğim en son yükseklik!" cümlesini yazmıştı. Belki yersiz fakat sevimli bir tevazu. Hüseyin Rahmi gibi sanatın kanatları üstünde yükselmiş bir adama, ayakları yerden ayrılmıyan zavallı deve, nasıl bir yükseklik verebilir?

(*Edebi Portreler*, 1997)

Yeldeğirmenidir Sevda Öğütür (1943), *Ölüm Bir Kurtuluş mudur?* (1945), *Dirilen İskelet* (1946), *Dünyanın Mihveri Kadın mı, Para mı?* (1949), *Deli Filozof* (1964), *Kaderin Cilvesi* (1964), *Can Pazarı* (1968), *İnsanlar Maymun muydu?* (1968), *Ölüler Yaşıyor mu?* (1973), *Namuslu Kokotlar* (1973).

HİKÂYE: *Kadınlar Vaizi* (1920), *Namusla Açlık Meselesi* (1933), *Katil Buse* (1933), *İki Hödüğün Seyahati* (1933), *Tünelden İlk Çıkış* (1934), *Gönül Ticareti* (1939), *Melek Sanmıştım Şeytanı* (1943).

OYUN: *Hazan Bülbülü* (1916), *Kadın Erkekleşince* (1933), *Tokuşan Kafalar* (1973), *İki Damla Yaş* (1973).

ANI: *Gazetecilikte Son Yazılarım I* (der.: Abdullah Gülçin Tanrınınkulu, 2001).

DİĞER ESERLERİ: *Cadı Çarpıyor* (1913), *Şekâvet-i Edebiye* (1913), *Eti Senin Kemiği Benim* (1963), *Sanat ve Edebiyat* (1972, der. H. A. Önelçin), *Müntahabât-ı Hüseyin Rahmi* (2 cilt, 1889), *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Mektupları ve Tiyatro Eleştirileri* (Haz. Abdullah - Gülçin Tanrınınkulu, 1998).

HAKKINDA: İsmail Hikmet Ertaylan

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

Halit Fahri Ozansoy

Bu yazıda Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın acıklı ölüm hâtırasını ve o garip cenaze gününü de anlatmadan geçemeyeceğim. Heybeliada'da hafif yağmurlu bir gündü ve ne yazık ki basın ve edebiyat muhitinden birkaç kişiden başka cenazesine gelen olmamıştı.

Kapanık gök altında dik tepenin üstündeki mezarlığa çıkarken yanımda muhterem bir zat yürüyordu.

Recep Peker üzgündü ve çıkarken soluyordu.

- Recep bey, dedim, yukarıya kadar çıkmayınız daha fazla yorulacaksınız.

Hayır! Bu yokuşu nasıl bir araba ile çıkmamışsa geri de dönmeyecekti!

- Merak etmeyin, cevabını verdi, dinlene dinlene çıkarım. Çok büyük bir adam kaybettik.

Tabut mezara indirilirken, huşu ile eğilenler arasında Recep Peker de vardı. Duamız çok hazin oldu. Çamlardan yağmur damlaları akıyordu.

Büyük romancımızın eserleri üstüne çok söyleyecek söz vardır. Bu bahse ileride gelebilirim. Şimdilik yalnız şunu söyleyeyim: Meşrutiyetten evvel ve sonraki Türk hayatını, iç mahallelerimizi, en tipik kişileri ile hiçbir romancımız -bütün teknik zaaflarına rağmen- onun gibi tarihe ve edebiyata hediye edemedi. Ahmet Rasim ile ikisi, eski İstanbul'u yakın tarihin kuru sayfalarından çıkarmıştı. Ahmet Rasim kronikleri ile ve Hüseyin Rahmi iki devir kroniği gibi sayısız roman ve hikâyeleri ile bize bu eski İstanbul'u edebileştirmiştir. Hüseyin Rahmi, eti kemiği ve bütün benlikleri ile göstermiştir o toplumu. Bir aynada gibi en ince nüansları ile Fransa'da Balzac ne ise Hüseyin Rahmi de bizde odur. Bir de Georges Duhamel.

(*Edebiyatçılar Geçiyor*, 1967)

/ Türk Edebiyatı Tarihi (c. 1, 1925-1926), İsmail Habib Sevük / Edebî Yeniliğimiz (1930), Mustafa Nihad Özön / Türkçede Roman (1936) - Son Asır Türk Edebiyatı Tarihi (1941), İbrahim Alaaddin Gövsa / Meşhur Adamlar Ansiklopedisi (1943), Hakkı Tarık Us / Elli Yıl Mecmuası (tsz. s. 62-63), Fevziye Abdullah Tansel / İslam Ansiklopedisi (c. 5), Refik Ahmet Sevengil / Hüseyin Rahmi Gürpınar (1944), Suat Hızarcı / Hüseyin Rahmi Gürpınar (1953), Hilmi Yücebaş / Bütün Cepheleriyle Hüseyin Rahmi (1964), Türk Dili-Roman Özel Sayısı (sayı: 154, Temmuz 1964), Agâh Sırrı Levend / Hüseyin Rahmi Gürpınar (1964), Nihat Sami Banarlı / Metinlerle Türk Edebiyatı (1965), M. Muzaffer Gökman / Hüseyin Rahmi Gürpınar (açıklamalı bibliyografya, 1966), Vedat Günyol / Dile Gelsecler (1966), Ahmet Hamdi Tanpınar / Edebiyat Üzerine Makaleler (1969, s. 101-127), Fethi Naci / On Türk Romanı (1971), Nihad Sami Banarlı / Resimli Türk Edebiyatı Tarihi (1971), Cevdet Kudret / Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (c. 1, 1971), Ahmet Kabaklı / Türk Edebiyatı (c. 3, 1974), Oktay Akbal / Yalancı Tanık Olmamak (Konumuz Edebiyat içinde, 1975), Mehmet Kaplan / Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar (1976, s. 459-475) - Edebiyatımızın İçinden (1978, s. 90-96), Pertev Naili Boratav / Folklor ve Edebiyat (1982), Selim İleri / Seni Çok Özledim (1986), Önder Göçgün / Hüseyin Rahmi'nin Romanlarında Şahıslar Kadrosu (1987) - Hüseyin Rahmi (1990), Kenan Akyüz / Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri (1969), Ahmet Oktay / Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı 1923-1950 (1993), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü 1 (1997), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 27.8.1998), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Semih Gümüş / Öykülerde İstanbul (2002), Şerif Aktaş / Büyük Türk Klâsikleri (c. 10, 2004).

Hüseyin Rahmi Gürpınar

GÜRPINAR, İkbal

TV sunucusu, şair ve yazar. 1969, Kırıkkale doğumlu. 1994 yılında Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesinden mezun oldu. 1992'de Türkiye Polis Radyosunda profesyonel sunuculuğa başladı. 1994 yılında TRT'de "25. Saat" isimli müzik eğlence programıyla televizyona adım attı. Bir yıl sonra çeşitli kozmetik firmalarında organizasyon yöneticiliğine başlayıp, 11.000 kişiye pazarlama ve motivasyon teknikleri dersleri verdi. Hasvak'ta bir yıl gönüllü hemşirelik ve Ankara Belediye Hastanesinde Psikiyatri Bölümündeki hastalara makrome öğretmenliği yaptı. TODAİ'de düzenlenen seminerlerde İthalat ve İhracat Elemanı Sertifikası aldı.

TRT GAP Televizyonunda "Bu Sabah" ardından TRT 1'de "Nane Limon Kabuğu" isimli programları sundu. TRT 4'te uzun yıllar İletişim Rehberlik, Psikoloji, Etkili ve Güzel Konuşma dersleri verdi. STV'de "Kimse Yok mu", TRT'de ise "Çalsın Davullar" ve "Güne Başlarken" adlı programları sundu. Türk Dil Kurumu ve Karaman Valiliğince Türkçeyi en iyi kullanan yarışma sunucusu seçildi (2003). Kurultay, tıp kongreleri, şuralar, açılış törenleri ve festivallerde sunuculuk yaptı. Birçok radyo spotu seslendirdi. Limon Prodüksiyon isimli bir şirket kurdu. Halkla İlişkiler Uzmanlığını kendi şirketinde devam ettirdi.

İkbal Gürpınar

ESERLERİ:

ALBÜM: *Simidin İki Yarısı* (şiir, 1999), *İkbal Gürpınar 1-2* (şiir, 1999), *İkbal'den Masallar* (masal).

ANI: *Günaydın Gece* (2004).

DENEME: *İçimden Geldiği Gibi* (2003).

GÜRPINAR, Kemal

Folklor araştırmacısı ve yazar. Merzifon İstiklâl Okulunda (1938) öğretmenlik yaptı. Şarkışla'nın yerli halk şairlerinin destan ve şiirlerinden etkilendi. Sivas Halk Evi Dil-Tarih-Edebiyat Şubesi adına Orta Anadolu Halkiyatı ile Orta Anadolu halk şairlerinin hayat ve eserlerini araştırma ve derleme çalışmalarına katıldı. Deliktaşlı Ruhsati'nin hayatı ve eserleri hakkında geniş bilgi topladı. Arkadaşı Kadri Özyalçın'la birlikte Tunus, Şarkışla, Sivas'ta ve civar köylerde Serdarî adlı bir halk şairini tespit ettiler. Sivas'ta yayımlanan *Duygu Düşünce* adlı bir mecmuada Eflâtun Cem tarafından yazılan tek makaleden başka hakkında bir kayıt bulunmayan şair ve arkadaşı "Münhacî" hakkında Gü-

rün. Hafik, Kangal ilçe ve köylerinde incelemelerde bulundular. Bu incelemelerini, Sivas Halk Evi Dil-Tarih-Edebiyat Şubesinin 2.,3. ve 4. kitapları olarak yayımlattılar.

ESERLERİ (Araştırma – İnceleme) : *Deliktaşlı Ruhsati'nin Hayatı ve Edebi Şahsiyeti* (Kemal Özyalçın ile, 1938), *Şarkışlalı Serdari* (Kemal Özyalçın ile, 1938), *Deliktaşlı Münhaci Hayatı ve Eserleri* (1938).

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖMBŞKA (c. 2, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÜRPINAR, Melisa

Şair. 9 Aralık 1941, İstanbul doğumlu. Zühtüpaşa İlkokulu, Çamlıca Kız Lisesi orta kısmı, Beyoğlu Ticaret Lisesi mezunu. Bir süre İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinde okuduktan sonra İstanbul Belediye Konservatuarı Tiyatro Bölümünü bitirdi (1964). Londra'da tiyatro öğrenimi görürken BBC Türkçe servisinde kültür konuşmaları düzenledi (1965-67). *Zeren* dergisinde yazı işleri müdürlüğü (1962-63), Kadıköy Halk Eğitim Merkezinde tiyatro eğitmenliği (1963-64), Yeni Tiyatro Derneği Başkanlığı (1965-66) yaptı. Kardeş Sahne'nin kurucu ortakları arasında yer aldı (1969-70). Aynı yıllarda matbaa işletmeciliği ile uğraştı. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatrosu Repertuar Kurulu üyeliğinde bulundu (1993-94). Müjdat Gezen Sanat Merkezinde ve diğer özel tiyatro kurslarında ders verdi. (1995-96). Sonraki yıllarda yaşamını serbest yazar olarak sürdürdü.

MELİSA GÜRPINAR

KONUŞMALAR

Söz,
şiire dönüşürken,
bir çocuk kahkülü gibi
kısacık mı kesilmelidir ille de?
Hayır!
Şiir annem gibi
uzun uzun seslenmelidir uykusunda,
olmayan sevgiliye.

Durgun, derin soluklu,
içine kapanık olmalı,
belki de bütün gün
uzanmalıdır koltuğunda.
Bir sandıka kadar heybetli
ve düşünceler kadar ağır
çantası da,
durmalı ayak ucunda.
Ama,
kendini ölümsüz sanan
ve her sabah
bir umut çiçeği açan
yüreciği,
hiç durmadan kıpırdamalıdır
yün yeleğinin altında.

Perde inmiş gözlerinde
oynaşan bin bir hayal
ve beyaz dudaklarından dökülen
kırık dökük anılar,
kimselerin okuyamadığı
eski yazı bir defterden
saçılmalı ortaya,
sonsuzluğu çağrıştıran
yaz bahçelerinde
uçuşurken kopuk sayfalar,
kör bir yılanın çevikliğiyle
kamışlarm arasından
akıp gitmeli gizlice yıllar.
İncir ağacının dibinde
kum falı bakan
dilsiz köle ise,
bir yanılsama olarak
görünmeli arasıra
fotoğrafın arabında.

Şiir de annem gibi,
mevsimi
kuş seslerinden,
aşkı
saklı bir mendilden,
tüm hayatını
gülden sormalıdır
bana kalırsa.
Ve hiç çıkmamalıdır
yaldızlı çerçevesinden dışarıya.
Aklı yürüyen bulutlara
ve oyuncak atına takılıysa,
ne yapsın şiir sokaklarda?
Eli bir de yolu düşerse
kalabalık alanlara,
eski dostların çoğuna rastlamalı,
aynı annemin yaptığı gibi
durup hatırlarını sormalı,
adresler almalı.
Sevinçten
al al olmalı yanakları kı.
anlaşılmasın yoksulluğu
yalnızlığı.
Aslında,
hep çocuk kalmalı şiir.
Avuçlarında ezik bir şeker,
yanaklarında tozlu yaşlar
ve yüzündeki mahzun gülümsemeyle,
pencereden bakan
öksüz bir çocuk olarak kalmalı.
Korkmalı gök gürültüsünden,
tabancadan,
kara örümcek ile perili köşkten.
Dili peltek çorabı düşük,
tekir kedisi kaçmış olmalı evden.
Eğilip denize dokunmalı,
düşlerinde yol alan
köpüklü bir yelkenliden.

Ölecekse de şiir,
yaşlanmadan ölmeli.
Yaşı belirsiz olmalı
aynı annem gibi.
Hiçbir ayna kırığına
basmadan daha.
tutunup rüzgarın ipine,
limon kabuğu kokan
camdan bir dünyaya
kayıvermeli,
kış odasına geçercesine
tüy terlikleriyle.
Eğer ölecekse şiir,
buz tutmuş çığlığı yükselirken
göklere,
gecenin kanı sürülmemeli
saçlarına boş yere.

Melisa Gürpınar

Periyodik yayınlarda ilk ürünü, 1959 yılında *Vatan* gazetesinde çıkan *Köy Romanı, Şehir Romanı* başlıklı bir makaleydi. Şiir ve yazıları ağırlıklı olarak *Varlık, Gösteri, İstanbul, Yelken, Otağ, Ataç, Soyut* vd. dergilerde yayımlandı. *Yeni Zaman Eski Hayat* adlı oyunu 1993-95 yılları arasında, *Şu Bizim Evliya Çelebi* oyunu da 1999 yılından itibaren İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda sahnelendi. *İstanbul'un Gözleri Mahmur* adlı eseriyle 1991 Halil Kocagöz Ödülünü, *Yeni Zaman Eski Hayat* ile 1994 Avni Dilligil Yılın Oyun Yazarı Ödülünü, *Ada Şiirleri* ile 2003 Cevdet Kudret Şiir Ödülünü kazandı. Türkiye Yazarlar Sendikası (1991-93 arası Genel Sekreter), Pen Yazarlar Derneği, Edebiyatçılar Derneği, Oyun Yazarları Derneği, Eleştirmenler Derneği üyesidir.

"Zaman zaman düzyazı şiirler mi, şiirsel düzyazılar mı sorusunun bir kelebek kanadında gelip okurun belleğine değiverdiği duyumsatan bu kitabında Melisa Gürpınar çok ciddi biçimde yaşamı, kendini, kendindeki çoğu, çokluğu sorguluyor. Yani birtakım anlardan, anılardan yola çıkarak, hepimize, tüm topluma yöneltiyor sorularını. İnce ince değdiriyor oklarını hepimize... An oluyor, rüzgârın soluğunu duyuveriyor okur Salkımsöğütlerin gölgesinde. Tam da bir dinlenme, kendini salıverme özlemi içindeyken... Durup dinleyince sesler, renkler, kokular geliyor; bütün bir geçmişimizden, unutulmuş sevgilerden, yitik dostluklardan, tükenmeye boyun eğmiş insanlardan, eskide kalmış evlerden, sokaklardan... Çoktan tavanarasından da atılmış eşyalardan bugünkü kuşaklara ve gelecek kuşaklara postalanmış kırmızı kurdeleli bir mektup demeti gibi de algılanabiliyor bu yüzden, zaman zaman salt şiire, zaman zaman minimal öykülere dönüşen metinler." (Zeynep Aliye)

"Melisa Gürpınar, her harfine egemen olduğu Türkçeyi hamur yoğurur gibi yoğurur, yükseklikleri bile çok çok aşan noktaları götürür, renkli, müzikli resimli, coşkulu bir yapıya ulaştırır. Türkçenin eşsiz, yüce tadına zevkine, üstün bir sanatçının, üstün bir şairin incelmiş zevkini, bilincini katar ve anlam yönünden de, ses yönünden de zengin bir dille ne harikalar yaratılacağını belirtir, anlattıklarını unutulmaz kılar. (...) Usta bir sanatçıdır Melisa Gürpınar. Bu ustalığıyla ve parlak yeteneğiyle yüreklerde, beyinlerde şölen güzelliğinde, şölen coşkusunda rüzgârlar estirir. Sevinçleri, heyecanları arttırır." (Muzaffer Buyrukçu)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Umut Pembeleri* (1962), *Yeni Bir Gün Şarkısı* (üç kitap bir arada, 1975), *Gece Yarısı Notları* (şiirsel anlatı, 1981), *Ara Beni Sevgilim Sözcüklerin İçinde* (iki kitap birlikte, 1983), *Yaz Mektupları* (1985), *İstanbul'un Gözleri Mahmur* (şiirsel öyküler, 1990), *Çocukluğum ve Ölümüm* (1993), *Salkımsöğütlerin Gölgesinde* (düzyazı şiir, 1998), *Her Harf Bir Melek* (1999), *Ada Şiirleri* (2003), *Küçük Şeyler* (2004).

OYUN: *Yeni Zaman, Eski Hayat* (1993).

ÇOCUK KİTABI: *Uçup Giden Kent* (1991), *Kitap Benim Kanadım* (şiirsel anlatı, 1999).

GENÇLİK ROMANI: *Okul Arkadaşım* (1998).

HAKKINDA: Can Kurultay / Çağdaş Türk Edebiyatında Kadın Yazarlar (1993), Bedihan Tamsöz / Osmanlıdan Günümüze Kadın Şairler (1994, s. 210), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 19.11.1998), Leyla Şahin / Sözden Dile Açılan Kırk Yıl... Melis Gürpınar - Güngör Tekçe Belki Bir İç Çekiş Benim Söylediğim Zeynep Aliye / Bir Demet Flu Fotoğraf Muzaffer Buyrukçu / Salkımsöğütlerin Gölgesinde (Cumhuriyet Kitap, 4.3.1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

GÜRSAKAL, Necmi

Romancı. 13 Ağustos 1950, Bursa doğumlu. Bursa Erkek Lisesi (1968), Bursa İktisadi ve İdari Bilimler Akademisi (1976) mezunu. Akademik kariyerini tamamlayarak profesör unvanını aldı. Çalışmalarını Uludağ Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Ekonometri Anabilim Dalı öğretim üyesi olarak sürdürdü. Makaleleri 1987 yılından itibaren Bursa *Hakimiyet, Olay* gazeteleri ile *Bakış, Bursa Defteri* dergilerinde yayımlandı.

Necmi Gürsakal

ESERLERİ:

ROMAN: *Floransalı Karlo* (2001).

DENEME: *Yazı Zamanı* (1999).

HAKKINDA: Nurettin Özdemir / Yeni Yayınlar - Floransalı Karlo (Bursa Defteri, Eylül 2001), A. Ömer Türkeş / En Yeni Romanlar (Virgül, Kasım 2001), H. Işık / İpek İpek Şehrinin Hikâyesi (Radikal Kitap, 14.12.2001), TBE Ansiklopedisi (c.1. 2. bas. 2003).

GÜRSAN, Turgut

Araştırmacı-yazar. 1949, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi Kimya Fakültesinden 1974 yılında mezun oldu. 1977-98 yılları arasında kimya sanayiinin muhtelif dallarında kimyager olarak çalıştı.1999 yılında emekli oldu. *Hitler Almanyasının Gizli Tarihi* adlı eseri yazarın yedi yıllık araştırmasının sonucunda ortaya çıktı. Yazar bu konudaki çalışmalarını sonraki yıllarda da sürdürdü.

ESERLERİ:

Hitler Almanya'sının Gizli Tarihi (2002), *Yeraltındaki Gizli Dünyalar* (2003), *Antik çağlardan 20'nci Yüzyıla Kadar Dünya Tarihinin Perde Arkası* (2005).

GÜRSEL KORAT

Yazar. 7 Temmuz 1960, Kayseri doğumlu. Asıl adı Gürsel Sağlamöz. İlk ve ortaöğrenimini Kayseri'de tamamladı. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi mezunu. 12 Eylül ihtilali öncesinde bir buçuk yıl siyasi tutuklu olarak hapis yattı. *Edebiyat ve Eleştiri* dergisinin kurucuları arasında yer alarak iki yıl yazı işleri müdürlüğünü üstlendi (1992-94). TRT'nin "Anadolu Medeniyetleri" belgeseli gibi çeşitli yapımlarda görev aldı.

Yazılarını *Edebiyat Dostları, Edebiyat ve Eleştiri* ve *Birikim* dergilerinde yayımladı. 1990'dan itibaren Ankara'da felsefe öğretmenliği yaptı.

"Gürsel Korat, yazınsal yapıtlarına da düşünsel derinlikler katan bir yazar. 'Çiftaslan Dörtlemesi'nin ilk iki kitabı Zaman Yeli ve Güvercine Ağıt'tu okurunu Kapadokya'nın ruhuyla tanıştırır. Bunu yaparken de günlük dilden arınmış bir yazarın titizliği ile kurar dilini. Anlattığı zamanın dilinin bilgisine hakim olduğu da hemen anlaşılıyor. Böylece okurlarıyla son derece kişisel bir bağ kuran Gürsel Korat, kendine bir evren oluşturuyor sessizce." (Zafer Bilczikçi)

ESERLERİ:

ROMAN: *Zaman Yeli* (1994), *Ay Şarkısı* (1998), *Güvercine Ağıt* (1999).

ÖYKÜ: *Çizgili Sarı Defter* (1996).

İNCELEME: *Sokakların Ölümü* (1997).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001), Zafer Bilezikçi / Gürsel Korat-Gölgenin Canı (Varlık Kitap, Mayıs 2004).

GÜRSEL, Nedim

Yazar. 5 Nisan 1951, Gaziantep doğumlu. İstanbul'da Altı Eylül İlkokulunu (1960) ve Galatasaray Lisesini (1970) bitirdi. Sorbonne Üniversitesi Çağdaş Edebiyat Bölümünü (1974) bitirdi. Aynı üniversitede "karşılaştırmalı edebiyat" alanında doktorasını tamamladı. Fransa Bilimsel Araştırmalar Ulusal Merkezinde (CNRS) araştırma direktörü olarak çalıştı ve Sorbonne Üniversitesinde Türk edebiyatı dersleri verdi. Öğretim üyeliğinin yanı sıra gazetecilik yaptı. Radio France Internationale'de ve Berlin Radyosunda programlar hazırladı. 1975 ve 1983 yıllarında yayımlanan iki kitabı için hakkında kovuşturma açıldı, her iki dava da beraatle sonuçlandı.

İlk yazısı *"Şolohov'un Hikâyeleri"*, 1966'da *Yeni Ufuklar* dergisinde çıkmıştı. Daha sonraki yıllarda *Soyut, Yeni Dergi, Papirüs, Yeni Edebiyat, Halkın Dostları, Birikim, Sanat Olayı, Toplum ve Bilim, Milliyet Sanat, Gösteri, Yeni Düşün, Argos, Adam Sanat, Atlas, Cumhuriyet Kitap* ve *Varlık* gibi dergilerde hikâyeleri ve çağdaş düşünce ve edebiyat akımlarına ilişkin sorunları incelediği yazıları ve denemeleri yayımlandı. *İlk Kadın* adlı hikâyesi sahneye uyarlanarak İstanbul Devlet Tiyatrosu tarafından 1995'te oynandı. Eserleri başta Fransızca olmak üzere, Almanca, Bulgarca, Danca, Hollandaca, Portekizce, İspanyolca, İtalyanca, Yunanca ve Arapçaya çevrildi. Eserleri üzerine Boğaziçi, Sorbonne ve Nanterre üniversitelerinde yapılmış çok sayıda doktora tezi vardır.

Simgesel ve şiirsel bir dille yeni anlatım olanaklarını denediği hikâyelerinde "birey-nesne ilişkilerini, dış dünyanın bilince yansıyışını, bireyin yabancılaşmasını duyarlı bir anlatımla yansıttığı" belirtildi (A. Özkırımlı). Bireyin iç dünyasından daha çok cinsel dürtüleri anlattığı hikâyeleri yer yer müstehcenlik boyutuna ulaştı. Bu nedenle 1969'dan beri çeşitli dergilerde yayımlanan hikâyelerini topladığı ve genellikle "genç küçük burjuvaların" değişen yaşam koşulları içindeki tutumlarını çeşitli yönleriyle işlediği *Uzun Sürmüş Bir Yaz* (1975) ve yine bir diğer hikâye kitabı *Kadınlar Kitabı* (1983) kitapları toplatıldı, bu kitaplardaki hikâyeleri müstehcen bulunarak hakkında davalar açıldı. Nâzım Hikmet'in şiirini farklı bir bakış açısından, yenilik-gelenek sorunsalı temelinde işlediği kitapları edebiyat çevrelerinde ilgiyle karşılandı. 1995'te yayımlanan ve Fatih Sultan Mehmed dönemini anlattığı *Boğazkesen* adlı romanı uzun süre çok satan kitaplar listesinde kaldı. Gezi kitaplarında ise İstanbul'un bir "model kent olarak yazarın peşini bırakmadığı" görüldü. Hemen hemen bütün eserlerinde kadınların, kentlerin-kentlilerin ve kendi iç dünyasına eğildi.

Uzun Sürmüş Bir Yaz adlı kitabıyla 1976 Türk Dil Kurumu Öykü Ödülünü, 1986 Abdi İpekçi Barış Ödülünü aldı ve *Sevgilim İstanbul*'daki *Saklambaç* adlı hikâyesiyle de 1987 Haldun Taner Hikâye Ödülünü Tomris Uyar ve Murathan Mungan'la paylaştı. Yurtdışında da; Fransızcaya çevrilen *Sevgilim İstanbul* adlı kitabıyla da 1986 Fransız PEN Kulübü Jüri Özel Ödülünü, 1990 Radio France Internationale Uluslararası En İyi Öykü Ödülü ile 1992 Struga'da Öykü ve inceleme dalındaki çalışmalarından ötürü Altın Plaket Ödülünü aldı. PEN Yazarlar Derneği, Paris Yazarlar Evi ve Akdeniz Akademisi üyesidir.

"İnsanı, bir anlamda erkeği anlama çabası olarak karşımıza çıkan Boğazkesen'de Nedim Gürsel, kadını erkeklerin krallıklarını yıkabilecek, korku duyulması gereken varlıklar olarak çizer. Bu nedenle romanın sonunda erkek kahramanlar (Fatih ve Fatih Haznedar) kadınları öldürerek kafa esenliklerine kavuşurlar. Resimli Dünya'da ise erkek kahramanlar hayatları boyunca ışığa gelen pervaneler misali hiç ulaşamadıkları o ilk kadını, annelerini ararlar tüm kadınlarda. Ancak Kamil Uzman'ın kafa esenliği, her ne kadar romanda 'çünkü her birimiz öldürür sevdiğini' diye yazsa da ancak kendi ölümüyle sağlanır." (Didem Ardalı Büyükarman)

"Sierra Nevada'nın karlı yamaçlarına sırtını dayamış kırmızı surları, kuleleri, su sesine aşina iç avluları ve kufi yazılarıyla günbatımında yeşilin içinden fışkıran Elhamra Sarayı'nın fotoğraflardaki gizemli çekiciliği miydi bende bu yolculuk isteğini uyandıran, yoksa Lorca'nın şiirleri mi?(...) Belki de Münir Nurettin Selçuk'un bestesi sayesinde çoğumuzun en azından bir beytini ezberlediği Yahya Kemal'in 'Endülüs'te Raks'ıydı beni oraya çeken.' Nedim Gürsel 'İspanya İzlenimleri' alt başlığıyla yayımlanan 'Güneşte Ölüm' isimli kitabında, edebiyat, tarih, mimari ve resmin kesişme alanlarını göz ardı etmeden İspanya'da bir yolculuğa çıkarıyor okuyucularını." (Aslı Örnek)

"Nedim Gürsel'in bu romanı için İstanbul'a yazılmış bir aşk türküsü diyebiliriz. Bu türkünün tüm unsurları, birbiriyle uyumlu şiirsel bir bütünlük içerisinde sunuluyor okura. Gürsel, şiirsel düzyazının büyük ustası olma yolunda bir yazar." (Claude Prevost)

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Uzun Sürmüş Bir Yaz* (1975), *Kadınlar Kitabı* (1983), *Sevgilim İstanbul* (1986), *Sorguda* (1988), *Son Tramvay* (1991), *Öğleden Sonra Aşk* (2002), *Cicipapa* (Toplu Öyküler 1967-1990, 2002).

ROMAN: *Boğazkesen / Fatih'in Romanı* (1995), *Resimli Dünya* (2000), *İlk Kadın* (2005).

GEZİ: *Seyir Defteri* (1990), *Pasifik Kıyısında* (1991), *Balkanlara Dönüş* (1995), *Gemiler de Gitti* (1997), *Güneşte Ölüm* (2003), *İzler ve Gölgeler* (2005).

DENEME-İNCELEME: *Çağdaş Yazın ve Kültür* (1978), *Şeyh Bedrettin Destanı Üzerine* (1978), *Yerel Kültürlerden Evrensele* (1985), *Nazım Hikmet ve Geleneksel Türk Yazını* (1992), *Bozkırdaki Yabancı* (1994), *Paris Ya-*

Nedim Gürsel

zıları (1995), *Başkaldıran Edebiyat* (1997), *Aragon Başkaldırıdan Gerçeğe* (çev.: Nermin Saatçioğlu, 2000), *Yaşar Kemal: Bir Geçiş Dönemi Romancısı* (2000), *Paris Yazıları II* (2001), *Doğumunun Yüzüncü Yılında Dünya Şairi Nâzım Hikmet* (2002).

SÖYLEŞİ: *Yüzyıl Biterken* (1999).

ŞİİR: *Uzun Bir Ayrılık İçin Kırk Kısa Şiir* (1996).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda Eserler Sözlüğü (1973), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1974), Necati Güngör / Nedim Gürsel'le Konuşma (Politika, 30.9.1976), Enis Batur / Uzun Sürmüş Bir Yaz (Yeni Ufuklar, Temmuz 1976) - Fatih'in Romanı (Cumhuriyet Kitap, 4.1.1996), Muzaffer Uyguner / Uzun Sürmüş Bir Yaz (Türk Dili, Temmuz 1976), Erol Özkoray / Nedim Gürsel ile Söyleşi (Gösteri, Kasım 1981), Celal Üster / Kadınlar Kitabı Üzerine Nedim Gürsel ile Söyleşi (Cumhuriyet, 18.1.1984), Vedat Günyol / Kadınlar Kitabı (Gösteri, Şubat 1984), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi II (1985), Adnan Özyalçıner / Sevgilim İstanbul ve Edebiyatta Öykücülüğümüz (Gösteri, Ekim 1986), Mehmet Basutçu / France Culture Radyosunun Nedim Gürsel'le Söyleşisi (Cumhuriyet, 29.10.1986), Füsun Akatlı / Edebiyatta Bir Nü (Milliyet Sanat, Mart 1988), Serhat Öztürk / Yazın Türleri Arasında Kesin Sınırlar Yoktur Artık (söyleşi, Güneş, 4.11.1990), Gürsel Aytaç / Edebiyat Yazıları (1995), Halil Gökhan / Dünyanın ve Yalnızlığın Başkentinden Yazılar (Kitap-lık, Ocak-Nisan 1996), Bahriye Çeri / Boğazkesen Fatih'in Romanı (Gösteri, Ekim-Kasım 1997), Nedim Gürsel ile Dünden Bugüne (Adam Öykü, Mayıs-Haziran 1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. basım, 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. basım, 1999), Yüz-

Nedim Gürsel

yıl Biterken (1999), Didem Ardalı Büyükarman / Labirentler Arasında Yolculuk (Cumhuriyet Kitap, 28.9.2000), Erendiz Atasü / Benim Yazarlarım (2000), Feridun Andaç / Yeryüzü Gezgini Bir Yazar: Nedim Gürsel (Superonline.com, 2000),

RESİMLİ DÜNYANIN ROMANI

Halit Gökhan

Nedim Gürsel, 1995-1999 yılları arasında kaleme aldığı, daha doğrusu hayat verdiği yeni bir romanıyla karşılaştırdı bizi. İsmi Resimli Dünya olan bu romanın önemli bir kahramanı, Rönesans dönemi ressamı olan ve Fatih Sultan Mehmet'in portresini yapmakla bizde ün yapmış İtalyan ressamı Gentile Bellini üzerine bilimsel araştırmalar yapmakta olan sanat tarihi profesörü Kâmil Uzman; diğer kahraman ise tarihten gelen bir kişilik: Üzerine araştırmalar yapılan ressam Bellini... Ve başkaları: Venedik, İstanbul, Paris, kadınlar... Bu arada resim sanatının kendisinin de gerçek bir başkahraman olduğunu söylemeliyiz.

İki şehir: Venedik, İstanbul

Resimli Dünya'da iki şehir adeta iki ezeli rakip gibi, aynı zamanda bir manzara ressamı olan Profesör Kâmil Uzman'ın kişiliğinde ve hayatında bir okyanus çalkantısı içinde devriyor. Profesörün içindeki manzara ressamı Kâmil'i öldürdüğünü bilen, ama bunu bir türlü kabullenemeyen Kâmil Uzman'ın geçmişi, belleği ve şimdiki zaman bu iki şehir için bir yolağzı adeta. Resimli Dünya'nın yarattığı ve tek tek bir insanın geçmişinin üzerinden kesimlediği Venedik ve İstanbul bu yolağzı üzerindeyken bir şehir, geçmişin kıvrımlı labirentlerinde sanıldığında, dünyanın ve hayatın görüntülerle önünde aktığı bir mercek olarak Kâmil Uzman'ın karşısına çıkıyor. Zira anlatıcı (ya da içteki Kâmil Uzman) Venedik'teyken İstanbul'a belleğin şaşırtıcı bir hamlesiyle "kayabiliyor", ıpkı farelerin de yardımıyla denize kayan Venedik gibi...

"Sanat tarihi profesörü Kâmil Uzman Santa Lucia İstasyonu'nda trenden indiğinde yorgun değildi." Bu cümleyle başlayan Resimli Dünya henüz girişinde bir imge olarak Kâmil Uzman'a eşlik eden Venedik'e sürüklüyor ve sahici bir şehir-roman kahramanı bağımsızlığıyla alt üst ediyor okuru: "Venedik, yıllar sonra kavuşulan eski bir sevgili gibi sabaha dek direncini sınadı, bir an bile rahat bırakmadı onu." (...) "Daha tik günden Venedik ele geçirmişti Kâmil Uzman'ı, bilincini işgal etmiş, güzelliğiyle büyülerken kanal ve köprülerden, rıhtımlarla dar sokaklardan ördüğü bir ağla boğmaya kalkışmıştı." İstanbul ise çocukluk, ilkgençlik ve yetişkinlik dönemlerinin okul ve "bekârlık" manzaralarının yanı sıra doğa manzaralarıyla var Kâmil Uzman'ın hayatında. Kendisinden çok şey öğrendiği Venedik ressamı sayesinde geliştirdiği manzara resimlerinde İstanbul "Çamlıca tepesinden Boğaz'ın görünüşü, Anadolu Hisarı'ndaki çardaklı kahve, ağlarınıören ihtiyar balıkçılar, artık geçmişte kalmış, eski kitaplarla resimlerde yaşayan o sakin kent, çocukluğunun İstanbul'u" olarak var.

Profesör Kâmil Uzman'ın kadınları

Resimli Dünya sadece Profesör Kâmil Uzman'ın serüveni değil. Venedikli ressam Gentile Bellini'nin Fatih'in portresini yapmak üzere çıktığı yolculuğun ve acılı, ağrılı İstanbul günlerinin; Gentile'nin kardeşi Giovanni'nin, genç şehzade Cem Sultan'ın, Fikret Muallâ'nın, pazar günlerinin, ressam ve mucit Leonardo'nun da soluk aldığı bir tablonun betimlemelerinde birer "kahraman düzeyinde" yaşıyorlar. Ne var ki, profesör Kâmil Uzman'ın sureti, bedeni ve ruhunda kişileşen, bazen bir heyula, bazen de aceleyle geçen bir melek gibi Resimli Dünya'nın okuma onurgasını elinde tutan bir sürükleyicilik unsuru var ki o da kaçınılmaz bir Nedim Gürsel teması artık: Kadınlar. Gerçi buna "Profesör Kâmil Uzman'ın kadınları" demek daha doğru olur; zira kanımca Resimli Dünya iki tekil yeniliğe açılıyor Nedim Gürsel'in roman sanatında: İlki "roman kişisinin insanı betimlenmesinde ulaştığı" başarılı deneysel uçlar; ikincisi, "kadın temasının duygu, haz, arzu ve cinsellik planlarında" daha çok derinlik kazanması. Bütün bunlara elbette romantarih ilişkisinde Türkçede varılan yeni noktaları da eklemek gerekiyor.

Sanatın ve insanın ödü yorumu

Nedim Gürsel "Boğazkesen" ile başladığı yazarlığının "tarihsel" sürecine Resimli Dünya ile yalnızca devam etmekle kalmıyor onu çeşitliyor ve günümüz romanının ustalıklı bir düzeyine taşıyor. "Boğazkesen"de şehir, insan, tarih ve siyaset sözcüklerinin dizildiği gerilim ipinde bu kez resim sanatının verili ilgilileri var. Bu ilgililer arasında yaşayan gerginliğin fonu üzerinde sivrilen bir kişilik (sanat tarihi profesörü Kâmil Uzman) Resimli Dünya'yı ele geçiriyor, hatta yeniden kuruyor, ondan "bir insan olarak" düşünüyor ve yükseliyor; kişiliğinin uçlarında kendini sergiliyor ve sanatın bütün normallerini aşarak onu hayat katındaki bağlarında etc. kemiğe büründürüyor. "Bir insan olarak sanat tarihi profesörü Kâmil Uzman ve insanın aynasında sanat (resim sanatı)"... Resimli Dünya'nın özetlenebilecek en kısa ve özlü yorumu bu...

(*Cumhuriyet Kitap*, 3 Şubat 2000)

NEDİM GÜRSEL

BUĞDAY TARLASINDA ÖLÜM

Ölüm ona harman yerinden atılan bir kurşunla gelmişti, şimdiyse rüzgarda savrulan buğday başakları arasından bakıyor. Temmuz güneşinde fırtmaya tutulmuşcasına üst üste yığılmış başaklar az sonra kargalara yem olacak. Oysa içinden yol geçen buğday tarlası da boya, başaklara doğru alçalan kargalar da. Tüpten değil ressamın yalnızlığından, giderek öfkeye dönüşen çalışma tutkusundan, bir cehennemin yalazından fışkırmış gibiler. Ressam onları tuvalin yüzeyine yaymak için tek bir fırça darbesi hâlâ vurmamış. Açısını, ölüm isteğini, özyıkımını aylardır bir kadın gövdesine dokunmamış parmaklarının olanca gücüyle sıkmış tabloya. Bir hamura, yamurdan bir yontuya biçim verir gibi renkleri yoğurup cisimleştirmiş. Sanrılarından kargalar, uykusuz gecelerinden laciverte çalan bir gökyüzü, umarsız deliliğinden yuvarlak, beyaz bulutlarla savrulan buğday başakları yapmış. Sonra boyaları birbirlerine katarak? çekip gitmiş bu aykırı dünyadan.

Herkese bir bakışı var ölümün. Ona da ikinci kez bakıyor. İkinde bir silah patlamışlı. "Ev sarıldı teslim ol!" Şundiyse ne jandarmalar var görüntüde ne tetikte bir el. Tehlike kargalardan gelebilir ancak, ama onlar da boya. Buğday tarlası, issiz yol ve gökyüzü. Hepsi bu işte, ölümden önceki insansız doğa, özgür ışık. Ressamın kendi kalbine doğrultuğu silah az sonra tablonun dışında patlayacak. Belki daha kara kargalar havalanacak başakların arasından, belki gökyüzü karaya çalacak. Ölüm canın kırık yerinden seken kurşunla gelmiş, vınlayıp geçmişti tepesinden. "Ev sarıldı teslim ol!" Kıpırdasa alnının ortasına yiyecekti ikinci kurşunu. O an, yüzlerce kilometre uzaktan sesini duyacağını bilse, yazar olmanın bedelinin böyle de ödenmemesi gerektiğini haykırırdı Şehmuz'a. Pencereye yaklaşan Şehmuz'un babası "Korkma ben oyalarım onları," demişti en telaşsız sesiyle. Topu topu iki kişiler. Evin sarıldığı falan da yok. Akşam birlikte kaçarız." Harman yerinden ateş eden jandarmalara her gün beşiktekı oğlunun altını değiştirir gibi temizleyip sildiği Kalaşnikov'la karşılık vermeye başlarınış, karanlık çöker çökmez de önüne düşmüştü. Arka avlunun duvarını aşıp bir başka köye, oradan da sınıra varmışlardı. Törelerinde kendilerine sığınanı geri vermek yoktu bu insanların. Şehmuz onu hapishaneden haber gönderdiğinde Güneydoğudaki kerpiç bir evin konuk odasında haftalarca gizleneceğini, o güne dek romanlardan tanıdığı, yaşam serüvenlerini ölümlerine yakılan ağıt ve türkülerden dinlediği kaçakçılarla birlikte yaşayacağını bilemezdi elbet. Şehmuz yoksul bir ailenin en büyük oğluydu. Nasılsa kendini kurtarmış. Öbür kardeşleri gibi kaçakçı olmaktansa öğrenimini güçbela tamamlayıp İstanbul'a yerleşmiş, çoluk çocuğa karışmıştı. Rahat durmamıştı ama. Solcu eylemlere katılmış, birkaç kez tutuklanıp hapis yatmış, işten atılınca ailesini geçindirebilmek için işportacılığa başlamıştı. Tanıştıklarında Cağaloğlu Yokuşunda indirimli kitap satıyordu. Onun kaldırıma düşmüş eski kitapları da vardı aralarında. Yalnızca kitapların değil soleculuğun da kaldırıma düştüğü, siyasi cinayetlerin durmadığı günlerdi. Sonradan bir öyküsünde yazacağı gibi kurdun dolaşmayı sevdiği puslu günler. Kısa sürede dost olmuşlar, birlikte bir roman yazmaya karar vermişlerdi. Satış rekorları kıracak bir sentüven romanı. Güneydoğunun acı gerçeklerinden yola çıkacaklar, yarıya tuz basar gibi sorunların üzerine gideceklerı, yarı röportaj, yarı roman tekniğiyle bir yörenin insanlarını günlük yaşam trajedileri içinde kavramaya çalışacaklardı. Kaçakçıların dünyası bu trajedinin temelini oluşturacaktı elbet. Topraksız köylülerin geçim derdi yüzünden nasıl kaçakçılığa itildiklerini, kazanılan milyonların aracılarla rüşvet yiyen devlet bürokrasisi arasında nasıl paylaşıldığını, mayın tarlasında ölümle satranç oynayanların köy meydanında topallayarak dolaşmalarını, çoluklar güruhunun yalnızca o yörede değil, tüm ülkede giderek çoğalışını anlatacaklardı. Şehmuz, çocukluğundan, sınırdan geçirilen kaçak malların büyüsünden, gece katırların nal seslerine karışan kurşun seslerinden, mayına çarpan küçük kardeşinin kopan bacağından söz edecek, mertlikle korkaklığın, aşkla ölümün, dostlukla ihanetin destanını dile getirecekti. O ise bütün bunları belli bir düzene koyacak, yazarlık deneyimini mayın tarlasında can savaşı verenlerin hizmetine sunacaktı... Öylesine çok ihtiyacı vardı ki buna! Yazarken aradan çekilmek, kendinden kurtulmak istiyordu. Kendi gözlemlerinden, kendi anılarından, kendi düşlerinden kurtulmak, başkalarını, biraz da halkın özlemlerini yansıtabilmek. Ne var ki bu işbirliği tam gerçekleşmek üzereyken 12 Eylül darbesi olmuş, pusu havada dolaşan kurda hazırlıksız yakalanmışlardı. Şehmuz'u darbe gecesi tutuklamışlar, onun da kitaplarını toplatıp hakkında hapis istemiyle dava açmışlardı. Şehmuz, içeriden gönderdiği mesajda: "Değmez," diyordu, "bu ülkede bir kitap yazmanın bedelini böyle ödemeye değmez. Sonunda seni de tutuklayacaklardır. En iyisi git buralardan. Ne çoluk çocuğun, ne doğru dürüst bir işin var. Yetenekli bir yazarsın, çek git bu ülkeden. Bir süre bizim köyde gizlenirsin. Babam sınırı geçmeni sağlar. Yargıç önüne çıkarıp kitaplarından dolayı hesap sormalarına, seni daha fazla aşağılamalarına fırsat verme artık." (...)

(*Son Tramvay*, 1991)

Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi (2001), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 4 (2001), İş'te Kitap (Bahar 2002), Jale Sancak / Büyülü Kent İstanbul'dan Öyküler (2002), Doğumunun Yüzüncü Yılında Dünya Şairi Nazım Hikmet (Cumhuriyet Kitap, 11.01.2002), Şükran Büyüktunca / Öğleden Sonra Aşk (Radikal Kitap, 2.12.2002), Semih Gümüş / Öykülerde İstanbul (2002), Kürşad Oğuz / Nedim Gürsel'de Ölüm Korkusu ve Cinsellik (Cumhuriyet Kitap, 2.11.2003), Aslı Örnek / Radikal Kitap (05.2003).

GÜRSEL, Yücel

Mimar-yazar. 1941, İzmir doğumlu. 1972 yılında Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Mimarlık Bölümünü bitirdi. 1973-75 yılları arasında Mimarlık Odası İstanbul Şubesinde profesyonel yöneticilik yaptı. 1976'da Oda İkinci Başkanlığı yaptı, serbest mimar olarak çalıştı.

ESERLERİ:

Demokratikleşme Sürecinde Kent ve İnsan (1990), *Mimarlık ve Çevre* (1992).

GÜRSES, Ali Nurettin

Öykücü. 16 Şubat 1957, Erbaa / Tokat doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Söke Lisesinde tamamladı. Ege Üniversitesi Ege Tıp Fakültesini (1980) bitirdi. İki yıl Aydın ve Manisa'da pratisyen hekim olarak çalıştı. 1983'te Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Kadın Hastalıkları ve Doğum Anabilim Dalında uzmanlık eğitimini bitirerek (1988) kadın hastalıkları ve doğum uzmanı oldu. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Kadın Hastalıkları ve Doğum Anabilim Dalında (1988), Kulu (Konya) Devlet Hastanesinde, İstanbul Bakırköy Devlet Hastanesinde (1991-92), Artvin / Hopa'da yeni açılan bir hastanenin ameliyathane ve doğumhane çalışmalarında başhekim vekili olarak (1992) çalıştı. 1992'de SSK Bakırköy Doğumevine tayin edildi. Jinekolojik Onkoloji Servisinde iki yıl çalıştı. SSK Bakırköy

Ali Nurettin Gürses

Doğumevinin süreli tıbbi yayını olan *Jinekoloji Obstetri Pediatri* adlı dergide aktif çalışmalarda bulundu. Öykülerini *Gece Yarısı Sindrella* (1988) adlı kitapta topladı.

HAKKINDA: Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Hececöykü, Nisan-Mayıs 2005), doktorumnerede.com.

GÜRSES, Emin

Siyasetbilimci. Rize Lisesi ve Eğitim Enstitüsünden mezun olduktan sonra İİTİA Siyasal Bilimler Fakültesi (Marmara Üniversitesi), Boğaziçi Üniversitesi, Kuzey Londra Politeknik ve Londra Üniversitesinde (SOAS, Birkbeck College ve LSE'de) siyaset bilimi, gelişme ekonomisi ve uluslararası ilişkiler dallarında lisans, yüksek lisans ve doktora öğrenimi gördü. Sakarya Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü. Çeşitli dergi ve gazetelerde yazıları yayımlandı.

"Emin Gürses'in kitabı Ayrılıkçı Terörün Anatomisi salt dalında ilginç ve titiz bir çalışma olduğu için değil, PKK sorunu üstünde düşünen herkesin, bugüne kadarki düşüncelerini en azından gözden geçirme gereksinimi duyacağı bir bilimsel bilgi kaynağı olduğu için de önemli. Kitabı bitirenler, keşke şu kitabı siyasetçiler, her iki kanattan siyasetçiler okusaydı diyor." (Aydın Engin)

ESERLERİ:

Ayrılıkçı Terörün Anatomisi/IRA-ETA-PKK (1997), *Milliyetçi Hareketler ve Uluslararası Sistem* (1998), *İnsan Hakları Diplomasisi* (2002), *Büyük Ortadoğu Projesi* (Mahir Kaynak ile, 2004).

HAKKINDA: Aydın Engin / Emin Gürses'ten Önemli Bir Araştırma Ayrılıkçı Terörün Anatomisi (Cumhuriyet Kitap, 20.8.1998).

GÜRSES, Fulya

Öykücü. 1950, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü mezunu. Çeşitli il ve ilçelerde felsefe öğretmenliği yaparak emekli oldu. TÜM-DER'in kurucuları arasında yer aldı, yönetim kurulu üyeliği ve sekreterlik görevlerini yürüttü. Siyasi çalışmalarından dolayı bir süre tutuklu kaldı, yargılandı (1981). *Ekmek* adlı öyküsüyle 1991 yılında Orhan Kemal Öykü Ödülünü kazandı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Ekmek* (1992), *Duvar – The Wall* (1999).

ARAŞTIRMA: *Dünya'da ve Türkiye'de Gençlik* (eşiyle, 1979).

HAKKINDA: Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Hececöykü, Nisan-Mayıs 2005).

GÜRSES KARASU, Feriha

Gazeteci-yazar. Biga / Çanakkale doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Biga'da tamamladı. Ankara Üniversitesi SBF Basın Yayın Yüksek Okulunu bitirdi. UBA (Ulusal Basın Ajansı), THA (Türk Haberler Ajansı), *Milliyet*, *Güneş* gazeteleri ve Anadolu Ajansında çalıştı. Serbest gazetecilik yaptı. *Kemal Sunal Film Başka Yaşam Başka* (2001) adlı monografisi yayımlanan ilk kitabı oldu.

HAKKINDA: Feriha Karasu Gürses / Kemal Sunal Film Başka Yaşam Başka (2001).

GÜRSES, Muharrem

Oyun ve senaryo yazarı, yönetmen (D. 22 Ağustos 1913, Amasya – Ö. 7 Nisan 1999, İstanbul). İstanbul Öğretmen Okulu mezunu. Şehir Tiyatrosuna (1931) girdi. Gezici tulûat tiyatrolarında ve Ankara Radyosu Temsil Kolunda çalıştı. Samsun'da öğretmenlik yapmaya başladı. Daha sonra Sezer Sezin ve Hulusi Kentmen'le birlikte Gürses Tiyatrosunu kurdu. Millet, Sirkeci Şafak ve Ses Tiyatrolarında sahneye çıktı. *Zehirli Şüphe* adlı senaryosu sinemaya aktarıldı (1949). *Zeynep'in Gözyaşları (Kara Efe)* (1952) adlı filmle yönetmenliğe başladı. *Balıkçı Güzeli* (1959), *Çılgın Aşk* (1961), *Battal Gazi* (1967), *Zaloğlu Rüstem* (1967), *Tütüncü Kızı Emine* (1970) gibi filmleri yönetti. *Köy Canavarı* (1956) gibi yetmişi aşkın filmde yönetmen ve oyuncu olarak çalıştı. Küçük Opera'da *Sana Rey Veriyorum*'da (1961) oynadı. 1960'lı yıllardan sonra Atilla Film şirketini kurdu ve kendi filmlerini çekti. Mezarı, Zincirlikuyu Mezarlığındadır.

Muharrem Gürses

Yazarlık hayatına 1945 yılında başladı. *Akşam* gazetesinde tefrika halinde romanları yayımlandı. Yazdığı tefrika romanlarının bir çoğunu sinemaya aktardı. Piyes, romanlar ve film senaryoları (1959) yazdı. 1978 yılından sonra fotoroman senaryoları yazıp bazılarını yönetti.

ESERLERİ:

OYUN: *Köroğlu* (dram, 4 perde, 1945), *Nasreddin Hoca ile Keloğlan* (komedi, 1979).

SENARYO: *Yayla Güzeli Gül Ayşe* (1959), *Yavrum İçin* (1959), *Yayla Güzeli* (1969), *Sokak Kedisi* (1970), *Gençliğin Rüyası* (1971), *Altın Prenses Devler Ülkesinde* (1971), *Şehzade Sindbad* (1972), *Kara Bahtım Kem Talihim* (1985).

FOTOROMAN: *Kadın Polis* (1978), *Günahsız Katil* (1979).

DİĞER: *Yüzyıl Genç ve Dinç Yaşamanın Sırrı* (1970).

HAKKINDA: Mustafa Nihat Özön – Baha Dürder / Türk Tiyatrosu Ansiklopedisi (1967), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÜRSES, Naci

Şair (D. 1916, Amasya – Ö. 1974). Ulemadan Mustafa Sabri Efendi'nin oğlu. Ortaokulu bitirdikten sonra hafız oldu. Askerde yazdığı şiirlerden oluşan kitabının geliriyle, Şehzadebaşı'ndaki Damat İbrahim Paşa Sebilinde bir kitapçı dükkânı açtı. Tarihe ve edebiyata olan ilgisinden dolayı okuyup kendini yetiştirdi. Pek çok öğrencinin okumasına yardım etti.

ESERLERİ:

Nurlu Mevlid (Mevlid-i Şerif ve yorumu mahiyetinde münacaat ve kasideler, 1944, 2. basım *Yeşil Mevlûd- Türkçe Dualı ve Türkçe Kasideli* adıyla 1944, 3, 4, 5. basım, *Nurlu Mevlûd: Vesilet-ün Necat- Türkçe dualı ve Türkçe kasideli* adıyla 1949, 1956, 1965, 1973), *Nurlu Yol* (Atalar Öğüdü) (1944, 1947, 1949, 1951, 1956, 1966; 7. bas. *Aydın Yol* adıyla 1972, 1973).

DERLEME: *Türkçe Kasideler ve Mevlid-i Şerif Duası* (1944).

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 2, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÜRSES, Sabri

Şair ve yazar. 7 Şubat 1972, İstanbul doğumlu. Itır Karaca, İsmet Kara gibi takma adlar da kullandı. Nişantaşı Lisesi, İÜ Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü (1999) mezunu.

Şiir ve yazıları 1989'dan itibaren *Yeni Yaprak* ve *Varlık* dergileriyle çıkardığı fotokopi dergilerde (fanzinlerde) yayımladı. Ayrıca fotokopiyle çoğaltılmış kitapları vardır. *İnsan ve Sonsuz* adlı dosyasıyla 1989 Akademi Kitabevi Şiir Başarı Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gereksinimler Elde Edemeyişler ve İlerlemeler* (1990), *Unutulmuş Ay Altında* (1992), *Kortak Kitap* (1992).

ROMAN: *Duraksamadan Eline Alıyorsun Bu Kitabı* (1993), *Sevişme* (1996), *Boşvermişler* (1996).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001).

GÜRSEVİN, Gürer

Dilbilimci. 27 Kasım 1961, Afyon doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Ankara'da tamamladı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili Bölümünden mezun oldu (1983). Yüksek lisansını (1987) ve doktorasını (1989) İnönü Üniversitesinde tamamladı. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümünde araştırma görevlisi (1983), yardımcı doçent (1989) olarak görev yaptı. Afyon Kocatepe Üniversitesi Uşak Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümünde yardımcı doçent (1993), Yeni Türk Dili Anabilim Dalında doçent (1995), Uşak Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yeni Türk Dili Anabilim Dalı ile Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Lehçeleri Anabilim Dalında profesör olarak görev yaptı. Bölüm başkanlığı, dekan yardımcılığı ve dekanlık görevlerinde bulundu.

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme): *(Kâmûs-ı Türkiye Göre) Türkiye Türkçesinde Yapım Ekleri ve Kullanılışları: I. Fülden İsim Yapan Ekler* (Selma Gülsevin ile, 1993), *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler* (1997), *Usulinin 120 Manzum Hadis Tercümesi - XVI. Yüzyıl* (1995), *Uşak İli Ağızları* (2002).

GÜRSON, Eser

Eleştirmen (D. 1941, Kastamonu – Ö. 20 Temmuz 2002, Burhaniye / Balıkesir). İlk ve ortaöğrenimini Kastamonu'da tamamladıktan sonra, Millî Savunma Bakanlığı hesabına Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde (1959-64) okudu. 1964 yılında teğmen rütbesiyle Kuleli Askerî Lisesine başladı. 1978'de yüzbaşı rütbesinde iken kendi isteğiyle istifa etti. Bu sürede, dört yıl edebiyat öğretmenliği, geri kalan zamanda, askerî okul ya da birliklerde öğretmenlik dışı görevler yaptı. Kültür Bakanlığında Tanıtma ve Yayımlar Dairesi başkan yardımcısı, Gaziantep Kültür müdürü, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü müşaviri görevlerinde (1978-82) bulundu. 1979'da Gaziantep'e atandı. Kendi isteğiyle emekliye ayrıldıktan sonra (1982-92) Ankara'da Kale'nin eteklerinde antikacı dükkânı işletti. 1992'de bu işi bırakarak Ankara'da bir özel lisede öğretmenliğe başladı. 1996 yılında Bilkent Üniversitesinde Türkçe okutmanı olarak çalışmaya başladı. Bir trafik kazasında yaşamını yitirdi.

Eser Gürson

1963'ün son aylarında *Dönem* dergisinde başlayan yazı yaşamına 1967 yılında son verdi. Bu tarihten sonra çok az yazdı. 1960'lı yıllarda içinde yer aldığı kuşağın nitelikli bir edebiyat kuşağı olarak kadrolaşıp gelişmesi yolunda çaba gösterdi ve '60 kuşağının eleştirmeni olarak tanındı. 1960'lardaki eleştiri yazılarıyla dikkati çekti. 1963-1967 yıllarında, "edebiyatın sorunlarına derinlik kazandırmak" amacıyla *Evrim, Devinim 60, Alan 67* gibi öncü dergilerin kuruluşlarında ve yazı kurullarında yer aldı. Yazılarında, Hüseyin Cöntürk ve Asım Bezirci'nin öncülüğünü yaptıkları nesnel ve bilimsel eleştiriye yakın düşen bir anlayış sergiledi. Yazılarını *Edebiyattan Yana* (2001) adlı kitapta topladı.

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), Eser Gürson / Edebiyattan Yana (2001), Semih Tezcan / Geçti Eser (Akşam-lık, 9.8.2002), Attila Aşut / Düşen Yapraklar (Pencere, Temmuz 2002), Ahmet Özer / Eleştirmen Eser Gürson'un Erken Gidişi Üzerinedir (Kül, sayı: 41, Ekim 2003).

GÜRSOY, Ali Rıza

Gazeteci-yazar (D. 1903, Ordu – Ö. 1973). Ordu İdadisini bitirdi. Yaptığı çalışmalarla Ordu'nun sosyal hayatı içinde önemli isimlerden biri oldu. Millî İnkılâb-ı İçtimaî ve İdmanyurdu kulüplerini kurdu. 1924'te *Tekâmül-Gürses* gazetesini çıkardı. Dokuz yıl Ordu Belediye Başkanlığı yaptı. Cumhuriyetin 10. yılında düz ve ilkel baskı makinesiyle 24 sayfalık renkli bir gazete çıkardı. *Çığ* adlı bir oyunu basıldı (1932).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-1983).

GÜRSOY, Belkıs Altuniş

Araştırmacı-yazar. 29 Aralık 1954, Erzurum doğumlu. İlköğrenimini Ömer Duygun İlkokulunda (1965), ortaöğrenimini Erzurum Kız Ortaokulunda (1968), lise öğrenimini Erzurum Kız Lisesinde (1971) tamamladı. Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1975) mezunu. Dokuz ay Erzurum Nenehatun Kız Öğretmen Lisesinde öğretmenlik yaptıktan sonra Atatürk Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalında asistan oldu (1976). Aynı yıl, *Cenab Şehabeddin'in Servet-i Fünün'da Çıkan Mensur Eserleri* konulu tez çalışmasıyla yüksek lisansını, *Abdülhak Hamit Tarhan'ın Tiyatro Eserlerinde Kadın* adlı teziyle doktorasını (1981) tamamladı. Gazi Üniversitesinin çeşitli fakülte ve yüksek okullarında Türk Dili okutmanı olarak görev yaptı (1986-89). Aynı üniversitenin Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde (1989) yardımcı doçent olarak çalışmaya başladı. Doçent (1996) ve profesör (2001) oldu. Makaleleri çeşitli dergilerde yayımlandı.

Belkıs Altuniş Gürsoy

ESERLERİ:

İNCELEME: *Hac Yolunda, Cenab Şahabeddin* (1996), *Âmedi Galib Efendi Sefâretnâmesi* (1997), *Hüseyin Suad Yalçın ve Eserleri* (2001), *Avrupa Seyahatnamesi, Hayrullah Efendi* (2002).

DERS KİTABI: *Edebiyat Dersleri Lise I-II-III-IV* (ortak kitap).

YAYIMLANACAK ESERLERİ: *Hüseyin Suad Yalçın'ın Şiirleri, Hüseyin Suad Yalçın'ın Tiyatroları.*

HAKKINDA: Müjgan Cunbur / TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÜRSOY, Cahide

Şair, ressam. 1920, Diyarbakır doğumlu. Diyarbakır'da başladığı il-

kokulu Sinop'ta bitirdi. Ankara Mithatpaşa Kız Enstitüsünü yatılı olarak okudu. Daha sonra Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulundan mezun oldu. Gelibolu, Afyon ve Eskişehir'deki okullarda müdürlük ve öğretmenlik yaptı. 1956 yılında Milli Eğitim Bakanlığının gerekli görmesi üzerine ABD'ye gönderildi. New York Üniversitesinde lisan, okul idaresi, okul teftişi, sosyal bilimler, müfredat programı kurslarına katıldı. Türkiye'ye döndüğünde Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulunda görevlendirildi. 1967'de ikinci kez ABD'ye gitme şansı elde eden sanatçı, Türk Amerikan Dostluk Derneğinin Genel Başkanlığı ve federasyon ikinci başkanlığını üç yıl yürüttü.

Lise yıllarından itibaren güzel sanatların çeşitli dallarına ilgi duyarak birçok yarışmaya katıldı, ödüller aldı. Emekli olduktan sonra Lütfü Günay Atölyesi, daha sonra Kültür Bakanlığı Devlet Güzel Sanatları Galerisinde Osman Zeki Oral'ın yönetiminde atölye çalışmalarına katıldı. Bir müddet Ankara Ressamlar Derneğinin yönetim kurulu üyeliği ve derneğin başkanlığını yaptı. 1983'ten itibaren üç büyük şehirde altı kişisel resim sergisi açtı. Bu arada pek çok karma sergiye katılan Gürsoy'un yurtiçi ve yurtdışında olmak üzere resmi ve özel koleksiyonlarda eserleri bulunmaktadır. GESAM, İLESAM, Türkiye Pakistan Kültür Derneği, Ankara Ressamlar Derneği, Türk Kadınları Kültür Derneği üyesidir.

ESERLERİ (Şiir):

SırçaSaray (1984), *Benim Dünyam* (1988), *Sonsuzluğa Doğru* (1992).

HAKKINDA: Cahide Gürsoy / Sonsuzluğa Doğru (1992), Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997, s. 224-225).

GÜRSOY, Celâl

Şair (D. 1910, İstanbul – Ö. ?). Tam adı Mehmet Celâleddin Gürsoy. Öğrenimini tamamladıktan sonra fen memuru, teknik ressam ve inşaat kontrol şefi olarak görev yaptı. İnşaat müteahhitliğinde bulundu ve ticaretle uğraştı (1944). Rubailerini, manzum yazı ve mizahî şiirlerini, çeşitli eserlerinde bir araya getirerek yayımladı.

ESERLERİ:

Aşk ve Gönülden Yaralar (1957), *Aşk ve Gönülden Fırtınalar* (1958), *Istırap Çocuğu* (rubâîler, 1978), *Ruh ve Kader* (rubâîler, 1978), *Baba ve Oğul* (rubâîler, 1978), *Hicrân ve Elem (Aşklarım)* (rubâîler, 1979).

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 1, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÜRSOY, Emine (Naskali)

Bkz. NASKALİ, Emine Gürsoy

GÜRSOY, İdris

Gazeteci-yazar. 1966, Büyük Orçuk köyü / Oltu / Erzurum doğumlu. İlk, orta, lise öğrenimini Antalya'da yaptı. Marmara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu mezunu. 1988 yılından itibaren *Zaman* gazetesinde muhabirlik, redaktörlük ve sayfa sekreterliği, İstanbul istihbarat şefliği yaptı. 1998'de gazetesinin Ege Bölgesi temsilciliğine getirildi. *Zaman* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı.

ESERLERİ:

GÜNLÜK: *Tuna Boyu Şehidinin Günlüğü.*

İNCELEME: *Kapanmayan Defter* (2002).

Kenan Gürsoy

GÜRSOY, Kenan

Felsefeci, araştırmacı-yazar. 29 Aralık 1950, Ankara doğumlu. İlköğrenimini İstanbul Hırka-i Şerîf İlkokulunda (1962), orta ve lise öğrenimini Saint-Benoit Fransız Erkek Lisesinde (1970), yükseköğrenimini Fransız Hükümetinden aldığı bursla Fransa'da Rennes ve Paris-Sorbonne üniversitelerinde (1974) tamamladı. Türkiye'ye dönüp Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünde (1977) asistan oldu. Aynı üniversitede doktorasını tamamladı (1979). Paris Nanterre Üniversitesi Felsefe Bölümünde (1981-82) araştırmacı olarak görevlendirildi. Atatürk Üniversitesinde yardımcı doçent (1982), sistematik felsefe ve mantık alanlarında doçent (1983) unvanlarını aldı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümüne (1984) doçent olarak atandı. Profesör (1989) oldu ve aynı anabilim dalının başkanlığını üstlendi (1994). Galatasaray Üniversitesine (1997) geçerek Edebiyat Fakültesi Felsefe Anabilim Dalı Başkanı, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü ve Edebiyat Fakültesi Dekanı olarak görev yaptı. Sorbonne Üniversitesinde (2003) ders verdi. Çalışmalarını Galatasaray Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dekanı ve Felsefe Bölümü öğretim üyesi olarak sürdü.

Türk tasavvufu, ekzistans felsefesi, fenomenoloji, etik ve mukayeseli dinî etik konuları üzerinde çalışmalarını derinleştiren Gürsoy, yurtiçi ve yurtdışında pek çok seminer, sempozyum ve konferansa katıldı. Türk kültür hayatında ve eğitim sistemimizde felsefî tutum ve düşüncenin yaygınlaşması için çaba harcadı. Makaleleri, yerli ve yabancı birçok dergide yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Traduction et Commentaire de Maquamat al Awliya de Akşemsettin* (1983), *Jean Paul Sartre Ateizmi'nin Doğurduğu Problemler* (1987, 1991), *Ekzistans ve Felsefe Üzerine Görüşler* (1988), *Maurice Merleau-Ponty'de İdrak Problemine Giriş* (1993), *Yabancıların Gözüyle Türkler ve Türkiye* (ortak kitap, 1995).

ÇEVİRİ: *Fenomenoloji ve İnsan Bilimleri* (M. Merleau-Ponty'den, 1983), *Fârâbî'de İniş ve Yükseliş: İkiye Ayrılan Bir Bağlantı Zinciri* (Yves Marguet'den, 1990), *Fârâbî'nin Erdemli Şehri ve Ümmet* (Roger Arnaldez'den, 1990).

DERS KİTABI: *Felsefeye Giriş* (Ortak kitap, 1985).

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÜRSOY, Reşid Süreyya

Şair (D. 1889, Bor / Niğde – Ö. 27 Ağustos 1962, Chicago / Amerika). Asıl adı Ahmed Raşid. İlköğrenimini Girit'te, ortaöğrenimini Mersin Rüştiyesinde (Ortaokulunda) tamamladı. Kuleli Askeri Lisesini bitirdi. Harp Okulunda bir yıl öğrenim gördükten sonra Askerî Tıbbiye Okuluna devam ederek buradan doktor yüzbaşı olarak mezun oldu (1914). Birinci Dünya Savaşı'nın çıkması üzerine bir süre Gelibolu'da seyyar hastanede görev yaptıktan sonra İstanbul'a tayin edildi. Bakü'ye giderek mühendis ve öğretmen okullarında matematik dersleri verdi (1918). Kurtuluş Savaşı'nda Kütahya Cephesinde bulundu. Sakarya Savaşı'ndan sonra Niğde Hastahanesinde dahiliye uzmanı olarak çalıştı, Niğde Öğretmen Okulunda fizik ve matematik, Niğde Lisesinde resim öğretmenliği yaptı. Reşid Süreyya daha sonra Ankara'da talimgâh tabipliğine ve hijyen öğretmenliğine getirildi. Avrupa'ya giderek dört yıl Paris'te bulundu. Cambridge Üniversitesinde fizik ve matematik dersleri aldı. Paris Tıp Fakültesinde röntgen uzmanlığı sınavını kazanarak fizikçi ve röntgenci olarak yurda döndü (1927). Merzifon Alay Hekimliği, Tokat ve Kuleli Askeri liselerinde fizik öğretmenliği yaptıktan sonra, kıta stajını bitirip yarbay olarak askeri öğretmen sınıfına geçti. 1935 yılına kadar Kuleli Askeri Lisesinde fizik

öğretmenliği yaptıktan sonra emekliye ayrıldı. Tekrar Avrupa'ya giderek öğrenim gören Gürsoy, İkinci Dünya Savaşı başlangıcında askerî hizmete çağrılarak (1939), Topçu Akademisinde fizik ve matematik dersleri verdi. Savaşın sonunda gittiği Amerika'da vefat etti.

Âşiyan mecmuasında (1908) *Hemcinslerime* başlıklı manzumesi yayımlandı. Sühâ takma adıyla, Kırk Harâmîler'i hicvettiği *Vakvâkiye* şiirini yazdı. Daha sonra şiir, edebî tenkitleri, matematik ve fiziğe dair makaleleri *Şehbâl, Piyano, Kanad, Hayat, Serveti-i Fünün, Edebiyat-ı Umûmiye, Azerbaycan* dergilerinde ve *Millî Mecmua*'da yayımlandı. Alman ve İngiliz dillerinde de şiirler kaleme alan Gürsoy'un *Hiç* hikâyesi gibi güzellik ve kadın ruhu hakkında yazdığı düz yazıları da vardır.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Edebiyat-ı Cedide* (1912), *Bir Tılsımın Nakışları* (1929), *Geceden Şarkılar* (1941).

İNCELEME: *Radyumla Tedavi, Riyâziye Esasları, Fizik Mesele Hâilen* (1935), *Fizik Bakaloryası, Harp Zehirleri Kimyası, Top ve Mermi Sesleri, Sesle Mevzi Tayini Aletleri.*

HAKKINDA: Veli Behçet Kurdoğlu / Şair Tabibler (1967), V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 1, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÜRTUNCA, Mehmet Faruk

Şair ve yazar (D. 1904, Edirne - Ö. 6 Ağustos 1982, İstanbul). Edirne İlköğretmen Okulunu bitirdikten sonra öğretmenlik yaparken dişçilik fakültesini de bitirdi. Daha sonra yayıncılığa geçti. Cumhuriyet döneminin etkili çocuk dergilerinden *Çocuk Sesi* (1932), *Afacan* (1934), *Gelincik* (1936), *Çocuk Gözü* (1945) dergilerini çıkardı. Yetişkinlere yönelik olarak da *Okul ve Öğretmen, Her Ay, Her Hafta, Hergün* (1953-72) dergi ve gazetelerini yayımladı.

1957-60 arası DP İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Edebiyata şiirle başlayan Gürtunca, sonraki yıllarda tarihi konuları oyunlaştırdı, eski cserlerden sadeleştirmeler yaptı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *İlk Memba* (1923), *Çocuklara Şiir Kitabı* (çocuk şiirleri, 1928), *Anadolu* (1939), *Bu Arslana Dokunmayın* (kahramanlık şiirleri, 1939), *30 Ağustos Zafer Aslanları* (1939), *23 Nisan Şiirleri, Manzum Okul Piyesleri* (1943), *Atatürk'e Ağıt: Millete Destan* (1944), *Kaside-i Varak* (1945), *Bu Vatana Dokunmayın* (1946), *İzmit'te Feci Bir Şekilde Batan Vapurun Kurbanları Destanı* (1958), *Kıbrıs Destanı* (1964), *Tuna Gülü* (1971).

OYUN: *Kanlı Akşam* (manzum, 1927), *Zafer Yıldızları İnkılaplarımız* (1936), *Anadolu* (1939), *Dağ Başında Aşk* (1939), *Küçük Şehit* (1943), *Öğretmen Kalbi* (1943), *Oğuz Han,* (1944), *Oğuzhan* (1971), *Büyük Hakan Alparslan* (1971), *Tuna Gülü* (1971), *Fatih Sultan Mehmet* (manzum, 1979).

ROMAN: *Dağ Başında Aşk* (1939).

DİĞER ESERLERİ: *Hayat Suyu* (1944), *İnönü Anadolu'ya Nasıl Geçti* (1944), *Yahya Kemal* (1949), *Elli Yıllık Kalem Büyükleri* (1953), *Edirne Erkek İlköğretmen Okulunun 87. Kuruluş Yıldönümü Kutlanırken* (1969), *Sevgili Üstat Münif Fehim* (1970), *Peygamberler Tarihi* (1979), *Âdem ile Havva ve Peygamberler Tarihinden Seçilmiş Kıssalar* (1982), *Ferhat ile Şirin* (1982).

ÇEVİRİ-SADELEŞTİRME: *Orman Prensi Ceylan Bambi* (H. Salten'den, 1945), *Peygamber Efendimizin Hayatı* (Erzurumlu Mustafa Darir'den, 1963), *Peygamber Efendimizin Hayatı* (Mustafa Darir'den, *Siyer-i Nebi* sadeleştirme, 1965), *Leylâ ile Mecnun* (Genceli Nizami'den, 1966), *Ne İstiyoruz?* (R. Dutschke'den, 1968), *Hadikatü's Süedâ* (Fuzuli'den sadeleştirme, 1970), *Delâil-i Hayrat Şerhi* (Muhammet Kara Davut Efendi'den, 1977), *Kimyâ-yı Saadet* (İmam Gazali'den, 1977), *Leylâ ile Mecnun* (Fuzuli'den, 1977).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982), Feyzi Halıcı / Parlamenter Şairler (1990), Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü 1920-1991 (1994), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Birsen Pekçolak Zeki Büyüktanır / Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları (2002), Özlem Ağırgan / Dünden Bugüne Edirne İsimler Sözlüğü (2004, s. 89), Mehmet Atilla Maraş / Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005).

MEHMET FARUK GÜRTUNCA

DEMİRCİLER ŞARKISI

Dağıldıkça kızıllıklar ocağımızdan,
Alnımızda sanatın bir ateşi yanar,
Örs başında sanırız bu ocağı bir an,
Bize hayat, necat veren, bir kızıl pınar.

Biz ateşin çocuğuyuz, öz işçileriz,
Ocaktaki kızıllığı candan severiz.
Şimdi eski küflenmiş bir demir parçası,
Biraz sonra elimizde beyaz bir çelik,

Kalmamıştır üzerinde en küçük pası,
Bu ocağa, bu ateşe biz gönül verdik.

Ateşlerin çocuğuyuz... öz işçileriz!
Kıvılcımlı bir ocağı candan severiz!..

MEHMET FARUK GÜRTUNCA

EFELER

Kızıl ay yayarken gür saçlarını,
Mor dağlarda silâh çatar efeler.
Dolaşarak dağın yamaçlarını,
Mavzerden kurşunlar atar efeler!..

Birkaçı bir yanda ateşler yakar,
Ay alınlarına gümüş iz takar.
Çimene yaslanıp göklere bakar,
Yıldız ışığında yatar efeler!..

Dünyayı tutmuştur o efe adı,
Mavi cepkenidir onun kanadı,
Yiğitlikte bulur efeler tadı,
Bunu da cenklerde tadar efeler!..

GÜRTÜRK, Sami

Eğitimci, yazar (D. 1914, Silifke - Ö. 22 Kasım 1996, Adana). Çeşitli şehirlerde uzun yıllar felsefe öğretmenliği yaptı. Makaleleri daha çok *Türk Dili Dergisi*'nde yayımlandı.

ESERLERİ:

Halk Kütüphaneceliği, Açıklamalı Psikoloji Özeti, Modern Mantık ve Dil, Silifke Tarihi, Savaşım Sürüyor (anıları).

Ayrıca ders kitapları vardır.

GÜRÜN, Dikmen

Oyun yazarı. 1942, İstanbul doğumlu. Lise öğrenimini Arnavutköy Kız Kolejinde tamamladı. Bir süre Amerika'da tahsil gördü. Türkiye'ye döndükten sonra Oraloğlu, Gen-Ar ve Dostlar tiyatrolarında oyunculuk yaptı. Amerika'da Texas Tech Üni-

Dikmen Gürün

versitesinde yüksek lisans yaptıktan sonra Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tiyatro Bölümünde Prof. Dr. Sevda Şener'in danışmanlığında doktorasını tamamladı. Bir süre İskandinav Hava Yollarında yöneticilik yaptı. Bu görevinden ayrılarak (1993), Prof. Dr. Zehra İpşiroğlu'nun kurduğu İstanbul Üniversitesi Tiyatro Bölümünde dersler verdi. İstanbul Kültür ve Sanat Vakfının düzenlediği Uluslararası İstanbul Tiyatro Festivalinin yönetmenliğini üstlendi. *Tiyatro Tiyatro* (1994-98) dergisinin genel yayın yönetmenliğini yaptı. Zehra İpşiroğlu'nun ayrıldığı İstanbul Üniversitesi Tiyatro Bölümü Başkanlığına atandı.

İlk tiyatro eleştirisi *Dünya* gazetesinde yayımlanan Gürün, yazılarını 1980 yılından itibaren *Cumhuriyet* gazetesi ve çeşitli dergilerde yayımladı. *Tiyatro Yazıları* (2000) adlı bir basılı eseri vardır.

"Dikmen Gürün'ün "Tiyatro Yazıları" (MitosBoyut) son yıllarda tiyatro alanında olup bitenleri belgeleyen bir kitap. Bu açıdan tiyatroda yapılanma sorunları ve devlet-tiyatro ilişkisinden, bu ilişkinin en sağlıksız biçimde gündeme geldiği çeşitli baskı ve sansür uygulamalarına değin çeşitli sorunları gözler önüne serdiği gibi uluslararası bir tartışma platformu oluşturan tiyatro festivallerinden de çeşitli kesitler sunuyor. Böylece okuyucuyu zengin bir belgesel malzeme aracılığıyla tiyatromuzdaki gelişmeler ve sorunlar üzerinde düşünmeye yönlendiriyor." (Zehra İpşiroğlu)

HAKKINDA: Zehra İpşiroğlu / Dikmen Gürün'den 'Tiyatro Yazıları' (Cumhuriyet Kitap, 19.10.2000), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004), www.yenisayfa.com.

GÜRÜN, Kâmuran

Şair, diplomat. 13 Nisan 1924, İstanbul doğumlu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyasi Şubesi (1947) mezunu. Ocak 1948'de Millî Eğitim Bakanlığı UNESCO Bürosunda stajiyer memur olarak çalıştı. Daha sonra Dışişleri Bakanlığına geçerek çeşitli kademelerinde görev aldı. Bükreş Büyükelçiliği yaptı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Ren Mektupları* (1952).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Ermeni Dosyası* (2005).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. 5, 1968).

GÜRÜNLÜ ÂŞIK GÜLHANİ

Saz şairi. 15 Mayıs 1940 (nüfusta 1944), Şeref (Ayvalı) köyü / Gürün / Sivas doğumlu. Asıl adı Mehmet Kargı'dır. İlkokulu köyünde, ortaokulu Gürün'de bitirdikten sonra emniyet teşkilatında görev aldı. 1987'de komiser olarak emekli oldu. Âşıklıkla ilgili hiç kimseden ders almadan kendi kendisini yetiştirdi. Gülhani, manevi yönden Kangallı Âşık Emsâli'ye bağlanıp onu üstad edindi.

Şiirleri *Diyanet*, *Gardaş* (Sivas), *Hakses*, *Bilinç* (Magosa), *Bahçe*, *Meşale*, *Çağrı* (Konya), *Türk Folkloru*, *Karınca* dergilerinde, *Milliyet*, *Hergün*, *Devrim*, *Gündem* vb. gazetelerde yayımlandı. Konya Âşıklar Bayramı (1973), II. İstanbul Festivali Âşıklar Şöleni (1974), Silifke Festivali (1976, 1977, 1978) ve Adana Karacaoğlan Şöleni (1976)'ne katıldı. 7 Mayıs 1974'te bazı âşıklarla birlikte Halk Ozanları Kültür Derneğini kurdu. Bu derneğin politikasını beğenmeyerek ayrılıp 1975'te Halk Ozanlarını Tanıtma ve Eserlerini Yaşatma Derneğini kurdu. Saz çalmayı da bilen Gülhani'nin birçok şiiri bestelendi ve yart çapında belli bir üne kavuşmuştu. 1983'te halk ozanları arasında düzenlenen yarışmada ikinci oldu. Selçuk Üniversitesinin 1989 yılında düzenlediği 3.Aşıklar Şöleni'nde en güzel memleket şiiri dalında Aşık Ruhsati Ödülünü aldı.

"Onun şiirlerinde millî ve dinî konular ağır basmaktadır. Tabiî olarak sevda ve tabiat konulu şiirleri ile günlük olayları konu alan şiirleri de vardır. Gülhani'nin şiirleri daha ziyade 8 ve 11 hecelidir. Daha az hecelerden meydana gelen mısraları da kullandığı olur. O, şiirlerinde hane sayısını 3-5 arasında sınırlamamaktadır, bazen koşma tarzındaki şiirlerinin bir destan kadar uzun olduğunu görebiliriz. (...) *İslâmî konuları mısralarının ses yapısıyla örerken tâlimî şiirin de güzel örneklerini vermiştir.* (...) *O cemiyetin bir parçası olduğunun şuurunda, bir âşık olarak üzerine düşenleri yapmak azminde olan bir âşıktır. 'Nemelâzımcı değildir. Bir söz eri olarak yüklendiği vazîfenin zorluğunu bilmektedir."* (Saim Sakaoğlu)

Gürünlü Âşık Gülhani

GÜRÜNLÜ ÂŞIK GÜLHANİ ZİMMET ETTİLER

Şeyda bülbül gibi öttüm oteli
Gülü üzerime zimmet ettiler
Aşkın deryasına battım batalı
Sâlı üzerime zimmet ettiler

Sevda yüreğime atalı kanca
Sızlar yaralarım inceden ince
Dostun diyarına gitmeden önce
Yolu üzerime zimmet ettiler

Gel otur yanıma yüzümün akı
Üzerime sinsin mis gibi koku
Tuba ağacının köküyüm kökü
Dalı üzerime zimmet ettiler

GÜLHANİ'yim önce tanışmak için
Derdimi bilene danışmak için
Hakk'ın kelamını konuşmak için
Dili üzerime zimmet ettiler

ESERLERİ (Şiir):

Perişan Hallerim (1973), *Gürünlü Âşık Gülhani* (1976), *Allah İçin* (1983), *Birlik Olunca* (1984), *Gönül Ağlayınca* (1990), *Ben Beni Bilince* (1992).

HAKKINDA: İhsan Hınçer / Saz Şairleri, Âşıklar: Gürünlü Âşık Gülhani (Türk Folklor Araştırmaları, Nisan 1972), Âşık Hüseyin Çarıkman / Halkın Sesi Halk Ozanları (1975), Necdet Buluz / Halk Pınarından Damlalar: Sefil Gülhani (Bahçe, Şubat-Mart 1976), İrfan Ünver Nasrattınoğlu / Gürünlü Âşık Gülhani (Memleket, 26.1.1981), Saim Sakaoğlu / Gürünlü Âşık Gülhani (Türk Folkloru, sayı: 44, Mart 1983), Süleyman Yağız / Yürü Bre Hızır Paşa (1983), Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

GÜVAHÎ

Şair, yazar (D. ? – Ö. 1526, Geyve / Adapazarı). Kaynaklarda Güvahî hakkında fazla bilgi yoktur. Sipahi olduğunu, Yavuz Sultan Selim'in ordusu ile Çaldıran Seferi'ne çıktığı bilinmektedir. Geyveli olduğu söylense de Geyve'ye sonradan yerleştiği ve orada öldüğü sanılmaktadır. Dönemi tezkire yazarları, *"Şiirlerinde zarafet yoktur."* yargısında bulundular. Kla-

sik edebiyat ölçüleri içinde bu yargı doğru olsa bile özellikle *Pendname* dil ve folklor açısından büyük önem taşır. Gazelleri vardır ve eserleri manzumdur.

ESERLERİ:

Pendnâme (yay. haz. Mehmet Hengirmen, 1986), *Kenzu'l-Bedayi, Gurbetnâme, İbretnâme.*

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972). Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-1983), Suat Batur / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (2001).

Suna Güvel

GÜVEL, Suna

Şair. 22 Ocak 1945, Mersin doğumlu. Barbaros İlkokulu ve Tevfik Gür Lisesini Mersin'de okudu. İDMMA (Yıldız Teknik Üniversitesi) Elektrik Bölümü mezunu. Elektrik mühendisi olarak İstanbul'da OTOSAN'da ve İETT Anadolu Şube Müdürlüğünde, daha sonra Afşin-Elbistan Termik Santralında çalışarak 1988'de emekli oldu. İLESAM üyesidir. KİT'ler konusunda araştırmaları vardır. Şiirlerini *Özlüyorum* (1988) adlı kitabında topladı.

GÜVEMLİ, Zahir

Yazar (D. 6 Mart 1913, Edirne – Ö. 5 Haziran 2004). İstanbul Erkek Lisesi (1832), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1936) mezunu. Galatasaray Lisesi ve Tatbiki Güzel Sanatlar Akademisinde öğretmenlik, Akbankta sanat danışmanlığı yaptı.

Zahir Güvemli

Yazı hayatına 1934 yılından itibaren deneme ve eleştirilerle giren Güvemli, *Büyük Doğu* dergisinde (1943-44) çıkan hikâyeleriyle tanındı. Sonraki yıllarda antoloji hazırlama ve inceleme çalışmalarına yöneldi. Zincirlikuyu Mezarlığında yatmaktadır.

ESERLERİ:

Kahramanlık Şiirleri Antolojisi (1943), *Yahya Kemal* (1948), *Türk Mizah Edebiyatı Antolojisi* (1949), *Türk Romanları* (1954), *Düşen Yıldızlar* (K. Kamu, B. Uşaklı, O. V. Kanık ve C. S. Tarancı'dan şiirler antolojisi, 1956), *Beş Mevsim* (B. K. Çağlar, A. M. Dıranas, N. F. Kısakürek, A. H. Tanpınar ve A. K. Tecer'den şiirler antolojisi, 1957), *Başlangıcından Bugüne Türk ve Dünya Sanat Tarihi* (1960), *Sinema Tarihi* (1960), *Büyük Ressam ve Heykeltraşlar* (1964), *Güzel ve Sanat* (1970), *Acı Aşklar* (ünlü tabloların hikâyeleri, 1972), *Resim Sanatı ve Türk Resmi* (1987), *90'a Bir Kala...*

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Arat Ovalı / Zahir Güvemli'yi Yitirdik (Türk Dili Dergisi, Eylül-Ekim 2004).

GÜVEN, Adnan

Şair. 1968, Kayseri doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Kayseri'de tamamladı. Bir devlet kuruluşunda memur olarak görev yaptı. Şiirlerinde ironik bir dil kullandı. Şiirlerini *İlk Hasretlik Türküsü* (1992) adlı kitapta topladı.

HAKKINDA: Emir Kalkan / Kayseri Şairleri (1996).

GÜVEN, Ahmet Emin

Araştırmacı-yazar. 1927, Kayseri doğumlu. 1947 yılında Kayseri Lisesini bitirdikten (1947) sonra kısa bir süre İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesine devam etti. Yükseköğrenimini yarım bırakarak Beden Terbiyesi Kayseri Bölge Müdürlüğü bünyesinde memurluğa başladı.

Askerlik sonrası DSİ Kayseri 32. Şube Müdürlüğünde uzman olarak çalıştı. Lisans için Amerika'ya gönderilmemesi nedeniyle istifa ederek serbest ticaret hayatına başladı. On iki yıl Ankara Ticaret Borsası Başkanlığı, üç yıl Ankara Ticaret Odası Meclis Üyeliği ve Murakabe Komisyonu üyelik ve başkanlığı, iki yılı aşkın TSE Yönetim Kurulu Üyeliği gibi görevlerde bulundu. Makaleleri 1981 yılından itibaren *Erciyes* dergisinde yayımlandı.

ESERLERİ:

Kayserili Mehmet Emin Efendi (Şair Ruzi), Müftizade Mehmet Said Efendi (Şair Kâmi), *Zillizade Hacı Emin Efendi* (Şair Emin), *Başkatipzade Ragıp Bey* (Tahsil, Harp, Esaret, Kurtuluş Anıları), *Şair Hisarcıklızadeler, Kayseride Yazma Mecmualar ve Abdurrahman Hilmi bin Ali Nisari* (Şair Beliğ) (2001).

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002).

GÜVEN, Azmiye Hami

Şair, romancı (D. 1904, Konya – Ö. 1954, Ankara). Müderris Mustafa Asım Bey'in kızı. İlk ve ortaokulu Konya'da okudu. Konya Kız Öğretmen Okulundan mezun oldu. Bir süre Edebiyat Fakültesine devam etti. Kandilli Kız Lisesinde başladığı öğretmenlik mesleğini çeşitli okullarda sürdürerek emekliye ayrıldı.

İlk şiirleri Konya'da yayımlanan çeşitli dergi ve gazetelerde çıktı. İlk ürünü olan *"And"* isimli manzum öyküsü 1932'de yayımlanmıştı. Çeşitli gazetelerde *Nimet, Itırcık, Piç* adlarıyla tefrika edilen romanları kitaplaşmamıştır. *Hemşire* (1951) adlı bir basılı romanı vardır.

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 3, s. 427, 1979), TBE Ansiklopedisi (2001).

GÜVEN, Cenap

Mizah yazarı. 1941, Manisa doğumlu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. 1967 yılından beri Manisa'nın Gördes ilçesinde avukatlık yapıyor.

Mizah öyküleri, 1960'lı yıllarda *Akbaba* ve *Zübük*'te yayımlanmaya başladı. 1970-71 Akbaba Yusuf Ziya Ortaç Armağanında fıkra dalında ikincilik ödülünü aldı. Balıkesir Barosunun düzenlediği Yaşam Dosyası yarışmasında birincilik (1984) ve ikincilik (1985) ödüllerini, 1988 Nasrettin Hoca Gülmece Öyküsü Yarışmasında ve 1980 Salihli Belediyesi Oyun Yazma Yarışmasında mansiyon kazandı. *Bir Mahkeme Öyküsü* (1996) adlı basılı eseriyle, İnkılap Kitap Evinin bir defalık düzenlediği 1996 Aziz Nesin Gülmece Öyküsü Ödülünün tanınmış yazarlar kategorisinde ödül aldı.

HAKKINDA: www.yenisayfa.com, TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÜVEN, D. Ali

Şair. 1928, Beypazarı / Ankara doğumlu. İlkokulu Nevşehir'de, ortaokulu Muş'ta, liseyi Adana'da bitirdi. Veteriner Fakültesi mezunudur. Anadolu'nun çeşitli şehirlerinde veteriner olarak görev yapıp emekli oldu. Ayrıca mesleki kitapları vardır.

ESERLERİ (Şiir):

Kendimi Dinlerken: Şiir ve Manzumeler (1946), *Bizim Memleket* (1949), *Tasavvur* (1986).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 3, 1979), TBE Ansiklopedisi (2001).

Erdal Güven

GÜVEN, Erdal

Yazar. 1964, Konya doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Ankara'da tamamladıktan sonra Eskişehir Anadolu Üniversitesi Basın ve Yayın Bölümünden (1987) mezun oldu. Bir süre de Hürriyet Vakfı Özel İletişim ve Eğitim Merkezinde gazetecilik eğitimine devam etti. Üniversite birinci sınıfta *Hürriyet* gazetesinin Eskişehir Temsilciliğinde stajyer olarak çalışmaya başladı. 1996 yılında dış haberler editörü olarak *Radikal* gazetesine geçti. 1998'den sonra gazetenin yazı işleri müdür yardımcısı olarak çalışmalarını sürdürdü.

ESERLERİ:

ROMAN: *Hoşçakal Mayumi* (2002).

ANI: *Japonuma Laf Söyletmem Arkadaş* (1999).

MİZAH: *Maymun da Ağaçtan Düşer* (1997).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Samuray Sam Amca'nın Tahtını İstiyor* (1999), *Kıbrıs* (2003).

HAKKINDA: Muzaffer Uyguner / Erdal Güven'den 'Maymun da Ağaçtan Düşer' (Cumhuriyet Kitap, 10.9.1998), Ayten Sönmez (Virgül, sayı: 19, Mayıs 1999).

GÜVEN, Ferit Celal

Gazeteci-yazar (D. 1894 - Ö. 1975). Adana Sultanisi (1912) mezunu. Güzel Sanatlar ve Hukuk Mektebinde öğrenci iken Birinci Dünya Savaşı'nın çıkması üzerine askere alındı. Millî Mücadele yıllarında *Yeni Adana* gazetesinde işgal kuvvetlerine karşı halkın direnişini teşvik eden yazılar yazdı (1919-23).

Cumhuriyet'ten sonra kurduğu *Türk Sözü* gazetesinin başyazarlığını yaptı (1923-67). Urfa ve İçel'den milletvekili seçildi (1927-46). Bir süre Ankara Halkevi Başkanlığını yaptı (1934-46). 27 Mayıs'tan sonra toplanan Kurucu Meclise Anadolu basınının temsilcisi olarak katıldı. Diğer yazıları ve hikâyeleri *Türk Yurdu*, *Ülkü* ile kendi çıkardığı *Altınyurt* ve *Yeni Ufuklar* dergilerinde yayımlandı. *Çakır Ali* (Reşit Rıza Somako ile, 1937) adlı bir piyesi vardır.

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

GÜVEN, Gül Çağalı

Çevirmen. Ankara Üniversitesi SBF Basın ve Yayın Yüksek Okulunu bitirdi (1982), Boğaziçi Üniversitesinde *"Son Dönem Osmanlı Sosyal Tarihi"* konulu teziyle yüksek lisans programını tamamladı (1986). 1987-88 arası çeşitli dergi ve gazetelerde muhabir olarak çalıştı. *Ana Britannica* için madde yazdı, *Sosyalist Kültür Ansiklopedisi* için Osmanlıcadan transkripsiyonlar yaptı (1988-90). *Cumhuriyet*'te çeviri servisi şefi (1993-94), Akşoy Yayıncılıkta editör (1997-98), Sistem Yayıncılıkta İngilizce yayınlar editörü (1998-) olarak çalıştı.

ESERLERİ (Çeviri):

Bozkurt (Armstrong'dan), *Kalemiyeden Mülkiyeye* (Findley'den), *Venedik ve Bizans* (Nicole'den), *Cam Kent* (Auster'dan), *Kendini Bilmek* (Foucault'dan), *Gutenberg Galaksisi* (Marshall McLuhan'dan, 2001), *İktidarın Sembolleri ve İdeoloji II. Abdulhamid Dönemi [1876-1909]* (Selim Deringil'den, 2002).

HAKKINDA: Selim Deringil / İktidarın Sembolleri ve İdeoloji II. Abdulhamid Dönemi (1876-1909) (2002).

GÜVEN, Halil

Şair. 30 Haziran 1949, Nalbantlar köyü / Söke / Aydın doğumlu. İlköğrenimini köyde, ortaokulu ve liseyi Söke'de bitirdi. Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik Bölümünden (1972) mezun oldu, Ağrı'da üç yıl matematik öğretmenliği, Aydın'da uzun yıllar matematik öğretmenliği ve müdürlük görevlerinde bulundu. Söke Yavuz Selim Lisesi matematik öğretmeni ve müdürü iken, 2001 Eylül ayında kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. Söke Özel Ege Fen Dershanesinde müdürlük yaptı. *Söke Ekspres Gazetesi*'nde köşe yazıları yazdı. *Mavi Kanatlı Kuş* şairin ilk şiir kitabıdır.

HAKKINDA: Söke Şairler ve Yazarlar Derneği Yayın Organı Sarızeybek Dergisi 2004 Antolojisi (2004).

GÜVEN, Mehmet Muhiddin

Bkz. GÜVEN, Muhiddin Nadir

GÜVEN, Metin

Şair. 24 Ocak 1947, Bursa doğumlu. Akçalar İlkokulu (1959), Bursa Ticaret Lisesi (1965), Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Maliye Bölümü (1969) mezunu. Trabzon Akçaabat Düzköy Ortaokulu (1972-73), Keles Ortaokulu (1974-76), Bursa Ticaret Lisesinde (1976-96) matematik öğretmenlik yaparak emekliye ayrıldı. Bursada *Onaltıkırkbeş* dergisini çıkardı.

Yazarlık serüveni çocuk denecek yaşlarda gazeteci olarak başladı. Sırasıyla Bursa *Yeniant* ve Bursa *Millet* gazetelerinde röportaj muhabirliği ve köşe yazarlığı yaptı. Daha sonra İstanbul'da yayımlanan *Demokrat*'ta sanat eleştirileri yazdı, sonraki yıllarda aynı türden yazıları *Yazko-Somut*'ta sürdürdü. İlk şiiri *Soyut* dergisinin Şubat 1968 sayısında çıkmıştı. Sonraki yıllarda ürünleri çok sayıda dergide yer aldı. 1994'te Vedat Güler Şiir Ödülünü aldı. Türkiye Yazarlar Sendikası ve Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

"Metin Güven şiirinde izlekler, temelde masumluk ve acı izlekleri çevresinde toplanır. Masumluk ve acı arasında ibre izlek, aşktır. Yer yer, şair, doğal öğelere sığınır, rüzgâr olur. (...) *Metin Güven'de kedi önemli bir izlektir. Bu izlek ben ve sevgilinin çocuk yüzüdür. Gezgin olan bir sevgilinin yanında gezdirdiği bir aygıtıdır.* (...) *Yılan Metin Güven'de sevgilinin başka adıdır. Yangın acının başka adıdır.* (...) *Cehennem acının başka adıdır.* (...) *İzlendiği gibi Metin Güven şiirinde izlekler sınırlıdır, birbirine dönüşür durur, anlamsal açıdan zenginleşemez. Kavramsal olarak dar bir alanda debelenir onun şiiri. Hatta ele alınan kavramlarda bile bir ayrıntılaşmaya, okuru anlamsal bir kente taşımaya tanık olamayız.* (...) *Metin Güven, şiir kitaplarını adlaştırmada çok yoğunlaşmış ve şiirsel adlar bulmuş. Ama ne yazık ki bu şiir kitabı adlarına uygun*

METİN GÜVEN

ELMA KOKUSU

gün geceye bakıyor
gecenin gözleri karanlık
karanlık
yükseliyor rüzgarlara

içinden
rüzgarlar
geçiyor
güneşin
güneşin kardeşi
soluk bir bahar

nedir hayat?...

bir elmayı koklarken
duyulan sevinç
ya da
bir salkım kirazın
takılması uçurtmalara
aç pencereni
ve bak istersen
her yanda
aşk ve kanaryalar.

METİN GÜVEN

TAMBUR

Bu ikinci kemik
Melek; dolaşırken kırmızı minderlerde kör bir baykuş gibi
Şeytan; yalanıyor iki elinin arasına almış gözlerini!

Önceydi, eskidendi
Çocuklar yeşil kafeslerde yaşardı
Ve kediler, köpeklerin kuyruğuna teneke bağlardı
İnsanın; insanı ve vakti hançerlemesine tarih denmiyordu
daha.

Çekildim bir kenara
Ve gittim şişko bir tamburun göbeğinde uyudum
Üzerime bassın diye, ayaklarını beyaz şarapla yıkayan güzel kadınlar.

Üzerime bassın diye kadınlar!.

şiirler üretememiş. Bu yazıda seçilmiş alıntılar dikkate alındığında Metin Güven şiirinde sevebileceğiniz imgeler, şiirsel kırpıntılar bulabilirsiniz. Bunlar zaman zaman sizde hayku tadı bırakabilirler. Bu bir bakıma bir iki dizeye sığınan şarkı sözlerine benzetilebilir. Sonuç olarak galiba, Metin Güven'e gereken miyop bir okuyucu." (Mustafa Durak)

ESERLERİ (Şiir): *Ömrüm Geçen Bir Sağnak Gibi* (1981), *Güvercin Yüreğinde Gül Renkli Çocuklar* (1982), *Ten ve Gül* (1985), *Yaz Biliyor Herşeyi* (1985), *Lâl Olsun, Ölsün* (1985), *Dala Yakın Yaprağa Uzak* (1994), *Yarasa Karnında Aşk* (1994), *Suları Unutan Gölge* (1994), *Aşk Bitti, Akşam Sürüyor* (1995), *Gece Müziği* (1996), *Gül Yok Artık* (1996), *Cariye Söz Kalır* (1997), *Unutmak İyidir, Elmas ve Dantel* (seçme şiirler, 1997).

HAKKINDA: Ramis Dara / Metin'lerin Güven'i ve Onun Şiirini Bir Okuma Denemesi (Ekspres Sanat, sayı 10, 1.2.1993), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

Metin Güven

GÜVEN, Muhiddin Nadir

Siyaset ve devlet adamı, şair (D. 1915, Beyrut - Ö. 13 Ocak 1991). Bazı kaynaklarda Mehmet Muhiddin Güven olarak geçmektedir. Lise eğitimini İstanbul Kabataş Lisesinde (1932) tamamladı. 1937 yılında DGSA Mimarlık bölümünden mezun oldu. Uzun yıllar serbest mimar olarak çalıştı. 1961 yılına kadar Mimarlar Odası yönetim kurulu üyeliğinde bulundu. 1961-69 yılları arasında iki dönem (XII. ve XIII. Dönem) İstanbul milletvekilliği yaptı. Birinci Koalisyon hükümetinde ilk İmar ve İskan Bakanı olarak görev aldı. Elli civarında mimari eseri vardır.

Ona göre, "şair, yaratıcılığına akıl ölçüsünü kalabilen, sert kalıplar dışında kurallara uyma ciddiyetini terennümünde taşıyan kişidir. Şiir, üstün deyiştir. Şair, ömür boyu bunun arayışı içinde, liyakatı isbat yarışında yer alan bir havaridir."

BAŞLICA ESERLERİ (Şiir): *Neredeydin* (1967), *O Akşam* (1969). *Bitmesin* (1969), *Uçurtma* (1970), *Perde* (1972), *Yere Düşen Baş* (1974), *Söyle Nerde Ellerin* (1976), *Büyük Ses* (1976), *Yine Sevgi* (1978), *Dilek* (1985).

HAKKINDA: Feyzi Halıcı / Parlamenter Şairler (1990), Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü 1920-1991 (1994), Mehmet Atilla Maraş / Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005).

GÜVEN, Ragıp

Araştırmacı-yazar (D.1889, Kayseri - Ö.1950). Lakabı Başkâtipzade'dir. Ortaokul ve liseyi Kayseri'de bitirdi. 1910 yılına kadar ticaretle uğraşırken, bir yandan da, dayıları Mehmed Said (Şair Kami) ve Halid Tapkan'dan Arapça ve Farsça, Müftî Hacı Enver Efendi'den dini ve felsefi bilgiler edindi. 1911'de, İstanbul'a giderek üç yıl süre ile çeşitli medreselerde, özellikle Medresetü'l-Kuzat'ta, dönemin ileri gelen hocalarından ders aldı.

Birinci Dünya Savaşı'nın çıkması üzerine, 1914 yılından itibaren 1922 yılına kadar, yedek subay olarak çeşitli cephelerde çarpıştı. İstiklâl Madalyası ve Afgan Liyakat Nişanı sahibi; Almanca, Fransızca ve Rusça bilen Ragıp Bey, Kayseri'nin tarihi ve kültürel yapısı üzerinde geniş araştırmalar yaptı. Çalışmalarını üç ayrı mecmua ile bir dosyada topladı. Öğrenim, askerlik, esaret ve yurda dönüş anıları oğlu Ahmet Emin Güven tarafından 1996'da *Tarihi Hayatım* adıyla yayımlandı.

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002).

GÜVEN, Sevinç

Şair. 14 Şubat 1934, Ş. Koçhisar / Ankara doğumlu. Yeni Hayat İlkokulu, Anafartalar Ortaokulundan sonra bir yıl da Ankara Kız Lisesinde okudu. Öğrenimini sürdürmeyip Türkiye Petrolleri (1955-56), PTT Şehirlerarası (1956-58), Sağlık Bakanlığı (1958- 59) gibi kuruluşlarda çalıştı. Çalışma hayatını bıraktıktan sonra sadece yazı çalışmaları ve müzikle meşgul oldu.

Sevinç Güven

On dört yaşında şiir yazmaya başladı. İlk şiiri *Yelpaze* mecmuasında yayımlandı. 1955'ten itibaren *Hakimiyet* gazetesinde şiir-makale-öykü çalışmaları, 1987'den sonra *Ulus* gazetesinde şiirleri yayımlandı. Yağlı boya resim çalışmaları yaptı, üç kişisel sergi açtı, on üç karma sergiye katıldı. Ayrıca TKİ Türk Sanat Müziği Korosunda korist olarak yer aldı. İLESAM ve Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Kel Katip* (1980), *Küçücük* (1988), *Hüzün Çiçeklerim* (1988), *Az Kaçık Biraz Uçuk* (2003).

ROMAN: *Gençlerin Sessiz Çığlığı, Genç Gözler, Bir Avuç Mutluluk, Çocuklar Unutmaz.*

HAKKINDA: Hüseyin Yurdabak / Şiirle Yaşayanlar – Şiir Antolojisi III (2004) - Edebiyatımızda Ankara-Kalc Şiir Yıldızları (2005).

GÜVENÇ, Faruk

Müzik eleştirmeni ve violist (D. 1926, Ankara – Ö. 1982). Bazı yazılarında Bedii Sevim imzasını kullandı. On beş yaşında Nebil Otman'dan keman dersleri aldı. Ankara Atatürk Lisesinde öğrenciyken, okul arkadaşları Ayhan Erman ve Efruz Edgüer ile kurdukları Ankara Barok Trio'su ile konserler verdi. Ankara Tıp Fakültesinde öğrenim görürken Necdet Remzi Atak'tan keman dersleri aldı. Bülent Areli ile İlhan Usmanbaş'ın yönecttikleri Helikon Oda Orkestrasında çaldı. Tıp Fakültesinin son sınıfından ayrılarak kendini tamamen müziğe verdi. Ankara Radyosuna (1956) atanarak Batı müziği programcısı ve tonmeister oldu, açıklamalı müzik programları hazırlayıp sundu. Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasına (1958) viyola sanatçısı olarak katıldı. 1974 yılında faaliyete geçen Ankara Oda Orkestrasının kurucularından biri oldu. Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının müdürlüğünü üstlendi (1979). Uzun yıllar Ankara Radyosu Çoksesli Müzik Yayınları şefliğinde ve TRT Yönetim Kurulu üyeliğinde bulundu. Ayrıca, Helikon Yaylısazlar Kuartetinde viola çaldı. Helikon Sanat Derneği üyesiydi.

OPUS (1962-65) adlı otuz üç sayı yayımlanan aylık müzik dergisini çıkardı. Çağdaş anlamda müzik eleştirisinin ilk örneklerini verdi. Müzik eleştirileri ve Türkiye'nin müzik sorunları üzerine makaleleri, çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlandı.

ESERLERİ:

Beethoven ve Senfonileri, Müzik Sözlüğü.

HAKKINDA: Osman Nebioğlu / Türkiye'de Kim Kimdir ? (1962), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÜVENÇ, M. Bozkurt

Yazar, eleştirmen. 16 Temmuz 1926, Samsun doğumlu. Bir asker çocuğu olarak ilk ve ortaokulu değişik şehirlerde okulu. Kabataş Lisesini bitirdikten sonra İTÜ'ye devam etti (1944-45). Devlet bursunu kazanarak gittiği ABD'de Massachusetts Teknoloji Enstitüsünü bitirerek (1950) mimar oldu. Columbia Üniversitesinde sosyal ve kültürel antropoloji öğrenimi gördü (1961-63). Dönüşünde Hacettepe Üniversitesine öğretim üyesi oldu (1964). Burada İnsanbilim Bölümünü kurdu, doçent (1969), profesör (1977) oldu. 1974'te Kültür Müsteşarlığı görevinde bulundu. Hacettepe Üniversitesi Antropoloji Bölümü Başkanı olarak bir süre daha çalışarak 1993'te emekli oldu. İnsan, kültür, kimlik, eğitim ve değişim sorunlarıyla ilgili araştırmalarıyla tanındı. Japonya Vakfı Fellow (Tokyo), Japonya Doğan Güneş Nişanı, Wilson Fellow Smithsonian (ABD) ödülleri ve Kültür Bakanlığı Hizmet Ödülü aldı. Türk Yükseltme Derneği (1972'de başkanı), TDK ve Türk Mimarlar Odası üyesidir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Türkiye Demografyası* (1969), *Kültür Sorunu* (1970), *İnsan ve Kültür* (1972), *Çağımızın Özgürlük Sorunu* (1973), *Sosyal ve Kültürel Değişim* (1976), *Japon Kültürü* (1980), *Darwin Gerçekte Ne Dedi?* (1983), *Eğitim* (1991), *Mantık ve*

M. Bozkurt Güvenç

Metot (1992), *Yükseköğretime Geçiş* (1992), *Türk Kimliği - Kültür Tarihinin Kaynakları* (1993), *Kültürün ABC'si* (1997), *Türk Eğitim Tarihi* (İngilizce ve Rusça, 1999).

DERLEME: *Güldüşün Fıkraları: Abeceli Bir Deste* (2002).

ÇEVİRİ: *İnsan ve Dünyası* (Calwin Wells'ten, 1984), *Özgürlük Sorunu* (Erich Fromm'dan), *Yalnızlık Dolambacı* (Octavio Paz'dan, 1999), *Darwin Gerçeği* (Ben Ferrington'dan), *Tarihten Dersler* (Will ve Ariel Durant'dan).

ANI: *Anılardan Sayfalar* (2004).

HAKKINDA: Bozkurt Güvenç / Türk Kimliği Kültür Tarihinin Kaynakları (1993), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 9.12.1999), Iş'te Kitap (Bahar 2002).

GÜVENÇ, Nedret

Tiyatro oyuncusu. 5 Eylül 1930, Çeşme / İzmir doğumlu. İzmir'de öğrenimini tamamladıktan sonra Ankara Devlet Konservatuvarında şan ve piyano eğitimi gördü. İlk defa 1948'de Avni Dilligil'in kurmuş olduğu İzmir Şehir Tiyatrosunda sahneye çıktı. İzmir Şehir Tiyatroları 1950 yılında kapatılınca ailesiyle birlikte İstanbul'a göç etti. 1950-51 sezonunda İstanbul Şehir Tiyatrolarına katıldı ve tam kırk yedi sezon, ara vermeden mesleğini sürdürdü. 1959-60 yıllarında Devlet Tiyatrolarında konuk oyuncu olarak çalışmalarının yanı sıra, pek çok film, radyo tiyatrosu, dublaj ve televizyon çalışması yaptı. 1959'da İlhan İskender Armağanını kazandı. 1974'te oyunculuğunun yanı sıra *En Büyük Kumar* oyununu sahneye koyarak, yönetmenliğe başladı. Daha sonra *Bernarda Alba*'nın Evi'nin yönetmenliğini yaptı. 1995'te İstanbul Şehir Tiyatrolarından emekli olarak ayrılan Nedret Güvenç, Tiyatro İstanbul kadrosuna katıldı. 200'den fazla tiyatro oyununda baş rol aldı ve pek çok ödül kazandı.

Nedret Güvenç

ESERLERİ:

ANI: *Bir Zamanlar İzmir'de* (2001).

DENEME: *Dinle Beni* (2003).

GÜVENÇ, Sadık

Eğitimci-yazar. 1962, Bahadın kasabası / Sorgun / Yozgat doğumlu. Bahadın İlkokulunu bitirdikten sonra Yozgat Lisesinde parasız yatılı okudu. Ankara Üniversitesi DTCF Yeni Türk Edebiyatı Bölümünü bitirdi (1983). Ankara'da Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği yaptı. Öyküleri ve diğer düzyazıları *Bahadın Bülteni*, *Kırmızıgül*, *Son Duvar*, *Ziraat Dünya-*

Sadık Güvenç

sı, *Damar* gibi dergilerde yayımlandı. *Bahadın Söylenceleri* (2004) adlı bir araştırması vardır.

HAKKINDA: Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

GÜVENÇ, Zehra

Şair. 1926, Söke / Aydın doğumlu. İlköğrenimini Söke Kocagöz İlkokulunda, lise öğrenimini İzmir Karşıyaka Kız Öğretmen Okulunda (1945) tamamladı. İki yıl, Nazilli Basma Fabrikasında çalıştı.

İlk şiiri *Ev-Kadın* dergisinde yayımlandı. *Nazilli* yerel gazetesinde on beş günde bir edebiyat sayfası düzenledi. Antalya'da yaşamını sürdüren Güvenç, Antalya Çağdaş Eğitim ve Kültür Vakfı (ANTÇEV) üyesidir.

ESERLERİ (Şiir): *Dost Eli* (1993, 1995), *Anılarda Yaşamak* (1995), *Dost Çiçekleri* (1995).

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÜVENİR, Osman

Şair ve yazar. 1943, Lefkoşa / Kıbrıs doğumlu. Ulaştırma, Bayındırlık ve Turizm bakanlıklarında görev yaptı. *Yakın* adlı sanat dergisini çıkardı. Şiirleri, *Kıbrıs Şiirleri Antolojileri*'nde yer aldı. Şarkılar ve marş sözleri yazdı. Kıbrıs Ulusal Marş Yarışmasında birincilik ödülünü aldı. *Bitmeyen Dua* adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÜVENTÜRK, Faruk

Asker, yazar (D. ?, - Ö. 16 Ağustos 1992, İstanbul). Kara Harp Okulunu bitirerek (1933) bir süre Harp Akademisinde öğretmenlik yaptı. Demokrat Parti iktidarı döneminde, ünlü "Dokuz Subay Olayları"na adı karışan general Faruk Güventürk, 27 Mayıs 1960 ihtilâlinden hemen sonra Doğu Menzil Komutanı olarak Kayseri'ye atandı. Özellikle Kayseri Cezaevine gönderilen "Yassıada Mahkûmları"nın yakın takipçisi oldu.

Görev yaptığı yerlerde (Kayseri ve Diyarbakır vd.) bazı toplum kesimlerinin zaman zaman tepkilerine maruz kaldı. Kayseri *Adalet* gazetesinde "Anadolu Beylerbeyi" başlığı ile aleyhinde seri yazılar yazıldı. Gelibolu'da Kolordu komutanı iken, Korgeneral rütbesiyle emekliye ayrıldı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Menekşe.*

DİĞER ESERLERİ: *Mevlâna'ya Yöneliş, Nurculuğun İç Yüzü, Kara Kore'de Kutup Yıldızı.*

HAKKINDA: Ali Nar / Anadolu Müslümanının Direniş Günlüğü (1996), Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002).

Emel Güz

GÜZ, Emel

Şair. 20 Mayıs 1974, Kayseri doğumlu. Asıl adı Emel Budak. Şair Abdülkadir Budak'ın kızıdır. İlkokulu Kayseri Ahmet Paşa İlkokulunda, ortaokulu Malatya Mehmet Akif Ersoy Ortaokulunda, liseyi Malatya Sümer Lisesinde bitirdi. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Mayıs 2005 tarihinden itibaren Ankara'nın merkez ilçelerinden Sincan'da serbest avukat olarak çalışmaya başladı.

Denemeler de yazan Emel Güz'ün ilk şiiri 1996 yılında Bilkent Üniversitesinin yayını olan *Dört Mevsim* dergisinde çıkmıştı. Şiirleri, yazıları ve yaptığı söyleşiler daha sonra sonraki yıllarda *Varlık, Şiir Odası, Yasakmeyve, Kum, Edebiyat ve Eleştiri, Cumhuriyet Kitap* vb. dergilerde yayımlandı. Emel Güz, psikopatolojik insanın şiirini yazmaya ve onu iyileştirmeye çalışmaktadır. Ne var ki, "depresyondan çıkmak için yazılan şiir yine depresyona götürür!" görüşündedir. Beş şiiri ile 1998 Ali Rıza Ertan Şiir Ödülü Birinciliğini, "Zührenin Boyama Kitabı" adlı şiir dosyasıyla 1999 Arkadaş Z. Özger Şiir Ödülünü aldı. *Ciddi Hayal* (2000) adlı bir şiir kitabı yayımlandı.

HAKKINDA: Hüseyin Peker (Agora, 2001), Umut Çetin (Cumuriyet Kitap, 2001), Gökhan Cengizhan (Edebiyat ve Eleştiri, 2002), Umut Çetin / Emel Güz ile Söyleşi (Kum, Mayıs-Haziran 2005).

GÜZ, Nurettin

Araştırmacı-yazar. 1 Nisan 1961, Konya doğumlu. Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi (1981) mezunu. Yüksek lisansını (1981) aynı bölümde, doktorasını Ankara Üniversitesi İletişim Bilimlerinde (1988) yaptı. Akademik kariyerini doçent ve profesör olarak tamamladı. Çalışma hayatına 1981'de Milli Eğitim Bakanlığında başladı. MEB Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği (1981-86), yaptı, TRT'de çalıştı (1986-87). 1987'den itibaren Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi İletişim Anabilim Dalı başkanlığı ve dekanlığı, Gazetecilik bölümü başkanlığı görevlerinde bulundu. Çalışmalarını GÜ İletişim Fakültesinde bölüm başkanı olarak sürdürdü.

Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi Türk basını konularında makaleleri 1989'dan itibaren *Selçuk İletişim, Yeni Türkiye, Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, Amme İdaresi Dergisi, GÜ Basın Yayın Yüksek Okulu Dergisi, Kooperatifçilik* dergileri ile *Türk Aile Ansiklopedisi*'nde yayımlandı. Aynı konularda bilimsel toplantılara katılarak bildiriler sundu, bu bildirilerin bir bölümü yayımlandı.

ESERLERİ:

Basında Yasalar Suç ve Cezalar (1988), *Türkiye'de Basın İktidar İlişkileri* (1991), *SCF Sonrası Basında Muhalefet ve 1931 Matbuat Kanunu* (1993), *Tek Parti İdeolojisinin Yayın Organları Halkevleri Dergileri* (1995), *Haberde Yönlendirme ve Kamuoyu Araştırmaları* (2001).

Nurettin Güz

GÜZEL, Abdurrahman

Türk dili ve edebiyatı araştırmacısı. 24 Haziran 1942, Ahmetler köyü / Manavgat / Antalya doğumlu. İlkokul, ortaokul ve liseyi Antalya'da bitirdi. Ankara Üniversitesi DTCF (1965) mezunu. 1966-67 Almanya'da Almanca lisan öğrenimini yaptı. Lisansını 1970'te, doktorasını 1973'te Viyana Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Şarkiyat Enstitüsü Türkoloji Bölümünde yaptı. Doktora tezi: *"Ali in der Bektaschi-Dihtung, besonders des 16, Jhdt's"*. 1974'te Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesine öğretim görevlisi olarak atandı, 1980'de *"Kaygusuz Abdal 'ın Hayatı ve Eserleri"* üzerine yaptığı çalışmayla doçent oldu. 1974-85 tarihleri arasında Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yaptı. Aynı zamanda Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Türk dili ve edebiyatı yüksek lisans ve doktora dersleri verdi. Bu arada bir süre Almanya'da konuk öğretim üyesi olarak ders verdi (1983-84). 1985'te döndüğü Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi TDE Bölümünde profesörlü-

Abdurrahman Güzel

ğe yükseldi, bölüm başkanlığı yaptı. Daha sonra Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekanlığı görevinde bulundu. 1989-94 tarihleri arasında da Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu üyesi olarak çalıştı.

1994-98 yılları arasında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinde rektörlük yaptı. 1998-2001 Girne Amerikan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümünde öğretim üyesi olarak çalıştı. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesinde kurucusu olduğu Türkçenin Eğitimi Bölümü Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalında öğretim üyesi (2001-) ve Başkent Üniversitesinde Türkçe Eğitimi Bölümü Türkçe Öğretmenliği Programında kurucu bölüm başkanı (1991-94) ve öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Türk Folklor Kurumu, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü ve İLESAM üyesidir.

Makalelcri, *Selçuklu, Milli Eğitim, Türk Kültürü, Atatürk Araştırmaları Merkezi, Gazi Eğitim Fakültesi, Türk Kültürü Araştırmaları, Milli Kültür, Yeni Türkiye, Millî Folklor, İÜ Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, Dünya Edebiyatlarından Seçmeler, Türk Dili, Diyanet, Çevren (Priştina), Belgelerle Türk Tarihi* dergilerinde yayımlandı. *Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi, İ. Kafesoğlu Armağanı, Dursun Yıldırım Armağanı, Şükrü Elçin Armağanı, Türk Dünyası El Kitabı* için bölüm, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi* için madde yazdı. 1988 Türk Bilimine Hizmet Ödülünü, 1990 Türk Folkloruna Üstün Hizmet Ödülünü, 1997 Türk Dünyası'na Hizmet Ödülünü, 2001 Türk Bilimine Üstün Hizmet Ödülünü aldı. ABD North Caroline Amerika Biyografi Enstitüsü tarafından 1997 Yılı Bilim Adamı seçildi. Ayrıca çeşitli kuruluşlardan çok sayıda onur belgesi ve takdirname aldı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Veremden Korunma Önlemleri* (1966), *Ali in der Bektaschi-Dietung* (1972), *Kaygusuz Abdal* (1981), *Kaygusuz Abdal'ın Mensur Eserleri* (1983), *Kaygusuz Abdal Bibliyografyası* (1983), *Kaygusuz Abdal-Dilgüşâ* (1989), *Kaygusuz Abdal-Saraynâme* (1989), *Bazı Müesseselerimiz ve Şahsiyetler Etrafında Teşekkül Eden Milli Birlik-Milli Kültür* (1991), *Mutasavvıf Yunus Emre* (1991), *Zeynel Usul Baba-Hayatı Eserleri ve Edebî Şahsiyeti* (1992), *Mustafa Kemal Atatürk'de Milli Birlik ve Beraberlik* (1996), *Türk Edebiyatında Çanakkale Zaferi* (1996), *Eğitim Fakültelerinde Türkçenin Eğitimi ve Öğretimi Bölümü ve Anabilim Dalları* (1997), *Kültürü'nde İpek Yolu* (1997), *Hacı Bektaş Veli* (1998), *Türk Abdal Musa Velâyetnâmesi* (1999), *Kaygusuz Abdal Menâkıbnâmesi* (1999), *Dinî-Tasavvufi Türk Edebiyatı* (1999), *Hacı Bektaş Veli ve Makalat* (2002), *Ahmed Yesevi'nin Fakr-nâme'si Üzerine Bir İnceleme, Süleyman Hakim Ata'nın Bakırkan Kitabı Üzerine Bir İnceleme.*

ÇEVİRİ: *Greeks Murderer of Turks* (1987), *XIX. Yüzyılın Sonu ile XX. Yüzyılın Başında Türkiye'de Hilâfet'ten Cumhuriyet'e Geçiş* (1989), *Avusturalya Resmi Tarihinde Gelibolu* (1996), *Vidin Türkleri (Dil, Din ve Folklor)* (1996), *Balkanlarda Türkoloji Araştırmaları.*

ORTAK KİTAP: *Atatürk ve Milli Birlik* (1987), *Yunus Emre Hayatı-Eserleri ve Şiirlerinden Seçmeler* (1990).

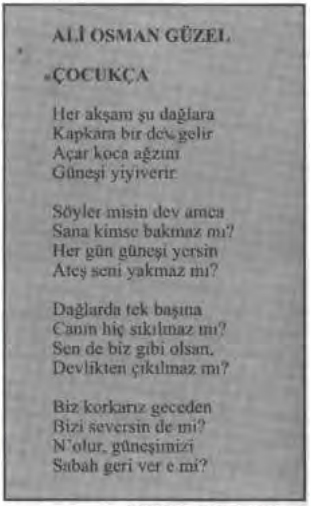
Ayrıca lise ve üniversiteliler için ders kitapları yazdı.

GÜZEL, Ali Osman

Şair. 4 Ocak 1956, Pursaklar / Ankara doğumlu. Ankara Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi (1975) ve Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1980) mezunu. Bir süre Artvin ve Ankara'da edebiyat öğretmenliği, Kültür Bakanlığında Yayımlar Dairesi Başkanlığı yaptı. Devlet Lisan Okulunu bitirdi. 1996 yılından, Kültür ve Turizm Bakanlıklarının birleştirildiği 29.05.2003 tarihine kadar Yayımlar Dairesi Başkanlığı görevini yürüttü.

Ali Osman Güzel

ALİ OSMAN GÜZEL

ÇOCUKÇA

Her akşam şu dağlara
Kapkara bir dev gelir
Açar koca ağzını
Güneşi yiyiverir

Söyler misin dev amca
Sana kimse bakmaz mı?
Her gün güneşi yersin
Ateş seni yakmaz mı?

Dağlarda tek başına
Canın hiç sıkılmaz mı?
Sen de biz gibi olsan,
Devlikten çıkılmaz mı?

Biz korkarız geceden
Bizi seversin de mi?
N'olur, güneşimizi
Sabah geri ver e mi?

Kültür ve Turizm Bakanlığı müşavirliği yaptı.

İlk şiiri *Meşale* dergisinde çıkmıştı. Diğer ürünleri *Burak, Meşale, Doğuş Edebiyat, Türk Edebiyatı, Yeni Düşünce, Gençliğin Sesi, Milli Kültür* gibi dergiler ile antolojilerde yer aldı. İLESAM üyesidir.

"Bir şiirde aranan lirizm, mısra yapısı, dilin güzelliği, konu zenginliği, şiiriyet bakımından Ali Osman Güzel, Tanrının şair yarattığı kişilerden." (İbrahim Minnetoğlu)

ESERLERİ: (Şiir)

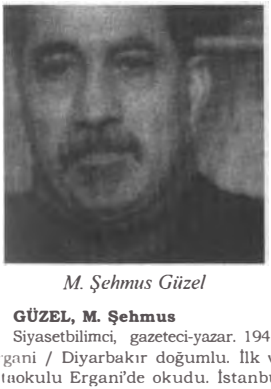
Aklım Sana Emanet (1992).

DİĞER: *Örnekleriyle Türkçe Sözlük* (4 cilt) ve *Pursaklar Folkloru* (2003).

HAKKINDA: İbrahim Minnetoğlu / Ali Osman Güzel'in Şiirleri "Aklım Sana Emanet" (Size dergisi, Nisan 1992, sayı: 222), Hasan Kallimci / Aklım Sana Emanet (Hizmet gazetesi, 4.5.1992), Ahmet Tufan Şentürk / "Aklım Sana Emanet" Üstüne (Vakit, 28.2.1992), Battaloğlu Ahtuşen / Aklım Sana Emanet (Anayurt gazetesi, 23.4.2003).

GÜZEL, İdris

Şair. 1959, Elazığ doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Batman'da tamamladı. Yatılı Öğretmen Lisesini bitirdikten sonra Siirt Eğitim Enstitüsüne girdi. Daha sonra okulu terk ederek siyasi faaliyetlere katıldı. 5 Nisan 1980'de Batman'da gözaltına alındı. Tutuklanarak Diyarbakır'da yargılandı. Örgüt üyeliğinden 24 yıl ağır hapis cezasına mahkum edildi. Yedi yıl Diyarbakır Askeri Cezaevinde, daha sonra Urfa ve Ceyhan E Tipi Cezaevlerinde kaldı. 1990 yılında tahliye edildi. *Hücremde Ağustos Sıcağı Eylül Sabahı* (1991) adlı bir şiir kitabı vardır.

M. Şehmus Güzel

GÜZEL, M. Şehmus

Siyasetbilimci, gazeteci-yazar. 1947, Ergani / Diyarbakır doğumlu. İlk ve ortaokulu Ergani'de okudu. İstanbul Haydarpaşa Lisesi ve Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu. Doktora yapmak üzere 1970 yılında Fransa'ya gitti. "Le Developpement, Le Mouvement Ouvrier et L'Elite Dans Les Pays Sous-Developpes" teziyle yüksek lisansını tamamladı (1972), doktorasını "Le Mouvement Ouvrier et Les Greves en Turquie: De L'Empire Ottoman a Nos Jours" teziyle bitirdi (1975). Çalışmalarını tamamlayarak 1975'te yurda döndü. Antalya Meslek Yüksek Okulu Müdürlüğü ve öğretim üyeliği (1977-78) görevlerinde bulundu. 1978 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesine öğretim üyesi olarak atandı. "Türkiye'de İşçi Örgütlenmesi (1940-1950)" teziyle doçent oldu (1982). Akademik kariyerini tamamlayarak profesörlüğe yükseldi. 1982'de yeniden gittiği Paris'te VII. ve VIII. Üniversiteler ile Niamey (Nijer) Üniversitesi misafir öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü ve 1982'den itibaren Fransa'da yaşamaya başladı.

1976'dan beri değişik dergi, ansiklopedi ve gazetede, Türkçe ve Fransızca pek çok makale, köşe yazısı ve incelemesi yayımlandı. Türkçe, Almanca ve İngilizce birçok ortak yapıta katkıda bulundu.

ESERLERİ:

Grev, Grevin Yapısal ve İşlevsel Açıdan İrdelenmesine Katkı (1980, gen. yeni bas. 1993), *İnsan Yılmaz Güney* (1994), *Devlet-Ulus* (1995), *Türkiye'de İşçi Hareketi* (1993), *Fransa'da Aşırı Sağ ve Irkçılık* (1995), *Türkiye'de İşçi Hareketi 1908-1984* (1996), *Kadın Aşk ve İktidar* (1996), *Özgür Yılmaz Güney* (1996), *Cezayir ve Berberiler* (1997), *Türk Usulü 'Demokrasi'* (1997), *Kürtler Kendilerini Anlatıyor* (Stockholm, 1999), *Fransa Seçimlerinde Le Pen Lekesi* (2002), *Aşk-Olsun* (2003), *Bu İş Yerinde İnşaat Var* (2004), *Rıhtımda Ölüler Var* (2004), *İspanya ve Bask Gerçeği* (2004), *Yılmaz Güney Hazinesi* (2004), *İkinci Şiirler* (2005).

HAKKINDA: M. Şehmus Güzel / Türkiye'de İşçi Hareketleri 1980-1984 (1996), Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997, s. 451), M. Şehmus Güzel / İkinci Şiirler (2005).

GÜZEL, Nafize Sibel

Dilbilimci. 18 Eylül 1955, İzmir doğumlu. Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü (1984) mezunu. *"Major Barbara: A Linguistic Study in Intentionality, Acceptibility and Informativity"* başlıklı teziyle yüksek lisansını (1990) SÜ SBE'de, *"The Teaching of Literature in EFL Classes: Of Mice and Men in the Light of Stylistics Structuralism and Semiotics"* başlıklı teziyle doktorasını (1996) Gazi Üniversitesi SBE'de tamamladı. Bir süre özel bir okulda İngilizce öğretmenliği yaptı (1979-85). SÜ Eğitim Fakültesi İngiliz Dili ve Eğitimi Bölümünde öğretim

M. ŞEYHMUS GÜZEL

AYNA

Yaşadığımız büyük kentler/megapoller, onca kalabalıklara, onca insan git-gellerine tanık olmalarına karşın İNSANLIĞINI YİTİRMİŞ MEKANLARDIR. Boşuna insan olan insan aranmamalı. Akıl almaz derecedeki yoğunlukta insan depolarında yaşamak zorunda bırakılıyoruz. Ve tanımadığımız, bir merhaba bile demediğimiz/diyemediğimiz/demememiz gerektiğini sandığımız insanların bize sürekli baktıklarını/bakabileceklerini düşündüğümüz/ kurduğumuz için, insanlara ve giderek bizzat kendimize yabancılaşmamız. Soğuk yaratıklara, kibirli ve bazen kendim beğenmiş tiplere dönüşmemiz. Evet yapılar, mimari teknikler insanların davranışları ve giderek karakterleri, kişilikleri üzerinde etkili oluyor. Ve bu etki her zaman olumlu yönde de değil.

İnsanlar, kadın ve erkekler, çoluk çocuklar ve kısacası herkes elleriyle değil GÖZLERİYLE "YİYORLAR". Ve giderek görüntü(müz) daha çok önem kazanıyor: Kişiye değil, görüntüsüne öncelik veriliyor. Görüntü sonuçta insanı, kadın ve erkeği değiştiriyor. Onların yerini alıyor. Ve o insanların, kadın ve erkeklerin, görüntüleri dışında hiçbir yaşamları kalmıyor. İnsan sıfırlanıyor. Varsa yoksa görüntüleri. Varsa yoksa görünüş.

Görüntü/görünüş insanı değiştiriyor. Duygularını değiştiriyor. Bireyin derin, en derin özelliklerini değiştiriyor.

Ama dikkat. Eğer görüntünüz/görünüşünüz toplumu uygun gelmiyorsa ne oluyor? Bir "yabancı"nın görüntüsünü düşünün: Bir "yabancı"nın toplum tarafından nasıl algılandığını? Yabancı tırnak içinde; çünkü herkesin "yabancı"sı kendine göre. Toplum sizin görüntünüzü/görünüşünüzü "kabul edilir" bulmazsa ne oluyor?/Ne olacak?

Peki bütün bunların ötesinde, görüntü(müz)deki gerçek payı ne kadardır? Görüntü(müz)de kimliğimizin payı nedir? Görüntü(müz) kısacası kendi gerçeğimize, kendi kimliğimize ne kadar uygundur? Ne kadarı uydurmadır?

Görüntümüzle kendimiz, görüntümüzle kendi gerçeğimiz arasında çelişki ve/veya çatışma var mı? Yok mu? Varsa ve yoksa neden? Bireyin bizzat insan kalıp kendi görüntüsüyle/imajıyla/ görünüşüyle/görünümüyle çakışması/uyuşması olası mı?/Olduğumuz gibi görünmek bugün mümkün mü?

Bu sorular, bu sorgulamalar içimizde canlı. Kaynaşma, karışma içimizde. Bu patlamalar içsel patlamalar: Özgürlük, neticede, kendi ölçülerimize, kendi değerlerimize, kendi kimliğimize, kendi özelliklerimize göre arzuladığımız YAŞAMI SEÇMEK değil midir? Başkalarının sırtına binmeden, Başkalarının insafına sığınmadan. Başkalarının yardımını ısrarla ve bıkmıncasına istemeden. Başkalarını sömürmeden: Duygusal açıdan. Toplumsal açıdan. Fiziki yönden. Yani nihayet kendi arzumuza göre yaşamak. Bizim görüntümüze/görünüşümüze göre başkalarının bize ille yaşatmak istediği biçimde değil.

Yaşamımızın renklerini, dekorlarını, mekanlarını ve zamanlarını özgürce seçebilmek olanağına sahip olmak. Olanağını yaratmak. Seçimlerimizi özgürce yapabilmek: Özgür, özerk, kendi seçtiğimiz, her şeyini bizzat kararlaştırdığımız zaman çizgisine, yaşama, varolmaya sahiplik kısacası. Yaşamımıza kurulan tuzakları görmek. Önceden görmek. Sezmek. Ve tedbirimizi almak: Aileye karşı. Okula, dine, kışlaya... karşı.

Gökyüzü suya yanıyor. İnsanlar, kadın ve erkekler ise aynaya: AYNAMIZI SEÇMESİNİ BİLMEK.

(Bu İşyerinde İnşaat Var, 2004)

görevlisi ve öğretim üyesi olarak çalıştı (1985-98). Celal Bayar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü İngiliz Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak görev yaptı (1998-). Aynı üniversitede idarî görevlerde bulundu. Ulusal ve uluslararası sempozyumlarda bildiriler sundu. *Yazınsal Metinlere Dilsel Yaklaşımlar* adlı bir kitabı vardır.

GÜZEL, Şükrü

Şair. 1931, Balaban / Malatya doğumlu. Bazı şiirlerinde Şükrü Güzel Sünnetçioğlu imzasını kullandı. Ankara Yüksek Teknik Öğretmen Okulu mezunu. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı çeşitli kademelerde görev aldı. Radyo ve Televizyon Eğitimi konusunda yetiştirilmek üzere Amerika'ya gönderildi. Yurda dönünce Radyo Eğitim prodüktörü oldu. "Tarih Baba" ve "Arkası Yarın" programlarıyla tanındı. Millî Eğitim Bakanlığı Özgün Eğitim Genel Müdürlüğünde bulundu. Emekli oldu. Ankara'da yaşamını sürdürdü.

ESERLERİ (Şiir):

Yurda Sesleniş (1951), *Bir Sepet Çağla* (1955), *Madımak* (1968).

HAKKINDA: Hisar (sayı: 80), V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 1, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

GÜZELBEY, Cemil Cahit

Hukukçu ve tarih yazarı (D. 25 Şubat 1908, Gaziantep – Ö. 1 Mayıs 1995). Bazı yazılarında Emrah imzasını kullandı. İlk ve ortaöğrenimini Gaziantep'te, lise öğrenimini İstanbul'da askerî lisede tamamladı. Ankara Hukuk Fakültesi (1938) mezunu. Islahiye'de sorgu hakimliği, Pötürge'de hakim yardımcılığı, Akçadağ ve Birecik'te cumhuriyet savcılığı görevlerinde bulundu. 1949 yılında resmi görevinden istifa etti. Serbest avukatlık yaptı. Emekliye ayrılıp (1974) kendini tamamen araştırma ve yazılarına adadı. Türk Dil Kurumu üyeliği ve Gazeteciler Cemiyeti başkanlığı görevlerinde bulundu.

Gaziyurt (1949) adlı bir gazete çıkardı. Makaleleri, çeşitli gazete ve dergilerde yayımlandı. Birçok kongre, seminer ve sempozyuma katıldı. Sunduğu tebliğlerin ve yaptığı araştırmaların bir kısmı tefrika edildi, bir kısmı ise kitap hâline getirilerek basıldı. Çeşitli kurum ve kuruluşlardan yirmi beşe yakın ödül aldı. Gaziantep Üniversitesi tarafından kendisine fahrî doktor unvanı verildi (29 Mayıs 1989).

ESERLERİ (Araştırma):

Gaziantep Folklorundan Notlar (1959), *Gaziantep Evliyaları* (1964), *Gaziantep Şer'î Mahkeme Sicilleri* (3 cilt, 1966), *Gaziantep Şer'î Mahkeme Sicillerinden Örnekler* (Hulusi Yetkin ile, 1970), *Gaziantep Camileri Tarihi* (1984), *Gaziantep Tıbbî Folklorundan Yapraklar* (1984), *Ceaniler* (1984), *Birecik Şairleri* (1988), *Gaziantep'ten Kesitler, Dinsel Bir Gezi, Milli Kurtuluş Savaşında Kilis, Gaziantep'e Özgü Yemekler, Halk Ozanı Efgan Didari Hayatı ve Eserleri, Gaziantep'teki Cumhuriyet Öncesi Giyim ve Kuşam, Gaziantep'te Geçmiş Yıllarda Giyim ve Kuşam, Abdullah Edip Bayram* (tefrika edildi).

GÜZELDAĞ, Bekir

Şair. 1956, Gazibey köyü / Sivas doğumlu. İlköğrenimini köyünde, orta ve lise öğrenimini Sivas'ta tamamladı. Bursa Eğitim Enstitüsü Resim İş Bölümü (1980) mezunu. Resim öğretmeni olarak bir süre Antalya, Bingöl ve Sivas'ta çalıştı.

Şiirleri, Cengiz Zerman tarafından *Bekir Güzeldağ Hayatı, Şiirleri Sanki Sen Varsın* (1996) isimli bir kitapta toplandı.

"*Şiirleri âşık tarzına daha yatkın olan ve saz çalmayı da bilen Bekir Güzeldağ, gelenekle yeni arasında gidip gelen bir şairdir.*" (Alim Yıldız)

HAKKINDA: Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

GÜZELGÖZ, Efe

Şair. 1 Ocak 1964, Güneş / Gürün / Sivas doğumlu. Karabük Fevzi Çakmak Ortaokulu (1980), Karabük Demir Çelik Lisesi (1985), Gazi Üniversitesi Bolu İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü (1990) mezunu. İstanbul, Karabük, Kocaeli, Van ve Konya'da muhasebecilik, Türkçe öğretmenliği, çeşitli işler yaptı. 1998'den itibaren Konya'da öğretmenlik görevini sürdürdü. Edebiyatçılar Derneği ve Eğitim-Sen üyesidir.

Şiir ve yazıları; *Kuzeysu, Öyküşiir, Biçem, Tını, Abece, Kıyı, Damla, Kiraz, Heftegi (İran), Damar, Tay, Öğretmen Dünyası, Minerva, Dikili Ekin* ve *Düşlük* dergilerinde, *Karabük Bölgenin Sesi, Karabük Postası, Yeni Adana, Devrek Postası, Halkın Sesi* (Kıbrıs), *Bursa Olay, Edirne Önder, Gaziantep Güneyin Sesi, Özgür Kocaeli* ve *Gündem* gibi yerel gazetelerde yayımlandı. *İki Yakası Mavi Kitabı* ile 1992'de İsveç ETOS Hümanist Enternasyonal Sanat ürünleri Yarışmasında Jüri Özel Ödülünü aldı. Kimi şiirleri İsveç diline ve Farsçaya çevrildi.

Efe Güzelgöz

EFE GÜZELGÖZ

KENAR MAHALLE

"Karabüklü İşçilere"

güneş en son buraya düşer
güngörmezdi önceleri adı
sessizce çekilir ayışığı
ayak izleri ele verir mahcupluğunu
bir bebek nininine
ayak sesleri karışır işçilerin
vardiya öncesi
erkencidir fabrika bacaları
bir çaydanlık gibi
fokurdan durur kızıl kıyamet

büyük olmak öyle zor ki
çocukken
büyük olmak
bugünden yarına
sokakta yürümek gibi değil
yahut doyasıya oynamak
serilip kızgın kumlara hiç değil

bizim kenar mahalle
gel gör ki
tanık ol yaşamışa yaşananlara
kendi toprağında
kendi suyu ve güneşiyle
Yalnızlık çiçeği büyütür kendini
Burada

ESERLERİ (Şiir):

İki Yakası Mavi (1993), *Ne Kaldı Yarına* (1996), *Yüreğime Akan Irmak* (2002).

HAKKINDA: Ruşen Hakkı / Na Kaldı Yarına (Özgür Kocaeli gazetesi, 12.3.1996), TBE Ansiklopedisi (2001), Hasan Akarsu / Şiirler-Den / İzler (2004), Nursen Özdoğan Kurban – İsmail Arslan / Karabük Şairleri Antolojisi (2004).

GÜZELGÖZ, Osman

Şair ve yazar. 1958, Urfa doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Urfa'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulundaki öğrenimini 2. sınıfta terk ederek Urfa'ya döndü. 1980-1990 yılları arasında Maliye teşkilatında çalıştı. 1989-90 yıllarında *Akçakale Birlik* adlı aylık bir gazete çıkardı. 1990 yılından itibaren bir süre *Zaman* gazetesinin Urfa bölge temsilciliğini yaptı. Daha sonra merkeze alındı. İstanbul'da bir yayınevinde çalıştı.

Şiir yazmaya 1968 yılında başladı. İlk şiiri okul gazetesinde çıktı. Sonra

Osman Güzelgöz

kı yıllarda şiirleri *Mavera, Milliyet Sanat, Harran* ve *Anzılha* dergilerinde; deneme, röportaj ve araştırmaları ise *Zaman* gazetesi ile yerel basında yayımlandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bir Beyaz Tebessüm* (1993).

DENEME-SÖYLEŞİ: *Hur Bajo Kür Bajo Ga Meşine* (1995), *Eskimeyen Sohbetler* (1995), *Batılılaşma Demokrasi İslâm* (1998), *Bir Ok Attım Kebap Oldu* (1998).

HAKKINDA: S. Ahmet Kaya / Urfa Şairleri - Cumhuriyet Dönemi (1998).

GÜZELHİSARÎ (Mustafa b. Mehmed)

Mutasavvıf (D. ?, Buldan - Ö. 1837, Aydın). Nakşibendi şeyhlerinden Tahsilini tamamladıktan sonra, önce Buldan'a, daha sonra Aydın'a yerleşti. Müderrislik ve irşat görevini birlikte yürüttü. Kabri Aydın'da Tirekapısı Mezarlığındadır.

ESERLERİ:

Menâfiu'd-Dekâyik (Hâdimî'nin Mecamiu'l-Hakâyık'ının şerhi), *Hidayetü'n-Nâci*.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

GÜZELSES, Celal

Müzisyen, besteci (D. 1900, Diyarbakır [Merkez] - Ö. 1 Şubat 1959, Diyarbakır). Diyarbakır Askeri Rüştiyesi (1917) mezunu. 1924'ten itibaren Diyarbakır Valiliği Evrak Kalemine kâtip memuru olarak atandı. 1925'te katipliğe yükseldi. 1929'da Özel İdare Müdürlüğü evrak memurluğuna getirildi. 1950'de bu görevinden emekli oldu. Emekli olunca, kendini tamamıyla folklor çalışmalarına verdi. Diyarbakırlıların gönlünü fethetmeyi başaran Celal Güzelses'in ölümü büyük bir üzüntü yarattı. Cenazesi, büyük bir kalabalık tarafından Mardin kapı Mezarlığında toprağa verildi.

Halk müziğinde yeni bir tarz ortaya koymayı başararak ünü kısa zamanda bütün ülkeye yayıldı, hatta Türkiye sınırlarını aştı. 1932 yılı sonlarında plakları yurdun her yanında, bilhassa Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da ve Müslüman komşu ülkelerde aranır, kahvelerde, gazinolarda çalınır oldu. Hemen her her yıl İstanbul'a giderek yeni plaklar doldurdu. Vefat ettiği zaman, doldurduğu plak sayısı 66 olmuştu.

1940'lı yıllarda Diyarbakır Halkevi Müzik Kolu Başkanı olarak Diyarbakır Halk musikisini yaymak, türkülerini derleyip yayımlamak, yetenekli ve hevesli gençlere yetişmek olanağı sağlamaya çaba gösterdi. Çalışmalarını daha iyi yürütebilmek için 1942'de arkadaşlarıyla birlikte Diyarbakır Halk Musiki Cemiyetini kurdu. Bu dernek Celâl Güzelses yönetiminde birçok yararlı çalışmalar yapmış, konserler vermiş, halk musikisinin yayılmasında, Coşkun Sabah, Bedri Ayseli, Recep Kaymak gibi birçok sanatçının yetişmesinde öncülük etmiştir. Diyarbakır türkülerinden bir bölümünü notaları ile birlikte derlediği *Diyarbakır Halk Türküleri* (1937) adlı bir eseri de vardır.

"Dürüst, çalışkan, fedakâr bir zattı. Paraya değer vermezdi. Ankara ve İstanbul üniversitelerinde okuyan Diyarbakırlı gençlerin her yıl düzenlemeyi gelenek hâline getirdikleri 'Diyarbakır gecesi' toplantılarına katılır, verdiği konserlerle dinleyicileri coşturur, gecelere neş'e ve renk katardı. Bu konserler için, zorunlu masraflar dışında hiçbir para almazdı. Her yılın yaz ve sonbahar aylarında, Halkevi bahçesinde 'Hafta Sonu Konserleri' verir, Bahçede toplanan insanlara müzik zevk ve kültürünün aşılanmasına hizmet ederdi. Sohbetine doyum olmazdı. Çok sevdiği arkadaşları bile, birlikte çıktıkları piknik gezilerinde ona şarkı söylemeyi teklif etmekten çekinirlerdi. Ama, sohbet arasında, o, kendiliğinden bir müzik ziyafetiyle arkadaşlarının isteyip açıklayamadıkları arzularını yerine getirirdi. Kısacası, rica ile şarkı söylemekten hiç hoşlanmaz, bunu hakaret sayardı." (Şevket Beysanoğlu)

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982), Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 2, 1997, s.301-304).

GÜZELSON, Halim Şefik

Bkz. HALİM ŞEFİK (Güzelson)

GÜZELSOY, İsmail

Romancı. 10 Haziran 1963, Iğdır doğumlu. İsmail Güz ve Osman Selim Had imzalarını da kullandı. İlk ve ortaöğrenimini İstanbul'da bitirdi. İÜ Basın-Yayın Yüksek Okulu mezunu. İstanbul'da bilgisayar dergilerinde editörlük, turist rehberliği yaptı.

Yazı ve şiirleri 1984'ten itibaren *Oluşum, Zipistanbul* dergilerinde yayımlandı. 1991-1992 Abdi İpekçi Hikâye Yarışmasında mansiyon aldı. *Seni Seziyorum Kitab-ı Mukadder* (2000) adlı bir romanı vardır.

GÜZELYAZICI, Abdurrahman Şeref

Şair, din alimi, eğitimci (D. 23 Nisan 1904, Petriç Kasabası / Selanik - Ö. 15 Mayıs 1978, İstanbul). Babası Metriç Müderrisi İbrahim Adnan Efendi, annesi Müderris ve hattat Hacı Ali Efendi'nin kızı Latife Hanım'dır. Güzelyazıcı soyadı hattat dedesinden dolayıdır. İlköğrenimine Petriç'te Hoca Halil Efendi'den aldığı derslerle başladı. 1912 yılında Balkan Harbi felaketi nedeniyle ailesiyle birlikte önce İstanbul'a, sonra da Amasya'ya göç etti. Orada Pendelli İlkokulunda okudu, Ahmed Efendi'den Kur'an, Yahya Efendi'den matematik dersleri aldı.

Bir yıl sonra ailesiyle birlikte Vize'nin Saray kasabasında muhacir sıfatıyla iskân edildi. İlkokulu Saray Ayaspaşa İlkokulunda bitirdi. Dört yaşında babasını, dokuz yaşında da annesini kaybettiği için hamiliğini ağabeyi Abdullah Hulusi Efendi üstlendi. Ağabeyi ve teyzesinin oğlu Asım Bey'le birlikte İstanbul'a yerleşerek sınav kazanıp medrese öğrenimine başladı. 1924 yılında önce Tıbbiye Mektebine yazıldı, ancak maddi imkânsızlık yüzünden bu öğrenimini yarım bırakarak İlâhiyat Fakültesine geçti. İlâhiyatta okurken Süleymaniye Kütüphanesinde açılan kütüphanecilik kursunu bitirdi. Bu dönemde önemli hocalardan özel dersler aldı. Özellikle Evkaf Nazırı Elmalılı Küçük Hamdi'den çok yararlandı.

Aynı yıllarda yazmaya başladığı şiirlerinden bazıları fakülte dergilerinde yayımlandı. 1927 yılında Darülfünun İlâhiyat Fakültesini bitirerek Fatih Millet Kütüphanesi Pertev Paşa Bölümüne atandı. Aynı yıl İstiklal Lisesinde Türkçe öğretmenliği ile Felsefe Fakültesi İhtisas Zümresindeki görc-

A. Şeref Güzelyazıcı

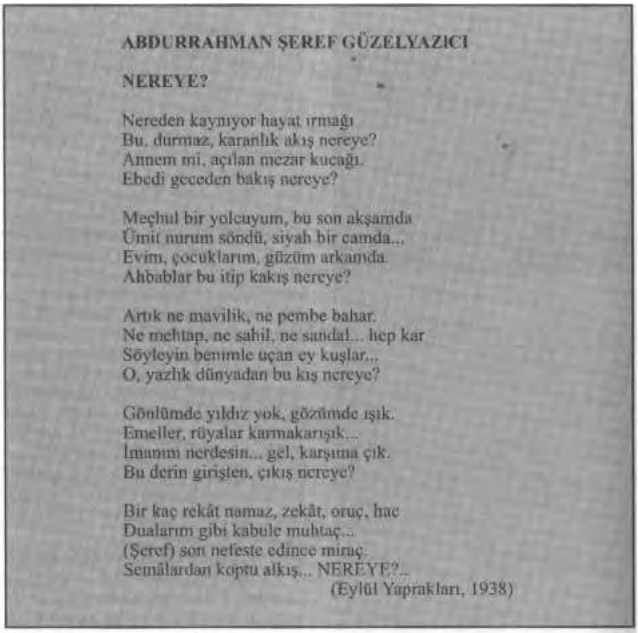
vine başladı. Aynı yıl evlendi. Bu döneminde, hep saygıyla andığı hocaları Abduş Efendi ile Nüzhet Efendi'den büyük destek gördü.

Askerlik dönüşü (1932) eski görevlerine yeniden başlayarak Hayriye Lisesine edebiyat öğretmeni olarak atandı. 1935'te Vefa Lisesine geçti, ayrıca Murat Molla Kütüphanesine atandı. 1934 yılında Hilal Cavidan, 1936'da Ayşe Zühal adlarında iki kızı dünyaya geldi. 1936 yılında kızı Hilal'i, 1937'de eşi Hürmüz Hanım'ı kaybetti. Kızı için *Yeter* adlı şiirini, eşi için Abdulhak Hamid'in *Makber*'ine nazire olarak *Mezar* isimli şiir kitabını yazdı. Acılarının ardından Hacı Hasib Efendi'ye bağlandı. Ağabeyi ile birlikte bir defasında İbrahim Vardar'ın, bir başka kez üstadının evinde "halvet"e girdi. Bu yıllarda kendisini tasavvufa verdi, tasavvuf konularında üstadı Serezli Hacı Abdullah Hasib Efendi oldu.

1940 yılında ikinci evliliğini yaptı. İkinci Dünya savaşı nedeniyle 1941-43 yılları arasında askere alındı. Terhisinin ardından Süleymaniye Kütüphanesi tasnif heyetine atandı, Zeyrek Ortaokulunda Türkçe derslerinin okutmaya başladı. 1948 yılında din dersi hocası olarak Kız Öğretmen Okuluna atandı. 1962 yılına kadar devam eden bu görevi sırasında, Celal Ökten Hocaefendi ile birlikte İmam Hatip okullarının kurulması faaliyetlerine öncülük etti. Eğitime başlamasından sonra bu okullarda tefsir, hadis, fıkıh ve usullerini okuttu. 1950'de İstanbul Müftülüğü bünyesinde vaizlik ve hademe-i hayrat murakıplığına, ardından İstanbul ihtisas vaizliğine atandı. 1963'te başladığı Fatih Camii Hatipliğini fahri olarak 1968 yılına kadar sürdürdü. 1972'de başladığı İstanbul Müftülüğü görevi ölümüne kadar devam etti. Bu arada İskender Paşa Camiinde teravih öncesi vaazlar verdi. Güzelyazıcı, 1976 yılında Riyad'da toplanan İslâm Konferansına Türkiye'yi temsilen katılarak "İçtihad" konusunda Arapça bir tebliğ sunmuş, tebliği büyük ilgi görmüştü. Edirnekapı'daki Sakızağacı Mezarlığında, Şeyhi Hasib Efendi'nin yakınına gömülüdür. Ali Siyami, Zühal, Latife, Emine Incıla, Yahya Tayfur, Kadriye Mina adlarında altı çocuğu vardır.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Eylül Yaprakları* (Önsöz: Tahir Olgun, Gönül Yolcuları adlı şiir kitabı ile birlikte, 1938).

ABDURRAHMAN ŞEREF GÜZELYAZICI

NEREYE?

Nereden kaynıyor hayat ırmağı
Bu, durmaz, karanlık akış nereye?
Annem mi, açılan mezar kucağı.
Ebedi geceden bakış nereye?

Meçhul bir yolcuyum, bu son akşamda
Ümit nurum söndü, siyah bir camda...
Evim, çocuklarım, güzüm arkamda.
Ahbablar bu itip kakış nereye?

Artık ne mavilik, ne pembe bahar.
Ne mehtap, ne sahil, ne sandal... hep kar
Söyleyin benimle uçan ey kuşlar...
O, yazlık dünyadan bu kış nereye?

Gönlümde yıldız yok, gözümde ışık.
Emeller, rüyalar karmakarışık...
İmanım nerdesin... gel, karşıma çık.
Bu derin girişten, çıkış nereye?

Bir kaç rekât namaz, zekât, oruç, hac
Dualarım gibi kabule muhtaç...
(Şeref) son nefeste edince miraç.
Semâlardan koptu alkış... NEREYE?..

(Eylül Yaprakları, 1938)

DİĞER ESERLERİ: *İnanışımın Değişmez Metinleri* (?), *Din Dersleri* (1. cilt, 1957), *Müminlere Hutbeler* (2 Cilt, 1970).

BASILMAMIŞ ESERLERİ: MANZUM: *Divan-ı Şeref, Bahar Dalları, Perişan Çiçekler, Ayna Kırıkları, Mezar* (Makber'e nazire), *Fani Gölgeler, Gönül Şafakları, Ayrılık Çiğdemleri.*

DÜZYAZI: *Cennatü'l İrfan fi Tefsirü'l Kur'an* (5 cilt), *Hakikat Mecllisleri* (vaazlar, 3 cilt), *Livâü'l İslâm fi İlmi'l Kelâm* (2 cilt), *Ruh ve Söylentiler, Rüyalar - Tabirler, Rumuzü'l Ehadis, Nurgünler ve Geceler, Ongünler ve Geceler, Muhterem Aylar, Din Dersleri* (2 cilt: İbadet ve Ahlak), *Kırk Defa Kırk Hadis, Yasin Tefsiri, Ayetü'l Kürsi Tefsiri, Usul-ü Hadis, Hac Kitabı.*

HAKKINDA: A. Şeref Güzelyazıcı / Eylül Yaprakları (1938), Abdülaziz Bayındır / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 14, 1996).

GÜZİDE SABRİ (Aygün)

Romancı (D. 1886, İstanbul - Ö. 1946, Giresun). Özel öğrenim görerek yetişti. Noterlik yapan bir beyle evlendi. Aşırı duygusal romanlarıyla en çok okunan ilk kadın romancılar arasında yer aldı. İlk romanı olan *Münevver, Hanımlara Mahsus Gazete*'de tefrika edilmişti. Bazı romanlarının yeni baskıları yapıldı. *Münevver* adlı romanı Sırpçaya çevrildi.

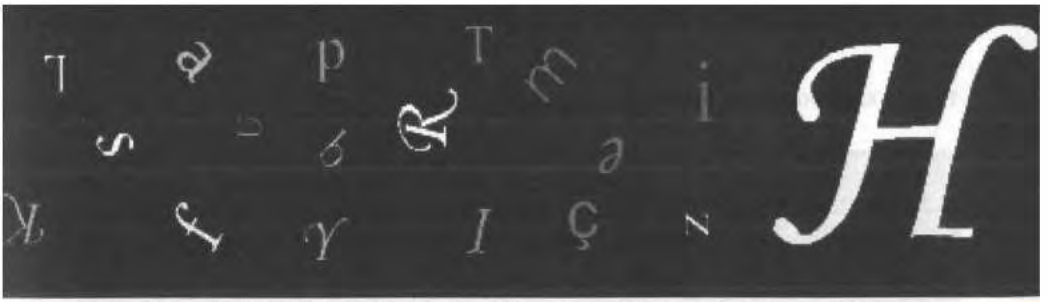
ESERLERİ:

Münevver (1901), *Ölmüş Bir Kadının Evrak-ı Metrukesi* (1905), *Yaban Gülü* (1920), *Nedret* (Ölmüş *Bir Kadının Evrak-ı Metrukesi* romanının devamı, 1922), *Hüsran* (1928), *Hicran Gecesi* (1930), *Gecenin Esrarı* (hikâyeler, 1934), *Necla* (1941), *Mazinin Sesi* (1944).

HAKKINDA: Ömer Nida / Kadın Romancılarımız - Başlangıçtan Günümüze Kadar 1892-1991 (1991), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

GÜZİN ABLA

Bkz. SAYAR, Güzin (Güzin Abla)

HABİBOĞLU, Mehmet Faruk

Şair. 1963, Şanlıurfa doğumlu. Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi mezunu. Özel bir şirkette muhasebe müdürü olarak çalıştı. Şiirle ilgilenmeye ortaokul sıralarında başladı. Ürünlerini *Anzılha* ve *Meşale* dergileri ile *Ortadoğu* ve *Güneydoğu* gazetelerinde yayımladı. *Bencileyin* (1994) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: S. Ahmet Kaya / Urfa Şairleri - Cumhuriyet Dönemi (1998).

HABLEMİTOĞLU, Necip

Araştırmacı-yazar (D. 28 Kasım 1954, Ankara - Ö. 18 Aralık 2002, Ankara). Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın Yayın Yüksekokulu (1977) mezunu. Uzun yıllar çeşitli kuruluşlarda basın müşaviri olarak çalıştıktan sonra AÜ Türk İnkılap Tarihi Enstitüsünde yüksek lisans ve doktora yaptı. Aynı yerde öğretim görevlisi olarak yirmi yıl Atatürk ilkeleri ve devrim tarihi dersleri verdi. Kimliği belirlenemeyen kişiler tarafından, evinin önünde saldırıya uğrayarak öldürüldü.

Türkiye dışındaki Türk topluluklarının yakın tarihi konusunda çalışmalar yaptı. Orta Avrupa ve Balkanlar'da Türk eserleri, Türk azınlıkları ve şehitlikleri konusunda alan çalışmaları yürüttü. 1995-96 yılları arasında BM'nin UNDP projesinde görev alarak Moskova'da Gagauz Türklerinin Latin alfabesine geçiş çalışmalarına danışmanlık hizmeti verdi. Atatürk'ün yurtdışında görevlendirdiği öğretmenler hakkında yaptığı çalışmanın bir bölümünü *Kemal'in Öğretmenleri* başlığı ile yayımladı.

Türkiye dışında yaşayan Türk toplulukları, özellikle Kırım Türkleri konusunda çok sayıda makalesi yayımlanmıştır. Kendisi de bir Kırım Türkü olan Hablemitoğlu, Kırım Türklerinin tarihteki önde gelen isimlerinden İsmail Gaspıralı'ya ait geniş bir arşive sahipti. Ayrıca Türkiye'de ve yurtdışında faaliyet gösteren yasa dışı örgütler ve Alman vakıfları ile Avrupa Birliği Uyum Yasaları içinde yer alan vakıflar yasası konularında araştırmalar yaptı, bu konularda yurtiçi ve yurtdışındaki birçok panel ve açık oturuma katıldı. Eşi Doç. Dr. Songül Hablemitoğlu'dur, Kanije ve Uysal adlı iki kız çocuğu vardır.

Necip Hablemitoğlu

"Ülkemiz son yıllarda Milli devlet ve Atatürk düşmanı cereyanların hücumuna maruz kalmıştı. Bir taraftan bölücüler, bir taraftan Cumhuriyet düşmanı Siyasal İslâm, diğer taraftan Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyeti beğenmeyen 2. Cumhuriyetçiler ve nihayet Lozan'ı içine bir türlü sindiremeyen Avrupa, bu karanlık tablo içinde boğulurken, karanlıkları delen birtakım yıldızlar belirdi. Bunların en kuvvetlisi kutup yıldızı gibi yol gösteren Necip Hablemitoğlu oldu. Necip Hablemitoğlu ne yaptı? Bize yabancıların oyunlarını anlattı. Yabancılarla işbirliği yapan yerli hainleri tanıttı. Tek ışıklı yolun Atatürk'ün yolu olduğunu gösterdi."
(Nuh Mete Yüksel, DGM Başsavcısı)

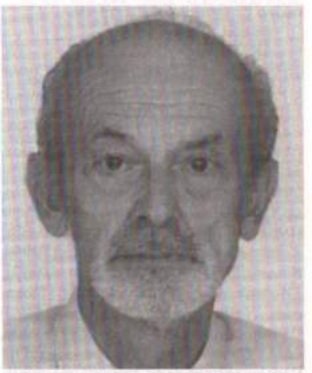
ESERLERİ:

Yüzbinlerin Sürgünü (1974), *Çarlık Rusyası'nda Türk Kongreleri 1905-1997* (2. bas. 2003), *Şefika Gaspıralı ve Rusya'da Türk Kadın Hareketi 1893-1970, Alman Vakıfları ve Bergama Dosyası, Köstebek* (2003).

HAKKINDA: Necip Hablemitoğlu / Köstebek (2003), Atilla Aşut / 2002 Yılında Kaybettiğimiz Gazeteci Yazar ve Yayıncılar (Çağdaş gazetesi, sayı: 54, Haziran 2003).

HABORA, Bülent

Yazar. 28 Şubat 1940, İstanbul doğumlu. Adana Erkek Lisesi mezunu. Bir süre Ankara Hukuk Fakültesi ve İstanbul Edebiyat Fakültesinde okudu. Yazarlığa 1954 yılında, Adana'da *Bugün* ve *Yeni Adana* gazetelerinde başladı. Yazıları 1955 yılından itibaren Adana'da çıkan *Salkım, Sel, Meşale* dergilerinden başlayarak *Yelken, Ataç, Yeni Ufuklar, Yeditepe, Forum, Soyut, Gerçek Sanat* vd. dergilerde yer aldı. Sinema yazıları *Ses, Artist, Pazar*

Bülent Habora

BÜLENT HABORA

Halil Soyuer

Gerçek adının dışında, on beş de takma adı kullanarak yazılarını sürdüren Bülent Habora; arı kovanına değil ama, mikroplanmış, yozlaşmış insan kovanına çomak sokmayı sever. Bunu yapabilmek, cesaret işi olduğu kadar özgüven ışıdır da. Başkalarını olduğu kadar kendini kayırmadan eleştirebilme işidir, o nedenle Habora, gerektiği yerde kişilerle, olaylarla ya da hayatla dalga geçerken, kendisiyle de dalga geçmesini bilir.

Sözünü ve yazısını bulunduğu ortamın biçimine ya da havasına girerek değil, düşüncesinin gösterdiği doğruya göre söyler. Onun için başı beladan kurtulmaz. Bu durumu: "... çocukluğumdan beri dilimi tutamayışım, yazı yazmaya başladıktan sonra da kalemimi tutamayışımdan az deri gelmedi başıma" demekten kaçınmaz.

Gerek Türkiye toprağının yarattığı Nasrettin Hoca, İncili Çavuş ve Bektaşi torunu olma özelliğinden; gerekse dünya görüşünün kazandırdığı muhalif, kimliğinden ötürü, sözlerini "cuk" diye oturtan bir hazır cevaplığa sahiptir.

Bülent Habora, futbol oynamış, tiyatro sinema alanlarında çalışmalarda bulunmuş, gazetecilik, yayıncılık ve yazarlık yapmış çok yönlü bir sanatçıdır. Klasik batı müziğini sevdiğini biliyorum ama bir enstrüman çalıp çalmadığını bilmiyorum. Ayrıca üretken bir sanatçı olduğunu biliyorum ama, Bülent Bora imzasıyla çocuk yıldızlar, yabancı ve ülkemiz sinema ve tiyatro sanatçılarıyla sayısı yüzlerle ifade edilen söyleşiler yaptığını anılarından öğreniyorum.

(*Şair Dostlarım*, 2005)

gibi dergilerde, politik mizah alanındaki yazıları da *Gerçek* vd. dergilerde, ayrıca çeşitli yazıları *Yeni Tanin, Yön, Ant, Türk Solu, Yeni Konya, Bünya, Cumhuriyet, Emek, Evrensel, Hürriyet* vd. gazetelerde yayımlandı.

1965 yılında Habora Kitabevini kurdu, çok kısa bir süre sonra da yayıncılığa başladı. Otuz yılı aşkın süren yayıncılığı süresince 400 civarında kitap yayımladı. Yayımladığı ve yazdığı eserlerle Türk-Bulgar dostluğuna katkıda bulunduğu gerekçesiyle 1978 yılında, Bulgaristan'ın en büyük kültür ödülü olan "Kiril-Metodiy I. Derece Madalya ve Nişanı"yla ödüllendirildi.

Bir süre sinemayla da ilgilendi. Yazılarının dışında, 1961 yılında, Türk-Alman ortak yapımı olan "Silahlar Konuşuyor" adlı filmde yönetmen yardımcılığı yaptı. Yine aynı yıl, "Ayvaz Kasap" adlı filmde Suphi Kaner ve Gülgün Ok'la birlikte oynadı. 1995'te İzmir'de sahaflık yaptı. Yine o yıllarda, beş yıl süresince yerel radyolarda "Palmiyealtı" başlıklı politika, edebiyat, mizah, anı içerikli müzikli radyo programları düzenledi.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Yasak Kitaplar* (1969), *Milliyetçi Cephe* (1975), *Faşizmden Sosyalizme Kopriv̧stitsa* (1976), *Bir Kooperatif: Maritza Papzk* (1978), *Güzel İşçiler* (1979), *Maritza İztok* (1980), *Türkiye'de İnsanlar, Bulgaristan'da Çocuklar* (1980), *Sefaletten Rezalete İşgal Altındaki Türkiye* (1987), *12 Eylülcülere 1000 Soru* (1988), *Turgut Özal Dosyası* (1988), *Kenan Evren Ne Dedi, Ne Oldu* (1989), *Elhamdülillah Müslümen* (1989), *Kaymak Tabakanın Bereket Tanrıçası, Halkın Gaddar Düşmanı: ANAP* (1990), *Semra Özal'a 333 Soru* (1990), *Lale Devri'nden Papatya Devri'ne* (1991), *Büyük Türk Büyükleri* (1993), *Şu Bizim Tansu ve Neşeli Arkadaşları* (1995), *Anneme Yalıların Başbakanı Olduğumu Söylemeyin Çünkü O Beni Hâlâ Ciddi Bir Adam Sanıyor* (1996), *Esselamünmorning Tesettürlü Fırıldaklar Kumpanyası* (1998).

GEZİ: *Merhaba Komşu* (1976).

OYUN: *Julyus Durgutyanus Sezal* (1991), *Hacı Antonius'la Saba Melikesi Bacı'nın Son Tangosu* (1997).

MİZAHİ ROMAN: *Bodur Başkan'ın Anıları* (1991), *Bodur Başkan'ın Öteki Dünya Anıları* (1991).

MİZAH: *Politik Fıkralar* (1991).

ÇOCUK KİTABI: *Dünya Çocuk Masalları* (1990).

ANI: *4 Kasım 1995 İzmir Sel Felaketi'ni Yaşadım ve Devlet'in Güçsüzlüğünü Yine Gördüm* (1995), *The Arabesk Türkiye* (1995) *Yazarlığının 40. Yılı Anıları* (1995), *Başmusahip Sokağı Anıları* (2004), *Yazarlığının 50. Yılı Üzerine Tüm Anıları* (2005).

ORTAK ÇEVİRİLER: *Seni Halk Adına Ölüme Mahkum Ediyorum* (1975), *Partizan* (1976), *Partizanın Kızı* (1977), *Parti Sırrı* (1977), *Partizanlar Ölmez* (1978), *Oğlumun Hikayesi* (1978), *Yaşadım Diyebilmek İçin* (1978), *1941-1944 Silahlı Savaşımı* (1978), *Özgürlük Savaşında Düşenler Ölmez* (1979), *Leipzig Duruşması* (1979).

ORTAK DERLEMELER: *Dede Korkut Öyküleri* (1976), *Yalnız Efe / Ömer*

BÜLENT HABORA

BEN DÜNYAYIM

ben dünyayım, bilesiniz
unutmayın yüzyıllar boyunca çağdaş uygarlıkta
ben dünyayım, göresiniz
karşılaşın en güzel sevgilerle, geceler boyu
ben dünyayım
ben dünyayım
ben dünyayım
korkusuz günlerim var, ama satmam

güneş umurunda değil, çünkü körü
ben dünyayım, kaçınam kimseden
nedendir öğrenin,
denizlerim var, topraklarım
keman seslerim, gürültülü aşklarım
uykusuz gecelerim, emekçilerim var

ben dünyayım
kaçmam güçlüklerden, yok olmalardan
ben dünyayım
insanları bilirim, ilk günlerinden
ben dünyayım
ben dünyayım
ben dünyayım
korkusuz günlerim var, ama satmam

Seyfettin (1976), *İntibah*, *"Vatan Yahut Silistre* - *Namık Kemal* (1976), *Seçmeler* - *Karacaoğlan* (1916), *Eserlerinden Seçmeler* - *Z. Gökalp* (1976).

DİĞER ORTAK ÇALIŞMALAR: *Erotik Duvar Yazıları* (1981), *Seks Fıkraları* (1981).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Tacim Çiçek / Bülent Habora ile Yayıncılık ve Yazarlık Üzerine Söyleşi (Damar, Ekim 2004), Oktay Akbal / Geçmiş, Bazen Geçip Gitmez (Cumhuriyet, 10.10.2004), Emin Çölaşan / Gazeteci Kitapları (Hürriyet, 30.10.2004), Gün Zileli / İnsan Sıcaklığı (Virgül, Kasım 2004), Kitaplar Arasında Yarım Asır (Evrensel, 25.11.2004), Adnan Kesici / Başmusahip'li Bülent Habora (Evrensel, 2.12.2004), Hasan Akarsu / Başmusahip Sokağı Anıları (Cumhuriyet Kitap, 16.12.2004), Zühtü Bayar / Başmusahip Sokağı Anıları (Aydınlık, 9.1.2005), Duygu Nayman / Röportaj: Kral Çıplak Diyen Saraylı (İzmir Life, Şubat 2005), Ruşen Hakkı / Başmusahip Sokağı (İnsancıl, Mart 2005).

HACI ARİF BEY

Bestekâr ve güfte yazarı (D. 1831, İstanbul – Ö. 1885, İstanbul). Eyüp Şer'i Mahkemesi Başkâtibi Ebûbekir Efendi'nin oğlu. İlk derslerini Zekâi Dede'den aldı. Daha sonra besteci Eyyubi Mehmed Bey'den aldığı derslerle müzik beğenisini ve bilgisini ilerletti. Mehmed Bey'in yardımıyla Bab-ı Seraskeriye (1844) memur olarak girdi. Bir süre, Mehmed Bey'in Muzika-yı Hümayundaki derslerine konuk olarak devam etti. Sesinin güzelliğini duyan Sultan Abdülmecid, kendisini Muzika-yı Hümayuna aldı. Burada, sarayın müzik öğretmeni Haşim Bey'den dersler aldı. Sultan Abdülmecid tarafından mabeynci ve cariyelerin müzik öğretmeni olarak görevlendirildi. Çeşm-i Dilber adlı bir cariyeye âşık oldu. Padişahın izniyle bu hanımla evlenerek saraydan ayrıldı. Çeşm-i Dilber onu terk edip bir başkasıyla evlenince, Abdülmecid tarafından serhanende (baş şarkıcı) olarak yeniden saraya alındı ve haremde müzik dersleri vermeye devam etti. Cariyelerden Zülf-i Nigâr Hanım'a âşık oldu. Evlenip saraydan ikinci kez ayrıldı. Zülf-i Nigâr kısa bir süre sonra veremden ölünce, besteci Rıfat Bey'in yönetimindeki Saray Fasıl Topluluğuna yeniden serhanende olarak alındı. Yine cariyelerin müzik hocalığıyla görevlendirilen Arif Bey, Pertevniyal Valide Sultan'ın nedimelerinden Nigârnik Hanım'la evlendi. Ömrünün sonuna kadar Nigârnik Hanım'la evli kaldı ve on yıl Sarayda görev yaptı. 1871'de Saraydan ayrılarak, Şura-yı Devlette, Beykoz Âşar Müdürlüğünde beş yıl memur olarak çalıştı. Osmanlı-Rus savaşı (93 Harbi) sona erince Abdülhamid tarafından sarayda, Muzika-yı Hümayunda dördüncü kez görevlendirilerek, kendisine kolağası rütbesi verildi. Arif Bey, ölümüne kadar Muzika-yı Hümayundaki derslerine devam etti. Kabri Yahya Efendi Dergâhı mezarlığındadır.

Türk müziğinin en büyük bestecilerinden olan Hacı Arif Bey, şarkı formuna yepyeni bir kimlik kazandırdı. Şarkı formlarının kesin kurallara bağlanması, ilk kez onun eserleriyle gerçekleşti ve şarkı türü kesin biçimini aldı. Sekiz zamanlı üç vuruşlu müsemmen usûlünü buldu. Kürdilihicazkâr makamını oluşturdu. Arif Bey'le başlayan musiki ekolüne Romantik Türk Musikisi adı verildi. Şevki Bey, Levon Hancıyan, Zati Arca gibi öğrenciler yetiştirdi. Bestelediği bine yakın eserden, günümüze notalarıyla 337 parçası kaldı. Bunların 327'si şarkıdır. Diğer on eserinin altısı ilâhi, biri tevşih, biri durak, biri beste, biri de yürük semaidir. Abdülmecid tarafından 4. Mecid, İran Şahı Nasıreddin tarafından "Şir ü Hürşit" nişanlarıyla ödüllendirilen Arif Beyin, *Mecmû'a-i Ârifi* (1873) adlı güfte mecmuasında, ellinin üzerinde makamdan, bin kadar güfte arasında kendi güfteleri de bulunmaktadır.

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Hoş Seda (1958), Büyük Larousse (c. 2, s. 793), TDE Ansiklopedisi (c. 3, 1976), Mehmet Nazmi Özalp / Türk Musikisi Tarihi (1986), Yılmaz Öztuna / Hacı Arif Bey (1986) - Büyük Türk Musikisi Ansiklopedisi (c. 1, 1990), TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 14, 1996), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

Hacı Arif Bey

HACI ARİF BEY

Ârif ' em, ahkâm-ı sevdâdan şikâyet eylemem,
Senden ey şûh-i cihân, ölsem ferâgat eylemem,
Sûz-i hicrinle yanar, ağlar, nedâmet eylemem,
Senden ey şûh-i cihân, ölsem ferâgat eylemem.

HACI BABA İBNÜ-Ş ŞEYH İBRAHİM TOSYEVÎ

İslâm bilgini (D. ?, Tosya – Ö. ?, Bursa). Fatih dönemi bilginlerinden olup Bursa'da yaşamıştır. Vakıflar sicil defterinin 62. sayfasında kayıtlı bulunan Arapça yazılı vakfiyenin incelenmesinden anlaşıldığı üzere Tosya'da vakıfları vardır. Kabri, Setbaşı'ndan Çelebi Sultan Mehmet'e giden caddenin sağ tarafında adına yaptırılan mescidin haziresindedir.

ESERLERİ:

Letâifu-l'râbi'l-Kur'an, Şerhu Avâmi'l-i Cürcânî, Şerhu Kavâidü'l-İ'râb, el-Vesâilü'l-Vesâit, Evfi'l-Vâfiye fi şerhi'l-Kâfiye, Murebu Kâfiye, Murebu Misbâh, Risâletü'l-Lehv.

HAKKINDA: Bursalı Mehmet Tahir / Osmanlı Müellifleri (c. 1, 2000), Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer IV (2005).

HACI BAYRAM VELİ

Mutasavvıf-şair (D. 1352, Solfasol (Zülfadl) / Ankara - Ö. 1429). Tam adı Nüman bin Ahmed bin Mahmud, lakabı Hacı Bayram'dır. Şeyhi ile ilk görüşmesi bayram gününe rastladığı ve şeyhi ona Bayram diye hitap ettiği için o günden sonra Bayram adıyla anıldı. Öğreniminc küçük yaşlarda başladı. Ankara ve Bursa'daki alimlerin derslerine katılarak; tefsir, hadis, fıkıh gibi din ilimlerinde ve o zamanın fen ilimleriyle yetişti. Ankara'da Melike Hâtun'un yaptırdığı Kara Medresede müderrislik yaparak öğrenci yetiştirmeye başladı. Kısa zamanda halk arasında sevilip sayılan bir kişi oldu. Gördüğü bir rüya üzerine müderrisliği terkedip Şeyh Hamid-i Veli'ye (Somuncu Baba) bağlanarak tasavvuf yoluna yöneldi. Şeyhi ile Kayseri'de bir kurban bayramında buluştu. Hocasının katkılarıyla zamanının en büyük velilerinden oldu. Hacı Bayram-ı Veli, hocası ile gittikleri hac dönüşü Aksaray'a gittiler. Orada hocasının 1412 (H. 815) yılında; *"Halifem, vekilim sensin."* emri üzerine, bu ağır görevi üzerine aldı. Aynı yıl hocasının ölümünde, onun defin işleriyle meşgul oldu ve cenaze namazını kıldırdı. Aksaray'da görevini bitirdikten sonra Ankara'ya döndü.

Ankara'da dinin emir ve kurallarını insanlara anlatmaya, doğru yolu göstermeye, onları yetiştirmeye başla-

HACI BAYRAM VELİ

Hiç kimse çekebilmez güçdür feleğin yayı
Derdine gönül virme bir gün götürür vayı

Oynayu gelür aldar çünki eli çâpükdür
Bir buncılayın fitne kande bulur arayı

Çün yüzini döndürdi bir lâhza karar itmez
Nice seri pây ider döner ser ider payı

Bir fânî vefâsızdur kavline inanma hiç
Gâh bay ider yohsulu gâh yohsul ider bayı

Bayram kamu âlimler bu ma'nînün altında
Kafdan Kaf'a hükmider bilmez bu muammayı

Vâhiddür ol vahdette kesrette kanı tefrik
Hızır irmedi bu sırra bildirmedi Mûsâ'yı

Miskin Hacı Bayram sen dünyaya gönül virme
Bir ulu imâretdür alma başa sevdâyı

(*Büyük Türk Klasikleri*, c.3, 2004)

HACI BAYRAM VELİ

Çalabım bir şâr yaratmış iki cihan âresinde
Bakıcak didâr görünür ol şârın kenâresinde

Nâgehan bir şâra vardum ol şârı yapılur gördüm
Ben dahi bile yapıldum taş u toprak âresinde

Şâgirtleri taş yonarlar yonup üstâda sunarlar
Çalabın ismin anarlar ol taşın her paresinde

Ol şârdan oklar atılur gelür ciğere batılur
Ârifler sözi satılur ol şârın bâzâresinde

Ol şâr dediğüm gönüldür ne delidür ne uşıdur
Aşıklar kanı sebildür ol şârın kenâresinde

Bu sözi ârifler anlar câhiller bilmeyüp tanlar
Hacı Bayram kendü banlar ol şârın menâresinde

HACI BAYRAM VELİ

Noldu bu gönlüm noldu bu gönlüm
Derd-ü gamınla doldu bu gönlüm
Yandı bu gönlüm yandı bu gönlüm
Yanmada derman buldu bu gönlüm

Bayram'ım imdi Bayram'ım imdi
Bayram ederler yar ile şimdi
Hamd-ü senalar hamd-ü senalar
Yar ile bayram kıldı bu gönlüm

hem öğrenci yetiştiriyor, hem de belli saatlerde camide vaaz verip nasihat ediyordu. Etrafında pek çok kimsenin toplandığını gören kimi kıskanç kişiler, Padişah İkinci Murad'a; "*Sultanım, Ankara'da Hacı Bayram isminde biri, bir yol tutturarak halkı başına toplamış. Aleyhinizde bazı sözler söyleyip saltanatınıza kastedermiş. Bir isyan çıkarmasından korkarız!*" diyerek iftiralarda bulundular. Bunun üzerine padişah tarafından Edirne'ye çağrıldı. Sarayda II. İkinci Murad, söylentilere göre devletin selametine kast eden ve tahtına göz diken bir eşkiya beklerken, karşısında; nur yüzlü, kâmil bir veli gördü. Padişah, Hacı Bayram-ı Veli'yi günlerce sarayında misafir etti, izzet ve ikramda bulundu. Başbaşa sohbet ettiği günlerden birinde; konu İstanbul'un fethine gelmişti. "*Sultânım, bu şehrin alınışını görmek ne size ne de bize nasîb olacak. İstanbul'u almak, şu beşikte yatan Muhammed'e (Fatih Sultan Mehmed) ve onun hocası, bizim Köse Akşemseddin'e nasîb olsa gerektir.*" müjdesini verdi. Sonra geleceğin Fatih'ini kucağına aldı. Onun gözlerine bakarak, uzun uzun tevecchlerde bulundu. Bu müjdeye çok sevinen Sultan Murad Han, oğlu şehzade Muhammed'e ve Akşemseddin'e artık başka bir dikkat ile bakmaya başladı.

Hacı Bayram-ı Veli, Edirne'de bulunduğu süre içinde, camilerde vaaz vererek halka nasihatlerde bulundu. Padişah da onun Edirne'de kalmasını istedi; ancak Hacı Bayram-ı Veli, Ankara'ya öğrencilerinin başına dönüp onları yetiştirmeye devam etmek istediğini bildirdi. Padişah, onun Ankara'ya dönmesine izin verdiği gibi, müridlerinden vergi alınmamasını da emretti. Hacı Bayramı-ı Veli'nin ölümünden sonra "Bayramiyye Yolu"nu, öğrencilerinden Akşemseddin ve Bıçakçı Ömer Efendi devam ettirdiler. Hacı Bayram-ı Veli'nin, onlardan başka Göynüklü Uzun Selâhaddin, Yazıcızâde Muhammed, Ahmed Bican kardeşler, İnce Bedreddin, Hızır Dede, Akbıyık Sultan, Muhammed Üftâde, Eşrefoğlu Rûmî (Abdullah Efendi) gibi halifeleri de vardı.

Nakşibendilik ile Halvetiliğin birleşmesinden oluşan Bayramilik'in kurucusu Hacı Bayram Veli'nin, Yunus Emre'nin etkisindeki ilahilerinin ancak bir bölümü zamanımıza kadar ulaşabildi, bunlardan bir kısmı bestelendi. Hayatı, Zeria Karadeniz'in *Hacı Bayram Veli* (1964) adlı romanına konu oldu. Türbesi Ankara'da, adıyla anılan camidedir.

HAKKINDA: Mehmet Tahir Bursalı / Hacı Bayram-ı Veli (1913), Zeria Karadeniz / Hacı Bayram Veli (1964), Fuat Bay-

dı. Her gün pek çok kimse huzuruna gelir, hasta kalplerine şifa bularak giderlerdi. Öğrencileri gün geçtikçe çoğalmaya, akın akın gelmeye başladılar. Kısa zamanda adı her tarafta duyuldu. Sonra Ankara'da kurduğu Bayramiyye Tarikatı çizgisinde irşat faaliyetlerinde bulundu. Rivayetlere göre İstanbul'un manevi fatihi olacak olan Akşemseddin de Osmancık'ta müderris iken bir ara Ankara'ya gelerek Hacı Bayram-ı Veli'nin sohbetlerine katılmış ve onun en iyi öğrencilerinden biri olmuştu.

Hacı Bayram-ı Veli, Ankara'da

HACI BAYRÂM-I VELÎ HAKKINDA

Nihat Azamat

Anadolu'da siyasî otorite boşluğunun yaşandığı ve halkın büyük sıkıntılar içinde bulunduğu Fetret döneminde Ankara'ya dönen Hacı Bayram'ın kaynaklarda bu yıllardaki faaliyetlerine ışık tutacak bilgi yoktur. Ancak mürşidi Somuncu Baba'nın yanından ayrılırken, "Sultanım, ne amel üzerine olalım, sanat bilmem ne işleyelim?" deyince, "Ekin ek, burçak ek" cevabını alması ve "Ankara'ya varıp burçak ekmesi" (Erünsal, Ekrem Hakkı Ayverdi Hâtıra Kitabı, s 302), Ankara'ya dönünce tekke ve zaviye inşa etmeyip çiftçilikle meşgul olduğunu göstermektedir. Bu yıllarda manevî şahsiyetinin insanları giderek etkilemeye başladığı ve çevresinde bir derviş grubunun oluştuğu söylenebilir. Somuncu Baba'nın vefatı ve ertesi yıl Çelebi Mehmed'in Osmanlı tahtına geçişinin ardından bu etki daha da genişlemiş, II. Murad devrinde devleti rahatsız edecek kadar büyük boyutlara ulaşmış olmalıdır. XVII. yüzyıl müelliflerinden Sarı Abdullah Efendi Hacı Bayram'ın halkı dalâlete sevkettiği, saltanat davasına kalkışma ihtimali bulunduğu ileri sürülerek padişaha şikâyet edildiğini söyler (Semerâtü'l-fuâd, s 235). Hacı Bayram'ın, II. Murad'ın tahta geçişinden bir yıl önce aynı gerekçeyle idam edilen Şeyh Bedreddin Simâvî ile Konya'da buluşarak birlikte halvete giren Somuncu Baba'nın halifesi olması (Halil b. İsmail, s. 87) bu şikâyetin gerçek sebebi kabul edilebilir.

Hacı Bayram'ın II.Murad tarafından o dönemde devletin merkezi olan Edirne'ye çağrılmasıyla sonuçlanan bu olayı menkıbevî tarzda geniş olarak anlatan Sarı Abdullah Efendi (Semerâtü'l-fuâd, s. 235-240) bunun hangi tarihte meydana geldiği konusunda bilgi vermez. Bir saray çavuşu Hacı Bayram'ı Edirne'ye getirmesi, muhalefet edersc tutuklanması tenbih edilerek Ankara'ya gönderilmiş, çavuş Ankara yakınlarına geldiğinde Hacı Bayram atına binerek çavuşu karşılamayı çıkmış, karşılaştıklarında ona nereye gittiğini sormuş, çavuş, "Hacı Bayram derler bir müddet varmış, bazı fesâdâtı sultana arzolunduğundan onu Edirne'ye götürmeye geldim" deyince Hacı Bayram çavuşa aradığı kişinin kendisi olduğunu söylemiş, bu sırada onun mübarek yüzünde "nûr-ı Muhammedî"yi temaşa eden çavuş yaptığının büyük bir küstahlık olduğunu anlayarak kendisinden özür dilemiştir. Hacı Bayram çavuşla birlikte Edirne'ye giderken Gelibolu'da Muhammediyye müellifi Yazıcızâde Mehmed kendisine intisap etmiştir.

(*İslam Ansiklopedisi*, c. 14, 1996).

ramoğlu / Hacı Bayram Veli (1981), Nihat Azamat / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 14, 1996), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Ahmet Özdemir / Hacı Bayram Veli ve Eşrefoğlu Rumi (2002).

HACI BEKTAŞ-I VELİ

Mutasavvıf (D. 1210?, Nişabur - Ö. 1270, Sulucahöyük köyü). Asıl adı Bektaş olup, ölümünden sonra Hacı Bektaş-ı Veli diye tanındı. Diyar-ı Rum'un büyük evliyasındandır. Muhtemelen Cengiz istilası sebebiyle kardeşi Menteş ile birlikte Horasan'dan gelerek Anadolu'da önce Amasya, Kırşehir ve Kayseri'ye, sonra da Sulucahöyük'e (şimdiki Hacı Bektaş ilçesi) yerleşti. Diğer Türkmen şeyhleri gibi Hacı Bektaş'ın da kendisine bağlı bir aşiret ile muhtemelen Yesevilik ve Kalenderiliğin karışımından oluşan Haydarilik tarikatının bir mensubu olarak Anadolu'ya geldiği tahmin edilmektedir. Hacı Bektaş, Anadolu'da yeni bir sufi çevreye intisap etti. Bacıyân-ı Rûm'dan olduğu söylenen Hatun Ana'yı kendine evlat edindi. Ahmed Yesevi'nin veya onun halifesi Lokman Perende'nin müridi, Mevlâna'nın çağdaşı olduğu ve Anadolu Selçuklularına baş kaldırarak idam edilen (1240) Şiî-batınî inançlara sahip olan Baba İshak ile münasebet kurduğu bilinmektedir. Baba İshak'ın idamından sonra onun müritleri Hacı Bektaş etrafında toplanmıştır. O devirde sayıları yüksek olan Şiî-batınî zümrelerin Anadolu'da tutunmak için Sünniler tarafından saygı gören bir isim etrafında toplanma ihtiyacında oldukları ve bu yüzden Hacı Bektaş'ı seçtikleri düşünülmektedir. Hacı Bektaş'ın şeriata uymayan bazı hal ve hareketleri bulunduğu kaydedilmesine rağmen ona yakın olan bazı sofilerin (Abdal Murad, Abdal Musa, Koyun Baba, Geyikli Baba gibi) sünni akideye uygun eserlerde muteber şahıslar olarak kaydedildiği görülür. Eflaki'nin *Menakıbü'l-Ârifin* adlı eserinde de Hacı Bektaş'tan saygıyla söz edilir. *eş-Şekaik-i en-Numaniye* ve *Nefahat* gibi eserlerde sünnî bir veli olarak tanıtılmıştır.

Sulucakarahöyük'tekicemaatiiçinde bir Türkmen şeyhi olarak mürşitlik (yol göstericilik) görevini sürdürürken zaman zaman bugün bir ziyaret yeri olan mağarada inzivaya çekilen, bazen de köyün hayvanlarını otlatmak gibi günlük işlerle uğraşan Hacı Bektaş Veli ile ilgili menkıbeler çoktur. *Vilayetname*'ye görc Ürgüp yöresindeki Hıristiyanlarla sıkı ilişkiler geliş-

Hacı Bektaş Veli

MENKIBEVÎ HACI BEKTÂŞ-I VELÎ

Ahmet Yaşar Ocak

Bektaşilik'ten başka hiçbir tarikatın pîri bu derece muazzam bir kültün, güçlü bir imanın ve kutsallığın konusu olmamıştır. Hemen hiçbir tarikatın piri Hacı Bektâş-ı Veli'nin Bektaşilikteki yeriyle karşılaştırılamaz. Tarihî Hacı Bektâş-ı Veli'nin menkıbevî, hatta menkıbevîlikten de öte mitolojik Hacı Bektâş-ı Velî'ye dönüşerek böyle bir kutsallık kazanması ve bir iman konusu olması hadisesinin nasıl meydana geldiği ve hangi sürecin ürünü olduğu ve bu sürecin nasıl gerçekleştiği gibi önemli soruların cevabı, Antalya-Elmalı yakınındaki Tekkeköy'de bulunan türbesinde medfun Abdal Musa'da düğümlenmektedir. M. Fuad Köprülü, XIV. yüzyılda Hacı Bektâş-ı Velînin Sulucakarahöyük'teki tekkesinden yetişen bu mühim şahsiyetin Hacı Bektâş-ı Veli kültünün yayılmasında nasıl büyük bir rol oynadığını ortaya koymuştur. Köprülü'nün incelemelerinden ve daha sonraki araştırmalardan çıkan sonuca göre yaşadığı dönemde pek tanınmayan bu mütevazi Türkmen şeyhini, gerek hayatta iken gerekse ölümünden kendi zamanına kadar geçen süre içinde üretilen menkıbeler aracılığıyla yeni kurulmakta olan Osmanlı Beyliği başta olmak üzere bütün Orta ve Batı Anadolu'da tanıtarak âdeta tekrar hayata kavuşturan Abdal Musâ olmuştur. XIV. yüzyılın ilk çeyreğinden sonra Hacı Bektâş-ı Veli Tekkesi'nin şeyhi olan Abdal Musâ, beraberindeki bir kısım Haydarî dervişleriyle birlikte yeni kurulmakta olan Osmanlı Beyliği topraklarına gitmiş, orada Orhan Gazi'nin hizmetine girerek fetihlere katılmış ve başarılı olmuştur. Fakat onun gerçekleştirdiği asıl büyük iş, birlikte savaştığı Osmanlı gazilerine Hacı Bektâş-ı Velî'nin menkıbelerini anlatarak onu tanıtması olmuştur. Abdal Musâ bunu önce Bursa havalisinde yapmış, daha sonra buradan Bergama ve yakınlarına geçmiş, oradan da Antalya'ya giderek yerleştiği bugün Tekkeköy adını taşıyan yerdeki zaviyesinde sürdürmüştür.

Bu süreç içinde menkıbeleşen tarihî ve efsanevî geleneklerin XV. yüzyılın son yıllarında yazıya geçirilmiş şeklinden ibaret olan Vilâyetnâme çoğunluğu itibariyle bu mitolojik Hacı Bektâş-ı Velî'yi yansıtır. Ancak bu husus eserin tarihî hiçbir temeli bulunmadığı anlamına gelmez. Vilâyenâme'de Hacı Bektâş-ı Veli'nin tarihî şahsiyetini aydınlatmaya yarayacak oldukça değerli ipuçları da vardır. Alevî-Bektaşî toplulukları bugün Hacı Bektâş-ı Veliyi Vilâyetnâme' nin takdim ettiği mitolojik çerçevede tanırlar.

Vilâyetnâme'deki Hacı Bektâş-ı Velî'nin en belirgin niteliği on iki imam soyuna nisbet edilmesi, yani Peygamber soyuna mensup bir seyyid olmasıdır. Babası İbrâhîm-i Sânî, İmam Mûsâ el-Kâzım neslindendir ve Horasan hükümdarıdır; dolayısıyla Hacı Bektâş-ı Velî bir şehzadedir. Küçükken önce ünlü sûfî Lokmân-ı Perende'nin, ardından onun tavsiyesiyle Ahmed Yesevî'nin yanında eğitilir. Daha o zamanlar birçok keramet göstererek herkesi hayretler içinde bırakır. Ahmed Yesevî'nin "nefes evlâdı" olan Kutbüddin Haydar'ı esir düştüğü Bedahşan ilindeki kâfirlerin elinden kurtarır. Daha sonra onun artık olgunlaştığını gören Ahmed Yesevî, kendisine halifelik sembolleri olan cihâz-ı fakrı (taç, samdan, seccade, sofra ve alem) teslim eder, beline tahta kılıcını kuşatır ve Diyârürüm'u irşad etmekle görevlendirir. Önce Mekke'ye giderek hac görevini ifa eden Bektaş "hacı" unvanını alır. Dönüşte Necef'i ve Kerbelâ'yı ziyaret edip Anadolu'ya geçer. Buradaki Rum erenleri onun gelişinden haberdar olurlarsa da buna pek sevinmezler. Hacı Bektâş-ı Velî, Çepni oymağına mensup konar göçer birkaç evin kışlığı durumundaki Sulucakarahöyük'e gelir ve Kadıncık Ana'nın evine misafir olur. Bu arada kerâmetleriyle dikkat çeker. Geçimini sağlamak için köyün sığırlarını güder. Bir müddet sonra bugünkü dergâhın yerinde ilk inziva mahalli olan Kızılca Halvet'i yapar. Hacı Bektâş-ı Velî artık kendini kabul ettirmiş ve mürid edinmeye başlamıştır. Ünü çabuk yayılır. Çevredeki velîler onu kıskanır ve çeşitli sınavlardan geçirirlerse de hepsini utandırır. Avucundaki yeşil beni göstererek Hz. Ali'nin mazhar olduğunu, yani onun kendi bedeninde zuhur ettiğini ispat eder. Böylece Rum'un en büyük evliyası olduğu anlaşılır. (...)

(*İslam Ansiklopedisi*, c. 14, 1996).

"HACI BEKTAŞ VELÎ" ESERLERİ VE TE'SİRLERİ

Fuad Köprülü

XIII. yüzyılda Anadolu'da bilhassa halk kitlesi üzerinde en çok tesirli olan şahsiyetlerden biri de "Hacı Bektaş Veli"dir. Bu asırda Anadolu'yu baştan başa kaplayan "Babâî" halîfelerinden Horasanlı bir Türk olup "Kırşehri" civarında "Sulucakarı Öyük" de yerleşmiş ve "Babâî-Bâtınî" akîdelerini yaymağa çalışarak göçebeler arasında bunu azamî nispette muvaffak olmuştu.

Tarikat silsilesini "Kutbüddin Haydar, Lokmân-ı Serahsî, Ahmed Yesevî" gibi büyük Türk şeyhlerine kadar götüren bu Türk sûfîsinin kurduğu "Bektaşîlik" Türkler arasında gelişerek kavmi an'aneye uymağa çalışan, bütün tarikatler gibi "Muhtelif unsurlardan karışmış Syncrétiste" bir mahiyettedir. Onun "Kalenderiye, Yeseviye, Hayderiye" izleri yânî "Şâmânizm"den Neo-Eflâtuniler'e kadar muhtelif mezhep ve mesleklerin türlü türlü kalıntısı hep birlikte mündemiçtir ki, bu itibarla, onu "Bâtınî" mâhiyetteki "Bâbâîlik"in alelâde bir devamı saymak hiç de yanlış değildir. "Hacı Bektaş Velî" islâmî ilimlere ve tasavvuf esaslarına lâyıkiyle vâkıf bir âlimdi. O devir sûfîlerine uyarak meydana getirdiği Arabça "Makalât-ı Sûfiyâne"si önce Sa'düddin adlı bir müridi tarafından nesir olarak ve XIV. asır sonunda da "Hatiboğlu" tarafından nazım olarak Türkçeye tercüme edilmiştir. Ancak yeni başlayanlara mahsûs olan bu gibi eserler umumiyetle "Zahirî" bir mâhiyette olacağı için, "Hacı Bektaş"ın bu eserinde de diğer sûfîlerden o kadar belirli bir surette ayrılacak büyük hususiyetler göze çarpmıyor. Yalnız "Onikî İmama ikrar"ı, "Tevellî" ve "Teberrî"yi tavsiye suretiyle "Şî'î" meylini açıkça göstermektedir. "Yesevî" tekkelerinde olduğu gibi "Bektaşî" tekkelerinde de "Tasavvufî Türk Halk Edebiyatı" nın büyük bir gelişmeye eriştiğini ve bu cereyanın, ardından gelecek asırların hars tarihi üzerinde ne derin izler bıraktığını aşağıda göreceğiz. Mevlevî tekkelerinin Acem harsına merkez olmasına mukabil, onlara rakib olan Bektaşî tekkeleri daha ziyâde millî harsı ve halk kitlesinin meyillerini gözönüne almışlar ve tasavvufî halk şiirini, kuvvetli bir propaganda vasıtası olarak kullanmışlardır.

(*Türk Edebiyatı Tarihi I*, 1920)

tirdi ve onların İslâmiyeti kabul etmelerine zemin hazırladı. Şamanist olan Moğolların Müslüman olmaları için de halifelerini Anadolu'nun her köşesine gönderdi. Onun Anadolu'daki Müslüman ve gayrimüslim topluluklar arasında bir yakınlaşma ortamının doğmasına önemli katkılarda bulundu.. Bölge Hıristiyanlarının kendisine yakınlık duyduğu ve onu Aziz Charalambos adıyla takdis ettikleri bilinmektedir. Yine *Vilayetname*'ye göre Hacı Bektaş henüz çok küçükken Kutbüddin Haydar'ı esir düştüğü Bedehşah ilindeki düşmanların elinden kurtararak Anadolu'ya irşat etmeye gitti. Mekkc'ye varıp hacı olduktan sonra Necef ve Kerbela'yı ziyaret ederek tekrar Anadolu'ya döndü. Çepni oymağına mensup konargöçer birkaç evin kışlığı durumundaki Sulucakarahöyük'te bugünkü dergâhının bulunduğu yere ilk inziva yeri olan Kızılca Halvet'i yaptı ve mürit edinmeye başladı. Birçok halife yetiştirerek ölümünden az önce her birine icazetnamesini verdiği söylenen Hacı Bektaş'ın kerametler göstererek vefat ettiği rivayet edilir. Türbesi, vefatından sonra Hacıbektaş adını alan ilçededir. Bu ilçede her yılın Ağustos ayında anısına düzenlenen törenler içinde şiir ve öykü yarışmaları yapılmaktadır.

Hacı Bektaş'ın ölümünden sonra Hacı Bektaş-ı Veli tekkesinin şeyhi olan Abdal Musa, Orhan Gazi'nin fetihlerine katılarak, birlikte savaştığı Osmanlı gazilerine şeyhinin menkıbelerini anlatarak onu tanıttı. Bu süreç içinde Hacı Bektaş'ın menkıbeleştiği ve efsanevi bir kahraman haline geldiği düşünülmektedir. Devrinin kaynaklarında pek bir iz bırakmamış olması ise yaşadığı dönemde yaygın bir ünü olmadığını gösterir. Rum abdallarının piri olan Hacı Bektaş, öte yandan Yeniçeri Ocağının da piri olarak görülür.

Yazdığı ya da kendisine mal edilmiş halk şiiri formlarındaki şiirleri Alevi-Bektaşi edebiyatının belli başlı kaynaklarındandır. Arapça *Makalat* adlı eseri yeni intisap edenler için basit seviyede bir el kitabı niteliği taşır ve sünni mutasavvıfların eserlerinden ayrı fikirler ihtiva etmez.

"Hacı Bektaş-ı Veli gerçekten bir yol gösterici ve yenilikçidir. 'Eline, beline, diline dikkat et' görüşüyle insanlığın yükseleceği inancını taşır. El, paradır. Onu her şeyden üstün tutanlar insanlıklarını kaybederler. Bel, şehvi arzulardır. Dil de sözler ve davranışlardır. Halkın büyük coşkunlukla söylediği, kendisine mal edilen şiirleri dışında, tasavvuf yollarını gösteren en önemli eseri Arapça Makalât'tır." (Seyit Kemal Karaalioğlu).

HACI BEKTAŞ VELÎ

MAKÂLÂT

YEDİNCİ BÖLÜM

Bu bölüm marifetin bilinen cevabını beyân eder.

O âlemin kutbu ve insan oğlunun övüncü Horasanlı Hacı Bektaş (Allah'ın rahmeti üzerine olsun) buyurur ki:

Gönül, büyük bir şehirdir ki Hak Subhanehu ve Ta'âlâ Arştan yerin altına kadar her ne yarattıysa o şehirde vardır ve o şehre sığar. O şehirde iki sultan vardır; Bunlardan biri rahmani, biri şeytanidir.

Rahmani sultanın adı akıl, naibi imân ve subaşısı miskinliktir. (Fakirlik)

Yüreğin sağ kulağında yedi kale vardır. Hak Subhanehu ve Ta'âlâ her bir kalede bir muhafızı vekil kılmıştır. O muhafızların adı bir bir belirtilmiştir:

İlk muhafızın adı, ilimdir.

İkinci muhafızın adı, cömertliktir.

Üçüncü muhafızın adı hayadır.

Dördüncü muhafızın adı, sabırdır.

Beşinci muhafızın adı, perhizkârlıktır.

Altıncı muhafızın adı, korkudur.

Yedinci muhafızın adı, edeptir.

Değme bir muhafızın yüz bin cemaatı, her bir cemaatın yüz bin askeri vardır. Bunların hepsi, imân bekçileridir.

İşte böyle aziz kardeşim! Bu işleri tamam ettiğimiz zaman, Ç'alap Tanrı'dan dilediğimiz de marifet yâr, elinde beş hilat (süslü kaftan) tutarak geldi.

Birinci hilât ilham, ikinci hilât muhabbet (aşk)tır.

Bunlar cana giydirildi, can dirildi. Akla uygun geldi; geleni gideni anladı. Çünkü, bütün nesneler canla dirilir; fakat can da marifetle dirilir.

Şimdi, marifetli can, eremler canıdır; marifetsiz can ise hayvanlar canıdır.

Burada ârif sual sorar:

Şimdi, azizim! Canlar dersin, can kaç türlüdür? Ölü mü yoksa, diri midir? Can, dirildi; dersin Can önce ölü müydü? ölü, nasıl dirilir?

Ârif güzel sordun. Cevabı budur:

Can, iki türlüdür; biri can, biri de canandır;

"Ey (Resûlüm) bir de sana ruh(un hakikatin)den soruyorlar. De ki ruh(hakikatini ancak) rabbımın bildiği bir hususur."

(*Kur'ân*, XVII/85)

Yani, Hak Subhanehu ve Ta'âlâ Hazretleri Resûlüne hitap edip der ki:

- Ya Muhammed! Eğer sana ruhtan sual ederlerse, cevap ver ki "ruh benim Rabbımın emrimdendir." ("Mın" bu âyette "bazı" manâsındadır.)

(*Kur'an*, 17/85)

Öyleyse bir başka açıdan da can üç türlü ele alınabilir:

Birinci cana, cismâni ruh denir ki teni diri kılar; dikeni battığını ve kıl çekildiğini duyar.

İkinci cana, maâş ruhu, yaşama ruhu denir. Yer, içer; acıkır ve susar.

Üçüncü cana, ruh-ı revân (yürüyen, akan ruh) denir ki ten uyuyunca uyanır;

"Uykunuzu da istirahatınız (için bir vesile) kıldık."

(*Kur'ân*, LXXVIII/9)

Yani, uyku rahatımızdır, der; hemen her zaman ten rahatı için değildir.

Bundaki mânâ şudur: Üç kişiye söz yoktur:

Bunlardan ilki reşit olmayan çocuk, ikincisi deli, üçüncüsü de uyanıncaya kadar uyuyan insandır.

Geceleri ses, uzağa gider; gündüzleri gitmez. Bunun sebebi, insan oğlu geceleri dünya günahından arınır, sesi engelleyen perde az olur; ses uzağa gider. Fakat gündüz günahlar birikir; perde olur; bunun için de ses uzağa gitmez.

Şimdi, uykunun, kimi insanlara ten rahatı, kimi insanlara ise can rahatı verdiğini öğrendin.

Can katında ten yılkıya benzer; ten canın merkebidir; ısıyı, soğuğu, acıyı, tatlıyı can sebebiyle ten de duyar.

Yılkılar, dikene ilişmez, köy yolunu bilirler, azmazlar fakat Hak yolunu bilmezler. Çünkü bunların gönül gözleri körlüdür.

Şimdi, şunlar ki "hayvanlar gibidirler". Hak yolunu nasıl görebilirler? Nitekim Hazreti Resûl (A.S) buyurur ki:

→

Hak Subhanehu Ta'âlâ insana dört göz verdi: İkisi baş, ikisi gönül gözüdür. Baş gözüyle yaradılmışı (halkı), gönül gözüyle yaradanı (Halıkı) görür.

Onun için Hâlık'ı (yaratıcı) sevmek duygusu; şevk, zevk, gönül içinde ateş gibi kopar; vücuda yayılır ve o şekilde hareket başlar. O hareket Hâlık'ın dostluğu içindir; helâldir.

Ten, cana merkeptir. Şükür zamanında can nasıl şükrederse, ten öyle, şükreder. Bilmeyenlere bu söz manâyı bildirir.

Şimdi, birisinin gönül gözü olmazsa, Hak'tan ne haberi olur? Zira, bir kimse şeker tatmamış olsa, adını bilmekle, tadını ne bilir? (Esasında gözleri görmeyen insana kör demenin faydası ne, manâsı ne?)

Bu sebeple Hâlık katında hidâyet azizdir:

"Rablerinin rızasını dileyerek sabah ve akşam O'na duâ eden (fakir)leri, (müşriklerin) arzusuna uyarak yanından kovma. Onların hesabından sana ve senin hesabından da onlara bir şey gerekmez."

(*Kur'ân*, VI/52)

Ezeli ve ebedi olan Tanrı buyurur ki:

- Ey kullarım! Görmeyi göz ile mi, işitmeyi kulak ile mi, söylemeyi dil ile mi, tutmayı el ile mi, yürümeyi ayak ile mi, af olunmayı ibâdet ile mi, hışmı günah ile mi, yanmayı ateş ile mi oluyor sanırsınız?

Adem (A.S)'e, cehennem içinde bile olmayan azabı cennet içinde verdim. İbrahim (A.S)'e cennet içinde bile olmayan bahçeyi, ateş içinde verdim. La'netli Firavun'u Nil ırmağında gark ettim ve Musa (A.S)'yı ondan kurtardım. Çünkü, dostumu korudum, düşmanımı helâk eyledim. Milyonlarca meleği göyündürdüm (yaktım) asla, birisinin bile bir zerre günahı yoktu. Milyonlarca insanı af ettim, asla birinin bile zerre ibâdeti yoktu. Her ne yaparsam, kadirim; kudretim yeter. Kimi gerekirse ağlatırım, kimi gerekirse güldürürüm. Gerek öldürürüm, gerek diriltirim; onu ben bilirim; siz bilmezsiniz. Fakat benim inayetim, havf u recâ (korku ve ümit) ortasında olanlaradır. (....)

(*Makâlât*, 1986)

ESERLERİ:

Makalât (çev. ve yay. haz. Esad Coşan, 1987), *Kitabü'l-Fevaid, Nesayih-i Hacı Veli, Risale, Tefsir-i Fatiha, Şathiye, Şerh-i Besmele.*

HAKKINDA: Hilmi Ziya Ülken / Türk Tefekkür Tarihi (1934), Abdülbaki Gölpınarlı / Yunus Emre-Hayatı-Eserleri (1936) - Alevi-Bektâşî Nefesleri (1963) – Velâyetnâme-Menâkıb-ı Hacı Bektaş Veli (1958), Behnan Şapolyo / Mezhepler ve Tarikatler Tarihi (1964), Niyazi Akı / Hadji Bektachc Ou la Creation des Janissaires- Hikaye-i İbda-ı Bcniçeriyan ba Bereket-i Pir-i Bektaşiyan-Şeyh Hacı Bektaşı Veli-i Müslüman (3 perdelik dram, T. Chabert'ten çeviri, 1969), Rüştü Şardağ / Besmele Şerhi (Hacı Bektaş-ı Veli'den, 1985) - Her Yönü ile Hacı Bektaş-ı Veli (1989), İsmet Zeki Eyuboğlu / Hacı Bektaş Veli (1989), Lütfi Kaleli / Mevlâna Yunus ve Hacı Bektaş Gerçeği (1993), Fuat Köprülü / Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar (1993) - Osmanlının Etnik Kökeni (1999), Ahmet Yaşar Ocak / Yunus Emre-Nasreddin Hoca ve Hacı Bektaş Veli Düşüncesinde Hoşgörü (1995) - Hacı Bektaş-ı Veli (TDV İslâm Ansiklopedisi, c.14, 1996), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), F. Babinger-F. Köprülü / Anadolu'da İslamiyet (2000), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

HACI BEKTAŞ VELİ

Bir olalım, diri olalım, iri olalım...

Sevgi muhabbet kaynar, yanan ocağımızda,
Bülbüller şevke gelir, gül açar bağımızda.
Hırslar, kinler yok olur aşkla meydanımızda,
Arslanlarla ceylanlar dosttur kucağımızda.

"Ey derviş bil ki, Allah'ın velisi, kendi zamanının Nuh'udur. Onun yardımı Allah'ın kullarını tufan belasından koruyan gemidir. Su tufanında her ne kadar su bela ise de, vücutlara yönelik olduğu için ondan kurtulmak kolaydır. Ancak cehalet tufanı ondan daha zordur, daha kötüdür. Çünkü onda boğulan kimse ilelebet kurtulamaz."

(*Makalat-ı Gayibiye*'den)

HACIEMİNOĞLU, Necmettin

Türkolog, araştırmacı-yazar (D. 10 Kasım 1932, Kahramanmaraş – Ö. 26 Haziran 1996, Ankara). Bazı yazılarında Özdarendeli, Altay Pamir, Nuri Koçyiğit, Mehmet Necmettin imzalarını da kullandı. Özdarendeli olan soyadını, sülalesinin adı olan Hacıeminoğlu'nu alarak (1959) değiştirdi. Aslen Darendeli (Malatya) olan Hacıeminoğlu henüz bir yaşındayken babasını kaybetti. Babalarının ölümü üzerine Özdarendeli ailesi Kahramanmaraş'tan Darende'ye dönerek Aşudu köyüne yerleşti. Çocukluğu Aşudu'da geçen Hacıeminoğlu ilkokulu burada (1946), ortaöğrenimini Adana Erkek Lisesinde (1954) tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü ve Yüksek Öğretmen Okulu (1959) mezunu. Bir süre Adana'da özel Osmaniye Lisesinde öğretmenlik yaptı.

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesine (1960-83) asistan olarak girdi. Aynı yıllarda *"Kutb'un Husrev ü Şirin'i ve Dil Hususiyetleri"* adlı tezi ile doktorasını (1963) tamamladı. 1969 yılında üniversitc tarafından Fransa'ya gönderildi ve bir yıl Paris'te kaldı. 1970 yılında *"Türk Dilinde Edatlar"* adlı tezi ile doçent oldu, 1971 yılında Yeni Türk Filolojisi Kürsüsüne tayin edildi. 1972-73 ders yılında, Bağdat Üniversitesinde misafir öğretim üyesi olarak bulundu. Bu görevi esnasında Bağdat'ta Türkoloji Bölümünü kurarak hem Türk dili dersleri okuttu hem de Irak Türkmenleri arasında ağız araştırmaları yaptı. 1982'de profesör olduğu İÜ Edebiyat Fakültesinden ayrıldı ve 1985'te Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Kürsüsünde görev aldı. Bu üniversitede 1987'de ek görev olarak Sosyal Bilimler Enstitüsü müdürlüğünü yürütmeye başladı. Son görev yeri olan Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde kürsü profesörü ve dekan olarak görev yaptı. Mezarı İstanbul'da Edirnekapı Şehitliğindedir.

İlk yazısı, *Türk Dili* (1954) dergisinde, Necmeddin Özdarendeli imzasıyla yayımlandı. Daha sonra dil ve millî kültür konularındaki yazıları *Yeni Sözcü, Yeni Düşünce, Yeni Hizmet, Babıalide Sabah, Hergün, Orta Doğu, Tercüman, Türkiye* gibi gazetelerle *Türk Dili, Türk Düşüncesi, Türk Dili ve Edebiyatı, Türk Yurdu, Türk Kültürü, Millî Eğitim, Yol, Töre, Devlet, Hisar, Türk Edebiyatı* ve *Ayşe* gibi dergilerde yayımlandı. 1970-80 yılları arasında yazıları ve konuşmalarıyla gençlere seslenerek, onları milliyetçilik ülküsü etrafında toplamaya çalıştı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Lehçetü'l-Hakâyık-Seyyâreler* (1962, Ali Beyin mizahi

sözlüğünün yeniden neşri), *Kutb'un Husrev ü Şirin'i ve Dil Hususiyetleri* (1968, Nizami'den çeviri), *Türk Dilinde Edatlar* (1972), *Milliyetçi Eğitim Sistemi* (1972), *Türkçe'nin Karanlık Günleri* (1972), *Fuzûli* (1972), *Milliyetçilik-Ülkücülük-Aydınlar* (1975), *Türkiye'nin Çıkmazları* (1975), *Yapı Bakımından Türk Dilinde Fiiller* (1984), *Karahanlı Türkçesi Grameri* (1996), *Harezm Türkçesi ve Grameri* (1996), *Millet ve Aydınlar* (2004), *Edebiyat Tahlilleri* (2004).

HİKÂYE: *Yeni Bir Dünya* (1976).

HAKKINDA: Söyleşi (Töre, Temmuz 1972), TDE Ansiklopedisi (c. 3, 1976), Mustafa Özkan / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 14, 1996), Prof. Dr. Necmettin Hacıeminoğlu (Türk Dili, sayı: 536, 1996), Recep Duymaz / Bir Ülkü Adamının Aramızdan Ayrılışı (Türk Edebiyatı, sayı: 274, Ağustos 1996), Yüksel Topaloğlu / Prof. Dr. Necmettin Hacıeminoğlu: Hayatı Eserleri Edebi ve İlmi Şahsiyeti ve 'Yeni Bir Dünya' Adlı Hikâye Kitabının Tahlili (1996), Osman Nebioğlu / Türkiye'de Kim Kimdir? (7. bas. 2000), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001), TDOE - TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

HACI EMİRZÂDE

İslâm bilgini (D. ?, Aydın - Ö. 1789, Aydın). Asıl adı Alim Muhammed b. Hamza'dır. Kaynaklarda dini ilimlerin tümünde ve özellikle fıkıh ilminde ihtisas sahibi olduğu belirtilir. Uzun müddet Aydın müftülüğü yaptı. Aydın'da vefat etti ve orada toprağa verildi.

ESERLERİ:

Risâle fi Beyâni Ahkâmi Cuma, Ahkâmü'ş-Şehîd, ed-Dûdu fi't-Taâm Hel Yekûlu, el-Kadru'lmesnûn fi'l-Lihye, Ehâdîs-i Mevzûa, Ta'rifu't-Talâk, Risâletü'l-Cuma, fi Mes'eleti'l-Fil, Ezhâru't-Tenzîl.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

HACIFETTAHOĞLU, İsmail

Araştırmacı-yazar. 14 Ocak 1952, Rıdvanlı köyü / Vakfıkebir / Trabzon doğumlu. İlkokulu doğduğu köyde, ortaokul ve liseyi Vakfıkebir'de okudu. Yüksek öğrenimini ise Ankara'da yaptı. Memurluk hayatına 1972 yılında Başbakanlık Basın-Yayın Genel Müdürlüğü'nde başladı. 1977 de TRT Kurumu'na geçti. Ankara Radyosu, Ankara Televizyonu ve Trabzon Bölge Müdürlüğü bünyesinde çeşitli kadrolarda çalıştı. Başbakanlık Basın -Yayın ve Enformasyon Trabzon İl Müdürlüğü, Erzurum Vakıflar Bölge Müdürlüğü görevlerinde bulundu. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu'nun kuruluşunda İdari Mali İşler, Personel ve Aile Eğitim Dairesi başkanlıklarında bulundu. TBMM Başkan Müşaviri ve Basın ve Halkla İlişkiler Müdürü olarak çalışmalarını sürdürdü. Anadolu Basın Birliği (1975), Türkiye Yazarlar Birliği (1978), Türkiye Yazarlar Birliği Vakfı (1990), Kamu Araştırmaları Vakfı (1994) gibi kuruluşların kurucuları arasında yer aldı, bu kuruluşların yönetim kademelerinde görevler üstlendi. Anadolu Basını Bölge Toplantıları (1975), İslam Zirve Konferansı (İstanbul 1976), 2. Türk Basın Kurultayı (1976), Trabzon Fetih Haftaları (1985-1988), Aile Şurası (1990), Türkçe'nin Uluslararası Şiir Şöleni (1992) gibi organizasyonlarda görev aldı. Tarih, biyografi, monografi, halk kültürü ve etnografi gibi konularda araştırma ve çalışmaları bulunmaktadır. Makaleleri, *İçişleri Bakanlığı Türk İdare Dergisi* vd. dergiler ile kitaplarının dışında "*Kılıç ve Kalem Erbabı Kahraman Bir Şehit: Tirebolulu Hüseyin Avni Alparslan*" (*Milli Mücadele'de Giresun*, 1999, s. 149-184), adlı ortak kitapta yer aldı. *Ali Şükrü Bey - Emperyalizme Karşı Bir Hürriyet Kahramanı* adlı eseriyle Türkiye Yazarlar Birliği tarafından 2003 yılı Biyografi Ödülüne layık görüldü.

İsmail Hacıfettahoğlu

ESERLERİ:

Trabzon Fetih Yıllığı (1994), *Trabzon Yıllığı 1997* (1997), *Sakarya Şehidi Binbaşı Hüseyin Avni Bey / Tirebolulu Alparslan-Trabzon İli Laz mı Türk mü?* (1999), *Trabzon Tarihi* (Şakir Şevket Bey'in yazdığı Türkiye'de ilk Türkçe şehir tarihi, yay. haz. 2001), *Trabzon'da Osmanlı Kitabeleri* (Halil Edhem Eldem'den, yay. haz., 2001), *Öncesi ve Sonrasıyla Trabzon'un Fethi* (2001), *Ali Şükrü Bey - Emperyalizme Karşı Bir Hürriyet Kahramanı* (2003).

HACI FEYZULLAH

İslâm bilgini (D. ?, Erzincan - Ö. 1905, Söke / Aydın). Memleketinde başladığı tahsilini İstanbul'da tamamladıktan sonra Eğridir'e yerleşip müderrisliğe başladı. Daha sonra görevini Söke'de sürdürdü.

ESERLERİ:

Kaside-i Cevniyye, Risâle-i Düzbân, Tashîhü'l-Elbâb, Şerh-i Pend-i Attâr.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

HACIHANEFİOĞLU, Uğur

Hekim, şair. 1933, Gaziantep doğumlu. Galatasaray Lisesi (1952) ve İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi (1959) mezunu. 1963 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinde patoloji uzmanı olarak çalışmaya başladı. Aynı fakültenin anabilim dalında 1970'te doçentliğe, 1975'te profesörlüğe yükseldi. 1999'da Patoloji Anabilim Dalı ve Klinik Sitoloji Bilim Dalı başkanlığından kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. Ülkemizde ilk Klinik Sitoloji Bilim Dalını kurdu, akciğer hastalıkları, tümör, patoloji konularında kitapları yabancı dillerde yayımlandı. Emekli olduktan sonra zamanını edebiyata, özellikle şiire ayırdı.

"Uğur Hacıhanefioğlu kendi isteğiyle emekliye ayrıldığı gün bana çok şiiri olduğunu ve bunları yayımlamak istediğini söyledi. Bir-iki şiirini okudu, çok sevdim. Şimdiye kadar niye yayımlamadığını sorduğumda iki sözcükle hiç unutamayacağım bir yanıt verdi. Mesleğime olan saygımdan, dedi. Şaşırıp kalmıştım. Yanıtı beni ilkin ilgilendirmemişti. Doğru bile bulmuştum. Sonraları, ilk kitabını yayımladığında arkasının da geleceğini

Uğur Hacıhanefioğlu

UĞUR HACIHANEFİOĞLU

9
bu aşk kocaltır beni
yol açar yudum yudum
şarabın yalnızlığına

o değil mi bizi bize gösteren
alev almış bir tenin çığlığı
mor güneş

10
nereden döneceği belli mi
koşuyor bir hercai güzellik

gülüşü can havli
korkuluksuz merdiven

11
kurt gibi acım
yanımda kuzu gövdem

dipsiz sularında zamanın
zavallı teknem

(*Zaman Kuşları*, 2005)

söylediğinde hiç şaşırmadım. Şiirlerini okumaya başladığımda birden yıllarca şiir yazmış bir şairle tanıştığımın ayrımına vardım. Şimdiye kadar yayımlamamış olması da beni çok şaşırtmıştı. Bu önsözünü yazarken bütün bunları anımsadım. Hiç gocunmadan söyleyeyim: Uğur Hacıhanefioğlu'nun şiirlerini sevdim." (İlhan Berk)

"Son Akşam Şiirleri adlı eserinde şiirin tanımına giren düş zenginliği sınırsız var edilmiş semboller, semboller ile yaşayan, yaşarken yaşatan şiirler içeriyor." (Kemal Demirel)

ESERLERİ (Şiir):

Beş Kala (1999), *Akşam Şiirleri* (2001), *Son Akşam Şiirleri* (2003), *Gözlerimden Başka* (2004), *Zaman Kuşları* (2005).

Ayrıca tıp alanında eserleri vardır.

HAKKINDA: Ahmet Özdemir / Son Akşam Şiirleri (Çağrı dergisi, Mart 2003), Hasan Akarsu / Şiirler-Den / İzler (2004), Uğur Hacıhanefioğlu / Zaman Kuşları (2005).

HACIHASANOĞLU, Muzaffer

Hikâye, roman, oyun yazarı ve şair (D. 1924, Çankırı - Ö. 17 Ocak 1985, İstanbul). Gençlik yıllarında Muzaffer Doluca ve M. Doluca adlarını da kullandı. İlköğrenimini Kalecik'te, ortaöğrenimini Ankara Gazi Lisesinde (1941) bitirdi. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi (1948) mezunu. 1961 yılına kadar çeşitli il ve ilçelerde içhastalıkları uzmanı olarak çalıştı; sağlık merkezi hekimliği, sıtma savaşı hekimliği, sağlık ocağı hekimliği ve hükümet tabipliği yaptı. Sosyal Sigortalar Kurumu Malatya Hastanesi iç hastalıkları uzmanı ve başhekimi iken emekliye (1973) ayrıldı. Mesleğini kısa bir süre de Ankara'da Karadeniz Bakır İşletmelerinde ve serbest hekim olarak sürdürdü. Halkevleri Genel Merkezinin yayın organı olan *Halkoyu* (1977-78) dergisini yönetti. Arkadaşlarıyla *Yazın Dergisi*'ni (7 sayı, 1981-82) çıkardı ve

Muzaffer Hacıhasanoğlu

sahipliğini üstlendi. İstanbul'a taşındıktan kısa bir süre sonra yaşamını yitirdi. Otuz kadar öykü, roman, şiir ve tiyatro oyunu basılmadan kaldı.

Edebiyata *Büyük Doğu* dergisinde çıkan şiirleri ve M. Doluca imzasını kullanarak yazdığı yazılarla (1943) girmişti. 1947'den sonra *Varlık* dergisin-

MUZAFFER HACIHASANOĞLU

İHTİYARIN AĞAÇLARI

"Öliym işte..." dedi Mustafa dayı. "Musto" derlerdi, "Deli Musta" derlerdi ona. Yastıklar yığmışlardı arkasına. Göğsü demirci körüğü gibi inip çıkıyordu. İçinde bir kedi hırıldıyordu sanki. Feri tükenmiş gözleriyle izlemeye çalışıyordu çevresindekileri, hepsi de yüzlerine başka bir yüz geçirmişlerdi üzüntülü görünmek için; yalnız küçük gelin kıkırdamadan duramıyordu: "Efferin..." dedi, "Yalanı yok bu gavur dölünün... Biliyler, hepsi de biliyler umut galmadığını..." Yataklar zor alırdı gövdesini. Ufalmıştı şimdi. Sağ elini bıyıklarına götürmeye çalıştı. Zor kalkıyordu, düşüverecek gibiydi. Rıza geldi yanına. Büyük oğluydu.

"Bi şi mi istiyin baba?"

Elini "Yok" der gibi salladı. Bağırmayı denedi:

"Dağılın lan! Öliym işte! Ben bilirim gendime ölmeyi... İstemiym birinizi de!"

Duymadılar bile. Ne demek istediğini anlamak için daha çok yaklaştılar. Eski günlerinde bir gürledi mi dereden, bahçeden duyulur, karşı yamaçtan yankı verirdi sesi. Ne kadar ufalırsa ufalsın kalıpltıydı yine de. Karnı, ayakları kütük gibi şişmişti. "Bezdiler benden, iyice bezdiler... Herkes kendi hayatını yaşamak istiy. Yalan yüzleri, gözleri yalan."

Sineği kovaladı bir el. İzledi eli; ortanca oğlu Haydar'ın eliydi bu.

"Sinekler başladı yimeye..." dedi. Sıcaktı. Rüzgar esmiyordu. Küçük gelin kıkırdadı. Ortanca gelin burdu onun etini. Kulağına eğildi:

"Giz dellenme anam..."

"İçimden geliy..."

"Düşmez kalkmaz bir Allah... Ne olacayık, ne biliyin?"

Yatağı ev önündeydi. Odalar üç yanındaydı evin. Malları ortaktı. Paylaştırmamıştı. Kuşkuluydu iyi yönetecekleriden. Dünkü çocuklardı daha. "Büyümiyler, bi türlü büyümiyler. Bebe gibi göriym onları... Dikilebilseydim ayak üstü görürdüm ağaçlarımı..."

Evönünün biraz ötesinden bir yar başlıyordu. Dimdik inmiyordu aşağı. "Soluklanmadan çıkardım..."

"Bi şi mi istedin baba?"

Küçük oğluydu. Elini salladı. "İstemiyorum" der gibi. "Ben de burdayım demek istiyler. Ula Deli Musto, sen şu çağlara muhtaç olacak adam mıydın? Niye dipdiriyken, ayakta devrilip ölüvermedin? Zabunladın da yataklara düştün? İllerinkine benzemez illete uğradın da şiştin davullar gibi... Doktorlar yasakladı sana tuzu yağı; ılaçlar, iğneler, şuruplar... Sigara yasak... Babam ben içiym bu zıkkımı ta bebeliğimdenberi içiym... Ölürsün bırakamazsan. Bıraktım aha bi yıldır. Öliym..."

Rıza en boylularıydı içlerinde. Babasının yanında çok ufak kalırdı yine de. Sigara içmek istiyordu; korkuyordu görüverir diye babası. Görebilir miydi? Kim bilir görürdü belki de. Hem uygun olmaz bu durumda. Haydar'a döndü:

"Doktur ne didi?"

"Her zamanki laflar ağa..."

"Durum vaziyeti?"

"Bilinmez dedi, Allah'ın işine karışılmaz dedi..."

Yusuf geldi yanlarına. Rıza'ya baktı önce, sonra Haydar'a. Büyük ağabeyinin iri oluşu korkuturdu onu hep. Döverdi o, bakmazdı gözünün yaşına. Alırdı ekmeğini elinden. Çocukluk günleri aklına geldi. "Bu boktan dünyanın düzeni bu..."

"Bi şi mi var ağa?"

Rıza içini çekti:

"Goca Deli Musto..."

"Ufaldı iyice..." dedi Haydar.

"Goca Deli Musto..." dedi ihtiyar, "Çekip duruyorsun böyle. Gocaman Allahım nedir benim çekerim? Kime n'aptım?"

-Hacı Halil ağayı gördü karşısında. Kırçıl sakalı, göbeği, her bir şey... Tıpkı eskisi gibi. Hacı Halil ağa kösteğiyle oynadı bir süre: "Ula deli gavat öliysen işte!" dedi. "Unuttun mu bana yaptıklarını?" Doğrulmaya çalıştı Deli Musto: "N'apmışım sana gurban? Azdır, hemi de helaldir..." Altındışı daha öne fırlamıştı sanki Hacı Halil ağanın: "Görürsün..." dedi. Düşündü Deli Musto. Eski günlere döndü. Babası fikara bir rençberdi. Hacı Halil ağanın toprağını işlerdi. Sünepe bir adamdı babası, ağzına vur, lokmasını al. Sanki anası erkekti de o avrattı. Kızardı anası onun bu haline. (...)

(*Eller*, 1979)

MUZAFFER HACIHASANOĞLU: GÜZEL UMUTLARIN ADAMI

Hüseyin Atabaş

Muzaffer Hacıhasanoğlu, yazın dünyasına, 1943 yılında Büyük Doğu ve 1944-46 yıllarında *İstanbul* dergisinde Muzaffer Doluca takma adıyla yayımladığı şiirlerle girmişti. 1947 yılında Varlık dergisinde yayımlanan "Bir Fotoğraf Canlanıyor" adlı öyküsüyle de dikkatleri üzerine çekmişti. 1940'ların ikinci yarısı ile 1950'li yılların ilk yarısında Sabahattin Ali, Sait Faik, Orhan Kemal, Haldun Taner gibi, öykücülüğümüzün ana damarlarından biri olmuştu... Edebiyat sözlükleri ile ansiklopedilerde, "1947-54 yılları arasında sürekli yazdı" denilir ama, onu çok yakından tanıma mutluluğuna eren biri olarak, ben; "O, yaşamı boyunca yazdı, yazdı, hep yazdı" diyorum. Kasaba Kadınları, Evlerde Sevgi Yoktu, Tatsız Dünya, Emin Efendi adlı romanları tefrika edildikleri gazete sayfalarında kaldı. Trenler Yine Gidiyor romanı ise ancak 1982 yılında kitap olarak yayımlanabildi. Yayımlanan öykü kitapları ise; Bir Teşbih Tanesi (1951), Bu Dağın Ardı (1954), Eller (1979) adlarını taşıyor. Bu son öykü kitabı ile TDK Öykü Ödülünü almıştı. Denemelerinin bir bölümü ise Atatürk Bakıyor Bize adıyla 1981 yılında okura ulaşabildi.

İki oyunu da sahnelenen Muzaffer Hacıhasanoğlu, kendini özellikle öykü dalında iddialı sayardı ve öyle de bilinirdi. Öykülerinde çizdiği tipler, büyük bir Anadolu mozayiğini oluşturan göz alıcı renklerden oluşur. Bütünsel bir bakışla, ekonominin belirleyiciliği göz ardı edilmeden, insansal özellikleri, tarihi ve kültürü ile oluşturulan çağcıl bir Anadolu tablosu. O tabloda köylüyü de, kasabalıyı da, kentliyi de görürsünüz. Üstelik sanatçı bir kişinin ince bakışının ve o bakışın söze dökülüşte kazandığı eleştirel bir yapılanmanın ürünü olarak... Muzaffer Hacıhasanoğlu, "öyküde tip çizilemez" görüşüne karşın, Sabahattin Ali ile Sait Faik arasında kendine bir yer seçerek, inadına başarılı ve belirgin tipler çizer öykülerinde. Bu tiplerin çevreleri ile ilişkilerindeki özgün betimleme ve anlatımdaki imgelem özelliği sanatçımızın özgünlüğünü ele verir. Emeksizlere ve echelete getirdiği eleştiri ile de emekle oluşturulacak aydınlığın güzelliğini vurgular.

Özellikle öykü üzerinde düşünerek, bu yazın türünün kuramını oluşturuyordu, demenin yanlış olmayacağını sanıyorum. "Türk Öykücülüğünün Sorunları" başlıklı bir yazısında şöyle diyordu: "Dörtyüz sayfalık bir romanda çizilemeyen bir kişi, bir olay karşısındaki tepki bazen sekiz on sayfalık bir öyküde daha iyi belirtilebilir. Eleştirmenlerimiz de öyküyü hor görürler; içlerinde filanca yazar öyküden romana geçme gücünü gösteremedi! diyenler çıkmıştır. Oysa bana göre öykü, yoğunlaşmayı gerektirdiğinden, daha zor bir yazı türüdür. Dağılmadan, eksik bırakmadan, varsa olayı, yoksa kişiyi, düşünceyi ortaya koyarken diyebileceğini dar boyutlar içinde anlatabilme sanatıdır öykü." Ve sözkonusu yazıyı şöyle bitiriyordu: "Şeref çok para kazananın, din iman yalan söyleyebilenin, para manevi kalkınma diye bağırabilenin; şan, ulusal birlik adına, komünizme karşı çıkma adına adam öldürebilenin, 'hukuk devletiyiz' diye bağırabilme hakkı yargı organlarını tanımayanların, kapkaç düzeni almış başını gidiyor... Para, para, para... Tam bir kargaşa! Sait Faik ne diyordu: Hikâye fışkırıyor hikâye..." (...)

(*Kıyı*, Şubat 1999)

dle yayımladığı hikâyeleriyle tanındı. Hekimlik yaptığı yıllarda Anadolu'yu ve Anadolu insanını yakından tanıdı, önemli gözlemler edindi, gözlemlerini aydın kişiliğinin imbiğinden geçirerek; öykülerinde ve romanlarında işledi, aynı duyarlılıkla oyunlar, denemeler, şiirler yazdı. 1947-54 yılları arası, Muzaffer Hacıhasanoğlu'nun öykücülüğü açısından oldukça verimli geçti. O dönemin birkaç önemli öykü yazarından biriydi. İki oyunu sahnelendi. Son yıllarda yazdığı öykü ve denemelerini *Türk Dili, Eleştiri, Halkoyu* ve *Yazın Dergisi*'nde yayımladı. *Eller* adlı kitabı ile 1980 Türk Dil Kurumu Öykü Ödülünü kazandı. Türk Dil Kurumu, Yazarlar ve Çevirmenler Kooperatifi üyesi, Ankara Yazar ve Çevirmenler Yayın Üretim Kooperatifi kurucu üyesi ve başkanıydı.

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Bir Tesbih Tanesi* (1951), *Bu Dağın Ardı* (1954), *Eller* (1979), *Dağ Başındaki Ölü* (1983), *Kar Altında Güller Var* (2002), *Öyküler* (yay.haz. Necati Güngör, 2003).

DENEME: *Atatürk Bakıyor Bize* (1981).

ROMAN: *Trenler Yine Gidiyor* (1982).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. III, 1982), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 2 (1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Hüseyin Atabaş / Güzel Umutların Adamı (Kıyı, Şubat 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Remzi İnanç / Muzaffer Hacıhasanoğlu (Damar, Ocak 2005).

HACIHAYRİ

Şair (D. 1876, Harput – Ö. 1 Aralık 1910, İstanbul). İlk ve ortaöğrenimini Harput'ta tamamladı. *Vilâyet* gazetesinin başyazarlığını yaptı. Dersim, Musul ve Diyarbekir mektupçuklarında bulundu. Aruz ölçüsüyle çok sayıda şiir yazdı. *"Sinemde bir tutuşmuş yanmış ocağ olaydı"* dizesiyle başlayan ünlü gazeli bestelenmiştir.

ESERLERİ:

Hatıra-i Ahd-i Şebâb (1884), *Numûne-i Muharrerât* (1900), *1890 Mamüretülaziz Salnâmesi* (Süleyman Faik ile).

HAKKINDA: Ali Birinci / Tarihin Gölgesinde Meşâhir-i Meçhuleden Birkaç Zat (2001), Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982).

HACİİSMAİLOĞLU, Mehmet

Şair. 1976, Of / Trabzon doğumlu. Ailesiyle birlikte 1986'da Ankara'ya yerleşti. Ankara Kalaba Ortaokulu (1994), 7. Akşam Sanat Okulu Teknik Resim Bölümü (1995) mezunu. 1997'den itibaren Can Radyo'da sunuculuk ve radyo müdürlüğü yaptı, 2000 yılından itibaren Ankara Büyükşehir Belediyesinde çalıştı.

1993 yılından başlayarak çeşitli dergiler ile *Ana Şiir Antolojisi*'nde yer alan şiirlerinde daha çok hece ölçüsünü kullandığı görüldü. Şiirlerinin bir bölümü Cemal Kaygusuz ve Yusuf Sarak tarafından bestelenerek kasetlerde yer aldı. 2002 Akçay Beste ve Şiir Yarışmasında 2. mansiyon ödülünü kazandı. *Ne Fayda* (2002) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Hüseyin Yurdabak / Şiirle Yaşayanlar Antolojisi (2003).

Mehmet Hacıismailoğlu

MEHMET HACİİSMAİLOĞLU

NESİN SEN KARADENİZ

Sularında yüzüyor balığın her türlüsü
Çılgın dalgalarını sığdıramam senaya
Çırpınışın her vakit sanki gök gürültüsü
Sesin kemençe çalar rengin adaş semaya
Anlatılır değilsin devasın Karadeniz
Yine anlatamadım nesin sen Karadeniz

Güzde nimet saçarsın, yazda gönül yakarsın
Güneş üstünde batar güneş olursun yerde
Aşığım sana aşık gönlümde sen kokarsın
Nerdesin şimdi nerde o tatlı kokun nerde?
Anlatılır değilsin nevasın Karadeniz
anlatamadım nesin sen Karadeniz

Onca çapar üstünde senden ekmek dilenir
Kucak açarsın bize yelkeniz kucağında
Mavi mavi bakınca her renk senle dillenir
Benim aşkım saklıdır senin her bucağında
Vatan gibi tatlısın sevdasın Karadeniz
Yine anlatamadım nesin sen Karadeniz

(*Ne Fayda*, 2002)

HACIKADİROĞLU, Vehbi

Felsefe araştırmacısı (D. 1919, Alanya / Antalya – Ö. ?). İstanbul'da Işık Lisesi ve İstanbul Teknik Üniversitesinde eğitim gördü. 1946-50 yılları arasında İller Bankasında görev yaptı, 1978 yılına kadar da serbest mühendis olarak çalıştı. Felsefeyle ilgili çalışmalarına 1978 yılında başladı. 1986'da *Felsefe Tartışmaları* dergisini yayımlamaya başladı. Felsefeye verdiği hizmetleri nedeniyle, 1988 yılında Türkiye Felsefe Kurumunca onur plaketiyle ödüllendirildi. 2000 yılında *Felsefe Tartışmaları* dergisini Boğaziçi Üniversitesi Yayınevine devretti. Aynı yıl Türk felsefe dünyasına yaptığı katkılardan dolayı Muğla Üniversitesinin onur plaketiyle ödüllendirildi. 2002 yılında Doğan Özlem, Hayrettin Ökçesiz ve Şükrü Argın'ın hazırladığı *Vehbi Hacıkadiroğlu Armağan Kitabı* ile, felsefe alanına yaptığı hizmetleri tanıtan bilgiler bir araya getirildi.

Vehbi Hacıkadiroğlu

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Bilginin Doğası ve Kaynakları Üzerine* (1981), *Kavramlar Üstüne* (1981), *Algılama Duyma ve Bilme* (derleme, 1984), *Bilgi Felsefesi* (1985), *Özgürlük Hukuku* (1992), *İnsan Felsefesi* (2000), *Özgürlük Ahlakı* (2002).

ÇEVİRİ: *Felsefe Sorunları* (Bertrand Russel'dan, 3. bas. 1994), *İnsanlığın Üzerine Bir Deneme* (John Locke'tan, 2. bas. 1996), *Dil Doğruluk ve Mantık* (1998).

HAKKINDA: Vehbi Hacıkadiroğlu / Bilgi Felsefesi (2002), Doğan Özlem – Hayrettin Ökçesiz – Şükrü Argın / Vehbi Hacıkadiroğlu Armağan Kitabı (2002).

HACIKELEŞOĞLU, Sabri

Şair. 15 Mayıs 1929, Uğurlu / Of / Trabzon doğumlu. İlkokulu Uğurlu'da bitirdi. Trabzon Ticaret Lisesinin orta kısmından ayrıldı. Uğurlu'da din âlimi Reisü'l-kurrâ Mehmet Rüşdü Aşıkkutlu'dan hafızlık eğitimi görüp (1949) bir yıl Taşköprü'ye bağlı Çördük köyünde din görevlisi olarak hizmet etti. Askerliğinin ardından yurdun çeşitli bölgelerinde memur olarak görev yaptı. Kayseri Tekel Başmüdürlüğü Muhasebe memurluğu görevindeyken malulen emekli oldu (1972). Şiirlerini, *Rize, Zümrüt, Trabzon Karadeniz, Samsun 19 Mayıs, Erzurum Hürsöz, İstanbul Bugün* ve *Milli Gazete* gibi gazetelerle, *Hakses, Diyanet, Kıyı, Yunus* ve *Birlik* gibi dergilerde yayımladı. *Şiirler Deryası* (1986) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Mustafa Duman / Yöremiz Halk Şairlerinden Sabri Hacıkeleşoğlu (Kıyı, Ekim 1990, sayı: 55), Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 2-Cumhuriyet Dönemi (1993),Yunus Dergisi (sayı: 2, Nisan-Mayıs 1993), Birlik (Karadeniz Yazarlar Birliği Yayın Organı, sayı: 3, 4, 5 Ocak-Şubat-Mart 1993).

HACIMÜFTÜOĞLU, Nasrullah

Doğu dilleri ve edebiyatı ve tefsir araştırmacısı. 25 Aralık 1945, Çaykara / Trabzon doğumlu. Çaykara Merkez İlkokulu (1958), Trabzon İmam-Hatip Okulu (1968), İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1975) mezunu. Çalışma hayatına 1975'te Erzurum İmam Hatip Lisesi öğretmeni olarak başladı. Aynı yıl Atatürk Üniversitesi İslâmi İlimler Fakültesine okutman olarak atandı. Yüksek lisansını 1982'de "*Arap Dili Edatlarının Fıkhi Mezheplerin Oluşmasındaki Rolü*" konulu teziyle, doktorasını 1987'de "*Fahruddin Razi'nin "Nihayetü'l-İcaz fi Dirayeti'l İ'caz*" teziyle Atatürk Üniversitesi SBE'de tamamladı. 1992'de yardımcı doçent, 1996'da doçent,

Nasrullah Hacımüftüoğlu

2002'de profesör oldu ve Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Temel İslâm Bilimleri Bölümü Tefsir Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak görev yaptı. Kelam Tarihi Bilim Dalı başkanlığı, Kıraat Bilim Dalı başkanlığı, Fakülte Kurulu üyeliği, Temel İslam Bilimleri Bölümü başkanlığı, Kitap Satınalma Komisyonu başkanlığı, İletişim Fakültesi Radyo Programları danışmanlığı görevlerinde bulundu.

Telif ve çeviri makaleleri 1977 yılından itibaren *Ekev Akademi Dergisi, Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Tohum, Din Öğretimi, Nesil* dergilerinde yayımlandı. Alanıyla ilgili sempozyumlara katılarak tebliğler sundu. *Osmanlı Ansiklopedisi* ve *TDV İslâm Ansiklopedisi*'ne on'a yakın madde yazdı.

ESERLERİ:

Teshilü'l-Belağa (ortak kitap, Arapça, 1997), *Kur'an'ın Belagatı ve İ'cazı Üzerine* (2001), *İ'caz ve Belagat Deyimleri* (2001), *Nihâyetü'l-icâz fi Dirâyeti'l-i'câz* (Edisyon Kritik, Beyrut, 2002).

HACIOĞLU, Muammer

Şair (D. 1945, İstanbul - Ö. 5 Nisan 1992). Bakırköy Lisesi mezunu. Öğrenimini tamamlayabilmek için gazete satıcılığından hamallığa kadar çeşitli işlerde çalıştı. Şiirleri döneminin belli başlı dergilerinde yer aldı. 1972'de Beyoğlu Sanat Galerisinde ilk resimli şiir sergisini açtı. İnsanın acılarını önceleyen ve umut vaat eden lirik şiirler yazdı, ancak şiirini olgunlaştırmaya fırsat bulamadan yaşamını yitirdi.

ESERLERİ (Şiir):

Altın Mısralar (1969), *Susun Ağlayacağım* (1971), *Beni Sokaklar Çağırıyor* (1972), *Öfke Kında Durmaz* (1974), *Ufuklar Kana Bulandı* (1975), *Bir Yumruk Büyüyor* (1976), *Kelepçe* (1976), *Uğultu* (1977), *Ateş Benzin Emiyor* (1979).

HAKKINDA: Cemal Süreya / Üç Şiir Kitabı (Politika, 13.11.1975), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002).

MUAMMER HACIOĞLU

BUGÜN BAYRAM

bugün bayram
İlkyaz, süslemiş ağaçları çiçeklerle
hava ölüm gibi durgun
ve görünmez bir el
sanki boşlukta sessizliği dokuyor
güneşin altında toprak
toprak gibi kokuyor
bugün bayram
sabaha dek uyumadı çocuğum
düşündü kurulmuş salıncakları
faytonları düşündü
ve yepyeni papuçlarıyla
yürümeyi caddelerde mutlu rahat
bilmiyordu fakat
bu bayram sabahında onun
yepyeni papuçları olmayacak
ve bütün çocuklar gibi
ipek gömleği rüzgârda savrulmayacak

bugün bayram
birazdan güvercinler konar pencereme
birazdan çalınır kapım
ve küçük bir çocuğun elinde
gelir bir parça kurban eti
ah benim memleketim
acılar memleketi

(*Ateş Benzin Emiyor*, 1979)

HACIPAŞAOĞLU, Servet

Siyaset adamı. 1918, Bünyan / Kayseri doğumlu. Sivas Öğretmen Okulu ve Gazi Eğitim Enstitüsü mezunu. Bir süre çeşitli yerlerde idarecilik ve edebiyat öğretmenliği yaptı. 1954 ve 1957 seçimlerinde Demokrat Parti listesinden Kayseri milletvekili olarak parlamentoya girdi. 27 Mayıs 1960 ihtilâlinden sonra, yargılandığı Yassıada Muhakemeleri sonunda beraat etti.

Sonraki yıllarda, İstanbul Denizcilik Yüksekokulu Müdürlüğü görevinde bulundu. 1987'de yeniden Kayseri Milletvekilliğine seçildi. Servet Hacıpaşaoğlu, şiirle de meşgul oldu; ancak çeşitli dergilerde yayımlanan şiirlerini bir kitapta toplamadı.. Siyasetle ilgili hatıralarını 1997'de *Politika* adıyla kitap olarak yayımladı.

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002).

HACI RÂGIB

Mutasavvıf şair (D. 1786, Diyarbakır – Ö. 1848). Tam adı Mehmed Râgıb'dır. Diyarbakır'da bugün Ocak soyadını taşıyan eski Nakibler ailesindendir. Çağının âlimlerinden sayılan, müftü olan babası ve dedesinden, ayrıca amcasından İslâmî ilimleri öğrendi. Öğrenim görmek üzere ayrıca İstanbul'a (1816) gitti. Bir halk ayaklanması nedeniyle, üçüncü müftülük görevini sürdüren babası Mehmed Mes'ûd Efendi Anapa Kalesi'ne sürgün edilince (1818-19), önce Anapa'ya, daha sonra İstanbul'a giderek bağışlanması için çaba harcadı. İki yıl sonra babası ve akrabalarını affettirmeye muvaffak olunca Diyarbakır'a dönerek Hüseyinpaşa Medresesinde müderrislik yaptı. Hacca gitti (1828). Diyarbakır'da bıraktığı değerli emlâk ve hayratı zamanımıza kadar kaldı. Bunlardan bazıları Râgıbiyye Medresesi, Râgıbiyye Kütüphanesi, Defterdar Câmii ile Dilâverpaşa Köprüsünün onarımıdır. Otuz yaşına gelmeden üç eser kaleme alan Hacı Mehmed Râgıb Bey, şiirlerinin çoğunu Arapça olarak yazdı.

ESERLERİ:

Fi Zikri'l-Müfred ve'l-Cem, Fi Tahkiki Kavleti'ş-Şihâb fi Kavlehü Te'âlâ "Sırât üd-Din En'amte Aleyhim", Fi Tahkiki'l -İmkân alâ Hüseyniyye, Fi İhtimâtü Lâfzatı Hâzihi-l-letî Fî Evâ'il'l-Kütüb (1232), *Risale-i Siyasiyye* (Samsun'da Hüsrev Paşa adına, H. 1232-1233), *Anapa Seyahatnâmesi, Fî Tahkiki İbâreti'n-Nass, Fî Tahkiki Tahvii'-Kible, Risale Fî Tahkiki Lâfzi Mâzâ, Lügaz-i bi-İsm-i Şa'ban, Ve Şerhü Zalike'ş-Şerh eyzen, Li-şerhi'l-Mütün* (Usûl ül-Hadis Metni), *Risâle fi Lâfzi'l-Müfahham, Şerh-i Lügaz-i İsm-i Ferezdak li-Kaasım Râsimi'l-Âmidî, Risale fi Tahkiki İbareti'l-Kuhistânî, Risâletü'n-Nefise fi Alâyıkı'l -Mecâz Mufassalen, Risâle fi Lâmi't-Ta'rif, Risale fi Tesbîhâti't-Tuyûr, Tercümetü't-Terâcim fi Terâcimi'l-Buhâri, Risale fi Tahkiki't Târih* (1253), *Risâletü Mühimme fi Tefsiri'l-Âyât ve Şerh'ül-Ahâdîsi'l- Vâride fi Hakkı'l-Gazâ, Vesîletü'l-Vuhy* (1258), *Risale fi Lâfzi'l-Küfr ve'l-İkfâr ve't-Tekfir, Kaside-i Şeceriyye* (Arapça, babasının sürgünden kurtulması dileğiyle, 1235), *Kasîdetü'r-Ramazâniyye* (Arapça), *Kaside-i Bedî'a* (Arapça na'at), *Münâcât* (1250), Arapça 4 Kaside, Risale, Türkçe 2 Kaside.

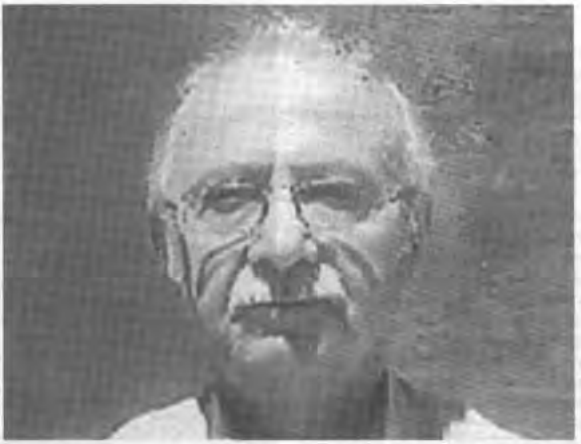
HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 3, 1976), Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 1, 1978), TDOE - TDE Ansiklopcdisi 4 (2004).

HACITAHİROĞLU, Abdullah Öztemiz

Şair, tabip. 1929, Malatya doğumlu. Hiciv şiirlerinde Zümrüdüanka takma adını kullandı. İlk ve orta öğrenimini Malatya'da tamamladı.

İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi (1957) mezunu. Askerlik görevinden sonra Cerrahpaşa Hastahanesi Birinci Dahiliye Kliniğinde dört yıl asistanlık yapıp iç hastalıkları uzmanı oldu (1964). Gemlik SSK, Azot Sanayii, Sungipek Fabrikası mütehassıs hekimliklerinde bulundu. Gemlik'te serbest hekim olarak çalıştı.

Edebiyata ve şiire ilgisi küçük yaşlarda başladı. İlk şiiri 1946 yılında *Yedigün* dergisinde çıkmıştı. Sonraki yıllarda şiirleri *Yedigün* dergisiyle birlikte; *Salon, Güney, Hisar, Büyükdoğu, Kaynak, Çınaraltı, Yelken, İstanbul, Türk Dili, Türk Yurdu, Milli Kültür, Türk Edebiyatı, Diriliş, Düşünen Adam* gibi dergilerde, *Aydede, Hürriyet, Cumhuriyet, Yeni İstanbul, Hürsöz, Fırat, Yeni İstiklâl, Halkın Sesi* (Kıbrıs) gazetelerinde, *Sevgi Şiiri, Aşk Şiiri, Biz Bize, Ajans-Türk* antolojilerinde yayımlandı. Milliyetçi, gele-

Abdullah Öztemiz Hacıtahiroğlu

ARUZUN KANAT SESLERİ: SESSİZ GÜRÜLTÜ

Muhsin Macit

Aruz ölçüsünün Türk şiir geleneği içerisinde geçirdiği evreleri, hece-aruz tartışmalarını ve serbest şiirin günümüzde nasıl revaç bulduğuna dair malûmatı burada tekrar etmeye gerek yok. Herhalde şiirde vezin zaruretinin -ister aruz ister hece ölçüsü olsun- savunuculuğunu yapan ve bu doğrultuda başarılı ürünler veren şairlerin eserleri üzerinde durmak daha yerinde olur. Çünkü, kalıcı olan eserdir. Aslında şiir, kelime savurganlığını dizginleyerek dilin musikisini öne çıkarmaya yarayan kafiye, redif ve vezin gibi unsurların üstünde, ne bunlarla kayıtlı ne de tamamen bağımsız, bir söz sanatıdır. Klasik şiirimize bakıldığında kafiye, redif ve vezin gibi biçimsel unsurların, usta şairlere geniş imkânlar sağlamalarına karşın, müteşairleri de taklitçilik seviyesinden ileri geçilmeyen tuzaklar olduğu görülür. Bu bakımdan "şiirde temel unsurun nağme veya 'derunî ahenk' olduğuna, nesirle sur yazılamayacağına inanan Yahya Kemal, şiirde yeniliği şekil ve vasıta değişikliğinde değil, şahsiyette ve nazım vasıtalarını başarılı bir şekilde kullanışta arar". İşte bu kullanış tarzı, şairin üslûbunu belirler.

Günümüzde divan şiiri geleneğinin ses ve söyleyiş imkânlarını, imaj dünyasını ve mazmunlarını, ifade biçimlerini yeniden yorumlayarak bir terkibe ulaşan şairlerin oluşturdukları "tâlî" bir çizgi var. Ayrıca, geçmişten gelen birikimi devr alarak "tarz-ı kadîm üzre" şiirler söyleyen, aruz ölçüsünü ustalıkla kullanan Talat S. Halman, Mehmet Çınarlı, Fuat Bayramoğlu gibi şairlerin eserlerini görüyoruz. Son devir Türk şiirinde, "eski şiirimizin ritmini hisseden" ve aruzu başarıyla kullanan şairlerden biri de Abdullah Öztemiz Hacıtahiroğlu'dur.

Hacıtahiroğlu'nun ilk ve şimdilik tek şiir kitabı Sessiz Gürültü'dür. Şair, bu eserinin yayınlandığı tarihten (1962) sonra yazdığı şiirlerini Diriliş, Hisar, Türk Yurdu, Millî Kültür ve Türk Edebiyatı gibi kültür-sanat dergilerinde yayınlamaya devam eder. Ayrıca Mesnevî'nin 2112 beytinin "kendi vezniyle manzum tercümesi"ni yapar (1972). Bunlardan başka şairin hiç bir yerde yayınlanmamış şiirleri vardır. Hâlen şiir yazmaya devam etmektedir.

Hacıtahiroğlu, şiirlerinin büyük bir kısmını aruz, kalanını ise hece ölçüsüyle yazmıştır. Arûzun divan şairleri tarafından çok yaygın olarak kullanılmayan kalıplarını da günümüz Türkçe'siyle buluşturma hususunda ustadır. O, serbest şiir yazılamayacağına yahut yazılanın şiir olmayacağına inanır. Biçim mükemmelliğine önem verir ve belki de bu yüzden az yazar. İmâle ve zihaflardan uzak, zorlama hissi hiç uyandırmadan aruz ölçüsünü kullanması, dilin musikisini yakalamaya yönelik gayretlerinden dolayı ulaştığı rahat söyleyiş tarzı şiirinin belirleyici vasfıdır. Bu bakımdan "Şiir Sanatı"nda dile getirdiği şu iddiasında oldukça haklıdır:

Dayanır mı ölçüye her ozan
Biner ölçü sırtına yük gibi

Bileğimde bir bilezik aruz
Hece parmağımda yüzük gibi

Sessiz Gürültü'de, şairin ulaştığı şekil mükemmelliği dikkati çeker, Faruk K. Timurtaş, "Geçmişi Bilmek" başlıklı bir yazısında, Abdullah Öztemiz'in güzel şiirler yazabilmesini "eski dili ve eski edebiyatı" tanımasına bağlar. Nihat Sami Banarlı da onu, "millî hâtıralara bağlı bir şiir anlayışını yaşatmak yolundaki gayretlerinden" ötürü tebrik ve takdir eder. Şair, Sessiz Gürültü'de ulaştığı şekil mükemmelliğini ve söyleyiş rahatlığını Mesnevî Tercümesi'nde de devam ettirir. Bu tercüme daha Bugün Gazetesi'nde tefrika edilirken rahmetli Banarlı'nın hüsn-i teveccühüne mazhar olur. Üstâd Sezai Karakoç da bu tercümeyi "yakın dirilişimizin, ayni kerametten fışkıran sıcak bir muştusu" olarak değerlendirir. Şu hususu belirtelim ki Abdullah Öztemiz'in "aynı vezin ve lirik sesle" yaptığı Mesnevi Tercümesi'ndeki başarısı ve Mevlânâ'nın milletimizin gönlünde oluşturduğu sevgi hâlesi bir ölçüde Sessiz Gürültü'yü perdelemiştir.

Arûz ve hece ölçüsüyle yazılmış toplam elli sekiz şiirin yer aldığı Sessiz Gürültü'de değişik konular işlenmiş

→

olmasına rağmen belirginleşen temalar; karanlık, aşk, geçmişe özlem ve çocuk sevgisidir. Gece ve karanlık imajı, Türk şiirinde Hacıtahiroğlu'ndan önce de pek çok şair tarafından işlenmiştir. Özellikle Ahmet Hâşim ve Necip Fazıl'ın şiirlerinde görülen karanlık ve gece imajı, yaşanan hayattan kaçışı sembolize eder. Fakat, Sessiz Gürültü'de bu anlamda psikolojik veya hakiki bir âmilden bahsetmek imkânsızdır. Bu eserde yer alan şiirlerde karanlık, doğal bir durum ve naif bir algılama biçimidir. Bir kaçış, sığınma vesilesi değildir. Şiirlerin başlıklarına kadar yansıyan karanlık imajı, "Karanlık Dünya" başlıklı şiirdeki şu mısralarda klâsik şiirimizde "saç" etrafında oluşan bütün birikimi, mecaz, istiare ve mazmunları çağrıştırmaktadır:

Bilirim saçlarının gölgesidir Bana dünyayı karanlık bırakan (...)

Hacıtahiroğlu divan şiirinin dayandığı kültürel zemini değerlendirebilecek ve divanları aslından okuyabilecek bilgi ve birikime sahiptir. Divan şairlerinden kimilerinin hâl tercümelerini ve başka yerde yayınlanmamış şiirlerini ilim âlemine tanıtan bir şairdir. Bu birikimi rubai ve gazellerine de yansımıştır. Sessiz Gürültü'de şairin üç rubaisi vardır. Bilindiği gibi rubailerde bir düşünceyi, dünya görüşünü kısa ve özlü olarak işlemek esastır. Şairin, hayat macerasını özetlediği, şu rubaisi yukarıdaki tanımın mazmununa uygun düşmektedir:

Bir gün bu ömür son yaşa davet edilir,
Yıllar dikilen bir taşa davet edilir;
Durgun görülen sular akar bozbulanık,
Varlık sona, yokluk başa davet edilir. (...)

Günümüzde de "şi'r-i kadîm" bir meş'ale gibi elden ele devredilmektedir. Abdullah Öztemiz, "tarz-ı kadîm üzre" yazdığı gazelleri, Mesnevi Tercümesi ve bilhassa aruz ölçüsünü kullanmadaki ustalığıyla meş'aleyi elinde tutan şairlerdendir.

(*Gelenekten Geleceğe*, 1996)

ABDULLAH ÖZTEMİZ HACITAHİROĞLU

SEÇME BEYİTLER

Her doğan gün bizi tutmuş çekiyor boşluğuna
Gelenin varlığı değmez gidenin yokluğuna

Anne "Yavrum!" dese yaşlar birikir gözlerine
Anne evlâda serer kalbini yorgan yerine

Eski perdem bugün artık sarı bir hasta beniz
Eskimez perdesisin penceremin mâvi deniz

Benim karanlığım beni doldurur
Benim karanlığım geceye sığmaz

Bakışın sevgi biçer kalbe göre
Gülüşün gözlerinin şarkısıdır

Toprak seni besler, büyütür, can verir önce
Er geç yine sen toprağı beslersin ölünce

Artık nişanlıyız; bu soğuk halka üstüne
İsmin yazılmış olmasa, parmaklarım üşür

Sevgidir şimdi ayak bastığımız yer karaya
Sevgi derler bizim illerde görünmez yaraya

Üstünde kurulmuş yuva birdenbire çöktü
Artık bu kırılmış dala yaprak güvenir mi

Aşkı oturtup dizine
Bir masal anlattı kadın
Bir güle şebnem yerine
Ömrümü damlattı kadın

Tekirdağında sıçanlar birer tekir geçinir
Ebücehil başa geçmiş Ebûbekir geçinir

Gönlünde yaşat biraz da göğsündekini
Sarmaş dolaş olsak bile sensiz gibiyim

nekçi bir görüşe bağlı kalarak, millî kültürün derinliklerinden ses veren şiirlerini aruz ya da hece ölçüleriyle yazdı. Şiirlerinin yüzde doksanında aruz, yüzde on kadarında hece ölçüsünü kullandı. Şiirde, ahengi temel aldı ve kişiliğin farklılıklarını ortaya koyan üslûbun gerekliliğini savundu. Türk şiirinin en büyük şâirlerinin Necati Bey, Hayalî, Fuzulî, Bâkî, Nevî, Nailî, Şeyhülislam Yahya, Neşâtî, Mantıkî, Nefî, Vecdî, Nabî, Nedîm gibi divan şairleri olduğunu ileri sürdü. Edebiyat-ı Cedîde şâirlerinden Hüseyin Sîret'le Cenap Şahabettin dışındakileri şair saymadı.

"Aruzu tam ustalıkla kullanabilen Abdullah Öztemiz, Mayın Tarlası adı altında Zümrüdüanka mahlâsıyla yazdığı manzum hicivleri ve edebî-İslâmî araştırmaları ile de tanınmıştır. Hece vezniyle de şiirleri olan Hacıtahiroğlu, her iki vezindeki aşk ve tabiat şiirlerinde Faruk Nafız'ın şen ve sıcak havasını sürdürmektedir.

"Şiirlerini aruz ve heceyle yazan Öztemiz, 'sanat sanat için' tutumuna bağlı olduğunu 'millî ve gelenekçi bir anlayışa' sahip bulunduğunu söylemektedir.

"Sevgi ve huzur havası yayılan şiirlerinde bir memleket çocuğunun aileye, yurda ve öz değerlerimize bağlılığı, yeni duyuşlar ve taze bir söyleyiş içinde dile getirilmektedir." (Ahmet Kabaklı)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sessiz Gürültü* (1962).

HİCİV ve TAŞLAMALAR: *Mayın Tarlası, Isırgan Çiçekleri.*

ANTOLOJİ: *Türk Edebiyatında Dini ve Ahlâkî Şiirleri Güldestesi - Başlangıcından Bugüne kadar* (1963), *Hazret-i Peygambere Şiirler Antolojisi -Naatler Güldestesi* (1966).

ABDULLAH ÖZTEMİZ HACITAHİROĞLU

RUBÂÎ

Bir gün bu ömür son yaşa dâvet edilir,
Yıllar dikilen bir taşa dâvet edilir...
Durgun görünen sular akar bozbulanık;
Varlık sona, yokluk başa dâvet edilir.

ABDULLAH ÖZTEMİZ HACITAHİROĞLU

YARI KALAN MASAL

Üstünde kurulmuş yuva birdenbire çöktü,
Artık bu kırılmış dala yaprak güvenir mi?
Bitmez bu karanlık yerin altında gürültü,
Bağrındaki can vermişe toprak güvenir mi?

Dolmaz günümün zinciri kopsun bu şehirde,
Artık yarı kalsın bu masal, her şeye son ver!
Bir gün çekilir kalbe siyah dalgalı perde,
Ömrüm dediğin şamdanı en son nefes üfler!

Bir ömrü baharında bitirdim bu diyarda,
Gün geldi ki yanmak bana, yakmak sana düştü
Gün geldi ki rüzgârları dinmiş odalarda,
Bir yastığa yorgun başımız yanyana düştü!

Senden kalan izler solacak büsbütün artık,
Günler yeni bir sevgi peşinden koşacaktır;
Benden çözülüp gölgemi sardın bugün artık,
Mendilde değil, gözyaşı kirpikte sıcaktır.

ÇEVİRİ: *Mesnevi* (Mevlâna Celâleddin Rûmî'den, *Kendi Vezni ile Manzum Mesnevi Çevirisi*) (c. 1, 1972).

HAKKINDA: V. Behçet Kurdoğlu / Şair Tabipler (1967), V. Recai Velibeyoğlu / ÖBŞKA (1975), A. Şentürk- M. Gülseren / Malatyalı Şairler (c. 1, 1993), Muhsin Macit / Gelenekten Gelecêğe (1996), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001), TDE Ansiklopedisi (c. 4, 1976), TDOE - TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

HACI ZİYAEDDİN EFENDİ

İslâm bilgini (D. 7 Kasım 1869, Kastamonu – Ö. 20 Şubat 1914). Asıl adı Ahmet'tir. Evliyazade ve Solakzade namıyla tanındı. Nakşibendi tarikatı büyüklerinden müderris, Ziyaiyye Medresesi kurucusu Mehmet Hulûsi Efendi'nin oğludur. Nasrullah Kadı Mektebinde ilköğrenimini gördükten sonra babasından ve Hoca Celâli Efendi'den ders alarak yetişti. Dârülmuallimin İptidâîsini bitirdi. İstanbul'a giderek Bayezit Camisinde on iki yıl ders gördü. Hacı Hafız Mehmet Hulûsi Efendiden icâzet aldı. Daha sonra Medine'ye gidip Seyyid Ali Zâhir'den hâdis öğrenimi görüp icâzet aldı. 1895 yılında Kastamonu Askeri Rüştiyesi Osmanlıca öğretmenliğine atandı. Hem rüştiyede hem de babasının kendi adına kurduğu Ziyâiyye Medresesinde ders vermeye başladı. Bir ara kadılık sınavına da girdi ve başarılı oldu. Kastamonu Donanma Cemiyetinde başkan olarak önemli hizmetler verdi. Kastamonu Sultânisi (Lisesi) Türkçe öğretmeni olarak Donanma Cemiyetinde çalışırken kalp krizi sonucu öldü. Hazret-i Pîr Dergâhı bahçesinde toprağa verildi.

BAŞLICA ESERLERİ:

Vesîlet-ün-Necât, Hülâsatü'l- Efkâr, Vesiletü-l-Gufran, Vesilet-ün-Saâde, Miftahü'l-Felâk.

HAKKINDA: İsmail Hakkı Uzunçarşılı / Kastamonu Meşâhiri - Meşhurları (haz. Mustafa Eski, 1990, s. 100-102), Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer IV (2005).

HAÇKALI, Abdurrahman

İslâm hukukçusu. 20 Mart 1970, Akçaabat / Trabzon doğumlu. Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1992) mezunu. Yüksek lisans (1995) ve doktorasını (1999) Ondokuz Mayıs Üniversitesi SBE'de tamamladı. *"İslâm Hukukunda Satım Akdiyle İlgili Şartlar"* başlıklı yüksek lisans tezi ile *"İzzuddin b. Abdisselam'da Maslahat Nazariyesi"* başlıklı doktora tezini hazırladı. Yüzüncü Yıl Üniversitesinde öğretim üyesi olarak görev yaptı. Makaleleri; *İslâmî Araştırmalar, Dini Araştırmalar, İslâm Hukuku Araştırmaları* adlı dergilerde yayımlandı. Türk Eğitim Sen üyesidir.

ESERLERİ:

İSLÂM HUKUKU: *İslâm Hukuk Tarihinde Gayri İçtihat Metodunun Gelişimi* (2004).

Abdurrahman Haçkalı

ÇEVİRİ: *Zubdetu'l-Vusûl ilâ Umdeti'l-Usûl* (Kirmastizade Yusuf Efendi'den).

HADİDÎ ÇELEBİ

Şair, tarihçi (D. ?, Ferecik (Ferea) / Yunanistan - Ö. 1523-24?, İstanbul). Hadîdi mahlasını kullandı. Bu mahlası alması bazı kaynaklara göre baba mesleğine, bazılarına göre ise kendi sanatının demircilik olmasına dayanmaktadır. Demircilik ve hatiplik yaptı. Zeyniye Tarikatına girdi. Sultan II. Bayezid devrine yetiştiğini söyleyen Çelebi, padişahın ihsanına mazhar olan şairlere dair bir listede yer aldı. Medrese öğrenimi görerek kısa bir süre müderrislik yaptığı, ancak daha sonra bu görevinden ayrıldığına dair bilgiler de bulunmaktadır. 1500-01'de Ferecik'teki Süleyman Paşa Camiinin minaresindeki kitabeyi kaleme aldığı ve 1516'da Süleyman Paşa vakıflarının nazırı olduğu bilinmektedir.

Kaside ve gazelleri ile tanındı. Tek eseri manzum *Osmanlı Tarihi*'dir. Sehi Bey ve Latifi *Tevarih-i Al-i Osman* diye; Hammer ve Bursalı Mehmed Tahir *Şehnâme-i Al-i Osman* adıyla kaydetmiştir. Yazma nüshaları: Esad Efendi Kütüphanesi 2081 (Süleymaniye),

Ali Emiri Kütüphanesi 1317 (Millet Kütüphanesi), İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Tarih Yazmaları 1268, Königliche Bibliothek: 76 numaralarda kayıtlıdır (Berlin).

Hezec (aruz) vezninde yazılmış olan *Tarih*'i 6646 beyittir. Esas tarih kısmına girmeden önce geleneğe uyarak eserine tevhid, münacat ve na'tla başlayan Hadidi, daha sonra kitabın telif sebebine geçer. Bunun ardından Kanuni Sultan Süleyman'ın methine dair iki uzun manzume vardır. Tarihçi, kimi tasvirlerde sanatlı bir üslûp kullandı. Âşık Çelebi tarafından beğenilmeyen şairlik yönünü Sehi Bey ve Latifî takdir ederler. *Tarih*'inin sonlarında gazellerinin bulunduğu bir divanından bahseder, fakat günümüzde bunun varlığını gösterebilecek bir kayıt mevcut değildir. Ancak bazı kaynaklarda şiirleri kaydedilmiştir.

HAKKINDA: Hoca Sadeddin / Tacü't-tevarih (c. 1, 1862), İbrahim Peçuylu / Ta'rih-i Peçevi (c. 1, 1866), Mehmed Süreyya / Sicill-i Osmani (c. 2, 1893), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Mü'ellifleri (c. 3, 1923), Türk Ansiklopedisi (c. 13, 1970), İsmail Erünsal / Türk Edebiyat Tarihinin Arşiv Kaynakları I: II. Bâyezid Devrine Ait Bir İnamât Defteri (Tarih Enstitüsü Dergisi, sayı: 10-11, 1979-80), TDE Ansiklopedisi (c. 4, 1981), Necdet Öztürk / TDV İslâm Ansiklopcdisi (c. 15, 1999), Özlem Ağırgan / Dünden Bugüne Edirne İsimler Sözlüğü (2004).

HAFIZ ABDÜLKADİR İZMİRÎ

Eğitimci-yazar, çevirmen (D. 1864, İzmir – Ö. 1922). Asıl adı Abdülkadir. Hafız Abdülkadir İzmiri adıyla tanındı. İlk ve ortaokulu bitirdikten sonra müderris Hafız Abdullah Efendi'den icazetnâme aldı. İranlı ailelerin çocukları için açılan bir okula devam ederek Farsça öğrendi. 1892'de İzmir Merkez Şer'iye Mahkemesi kâtipliğine atandı. 1894-1908 arası İzmir İdadisinde (Lisesinde) İlm-i Ahlâk ve Kavâid-i Osmanî dersleri verdi ve müdür yardımcılığı görevinde bulundu. Bazı kaynakların bildirdiğine göre liseye çevrilen bu okulda öğretmenliğe devam etti (1910) ve bir mescitte de imamlık görevinde bulundu. İran okulunda üç yıl Farsça ve Arapça okuttu, Hamidiye Sanayi Mektebinde iki yıl öğretmenlik yaptı. 1914 yılında kâtiplik görevinden azledildi. 1920'de görevine geri alınarak aynı yerde başkâtip olarak (1920) çalıştı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Ömer Hayyâm ve Hasan Sabbâh ve Ebü'l-Kâsım'ın Misli Mesbûk Olmayan ve Mütalâaya Şâyân İbretâmiz Bir Tercüme-i Ahvâli* (1901), *Galebe-i Sultân-ı Aşk* (1921).

HÂFIZ İSHAK EFENDİ

KIT'A

Vücûd cûd-i İlâhî hayat bahş-i kerîm
Nefes atiyye-i rahmet kelâm fazl-ı kadîm
Beden binâ-yı Hudâ ruh nefha-i tekrîm
Kuvâ vedîa kudret havass vaz'-ı hakîm
Bu kâr-hânede bilsem neyim nem var benim

ÇEVİRİ: *Müntehab Bahâriye* (Kâânî'den, 1886), *Terbiye-i Nevresidegân* (Molla Câmî'den, 1889), *İlâveli Pendnâme Tercümesi* (Molla Câmî'den, 1890), *Dürerü'l mirâc* (Molla Câmî'den, 1902).

HAKKINDA: Ömer Faruk Huyugüzel / İzmirli Fikir ve Sanat Adamları 1850-1950 (2000), TDOE –TDE Ansiklopcdisi 2 (2002).

HAFIZ ABDULLAH FEHMİ (Meçik)

Bkz. FEHMİ (Meçik), Hafız Abdullah

HÂFIZ HAKKI PAŞA

Yazar (D. 1879, Manastır – Ö. 15 Şubat 1915, Erzurum). Makalelerinde Vicdânî imzasını kullandı. Askeri okullarda öğrenim gördü. Harbiyeden kurmay subay olarak mezun oldu (1902). Manastır ve Selânik'te görev yaptı. II. Meşrutiyetin ilânı hareketine katıldı (1908). Hareket Ordusu ile İstanbul'a girdi (1909). Sultan V. Murat'ın torunlarından Bchiye Sultan ile evlenen (1910) Hâfız Hakkı Paşa, Viyana'da ataşelik yaptı. Henüz yarbay iken, Genel Kurmay ikinci başkanlığına getirildi. Birinci Dünya Savaşında Kafkas Cephesindeki 10. Kolordu Komutanı (7 Aralık 1914) oldu. Sarıkamış bozgunundan sonra Paşa rütbesini alarak 3. Ordu Komutanlığına tayin edildi. Bir buçuk ay sonra tifüse yakalanarak vefat etti.

Hafız Hakkı Paşa

Makaleleri; *Şûrâ-yı Ümmet* ve *Tanin* gazetelerinde yayımlandı. Murat Bardakçı'nın özel kütüphanesinde 1914-15 yıllarında Sarıkamış Harekâtında tuttuğu günlüğü bulunmaktadır.

ESERLERİ:

Bozgun (1914, 1974), *Şanlı Asker* (1915, 1975).

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

HÂFIZ İSHAK EFENDİ

Şair-yazar (D. ?, Erzurum – Ö. 1903, İstanbul). Hayatı hakkında fazla bilgi yoktur. Öğrenimini Erzurum'da tamamladı. Nakşibendî tarikatına girdi. Erzurum'da bazı memuriyetlerde, İstanbul'da Altıncı Belediye Dairesi Başkâtibi ve Müdür Muavini görevlerinde bulundu. Ölünce Üsküdar'daki Karacaahmet mezarlığında bulunan aile kabristanına defnedilmiştir. Rind mizaçlı olduğu kadar dindar bir şairdi. Düzyazısı şiirinden daha iyidir. Düzyazıda Sinan Paşanın üslûbuna yakın süslü bir tarzı kullandı.

ESERLERİ:

Mektûbat, Sâhihât, İntibâh, Zeyl-i İntibâh.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri (1972), Hasan Ali Kasır / Erzurum Şairleri (1999).

HAFIZ, Nimetullah

Edebiyat araştırmacısı, şair. 1939, Prizren / Kosova doğumlu. İlkokul, ortaokul ve liseyi Prizren'de bitirdi. 1961 yılında, liseyi bitirdikten sonra, bir yıl Üsküp'te yayımlanan *Birlik* gazetesinde gazeteci, daha sonra bir yıl kadar Priştine'de Meto Bayraktari sekiz yıllık okulunda Türk dili öğretmeni olarak görev yaptı. 1968 yılında Üsküp Radyosunda Türk dili programlarında gazeteci, çevirmen ve spiker olarak çalıştı. Sarayevo Üniversitesi Şarkiyat Bölümünü (1969) bitirdi. 1969-73 yıllarında Prizren Belediyesinde Tarih Eserleri Koruma Kurumunda şarkiyatçılık görevinde bulundu. 1973 yılında beş ay İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde uzman olarak çalışırken doktora kaydını yaptırdı. 1974 yılı başlarında Priştine Üniversitesi Felsefe Fakültesi Şarkiyat Bölümünde Türk Dili asistanı olarak çalışmaya başladı. 1976 tarihinde İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde "*Prizren Türk Halk Metinleri ve Ağız Hususiyetleri*" adlı teziyle doktorasını tamamladı. 1978 yılında Priştine'de Şarkiyat Bölümünde Türk dili doçenti oldu. 1977-81 yıllarında Priştine'de yayımlanan *Çevren Toplum, Bilim, Edebiyat ve Folklor Dergisi*'nin sorumluluğunu üstlendi. 1983 yılında aynı üniversite, fakülte ve bölümünde Türk dili profesörü oldu. 1988-89 öğretim yılında Priştine Üniversitesinde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü kurdu. Priştine Üniversitesinde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü ve Şarkiyat Bölümünde Türk dili profesörü olarak görev yaptı. Yazı ve şiirleri *Çevren* ve *Sevinç* dergileri ile *Birlik* gazetesinde yer almıştır.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Günaydın* (çocuk şiirleri, 1964), *Ana Kucağı* (1983).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Kosova Türk Halkı Edebiyatı Metinleri* (1985), *Bulgaristan'da Çağdaş Türk Edebiyatı Antolojisi* (3 cilt, 1987), *Yugoslava'da Çağdaş Türk Edebiyatı Antolojisi* (3 cilt, 1989), *Makedonya Türk Halk Edebiyatı Metinleri* (1989), *Bulgaristan Halk Edebiyatı Metinleri* (1990).

SEÇKİ: *Aşık Ferki / Hayatı ve Eserleri* (1986).

BİYOGRAFİ: *Rıza Mollov - Hayatı ve Eserleri* (1999).

HAKKINDA: Hasan Mercan / Balkanlarda Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi (2000).

HAFIZOĞLU, Tahir

Yazar. 1938, Konya doğumlu. Konya Lisesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu. Mezuniyetinin ardından çeşitli ilçelerde kaymakamlık; sonraki yıllarda DPT uzmanlığı, Polis Enstitüsü müdürlüğü, vali yardımcılığı görevlerinde bulundu.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Atalarımızın Gözüyle At* (Kitab-ı Makbul), *Hak Yol, Çıktım Erik Dalına, Tuhfe-i İsmailiye, Abdülkadir Geylani Hazretlerinin Menkıbeleri ve Risale-i Gavsiye.*

HİKÂYE: *Sırlar Âleminden Hikâyeler* (Bostanül-Kuds), *Aşka ve Aşıklara Dair* (Sergüzeşt), *Kırk Vezir Hikâyeleri, Billur Köşk Hikâyeleri* (2002).

DERLEME: *Vahdet Aynasında* (Osmanlı Tasavvuf Metinlerinden Seçmeler).

TAHİR HAFIZOĞLU

BİLLUR KÖŞK

Râviyan-ı ahbar ve nakilan-ı âsar (haber verenler ve tarih anlatanlar) rivayet ederler ki:

Evvel zamanlarda Hindistan'da namlı şanlı, son derece zengin bir padişah vardı. Bu padişahın ahlakı yüksekti, adalete çok önem verirdi. Vezirlerini ve valilerini bilgili, halka şefkat gösteren ehil kimselerden seçmişti. Alimlere saygılı davranır, üstün tutardı. Pek çok mektep medrese yaptırmış, burada okuyan talebelerin yiyecek ve giyeceklerinin karşılanması için vakıflar kurmuştu. Barış içinde mutlu bir hayat süren halk, padişahlarını çok severler, böyle âdil ve cömert bir padişah nasip ettiği için Cenabı Hakka'a daima şükredelerdi. Komşu devlet hükümdarlarının yanında da bu padişahın itibarı yüksekti; sınırlarında sorun çıkarmıyorlar, onların vatandaşlarına her türlü seyahat ve ticaret hakkı tanıyorlardı. Bundan dolayı memlekette ticaret ilerlemiş, halk zenginleşmiş, refah düzeyleri yükselmişti.

Velâkin bu padişahın büyük bir derdi vardı; çocuğu olmuyor, olsa bile yaşamıyordu. Dokuz sene içinde doğan beş çocuğundan her biri en fazla kırk gün yaşamıştı. Bu yüzden mutlu olamıyor, yüzü gülmüyordu. Onun üzüntüsü halka da yansımıştı. Ahali de padişahları için üzülüyor, bu sıkıntısından kurtulmasına dua ediyorlardı.

Nihayet bir gün hatunu yine gebe kaldı, şevval ayında nur topu gibi bir kız evladı dünyaya getirdi. Padişah, saray halkı ve ahali çok sevindiler. Lâkin bu sevinçlerinde bir burukluk ve bir endişe vardı; onun da öleceğinden korkuyorlardı. Padişah hemen tabipleri ve hocaları çağırdı. Çocuğu iyice muayene etmelerini, yıldızına bakmalarını, bu çocuğun da diğerleri gibi ölmemesi için maddi ve manevi ne çare varsa araştırmalarını emretti. Bir taraftan da halka ziyafetler veriliyor, camilerde Kur'an hatimleri yapılıyor, dualar ediliyor, sadakalar dağıtılıyordu.

Hekimler çocuğu muayene ettiler, müneccimler çocuğun doğum saatine göre yıldızlara baktılar, usturlaplarla hesaplar yaptılar. Sonra toplanıp araştırmalarının sonuçlarını birlikte konuştular, vardıkları kararı padişaha arzettiler:

— Şevketli hünkârımız, kızımızın yer yüzünde yaşamasının imkân ve ihtimali yoktur, ancak yer altında hayatta kalabilir. Ona yer altında bir yer hazırlatın, varsın orada ömür sürsün. Bu suretle evlad acısını tatmaktan kurtulursunuz. Her şeyin en doğrusunu yine Cenabı Hak bilir dediler.

Padişah çaresiz kabul etti. Saray bahçesinde bir yeri kazdılar, yer altında güzel bir oda yaptılar. Odanın pencereleri tavandaydı. Güvenilir, bilgili, görgülü bir dadı görevlendirildi. Padişah denileni yerine getirdi ama yine de evlat sevincini gönülden yaşayamıyor, tam manasıyla huzur bulamıyordu. Böylece çocuğun orada yaşayıp büyümesini yakından gözleyip umutla takip etmeye başladı. Aylar geçti padişahın içten içe duyduğu kaygılar zayıfladı, umudu arttı. Yıllar geçti endişesi tamamen kayboldu. Beş yaşına gelince öğretmenler belli zamanlarda gelip çocuğa Kur'an okumasını, yazı yazmasını öğretmeye başladılar, Kız çocuğu çok güzeldi, aynı zamanda çok zeki ve akıllı idi. Yedi yaşında Kur'an-ı Kerim'i ezberleyip hafız oldu. Hocalar diğer bütün ilimleri de öğrettiler.

Nihayet çocuk 14 yaşına girdi; benzeri görülmemiş güzellikte, bilgili, yetenekli bir genç kız oldu. Kız dünyayı biliyordu ama hiç görmemişti, bu yüzden büyük merak içinde yaşıyordu. Dadısı ve öğretmenleri bu merakının giderilmesine bir çare göstermiyorlar, bir imkân vermiyorlardı. Dışarıya çıkmak arzusu sebepsiz olarak hep geri çevriliyordu.

Bir gün odada ne kadar masa, sandalye varsa bunları üst üste koydu, üzerine çıkıp tavandaki pencereye ulaştı. Camı kırıp başını dışarı çıkarınca gördüğü şeyler karşısında şaşkına döndü. Ağaçlara, çiçeklere, gökyüzüne bakıp hayran kaldı, ama fazla bakamadı zira gözleri kamaşıyordu. Sonra yine çıktığı gibi indi, her şeyi yerine yerleştirdi.

Dadısı geldi, yemeğini getirip önüne koydu. Ama kız el sunmadı. Halını hatırını soran dadısına cevap vermedi, somurtup durdu. Dadısı etrafında dört dönüyor, durumunu anlamak için dil döküyordu. Birden yerde cam kırıkları gördü. Baktı ki, tavandaki pencerenin camı kırılmış.

- Camı kim kırdı? diye sordu. Kız dedi ki:

→

- Beni dışarı çıkarmazsanız kendimc kıyar helak ederim. Şimdiye kadar beni oyaladınız, sebebini söylemeden hapsettiniz. Artık yeter beni asla avutamazsınız; dışarı çıkmak istiyorum.

Dadı şaşırdı, korktu, koşup padişahın huzuruna çıktı. Pencere camının kırıldığını, kızın söylediklerini bir bir anlattı. Padişah hemen hekimleri, hocaları, müneccimleri çağırttı. Vaziyeti anlatıp fikir danıştı. Hekimler kızın yanına varıp muayene ettiler. Müneccimler yeni hesaplar yaptılar. Padişaha dediler ki:

- Padişahım, kerimeniz üzerindeki fena yıldız tesirleri zayiçesinde artık görülmüyor. Bedeninde herhangi bir illet emmarcsi de kalmamış. Dışarıya çıkarabilirsiniz lâkin birden çıkarmak doğru olmaz. Yavaş yavaş alıştırarak çıkarmak lazım gelir. Günde bir defa kısa bir müddet için çıksın sonra yine yerine dönsün. Sonra dışarıda biraz daha uzunca kalıp yine geri yerine gelsin. Böylece gözü güneşe, kendisi açık havaya tedricen alıştırılsın. Bundan başka dışarda yaşamasında bir mahzur yoktur.

Bunun üzerine dadısı kızı alıp gülistana götürdü. Prenses, gülleri gördü; hayretinden dudaklarını ısırdı. Koklad; rayihalarından mest oldu. Güller kızın yanaklarının berrak renginden utanıp kızardılar. Yasemînler teninin rengini görünce kıskançlıklarından titrediler. Dadısı onları bu sıkıntıdan kurtardı; kızın biraz daha kalma ricasına bakmadan yine odasına geri getirdi.

Ertesi günkü gezinti biraz daha uzun sürdü. Bu sefer denizi gördü şaştı kaldı. Başka gün dağları, dereleri evleri barkları tanıdı. Böylece prenses bir ay zarfında gerçek dünya yaşantısına iyice alıştı.

Kız deniz kenarında dolaşmayı çok seviyor, denizi seyretmeye doyamıyordu. Belki balık burcunda doğduğu için denize karşı derin bir ilgi duyuyor, belki de kaderin görünmez ağları tarafından denize karşı çekildiğini hissediyordu. Bir gün yine sahilde oturup uzun uzun seyredip, derin düşüncelere daldıktan sonra saraya dönünce doğruca babası padişahın huzuruna çıktı.

— Babacığım dedi; sizden bir şey rica edecektim.

Babasının gözünün nuru, gönlünün sürurudu. Senelerdir hasret olduğu evlat sevgisine kızının eşsiz güzelliği, can alıcı sevimliliği, olağanüstü zekâsı; muhabbetine muhabbetler katmıştı. Onun hiçbir isteğine karşı duramaz, bir dediğini iki etmezdi. (...)

(*Billur Köşk Hikâyeleri*, 2002)

HAKKINDA: Tahir Hafızoğlu / Billur Köşk Hikâyeleri (2002).

HAFIZOĞULLARI, Zeki

Hukukçu, şair. 1939, Ağın / Elazığ doğumlu. Akçadağ Köy Enstitüsü ve Bitlis Lisesini bitirerek bir süre Tatvan, Ahlat ve Şerefikoçhisar'ın Hüsrev köyünde ilkokul öğretmenliği yaptı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdikten sonra Ankara Maiyet memurluğuna atandı. Ancak, Adalet Bakanlığının açmış olduğu yurtdışı sınavını kazandığı için İtalya'ya gönderildi. Dil eğitimini tamamladıktan sonra, Roma Üniversitesi La Sapienza Hukuk Fakültesini bitirdi. Doktorasını da burada tamamladı. Yurda dönüşünde Ankara hakim adaylığı görevine atandı. Bu görevinde bir yıl kaldı. Ardından, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku Kürsüsüne asistan olarak girdi. Aynı fakültede ceza hukuku profesörü olarak görev yaptı. Ayrıca Polis Akademisinde ceza hukuku dersleri okuttu.

Adalet Bakanlığı Eğitim Merkezi Eğitim Kurulu, kısa bir dönem Türkiye İş Bankası Yönetim Kurulu üyeliği, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi üyeliklerinde bulundu. Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) Yönetim Kurulu başkan yardımcılığı görevini yürüttü. Şiirleri genellikle memleketinin dergisi olan *Ağın*'da yayımlandı.

"Şiirini; Anadolu gerçeğinden, yaşanılanlardan, türkülerden, ağıtlardan yola çıkarak, Halk kültürünü, Çağdaş Uygarlık Kültürü ile sentezleyip, bilim adamı kimliğinden gelen us ile dokuyor. Dokuduğu, insanın tragedyasıdır. Hayatın içindeki umarsız kalan insanın tragedyası. Ama umudu da, iyimserliği de yitirmeden. Özellikle 'Sanık' adlı şiiri 'Suçluyu kazıyınız, altından insan çıkar' sözünün açılımı, insanın sessiz isyanının bir fotoğraf karesindeki izdüşümüdür." (Veysel Gültaş)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Kılcı Rıza Destanı* (1997).

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Meclis Soruşturmaları Hakkında Düşünceler* (1997), *Laiklik İnanç Düşünce ve İfade Hürriyeti* (1999).

HAKKINDA: Veysel Gültaş / Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003).

HAFİFBİLEK, Celal

Öykü ve roman yazarı, gazeteci. 23 Nisan 1930, Ankara doğumlu. Ankara'nın eski bir ailesindendir. İlk, orta ve yükseköğrenimini bu kentte yaptı. Lise öğrencisi iken gazetelere öyküler yazarak gazetecilik yapmaya başladı. Daha sonra röportaj muhabirliği yaptı, tiyatro ile ilgilendi, Meydan Sahnesinde profesyonel oyuncu oldu. *Akşam* gazetelerine takma adlarla tefrika romanlar yayımladı. Basın ataşeliği, Kaş'ta (Antalya) turistik eşya satıcılığı, bar ve otel işletmeciliği gibi işler yaptı.

Mehmet Ali Aybar'ın çıkardığı *Gerçek* gazetesinde yayımladığı *"Hürriyet Derdi Boş Laf"* adlı öyküsü nedeniyle tutuklandı. Bu olaydan sonra uzun süre yazmadı. 1958'de Yunus Nadi Roman Yarışması ile tekrar yazı hayatına girdi. İlk romanı *Sessizler Sokağı* epeyce ses getirdi. Sonra edebiyatı bırakıp ekonomi dünyasına girdi. Dergi çıkardı, ekonomi kitapları yazdı. Yurtdışına gitti, Fransa'da 1968 olaylarına tanık oldu. Rannes'de doktora çalışması yaptı. Zürih ve Viyana'da çeşitli kol işçiliklerinde çalıştı. Türkiye'ye dönünce tekrar gazetecilik yaptı. *Dünya Kitap* gazetesinde değiniler yazdı. *Ankara 1920* adlı romanıyla Kültür Bakanlığının Cumhuriyetin 75. yıldönümü nedeniyle düzenlediği yarışmada Büyük Ödülü aldı. Çağdaş Gazeteciler Derneği, Antalya Sanatçılar Derneği (bir dönem başkan) ve Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

"Celâl Hafifbilek, farklı anlatım biçimlerini romanlarına yansıtırken, anlatım olanaklarını zorluyor, okuyucusundan kolaya kaçmamasını istiyor. Onun roman anlayışını en güzel Haldun Birkalem yansıtıyor: 'Romancı işlediği temayı zenginleştirmek, çoğaltmak, yaşamın çelişkilerini kendinden bir şey katmadan sunmak zorundadır. Bu nedenle biçemi sürekli biçemle savaştadır.' (Ahmet Tüzün)

"Kitabın, Ahiler ve Seymenler kenti Ankara'yı, ulusal direnişin ve Cumhuriyetin Ankara'sı yapan kavganın destansı hikâyesi olduğunu söylemek

Celâl Hafifbilek

CELAL HAFİFBİLEK

ÖMÜR BOYU AŞK

Dayanamayacağım artık, çıldırıyorum. Soluğumdan ateşler fışkırıyor, rüzgâra tutuyorum sönmüyor, alevleniyor. Lavlar bedenimi kavurur, küller altında sevişiyorum.

Kurtulmak istiyorum, boşanmak istiyorum, boş kalmak istiyorum.

Yardım dileniyorum, yalvarıyorum kendime, kurtul diyorum, kurtul diyorum bu aşktan, söz at içinden. Beceremiyorsan çek oksijen tüpünü ciğerlerinden.

Ağlamakla kurtulunmuyor, resmini yırtmakla kurtulunmuyor, yüzünü görmemekle kurtulunmuyor, telefon etmemekle kurtulunmuyor, mektup yazmamakla kurtulunmuyor, beni arama demekle kurtulunmuyor; gelmese de, gülmese de, yazmasa da; resmi de sende, gözleri de sende, dudakları da sende, gülüşü de sende, sesi de sende; sesini bir cam kavanoza koyup, ağzını sıkı sıkı balmumu ile kapasa da.

Kurtulmalıyım. Gündüzlerin ışığına yeniden kavuşmalıyım. Gökyüzü nerede?

Yaşamın tümüyle bir anıya sıkışmış olsa da.

Kırmızı şarap damağımızda buruklaşsa da.

Birlikte okuduğumuz şiirleri unutmalıyım, denizi unutmalıyım, gözlerimi kapayınca denizi gördüğümü unutmalıyım, ayışığında kalan dudaklarımızı unutmalıyım, kesip beynimi, gönlümü sokak kedilerine, köpeklerine atmalıyım.

Bir diş ağrısı, "en yaşanası" yerimde.

Aklımı başıma toplamalıyım.

Onurunu düşünmeliyim. Onu gönlüme dava etmeliyim, boşanmalıyım tüm hayallerimden. Zina davası açmalıyım, benden öncesine de, benden sonrasına da.

"Âşıkkk!.. Davalın!.."

"Celse açıldı, taraflar hazır."

"İddianamem hazır hâkim bey."

"Oku."

"Zinada bulunmuştur. Erkeklik gururumu ayaklar altına almıştır. İddialarım gerçektir, davalının bana harfiyen anlattıklarından oluşmuştur."

"Kısa kes!"

"Tamam hâkim bey, okuyorum: Bir; ben tanımadan on yıl önce, bir adamla aşk yaşamıştır. Kendisi tanıktır. İki; bir arkadaşımın sevgilisini ayartmış, onunla yatmıştır. Kendileri tanıktır. Üç; evlenmiştir, evliyken kocasını aldatmıştır. Kendisi tanıktır. Dört; benimle tanışmış, kendisine âşık etmiştir; ben de o da tanığızdır. Beş; benimle iken başka birine âşık olmuş, onunla yatmıştır. Kendisi tanıktır. Sunduğum inkarı kabil olmayan bu deliller dikkat nazara alınarak bu aşktan yaralanan, acıyan, kanayan kalbimi; yok olan erkeklik gururumu, onurumu kurtarmak için boşanmak istiyorum. Karar yüce mahkemenizindir."

"İddialar için ne diyorsun hanım?"

"Doğrudur hâkim bey."

"Gereği düşünüldü: Her ne kadar davalı, ileri sürülen iddiaların tümünü kabul etse de -sana ne ulan, yattıysa yattı- kamu vicdanında açacağı yaralar gözönüne alınarak, davacının davasında ileri sürdüğü karalamaların reddine. Davayı düşürmeyip, Tanrı'nın kullarına bağışladığı en büyük lütuf aşkı, -böyle şair gibi, şey şiir gibi bir kadın da bulup, Allah bana nasip eyleye- değerini bilmemesi nedeniyle, tüm nankörlere örnek olması için davacının suçuna uyan, ...maddesinin a bendinin ...fıkrasına göre, -bu kalem de kırılmıyor, kırıldı, çat...

- İdamına... Duruşmadaki iyi hali gözönünde tutulup ve de hafifletici nedenler uydurularak, ömür boyu aşka mahkum edilmesine, temyiz yolu kapalı olmak üzere karar verilmiştir." (...)

(*Damar* dergisi, Ağustos 1999)

pek yanlış olmaz. Destansı diyoruz, çünkü gücünü toprağının ve tarihinin derinliklerinden, eşitlik ve özgürlük geleneklerinden alan büyük bir uyanışın, bir yeniden doğuşun, varoluşun destanıdır anlatılan. Büyük yıkımlar getiren, sonu gelmez savaşlarda binlerce gencini yitiren, kıtlıklarda ve yangınlarda bitkin düşmüş bir halkın, elinde kalan tek varlığı, yurdu ve onuru için bir başkaldırı destanıdır Ankara 1920." (Mehmet Ulusoy)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Camekândaki Kız* (1957), *Hep Senin İçin* (1960), *Sana El Sallayacağım* (1995), *Aşk Boyu Yaşam* (2003).

ROMAN: *Sessizler Sokağı* (1958), *Kasaba* (1997), *Ankara 1920* (1998), *Ve Sevgili Rozika* (1999), *Zamanla Belki* (2000), *Sevgim Beni Anlıyor* (2002).

DİĞER ESERLERİ: *Sendikalarda Arşiv* (1965), *Ankara Matbaalarının İşçi ve Makina Anketi Tahlili* (1968).

HAKKINDA: Osman Nebioğlu / Türkiye'de Kim Kimdir? (1962), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 30.7.1998), Sezer Duru / Celal Hafifbilek'le "Ankara 1920" Üzerine (Cumhuriyet Kitap, 24.10.1998), Bakanlıktan Cumhuriyet Ödülleri (Hürriyet, 23.11.1998), Mehmet Ulusoy / Cumhuriyet'in 75. Yılında Kültür Bakanlığı Roman Büyük Ödülü C. Hafifbilek'in "Ankara 1920"sinin (Cumhuriyet Kitap, 31.12.1998), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 30.7.1998), Nemika Tuğcu / Romancı Çağının Tanığı Olmalı (söyleşi, Cumhuriyet Kitap, 24.8.2000), Ahmet Tüzün / Celal Hafifbilek'in Anlatım Özellikleri - Tacim Çiçek / ...Ve Sevgili Rozika (Cumhuriyet Kitap, 7.12.2000), Erhan Üstündağ / Sevgim Beni Anlıyor (Radikal Kitap, 29.11.2002), TBE Ansiklopedisi (2. bas. 2003).

HAKALMAZ, Orhan

Müzisyen. 10 Kasım 1964, Samsun doğumlu. Altı yaşında bağlama çalmayı öğrendi. İlkokulu Samsun Otuz Ağustos İlkokulunda okudu. Sekiz yaşında Karadeniz Altınses Yarışmasında birinci oldu. On iki yaşında İstanbul Radyosu amatör ses sanatçısı imtihanını kazandı ve kendisine bant yapma izni verildi. Birçok kez TRT İstanbul Radyosunda "Çocuk Saati" adlı programa katılarak saz çalıp türkü söyleyip. 1977 Yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Müzikisi Devlet Konservatuarı giriş imtihanlarını kazanarak yükseköğrenimine başladı. Bu arada TRT İstanbul Radyosunda akitli saz sanatçısı olarak yaklaşık iki yıl görev yaptı. Yükseköğrenimini bitirdiği 1988 yılında İTÜ Devlet Konservatuarında öğretim görevlisi olarak çalışmaya başladı. 1991 yılında Sosyal Bilimler Enstitüsünde *"Ege Bölgesi Ağır Zeybeklerin İncelemesi"* adlı tezi ile yüksek lisans yaptı. 1994 yılında İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuarı korosunda şef yardımcılığı, daha sonra şeflik yaptı. TRT

Orhan Hakalmaz

Radyosunun ve Devlet Konservatuarının THM konserlerinde solist, korist ve bağlama sanatçısı olarak yer aldı. Yüksek Lisanz tezini *Ege Bölgesi Ağır Zeybekleri* (2003) adıyla kitaplaştırdı.

HAKAN, Fikret

Sinema ve tiyatro oyuncusu, öykü yazarı. 23 Nisan 1934, Balıkesir doğumlu. Mahkeme kararıyla değiştirmeden önceki adı Bumin Gaffar Çıtanak'tı. Taksim Atatürk Lisesinde okudu. Sanat hayatına 1950'de Ses Tiyatrosunda sahneye çıkarak tiyatro ile başladı. Üç yıl sonra sinemaya yönelerek *Köprüaltı Çocukları* filminde rol aldı. Yüzlerce sinema filminde oyunculuğun yanı sıra yönetmenlik de yaptı. Yönettiği bazı filmlerle ödüller aldı. *Küçük Ağa, Duvardaki Kan* ve *Hanımın Çiftliği* gibi TRT dizilerinde oynadı. İlk öykü kitabını *Tellâk Ali* adıyla yayımladı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Tellâk Ali* (1953), *Hamal'ın Uşakları* (1997).

ŞİİR: *İnce Müzikli Otobüsler* (1984), *İmbikçi Duvar* (2004).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2. bas. 2003).

Fikret Hakan

HAKÂNÎ (Mehmet Beğ)

Divan şairi (D. ?, İstanbul - Ö. 1606). Hakkındaki bilgiler yetersizdir. Vezir-i Azam Ayas Paşa'nın yakınlarından ya da oğlu olduğu söylenmektedir. Müteferrika iken Sancak Beyliğine yükseldi. Divan-ı Hümâyun Muhasebeciliğine getirildi. İstanbul Edirnekapı Mezarlığına gömülüdür.

Divan'ında yer alan şiirlerindeki dilinin sadeliğiyle tanınan Hâkânî, asıl ününü Hz. Peygamber'in (sav.) şekil ve şemâilini tasvir eden *Hilye* adlı mesnevisiyle kazanmıştır. Birçok nazire yazılan bu eserine sonraki yüzyıllarda da eşdeğer bir eser yazılmadığı belirtilmektedir.

ESERLERİ:

Divan, Hadis-i Erbain (manzum, 40 hadis çevirisi, mesnevi tarzında, 1603), *Hilye-i Hakânî* (yaz. 1598, bas., 1840, 1891).

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

HAKANTÜRK

Araştırmacı- yazar. 1945, Elazığ doğumlu. Gerçek kimliği ve gerçekte ne yaptığı bilinmiyor. Kimi kaynaklarda Türkiye'de bazı görevlerde bulunduğu yazılıdır. Aynı kaynaklardaş; merkezi Amerika'da olan International American Academy of Security Başkanı, International Economics Assistance Assocation Başkanı ve The World Medical Assistance Assocation 2. Başkanı olarak görev yaptığı, 1962 yılından itibaren yurtdışında yaşadığı belirtiliyor.

Kabadayıların Dünyası adlı ilginç ve kapsamlı araştırmasında 1800 yılından bugüne, Necdet Ulucan, Alaattin Çakıcı, Sedat Peker, Dündar Kılıç, Kürt İdris, Marlon Kemal'e kadar gelmiş geçmiş bütün mafya kabadayılarını anlattı.

ESERLERİ:

Abdullah Çatlı Kimdir? (1999), *Asrın Operasyonu* (1999), *Kenya Operasyonu* (1999), *Nihat Akgün Kimdir?, Karanlıklar Prensi, Susurluk Labirenti, Babaların Ölümü, Deli Dumrul, Dost ve Düşman, Amerikan İmparatorluğu, Hedef Ülke Türkiye, Milli İstihbarat Teşkilatı, Kabadayıların Dünyası* (2002), *Kim Bu Yeşil?* (2002), *Korkut Eken Kimdir?* (2002), *Rumuz Amerika* (2002), *Sedat Peker Kimdir* (2004) *Türkiye'de Kim Mafya* (2004), *Susurluk Labirenti* (2004), *Türkiye Ateş Çemberinde* (2004), *Ankara Washington Hattı* (2004), *Kurtlar Konseyi* (2004), *Mafya İmparatorluğu* (2004), *Büyük Oyun* (2004), *Büyük Komplo* (2004), *R. T. Erdoğan ve G. W. Bush* (2004), *Akrep ile Yılan* (2004), *Alaattin Çakıcı Kimdir ?* (2004), *Amerika'nın Hedefindeki Ülkeler* (2004), *R. Tayyip Erdoğan Kimdir?* (2004), *Vurguncular* (2004), *Babaların Ölümü* (2005), *P. M. Fuat Aydın Kimdir?* (2005), *Ruhsar* (Bir İstanbul Masalı, 2005).

HAKER, Erol

Araştırmacı-yazar. 1930, İstanbul doğumlu. On sekizinci yüzyılın sonunda Kırklareli'ne yerleşmiş ve beş kuşak orada yaşamış bir ailedendir. 1950 yılında Stockholm Üniversitesinden sosyal bilimler diploması aldı. 1954 yılında London School of Economics'in Uluslararası Ekonomi Bölümünden mezun oldu ve 1964 yılında Kudüs'teki İbrani Üniversitesi İşletme Dalı Muhasebe Bölümünde lisansüstü eğitim gördü. Kırk yıl boyunca ulaşım iktisatçısı ve planlamacısı olarak çalışmalarda bulundu ve bu sürenin yaklaşık yarısında Dünya Bankası gibi uluslararası ekonomik yardım kuruluşlarında -yerel faaliyet örgütler hesabına- gelişmekte olan ülkeler için çalıştı. 1997 yılında emekliye ayrıldı. Ailesinin ve Kırklareli Yahudi cemaatinin tarihini araştırdı. 1956 yılında İsrail'e yerleşti.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Bir Zamanlar Kırklareli'de Yahudiler Yaşardı* (2002).

ROMAN: *İstanbul'dan Kudüs'e Bir Kimlik Arayışı* (2004).

HAKERİ, Bener Hakkı

Şair ve yazar. 1936, Limasol / Kıbrıs doğumlu. Lefkoşa Türk Lisesinde öğrenim gördü. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü mezunu. Bir süre ilkokul öğretmeni olarak görev yaptı, daha sonra Bekirpaşa Lisesinde felsefe öğretmenliği görevinde bulundu. *Kaynak* ve *II* dergilerini çıkardı.

Sanat konuları üzerine yaptığı samimi eleştirileri, deneme tarzındaki yazıları ve araştırmaları ile tanındı. Sanat ve politika üzerine yazdığı yazıları başta *Köylü* gazetesi olmak üze-

BENER HAKKI HAKERİ

DÜŞÜNCE DÜŞÜNCE

Düşünce önce tohum
Sonra bir ağaçtır gür
Düşünce usla tutuğum
Dille sizlere sunduğum

Düşünce doğar önce
Sonra büyür
Toprağımız onu istemezse
Hüzünle ölür.

Düşünce devdir
Karanlıklara ışık tutan
Düşünce bir evdir
Değildir yalan

Düşünce bir sevdadır
Gün geçtikçe gönüllere dolan
İsterseniz yanı başınızdadır
Boyunuza dolanan
Düşünce ayağa düşerse
Ne tohumdur ne ağaçtır
Ne dildir ne de anaçtır.
Düşünce ayağa düşünce
Ne ışıktır ne evdir
Ne de bir devdir.
Ayağa düşünce düşünce
Ne sevdadır
Ne de yanı başınızdadır.
Hiçtir düşünce
Ayağa düşünce.

re birçok gazetede yayımlandı. *Kıbrıs Postası* gazetesinde yazdı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Lefkoşa'nın Fethi* (1956), *Şairlerle Nasrettin Hoca* (1956), *Aşk olsun Aşka* (1962), *İp* (1962), *Limasol Türk Savunması* (1964), *Limasol'da İkinci Plevne Savunması* (1965).

ARAŞTIRMA: *İnsan Niçin Okur?* (1973-79), *Kıbrıs'ta Halk Ağzından Derlenmiş Sözcükler Sözlüğü* (1982), *Kıbrıs'taki Tarihi Eserler* (1983), *Kıbrıs Tarihi* (1985), *Hakeri'nin Kıbrıs Türkçesi Sözlüğü* (2003).

HAKKINDA: Zübeyir Yılmaz – Ramazan Okumuş / Kıbrıs Türk Şiiri (1992), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

Yılmaz Hakkı Hakeri

HAKERİ, Yılmaz Hakkı

Şair ve ressam. 1944, Limasol / Kıbrıs doğumlu. Gazi Eğitim Enstitüsü Resim Bölümünde (1963) öğrenim gördü. Gönüllü olarak Erenköy Savaşı'na katılıp iki yıl aradan sonra öğrenimini tamamladı. Limasol 19 Mayıs Lisesinde öğretmenlik yaptı. Daha sonra İtalya'ya giderek Perugia Güzel Sanatlar Akademisini bitirdi. İtalya'ya yerleşen Hakeri, çalışmalarını Perugia'da sürdürdü. Şiir ve öyküleri, Kıbrıs ve Türk basınında yer aldı.

ESERLERİ (Şiir):

Solucan (1972), *Kırık Bir Dal Gibi* (1974), *Sağır Duvarlar* (1978).

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBŞKA (1975), TDOE - TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

HAKKI EFENDİ

Şair ve yazar (D. Nisan 1874, Niğde – Ö. ?). Sıbyan mektebinde Kur'an'ı ezberleyip hafız oldu. Daha sonra girdiği rüştiyeyi (ortaokulu) 1889'da yılında bitirdi. İstanbul'a giderek üç yıl medrese tahsili gördü. Tekrar Niğde'ye döndü ve öğrenimini tamamlamak için Kayseri'ye gitti. Sekiz yıllık bir eğitimden sonra 1900'de Niğde'nin Kalealtı İptidai Mektebi (İlkokulu) öğretmenliğine atandı. Yirmi beş yıl boyunca çeşitli okullarda öğretmenlik yaptı. Şiirlerinin bir kısmı çocuklar içindir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Nâle.*

OYUN: *Levha-i Saâdet ve Sefâlet, Bir Âilenin Felâketi.*

SÖZLÜK: *Bir Çimdik Tuz.*

DİĞER: *Tünel Eğlenceleri.*

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. II, 2000).

HAKKI MUHAMMED EFENDİ

İslâm bilgini (D. ?, Nazilli - Ö. 1897, Mekke). Nakşibendî şeyhlerinden. Abdullah Dehlevî'nin başhalifelerinden olup 1850'de Mekke'de ölen Hindli Muhammed Can Efendi'den hilâfet (vekâlet) alan Hacı Halil Efendi'nin talebesidir.

ESERLERİ:

Hazînetü'l-Ebrâr ve Celîletü'l-Ezkâr (çev. Celal Yıldırım, 1977), *Nusretü'l-Cünûd ve Umdetü's-Şuhûd, Müferriku'l-Halâyık, Sünûhât-ı Mekkiyye, Tıbbu'l-Kur'ân ve Hubbu'r-Rahmân, Tefhîmü'l-İhvân fi Tecvîdi'l-Kur'ân, Ahkâmi'l-Mezâhib fi Etvâri'l-Lihâ ve's-Şevârib.*

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

HAKKI, Mustafa

Öykü yazarı. 1954, Akçakale / Şanlıurfa doğumlu. İlk ve ortaokulu memleketinde, liseyi Adana'da bitirdi. Balıkesir Necatibey Eğitim Enstitüsü (1977) mezunu. Çeşitli orta dereceli okullarda öğretmenlik yaptı. Öyküleri *Sanat Olayı, Varlık, Karşı* vd. dergilerde yayımlandı. *Mayınlarda* (1987) adlı bir öykü kitabı vardır.

HAKKINDA: İbrahim Oluklu / Mustafa Hakkı'nın Öyküleri - Mustafa Hakkı ile Söyleşi (Varlık, Nisan 1998), TDE Ansiklopedisi (c.1, 2. bas. 2003).

HAKKI PAŞA

Divan şairi (D. 1839, İstanbul – Ö. 18 Ocak 1913, İstanbul). Tam adı İsmail Hakkı olup, Kırım muharebesi şehitlerinden Binbaşı Mehmed Efendi'nin oğludur. Maçka Askeri İdadisine (1849) girdi. Harbiye Mektebini (1858) mülâzım (teğmen) olarak bitirdi. 1861 Karadağ Savaşı'nda Karadağlıları süngü hücumuyla püskürtmesi ile yararlılık gösteren Hakkı Paşa, Serdâr-ı Ekrem Ömer Paşa tarafından sağ kolağalığına (önyüzbaşı) terfi ettirildi. Sultan Abdülaziz'in harp gören subaylardan yaver (emir subayı) istemesi üzerine, Askerî Daire tarafından yaverliğe seçilerek sekiz yıl kadar kaymakam rütbesiyle bu görevde bulundu. Sultan Abdülaziz'in yaveri olarak Avrupa seyahatine katıldı (1868). Beşinci Ordunun 3. Piyade Alayına (1872) miralay (albay, alay komutanı) tayin edildi. Miralayken

Hakkı Paşa

mabeyinciliğe (padişahın hizmetindeki görevli) alındı. İki yıl Şam ve Beyrut'ta bulundu. İstanbul'a dönüşünde Sofya Demiryolları inşaatına memur ve başmabeyinci oldu. Önce Sofya'ya, sonra 4. Ordu Meclisine atandı. 1876 Rus Savaşı'na gönüllü olarak katılarak Liva (Artvin) komutanlığına tayin edildi. Büyük Yahniler Savaşı'nda redif (yedek asker) miralaylığında ve Adana Redif Livalığında bulundu. İstanbul'da Jandarma Dairesi Şube Müdürlüğüne (1879) ve Ferik (general) rütbesiyle Daire Başkanlığına tayin edildi. Muhakemat Dâiresi üyeliğinde bulundu. Bu görevindeyken emekliye ayrıldı. Mezarı Yenikapı Mevlevîhanesi Mezarlığındadır.

ESERLERİ:

Hikmet-i Edebiyye, Emsal-i Askeriyye (basılmamış).

HAKKINDA: Meydan-Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi (c. 6, 1969-73), İbnülemin Mahmut Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (1971-1979), TDE Ansiklopedisi (c. 4, 1976), Nail Tuman / Tuhfe-i Naili (c. 1, 1999), TDOE - TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

HAKKI, Ruşen

Bkz. RUŞEN HAKKI

HAKMEN, Roza

Çevirmen. 1956, İzmir doğumlu. 1974'te İzmir Amerikan Kız Kolejini, 1979'da Orta Doğu Teknik Üniversitesi Ekonomi Bölümünü bitirdi. Yaşamını ve çalışmalarını İzmir'de sürdürdü.

BAŞLICA ÇEVİRİLERİ:

Kent ve Köpekler (M.V. Llosa'dan, 1984), *Kibar Semtler* (L. Aragon'dan, 1986), *Eşlik Eden: Soneçka Antonovskaya* (Nina Berberova'dan), *De Profundis* (Oscar Wilde'dan), *Bir Elin Sesi Var* (Anthony Burgess'ten), *Mavi Gözler Siyah Saçlar* (M. Duras'dan, 1992), *New York Köleleri* (Tama Janowitz'den), *Matmazel Christina* (Mircea Eliade'den), *Don Quijote* (Miguel de Cervantes'ten), *Terazinin Hüznü ve Diğer Burçlar* (Jacques A.

Bertrand'dan, 2000), *Mezbahanın Mimarisi* (J.B. Cruz'dan, 2003), *Kayıp Zamanın İzinde* (Marcel Proust'tan, 7 cilt: Swanların Tarafı, 2004; Sodom ve Gomorra, 2004; Yakalanan Zaman, 2004; Albertine Kayıp, 2004; Mahpus, 2004), *Tungsten Dayı: Kimyasal Bir Çocukluğun Anıları* (Oliver Sacks'tan, 2004), *Cennet Dolmuşu* (E. M. Forster'den), *Kader*(Tim Parks'tan), *Cinlerle Yolculuk* (Jamal Mahjoup'tan, 2005), Europa (T. Parks'tan, 2005).

HAKSAL, Ali Haydar

Hikâyeci. 16 Mayıs 1951, Hasköy / Kiğı / Bingöl doğumlu. Yazılarının bir bölümünde Yasir Vurgun, Mahmut Mustafaoğlu imzalarını kullandı. Müderris İsmail Hakkı Efendi'nin torunudur. İlkokulu, üçüncü sınıf dahil babasının yanında okudu. 1960 yılında babasını kaybetti. Hasköy İlkokulu (Kiğı), beş yıl ara verdikten sonra Elazığ İmam Hatip Okulu (1975) ve Erzurum Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü (1979) bitirdi. Marmara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi İslâm Düşüncesi Anabilim dalında yüksek lisans yaptı. "*Kur'an-ı Kerim'de Güzel Kavramı*" üzerine tez hazırladı.

Bir süre tarımla uğraştı, İstanbul'da serbest ticaretle meşgul oldu. Fazilet Partisi İlçe başkanlığı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkan danışmanlığı görevlerinde bulundu. Kardeşiyle birlikte kurduğu aile şirketinde çalıştı. MÜSİAD üyesidir.

Ali Haydar Haksal

Ali Haydar Haksal, öykü çalışmalarına lise yıllarında başladı. İlk öyküsü "*Tıkırtı*" 1975 yılında *Millî Gazete*'de yer almıştı. Sonraki yıllarda öyküleri ve diğer yazılarını *Yeni Devir* (1979), *Millî Gazete* (1980-86), *Düşünce, Mavera* (1980-86), *Yedi İklim, Hece, Kaçak Yayın, Yönelişler* gazete ve dergilerinde yayımladı. *Milli Gazete*'de köşe yazarlığı yaptı. Uluslararası sempozyumlara katıldı, tebliğler sundu. Ülke içinde çok sayıda konferans verdi. Kültürel ve sanatsal etkinliklere katıldı.

1987 yılında arkadaşıyla birlikte *Yedi İklim* dergisinin kurucuları arasında yer aldı. *Yedi İklim* dergisinin sahibi, yazı işleri müdürü ve genel yayın danışmanlığı yaptı. Aynı yıl *Sesim Bana Yetmiyor* adlı eseriyle Türkiye Yazarlar Birliği Yılın Hikâyecisi ödülünü, *Yitik Yaşamın Güncesi* adlı eseriyle Tuzla Belediyesi Roman Yarışması İkincilik Ödülünü aldı. Yedi İklim dergisi 1989-1992 arası yayımına ara verdi. Haksal, 1992'den itibaren yayımını sürdüren dergide yazar ve genel yayın yönetmeni olarak çalışmalarını devam ettirdi.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Evdeki Yabancı* (1986), *Sesim Bana Yetmiyor* (1987), *Sarıldığım Soğuk Bir Ceset* (1988), *Sokağın Adı Issız* (1989), *Ay Işığında Vav'ın Odası* (1991), *Zamanların Öyküsü* (1994), *YalnızlıkSarkacı* (1996), *Kuşkonmazda Konuşan Adam* (1997), *İçim Su Berraklığında* (2000), *Kapıda Bir Çift Ayakkabı* (2002), *Renklerin Dansı* (2004).

ANI-DENEME: *Gelişi Güzel* (1988).

ROMAN: *Yitik Yaşamın Güncesi* (2000).

İNCELEME: *Âkif Duruşlu Âsım* (2006).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001), Ayşe Cevahir / Yitik Yaşam Güncesi Üzerine (Kökler, sayı: 2, 2003).

HAKSEVER, Ahmet Cahid

Araştırmacı. 1973, Kayseri doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Kayseri'de, yükseköğrenimini Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde yaptı. 1999'da

ALİ HAYDAR HAKSAL

KAPIDA BİR ÇİFT AYAKKABI

Cumbalı evler. Üsküdar sokaklarında giderek seyrekleşiyor, bazılarında ise hiç kalmıyor. Apartmanlar arasına sıkışmış, daralmış, bel vermiş, dökülmüş bu eski evler bir bir yitiyor. Evler virane, viraneler sevimsiz, soğuk apartman oluveriyorlar. Herşey kaşla göz arasında gerçekleşiyor. Bu evler ölüyor, soyu tükeniyor. Bir gün görüyorsunuz ki birinin kolonları çöküyor, bir başka gün çatısının kiremitleri uçuyor, camlar dökülüyor, boşluk aralarını örümcek ağı sarıyor ve sarkıyor. Bacalarında duman tütrek ve kıvrımlarla yükseliyor. Apartmanların bacalarından çıkan zifiri ve boğuk duman insan üzerine çöküyor. Bir akşam hüznü gibi karanlığa gömülüyor. Bir düşteymiş gibi algılanan ve hergün yanından geçilen, belleğe sinen geniş ağaçlı bahçe içindeki köşk, alevler içinde yanıyor. Köşkün ayrımına yeni varılıyor. O güne kadar ilgi duyulmayan evler ah vahlar arasında çıtırdıyor. Feryat ediliyor. İtfaiye arabaları konvoy oluyor, düdüklerini hüzünlü öttürüyor, -hep öyledirler, ya bir yangına gidiyorlar ya da bir can kurtarmaya,- binayı kuşatıyorlar. Bir telaş, bir bağırış, bir çırpınış sürüyor ama, onun kül olmasını engelliyemiyorlar çoğu zaman. İtfaiyeciler azarlanıyor, üzerlerine yürünüyor, linçten güçlükle kurtuluyorlar. Bir kaç saat içinde bina çöküyor ve yanan ahşabın ıslanmış korları kararıyor, gri dumanı tütüyor, kapkara yıkık bir iskelet ortalıkta kalakalıyor. Simsiyah bir su, siyah asfaltta akıp gidiyor. Köşk, mahalleliyle birlikte sessizliğe gömülüyor. Böyle bir semtte, böyle bir mahallede bulunmak hep hüzünlüdür. Hemen her gün bir yanınızı koparıyor. Yüreğiniz yara alıyor. Bir diğer yanınız soğuk bir betonarme tarafından kuşatılıyor. Adeta yaranıza tuz basılıyor.

Tebessüm ile hüzün birlikte seyran ediyorlar ve ben ikisini bir arada yaşıyorum.

Bu eski evler çoktan terk edilmiş, az bir kısmı sadece son yaşlılarını barındırıyor. Onların bekçiliğini yapan, evleri gibi direnen bu yaşlılar da bir bir uçup gidiyorlar. Çocukları yok mudur bunların, nedir? Var da çekip gitmişler midir? Annelerini ve evlerini terk mi etmişlerdir? Bayramlarda bile kapılarını tıklayan kimse neden görünmüyor? O yaşlılar, öyle hüzünlü ve çaresiz pencerelerinde duruyorlar. Sadece bakmıyor ve bekliyorlar. Mahalleli çocuklar, o yaramazlar... Onları oyun yerinden, kapılarından uzaklaştıran yaşlılara ne kin besliyorlar. Onlar ise neden çocuklara bu kadar tahammülsüzler, oynamalarına izin vermiyorlar, kışkışlıyorlar? Neden bu denli bübirlerine yabancılar? Çocuklar tv.'den öğrendikleri cinliklerle mi besleniyorlar, ondan mıdır bu ipe sapa gelmezlikleri? Gün geliyor, bu yaşlı kapıyı taşa tutuyorlar. Bütün sorumlu, dağılmakta, çürümekte ve çökmekte olan bu kapılarmış gibi habire yükleniyorlar. Gün geliyor, haylaz çocuklar, uzaktan uzağa dil çıkarıyor, penceredeki yaşlıları ahaya alıyorlar. Evin camları kaşla göz arasında şangırtıyla indiriliyor. O ise, beddua etmemek için direniyor ve gün

geliyor sabrı taşıyor, gözü yaşlı, ama çaresiz ve yılgın içini döküyor. Hemen karşı penceredeki komşusuna yakınıyor. Ah çocukluk! Oyun, para ve şekerin bol olduğu yerlere koşuyorlar. Çocukları şimdilerde şeker tatmin etmiyor, ille de para istiyorlar. Yaşlıların tadımlık şekerlerini zaten umursamıyorlar. Parayla, maytap alıyorlar, sokağı gürültüye boğuyorlar. Ağız kenarları çikolata bamruyla badanalanıyor.

Bir uğursuz el çocuklarını çoktan alıp götürmüş. Nereye gitmişler ne olmuşlar bilinmiyor. Kiminin lanetlenmişcesine ordan oraya savrulduğu, kiminin bir ayyaş olup çıktığı söyleniyor. Kiminin ise, yurdunu terk edip ele karıştığı anlatılıyor. Dalından düşen palamut gibi olmuşlar. Bir daha da semtlerine uğramamışlar, uğramıyorlar. Bir söylentidir sürüyor. Anneler, ölene dek buğulu gözleriyle çocuklarının yolunu gözlüyor, bir gün evlerine döneceklerini umuyorlar. Sanki o umut ve beklentiyle pencerden sarkıyorlar.

Yaşlıların kırışık yüzleri, dökük giysileri ile çökmeye başlayan evleri birbirlerini bütünlüyor. Bağdadi evlerin pervazları, dökülen sıvaları, latalar arasında dışa doğru sarkan dolgu taş ve kurumuş harçları, yarı kırık camları, bir parça bezle tıkıştırılması, dirseğindeki yırtığın yamanması, bir şeylerin günden güne eskidiğini gösteriyor zaten. Derinden çıt çıt bir ölüm sesi geliyor.

Bir yara gibi oyulmuş yüreklerinde / evlerinde, orada öyle yaşıyorlar. Ahşap kapının tahtaları aralanmış, içerisi görünebilen ve püfür püfür rüzgar geçiren bir hale dönüyor. Ah bu yürekler, ah bu evler. Ne zamana kadar direnebilirler ki? Direnemeyeceklerini biliyorlar, ama dimdik, kartal bakışlı görünüyorlar. Bağdadi evler bana hep kartal bakışlı görünüyorlar. Ne ki, kaderlerine razı, sabırla ve tevekkülle yaşamayı deniyorlar. Yüzlerindeki hayatın bir bezginliği değil bir sabır ve bir bekleyişin haritası.

Ayakta ölüm bu olmalı.

Günler çabuk geçiyor ve evler yitiyor. Onlar sanki sahiplerini bekliyorlar, onların vedasıyla yolculuğa hazırlanıyorlar. Zaman ağır bir yük gibi duruyor omuzlarında. Yaşlılık ve ölüm onlar için bir şey değil. Onlar yitirdikleri komşularının hüzünlerini çoktandır yaşıyorlar. Bu yitenlerle birlikte, bu ayrılık taş gibi yüreklerine oturuyor.

Evler, yaşayanlarıyla birbirlerine benziyor ve bütünlüyor. Yağmur damın saçaklarından sözülüyorken, evler de bir sis perdesinin gerisinde kalıyor. Onlar nasıl buğulu görünüyorlarsa yaşayanları da öyle görüyorlar. Camın gerisinde sadece bir soluk siluet beliriyor. Ev ve sahipleri çaresizliklerine çekiliyorlar.

*

Her sabah, evinin önünden geçiyorum, O, mutlaka penceresinde, herkesi olduğu gibi beni de yukarıdan süzüyor. Evden çıkış saatim bellidir. Apartmanın kapısı "gıcırtıyla" açılıyor, "küüt" diye bir gümbürtüyle kapanıyor. Bu kapı benim çıkışımı haber veriyor ona. O, sabahın köründe çıkan seslerden hangi komşunun evden çıktığını iyi biliyor. Her sesin bir sahibi var. Sabah öksürüğüne tutulanın, boğazındaki balgamı temizlemeye çalışanın, bir ıslık tutturanın kim olduğunu biliyor. Ayak sesleri kimin geldiğini haber veriyor. Kişinin ismini bilmesi o kadar önemli değil. Önemli olan sesin sahibi. Kim bu sokağın oturanı, kim değil, geleni geçeni iyi biliyor. Bir rastlantıyla buradan ilk kez geçeni de. Onun işi bakmak ve gözlemek. Yabancılarla göz göze gelmemeye çalışıyor. Biriyle göz göze gelecek olursa bakışını başka yere çeviriyor. Mehmet Çavuş sokağında oturanların her biri bir aile bireyi gibidir onun için. Hemen herkes sanki onun çocuğudur. Bu sokağa sonradan taşınılsa, önce yabancılıyor, görünmemeye çalışıyor, yadırgalığı geçince kabulleniyor. İlk zamanlar "hoşgeldiniz" demesi eksik kalıyor. Ama güleç yüzü, gülümsemesi kabulü anlamına geliyor. Onun sözle bir şey söylemesine gerek yok. O, güzel tebessümü ve ışıltılı gözleriyle çoktan hoşgeldin yavrum demiş bile. Çünkü evin ve sokağın sahibi odur. (...)

(*Bir Çift Ayakkabı*, 2002)

Ahmet Cahit Haksever

"*Ahmet Remzi Akyürek; Hayatı, Eserleri ve Tasavvuf Anlayışı*" adlı teziyle yüksek lisansını tamamladı. 2000'de Gazi Üniversitesi Çorum İlâhiyat Fakültesi Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı Tasavvuf Bilim Dalında araştırma görevlisi olarak göreve başladı. Doktora tezi: "*Onbeşinci Yüzyıl Bir Türk Sufisi: Yakub-i Çerhi*".

Tasavvuf alanında yazdığı makale ve çevirilerin yanı sıra Cumhuriyet'e Geçiş Sürecinde Mevleviler ve Jön Türkler, Vahdet-i Vücud ve Vahdet-i Şühud'un Temellendirilmesinde Sekr ve Sahv konularında çalışmalar yaptı. *Son Dönem Osmanlı Mevlevîlerinden Ahmet Remzi Akyürek* (2002) adlı bir eseri vardır.

HAKSUN, Necati

Romancı. 10 Mayıs 1930, Tarsus / İçel doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Tarsus'ta tamamladı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1956) mezunu. Stajını tamamlayarak Van'ın Çatak (1958-60), Adana merkezi ve Karataş ilçesinde (1960-76) uzun yıllar yargıçlık; emekli olduktan sonra serbest avukatlık yaptı.

Kırsal kesim kadınlarının sorunlarını çarpıcı biçimde yansıttığı *Kutsal Ceza* adlı romanının 1979'da *Hazal* adıyla filme çekilmesiyle tanındı. Yönetmenliğini Ali Özgentürk'ün yaptığı film Fransa, İspanya, Hollanda ve Almanya'da düzenlenen festivallerde çok sayıda ödül kazandı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Meyro* (1970).

ROMAN: *Kutsal Ceza* (1972).

Ayrıca iki hukuk kitabı vardır.

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), TİE Ansiklopedisi (2001).

HALAÇ, Ahmet Hilmi

Siyaset adamı (D. 1888, Kayseri – Ö. 1966). Düyunu Umumiye Müdürlerinden Halaçoğlu Mehmet Faik Bey'in oğludur. Kayseri İdadisi, İstanbul Lisesi, Yüksek Öğretmen Okulu ve Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu. Çalışma hayatına 1910 yılında Kayseri Lisesinde tarih-coğrafya öğretmeni olarak başladı, aynı yıl Kayseri Sancağı Maiyet Memurluğuna atandı. Mutasarrıf Muammer Bey'in yardımıyla, 29 Ağustos 1910'da Yunus Bekir tarafından çıkarılmaya başlanan Kayseri'nin ilk gazetesi *Erciyes*'in başyazarlığını yaptı. İstanbul'daki öğrenciliği sırasında girdiği İttihad ve Terakki Fırkasının Kayseri teşkilatını geliştiren Ahmet Hilmi Halaç, daha sonra sırasıyla Adana Maiyet Memurluğu, Bahçe, Bor, Bozkır, Kangal ve

Hafik Kaymakam vekillikleriyle, Suşehri Kaymakamlığında bulundu. Kalaç, Karaağaç ve Karaman Kaymakamlık görevlerinden sonra 1919'da idarecilikten ayrıldı.

Birinci Dünya Savaşı yıllarındaki idareciliği sırasında verdiği hizmet ve başarılarından dolayı, üstlerinin takdirini kazandı. Ermeni komitacılarının kışkırtması ile başgösteren Ermeni ayaklanmalarının bastırılmasını sağladı. Sivas Kongresi'ne katılan heyette her aldı. Kongre sonrasında Kayseri'ye dönem heyet, Müftü Ahmet Remzi Efendi'nin başkanlığında Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin Kayseri Şubesini kurdu. 1920'de İstanbul Meclis-i Mebusanı için yapılan seçimleri kazanan Müftü Ahmet Remzi'nin (Akgöz) çekilmesi üzerine, yerine Ahmet Hilmi Halaç gönderildi. Ancak, İstanbul'un 16 Mart 1920'de düşman işgaline uğramasıyla Meclis dağılınca Kayseri'ye döndü. Mustafa Kemal Paşa'nın isteği üzerine, Ankara'ya giderek, yeni kurulan Türkiye Büyük Millet Meclisine katıldı. 1946 yılına kadar yedi dönem Kayseri Milletvekilliği yaptı. Görev süresi bittiğinde emekliye ayrılarak politikadan çekildi. Makaleleri; Kayseri Halkevi dergisi *Erciyes*'te yer aldı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Kayseri'nin İktisadi Mevkii* (1911).

HATIRA: *Kendi Kitabım* (1960).

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002).

HALAÇOĞLU, Yusuf

Tarihçi. 1949, Kozan / Adana doğumlu. 1967'de lise öğrenimini tamamladı. 1971 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Yeniçağ Tarihi Kürsüsünden "*Fırka-i İslâhiye ve Kozan*" isimli lisans tezini hazırlayarak mezun oldu. 1974 yılında aynı üniversitede Yeniçağ Tarihi Kürsüsünde asistan, 1978 yılında "*XVIII. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nda İskân Siyâseti*" konulu tezi ile doktor oldu. 1982'de yardımcı doçentliğe, 1983'te de "*Osmanlı İmparatorluğu'nda Menzil Teşkilâtı ve Yol Sistemi*" isimli tez çalışmasıyla doçentliğe yükseldi. 1983-84 öğretim döneminde bir yıl süreyle Elâzığ Fırat Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde görev yaptı. 1986 yılında Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümüne geçti. 1989'da "*XVI. Yüzyılda Sosyal, Ekonomik ve Demografik Bakımdan Balkanlar'da Bazı Osmanlı Şehirleri*" konulu takdim tezi ile profesörlüğe yükseldi. Aynı tarihlerde Türk Tarih Kurumu asıl üyesi seçildi.

Yusuf Halaçoğlu

1989 yılında Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire başkanlığına, 1990'da da Genel Müdür yardımcılığına getirildi. Bu dönemde, Osmanlı Arşivinin otomasyonunu başlattı. 1992'de bu görevinden ayrılarak Marmara Üniversitesindeki görevine döndü. Aynı yıl rektör yardımcılığı, rektör vekilliği ve tekrar rektör yardımcılığı görevlerinde bulundu. 1993'te Türk Tarih Kurumu Başkanlığına atandı.

Rusya Tabii Bilimler Akademisi, Merkezi Moskova'da bulunan Uluslararası Türk Dünyası Akademisi Yönetim Kurulu, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Osmanlı Araştırmaları Merkezi Danışma Kurulu, Merkezi Türkmenistan'da bulunan Beynelmilel Gündoğar Halklarının Medeni Mirasını Araştırma Devlet Enstitüsü Yönetim Kurulu, CIEPO (Uluslararası Osmanlı öncesi ve Osmanlı Araştırma Merkezi) Yönetim Kurulu üyeliği; Ahilik Araştırma Vakfı İlmî Danışma Kurulu başkanlığı yaptı.

Makalelerini 1973 yılından itibaren *Tarih Enstitüsü Dergisi, Tarih Dergisi, Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi, Türk Kültürü Dergisi, Dış Politika* (Foreign Policy) *Dergisi, Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, Milli Eğitim, Kültür, Osmanlı Araştırmaları* (The Journal of Ottoman Studies), *Türk Kültürü ve Ahîlik, Tarih Enstitüsü Dergisi, Türk Kültürü Araştırmaları Dergisi, Belleten, International Journal of Turkish Studies, Yeni Türkiye, Miras, Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi* ile katıldığı çok sayıdaki ulusal ve uluslararası seminer, kongre ve sempozyumların bildirilerini toplayan ortak yayınlarda, ayrıca armağan kitaplarda yayımladı. *TDV İslâm Ansiklopedisi*'ne alanıyla ilgili çok sayıda madde yazdı.

ESERLERİ:

Ahmed Cevdet Paşa, Ma'rûzât (1980), *Başlangıçtan 1774'e Kadar Osmanlı Tarihi, Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi* (bir heyetle beraber, 1982), *XVIII. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun İskân Siyâseti ve Aşiretlerin Yerleştirilmesi* (1988), *Osmanlı Devlet Teşkilâtı ve Sosyal Yapı* (1991), *90 Numaralı Mühimme Defteri* (bir heyetle beraber, 1994), *Türk Tarihinde Ermeniler* (Prof. Dr. A. Süslü, Prof. Dr. F. Kırzıoğlu, Prof. Dr. R. Yinanç ile, 2001), *Ermeni Tehciri ve Gerçekler* (2001), *Osmanlılarda Ulaşım ve Haberleşme [Menziller]* (2002), *Facts On the Relocation of Armenian 1914-1918* (2002).

HALETİ

Divan şairi (D. 1570, İstanbul - Ö. 30 Mart 1631). Asıl adı Azmîzâde Mustafa Haleti. Medrese öğrenimi gördü ve yirmi yedi yaşında iken müderrisliğe yükseldi. Çeşitli vilayetlerde kadılık, Anadolu ve Rumeli kazaskerliği yaptı. Rubailerinde gösterdiği ustalıkla Nedim gibi ünlü şairlerin bile hayranlığını kazandı.

HÂLETİ

RUBAİ

Aklı giderir derd-i cân alırız
Hakka, o metâı hayli erzân alırız
Biz mihnet-i aşkı eyleyüp sermâye
Bâzâr-ı fenâda can verir cân alırız.

HÂLETİ

RÜBAİ

Mahzûn oluruz kaçan ki dilşâd olsak
Viran kalırız eğer ki âbâd olsak
Ol murg-i cefâperver-i aşkız biz kim
Dâma düşeriz kafesten âzâd olsak

Hayatı, Reşat Nuri Darago'nun *Hâlet adlı* piyesine konu alınan Haleti'nin *Divan*'ı, *Sakiname*'si, *Münşeât*'ı ve *Pendname*'si dışında İslâm hukuku alanında da eserleri vardır.

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

HALICI (Gökfiliz), Fatma Bahar

Şair. 7 Ocak 1955, İstanbul doğumlu. Âşık Uhrevî mahlasını da kullandı. Mecidiyeköy Lisesi (1972), Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari İlimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü (1982) mezunu. Şiirleri ve düz yazıları 1983 yılından itibaren *Çağrı* dergisinde yayımlandı. Şiirleri İngilizce, Fransızca, Macarca ve Makedon-

FATMA BAHAR HALICI
(Gökfiliz)

GİZLİ

Tohum toprakta,
Çiçek, dalda, yaprakta gizli.
Gündüz gecede,
Söz, harf'te, ses'te, hecede gizli.
Can, bedende,
Her şey, bir nedende gizli.
Sonra ezelde,
Ezel, bir "Güzel" de gizli.
Ağırlık okka'da,
Başlangıç bir nokta'da gizli.
Tek aşikâr sen'sin âlem'de.
Senin sırrın'da,
Âdem'de gizli...

caya çevrildi. 1994 Eskişehir Yunus Emre Vakfı Şiir Ödülünü aldı.

"Bahar Gökfiliz İstanbul'u mısra mısra yaşayan ve yaşatan, İstanbul'un tatlı güzelliğini, gizemini dile getiren bir güçlü şair. Şiirlerinin bir tatlı dili, bir albenisi, bir kendinceliği var. İstanbul onun gönül tualinde baş köşede yer alır. Tarihiyle, kültür varlığıyla, inançlı ve insana manevi güzellikleri sebil eden gönül şairleriyle hal ve kal ehli gönül erenleriyle gönül tahtında ve mâna katında berabercedir, hep.

Fatma Bahar Halıcı

(...) *Kısacası Bahar Gökfiliz, çağdaşlıkla kutsal inanca sevgiyle, saygıyla, hoşgörüyle yaklaşmasını bilen, mısralarında bu gerçeği nakış nakış dile getiren bir şairdir."* (Feyzi Halıcı)

ESERLERİ (Şiir):

Mevlâna Güldestesi (seçki, Feyzi Halıcı ile, 1999), *Baştacım* (2000).

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Gökfiliz Baştacım Şiir Kitabı Üzerine (Çağrı, sayı: 485, 2000), Muzaffer Uyguner / Baştacım Üzerine (Çağrı, sayı: 486, 2000), Sami Hamamcıoğlu / Baştacım Üzerine (Çağrı, sayı: 492, 2000), Mehdi Halıcı / Baştacım Üzerine (Çağrı, sayı: 493, 2000), TBE Ansiklopedisi (2001).

Feyzi Halıcı

HALICI, Feyzi

Şair, yazar, antolog. 1924, Konya doğumlu. Fezai mahlasını da kullandı. Yazar Mehdi Halıcı'nın ağabeyidir. Konya Ortaokulu (1938), Konya Lisesi (1942), İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Kimya Mühendisliği Bölümü (1950) mezunu. Konya'da mesleğiyle ilgili olarak bir kimya laboratuarı açtıysa da kısa bir süre sonra kapattı. Yine Konya'da uzun yıllar ticaretle uğraştı. Her yıl düzenlenen Mevlâna'yı anma törenlerini, Konya Âşıklar Bayramı ve Türkiye Cirit Oyunları Şampiyonasının düzenlenmesine öncülük etti. 1954'ten itibaren Gül Bayramı ve Gül Yarışmasını, Güvercin Güzellik Yarışmasını ve Tarihî Konya Mutfağı - Konya Yemekleri Yarışmasını düzenledi. Konya'da kültür ve turizm etkinlikleriyle yakından ilgilenerek Konya Gazeteciler Cemiyeti ve Konya Turizm Derneğinin kurucuları arasında yer aldı (1957). 1968 yılında Konya'dan senatör seçildi. 1978'e kadar senatörlük ve bu arada Türkiye - Pakis-

FEYZİ HALICI

GÜNAYDINIM

Şavkıması, sana doğru yolların,
Sana doğru, denizlerin çağrısı.
Çırıl çıplak ötelerde bir güzel,
Günaydınım, nar çiçeğim, sevdiğim...

Çıkmaz sokaklarda bu minyatür kim?
Bu göğüs kim, ya bu gözler, bu saçlar?
Uzak bir özlemde ayak seslerin
Günaydınım, nar çiçeğim. Sevdiğim...

Kırk odanın kırkında da kırk güzel,
Kırk aynada çengi çengi bir güzel.
Çağlar ötesinde bir avuç nota,
Günaydınım, nar çiçeğim, sevdiğim...

Bu yıldızlar doğan günü çağrışır,
Bu gündüzler gözlerini çağrışır.
Ya kimlere verdin avuçlarını?
Günaydınım, nar çiçeğim, sevdiğim.

Vurdum tellerine seni, sazımın,
Sende anahtarı, alın yazımın.
Yağmur yağmur serpil, yalnızlığıma
Günaydınım, nar çiçeğim, sevdiğim...

GENÇ ŞAİR FEYZİ HALICI (Konyalı Fezaî)

Orhan Seyfi Orhon

(Çınaraltı)nında Feyzi Halıcı ve Fezai imzaları altında neşrettiğimiz güzel şiirleri yazan genci okurlarımıza tanıtmak istiyorum. Feyzi Halıcı, Fezai aynı şairin kullandığı iki imzadır. Kendisine niçin iki imza kullandığını sorduğum zaman bana şu cevabı verdi:

- Halk ağzı ile yazdığım şiirlere Fezai ismini koyuyorum. Diğerlerine de kendi imzamı. Bundan başka Feyzi Halıcı isimli bir genç arkadaşım daha var. O şiir yazmaz, fakat yazılarımla her zaman ona gadretmeyeyim diye ara sıra da bu imzayı kullanıyorum.

- Feyzi Halıcı Konyalı'dır. Babası Erzurumlu Bay Halıcı Sabri isimli bir halı tüccarıdır. Feyzi Halıcının yazılarında bazen Erzurum'un sert epik ruhu görünüyor.

Ceddim tarihleşmiş Oğuz soyunda
Çok kılıç salladım sınır boyunda
Dökülmüş kanım var Tuna suyunda
Ben Erzurumluyum, Erzurumluyum!

O, tertemiz bir Anadolu çocuğudur. Soyunun ve yurdunun bütün güzide vasıflarını taşımakla kalmıyor, soyunu ve yurdunu candan seviyor da. Yukarıdaki parça bunun ne güzel bir misalidir. Fezai, Anadolu'yu içinden tanıyor ve içinden seviyor. Şiirlerinde ilham, bir yayla rüzgarı gibi bol bol esmektedir. Bu hava size ırmaklarıyla, ormanlarıyla, dağlarıyla, tarlalarıyla, yaylalarıyla, köyleriyle,köylüleriyle, gelinleriyle, yiğit delikanlılarıyla Anadolu'yu yaşatır. (...)

Feyzi Halıcı, bugün 19 yaşındadır. Henüz çocuk denecek bir çağda. Fakat Türk soyunun, uzun asırların tecrübesinden geçen olgunluğu onda hemen göze çarpıyor. İnce çizgili esmer yüzünde, munis bakışlı kara gözlerinde, son derece nazik, mütevazı, sevimli tavırlarında vaktinden evvel kemale ulaşmış bir san'atkar hali vardır. Efendi bir milletin çocuğu olduğu nasıl da belli! Şiirlerini okumayı istediğiniz zaman hafifçe utanmaktan kendini men edemez. Hiçbir şey yazmamış gibi durur. Kendi hakkında bir fikir söylemekten son derece çekinir. Onu, dünyanın en büyük imparatorluğunu kurduğu halde hiç bir şey yapmamış gibi duran Türk erine ne kadar benzetirsiniz! (...)

Feyzi Halıcı halk şiirinin lezzetini tatmış ve tekniğini kavramıştır. Aşık tarzında yazdığı zaman kusursuzdur. Bunun sağlam bir edebi kültüre dayandığına şüphe edemezsiniz. Hece veznini kullandığı kadar aruza da hakimdir. Şair, iki imzasının arasına şöyle bir fark koyuyor: Feyzi Halıcı imzasını koyduğu manzumelerinde halk edebiyatının yarım kafiyelerini, halk lehçesini kullanmıyor, İstanbul şivesine sadık kalıyor. Aruz vezniyle yazdığı manzumelere de bu imzayı atıyor. Onun hassasiyetini, lirizmini bir tarafa bırakın, bugünkü tanınmış gençlerin içinde kaç tanesi aruzu bu kadar ustaca kullanabilir? (...)

Her şiirinde mutlaka yeni, güzel, füsunlu bir şey; şiirin bir ışığı vardır. Feyzi Halıcı, bütün halis Türk çocukları gibi ruhen müslümandır. Taassuptan, şekilden uzak dini bir vecd taşır. Onda, ne oruç tutuğunu asriliğe uygun görmez diye gizleyen mürai softanın, ne de dinsizliği ileri bir fikir sanarak manevi faziletleri hiçe sayan müteeddinin en küçük izini bulamazsınız. Din duygusu içinde iyilik, güzellik, fazilet ve insanlık sevgisi hâlindedir. Onu bazen ne kadar saf, ne kadar samimî telrenmüm eder. (Dua)sını dinleyin:

Yükselir semaya doğru ellerim
Mavi gecelerin seher vaktinde.
Hakka kanat açar hep emellerim
Mavi gecelerin seher vaktinde.

Kaybolur kederim, kaybolur ahım
Gözümden yaş olur, akar günahım
Buna daha yakın olur Allah'ım
Mavi gecelerin seher vaktinde

19 yaşında bir gencin bu olgunluğu onun çok yakın bir yarında, eşsiz bir san'atkar olacağına şüphe bırakmıyor. Ve dosdoğru gittiği yolda öğüneceğimiz büyük bir Türk şairi olduğunu görmek için onu şimdiden muhabbetle selâmlıyalım!

(*Sabah Yeni Nesil*, 6 Kasım 1943)

tan Dostluk Derneğinin başkanlığını yaptı. 1978'de Tanıtma ve Turizm Bakanlığı baş müşavirliğine atandı. Bir yıl Turizm Bankası Yönetim Kurulu üyeliği yaptı. 1977'de Konya Kültür ve Turizm Vakfını kurdu. 1977-80 yılları arasında Türk Kooperatifçilik Kurumu genel başkanlığını, altı yıl Kültür ve Turizm Bakanlığı Çağdaş Kültür Eserleri Yayın Danışma Kurulu üyeliğini, dört yıl aynı bakanlığın *Milli Kültür* dergisinin yayın kurulu üyeliğini yaptı. Pakistan'ın Konya Fahri konsolosu oldu. Edebiyat ve folklor alanındaki çalışmalarını Ankara ve İstanbul'da sürdürdü. Türk Dil Kurumu, TÜTAV (Türk Tanıtma Vakfı), Atatürk Kültür Merkezi, Türk Tanıtma Vakfı üyesidir.

İlk ürünü, 1937 yılında *Son Posta* gazetesinin iş konusundaki anket sorusuna cevap olarak yazdığı şiirdir. Şiirleri *Afacan, Mektepli, Çocuk Sesi* ve *Arkadaş* adlı çocuk dergilerinde çıktı. Diğer şiirlerini 1938 yılından itibaren *Çınaraltı, Yedigün* (1942-44), *Şadırvan, İstanbul, Aydabir, Hisar, Varlık, Türk Kültürü, Milli Kültür, Türk Dili*, 1957'den itibaren Konya'da çıkardığı *Çağrı* dergilerinde yayımladı. Gençlik yıllarından başlayarak halk şiiri geleneğine bağlı şiirler yazdı. 1980'de Struga Şiir Akşamları'nda Türkiye'yi temsil etti. Yurtiçi ve yurtdışında çeşitli bilimsel kongrelere katılıp bildiri sundu.

"Feyzi Halıcı halk şiirinin lezzetini tatmış ve tekniğini kavramıştır. Âşık tarzında yazdığı zaman kusursuzdur. Bunun sağlam bir edebi kültüre dayandığına şüphe edemezsiniz. Hece veznini kullandığı kadar aruza da hâkimdir. Şair, iki imzasının arasına şöyle bir fark koyuyor: Feyzi Halıcı imzasını koyduğu manzumelerinde halk edebiyatının yarım kafiyelerini, halk lehçesini kullanmıyor, İstanbul şivesine sadık kalıyor. Aruz vezniyle yazdığı manzumelere de bu imzayı atıyor. Onun hassasiyetini, lirizmini bir tarafa bırakın, bugünkü tanınmış gençlerin içinde kaç tanesi aruzu bu kadar ustaca kullanabilir?" (Orhan Seyfi Orhon)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bir Aşkın Şiirleri* (1947), *Masmavi* (1952), *İstanbul Caddesi* (1956), *Günaydın* (1957), *Dinle Neyden* (1958), *Gecenin Bir Yerinde İki Ceylan* (mensur şiir, 1966), *Selçukya'da Aşk* (1967), *Mesnevi'den Bin Bir Beyit* (1982), *Yaşama Sevinci* (1983), *Feyzi Halıcı'nın İtalyanca Şiirleri* (çev., Anna Masala, 1987), *Mevlâna Mesnevi 1. Cilt* (1992), *Yaylaya Bir Gelin Geldi* (Aşık Fezai mahlası ile, 1998), *Dörtlemeler 1* (1993), *Dörtlemeler II* (1995), *Seçme Şiirler* (2000), *Dörtlemeler* (bütün dörtlemeler, 1997).

ARAŞTIRMA-DERLEME: *Çağrı'da Yeniler* (2 C., 1962-1963), *Saz Şairlerinin Diliyle Atatürk* (1981), *Konya, Ta-*

FEYZİ HALICI

ZAMANI ÇAĞRIŞAN GÜZEL

Zamanı Çağrışan Güzel,
Sular bitmez akmağınan.
Güzelliğin mi eksilir,
Bir göz ile bakmağınan..

Sevgidir bedene düşer,
Ataşsız yemek mi pişer,
Gönül ziyade mi yaşar
Gam yükünü çekmeğinen..

Dostlar durmaz gel ederler
Bir kapıya kul ederler.
Mutluluğu bal ederler,
Acı soğan, ekmeğinen..

Dumanlı olmaz yüceler,
Geçer bu yoldan niceler.
Güne erişir geceler
Bir çırayı yakmağınan..

Donatır gönül burcunu,
Akça sevda güvercini.
Sevenler vurur harcını,
Zaman adlı tokmağınan..

Göğe ersen bir başına,
Değmez damla göz yaşına.
Dönersin mezar taşına,
Gönül evi yıkmağınan..

Düş mü, yalan mı, sahi mi?
Gönül bir boş sürahi mi?
Uğru olmaz, can tohumu,
Bir bedene ekmeğinen..

Yedi dağın bürümceği,
Şekle duru bir çiçeği,
Giyinirsin bin gerçeği
Gözün yaşı dökmeğinen..

rihî, Kültürü Bilimsel Toplantısı (1984), *Âşık Şem'i: Hayatı Eserleri* (1982), *Türk Halk Edebiyatı ve Folklorunda Yeni Görüşler I-II* (1985), *Mevlâna* (Türkçe-İngilizce, 1981), *Mevlâna Celalettin Hayatı, Düşünceleri ve Eserleri* (1986), *Yabancı Yemek Uzmanlarınca Türk Mutfağı* (1988), *Halk Şairlerinin Diliyle Yemek Destanları* (1990), *Ali Eşref Dede'nin Yemek Risalesi* (1993), *Nasreddin Hoca Fıkralarının Şerhi* (Mevlevî Şairi Burhan 1994), *Hünkar Hacı Bektaş Veli'den Özdeyişler* (1995), *Bir Şiirin Hikâyesi* (1996), *Bir Şiirin Hikâyesi II* (1999), *Şiirleşen Bir Ömrün Hikâyesi: Gültekin Samanoğlu* (2003).

GEZİ: *Struga Şiir Akşamları* (1982).

GÜLDESTE: *Bizim Şairler* (1952), *İstanbul ve Fetih Şiirleri Antolojisi* (1953), *Mevlâna Güldestesi* (16 Kitap, 1961-1977), *Türk Sanat Musikisi Beste ve Saz Eserleri* (1977), *Mevlâna-Yunus Emre-Nasrettin Hoca-Karamanoğlu Mehmet ve Türk Dili* (1977), *Mevlâna ve Yaşama Sevinci* (1978), *Mevlâna Sevgisi* (1981), *Konya* (1984), *Birinci Milletlerarası Yemek Kongresi* (1986), *Rubailer: Mevlâna Celalettin* (1986), *İkinci Milletlerarası Yemek Kongresi* (1988), *Parlamenter Şairler* (1990), *Üçüncü Milletlerarası Yemek Kongresi* (1990), *Aşıklar Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri* (1992), *Dördüncü Milletlerarası Yemek Kongresi* (1992), *Beşinci Milletlerarası Yemek Kongresi* (1994), *Şiirden Besteye* (G. Samanoğlu ve İ. Parlatır ile, 1994), *TBMM 75. Yıl Ulusal Egemenlik Destanı Yarışması* (1995), *Yunus'un Yolunda Güldeste* (Yunus Emre Kültür Sanat ve Turizm Vakfı ile, 1995), *Türk Halk Edebiyatı Bilgi Şöleni* (TBMM Kültür Sanat Yayın Kurulu ile, 1995), *Pera Palas ve Hasan Süzer* (1995), *Pera Palas Gönül Sohbetleri Güldestesi* (A. Özdemir ile, 1996), *Ankara Gönül Sohbetleri Güldestesi* (A. Satoğlu ve H. Yurdabak ile, 1996), *Pera Palas Gönül Sohbetleri II* (A. Özdemir ile, 1998), *Ankara Gönül Sohbetleri II* (A. Satoğlu ve H. Yurdabak ile, 1998), *Üstad Neyzen Hayri Tümer'in Ney Üfleme Metodu* (Kültür Bakanlığı ile, 1998), *Gönül Sohbetleri Güldestesi III* (A. Satoğlu, H. Yurdabak ile, 1998), *Folklor ve Halk Edebiyatı Kongresi* (Konya Büyükşehir Belediyesi ile, 23-25 Ekim 1998), *Pera Palas Gönül Sohbetleri IV* (A. Özdemir ile, 1999), *Konya Şiirleri* (1999), *Gönül Sohbetleri IV* (A. Satoğlu ve H. Yurdabak ile, 2000), *Mevlâna Güldestesi* (Bahar Gökfiliz ile, 2000), *Mevlâna Bilgi Şöleni* (2000), *Şehir Şiirleri Güldestesi* (B. Gökfiliz ile, 2000), *Pera Palas Gönül Sohbetleri IV* (A. Özdemir ve C. Aslangül ile, 2000), *Ana Şiirleri Güldestesi* (2000), *Folklor ve Halk Edebiyatı Kongresi* (Büyükşehir Belediyesi ile, 27-28 Ekim 2000), *Folklor ve Halk Edebiyatı Kongresi* (Büyükşehir Belediyesi ile, 26-27 Ekim 2001), *Halk Şairleri Ana Şiirleri Güldestesi* (2002).

ÇEVİRİ: *Doğuda Tatlıcılık* (F. Unger'den).

HAKKINDA: Orhan Seyfi Orhon / Sahici Yeni Nesil-Genç Şair Feyzi Halıcı (Çınaraltı dergisi, 6.11.1943), Dündar Akünal / Yirmi Yılın Şiirleri ve Şairleri (1944), Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), Mehmet Kaplan / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri (1973, s. 468-477), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982, c. 1, s. 613-614), Feyzi Halıcı / Parlamenter Şairler (1990), Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü 1920-1991 (1994), İsmail Ali Sarar / Cumhuriyet Dönemi Şiirimiz Üzerine Konuşmalar / 1923 - 1997 (1997), Feyzi Halıcı Kimdir? (Tarla dergisi, Ocak 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Muzaffer Uyguner / Halıcı'nın Şiirlerinde Biçim ve Uyak (Çağrı, Ekim 2000), Abdullah Satoğlu / Şiir Dünyamızda Feyzi Halıcı (Çağrı, sayı: 492, Kasım 2000), Ahmet Necdet / Tematik Türk Şiiri Antolojisi (2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Türk Dünyası Ortak Edebiyatı-Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi (2001, c. 1, s. 359-360), Çağrı (Eylül 2004), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004), Mehmet Atilla Maraş / Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005).

HALICI, Gönül

Şair, ressam. 1940, İstanbul doğumlu. İstanbul'a gönül vermiş eski bir İstanbul ailesindendir. Erenköy Kız Lisesi (1951), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Şiir ve hikâye yazmaya öğrencilik yıllarında başladı. İlerleyen yıllarda şiirleri *Tarla, Çağrı* dergilerinde yayımlandı. Dört güftesi Semahat Özdenscs ve İrfan Doğrusöz tarafından bestelendi. Eşi Ender Halıcı ile birlikte Kadıköy Ahenk Musiki Topluluğunda Türk Sanat Müziği icra etti. Ayrıca yağlıboya resim çalışmaları yaptı.

"Gönül Halıcı'nın "Kar Taneleri" adıyla yayımlanan ilk eseri. Bu eser Gönül Halıcı'nın yaşamakta olduğu İstanbul'un ve kendi yaşantısının bir endam aynasıdır. Arkadaşlıklar, dostluklar yaşantısının panoraması mısralarında bol bol yansıyor. Gönül Halıcı yuvanın, tomurcuğun, çocuğun, evlatlarının, saygıdeğer eşinin bir bütün içinde yekpare bir yuva imajında birleşmesinin, bütüne erişmenin şiirine de büyük etkisi olmuştur.

Suya atılan taş nasıl yansırsa, Gönül Halıcı duygu-mısra içtenliğini en anlamlı ve anlaşılır tarzda gönül vazonuza yerleştiriyor. Size bir müjde çiçeği gibi güzeli, gerçeği duygusal inancı hatırlatıyor, enine boyuna bu konuyu işliyor. Onun mısralarına dokununca kar tanelerinin sıcaklığını sadece duy-

Gönül Halıcı

GÖNÜL HALICI

KALAMIŞ'TA HÜZÜN

Yağmurla birlikte Kalamış'ı dinledim.
Eski bir rüzgârdı yapraklarda gezinen.
Kim bilir kaçıncı sevgiliydi denizi seyreden,
Taa, uzaklardan gelen bir hayaldi sanki soluyan.
Ne Belvü vardı, ne La Paloma pikapta,
Ne tahta iskele, ne ona yaslanmış kayık.
Denizi okşayan mehtap yok olmuş,
Sevdaların rengi de kaybolmuştu Kalamışta.
Mavinin siyahı büründüğü andı,
Kararmış gözlerin arkasındaki izler .
Moda'dan esen rüzgar değildi, ruhu tütsüleyen,
Leylak, hanımeli kokuları yoktu havada,
Bir avuç anılarda kalan mimozalar da kaybolmuştu.
Bir damla gözyaşıydı yağmurlu karanın,
Yine de bir kalp olmalıydı, eski sevdaları taşıyan.
Benim gibi hüzünle Kalamış'tan.

(1995)

muyor, canevinizden yaşıyorsunuz." (Feyzi Halıcı)

"Kar Taneleri'ne; sevgi, nostalji, özlem çiçeklerinin, melankoli ve vefa garnitürleri ile tamamlanarak bir buket haline getirilişidir, diyebiliriz." (Ahmet Özdemir)

ESERLERİ:

GEZİ-İNCELEME: *İstanbul Anadolu Yakasında Tarihsel Bir Gezi* (2000).

ŞİİR: *Kar Taneleri* (2000).

HAKKINDA: Gönül Halıcı / Kar Taneleri (2000), Ahmet Özdemir (Çağrı, sayı:485, Nisan 2000) - (Çağrı, sayı: 490, Eylül 2000).

HALICI, Mehdi

Yazar, ressam. 10 Nisan 1927, Konya (Merkez) doğumlu. Eserlerinin bir bölümünde Cemşid Bender imzasını kullandı. Şair Feyzi Halıcı'nın kardeşidir. Konya 19 Mayıs İlkokulu (1938), Konya Lisesi (1946), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1950) mezunu. Doktorasını Fransa'da Caen Üniversitesinde, *"Osmanlı Devleti Maliye Teşkilatı"* konulu tezle tamamladı (1956), Oslo'da (Norveç) kooperatifçilik ihtisası yaptı (1959). Türkiye'ye döndükten sonra 1960 ihtilalinde Türkiye Cumhuriyeti Kanununun 159. maddesini ihlalden tutuklandı, beraat ettikten sonra Konya'da serbest avukat olarak çalıştı (1974). Tekrar Norveç'e giderek antik çağ Anadolu tarihi ve bununla ilgili arkeolojik veriler üzerinde batı kökenli kaynakları araştırdı (1974-83). Paris, Berlin üniversiteleri kitaplıklarındaki konuyla ilgili doktora ve doçentlik tezlerini topladı. Antik çağdaki güzel sanatlar, mitoloji, inançlar ve antropolojik verilerle ilgili en son ele geçen bulguları, araştırmaları derledi. Feyzi Halıcı'nın parlamentoya girmesinden sonra *Çağrı* dergisinin yayımını sürdürdü. 1979'da emekli oldu. 1988 yılında İzmir'e yerleşti. Konya Gazeteciler Cemiyeti (1960-61) ve TDK (1959-80) üyeliklerinde bulundu. 1961-64 yılları arasında Konya Gazeteciler Cemiyetinin başkanlığını yaptı. Fransız Devleti'nin Cezayir'e karşı yürüttüğü müstemleke savaşına karşı çıkarak mücadele kervanına katıldı. *Yeni Konya*, *Yeni Meram* ve *Gündem* gazetelerinde köşe yazarlığı yaptı.

İlk öyküsü, Cemal Nadir'in *Arkadaş* dergisinde (25 Nisan 1941) yer almıştı. Lise son sınıfta iken Muammer Yüzbaşıoğlu ile birlikte Konya'da *Babalık* sanat ve kültür dergisini yayımladı. 1951 yılında Lütfi Hodoğlu ile birlikte *Bizim Şehir* adlı haftalık gazeteyi çıkardı. 1987 yılında da Mehmet Köse ile *Haftalık Görüş* gazetesini yayımladı. Sonraki yıllarda, öyküleri ve diğer yazıları *İstanbul* (1957), *Varlık* (dergi ve yıllıklarında, 1958-68), *Türk Dili* (1968), *Çağrı* (1957-88), *Sesler* (Yugoslavya,1985-88), *Yaba*, *Berfin Bahar*, *Çevren* (Yugoslavya) dergileri ile Norveç ve Danimarka dergilerinde yayımlandı. *Sesler* dergisinin Türk Hikâyeciliği Özel Sayısını yayıma hazırladı (1988).

Mehdi Halıcı yazarlığının yanı sıra resim ve şiir alanlarında da çalışmalar yaptı. Norveç'te yaşadığı yıllarda geçiminin bir bölümünü de yaptığı yağlıboya resimlerden sağladı.

"Kentlerinde yaşanmış hayatlarla Orta Anadolu kasabalarından gelen algıların iç içe karıştırılarak soyutlanmış, kuramsal bir yapıda titizlikle birleştirilmiş izlem parçalarını sunuyor. Klasik, yer yer ritimli, uyumlu sözcükleri, aranıp taranarak seçilmiş simgeli bir anlatımla sislendirilmiş, hayata bağlı tasvirlerde yer yer kapanıp açılan bu öyküler modern resimleri andırır bir değişiklik gösteriyor." (Tahir Alangu)

"Dergimiz yazarlarından öykücü Cemşit Bender'in 1956 yılında yayınlanan 'Kulpu Kırık Küp' adlı bir öyküsü vardır. Bu öykü Orhan Kemal tarafından bir roman haline getirilmiştir. Yine arkadaşımızın 'Gülen İnek' adlı öyküsü birkaç yıl sonra Faik Baysal tarafından yeni bir biçimle uygulanmış ve Varlık yıllığında yayınlanmıştır. Ülkü Tamer haklı olarak 'aşırmacılık' deyimini kullanıyor. Biz bu tutuma 'etkilenme' deyip geçiyoruz." (Cemal Süreya)

Mehdi Halıcı

"Romanda (Çatıdaki İsa) karşımıza çıkan öyle ilginç tipler var ki, bunlarla ilgili açıklamaların, özellikle anlatımların % 99 gerçek olduğuna inanmasam yahu nasıl yarattın bu tiyatro oyuncusu kişilikleri diye sorasım gelecekti. Başta Margit olmak üzere, kardeşi Nils, Amerikalı genç kız Robin, marangoz Breydök, öğretmen Gudrun ve bizimkiler: Yaşar, Hüsnü, Tahsin ve akıl hocası Ömer... Kitapta nasıl da yerli yerindeler. Ben sanki kitabı okumadım da onu renkli bir sinema filmi gibi seyrettim dersem inan doğru söylüyorum. Kitabın o denli sinematografik özellikleri var ki ah keşke yetenekli bir yapımcının dikkatini çekse de Türkiye'de ya da Norveç'te beyazperdeye aktarıp, milyonlara sunabilse diyorum." (Ata Karatay).

"Cemşid Bener'in bu 'küçük insanlar' dolayımıyla Norveç üzerinden Batı toplumlarını, Türkiye üzerinden de Doğu toplumlarını çözümleyen cümleleri çok çarpıcı." (Çiçek Öztek, *Çarmıhtaki İsa* hakkında)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Gülen İnek* (1959), *Karides Durağı* (1967).

İNCELEME: *Türk Halk Şiirinin Altın Kitabı* (1970), *Skandinavya'da Turizm* (1983), *Konya Sazı ve Türküleri* (1985), *Türk Hikâyeciliğinin Dünü ve Bugünü* (1988).

CEMŞİD BENDER İMZASIYLA ÇIKAN ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Kürt Kızı Zenge* (İlk öykü kitabındakilere Avrupa ülkelerinde yayımlanan öyküleri eklenerek, 1992).

MEHDİ HALICI

BÖCEK VE KORKU

Böcek çıktı kozasından
Derin bir nefes aldı
Attı ilk adımını güneşe karşı
Gözleri kamaştı, kaldı.

Kanadını açtı usulca
Sınamak için gücünü
Başaramadı rüzgâr vardı
Tanımadığı bir dünyadaydı.

Koza kalmıştı geride
Önünde yaşamak vardı
Dünyaya ilk kez geldiğini
Acıkınca anladı.

Güneş ısıtır ortalığı
Rüzgâr oynattı ağacı, dalı
Bir kuş uçtu ona doğru
Böcek korkuyu tattı.

ROMAN: *Çatıdaki İsa* (1995).

ARAŞTIRMA: *Kürt Tarihi ve Uygarlığı* (1991), *Kürt Uygarlığında Alevilik* (1991), *Kürt Mutfak Kültürü ve Kürt Yemekleri* (1992), *On İki İmam ve Alevilik* (1993), *Kürt Mitolojisi* (1999), *Kürt Mitolojisi - 2* (2000).

1956'da tamamladığı *Osmanlı İmparatorluğu Mali Teşkilatı* başlıklı doktora tezi basılmadı.

HAKKINDA: Arkadaş (25.4.1941), Cemal Süreyya (Çağrı, sayı: 52, Yıl: 1962), Tahir Alangu / 1967 Yılında Roman ve Hikâyemiz (1968 Varlık Yıllığı), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1974), Aziz Nesin / Nesin Vakfı Yıllığı (1979), Atilla Özkırımlı/ Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Faik Bulut / Kürdün Alternatif Kitabı (İkibine Doğru, 23.6.1991), Yeni Ülke (18.10.1992), Kürt Kızı Zenge (Özgür Gündem, 12.11.1992), Haberde Yorumda Gerçek (12.12.1992), Cumhuriyet Kitap (sayı: 233, 11.8.1994), İsmail Beşikçi / Cemşid Bender Eleştirileri (Özgür Ülke, 19.9.1994) - Cemşid Bender'e Yöneltilen Eleştirilere Yanıt (Özgür Ülke, 28.9.1994) - Cemşid Bender Eleştirileri (Özgür Ülke, 30.9.1994), İzzet Güven / C. Bender'in Tezleri Üzerine (Özgür Ülke, 20.12.1994), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (1994), Nesimi Aday / Zağros'tan Sırat Köprüsüne (Nu Roj, 8.2.1997), Lokman Polat / Cemşid Bender'in Araştırmaları Üzerine Düşünceler (Berfin Bahar, Nisan 1997), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), Zeki Büyüktanır/ Anadolu Mozayiğinin Sevdalısı Bir Bilge (Berfin Bahar, Ekim 2000), Samim Güner/ Cemşid Bender ve Çatıdaki İsa (Berfin Bahar, Mayıs 2002), H. Hüseyin Yalvaç / Çatıdaki İsa (Berfin Bahar, Mayıs 2002), Çiçek Öztek (Virgül, Haziran 2002), Selim Büsse/ Gecikmiş Yazılar (Politika, 4.4.2002), Cumhuriyet Kitap Eki (2.5.2002), Çiçek Öztek (Virgül, sayı: 52, Haziran 2002), Evrensel (4.4.2002), Milliyet Kültür Sanat (18.4.2002), Radikal Kitap (17.5.2002), Virgül dergisi (3.6.2002), Veysel Gültaş / Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003), TBE Ansiklopedisi (2003), Mehmet Uzun / Antolojiya Edebiyata Kurdi (Kürt Edebiyatı Antolojisi, 2004), Zeki Büyüktanır / Mezopotamya Bilgesi Cemşid Bender: Yaşamı Eserleri Hakkında Yazılanlar ve Yazılarından Örnekler (2006).

CEMŞİD BENDER (MEHDİ HALICI)

TOURSLU KASAP

Ruh şamanduralarının kalın zincirleri kopuk. Sahilden gittikçe uzaklaştığımızın farkında mısınız, Vedia hanım?

Kendinizi uçurtma yapıp göklere salsanız, İpleriniz kopacak, rüzgârlar sizi esrarı çözülmedik yüksekliklere alıp götürecekler. Bu çeşit açılışların daima felâketler getirdiğini elbette bilirsiniz. Masalların renkli, büyülü dünyalarından hayli uzaktayız. Ne padişahın küçük oğlu var, evlenmek için şehre ok atar, tesadüfün getirdiği güzel kızı seçer. Ne de küçük çoban, yedi başlı devi öldürüp, aradığınız sihirli elmayı size getirir. Düpedüz hayatın içindeyiz. Sağımızdan solumuzdan tren geçer. Her şey ciddi bir düzen içinde, hayalden uzak. Çocuklar bile mavi boncuklarını, boş makaralarını oturmuş sayarlar. Oyuna katacakları sermayelerini kâra, zarara açık tutmuşlar. Büyükler, günlük kazançlarının peşinde. Saati gelir küçük büyük bu düzene koyulur, hayatı alır berberlerinde götürürler. Ama siz bu düzenin ne kadar dışındasınız: umurunuzda mı şimdi bir şehrin sabahla uyandığı? Tahsildarı para toplarmış, bekçisi mahalle beklermiş. Çocuklara aşı yapılacak. Mahalle muhtarı oturum yeri belgesi düzenleyecek, umurunuzda mı?

"Sırtımdaki demir gömleklerin ağırlığı bana yeter, aldığım nefes ciğerlerimin dibine oturmuyor," demek yeterli mi? Olumsuz neden bulmak güç bir şey değil.

"İntihar etmek güçtü, yaşamayı sevdiğim için firarı uygun buldum. Şimdi yeni doğmuş bir insan gibi mutluluğu arıyorum, hakkım değil mi?" diyorsunuz.

Haklısınız Vedia hanım. Yaşamak güzel şey. Mümkün olduğu kadar yaşıyalım. Siz geçmiş günlerin acı anılarını budamakla hayat ağacınıza yeni dallar, yeni çiçekler ekleyin. Peki ama "Bir delta ölüme karar vermiştim. son kozum oydu" diye bugün büyük bir özlemle yaşanacak yeni yıllar tadılmamış mutluluklar uğruna çıkmamız niçin?

"Bu sabah evime uğrayın, parka gidip çiçeklerin üstüne düşmüş güneşi beraberce toplayalım" derken içinize çöken rahatlığın sırlı kapılarını çalmıyorsunuz. Sizi doğanın ana rahmine iten iç güdülerinizi açıklayabilseydiniz, bir pazar sabahı Kadıköy rıhtımında geçirdiğiniz bunalımın karşılığını neden fazlasıyla istediğinizi anlardınız. Kahverengi gözleriniz şüpheli sabırsızlıklarla dolup taşıyor. Sizi kendi halinize koysalar her şeyin yerini değiştireceksiniz. Caddeleri kaldırıp dağların üstüne bırakacak, evleri bahçeleri sağa sola serpiştireceksiniz. Fıskiyelerden fışkıran sular beyaz teninizi ıslatacak. Armutlar daldan

ağzınıza düşecek. Bulutlara söz geçirebilseniz, üstünüzde gölge olacaklar. Bütün bu isteklerinizi gerçekleştirmeyince hakkı çiğnenmiş bir yaratık gibi, öfkeli çizgilerle yüklü hayata topal adımlar atıyorsunuz. Koltuk değnekleriniz belirsiz üzüntülerinizi çiğniyor. Bu yüzden ki dudaklarınızdan dökülen en sıcak ve içten tümceler bile size yabancı, sizden çok uzak.

Bugün geçmiş günlerin siyahlığından çekip getirdiğiniz bir kimseniz yok. Kimsiniz? Şunca yılın sırılsıklam ıztıraplarıyla anılarınızda ıslanmış çizgileri kurulayıp önümüzde canlandıracağınız tip kim? Karanlıklardan hangi bir çehre seçemiyorsunuz. Kocanız mı? Sözünü ettiğiniz beş yıllık evliliğinizin, üzüntü tablonuzda yer aldığına inanmak için tanık lazım. Kan koca arasındaki evlilik ilişkisi bir ücrete bağlı değilse, boşanırken koparduğunuz paranın kocanıza ait üzüntülerinizi, beş yıllık gafletinizi unutturacak bir değerde olduğunu itiraf edelim.

Hem bu evlilik devremizin üzerinde daha fazla durmaya değmez. Çünkü, bu beş yıla dair sorulara düşünmeden yanıt veremiyorsunuz. Belli ki unutmuşsunuz. Geç anımsıyorsunuz. Buna mutluluk sarhoşluğu demek gereksiz bence. Düpedüz ilgisizlik.

Sizin saadet anlayışınız ne? Bu da meçhul. Ayrılığı siz istediyseniz, sizi bu karara götüren nedenlerde kocanızın suçu neydi? Onun egemenliğiniz altında ezilmiş olması düşünülebilir. Sert halleriniz de gösteriyor ki, otoriter bir kadınsınız. Beş yıllık devrenin sizi ezen bir yanı yok. Şu bir gerçek ki bu beraberlikten zararlı çıkan, haksızlığa uğrayan siz değilsiniz.

(*Kürk Kızı Zenge*, 1992)

HALICI, Nevin

Halkbilim araştırmacısı. 1941, Konya doğumlu. Konya Kız Tatbikat İlkokulu (1952), Konya Kız Enstitüsü (1960) mezunudur. Ankara Gazi Üniversitesinde Aile Ekonomisi ve Beslenme öğrenimi yaptı (1975). İngiltere'de City Of Guilds Of London Institute'den The Cookery Certificate diploması aldı (1986). Selçuk Üniversitesinde *"Konya'da Geçmişte ve Günümüzde Hazırlanan Kışlık Yiyecekler Üzerine Bir Araştırma"* konulu çalışmasıyla yüksek lisans (1991), Gazi Üniversitesinde *"Karadeniz Bölgesi Yemekleri Üzerine Bir Araştırma"* teziyle doktora programlarını (1997) tamamladı. 1975'te Kızılcahamam'da yemek öğretmeni olarak çalışmaya başladı. İzmir, Konya, Çumra okullarında görev yaptıktan sonra 1999 yılında emekli oldu. Alanıyla ilgili sempozyum ve kongrelerde pek çok bildiri sundu. Makaleleri, *Çağrı*, *Türk Mutfak Kültürü Üzerine Araştırmalar*, *İpek Yolu* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

Geleneksel Konya Yemekleri (1979), *Ege Bölgesi Yemekleri* (1981), *Akdeniz Bölgesi Yemekleri* (1983), *Türk Mutfağı* (1985-1990), *Nevin Halıcı's Turkish Cookbook* (1989), *Das Türkische Kochbuch Nevin Halıcı* (1990), *Güneydoğu Anadolu Bölgesi Yemekleri* (1991), *Siniden Tepsiye Klasik Türk Mutfağı* (1999), *Konya'da Kışlık Yiyecekler Üzerine Bir Araştırma* (2000), *Karadeniz Bölgesi Yemekleri* (2001).

HAKKINDA: Tuğrul Şavkay / Hürriyet Pazar (29.11.1987), Rocio Garcia / El Pais (30.9.1988), Claudia Roden / The New Book of Middle Eastern Food (2000; Türkiye'nin Halıcı Ailesi), Paul Levi / The Wall Street Journal Europe (23-24.6.2000).

Nevin Halıcı

HALİDE EŞBER

Romancı. 28 Şubat 1965, Bandırma / Balıkesir doğumlu. Tam adı Halide Eşber Ç. Güvenç. Çamlıca Kız Lisesi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Klasik Filoloji Bölümü mezunu. Bir süre tiyatro, desen ve kukla sanatı üzerine çalıştı. İngiltere'de burslu olarak oyunculuk eğitimi gördü. TRT ve özel televizyon kanallarında yayımlanan dizi filmlerde oyunculuk ve metin yazarlığı yaptı.

Edebiyat hayatına çeşitli dergi ve gazetelerdeki yazıları ve TRT İstanbul Radyosu için yazdığı radyo oyunları ile başladı. *Yalnızlık* isimli ilk kitabıyla 1999 Bu Yayınevi Gençlik Romanı Üçüncülük Ödülünü aldı. Öykülerini *Adam Öykü* dergisinde yayımladı. Özel bir radyoda "Açık Dergi" adlı bir edebiyat programı hazırlayıp sundu.

"Aslında doğrudan bir anlatımı yok, göstermiyor, ama ima ediyor o! Kadınların hayatları, geçmişleri, hatta çocukluklarına, çevrelerindeki insan tiplerine, maddi imkân ve zorluklarına dair birtakım kesitler sunuyor okuyucuya ve parçaların bir araya getirilmesi, onların kişiliklerinin tahayyül edilmesi konusunda bir katılım bekliyor; ama eksik parçaları, ruhsal travmalara yol açabilecek görüntüleri, nedenleri ve olasılıkları yerlerine yerleştirmeyi sağlayacak yeterli ipuçlarını da veriyor doğrusu. (...) Romandaki erkek karakter de çok çarpıcı... Sokaklarda, inşaatlarda, yoksulluğun yaratabileceği bütün travmalara açık bir çocukluk yaşayan, şiddet ve tacizle yoğrulan Seyfi mazlumluktan zalimliğe geçiyor fırsatını bulunca. Ne var ki kadınların kuruyup gitmiş hayatları için yine de bir umut onun varlığı; Seyfi özelinden kaynaklanmıyor aşkları; aşklarına bir nesne oluyor Seyfi, bir ihtiyacı karşılıyor daha çok, hayallerinde gezinen Prens'in yerini dolduruyor." (A. Ömer Türkeş)

ESERLERİ:

ROMAN: *Yalnızlık* (1999), *Sanki Seninle Uzun Zamandır Hiç Böylesine Çılgınlar Gibi Sevişmemiştik* (2001).

ÖYKÜ: *Anlatırken Işığa Bak* (2003).

HAKKINDA: www.pandora.com.tr, TBE Ansiklopedisi (2. bas. 2003).

HALİDE NUSRET

Bkz. ZORLUTUNA, Halide N.

HALİKARNAS BALIKÇISI

Yazar (D. 17 Nisan 1886, Girit / Yunanistan - Ö. 13 Ekim 1973, İzmir). Asıl adı Musa Cevat Şakir. Afyonlu Kabaağaçlızadelerdendir. Soyadı yasası çıkınca Kabaağaçlı soyadını aldı. Bodrum'un antik çağdaki adı olan Halikarnas'tan esinlenerek Halikarnas Balıkçısı'nı imza olarak seçti ve bu adla tanındı. Kabaağaçlıgil soyadını ve Hüseyin Kenan, Musa Cevat, M. C., H.B., Sina imzalarını da kullandı. Babası, Sadrazam Müşir Ahmet Cevat Paşa'nın kardeşi Mehmet Şakir Paşa'dır. Çocukluğu 1895'e kadar babasının elçi olarak bulunduğu Atina'da ve Büyükada'da geçti. Özel öğretmenlerden aldığı derslerle İngilizce öğrendi. İstanbul Robert Kolej (1904) ile İngiltere Oxford Üniversitesi Yeni Çağlar Tarihi Bölümünü (1908) bitirdi. İngiltere'den Türkiye'ye dönüşünde gazete ve dergilerde yazarlık, çevirmenlik ve ressamlık yaptı. 1913'te evlendiği eşinin İtalyan olması nedeniyle bir yıl kadar İtalya'da kaldı. Bu arada İtalyanca ve Latince

öğrendi. 1914'te babası Şakir Paşa, Cevat Şakir'in tabancasından çıkan bir kurşunla Afyon'da öldü. Cevat Şakir on dört yıl hapis cezasına çarptırıldı. Cezasının yedi yılını çektikten sonra, verem olması nedeniyle, salıverildi. Bir süre kendisini tekke hayatına verdi. Yazı ve basın hayatına atılarak, *Diken*, *İnci*, *Resimli Hafta*, *Güleryüz*, *Resimli Ay*, *Resimli Gazete* gibi yayınlarda yazılar yazdı, çeviriler yaptı, karikatürler ve resimler çizdi. Zekeriya Sertel'in çıkardığı *Resimli Hafta* dergisinde (3 Nisan 1925) Hüseyin Kenan takma adıyla yazdığı "*Hapishanede İdama Mahkûm Olanlar Bile Bile Asılmağa Nasıl Giderler*" adlı yazısı yüzünden Sertel'le birlikte Ankara İstiklâl Mahkemesi'nde yargılandı. Sertel Sinop'ta, Cevat Şakir Bodrum'da olmak üzere üçer yıl sürgün cezasına (1925) çarptırıldılar. Cevat Şakir, cezasını çektikten sonra, çok sevdiği Bodrum'a yerleşti ve 1947'ye kadar orada yaşadı. Bodrum Belediyesinin resmi bahçıvanı olarak çalıştı. Özel olarak elde ettiği çiçek ve ağaç tohumlarının Bodrum'da yetişip büyümesini sağladı. 1947'de İzmir'e yerleşti. İzmir'de gazetecilik ve turist rehberliği işlerinin yanında, İzmir Fuarı'nın çiçeklendirilmesine katkıda bulundu. Rehberlik kurslarında öğretmen olarak görev aldı. Cevat Şakir, ikinci evliliğini dayısının kızı Hamdiye Hanım, üçüncü evliliğini Hatice Hanımla yaptı, bu evliliklerden dört çocuğu oldu. Kemik kanserinden öldü. Vasiyeti üzerine Bodrum Gümbet'te Türbe Tepesi'nde toprağa verildi.

Cevat Şakir, Robert Koleji son sınıfındayken *İkdam* gazetesinde çeviriler ve yazılar yayımlamaya (1904) başlamıştı. Yazı ve hikâyeleri daha sonra *Servet-i Fünun*, *Cumhuriyet*, *Demokrat İzmir*, *Yeni Ufuklar*, *Yeditepe* dergi ve gazetelerinde yer aldı. Bodrum, Cevat Şakir'in hayatında bir dönüm noktası oldu. Bu beldenin antik çağdaki adından esinlenerek 1926'dan itibaren Halikarnas Balıkçısı imzasını kullandı. Deniz, denizciler, doğa, kuşlar, balıklar onun romanlarının başlıca konusunu oluşturdu. Bu konuları bütünüyle kendi yaşadıklarından, gözlemlerinden çıkardı ve son derece gerçekçi bir biçimde eserlerine aktardı.

Romanlarında toprakla deniz, toprağa bağlı insanlar ile geçimini denizden sağlayan insanlar karşı karşıya gelir. Deniz adamlarının kara işlerinde tutunamayıp sonunda daima denize dönüşlerini bir tutku olarak açıklar... *Aganta Burina Burinata* (1946) romanında; Bodrum'un Çatalkaya köyünden Ötegiller'in kızı olan, Tiycan diye anılan Elif'in aşk öyküsü ve yaşam mücadelesi çevresinde kurulan olay örgüsü, kara insanlarının

Halikarnas Balıkçısı

kötülüklerini, harisliklerini, kıyıcılıklarını, ön plana çıkarmaktadır. Zaten roman, Tiycan ve onu korumak isteyen Adem Dayı'nın, kötülük timsali Hacı Resul'un adamları tarafından, Arşidük Ferdinand ile Bosnasaray (Sarajeva) kentinde bir anarşist tarafından öldürülmesiyle sona erer. *Deniz Gurbetçileri* (1969) romanında ise; deniz ve deniz insanını *mitik/poetik* içeriğinden belli ölçüde arındırarak ele almakta, alt katmanda *ekonomik/politik* düzeye göndermeler yapmaktadır. Bu bakımdan, doğrudan doğruya sünger üretimini ve süngerciliği konu edinen bu roman *Aganta*'dan farklı bir romandır. Bir ara roman olan *Ötelerin Çocuğu*'nda (1955) da, *buraların* (karanın) çocukları kötü ve yoksun, *ötelerin* (denizin) çocukları iyi ve güçlüdür ama, bu romanda kara adamlarının serüvenlerini tâ Birinci Dünya Savaşı'na yol açacak suikast olayına kadar genişleten tuhaf bir eser koymaktadır ortaya. Bu noktada, Refik Yoksulabakan, ilginç bir varsayım geliştirmektedir. Ona göre roman, Balıkçı'nın belirttiği gibi *Aganta*'dan önce İstanbul'da yazılmış, daha sonra araya Bodrum'la ilgili öyküler ve deniz bölümleri eklenmiştir. (A. Oktay) Halikarnas Balıkçısı'nın hikâyelerinde de mitoloji, deniz ve gündelik hayat iç içedir.

İmdatla Cennet adlı hikâyesi (*Yazgı* adıyla, yön. Ü. Erakalın, 1976) ve *Mavi Sürgün* (yön. E. Kıral, 1992) filme alındı, *Parmak Damgası* televizyon dizisi olarak çekildi. Kültür Bakanlığı, 1971 Devlet Kültür Armağanını kendisine verildi. Eserlerinin toplu basımını, sağlığında "manevi oğlum" dediği Şadan Gökovalı yayıma hazırladı.

"Balıkçılar, sünger avcıları, dalgıçlar, gemiciler... Halikarnas Balıkçısı'nın öykü ve romanlarıyla gelen bu tipler sadece edebiyata ilk kez geldikleri için ilginç değillerdir. Balıkçı denize bağlı olarak, güzelliği, özgürlüğü, başkaldırıyı, insanoğlunun geçmişteki ve gelecekteki arayışlarını, kayıplarını, bunalımlarını, korkularını, ışığı kırar gibi kendiliğinden, etkili bir anlatımla ortaya koyarak, çağdaş insancıl bakışla eski uygarlıklar arasındaki bağları göstermiştir. Bu yüzden Yeni Ufuklar dergisinde yayımladığı yazılarla daha ilk kitabında aldığı herhangi bir öykü ya da diyelim ki Anadolu Tanrıları aynı bütünün parçaları gibidir. Sanat ve düşünürlük. Bu iki birbirini besleyen kaynak, Balıkçının yapıtlarında verimli bir buluşma yaratmıştır." (Şükran Kurdakul)

"Halikarnas Balıkçısı üzerine, yazarın özel yaşamının, özellikle babasıyla ilişkisinin karanlık kalmış kimi yanlarına imada bulunan ve psikanalitik çözümlemeyi de öneren ilginç bir inceleme yazmış olan Refik Yoksulabakan, nerdeyse Tanrı konumuna getirilmiş denizin, yazarın roman ve öykülerindeki işlevlerini şöyle sıralamaktadır: 1- Toplumsal olaylar ortamıdır, 2- Bir renk ve devinim alanıdır, 3- Kendine özgü bir tarihe sahiptir, 4- Çeşitli iş'lerin yapıldığı yerdir. Şunları da yazmaktadır Yoksulabakan: 'Deniz, hep tanrı durumundadır. Usanmadan, aldırışsız, acımasız can alır. Bütün bunlara karşın denizciler tanrılarından geçemezler. Birer kurban gibi, o karşı konmaz çağrıya enginlere açılırlar, ölürler, ölürler... Enginliler denizin oğullarıdır, eninde sonunda ona dönerler. Çünkü o, ölümün, şiddetin, gücün kaynağı olduğu gibi çekici gizlerin, güzelliklerin de kaynağıdır.'

HALİKARNAS BALIKÇISI

ALABANDADA

Saç maşası satan adam, güverte yolcularına ait sancak kıç omuzluğunun alabandasında dinelmiş, bağıra bağıra mallarını övüyordu.

Günün son turuncu ışığı sönmek üzereydi.

Denizin mavisi koyulaşmıştı.

Dalga başlarında; çakmak çakılıyormuş gibi, turuncu kıvılcımlar uçuyordu.

Ufkun üzerinde parıldayan akşam yıldızı; gökte bir gülüştü.

Saç maşası satıcısının yüzünün yarısı turuncu, yarısı açık menekşeydi. Adam doğrusu, söz gücüyle satıyordu. Sözler burgaçlanarak ve köpürerek, ağızdan çağlayan halinde akıyordu. Çevresinde halka olmuş çoğu erkekler, ağızlarını açmış dinliyorlardı. Satıcının anlattığına göre, gözü kârda değildi.

"Kâr" mı? Ne gezer efendim! Hatta zararına satıyordu. Kadınların en güzellerine saç maşası sağlamak üzere, işte, vapura binip diyar diyar gurbette geziyordu. Onları satmayacak, hediye edecekti. Kendisi, abur cubur satan bir işportacı değildi. Haşa efendim! Ona, yüksekten gelen bir ses, "Yürü ya kulum! Git de maşaları bu güzellere sat!" diye seslenmişti. O da bu emir üzerine yola çıkmıştı. Maşaları, her birinde on kuruş zararla yirmi kuruşa hediye ediyordu. Zaten her isteyene hediye etmeyecekti. Çünkü elinde topu topu on beş tane kalmıştı. İsteyen alır, istemeyen almazdı. Yapacağı iş, sadece onlara almak fırsatını vermekti.

Satıcının dört yanında kalabalık halinde halka olmuş erkekler arasında, yalnız iki dişsiz ihtiyar kadın vardı. Adam konuştukça arasıra birbirlerinin yüzüne bakıp gülümsüyorlardı. Erkeklerin bazıları alaylı alaylı bakıyordu, bazıları kaşları çatık, ciddiyetle dinliyorlardı.

Yalnız, halka dışında, gemi alabandasında, şiltelerini sererek bağdaş kurmuş kadınlar tepeden tırnağa göz kulak olmuşlardı. Adamın yanında toparlak yüzlü bir kadın oturuyordu. Oradan geçen bir Laz gemicinin deyimiyle, "kadının sancak tarafının saçları maşalarla kıvırcık kıvırcık edildiği için dalgalı; iskele tarafının saçları bonazza, yani dümdüz"dü.

Gezgin satıcı maşaların bu marifetine işaret ediyordu. Permanat için gidip boşu boşuna bir sürü para vermemeleri, çünkü o maşalarla saçların istendiği gibi kıvırcık ve bukle edilebileceklerini söylüyordu.

Alabandada oturanlar arasında iki çift de vardı. Sabahtan beri birbirlerine "mahsullerinin" nasıl olduğunu, havayı, yağmuru, kurağı tekrar tekrar sorup cevaplandırdıktan sonra, artık söyleyecekleri sözleri kalmamıştı.

"Bukle" sözünü duyunca, bu sözcüğün "u"sunu "o" çevirerek gevrek gevrek gülüşüyorlardı.

Saçlarının yarısı kıvırcık, yarısı düz olan kadın, sözümona utanıyormuş gibi, başını bir eğiyor, bir de sağa sola çeviriyordu. Amacı saçlarını dört yana göstermekti.

Tezkere alarak köylerine dönmekte olan iki er, yavuklıları için birer maşa aldılar.

Satıcı oradan ayrılınca, dört beş kadın da teker teker giderek birer maşa aldılar.

Alabandada şiltelerin üzerine bağdaş kurmuş da maşayla ilgilenmemiş olanlar arasında, otuz beş yaşlarında, köy öğretmeni bir kadın vardı. Biraz önce annesinden fena halde dayak yemiş olan sekiz yaşlarında bir yaramaz oğlanı avutmaya uğraşıyordu. Çocuk,

"Bu vapur on para etmez, babamın upuzun direkli yelkenli bir gemisi var," dedi. Bu sözlerinin öğretmen kadında ne etki yaptığını anlamak için, ona dikkatli dikkatli baktı.

Öğretmen, elinden geldiği kadar hayret ve hayranlıkla,

"Ah, ne güzel," dedi.

Oğlan,

"Onun sahici direği, beyaz yelkeni var; bu kara kara tüten pis baca gibi değil." diye ekledi. Çocuk devamla, "Biz babamla Amerika'ya giderken balık tutarız. Bu vapur kadar balıklar!.."

Sözlerinin öğretmeni etkilediğini görünce heyecanlandı...

Öğretmen, çocuğun her söylediğine inanıyor gibi yapıyordu.

Oğlanın gözlerinde, şanlı işler görenlere özgü bir gurur parladı ve konuşmasını sürdürdü: "Gemi giderken biz hep rakı içeriz. Bardakla değil, doğrudan doğruya şişelerden içeriz. Şişeleri bir mil uzağa atarız. Şişeler batar, hiç çıkmaz..."

Öğretmen,

"Aman ne güzel!" diyerek ellerini çırptı.

Bu kez çocuk, "Bu peri midir, melek mi?" diye düşünerek, öğretmene hayranlıkla baktı.

Kadın, cebinden bir avuç antepfıstığı çıkarırak çocuğa verdi.

"Rakım yok ama, bak, bunları ben tuzladım. Belki hoşuna gider," dedi.

Küçük, yarı çekingen yarı hayran, fıstıkları yemeye koyuldu.

Oğlan, doğrusu pek erken yaşında, kadın kısmının entrika ve tuzaklarına uğruyordu. Fıstıkları çiğnerken göz ucuyla kadına baktı. İşte bu kadın, o akşamın pembeleşen ışığında gül gibiydi; gülümsüyordu. Annesi gibi çatık kaşlı ve yaygaracı değildi. (...)

(Çiçeklerin Düğümü, 1996)

"Belki Yoksulabakan'ı da esinlemiş olabilecek yorumunda Tahir Alangu da şunları söylemektedir: 'Renkli ve hol ışıklı, zengin bir tabiatın ortasında güçlü, özgür ve mücadeleci insanları anlatan deniz öykülerinde, iki yüzlü ve aşağılık kalabalığın arasından kurtulan, bu insanların arasına karışan, mutluluğu onların yaşayışında bulan bir sanatçının şahsi trajedisi açıkça seyredilmektedir. (...) J. London'un deniz maceralarındaki sarhoş edici coşkuyu anlatışı, J. Conrad'ın pençesini bir an bile denizcinin sırtından çekmeyen amansız kader tanrısını (Nemesis) Halikarnas Balıkçısı'nın hikâyelerinde de bulmak kabildir. Hikâyelerinde kökleri çok eskiye, denizci milletlerin eski inanışlarına ve dinlerine kadar giden, bizim kıyıların insanlarına doğru sürüp gelmiş inançlara gerçeğin içinde geniş ölçüde yer verilmiştir.'

"Halikarnas Balıkçısı karadan denize döner ama yaptını oluşturan tek öge deniz değildir. Bir anlamda denizde yaratılışın dört öğesinden birini, yani suyu bulan, böylece köken sorununa kendince bir yanıt getiren Halikarnas Balıkçısı, aynı zamanda kültürel bir arayışa da girişir. Oxford'da yakın çağlar tarihi okuyan, eski Yunanca dahil birkaç yabancı dil bilen Halikarnas Balıkçısı, Babıâli'nin 'boyunduruğundan' kurtulup, İstanbul'dan Bodrum'a geçerken, ister istemez Anadolu'ya geçmiş olur.

"Burada Balıkçı'nın, Helen kökenli uygarlık anlayışına karşı Lyonya, yani Anadolu kökenli uygarlık anlayışını çıkardığını söylemekle yetineceğim." (Ahmet Oktay)

"Balıkçı'nın en büyük özelliği, bir türlü kabına sığmayan 'araştırıcı' yanıdır. Okuyarak ve dokunarak bilgilenmenin hazzını hiçbir şeye değiş-

HEY KOCA BALIKÇI

Feyza Hepçilingirler

Balıkçı'nın öyküsü, klasik öyküden de modern öyküden de uzakta, farklı bir noktada durur. Klasik öyküdeki gibi, zaman zaman uzun giriş bölümleri olsa da çoğu kez kurgusuzdur öyküleri, en azından öyle görünür. Öyküden önce, o öyküyü yazma isteğinin nasıl doğduğunu anlatır Balıkçı. Bu yüzden öyküleri "anı-öykü" diyebileceğimiz bir türün örnekleri gibidir. Okuyucuyu, öykünün mutfağına sokmaktan kaçınmaz. Başka bir deyişle yaşadığım yazar. "Yaşadığımı yazmak" deyince orada biraz duralım. Bir öykü ustası değildir; ama bir yaşam ustasıdır o. Belki de tüm öykülerinde insanlara ulaştırmaya çalıştığı asıl mesaj, "Yaşadığınızı fark edin"dir. Yaşamın renklerini, seslerini bütün canlılıklarıyla sunarak, tıpkı kendisi gibi onların da yaşamı her boyutuyla, derinlemesine algılamalarını sağlamaya çalışır.

Yaşamının son üç yılında İzmir'de onunla aynı mahallede yaşamış, onu uzaktan görmüş; ama tanışma isteğini bir türlü gerçekleştirememiş biri olarak davranışlarında görünür hale gelen babacanlığını öykülerine de yansıtmış olduğunu söyleyebilirim. Tanışma, daha doğrusu onu yakından tanıma cesaretini bulup bir gün kapısını çalabilseydim, belediye otobüsünde "Gömü Durağı" derken duyduğum o çok yukarılardan, gök katından geliyormuş gibi ünleyen sesin beni de "Gel kızım, gir içeri!" diye karşılayacağını biliyorum. O zaman yaşamının her alanında ne kadar dobra dobra bir insan olduğunu daha rahat iddia edebilirdim; ama şimdi, yalnızca yazdıklarından kalkarak oluşturabiliyorum bu yargıyı.

"Musa Cevat" takma adıyla yazdığı ilk kalem alıştırmalarından birine "Edebiyatta Gözboyacılık" adını verdiğine bakılırsa öykülerindeki o doğallık, içtenlik -zaten bunca inandırıcısı rastlantı olamaz- bilinçli bir seçimdir. Kendisini öykü kişinin yerine koyup onun gözünden bakmalar, dışarıda ya da uzakta durup kurmacayı kendi akışı içinde oluşturmalar onun için değildir. Öyküdeki kurmacaya, öyle "mış gibi" yapmalara pek yüz vermez. O olayı bilen, anlatan sıradan bir balıkçı ya da doğrudan Cevat Amca olarak öykünün kıyısında değil, tam ortasında durur. Öykü kişilerinden birçoğunun onun ağzından konuşması bundandır.

Yaşama ustalığı derken doğada, özellikle denizde bulduğu ve tadını çıkardığı her güzelliği başkalarıyla paylaşmak isteğinden söz ediyorum; çünkü onun öykücülüğünün daha çok bu olduğunu düşünüyorum. Okuruyla dolaysız bir iletişim kurma isteği... Çok gezmiş, çok görmüş çok şey öğrenmiş bir bilgenin söyleşisi tadındadır bütün öyküleri. Kimsenin kolay kolay edineceyeği bir kültürle baktığı için, herkesin gördüğü denizin, köpüğün, dalganın, çırpınının arkasında, yalnız kendisinin görebileceği denizkızlarını, Anadolu tanrılarını, bin bir çeşit söylenceyi görür, duyar. Kendi gördüklerini, yaşadıklarını, fark ettiklerini başkalarıyla paylaşma isteği, işte bundan, baktığı her nesneyi zenginleştiren bir göze sahip olduğunu bilmesindendir. Az rastlanan, çarpıcı olayları seçip anlatması da bundandır, klasik öyküye yakın durmasından değil. O sıcak söyleşi havası içinde olay, anlatılmaya değer bir özellik taşımalıdır. Binleri dinleyecek olsa bile Balıkçı gönül indirir mi sıradan bir olayı anlatmaya?

Büyük olasılıkla yeniden yeniden okuyup sağını solunu düzeltmez yazdıklarının. Anlatıya değil, söyleşiye önem verir çünkü. Yaşamakta söyleşine ustadır ki öyküleri bu yaşam sıcaklığını yansıtsın ister. Eli yüzü düzgün olsun diye yazdıklarını bu sıcaklıktan uzaklaştıracak "müdahaleler"de bulunmaz. Belki ufak tefek kusurları olan bir dil çıkar ortaya; ama bu, kusursuz ve kusursuz olduğu için yavan bir dilden daha canlıdır. Bire bir yaşanmışlığı sezinleten şey, belki de bu ufak tefek kusurların ta kendisidir. Yaşam da kusursuz değildir çünkü. Olmayacak şeyleri oldurur, aksaktır, kusurludur. Balıkçı'nın sanat anlayışı, yaşanmışı, yaşanırken insanı titreten duyguların tümünü bütün açıklığıyla yansıtmaktır. Dilin yeniden gözden geçirilmesi duygulardaki bu geniş açılımı önleyecek, onları bir yapmacıklık perdesinin ardına gizleyecektir. (...)

Balıkçı'nın yazmaya başladığı dönemde, öyküye öylesine bir yönelim vardır ki Türk romanının en usta kalemi Halit Ziya bile romanı ara vermiş, öykü yazmaktadır. Yaşar Nabi telaşa kapılmış, o yılların Varlık'ında yazarların öyküye dönük bu ilgisinin bir an önce bitmesini dilemekte, romanın önemini vurgulayarak yazarları yeniden roman yazmaya çağırmaktadır. İşte tam bu dönemde Balıkçı, yepyeni bir ses olarak duyurur kendini. Mitolojiye getirdiği yeni bakışla, deniz insanlarını içlerinden biri olarak anlatmasıyla serin bir deniz rüzgârı estirir edebiyatta: bir gençlik, zindelik aşısı yerine geçer ve yazarlarımızda denizi anlatma isteği yaratır. Bu etki, Sait Faik'ten Zeyyat Selimoğlu'na dek uzanır.

Yine de dönemin öteki yazarlarından tam da bu noktalarda "deniz" konusu ve mitoloji bilgisiyle ayrılır Balıkçı. Sözgelimi Memduh Şevket Esendal da öyküyü kurmacanın dışında yaşanmışa yaklaştıranlardan, öykünün girişinde yazılma gerekçesini açıklayanlardandır; ama o küçük memurların, mahalle aralarının, kısacası denizsiz bir kentin, Ankara'nın yazarıdır. "İnsanları üzüp mutfak paçavrasına çeviren" öyküden yana olmayışıyla benzer Balıkçı'ya; ancak Balıkçı, insanları üzmemekten daha fazlasını yapacak: yalnız, yaşama sevinci değil, yaşama bilinci de verecektir okuyucusuna.

Sabahattin Ali ile aynı dünya görüşünü paylaşır, ama Sabahattin Ali de karaların adamıdır. Tıpkı Çukurova'nın ırgatlarını anlatan Orhan Kemal'in, Çukurova'nın, ovaların yazarı olması gibi. "Anı-öykü" anlayışları bakımından benzeştiği bir başka yazar da Haldun Taner'dir. Balıkçı ile başka pek çok yazar arasında benzerlik ya da farklılık açısından ilişki kurulabilir; ama bu, şu bilinen gerçeği değiştirmeye yetmez. Yirmi beş yıldır Halikarnas Balıkçısı yok. Artık kimse anlatmıyor o açık denizleri, rüzgârla şişen yelkenleri, tanrıçalarla akraba, dirençli Anadolu kadınlarını, denizin kendisini çağıran sesinden başkasını umursamayan delikanlıları...

Daha acıklısı, kimsenin deniz insanlarını umursadığı, öykülerini dinlemek istediği yok. Şimdi moda, karanlık dünyalarında neden debelendiklerini bilmeden ve Balıkçı'yı öfkeden deli edecek vızıldanmalarla durmadan bunalan insanları anlatmak. Balıkçı olsa bir gürleyişte kendilerine getirirdi onları; ama yok. Onun o sağlam kaleminin yerini tutacak güçte bir kalem de yok. Yalnız o yazabildi o öyküleri, romanları, söylenceleri; yazdı ve gitti.

(Özgen Seçkin - Aydın Şinşek / *Balıkçıya Merhaba-Halikarnas Balıkçısı Günleri* içinde, 1998)

mez. Örneğin, Storari adlı bir İtalyan 1857'de yayımladığı bir yapıtta, bir başka kaynağa dayanarak İzmir'in Halkapınar Gölü'nde bir Artemis Tapınağı bulunduğunu ve tapınaktaki Artemis heykelinin Paris'e taşındığını yazmış. Balıkçı durumdan haberdar olur olmaz Halkapınar Gölü'ne koşmuş ve sular altında eski bir yapı temeli görmüş. 'Elde edilen bilgilerden Storari'nin yazdıklarının gerçek olması ihtimali büyüktür' diye kayıt düşmüş sonrasında." (Ahmet Günbaş)

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Ege Kıyılarından* (1939), *Merhaba Akdeniz* (1947), *Ege'nin Dibi* (1952), *Yaşasın Deniz* (1954), *Gülen Ada* (1957), *Ege'den* (önceki kitaplarından seçmeler ve yenileri, 1972), *Gençlik Denizlerinde* (1973), *Parmak Damgası* (haz. Ş. Gökovalı. *Ege Kıyılarından, Ege'nin Dibi* ve *Gülen Ada*'dan *Ege'den*'e alınmayan hikâyeleri, 1986), *Dalgıçlar* (1991), *Çiçeklerin Düğünü* (haz. Ş Gökovalı. *Merhaba Akdeniz* ve *Yaşasın Deniz*'den *Ege'den*'e alınmayan hikâycleri, 1991), *Denizin Çağrısı* (2002), *İmbat Serinliği* (haz. Şadan Gökovalı, 2002).

ROMAN: *Aganta Burina Burinata* (1946), *Ötelerin Çocuğu* (1955), *Uluç Reis* (1962), *Turgut Reis* (1966), *Deniz Gurbetçileri* (1969), *Dalgıçlar* (haz. Ş. Gökovalı, 1991), *Bulamaç* (haz. Ş. Gökovalı, 1996).

MİTOLOJİ-DENEME-İNCELEME: *Anadolu Efsaneleri* (1954), *Anadolu Tanrıları* (1955), *Anadolu'nun Sesi: Tarih ve Helenizm* (1971), *Asia Minör* (İng, 1971), *Hey Koca Yurt* (1972), *Merhaba Anadolu* (haz. Ş. Gökovalı, 1980), *Düşün Yazıları* (deneme, haz. A. Erhat, 1982), *Altıncı Kıta Akdeniz* (deneme, 1982), *Sonsuzluk Sessiz Büyür* (deneme, haz. Ş. Gökovalı, 1983), *Arşipel* (haz. Ş. Gökovalı, 1993).

MEKTUP: *Mektuplarıyla Halikarnas Balıkçısı* (der. A. Erhat, 1979).

ANI: *Mavi Sürgün* (1961).

ÇOCUK EDEBİYATI: *Denizin Çağrısı* (1998), *Yol Ver Deniz* (1998).

ÇEVİRİ: *Kazazede* (G. de Maupassant'dan, 1938), *Uykulu Kuyu Menkıbesi* (I. Washington'dan, 1939), *Süt Nine* (L. Pirandelio'dan, 1939), *Sanayi Kralı* (U. Sinclair'den, 1939), *Ölüler Evinin Hâtıraları* (F.M. Dostoyevski'den, 1939), *Nefse İtimat* (W. Emerson'dan, 1939), *Hortlak Rıksar* (R. Kipling'den, 1939), *İtalya Hikâyeleri* (G. Boccaccio vd'den, 1939), *Karmen* (P. Merimee'den, 1939), *Göklerde Futbol* (B. Shawdan, 1939), *Nostromo* (2 cilt, J. Conrad'dan, 1946-48), *Eski Foça* (F. Sartiaux'dan, 1952).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (1960), Tahir Alangu / Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve

Halikarnas Balıkçısı

Roman (1965), İrfan Ünver Nasrattınoğlu / Afyonkarahisarlı Şairler Yazarlar Hattatlar (1971), Azra Erhat / Mektuplarıyla Halikarnas Balıkçısı (1976), M. Kutlu / Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi V (1977), Sadun Tanju / Yahya Kemal ve Halikarnas Balıkçısı (1983), Şadan Gökovalı / Arşipel'deki Anadolu (Cumhuriyet Kitap, 29.10.1992), Sadi Borak / Halikarnas Balıkçısı ve Bir Duruşmanın Öyküsü (1982), Ahmet Oktay / Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı: 1923-1950 (1993), Ş. Devrim / Şakir Paşa Ailesi (1996), İ. H. Önal / Halıkarnas Balıkçısı (1997), Ölümünün 25. Yıldönümünde Halikarnas Balıkçısı (1998), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 2 (1999), Mehmet H. Doğan / Şimdi Uzaklardasın (1999), Orhan Tüleylioğlu / Balıkçı'ya Merhaba (Cumhuriyet Kitap, 17.6.1999), Edebiyatçılar Derneği / Balıkçı'ya Merhaba: 'Halikarnas Balıkçısı Günleri' Sempozyum Bildirileri (1999), Vedat Yazıcı / Martıya Mektuplar (2000), Feridun Andaç / Edebiyatımızın Yol Haritası (2000), Cüneyd Okay / Mavi Sürgün'e Doğru: Halikarnas Balıkçısı'nın Bilinmeyen Yılları 1921-1928 (2001), Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi (2001), Sadun Tanju / Eski Dostlar (Ara Güler'in fotoğraflarıyla, 2002), Azra Erhar / Mektuplarıyla Halikarnas Balıkçısı (2002), Sadi Borak / Halikarnas Balıkçısı ve Bir Duruşmanın Öyşküsü (2002), Nuri İçözü / Balıkçı Denizi Anlatıyor (Radikal Kitap, 11.7.2002), Ahmet Günbaş / Balıkçı'dan 'İmbat Serinliği' (Cumhuriyet Kitap, 30.5.2002), Nur İçözü / Balıkçı Denizi Anlatıyor (Radikal Kitap, 11.7. 2002), Halil Gökhan / Yüzde Yüz Akdenizli (Radikal Kitap, 8.1.2003).

HALİL BEY

Şair (D. 1857-58, Kırşehir – Ö. 1949, Keskin / Kırıkkkale). Hamitli Halil Bey sanıyla tanındı. Şiirleri ölümünden sonra Necati Silsüpüroğlu tarafından *Hamitli Halil Bey'in Şiirleri* (1958) adıyla yayımlandı.

HAKKINDA: ÖBBŞKA (c. 1, 1975), TDOE - TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

HALİL BURDURİ

İslâm bilgini (D. Kızıllar köyü / Gölhisar / Burdur - Ö. 1852). Tahsilini tamamladıktan sonra Burdur'da ilim öğretmek ve eser yazmakla uğraştı.

ESERLERİ:

İrşâdü'l-Kâri, Gunyetü'l-Ebrâr, Nüveyri Hâşiyesi, Tefsîr-i Kâdi Hâşiyesi, Mutavvel Hâşiyesi.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

HALİL EDİP BEY

Şair, çevirmen (D. 15 Şubat 1863, Bursa - Ö. 1911). Halilağazâde adıyla da tanındı. Rüştiyeden sonra özel dersler alarak Fransızca öğrendi ve edebiyat çalışmalarına yöneldi. Çeşitli okullarda yöneticilik ve öğretmenlik yaptı. Şiir çalışmalarının yanında çeşitli gazete ve dergilerde makale ve çevirileri yayımlandı. Bunlar arasında Alexandre Dumas Fils ve Lamartine çevirilcri önemlidir.

BAŞLICA ESERLERİ:

Bir Hizmetçi Kızın Sergüzeşti, Mesîre-i Etfâl, Cümel-i Hikemiyye-i Ecnebiyye, Paris Esrarı Âşıkane Bir Dram, Terkîb-i Bend, Güvercin Mükâfâtı, Penbe Ev Faciaları.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972). İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999).

Halil Edip Bey

HALİL GÖKHAN

Romancı, çevirmen. 17 Temmuz 1967, Tarsus / İçel doğumlu. Tam adı Halil Gökhan Yiğitler. İlk ve ortaokulu Balıkesir'de bitirdi. Bursa Işıklar Askeri Lisesi, Kara Harp Okulu (1989) mezunu. Kara Kuvvetlerine katılarak sekiz yıl kadar topçu subayı olarak görev yaptı. Daha sonra İstanbul'da internet kuruluşlarında projc yönetmeni ve editörü olarak çalıştı.

Şiir, öykü, yazı ve çevirileri 1989' dan itibaren *Varlık, kitap-lık, Gösteri* vd. dergiler ile *Cumhuriyet Kitap* ekinde yayımlandı. Dünya edebiyatından çok sayıda çeviri yaptı. Ürünleriyle 1992 Abdi İpekçi Aşk Hikâycsi Yarışmasında mansiyon, 1993 Orhon Murat Arıburnu Sinema Ütopyası Yarışmasında ikincilik ödülünü aldı. Yaşar Nabi Nayır ve Orhon Murat Arıburnu Şiir ödüllerini kazandı.

"Gökhan'ın asıl amacı bir roman yazmak değil çünkü, gerçeküstücü bir anlatı kurmak. Bunun için de, yedi yönetmeni bir kitaplığa kapatıp onlara yedi ayrı öykü anlattırıyor. Her öykü kendi içinde bağımsız bir bütün. Dolayısıyla istediğiniz bölümden başlayabilirsiniz okumaya, kitaba dilediğiniz kapıdan girebilirsiniz. Yalnız, şunu unutmayın ki, her kapı bir labirente götürecektir sizi, zihnin dolambaçlı yollarında yitebilir, daha da kötüsü bunalıp kitabı elinizden bırakabilirsiniz. Ama sabredip sonuna dek okursanız, yolculuğun, şiir ve felsefe konaklarında oyalanmanız gerekebilir. Bunun için de hazırlıklı olmalısınız." (Nedim Gürsel)

ESERLERİ:

ROMAN: *Yedinci* (1999).

DERLEME: *Türk Edebiyatında Paris* (T. Mohuidine ile, 2000), *Aldatma Öyküleri* (2003).

ÇEVİRİ: *Enstantaneler* (A. Robbe-Grillet'den, 1990), *Yırtıcıların Alacakaranlıkta Savaşı* (H. F. Blanc'tan, 1993), *Üç Atış Yirmibeş* (H. F. Blanc'tan, 1995), *Gece Uçuşu* (Saint-Exupery'den, 1995), *Güney Postası* (Saint-Exupery'den, 1995), *Seçilmiş Şiirler* (S. Stêtiê'den, 1995), *Öteki Güneş* (A. Velter'den, 1995), *Yeryüzü Şairleri* (P. Reverdy'den, 1995), *Ağustos Parıldamaları* (P. Jaccottet'den, 1997), *Derin Uykunun Söylevi* (J. Cocteau'dan, 1997), *Dünyanın Derisi* (J. Orizet'den, 1999).

HAKKINDA: Yılmaz Odabaşı / 1975-2000 Son Çeyrek Yüzyıl Şiir Antolojisi (2. bas. 2001), Füsun Akatlı (Varlık, Eylül 1999), Nedim Gürsel / Halil Gökhan'dan Bir İlk Kitap (Cumhuriyet Kitap, 7.10.1999), Dilek Girgin Can / Halil Gökhan'la 'Yedinci' Üzerine (Cumhuriyet Kitap, 21.10.1999), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2. bas. 2003), Pınar Tarcan / Söyleşi (Varlık Kitap, Şubat 2004).

HALİL HÂLİD

Gazeteci-yazar (D. 1868, Ankara - Ö. ?). Çerkeş Şeyhi ailesindendir. Tahsilini İstanbul'da Hukuk Mektebinde tamamladı. Şark ve İslâm kültürü ile yetişti. Paris ve Cenevre ile birlikte o dönemin bazı Türk aydınlarına sığınak haline gelen Londra'ya kaçtı. Orada Salim Faris'in yayımladığı *Hürriyet* gazetesine müstear adla yazmaya başladı. Sarayın daveti ve Abdülhak Hâmid'in tavsiyesiyle bir müddet sonra İstanbul'a döndü, adliyede bir memuriyete tayin edildi. Fakat on sekiz gün sonra fikrini değiştirip tekrar Londra'ya kaçtı. O senelerde Cambridge Üniversitesinde E.J. Gibb, Türk Edebiyatı tarihini öğretiyordu. Abdülhak Hâmid'in Gibb'e takdim ettiği yazar, Cambridge Üniversitesinde Türkçe muallim muâvinliğine getirildi. Daha sonra Bombay başşehbenderliğine atandı. Halil Hâlid imzası İngiliz basınında az çok tanındığı için İngiltere hükümeti onun Hindistan'da bulunmasını istemedi. Gönderildiği Sait Halim Paşa tarafından geriye çağrıldı. Mütareke yıllarında İsviçre'ye geçti. Mütareke döneminin ortasına doğru Türkiye'ye döndü. Harbiye Mektebinde İngilizce öğretmeni ve İlâhiyat Fakültesinde İslâm ulusları tarihi hocası oldu.

Yazılarının bir kısmı II. Abdülhamit yönetimi aleyhine ve Jön Türklerin edebiyatına ilişkin, bir bölümü de Türk hukukunu batıya karşı savunma mahiyetindedir. *Servet-i Fünûn*'da yazdı. *Hilâl ve Salip Münâzaası* Arapçaya ve Hintçeye çevrildi. Türklüğün varlığını ve hukûkunu savunmak için yazılmış olan eserlerinin hepsi Arapça, Hintçe ve Urduca dillerine çevrildi. Türkçe ve yabancı dildeki gazetelere birçok yazı yazmış olduğu gibi, kitap ve risâleleri yabancı dillere en çok tercüme edilmiş veya doğrudan doğruya o dillerde yazılmış yazarlardan biridir. Dünya Savaşı sırasında Almanya'ya giderek yazmaya devam etti. 1918'de Berlin'de *Bazı Berlin Makalâtı* adlı bir makale dergisi çıkardı.

"Halil Hâlid bilhassa hürriyete muhib ve otoriteye taraftar, mübâriz ve çekingen halûk ve titiz, ilim ve fazilete meftûn, fakat sanatkâr ve şair değil, yazıcı ve hoca yani okuyup öğrenmek ihtiyacı ile doğmuş bir misyoner tabiat, fakat sözünde talâkat ve kaleminde cazibeden mahrûm, vatan hissi ile meşbû, milliyetçi, azimkâr, sebatkâr, hâlis bir 'efendi', selâbet ile muttasıf bir şahsiyetti. İşte bütün hüviyeti bu sıfatlarla hülâsa edilebildiği gibi, bütün hayatı da bu hasletlerin mahsûlüdür. Ve onun asıl eseri silinti ler, tashihlerle dolu olan bu atılgan ve perişan hayatıdır. (...)

"Halil Hâlid'in, yazıldığı zaman canlı olan eseri, vatanın mütehavvil hayatının yevmî meselelerine bağlı kaldığı ve hülâsa aktüaliteye tâbi olduğu cihetle geçmiş hissini veriyor. Onda noksan olan, çoğumuzda olduğu gibi edebiyattı. Eğer edebiyat için daha hassas olsa ve müdafaa ettiği fikirleri daha klasik ve derin bir kültür ve daha cazip bir kalemle yazsa, bugün irfan hayatımızda daha pâyidâr bir isim ve daha müessir bir eser bırakmış olurdu." (Abdülhak Şinasi Hisar)

ESERLERİ

The Diary of a Turk (*Bir Türk'ün Jurnali*, 1903), *A Study in English Turcophobia* (*İngiltere'de Türk Düşmanlığı Üzerine Bir Araştırma*, 1904), *Cezayir Hâtırâtı* (1906), *Hilâle Karşı Salip* (1907, aynı eser *The Crescent Versus the Cross* adı ile Londra'da 1907'de İngilizce olarak yayımlandı), *Hilâl ve Salip Münâzaası* (1907), *İslâm ile Nasrâniyetin Münâsebat-ı Asliyyesi* (1326/ 1908), *Arap ve Türk, Fusûl-i Mütenevvia* (4 küçük risale, 1326/1908), *Şehzade Cem Vak'asında Mesele-i Hamiyyet* (1327/1909), *Panislâmizm Tehlikesi* (1918, Almanca), *La Turcophobie des İmpérialistes Anglais* (1919, Fransızca-İngilizce), *İngiliz Mesâi Fırkası ve Şark* (1919, İngilizce), *Türk Hâkimiyeti ve İngiliz Cihangirliği* (1341/1922), *İslâm Tarihi* (İngilizceden çeviri, 1343/1924), *Her Günkü Hayatın İktisadiyatı* (H. Penson'dan, 1926), *Tacirliğin Mübadisi* (M. Clark'tan, 1926).

HAKKINDA: Abdülhak Şinasi Hisar / Haftalık Edebî Muhasebe-Halil Hâlid'in Hayatı ve Eseri (Milliyet, 7.4.1931), Türk Ansiklopedisi (c. 18, 1943-1986), TDE Ansiklopedisi (c. 4, 1976), TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 15, 1996), TDOE - TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

HALİL İBRAHİMOV, Halim

Hikâye yazarı (D. 1936, Hemit köyü / Koşukavak (Krumovgrat) / Bulgaristan – Ö. 1976, Sofya / Bulgaristan). İlköğrenimini Hemit köyünde, ortaöğrenimini Koşukavak'ta tamamladı. Kırcaali Türk Öğretmen Okulu (Türk Pedagoji Mektebi) mezunu. Koşukavak köylerinde öğretmenlik yaptı. Türkiye'ye göç etmek istediği için öğretmenlikten (1968) uzaklaştırıldı. Yıllarca inşaat işçisi olarak mahrumiyet içinde çalıştı. Sofya'da öldürüldü.

Bulgaristan Türkleri edebiyatına giren hikâyeleri, *Halk Gençliği* ve *Yeni Işık* gazetelerinde, *Yeni Hayat* dergisinde yayımlandı, yıllık derlemeler ve antolojilerde yer aldı. Hikâyelerinde, Rodop bölgesi Türklerinin acılarını, sevinçlerini güzel bir Türkçe ile dile getirdi.

HALİL, İlyas

Şair ve yazar. 1930, Adana doğumlu. Çocukluğu ve gençliği Mersin'de geçti. 1964 yılında ailesiyle birlikte Kanada'ya göç etti. Yirmi yıl kadar Birleşik Arap Emirlikleri'nde görevli

İlyas Halil

İLYAS HALİL

KYTHNOS ADALI DİMİTRİ

Dimitri'yi tanıdığım yıl McGill Üniversitesi'nde gece öğrenciydim. Kythnos adalı saz şairi Dimitri, 1968 yılında albaylardan kaçmış Montreal'e sığınmıştı. Aynı bankada çalışıyorduk.

Kanada'ya ayak bastığı gün Kanada yaşamına alışmamaya karar vermişti. Kendisine "Dimitri buraya sığınmaya geldin. Yaşamaya değil" demiştim. "Bu robot yaşama alışırsan seveceğin kızların saçları at kılından olur, göğüslerinin olduğu yerde güller bulacağına dikenli incir bulursun."

Montreal'i sevmemeye kararlıydı. Kanada onun için yüreklerde yoksulluk, çiçeklerin renksiz ülkesiydi. Minik adasında vazgeçemediği çok güzelliği vardı. Sabah güneşinin tiryakisiydi. Dimitri domatesi yalnız güneşte toplardı. Yalnız güneşte, domatesin güneş kokusunu koklardı. Deniz köpüğüyle çevrili adası yalnız güneşte adaydı.

***

Paranın kıt, gecenin, gündüzün karanlık, ocağın eksi 40 ısısında, "Dimitri" dedim. "Bu gidişle aç kalacaksın. Bir yere yaramayacaksın. Kythnos adan tuzlu suların içinde kayıp."

Dimitri güldü ve "Keçi yolundan Kythnos tepelerine tırmanacak, kaya sarp yollardan ovaya keçi ineceğim" dedi. "Köy kızlarını görünce 'Merhaba' diyeceğim. Bir gün koyunun kızlarını sana elimle anlatacağım" dedi.

Dimitri, Montreal'de işgreti yaşıyordu. Gömlekleri, çorapları hâlâ Kythnos'tan getirdiği tahta bavulunda duruyordu.

Fırtına dinince Kythnos'a geri dönecekti. Aşkı yalnız aşkın doğduğu yerde yaşayacak, aşkı yalnız aşkı anlayan bir Kythnoslu kızla tadacaktı.

Dimitri ile dostluk kurduğum günler karlar ülkesi Winnipeg'ten yeni gelmiştim. Montreal'e alışmakta ben de güçlük çekiyordum.

Bir gün beni Montreal'e geldiğim için üzüyordu. "Benim Yunanistan'dan kaçacak bir nedenim vardı" dedi. "Sen hangi akla hizmet buralara geldin. Anadolu bırakılacak yer mi? Hele toprağı baldan, pekmezden yapılmış Çukurova... Kızları eline dokunsa insan bin yıl yaşar.

"Montreal benim için tren istasyonu... Montreal'de güzel bir kadının kucağında olmaktansa Yunanistan'ın küçük bir adasında keçi olmak daha iyi... Burada aylarım yokuş, günlerim sarp... Gün boyu ellerim, dizim yara bere, olduğum yere varmak için uğraşıyorum...

"Yaşamasını bilmeyen bir kentte olduğumuzun ayırdındasın değil mi? Gündüzleri koşmaktan oturmaya zaman yok. Geceleriyse kör karanlık bir kentteyiz. Burada yabanda yabancıyız... Ben Rum Dimitri... Sen dili vurgulu esmer Akdenizli'sin. Denizin kıyıya attığı çöpsün, denizin istemediği ölü balıksın. Mum ışıklı sokaklarda, açık pencerelerden duyduğun sevinçli sesler senin sesin değil. Sarhoş kadınların, sarhoş erkeklerin kahkahaları hep bilmediğin bir dildedir.

Unutamadığım bir şey, adını söylediğim an, başka şey oluyor. Montreal'in karlı günlerinde, yaz akşamlarının Atina körfez kokusu burnumda... Burada güz yağmurları başlayınca içimde uyanır, sokakta gördüğüm kızların kahve yüzünde temmuz güneşine dokunmak isterim. Atina'da ılık günlerin kalıntısına elimi sürmek isterim."

***

Dimitri, Park Caddesi'nde tek odalı dairesini eski günleriyle döşemişti. Montreal'in zemheri ocak gecelerinde yatak odası portukal bahçesi... Yalnızlık günlerinde mutfağı Kythnos Plajı, kızların dolaştığı...

Öğle yemeklerinde bankanın kantininde çoğu günler birlikteydik. Ara sıra bize Yorgo adında bankanın posta servisinde çalışan Yunanlı bir genç katılırdı. Dimitri'nin uyuşamadığı bir yönü vardı. Yorgo, Bulgar, İtalyan, Makedonyalı düşmanıydı.

Kısa bir süre sonra Dimitri, Yorgo'yu bizden uzak tutmaya başladı. "Bu adamla görüşmek güç" dedi. "Sevmesini bilmeyen adam düşünmesini nasıl becerir." İtiraz edecek oldum. "Üzülme Akdenizli" dedi. "Bu adamlara her yerde rastlarsın. Güzel bir sabah komşunun evini ateşe veren kundakçıya benzer. Biz sevmeyi becerelim. Bu adamlar yok olur giderler."

"Dişini sık Akdenizli" dedi. "Yakında bu alımlıklardan kurtulacağız. Albaylar gibi yok olup gidecekler. Bir gün sevmesini bilen bir insan gelecek Akdeniz'in dalgalarını yeniden muviye boyayacak. Akdeniz'in kıyılarına bizim ak gül mavtılar dizecek." (...)

(*Agap Çiçeği*, 2006)

bulundu. Emekli olarak Kanada'daki eşi ve çocuklarının yanına döndü. Şiir ve öyküleri çeşitli dergilerde yayımlandı. Şiirlerinin bir bölümü Suudi Arabistanlı şair Abdel Mecit tarafından Arapçaya, Fransız Kanadalı şair ve yazar Stephan Meunier tarafından Fransızcaya çevrildi.

"Öykülerinde ilk göz ağrısı şiire epey borçlanan İlyas Halil, okurlarının karşısına kırk iki yıl sonra üç şiir kitabıyla çıktı. Bunlar insana, doğaya tutkun, has bir sanatçının duygu ve düşünce penceresinden uzatılmış birer demet çiçektir. Üçü de İngilizce-Türkçe yayımlandı. Kırk yıldır yurtdışında yaşayan İlyas Halil, rüyalarını Türkçe görüyor." (Remzi İnanç)

"Yarım yüzyıl önce kapısını çaldığı, el aldığı şiire fazlalıklarından kurtulup olabildiğince arınarak yeniden döndü İlyas Halil: 'Aslına rücu etti' de diyebiliriz. Şairlerin yaratıcı olduğunca büyücü sayılmasının elbette bedeli olacaktır: Lanetlenmek ve kutsanmak. İlyas Halil bu bedeli, yaşamın, yazmanın ve insanın bütün hallerinden haberli olarak ödedi. Çünkü gözleri ve yürekleri antenleri hep açıktı yer küre üzerinde..." (Engin Aşkın)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Hal ve Hayal* (1950), *Mürdüm Dalı* (1953), *Emerson'dan Şiirler* (çev., 1954), *Yalandır Herhalde* (1959), *Altmış Beş Yıl Beklemek Gerek* (1998), *Dört Damla Bahar Yağmuru* (2000), *Tuz Çizgisi* (2001), *Pazar Sabahı Güvercinler* (Türkçe - İngilizce, 2005).

ÖYKÜ: *Doyumsuz Göz* (1983), *Çıplak Yula* (1985), *İt Arı* (1987), *Boyansın Ramazan* (1989), *İskambil Evler* (1991), *Kiralık Mabet* (1993), *Sarhoş Çimenler* (1995), *Gâvur Memur Aranıyor* (1999), *Körler Bahçesi* (2004), *Agap Çiçeği* (2006).

HAKKINDA: Engin Aşkın / Türkçe 'Haiku'nun Montreal'li Ustası: İlyas Halil (Cumhuriyet Kitap, 7.1.1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları Sözlüğü 10 (Hece Öykü, Ağustos-Eylül 2004).

HALİL NİGÂRİ EFENDİ

İslâm bilgini (D. 1820, Yeşilyuva / Acıpayam / Denizli – Ö. 1891, Acıpayam / Denizli). Eğitimini Konya ve İstanbul medreselerinde tamamladı. Fıkıh ve Feraiz ilimlerindeki derin bilgisi ile kısa zamanda şöhrete ulaştı. Geniş bir kütüphane edinme geleneğini sürdürerek Arapça, Farsça ve Osmanlıcadan oluşan büyük bir kitaplığa sahip oldu.

Yeşilyuva'nın "Kayser Karaağaç" adı ile ilçe yapılması için müspet delillere dayanan plan ve projelerini hazırlayıp padişaha sunulmak üzere İstanbul Fatih Medresesi Baş Müderrisi Yeşilyuvalı Hafız Ali Efendi'ye (1820-

HALİL NİGÂRÎ EFENDİ

GÜFTE-İ NİGÂRİ

Aşkın deryasına giren aşıklar,
Makam-ı zûl canın görmediniz mi,

He'vâ-yı aşkla nihayete eren aşıklar
Bulup erkânı varmadınız mı.

Lem-i deryâdan hoşça geçenler,
Göçüp de hakikat babın açanlar,

Divanı akın şarabından içenler,
Saki Erguvanın sormadınız mı.

Gördün mü aşık meclis mestin sende,
Var mıdır anda dostun.

Aşkla raks eden taze nur senin
Kal durup ni kabın, sormadınız mı

Matem aşka girip, söz söyleyenler,
Ol babı da men divane duranlar.

En giz aşkın yazdığın görenler,
Aşkın akranın varmadınız mı.

Nedir çarı anasırdan alınan,
Aşk-ı Nigâri'nden söyledikçe bülnan,

Ol marifet şehrinde istar olunan,
Lü'lüü mercan dirmadınız mı.

73) yazdıkları dilekçe ve mektupları gönderip onunla iş ve fikir birliği yaparak Kayser'in (Yeşilyuva) 1863 yılında kaza merkezi olmasını sağladı. Şeyhülislâm'ın 1863 yılındaki onayı ile de Kayser kazasının ilk müftülüğüne tayin edildi.

Haksızlıkla mücadele ederek, adalet nizamına aykırı gördüğü ve insani meziyetlere uymayan hal ve hareketleri hicveden pek çok şiir yazdı. Tırnağının ucu ile Kur'an-ı Kerim yazdı. Bu el yazması Kur'an'ı altın işlemelerle süsledi. Müftüler Medresesi Müderrisi ve kurucu İlyas Efendinin vefatı üzerine 1871 yılında Müftüler Medresesi Başmüderrisi oldu. İlçe teşkilatının Acıpayam'da kurulması üzerine 1871 yılında da Acıpayam ilçesinin ilk kaza Müftülüğü görevine seçildi. Vaazlarını kendi el yazısı ile bir kitapta topladı.

HAKKINDA: Şükrü Tekin Kaptan / Denizli'li Meşhurlar (2002).

HALİL, Salih

Şair ve araştırmacı-yazar. 1941, Gebecili köyü / Rodop doğumlu. Hâki takma adını kullandı. İlköğrenimini Batı Trakya'da tamamladı. Türkiye'ye gelerek Konya İmam Hatip Okulunu (1961) ve Edirne Öğretmen Okulunu (1966) bitirdikten sonra Batı Trakya'ya döndü.

Şiirleri ve yazıları çeşitli gazete ve dergilerde; makaleleri Türkiye'de *Hayat Hürriyet, Milliyet, Türkiye* gibi gazete ve dergilerde yayımlandı. Gümülcine'de *İleri* (1975) gazetesini çıkardı. Bu gazetenin 23. sayısını Batı Trakya problemini anlatmak ve kamuoyu oluşturmak gibi düşüncelerle *Embros* adıyla Rumca yayımladı. Batı Trakya'da klâsik Türk şiirinin sürdürücüşü olabilecek tarzda hecc ve aruz vezinleriyle şiirler yazdı. Yunancadan ve farklı uluslara mensup şairlerden şiir çevirileri yaptı. Gazetesi *İleri*'de Batı Trakya Türk şair ve yazarlarına ait, roman dışında bütün edebî türlerden örneklere yer verdi. Osmanlıca ağırlıklı dil tenkitleriyle dikkat çekti. *İleri* gazetesini Gümülcine'de hâlâ çıkarmaktadır. Son yıllarda gazetesinde *Eş'ar-ı Perişanımdan Örnekler* başlığı altında şiirlerini yeniden yayımladı. Gümülcine'de yayımladığı *Batı Almanya'da Batı Trakyalılar* (1986) adlı yarı edebî bir basılı eseri vardır.

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 9, 1973-1979), Feyyaz Sağlam / Batı Trakya Yunanistan'da Çağdaş Türk Edebiyatı Antolojisi (1990) - Yunanistan 'da (Batı Trakya) Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi (1995), TDOE - TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

HALİLOĞLU, Asım

Şair ve yazar (D. 1923, Kireççiler köyü / İskeçe / Yunanistan – Ö. 27 Ekim 1980, İskeçe / Yunanistan). İlkokulu Kireççiler köyünde, ortaokulu Edirne ve Sivas'ta, liseyi İstanbul Haydarpaşa Lisesini bitirdi. İstanbul Hukuk Fakültesi (1953) mezunu. Türkiye'de öğrenimini tamamladıktan sonra Batı Trakya'ya dönüp Gümülcine ve İskeçe'de öğretmenlik yaptı. İskeçe Türk Birliği Başkanlığı görevinde bulundu.

Değişik alanlarda toplumuna önderlik etti. Gümülcine'de Hasan Hatipoğlu ile *Akın* (1957) gazetesini çıkardı ve ölümüne kadar bu gazetenin başyazarlığını yaptı. Batı Trakya gerçeğini ve dramını şiirlerinde dile getirdi. Çocuklara yönelik çok sayıda manzum masal ve hikâyesi bulunan şair, Batı Trakya Türkleri Çocuk Edebiyatının kurucusu sayıldı. Şiirleri dışında folklor derlemeleri, hikâyeleri ve dilbilim çalışmaları bulunmaktadır.

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Çocuklara Manzum Masallar-Hikâyeler.*

SALİH HALİL

GAZEL

Geçenler var mı bilmem bağ-ı dehrin lâlezarından.
Ki yârin zülfü yer yer tarumar olmuş güzarından.
Fakat ol mihr-i mahın solmamıştır çehresi asla,
Güler, oynar, çiçek toplar açılmış gül diyarından.
Çiçekler gerçi açmıştır baharın nâm ü şânından,
Fakat yârin uzaktır al yanağın hem ayarından.
Sükût almış serâpâ, bülbülün âvâzı çıkmaz hiç,
Bütün âlem saf olmuş yârimin sevdalı zarından.
Eyâ Hâki! Bulutlar yükselirken arşa inler âh,
Senin bir kez terennümün bedeldir ân hezârından.

DİLBİLGİSİ: *Türkler İçin Yunanca* (1965).

SÖZLÜK: *Türkçe-Yunanca Sözlük.*

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 9, 1976), Fcyyaz Sağlam / Batı Trakya / Yunanistan'da Çağdaş Türk Edebiyatı Antolojisi (1990) - Yunanistan'da (Batı Trakya'da) Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi (1990), TDOE - TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

HALİM ŞAFAK

Şair, eleştirmen. 29 Eylül 1962, Milas / Muğla doğumlu. Asıl adı Halim Şanlıdağ. Kıvılcım Giritli, Işık Nardalı adlarını da kullandı. Şair Ceren Şanlıdağ kızıdır. Milas Devrim İlkokulu (1973), Milas Merkez Ortaokulu (1977), Samsun Veteriner Sağlık Tcknisyenleri Lisesi (1980) ve Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Veterinerlik (1997) mezunu. Çeşitli il ve ilçe tarım müdürlüklerinde veteriner sağlık teknisyeni ve şube müdürü olarak görev yaptıktan sonra emekli oldu (2005). Daha sonra Kayseri Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğinde veteriner sağlık teknisyeni olarak çalıştı.

İlk yazısı *Aydınlık* gazetesinde (1979) yayımlandı. Kayseri'de; *Kavram Karmaşa, İmlasız, Postimlasız Bireylikler* adlı dergileri çıkardı. Erciyes Üniversitesi Televizyonunda "Şiir

Halim Şafak

Yangısı" ve Alper Tunga Akşit'le birlikte "Kitaplık" adlı programları hazırladı. Şiir ve yazıları *Yazıt, Damar, Yazılı Günler, Eşik, Kavram Karmaşa, İmlasız, Postimlasız, Varlık, Yom Sanat, Öteki-Siz, Üçnokta, Kül Eleştiri, Bireylikler* adlı dergilerde yayımlandı. SES (Sağlık Emekçileri Sendikası) 1. Kültür Sanat Ödülleri 1998 Behçet Aysan Şiir Ödülünü kazandı.

"Halim Şafak'ın Kendini Kanatan Düşler kitabından başlayarak oldukça umutlu, toplumsal özelliklerin ağır bastığı bir şiiri sürdürürken, Baştan Sona Susmak'la kapıldığı korku ve ölümden uzaklaşma isteği Kayıplar Kitabı'na oradan da Kendini Kanatan'a doğru giderek bireyselleşmesine, kendine yönelmesine ve acımasızca saldırmasına dönüşmüştür." (Özcan Erdoğan)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Baştan Sona Susmak* (1996), *Bireylikler* (1997), *Kayıplar Kitabı* (2000), *Kendini Kanatan Düşler* (2002), *Kendini Kanatan* (2004).

ELEŞTİRİ: *Yolculuk Şiire* (1995), *Saptamalar / Vurgular* (1998).

HAKKINDA: Aysel Yenidoğanay / Kendini Kanatan Düşler'le Gelen Ozan (Damar, Nisan 1993), Muhsin Şener / Söz Şiire Gelir / Söz Şiire Kalır- Şiirin Diyalektiği (1996), Fahrettin Koyuncu / Kendini Kanatan Düşler (Damar, Şubat 1997), Hayati Baki / Hayati Baki Şairlerle Konuşuyor (Kavram Karmaşa, Temmuz-Ağustos 1998), Şakir Özüdoğru / Halim Şafak'la İmlasız Hakkında (Paragraf Fanzin, Mart 2004), Özcan Erdoğan / "Kendini Kanatan İnsanım Ölüm Bile Bana Çok" Halim Şafak'la Söyleşi (Yom Sanat, Eylül-Ekim 2004).

HALİM ŞEFİK (Güzelson)

Şair (D. 1913, İstanbul - Ö. 1990). Liseyi dışardan sınavlara girerek bitirdi. Gümrük ve Tekel Bakanlığı kuruluşları ile Haydarpaşa gümrüğünde çalışarak emekli oldu. Şiirlerini 1943'ten itibaren *Servet-i Fünün-Uyanış, Aile, Varlık, Akşam, Cumhuriyet,*

HALİM ŞAFAK

neyi yaşadımsa yaşadım
yara zamanı çoktan geçti
ben artık gideyim!

ben hiç yaşamasını bilmedim hayat
sol eli bağlanmış "cırpı" bir çocuktum
kara tahtanın önünde çoktan öldüm
hâlâ orda gömülüdür bedenim baksanız
sol elim omzumdan kesiktir

sevdim sevmesine ama her şey özürlü
bana o hayatı yaşamak kaldı ne yapsaydım

sol elim ben seni her gün kesip durdum
kan içinde bıraktım yaşadığım dünyayı

anahtar deliğinden hiçbir şey belli olmuyor

kan ağacı bir ömrüm oldu benim gezgin
yayan yürüdüm asanı hiç olmadı kendimle
köyler kasabalar kentler arasında
insanlar evler arasında gittim geldim

yaşamasına yaşardım ama sol elim
hâlâ arkamda bağlı duruyor inliyorum
biri çözsün zemberek boşalır belki
kendimi bir daha biriktirirm
yaşamak için bir şey kaldıysa geriye

"dün dağlarda dolaştım evde yoktum"
yalnızdım içi boş mermi kovanları topladım
kan kokuyordu kokladığım her şey
kirlendim sulara girdim çıktım

kadının biri beni artık zor tanıyor adı emine
fesleğenler topladı kahve pişirdi
ben gözünün içine baktım evinin önünde
kendini taşımakta zorlanan bir ömür
bakıp durdu yaşamakta sanki ne varsa

gidip duruyorum kaybolmak yerine
hatıralar topluyorum yolda lazım olur

unuttuğum bir ömürden sonra bardağımda
hiçbir şey bırakmadım anladım anladım
bu hayat yaşamaya hiç gelmiyor her gün
sol elimi omzumdan kesip bırakıyor beni
ortalık yerde bağırıp duruyorum kısık sesle
"ne olur ses versin biri "öleceksem öleyim

benimkisi incinmiş bir hayatın ağrısı
bir kanamasını öğrenmiş nasılsa
kimi sevsem ellerinde ölüyorum
uzayıp giden yalnızlık mıyım ki ben
gece olunca kimse çıkıp gelmiyor

ömrümün hiç imlası olmadı benim

konuştum durdum boyna hayattan söz edilmez ya

neyi yaşadımsa yaşadım
yara zamanı çoktan geçti
ben artık gideyim!

HALİM ŞEFİK (Güzelson)

SİS

Ayın çevresinde bir ışık halkası
Denizden dumanlar tütmeye başladı
Islak, ince bir ayaz
Ağacına kadar işledi sandalın
Sis ağır ağır kesti yolunu
Nerde el ele vermiş o eski manzaralar

İstanbul limanı bu günlerde tenha
Dövizimiz az da
Yalnız bir şilep o da bizim
İki sayılı şamandırada
Ambar kapakları örtülü yüklü
Yüklü sigortada

Vardiyada Rizeli Ahmet
Görünce sisi atladı baş tarafa
Haydi kampana

Feyhaman Beyin bizzat sürdüğü kadillak
Atatürk Köprüsü'nden geçerken
Bindirdi kaldırıma
Hali tasvire ne hacet
Vah yavrum vah
Fazla azgınlık daima felaket

Derken efendim
Şehirde limanda trafik mayna
Sis bu sığar mı ele avuca
Yayıldıkça yayıldı
Yerleştikçe yerleşti
Çıktı dağların sağrısına yokladı dorukları
İndi baştan başa doldurdu dereleri
Durdu terazilendi

Dahası var mı arkadaş dahası
Ta Fatih'te Eskiali'de
Şeyh Bedrettin Sokağı'na kadar girdi
Ne sisti

Yazko Edebiyat dergilerinde yayımladı. Orhan Veli çizgisinde görülen şiirlerini *Otopsi*'de (1978) topladı.

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

HÂLİS MEHMED ŞİRVÂNÎ

İslâm bilgini (D. ?, Şirvan / Azerbaycan - Ö. 1912). Arap edebiyatı uzmanlarından. İlk tahsilini memleketinde ve Amasya'da gördü. Daha sonra İstanbul'a geldi ve zamanın tanınmış bilginlerinden Tikveşli Yusuf Efendi'den icazet aldı. Fatih Medresesinde ders okuttu. Aynı zamanda kurucularından olduğu Darüşşafakada öğretmenlik yaptı. Kabri Fatih Camisi avlusundadır. Medreselerin ıslahı ve medrese öğrencilerinde fen derslerinin verilmesi konusunda gayret gösterdi.

ESERLERİ:

Telhîsü'n-Nahv, Mîzânü'l-Ezhân fi'l-Mantık, İlm-i Kelâm, Usûl-i Akâid.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

HALİT ASIM

Şair (D. 1918, Burdur - Ö. 1942, İstanbul). Tam adı Halit Asım Demirsoy. Celâl Sümer, Halit Çalköy, Nazmi Sezai ve Mehmet Elsazı takma adlarını kullandı. Burdur'da başladığı ilköğrenimini Adana ve Antalya'da tamamladı. Kalp hastalığı yüzünden Antalya Lisesi ikinci sınıf öğrencisi iken öğrenimini bırakmak zorunda kaldı. Genç yaşta öldü. Feriköy Mezarlığında gömülüdür.

Antalya'da arkadaşlarıyla birlikte *Çağlayan* dergisini çıkarmıştı. Şiirleri ayrıca *Hamle, Çağlayan, İnsan* dergileri ile *Gün* gazetesinde yer aldı. *Ömür* (1940) adlı bir şiir kitabı vardır.

"İnançların yarattığı huzursuzluklarla özdeşleşmiş bir duygu ve ruh durumunun etrafında gezindiğini şiirlerinin tümünde hemen görmek mümkün. Çoğu yazarın hemfikir olduğu gibi belki de öncülerinden olduğu 'vehim şiiri' devamlı çevresinde dolaşıyor. Şiirin bu özelliği, ne Yahya Kemal ne de Necip Fazıl şiirlerinde bu denli ürkütücü boyutlara ulaşmıştır." (Orhan Kahyaoğlu)

HAKKINDA: Hamit Macit Selekler / Ömür (Varlık, 15.8.1940), TDE Ansiklopedisi (c. 2, 1977), Arif Damar / Bizim Liselimiz Halit Asım (Gösteri, Aralık 1989), Orhan Kahyaoğlu – Mehmet Fahri / Sombahar dergisi özel bölüm (Mart - Nisan 1995), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2. bas. 2003).

HALİT EYÜP (Yenişehirlizâde)

Şair ve yazar (D. ?, İzmir - Ö. 7 Şubat 1902, İstanbul). İzmir'in tanınmış ailelelerindendi. Âhenk Muharriri ve Yenişehirlizâde lakaplarıyla tanındı. Köy Mektupçusu imzasını da kullandı. Öğrenimini İzmir'deki medreselerde tamamladı. Bir süre İzmir'de çıkan *Osmanlı Terakki-i Ziraatı* (Temmuz 1895) adlı derginin yazı işleri müdürlüğünü üstlendi. İzmir'de mahkeme reisliği yapan ünlü ilim adamı Mahmud Esad Efendi'nin öğrencilerinden oldu. Maliye Hukuk müşavirliği görevine atanarak hocasıyla birlikte İstanbul'a gitti. Görevinin yanı sıra Hukuk Mektebine devam etti, İngilizce ve Fransızcasını ilerletti. Bu dönemindeki çalışmalarında Batı dillerinden de yararlanmaya başladı.

İlk yazısı, *Hizmet* (Nisan 1894) gazetesinde yayımlandı. Telif ve çeviri yazıları İzmir *Âhenk* (1895-97) gazetesi ile İstanbul dergilerinden *Malumat, Servet-i Fünün* ve *Tercüman-ı Hakikat, Sabah* ve *Saadet* gibi gazetelerde yer aldı ve İzmir'de çıkan *Şule-i Edeb* dergisine şiir ve hikâyeler, *Muktebes* dergisine makaleler gönderdi. Şairliğinden çok yazarlığı ile tanındı. Divan nazım şekilleriyle yazdığı şiirlerinde tabiat karşısındaki hayranlığını dile getirdi. Ölümünden bir yıl önce ünlü yazar Ahmet Midhat Efendi'nin damadı oldu. Yakalandığı verem hastalığından kurtulamayarak, Hukuk Mektebinden mezun olduğu yıl öldü. Mezarı Beykoz Kabristanındadır.

ESERLERİ:

TELİF: *Gutenberg: Fenn-i Tab'ın Mucidi* (1893), *İslâm ve Fünün* (1897), *Yadigâr-ı Zafer* (1897), *Tarihçe-i Afganistan* (1898), *Goriller İçinde* (1898), *Nermin* (1898), *Sevdayı Nihan* (1898), *Kayıkla Bir Cevelan* (Köy Mektupçusu imzasıyla, 1898), *Odet* (1900), *Şadi* (1900).

ÇEVİRİ: *Alp Dağlarında Temaşa ve Edvar-ı Arz* (1897), *Bir Sahne-i Cinayet* (Staleau'dan, 1901).

HAKKINDA: İ. Alaeddin Gövsa / Türk Meşhurları Ansiklopedisi (1946), Meydan-Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi (1969-73), V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 2, 1975), TDE Ansiklopedisi (c. 4, 1981), İbnülemin Mahmud Kemâl İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. II, 2000), Ömer Faruk Huyugüzel / İzmirli Fikir ve Sanat Adamları: 1850-1950 (2000), TBE Ansiklopedisi (2001), TDOE - TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

HALİT REFİĞ
Bkz. REFİĞ, Halit

HALMAN, Talât Sait
Şair ve yazar. 7 Temmuz 1931, İstanbul doğumlu. Aslen Trabzonlu olan bir aileden ve Atatürk'ün İhtiyat Filosu Komutanı Tümamiral Sait Halman'ın oğludur. Robert Kolej (1951), New York Columbia Üniversitesi Siyasal Bilgiler ve Orta Doğu Edebiyatları Bölümü (1954) mezunu. Bitirdiği fakültede Türk Dili okutmanlığı (1953-60), Birleşmiş Milletler Radyosunda spikerliğin yanı sıra The Record Hunter adlı plak firmasında genel müdürlük yaptı. Amerika'da Princeton (New Jersey) Üniversitesi öğretim üyesi iken, Türkiye'ye çağrılarak 12 Mart (1971) döneminde kurulan Nihat Erim hükümetinde, Türkiye Cumhuriyetinin ilk Kültür bakanlığı görevine getirildi (17 Temmuz 1971). Bakanlığı kaldırılınca Amerika'daki eski görevine döndü.

Princeton Üniversitesinde profesör öğretim üyeliği (1972-80) yaptı, 1980'de Dışişleri Bakanlığının Kültür İşleri Büyükelçisi oldu. 1984-86 yılları arasında Pennsylvania Üniversitesinde ziyaretçi profesör olarak görev yaptı. 1986'dan 1997'ye kadar New York Üniversitesinde profesör, Orta Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü başkanı, 1991-95 yılları arasında UNESCO Yönetim Kurulunda üyeydi. Eylül 1998'de Bilkent Üniversitesinin Türk Edebiyatı Bölümünü kurdu. "Konuk Mümtaz Profesör" olarak bu bölümü ve Türk Edebiyatı Merkezini yönetti; İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi Dekanlığını yürüttü. 2003 Ekim ayından itibaren UNICEF Türkiye Millî Komitesi Başkanlığı yaptı.

Şiir, eleştiri, çeviri, edebiyat ve siyaset yazıları; 1955'ten itibaren *Yenilik*, *Türk Dili*, *Yeditepe*, *Şiir Sanatı*, *Varlık*, *Milliyet*, *kitap-lık* dergi ve gazetelerinde yer aldı. 1969-71, 1982-2000 yıllarında *Milliyet* gazetesinde "Doğrusu" ve "Can Kulağı", "7 Gün 7 Yazar", "Kültür" genel başlıkları altında yüzlerce yazı yazdı. 1972-75 yılları arasında *Akşam* gazetesinde "Doğrusu" başlığıyla köşe yazarlığı yaptı. 2005 yılında başlayarak *Cumhuriyet Ankara* ekinde haftalık yazılar yazdı. Bunların dışında, *Books Abroad*, *Contemporary Literature in Translation*, *Literature East & West*, *Pacific Quarterly Moana*, *Review of National Literatures*, *The Journal of Literary Translation*, *The Literary Review* ile *The Poetry Society of American Bulletin* dergilerinin bazı sayılarının konuk editörlüğünü yaptı ve *World Literature Today* dergisinin yayın kurulunda yer aldı. Amerika'da bulunduğu yıllarda Türk şair ve yazarlarını İngilizceye çevirerek, Türk kültürü ve edebiyatını tanıtıcı çalışmalar yaptı.

Bugüne kadar İngilizce ve Türkçe olarak yayımlanmış altmışa yakın kitabı, iki bin gazete ve dergi yazısı, beş yüze yakın bilimsel makalesi, ansiklopedi maddesi ve eleştiri yazıları bulunan Prof. Halman'ın, önemli yayınları arasında eski uygarlıkların şiirlerinden oluşan bir antoloji, Shakespeare'in tüm sonelerinin çevirisi, eski Mısır, Ortadoğu ve Eskimo şiirleri, seçilmiş makalelerinden oluşan kitaplar, Faulkner'dan dilimize yaptığı çeviriler, Amerikan şairleriyle ilgili kitaplar, Mevlâna ve Yunus Emre hakkındaki İngilizce kitaplar sayılabilir. İngilizceye de çeviriler yayımladı. Kitaplarından bazıları Fransızcaya, Almancaya, Hintçeye, Farsçaya, Urducaya, İbraniceye ve Japoncaya çevrildi.

Kendisine TÜBA'nın (Türkiye Bilimler Akademisi) ve Dışişleri Bakanlığının Üstün Hizmet Ödülleri verildi. Kraliçe Elizabeth, Prof. Halman'a "Sir" unvânı karşılığı olan "Knight Grand Cross, GBE, The Most Excellent Order of the British Empire" payesini verdi. Aldığı çeşitli ödül ve armağanları arasında Thornton Wilder Edebiyat Ödülü, Boğaziçi Üniversitesi Onursal Doktorası, UNESCO Madalyası, Rockefeller Beşeri Bilimler Bursu, Ankara Sanat Derneği Ödülü, Avni Dilligil Ödülü, Türkiye Folklor Araştırmaları Kurumu Armağanı, Türk Amerikan Dernekleri Asamblesi'nin ABD'deki En Başarılı Türk Bilimadamı Ödülü vardır.

"Halman, bir ayağı Amerika'nın devingen kültüründe, beyni ve beğenisi Anadolu ve Ortadoğu topraklarında, bütün olanakları kullanmayı bilen, olayları nesnel ölçülerin süzgecinden geçiren, bir bakıma gönüllü bir misyon adamıydı. Bir uzun yol katarı gibi, kültürü, sanatı ve edebiyatı toplumdan topluma ulaştırmaya çalışıyordu. Bir toplumun ancak kendi yarattığı kültürle evrensel dünyada var olacağı bilinciyle, Türkiye'nin, hatta bütün Doğu dünyasının yaratı ürünlerini, ucu ta Okyanus ötelerindeki Batı'ya, Amerika'ya taşıyordu. 13. yüzyıllarda Anadolu topraklarında düşünsel bir yeniden doğuşu muştulayan Yunus, Mevlâna, Nasreddin Hoca gibi düşünürleri Amerika'ya tanıtma çabalarını, onun, kültürel varlığımızı evrenselleştirme düşüncesine bağlayabiliriz.

"Halman, halk kaynağından beslenen Yunus Emre ile Fars kültür geleneğinden gelen Mevlâna'nın insancılıkla özdeşleşen mutasavvıflığını kültürel varlığımızın kaynağı sayıyor. Osmanlı'ya da, toplumların özünde yarattığı kültürel ve sanatsal birikimler yönünden yaklaşıyor. Batı'ya benzetme heveslilerinin güttüğü bir hümanizm anlayışında değildi; kültürel birikimlerimizin özündeki hümanist düşünceyi ozan duyarlığıyla, sezgileriyle gün yüzüne çıkarma çabası içindeydi. Soneler'ini çevirirken Shakespeare'i daha iyi anlayıp yorumlamasında, Anadolu kültür yaratımının yetiştirdiği Yunus'un gizemciliğinin etkisini ileri sürmek abartı sayılmamalıdır.

Talat Sait Halman

Bu, onun Doğu'dan Batı'ya kendi yordamıyla çizdiği kültürel bir iz'dir. Sonelerin anlamsal derinliğindeki mistik deyişe bu iz'i sürerek varmıştır. Şiirinden günlük yazılarına, Halman, devlet adamı, sanatçı, yazar, gazeteci, çevirmen, eleştirmen olarak da bu izi sürmüş; kültürü ulusları birbirine kaynaştıran bir insanlık şemsiyesi olarak algılayıp değerlendirmiştir." (Adnan Binyazar)

"Talat Sait Halman, Doğu insanının tasavvuf anlayışını, bir felsefe dizgesi içinde, Batı'nın akılcı, uygulamacı anlayışıyla yoğurup yeni bir bileşime varmıştır. O yeni insan, savruk bir ömür sürse de, seviyle çoğalmış, dünyaya gönül gözüyle bakmasını bilmiştir. (...) Talat Sait Halman eski edebiyatımızın özünü kavrayan bir ozandı. Bu yüzden Yunus Emre'yi, Mevlâna'yı Batı dünyasına tanıtması kolay olmuştur. İnsanı tekdüze bir yaşayıştan kurtararak kendini sınama olanağı veren o gizemci şiir, dünyayı değiştirebilecek bir gizilgüç taşır. İşte Talat Sait Halman o gizilgücün kültür elçisidir. Böyle bir sanın ona verilmesine gerek de yoktur. İçinde anıların acı tortusu, o, kendini böyle bir çalışmaya adamış bir ozandır. Edebiyatımızın unutulmuş geçeneklerinde, ayrımına varmaz göründüğümüz öyle ozanlar gizlenmiştir ki, yaratıcı çeviriyle onların şiirini yeniden tezgâha çeken bir Talat Sait Halman olmasaydı, dünya, çağdaş şiirimizi yeterince tanıyamazdı. Ama ondaki bu şiir birikimini görmezden gelenler, çağdaş şiirimizin yabancı bir kültürü şaşırtan gelişmesini, kendiliğinden oluşmuş gibi doğal karşılıyorlar." (Mustafa Şerif Onaran)

"Talat Halman ozan doğmuştu. Sanırım, bazı sanat dalları zamanla öğrenilir de manzum satır döktürmenin kısa yolu ozan doğmaktır. Yunus, Dante, Shakespeare, Puşkin ve Tagore gibileri de ozan doğmuşlardı. İyi şiir için kültür gerekli olmasına gerekli ama, bazı ulusları bugünlere taşıyan, yüzyılların eskitemediği bu ozan yanlarıydı. (...) Talat kısa pantolonluyken de aruzla şiir yazardı; bazen olabildiğince lirik, bazen de muziplik katarak." (Ataöv Türkkaya)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Can Kulağı* (1968), *Bin Bir: Özdeyiş Şiirleri* (1976), *Canevi* (1980), *Tuyuğlar ve Başka Dörtlükler* (1981), *Uzak Ağıt* (1991), *Dört Gök Dört Gönül* (1994), *İki'ler* (1997), *Sessiz Soru* (1998).

TALAT SAİT HALMAN

SEVMESEN DE OLUR

Vadideki rüzgâr biliyor
yenilgiye uğratacaktır eceli
ısırgan otlarıyla börtü böcek
ve ikimizden kalan yankı.
Sen sormasan da olur.

Nazlı gelen bahar biliyor
ayçiçeği güneşe değmeden, arzuyla ürperecek.
artık ne kışlalar, ne yaylalar deli:
Yörükler göçmese de olur.

Dağda ateş yakanlar biliyor
umutsuz bir ülkünün şavkı
yaratır kavlardan bir tanrı eli;
can pazarı biterken belki başlar düğün dernek...
Bengisu akmasa da olur.

Yarılan nar biliyor
tanelerinden birine gömülmüş günseli
sessizliğe ve sonsuzluğa erecek.
Her yasak meyvadan doğar bir zafer tâkı.
Cennet karanlıkta kalsa da olur.

Ben seni çift yürekle
dört gözle
yüz canla
bin coşkuyla sevdim
Sen hiç sevmesen de olur.

MİZAH: *Şiirlerle Laz: Karadeniz Fıkraları* (1992), *Hepimüz Lazük: Karadeniz Fıkraları* (1996).

İNCELEME: *William Faulkner* (1963), *Doğrusu* (Milliyet'ten 100 yazı, 1999), *21. Yüzyılda Üniversite ve Kültür* (2002), *A'dan Z'ye Yunus Emre* (2003).

OYUN: *"Türk" Shakespeare: Kahramanlar ve Soytarılar* (2003).

TÜRKÇEYE ÇEVİRİ: *Duman* (1952), *Çalınan Taç* (1953), *Eskimo Şiirleri* (1969), *Wallace Stevens: Seçme Şiirler* (1970), *Langston Hughes* (1971), *Eski Mısır Şiiri* (1972), *Eski Uygarlıkların Şiirleri* (1974), *Yaşayan Amerikalı Şairler* (1992), *Amerikalı Kadın Şairler* (1992), *Eski Mısır'dan Şiirler: Güneş-Tanrı ile Sevgi Ozanı* (1994), *Eski Anadolu ve Orta Doğu'dan Şiirler* (1996), *Candan Cana: Mevlâna Celaleddin Rumi'den Seçme Rübailer* (1999), *Baba Tahir Üryan: Aşk Çıçaplak* (2003), *Shakespeare: Soneler* (2003), *Mevlâna'dan Seçme Rubâiler: Sevda Yüce Gözlerle* (2003), *Soneler* (Shakespeare'den, 2004).

İNGİLİZCE ŞİİR: *Shadows of Love* (1979), *A Last Lullaby* (1990).

İNGİLİZCE İNCELEME: *Yunus Emre and His Mystical Poetry* (1981), *Mevlana Celaleddin Rumi and the Whirling Dervishes* (Prof. Dr. Metin And ile, 1983), *Turkish Legends and Folk Poems* (1992), *An Overview of Turkish Literature* (2005).

İNGİLİZCEYE ÇEVİRİ: *Selected Poems* (1969) - *Hiroshima* (1970) (Fazıl Hüsnü Dağlarca'dan), *I am Listening to Istanbul: Selected Poems by Orhan Veli Kanık* (1971), *The Humanist Poetry of Yunus Emre* (1972), *On the Nomad Sea: Selected Poems of Melih Cevdet Anday* (1974), *Modern Turkish Drama: An Anthology of Plays in Translation* (1976), *Dağlarca: Quatrains of Holland* (1977), *Dağlarca: The Bird and I* (1980), *Rain One Step Away: Selected Poems of Melih Cevdet Anday* (1980), *Contemporary Turkish Literature: Fiction and Poetry* (1982), *A Dot on the Map: Selected Stories and Poems by Sait Faik* (1983), *Süleyman the Magnificent Poet* (1987), *The Tales of Nasreddin Hoca* (1988), *Living Poets of Turkey: An Anthology of Modern Poems* (1989), *Old Photographs* (Dinçer Sümer, 1990), *Yunus Emre: Selected Poems* (1990), *I Anatolia* (Güngör Dilmen, 1991), *Just for the Hell of It: 111 Poems by Orhan Veli Kanık* (1997), TÖMER Dil Dergisi / Talât Sait Halman Özel Sayısı (haz. Hüseyin Atabaş, Nisan 2001), *Beyond the Walls* (R. Christie, R. McKane ile, Nâzım Hikmet'ten, 2002), *Sleeping in the Forest: Short Stories by Sait Faik*

TALAT SAİT HALMAN

ACI MEVSİM

Sevgiyi unuttuğumuz mevsim bu.

Güvercinlere kim öğretecek
Issızlığa başkaldırıp
Pembe bulutları okşamayı yeniden?

Mercanlara kim öpücük taşıyacak
Umutsuz martıların kör kaldığı
Ebemkuşağından?

Sevgiyi unuttuğumuz mevsim bu.

Buğdaylara kim ağıt yakacak
Şehitliğin çeşmesinden
Yükselen bir uçurtma düştüğünde?

Tanrıya kim sezdirecek ölümsüzlüğünü
İncecikten seslenmezse ırmak
Yediveren güle.
Mavi bir el uzanmazsa
Kül olmak yazgısını hiçe sayan aleve?

Sevgiyi unuttuğumuz mevsim bu.

(2004), *Nightingales & Pleasure Gardens: Turkish Love Poems* (2005), *A Brave New Quest: 100 Modern Turkish Poems* (2006).

HAKKINDA: Mehmet Kaplan / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri (1973, s. 534-541), Feyzi Halıcı / Parlamenter Şairler (1990), Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü 1920-1991 (1994), Gündüz Vassaf / Ahlakın Dinsiz Olanı (Virgül, Şubat 1988), Ertan Adalı / Talât Halman'dan "Sessiz Soru" (Cumhuriyet Kitap, 27.08.1998), Erendiz Atasü / Talât S. Halman'la Şiirleri Üzerine (Cumhuriyet Kitap, 7.10.1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Hikmet Altınkaynak / Dünyayı Paylaşan Yazarlar (2001), Dil Dergisi Talât Sait Halman Özel Sayısı (editör: Hüseyin Atabaş, Nisan 2001), Adnan Binyazar Kültür ve Sanatla Yoğrulmuş Bir Yaşam: Talat Sait Halman - Mustafa Şerif Onaran / Edebiyatımızın Çelebi İnsanı Türkkaya Ataöv / Sınıf Arkadaşım Ozan Talat (Cumhuriyet Kitap, 14.12.2001), Bibliography of Talat S. Halman (Bütün Kültürel ve Yazınsal Çalışmalarının Dökümü, 2001), Festschrift: Cultural Horizons / A Festschrift in Honor of Talat S. Halman (2001), İş'te Kitap (Bahar 2002), Aklın Yolu Bilimdir (2003), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004), Mehmet Atilla Maraş / Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005), Emre Erdem / 'Kültürümüz Görkemli Bir Sentezdir' (söyleşi, Radikal Kitap, 20.1.2005).

HAMAMCI, R. Sami

Şair. 1 Ekim 1945, Beyköyü / Şarkikaraağaç / Isparta doğumlu. İlkokulu köyünde okudu. Isparta - Gönen İlköğretmen Okulu (1963) ve Konya Selçuk Eğitim Enstitüsü (1966) mezunu. Türkiye'nin değişik illerinde otuz yıl öğretmen ve yönetici olarak çalıştı. Konya Atatürk Kız Lisesi öğretmeni iken emekli oldu (1994).

Şiir ve öyküleri *Çağrı, Varlık, Türk Dili, Yaba, Aykırı Sanat, Milliyet Sanat, Milli Kültür, Elif*, Yugoslavya'da *Çevren* ve diğer sanat dergilerinde yayımlandı. *Yeni İnkılap* (Isparta), *Sivas Postası, Yeni Konya* gazetelerinde uzun yıllar köşe yazarlığı yaptı. Ayrıca Sivas Deliilyas'ta ilkokul öğretmenliği sırasında yaptığı araştırmaları dergilerde yayımladı. *Gül Budağı* (1981) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Feyzi Halıcı - Hüseyin Yurdabak - Abdullah Satoğlu / Gönül Sohbetleri IV-V-VI (2000, 2001, 2002).

R. Sami Hamamcı

HAMAMİ, Ahmed Orhan

Şair (D. 1910, İstanbul – Ö. 19 Şubat 1974, İstanbul). Pir Ahmed Çelebi, Darü'l-Muallimin Tatbikat Mektepleri ve Galatasaray Sultânisinde okuduktan sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesine girdi. Bir yandan da hukuk ve ceza mahkemeleri kâtiplikleri ve İkinci Ticaret Mahkemesi Birinci Kâtipliğinde çalışarak Ankara Hukuk Fakültesini bitirdi (1936). İktisat Vekâleti Sanayi Umum Müdürlüğü birinci mümeyyizliğine tayin edildi (1937). İktisat ve hukuk doktoru olmak için Paris'e gitti. Fransızca'dan küçük hikâyeler çevirdi. Bu çeviri ve makaleleri İstanbul'da ve çeşitli illerde çıkan dergilerde yayımlandı. Aruz ve hece ile yazdığı, genelde mizah öğeleri içeren şiirlerini *Alay Defteri* adı altında topladı.

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (1970), Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 2-Cumhuriyet Dönemi (1993).

HAMAMİ, Erdal

Kütüphaneci, yazar. 1944, Erzurum doğumlu. İstanbul Fatih İlkokulu, Gelenbevi Ortaokulu, Vefa Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1968) mezunu. İstanbul İl Halk Kütüphanesinde memur olarak göreve başladı (1968). Çeşitli kütüphanelerde yöneticilik görevlerinde bulundu. Uzun yıllar İstanbul İl Halk Kütüphanesinin müdürlüğünü, İstanbul Beyazıt Devlet Kütüphanesinin müdür yardımcılığını yaptı. Makaleleri bazı dergilerde yayımlandı, çeşitli ansiklopedilere maddeler hazırladı. *Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü* için tarama çalışmalarında bulundu.

ESERLERİ (İnceleme):

Kütüphane Binaları ve Donatımı (1992), *Râmi Divanı* (2001).

HAKKINDA: Erdal Hamami / Râmi Divanı (2001).

HAMDİ

Şair (D. 1864, İskilip / Çorum - Ö. 1939, İskilip / Çorum). İlkokul ve rüştiyeyi (ortaokul) İskilip'te bitirdi. Öğrenimini İskilip ve Kastamonu medreselerinde sürdürerek, Kastamonu'da Ballıklı Hafız Ahmet Mahir Efendi'den icazet (diploma) aldı. Uzun süre tefsir ve edebiyatla meşgul oldu. Manastır ve Hakkari'de muhasebecilik görevlerinde bulundu. Tosya Malmüdürlüğü ve Trabzon Defterdarlığı görevlerine atandı. Trabzon'dayken İttihatçıların ünlü Maliye Nazırı Cavit Bey'i eleştiren bir şiiri yayımladı. Bu şiiri nedeniyle Hicaz vilayeti müfettişliğine sürgün olarak gönderildi. Hicaz'dan Konya vilayeti defterdarlığına getirildi. Bu görevdeyken emekliye ayrıldı.

Emekliliğinde İstanbul'da Süleymaniye ve Fatih medreselerinde tefsir ve fıkıh dersleri verdi. Millî Mücadele yıllarında yeniden memurluğa dönerek Ganaim-i Harbiye ve Tasfiye Komisyonu başkanlıklarında bulundu. Yaş haddinden emekli oldu. Resmî görevi nedeniyle imparatorluğun hemen bütün yörelerini dolaşmasına rağmen felsefe, fıkıh, edebiyat ve özellikle de şiirle uğraşmayı bırakmadı. Şiirleri divan tarzındadır. Didaktik şiirlerinde felsefe, gazellerinde aşk, mey, sevgili konusu önde gelir. Değişik alanlarda, bazıları basılı on dört kadar eseri vardır.

BAŞLICA ESERLERİ:

ŞİİR: *Divan-ı Hamdi* (el yazması), *Hicivnâme* (basılmadı).

ANI-ARAŞTIRMA: *Diplomasiden Hikmet-i Siyâsiye* (1912).

ÇEVİRİ: *Tefsir-i Kadi Beyzâvi* (7 cilt, basılmadı).

HAKKINDA: Abdullah Ercan / 14. Yüzyıldan Günümüze Çorumlu Şairler (1991).

HAMDULLAH HAMDİ

Mutasavvıf, divan şairi (D. 1449, Göynük / Bolu - Ö. 1508, Göynük / Bolu). Ünlü mutasavvıf Akşemseddin'in en küçük oğlu. İyi bir öğrenim görerek yetişti. Babasının ölümünden sonra yalnız kaldığı Göynük'te yoksul bir hayat yaşadı. Bir ara Bursa'da Çelebi Sultan Mehmed Medresesinde ders verdi. Menkıbelere göre bir gece rüyasında gördüğü babasının telkini üzerine tasavvufa yönelerek Kayseri'ye gidip Şeyh İbrahim Tennurî'ye bağlandı.

Daha sonra memleketi Göynük'e dönerek münzevi bir hayat yaşadı. Latifî tezkiresinde belirtildiğine göre Hamdullah Hamdi, *Yusuf u Zeliha* mesnevisini takdim ettiği Padişah II. Bayezid'den beklediği ilgiyi görmeyince, sanatçılara değer verilmeyişinden *Leyla vü Mecnun* mesnevisi ile *Kıyafetnâme* adlı eserinde şikâyette bulunmuştur. Çağının en verimli şairlerinden olan Hamdullah Hamdi'nin Hamse'sini (beş mesnevi) oluşturan hikâyelerden *Yusuf u Zeliha* mesnevisi, bu konuda yazılan eserlerin en başarılısı sayıldı. Eserlerinin hiçbiri basılmadı.

ESERLERİ:

Hamse (*Yusuf u Zeliha*, yaz. 1492; *Leylâ vü Mecnun*, yaz. 1499-1500; *Tuhfetü'l-Uşşak*, küçük bir aşk hikâyesinden oluşan mesnevisi; *Kıyafetnâme*, mesnevi; *Ahmediyye*, *Mevlid* adıyla da bilinir), *Divan*, *Mecalisü't-Tefâsir*.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), Mehmet Naci Onur / Akşemseddinzâde Hamdullah Hamdi (1986), Zehra Öztürk / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 15, 1997), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

HAMEŞ, Mehmet

Şair. 13 Nisan 1959, Hassa / Hatay doğumlu. Şair Hüseyin Ferhad'ın kardeşidir. İlk ve ortaöğrenimini Hassa'da bitirdi. Çukurova Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesindeki yükseköğrenimini tamamlamadı. Adana'da özel bir kuruluşta çalıştı, ticaretle uğraştı. Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

Şiirleri *Varlık*, *Evrensel Kültür*, *Kum* vd. dergilerde yer aldı. 1998 Hacı Bektaş Veli Şiir Yarışmasında özendirme ödülünü, *Suskunluğu Su Rengi* adlı dosyasıyla 2000 Dünya Kitap Dergisi Birincilik Ödülünü aldı.

Mehmet Hameş

ESERLERİ (Şiir):

Yaktığın Coğrafya (2001), *Suskunluğu Su Rengi* (2001), *Tay ve Ter* (2004).

HAKKINDA: Suzan Samancı / Yüzünü Kürt Dağına Çeviren Şiirler (Özgür Politika, 2.9.2001), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2. bas. 2003).

HÂMÎ

Divan şairi (D. 1679, Diyarbakır - Ö. 1747). Dönemin ünlü düşünürleri İbrahim Âmidî ve Derviş Agâh'tan dersler aldı. Hocalarından icazet (diploma) alarak 1709'da İstanbul'a gitti. Saray çevresinde çeşitli görevlerde bulundu. 1716'da Köprülüzâde Hacı Abdullah Paşa'nın Diyarbakır valiliği sırasında divan kâtibi olarak memleketine döndü. 1724'te Abdullah Paşa'yla birlikte Tebriz seferine katıldı. Burada gösterdiği başarıdan dolayı rütbesi yüzbaşılığa yükseltildi. Bu savaşları anlatan 375 beyitlik bir kaside yazdı. 1730'da İstanbul'a gitti. Kentteki veba salgını dolayısıyla yeniden Diyarbakır'a döndü. Bu dönemi 268 beyitlik bir manzumeyle anlattı. Latin harfleriyle yayınlanan *Hâmî Divanı* 1937 beyittir.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982).

HAMİD HARPUTÎ

İslâm bilgini (D.?, Harput [Elazığ] - Ö. 1902). Ünlü bilgin Ömer Naimî'nin

MEHMET HAMEŞ

ESKİLERDE EZBERLEDİĞİM ALFABE

Kuşandıkça seni ruhumun rutubetlenmiş ufku güneşlenirdi
Tan vakti teninde ezberlediğim alfabe şiirlenirdi sevginin rahminde
Beyaz kuşlar konar kalkar bedenime, güneşin gülücükleriyle
yıldızlaşırdı
Sokuldukça yalnızlığıma mürekkepçe dökülürdüm tenine
Dalların çiçeklenirdi mevsiminde, amberleşip mahzenlerine dolardım
İtiraf etmeliyim: meclisinde yol alırdı uyku kuşları en uzak menzillere

Eskilerde ezberlediğim alfabe gibiydin ilk mektepliydim sende
Gecemde sevimli şeyler söylediğinde yüzüm çiçeğe dururdu
Duru sular çağlardı çağlayanlarından bedenimdeki sürgünsüz uçlara
Rengini gözlerinden alan menekşeyle hüznün bekareti bozulurdu
Dişlerini iliklerime geçirirdi dişiliğin, teninde terlerdi erkekliğim
İtiraf etmeliyim: doğada dönüp dönüp kucakladığım kendi kucağımdı
Hanene her gelişimde kış bahara dönüşür dallarım tomurcuklanırdı
Baharla gelirdim gerilmiş tenine geride bırakarak yorgunluğumu
Beniliğinde belirirdi dünyanın tüm bayramları sevinç içinde kalırdım
Hanene her gelişimde tomurcaklarım canlanır tepeden tırnağa
renklenirdi
Renklerim cümbüşlenir dudaklarının terennümünde dans ederdi
dudaklarım

Ah zalim zamanlarım zorunlu izne çıkarttın öperken sevgileri
İtiraf etmeliyim: yanan yaralar içinde yarasız yatıyorum şimdi.

(*E Dergisi*, Mart 2000)

oğlu. İcazetini babasından aldı. Daha talebe iken diğer medrese öğrencilerine hocalık yaptı. Yusuf Kâmil Paşa tarafından Harput'ta yaptırılan medresenin müderrislik ve mütevelliliğine atandı. Üç dilde şiirler yazdı. Tasavvufta İdrisî tarikatından halkı irşad için icazet (diploma) aldı.

BAŞLICA ESERLERİ:

Netâyicü'l-Ebkâr fi Hâşiyeti'n-Netâyici'l-Efkâr, es-Samtü'l-Abkari fi Şerhi İkdü'l-Cevheri, el-Hâşiyetü'l-Cedide, el-Hallü'l-Mükemmel, el-Cevâbü'l-Vezîr fi Hurmeti İmtinâi'l-Hacc, Safvetü'l-Efkâri'l-Ulemâ fi İsbâti İlmi Nebiyyinâ bi'l-Esmâ, Mükhiletü'l-Ebsâr fi Rü'yeti'l-Hilâl bi'n-Nehâr, Buğyetü'l-Kasid fi Cevâbi'l - Es'ileti'l - Vârideti min Amid, el-Burhânü'l-Münevver fi Tahrîmi't-Tasvîr ve İftinâi'l-Musavvir, Tahmîsü Kasideti'l-Münferice.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

HAMİTOĞULLARI, Beşir

İktisatçı. 2 Şubat 1938, Mardin doğumlu. Ön adı: Mehmet. Kızıltepe Merkez İlkokulu (1941), Mardin Lisesi (1950), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1960) mezunu. Doktorasını Paris Üniversitesi İktisat Fakültesinde yaptı (1961-65). Yurda dönüşünde Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesine öğretim üyesi oldu. 1973'te doçent unvanını aldı. 1985'te profesörlüğe yükseldi. Fransa ve İngiltere üniversitelerinde misafir profesör olarak dersler verdi, incelemeler yaptı. Ecevit hükümetine başdanışmanlık (1973-74), KKTC Devlet Başkanı Rauf Denktaş'a fahri danışmanlık yaptı. Mardin ili temsilcisi olarak Danışma Meclisi üyeliğinde bulundu.

Makaleleri *Siyasal Bilgiler, İstanbul Hukuk, İlim ve Sanat, Dış Politika, Milliyet, Cumhuriyet, Millî Gazete, Türkiye Kültür ve Sanat Yıllığı, Yeni Dönem* vd. yıllık, dergi ve gazetelerde yayımlandı. Yurtiçi ve yurtdışında birçok bilimsel toplantıya konuşmacı olarak katıldı, bildiriler sundu. Türk Parlamenterler Birliği, Türkiye Ekonomi Kurumu, BM Türk Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

La Planification du Developpement Economique En Turquie (Türkiye'de İktisadi Kalkınma Planlaması, 1968), *Kapitalist Ülkelerde Devlet Müdahalesinin Anlamı ve Türkiye'de Durum* (1972), *Teknoloji Transferi Sorunu ve Türkiye* (1974), *Halk Sektörü* (1974), *Kapitalist Toplumun Yaratığı Şoklar ve Roma Kulübü* (M. Kologlu'na 70 yaş Armağanı kitabında sh. 91-1119, 1975), *Uluslararası Ekonomik Düzen ve Türkiye'nin Mekân Boyutu* (1977), *İktisadi Sistemlerin Temelleri* (1978),

Beşir Hamitoğulları

Çağdaş İktisadi Sistemler-Strüktürel Bir Yaklaşım (1982), *İslâmın Kalkınma Modeli* (1987).

Ayrıca ders kitapları ve basılmamış eserleri vardır.

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. VI, 1969), Hamitoğulları'nın Tezi Paris Üniversitesinde Okutulacak (Ankara Bayram gazetesi, 1.3.1969), Çağdaş İktisadi Sistemler (Tercüman, 28.3.1986).

HAMMAMİZADE MEHMET İHSAN

Şair (D. 5 Şubat 1885, Amasya Mahallesi / Trabzon – Ö. 11 Mayıs 1948, İstanbul). Hammam zade'lerden Hâfız Ahmet'in oğludur. Soyadı kanunundan sonra Hamamîoğlu soyadını almıştı. Ancak bu yeni soyadından ziyade Hammamîzâde unvanıyla tanındı. Tam adı Hammamizade Mehmet İhsan. 1892'de, doğduğu Amasya Mahallesi'nin Sibyan Mektebinde eğitime başladı. Islâhhane Merkez İptidaisi (1896), Trabzon Rüştiyesi ve İdadisi (1901) mezunu. Hammamîzâde İhsan gençliğinde şiir, edebiyat, tarih çalışarak genel kültürünü genişletti. Özel Fransızca ve Mesnevî dersleri aldı. Yedi yaşında iken babasını kaybetti. Aile fertlerinden kimsesi olmadığı için yüksek tahsiline devam edemedi. Babadan kendine kalan gayrimenkul ile geçindi. Emlâk ve arazilerle uğraştı. 1905-12 yılları arasında Trabzon'daki çeşitli okullarda edebiyat, kitabet, İslâm ve Osmanlı tarihi öğretmenliği ve yöneticilik yaptı. 1913 yılında İstanbul'a gitti. Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine memleketine dönemedi. Bir yıl kadar *Trabzon* gazetesinde (1913-14) muhabir ve yazar olarak çalıştı. Bu arada (1907-14) Trabzon Meclis-Maarifi Aza mutemetliği, Muhibb-i Fenn-i Marifet Gençler Kulübü Başkanlığı, Donanma Cemiyeti Trabzon Heyet-i Merkeziyesi başkan yardımcılığı; Tarih-i Osmanî Encümeni, Müdafaa-i Milliye Heyeti, İstikraz-ı Dahil Encümeni ve Hilal-i Ahmer Merkez Şube üyeliği gibi görevlerde bulundu.

Rusların Trabzon'u işgalinden sonra arsa ve arazilerinden faydalanamadığından, İstanbul Yüksek Ticaret Okulu Türkçe ve kitabet öğretmenliğine geçti. Daha sonra Trabzon Ticaret Okulu müdürü oldu. Kabataş, Darüşşafaka liselerinde ise Türkçe ve edebiyat dersleri okuttu. 1920-25 yılları arasında Trabzon İnşaat Komisyonu, Darü'l-Eytam Komisyonu Heyet-i Faalesi üyelikleri; Mahfel-i Musiki Başkanlığı ve 1927'den sonra Trabzon Öğretmenler Birliği ve Trabzon Türk Ocağı Başkanlığı gibi fahrî hizmet ve görevler üstlendi. Trabzon'a 1924'te dönen ve orada Yüksek Ticaret Mektebini kuran Hamamîzade, bir süre sonra rahatsızlanınca tekrar İstanbul'a döndü (1928) ve bu şehre yerleşti. Ölümüne kadar çeşitli okullarda Türkçe ve edebiyat dersleri verdi. Son görevi Galatasaray Lisesi edebiyat öğretmenliğiydi. Ders sırasında aniden rahatsızlanarak, bir gün içinde geçirdiği üç enfarktüs krizinden sonra vefat etti. Mezarı Edirnekapı Şehitliğindedir.

1901 yılından ölüm tarihine kadar İstanbul basınının çoğunda ve Trabzon'daki mahallî gazete ve dergilerde birçok yazısı, şiiri ve makalesi yayımlandı. Ayrıca 1899 tarihinden başlayarak kaleme aldığı, yayımlanmamış otuz dört eseri vardır.

M. İhsan Hammâmizade

Rindane şiirleri, özellikle Nedim tarzı gazellerinden oluşan *Divan*'ı ile son divan şairi sayıldı. "*Divan edebiyatının, derin bilgisi ve taptaze bir dili ile son mümessillerinden kıymetli bir şair, nezahet üstadı, kalemiyle güzide edip, çeşitli ve hudutsuz malûmatıyla bulunduğu meclise ışık, revnak veren, nüktedan, zarif, kibar; aslı Trabzon toprağından, ruhu ve irfanıyla katkısız bir İstanbullu idi.*" (Reşat Ekrem Koçu)

"*Dile hâkimiyeti olan güçlü bir şairdir. Şiirlerindeki semboller, imajlar, konular oldukça iyi bir sanatkâr ile karşı karşıya kaldığımızı gösterir. Hamamîzâde sadece eski tarzda şiirler yazmış değil. Sade bir dil ve yeni teknik biçimlerle son derece güzel şiirleri de vardır.*" (Mehmet Nuri Yardım)

ESERLERİ:

Kâtib (1911), *Yolculukta* (seyahatname, 1915), *Tüccar Katibi* (1923), *Türk Edebiyatı Numuneleri* (Hasan Ali Yücel ve Hıfzı Tevfik Gönensay ile, 1926), *Divan-ı İhsân* (şiirler, 1928), *Hamsinâme* (1928, genişletilmiş Latin harfli baskısı 1972'de oğlu tarafından yapıldı), *Baba Salim* (Trabzonlu Âşık Baba Sâlim'in biyografisi, 1930), *Bilmeceler* (1930), *Ticari Muhaberat* (Ahmet Hamdi Varal ile ortak, 2 cilt, 1942), *Trabzon'da İlk Kitapçı Kitâbi Hamdi Efendi ve Yayınları* (1947), *Lâf Olsun Diye* (mizah, 1949), *Rubaiyât-ı Ömer Hayyâm* (1966), *Hammamizâde Ailesinin Tarihçesi, Hamamizâde İhsan-Hayatı, Eserleri ve Divanı* (Divan-ı İhsan'ın eklemeli üçüncü baskısı, haz. Mustafa İsen ve Rıdvan Canım, 1989), *Trabzon Matbuatı Matbaa ve Kitapları, Trabzon Şairleri, Trabzon Manileri, Trabzon'da Halk Masalları, Trabzon Lehçesi, Trabzon, Rize Lehçesi, Manzûmât, Gölgeler, Şair Figânî, Türk Rubaîleri, Sevgi ve Gençlik, Hayyam'dan Rubaî Vezniyle Tercümeler, Divançe-i Yârân, Türkçe Gramer, Yasin-i Şerif Tefsiri* (1999).

HAKKINDA: Murad Uraz / Türk Edip ve Şairleri (c. 2, 1939, s. 11-12), İ. Alaattin Gövsa / İhsan Hamamî (Yedigün, 29.5.1948), Ali Nihat Tarlan / Hamamizâde İhsan'da Nükte ve Zerafet (Laf Olsun Diye kitabının önsözü, 1949), Ercüment Ekrem / Bir İki Söz de Benden (Laf Olsun Diye içinde, 1949), Orhan Seyfi Orhon / Havadis (14.12.1949), Münir Çapanoğlu / Siyaset (31.5.1952), Reşat Ekrem Koçu / Hergün (1.6.1957), İbnülemin Mahmut Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. 2, 1969), Kenan Akyüz / Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri I (1979, s. 189), Mustafa İsen-Rıdvan Canım / Hamamizâde İhsan Hayatı Eserleri ve Divanı (1989), Ana Britannica (c. 14, 1994, s. 369), Hakkı Süha Gezgin / Edebî Portreler (Haz. Beşir Ayvazoğlu, 1997), İsmail Durmuş / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 15, 1997), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. II, 2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002) - Son Divan Şairi Hamamizade İhsan (Kitap Haber, sayı: 24, Mart-Nisan 2005).

HAMZA NİGÂRÎ

Mutasavvıf-şair (D. 1797, Karabağ / Azerbaycan - Ö. 29 Eylül 1886, Harput / Elazığ). Nakşibendi-Hâlidi şeyhlerinden Şeyh İsmâil-i Şirvânî'nin halifelerindendir. Azerbaycan'dan Anadolu'ya geçen Nigârî, 1268'de Erzurum'a, ardından 1271'de İstanbul'a, 1275'te tekrar Erzurum'a, daha sonra da Amasya-Merzifon'a yerleşti. Amasya'da bazı düşünceleri tepki çekti ve hakkında verilen bir jurnalle Harput'a sürüldü. 30 Mayıs 1885'te Harput'a ulaşan Nigârî burada öldü. Vasiyeti gereği Harput'tan alınan cenazesi Amasya'da defnedildi. Kabri Amasya'da, Azeriler Camii olarak da bilinen Şirvanî Camiinin avlusundadır.

ESERLERİ:

Türkçe Dîvân (yay. haz. A. Azmi Bilgin, 2003), *Farsça Dîvân, Nigârnâme, Sâkînâme, Menâkıb.*

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. III, 1988), Mustafa Kara / "Harput'ta Karabağlı Bir Derviş Şair: Nigârî" (Dünü ve Bugünüyle Harput, 1998), Yavuz Akpınar / "Nigârî, Mir Hamza" (Âzerî Edebiyatı Araştırmaları, 1994) Mehmed Arslan / "Karabağlı Nigârî ve 'Çaynâme' Mesnevisindeki Karabağ Tasviri" (Kızılırmak, Sayı: 4, 1992), Türk Ansiklopedisi (c. XV).

HAN, Muhammed Muhtar

Bkz. MUHAMMED MUHTAR HAN

HANADAN, Reşit

Hikâye yazarı. 1955, Mamuşa köyü / Prizren / Kosova doğumlu. Ailesiyle birlikte küçük yaşta Türkiye'ye göç etti. Çocukluk yılları Türkiye'de geçen yazar, yıllar sonra ailesiyle tekrar Kosova'daki köyüne döndü. *Tan* (1981) gazetesinde gazeteciliğe başladı. Bir süre sonra kültür sanat sayfalarının başına getirildi. Bu görevi ile birlikte köşe yazarlığını da sürdürdü.

Edebiyata hikâye ile başlayan Hanadan, hikâyeleri dışında bir roman yazdı, aynı zamanda eleştiriler yazmayı da denedi. İlk iki öykü kitabıyla Süreyya Yusuf Yazın Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Yazgı* (1982), *Duygu Tutsağı* (1985), *Yıldızlı Ev* (1989).

ROMAN: *Sel* (1987).

HAKKINDA: Fahri Kaya / Yugoslavya Türk Hikayesi Antolojisi (Üsküp, 1990), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TDOE - TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

HANÇERCİ, Müzeyyen

Şair ve yazar. 8 Haziran 1939, İstanbul doğumlu. Kuzenleri Hayri Asan ve Neslihan Aslan ses sanatçısıdır. Kâtip Çelebi İlkokulu, Bakırköy Sağlık Meslek Lisesi Hemşirelik Bölümü mezunu. Musiki cemiyetlerinden sekiz yıl musiki eğitimi aldı. Hemşire olarak Cerrahpaşa Belediye Hastanesi (1961-64) ve Haseki Hastanesinde (1964-2002) çalışarak emekliye ayrıldı.

Şiirleri *Ozan* ve *Ana* dergilerinin antolojileri ile *39 Türk Şairi Antolojisi*'nde (haz. Aytül Dinler-M. Tanju Akerman) yer aldı. Bu şiirlerden bazıları Almanca, Fransızca ve Yunancaya çevrildi. Bazı dergi ve gazetelerde köşe yazarlığı ve sanat danışmanlığı yaptı. Şiirlerinin bir bölümü İsmail Ötenkaya, Cemil Özfırat, Mustafa Malay, Coşkun Şensoy gibi besteciler tarafından TSM formlarında bestelendi. Üç şiiri Selami Sel, İsmail Coşkun ve Coşkun Şensoy tarafından marş olarak bestelendi. Bazı öyküleri ile *İstanbul'u Düşünüyorum* adlı senaryosu TRT'de yayımlandı. Çeşitli şiir ve resim sergilerine katıldı. Çalışmaları dolayısıyla çok sayıda kuruluştan çeşitli ödüller aldı. Ayrıca şiirlerinden bazılarını kendisi besteledi. Şairler ve Şiir Severler Derneği (Başkanı), MESAM ve İLESAM üyesidir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Müzünün Şiirleri* (1992), *Gönül Ezgileri* (1993), *Duygu Damlaları* (1994), *O Günü O Gece* (1996).

ÖYKÜ: *Mutluluk Şarkısı* (1993).

HANÇERLİOĞLU, Orhan

Yazar (D. 16 Ağustos 1916, İstanbul - Ö. 9 Temmuz 1991). Şişli Terakki Lisesi (1935), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1939) mezunu. Meriç, Keşan, Karaisalı Kaymakamlığı (1943-46), İstanbul Belediyesi müfettişliği, Emniyet 3. Şube Müdürlüğü (1950), İstanbul Şehir Tiyatroları (1953) müdürlüğünde bulundu. 1953'te İETT Umum Müdürlüğü Hukuk İşleri Müdür muavini olarak işe başladı. Birkaç ay sonra aynı bölümün müdürü oldu. Bu görevde yirmi beş yılı aşkın bir süre çalıştı. 1952'den itibaren yayımlanmaya başlayan *İETT Dergisi*'nin müdürlüğünü de üstlendi. 1978'de emekliye ayrıldı. Çeşitli konularda sözlük ve ansiklopedileriyle tanındı.

Edebiyata şiirle girdi. Tek şiir kitabı olan *Kıvılcım* (1936) yayımlandıktan sonra hikâyeye yöneldi. *Şadırvan* dergisinin düzenlediği yarışmada birincilik kazandı (1949). 1950'den itibaren romana, 1960'tan sonra felsefe sözlükleri hazırlamaya yöneldi. *Ali* adlı romanıyla 1956 Türk Dil Kurumu Edebiyat Ödülünü kazandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Kıvılcım* (1936).

ROMAN: *Karanlık Dünya* (1951), *Büyük Balıklar* (1952), *Oyun* (1953), *Ekilmemiş Topraklar* (1954), *Ali* (1955), *Kutu Kutu İçinde* (1956), *Yedinci Gün* (1957, yeni bas. *Bordamıza Vuran Deniz* ile, 2000), *Bordamıza Vuran Deniz* (1960), *Başka Dünyalar* (*Karanlık Dünya, Oyun Kutu Kutu İçinde*'nin birlikte basımı, 1962), *Bütün Romanları I ve II* (1981).

HİKÂYE: *İnsansız Şehir* (1953).

DENEME-İNCELEME: *Erdem Açısından Düşünce Tarihi* (1963), *Mutluluk Düşüncesi* (1965), *Özgürlük Düşüncesi* (1966), *Düşünce Tarihi* (1970).

SÖZLÜK-ANSİKLOPEDİ: *Felsefe Sözlüğü* (1967), *Ekonomi Sözlüğü* (1972), *İnanç Sözlüğü* (1975), *Felsefe Ansiklopedisi Kavramlar ve Akımlar* (7 cilt, 1976-80), *Ticaret Sözlüğü* (1975),

Orhan Hançerlioğlu

İslâm İnançları Sözlüğü (1984), *Felsefe Ansiklopedisi* (2 cilt, 1985), *Ruhbilimi Sözlüğü* (1988).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

HANHAN, Ziya

Yazar ve şair (D. 1906, İstanbul – Ö. 1977). İlköğrenimini Ünyc'de, ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1937) mezunu. Artvin, Tire, Konya Ereğli'si gibi yurdun çeşitli yerlerinde sorgu hakimliği yaptı. İzmir'e yerleşti, Bornova'da avukatlık yaptı. İstanbul ve İzmir Bölge Çalışma Müfettişliğinde bulundu. Birinci Dönem İzmir milletvekili seçildi.

Yazıları *Demokrat İzmir* gazetesinde, şiirleri Tire'de çıkan *Küçük Menderes* (Nisan 1940) dergisinde yayımlandı. *Eşref* (1947-48) adlı bir mizah gazetesi çıkardı. *Her Akşam* gazetesinin yazı işleri müdürlüğünü (1948) yaptı. Daha sonra *Demokrat İzmir* gazetesinde *Bu Gün de Bu* ve *İnsaf be Paşam* sütunlarında mizahi yazılar ve siyasî makaleler yazdı. 1961 yılına kadar daha çok taşlamaları ve hicivleriyle dikkat çekti. Bu fıkraları dolayısıyla 1956'da hapse girip çıktı. *Sabah Postası* (1961) gazetesinde yazdı. *Yeni İstanbul* gazetesinde çalıştı. 1975 yılına kadar popüler tarihî romanlar yazdı.

ESERLERİ:

TARİHÎ ROMAN: *Denizler Delisi* (1969), *Midilli Önlerinde* (1969), *Oruç Reis, On Meşhur Meydan Savaşımız, Kurt Hasan* (1971), *Baltacıoğlu Bizans'ta* (1971), *Kanlı Tütün* (1975).

MAKALE: *İnsaf be Paşam* (1959).

ŞİİR: *Eski Rüyalar* (1940), *Efeler Şahlanıyor* (Gökçen Efe Destanı, 1969), *Dağdaki Işık - Gökçen Efe* (1972).

DİĞER: *Tarih Boyunca Ünlü Türkler* (1971).

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (1975), Ömer Faruk Huyugüzel / İzmirli Fikir ve Sanat Adamları: 1850-1950 (2000), Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü 1920-1994 (2001), TDOE - TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

HANİF İBRAHİM

İslâm bilgini, şair (D. ?. - Ö. 1802, İstanbul). Divan-ı Hümayun hocalarından. Devlet memurluğundan ayrıldıktan sonra inzivaya çekildi. İstanbul'da yaşadı. Kurduğu ilim meclislerinden istifade edenler arasında ünlü bilgin Müstakimzâde Süleyman Sadeddin de vardır.

ESERLERİ:

TEFSİR: *Tefsirü Âyeti "İnne's-Salâte Tenhâ ani'l-Fahşâi", Tefsiru Seb'a Suver bi-Nukat, Risâletü'n-Nâsih ve'l-Mensûh.*

HADİS: *Şerhu Hadis-i Erbaîn bi Lafzateyn, Hediyyetü'l-İhvân Şerhu Hadisi Ümm Zer, Şerhu Esmâi'n-Nebiyy ed-Dürretü'l-Asmaî fi Beyâ-*

ORHAN HANÇERLİOĞLU

OLMAK YA DA OLMAMAK

Varoluşçuluğun sözüm ona düşünsel temelinde, Kierkegaard'ın ermişliğiyle birlikte Nietzsche'nin delice saldırıları, Husserl'in olaybilimi, Dilthey'in yaşam felsefesi ve hatta ozan Rilke'nin düşsel dizeleri yatar. Kendilerine sorarsanız Sokrates, Augustinus, Pascal, Maine de Birand ve hatta Descartes vb. da varoluşçuluğun temsilcileri atanlardandır. Varoluşçuluk deyimi, ilk kez, 1929 yılında yenikantçı Alman düşünürü F. Heinemann tarafından kullanılmıştır. (...)

Merleau Ponty, Simone de Beauvoir vb. gibi pek çok izleyicileri de vardır. Varoluşçuluk, ben'le varoluş'un ayrılmazlığı düşüncesinden yola çıkar. Bunu yaparken de gizemci bir Hıristiyan düşünürünü temel alır. Gizemci Kierkegard'a göre insan, tanrı ve ne etse önleyemeyeceği ölümsel hiçlik karşısında tir tir titreyen zavallı bir yalnız yaratıktır. Özellikle tanrıtanımaz varoluşçular, bu varsayımdaki tanrı korkusunu bir yana bırakıp ölüm korkusu'na büyük önem verirler.

Ölüm korkusuyla titreyen bu insan ne olduğunu bilmiyor, sadece varolduğunu biliyor. Demek ki ben'le varoluş özdeştir. Öyleyse bu bensel varoluş sorunu, ölümsel hiçlik karşısında nasıl konulmalıdır? Varoluşçular bu soruya şöyle karşılık verirler (Özellikle Sartre'ın anlayışını dilegetiren aşağıdaki parça Asım Bezirci'nin çevirisinden yararlanılarak özetlenmiştir): İnsan, özünü kendi yaratır, özünü kendi yaratan tek nesne insandır. İnsandan başka her nesnede yapış, varoluştan önce gelir. Önce varolup, sonra kendini yapan sadece insandır. Örneğin masa, bir masa düşüncesine göre varedilir. Neye yarayacağı, nasıl olacağı önceden düşünülerek yapılır, masanın özü varlışmasından öncedir. Yalnız insandır ki önce varlaşır, sonra özünü yaratır, nasıl olacağını, neye yarayacağını kendisi çizer. İnsan varolmadan önce tanımlanamaz, çünkü varolmadan önce hiçbir şey değildir. Ancak varolduktan sonra bir şey olacaktır, hem de kendisini nasıl yaparsa öyle olacaktır.

Salatalık salatalıkhığını, eşek eşekliğini, tebeşir tebeşirliğini kendi yapmaz ama, insan insanlığını kendi yapar. Demek ki bu yapış, keyfe bağlı bir yapıştır. Öyleyse bu keyifsel özgürlük de, ölümün ötesindeki hiçlik karşısında boşuna bir çabalamadan ibarettir. Ama varoluşçular, böyle

demiyorlar elbet. Descartes'ın cogito'sundan yola çıktıklarını söylüyorlar, düşünüyorum, öyleyse varım (Fr. Je pense donc je suis). Onlara göre bilincin kendiliğinden ulaştığı mutlak gerçek sadece budur. Herhangi bir gerçeğin var olabilmesi içinse ortada mutlak bir gerçeğin bulunması gerekir. Bu gerçek, insanın, bir aracıya başvurmaksızın kendini anlaması, özünü bilmesi gerçeğidir. İnsan, bu gerçekle, kendinden başkalarına da varmaktadır. İnsan, kendi gerçeklerine varabilmek için başkalarının içinden geçecektir. Başkaları, insanın hem varolması, hem de kendini bilmesi için gereklidir.

Oysa gene de kendini yapan, sadece, insanın kendisidir. Başkalarının içinden geçinesi, yaptığını değerlendirmek içindir. Varoluşçuların bu düşünceleri, Descartes'dan yola çıktıkları halde, Descartes'ın düşüncesine karşıdır. İlkin, Descartes'ın ben'i, kendini yapan bir ben değil, düşünen bir bendir. Düşünme, bilinç demek olduğuna göre, ben tümüyle bilinçtir, keyfe göre davranmaz. İkinci olarak, Descartes'ın ben'i, bizzat düşünmez, tersine, onda düşünen bir şey vardır, bir bakıma kendi ben'inden ayrı ve bağımsız bir töz vardır; düşünceler, kendisinin değil, bu tözün düşünceleridir. Varoluşçulara göre ilkin insan vardır, İnsan, önce dünyaya gelir, varolur, ondan sonra tanımlanıp belirlenir. Kendini nasıl yaparsa öyledir. İnsan; bir hiyar değildir, bir yosma değildir, geleceğe doğru bir atılıştır, bir gelecek bilincine varıştır, kendini yaşayan bir tasarıdır. İnsan özünü kendi yaratır. Dünyaya atılarak, orada acı çekerek, savaşarak... insan sorumludur. Varlık özden önce geldiğine göre, insan ne olduğundan sorumludur.

Özünü kendisi tasarladığına göre sorumluluğunu da omuzlarına yüklenmesi gerekir. Hem bu sorumluluğu sadece kendisine karşı değildir, bütün insanlara karşıdır. Çünkü insan kendini seçerken bütün insanları da seçmiş olur, olmak istediğini yaratırken herkesin nasıl olması gerektiğini de tasarlar. İnsan evlenmekle, evlenmeyi bütün insanlara salık vermiş olur, sadece kendini değil, bütün insanları da bağlar. Yeşil güzeldir derken yeşilin bütün sorumluluğunu da yüklenir. Bir gazeteye abone olurken artık o gazeteden ötürü bütün insanlara karşı sorumludur, çünkü o gazeteye abone olmak gerektiğini tasarlamıştır. Böylelikle insanın sorumluluğu bütün çağına yayılır, bütün evreni kucaklar. Bu sorumluluk korkunç bir sorumluluktur, uçsuz bucaksızdır. Örneğin bir Fransız bir Afrika olayından sorumludur, Lumumba'nın öldürülmesinden sorumludur.

Geleneksel ise, Lumumba'yı öldüren gelenekçilik tasarısıdır, sorumludur. Gelenekçi değilse, gelenekçiliği hentüz yok edemediğinden ötürü Lumumba öldürülmüştür, sorumludur. İnsan, bu sorumluluğun bütün yükünü omuzlarında taşımakla insanlaşır. Örneğin bir Hıristiyan sendikasına giren bir İngiliz işçisi, alınyazısına katlanmayı tasarlamakla, sadece kendisini değil, Çin'deki işçileri de bağlamış olur. İnsan, kendini seçerken bütün insanları seçtiği gibi, bütün insanları seçerken de kendini seçer, kendine karşı sorumlu olunca bütün insanlara karşı da sorumlu olur. Bunaltı, sorumluluğunu duymaktır. Öyleyse insan, bunaltıdır. Sorumluluklarını maskeleyen bu bunaltıyı azaltabilirler, gene de içleri rahat değildir. Gerçekte, bağlanan, sadece olmak istediği kimseyi değil, bir yasa koyucusu olarak bütün insanlığı seçen kişi, sorumluluk duygusundan da, onun sonucu olan bunaltıdan da kurtulamaz. Çoğu kimseler yapıklarının yalnız kendilerini bağladığına, yalnız kendilerini sorumlu kıldığına kendilerini inandırmaya çalışırlar, gene de bir türlü rahat edemezler. Çünkü sorumluluk da, bunaltı da insanın insanlığından gelmektedir, edimlerinin sonucudur. Bunaltı, insanı eylemden ayırmaz, tersine, eyleme götürür, eyleme zorlar. İnsan özgürdür. Hem sadece özgür de değildir, özgür olmak zorundadır. Çünkü yaratılmamıştır, kendi kendisini yaratmıştır. Çünkü bütün yapıklarından, tutkularından bile sorumludur. (...)

(*Düşünce Tarihi*, 1970)

ni Ebha'l-Esmaî, Tahrîcü Ehâdîsi Şir'ati'l-İslâm, Şerhu Hasâisü'l-Kübrâ li's-Suyûtî.

TARİH: *Esâmî-i Eshâb-ı Bedr, Lâl-i Musaffâ fî Ziyâretil-Mustafâ, Menâzilü'l-Harameyn, Risâle-i Kademi'ş-Şerîf fî Eyyûb Ensârî.*

DİLBİLİMİ: *Durûb-i Emsâl-i Türkiye, İhtisaru'l-Lügat ve's-Sarf.*

ŞİİR: *Dîvân.*

DİĞER: *Tercüme-i Sadrü'ş-Şerîa, Tercüme-i İfâzatü'l-Mennân, Levâmiu'l-İlhâm, el-A'dâd fi Addi'z-Zâd li'l-Meâd, Şerhu Tüfâni'l-Ma'rifet.*

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

HARDAL, İsmail

Şair. 3 Şubat 1964, Çorum doğumlu. Çorum Endüstri Meslek Lisesi, Burdur Eğitim Yüksekokulu (1987) mezunu. Çalışmalarını İstanbul'da öğretmenlik yaparak sürdürdü.

ESERLERİ (Şiir):

Doğu Güzellemeleri (1992), *Gecede Yıldızlar Çoğalıyor* (1997), *Cumartesi Aranışları* (2001).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2. bas. 2003).

HARİD FEDAİ

Bkz. FEDAİ, Harid

HARİRİ, Nuran

Şair ve yazar. 25 Aralık 1931, İzmir doğumlu. Dumlupınar İlkokulu (1942), İzmir Kız Lisesi (1951), İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi (1956) mezunu. 1956 yılında Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Fizyoloji Kürsüsüne asistan olarak girdi. 1959'da Heidelberg Üniversitesinde Humboldt bursu ile çalışmalar yaptı. Dönüşünde görevini uzman asistan olarak sürdürdü. 1964'te doçent, 1971'de profesör oldu.

Nuran Hariri

Çeşitli ülkelerde fizyoloji alanında çeşitli araştırma ve çalışmalara katıldı. 1978 yılında Fizyoloji Anabilim Dalı başkanlığına getirildi. Bu görevini uzun yıllar sürdürerek 1998 yılında yaş haddinden emekli oldu. *Bismil* adlı ilk şiiri *Türk Dili* dergisinde (Aralık 1976) yer aldı. Şiir ve öyküleri ayrıca *Oluşum*, *Somut*, *Dönem*, *Ortaklaşa* dergilerinde; bilimsel yazıları 1992'den itibaren *Cumhuriyet Bilim Teknik* dergisinde yayımlandı.

"Gerek kitaplarındaki şiirleri, gerek dergilerde kalmış ya da yayımlanmakta olanlarıyla, Nuran Hariri'nin kendine özgü bir imge aydınlığı yarattığı görülüyor. Dahası, bağlı olduğu 'arı-şiir' geleneğini şairce bir duyarlıkla zorlayıp şiirinin olanaklarını geliştirdiği görülüyor. Kendi üstüne dönük bir duyarlıktan çıkan bu şiir, giderek yaşamın bütün ayrıntılarını lirik bir dokuyla yeniden üretmeye hazır dışa dönük bir duyarlık yaratıyor. (Raif Özben)

"Bana Somut'ları yolladılar. Ben orada çıkan şiirlerden en çok 'Bir Kleopatra'nın Ölümü' ile 'Gençliğin İçin'i sevdim. Bana göre bugün yazılan şiirden ayrı bir yönü var şiirlerinin. Bu özellik de içtenlikte belli önce. Sevi senin baş tacın; ayrıcalığı dehliz sevisi olmasından geliyor, diyorum. Alanlara pek çıkmak istemediğin, kuytularda, körfezlerde beslediğin bir nevi öneriyorsun. Ona bakışım bu. Değişik olan bu önce. Bir de kitabında, kimi şiirlerde iyice belli olan, anlatış biçimini kırman var. Bu iki özellik sende. Dehlizi daha dehliz, biçimi (değil mi ki öz dehliz) daha kırmanı isterim." (İlhan Berk, mektup)

"Yeni şiirlerinizle mutlu kıldınız beni. Yeni sözünü sadece yakında yazdıklarınız anlamına kullanmıyorum. Şekil, söyleyiş, görüntü ve imgeler bakımından yenilikler bulduğum için... 'Cehennemden Kovuluş', nicedir okuduğum en güzel Türkçe şiirlerden biri... okudukça ürperdim. Taşbaskıları da lirik ve felsefi gücüyle etkiledi beni. Ama bu şiirdeki' ikinci ve üçüncü mısralar... yeterî kadar rahat söylenmemiş gibi geldi bana." (Talat Sait Halman, mektup)

ESERLERİ(Şiir):

Damla ve Yalaz (1978), *Bin Can İle* (1983), *Öte Sular* (1992), *Göz Sevdaları* (2006).

Ayrıca fizyoloji alanında dört basılı kitabı vardır.

HAKKINDA: Raif Özben / Bin Can İle (Yazko Edebiyat, Temmuz 1983) - Üç Hürrem Sultan Şiiri (Ayrım, Mayıs 1999) - Nuran Hariri Arı Şair Gizil Bilge Dost İnsan (kitapta yazar hakkında geniş bilgi, hakkında yazılar, şiirlerinden seçemeler yer alıyor, 2000), Raif Özben - Sedat Şanver / Şairler Konuşuyor: Nuran Hariri (Ayrım, sayı: 4-5, Ocak - Şubat 1990).

NURAN HARİRİ

KATMANDULUM

Buddha gülüşlü yavrum
Katmandulum
Kardeş sana izmirli
Gecekondulum
Sokakların senin
Delhili çocuğum
Günlük tüter, insan tüter
Tohum der de bir şey demez
kitleler
İnci mercan değil
Buğday, Delhilim
Ekmek tohumu.

Yavrumun alıkoyduğu şeker
Belki düşlerine iz düşer
Söner alevi gözlerinde
Bir şeker düşünde mum biter,
Bekler sonsuz uykuları
Gandhi Dede.
Yeni Delhi ortasına bir ateş atmış
Mahatma Gandhi
Zamana demir atmış
Uykusuz ölümsüz, nöbette

Bir başak buğday, Delhili çocuğum
Düşer bir gün sana da
Uygar amcalar bir çözüm bulmuş
soruna
Doğal cinnme demişler adına
Bir zelzele, bir patlama
Bir Hiroşima, bir bir daha
Bir başak buğday düşer bir gün
sana da.

Ginelim, Ganalım, Ugandalım
Sana sana sana da kardeş
Gecekondulum
Ben aşk elinden avare
Derdime bir dert de sen katma
Benim Katmandulum
"Bir aşk almış benden beni
Kandalığım bilimezen
Yavu kılmışım ben beni
Arayuben bulumazam"
Bir gün gelir de Delhilim
Bilirisem kandalığım
Susama açıl derim
Tohuma saçıl derim
Belki de denizleri
Buğday ekerim.

(*Öte Sular*, 1992)

HARİRİZÂDE MEHMED KEMÂLEDDİN

Mutasavvıf, bilgin (D. 1850, İstanbul – Ö. 15 Eylül 1882, İstanbul). Halveti, Melâmî ve Rufâî şeyhlerindendir. Bursalı Mehmed Tahir'in üstadıdır. İlköğreniminden sonra rüştiyeye devam etti. Arapça, mantık ve belâgat dersleri aldı. On yedi yaşında iken babası vefat edince bir süre ticaretle uğraştı. Zahirî ilimleri İstanbul'da tahsil ettikten sonra babası Abdurrahman el-Hariri'den tasavvuf ilmini öğrenmeye başladı. Bu alandaki eğitimini Muhammed Enisü'l-Hüseyni ed-Dımeşki'den tamamladı. Aslen Halepli bir aileye mensup olan Harirîzâde, bir müddet Halep ve Mısır'da kaldı. Daha sonra dönemin ünlü Melâmî şeyhi Seyyid Muhammed Nûru'l-Arabî ile tanıştı. Ondan İbn Arabi'nin eserlerini okudu. Daha sonra İstanbul Hırkaişerif semtindeki evinde sohbet, mütalâa ve eser yazmakla meşgul oldu. 1873'te Üsküp'e, Selanik'e, 1874'te Mısır'a gitti, daha sonra İstanbul'a döndü ve kalan ömrünü burada geçirdi. Fatih Kütüphanesinde kısa bir dönem süren hafız-ı kütüblük görevi dışında resmî bir görev yapmadı. Evinde eser yazmakla ve irşadla meşgul oldu.

Vefat edince Eyüp'teki Şeyh Hasib Efendi Rifâî Dergâhı haziresine defnedildi. Kırk civarında telif eseri vardır. *Tibyan* adlı eseri, tasavvufi silsileleri içeren eseri tasavvuf tarihi alanında önemli kaynaklardandır.

BAŞLICA ESERLERİ:

TÜRKÇE: *Fecrü'l-Esmâ ve subhü'l-müsemmâ, Rûşen-i Dilnüvâz, Fashu Dürri'l-ağlâ şerhu devri'l-alâ, Hakikatü't-Tarika, Hadîkatü'l-Hakika, İmdâd fi'l mebde ve'l-meâd, İrfânü'l-Âşıkîn alâ Burhâni's-sâlikin, Kenzü'l-Feyz, Medâr-ı Vâhidiyyet ve Merkez-i Ahadiyyet, şerhu Evrâdi'l üsbûiyye, Şerhu Virdi's-settar* (1287), *Tarfetü'l müstersile ale't-tuhfeti'l-mürsele, Mededü'l-Bekri min seyyidi'l-Bekri.*

ARAPÇA: *Tibyânü vesâili'l-hakaik* (3 cilt), *Cevâhirü mülûki'l-aliyye fi bevâhiri sülûki's-Şazeliyye, Esrârü'l main fi şerhi esmâi'l-erbain, Feyzü'l-muğni min hadisi men taleben, Ziyaü'l-bedr şerhu Hizbi'l-bahr, Şalatü'l-ithâf bi-Şerhi Salâti's-Sakkaf, Reşhâtü'l-esnâ alâ teveccühâti'l-esmâ, el-Mevridü'l-hâs bi'l-havâs fi tefsiri süreti'l-İhlâs* (yay. haz. Yakup Çiçek, 1996), *Şerhu beyti Mevlâna Câmi, Seyrü'l-esmâ ve sırrü'l-müsemmâ.*

HAKKINDA: Abdülbaki Gölpınarlı / Melâmilik ve Melâmiler (1931), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Yakup Çiçek / Haririzâde Mehmed Kemaleddin: Hayatı-Eserleri ve Tibyânü Vesâili'l-Hakaik fi Beyâni Selâsili't-Trâik Muhtevası-Kaynakları (öğretim üyeliği tezi, 1982) – TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 16, 1997, s. 192-193).

HARMANCI, Abdullah

Hikâyeci. 1974, Konya doğumlu. 1992'de Konya İmam Hatip Lisesini, 1996'da Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi. İlk hikâyesi 1995'te *Dergâh* dergisinde yer aldı. Sonraki yıllarda ürünleri çoğunlukla *Jurnal, Düşçınarı, Dergâh* ve *Kırklar* dergilerinde yayımlandı.

"Abdullah Harmancı, ikinci kitabı 'Ertesi Dünya'da edebiyatın en temel hedeflerini, kendi amaçları açısından, başarmakla kalmıyor. Kendine has, güzel dünyasını yalın bir dürüstlükle serimliyor. Giacometti'nin 'yaşamak için bile, öylesine irade, öylesine irade, öylesine enerji gerekiyor ki...' sözü

Abdullah Harmancı

ABDULLAH HARMANCI

EDEBİYAT TARİHÇİSİNE NOTLAR

altmış bir gün kala
ne odam, ne daktilom, ne masam. şu yaşıma girdim, annemlerin karyolasına yumulup olacak iş, halam dalar odaya, görür, kokmuş! başımıza yazar olacak! öfke dolarım, edebiyat tarihçisi arkadaş, yaz bunları, haydi not al. odam yok, masam yok, daktilom yok, yazdıklarımı okuyacak, okuyup konuşacak, birilerinin olmayışı gibi. gerçi kardeşimle bazen, yirmi dört yaşındayım, askerliğime sırda ne kaldı.

altmış gün kala
yan odada enişteler, ben tabii yine toz oldum, anlamışlardır, acı bir tebessümle.
ne yapabilirim ki, gezegenler ayrı. Üzgünüm, benim pek mi hoşuma gidiyor, pek
mi hoşuma gidiyor, ama yok öyle biri, son yayınlanan şiirini okudum, a evet imgeden kaçtığın doğru, ama önemli olan, enişten beni tanımıyor, günce yazdığımı bilmiyor, günce nedir bilmiyor, enişten, umurunda bile değilsin, o da yok, hiç olmadı.

elli dokuz gün kala
uyanır uyanmaz fırladım, gazeteciye, hangisini alsam, adam ters ters, hangisinde olabilir, belki de yoktur daha ayın üçü, evet evet yoktur, belki de almamalıyım, cigarasız kalacağım, çıkınışsa ve ben göremezsem. Almalıyım, olacaksa olsun, Almalıyım, eve gelince, annem gazeteyi görünce. Görmemeli, gizlemeliyim.

(*Muhteris*, 2002)

onun kişileri için söylenmiş gibidir. Burada vurgu irade kelimesine yapılmalıdır. Çünkü Harmancı kitapta bir irade savaşı veriyor." (Hayriye Ünal)

ESERLERİ (Öykü):

Muhteris (2002), *Ertesi Dünya* (2003).

HAKKINDA: Aslı Örnek / Muhteris (Radikal Kitap, 21.9.2002), Hayriye Ünal / Gözü Tamamen Kapalıyken Görülür Düşler-Abdullah Harmancı Öyküsü (Dergâh 167, Ocak 2004).

HARMANCI, Hacı

Yazar. 1949, Adıyaman doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Adıyaman'da tamamladı. Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü (1968-73) mezunu. Tunceli Öğretmen Okulunda Felsefe ve Psikoloji öğretmeni olarak göreve başladı. Kayseri'nin Yahyalı ilçesinde bir yıl kadar öğretmenlik yaptı. 1976 yılının sonunda öğretmenlik mesleğinden ayrılarak Adana'ya yerleşti. Bir kamu kuruluşunda yedi yıl çalıştıktan sonra İstanbul'a yerleşti. Yöneticiliğini ve psikologluğunu üstlendiği bir çocuk yuvası açtı. *5 Yaşında Aşk* (1998) adlı, görüştüğü yüzlerce çocuğun aşk, arkadaşlık ve kıskançlık üzerine düşüncelerinden oluşan basılı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 13.8.1998), TDOE - TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

HARMANCI, Mehmet

Çevirmen. 1932 doğumlu. English High School ve Işık Lisesi mezunu, Hukuk Fakültesini yarım bıraktı. İlk hikâye çevirileri 1952'de *Varlık* dergisinde yer aldı. Yaşar Nabi Nayır'ın teşvikiyle yaptığı ilk çeviri kitabı 1953'te yayımlandı. Askerliğini Kore'de Abdi İpekçi ve Can Yücel'le birlikte tercüman olarak (1953) tamamladı. Daha sonra *Milliyet* gazetesinde hikâye çevirileri yayımlandı. 1965'te Köprü Yayınlarını, 1973'te Tarık Dursun K. ile birlikte Koza Yayınlarını kurdu. 1990 yılında emekli olana kadar da özel bir kuruluşta yöneticilik yaptı. Dört yüzden fazla kitap çevirisine imza attı.

Mehmet Harmancı

BAZI ÇEVİRİLERİ:

Ağla Sevgili Memleket (Alan Paton'dan, 1966), *Siyasal İdealler* (B. Russel'dan, 1966), *Ayna Korkusu – Salahaddin'in Kitabı* (Tarık Ali'den, 2000), *Kissinger'in Yargılanması* (Christopher Hitchens'tan, 2001), *Kuşatma Altında Irak* (Anthony Arnove'dan, 2001), *Surlu Şehrin Rüyası* (Lisa Huang Fleischman'dan), *Belşazzar'ın Kızı* (Barbara Nadel'den), *Satışta Başarı* (Frank Bettger'den), *Hayvan Mezarlığı - Gecenin Pençesi - Medyum* (Stephen King'den), *İntihar* (Jack London'dan), *Koruyucu Tılsımlar - Uğurlar, Muskalar, Nazarlıklar* (Desmond Morris'ten), *Mavi Tüy - Gönülsüz Bir Mesihin Serüvenleri* (Richard Bach'tan), *Nehir Tanrısı* (Wilbur Smith'ten), *Afacan Beşler - Karlı Dağın Esrarı* (Enid Blyton'dan).

HAKKINDA: Yalvaç Ural / Milliyet (22.5.2003).

HARPUTLU HAYRİ

Bürokrat, şair (D. 1856, Harput / Elazığ – Ö. 1 Aralık 1910, İstanbul). Tam adı Mehmed Hayrullah. Tahsilini Harput'ta Yusuf Kâmil Paşa Medresesinde tamamladı. 1875'te Evkaf Nezareti Mektûbî Kalemine girdi. Elazığ, Ergani, Dersim, Diyarbakır gibi yerlerde resmi görevlerde bulundu. Son görevi olan Dersim Mutasarrıflığından açığa çıkarıldığı için tedavi amacıyla geldiği İstanbul'da öldü. Şiirlerini *Hâtıra-i Ahd-i Şebâb* (1884), yazılarını ise *Nümûne-i Muharrerât* adlı kitaplarda bir araya getirdi. *1890 Mamüretü'l-Aziz Salnâmesi* de büyük ölçüde onun kaleminden çıktı.

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. II, 2000), Ali Birinci / Tarihin Gölgesinde Meşâhir-i Meçhûleden Birkaç Zât (2001).

HARUN YAHYA

Araştırmacı-yazar. 1956, Ankara doğumlu. Asıl adı Adnan Oktar. Medyada bir süre Adnan Hoca adıyla yer aldı. Eserleri, bir ekip eşliğinde meydana getirilmiş editoryal çalışmalardır. Yayınlarında genellikle Cavit Yalçın ve Harun Yahya müstear isimlerini kullandı. 1979 yılında girdiği Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesindeki öğrenimini tamamladıktan sonra kurduğu Bilim Araştırma Grubu ile birlikte Darwinizm ve evrim teorisi, masonluk ve siyonizm konularında araştırma ve geniş çaplı yayın faaliyetlerinde bulundu. Kitaplarının önemli bir bölümü CD, video kaset olarak da basıldı. Yaptığı çalışmalar ve savunduğu görüşler nedeniyle 1986 yılında on ay Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesinde, dokuz ay da cezaevinde tutuldu. On dokuz aylık tutukluluk süresinin ardından beraat etti. Sonraki yıllarda

hakkında açılan soruşturmalardan da yargılanarak aklandı.

"İsimlerinden de anlaşılacağı üzere bu eserler dinsizlik, nihilizm, antirasyonel din anlayışı ve genel olarak görülen ahlaki dejenerasyon karşısında, topluma karşı duyulan sorumluluk bilinciyle ortaya konmuş birtakım entellektüel çabalardan ibarettir... Yine Kur'an'ı referans gösteren bu eserlerden ikisinin ahlaka vurgu yapması da son derece isabetlidir." (Hayri Kırbaşoğlu)

Harun Yahya

ESERLERİ:

DİN ve FELSEFE (Editör olarak): *Evrim Aldatmacası* (1999), *Hücredeki Mucize, Gözdeki Mucize, Örümcekteki Mucize, Sivrisinek Mucizesi, Karınca Mucizesi, Savunma Sistemi Mucizesi, Allah Akılla Bilinir, Dünya Hayatının Gerçeği, Zamansızlık ve Kader Gerçeği, Kavimlerin Helakı, Düşünen İnsanlar İçin, Evrenin Yaratılışı, Sakın Anlamazlıktan Gelmeyin, Evrimcilerin İtirafları, Canlılardaki Fedakarlık ve Akılcı Davranışlar, Bitkilerdeki Yaratılış Mucizesi, Çocuklar Darwin Yalan Söyledi!, Derin Düşünmek, Allah'ın Renk Sanatı, Atom Mucizesi, Doğadaki Tasarım, Balarası Mucizesi, Darwinizm'in Sonu, Sonsuzluk Başlamış Durumda, Altınçağ, Kuran Bilime Yol Gösterir, Çözüm Kuran Ahlakı, Kuran Mucizeleri, Hayatın Gerçek Kökeni ve Darwinizm'in Karanlık Büyüsü, Adamlık Dini, Allah'ın İsimleri, Allah İçin Yaşamak, Cahiliye Toplumunu Terk Etmek, Cennet, Gerçeği Düşündünüz Mü?, Gözardı Edilen Kuran Hükümleri, Kıyamet Günü, Kuran'da Hicret, Kuran Ahlakı, Kuran Bilgisi, Kuran'da Dua, Kuran Fihristi, Kuran'da Münafık Karakteri, Kuran'da Tebliğ ve Tartışma, Kuran'da Temel Kavramlar, Kuran'da Vicdanın Önemi, Kuran'dan Cevaplar, Münafığın Sırları, Ölüm Kıyamet Cehennem, Resullerin Mücadelesi, Sakın Unutmayın, Şeytan, Şeytan'ın Enaniyeti, Şirk, Kuran'dan Genel Bilgiler, İmanı Çabuk Anlamak 1-2-3, Kuran'ın Hayata Sunduğu Güzellikler, Allah'ın Güzelliklerinden Bir Demet 1-2-3-4, Dinsizliğin İlkel Mantığı, Kamil İman, Pişman Olmadan Önce, Resullerimiz Diyor Ki, Müminlerin Merhameti, Allah Korkusu, Dinsizliğin Kabusu, Hz. İsa Gelecek, Kuran'da Sabrın Önemi, Cahiliye Toplumunda İnsan Karakterleri, Alay Denen Zulüm, Kuran'a Göre Gerçek Akıl, Dinsizliğin Dini ile Mücadele, Yusuf Medresesi, İyilerin İttifakı ve İmtihanın Sırrı, Evrim Aldatmacası, Materyalizmin Çöküşü, Materyalizmin Sonu, Evrim Teorisi, Evrim Teorisi'nin Çöküşü: Yaratılış Gerçeği, Evrimcilerin Yanılgıları 1, Evrimcilerin Yanılgıları 2, Evrimcilerin Yanılgıları 3, Evrimin Mikrobiyolojik Çöküşü, Yaratılış Gerçeği, Atomun Sırları, 20 Soruda Evrim Teorisi'nin Çöküşü ve Darwinizm, Ahir Zaman ve Darbetü'l Arz* (2002), *Hazreti Süleyman* (2002), *Türk'ün Yüksek Seciyesi* (2002), *Kur'an'da Yalancının Yöntemleri* (2002), *Akıl ve Vicdan* (2002), *Hücredeki Yaratılış Delilleri* (2002), *Kur'an'ı Rehber Edinmek* (2002), *Kur'an'da İhlas* (2002), *Sinsi Bir Tehlike Gaflet* (2002), *Global Masonluk* (cilt 1, 2002), *Koku ve Tat Mucizesi* (2002).

POLİTİKA (Editör olarak): *Yahudilik ve Masonluk, Yeni Masonik Düzen, Milli Strateji, 'Gizli El' Bosna'da, Soykırım Yalanı, Terörün Perde Arkası, İsrail'in Kürt Kartı, Darwin'in Türk Düşmanlığı, Devlete Bağlılığın Önemi, Kabala ve Masonluk* (2003), *Kara Klan* (2003), *Siyonizm Felsefesi* (2003), *Kur'an'ın Matematiksel Sırları* (2003).

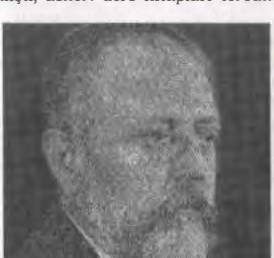
HAKKINDA: Kerem Öncül / Hepimiz Kandırıldık: Evrim Aldatmacası! (Virgül, sayı: 16, Şubat 1999), New Scientist dergisi (22.4.2000), Harun Yahya'nın Tüm Eserleri (tsz).

HARUNOĞLU, Kenan

Bkz. KENAN HARUN

HASAN BEDRETTİN (Kütahyalı)

Oyun yazarı, şair (D. 1850, Simav / Kütahya – Ö. 1914, İstanbul). Subay olarak çeşitli askerî görevlerde bulundu. Askerî öğretmen olarak da çalıştı; askerî ders kitapları tercüme

Hasan Bedrettin (Kütahyalı)

etti. Abdülaziz'in tahttan indirilmesi olayına adı karıştı. II. Abülhamit döneminde miralay rütbesindeyken İstanbul'dan uzaklaştırılarak Şam'a sürüldü. II. Meşrutiyet'in ilanından (1908) iki yıl kadar önce rütbesinin geri alınması üzerine Şam'da öğretmenlik ve dava vekilliği yaptı. Meşrutiyet'in ilanından sonra İstanbul'a döndü, rütbesi geri verildikten bir süre sonra mirlivalığa, ardından ferikliğe yükseltilerek İşkodra vali ve komutanlığına atandı. Hastalığı nedeniyle istifa ederek İstanbul'a döndü.

Namık Kemal'in etkisinde kalan Hasan Bedrettin'in, arkadaşı Manastırlı Mehmet Rifat ile birlikte 1875-79 arasında fasiküller halinde yayımladıkları yedisi telif, diğerleri Carre, Ducis, A. Dumas Père, Girardin, Schiller ve Vanloo gibi yazarlardan çeviri on altı oyun, *Temaşa* genel başlığı altında iki ciltte toplandı. *Iskat-ı Cenin* (1873) ve *Bir Günlük İkbal* (1894) adlı iki oyunu oynandı, fakat basılmadı.

ESERLERİ:

OYUN: *Ahmet Yetim yahut Neticei Sadakat* (1875, Manastırlı Mehmet Rifat ile), *Delile yahut Kanlı İntikam* (1876), *Ebülfida* (1875), *Ebülala yahut Mürüvvet* (1875), *Kölemenler* (1876), *Nedamet* (1876), *Fakire yahut Mükâfat-ı İffet* (1876).

ÇEVİRİ: *Serencamlı Vasiyet yahut Define* (1882).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 4, 1981, s. 128), M. Koç / Mehmed Rıfat [Manastırlı] (Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopcdisi, c. II, 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

HASAN BEDREDDİN (Giritli)

Yazar (D. 1870, Kandiye / Girit – Ö. 1926, İstanbul). Yazılarının ve eserlerinin bazılarında Hasan Merzuk ve Nakş-i Nur imzalarını kullandı. Leria kaymakamı Bedrizade Rauf Bey'in oğlu. İstanbul'da yayımlanan birçok gazetede çalıştı. Basın dünyasında "Beybaba" adıyla tanındı. Farsça, Arapça, Grekçe, Rumca, Fransızca, Almanca, İngilizce, İtalyanca bilen Hasan Bedreddin, Şemseddin Sami'nin tercümeye başlayıp yarım bıraktığı, Victor Hugo'nun *Les Miserables* adlı eserini *Sefiller* adıyla çevirip yayımladı.

ESERLERİ:

Cinlerle Muhabere yahud İspiritizm, Fakirizm, Manyatizm (Hasan Merzuk ismiyle, 1328/ 1912), *İtalya Nedir?* (1913), *Mart Ayında Doğanlar İçin Tarik-i Saadet* (Hasan Merzuk adıyla, 1915), *Nisan Ayında Doğanlar İçin Tarik-i Saadet* (Hasan Merzuk adıyla, 1915), *Mayıs Ayında Doğanlar İçin Tarik-i Saadet* (Hasan Merzuk adıyla, 1915), *Teşrin-i Evvel Ayında Doğanlar İçin Tarik-i Saadet* (Hasan

Merzuk adıyla, 1915), *50. 000 Kelimeyi Hâvi Fransızcadan Türkçeye Küçük Kamus-ı Fransevî- Dictionnaire Français-Turc* (1928).

HASAN, Esmehan
Bkz. ESMEHAN HASAN

HASAN FEHMİ (Çanakkaleli)
Eğitimci, bürokrat (D. 1854, Çanakkale – Ö. ?). İlk ve ortaöğrenimini Çanakkale'de tamamladı. Galatasaray Sultanisi (1875), Mülkiye Mektebi yüksek kısmı (1880) mezunu. Aynı yıl Macaristan'a gönderilen ilk Osmanlı mebuslarıyla birlikte tercüman olarak Macaristan'a gitti. Dönüşte Galatasaray Sultanisinde Riyaziye öğretmenliğine atandı. Mülkiyeyi bitirdikten sonra çeşitli beldelerde kaymakamlık ve mutasarrıflık yaptı. 1911'de kendi isteğiyle emekliye ayrıldı.

ESERLERİ:
Coğrafya-i Sınâi ve Ticari (2 cilt, 1891, 1895), *Delil-i Hac* (1898), *Mebâdi-i Hukûk-ı Umûmiyye-i Düvel* (Fransızcadan, 1912).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968).

HASAN FEHMİ (Varnalı)
Şair, çevirmen (D. 1878, Varna – Ö. 9 Şubat 1916, Fatih / İstanbul). Oflu bir aileye mensuptur. İlköğrenimden sonra 12 Mayıs 1892'de sınavını kazandığı Mühendishâne-i Berri'ye girdi. İdadi bölümünü bitirerek İstihkâm harp sınıfına girdi. Ancak, rahatsızlığından dolayı doktorların kararıyla 1896'da okuldan çıkarıldı. Önce, Hariciye Nezareti Umûr-ı Şehbenderi kalemine ücretsiz olarak kabul edildi. 1898 Haziran'ında Defter-i Hâkâni Muhasebe Kalemine 100 kuruş maaşla girdi. Aynı yılın Ağustos'unda siyasî bir suçlama ile tutuklanarak ömür boyu Fizan'a sürgün mahkum edildi. Mahkumlarla beraber Trablusgarb'a gönderilerek dokuz ay hapsedildi, sonra onlarla birlikte affedildi.

1898'de Trabzon Vilayet tercüman muavinliğine ve vilâyet gazetesi yazarlığına atandıysa da 1899'da Mısır'a kaçtı. Mısır Fevkalâde Komiseri Ahmed Muhtar Paşanın öncülüğünde 1900'da Mısırdan Viyana'ya gitti. Viyana'da Hukuk Fakültesinde öğrenim görerek Ahmed Muhtar Paşanın isteği üzerine Mısır'a döndü. Paşa'nın özel katipliğine getirildi. 1906'da Mısır Komiserliği Tahrirât-ı Ecnebiyc Kitabctinc, 1909'da Komiserlik Başkitabetine, 1913'te Tebriz Baş Şehbenderliğine, aynı yılın Ağustosunda Dâhiliye Nezareti Kalem-i Mahsus Müdürlüğüne tayin oldu. Aynı sene İstanbul'da Dahiliye Nezareti Kalem-i Mahsus Müdiriyetine atandı. Bu görevindeyken gösterdiği bazı davranışlar nedeniyle delirdiği anlaşıldığından hastaneye kaldırıldı. On beş gün sonra öldü. Fatih Türbesi yanında toprağa verildi. Hasan Fehmi, kısa boylu, esmer ve zayıftı.

HASAN FEHMİ (Varnalı)

GAZEL

Gehi semâya bakup eşkimi nisâr ederim
Zalâm içinde geçen ömre inkisâr ederim

Gehi tulû'da sâhil-nişin olup pür-süz
Bu bahr-i mihnetin âlâmını şümür ederim

Gehi mcâlimi def eylemek için tenhâ
Çıkup cibâle temâşâ-yı nev-bahâr ederim

Fakat yine olamam şâtır u hâliyyü'l-bâl
Cihânda eyle ise ben nasıl karâr ederim

Nasıl çağırmayayım mevtimi mu'âvenete
Hemişe ben bu hayâtımla kir ü dâr ederim

Fezâ-yı fikretimi kapladı zalâm-ı leyâl
Gözükmedi güneşim subha intizâr ediyim

Gelirse bir gün olup da bana dem-i rıhlet
Bu şiir-pâremi cânâne yâdigâr ederim

ESERLERİ:
ŞİİR: *Hacle-i Ebkâr* (1913), *Elem ve Sitem*.

ÇEVİRİ: *Çar* (İngilizceden), *Devlet-i Aliyye'nin Za'af ve Kuvveti* (Almancadan), *Deha Nedir* (İtalyancadan), *Egmont* (Goethe'den).

HAKKINDA: Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 1-Osmanlı Dönemi (1993), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

HASAN HİLMİ EFENDİ
Bkz. HİLMİ EFENDİ (Kıbrıs Müftüsü)

HASAN HÜSEYİN (Korkmazgil)
Şair ve yazar (D. 1927, Gürün / Sivas - Ö. 26 Şubat 1984, Ankara). İlkokulu doğduğu yerde bitirdikten (1939) sonra, 1942'de parasız yatılı sınavını kazanarak ortaokulu Niğde Ortaokulunda, liseyi Adana Erkek Lisesinde (1948) okudu. Liseyi bitirdiği yıl tutuklanarak yargılandı ve yargılandığı suçtan beraat etti. 1950 yılında Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümünden mezun oldu. Kahramanmaraş Göksun'da öğretmenliğe başladıktan altı buçuk ay sonra, siyasi eylemde bulunduğu gerekçesiyle alınıp yargılanarak, Ceza Yasasının 142. maddesinden iki yıl hapis cezasına çarptırıldı ve öğretmenlik görevine son verildi (1951). Serbest kaldıktan sonra trenlerde, kahvelerde, otellerde karakalem portreler çizerek, tabelacılık, arzuhalcilik, hayvan bakıcılığı ve toprak işçiliği yaparak (1954-60) geçimini sağlamaya çalıştı. Folklorla uğraştı, mizah hikâyeleri, radyo oyunları yazdı. 1960'ta İstanbul'a, sonra Ankara'ya yerleşti, *Akis* dergisinde çalıştı, bir süre de Ankara'da *Forum* dergisini çıkardı ve yönetti (1968-70). *Kızılırmak* şiirini, derginin yazı işleri müdürlüğünü bir sayı için üstüne alarak, *Dost* dergisinde (1959) yayımladı. Ancak bu şiir kitap olarak çıktığında, yine Türk Ceza Yasasının 142. maddeden hakkında dava açıldı, yargılandı, beraat etti. 1965 ve 1973 seçimlerinde Türkiye İşçi Partisinden milletvekili adayı oldu. Ankara'da *Yenigün* gazetesinde yazarlık ve idare müdürlüğü yaptı, *Yeni Toplum* dergisinde ve *Yeni Halk-*

Hasan Hüseyin Korkmazgil

KININA SIĞMAYAN HANÇER YA DA HASAN HÜSEYİN

Hüseyin Atabaş

Hasan Hüseyin deyince belliğime üç damla düşer. Bu üç damla, üç kavram; istek, heyecan, dirençten oluşuyor. 'İstek' sözcüğünü 'şevk' yerine kullanıyorum. Oysa Hasan Hüseyin'i düşündüğümde, 'istek' sözcüğünün onun bu yönünü betimlemede yetersiz kaldığını görüyorum. Onu nitelemede 'istek' kavramını kullanırken, 'şevk' sözcüğünün içerdiği 'istek, heves, sevinç, coşku' kavramlarını da birlikte algılamalıyız... Hasan Hüseyin bu 'hayların' korumak için değil ama -umut kırıklıklarına, düş kırgınlıklarına karşın- doğal olarak yaşama hayretle bakar, onu heyecanla karşılardı. Öte yandan Hasan Hüseyin'e unudun işçisi demek de, direncin simgesi demek de yanlış olmaz kanısındayım. "Yüreğim Sızladığı Zaman" başlıklı şiirinin sonundaki; "yani ben / dört mevsime bölerek bu yürek sızısını / günlere saatlara bölerek bu yürek sızısını / bir yaprağı durmadan işliyorum bu ölümsüz ağaca" dizelerinde eleverdiği gibi, unudunu diri tutmak için direniyordu. Direnç onun silâhlarından biriydi kuşkusuz.

Hasan Hüseyin, iki ırmak şiirinden biri olan "Kızılırmak"ta, bütün karanlıkları "silâh ve şarkı" ile yendiğini söyler ve hemen arkasından ekler: "... ve der ki kitabın orta yerinde / bütün ırmakları dünyanın / kızılırmaktan geçer". Onun silâhı şiirdi, şarkıydı, türküydü... Ne için şiir ve şarkı? Kızılırmak'la simgelediği sosyalizm için, insanın kurtuluşunu onda gördüğü siyasal ve ekonomik yönetim dizgesi için. Ancak bu yolda -bir yazısında belirttiği gibi- adamlar mitralyözlerle üstümüze gelirken, kendimize savunma aracı olarak seçtiğimiz şiir ve şarkı 7.65 tabanca gibi kalıyor. Yine de onlarsız olunmayacağına inanırdı. Şiirsiz, sanatsız olunamazdı ama, doğrudan doğruya politikanın içinde olmadan da amaca ulaşılamazdı. O nedenle, şiirleriyle Kavel Grevi'ni ve emeği savunurken, sosyalizmin bir neferi olarak Türkiye İşçi Partisi saflarında savaşım veriyordu.

Hasan Hüseyin, yalnız insana özgü bir incelik olan aşk konusunda bile, içine toplumculuğu sokmadan bir tek şiir yazmadı. Çünkü onun için şiir bir direnme, ayakta durabilme aracıydı. Diyordu ki bir şiirinde: "matarada su / torbada ekmek / ve kemerde kurşun değil şiir / ama yine de / matarasında su / torbasında ekmeği / ve kemerinde kurşun kalmamışları / ayakta tutabilir." Hasan Hüseyin ya gerçekten bu söylediklerine inanıyordu ya da -pek çoğumuz gibi- onun da şiirden başka tutunacak dalı yoktu. Bunun böyle olması şiirden çok şey bekleyenlerin garipliğidir, mahzunluğudur, mazlumluğudur, kısası yazgısıdır.

Hasan Hüseyin'in yapıp ettiklerine baktığımda görüyorum ki, buraya kadar söylediklerim bağlamda, onun irili ufaklı on beş şiir kitabında aynı şiiri sürdürdüğünü, 'bir tek şiiri' yazdığını görüyorum; o ince uzun boyunlu kızılkuğunun şiirini. Umarım Türkiye'de sosyalizmin tarihi yazılırken, ona, Hasan Hüseyin gibi bir şairin koydu emek unutulmaz. Şu dizeleri yazan adamın bunu hakettiğine inanıyorum. Diyordu ki o adam: "sen aşk şiiri yazamazsın / hasan hüseyin / çünkü aşk / şiirden önde gelir sende / oysa şiir / önünde gitmelidir herşeyin / sen aşk şiiri yazamazsın hasan hüseyin / çünkü aşk kavganın içindedir / çünkü sen içindesin kavganın" Yanılışlığı doğruluğu bir yana, siz şiire böyle bir saygı, böyle bir bağlılığın olacağını düşünebiliyor musunuz?

Hasan Hüseyin 1930'ların sonlarında başladı şiir yazmaya. Tavrı ve söylemi itibariyle ve genç birer adam olarak "40 Kuşağı"nın son halkaları olarak sayabilirler Ahmed Arif 'le birlikte. O kuşağın öncü ustalarından A. Kadir 'in: "Sen orada dalından koparılmış bir zerdeligibi dur. / Ben burada zerdelisiz bir dal gibi dururayım." dizelerindeki kadar bile yumuşamaya kendine yakıştıramıyordu sanıyorum. Yine sanıyorum ki, Hasan Hüseyin'e göre, insanlık tümden kurtulmadıkça hiç kimsenin aşkı terennüm etme lüksü yoktur! Ama Azime Kerkmazgil'in, "Kandan Kına Yakılmaz" kitabına yazdığı "Önsöz Gibi"de dile getirdiği gibi, Hasan Hüseyin en güzel aşk şiirlerini böylece yazmış oluyordu... Bu konu üzerinde şunun için duruyorum; "aşk" insana özgü bir incelikti, insan cinselliği inceltirek aşkı yaratmıştır. Ama Hasan Hüseyin, insanın bu ince duygusunu bile, davasının önüne geçirmeyecek kadar içtenlikli bir tutkunun sahibi idi.

Hasan Hüseyin, öyle 'edebi' sanatlara, gereksiz söz oyunlarına pek de yüz vermedi şiirlerinde. Çünkü şiir onun için bir anlatma, betimleme, belirleme, saptama, duyarlık alanları oluşturma, aydınlanma ve aydınlatma yoluydu. Ona göre sözü mümkün olduğunca açık seçik söylemeli, yımelemelere yüklenmeli, çağrışımların akışına bırakmalıdır şiiri; ironiye başvurmalı, humordan yarar ummalı. Bunları başarabilmek için de Halk edebiyatına el uzatmalı; manilerden, halk ozanlarının deyişlerinden, tekerlemelerden esinlenmeli, onlardan öncelikle biçimsel olarak yararlanmalıdır. Çünkü bu yöntemle, halkın kulağının alışık olduğu sesle, söylemle, halka doğrudan ulaşma pratiğini yakalayacağını düşünüyordu... Oysa o halk ya okutulmamış ya da okutulanlar okumayı çoktan unutmuş, kendi sorunlarına yabancılaşmıştı, yabancılaştırılmıştı. Hasan Hüseyin'in bu durum karşısında, bir yanılsama içinde olup olmadığını düşünüp düşünmediğini merak ediyorum ve sanıyorum ki düşünüyordu. Hani ustası bildiği Nâzım Hikmet ne diyordu "Kuva-yı Milliye" destanının girişinde; "Onlar ki toprakta karınca / suda balık / havada kuş kadar çoktular, / cesur / cahil / hâkim ve çocuktular / ve kahreden / yaratan ki onlardır / destanımızda yalnız onların maceraları vardır." (...)

"Şiirin toplumsal gücüne 1947-48'lerde Çukurova'nın şiirini yazmaya çalıştığım günlerden beri inanırım," diyen Hasan Hüseyin, silem etmekte haksız da değildi. Ne yaptıysa "onlar" uğruna yapmış olmaktan: "Bastırılmış isteklerin, sustürulmuş özlemlerin, zincire vurulmuş kaçmaların çocuğu" gibi görüyordu kendini. Evet, bunlar halkın içinden gelmiş olmanın, geldiği yeri de yadsımamanın yazgısıdır. Bugün bulunduğumuz yerden baktığımızda, onun ortaya koydukları yavan gelebilir, boşuna bir uğraşmış gibi algılanabilir. Ama bu bir anlayış sorunudur, bir inanma sorunudur, seçilen bir savaşım biçimidir. Aslında yanlışlık bizim ülkemizdeki bir gelenekten kaynaklanıyor. O da şudur, Türkiye'ye sölcülük da, bir anlamda Batıcılık da edebiyatla gelmiştir. Çünkü kendi geleneğinde, kimi isyanların dışında, sosyal savaşım yoktur. Öyle olunca uygarlık savaşımı doğrudan edebiyatın işlevi olarak algılandı. Şiirlerde 'grav da grav' denilince halkın bilinçleneceği, sokağa çıkacağı sanıldı. Oysa edebiyat, insanın iç sorununa eğilerek çağdaşlık sıçramasında işlev görebilir. Bu da bir beğeni düzeyi oluşturma olayıyla sınırlıdır.

Oysa Hasan Hüseyin'in şairlik ve yazarlık algılayışında sacayağının bütün ayakları halkı doğrudan sanatla bilinçlendirme anlayışı üzerine oturur. Hasan Hüseyin bu uğurda bir an önce sonuca varma telaşıyla sürekli yazma krizi içinde olan bir şairdi. Kabına sığmayan, kınına sığmayan bir hançer gibiydi. Hayatla kavga eder gibi çalıştı ve yaşadı. Çünkü ona göre, Keremce ah çekebilmek için Kerem'ce yanmak gerekti.

Hasan Hüseyin Korkmazgil

çı gazetesinde çalıştı, oradan emekli oldu. Bir beyin kanaması sonucunda yaşamını yitirdi.

Şiire, Erzincan depreminde ölenler için hece ölçüsüyle ağıtlar yazarak (1939-40) başladı. Lise yıllarında ise şiir onun için vazgeçilmez bir tutku olmuştu. Hece ve aruz ölçüleriyle şiir denemcleri yaptı. *Ağustos Şiiri* başlıklı ilk şiiri 1959 yılında *Dost* dergisinde çıkmıştı. O tarihten itibaren *Dost* (1959-66), *Yelken* (1959-64), *Varlık* (1960), *İmece* (1961), *Ataç* (1962-63), *Yön* (1962), *Sosyal Adalet* (1963-65) ve *Gelecek* (1971-72) dergilerinde çok sayıda şiir ve yazısı yayımlandı. Yine bu yıllarda mizahî hikâyeler yazıp yayımladı. *Kavel* (1963) adlı ilk şiir kitabıyla 1964 Yeditepe Şiir Armağanını, *Kızılkuğu* (1971) ile TRT'nin 1970 yılında açtığı sanat yarışmalarında Şiir Başarı Ödülünü, *Filizkıran Fırtınası* (1981) ile 1981 Ömer Faruk Toprak ve Nevzat Üstün şiir ödüllerini aldı.

İlk kitabı *Kavel* adını, işçileri başarılı bir grev yapan bir fabrikanın adından aldı. Bu kitapta emekçi halklara olan sevgisini açığa vurdu. Şiirlerinde, İkinci Yeni şairleri gibi deformasyon tekniğini ve bazı biçimsel açılımları kullanırken, onda Nâzım Hikmet ve Attilâ İlhan gibi şairlerin etkileri de görülür. İkinci kitabı olan *Temmuz Bildirisi*'nde (1965) de ilk kitabı gibi toplumsal olaylarla bireysel duyarlıklar, doğa ve insan sevgisi iç içe geçmiştir. Sonraki kitabı *Kızılırmak*'ta (1966); *"...şairin derin duyarlılığı, gür sesi, geniş soluğu, renkli hayali, işlek Türkçesi ile diyalektik bir görüş ve insancıl bir bakışa yaslanan hayat ve tabiat sevgisi, barış ve özgürlük tutkusu, devrim ve bağımsızlık özlemi birbiriyle kaynaşarak etkili bir bileşim meydana getirirler. Bu lirik birleşimin düzeyi yalnızca H. Hüseyin için değil, son dönem toplumcu şiinimiz için de bir aşamadır."* (Asım Bezirci)

Hasan Hüseyin, şiirin somut olduğunu ısrarla belirtir ve bu anlayışını da şu sözlerle dile getirir: *"Yıllardır yazar, çizer, söylerim: Bilineni bilinmeze, görüneni görünmeze, duyulanı duyulmaza, kısacası, somutu soyuta itme değildir şiir'in işi. Tam tersi: Bilinmezi bilinir, görünmezi görünür, duyulmazı duyulur, duyumsanmazı duyumsanır, algılanmazı algılanabilir yapmaktadır."*

ESERLERİ:

ŞİİR: *Kavel* (1963), *Temmuz Bildirisi* (1965), *Kızılırmak* (1966), *Kızılkuğu* (1971), *Ağlasun Ayşafağı* (1972), *Oğlak* (1972), *Acıyı Bal Eyledik* (1973), *Kelepçemin Karasında Bir Ak Güvercin* (1974), *Koçero Vatan Şiiri* (1976), *Haziran'da Ölmek Zor* (1977), *Filizkıran Fırtınası* (1981), *Acılara Tutunmak* (1981), *Işıklarla Oynamayın* (1982), *Kandan Kına Yakılmaz* (1985), *Tohumlar Tuz İçinde* (1988).

MİZÂHÎ HİKÂYE: *Öhhöö* (1964), *Made in Turkey* (1970), *Bıyıklar Konuşuyor* (1971), *Gülelim de Bilelim* (1973).

GEZİ: *Bağdat Basra Yollarında* (1974).

ÇOCUK KİTABI: *Aşıcı Baba* (1081), *Eşeğin Gözyaşları* (1981), *Ormanın Öcü* (1981).

HAKKINDA: Asım Bezirci (Dost, Mayıs 1970) - On Şair On Şiir (1971) - Temele Gül Dikenler (1977), Bedrettin Cömert / Hasan Hüseyin Şiirine Giriş (Yansıma, Nisan 1973), Hasan Hüseyin / Özeleştiri: Keremce Ah Çekebilmek İçin Keremce Yanmak Gerek (Yazın Dergisi, Mart 1981), Yurt Ansiklopedisi (c. 8, 1982-83), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi III (s. 613, 1973), Zeki Büyüktanır / Dilimiz ve Hasan Hüseyin (1983), Vecihi Timuroğlu / Hasan Hüseyin (Yazınımızdan Portreler, 1991), İsmail Gençtürk / Hasan Hüseyin Derler Adına (1991), Hasan Hüseyin Yalvaç / Bu Bir Hasan Hüseyin Korkmazgil Kitabıdır (1995), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Hüseyin Atabaş / Öz-

HASAN HÜSEYİN (Korkmazgil)

AKARSUYA BIRAKILAN MEKTUP

İnecekti
gül dalıydı
dokunsam kırılacaktı
dokunmadım
kurudu

gitme, sonbahar oluyorum, sonrası hiç
ağaçlar bükmesinler n'olursun boyunlarını
neden akşam oluyorum tren kalkınca
kırlangıçlar birdenbire çekip gidince
mendiller sallanınca neden tıkanıyorum
öyle çok acımasız ki öyle birdenbire ki
az önceki çiçekler nasıl da diken diken
gitme, sonbahar oluyorum, sonrası hiç

o sularda çimdik, bitti; köprüleri geçtik, bitti
o elmanın tadı orda, o kuş çoktan öttü, bitti
artık çocuk değiliz, susarak da bir şeyler diyebiliriz
günler devlet alacağı, yıllar bir kadehçik buzlu rakı
oyunlar oyuncaksı, oyuncaklar eski şarkı
kavaklara oklu yürek çizip duran o çakı
nerde şimdi nerde şimdi, nerde o kan sarhoşluğu
gitme, sonbahar oluyorum, sonrası hiç

HASAN HÜSEYİN (Korkmazgil)

UÇUN KUŞLAR

insandır suda akan yaprakta yeşil gülde kırmızı
zorlu bir dal gibi eğleniriz de fırtınalarla
ince bir sızı birdenbire kırar kollarımızı
ve bir akşam kuşlar gibi elimizden uçup giden mutluluk
bir sabah ebem kuşaklarının altından dörtnala gelir
yaşayalım çocuklar
her şey bizimdir

bir giysi örtüsünde buldum ben bu yedi satırı
bozkırda yüzüköyun bir hitit kasabası
yedi satır yedi bülbül yavrusu
vurmuşlar anasını da kalmış yavrusu
bir sürgün şair yaz vaktin birinde
bir genç kız işlemiş onu örtüye
yedi renk ipek iplik, yedi bülbül yavrusu
ak örtüde yedi satır, gökkuşağı iğrisi
bu yalnızlık bu sürgün, insan olmak acısı
aldım yedi yavrucuğu koydum buraya
yaşıyor mu bilmiyorum o sürgün şair
yaşıyorsa bilsın diye o sürgün şair
bir gün çıkıp gelsin diye o sürgün şair
'uçun kuşlar'
'uçun kuşlar'
koydum adını
bir giysi örtüsünde yedi bülbül yavrusu
yedi satır, yedi renk, gökkuşağı iğrisi

gürlüğün Geldiği Gün (1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Azime Korkmazgil / Türküleri Yakanlar (2001), Birsen Pekçolak - Zeki Büyüktanır / Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları (2002), Mehmet Aydın / Hasan Hüseyin: Yaşamı-Sanatı-Eserleri (2002), Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003), Azime Korkmazgil / Gök Mavisi Bir Türkü (2003), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004).

HASAN KÖROĞLU

Bkz. BAYRI, Hasan

HASAN KÜRDÎ

Mutasavvıf (D. ?, Ban – Ö. 1735, Şam). Tasavvufa yöneldikten sonra Şam'a gitti. Orada ders verme ve eser yazmakla meşgul oldu. İbn-i Arabî'nin iki eserine şerh yazdı. Kabri Merc-i Dahdah kabristanındadır.

ESERLERİ:

Şerh-i Fusûsiül-Hikem, Şerh-i Mevâkiu'n-Nücûm, Şerh-i Risâle-i Şeyh Reslân, Şerh-i İzzî, Şerh-i Avâmil-i Cürcâniye, Şerh-i Hâşiye alâ Şerh-i Akâid (Kayrevânî'ye).

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

HASAN MERCAN

Bkz. MERCAN, Hasan

HASAN NACİ (Alaybeyizade)

Bkz. NACİ (Alaybeyizade)

HASAN SEZAİ EFENDİ

İslâm alimi, şair (D. 1080/1669, Gördes [bugünkü adı Korent, şimdiYunanistan sınırları içinde]- Ö. 1151/1738, Edirne). Asıl adı Hasan bin Ali'dir. Şiirlerinde "Sezai" mahlasını kullandı. Gülşeni Tarikatı şeyhidir. On sekiz yaşına kadar doğum yeri olan Gördes'te kaldı. 1687'de Venedikliler o beldeyi istila edince, gemi ile Gördes'ten İstanbul'a geldi. Yolculuk esnasında, Halvetiyye Tarikatının büyüklerinden biri ile tanışıp sohbetinde bulundu. İstanbul'dan Edirne'ye geçti, bir taraftan oradaki alimlerden zahiri ilimler öğrenirken, diğer yandan kendisine tasavvuf yolunda manevi terbiye verecek bir rehber aradı. Gemi yolculuğu esnasında tanıştığı zatın tesiri ve gördüğü bir rüyadaki işaret üzerine, Âşık Musa Dergahında bulunan Şeyh Muhammed Sırri Efendi'nin öğrencisi olarak bir süre onun hizmetinde bulundu. Muhammed Sırri'nin ölümünden sonra, onun vekili olan ve yerine geçen Muhammed La'li Fenai Efendi'ye bağlandı. Hasan Sezai'ye dergahın vakıflarının gelirlerini toplama görevi verildiğinden ona Cabi Dede Efendi de denildi. Hasan Sezai oradan mezun olunca Gülşeni Veli Dede Dergahının şeyhi oldu. Buradaki görevinin altı ayı dolduğu sırada hocası MuhammeDLa'li'nin halifesi Muhammed Hamdi Efendi ölünce onun yerine geçti. Mısır'a gitti. Kahire'de, Gülşeni Dergahında görev yapan İbrahim Çelebi tarafından, Gülşeni meşrebinde ikinci pir olarak kabûl edildi. Orada öldü ve Bostanpazarı'nda kendi adı ile anılan dergahın bahçesine defnedildi.

Aşağıda belirtilen eserlerinin dışında Niyâzi-i Mısrî'nin; *"Halk içre bir âyineyim. Herkes bakar bir an görür."* mısraı ile başlayan altı beyitlik bir gazelinin şerhini yapmış olan Hasan Sezai Efendi, kibar, asil ve heybet sahibi, iyi ahlâklı, çok zeki ve yakışıklı bir kişiydi. Edirne'deki dergâhında elli üç yıl öğrenci yetiştirmişti. Öğrencilerinin sayısının beş yüz bini bulduğu ve bunların yiyip içmelerinin bizzat kendisi tarafından karşılandığı bilinmektedir. İlme çok hizmet etti. Divanı düzenlenerek basıldı.

ESERLERİ:

Divan-ı Hakayık (mürettep ve matbu), *Mektûbât*.

HAKKINDA: Özlem Ağırgan / Dünden Bugüne Edirne İsimler Sözlüğü (2004).

HASAN SIRRI

Anı yazarı (D. 1861, Bursa – Ö. 1933). Örikağasızade sanıyla tanındı. Mutasarrıf Ahmed Nafiz Paşa'nın oğlu, yazar Nahid Sırrı Örik'in babası. Mülkiye Mektebini (1882) bitirdi. Aynı yıl maaşsız olarak Hariciye Nezareti Tahrirat-ı Hariciye Kalemi mülâzımlığı (stajyerliği) ile göreve başladı ve ek görev olarak Erkek Öğretmen Okulunda coğrafya dersleri verdi. Yıldız Sarayı tercümanlığına (1884) atandı. İstanbul Hukuk Mektebinde (1887) tarih-i umumî öğretmeni oldu. Maarif Nezareti mektupçuluğuna (1891), daha sonra Zat İşleri Başkanlığına tayin edildi. Dârülfünun (Üniversite) Devletler Hukuku Müderrisi (1893), Şurâ-yı Devlet Tazminat Dairesi üyesi (1903), Rüsûmat Emâneti Mektupçusu (1904), Rüsûmat Emini (1907) ve Rüsûmat Umum Müdürü (1909) oldu. 1919 yılında emekliye ayrıldı.

Shakespeare'in Türkler, İslâmiyet ve Yahudilerle ilgili hakaret dolu cümlelerini ve sözlerini hafifleterek ya da çıkararak tercüme ettiği iki eser, duru bir Türkçe ve dikkatlice yapılmış olmaları bakımından önem taşır.

ESERLERİ:

ANI: *Saray İdaresinin İç Yüzü* (*Vakit* gazetesi, sayı: 2457-2485, 29 Teşrin-i evvel 1340, 28 Teşrin-i Sânî 1340/1924 tefrika).

ÇEVİRİ: *Venedik Taciri* (H. Y. imzasıyla, 1884), *Sehv-i Mudhik* (Yanlışlıklar Komedyası, 1887).

DİĞER: *Muhtasar Osmanlı Coğrafyası* (3. bas. 1892, 1897, 1898) *Tarih-i Umumî* (1892, 1893), *Yeni Kıraat* (1900, 1913), *Hukuk-ı Düvel* (1896, 1910), *Hukuk-ı Düvel Nokta-i Naza-*

rnndan Osmanlı-İtalya Muharebesi (1914).

HAKKINDA: M. Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. 3, 1967-71), İnci Enginün / TDE Ansiklopedisi (c. 4, 1976), TDOE-TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

HASAN ŞEFİK

Dilci (D. 1857, İstanbul – Ö. ?). Mülkiye Mektebi (Siyasal Bilgiler Okulu) yüksek kısmını (1880) bitirdi. Rüsûmat Emâneti (Gümrükler Genel Müdürlüğü) Muhasebe Kaleminde memur olarak çalışmaya başladı. 1898'e kadar Mülkiye Mektebinin İdadî (Lise) kısmında Fransızca öğretmenliği yaptı. Sonra aynı görevle Mercan İdadisine (Lisesine) nakledildi. 1890'da Rüsûmat Emâneti Tercüme Kalemi Müdürlüğüne atandı.

ESERLERİ:

Nahv-i Türkî (gramer, 1889), *Sarf-ı Türkî* (fiil çekimi, 1891), *Tedris-i Lisân-ı Fransevî* (1895).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968), TDE Ansiklopedisi (c. 4, 1976), TDOE - TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

HASAN TAHSİN (Recep)

Gazeteci-yazar (D. 1888, Selanik / Yunanistan - Ö. 15 Mayıs 1919, İzmir). Asıl adı Osman Nevres. Selanik Fevziye Lisesi, Paris Hukuk Fakültesi mezunu. İttihat ve Terakki Cemiyeti üyeleri arasına katılarak (1908) Teşkilat-ı Mahsusa'da görev aldı. Birinci Dünya Savaşı yıllarında Balkanlar'da casusluk faaliyetleri yürüten iki İngiliz diplomatına bombalı suikast düzenledi. Tutuklanarak Bükreş'te on yıl hapse mahkûm edildi. Bir yıl sonra Bükreş'e gelen Hilmi Paşa'nın aracılığıyla özgürlüğüne kavuştu.

Mütareke yıllarında İzmir'e yerleşerek *Hukuk-ı Beşer* (1918-19) gazetesini çıkardı. Çevresindeki aydınlarla birlikte İzmir'in Yunan işgaline karşı Redd-i İlhak bildirisini yayımladı. İzmir'de karaya çıkan Yunan askerlerine ilk kurşunu sıkarak Efzun Alayının bayraktarını öldürdü. Aynı yerde Yunan askerlerinin açtığı ateş sonucunda şehit edildi. Konak Meydanı'na, 1973'te anısına "İlk Kurşun Anıtı" dikildi. 1998'den başlayarak İzmir Gazeteciler Cemiyeti tarafından adına gazetecilik ödülleri verilmektedir.

HAKKINDA: Samim Kocagöz / Sömürgeciliğe Atılan İlk Bomba (Yön, 19.5.1963), Zeynel Kozanoğlu / Anıt Adam (1972), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

HASAN ÜNSÎ

Mutasavvıf-şair (D. 1643, Taşköprü / Kastamonu – Ö. 1724, İstanbul). Halvetî-Karabaşî şeyhlerinden. Tam adı Şeyh Ünsî Hasan b. eş-Şeyh Receb b. eş-Şeyhü'ş-Şehid Muhammed. Şiirlerinde Ünsî mahlasını kullandı. Tasavvufî eğitimini Karabaş Veli'den aldı. İstanbul'da irşat ve tedrisle meşgul oldu. Aydınoğlu Halveti Tekkesinde şeyhlik yaptı. Kabri Babıalî yakınında Salkımsöğüt'teki Aydınoğlu dergâhındadır. Halifelerinden İbrahim Has, Ünsî hakkında *Menâkıbnâme-i Hasan Ünsî* (yay. haz. Mustafa Tatçı, 2002) bir eser yazmıştır.

ESERLERİ:

Dîvan (yay. haz. Mustafa Tatçı, 2004), *Kelâm-ı Azîz* (yay. haz. Mustafa Tatçı-Cemâl Kurnaz, 2002), *Sırr-ı Ahadiyet*.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), İbrahim Has / Menâkıb-nâme-i Hasan Ünsî (yay. haz. Mustafa Tatcı, 2002).

HASAN ZİYAÎ

Divan şairi (D. ?, Mostar / Bosna-Hersek - Ö. 1584, Mostar). Tam adı Ziyaî Ali b. Hüseyin Mahmud b. Yusuf el-Herseki el-Mostarî. Hayatı hakkında fazla bilgi yoktur. Aldığı tahsil sonucu Arapça ve Farsçayı öğrendi. Ölümünden bir sene önce vaiz olarak tayin edildi. Bir veba salgını sonucu memleketinde öldü.

ESERLERİ:

Divan (yay. haz. Müberra Gürgendereli, 2002), *Kıssa-i Şeyh Abdürrezzak, Varka vü Gülşah*.

HAKKINDA: Müberra Gürgendereli, Hasan Ziyâî / Hayatı – Eserleri – Sanatı ve Divanı (İnceleme- Metin, 2002).

HASANBEYZADE (Ahmet Paşa)

Tarihçi ve şair (D. ?, İstanbul - Ö. 1636 / 37). Öğrenimini tamamladıktan sonra Divan-ı Hümayuna girdi. III. Mehmed'in Eğri (1595), Varad (1598), Uyvar (1599) seferlerine katıldı. Baştezkirecilik, Defterdarlık, Beylerbeyilik gibi görevlerde bulundu. *Hasanbeyzade Tarihi* adlı eseriyle ünlüdür.

ESERLERİ:

Tarih (Hasanbeyzade Tarihi: Birinci Bölümü Hoca Sadeddin'in Tacü't Tevarih'inin özetidir. İkinci Bölümünde 1635 yılına kadarki III. Mahmed dönemi anlatılır), *Ulasü'l-Hikem fi Nizamü'l-Âlem Güzelce* (Ali Paşa adına yazılmıştır, içinde manzum bir Hasbihal de vardır), *Mecmua* (şiirleri ve üç adet Kanije Fetihnamesi).

HASANCAN, Hamid

İktisatçı, eğitimci (D. Nisan 1870, İstanbul – Ö. 28 Kasım 1943, İstanbul). Yavuz Sultan Selim'in Hekimbaşısı Hasan Can ve Hoca Sadedin Efendi'nin torunlarından. Soğukçeşme Askerî Rüştiyesinde orta, Mülkiye

Hamid Hasancan

Mektebinin idadî kısmında lise öğrenimi gördü. 1889'da Mülkiyenin yüksek kısmını bitirdi. İstanbul, Selânik, Bursa, Edirne liselerinde Genel Tarih, Hendese, Türkçe, Fizik-Kimya, Fen Bilgisi, Cebir, İlm-i Mevalid, Coğrafya öğretmenliği yaptı. 1906'da İstanbul'a döndü. Maarif Nezaretinde (Millî Eğitim Bakanlığı) İlköğretim Genel Müdürlüğü, daha sonra Rüştiye Mektepleri (Ortaöğretim) Genel Müdürlüğü yaptı. 1910'da İstanbul Hukuk Mektebinde Genel İktisat profesörlüğüne getirildi. Hilâl-i Ahmer Cemiyetini (Kızılay Kurumu) B. Ömer Akalın, Âkil Muhtar Özden, Adnan Adıvar gibi ilim adamlarıyla birlikte işler hâle getirdi. Mütareke ve Kurtuluş Savaşı boyunca İstanbul'da bu kurumun fahrî muhasebeciliğini ve ikinci başkanlığını yaptı. TBMM Hükümetinin İstanbul temsilciliğini üstlendi. Lozan Konferansına malî müşavir olarak katıldı; bir süre sonra bu görevden affedildi. 1926'da gittiği Fransa'da 1929'a kadar orada kaldı. 1930'da yeni kurulan Umumi Murakabe Heyeti üyeliğine getirildi.

ESERLERİ:

TELİF: *Nasihat* (1905), *Çocuk Kıraat Kitabı* (2 kitap, 1905, 1911).

ÇEVİRİ: *İlm-i İktisat* (3 cilt, Ch. Gide'den, 1914).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968).

HASANNEBİOĞLU, Cumali Ünaldı

Şair. 29 Ekim 1949, Barguzu köyü / Malatya doğumlu. Asıl adı Cumali Ünaldı. Şiir ve yazılarında aile adı olan Hasannebioğlu soyadını kullandı. Barguzu Köyü İlkokulu (1960), Malatya Turan Emeksiz Lisesi (1967), Erzurum Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi (1972) mezunu. Ziraat yüksek mühendisi olarak Tarım Bakanlığının çeşitli kademelerinde yönetici olarak çalıştı. Devlet Bakanlığı ve Başbakanlık müşavirliği yaptı.

İlk yazısı 1965'te *Yeni Adım*, ilk şiiri 1966'da *Çile* (Malatya) dergisinde çıkmıştı. Özellikle *Adımlar* ve *Hareket*

CUMALİ ÜNALDI HASANNEBİOĞLU

MÜNACAT

yönelir ya yüreğim 'rahm'ine, bir kupa baldırandır hüznüm erir
eritir gibi med-cezir bir suyu dünyaya tutunan yüzüm erir
harf erir, kelime erir, erir de akkor bir metal olur cümlelerim
yakarış kıvılcımları ağar, düşmeden toprağa sözüm erir
kar serper bu közlerin yakıcı çevresine / yüreğimde o umut
elimde ağlamakların erittiği bir mendil, sürerim gözüm erir

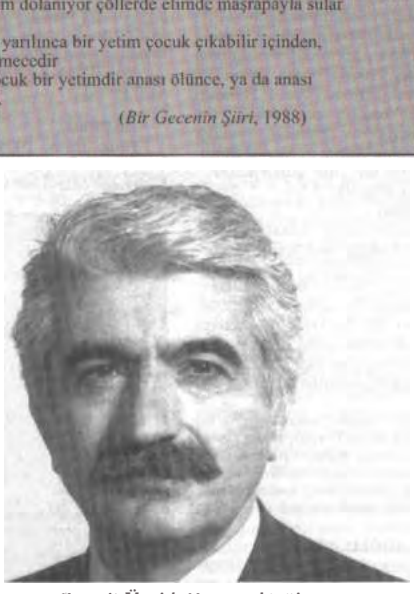
(Çerağ, 1978)

CUMALİ ÜNALDI HASANNEBİOĞLU

SEMENDER

Bezgin bir şair geçiyor eşyanın kuytu
köşebendinden
dünyanın düz mü, yuvarlak mı, elips mi olduğuna
aldırmadan
biz neyi unuttuk, neyi unuttuk yaşamak
formülünde,
niye taşıdık mezarımızı saydam göğsümüzün
mağaralarında
Alavlar kavurmuyor tenimizi, bu iyi. Geyikler
böğürüyor
esmer yüreklerimiz bir orman yangınında yalazlar,
çatırtılar
ben sana böyle gelirim, böyle, bir eski zaman
ejderhası
etimi ve derimi, ölümü ve dirimi bir bir
es'reyleyerek.
insanlar ölüyor azizim, akşam kır kahvesinde değil
hayalim dolanıyor çöllerde elimde maşrapayla sular
sebil
duvar yarılınca bir yetim çocuk çıkabilir içinden,
bu bilmecedir
her çocuk bir yetimdir anası ölünce, ya da anası
yetim.

(Bir Gecenin Şiiri, 1988)

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu

dergilerindeki şiirleriyle dikkat çeken Hasannebioğlu, şiir ve yazılarını *Fikir ve Sanatta Hareket* (1967'den son sayısına kadar), *Düşünce* (tüm sayılarında), *Defne* (1968), *Aylık Dergi, Mavera* ve *Yedi İklim* dergileri ile *Zaman, Birlik* (Makedonya) ve *Yeni Şafak* gazetelerinde yayımladı. 1987'de Struga Şiir Akşamları'nda Türkiye'yi temsil etti. 1992'de ve 1996'da Türkçenin Uluslararası Şiir Şölenı'ne katıldı. *Kendini Yusuf Gören*'le 1988 Türkiye Yazarlar Birliği Şiir Ödülünü aldı. Türkiye Yazarlar Birliği Yönetim Kurulu üyeliğinde bulundu. Ayrıca çeşitli uluslararası yazar kuruluşlarına üyedir.

"Hasannebioğlu'nun şiirinde ana hatlarıyla kendini hissettiren temel özellik, tarihiyle ve çağıyla hesaplaşan bir zihniyet farklılığının yanısıra, sadece kendini değil, ifade etmeye çalıştığı dünyayı da bütünüyle anlatabilme kudretini gösterebilen şahsî bir üslûptur. Dolayısıyla bu şiirde, şairin yaşadığı devrin nasıl bir siyasî ve sosyal muhtevaya sahip olduğu ve zihniyet mücadelesinin kendini ifadelendiriş tarzı, hakkında hüküm verilebilecek bir netlik arz etmektedir. Modern Türk şiirini, özellikle orijinal imaj ve kendisine has söyleyiş açısından hayli güçlendirmiş ve seviyeli bir yere getirmiş olan Hasannebioğlu, gerçekten gözardı edilmemesi gereken büyük bir yenilikçidir." (Nazir Akalın)

"Kendine özgü bir şiir dili geliştirmede, edebiyat geleneğimizdeki şiir dilinden çokça yararlandı." (Mustafa Miyasoğlu)

ESERLERİ (Şiir):

Çerağ (1978), *Bir Gecenin Şiiri* (1988), *Kendini Yusuf Gören* (1988), *Ölüm Bile Aşk İle* (1994).

HAKKINDA: Mustafa Kutlu / Çerağ Üzerine (Hareket dergisi, Ekim 1979), İzzet Merter (Yaşar Kaplan) / Geçen Yılın Genellemesi (Aylık Dergi, sayı: 15, Şubat 1980), Mehmet Atilla Maraş / Çerağ (Yeni Devir gazetesi, 21.8.1981), Nuran Yeşim Boynuince / Ozanlarla Gelen (Aylık Dergi, Ocak 1981), Hamza Talas / Çıkışından 82'ye Mavera'da Şiir - Nuran Yeşim Boynuince / Ozanlarda Kimlik Belirlemesi (Aylık Dergi Şiir Özel Sayısı-2, sayı: 4-45-46, 1982), Ahmet Kekeç / 70'li yılların Şiir Kitapları (Aylık Dergi Şiir Özel sayısı-1, sayı 41-42-43, 1982), Suat Engüllü / Ve Tanrı İnsanı, İnsan Şiiri yarattı (Birlik gazetesi, 25.8.1987, Makedonya), Kemal Karabulut / Struga Şiir Akşamları Üzerine (Zaman gazetesi, 24.9.1987), Nazir Akalın / Cumali Ünaldı'nın Şiiri (Kafdağı dergisi, sayı: 52, Mayıs 2000), Nazir Akalın / Cumali Ünaldı'nın Şiiri (Şairin Eldivenleri, 2003).

HASANOĞLU, Ziya

Şair. 1930, Alucra / Giresun doğumlu. İlköğrenimini Alucra'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Tıp

Fakültesi (1957) mezunu. Uzmanlığını çocuk hastalıkları üzerine yaptı. Şiir yazmaya lise yıllarında başladı. *Kıbrıs Atılar Köyü Destanı* (1975) adlı bir şiir kitabı vardır.

HASANÜ'L-KÂFÎ

İslâm bilgini (D. ?, Devlet-i Vakf kasabası - Akhisar / Travnik / Bosna - Ö. 1616, Bosna). İlim tahsilini Bosna kadısı Bâli Efendiden tamamladı. Adının sonundaki "Kâfî" mahlâsı "Kef İlmi"ndeki maharetinden veya *Kâfiye*'ye yazdığı şerhten dolayıdır. Kabri Akhisar'a yakın Prusaç köyündedir.

ESERLERİ:

Şerh-i Akâid-i Tahâvî, Şer alâ Mukaddimeti's-Salât li'l-Fenârî, Şerh-i Kudûrî, Semtü'l-Vusûl ilâ İlmi'l-Usûl, Metn ve Şerh fi İlmi'l-Meânî, Eğri Mülhimesi Tarihçesi, Usûlü'l-Hükmi fi Nizâmi'l-Âlem, el-Kâfi fi'l-Mantık.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

HASBÎ

Şair (D.? – Ö. ?, 19. yüzyıl). Kesin doğum ve ölüm tarihleri bilinmiyor. Şâdi, Mahvî, Hıfzî ve Lutfi'yle arkadaştır. Eligüzelyazı Mehmet Bey'in himayesine aldığı şairlerdendir. Bir süre İnebolu'da memurluk yaptı. Çörekçizade Lutfi ile müştereken yazdıkları şathiye havasında bir şiirini İhsan Ozanoğlu yayımladı. Ozanoğlu'nun tespitine göre yazmalarda bir büyük kitap oluşturacak kadar şiiri vardır.

HAKKINDA: İhsan Ozanoğlu / Kastamonu'nun Yetiştirdiği Meşhur Adamlar: Hasbi (Doğrusöz gazetesi, 14-16 Kasım 1960), Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer V (2005).

HASDEMİR, Hacı

Yazar. 1973, Çekerek / Yozgat doğumlu. Tokat'ın Turhal ilçesinde Gaziosmanpaşa İlkokulu, Cumhuriyet Ortaokulu ve Turhal Lisesini bitirdi. 1994 yılında Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesinden mezun oldu. Meslek hayatına 1995 yılında Samanyolu Televizyonunda başladı. Aynı yıl televizyondaki görevinden ayrılarak *Zaman* gazetesine geçti. Bu gazetenin spor servisinde muhabir olarak görev yaptı.

Futbolcuların çocukluk dönemleri, meşin yuvarlakla ilk tanışmaları, yaşadıkları sıkıntılar ve sevinçleri, futbol yolculuğunda ailelerinin ve hocalarının katkıları, transferlerinin perde arkaları ile evliliklerini anlattığı biyografik kitaplar yazdı.

ESERLERİ:

Yıldızların Dünyası (Behram Kılıç ile, 2002), *Aman Babam Görmesin* (biyografi, 2005).

Mehmet Hasgüler

HASGÜLER, Mehmet

Araştırmacı-yazar. 29 Mayıs 1965, Kıbrıs doğumlu. Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi (1988) mezunu. Aynı bölümde yüksek lisans (1991) ve Ankara Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde doktora (1998) yaptı. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde yardımcı doçent oldu. Makalelerini *Tarih ve Toplum, İktisat Dergisi, Türkiye Günlüğü, Birikim* dergilerinde yayımladı.

"Dışardakiler içerdekilerin kaderini tayin etmeye devam ederken, içerden yükselen anlamlı bir ses olarak elimizdeki çalışma hem söyledikleri, hem de nasıl söylediği açısından bir ilk olma özelliğini taşıyor. Seferis'in dizeleriyle başlayan giriş bölümü, dinamik öfkesi, eveleyip gevelemeyen açık sözlülüğüyle farklılığını hemen söylüyor zaten (...) M. Hasgüler, cilalanmış zeminin dibini kazırken, yüzeydeki pisliği ve dipteki 'söylenmemiş'i yorumluyor. Enosis iflas ettiyse, Taksim'in karşısına ne koyacağımız yazarın 'Tarih Yeniden Yazılmalıdır' tezinin içinde saklı.. Dr. Fikret Başkaya'nın önsözde söylediği gibi 'bu çalışma Kıbrıs'ın Resmi Olmayan Tarihi'ne bir giriş sayılmalıdır.'" (Faize Özdemirciler)

ESERLERİ:

Kıbrıs'ta Enosis ve Taksim'in İflası (1999), *Ideology and State in Turkey* (ortak kitap, 2001), *Kıbrıs'ın Turuncusu* (Ümit İnatçı, Bakır Çağlar, Muhittin Tolga Özsağlam ile, 2003), *Coğrafyasına Teslim Olan Ada Kıbrıs* (2004), *Devletlerarası ve Hükümetler-Dışı Uluslararası Örgütler* (2004), *Kriz Üçgeninde Türkiye* (Bülent Uludağ ile, 2004).

HAKKINDA: Hikmet Yaman / Kıbrıs: İki Bilinmeyenli Denklem (Virgül, Şubat 1999), Faize Özdemirciler / Mehmet Hasgüler'den "Kıbrıs'ta Enosis ve Taksim'in İflası" (Cumhuriyet Kitap, 13.5.1999), Arif Gülderen (Virgül, sayı: 62, Mayıs 2003).

HASIRCIOĞLU, Siracettin

Şair, yazar ve çevirmen (D. 1877-Ö. 1937). Hayatı hakkında yeterli bilgi bulunamadı. Çocuk edebiyatı alanında çalıştı ve La Fontaine'den çeviriler yaptı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Çocuk Şiirleri* (1917).

ÇEVİRİ: *Molière, J(ean-Baptiste Poquelin de, 1622-1673): Burjwa Jantiyom. Le Bourgeois Gentilhomme* (1927).

HAKKINDA: Tacettin Şimşek / Çocuk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (Hece-Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı, sayı: 104-105, Ağustos-Eylül 2005).

HASKEBABÇI, Aydın

Gazeteci-yazar. 1970, Kayseri doğumlu. Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümünden (1994) mezun oldu. Ardından Marmara Üniversitesinde iktisat dalında lisansüstü eğitim aldı. 1994 yılından beri *Zaman* gazetesinde haber, araştırma, dizi ve makaleleri yayımlandı. Amerika'dan, Nijerya'ya kadar pek çok ülkede Türk iş adamlarının yatırımlarını yerinde inceledi. Yaptığı seri röportajlar kendisine Yılın En İyi Ekonomi Röportajı Ödülünü kazandırdı.

ESERLERİ:

Bir Düş Hep Vardır, Gizemli Patron (2002).

HASKİLİT, Nazmi

Şair (D. 1930, Kayseri – Ö. 1980). İlkokulu bitirdikten sonra çocuk yaşta iş hayatına atıldı. Şiire on yaşında başladı. Genellikle millî ve ahlâki konularda şiirler yazdı. Kayseri Belediyesi İtfaiye teşkilatından emekli oldu. Şiirlerini *Sevgiyle Gelen* (1979) adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Emir Kalkan / Kayseri Şairleri (1996).

HASRETÎ

Halk ozanı. 1929, İncesu / Kars doğumlu. Gerçek adı Sâdi Değer'dir. Geleneğe olan hevesi ile küçük yaşta

HASRETÎ

KOŞMA

Ne sorarsın usta benim künyemi
Onyedi yaşında yaşlanmışım ben
Yorum, yola saldım yalan dünyayı
Kader sitemiyle taşlanmışım ben.

Mevlâ, Mevlâ dedim leylâ çölünde
Taştan taşa değdim bahar selinde
Aşkın tezgahında, mürşid elinde
Yakut taşı gibi işlenmişim ben.

Hasreti demlendi aşkın zehriyle
İllâ dedin ikrârının mührüyle
Cenanının göz yaşının kahriyle
Çile kazanında haşlanmışım ben.

çevre âşıklarının meclislerine katılarak âşıklığın gereklerini öğrenmeye çalıştı. On yedi yaşında saz çalmaya başladı. Çeşitli âşıklarla yurdun değişik bölgelerini gezdi. Şenlik ve yarışmalara katılarak deneyimlerini arttırdı. İrticalen deyiş söylemekte ve atışmada dikkat çekti. 1969 yılında Kayseri'ye yerleşti. *Âşık Hasreti* (1977) adlı bir kitabı vardır.

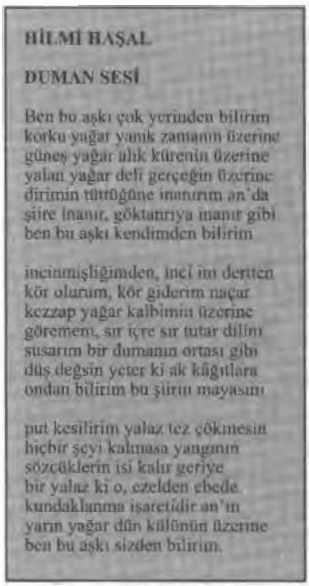
HAKKINDA: Emir Kalkan / Kayseri Şairleri (1996).

HAŞAL, Hilmi

Şair ve yazar. 5 Kasım 1954, Haşallar köyü (Aşağı Tosçalı) / Kırcali / Bulgaristan doğumlu. Hilmi Kabil, Kabil Eğridere, Deniz Demir ve Salih Hasan imzalarını da kullandı. Aşağı Tosçalı (Bulgaristan) Temel Eğitim Okulu (1969), Kırcali Hr. Smirnenski İnşaat Tekniker Okulu Jeodezi Kartografi Bölümü (1973) mezunu. 1973 yılında ailesiyle birlikte göçmen olarak Türkiyc'ye gelerek Bursa'ya yerleşti. Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesini bitirdi. Özel sektörde (1974-76), Mudanya Belediyesinde (1976-78), Bursa Bayındırlık ve İskân Müdürlüğünde (1978) çalıştı. Bursa'da çıkan *Yeni Biçem* (72 sayı, 1993-99) dergisinin kurucuları arasında yer aldı ve *Akatalpa* (Bursa) dergisinin yayımına katıldı. Görevi nedeniyle bir süre Adana'da bulundu.

İlk şiir ve yazıları 1972'de Kırcali *Yeni Hayat* gazetesinde çıkmıştı. Sonraki yıllarda şiir ve yazıları yerel gazeteler ile birlikte *Oluşum, Sesimiz, Hakimiyet Sanat, Dönemeç, Somut, Edebiyat Cephesi, Kül, E, Kavram Karmaşa, Virgül, Esinti, Şafak, Tını, Biçem, Yeni Biçem, Şiir-lik, Şiir Ülkesi, Milliyet Sanat, Varlık, Dize, Akatalpa* (Bursa), *Defter, Bahçe* (Antalya), *Edebiyat ve Eleştiri, Yom Sanat* (Şanlıurfa), *İmgelem Çocukları* vb. dergilerde yayımladı. Bazı yazılarını Salih Hasan, Halim Hayal, Ezel Balkan gibi değişik takma adlarla yayımladı.

Yeni Adana Gazetesi Şiir Yarışmasında birincilik ödülü (1991), *Son Siren Kuşu* adlı dosyasıyla 1993'te Altın Koza Şiir Ödülü birinciliği ve Behçet Aysan'ı Anma Ödülünü aldı. 1994'te *Yol Boyu Notları* ile ORSEV Vedat Güler Şiir Ödülünde mansiyon kazandı. 2002'de Osmangazi Belediyesinin açtığı Ahmet Hamdi Tanpınar Şiir Yarışmasında *Bursa'da Aşk* şiiriyle ikinci oldu. Balkan Göçmenleri Kültür ve Dayanışma Derneği, Türkiye Yazarlar Sendikası, Edebiyatçılar Derneği, Dil Derneği ve Çağdaş Gazeteciler Derneği üyesidir.

HİLMİ HAŞAL

DUMAN SESİ

Ben bu aşkı çok yerinden bilirim
korku yağar yanık zamanın üzerine
güneş yağar ulak kürenin üzerine
yalan yağar deli gerçeğin üzerine
dirimin tüttüğüne inanırım an'da
şiire inanır, göktanrıya inanır gibi
ben bu aşkı kendimden bilirim

incinişliğimden, inci iri dertten
kör olurum, kör giderim naçar
kezzap yağar kalbimin üzerine
göremem, sır içre sır tutar dilim
susarım bir dumanın ortası gibi
düş değsin yeter ki ak kâğıtlara
ondan bilirim bu şiirin mayasını

put kesilirim yalaz tez çökmesin
hiçbir şeyi kalmasa yangının
sözcüklerin isi kalır geriye
bir yalnız ki o, ezelden ebede
kundaklanma işaretidir an'ın
yarın yarağı dün külünün üzerine
ben bu aşkı sizden bilirim.

"Bir yeryüzü muştucusu gibidir. Dünyada ona küsüp kırılabilen bir insan olacağını düşünemezsiniz. Şiiriyse durduk yerde bir iyilik bombardımanına tutmaz okuyanı, biraz sözcük ve duyarlılık bombardımanına tutar. Dağınık ve gür bir lirizmi denetlemek istemez gibidir. Şiirde ekonomiyi sevmez, sürekli ve dağınık bir imgeler fişeği saçmak ister. Sitemi ölümlülüğe ya da aşksız kalımlığa gibidir. Bu yüzden ince ince yakınmayı sürdürür." (Ramis Dara)

"Hilmi Haşal poetikasında 'kültürel incelikle yaşam sorgulanır'... Karanlık, paragöz, insancıl olmayan yaşam derin kültürellikle yerilirken, 'saf yaşam' özenir 'aliterasyonel' yaklaşımla.

"Şiir bilincini oluşturan, dilini olgunlaştıran Hilmi Haşal, 'Dağınık Düş Sepetleri' ile de iz bırakır. Zorlu okuruna 'burdayım' der, 'beni ara ve bul'. Kolaycılığa kaçanların 'boş bulunup' dudak bükmelerini ise umursamaz. Günün şiirinin 'us, zeka ve yetenekle' özgürleşebileceğine; şairin ise, 'alnında ışığı duyumsamanın' yükümlülüğü ve erdemiyle, 'zaman tanıklığına da' soyunacağı gerçeğini savunur." (Ali Taş)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Denge / Sizler Adına* (1991), *Elektronik Yalnızlıklar* (1992), *Yol Boyu Notları* (1993), *Kozmik Aşk Suçu* (1995), *Venüs'le Aşk* (1997), *Son Siren Kuşu* (2000), *Dağınık Düş Sepetleri* (2001), *Yanık Söz* (2002), *Yaralı Gümüş* (2004).

DENEME: *Şiir Seddinde Kronos* (2004).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Ali Taş / Hilmi Haşal'ın Kitapları (Damar, Şubat 2004), Haydar Ergülen / Şiirin Gazel Mevsimidir (Radikal Kitap, sayı: 185, 1.10.2004), Necmi Selamet / Yaralı Gümüş (Cumhuriyet Kitap, sayı: 176, 16.9.2004), İmam Demir / Yanık Söz'de Ana Kanallar ve Renkler - İbrahim Berksoy / Hilmi Haşal'ın 'İkiz Dizeler'i - Halim Şafak / Kırılma Noktasına Doğru Hilmi Haşal'ın Şiiri - Ramis Dara / Herkes Mutluyum Desin - İlhan Kemal / Çukurova'dan Bir Virtüöz Geçti - Nuri Demirci / Hilmi Haşal İçin Bir Eşelenme Denemesi (İmgelem, sayı: 7, Şubat 2004), Nadir Gezer / Hilmi Haşal'ın İlk Üç Yapıtı Üzerine Bir Çalışma-Doğa Sevgisine Kendini Adamış Bir Şair: Hilmi Haşal-Nadir Gezer / Söyleşi (Damar, Kasım 2004), Ramis Dara / Akatalpa Taifesi (Akatalpa, sayı: 6, Ocak 2005).

HAŞİM (Yenişehirli)

Şair (D. 1860, Yenişehir / Larissa [Yunanistan sınırları içinde] – Ö. 25 Kasım 1920, İstanbul). Asıl adı Hüseyin Haşim'dir. Yenişehir eşrafından Abdülkadir Efendi'nin oğludur. İlk ve ortaöğrenimini Yenişehir'de tamamladı. Ailesiyle birlikte İstanbul'a yerleşerek Sanayi-i Nefise Mektebini bitirdi (1880). Arapça ve Farsça öğrendi. Zekai Dede ve Bolahenk Nuri Bey'den musiki, Hattat Sami Efendi'den hat dersleri aldı. Mekteb-i Harbiyede ve Harbiye Nezaretinde başkatiplik görevlerinde bulundu. Emekliliğinden sonra Mekteb-i Hattatînde (Hattat Okulu) ders verdi.

Tercüman-ı Hakikat gazetesinde Hüsni, Avni, Vecdi, Eddai Kemal, Keşşâf ve Hüseyin Mevci müstear adlarıyla gazeller yayımladı. Edebiyat alanında Muallim Naci'nin talebesi olarak tanındı. 1918'deki büyük yangında evi ve yapıtlarının büyük bir bölümü yandı. Hazırladığı bir yazı albümü nedeniyle padişahtan nişan aldı.

ESERLERİ (Şiir):

Şihâb (1888), *Mülhemât* (1897).

HAKKINDA: İbnülemin Mahmut Kemal / Son Asrın Türk Şairleri (1970), İ.A. Gövsa / Türk Meşhurları Ansiklopedisi (1946), TDE Ansiklopedisi (c. 4, 1982), TBE Ansiklopedisi (2001).

Hilmi Haşal

HAŞLAKOĞLU, Salim

Şair ve yazar. 1929, Bayburt doğumlu. Pulur Köy Enstitüsü (1948) mezunu. Bir süre ilkokul öğretmenliği yaptıktan sonra Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümünü bitirdi. Ortaokul ve liselerde öğretmenlik ve yöneticilik yaptı. 1969 yılında İngiltere'ye gönderildi.

Şiir ve yazıları *Bayburt Postası*, *Çağdaş Eğitim*, *Kültür Pınarı* gibi dergilerde yayımlandı. *Bayburtlu Celâli* (1963) adlı basılı bir eseri vardır.

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 4, 1976), TDOE-TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

HAŞMET

Divan şairi (D. 1720-30?, İstanbul - Ö. 1768, Rodos). Asıl adı Mehmed. İyi bir öğrenim görerek yetişti, müderris oldu. Şeyhülislâm Karahalilzâde Yahya Said Efendi'ye sunduğu şiirleriyle kendini kabul ettirdi. Koca Ragıp Paşa ve Şair Fıtnat Hanım'ın dostluk ve himâyesini kazandı. Ancak devlet adamlarının katıldığı toplantılarda okuduğu hicviyelerdeki aşırılık yüzünden Bursa'ya (1759) ve Rodos'a (1868) sürüldü. Mezarı Rodos'tadır.

Şiirlerinde Nâbi, Nef'i ve Koca Ragıp Paşa'nın tesiri görülen Şair Haşmet, Koca Ragıp Paşa tarafından yazmakla görevlendirilerek, Sultan III. Mustafa'nın kızı Hibetullah'ın doğumu için yazdığı *Vilâdetnâme*'siyle tanındı.

ESERLERİ:

Divan (1841), *İntisabü'l Mülük ya da Hâbname* (1841, Mısır), *Senedü'ş-Şuârâ* (1871), *Vilâdetnâme veya Surnâme* (bas. haz. Reşat Ekrem Koçu, 1940), *Şehadetname* (Kelime-i Şehadet'in maddi ve manevi etkilerini anlatır), *Dürreteyn* (sözlük).

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Mûjgan Cunbur / Haşmet Külliyatı (Bilge, sayı: 1, 1994), Ziya Bakırcıoğlu / TDE Ansiklopedisi (c. 4), M. Orhan Okay / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 16, 1997), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002).

HAŞMET, Enver

Şair (D. 1925, Doğanşar / Sivas - Ö. 3 Aralık 1998, Sivas). Sepet olan soyadını 1954'te Haşmet olarak değiştirdi. Şiirlerinde Enver mahlasını da kullandı. Varlıklı bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. İlkokulu Doğanşar'da bitirdi. Çiftçilikle uğraştı, yöredeki ilk fotoğrafçı dükkânını açtı ve işletti. Bekir isimli bir öğretmenden etkilenerek yazmaya başladığı şiirlerinde başarı göstermesine ve çok sayıda şiiri olmasına rağmen, şehir merkezine uzak bir bölgede bulunması ve imkânsızlık sebebiyle adını duyuramadı. Güzel sanatlara ilgisi bulunan Enver Haşmet birçok ev ve kahveye duvar resimleri yaptı. Şiirleri Fikri Karaman tarafından hazırlanan *İpsile Tozanlı Doğanşar* (1990), *Doğanşar Folklörü* (1993) ve *Sivas Doğanşar İlçesi ve Köyleri Belgeseli* (2000) isimli kitaplarda yayımlandı.

HAKKINDA: Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

HAŞMET M. GÜRKAN

Bkz. GÜRKAN, Haşmet M.

HATÂÎ (Şah İsmail Safevî)

Şair, devlet adamı (D. 1486, Erdebil / İran - Ö. 1525, Erdebil / İran). Asıl adı Şah İsmail Safevi. Şiirlerinde Hatâî, Şah Hatâî, Miskin Hatâî, Hasta Hatâî mahlaslarını kullandı. Safevi şeyhlerinden Şeyh Haydar ve Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan'ın kızı Halime Begüm Aka (Âlem Şah)'nın oğludur. İran'da uzun süre saltanat süren Safevî devletinin kurucusu ve ilk hükümdarı olan Şah İsmail'in Safeviye tarikatının başında bulunan babası, Şirvan Şahı Ferruh Yesar'a karşı düzenlediği savaşta ölünce, tarikatın başına Şah İsmail'in ağabeyi Sultan Ali geçti. Dayıları Yakub Bey'in yerine geçen oğlu Rüstem, gücünden ve nüfuzundan rahatsız olduğu Sultan Ali'yi öldürünce Şah İsmail ve kardeşi Seyyid İbrahim, Sultan Ali'nin müritleri tarafından Lâhican'a kaçırılarak saklandı. Yedi yaşında gittiği Lâhican'da altı yıl kalarak yerli ulemalardan Şemseddin Lâhicânî tarafından eğitildi.

Önce Şirvan'a yürüdü (1500). Ferruh Yesar'ı öldürüp Şirvan'ı ele geçirdi. Bakü Kalesini (1501) aldı. Tebriz'e gelip taç giyerek kendisini Şah ilân etti. 12 İmam adına hutbe okutup, para bastırdı (1502). Akkoyunlu Sultan Murat'la yaptığı savaşı (1503) kazandı. Böylece İran'daki hakimiyeti tamamen ele geçiren Şah İsmail, Irak'a yürüyerek Şiraz'ı aldı. Kazarun, Gülistan ve Firuzkuh (Usta) kalelerini zaptetti (1504). Dulkadiroğlu Alâuddevle'yi mağlup ederek Elbistan'a kadar ilerledi (1506). Hoy'u (1507) ve Bağdat'ı (1508) aldı. Kısa sürede bütün Azerbaycan, İran ve Irak'ı zapteden Şah İsmail, Özbek Şeybânî Han'ın Horasan'a girdiğini öğrenince onun üzerine yürüdü. Merv yakınlarında Şeybânî Han'ı yenerek, öldürdü (1510). Osmanlı Devletiyle yaptığı Çaldıran Savaşında (2 Ağustos 1514) yenildi. Bu mağlubiyetten sonra gücünü kaybetti. Erdebil'de öldü, babası Şah Haydar'ın yanına gömüldü.

Saltanatı sırasında resmi dil olarak Türkçeyi kabul eden Şah İsmail Hatâî, yazdığı aruz ve hece ölçüsündeki şiirleriyle Türk edebiyatının Azeri lehçesi temsilcileri arasında yer aldı. Özellikle Anadolu'da Şiiliği yayma amacı güden halk şiiri geleneğine bağlı ve nefesleriyle Bektaşi-Kızılbaş edebiyatının en kudretli didaktik şairi kabul edildi. Şah İsmail, lirik şiirler de yazan, duygulu ve ince bir şairdi. Türkçe bir divanı olan şair, Arapça ve Farsçayı da şiir yazacak kadar iyi biliyordu. Şiirlerinde daha çok Habibi, çağdaşı Fuzûlî ve özellikle hurûfî şair Nesimî'nin etkisinde kaldı. Hece ve aruz veznini başarıyla kullandı. Şiirlerinde özellikle şiilikle, hurufilikle ilgili remizlere ve tasavvufi unsurlara yer verdi. Yeni mazmunlar oluşturdu. Şiirleri daha çok İran, Azerbaycan ve Anadolu'daki Şiî ve Alevîler arasında yayıldı. Kaynaklarda Farsça divanından söz edilmekle birlikte, bu divanı bulunamamıştır. Şah Hızrî'nin Şairnâme'sinde "Atâî, Hatâî, Gıdâî, Dehrî mısraında adı geçmektedir.

Divan'ının her nüshasında farklılıklar olmakla birlikte, Hatâî'nin üçyüz kadar şiiri vardır. Divanının en eski nüsha olan Taşkent nüshasında 1 murabba, 1 müseddes, 1 mesnevi, 2 na't, 9 kaside, 248 gazel ve 10 rubâî bulunmaktadır. Sayfaların kenarında ise, *Dehnâme* adlı bir mesnevî yer almaktadır. *Divan*'ın başta, İstanbul, Azerbaycan, Taşkent, Erdebil, Leningrad, Paris, Mısır, Berlin ve Vatikan olmak üzere, dünyanın çeşitli kütüphanelerinde on beş nüshası vardır. En eski nüsha olan Taşkent nüshası Hatâî'nin ölümünden on bir yıl sonra (1534) yazılmıştır. İstanbul nüshalarının dışındaki bütün nüshalarda şiirlerin tamamı aruzla yazılmıştır. Hatâî divanı ile ilgili olarak pek çok çalışma yapıldı. İlk defa Turhan Gencei Avrupa'daki beş nüshayı, Ezizağa Memmedov ise, Asya ve Avrupa'daki sekiz nüshasını karşılaştırarak divanın birer tenkitli metnini yayımladılar. Türkiye'de de S. Nüzhet Ergun İstanbul nüshasını esas alarak ve çeşitli cönklerle mecmualardaki şiirlerinden de yararlanarak, bir çalışma ortaya koydu. *Dehnâme* adlı eseri, on mektuptan oluşan 1532 beyitlik bir mesnevidir. Aralarına gazeller serpiştirilmiştir. Mesnevi iki sevgilinin aşk hikâyesini anlatırken, kahramanlara verilen "Âşık" ve "Maşuk" isimleri dikkat çekicidir. Eserin başında münacaat, na't, Hz. Ali ve on iki imamın methiyyeleri yer almaktadır. *Dehnâme* ilk defa kitap olarak, Hamit Araslı tarafından 1946'da Bakü'de yayımlandı. H. Araslı tarafından Leningrad ve Bakü el yazmalarından yararlanılarak 1948'de Arap, 1959'da Kiril harfleriyle yeniden basıldı. *Nasihatnâme* adlı eseri ise 168 beyitten oluşan tasavvufi ve didaktik bir mesnevidir. Bu eserde kahramanlık, iyilik, doğruluk, sabır, feragat ve fedakârlık gibi niteliklerin

önemi üzerinde durulur. Askerleri, inançları ve davaları uğrunda cesaretlendirmek ve yönlendirmek maksadıyla kaleme alınmıştır.

ESERLERİ:

Divan (çoğunluğu Türkçe ve az sayıda Farsça şiirlerden oluşmuştur. Sadettin Nüzhet Ergun tar. *Hatayi Divanı* adıyla bas. 1946), *Nasihatnâme* (Dinî-tasavvufî, 68 beyitlik Türkçe mesnevi), *Dehnâme (ya da Âşık ve Mâşuk;* tasavvufi bir mesnevidir. Azeri edebiyatının ilk mesnevilerinden kabul edilir).

HAKKINDA: S. Nüzhet Ergun / Bektaşi Şairleri (1930), Hamit Aralı / Hatâi - Dehnâme (Bakû, 1946), Abdülbaki Gölpınarlı / Kaygusuz Abdal-Hatayi-Kul Himmet (1953), İsmail Safevi - Hayatı, Divanı (1956), İsmet Zeki Eyuboğlu / Hatayi (Şah İsmail, 1991), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TDOE – TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

HATEMİ, Hüsrev

Şair, hekim. 12 Aralık 1938, Feriköy / Beyoğlu / İstanbul doğumlu. Tam adı Hasan Husrev Hatemi. Şair ve yazar Prof. Dr. Hüseyin Hatemi'nin ikiz kardeşi. Güney Azerbaycan'dan göç etmiş bir aileye mensup. Babası Ali Asgar Hatemi, Azerbaycan'ın Dilman şehrinde doğmuş, 1920'de ailesiyle birlikte Türkiye'ye göç etmiştir. Talat Paşa İlkokulu (1958), İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi (1962) mezunu. Bitirdiği fakülteye iç hastalıkları asistanı olarak girdi (1966). 1971'de doçent, 1978'de profesör oldu. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesinde öğretim üyesi olarak uzun yıllar çalıştı.

"İkbal Gazeli" isimli ilk şiiri 1962'de *İslâm* dergisinde yer aldı. Diğer şiir ve denemelerini *Fikir ve Sanatta Hareket* (1966-79), *Türk Edebiyatı* (1985-89), *Cumhuriyet, Milliyet, Zaman, Mavera, Tarih ve Toplum* (1984-88), *Tercüman* (1989) gibi dergi ve gazetelerde yayımladı. *Tıp Tarihi Araştırmaları* adlı yıllık yayının, Prof. Dr. Nil Sarı ile birlikte editörlüğünü yaptı. *İkbal Gazeli* adlı tek şiiriyle *İslâm* dergisinin 1963'te açtığı şiir yarışmasında birincilik ödülünü, *Yozlaşmadan Uzlaşmak* kitabıyla da Türkiye Yazarlar Birliği 1988 Deneme-Eleştiri Ödülünü kazandı. 1994'te Yılın Şairi seçildi. *Karakavak* isimli bir şiir kaseti yaptı. Türk Tıp Derneği ve Türk Tarihi Kurumu üyeliğinde bulundu.

"Şairliğinin yanı sıra seçkin bir entelektüel, unutulmuş değerleri tozlu kitaplar arasında bulup gün ışığına çıkaran bir edebiyat arkeologu ve bir "anılar kuyumcusu" olarak kültür dünyamızda ayrı bir yere sahip olan Hüsrev Hatemi'nin bir özelliği de, ölçüyü hiç bir zaman kaçırmamasıdır. Kendimizi överken kantarın topuzunu kaçırınca 'Yok O Kadar da Değil' adlı hayali kitabının birinci cildini, yabancılar veya içimizden biri bizi küçük görmeye kalkışırsa ikinci cildini hiç tereddüt etmeden açıp doğrusunu gösterir.

"Hüsrev Hatemi bir çeşit vak 'anüvistir; şiirinde yaşadığımız sosyal değişmeyi adım adım takip edebilirsiniz. Ve bir tapu sicil muhafızı: Sadece eski günler ve anıların değil, bütün kültürümüzün gözlüklü ve siyah kolluklu tapu sicil muhafızı..." (Beşir Ayvazoğlu)

"Hatemi'nin şiirinde belki en çok göze çarpan hayale düşkünlük, hayalle alış veriş, her yerde hayallerle birlikte olmaktır, denilebilir. Kaybedilmiş de yalnız gölgesi, mezarı kalmış duygularla insanlar.... yine öz tabiatı, çiçekleri, büyüsü kaybolmuş İstanbul ona eza vermektedir. İnsanlardan kaçıp hayal ile birlikte dolaştığı baktığı her yerde yüzünü gördüğü sevgililer.. Bu kayıp cennetin, çirkinliklerle kıyaslandığında ona verdiği acılar, şiirlerinin çoğunda yer alan motiflerdir." (Ahmet Kabaklı)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Eski Kentte Bir Gece* (1968), *Akşam Gümrükçüleri* (1972), *Şiirler* (yeni şiirleriyle ilk iki kitabında yer alan şiirleri, 1984), *Lodoscu* (1987), *Grili Çocuk* (1988), *Bütün Şiirleri*

Hüsrev Hatemi

HÜSREV HATEMİ

AĞUSTOS MELALİ

I

Cesâret kalbim, cesâret!
Sustun bütün kış, ürktün kırılmaktan;
Çok gerilerde kaldı derken kar,
Sonra bahar
Ve Temmuz geçti,
Yasımız duruldu, coşkumuz geçti...
Ne ümit var artık ne korku;
Ağustos gecesinde ağulu
Sesleri yalnız böceklerin...
Cisim sarayı yıkılmadan,
Yeni bir sevinçle yıka haydi
Geçmiş günlerin kıştan kalan,
Balçığını sanmanı ki armısın.
Bir devletin inkırazı sanırsın,
Ağustos güze terk eder mülkünü
Ve Zaman'ın Mehter Bölüğü,
İçra-yı âhenk edip sürekli,
Örtüyor gidenlerin çığlığını...
Cesâret ey kalbim, cesâret!

II.

Seni eleme emanet etmeliyim
Çünkü elem,
Sevinçten çok sağlam
Ve kalıcı.
Çocuk! Bu acımasız,
Bu can alıcı
Zaman, üstün gelir hepimize...
Ben seni elemin ellerine,
Emanet edip gidiyorum.
Kıyılar, dağlar
Ve ormanlar,
Senin de ardında kalır Çocuk!
Gün gelir, fakat onlar da
Zaman'a yenilip giderler...
Sonunda yenilenmez yenilgiler;
Zaman, bir başına kalır...
Ve bizim çoktan geçtiğimiz,
Öte âleme geçince Zaman,
Orada hepimiz istisnâsız,
O'ndan daha kademli oluruz...
Hiç üzülme seni elemin,
Emin ellerine terk ederek,
Gidiyorum.

HÜSREV HATEMİ

KENDİ KENDİNE LİSE GEOMETRİ

Dört adam, paçaları çamurlu,
Arkadan sırtları yamuk,
Pantolonları silindir,
Omuzlayıp götürmektedir,
Yere paralel bir kişiyi.
Dört adam, yere dikey
Ve gönülleri içbükey,
Sonsuza çizilmiş doğrular...

Hüseyin Hatemi

(1990), *Gün Akşamlıdır* (1997), *Karton Kutudan Güfteler* (2002).

DENEME: *Yozlaşmadan Uzlaşmak* (1988), *Hoşça Bak Zatına* (1989), *Çelebi Bizi Unutma* (1990), *Türkiye'den Çizgiler* (1995), *Baba Ben Druid miyem* (1995), *Çengelköy'de Bir Çeng* (1996), *Kimlik Kuyusu* (1996), *Eriyen Mumlar / Düz Yazılar I* (1998), *Aydın Toplum ve Tarih / Düz Yazılar II* (1998), *Darülfünun ve Darüşşifa / Düz Yazılar III* (1998), *Kopuz ile Çeşte* (2004), *N'etti Bu Yunus N'etti* (2004).

İNCELEME: *Türk Aydını-Dünü Bugünü* (1991), *Bir Bilim Dili Mücadelesi ve Tanzimat* (Yeşim Işıl ile, 1990).

DERLEME-YAYIMA HAZIRLAMA: *Nasıl Okudum* (Tevfik Sağlam Paşa'dan,1981), *80 Yıllık Hatıralarım* (Cemil Topuzlu'dan, 1982).

ANI: *Anıcak Ol Meclisi - Hatıralar 1* (2001).

Ayrıca mesleğiyle ilgili escrlcri de vardır.

HAKKINDA: Beşir Ayvazoğlu / Eski Günlerin ve Hatıraların Tapu Sicil Muhafızı: Hüsrev Hatemi (Defterimde Kırk Süret, 3. bas., 1999, s. 127-131), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Anıcak Ol Meclisi - Hatıralar 1 (Kitap Rehberi, Aralık 2001), Ahmet Kabaklı / Türk Edebiyatı (c.4, 2002), M. Avni Özmansur / Kur'an'daki Asıl İslâm Bu 2 (2002).

HATEMİ, Hüseyin

Şair ve yazar, hukukçu. 12 Aralık 1938, İstanbul doğumlu. Tam adı Hüseyin Perviz Hatemi. Şair ve yazar Prof. Dr. Hasan Hüsrev Hatemi'nin ikiz kardeşi. Talatpaşa İlkokulu, Şişli Ortaokulu, Taksim (Atatürk) Erkek Lisesi (1956), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1960) mezunu. Bitirdiği fakülteye asistan olarak girdi, doçentliğe (1976) ve profesörlüğe (1981) yükseldi. 1402 sayılı kanunla 1983-90 yılları arasında üniversite dışında kaldıktan sonra görevine yeniden döndü. Eşi Av. Kezban Hatemi ile birlikte 1990 sonrası birçok panel ve açık oturum ile TV programlarına konuk olarak bu dönemin en renkli simaları arasında yer aldı.

İlk yazısı ortaokul yıllarında *Aydın Gençlik* adlı bir gazetede çıkmıştı. Şiirleri ve İslâm hukuku başta olmak üzere çeşitli konulardaki makaleleri *İslâm* (1962-64), *Fikir ve Sanatta Hareket* (1966-70), *Yeni Gündem*, *Mavera*, *Şehir* (1984-87), *Girişim* (1985-1989), *Zaman* (1986) dergi ve gazetelerinde çıktı. *Zaman* gazetesinde bir yıl kadar köşe yazarlığı yaptı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Beş Boyutlu İstanbul Sonbaharı* (1964), *Sinderella* (1964).

DENEME-İNCELEME: *İslâm Açısından Sosyalizm* (1967), *Önceki ve Bugünkü Türk Hukuku'nda Vakıf Kurma Muamelesi* (1969), *İslâm Hukukunda Devlet Yapısı* (1970), *Hukuka ve Ahlaka Aykırılık Kavramı ve Sonuçları* (1976), *Basın Ahlakı* (1976), *Medeni Hukuk Tüzel Kişileri* (1979), *Yollar ve Surlar* (1985), *Çağdaşlaşma* (1987), *Temel Kaynaklardan Ya-*

HÜSEYİN HATEMİ

BEŞ BOYUTLU İSTANBUL SONBAHARI

Şair ey çağrışımlar bestekârı!
Musikin yorumlar mı Sonbaharı?
Salâhaddin-i Zerkûb Konyası'ndan
Rumî'nin çok sesli dünyasından
Dalgalar aktaran sözünde ne var?
Yükselir beş boyutlu İstanbullar
Minyatür ve gravürler izinden
İçice aynalar dehlizinden
Gözümde fersizlik dizimde ağrı
Beş boyutlu İstanbul sonbaharı

Kelebek lâhzalar sarı yapraklarda
İz bırakmazlar parmaklarda
Anılaşan anlar ki canlanmazlar
Her kar İstanbul'a son kez yağar
Dört boyutlu mezarlıklar derinde
Kurşuni karıncalar çimento üzerinde
Beş boyut İstanbul'u oyuncak değil
Bâb-ı Hümayun'dan Murad çıkacak değil
Marmara üstünden ay yükselir mi?
Sanki Çlaudius'un sesi gelir mi?
Samatya'da varmış ayazması gecenin
İçinde titreşir mi cevabı bilmecenin?
Eski papuç avlanmasın artık vakit dar
Alacakaranlığa hazırdır basamaklar

(*Beş Boyutlu İstanbul Sonbaharı*, 1986)

HÜSEYİN HATEMİ

OYUNCAKLARIM

Boş saraylar deniz kabuklarıdır
Kuytu dehlizlerinde uğultular
Tozlu yaprıklar ve düşkün kuğular
Zedelenmiş sedef, beyaz pembe
Gümüşün benzi kirli bir sarıdır
Bir de alın nakışlı işkembe
Liliputlar muhafızlarıdır.
Dürbünün bir yönüyle baktım ki
Dünya oyuncak ambarıdır.
En güzel masallar istersen
Binbir gece, Grimmler, Andersen
Çocuk kalmakta direnen de
Açılırsın kumsaldan sen de
Giysin arınmaya mezara gider
Oyuncakların pazara gider
Tapuda, borsada, Horhorda
Varlığın başka bir anaforda
Oyuncaklarım vah oyuncaklarım
Kolay değilmiş yaşamak Tanrım!
(Beş Boyutlu İstanbul Sonbaharı, 1986)

rarlanmada Yöntem (1988), *Kadının Çıkış Yolu* (1988), *İnsan Hakları Öğretisi* (1988), *Şeytan Rivayetleri* (1989), *Tevfik Sağlam'ı Nasıl Okudum* (A. Kazancıgil ile, 1991), *Hikmet Arayışları* (1994), *İnsanlık ve Sevgi Dini İslâm* (1995), *Duanın Anlamı* (2005).

ÇEVİRİ: *Cavid'e Hitab* (Muhammed İkbal'den, mesnevi, 1965), *İslâm Fıkhında Devlet* (İmam Humeyni'den, 1979), *İran İslâm Cumhuriyeti Anayasası* (1980), *İnsanın Dört Zindanı* (Ali Şeriati'den, 1984), *İslâm Felsefesi Tarihi* (1986), *İlahi Hikmette Kadın* (1999), *İslâm Hukuku Dersleri* (1999).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopcdisi (2001).

HATEMİ, Nilüfer

Araştırmacı-yazar. İstanbul doğumlu. İstanbul Alman Lisesi, Boğaziçi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Tarih ve edebiyat konularında öğrenimine Princeton Üniversitesinde devam etti. *"Unfolding A Life: Marshal Fevzi Çakmak's Diaries"* başlıklı doktora tezini aynı üniversitenin Yakın Doğu Araştırmaları Bölümünde (2000) savundu. Mareşal Fevzi Çakmak'ın, 1 Ocak 1911'den ölümünden bir hafta öncesine kadar (2 Nisan 1950) titizlikle ve askeri bir disiplinle tuttuğu günlüklerini *Mareşal Fevzi Cakmak ve Günlükleri 1-2* (2002) adıyla kitaplaştırdı.

HATİBOĞLU, Durhan Hasan

Şair ve oyun yazarı. 1937, Hocaköy (Rabovo) / Harmanlı / Hasköy (Haskovo) / Bulgaristan doğumlu. Durhan Hasanov imzasını da kullandı. Köyündeki ilk ve ortaokulu bitirdikten sonra Sofya Türk Öğretmen Okulundan mezun oldu. Daha sonra öğrenimini Sofya Üniversitesi Türkoloji Anabilim Dalında sürdürerek öğretmenlik yaptı, ardından okul müfettişliğine atandı. Kırcaali il tiyatrosunda dramaturg görevinde bulundu. Zorunlu göç kapsamına alınan sanatçı 1989 yılında Türkiye'ye göç etti. İstanbul'da öğretmenlik yaptı. Bir yıl Trabzon tiyatrosunda görev aldı.

Şiirleri Türkçe gazete ve dergilerde yayımlandı. Kısa zamanda Bulgaristan'da adı bilinen, şiir konusunda sözünü, sesini, duyuran bir kimliğe sahip oldu. Bulgar barbarlığını dile getiren oyunlar ve şiirler yazdı. Şiir kitabı Türkiye'de yayımlamadı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *İnsan Kardeşlerim* (1965).

OYUN: *Yalancının Mumu* (2 perde), *Kanlı Hora.*

HAKKINDA: Hayriye Süleymanoğlu Yenisoy / Bulgaristan Türk Çocuk Edebiyatından Örnekler (2002), Sabahattin Bayramöz / Türkçenin Sarmaşıkları (2002).

HATİBOĞLU, M. Tahir

Araştırmacı-yazar, hekim. 1 Ocak 1946, Tavas / Denizli doğumlu. Nikfer Köyü İlkokulu, Denizli Lisesi, Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi mezunu. Yüksek lisansını Diyarbakır Tıp Fakültesinde tamamladı. Öğretim üyesi olarak Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi (1969-78), Gazi Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi (1979-82) ve Tıp Fakültesinde (1982-) görev yaptı. 1983'te "1402'likler" arasında üniversiteden uzaklaştırıldı. Esnaflık yaptı, Hatiboğlu ve Selvi yayınevlerini kurdu. 1988'de görevine yeniden dönerek, Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesinde anatomi, histoloji ve embriyoloji profesörü olarak görev yaptı.

Hatiboğlu'nun makaleleri *Cumhuriyet* gazetesi ile *Abece, Öğretmen Dünyası* dergilerinde yayımlandı. Başbakanlık İnsan Hakları Yüksek Danışma Kurulu üyeliği (1993-95) yaptı. İLESAM, Dil Derneği, Türkiye Yazarlar Sendikası üyesi ve Tüm Öğretim Üyeleri Derneği Genel Başkanıdır.

M. Tahir Hatiboğlu

"Çekincesiz diyebiliriz ki, artık bizim de bir üniversite tarihimiz var. Büyük boy 430 sayfa boyunca, bunu, yani bir üniversite tarihimizin olduğunu kanıtlamaya çalışmış; bilimsel tarih yönteminden sapmadan, bunun kaynaklarını göstermiş, belgelerini vermiş... Yapıtının satır aralarında, insanın gelip geçici olamayacağını, evrensel zamanın herhangi bir yerinde im'taşı'nın bulunması gerektiği güvenci ve bilinciyle yaklaşıyor insansal tarih kavramına..."

"Türünde derli toplu ilk örnek." (Ali Dündar)

ESERLERİ:

Bölgesel Üniversiteler (1980), *Eylül Üniversitesi* (1990), *Doğranan Üniversite* (1994), *Bosna'ya Farklı Bakış* (1996), *Yaşanan Üniversite* (1998), *Türkiye Üniversite Tarihi / 1845-1997* (2000), *Yökoloji* (2000), *Anatomi Sözlüğü* (2000), *Jöntürklerden Sontürklere Tıbbiyeli* (2002), *Anatomi ve Fizyoloji* (2003), *Aydınlanma ve Üniversite* (2005).

Ayrıca branşıyla ilgili ders kitapları vardır.

HAKKINDA: Server Tanilli / Cumhuriyet (4.4.1997), Faruk Güçlü / Devamlı Halkın Yararına Çaba, Çoğu da Caba Yine de Kıymeti Bilinmeyen İnsan... (Hürses Gazetesi, 21.8.1997), Aytekin Ertuğrul / Yeni Ufuklar dergisi (Ekim 1998), Ali Dündar / Prof. Dr. M. Tahir Hatiboğlu'ndan "Türkiye Üniversite Tarihi": Artık Bizim de Tarihimiz Var!... (Cumhuriyet Kitap, 4.2.1999), O. Nuri Poyrazoğlu / Öğretmen Dünyası dergisi (Eylül 1999), Türkkaya Ataöv / Bence YÖK Başkanlığına En Uygun Kişi (Cumhuriyet, 12.3.2000), Toktamış Ateş / Tek Başına Bir Örgüt Gibi Çalışan İnsan (Cumhuriyet, 1.11.2003).

HATİBOĞLU, Mehmed Said

İlâhiyatçı. 25 Eylül 1933, Burdur doğumlu. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1958) mezunu. *"İslâmî Tenkid Zihniyeti ve Hadis Tenkidinin Doğuşu"* isimli teziyle doktor, *"Hz. Peygamber'in Vefatından Emeviler'in Sonuna Kadar Siyasî-İçtimaî Hadiselerle Hadis Münasebetleri"* isimli teziyle doçent, *"Hilâfetin Kureyşiliği"* isimli teziyle de profesör oldu (1978). Çalışmalarını bitirdiği üniversitede Hadis Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak sürdürdü. 2000 yılında aynı fakülteden emekliye ayrıldı.

Hatiboğlu, 1986-98 yılları arasında *İslâmî Araştırmalar* ve *İslâmiyat* dergilerinin editörlüğünü yaptı. Makalelerinin bir bölümünü 2004 yılında *Müslüman Kültürü Üzerine* adıyla kitaplaştırdı.

HATİBOĞLU, Şevket Raşit

İktisat tarihçisi, siyaset ve devlet adamı (D. 1898, Helvacı köyü / Menemen / İzmir - Ö. 12 Kasım 1973, Ankara). İlk ve ortaöğrenimini Menemen'de

(İzmir) tamamladı. 1913'te girdiği Bursa Ziraat Mektebini bitirdikten sonra yedek subay olarak askere alındı (1916) ve Sina Cephesi'ne gönderildi. 1918'de İngilizler'e esir düştü. İki yıl sonra serbest bırakılınca İstanbul'a döndü. Aynı yıl Ziraat Mekteb-i Âlisine (Yüksek Ziraat Fakültesi) girdi. 1923'te zirai iktisat alanında ihtisas yapmak üzere hükümet tarafından Paris'e gönderildi. 1926 yılında Berlin'e geçerek bir süre bu şehirde, bir süre de Leipzig Üniversitesinde eğitim gördü. 1932'de ziraat doktoru unvanıyla yurda döndü ve Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü şefliğine atandı. Bu arada öğretmenlik yaptı. 1936'da doçentliğe yükseldi. 1939'da Başbakanlık Umumi Murakabe Heyeti üyeliğine, 1940'ta aynı heyetin başkanlığına getirildi. Aynı yıl içinde profesörlüğe yükseldi.

1941'de Afyonkarahisar'dan milletvekili seçilince, Milli Eğitim Bakanlığının kararı ile, öğretim üyeliği görevlerinden çekildi. 1946 yılında Manisa'dan milletvekili seçildi. 1961'den sonraki siyasi hayatında da etkin görevler alarak geçti. İlk koalisyon hükümetinde Milli Eğitim Bakanı oldu. 1965 genel seçimlerinde Manisa milletvekilliğine yeniden seçildi. 1967 yılında partisi CHP'den ayrılarak, Güven Partisinin kurucuları arasında yer aldı. İki oğlu vardır.

ESERLERİ:

Türkiye İktisadiyatının Temeli Ziraat (Almanca doktora tezi, Leipzig, 1932), *Dış Ticaretimizde Ziraatın Payı* (Türkçe-Almanca, 1936), *Türkiye'de Zirai Bunalım* (Türkçe-Almanca, Ankara 1936), *Türkiye'de Çay İktisadiyatı* (1939), *Ziraat Aleminde Vakalar ve Düşünceler* (1939), *Türkiye Ziraatında Hububatın Yeri ve Ehemmiyeti* (Türkçe-Almanca).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. II, 1968), İrfan Ünver Nasrattınoğlu - Mehmet Sarlık / 75 Yılda Yöneticilerimiz (1998).

HATİBOĞLU, Ubeydullah

Yazar, siyaset adamı (D. 10 Ocak 1858, İzmir – Ö. 11 Ağustos 1937, İstanbul). Tam adı Mehmet Ubeydullah Hatiboğlu. İzmir'in tanınmış din bilginlerinden ve Hatiboğlu ailesinden Miralay Hoca Şakir Efendi'nin oğlu. İzmir'de mahalle mektebini ve rüştiyeyi (ortaokulu) bitirdi. Bir medreseden icâzet (yeterlilik) aldıktan sonra İstanbul'a giderek Mekteb-i Tıbbiyeye (Tıp Fakültesine) girdi. Öğrenimini yarıda bırakarak Mısır, Hicaz ve Suriye'de bulundu. Paris'e Namık Kemal'in yanına gittikten sonra Rodos'ta bir yıl idadi (lise) müdürlüğü yaptı. 1887 yılından sonra *Servet* gazetesinde İngilizce, Arapça ve Farsça çevirmeni olarak çalıştı. İttihat ve Terakki Cemiyetine (1891) girdi. Amerika'da açılacak Chicago Sergisine katılmak amacıyla Avrupa'ya (Nisan 1893), oradan da Amerika'ya gitti ve dört yıldan fazla Amerika'da kaldı. Maddî sıkıntılar yüzünden ve Jön Türklere duyduğu öfke nedeniyle Türkiye'ye dönmek istedi. Paris Büyükelçisinin yardımıyla Türkiye'ye dönerken Filibe'ye (1897) uğradı. Ermeni isyanları ile 1897 Türk-Yunan Savaşı sırasında Abdülhamit yanlısı bir politika izledi. İstanbul'a (1899) döndükten sonra da kimi siyasî hareketlere karıştığından Taif'e sürüldü. Beş buçuk yıl kaldığı Taif'ten kaçarak Mısır'a, daha sonra İzmir'e (1908) gitti. Daha sonra Aydın, İçel ve İzmir'den milletvekili (1914) oldu.

Birinci Dünya Savaşı'nda cihat çağrısı yapmak üzere İran ve Afganistan'a gönderildi. Oradan Hindistan'a geçti. Tutuklanıp İskenderiye yakınlarındaki Seydibeşir esir kampına ve Malta'ya (Mayıs 1919) gönderildi. Malta'dan kurtulup (1921) İstanbul'a döndü. Cumhuriyet döneminde iki kez Beyazıt (Ağrı) milletvekili (1931-1935) seçildi. Beyoğlu Belediyesinde evlendirme memuru olarak çalıştı. Mezarı Mecidiyeköy Asri Mezarlığında, yakın dostu Abdülhak Hamid (Tarhan)'in mezarının yanındadır.

İzmir'in ilk Türkçe edebiyat dergisi *Nevruz*'un (Mart 1894) yayınlanmasında ve devamında önemli katkı sağladı. Ayrıca Menemenlizade Tahir, Beşir Fuat ve Küçük Azmi ile dört sayı *Haver* (Nisan 1894) adlı bir dergi ile Amerika'da Osmanlı elçiliğinin desteğiyle *Chicago Sergisi* gazetesini çıkardı. Paris'te ise *Sada* (1897) adlı bir gazete çıkardı. Filibe'de Filibeli Rıza Paşa'nın çıkardığı *Gayret* gazetesinde başyazarlık yaptı. Bir yandan da *Sada*'yı çıkarmaya devam etti. Arkadan *Doğru Yol* gazetesini, Kahire'de ise *Doğru Söz* gazetesini ve Arapça *El-Arab* (1909) gazetesini yayımladı. On bir sayı *Hak Yolu* (1911) dergisini çıkardı. Özellikle siyasetçiliği ve yazdığı Amerika anıları ile tanındı.

ESERLERİ:

Din ve Dünya (1895), *Liverpool Hatıratı: Akıl yahud Ahir Zaman Peygamberi* (1898), *Geçit* (1905), *Matbaa-tu't-Tevfik* (Türkçe ve Arapça), *Kwâmu'l-İslâm. Tenbihü'l- Efhâm ilâ Metâlibi'l-Hayati'l- İctimâiyye ve'l-Islâm Tercümesi* (1906), *Islah-ı Medâris-i Kadime* (1910), *Kime Rey Verelim? İttihat ve Terakki ve Hürriyet ve İtilâf Hangisi İyi?* (1912), *Hukuk-ı Aile: Müslümanlığa Göre Bir Erkek Dört Karı Alabilir mi Alamaz mı?* (1924), *Oruç* (1924), *Sıra Dışı Bir Jön Türk: Ubeydullah Efendinin Amerika Hatıraları* (1989).

HAKKINDA: Ömer Faruk Huyugüzel / İzmirli Fikir ve Sanat Adamları: 1850-1950 (2000), TDOE - TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

HATİBOĞLU, Vecihe

Dilbilimci (D. 1916, İstanbul – Ö. 20 Ekim 1996, İstanbul). Arapgir (Malatya) eşrafından bir aileye mensup olan Hatiboğlu, İzmir Kız Lisesini bitirdi. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi (1940) mezunu. Bir süre Sivas Lisesinde edebiyat öğretmenliği yaptı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Kürsüsüne (16 Aralık 1944) asistan oldu. *"Türkçe'de Futurum"* adlı teziyle (28 Mayıs 1948) doktorasını tamamladı. Ankara Üniversitesi tarafından Fransa'ya (4 Temmuz 1948) gönderilerek, *Cerrahiye-i İlhaniye*'nin Fransa'da bulunan bir nüshası üzerinde çalıştı. Türkiye'ye dönüp (26 Eylül 1950), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Kürsüsünde görevine devam etti. *"Cerrahiye-i İlmiye ve Dili"* adlı teziyle doçent (27 Kasım 1954) oldu. Almanya'da düzenlenen Müsteşrikler Kongresine (28 Eylül 1957) katıldı. 29 Ocak 1962 tarihinde profesörlüğe yükseldi. Türk Dil Kurumunda Gramer Kol Başkanlığında (1963-74) bulunarak Türkiye Türkçesi grameri üzerinde çalıştı. İmlâ kılavuzlarının 1965 ve 1969 basımlarını hazırladı. 15 Ocak 1983'te emekli oldu.

Makaleleri, *Türk Dili*, *Türkoloji*, *Belleten* gibi dergilerde yayımlandı. Eserlerinin büyük bir kısmı, Türk Dil Kurumu tarafından basıldı.

ESERLERİ:

Cerrahiye-i İlhaniye (1956), *Türk Kelimelerinin Önsesleri* (1961), *Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü* (1969, genişletilmiş yeni baskıları 1972, 1978), *Türk Dilinde İkileme* (1971, yeni baskı 1981), *Türkçe'nin Sözdizimi* (1972) *Ölümsüz Atatürk ve Dil Devrimi* (1973), *Pekiştirme ve Kuralları* (1973), *Türkçe'nin Ekleri* (1974, yeni baskı 1981).

HAKKINDA: Türk Dili (sayı: 541, Ocak 1997), Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2. bas. 1999), TDOE - TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

Vecihe Hatiboğlu

YASİN HATİBOĞLU

KOKLASAM BİR TÜRLÜ KOKMAZ

Koklasam bir türlü kokmaz, reyhanı yok güldestenin.
Dil tutulmuş, güfte bilmem. Feryâdıyım her bestenin.
Derdimin izhârı zordur, hep saklarım, el duymasın;
Bi huzûrum mihnetinden, dünyâ denen aşüftenin.
(*Sözdeki Füsûn*, 2000)

HATİBOĞLU, Yasin

Şair, siyaset adamı. 1935, Sarıkaya / Çorum doğumlu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. İlâhiyat öğrenimi gördü. Alaca Belediye Başkanlığı yaptı. İmam Hatip Okulları Mezunları Dernekleri Federasyonu ve Hak-İş Konfederasyonu Genel Başkanlıkları görevlerinde bulundu. MNP, MSP ve RP'nin kuruluş çalış-

Yasin Hatiboğlu

malarına katıldı. RP ve FP'den 14, 19, 20 ve 21. dönemlerde Çorum Milletvekili seçildi. 19. ve 20. dönemlerde TBMM Başkanvekilliği, 2000 yılında FP Grup Başkanvekilliği görevlerine getirildi. Döneminin en renkli politikacı simaları arasında yer aldı.

Milli Görüş hareketi lideri Prof. Necmettin Erbakan için yazdığı *Savunan Adam* başlıklı şiiri bestelendi. Ayrıca TRT repertuvarına alınmış şarkı ve ilahi formunda altmış kadar eseri bulunmaktadır. Şiirlerini 2000 yılında *Sözdeki Füsun / Rubailer* adlı bir kitap ve CD'de topladı.

"Meclisimizin daima üst katlarında bulunan, yapıcılığı ve mantık üstünlüğü ile tanınan Yasin Hatiboğlu'nun, bazı şiirleriyle beraber seçkin manzumelerini de okumuştum. Takdir ettiğim bu gönül adamının bana göndermek lütfunda bulunduğu derin anlamlı yüzlerce rubaisini Sözdeki Füsun adlı kitabında bir arada görmek ise beni hem şaşırttı, hem de sevindirdi.

Şaşırdım, çünkü ömrünü politikaya, ister istemez eleştirici vatan hizmetine vermiş olan muhterem bir dost'tan büyük hayat düsturları taşıyan rubailer beklemiyordum. (...) Sehli mümteni örneklerini okuyacağınız eserleri ve daha birçok benzerleri bulunan rubailerini okuyunca ise sevindim; çünkü edebiyatımız, Arif Nihad hocanın "Rubaîyyat'ı tarzında yepyeni örnekler kazanıyordu. Yasin Hatiboğlu beyefendiye fikir ve duyguyu meczeden çok zor ve seçkin rubaî türüne cesaretle girdiği ve bu tarzın ustaları arasında yer aldığı için tebrikler sunuyorum." (Ahmet Kabaklı)

HAKKINDA: Yasin Hatipoğlu / Sözdeki Füsun / Rubailer (2000), Hüdavendigar Onur / Türk Sağı Sözlüğü (2001), Mehmet Atilla Maraş / Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005).

HATİBZADE MUHYİDDİN MEHMED EFENDİ

İslâm bilgini (D. ? Kastamonu - Ö. 1495-96?, İstanbul). Fatih devri âlimlerinden. Babası Hatipzade Tacettin İbrahim Efendi'dir. İlköğrenimini İznik'te müderris olan babasından alan Hatipzade daha sonra dönemin önemli bilginlerinden Hızır Bey ve Alâaddin et-Tusi'den öğrenim gördü. İlmi yönden Fahreddin er-Razi okuluna bağlıdır. Fatih'in öğretmenidir. İlk görevine İznik Orhan Gazi Medresesinde başladı. Burada yaptığı çalışmalarla dikkati çekti ve 1470'te Sahn-ı Semân Medresesine tayin edildi. İlk müderrislerinden olduğu bu medresenin baş müderrisliğine kadar yükseldi. Bir ara Fatih Sultan Mehmet ile arası açılıp görevinden uzaklaştırıldıysa da Molla Gürani'nin araya girmesiyle görevine döndü. Zamanla padişahın güven ve takdirini yeniden kazanarak özel hocası oldu. Yaptığı tartışmalarla bu özel konumunu kullanarak üstünlük sağlama hevesini fark eden Fatih, onu saraydan uzaklaştırdı. Vefatına kadar İstanbul'da çeşitli medreselerde müderrislik görevini sürdürdü. İbn Kemal, Fenarizade Muhyiddin Çelebi, Fenarizade Muhyiddin Mehmet Şah, Tacizade Cafer Çelebi, Zeyrekzade Ahmet Rükneddin gibi çok sayıda bilginin yetişmesinde emeği geçti.

Kendisini akranlarından üstün gören, aşırı derecede tartışma düşkünü ve baskın çıkmak için her türlü çareye başvuran kişiliğiyle zaman zaman kendisini güç durumlara düşürdü. Molla Lütfi'nin idamında da başı o çekti. Bilginlerin idarecilerden üstün olduğunu düşünürdü. II. Bayezid'i ziyaretinde el öpmeyip tokalaşmakla yetindi. Vefat edince Eyüp'te Ali Kuşçu'nun mezarının yanına gömüldü.

BAŞLICA ESERLERİ:

Hâşiye alâ Şerhi'l-Vikâye, Risâle fi Bahsi'l ilm ve'l-Kelâm, el Ecvibetü't-Tisa,Ta'likat alâ Hâşiyeti Tecrid, Ta'likat alâ Evâili'l-Keşşâf, Hâşiye alâ Evâili Şerhi'l-Mevâkıf, Hâşiyetü Telvih, Risâle fi Beyâni Fezâili'l-Cihâd, Risâle fi Bahsi'r-Rü'yet ve'l-Kelâm, Hâşiye alâ Evâili Şerhi'l-Muhtasar, Hâşiye alâ Mukaddimeti'l-Erbaa, Risâle fi Ta'yîni Cihâti'l-Kıble.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), İsmail Hakkı Uzunçarşılı / Kastamonu Meşâhiri - Meşhurları (haz. Mustafa Eski, 1990), Mehmed Süreyya / Sicill-i Osmanî (Eski yazıdan aktaran Seyit Ali Kahraman, yay. haz. Nuri Akbayar, c. 3, 1996, s. 1001; c. 4, s. 1109), Şükrü Özen / Osmanlılar Ansiklopedisi (c. 2, 1999, s. 227-28), Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer IV (2005).

HATİCE MERYEM

Öykücü. 1968, İstanbul doğumlu. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümünü bitirdi. İstanbul'da bir bankada, Londra'da çeşitli işlerde çalıştı. *Öküz* dergisinin genel yayın koordinatörlüğünü yaptı (1996-2001). Öyküleri *Varlık* ve *E* dergilerinde yer aldı.

ESERLERİ (Öykü):

Siftah (2000), *Sinek Kadar Kocam Olsun Başımda Bulunsun* (2002).

HAKKINDA: Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları Sözlüğü – 9 (Heceöykü, sayı: 9, Haziran-Temmuz 2005).

YASİN HATİBOĞLU

HÜZÛN

Hazan görmüşken ey ömrüm, gülistanda gözün kalmış;
Baharın, yazların geçmiş; önünde bir güzün kalmış.
Açan güller, öten bülbül uçup gitmiş diyarından;
Dönüp bir bak, hazînende mükemmel bir hüzün kalmış.
(Sözdeki Füsûn, 2000)

Hatice Meryem

HATİCE NAKİYE HANIM

Şair (D. 1845 / 46 - Ö. 1899, İstanbul). Müneccimbaşı Osman Sâib Bey'in kızıdır. Doğduğunda, teyzesi Şair Şeref Hanım tarih düşürdü. Nakiye Hanım sıbyan mektebine gitti. Annesi Sâmiye Hanım'ı küçük yaşta yitirince Şeref Hanım tarafından büyütüldü. Arkasından teyzesi, sonra da babası öldü. Yalnız kalan Nakiye Hanım, Darülmuallimat'a (Kız Öğretmen Okuluna) devam etti. Yenikapı Mevlevihanesi Şeyh Osman Salâhâddin Dede Efendi'ye katıldı. İkiz kardeşiyle birlikte Hoca Mecid Efendi'den Farsça öğrendiler. Nakiye Hanım, bitirdiği okula Farsça ve tarih öğretmeni olarak atandı (1880) ve ölene kadar bu görevde kaldı.

Yusuf Kamil Paşa'nın eşi Zeynep Sultan, yeğeni Mısır Hidivi İsmail Paşa tarafından bir düğüne çağırılınca, Nakiye Hanım'ı da Mısır'a götürdü. Üç ay sonra İstanbul'a döndüler. Nakiye Hanım, Paşa kızlarına Farsça dersleri verdi, şehzadelerin öğretmenliğini yaptı. 1879-80'e kadar Hırka-i Şerif'teki babadan kalma evinde, sonra bu evi satıp Hekimoğlu Ali Paşa semtinde, üç yıl sonra da Davud Paşa Vakfından satın aldığı bir evi onartıp ölene dek orada yaşadı. Vefat edince Yenikapı Mevlevihanesindeki Çınaraltı Mezarlığında teyzesi Şeref Hanım'ın yanına gömüldü.

Nakiye Hanım, Türkçe ve Farsça şiirler yazdı. Bunlar kendi yazısıyla bir mecmuada (İbnülemin Mahmud Kemâl İnal'ın elindeki bu mecmua içinde, kırk gazel, medhiye, şarkı, müstezad, tahmis, terci-i bend ve kıta olmak üzere kırk dokuz manzume olduğunu belirtir), kardeşi Nebil Bey'in *Divân*'ının sonunda, *Maltümat* gazetesinde, Ahmed Muhtar Begzâde'nin kitabındadır. Nakiye Hanım'ın şiir bilgisi derin olup aruz veznini iyi kullanan bir şairdi. Ayrıca hece ölçüsüyle de birkaç şiir yazmıştı. Bazı gazellerinde tasavvuf düşüncesi hakimdir. *Lugat-ı Farisiye* adlı bir eseri de vardır. Bu eseri dolayısıyla kendisine gümüş madalya (1883) verildi. Ayrıca öğretmenlik mesleğindeki başarısı nedeniyle de II. Abdülhamid tarafından üçüncü dereceden Şefkat nişanıyla (1897) ödüllendirildi.

HAKKINDA: Murad Uraz / Resimli Kadın Şair ve Muharrirlerimiz (1957), Mübeccel Kızıltan / Divân Edebiyatı Özelliklerine Uyarak Şiir Yazan Kadın Şairler (Sombahar, sayı: 21-22, Ocak-Nisan 1994), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. III, 2000).

HATİP, Abdülaziz

İlâhiyatçı. 1960, Alkemer / Şırnak doğumlu. İlkokulu doğduğu köyde, ortaokulu Cizre Lisesinde, liseyi ise Kırklareli İmam Hatip Lisesinde tamamladı. Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsü (1984) mezunu. Yüksek lisansını (1991) ve doktorasını (1996) Marmara Üniversitesi SBE'de tamamladı. Yurdun çeşitli yerlerinde vaiz ve müftü olarak görev yaptı. DİB Haseki Eğitim Merkezine kursiyer olarak katıldı. Haseki Eğitim Merkezi yüksek lisans ve doktora bölümünü bitirdi (1991). Aynı yıl Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalında araştırma görevlisi ve öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü. 1999 yılı güz döneminde bir yıllığına Azerbaycan Üniversitesinde görevlendirildi.

ESERLERİ:

İNCELEME: *Büyük Cevşen ve Türkçe Açıklaması* (C. Tokpanır ile), *Namaz Tesbihatı ve Türkçe Açıklaması* (C. Tokpanır ile), *Nüsha Karşılaştırmalı ve Açıklamalı Gençlik Rehberi* (İsmail Mutlu ile, 1997), *Mutlu Bir Aile İçin* (2005).

ÇEVİRİ: *Peygamberimi Öğreniyorum Serisi* (Arapçadan), *Oryantalizm veya Medeniyet Hesaplaşmasının Arka Planı* (M. Hamdi Zakzuk'tan, 1993), *Asrımızdaki İslâm Tetkikleri* (Arapçadan), *İslâm Önderlerinden Bediüzzaman Said Nursi ve Eseri* (İhsan Kasım Salihi'den), *Tefsir, Fıkıh ve Kelâm Açısından Bediüzzaman Said Nursi* (Arapçadan), *Tefekkürname-Marifetname* (Arapçadan), *Âhiret Perdesini Aralarken* (Arapçadan).

HAKKINDA: Prof. Dr. Yakup Çiçek-Bünyamin Açıkalın / Türkiye İlâhiyat Fakülteleri Tefsir Anabilim Dalı Öğretim Elemanları Biyografileri (2000).

HATİPLER, Mustafa

Şair. 24 Kasım 1959, Edirne doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Edirne'de yaptı. 1982'de Bursa İktisa-

MUSTAFA HATİPLER

YALNIZLIK TÜRKÜSÜ

Bir deniz düşüyor düşlerime
Beyaz martılar bir bıçak,
Yüreğimi yakıyor hasret adlı kelime,
Yâ gel ya beni al, bu böyle olmayacak...

Bir deniz düşüyor düşlerime uyanıyorum
Umudun türküsü dilimde, gözlerimde yaşlar
Bir akşam karanlığında geleceksin sanıyorum
Adımla esiyor bir deli rüzgar...

Bir deniz düşüyor düşlerime, sensin
Yağmur sonrası neyse, gözlerin öyle
Bir tebessüm et, içimde bu fırtına dinsin
Bana, yalnız beni sevdiğini söyle...

Bir deniz düşüyor düşlerime, gözleri ıslak
Kumsalında ağaçların yaprakları ağlıyor
Bir haber sal, bir mektup yaz, bir ateş yak,
Bu ayrılık beni sana daha çok bağlıyor.

Bir deniz düşüyor düşlerime, sararmış suları
Sonra gökten yıldız sağıyor yalnızlığım.
Kim kuruyor her gece yollarına pusuları
Her gece, nasıl yeniden doğuyor yalnızlığım?

Bir deniz düşüyor düşlerime
-beyaz martılar değil-
Sensizlik bir bıçak...
Ağlayan bir güvercin ve bir karanfil
Benden sana hatıra kalacak...

di ve Ticari İlimler Akademisi İşletme Fakültesi Muhasebe-Vergi Bölümünü bitirdi. 1983 yılında Edirne'de muhasebe bürosu açarak başladığı mesleğine serbest mali müşavir olarak devam etti. İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsünde tarım ekonomisi alanında doktora öğrenimine başladı. *Ozan Ağacı*, *Yeni Devir* ve *Oluşum* dergilerinde şiirleri; *Son Haber*, *Edirne Haber* ve *Yeni Şafak* gazetelerinde yazıları yayımlandı.

ESERLERİ:

Bosnalar Yeni Değil, Sevgisi Yetmiyor Çiçeklerin, Ayrılığın Ölümün Diğer Adı, Karagöz Çiçeğim, Tutsak, Düşbeyazı, İnsan Ziyanlığı (1924 yılı Mübadelesi) (2004).

HAKKINDA: Özlem Ağırgan / Dünden Bugüne Edirne İsimler Sözlüğü (2004).

HATİPOĞLU, Aydın

Şair ve yazar. 11 Aralık 1940 (nüfusta 30 Ocak 1941), Şanlıurfa doğumlu. Karagümrük İlkokulu, İstanbul Haydarpaşa Lisesi (1961) mezunu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünü yarıda bıraktı. Bir nakliyat şirketinde yönetici olarak çalıştı; reklam yazarlığı, yönetmenlik yaparak emekli oldu.

İlk şiiri 1958'de Şükran Kurdakul'un yönettiği *Yelken* dergisinde yer almıştı. Şiir ve eleştirileri sıklıkla *Yelken* (1958-61), *Ataç* (yazı işleri müdürü, 1961-64), *Yeni Gerçek* (yazı işleri müdürü, 1967-68), *Gelecek* (kurucularından, 1971, 6 sayı, Sıkıyönetim Komutanlığı emriyle kapatıldı), *Varlık* (1968), *Gerçek Sanat*, *Yansıma*, *Yeni Adımlar*, *Karşı*, *İnsancıl* dergileri ile *Evrensel* gazetesinde yayımlandı. *Miting* adlı şiiriyle 1979 Hasan Tahsin Şiir Yarışmasında mansiyon kazandı. *Yalnız Karanfil Sokağı* ile 2004 Ceyhun Atuf Kansu Şiir Ödülü aldı. Bazı şiirleri Rusça, Bulgarca, Romence, Arapça, İngilizce ve Fransızcaya çevrilerek antolojilerde yer aldı. Türkiye İşçi Partisi (1964-71), Türk Edebiyatçılar Birliği (genel sekreter, 1968-71), Türkiye Sanatçılar Birliği (kurucu ve genel sekreter, 1970-71), Türkiye Yazarlar Sendikası (yönetim kurulu, 1999), PEN Yazarlar Derneği (1998), Nazım Hikmet Vakfı üyeliklerinde bulundu. Bazılarında yöneticilik görevleri üstlendi.

"Aydın Hatipoğlu'nun yerelliği kullanışını, sıradan bir folklor yararlanması olarak anlamak da haksızlıktır. O yörenin alaysamalı ama incinebilir erkek tavrını çağdaş bir yorumla şiire dönüştürmüştür. Bölgenin, söylencelerle dinsel kimlik kazanmış, ölüm cezasıyla bile sindirilemeyen, haksızlığa boyun eğmeyle karşı koyan tavrı yüzyılın gerisine düşmeyen bir açıyla yansır yazdıklarına." (Sennur Sezer)

AYDIN HATİPOĞLU

YASAK AŞK

Uzun uzun düşlerde ürperir çocuk
Tedirgin uykulardan uyanır çocuk
Silkinir mahmurluğundan acıkır çocuk
Sevgiler büyüttür sevilir çocuk

Bir bahar coşkusu duyar içinde
Çarşaflar yataklar yorganlar yasak
Odalar tenhalar öpüşler korkak
Perdeler açıksa çekinir çocuk

Bir çocuk bir çocukla oynuyor gibi
Söylese içinden geçeni bir çocuk
Bir duyan olursa utanır bir çocuk

Korkular ayıplar yasaklar dağ dağ
Yıkılmış umutsuz anlamsız çocuk
Tedirgin uykular uzun düşlerde
Akıldan korkular geçer ya çocuk
Sevgiler öpüşler coşkular durur
Gömer coşkusunu ve uyur çocuk

ESERLERİ:

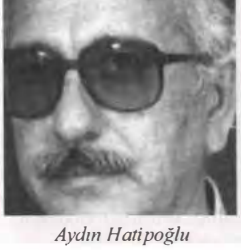
ŞİİR: *Çömçe Gelin* (1966), *Gebe* (1968), *Hoyrat* (1973), *Beynim Yüreğim* (1978; yeni bas. son üç kitabından seçme şiirler, 2001), *Ben Size Konuk Gelende* (1979), *Son Değil* (1983), *Çömçe Gelin - Gebe - Hoyrat* (ilk üç kitabı birlikte, 1999), *Aşk / Olsun - Leyla ile Mecnun* (2001), *Yalnız Karanfil Sokağı* (2003).

OYUN: *Hazreti İbrahim* (1975).

ROMAN: *Köroğlu* (1985), *Saç* (1995).

ÇOCUK ÖYKÜSÜ: *Kuşçu* (1983), *Kendini Beğenmiş Kuğu* (1989).

DİĞER ESERLERİ: *A. Kadir* (anma kitabı, G. Aktaş, A. Timuçin, E. Canberk ile, 1989), *Yusuf Atılgan'a Armağan* (anma kitabı, T. Yüksel, E. Canberk, Y. Çotuksöken, M. Sabri Koz ile, 1992).

Aydın Hatipoğlu

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. X, 1984), S. Ahmet Kaya / Urfa Şairleri - Cumhuriyet Dönemi (1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Aşk / Olsun - Leyla ile Mecnun (Kitap Rehberi, Aralık 2001), Sennur Sezer / Aydın Hatipoğlu-Yalnız Karanfil Sokağı (Varlık Kitap, Mart 2004), Hasan Akarsu / Şiirler-Den / İzler (2004).

HATİPOĞLU, Durhan Hasan

Şair. 1937, Hocaköy / Harmanlı / Bulgaristan doğumlu. Türk Öğretmen Okulu ve Sofya Üniversitesi Türkoloji Bölümü mezunu. Öğretmen ve dramaturg olarak görev yaptı. Türkiye'ye (1989) yerleştikten sonra Trabzon Devlet Tiyatrosunda çalıştı. Daha sonra Beylerbeyi Lisesine öğretmen olarak atandı. *İnsan Kardeşlerim* (1965) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Niyazi Hüseyin Bahtiyar / Çağdaş Rodop Türk Şairlerinden Esintiler (1966), Mehmet Çavuş / 20. Yüzyıl Bulgaristan Türkleri Şiiri (1988), TDOE - TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

HATİPOĞLU, Hüseyin

Şair. 23 Kasım 1979, Salihli / Manisa doğumlu. Namık Kemal İlkokulu, Salihli Lisesi, Selçuk Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Elektrik-Elektronik Mühendisliği Bölümü mezunu. Bir süre Antalya'da ve Salihli'de, daha sonra İzmir'de özel bir şirkette elektronik mühendisi olarak çalıştı. Şiirleri 1998 yılından itibaren *Sevgi Yolu* dergisinde yayımlandı. *Tek Kişilik Aşk* ile 2003 Sabit İnce Jüri Özel Ödülünü aldı.

HÜSEYİN HATİPOĞLU

SURET

Avuçlarımda konuşlandı düşünmek
Martı çığlığında susuyordu yaşam
Oyuncak bebeklerini gönderdi düşlerime
Düşlerimde hep aynı yenilme.

Gölgen düştü sevinçlerime
Her ağladığımda , her güldüğümde
Prangalarla bağlanıyor savaş yeryüzüne
Sokak lambaları geceye her değdiğinde

Bir şarkı söyledi dalgasız denizlerim
Bir dalgıç gezindi derinlerde; gözlerin
Sessizliğin yorgun düşleriydi kulağıma gelen
Bu bebek çığlığı ve tokat sesi uykumu delen

Gözlerime zincirlendi suretin
Ve biliyorum ; suretin aslının aynısı
Belki bu şehirde , bu issız sokakta
Ben ölünce bilinecek; ölüm aşkın yarısı...

(Tek Kişilik Aşk, 2003)

Hüseyin Hatipoğlu

ESERLERİ (Şiir):
Sensizliğe Uyanıyorum (1999), *Tek Kişilik Aşk* (2003).
HAKKINDA: Gündüz Aydın / Sevgi Yolu Şairler Antolojisi (2003).

HATİPOĞLU, İbrahim Sıtkı

Şair, siyaset adamı. 21 Eylül 1923, Kargalı köyü / Polatlı / Ankara doğumlu. Ankara'da Erkek Lisesinde başladığı ortaokulu Bursa Erkek Lisesinde bitirdi. Lise son sınıfta tekrar Ankara'ya dönerek Ankara Lisesi ve Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu. Kaymakamlık stajını tamamladıktan sonra yurdun çeşitli ilçelerinde kaymakamlık, İçişleri Bakanlığı merkez teşkilatında şube müdürlüğü ve mülkiye müfettişliğinde bulundu.

1961-73 yılları arasında üç dönem Ankara milletvekili olarak parlamentoya girdi. TBMM İdare Amirliği, Dünya Parlamenterleri Birliği Türk Grubu Başkan Vekilliği, Gençlerbirliği Spor Kulübü Başkanlığı, Kızılay Lions Kulübü Başkanlığı, Lions Kulübü Kurucu Üyeliği, Türk İşadamları Derneği Yönetim Kurulu Üyeliği, Anadolu Kulübü ve Türk Parlamenterler Birliği kurucu üyeliği yaptı. Aile mutluluklarını dile getiren şiirleri "yaşama sevinci"yle doludur.

ESERLERİ:
ŞİİR: *Duygularım* (1977).
ANI: *Mülki İdarede ve Parlamentoda Geçen Bir Ömür* (1997).
HAKKINDA: Feyzi Halıcı / Parlamenter Şairler (1990), Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü 1920-1991 (1994), Feyzi Halıcı - Hüseyin Yurdabak - Abdullah Satoğlu / Gönül Sohbetleri IV (2000), Mehmet Atilla Maraş / Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005).

HATİPOĞLU, M. Nihat

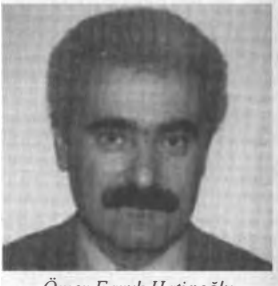
İlâhiyatçı. 1955, Diyarbakır doğumlu. İlkokulu Diyarbakır, Siirt ve Malatya'da tamamladı. Uşak İmam Hatip Lisesi (1975), Uşak Lisesi (dışarıdan), Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1981) mezunu. Aynı fakültede Hadis Anabilim Dalında "*Kur'an-ı Kerim'in Anlaşılmasında Hadislerin Rolü*" adlı çalışmasıyla doktor, 2000 yılında doçent unvanını aldı. 1985-1987 yılları arasında Mısır'da Arapça üzerine eğitim gördü. İmam Hatip, Kur'an Kursları müdürlüğü görevlerini yaptı. Çalışmalarını Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulu uzmanı olarak sürdürdü.

Yurtiçinde ve yurtdışında seri konferanslar verdi. Yazı ve makaleleri *Panel, Diyanet Dergisi, İslâmî Araştırmalar* ve benzeri dergilerde yayımlandı. 1998 yılından itibaren Kanal A TV'de dini programlar hazırlayıp sundu. Ayrıca Ankara'da yayın yapan iki radyoda 1993'ten itibaren haftalık yayınlarına devam etti. Programları Türkiye'deki birçok televizyon ve radyo kanallarında yayımlandı. Basılı kitapları yanı sıra on civarında sesli kasedi bulunmaktadır.

ESERLERİ:
ARAŞTIRMA-İNCELEME: *İslâmî Dâvetin İlkeleri* (1988), *Ayetlere Farklı Bir Bakış* (1997), *Bazı Hadislerin Günümüze Yansıması* (1997), *Kur'an-ı Kerim'in Anlaşılmasında Hadislerin Rolü* (doktora, 1999), *Ashabdan Bir Demet* (1997), *Asrı Saadette Müşrik ve Münafık Liderler* (4. bas. 1999), *Kur'an-ı Kerim Meali* (redaksiyon), *Ebu Zür'a er-Razi ve Hadis İlmindeki Yeri* (2000).
ÇEVİRİ: *İnsanlığın Geleceği ve İslâm* (1988), *Fitneler* (1997).

HATİPOĞLU, Ömer Faruk

Şair. 31 Mart 1958, Cihanbeyli / Konya doğumlu. Cihanbeyli Lisesi (1975) mezunu. Cihanbeyli'de ticaretle uğraştı. İlk yazısı "*Erzincan Ölümün Yurdu*", 1994'te *Kıyı* dergisinde çıkmıştı. Diğer ürünleri *Kıyı, İnsan, Kiraz, Yaklaşım, Şiir-lik* (Almanya), *Papirüs, Edebiyat ve Eleştiri, Çalı* (Konya) dergilerinde yayımlandı. *İnce* adlı kitabıyla 1998 İbrahim Yıldız Şiir Ödülünü kazandı. Edebiyatçılar Derneği, İnsan Hakları Derneği üyesidir.

Ömer Faruk Hatipoğlu

ESERLERİ:
ŞİİR: *Düş Değil* (1995), *İnce* (1997), *Sevdim Çocuk Yanımla* (2000).
ROMAN: *Paylaşılan Vadi* (1992).

HATİPOĞLU, Ömer Vehbi

Şair ve yazar, siyaset adamı. 1953, Hazro / Diyarbakır doğumlu. Hazro Merkez İlkokulu (1965), Siirt Lisesi (1979), Diyarbakır Eğitim Enstitüsü (1973), Türkiye ve Ortadoğu

ÖMER FARUK HATİPOĞLU

BABAM İÇİN İKİ ŞİİR

I
selçuklu'dan kalma biri babam
yakın arkadaşı ibn-i rüşd'ün
hep bir seccadenin üstünden, yıldızlara bakan

kendi coğrafyasından biri babam
en sıkı dostu kendi kendinin
kendi dağından çağıldayıp kendine akan

kendi hapishanesinden biri babam
elinde tespih, mescidinde volta atan
ve kendine hücre veren gardiyan

II
babamı büyük okyanus sanırdım küçükken
nehirlerin dökülmediği bir hazarmış
siz göl sayın, ben onu okyanusa değişmem

İstanbul dönüşü yaşlı kucağına atlardım
kırkında bir olgun adammış o zaman
şimdi ihtiyar diyorlar, ben onu bu yaşıma değişmem

ağrıdan ulu derdim nemruttan uykusuz
bir yar'ın en dibinde bakır bir tepe imiş
ona tırmanmak için önce inmeliymişiz
çıksakta çıkmasakta, evereste değişmem
(*Çocuk Yanımla*, 2006)

Amme İdaresi Enstitüsü (1982) mezunu. Orta dereceli okullarda bir süre öğretmen ve idareci (1973-77) olarak çalıştıktan sonra Millî Eğitim Bakanlığı merkez teşkilatında görev alarak şube müdürlüğü (1977), eğitim uzmanlığı (1978), Bakanlık müşavirliği (1978-84), Talim ve Terbiye (1984) ve Yayımlar Dairesi Başkanlıklarında bulundu (1985). Görevinden ayrılarak Mesaj Yayınlarını kurdu, çıkardığı *Panel* dergisinin genel yayın yönetmenliğini yaptı (1989). Aralık 1995 genel seçimlerinde RP'den, 1999'da FP listesinden Diyarbakır Milletvekili seçildi. Bu partiler kapatıldıktan sonra siyasi hayatına Saadet Partisi saflarında devam etti.

Yazı ve şiirleri *Pınar* (1989), *Türk Edebiyatı* (1985), *Millî Gazete* (1987-89), *Panel* (1989) dergi ve gazetelerinde yayımlandı. Eserlerinin bir bölümü kaset olarak çıktı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Ceylanım* (1985).

DENEME-İNCELEME: *Tevhid Mücadelesi* (1985), *Medeniyetimizin Kökleri* (1987), *Yaşadığımız Çelişkiler ve Davet* (1988), *Düdük Çalacaksa Eğer* (1990), *Bir Başka Açıdan Kürt Sorunu* (1992).

HAKKINDA: Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997).

Salih Hatipoğlu

HATİPOĞLU, Salih

Araştırmacı-yazar. 1972, Sorgun / Yozgat doğdu. Sorgun Yenimahalle İlkokulu, Sorgun İmam Hatip Lisesi, Sorgun Lisesi, Boğaziçi Üniversitesi Ekonomi bölümü (1997) mezunu.

Yüksek lisans eğitimini Yeditepe Üniversitesi MBA (Master Of Business Administration) programında tamamladı. Rusça öğrenmek amacıyla Moskova'da "Pushkin Institute"te

Ömer Vehbi Hatipoğlu

ÖMER FARUK HATİPOĞLU

KARŞILAŞMA

bir yerde biliyorsun seninle karşılaştık
ben bir daldan kabuk gibi kuruyorken toprağa
sen bir dala yaprak gibi yürüyordun topraktan

özsuyunda kar suyu, yolun bahar, zaman pul
bana altın, güz makasın ağzındayken kefen çul
ya ben anlatsam yeşil, ya sarıyı anlasan

kayan bir yıldızım ki ne versem akşamüstü
ne versen ışık etmez, günler ki zaten küstü
bu yüzden açma korkum bağrına krateri

yalnız söz'üm kaldı gençliğim gibi duran
duygudan yırttığıma, düşten mürekkep katıp
şiir günlerden yazdığım yıllardır süren mektup

bir yerde biliyorsun seninle karşılaştık
sen bir dala yaprak gibi yürüyorken topraktan
ben bir daldan kabuk gibi kuruyordum toprağa
(*Sevdim Çocuk Yanımla*, 2000)

eğitim gördü. Çalışma hayatına 1998 yılında özel bir bankada müfettiş yardımcısı olarak başladı. Üç yıl müfettiş yardımcısı olarak çalıştıktan sonra 2001 yılından itibaren yine özel bir bankanın Risk Yönelim Müdürlüğünde görev aldı Çeşitli üniversite ve enstitülerde ekonomi ve bankacılık alanlarında seminerler verdi, yerel gazetelerde ekonomi ve siyaset alanında makaleler yazdı. 2004 yılında *Yozgat Kalkınma Projesi* adlı bir kitabı yayımlandı.

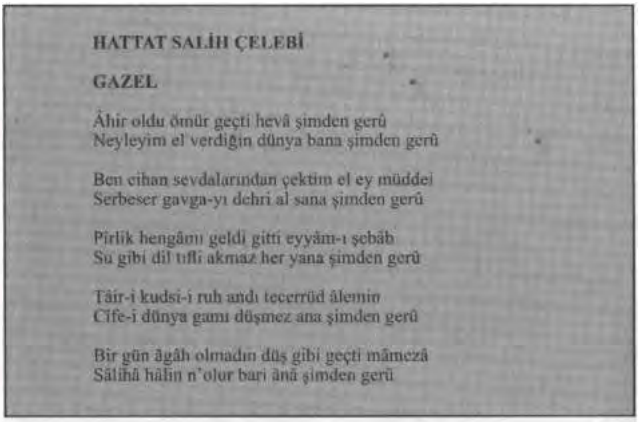
HAKKINDA: Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

HATTAT SALİH ÇELEBİ

Şair, tarihçi (D. 1495, Vulçitrin / Rumeli - Ö. 1565, İstanbul). Sâlih ve Salâhî mahlâslarıyla Arapça, Farsça ve Türkçe şiirler yazdı. Koca Nişancı'nın kardeşidir. Salih bin Celâl olarak bilinir. Uzunçarşılı, *Kastamonu Meşâhiri*'nde adını Salih Salâhi olarak yazdı. İlköğrenimini Tosya'da tamamladıktan sonra İstanbul'a gidip Kemalpaşazâde'nin derslerine devam etti. Kanuni'nin hocası Kastamonulu Hayrettin Efendi'den icâzet (yeterlilik) aldı. Ayrıca Şeyh Hamdullah'tan hat dersleri aldı. 1520'de Kanuni Sultan Süleyman'ın tahta çıkışından sonra Edirne'de Saraciye Medresesi müderrisliğine tayin edildi. Bu sırada Kanuni'nin Belgrad, Rodos ve Budin seferlerine dair eserini kaleme aldı. Ayrıca Veziriazam İbrahim Paşanın faaliyetleri hakkında yazdığı manzumeler çok beğenildiğinden İstanbul Murat Paşa Medresesine nakledildi. 1535'te Atik Ali Paşa Medresesine geçti. Kısa bir süre sonra da Sahn-ı Semân müderrisliğine getirildi. Kanuni'nin isteği üzerine Firuz Şah hikâyelerini Farsçadan Türkçeye tercüme etti. 1542'de Edirne Bayezid Medresesi müderrisi oldu. Salih Çelebi kadılık da yaptı ve 1544'te Halep'te görevlendirildi. Kısa bir müddet Şam ve Mısır kadılıkları görevinde bulundu. Bu görevleri dışında bir ara kısa süre İstanbul Beyazıt Medresesinde müderrislik yaptı. 1550'de emekliye ayrıldı.

Yaşlılık döneminde evlendi. İki çocuğu oldu, fakat ikisi de öldü. Bu üzüntüyle *Leylâ ve Mecnun* hikâyesini şiirleştirdi. Hayatının bundan sonraki yıllarını Eyüp'teki evinde, ilmî araştırma ve eser yazmayla geçirdi. 1558'de isteği üzerine tekrar Eyüp Medresesi müderrisliğine tayin edildi. Üç yıl kadar bu göreve devam ettikten sonra gözleri göremez olunca ayrıldı. 1565'te vefat etti, Eyüp'te Nişancı Camisi çevresine defnedildi.

Tarih, edebiyat, gramer ve fıkıh alanlarında çeşitli eserler yazdı.

HATTAT SALİH ÇELEBİ

GAZEL

Âhir oldu ömür geçti hevâ şimden gerû
Neyleyim el verdiğin dünya bana şimden gerû

Ben cihan sevdalarından çektim el ey müddei
Serbeser gavga-yı dehri al sana şimden gerû

Pirlik hengâmı geldi gitti eyyâm-ı şebâb
Su gibi dil tıfli akmaz her yana şimden gerû

Tâir-i kudsî-i ruh andı tecerrüd âlemin
Cîfe-i dünya gamı düşmez ana şimden gerû

Bir gün âgâh olmadın düş gibi geçti mâmezâ
Sâlihâ hâlin n'olur bari ânâ şimden gerû

Miftâhü'l-Ulûm, el Mevâkıf, el-Vikâye şerhlerine ve *Islâhü'l-İzâh*'a haşiyeleri vardır.

ESERLERİ:

Târih-i Sultân Süleymân, Târih-i Mısır, Kıssa-i Behmen Şâh b. Fîrûz Şah, Tercüme-i Cevâmiü'l Hikâyât ve Levâmiü'r Rivâyât, Dîvân.

HAKKINDA: İsmail Hakkı Uzunçarşılı / Kastamonu Meşâhiri - Meşhurları (haz. Mustafa Eski, 1990), Osmanlılar Ansiklopedisi (c. 2, 1999, s. 493), Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonulular IV (2005).

HATUNOĞLU, Özge

Öykücü. 1981, Ankara doğumlu. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünü bitirdi. *Öykünün Ayak İzleri* çalışmasıyla Ankara Üniversiteler Arası Öykü Yarışmasında birincilik ödülünü aldı.

ESERLERİ (Öykü):

Sen Evde Yoktun (2002), *Kimsenin Ruhu Duymadan* (2005).

HAKKINDA: Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları Sözlüğü – 9 (Heceöykü, sayı: 9, Haziran-Temmuz 2005).

HAVADAR, Süleyman

Şair, yazar. 1 Ocak 1956, Ardanuç / Artvin doğumlu. İlkokulu Cevizli köyünde (1967), ortaokulu Rize Lisesinde (1970), liseyi Tokat Öğretmen Lisesinde (1975) okudu. Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yönetim Bilimleri Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü (1981) mezunu. Van'da ve Bolu'da öğretmenlik yaptı. 1984 yılında personel sınıfından subay oldu. Teğmen, Binbaşı rütbelerinde Türk Silahlı Kuvvetlerinin çeşitli karargah ve kurumlarında görev yaptı. İlk şiiri 1974'te *Tozanlı* gazetesinde yayımlanmıştı. Bazı şiirleri bestelendi.

ESERLERİ:

ROMAN: *Ecel ile Üç Gün Süren Pazarlık* (2002), *Vasiyet* (2003).

ŞİİR: *Anadolu Destanı* (2000), *Acı Elma* (2002).

İNCELEME: *Otizmin Aile Cephesi* (2003).

HAKKINDA: Feyzi Halıcı - Hüseyin Yurdabak - Abdullah Satoğlu / Gönül Sohbetleri IV (2000).

Süleyman Havadar

HAYÂLÎ BEY

Divan şairi (D. 1500, Vardar Yenicesi - Ö. 1556-57, Edirne). Asıl adı Mehmed, lakabı Bekâr Memi'dir. Düzenli bir medrese eğitimi göremeden yetişti. Yenice'ye uğrayan Kalender şeyhi Baba Ali Mest-i Acemi ve müritlerinin cazibesine kapılarak onlara katıldı. Onlarla birlikte seyahat ederek birkaç defa İstanbul'a gidip döndü. Bu yolculuklarının birinde, böyle güzel bir gencin Kalenderiler arasında yaşamasını uygun bulmayan İstanbul Kadısı Sarı Gürz Nüreddin tarafından şehir muhtesibi (esnaf sorumlusu) Uzun Ali'ye emanet edildi. Bir şiirinde Şah Bayezid'in dergâhını mesken tuttuğundan bahsettiğine göre, Hayâlî'nin İstanbul'a II. Bayezid'in padişah olduğu yıllarda, yani 1512'den

önceki bir tarihte gittiği sanılmaktadır. Hayalî daha sonra Kanûnî Sultan Süleyman'ın çevresine girdi ve 1522 yılında Kanûnî ile birlikte Rodos seferine katıldı. Şairin Rodos'un fethi münasebetiyle Kanûnî'ye bir de kaside sunduğu bilinmektedir. Baba Ali Mest, bir manzumesinde Hayâlî'nin on dört yaşında iken şiirde şöhrete ulaştığını söyler. Kabiliyetiyle Defterdar İskender Çelebi'nin dikkatini çeken Hayâli daha sonra da Sadrazam İbrahim Paşa'nın sevgisini kazandı ve çok geçmeden Kanûnî'nin sohbet meclislerinde yer aldı. Rodos'un fethinde, Irakeyn Seferi'nde ve Bağdat'ın fethinde padişahın yanında bulunan şaire 1525-26'da 290 akçe aylık bağlandığı, 1528-35 yılları arasında kendisine on bir defa 1000'er akçelik ihsanlarda bulunuldu. Padişaha birbiri ardına sunduğu gazel ve kasideler karşılığında gördüğü ihsanları tezkire sahipleri parlak sözlerle anlatırlar. Kendisine önce ulufe, daha sonra timar ve zeamet verilmiştir. Bu ihsanlar sadece hükümdardan değil İbrahim Paşa ve İskender Çelebi başta olmak üzere diğer devlet büyüklerinden de gelmekteydi.

Ancak Hayâli Beyin bu derece tutulması, başta Taşlıcalı Yahya Bey olmak üzere devrin diğer şairlerinin kıskançlığına yolaçtı. İskender Çelebi'nin (ö. 1534) ve İbrahim Paşa'nın (ö. 1536) öldürülmeleriyle iki büyük koruyucusunu yitiren şairin talihi döndü. Yeni sadrazam Rüstem Paşa aslında edebiyata önem vermediği gibi şair olarak da Yahya Beyi tutmaktaydı. Kendisini çekemeyenlerin kışkırtmalarından da korkan Hayâlî, kendini emniyette hissetmediğinden İstanbul'dan uzaklaşmak istedi. Yirmi yıldan fazla arkadaşlıkları bulunan Âşık Çelebi, hamilerinin ölümünden sonra da padişahın şaire sevgisinin devam ettiğini söylüyorsa da bu pek inandırıcı görünmemektedir. Öyle olsaydı Hayali gibi tokgözlü bir kişi, geçimini garantiye almak için padişahtan dilek ve ricalarda bulunmak durumunda kalmazdı. Onun bu istek ve şikâyetleri, padişah katındaki itibarının zaman zaman sarsıldığını göstermektedir. Onun söz konusu dileklerinin karşılık bulup bulmadığı belli değilse de Hayâli Bey diye anıldığına göre kendisine sancak beyliği verilmiş olduğu düşünülebilir. Hayatının son yılları hakkında fazla bilgi bulunmayan şair Edirne'de öldü. Mezarı, dedelerinden kalma Vize Çelebi Mescidi avlusu önünde, kendi yaptırdığı Lüleli Çeşme'nin sol tarafında pencere yanında bulunmaktadır. Hakkında düşürülen ölüm tarihlerinden en güzeli Arşî'nin: *"Sözü dilde, hayâli gözde kaldı"* mısraıdır. Hayâli'nin Ömer ve İbrahim adında edip ve şair iki oğlu olduğu bilinmektedir.

Tezkiresinde Hayâli'nin güzel bir ruh tahlilini yapan Âşık Çelebi'nin ifadesine göre yakışıklı bir insan olan şair, yaratılış olarak dünya malına, giyim kuşama değer vermeyen, gördüğü iltifatlara ve itibara rağmen kibirlenmeyen, güzelliğe düşkün, rindmeşrep bir kişiydi. Hoşgörülü ve dost canlısı olup kendisine hiciv yazılmadıkça başkalarını hicvetmezdi.

Hayâli'nin tek eseri divanıdır. Bazı kaynaklar kendisinin divanını bizzat tertip etmediğini, hatta Kanunî bir defasında divanını görmek istediğinde divanın onun şiirlerini toplamış olan Vefalı Şeyhzâde Ali Çelebi'de bulunabildiğini kaydederler. Bununla beraber bazı şiirlerinde bizzat divan tertip ettiğini belirten ifadeler bulunmaktadır. Ali Nihad Tarlan'ın yayınladığı divanında bazı şiirleri eksik kaydedilmiş, İznikli Hayalî Çelebi ve Revânî gibi şairlerin şiirleri onun şiirleriyle karıştırılmış olsa da mevcut olanlar şairin kudretini göstermek için yeterlidir.

Hayâli'nin edebî kişiliğinin gelişmesinde Vardar Yenicesi'nin rolüne dikkat çekmek gerekir. Çünkü başta Şeyh Abdullah-ı İlâhî olmak üzere, Hayreti, Usûli, Garibî ve Evrenos Bey gibi şair, mutasavvıf ve evlâd-ı fatihandan gazilerin meydana getirdiği bir manevî havaya sahipti. Âşık Çelebi'nin naklettiği, *"Vardar Yenicesi'nde doğan çocuk baba diyecek vakit Fârisî söyler"* sözü de burada ne kadar yoğun bir kültür ve sanat atmosferinin bulunduğunu göstermektedir. Böyle bir ortamda doğup büyüyen Hayâlî, kuvvetli bir tahsil görmemesine rağmen güçlü şairlik yeteneğinin yardımı ile önce burada, daha sonra da İstanbul'daki edebiyat ortamında kendini yetiştirdi. Hayâli'nin tasavvuf kültür ve terbiyesini en başta Âli Mustafa Efendi'den aldığında şüphe yoktur. Şiirlerindeki tasavvufî unsurların, doğduğu yerin manevî havası yanında Baba Ali ile beraberliğindeki Kalenderîlik döneminden kaynaklandığı söylenebilir. Şiirlerini kuvvetli bir tasavvufî heyecanla söylemesine ve bunlarda Şeyh İbrâhim-i Gülşenî'den saygıyla bahsetmesine rağmen, onun doğrudan doğruya mutasavvıf bir şair olduğu da söylenemez.

Devrinin bütün tezkire yazarları Hayâli'nin büyük bir şair olduğu görüşünde birleşirler. Onu Hâfız-ı Şîrâzî'ye benzetenler bununla onun şairlik değerinin yüksekliğini belirtmek istemişlerdir. Zati gibi büyük bir şairin şöhretin zirvesinde bulunduğu bir sırada şiir ortamında kendini gösteren Hayâli, zamanla ondan başka çağdaşlarından İshak Çelebi (Kılıççızâde), Hayreti, Kara Fazli ve Yahya Bey gibi şairleri de gölgede bırakmayı başarmıştır. Ali Şîr Nevâî ve klasik İran şairleri hakkında saygılı bir ifade kullanan Hayâli, kendini onlarla eşit görür, Osmanlı şairleri içinde de kendisinin Necâti Bey'in yerini tuttuğunu söyler. Bu onun atasözü, deyim ve halk tabirleriyle şehirli Türkçesini kullanma yolunda Necâtî Bey'in takipçisi olduğunu da ifade etmektedir. Çağında Hayâli'ye rakip sayılabilecek tek isim olan Fuzûlî onun şöhretini gölgeleyemeyecek kadar İstanbul'dan uzaktaydı. Baki şöhrete ulaştığında ise Hayâli çoktan ölmüş bulunuyordu. Ali Nihad Tarlan, tasavvufî heyecan itibariyle Hayâli'yi Bâkî'den üstün görür.

Şiirlerinde tasannu (aşırı süsleme) zaman zaman ruhundan doğan şiddetli ilhamın heyecanı içinde kaybolur. Manzumelerinde şekil mükemmelliğinin bulunmayışı, kayıt altına girmek istemeyen mizacından ileri geldiği kadar, öğreniminin yetersiz oluşuna da bağlanabilir. Nitekim şiirlerindeki bazı yazım ve söyleyiş kusurlarını Âşık Çelebi'nin düzelttiği bilinmektedir.

Ali Nihad Tarlan tarafından yayımlanan divanında, çoğu Kanunî Sultan Süleyman hakkında olmak üzere yirmi beş kaside, sekiz musammat, bir terkibibend. beş müteferrik manzume, 688 gazel ve otuz üç kıta mevcuttur.

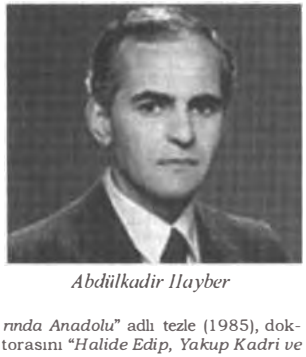
"Canlı ve kuvvetli bir üslûpla yazılmış kasideleri de olan Hayâlî'nin asıl şahsiyetini yansıtan şiirleri gazelleridir. Bunlarda Rumeli şairlerinde görülen samimiyet, ilham kudreti, gurur ve istiğnâ (gönül tokluğu), *mahallî renklere itina gibi özellikler dikkati çeker. Hayâlî, divan edebiyatında yaygın olarak kullanılan 'müşebbehün bih' lerdeki benzetme unsurlarını şahsî heyecanı ve lirizmi içinde eriterek ifade etmesini bilen bir şairdir."* (Cemal Kurnaz)

HAKKINDA: Hayâlî / Mecmûa-i Muallim (sayı: 36, 1887, s. 141-142), Muallim Naci / Esâmi (1890, s. 137), Faik Reşâd / Eslâf (1893, s. 81-85), Sehi / Tezkire-i Sehi (1907, s. 126), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri (c. 2, 1914-23, s. 160-161), İbrahim Necmi (Dilmen) / Târih-i Edebiyyat Dersleri I (1919, s. 98-101), Fuad Köprülü / Divan Edebiyatı Antolojisi (1934, s. 133-135; 144-148), Osman Nuri Peremeci / Edirne Tarihi (1939, s. 195-197), Ali Nihat Tarlan / Hayali Bey Divanı (bir giriş yazısıyla, 1945), Harun Tolasa / TDE Ansiklopedisi IV (1977, s. 169-171), Cemal Kurnaz / Hayali Bey Divanı'nın Tahlili (1984), Sabahattin Küçük / Hayali Bey'in Yayımlanmamış Gazelleri (TDL, XL-VIII / 394, 1984), Büyük Türk Klâsikleri III (1986, s. 378-379), Halûk İpekten / Divan Edebiyatında Edebi Muhitler (1996,

s. 95-98, 100, 144, 231), Mehmed Çavuşoğlu / Hayâli Bey ve Divan'ından Örnekler (1987), Künhü'l-ahbâr'ın Tezkire Kısmı (haz. Mustafa İsen, 1994), Cemal Kurnaz / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 17, 1998, s. 5-7), Ahmet Atillâ Şentürk / Osmanlı Şiiri Antolojisi (1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

HAYBER, Abdülkadir

Yazar. 1948, Düzbağ (Helete) kasabası / Pazarcık / Kahramanmaraş doğumlu. Düzbağ İlkokulu (1960), Kahramanmaraş Ortaokulu (1963), Kahramanmaraş Lisesi (1967), Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi (1971) mezunu. Yüksek lisansını "*Yakup Kadri'nin Romanla-*

Abdülkadir Hayber

rında Anadolu" adlı tezle (1985), doktorasını "*Halide Edip, Yakup Kadri ve Reşat Nuri'nin Romanlarında Nesil Çalışmaları*" (1989) adlı tezle Gazi Üniversitesinde tamamladı. Fakülteyi bitirdikten sonra öğretmen olarak İvriz İlköğretim Okulu ve Malatya Mustafa Kemal İlköğretim Okulu (1971-76), Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü (1976-77), Yugoslavya'da Üsküp Kiril ve Metodi Üniversitesi (1977-81, 1985-88) ardından yeniden Gazi Eğitim Fakültesi (1985-95) ve 1996'dan itibaren Üsküp'te görevini sürdürdü. 1993'te Gazi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalında yardımcı doçent oldu.

Yazı ve şiirleri *Doğuş Edebiyat*, *Türk Edebiyatı*, *Sesler* (Yugoslavya), *Töre*, *Hisar*, *Milli Kültür*, *Erguvan*, *Dolunay*, *Kanat Edebiyat*, *Mim*, *Türk Dili*, *Türk Yurdu*, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* vb. dergilerde yer aldı. 1977'de *Hergün* gazetesinin açtığı yarışmada *Anlaşmış Köpekler* adlı eseriyle Türkiye Birinciliği Ödülünü kazandı. Çeşitli kitapların ortaklaşa yazımına katıldı. İLESAM ve Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Günortasında Arakesme* (1986), *Günortası* (2000).

ABDÜLKADİR HAYBER

BİTMEYEN TÜRKÜ

Nehir kenarındaki ağaçların altından yürüyerek, şehrin en büyük meydanına geldim. Ayakta durumayacak kadar bitkindim. Kenardaki kahvelerin bahçelerinde, her zaman oturduğum büyük at kestanelerinin altındaki masalardan birinin boş olduğunu gördüm ve oturdum. Bir kahve içebilecek kadar zamanım vardı. Görünen her yer insan kaynıyordu. Önümden gelip geçenler, meydanda dolaşanlar, bağırıp çağıranlar, sarhoşlar, serseriler, sırnaşık kızlar ve erkekler yığın yığındı. Kahvelere giremeyen, ya da kahvelerden artı kalanların çoğu, çevredeki kanepelerin ve çimenlerin üzerine yayılıp kalmışlardı. Hemen her gün böyleydi bu. Geldiğim günden beri bir türlü alışamamıştım gördüklerime. Şu son anda bile, üzerime çöken ilk garipliği duyuyorum.

Garson geldi ve her zaman olduğu gibi, uzaktan uzağa çevredeki masaların hemen hepsinden duyulacak şekilde konuşup gitti. O an, gölgesine sığındığım büyük kestane ağacının dalları arasından hışırtıyla sıyrılan bir kestane, oturduğum masanın hemen önüne pat diye düştü. Çevredekilerin bakışları altında eğilip aldım ve ezilen dikenli kabuklarını soyup masanın üzerine bıraktım. Yenilip içilmediği için bir kat daha güzel görünen pırıl pırıl bir kestane. Gözle görülecek şekilde üzerindeki matlık, parıltıya dönüşüyordu.

Masaya yaklaşan iki kişi, oturmak için izin istediler.

Baktım, çevrede boş yer yoktu. "Buyurun" demek zorundaydım. Zaten birkaç dakika sonra kalkıp gidecektim. Başımı kaldırdım ve son bir kere daha geçmek için geldiğim köprüye baktım. Karşı tarafta, kalenin eteklerinden kıvrılan bir yolcu otobüsü, köprünün öbür gecesinde bulunan garajlara doğru ilerledi. Az sonra otobüsten inecek olan yolcuların büyük bir çoğu köprüden geçip, bu tarafa gelecekler. Daha otobüs garaja girmeden, eskiden "şahinlerin uçurulduğu" kalenin burçlarından ne olduklarını kesin bilmediğim, ama daha çok güvercine benzemediğim bir sürü kuş göründü. Kalenin burçlarından en az iki mızrak boyu daha yukarıda görünen camiye doğru uçtular. Minareye yaklaşınca önce ikiye ayrıldılar, sonra minarenin çevresinde kaynaştılar, dönüp toparlandılar ve aşağıya doğru süzüldüler. Kalenin eteklerinden garajlara inen yolu doğru geldiklerinde, taşıtların gürültüsüne alışamadıklarından mı nedense; her biri bir yana dağılarak kaybolup gittiler.

Biz de böyle kuşlar gibi dağılırdık. Önce oyunda dağılıp saklanmak gerektiği için; sonra birbirimizi bulamadığımız için dağılırdık. Bizim kalemiz, şu karşıda görünene hiç benzemezdi. Belirli bir noktaya kale derdik. Orası, oyun bitene kadar bizim için kaleydi. Kalede kalan bağıra çağıra, eşlerine, nerelerde olduklarını bildirmek zorundaydı. "Eşlerim kaleden çıktık!.." İlk sözü ve duyurduğu ilk haber budur eşlerine. Sonra, nerelerde arıyorlarsa, oraları bildirecektir sırayla. Arayanların kaleden uzaklaştıkları bir an kaleye baskın yapıp oyunu kazanmak gerekir. Her oyun gibi bunun da kendine göre kuralları vardır. Taraflardan biri kuralları çiğneyecekse, önce davranmak gerekir. Çünkü, kazanan o olacaktır sonunda; iki kere ikinin dört ettiği gibi kesindir bu.

Ve ben, elimdeki kestaneyi evirip çevirerek oynuyordum. Birazdan kalkıp, şu ilerideki köprüden bir kere daha geçeceğim ve içimde kurduğum bu oyun da bitecek. Az önce garajlara giren otobüsün yolcuları da karışır köprüdeki kalabalığa. Yerli olsun, yabancı olsun; şehre gelip giden hemen herkes geçecekti köprüden. Onun için her an kalabalıktı üzeri. Ne avladığını bilmeden gün boyu oltasıyla balıkçılar, başlarına toplanan seyirciler, birkaç kuruş için gelip geçenin ayaklarına atılan dilencilerden tutun da; ümitsizliğin, bezginliğin, bıkkınlığın, "yokluğun, acının, kavganın ve darginliğin sokağa fırlattığı her yaştaki insanlardan; çılgınca bağıran sarhoşlara ve yapış yapış, cıscıvık dökülüveren kadınlara kadar herkese yer vardı köprüde.

Gelip geçerken balıkçıları hep seyrederdim bazı gün. Ama bir kerecik olsun, tek bir balık tutanını görmedim. Onları seyrederken demir korkuluklardan tutar, aşağıda bir şeylere bakardım. Neden sonra, üstündekilerden →

kurtulmak için hızla yükselir, yükselir ve bir noktada dururdu köprü. Daha, ağrıyan başımı kaldırmadan, geçip giden sular, göz açıp kapayıncaya kadar yine eski yerine getirirdi. Bu böyleydi; adına biz kale dediğimiz için kale olan yerden çıktığımızı eşlere duyuramadığımız günden beri sürüyordu. O gün bu gün; altından akan sular geçti, üstünden herkes... Zaman zaman, "saçbağını düşüren gelinler" geçti. Köprü ikisinin arasındaydı. "Geçip kaybolan gençliği", gelinin saçbağıyla, bağlayarak; günlerce, belki günlerce sonra sahibine geri vermek istiyordu.

Bu köprüden onlar atlarla, arabalarla geçerlerdi. Sayısını kimsenin bilmediği atlılar gelip geçerken, arada bir konaklarlardı. Köprünün üzerinde, ortalara yakın bir yerde yapılan çeşmeden kana kana su içerler, ellerinin tersiyle ağızlarını silerlerdi. Sonra, usulca dudakları kıpırdar ve her şeyi unuturlardı. (....)

(*Gümüşsuyunda Arakeşme*, 1986)

BİYOGRAFİ: *Ebubekir Hâzım Tepeyran* (1988), *Necmettin Halil Onan* (1988).

İNCELEME-SADELEŞTİRME: *Muallim Naci-Istılahat-ı Edebiyye* (A. Yalçın ile, 1984), *Halide Edip-Yakup Kadri ve Reşat Nuri'nin Romanlarında Nesil Çatışmaları* (1993), *Muallim Naci'nin Şiirleri* (H. Özbay ile, 1996), *Mehmet Akif Ersoy-Safahat* (1996), *Türk Dünyası Edebiyatları* (komisyon ile, Yugoslavya (Makedonya ve Kosova) Türklerinin Edebiyatı ve Bulgaristan Türklerinin Edebiyatı bölümleri A. Hayber, 1998), *Makedonya ve Kosova Türklerinin Edebiyatı* (2001), *Yeni Türkçe Lügat* (Mehmet Bahaeddin'den, 2002).

YAYINA HAZIRLAMA: *Muallim Naci'nin Şiirleri* (H. Özbay ile, 1997).

Ayrıca Türk dili ve edebiyatı lise ders kitapları yazdı.

HAYDAR, Hüseyin

Şair. 10 Ocak 1956, Yeşilce köyü / Araklı / Trabzon doğumlu. Asıl adı Hüseyin Öztürk'tür. İlk ve ortaöğrenimini Trabzon ve Erzurum'daki okullarda tamamladı. İstanbul İktisadi Ticari Bilimler Akademisindeki yükseköğrenimi 1979'da geçirdiği bir iş kazası nedeniyle yarım kaldı. Daha sonra *De Yayınevi*, *Yazko Edebiyat*, *Somut* ve *Yazko Çeviri* dergilerinde teknik yönetmenlik ve yazı kurulu üyeliği (1981), *Cumhuriyet* gazetesinde düzeltmenlik (1984) yaptı. 1985'ten itibaren reklam şirketlerinde metin yazarı olarak çalıştı. 1969-71 yıllarında Erzurum 23 Temmuz Spor Kulübünde atlet ve futbolcu olarak spor yaptı; bu yıllarda resimle de uğraştı. Türkiye Yazarlar Sendikası, PEN Yazarlar Derneği ve Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

İlk şiirleri 1979'da *Sanat ve Toplum* dergisinde yayımlandı. 1979'dan itibaren *Somut*, *Türk Dili*, *Varlık*, *Yazko-Edebiyat*, *Milliyet-Sanat*, *Sanat Emeği*, *Edebiyat Cephesi*, *Varlık*, *Adam Sanat* dergilerinde yayımlandı. Şiirleri uluslararası *Lotus* dergisinde dört ayrı dilde (İngilizce, Fransızca, Almanca, Arapça), Amerika, Bulgaristan ve Romanya'da yayımlanan Türk şiiri antolojilerinde yayımlandı. *Acı Türkücü* adlı kitabıyla 1981 Akademi Kitabevi Şiir Ödülünü kazandı.

"Onun, her kitabıyla, bize açtığı yeni bir kapının ardında hayatın solunan yanlarını, insanın o evredeki trajedisini, ömür denilen şeyin sürüklendiği 'an'ların, 'durum'ların resmini sunduğunu görürüz." (Feridun Andaç)

ESERLERİ:

Acı Türkücü (1981), *Kara Şarkılar* (1983), *Yıldız Tutulması* (1987), *Sudan Gövde* (1994).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (1997), Asım Bezirci / Güle Dil Verenler (1998), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (1999), Metin Cengiz / Bireyin Irmaklara Dönüşen Şiiri (Broy, Nisan 1988), Feridun Andaç / Hep Devrimci Bir Ruh Taşıdım (söyleşi, Cumhuriyet Kitap, 11.8.1994), Ramis Dara / Kırık Amfora (1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

HAYDARİZÂDE İBRÂHİM EFENDİ

İslâm bilgini, devlet adamı, şair (D. 1864, Erbil / Musul - Ö. 1933, Medine). Erbil'de medresede okudu ve ayrıca özel ders gördü. Adliye Bakanlığında bir heyet huzurunda verdiği sınavda her çeşit mahkeme reisliğinde bulunabilecek liyakatte olduğunu ispat ederek 20 Haziran 1884'te mertebe-i sâniye diploması aldı. 1886-90 yıllarında Zaho naibliğinde (kadılığında) bulundu, 1891'de Cizre naibliğine getirildi. 1894'te Cide Bidâyet Mahkemesi reisliğine atandı. 1895'te Musul Vilâyeti Merkez Bidâyet Mahkemesi savcı yardımcılığına tayin edildi. Hakkındaki şikâyetler yüzünden 1899'da görevinden uzaklaştırıldı. 1901'de Meclis-i Maarif üyesi oldu. 1904'te Dârülhayr-i Âlî Mektebi müdürlüğüne tayin edildi. 1901'de İzmir ve Haremeyn pâyeleri verildi, ayrıca üçüncü rütbeden Mecîdî nişanı ile ödüllendirildi (1901). Defter-i Hâkanî Nezâreti Umûr-ı Şer'iyye memurluğu (1910), Kadastro Mektebi Hukuk kısmına Mecelle muallimliği, Medresetü'l-vâizîn'de mezâhib ve turuk-ı İslâmiyye tarihi dersi muallimliği (1916), şeyhülislâmlık (1918-19, Ali Rıza Paşa kabinesinde 1919; Sâlih Paşa kabinesinde 1920), Dârü'l-hikmeti'l-İslâmiyye üyeliği (1918), Meclis-i Vükelâ'da memurluk (1919) yaptı. Amerikalı bir gazetecinin İbrâhim Efendi ile yaptığı röportajın çevirisi *Cerîde-i İlmiyye*'de yayımlandı.

ESERLERİ:

Mezâhib ve Turuk-ı İslâmiyye Târihi (sadeleştirilerek *İslâm Mezhepleri ve Tarikatları Tarihi* adıyla, 1981), *Rüyâ* (manzum, 1911), *Terkîb-i Bend* (manzum, 1911-12), *Irak Ordusuna Hitab* (manzum, 1916-17).

HAKKINDA: İbnülemin Mahmut Kemal İnal / Osmanlı Devrinde Son Sadrıazamlar (1940-53), Ali Fuat Türkgeldi / Görüp İşittiklerim (1951, s. 163-165, 180, 249, 255-258, 262), Sadık Albayrak / Son Devir Osmanlı Ulemâsı (c. 2, 1980, s. 169-172), Haydarîzâde İbrahim Efendi (Türk Ansiklopedisi, c. 19, 1943-86, s. 505), Mehmet İpşirli - Kemal Beydilli / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 21, 2000, s. 297-298).

HAYREDDİN NEDİM

Eğitimci (D.? - Ö. 1933, İstanbul). Hayatı hakkında fazla bilgi yoktur. 1911'de Mekteb-i Mülkiyede (Siyasal Bilgiler Okulunda) Fransızca usûl-i tercüme dersleri verdi. 1915'te bu görevden ayrıldı. 1929'da İstanbul Belediye Müze ve Kütüphanesi müdürlüğünce getirildi. Bir süre İstanbul Şehir Meclisi üyeliği yaptı. *Bir Elçinin Tarihçe-i Sefareti: 1207-1208 (1791-1792)* (1917) adlı bir basılı eseri vardır.

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. II, 1968).

HAYREDDİN PAŞA.

Bkz. TUNUSLU HAYREDDİN PAŞA

HAYRET (Adanalı)

Şair (D. 1848 - Ö. 17 Eylül 1913, İstanbul). Asıl adı Mehmed Bahâeddin olup, yaşadığı dönemde Hoca Hayret adıyla tanınmıştır. İlköğrenimini Adana'da tamamladı. Bu sırada Arapça ve Farsça öğrendi. Öğrenimini İstanbul'da Süleyman Subaşı Medresesinde sürdürdü. Darülmuallimini (Erkek Öğretmen Okulu) dışarıdan sınava girerek bitirdi. Bir süre Adana ve Söğüt rüştiyelerinde görev yaptıktan sonra İstanbul'a döndü. Önce Prens Mustafa Fâzıl Paşa'nın konağında

hocalık yaptı. Daha sonra Üsküdar Paşakapısı (1876) ve Gülhane Askeri Rüştiyesinde (1878) Türkçe dilbilgisi, ardından da Mekteb-i Sultani (Galatasaray Lisesi)'de Türk edebiyatı dersleri verdi. Kütüphaneler müfettişliği (1881), Maarif Nezâreti Teftiş ve Muayene Encümeni üyeliği (1886), Kandiye İdâdisi (Lisesi) edebiyat öğretmenliği yaptı (1892). Darülfünün (İstanbul Üniversitesi) ulûm-ı diniyye ve edebiyye şubeleri müdürlüğünde bulundu (1908). 31 Mart Olayı günlerinde baş yazarlığını yaptığı *İslâm* dergisinde yayımlanan bir makalesi yüzünden Rodos'a (1909) sürüldü. Bir yıl sonra affedilerek İstanbul'a döndü. Ölünce Merkezefendi Mezarlığına defnedildi.

Muallim Nâcî mektebine mensup bir şair olarak devrinde, daha çok, klasik tarzdaki şiirleriyle tanındı. Çağdaşları arasında sözünü sakınmamakla da şöhret kazanarak bilhassa hicivleriyle dikkati çekti. İlmî yazı ve münakaşalarının çoğu *Beyânülhak, Sırât-ı Müstakîm* ve *Sebîlürreşad* adlı dergilerde yayımlandı. Yayımlanmamış şiirlerinin toplandığı *Eş'âr-ı Hayret* adlı eseri basılmadı. Dil, edebiyat, şiir ve tasavvufi konularda geniş bilgisi olmasına rağmen makaleleri dışında fazla eser bırakmadı. Devrinin birçok aydını gibi önce Sultan II. Abdülhamid'e cephe alarak İttihat ve Terakki Cemiyetine girdiyse de kısa bir müddet sonra ayrıldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Şehrâyin ve Sihr-i Beyan* (mesnevi, 1302 / 1884-85).

ÇEVİRİ: *Sûk-ı Ukâz* (Arapçadan, 1304/1887, 1 sayı).

HAKKINDA: Bursalı Mehmet Tahir / Osmanlı Müellifleri (1914-24, c. 2, s. 155), Mahir İz / Yılların İzi (1975, s. 38-39, 127-128, 176) - Adanalı Hayret'in Hayatı ve Şiirleri (lisans tezi, 1929), TDE Ansiklopedisi (c. 4, 1981), Ali Kemal Ömrüm (yay. haz. Zeki Kuneralp, 1985, s. 60-62), Abdülkadir Karahan / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 1, 1988, s. 353), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. 2, 2000), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2. bas. 2003).

HAYRETÎ

Divan şairi (D. ?, Vardar Yenicesi - Ö. 1534). Yusuf Sinççak'ın kardeşi. Döneminin Bektaşilik çizgisini benimsemiş güçlü divan şairlerindendir. Kullara kulluğu reddeden mert, başeğmez söyleyişleriyle tanındı. İstanbul'a gelip, İbrahim Paşa'ya bir kaside sunduğu söylenir. Vardar Yenicesi'nde kendi kurduğu tekkede gömülüdür.

Divan'ı Mehmet Çavuşoğlu tarafından bastırıldı (1981). Ayrıca *Baharistan, Nâme-i Hayreti, Mahabbetname-i Hayretî* adlı üç mesnevisi bir mecmuada, bir *Şarkı Defteri*'nde gazelleri bulundu.

ESERLERİ:

Divan (1981), *Belgrad Şehrengizi* (yazma), *Yenice Şehrengizi*.

HAKKINDA: M. Fuad Köprülü / Türk Edebiyatı Tarihi (1926), Harun Tolasa / TDE Ansiklopedisi (c. 4), Mustafa Tatçı / Hayreti Divanı'nda Din ve Tasavvuf (1986) - TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 18, 1998).

HAYRETTİN HIZIR EFENDİ

İslâm bilgini (D. ? - Ö. 1518, İstanbul). Babası Kastamonulu Ömer oğlu Mahmut Efendidir. İyi bir öğrenim gördü. II. Bayezıt döneminde (1481-12) saray görevlilerine öğretmenlik yaptı. Cuma günleri vaaz verip âyet, hadis tefsir etti. Tefsir, edebiyat ve ilm-i maânide (anlam bilimi) üstad ve vâizdi. Tıp ve kelâm dallarında eserler yazdı. *Keşfü'l-Meşârik* ve *Mir'âtü'r-rüyâ* adlı eserleri önemlidir. Eyüp'te toprağa verildi.

HAKKINDA: Mehmed Süreyya / Sicill-i Osmanî (Eski yazıdan aktaran Seyit Ali Kahraman, Yayına haz. Nuri Akbayar, c. 2, 1996, s. 661), Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululular IV (2005).

HAYRİ MEHMET EFENDİ

RUBAİ

Vahdete nisbet ile kesret-i eşyâ birdir
Mevcler her ne kadar çok ise derya birdir
Kâni-i vahdet-i Hak kesret de sâbit olur
Gerçi şâhid ikidir şey'de da'vâ birdir

HAYRİ MEHMET EFENDİ

Şair (D. 1734, Ömergi köyü / Örenşehir – Ö. 1789). İstanbul'a gelerek Saray'a girdi. Divan-ı Hümâyun Beylikçisi, Reis'ül Küttab oldu. Kethüda-yı Sadr-ı Alî iken azledildi. Şairin Yıldız Kütüphanesinde, basılmamış bir *Divan*'ı ve *Hayrâbâd* adında bir manzum tarihi vardır.

HAKKINDA: Nusret Özdoğan Kurban – İsmail Arslan / Karabük Şairleri Ansiklopedisi (2004).

HAYRULLAH EFENDİ

Şair, seyahatname ve tarih yazarı (D. 26 Ekim 1818, İstanbul - Ö. 25 Aralık 1866, Tahran / İran). Şiirlerinde Hayrî takma adını kullandı. Hekimbaşı ve reisü'l-ulema Abdülhak Molla'nın oğlu, Abdülhak Hamid'in babası. Özel hocalardan dersler aldı ve medrese öğrenimi gördü. 1839'da Mekteb-i Tıbbiyye-i Adliyye-i Şâhâne-ye (Tıp Fakültesi) girdi. Tıp öğrenciliği sırasında, öğrencilerin ders takibi ile yönetmelik ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamaya yönelik bir memuriyet olan, ders nazırlığı görevini yaptı. İkinci sınıfta iken kendisine rütbe-i sâlise nişanı (24 Mart 1840), İzmir kadılığı (Şubat 1842) ve Mekke-i Mükerreme kadılığı (Şubat 1843) payeleri verilerek Haremeyn-i Muhteremeyn rütbesine has nişanla ödüllendirildi. Mekteb-i Tıbbiyenin muallim-i evveli (yardımcı öğretmeni) ve Viyana'dan getirilen (1839) Dr. Bernard'ın mezun ettiği ilk altı doktordan biri oldu. *"Makalât-ı Tıbbiyye"* adlı Türkçe teziyle mezun (1844) oldu. *"Dürürü'l-Muhât"* adlı teziyle doktorasını tamamladı. *Terbiye ve Tedâvi-i Etfâl*'i (1844) yazdı. Bir tıp sözlüğü hazırladı (1840-45). Ders nazırlığı görevini sürdürdü, rütbe-i sânî (1845) ve bu rütbenin nişanı ile ödüllendirildi. Babası Abdülhak Molla, Mekteb-i Tıbbiyye nazırlığından azledilince (9 Ekim 1845), kendisinin de görevine son verilerek, rütbe ve nişanları geri alındı.

Meclis-i Ziraat üyeliğine (1847) getirildi. Bu görevde iken iki ciltlik *Beyt-i Dihkani* adlı eseri çevirdi. Babası eski görevine geri alınınca, Hayrullah Efendi de Mekteb-i Tıbbiyye-deki görevine (30 Eylül 1848) döndü. Galatasaray'da bulunan Mekteb-i Tıbbiyye yanınca (11 Ekim 1848), okulun Hasköy'deki Humbarahane Kışlasına yerleşmesinde babasının ve kendisinin önemli hizmetleri oldu. Meclis-i Maarif-i Umûmiye üyeliğinde bulundu. Ortaöğrenim okulları için *Mesail-i Hikmet* (Aralık 1848) adlı fizik kitabını yazdı. Abdülmecid Han'dan kendisini rical (devlet adamları) sınıfına geçiren rütbe-i ûlâ sınıf-ı evvel payesi aldı. Babası ikinci defa Rumeli Kazaskerliğine getirilip Mekteb-i Tıbbiyye nazırlığını bırakınca (Temmuz 1849), Hayrullah Efendi de ders nazırlığından (sorumluluğundan) ayrıldı. Meclis-i Maarifteki görevine ek olarak Meclis-i Nâfia üyesi oldu (1850). Encümen-i Dânişin ikinci başkanlığında (1851) bulundu. Meclis-i Maarif-i Umumiyye, Meclis-i Nâfia ve Encümen-i Danişteki görevlerinin yanı sıra Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyeye (29 Haziran 1852) üye seçildi. Mekâtib-i Umûmiyye nazırlığına (24 Haziran 1854) getirildi. Bu görevindeki başarılı hizmetlerinden dolayı en yüksek devlet nişanı

Hayrullah Efendi

olan Mecidî nişanının üçüncü derecesiyle ödüllendirildi (30 Nisan 1856). Maarif-i Umûmiyye Nezareti, Nezaret Müsteşarlığına çevrilince bu kurumа müsteşar oldu (20 Nisan 1857). Girit'e vali olarak atanan Abdurrahman Sami Paşa'nın vekili olarak dokuz ay süreyle Maârif-ı Umûmiyye nazırlığında bulundu. İstanbul'u on üç eğitim bölgesine ayırarak her bölgede kızlar için okullar açtırdı. Mekteb-i Tıbbiyyenin nazırlığına (17 Mayıs 1859) getirildi. Daha sonra bu görevinden azledildi (19 Ağustos 1861). Altıncı Dâire-i Belediyye Meclisi başkanlığına (16 Şubat 1862) getirildi. Bu görevinden ayrıldıktan sonra (16 Şubat 1863), kaplıcalarda tedavi görmek amacıyla Avrupa'ya gitti (5 Nisan 1863). Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyyeye ikinci defa (Temmuz 1864) üye seçildi. Cem'iyyet-i İlmiyye-i Osmaniyye (Osmanlı İlimler Cemiyeti)'de tarihî konularda konferanslar (1864) verdi. Murahhas (danışman) sıfatıyla Tahran ortaelçiliğine (21 Ocak 1865) tayin edildi. İran şahı Nâsıruddin Şah'ın huzuruna kabul edildi (30 Ekim 1865). Daha sonra türbe hâline getirilen mezarı, Rey şehrinde Şah Abdülazim Türbesi yanındadır.

Kuruluşuna babasının ön ayak olduğu aylık *Vekâyi-i Tıbbiye* adlı Türkçe-Fransızca derginin yöneticiliğini yaptı. Societe Imperiale de Medctin cemiyeti tarafından kendisine, Fuad Paşa'dan sonra ilk defa Hekimbaşı Salih Efendi ile birlikte şeref üyeliği verildi. Bu cemiyetin yayın organı olan *Gazette Medicale d'Orient*, Hayrullah Efendi'nin Mekteb-i Tıbbiyedeki çalışmalarından övgüyle söz etti. Doktor ve eczacıların itibarını ve kanuni statüsünü korumak amacıyla Societe Medicale d'Orient'in ortaya koyduğu hukuki yaptırımlara destek verdi. Halkın sağlık konusunda bilgilenmesi için çalışmalarda bulundu. Bu hususlarla ilgili resmî kararların *Gazette Medicale d'Orient* sütunlarında yer almasını sağladı. Tıp konusundaki bütün eserlerini Türkçe kaleme alan Hayrullah Efendi, tıp dilinin Türkçeleşmesine de hizmet etti. *Mesail-i Hikmet* adlı eserin sonunda yabancı söz ve terimler için Türkçe karşılıklar içeren bir sözlük ekledi.

ESERLERİ:

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Muâlecâta Dair El Mecmuası* (İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY. nu. 1427), *Müfredât-ı Tıbbiyye fi Beyâni Evzâni'l-Edviyye* (İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY nu. 1251), *Terbiye ve Tedâvî-i Etfâl* (Millet Kütüphanesi, AE Tıp. nu. 148), *Hıfz-ı Sıhhat* (1856), *Makâlât-ı Tıbbiyye* (Ocak 1844), *Dürürü'l-Muhât* (Nisan 1844), *Lugat-ı Tıbbiyye* (İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Deontoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı, nu. 581), *Bağçe-i İntizam, Mesâil-i Hikmet* (Ocak 1849), *Hezâr Esrar* (1862-1868), *Nakş-ı Hayâl* (İstanbul Üniversitesi Kütüphancsi, TY nu. 1265, vr. 3b-29b).

OYUN: *Hikâye-i İbrâhim Paşa ba-İbrâhim-i Gülşenî* (Türklük dergisi, nu. 8, 1939, s. 92-93).

TARİH: *Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye Tarihi* (zeyller: Ali Şevki Efendi, 1853-1875).

SEYAHATNAME: *Yolculuk Kitabı* (Avrupa seyahatnâmesi).

TARIM: *Beyt-i Dihkânî* (Maison Rustique'dan 2 cilt, 1848).

ÇEVİRİ: *Kıt'a-i Afrika* (Şubat 1852, Konrad Malte Brun'dan), *Rothomago Tercümesi* (D'Ennery Clairville ve Albert Mounier'den, Türklük dergisi, 1 Mayıs 1939), *Ordu Hıfzıssıhhası* (Fransızcadan).

HAKKINDA: Fatin Davud Efendi / Tezkirc-i Hatimetü'l-Eş'ar (1854), Şemseddin Sami / Kâmûsü'l-A'lâm (c. 3, 1888-98), Mehmed Süreyya / Sicill-i Osmânî (Tezkire-i Meşâhir-i Osmaniyye, 1890-97), Cemalettin / Âyîne-i Zurefal Osmanlı Tarih ve Müverrihleri (1896), Franz Babinger / Osmanlı Tarih Yazarları (çev. Coşkun Üçok), İsmail Hami Danişmend / Hayrullah Efendi'nin Bursa Seyahatnamesi (Cumhuriyet, 1.7.1941), Veli Behçet Kurdoğlu / Şair Tabipler (1967), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri (yeni bas., 1971-75), TDE Ansiklopedisi (c. 4, 1976), A. Süheyl Ünver / Hekimbaşı Hayrullah Efendi (Dirim dergisi, Eylül 1972), Ercümend Kuran / Tanzimat Devri Osmanlı Aydını Hayrullah Efendi (1820-66)'nin Yolculuk Kitabı (Prilozi, sayı: 30, 1980), H. İpekten - M. İsen - R. Toparlı - N. Okçu - T. Karabey / Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü (1988), Zuhal Özaydın / Tanzimat Devri Hekimi Hayrullah Efendi: Hayatı ve Eserleri (1990) - "Tanzimat Devri Hekimi Hayrullah Efendi: Hayatı ve Eserleri I" (Tıp Tarihi Araştırmaları, nu. 5, 1993), - Yeni Tıp Tarihi Araştırmaları (nu. I, İst. 1995), Yeni Tıp Tarihi Araştırmaları (nu. 2, İst. 1997), Ö.F. Akün / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 17, 1998), Nail Tuman / Tuhfe-i Nalili (1999), TBE Ansiklopedisi (2001), TDOE - TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

HAYYÂT VEHBÎ

Bkz. TERZİ BABA

HAZ'AN NÜZHET

Şair (D. 1826, İstanbul – Ö. 1890, Bağdat). Aksaray'da bir sıbyan mektebinde ve Sultan Ahmet Camisinde kurulan Mekteb-i İrfanide okuduktan sonra Takvimhaneye girdi. 1851'de Cidde Malkâkipliğine atandı. Meclis-i Maliyenin çeşitli birimlerinde görev aldı. Bağdat Vilâyeti maliye müfettişi iken öldü. *Letâif-i Esnaf* adlı mizahi eseri basıldı. Basılmamış *Zirva* adlı bir eseriyle düzyazı ve şiirleri vardır.

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. III, 2000).

HAZAR, İrfan

Çevirmen, deneme ve roman yazarı (D. 1898, İstanbul – Ö. 1950). Bazı yazılarında İrfan imzasını kullandı. İstanbul Sultanisinde (Lisesinde) öğrenim gördü. Fark derslerinden sınava girerek öğretmen okulundan mezun oldu. Bir süre Balıkesir'de ve Fransa'da bulundu. Daha sonra İzmir'e yerleşti. Erkek Sanat Okulunda ve çeşitli okullarda Türkçe öğretmenliği yaptı, 1943'te emekliye ayrıldı.

İlk yazısı *Balıkesir* gazetesinde yayımlandı. Daha sonra İrfan imzasıyla *Fikirler* (1929-46) dergisinde sanat ve edebiyat üzerine makaleler ve kitap eleştirileri yazdı. *Anadolu* (1932-50) gazetesinde kadrolu yazar olarak çalıştı. Hikâycleri *Kültür* (1933-40) dergisinde yayımlandı. *İzmir Kültür, İzmir Sesi, Aramak* gibi gazete ve dergilerde yazdı. Çeviri ve telif romanları ile hikâyeleri kitap olarak basılmadan gazetelerde tefrika hâlinde kaldı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Meçhul Muallim, Kanlı Mendil, Karanlıkta Kalan Adam, Namus Hırsızı, Bir Tayyarecinin Hatıraları, Ölüm Çemberi, Bir Kürek Mahkûmu.*

ÇEVİRİ: *Venedik Yıldızı, Öldükten Sonra Korkunç İfşaat, Bir Cinayetin İç Yüzü* (Agatha Christie'den), *Ölümü Önceden Haber Veren Makine, Londra'da Bir Casus, Bir Katil Aranıyor.*

HAKKINDA: İzmir Hikâyecileri (1943), Ömer Faruk Huyugüzel / İzmirli Fikir ve Sanat Adamları: 1850-1950 (2000), TDOE - TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

HAZAR, M. Nedim

Yazar. 1966, Şanlıurfa doğumlu. Mühendislik okudu. Reklam senaristliği, dizi film, uzun metraj denemeleri yaptı. Gazetecilik ve dergicilik yaptı.

ESERLERİ:

Leprom (hikâye, 1998), *Gölge Işığın Çocuğudur, Büyülü Fener, Barbarları Beklerken* (2002), *Bir "Aşk"a Krallığım* (deneme, 2004).

HAZER, Dursun

Arap dili araştırmacısı. 1962, İnegöl / Bursa doğumlu. Ortaöğrenimini Kütahya Cumhuriyet Lisesinde tamamladı. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden (1986) mezun oldu. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde doktorasını *"Sadettin Teftâzânî ve Arap Dili ve Belâgatındaki Yeri"* adlı tezle yaptı. MEB bünyesi içinde Balıkesir ve İnegöl / Bursa ortaöğretim okullarında bir süre öğretmen olarak çalıştı. 1998 yılında Gazi Üniversitesi Çorum İlâhiyat Fakültesi Temel İslâm Bilimleri Bölümü Arap Dili ve Belagati Anabilim Dalına öğretim üyesi olarak atandı.

Makale ve çevirileri, *Dinî Araştırmalar, Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi, EKEV Akademi Dergisi, İslâmi Araştırmalar, Nüsha* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Abdusselâm el-'Uceylî'nin Edebî Kişiliği ve Hikâyeciliği* (2004).

ÇEVİRİ: *İslâm Düşüncesinde Ahlâk Felsefesi* (Ahmed Mahmûd Subhi'den, Nadim Macit, A. Celil Candan ile, 2004), *Büyücünün Kızı* (Abdusselâm el-'Uceylî'den, hikâye, 2004).

Dursun Hazer

HÂZIK MEHMED EFENDİ

Şair (D. ?, Erzurum – Ö. 1763, Erzurum). Asıl adı Mehmed'dir. Şiirlerinde "işinin ehli, usta" anlamına gelen Hâzık mahlasını kullandı. Babası Erzurum'un tanınmış âlimlerinden olan, Karabağ'dan Erzurum'a gelip yerleşerek Feyziye Medresesi Müderrisliği yapmış olan Kara Bekir lakabıyla tanınan Ebubekir Efendi'dir. İyi bir öğrenim gördü. Önce babasından, sonra İhlasiye Medresesi müderrisi Müftî Ömer Efendi ve Kaz Ahmed Efendi gibi devrin tanınmış bilginlerinden ders aldı. Öğrenimini tamamladıktan sonra mülâzım oldu. Çeşitli medreselerde müderrislik yaptı. Bunlardan özellikle Hatuniyye Medresesi Müderrisliği uzun sürelidir.

HÂZIK MEHMED EFENDİ

DÜZEN

Bir şahsa eylese felek-i pîre-zen düzen
Eyler girân nikûh ile pâ-beste-i dû zen

Zühre-cebînim olsa dehen-şûy gösterir
Meh sîm-âfitâba vü hurşîd-i zer-legen

Bürhân yeterdi cevher-i ferdûn vücûduna
Nakz etmese delîlimizi hande-i dehen

Gittikçe kalmadı hat-ı nev-hîz-i revnakı
Tûti-i sebz-ter yerini kapladı zağan

Hâr-ı siyâhı sûzen-i ser-tîz eylemiş
Etfâl verd-i gül-şene gül-gûn kabâ diken

Tayy-ı merâhil eylese Hâzık hulûs ile
Vahdet der-encümen gibidir seyr der-vatan

Hz. Peygamber soyundan geldiği için Erzurum Nakîbüleşraflığına, 1756 yılında da Erzurum Müftülüğüne atandı. Ölünceye kadar bu görevde kaldı. Pek çok öğrenci yetiştirdi, Erzurumlu İbrahim Hakkı da ondan Farsça ders aldı. Hâzık Mehmed Efendi ölünce, öğrencilerinden Erzurumlu İbrahim Hakkı "Hakkı denildi fevtine tarih / Hakka yöneldi Hâzık Efendi" diyerek bir tarih düştü. Erzincankapı Kabristanına gömüldü, ancak mezarlık oradan kaldırılınca kabri kayboldu.

Üç eserinden biri, Kadı Beyzâvî'nin tefsirini açıklayan *Ta 'likât 'ala Tefsiri 'l-Beyzâvi* adlı eseridir. Diğeri çeşitli konular hakkında verdiği fetvaların bir araya getirildiği *Fetvalar*'ıdır. Ne var ki bu iki eser ele geçmemiştir. Diğer eseri *Divan*'ıdır. Divan'ın Erzurumlu Abdürrezzak İlmi Efendi tarafından İstanbul'da 1900 yılında basılmış matbu bir nüshasının yanında, on altı yazma nüshası tespit edildi. Bu *Divan* üzerine Hüseyin Güfta tarafından bir yüksek lisans tezi yapıldı.

"Hâzık Efendi, şiirlerinde manaya ve hikmet'e önem vermiş bir şairdir. O, kasidede Nef'î'nin, hikemî şiir söylemede ise Nabî'nin yolunda yürümüş; bu iki büyük şairin etkisinde kalmıştır. Döneminin iyi şairleri arasında yer alan Hâzık'ın dili, yaşadığı devire göre sade ve temiz bir Türkçedir. 'Ağırbaşlı bir anlatımı vardır. Hâzık, şiirlerinde daha çok anlama önem verir. Klasik mazmunları ustalıkla kullanır. Şiirlerinde tasavvufi aşkın yanında arasıra maddi aşka da yer verir.' Hâzık, 18. asırda Erzurum ve muhitinin yetiştirdiği bir klasiktir. Klasisizmin mevzu'larından olan tasavvufa karşı da yabancı değildir. Gazellerinde platonik aşkın dalgaları hissedilmektedir. (Hasan Ali Kasır)

"Hâzık'ın rahat, akıcı ve pürüzsüz bir şiir üslûbu vardır. Şiirlerinde çirkin ve kaba söyleyişe çok az rastlanır. Bunlar da dîvân şiirinde 'rakip' için söylenen sözlerden ibarettir. Bunların dışında ağırbaşlılık, nezaket ve yumuşaklık şiirde hâkim unsurlardır. Bu özelliklere ilaveten mazmunlardaki incelik, zerafet, halk dilinden derlenmiş deyimler, terkip kullanılmadan gayet sade bir dille ifade edilmiş beyitler, Hâzık'ın şiirlerinin başlıca özellikleridir." (Hüseyin Güfta)

ESERLERİ:

Ta 'likât 'ala Tefsiri 'l-Beyzâvi, Divan, Fetvalar.

HAKKINDA: Ziyaettin Fahri Fındıkoğlu / Erzurum Şairleri (1927), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Büyük Türk Klasikleri (c. 6, 1987), Hüseyin Güfta / Hâzık / Nefî, Nâbî Muakkibi Bir Şair (İslâmi Edebiyat, sayı: 23) – Hüseyin Güfta / Hâzık Mehmed Efendi'nin Hayatı Edebi Şahsiyeti Eserleri ve Divânının Tenkidli Metni (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 1992), Hasan Ali Kasır / Erzurum Şairleri (1999).

HAZİNEDAR, İzzet

Divan şairi (D. 1854, Aybastı / Ordu - Ö. 1927, Aybastı / Ordu). Trabzon valilerinden Hazinedaroğlu Osman Paşa'nın oğlu, şair Fitnat Hanım'ın kardeşi. Şiirde ablasından yararlandı. Şair Tifli ile de tanıştı. Acara muhacirlerinden Beyaz Molla oğlu Medet Bey'in kızıyla evlendi. Mezarı, Aybastı aile mezarlığındadır. Bir *Divan*'ı vardır.

HAKKINDA: Temel Uzlu / Ordulu Ozanlar (1972), TDOE – TDE Ansiklopedisi (c. 4, 2004).

Zihni Hazinedaroğlu

HAZİNEDAROĞLU, Zihni

Şair, yazar, ressam (D. 1923, Sivas - Ö. 27 Kasım 1962, Ankara). Baba tarafından dedesi Mehmet Ragıp Bey, Sadrazam Mithat Paşa'nın Mabeyin Kâtibi idi. İstanbul'da Kabataş Erkek Lisesinden mezun olduktan sonra, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi. Yurdun çeşitli yerlerinde savcılık ve yargıçlık yaptı. Daha sonra Ankara'ya yerleşerek serbest avukat olarak çalıştı, Halk Bankası Hukuk Müşavirliğinde ve Teftiş Kurulunda görev aldı. 27 Mayıs 1960'tan sonra Ankara Türk Devrim Ocağı Sanat Kolu üyeliğine seçildi.

"Zihni Hazinedaroğlu özünde (şiirde) de, resimde de, oyunda da hep 'yeni'yi aradı. Sanatını devamlı yenilemeyi ilke kıldı. İleriye, yeniliğe yönelik her değişme onun değişmez ilgi alanıydı." (Osman Numan Baranus)

"Zihni, son yıllarda şiirini soyuta yöneltmişti. Sanıyorum ki bu yöneliş 'İkinci Yeni' adı verilen çabanın çıkışından önce başlamıştı. Zihni şiirinde soyuta yönelmişti ama, anlamı silkip atmamıştı. Son şiirlerinin hiçbirine ad koymuyordu. Uzun da değildi şiirleri. Çoğunluğu dörtlük dizelerdi. Zihni iyi felsefe bilirdi. Şiirini, kişiliğini yapan anlayış ve görüşünün, açıkçası felsefesinin üzerine oturmak çabasında idi. 'Gölgesiz' adlı ikinci şiir kitabıyla ondan sonra yazdıklarının tümünde bu tutumu açıkça görülür sanıyorum... Zihni şiiri, resmi, oyunları, kişiliği ve bütün yaşantısıyla bir sanatçıydı. Bilinmekten, ünden neredeyse korkar gibi kaçan bir alçakgönüllülük ve içine dönüklük içinde yaşayan bir sanatçı." (M. Sunullah Arısoy)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Ellerimizle Yaşıyoruz* (1950), *Gölgesiz* (1960), *Balkıyan Karanlık* ve *Kardeşçesine* (Derleyen: Osman Numan Baranus, 1980).

OYUN: *Dört Oyun / Fincanlar - Kürk Manto - Madenci - Bir Odada Üç Kişi* (Derleyen: Osman Numan Baranus, 1981).

HAKKINDA: M. Sunullah Arısoy / Zihniye Saygı (Ankara Türk Devrim Ocağı Broşürü, Aralık 1962), Münip Özben (Ankara Türk Devrim Ocağı Broşürü, Aralık 1962), Tarık Dursun K. (Dost, Ocak 1963), Hilmi Özgen (Dost, Ocak 1963), Ahmet Tufan Şentürk (Hakimiyet, Kasım 1963). Remzi İnanç (Oluşum, Ocak 1976), Osman Numan Baranus / Zihni Hazinedaroğlu: Yaşamı ve Sanatı (1980), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Veysel Gültaş / Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003).

ZİHNİ HAZİNEDAROĞLU

ERİK AĞACI

Nerde o çılgın neş'en
O yaprakların çiçeklerin meyven
Hepsini götürdü mü sonbahar
Harp görmüş bir şehir gibi gamlı
Dokunaklı halin var
Erik ağacı

Nedir bu üzüntü derinden derine
Yalnız bir mevsimin hasreti
bağrını yakar
Ya bir de hançeri vur insanoğlunun
sinesine
Gör yürekte neler var.

HEKİMGİL, Mehmet Emin

Eğitimci-yazar. 19 Kasım 1915, Harput (Elazığ) doğumlu. Elazığ Erkek Öğretmen Okulu (1932), Ankara Gazi Lisesi (1934), Gazi Eğitim Enstitüsü Tarih-Coğrafya Şubesi (1936), İngiltere Bristol Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (1948) mezunu. New York Columbia Üniversitesinde yüksek lisans yaptı. Samsun Lisesinde Tarih-coğrafya öğretmenliği ve Maarif Vekâletinde yöneticilik görevlerinde bulundu.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Education in Turkey* (1951), *Pepport to UNESCO Director General on its Affairs* (1951), *Educational Activities in The 1956-1957, School Year in Turkey.*

ÇEVİRİ: *Sovyetler* (1947).

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

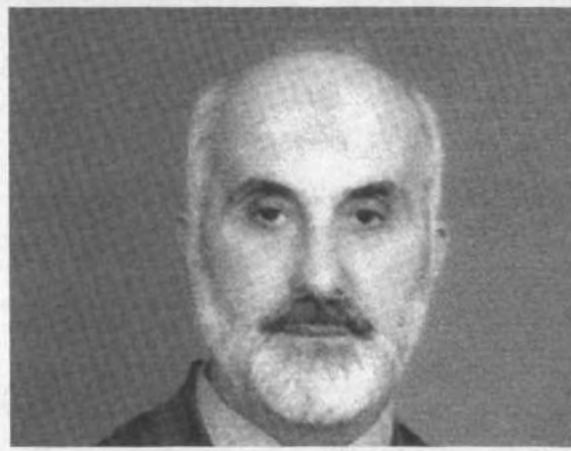
HEKİMHANLI ESİRİ

Bkz. ESİRİ (Hekimhanlı)

HEKİMOĞLU İSMAİL

Gazeteci-yazar, romancı. 1932, Erzincan doğumlu. Asıl adı: Ömer Okçu. Dedesinin ismi olan Hekimoğlu İsmail imzasıyla yazdı, bu imzayla tanındı. İlk ve ortaöğrenimini memleketinde tamamladıktan sonra Zırhlı Birlikler Okulundan mezun oldu (1952). Aynı yıl tank astsubayı olarak Kara Kuvvetlerinde göreve başladı. Amerika'da elektronik üzerine ihtisas yaptı (1957-60). Sonra füze astsubayı olarak Hava Kuvvetlerine geçti, 1972'de emekli oldu.

Yazı hayatına 1967'de haftalık *İttihad* gazetesinde başladı. Türkiye'de en çok basılıp (67. bas. 2000) okunan ünlü romanı *Minyeli Abdullah* kitaplaşmadan önce *İttihad* gazetesinde tefrika edildi (1967). Beş yıl *Yeni Asya* gazetesi köşe yazarlığından (1969-74) sonra 1975'te *Sur* dergisini çıkardı. 1988'den itibaren *Zaman* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. 1986'da *Minyeli Abdullah* adlı romanı toplatıldıysa da sonra serbest bırakıldı. 1950'li yıllardan bu yana Türk Ceza Kanunu'nun şimdi kalkmış olan 163. maddesi gerçekçe hakkında on bir

Hekimoğlu İsmail

MİNYELİ ABDULLAH VE DÜŞÜNCEMDEKİ YERİ

Nazım Taştan

Lise sıralarında elime geçen en güzel romanlardan birisi de "Minyeli Abdullah"tır. Yıllardır roman, hikâye, şiir okurum; ama beni en çok düşündüren, Minyeli Abdullah kadar etkileyen hiçbirisi olmamıştır.

Gençlik yıllarının en heyecanlı duyguları arasında gözyaşları içinde okuduğum bu romanın satırlarında, kendimi ve İslâm'ı yaşamak isteyen garip insanların hayatını buldum.

74 baskıya ulaşan ve yüz binlerin okuduğu bu eser, sohn gözünden kaçmış olsa da, bizim gönlümüzde tahtı kurdu ve zirvesine ulaştı.

Okuyucular bir yazara çeşitli yönlerden bakar, Ben de Minyeli Abdullah'ı ve Hekimoğlu İsmail'i, otuz beş yıllık edebiyatçı kişiliğini, zamanımızın şartları içinde onu yazarlığa sürükleyen nedenleri çok iyi bilmekteyim. Romancılıkta yeni bir çığır açan ve iyi bir öncülük yapan Hekimoğlu'nun edebiyattaki başarısı unutulmayacaktır.

Yazarların din, soy, aile, çevre, eğitim ve iş alanlarındaki gösterdikleri başarı ve değişim, toplumun gelişim aşamalarını gösterir. Yazarların kişiliği, vermiş olduğu eserler üzerinde yansır.

İnanç ve ahlâk birliğinde birçok güzellikler saklıdır. Bu saklı olan güzellikleri gün ışığına çıkarmak, yazarın inançları doğrultusunda kişisel yaşantısını edebiyata yansıtmakla olur.

Her sanat eseri, kendi ölçüsü içerisinde kendi erdemini, kendi kuralını anlatır. Gizli hazinelerin kapılarını açmak, yazarın sınırlı oluşuna bağlıdır. Yıllar önce okuduğum Minyeli Abdullah'ı tekrar elime alıp keyifle okumaya başladım. Aynı heyecan, aynı duygu ile tekrar okudum, duygulandım, duygulandım... Lise yıllarında okuduğum zaman, bu romandaki inceliği ve özelliği kavrayamamıştım. Bu romanı okumayanlara okumasını salık verirken; okuma zevkinizin ortaklığını paylaşarak, aynı duyguları sizlerin de duyacağınızı ümit ediyor ve şimdiden o hazzı duyuyorum. Muhterem Hekimoğlu'nun bekledikçe olgunlaşan, değer kazanan, damıtılıp arıtılarak, serpilip geliştirilerek yazmış olduğu eserini ve de emeğini can u gönülden kutlarım... Minyeli Abdullah'ın yazarını tanımak için Anadolu'dan İstanbul'a gittim. Türdav'da "Hekimoğlu İsmail'le görüşmek istiyorum" dediğimde, "İşte karşı masada çalışan, Hekimoğlu'dur" dediler.

Kelli-felli, lüks giyimli, gururlu, mağrur bakışlı ve mağrur tavırlı birini göreceğimi tahmin etmiştim. Çünkü bugüne kadar görüştüğüm yazarlarda bu hususlar gözüme çarpmıştı.

Hekimoğlu ise; alçakgönüllü, yumuşak mizaçlı, mütevazı giyimli, takvâ sahibi biri. Yazmış olduğu romanın kalitesine uygun bir şahsiyet...

Kıymetli eserler yazan ellerinden öpmek istedim, elini öptürmedi. Kırk yıllık dost gibi muhabbetle kucakladı beni, o anda çok duygulandım... Kısa görüşmemizde sadece birbirimizi tanıdık. İkimiz de Hava Kuvvetleri'ne mensubuz. İhtisas aynı, Hava Füze. Aynı birliklerde farklı zamanlarda görev yapmışız. Asker olarak meslektaş çıktık, yazar olarak meslektaşız. Hayat serüvenimiz de birbirine öylesine çok benziyor ki, tıpatıp aynı.. İlk görüşmemiz tanışma faslıyla geçti. Otuz beş yıldır dostluğumuz devam ediyor. O anda, "edebiyat, yazar ve yazarlık" hakkındaki fikirlerinden istifade etme fırsatını bulamadığım için üzülmüştüm.

Yayınevinde kitap balyalarını taşıyanlara yardım etmek için yerinden kalkarak bir balyayı sırtlayıp merdivenlerden indirdi. Kendi kendime, "İşte yazdıklarını kendi nefsinde yaşayan yazar" dedim.

Hz. Ömer (ra)'e yakın sahabelerden biri, köle azat etmenin sevabını sorar. Hz. Ömer bu soruyu cevaplamaz, sükût eder. Hemen bir köle satın alır ve azat eder. "Sormuş olduğunuz soruyu şimdi cevaplayabilirim; çünkü nefsimde yaşamadığım için köle azat etmenin hikmetini sizlere anlatamazdım" der.

Hekimoğlu'nun eserlerinde hayal ve efsaneye yer yok. Gerçeklere parmak basan, toplumun dertlerini dile getiren, kanayan yaralara ilaç sunan bir yazar, Minyeli Abdullah romanında yazar, hayatın ihmal edilmiş yönlerini, insanların manevi aşkını, yiğitliğini, mutluluğunu ve ıstırabını yansıtmaktadır. Bu romanda, yürekleri coşturan düşünceleri uyandırıkça kelimelerden arınmış; usta mı usta ve veciz söz dizimi, canlı kanlı bir hayat ve güçlü bir eser meydana getirilmiştir. Kim bilir, Hekimoğlu nasıl bir sabır ve bekleyiş sonunda, yılların çilekeş birikimini ayıklaya ayıklaya bu eserini bu mükemmeliğe ulaştırdı?.. Düşüncelerin içindeki o kahramanlık, düşüncelerin ardından o yücelik, güzelliklerin dizi dibinde cömertlik, toplumbilim ilkeleri ışığında, olayların akışı ve akıcılığı, hayat sonunda ölüm... İnsan hayatına, insan kaderine bambaşka bir köşeden, ayrı bir bakış, yoksulluk, cahillik, ilim konularına değişik bir bakış...

Rahat ve zevkli bir okuyuşla Minyeli Abdullah'ı tekrar okuyup bitirmiş bulunuyorum. Eseri bitirdiğim zaman bu yazdıklarımı zihnimde canlandı. Okurken de kitabı dizlerimin üzerine koyarak, başımı ellerimin arasına aldım, derin düşüncelere daldım. Hekimoğlu'nun güçlü sanatçılığının meyvesi olan bu eser, diğer romanlar gibi değildir, değişik bir durum arz etmektedir. "Bu eser gibi bir roman yazabilir miyim?" diye kaleme sarıldım, çalışmalarım ilerlemiş durumda, ne derece başarılı olacağım görülecektir.

Kendi gücü ve imkânları ile bu eseri meydana getiren Hekimoğlu, eserinde milletimizin öz sesini, öz gerçeğini kömüşturup duyurmuştur. Hiçbir yazarın hiçbir eseri, Minyeli Abdullah'ın canlı ve sıcak gerçeğine ulaşamadı. Bu roman; mağdur ve mazlumların, çilekeş insanların insanlık destanıdır. İnsanlarımızın yüreğinden yüzde yüz kopup gelen ruhsal ve evrensel bir sedası olup, romancılık sanatına gerçek hürriyetini kazandırmıştır.

Bu roman; güçlü bir rüzgâra kapılmış gibi, akşamları sedirin üzerine yan yana, gönül gönüle toplanan, kara gözleri çakmak çakmak yanan, yüzlerinde mutluluk okunan insanların romanıdır.

(*Vakit* gazetesi)

defa soruşturma açıldı. İmam hatip okulları mezunlarının harp okuluna alınmasıyla ilgili yazısı nedeniyle bir yıl hapse mahkûm edildi. Son yıllarda roman çalışmaları yerine deneme türünde kitaplara yöneldi. Yurtiçi ve yurtdışında yüzlerce konferans verdi. Harran Üniversitesince kendisine fahrî edebiyat doktoru unvanı verildi. *Ölüm Yokluk mudur* ve *Neye Nasıl İnanırım* adlı kitapları Almanca, İngilizce ve Bulgarcaya çevrildi.

ESERLERİ:

ROMAN: *Minyeli Abdullah* (1967), *Maznun* (1970, 14 bas. 1988), *Sibel* (2000), *Bir Deliyle Evlendim* (2001), *Firavun'un Öldüremediği Musa'dır* (2001).

DENEME-İNCELEME: *Düşünceler* (1971), *Yapraklar* (1971), *Yoku* (1974), *Tefekkür* (1975), *Müslüman ve Para* (1976), *İlimler ve Yorumlar* (1976), *Osmanlıca Lugat* (1978), *Ölüm Yokluk mudur* (1984), *Ben Bir Müslümanım* (1984), *Derdimi Seviyorum* (5 cilt, A. Erkan Kavaklı ile, 1985), *Bir Millet Uyanıyor* (1989), *Suriye Bu*

Hale Nasıl Düştü?, *Rusya'daki Müslümanlar Komünistlerin Esaretine Nasıl Düştü?*, *Sonsuza Yürüyüş* (1994), *Mum* (1996), *İyiliğin Kaynağı* (1999), *Güneşi Arayan Adam* (1999), *100 Soruda Bediüzzaman Said Nursi* (1999), *İnsan Bu* (1999), *Hayata Düşülen Dipnotlar* (1999), *Mehmet Akif'e Göre Dün Bugün Yarın* (1999), *Sevdalı Şiirler* (derleme, 1999), *Vecizeler* (2000), *Hizmet ve Şahsiyet* (2002), *Akıl ve Gerçek* (2002), *Mecnun Gezenin Leyla'sı* (2003), *İyi Günde Kötü Günde Evlilik* (2003), *Kalbin Ayağıyla Yürümek* (2003).

HİKÂYE: *Menan Cinleri* (1990).

ÇOCUK KİTAPLARI: *Her Şey Allah'ı Anlatıyor* (2004), *Bitkilerin*

HEKİMOĞLU İSMAİL

MİNYELİ ABDULLAH

Görünen Köy

4 Haziran 1967, Pazar günü Minyeli Abdullah'ın hayat hikâyesi bir gazetede tefrika edilmeye başladı.

Bu ve bunu müteakip günlerde Mısır ve İsrail harp hazırlıklarına giriştiler, hatta Ortadoğu, fitili ateslenmiş bir barut fıçısı haline gelmişti, bile.

6 Haziran 'da başlayan harp, İslâm dünyasının gözyaşlarıyla, 9 Haziran 'da Mısır ve Ürdün'ün aleyhine olarak bitmek üzereydi.

Evet Mısır mağlûp olmuştu! Hem de kime? Bin senedir vatansız yaşayan ve Allah'ın lanetine uğrayan Yahudilere!...

Herkes, bir mucit edasıyla, Mısır mağlûbiyetinin esaslarını arıyordu.

Hâlbuki, Minyeli Abdullah bunu çoktan izah etmişti:

"Herşey rütbe ve makam için yapılıyordu. Din için, vatan için iş yapan da, yaptıran da yoktu. Hâl böyle olunca, astlarda kaçmak, çalışmamak, karışmamak prensipti."

Minyeli Abdullah bir ömür boyu müdafaa ettiği ve senelerce evvel Mısır'ın bir felâkete doğru gittiğini haykırdığı fikir ve görüşleriyle, Mısır'ın İsrail karşısındaki mağlûbiyeti tevafuk halindeydi.

"Bir insan Allah için, vatan için ölebilirdi; lakin insan için ölemezdi. Hâlbuki Mısır'da subay için, emir için ölmek isteniyordu. Bu hâl soğukluğa sebep oldu. Ast, üstünü isteyerek saymıyor, üst de astını sevmiyordu.

Eğlence ve spor her şeyden üstün tutuluyordu. Şarkı söyleyenler, top oynayanlar; top temizleyenlerden makbuldü. Hatta içki içenler, kumar oynayanlar seviliyordu. Bir iş çıkınca oyunu bozmamak için vazife, oyun oynamıyana, içki içmeyene yükleniyordu."

Mısır ordusu bu idi. Bu ordudan zafer beklemek hayal idi. Nitekim İsrail'den, yani düşmanından rüşvet yiyecek kadar alçalan, benzerleri Roma'nın yıkılışında bulunan, vatan haini subaylardan yüzlercesi, harbi müteakip, Mısır ordusundan kovuldu.

Abdullahların ağzını tıkayanlar Mısır tarihine kapkara bir sayfa eklediler.

Allah; kumarın, dansın, içkinin, iftiranın, rüşvetin, medeniyet olmadığını ve bayram mutluluklarıyla vatan kurtarılamayacağını, Yahudi gibi lânetli bir kavim vasıtası ile Mısır'a öğretti.

Değil ki bunların medeniyet olması, sadece maddi terakki de medeniyet değildir. Bunu manevî tekemmül beslemelidir. Yoksa Filistin'in muvaffakiyetini sadece silâh üstünlüğüne bağlamak gerekiyor ki, bu imkânsızdır. Gerçi tuz ruhu ile insan ruhu arasında fark görmeyenler bunu böyle anlarlar ama; cephedeki İsrail askerinin boynuna asılı Tevrat mezmurlarını ve kalbine yerleştirdiği "Filistin İmparatorluğu" idealini neyle izah edecekler?

Evet, İsrâilliler bâtıl dinlerine bağlı olmanın nimetini toplarken; Mısırlılar hakiki dinlerinden ayrılmanın çilesini devşiriyorlardı.

13 Haziran 1967 tarihinde, bir yanda İsrail çizmeleri altında başı ezilen Mısır askerleri, diğer yanda bu askerlere peşkeş çekilen Mısırlı kadınlar!... Kan, namus, mal çöplük eşyaları kadar haysiyetini kaybetmiş ve sokağa dökülmüştü. Sahte gururun iğreti mensubu olan Filistin askerleri, Mısır'ı temelinden sarsıyordu.

Fakat!... Bence Mısır'ı temelinden sarsan, bu saman alevi hükmünde olan Yahudi zaferi değil; Minyelinin evinin basılması, dinini, imânını öğrenenleri bir cani gibi yakalayıp, onları annesinin, çocuklarının feryadına bakmadan Kahire sokaklarında sürüklemeleriydi. Kulüplere, meyhanelere, inat on iki mü'min genç, elleri kelepçeli olarak, mukaddes bir çilenin içine atılmıştı. Devletin resmi dairelerinde bu mü'minlere:

"Müslüman oldunuz, buraya düştünüz, İslâmiyetten vaz geçin sizi serbest bırakalım."

Diyecek kadar İslâmiyete olan düşmanlıklarını kusan bedbahtlar, devletin verdiği maaşla beslenip, hem de üniforma taşıyorlardı.

Medeniyet adına, moda adına soyunan kızlar, kadınlar ise şimdi Yahudi subayı tavlamanın peşine düşmüşlerdi.

Abdullah, Mısır'ın böyle bir hale düşmemesi için çok çalıştı. Fakat Abdullah'a atılan yumruklar, tekmeler, ne hazin bir tecellidir ki, Filistin askerleri tarafından kırıldı.

Şayet, Mısır galip gelseydi, İslâmiyetten ayrılmada veya sosyalizmde muvaffakiyet olduğu dünyaya haykırılacaktı. Bu daha acı olacaktı. Gerçi Mısır halkı içinde hakîki pek çok mü'min, bu harpte şehid oldu. Buna rağmen, Başkan Nasır sosyalistir ve Mısır idaresi İslâmî değildir.

Beşerî idareler tek tek ihtiyarlayıp yerini bir diğerine terkederken İslâmiyet her geçen gün gençliğini ve tazeliğini ortaya koyuyor. Çünkü, Allah, onu böyle yaratmıştır.

Müslüman bir millet, gayri müslim bir devletin emrine giremez !. Müslümanın malına, canına, dostuna, toprağına yapılan her tecâvüz en şiddetli şekilde karşılanır ve bütün Müslümanlar Allah rızası için seferber olur.

Filistin tecavüzü karşısında ak saçlı Minyeli Abdullah ve onun arkadaşları hemen seferberlik ilân ettiler. Hükümet ne olursa olsun şu anda, onlar hükümetleriyle birliktiler. Hatta gönüllü ve fedaiydiler. Sulh günlerinin çilekeş adamları, harp günlerinin makbul kimseleri olmuştu.

İslâmiyete hizmet eden kocasına itaati ibadet kabul eden Sevde Hanım sakin ve sakil durabilir miydi? O da hemen hasta bakıcı veya aşçı olarak ordu saflarına karışmak istedi. Fakat adamların, manevi kanserleri, o anda da nüksetti ve Sevde Hanım'a başını açmasını teklif edecek kadar ne yaptıklarını, ne söylediklerini bilemez oldular. Gaye gelen düşmanı mağlûp etmek miydi, yoksa hizmet için koşan mü'mine kadınların başlarını açmak mıydı?

Kâder bu zihniyetin cezasını harp sonunda Yahudi subayları tavlamaya çalışan; medeniyet adına, moda adına soyunmuş kızlarla verdi.

Sevde bu teklifi reddetti. Ve bunun için de onu ileri hatlardaki sahra hastahanelerinin birine verdiler. Hafta sürdüler.

İstanbul'da baskı makinaları Minyeli Abdullah'ın hayat hikâyesini kâğıt üzerine nakşederken Mısır kan, ateş içinde; yüz senelik son devrinin imtihanını veriyordu.

(*Minyeli Abdullah*, 1968, s. 250-254)

HEKİMOĞLU İSMAİL

ŞEFKAT, KARŞILIK İSTEMEZ...

Yaratılan her şeyin birbiriyle irtibatı vardır. Fakat anneyle evladın irtibatı gibi başka bir irtibat düşünemiyoruz.

Güneş her canlının üzerine doğar. Bir insan güneşe küsüp perdeleri çekse, güneş yıllarca onu bekler, ne zaman perdeyi açsa güneşi hazır bulacak, aynı şekilde anne şefkati de böyledir..

Bediüzzaman Hazretleri Mektubat adlı eserinde diyor ki: "Ahiret kardeşlerimden Mustafa Çavuş isminde bir zat vardı. Dininde dünyasında muvaffakiyetli görüyordum, sırrını bilmezdim. Sonra anladım ki, o muvaffakiyetin sebebi: O zat ise, ihtiyar peder ve validelerinin haklarını anlamış ve o hukuka tam riayet etmiş ve onların yüzünden rahat ve rahmet bulmuş, inşallah ahiretini de tamir etmiş. Bahtiyar olmak isteyen ona benzemeli."

Anne evladına bakar büyüyecek diye, evlat annesine bakar ölecek diye. İnsan olsun, hayvan olsun bütün anneler yavrusuna bakıyor. Hiçbir yılan yavrusunu zehirlememiştir. Hiçbir aslan yavrusunu parçalayıp yememiştir. Hiçbir fil yavrusunu çiğnememiştir. Rahman ve Rahim olan Rabbimiz annelere öyle bir şefkat vermiş ki, yavrularına bakmaktan zevk alıyor.

Çocuk, annenin organik bir parçasıdır. Çünkü rahimdeki çocuk ağzından değil, göbeğinden beslenir. Göbek, annenin kan sistemine bağlı. Yani annenin kan dolaşımı çocuğun da vücudunda dolaştıktan sonra vazifesini bitirir. Anneyle çocuk, bir kişidir. "İki can" derler amma tek insanda iki can... Yavrusuna bakan anne, aslında kendisinin bir parçasına bakıyor. Bir gövdeden ne kadar dal çıkarsa çıksın, o dalların hepsi aynı ağaca bağlıdır. Bir dal kesilse, ağacın dalı kesilmiş olur.

Anne aynı zamanda sabır küpüdür. Onların sabrı buzdağlarını bile eritir. Nasıl anlatayım anneyi, nasıl anlatayım? O büyük bir âlemdir, ben çekirdeğim. O başı karlı bir dağdır, ben o dağdan akan bir suyum. Meyve, ağacı nasıl anlatsın? Dereler dönüp dağa nasıl baksın? Çocuk bir damladır, ana denizdir. Damla, denizi ne kadar anlatabilir?

Öyle zannediyorum ki anasını hatırlamayanlar için anneler günü yapmışlar. Hiç değilse senede bir gün hatırlasınlar diye... Maddi medeniyetin ruhlara vurduğu darbe, yanardağ gibi fışkırmış, önüne geleni yakmış, yıkmış. İnsanı yaratan Allah, insanın tarifnamesini de göndermiş. O da Kur'an'dır. Kur'an'a uyan, gerçek manada Müslüman olur.

Bir evladın annesine verebileceği en güzel hediye tebessümdür. Sen gül ki, güller açılsın. Güller açılınca bahar gelecek, buzlar eriyecek, kemikleşen ağaçlar meyve verecek...

İnsan, annesinin kıymetini bilmeli..

(*Zaman*,13. 5. 2006)

Renkli Dünyası (2004), *Vücudumuz ve Biz* (2004), *Mevsimler ve Dünyamız* (2004), *Su Altına Yolculuk* (2004), *Hayvanların Renkli Dünyası* (2004).

HAKKINDA: Mehmet Nuri Yardım / Romancılar Konuşuyor (2000; Halka Romanı Sevdiren Yazar Hekimoğlu İsmail: Türkiye Şartlarında Yazar Olmak Kolay Değil, s. 125-134) - Edebiyatımızın Güleryüzü (2002) - Yazar Olacak Çocuklar (2004).

HEKİMOĞLU, Müşerref

Gazeteci-yazar, çevirmen (D. 3 Eylül 1923, İstanbul – Ö. 10 Ekim 2004, Ankara). Çocukluğu, ilk ve ortaokul çağı Göztepe'de geçti. İlkokulu Göztepe Taş Okulda, liseyi Ankara Kız Lisesinde, yükseköğrenimini Ankara Üniversitesi DTCF Filoloji Bölümünde bitirdi. Bir süre Almancadan çeviriler yaptı. Gazeteciliğe 1948 yılında *Hayat* dergisinde başladı. Daha sonra *Yeni Sabah*, *Akşam* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde köşe yazarlığı yaptı. 1948'lerin sonunda itibaren yaptığı röportajlar, yazdığı köşe yazıları, haber ve gezi yazılarıyla tanındı. İstanbul'da akşam saatlerinde yayınlanan *Akşam* gazetesi, sabahları çıkmaya başlayınca Hıfzı Topuz'un oluşturduğu kadroda yer aldı, köşe yazarlığını bu gazetede sürdürdü. 27 Mayıs 1960 devriminden sonra Ankara'ya yerleşerek, başkentteki olayları yakından izledi.

1972'de ANKA Haber Ajansını kuranlar arasında yer aldı. 1977 yılında ajansın yönetim kurulu başkanlığı ve genel müdürlüğünü devralan Hekimoğlu, 2004 yılında ANKA'nın onursal başkanı oldu. *Öncü* gazetesinin yazar ve yönetim kadrosunda çalıştı. En son *Cumhuriyet* gazetesinde yazıyordu. Sürekli basın kartı sahibiydi. Cebeci Asri Mezarlığında toprağa verildi. Ölümünden sonra İletişim

MÜŞERREF HEKİMOĞLU

HERA'YA SELAM

Poyraz hayli sert esiyor o akşam. Birsel Lemke , İda'ya gülümseyerek selamlıyor konuklarını, poyrazın gizemini açıklıyor sonra:

Zeus ve Hera kavga ediyor tepelerde.

Konser başlamadan önce kalbim çok çarptı, ama Hera'ya teşekkür ediyorum şimdi. Mavi körfezdeki renk şölenlerine bir de ses şöleni eklendi o gece. Böylesine sert rüzgârla nasıl çalacaklar derken inanılmaz bir müzik olayı yaşandı Lemkeler'in bahçesinde.

Gökte ay, kavak yapraklarında ışıktan damlalar ve rüzgâr. Hera'nın öfkesiyle görkemli bir orkestra oluşuyor, İdil Uğur - Michael Grube ikilisine yüzlerce çalgıcı eşlik ediyor neredeyse. Saint-Saens 'i, Chopin 'i, Paganini 'yi birlikte çalıyor.

Elimde bir de disk var. Uğur-Grube ikilisinin birlikteliğini, düzeyini, birikimini güzel yansıtıyor, ama bahçedeki konser ayrı bir olay. Güzel bir ses şöleni bu. Doğa ve insan, rüzgârın uğultusu, kavak yapraklarını şarkısı, Hera'nın öfkesi ve büyük ustaların yapıtları bir arada.

Müziğin ötesinde bir olay yaşadım o gece. Ses kirlenmesinden arındım her şeyden önce. Poyraza karşın sessizliğin müziğini de dinledim. Bu da Lemke çiftinin gizemi sanıyorum. Çevre sevgisi her şeye yansıyor Club Orient dinlencesinde. Yoksa işkenceye dönüşüyor dinlence. Ses kirlenmesi hayli saygısız boyutlara varıyor, uykumuza da uzanıyor belli sesler. Çocuklar bağırmadan oynamıyor, büyükler bağırmadan konuşamıyor, şarkılar bağırmadan söylenemiyor, denizde yüzerken bir tekne yanaşıyor yanımıza, içinde bir kişi, kasetinde bir şarkı, kumdakilere, evdekilere, köydekilere de dinletmek ister gibi bağırıyor ünlü şarkıcı. En güzel şarkılar da gürültüye dönüşüyor bu durumda.

O güzel konseri Haluk Yargıcı ailesiyle birlikte izledik. Eski Yargıtay Başsavcısı, gazetemizin de eski bir okuru. Burhaniye'de görevliyken Yargıtay yolu açılıyor.

→

Ankara'da uzun yıllardan sonra emeklilik döneminde de Ören'de geçiriyor yaz aylarını. Mavi sevdalılar az değil okurlarımız arasında. Ancak çevre sevgisinden yoksun kişiler ve davranışlar da çarpıcı boyutlarda doğrusu. Sosyolojik harita hızla değişiyor, serumlu bitkiler gibi çirkin ürünler oluşuyor her dalda. Ancak umutlu gelişmeler de var, çirkinliklere karşın güzellikler öğretenler. Örneğin bazı istasyonları büyük tepkilere yol açtı bu kıyılarda, sivil toplum örgütleri davranışlarını açık seçik belirterek görevlileri önlem almaya çağırdı. Ancak kimi kişiler ve kuruluşlar uyarılara duyarsız kalabiliyor!

Tutarlı hükümeti savunanlar tutarsız davranışlardan kaçınmaya özen göstermiyor hiç. Baz istasyonları nedeniyle duyulan tedirginliğe de gerektiği kadar eğilmiyor. Negatif enerji hızla yaygınlaşıyor sözün kısası!

Son konseri pozitif enerji diye yorumluyor kimi dostlarım. Hera'nın öfkesi negatif enerjiyi dengeledi, diyor. İda da gülümsüyor. Müzikseverlere selam yolluyor.

Ayrıca göreve çağırıyor. Çağrıyı yanıtlarsak kirlenmeyi de aşabiliriz, gürültüyü de.

***

Sevgili dostlarım Unatlar'a teşekkür ediyorum. Çeşme'deki üç günüm çok güzel geçti, ilginç gözlemlerle döndüm Ören'e. Alaçatı tepelerinde rüzgar enerjisi üreten fırıldaklar da çok etkiledi beni. Pozitif enerjiye havadan bir katkı. Rüzgârın şarkısı ışığa, ısıya dönüşüyor.

O teknoloji başka tepelerde de uygulanamaz mı acaba? Bu konuda bilgim yok. Uygulanmıyorsa neden? Nükleer santrallara öncelik veren politikalar nedeniyle belki de.

Her gözlem belli sorunlar getiriyor gündeme. Çözüm ararken düğüm oluşuyor!

Ancak karanlığa karşın ışık da üretiyor. Düğümler mutlaka çözülecek. Negatif enerjiler pozitife dönüşecek diye düşünüyor, umudumu yitirmiyorum.

Hera'ya selam.

(*Cumhuriyet*, 11.08.2000)

Müşerref Hekimoğlu

Araştırmaları Derneği ve ANKA Ajansı tarafından her yıl beş kadın gazeteciye verilmek üzere adına bir ödül konuldu.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *27 Mayıs Kitabı* (1975), *Başkent Günleri* (1990).

ÇEVİRİ: *Fin Masalları* (Zacharias Topelius'tan), *Litvanya Hikâyeleri* (Hermann Skidemlann'dan), *Alacakaranlıkta* (Thomas Mann'dan), *Katherina Knie* (Zuckmeyer'dan), *Marat* (Peter Weiss'ten), *Strindberg* (F. Durrenmatt'dan), *Ağaçlar Ayakta Ölür* (Alejandera Casona'dan), *İyi İnsan İyi Vatandaş* (Fr. W. Focrster'dan, 1993).

HAKKINDA: Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001), Gazeteci Müşerref Hekimoğlu Vefat Etti (Zaman, 11.10.2004), Gazetecı-Yazar Müşerref Hekimoğlu Hayatını Kaybetti (Hürriyet, 11.10.2004).

HEKİMOĞLU, Yaşar

Şair ve hikâye yazarı. 1942, Ergani / Diyarbakır doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Ergani'de tamamladı. Diyarbakır İlköğretmen Okulundan mezun olduktan sonra Diyarbakır Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümünü bitirdi. Köy hayatını ve köylüleri işleyen hikâyeler de yazmış olan Hekimoğlu'nun, Enver Atılgan'la ortak yayımladığı *Ergani* (1967) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1978), TDOE - TDF Ansiklopedisi (c. 5, 2004).

HELİMOĞLU (Yavuz), Muhsine

Halkbilimci, yazar. 15 Ocak 1950, Ereğli / Konya doğumlu. Ayrancı İlkokulu (1961), Ankara Yüksek Öğretmen Okulu Hazırlık Lisesi (1967), Ankara Üniversitesi DTCF Türkoloji Bölümü (1972) mezunu. "*Efsaneler*" adlı tezi ile yüksek lisans, "*Masallar*" çalışmasıyla doktora çalışmalarını tamamladı. Dicle (1982-90) ve Bilkent (1990-98) üniversitelerinde öğretim üyeliği yaptı. Ayrıca konuk öğretim üyesi olarak Bakü (1991) ve Varşova üniversitelerinde dersler verdi. 1998'den itibaren Mimar Sinan Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde yardımcı doçent olarak öğretim üyeliği yaptı.

Ürünleri 1968'den beri *Cumhuriyet*, *Siyah Beyaz* gazeteleri ile *Kültür-Sanat*, *Kıyı*, *Ziya Gökalp*, *Folklor Edebiyat* vb. dergilerde yer aldı. *Diyarbakır Efsaneleri* adlı eseriyle İsveç-Stockholm Üniversitesi Cultur House Araştırma Ödülünü, İnönü Üniversitesi Efsane Derleme Ödülünü, DTCF Ninni Derleme Ödülünü, Truva Folklor Derneği 1998 Pertev Naili Boratav Halkbilimi Ödülünü, Diyarbakır Belediyesi ve Sanayi Odasının Kültür Hizmet Ödüllerini kazandı. PEN Edebiyatçılar Derneği, Çocuk Yayınları Derneği, Anadolu Kulübü üyesidir. *Silvanlı Kadınlar* adlı oyunu 1998 yılında İstanbul Şehir Tiyatrolarınca sahnelendi. Masal, efsane ve çağdaş edebiyat konuları ile ilgili olarak sempozyumlara katılarak bildiriler sundu. Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

Muhsine Helimoğlu

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Diyarbakır Efsaneleri* (2 cilt, 1989), *Azerbaycan Halk Edebiyatı ile Türkiye Halk Edebiyatı Arasındaki Benzerlikler - Karşılaştırmalı Örnekleriyle* (1991), *Kim Uyur Kim Uyanık* (1992), *Masallar* (1992), *Şahmaran* (1994), *Masalların Eğitimsel İşlevleri* (1996), *Halk Bilimi ve Edebiyat Yazıları* (2000).

DENEME: *Arada Bir* (1994), *Düş Düşün ve Gerçek* (1998).

ÇEVİRİ: *İlahir Çarşambalar-Nevruz Törenleri* (1992).

HAKKINDA: Orhan Şaik Gökyay (Muhsine Helimoğlu Yavuz, Diyarbakır Efsaneleri, c. 2, 2. bas. s. 521, 1993), Ayşe Güneş / Düş Düşün ve Gerçek (Cumhuriyet Kitap, 8.10.1998).

HENDEKÇİ, Azmi Ünal

Şair. 1968, Kızılcaavlu köyü / Tire / İzmir doğumlu. Lise öğrenimini Tire Ticaret Lisesinde, yükseköğrenimini Trakya Üniversitesinde tamamladı. 1994 yılında Ömer Nejat Çınar ile birlikte şiirlerini *İncinmiş Bahar Kokusu* adlı bir ortak kitapta topladı.

HENDEN, Rahime

Şair, öykücü. 4 Temmuz 1961 (nüfusta 25 Kasım 1961), Arifli köyü / Bulancak / Giresun doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaokulu İstanbul'da okudu. Lise öğreniminin ilk yılını Eyüp Lisesinde okudu, Bulancak Lisesi ikinci sınıftayken öğrenimini yarıda bıraktı. İstanbul'a yerleşerek birçok tekstil fabrikasında çalıştı. 1982-88 arası Cibali Tekel Sigara Fabrikasında imalat işçisi, sonra İnter Yayınevinde sorumlu müdür olarak görev yaptı. O dönemde çiçek satan çingenelerle dostluk kurup çiçekçilik yapmak üzere yayınevindeki işinden ayrıldı. Ancak birlikte çiçek satma sözü veren çiçek satıcısı Romanlar onu yanıltınca çiçekçilik yapamadı.

Bunun üzerine Gedikpaşa yokuşunda kundura işçiliğine başladı.

Rahime Henden

Ardından muhasebe yardımcılığı ve avukat sekreterliği gibi işlerde çalıştı. Bir süre de bir matbaada basın işçiliği yaptıktan sonra, aynı matbaanın müşteri temsilciliğine ve Ajans Pelé Sorun reklam bölümü yöneticiliğine başladı, bu işini uzun yıllar sürdürdü. Son işi tüm zamanını almıyordu, bu nedenle *Ekimler* dergisi ile *Kızıl Bayrak* gazetesinin gönüllü muhabirliğini üstlendi. Emekli olduktan sonra Kadın Eserleri Kütüphanesi ile Kültür Dostları Derneğinde gönüllü olarak görev aldı. Demokratik Kadın Derneği ve Emekçi Kadınlar Birliği gibi oluşumların kuruluş çalışmalarına katıldı. Türkiye Yazarlar Sendikası, Kültür Dostları Derneği ve İnsan Hakları Derneği üyesidir.

Edebiyata, ilkokul öğrencisiyken okuduğu *Kelebek* romanıyla ilgi duymaya başladı. On altı yaşındayken taşlama tarzında şiirler yazmaya, 80'li yıllarda kısa öykü yazarlığına yöneldi. 1987'de toplantı ve gösteri yasasına muhalefetten kısa süreli-

RAHİME HENDEN

GÜNEŞ TUTKUNLARI

- Arkadaşlar, dedi Esin yüksek sesle. Hemen evlerinize yollanmayın, gelin sendika binasına gidelim. İsteklerimizi bir kez daha tekrarlayalım. Ayrıca basına da haber verdik, işverenin tutumunu teşhir etmeliyiz.

Kalabalıktan kimileri gizlice sıvışırken çoğu olduğu yerde durmuş, Esin'i dinliyordu. Kâzım Abi öfkeli gözlerini kalabalığa çevirdi.

— Bu iş burada bilmemeli arkadaşlar, uğradığımız haksızlığı protesto etmeliyiz. Haydi sendikaya! Biz birleşemezsek bizi bizden başka kurtaran olmaz. Sendikaya bir ders vermeliyiz.

Sözcükler kalabalığı oluşturan grubun en uzak bireyine dek ulaşmıştı. Olgun başaklar gibi sağa sola sallandı kalabalık, sonra kararlı adımlarla sendika şubesine doğru yürüyüşe geçti. Alınmış bulunan güvenlik önlemlerine aldırmayan, sessiz bir yürüyüştü bu. Gazete muhabirleri gelmiş, kalabalığı görüntülemeye çalışıyordu.

Küçücük sendika binası tıklım tıklım dolduğu gibi, merdivenin başındaki geniş sahanlık ile merdivenlerin yarısı da doluydu. Kalabalık zaman zaman

— Başkan istifa! diye bağırıyor, ön taraftaki konuşmalar sloganlarla boğuluyordu.

Nuray işçilerin isteklerini içeren bir konuşma yaparak, istekler yerine getirilmedikçe her gün sendikayı aşındıracaklarını bildirdi. Fabrikada yaşananları anlatması için Nuri'ye söz verdi.

Nuri kısaca eylemin nedenini, gelişmesini ve sonuçlarını anlattı. İstekleri bir kez daha sıraladı:

1- Zorunlu mesai uygulamasının kaldırılması

2- Zorunlu mesai uygulamasına uymadıkları gerekçesiyle iş akitleri tazminatsız feshedilen Nuray Aydoğan ve Esin Çiğdemoğlu'nun işe alınması

3- Mesai yapan işçilere ücretin % 100 zamlı ve kesintisiz ödenmesi

4- Yemek kalitesinin acilen düzeltilmesi

5- Eylemde gözaltına alınan iki arkadaşın hemen serbest bırakılması.

Nuri konuşmasını bitirip kalabalığa karıştığında kuyruğun merdivenlerdeki ucu ağır ağır sendika binasından çıkıyordu. Gruplar halinde dağıldılar.

Esin ve Nuray yine birlikteydi, arka sokaklardan Nurayların evine geldiler. Yorgunluk gücünü tüketmişti Esin'in, uzandığı yerde uyuya kaldı. Uyandığında saat 21:00 olmuş, eve gitme olanağı büsbütün kalkmıştı ortadan. "Eyvah! Tevfik eve gelecekti, şimdi beni bulamazsa? Çılgına döner, korkar, hay Allah, ne yapsam?" Otobüslerde çalışmıyordu artık. Yürüyecek gücüyse kendinde bulamıyordu bir türlü. Yabanıl gözlerle etrafa baktı şöyle bir. Kalkıp yüzünü yıkadı. Evin gençleri gelmiş, kimi akşam yemeğini yiyor, kimi dersine oturmuş, kimiyse televizyon seyrediyordu.

— Günaydın kızım, dedi uzun saçlı, gözlüklü ana, uyuyuverdin, yemeğe bile kaldırmaya kıyamadık seni.

— Önemi yok ana, Nuray nerede?

— Odasına çıktı, sen de çık, birazdan in, oldu mu? Sana sofra hazırlayacağım.

— Sen zahmet etme ana, Nuray'la hazırlarız biz. Esin'in gözleri kararıyor, başı dönüyordu. "Kendime bakamıyor, beslenemiyorum ki; bütün gün koşturmak canımı çıkarıyor, ne bahtsız bebeksin sen" dedi karnındakine.

Nuray uzun saçlarını dağıtmış, yatağının üzerine oturmuş, askerdeki nişanlısına mektup yazıyordu. Kapıyı parmak uçlarıyla tıklattı Esin.

- Kim o? diye sordu Nuray koyu sesiyle.

- Ben, Esin. Açsana.

- Kapı açık, sadece itceceksin.

Kapıyı hafifçe itti Esin. Nuray'la göz göze geldiler.

- Rahatsız etmiyorum ya?

- Yoo, gel otur, nişanlıma mektup yazıyordum. O yazalı çok oluyor, şimdi cevap bekliyordur benden. Onu merakta bırakmak istemedim.

Yatağın ayak ucuna ilişti Esin.

- Çok uyumuşum, akşam niye uyandırmadın beni, eve gitsem iyi olurdu.

- O kadar tatlı uyuyordun ki, kıyamadım doğrusu. Ne var, evde bekleyenin mi var? Bir gece bizde kalmandan ne çıkar?

- Gitsem iyi olurdu, dedi Esin. Ananın yumuşak sesi duyuldu.

- Esin, gel kızım, yemeğini hazırladım, gel de ye. Sonra çıkarsın yukarı.

- Hadi, dedi Nuray, yemeğe çağırıyor annem.

- Duydum, sen de gel ama, birlikte yiyelim. Merdivenlerden inip sofraya oturdu Esin. Aklı evdeydi. (...)

(*Güneş Tutkunları*, 1999)

RAHİME HENDEN

ÖZGÜRLÜK TÜRKÜSÜ SÖYLEYELİM

Dağlı rüzgârlar çarptı ömrümü;
inerken ırmak havzalarına.
Yüreğin en içli şarkısına
dokundu akşam alacası.
Şimdi bir yiğitlik destanı
acının imbiğinden süzülen...

Kırdı da gönlüm zincirlerini
tutsak düşmemek üzre;
dudaklarında aydınlık günlerin ezgisi.
Dolanır dağ, tepe, bayır,
dolanır, şehir şehir,
ezgileri ezgimize karışır
en ince teliyle söylenir sazın...

(*Tanyeri Işıltıları*, 2005)

ğine tutuklanıp konulduğu Sağmalcılar Cezaevi Kadınlar Koğuşunda açlık grevindeyken, dönemini ve yaşadıklarını kaleme aldı. Ancak, roman olarak tasarladığı bu eserinin ilk bölümü cezaevindeyken kayboldu. İkinci bölümü birkaç yıl sonra *Güneş Tutkunları* adıyla yayımlandı. 1986-87 arası amatör tiyatro gruplarında çalışan Henden'in, tiyatro eleştirileri 90'lı yıllarda *Sermaye Kültüründen Kopuş* dergisinde; makale ve röportajları haftalık *Newroz* dergisi, Emekçi Kadınlar Birliğinin bülteni, *İnsancıl* ve *Güzel Yazılar* dergilerinde yer aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Kahkahasız Bebelerim* (1994), *Barikat Çiçekleri* (1996), *Gül Yangını Yürek* (1997), *Sokaklar Bahar* (1998), *Yüreğimin Yongası* (2000), *Ses Veriyordu Sessizlik* (2002), *Tanyeri Işıltıları* (2005).

ÖYKÜ: *Güneş Tutkunları* (1999).

HAKKINDA: Rahime Henden / Ses Veriyordu Sessizlik (2002) - Tanyeri Işıltıları (2005), Hülya Tozlu / Ses Veriyordu Sessizlik (Berfin Bahar, Şubat 2003), Direnen İnsan Soluğu (Cumhuriyet Kitap, 2.10.2003).

HEPÇİLİNGİRLER, Feyza

Öykü ve roman yazarı. 1948, Ayvalık / Balıkesir doğumlu. Tam adı Feride Feyza Hepçilingirler. İlk ve ortaokulu Ayvalık'ta bitirdi. İzmir Kız Lisesi (1966), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1971) mezunu. İstanbul Yüksek Öğretmen Okulundan yüksek lisans derecesi aldı. İzmir Kemalpaşa ve Karataş liseleri (1971-81) ile Buca Eğitim Fakültesinde edebiyat öğretmenliği (1981-84) yaptı. Atandığı Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesindeki görevinden, YÖK uygulamalarına karşı çıkarak (1984) ayrıldı. Bir özel okulda ve dersanelerde öğretmenlik yaptı. Yıldız Teknik Üniversitesi Türk Dili Bölümünde okutman olarak çalıştı.

Önce Feyza Baran adıyla şiirler yazdı, sonra hikâyeye yöneldi. İlk hikâyesi 1979'da *Türk Dili* dergisinde yer aldı. Daha sonra hikâyeleri *Sesimiz, Öğretmen Dünyası, Yaba, Dönemeç, Varlık* gibi dergilerde yayımlandı. *Siyah Beyaz* gazetesi ile *Cumhuriyet Kitap* ekinde güncel dil sorunları üzerine yazdığı yazılarla tanındı. Ayrıca *E* dergisindeki "Dilim Dilim" adlı köşesinde Türkçeyle ilgili güncel yazılar yazdı. *Yanlışlıklar* adlı oyunu ile Kültür Bakanlığı Çocuk Oyunları Yarışmasında başarı ödülünü, *Sabah Yolcuları* adlı eseriyle 1981 Akademi Kitabevi Öykü Ödülünü (Fazlı Yalçın'la), *Uçtu Uçtu Pelin Uçtu*'yla 1985 Sıtkı Dost Çocuk Romanı Yarışmasında üçüncülük, 1985 ENKA Bilim ve Sanat Ödülleri Yarışmasında *Eski Bir Balerin* adlı hikâyesiyle üçüncülük, aynı adı taşıyan kitabıyla 1986 Sait Faik Hikâye Armağanını, *Savrulmalar* ile 1997 Sedat Simavi Edebiyat Ödülünü kazandı. Türkiye Yazarlar Sendikası, PEN Yazarlar Derneği, Edebiyatçılar Derneği ve Dil Derneği üyesidir.

"Feyza Hepçilingirler, son kitabı Öykünmece'de, yükselen değerler nedeniyle unutulmaya yüz tutan ya da içi boşalan değerleri, yirmi beş ayrı öyküyle ve yirmi beş ayrı biçemle anlatıyor. Her öyküye, adı dışında genel bir ad veren yazar, farklı insan kesitleriyle çağımızı yirmi beş öyküde özetliyor (...) Feyza Hepçilingirler, arayışçı ve deneyci öyküler toplamı Öykünmece'yle, duyarlıklarımızı gözden geçirmeye, sorgulamaya ve Mavi Küre'de yaşam üzerine biraz daha derin düşünmeye çağırıyor bizleri... Gerçekten de giderek tizleşen bir çığlıkla..." (Pınar Göksan Aker)

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Sabah Yolcuları* (1981), *Eski Bir Balerin* (1985), *Ürkek Kuşlar* (1987), *Kırlangıçsız Geçti Yaz* (1990), *Öyküler* (bütün öyküleri, 1993), *Savrulmalar* (1997), *Öykünmece* (2000).

ROMAN: *Kırmızı Karanfil Ne Renk Solar* (1993), *Tanrı-Kadın* (2002).

DENEME: *Türkçe "Off"* (1997), *Dedim "Ah!"* (1999), *Sorulmadan* (2000), *Yıldızların Suya Döküldüğü* (2005).

ÇOCUK ROMANI: *Uçtu Uçtu Pelin Uçtu* (1986), *Çirkin Prens* (1994).

DİL: *Öğretenlere ve Öğrenenlere Türkçe Dilbilgisi* (2004).

HAKKINDA: Can Kurultay / Çağdaş Türk Edebiyatında Kadın Yazarlar (1993), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Pınar Göksan Aker / Feyza Hepçi-

Feyza Hepçilingirler

FEYZA HEPÇİLİNGİRLER

SÖYLEMEK İSTESEM

"Süheyla Hanım, aynı Süheyla Hanım." Bir yandan "Hoş geldin" derken bir yandan da bunu söyledi. Ne demek şimdi bu? Yaşlanmamışsınız mı? Değişmemiş, gelişmemiş, ilerlememişsiniz; o zamanlar nasıl biliyorsak şimdi de öylesiniz. Ne zamandan beri biliyor beni? Yalnızca bir yıl görmedi, ondan önceki bir yıl da sürekli görmüştü, daha öncesi yok. Ne bilir aynı olup olmadığımı. Hemen hemen her ay bir şeyler diktirmek isterdi o aralar; pat telefon, "Süheyla Hanım, bu perşembe sizin için uygun mu, benim eski bir gabardinim var, etek için; kıza da bir elbise düşünüyorum, bir de..." Şimdi de öyle; konfeksiyon pahalı gelmiş, beden ölçüleri, kesimler birbirini tutmuyormuş, hem canım insan, vücudumu tam uyarı bir türlü bulamıyormuş zaten, çarşıya çıkıp saatlerce dolaşmak da cabası... Göğüsler küçük, basen geniş ya, üst 42 beden, alt 48, nereden bulacak vücuduna oturan elbiseyi? Siz de hiç değişmemişsiniz Figen Hanım, deseydim ya ben de! Ya da onun söylediği gibi: "Figen Hanım da aynı Figen Hanım'."

Nerden bulmuş bu kumaşı, nineminden kalma. Paraya kıyıp yenisini almaz; kıyıda köşede ne bulmuşsa... Kıza bluz dikecekmişiz bundan. O, ben gelirken çıkan kız da -o değişmiş, aynı değil, boylanmış, genç kız kalıbına girmiş- hayattın bu bluzu giymez. Üstelik bebe yaka mı kaldı artık; bizim çocukluğumuzdaydı bebe yakalar, şapşal yakalar, Amerikan yakalar. Bluz hele biraz beklesin bakalım. Önce elbiseleri keselim biz. Şu "boydan" modasının çıkması iyi oldu. Çırak giderken Hikmet Teyze'ye, nervürlerle uğraşırdık, göğüs pensi, sırt pensi, bel dikişi, elbise dedin mi bele tam oturacak, etekler kloş ya da daire kloş, astarlar, farbalalar... İyi ki de Hikmet Teyze varmış mahallede, iyi ki de bizimkiler okula göndermeyince annem "Eli iğne iplik tutsun," deyip beni onun yanına vermeyi akıl etmiş. "Kocası kötü çıkarsa işine yarar, iyi çıkarsa kolunda bulunsun, altın bilezik, ister yabancıya, ister kendine. Hele eli biraz kirlisin." Nur içinde yatsın, anacığım hayatta olsaydı da görseydi iki çocuğumu da elin dikişiyle büyütmüştüm. Bugünleri önceden bilmiş sanki. "Neden, diye sormak yasak mı?" demiştim son gece. "Yasak!" demişti o da. "Neden?" dedim. Kötü bir şey yapacakmış gibi baktı. Öleecekmiş, öldürecekmiş gibi. "Yani neden yasak diye soruyorum," dedim. Bakmadı bu sefer, şakaklarında birkaç damarın seğirdiğini gördüm. Epey sonra, sakinleştikten, gideceğini ve benim tepki göstermemeyi kabul ettiğimi sandıktan epey sonra, çok sıradan bir şey söyleyecesine. "Pek fazla bekleme beni," dedi. "Gençsin güzelsin bulursun başka birini." Ben ağlamaya başlayınca bunu söylediğinde de pişman oldu; ama söyledi bir kere.

Üç gün sonra geliyor. Bizi bırakıp gittiğinden beri ilk kez. Üstelik haber vererek, izin isteyerek, yabancı gibi. Çocukları çok özlemişmiş, beni de tabii. "Gözümde tüttünüz," dedi. Biz tüteriz hep öyle zaten, madem gözünde tütecektik, niye gittin? Diyemedim, tutuldum kaldım. Sesinin rengini bile ayırt edemedim. Keyfi yerinde mi, ölesiye mutsuzluklarından birini mi yaşamakta gene? Bizi özledi mi gerçekten, bu da başka türlü bir veda mi?

Teyel ipliği nerede? Figen Hanım, diye seslendim içeriye. Teyel ipliğini bulamıyorum.

"Ah, ben de ne unuttum diye düşünüyordum, dedi. Gitti, makinenin çekmecelerinden bir beyaz makara bulup geldi.

- Şu makaradan kullansak?

- Kullanalım da o iplik çok sağlam. Sonra igneyle kurcalarken tel çekersiniz kumaştan. Böylece teyel sökme işinin onlara ait olduğunu hatırlattım aklınca. Kıza, kardeşi, kim getirse... Sürfileleri de onları yaptıracağım, ince dikişleri de. Ne bulduysa yiğdi önüme. Bir günde bu kadar şey dikilir mi? İki etek, iki elbise, bir bluz. Geceye kalsam bile yetiştiremem. Aslında huysuzluğum sabahki laf yüzünden. Yalan söylüyor, aynı Süheyla Hanım değilim. Hem benim çektiklerimi çekip aynı kalabilir mi insan? Saçım beyazlamaya başladı bile. Yüzümdeki kırışıklar artacak, boynum buruş buruş olacak. Sonra yüzüm sarkacak, köpek yanaklarını gibi iki yanımdan sallanacak yanaklarım, burnından ağıza doğru derin, simetrik iki çizgi, bir gıdı... "alnımdaki hatırı yaşamın matemi sanma!" Sıkılmış, bunalmış, artık evlere sığamıyormuş. Bir süre, kendisini toparlayıncaya kadar... "Çocuklara zaten sen bakıyorsun, benim kazandığım ne?" Bakarız peki, bakarız da zaten; ama ben de bunalırsam, ben de sığmazsam evlere, nerelere kaçarım?

İki parça önü, igneleyip bıraktım. Etekleri biçmem gerek bir yandan. Makineye oturunca çekileceklerin tümünü çekip kalkmalıyım. Bluz kalır. Belki ikinci elbiseyi bile çıkaramam. Bir gün daha çağırsın. Hani o da yardım edecekti. Kız kardeşi de gelecekmiş sözde. Ufak tefek işleri biz yaparız, hiç merak etme sen, demişti.

- Onlerin karşılığını siz alırsınız değil mi?

- Alırım alırım, tabii, dedi. Çayı demledim, şimdi geliyorum. (...)

(*Savrulmalar*, 1997)

lingirler ile Öykünen Öyküler Derlemesi "Öykünmece" Üzerine: "Giderek Tizleşen Bir Sesle Yırtınıp Duruyorum" (Cumhuriyet Kitap, 20.7.2000), Şafak Güneş / Duyarlılıkta Kadın Erkek Ayrımı Yoktur (Virgül, Ekim 2000), Feridun Andaç / Edebiyatımızın Yol Haritası (2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Semih Gümüş / Öykülerde İstanbul (2002).

HEPER, Metin

Araştırmacı-yazar. 1940, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi (1963) mezunu. Doktorasını Syracuse Üniversitesinde (ABD) tamamladı (1971). Boğaziçi Üniversitesi İktisadi ve Ticari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Başkanı, Bilkent Üniversitesinde öğretim üyesi (Prof. Dr.) ve Dekan yardımcısı olarak görev yaptı.

Metin Heper

Makalelerini, *International Political Science Review*, *Comparative Politics*, *Political Science Quarterly Armed Forces and Society* dergilerinde yayımladı. *Comparative Political Dynamics: Global Research Perspectives* kitaplarına bölüm yazdı. Uluslararası Siyasal Bilimler Derneği, Kuzey Amerika Ortadoğu Araştırmaları Derneği, İngiltere Ortadoğu Araştırmaları Derneği, Türkiye Araştırmaları Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

Bürokratik Yönetim Geleneği: Os-

manlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyetinde Gelişimi ve Niteliği (1974), *Türk Kamu Bürokrasisinde Gelenekçilik ve Modernleşme: Siyaset Sosyolojisi Açısından Bir İnceleme* (1977), *Gecekondu Policy in Turkey an Evaluation with a Case Study of Rumelihisarüstü Satuatter Area in İstanbul* (1978), *Development Administration in Turkey: Conceptual Theory and Methodology* (1980), *Turkey: Post Achievement and Future Prospects* (Ankara, 1983), *İslâm and Politics in The Modern Middle East* (Londra, 1984), *The State Tradition in Turkey* (İngiltere, 1985), *Dilemmas of Decentralization, Munipical Goverment in Turkey* (Bonn, 1986), *The State and Public Busecuecracien: A Comporative Perspective* (Newyork ve Londra, 1987), *The State Military and Democracy Turkey in the 1980* (Berlin, 1988), *Local Goverment in Turkey: Governing Greater İstanbul* (Londra, 1989), *Democracy and Local Goverment: İstanbul 1980's* (İngiltere), *Modernleşme ve Bürokrasi: Karşılaştırmalı Kamu Yönetimine Giriş, İsmet İnönü: Yeni Bir Yorum Denemesi* (İngilizceden çev. Sermet Yalçın, 1999).

HAKKINDA: Hakan Tunç / Metin Heper'den "İsmet İnönü: Yeni Bir Yorum Denemesi" (Cumhuriyet Kitap, 9.12.1999).

HERGÜNER, Galip

Şair (D. 1918 – Ö. ?). On üç yaşında babası Şeyh Halit Efendi'yi kaybetti. Hukuk öğrenimi gördü. Sulh hâkimliği yaptı. Şeyh Halit Efendi, Hergüner'in belirttiğine göre, nât, ilahi ve gazel nazım biçimleriyle yazılmış yüz yetmiş adet şiirinden oluşan bir divan sahibiydi. Hergüner'i, babasını kaybetmenin üzüntüsü şiire yöneltti. Çeşitli konulardaki duygu ve düşüncelerini şiirle dile getirdi. 1946 yılına kadar yazdığı şiirleri *Ömrümün Baharı* (1962) adlı bir kitapta topladı.

HAKKINDA: Galip Hergüner / Ömrümün Baharı (1962), V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (1975), Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003), TDOE -TDE Ansiklopedisi (c. 5, 2004).

HERGÜNSEL, Cafer

Yazar. 1956, Düzce doğumlu. Hendek Lisesi (1973) ve Ortaköy Eğitim Enstitüsü mezunu. Karasu (1978), Hendek (1979-81) ve İstanbul'da (1981-88) ilkokul müdürlüğü ve öğretmenliği yaptı.

Hikâye ve röportaj yazılarını *Yazko Edebiyat* (1982), *Hürriyet Gösteri* (1984), *Varlık* (1982, 85), *Sanat Olayı* (1985) dergilerinde yayımladı. *Kalfa* (1980) adlı bir öykü kitabı vardır.

HERSEKLİ ARİF HİKMET

Şair (D. 23 Kasım 1839, Mostar / Yugoslavya - Ö. 20 Mayıs 1903, İstanbul). Hersek Valisi Ali Paşa'nın torunu ve Zülfikar Nafiz Paşa'nın oğlu. Öğrenimini babası ve dedesinin ölümü üzerine gittiği İstanbul'da yaptı. İmparatorluğun çeşitli yerlerinde görev alarak Erzurum, Bursa, Manastır, Yanya, Kastamonu, Adana, Cezayir vilayetleri Bidayet Mahkemesi Hukuk Dairesi Reisliği, İstanbul İstinaf Mahkemesi Azalığı, İstinaf Hukuk Reisliği ve Mahkemesi Temyiz Azalığı yaptı (1901).

HERSEKLİ ÂRİF HİKMET

GAZEL

Ol şu 'le-i aşkız ki tecellâda nihânız
Güyâ ki şu 'â-ı "yed-i beyzâ "da nihânız

Medd-i nigeh-i rağbetimiz âlem-i candır
Nûr-ı nazar-ı çeşm-i süveydâda nihânız

Neşr olsa nola âleme gülbang-i safamız
Nâkûs-ı sanem-hâne-i sevdâda nihânız

Etsek ne aceb râz-ı dil-i Kays'ı temâşâ
Biz medûmek-i dîde-i Leylâ'da nihânız

Gâm-geşte-i hicrâniyız ol Yûsuf-i hüsnün
Kim dâğ-ı dil-efrûz-ı Züleyhâ'da nihânız

Hikmet biziz ol nefha-i pür-feyz-i hakîkat
Enfâs-ı revân-bahş-ı Mesîhâ'da nihânız

Tanzimat edebiyatının başlangıç yıllarında yetişen son divan şairlerindendi. Çağdaşları arasında daha az külfetli bir Türkçe kullanan Arif Hikmet Bey, şairliğinin yanı sıra felsefe ve tasavvuf alanında eserler verdi. Döneminin güçlü şairlerinden Leskofçalı Galip ve Yenişehirli Avni ile bir Encümeni Şuara (Şairler Derneği) kurmuş, evinde bir yıl kadar (1860-61) her gün düzenlediği edebiyat sohbetlerine Namık Kemal gibi birçok yetenekli genç katılmıştı.

ESERLERİ:

Divan (İbnülemin Mahmut Kemal İnal tar., 1919), *Levâyihü'l-Hikem, Levâmiü'l-Efkâr, Sevânihü'l-Beyan, Misbahü'l-İzah.*

HAKKINDA: İbnülemin Mahmut Kemal İnal / Dîvân-ı Hikmet (Herskli Arif Hikmet'in hayatı ve şiirleri, 1918), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), Metin Kayahan Özgül / Hersekli Ârif Hikmet Hayatı ve Eserleri (1987), Hasan Aksoy / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 17, 1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), İbnülcmin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. II, 2000), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), İsmail Ünver / Büyük Türk Klasikleri (c. 8, 2002), Veysel Gültaş / Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003).

HINCAL, Atilla

Şair. 1940, Balıkesir doğumlu. İlkokulu Afyon'da, ortaokulu Dinar'da okudu. Bursa Işıklar Askeri Lisesinde bir yıl öğrenim gördükten sonra ayrıldı. İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesini (1959-64) bitirdi. Bir süre aynı üniversitenin Gazetecilik Enstitüsündeki dersleri de takip etti; ancak yarıda bıraktı. İÜ Eczacılık Fakültesinde (1964) asistan olarak göreve başladı. Doktorasını bitirdikten sonra 1969'da Hacettepe Üniversitesine geçti. 1974 yılında doçent, 1979 yılında profesör oldu. Uluslararası ödülleri de olan Hıncal'ın sahasında yayımlanmış 250 civarında makale ve yirmiye yakın kitabı bulunmaktadır.

Şiir yazmaya henüz ortaokulun ikinci sınıfında iken başladı. İlk şiirleri *Mücadele* adlı yerel gazetede çıktı. Ayrıca Balıkesir'de çıkan *Balıkesir* gazetesinde de bazı yazılar yazdı. İlk ve tek şiir kitabı olan *Yalnızlıktı*'da (1959) yer alan şiirlerin büyük çoğunluğu aşk ve sevgi üzerinedir.

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 2, 1975), TDOE - TDE Ansiklopedisi (c. 5, 2004).

HINÇER, İhsan

Şair, folklor araştırmacısı (D. 14 Mart 1916, Konya - Ö. 11 Kasım 1979, İstanbul). İlköğrenimini Konya'da yaptı. İstanbul Kabataş Lisesi (1940) mezunu. İstanbul Belediyesinde çeşitli görevlerde, son sekiz yıl Varidat Tahakkuk müdürü olarak çalıştı. Türkiye'deki folklor çalışmalarının öncülerinden olan İhsan Hınçer,

İhsan Hınçer

önceleri yazdığı kahramanlık şiirleriyle tanınmıştır.

Şiirleri ve incelemeleri 1941'den itibaren *İnkılapçı Gençlik, Yücel, Yeni Türk, Babacan, Yeni İstanbul, Radyo Magazin, Radyonun Sesi, İnci* vd. dergi ve gazetelerde yayımlandı. Çıkardığı dergiler ve folklor derneklerindeki faaliyetleriyle folklor çalışmalarına katkıda bulundu. Arkadaşı Kemal Akça ile *Folklor Postası* (1945-46, 19 sayı) ve *Türk Folklor Araştırmaları* (1949-79) dergilerini çıkardı. 1946 yılında ikinci defa kurulan Türk Halk Bilgisi Derneğinin başkanlığını yaptı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Türklük Bir Yanardağdır* (1936), *Türk İsterse* (1937), *İstiklalimin Menkıbesi* (1937), *İnkılap Türküleri* (1938).

ROMAN: *Çoban Kızı* (1946).

ARAŞTIRMA: *Türk Folklor Araştırmaları* (1949).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

HIZAL, Mustafa Zihni

Araştırmacı-yazar (D. 1919, Düzce – Ö. 1964, Ankara). Büyük Çerkez sürgününde önce Makedonya'ya (1864), sonra da Anadolu'ya (1878) göç etmek zorunda kalmış olan "Xidzetlv" adlı bir Adige ailesindendir. İlk ve ortaokulu Düzce'de bitirdi. Eskişehir Hava Lisesi (1939) ve Hava Harp Okulu mezunu. 1951 yılına kadar askeri pilot olarak Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde görev yaptı. Daha sonra ordudan ayrılarak Türk Hava Yollarına girdi ve ölümüne kadar bu kurumda sivil pilot olarak çalıştı. 1960'lı yıllarda Avrupa ve Yakındoğu ülkelerinde yeniden örgütlenmeye çalışan Kuzey Kafkasya Milli Merkezinin genel sekreterliğini üstlendi. 1961'de Ankara'da oluşturulan Kuzey Kafkasya Kültür Derneğinin kurucuları arasında yer aldı ve ilk başkanı oldu. 1964 yılında Almanya'ya yaptığı bir görev uçuşu dönüşünde, uçağının Ankara yakınlarında düşmesi sonucunda yaşamını yitirdi.

Yazıları *Son Havadis, Yeni İstanbul, Yeni İstiklal, Serdengeçti, Düşünen Adam, İslam, Hilal, Mücahit, Ölçü, Hür-Söz, Türk Yurdu, Türk İzi, Azerbeycan, Kırım* gibi dergi ve gazetelerde yayımlandı.

ESERLERİ:

Şeyh Şamil-Şimali Kafkasya İstiklal Mücadeleleri (1958), *Kuzey Kafkasya-Hürriyet ve İstiklali Davası* (Oğlu A. H. Hızal'ın adıyla yayımlandı, 1961), *Kuzey Kafkasya'da Sovyet-Rus Vahşeti-1944 Faciası* (Konferans Notları, 1964).

HAKKINDA: Sefer E. Berzeg / Kafkas Diasporası'nda Edebiyatçılar ve Yazarlar Sözlüğü (1955), Mustafa Zihni Hızal (Obyedinennıy Kavkaz, Münih, sayı: 1), Cengiz Gökgöl / Bizden Birini Daha Kaybettik - Dursun Muharremoğlu / Zihni Hızal ve Mücahit - A. Hazer Hizal / Mustafa Zihni Hızal - B. Batırhan / Talihsiz Kuzey Kafkasya Bir Münevveri - Millî Mücahidi Daha Toprağa Verdi - Kadircan Kaflı / Milliyetçi Cephenin Kaybı (Mücahit, c. 5, Mart-Nisan 1964), Mustafa Zihni Hızal (Dergi, Münih 1964, s. 35-36), Mustafa Zihni Hızal (Azerbaycan, sayı: 10-12, 1964), TDOE –TDE Ansiklopedisi (c. 5, 2004).

HIZARCI, Erol

Öykücü. 1972, Heybeliada / İstanbul doğumlu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. "Alacakaranlıktaki Ülke" (1993) ve "Batık Aşklar Müzesi" (TRT, 1994) adlı iki senaryosu filme alındı. Öyküleri *İzlek* ve *Promete* dergilerinde yayımlandı. TV programları editörlüğü yaptı. *Toprakaltı Sarayları* (1998) adlı bir öykü kitabı vardır.

"Erol Hızarcı gerçekten de çok yetenekli bir öykücü. Metinlerinin büyük bölümünde şiirsellik başat bir konumda. Diğer bir deyişle öyküleri yoğun bir şiirsel dokuya sahip. Ve çoğunlukla iç dünyadan yola çıktığından olsa gerek, alabildiğine hüzünlü. Çocuklar, hasta bir çocuğun düşleri, özlemleri, hiçbir şeyin engelleyemeyeceği sonsuz meraklı; aşkın, sevginin, eski bir evin, günbatımının gizemli hüznü (...) Hızarcı ülkemizdeki pek az yazarın yaptığı bir şeyi yapıyor: Bilimsel bilgilerden sanata olanaklar sağlıyor. Astronominin o uçsuz bucaksız gizemiyle, edebiyatın geleceğe kapılar açan sezgi gücünü bir araya getiriyor." (Günay Güner, *Toprakaltı Sarayları* üzerine)

Erol Hızarcı

HAKKINDA: Günay Güner / Erol Hızarcı'dan "Toprakaltı Sarayları"-Çocukluğun Gezgini Bir Öykücüden (Cumhuriyet Kitap, 21.1.1999), Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları Sözlüğü - 9 (Heceöykü, sayı: 9, Haziran-Temmuz 2005).

HIZIR BEY

İslam bilgini, şair (D. 1407, Sivrihisar / Eskişehir – 1459). İlk İstanbul kadısı. Önce babası tarafından eğitildi. Bir süre Bursa'da Molla Yegân'dan ders aldı. Öğrenimi bitince Sivrihisar Medresesine müderris oldu. Fatih Sultan Mehmed tarafından İstanbul'a çağrıldı ve kadılık görevi verildi. Bu görevde bulunduğu semt Kadıköyü adıyla anıldı. Ebcedle tarih düşürmede öncü edebiyatçılar arasında yer aldı. Türkçe, Arapça ve Farsça şiirler yazdı. Ünlü eseri 104 beyitli *en-Nüniyye fi'l-Akâid* medreselerde ders kitabı olarak okutuldu, çokça şerhedildi ve Türkçeye çevrildi.

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982), M. Sait Yazıcıoğlu / Hızır Bey (1986).

HIZIR İLYAS

Tarih yazarı (D. 1801? – Ö. 20 Haziran 1864, İstanbul). Hafız İlyas ve Çuhadar İlyas Ağa olarak tanındı. Babası Divân-ı Hümâyun kâtiplerinden Mehmed Emin Şükûhî Efendi'dir. On yaşında Enderuna (1812) girerek eğitim gördü. Saray'dan kâtiplik göreviyle ayrıldıktan sonra ilmiye sınıfına girerek 1840'ta devriye mevleviyetini, 1845'te mahreç payesini aldı. Kendisine Sofya, Bilâd-ı Hamse, 1850'de ise Mekke kadılığı payeleri verildi. Encümen-i Danişʼin aslî üyeliğine seçildi. İstanbul kadılığı payesini aldı. Hassa Ordusu müftülüğüne getirildi. Üsküdar Doğancılar'da Nasuhi Tekkesi mezarlığına gömüldü. Anı ve tarih türünde yazılmış *Târih' i Letâif-i Enderun veya Târih-i Enderun* (1276) adlı bir eseri vardır. Bu eserde; Enderunda bulunduğu yıllarda geçen olayları ve bu arada ailesiyle ilgili bazı bilgileri, Enderun hayatını, düzenlenen tören ve eğlenceleri, doğumları, ölümleri anlatmıştır. Eser, Cahit Kayra tarafından sadeleştirilerek basıldı (1987).

HAKKINDA: Mehmed Süreyya / Sicill-i Osmâni (Tezkire-i Meşâhir-i Osmaniyye, c. 1, 1890-97), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri (c. 3, 1971-1975), Türk Ansiklopedisi (c. 20, 1943-86), TDV İslâm Ansiklopedisi (1998), Türk Edebiyatı Tarihi (1943), TDOE-TDE Ansiklopedisi (c. 5, 2004).

HIZIR, Nusret

Felsefeci, tarihçi (D. 1889, İstanbul - Ö. 1980, Ankara). Almanya'da fizik, matematik, felsefe ve müzik öğrenimi gördü. Yurda dönüşünde Prof. Hans Reichenbach'ın asistanı olarak İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesine girdi (1934). 1937'de Türk Tarih Kurumuna uzman oldu. Dışarıdan sınava girerek doçent oldu (1947). Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesine öğretim üyesi olarak atandı, profesörlüğe yükseldi (1954). 1960-62 yılları arasında üniversiteden uzaklaştırılan 147 öğretim üyesi arasında yer alınca (1963) Paris'te Ecole Normale Superieur'da felsefe okuttu. 1968'de görevine iade edildi. AÜ Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinden başka, Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın Yüksekokulu, Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesinde dersler verdi. Türk Tarih Kurumunun danışmanlığını yaptı.

Nusret Hızır

1979 yılında Türkiye Felsefe Kurumu tarafından kurumun Onur Başkanı seçilmişti. *Ant, Yaprak, Değişim* gibi dergilerde felsefe ve mantık konularında yazıları yayımlandı. *Felsefe Yazıları* adlı kitabıyla 1977 Türk Dil Kurumu Deneme Ödülünü kazandı.

ESERLERİ:

Felsefe Yazıları (1976), *Bilimin Işığında Felsefe* (Füsun Akatlı tar., 1985), *Geride Kalanlar* (1987).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

HIZIROĞLU, Aziz Kemâl

Şair, yazar. 23 Mayıs 1949, Adapazarı doğumlu. İlkokulu İstanbul'da, ortaokulu Adapazarı'nda okudu. Kuleli Askeri Lisesinden (1967), askeri öğrenci olarak okuduğu İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünden (1971) mezun oldu. Değişik yerlerdeki askeri okul, askeri kütüphane, kıta personel şubeleri ile askerlik şubelerinde (1971-80) görev yaptı. 12 Eylül (1980) döneminde, yüzbaşı rütbesindeyken siyasal gerekçelerle tutuklandı. Yargılanarak 1984 yılında beraat etmesine karşın, Silahlı Kuvvetlerden ihraç edildi. Pek çok parti, dernek, vakıf ve sendikada çeviri atölyeleri kurdu ve yönetti. Yöneticisi olduğu Toplumsal Araştırmalar İçin Vakıfta İngilizce grup dersleri vererek yaşamını sürdürdü.

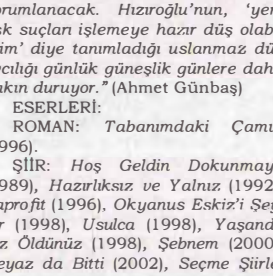
Şiirleri ile yazıları; *Fayton, Papirüs, Şiirli Çıkın, Uç, Düşlük, E, Şiir Ok'u, Ağır Ol Bay Düzyazı, Şiirin, B(aşk)a, Budala, Ütopya, Kavram Karmaşa, Islık, 3 Nokta Edebiyat, Şiiri Özlüyorum, Tay, Öteki-Siz, Kül, İspinoz, Sessiz, Yaba Edebiyat, Bizim Ece, Lül Sanat, Dize, Akköy, Ardıçkuşu, Ücra, Agora, Güney, Yalın Ses, Siyah Beyaz, MaviDergi, Edebiyat Koop, Şair Çıkmazı, Edebiyat ve Eleştiri, Aykırısanat, Kuzey Yıldızı, Berfin Bahar, Evrensel Kültür, Nikbinlik, Şiir Ülkesi, Damar* dergilerinde yayımlandı. *Hoşgeldin Dokunmaya* adlı şiirle 1989 Cahit Sıtkı Tarancı Şiir Yarışması İkincilik Ödülü aldı. Türkiye Yazarlar Sendikası ve Edebiyatçılar Derneği, Toplumsal Araştırmalar Vakfı (yönetici) üyesidir.

"Hep sormuşumdur kendi kendime: Şiirin değerbilir gülü de olmasaydı ne yapardı şair? Tüm kırgınlıklara karşın yaşamaya ve yazmaya eğilimli ruh halimizi böyle bir güzelliğe borçluyuz. Seçtiğimiz şiirlerle ulaşamadığımız nice şiirlerin arasındaki gizi ve büyüyü içmizdeki çocuğun aynasına taşıdıkça alacakaranlık başka türlü yorumlanacak. Hızıroğlu'nun, 'yeni aşk suçları işlemeye hazır düş olabilirim' diye tanımladığı uslanmaz düş avcılığı günlük güneşlik günlere daha yakın duruyor." (Ahmet Günbaş)

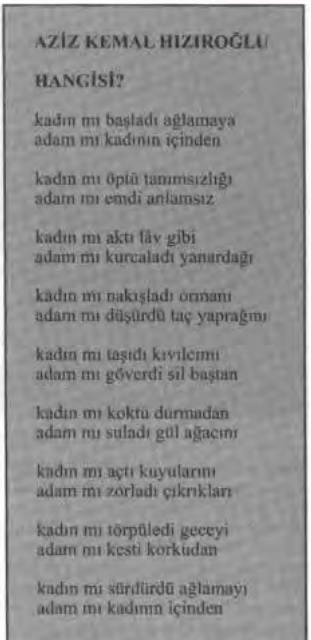
ESERLERİ:

ROMAN: *Tabanımdaki Çamur* (1996).

ŞİİR: *Hoş Geldin Dokunmaya* (1989), *Hazırlıksız ve Yalnız* (1992), *Saprofit* (1996), *Okyanus Eskiz'i Seyler* (1998), *Usulca* (1998), *Yaşandınız Öldünüz* (1998), *Şebnem* (2000), *Beyaz da Bitti* (2002), *Seçme Şiirler* (2003), *Mühür* (2004), *Göndere Çekilen Karanfil* (2005).

Aziz Kemal Hızıroğlu

AZİZ KEMAL HIZIROĞLU

HANGİSİ?

kadın mı başladı ağlamaya
adam mı kadının içinden

kadın mı öptü tanımsızlığı
adam mı emdi anlamsız

kadın mı aktı lâv gibi
adam mı kurcaladı yanardağı

kadın mı nakışladı ormanı
adam mı düşürdü taç yaprağını

kadın mı taşıdı kıvılcımı
adam mı göverdi sil baştan

kadın mı koktu durmadan
adam mı suladı gül ağacını

kadın mı açtı kuyularını
adam mı zorladı çıkrıkları

kadın mı törpüledi geceyi
adam mı kesti korkudan

kadın mı sürdürdü ağlamayı
adam mı kadının içinden

HAKKINDA: A. Ömer Türkeş / Neredeyse Unutmuştuk Gerçekçiliği (Virgül, Haziran 2002), O. Günay / Aziz Kemâl Hızıroğlu'nun Şiiri (Kavram Karmaşa, Temmuz-Ağustos 2002), İsmail Arslan / Şiirle Çoğalmak ve Aziz Kemâl Hızıroğlu (Tay, Ağustos-Eylül 2003), İlhan Karaman / Seçme Şiirleriyle Aziz Kemâl Hızıroğlu (Tay, Ekim 2003), Ahmet Günbaş / Aziz Kemâl Hızıroğlu'ndan Seçme Şiirler (Damar, Kasım 2003), Ruşen Hakkı / Mühür (Özgür Kocaeli, 23.5.2004), Mustafa Günay / Verimli ve Başarılı Bir Şair: Aziz Kemâl Hızıroğlu (Adana, 26.7.2004), Ersan Erçelik - Sevil Çağlar / Şiirle Raks - Aziz Kemâl Hızıroğlu ile Söyleşi (Şiiri Özlüyorum, Kasım-Aralık 2004), Hasan Akarsu / Şiirler-Den / İzler (2004) - Aziz Kemâl Hızıroğlu'nun Şiirleri (Yaba Edebiyat, Mayıs-Haziran 2004), Muhsin Şener / İki Binli Yılların Ümit Yaşarı (Şiir Ülkesi, Mart 2005).

HIZLAN, Doğan

Eleştirmen, gazeteci-yazar. 22 Aralık 1937, İstanbul doğumlu. Tam adı Mehmet Doğan Hızlan. Osman Giritli imzasını da kullandı. Babası, Muhakemat Müdürlüğü Takip Kalemi şeflerinden olan Sadullah Hızlan'dır. Davutpaşa Ortaokulunu bitirdi. Pertevniyal Lisesinde başladığı lise öğrenimini İstanbul Erkek Lisesinde (1956) tamamladı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesine ile İstanbul

Doğan Hızlan

Üniversitesi Hukuk Fakültesinde öğrenim gördü. 1963'te düzeltmen olarak girdiği *Cumhuriyet* gazetesinin ve *Yeni Gazete*'nin sanat sayfalarını yönetti. 1969-71 yılları arasında *Yeni Edebiyat* dergisinin kurucusu ve yazı işleri müdürü oldu. 1980'de yayımlanmaya başlayan *Hürriyet Gösteri* dergisinin genel yayın yönetmenliğini yaptı ve *Hürriyet* gazetesinde günlük yazılar yazdı. 1972'de TRT İstanbul Radyosunda "Kitaplar ve Düşünceler" programıyla başladığı kitap tanıtma programlarını "Karalama Defteri" adıyla TRT-2'de, NTV ve CNN Televizyonlarında sürdürdü. Yazar ile okuru buluşturduğu aynı programı İhsan Yılmaz ile birlikte CNN Türk televizyonunda devam ettirdi. Aynı zamanda *Hürriyet* gazetesinin yayın danışmanlığını yaptı.

İlk yazısı 1954 yılında *Yankı* dergisinde yayımlandı. 1959 yılı başlarında yeni eleştiri denemeleriyle *a* dergisinde yazmaya başladı. Deneme yazıları ile nesnel ve söyleşi tadındaki eleştirileriyle tanındı. Sonraki yıllarda yazıları *Yankı* (1959), *Pazar Postası* (1959), *a* (1959), *Türk Dili, Türkçe, Değişim* (1960-63), *Cumhuriyet, Şiir Sanatı, Papirüs, Soyut, Yelken, Yeni Dergi, ABC, Hafta Sonu* (1966-68) ve *Hürriyet Gösteri* gibi yirmi civarında dergi ve gazete ile sempozyum kitaplarında yayımlandı.

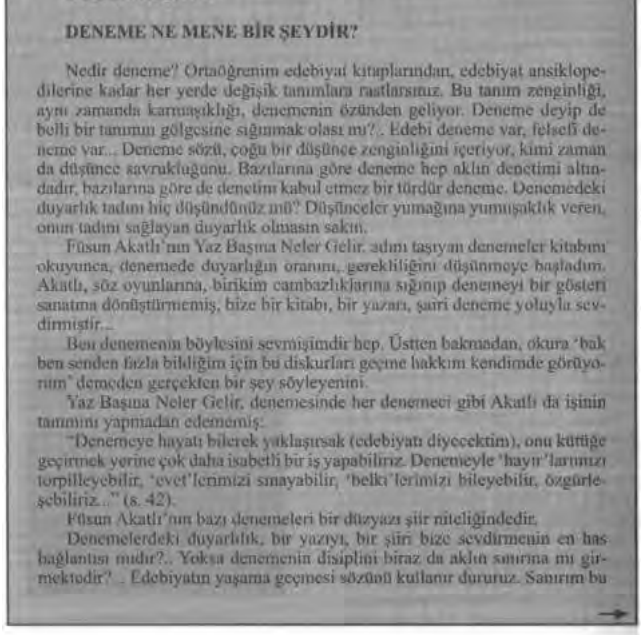
"El altında Doğan Hızlan'ın denemelerinden bir seçkinin bulunması güzel şey. Özellikle edebiyatı ve denemeyi sevenler Hızlan'ı elbette diğer yapıtlarıyla çoktan tanıyorlar, çizgisine, beğenisine, tutumuna aşinalar. Ama onu çok daha kalabalık bir okur kitlesi de tanıyor, Hürriyet gazetesindeki günlük yazılarını, CNN'deki edebiyat söyleşilerini izliyorlar. Kültür ve sanata ayıracak bir sayfası olmayan, çok sayfalı, çok okunan bir gazetenin, okurlarıyla edebiyat arasındaki tek köprüsü o. Gazetedeki köşesinde hâliyle, gündemi izleyen yazıları çoğunlukta. Aralarında deneme tadı, edebiyat yoğunluğu taşıyanları yok değil ama; ağırlığı, ister istemez, güncellik taşıyan konulara vermek durumunda. Munis ve optimist kalemiyle kendine alıştırdığı okurlarını bir yandan da sanata, edebiyata, kültüre alıştırıyor Doğan Hızlan. Onun çok önemli bir misyonu bu. Ama gerçek bir edebiyatçı, usta bir denemeci salt bir misyon adamı olarak kalamaz, kalmaz." (Füsun Akatlı)

ESERLERİ:

DENEME-ELEŞTİRİ: *Haydi Anlat Anneciğim* (1968), *Deneme-Eleştiri-Söyleşi: Ne İstiyoruz* (1968), *Yazılı İlişkiler* (1983), *Günlerde Kalan: Çağdaş Edebiyatımıza Dipnotları* (1983), *Sanat Günah Çıkarıyor* (1992), *Kitaplar Kitabı* (1996), *Ne Kadar Mozart O Kadar Süt* (1996), *Saklı Su* (1996), *Söyleşiler* (1997), *Güncelin Çağrısı* (1997), *Düzyazı Ayracı* (2001), *Mavi Bereli* (2001), *Şiir Çilingiri* (2001), *Edebiyat Dönencesi* (2003), *Yalnızlık Kahvesi* (2003), *Eleği Duvardan İndirelim* (seçme denemeler, 2005), *Edebiyat Daima* (2006), *Aynadaki Bakışlar* (2006).

DERLEME-HAZIRLAMA: *En Güzel Türk Hikâyeleri* (1972), *Bayram Gömleği* (Yazarlarımızdan Seçme Çocuk Öyküleri, 1979), *Atatürk Şiirleri* (1985), *En Güzel Aşk Şiirleri* (1987), *Ercüment Behzat Lav: Bütün Eserleri* (1996), *Hüsran Filizleri: Celal Sılay'ın Toplu Şiirleri* (İhsan Yılmaz ile, 2000).

HAKKINDA: Mehmet Seyda / Edebi-

DOĞAN HIZLAN

DENEME NE MENE BİR ŞEYDİR?

Nedir deneme? Ortaöğrenim edebiyat kitaplarından, edebiyat ansiklopedilerine kadar her yerde değişik tanımlara rastlarsınız. Bu tanım zenginliği, aynı zamanda karmaşıklığı, denemenin özünden geliyor. Deneme deyip de belli bir tanımın gölgesine sığınmak olası mı?.. Edebi deneme var, felsefi deneme var... Deneme sözü, çoğu bir düşünce zenginliğini içeriyor, kimi zaman da düşünce savrukluğunu. Bazılarına göre deneme hep aklın denetimi altındadır, bazılarına göre de denetimi kabul etmez bir türdür deneme. Denemedeki duyarlık tadını hiç düşündünüz mü? Düşünceler yumağına yumuşaklık veren, onun tadını sağlayan duyarlık olmasın sakın.

Füsun Akatlı'nın Yaz Başına Neler Gelir adını taşıyan denemeler kitabını okuyunca, denemede duyarlığın oranını, gerekliliğini düşünmeye başladım. Akatlı, söz oyunlarına, birikim cambazlıklarına sığınıp denemeyi bir gösteri sanatına dönüştürmemiş, bize bir kitabı, bir yazarı, şairi deneme yoluyla sevdirmiştir...

Ben denemenin böylesini sevmişimdir hep. Üstten bakmadan, okura 'bak ben senden fazla bildiğim için bu diskurları geçme hakkını kendimde görüyorum' demeden gerçekten bir şey söyleyenini.

Yaz Başına Neler Gelir, denemesinde her denemeci gibi Akatlı da işinin tanımını yapmadan edememiş:

"Denemeye hayatı bilerek yaklaşırsak (edebiyatı diyecektim), onu küttüğe geçirmek yerine çok daha isabetli bir iş yapabiliriz. Denemeyle 'hayır'larımızı torpilleyebilir, 'evet'lerimizi smayabilir, 'belki'lerimizi bileyebilir, özgürleşebiliriz..." (s. 42).

Füsun Akatlı'nın bazı denemeleri bir düzyazı şiir niteliğindedir.

Denemelerdeki duyarlılık, bir yazıyı, bir şiiri bize sevdirmenin en has bağlantısı mıdır?.. Yoksa denemenin disiplini biraz da aklın sınırına mı girmektedir? .. Edebiyatın yaşama geçmesi sözünü kullanır dururuz. Sanırım bu

aracılığı en iyi başaran deneme türüdür. Bu durumu, bir yaşam kesidini anlatırken okuduğumuz kitaplardan bölümler, belleğinizdeki dizeler sökün edip gelirler. Ötelde kalmayanımız yoktur ama oteller üstüne bir deneme yazarsanız Akatlı gibi Edip Cansever'in dizelerini anımsar mısınız: "Oteller, oteller, o bakımsız suçluluğum benim, .."

Füsun Akatlı'nın denemeleri birçok denemecimizde olduğu gibi bir zihin jimnastiği değil, dil ipi üstünde yapılan düşünce cambazlıkları hiç değil, onun denemeleri, yaşamdan yola çıkılarak yazılmış ürünler.

Kimi kavramları ne çabuk yadsıyıveriyoruz, kimi duyguları şıpın işi çağ dışı bırakıyoruz. Edebiyat denilen zenginliği de gittikçe yoksullaştırıyoruz. Byron'u Bedbaht Eden Melali Anlamayan Nesle Aşina Değilim denemesinde "yazın adına, sanat adına" koşullandırılmanın acısını duyuyor Akatlı:

"Kavga, direniş, öfke, kin, isyan, savaşım, kan, barut, pranga, kelepçe, panzer, mavzer olacak şiirde ama ille de melâl olmayacak, hüzün olmayacak, umutsuzluk olmayacak, yılgınlık olmayacak, 'toplumsal'dan kaynaklanmayan mutluluklar, 'toplumsal'dan kaynaklanmayan acılar ve isyanlar olmayacak.

* * *

Kendi kendine sorup duruyorum., yazın adına, sanat adına olduğu kadar, gerçek toplumculuk, gerçek devrimcilik adını da soruyorum: Bu ne biçim bir sanat anlayışıdır ki, hem diyalektikle temellenir, hem insanın ve yaşamın bütünselliğini böylesine parçalama pervasızlığını gösterir?.. Kendi ülkesinin ve kendi ülküsünün en büyük şairinin Varna'da ünleyen sesini duymuz mu?.. Yoksa o, gündüzleri sosyalist Dr. Nazım'dı, Memleketimden İnsan Manzaralarını yazıyordu da, geceleri bireyci, küçük burjuva Mr. Hikmet olup, Saat 21-22 Şiirleri'ne mi kalem düşüyordu?.." (s. 17).

Behçet Necatigil'in Bile Yazdı'sı için denemesi yalnız Necatigil'in şiir kuramını dile getiren bir yazı değil, şiir yazmakla şiir düşünmenin bağlantısını saptayan bir yazı.

Bir Cemal Süreya, bir Özdemir İnce üzerine ne düşünür Füsun Akatlı?., Denemelerinden öğrenirsiniz, denemelerinde yalnız bu şairleri açıklamakla yetinmez, bir şiirden tad almanın kuralsızlığını kurallaştırır.

Füsun Akatlı'nın denemelerini okuyun. Yalnız deneme türünün yetkin örneklerini okumuş olmayacaksınız, deneme türüne duyarlığın nasıl katılacağını öğreneceksiniz?.. Belki de şimdiye kadar okuduğunuz birçok şairin, yazarın yeni köşelerini onun denemelerinde tanıyacaksınız.

*(Günlerde Kalan: Çağdaş Edebiyatımıza Dipnotlar*ı, 1983, s.7-10)

yat Dostları (1970), TDE Ansiklopedisi (c. 4, 1976), A. Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (c. 3, 1982), Hürriyet Pazar (30.3.1997), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (2000), Adnan Özer / Bir Yazım Kılavuzunda Bile Anlaşmış Değiliz (söyleşi, E dergisi, Ekim 2000), Hikmet Altınkaynak / Dünyayı Paylaşan Yazarlar (2001), TBE Ansiklopedisi (2001), Hilmi Yavuz / Ceviz Sandıktaki Anılar (2001), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004), Ayşen Gür / Eleğini Hiç Asmamış Bir Yazar (Hürriyet Keyif eki, 4.12.2005), TDOE TDE Ansiklopedisi (c. 5, 2004).

HIZLI, Mefail

İslâm tarihi araştırmacısı. 1962, Bursa doğumlu. İlk ve ortaokulu Bursa'da okudu. Bursa İmam Hatip Lisesi (1980), Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1984) mezunu. Bitirdiği fakülteye aynı yıl araştırma görevlisi olarak atandı. Yüksek lisansını 1986 yılında tamamladı. 1992'de "*Bursa Mahkeme Sicillerine Göre XIV-XVI. Yüzyıllarda Bursa Medreseleri*" adlı teziyle doktorasını tamamladı. 1992'de İslâm Tarihi Anabilim Dalında öğretim görevlisi, 1995 yılında yardımcı doçent ve doçent oldu. Çalışmalarını Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi İslâm Tarihi Anabilim Dalı öğretim üyesi olarak sürdürdü.

Makalelerini 1987 yılından itibaren *UÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, *Millî Kültür*, *TAÇ Vakfı Yıllığı*, *Furkan Günlüğü*, *Vakıf ve Kültür*, *Alize* dergilerinde yayımladı. Osmanlı eğitim tarihi konularında düzenlenen kongrelere katılarak tebliğler verdi.

Mefail Hızlı

ESERLERİ:

Mahkeme Sicillerine Göre Bursa Medreselerinde Eğitim-Öğretim (1997), *Osmanlıca Metinler* (1997), *Osmanlı Klasik Döneminde Bursa Medreseleri* (1998), *Bursa Mahkeme Sicillerine Göre Osmanlı Klasik Döneminde Bursa Sıbyan Mektepleri* (1999).

HİBETULLAH (Ebü'l-Abbas Muhammed)

Biyografi yazarı (D. 1735, Hatay – Ö. ?). Öğreniminc mahalle mektebinde başladı. Din konuları ve mantık dersleri aldı. Yükseköğrenimini Şam'da sürdürürken Kahire'ye gidip döndü. Eğitimini tamamladıktan sonra memleketinde hocalık yaptı. Daha sonra İstanbul'a gitti. Beş yıl boyunca burada bilimsel çalışmalar yaptı. 1759'da yeniden Şam'a dönerek hocalığını sürdürdü.

ESERLERİ:

Eşbâh (3 cilt), *Silkü'l-Kalâid* (Bilim adamları antolojisi), *Rahmet Hadîsinin Şerhi*, *Hadîkatü'l-Reyyâhîn* (Biyografi).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. V, 1982).

HİCRANÎ

Bkz. AŞIK HİCRANÎ

HİÇ, Melek

Şair, roman yazarı (D. 1898, İstanbul – Ö. ?). Babası mülkiye kaymakamlarından Halit Bey'dir. Küçük yaşlarında özel eğitim aldı. Edebiyata hikâyeler yazarak başladı. Daha sonra ilk romanı *Saraylı Müjgân*'ı kaleme aldı. Ancak bu romanın bir kısmı basılabildi. Yazarlığın yanında müzik ve şiirle de ilgilendi, şarkı sözleri yazdı. Yazdığı bazı şarkı sözlerinin bestelerini de kendisi yaptı. Şiirlerinin bir kısmını hece vezniyle kaleme aldı. Güftelerini *İçin İçin* adlı eserinde yayımladı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Saraylı Müjgan*.

ŞİİR: *İçin İçin* (1953).

HAKKINDA: Murat Uraz / Kadın Şair ve Muharrirlerimiz (1941), V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 1, 1975), TDE Ansiklopedisi (c. 4, 1977-98), TDOE –TDE Ansiklopedisi (c. 5, 2004).

HİÇYILMAZ, Ergun

Gazeteci-yazar. 1942, Eskişehir doğumlu. Sultanahmet ve Eskişehir Ticaret Lisesinde öğrenim gördü. Gazetecilik hayatı 1960'ta başladı. *Akşam*, *Yeni Sabah*, *Yeni İstanbul*, *Günaydın*, *Fotospor*, *Tercüman*, *Güneş*, *Nokta*, *Yankı*, *Hürgün* gibi gazetelerde yazarlıktan yayın müdürlüğüne kadar etkin görevler üstlendi.

ERGUN HİÇYILMAZ

ZORBALIKTAN ŞEHİR EŞKIYALIĞINA

Osmanlı döneminde başlayan şehir eşkıyalığında ya soya çekim vardır ya da semtten alınmıştır. Günümüzde de artık hırsızlık ve kapkaç yüzünden ne de evlerde huzur kaldı.

Sayıları hesaba gelmez. Kimi kodeste, kimi Karacaahmet'i boylar. Hayatları ya bir namlunun ucunda ya da keskin bir bıçağın kımındadır. Azametle yaşar, kuru gürültüye de kurban giderler. Kimi soya çekmiş, şehir eşkıyalığını ya semtten ya da babadan almıştır. Haraç yiyip zorbalığı meze yapan nice günahsızın yuvasını dağıtan, mal ve can düşmanı kesilip... Padişahlar içinde IV. Murad sert tedbirleri nedeni ile zaman zaman gündeme getirilir ve eleştirilir. Sokağa çıkmaktan, kahveye oturmaya, tütün ve içki yasağına kadar onlarca yasağı Osmanlı'ya getiren padişahın bütün bunları devlet düzenini sağlamak için yaptığına kafa yorulmaz. Asayişi sağlamak, iyi ile kötüyü ayırmak ve toplum düzenini korumak elbette ki devleti idare edenlerindir. Fakat devleti idare etmek yerine "durumu idare" edenler öyle bir an gelir ki çaresiz kalırlar. Osmanlı döneminde bir yolunu bulup Dersaadet'i mesken tutanlar Yeniçeri bölüklerine veya sarayın ensesi kalın kişilerine sığınanlar, her zaman at oynatamamıştır. Bazıları II. Mahmud döneminin ilk yıllarında yaşamış ve Üsküdar taraflarını duman etmiş "Dinikuru" Ali'dir. Tersane Zindanı'na düşmüş ve orada ders görmüştü. Vurucu kırıcı ve tabiî ki götürücüdür. Zorbalığı eşkıyalığa dönüştüğünde kervan soymayı "medeni" hale getirmiş ve Topkapı tramvayını soymak cüretini gösteren ilk şerir olmuştur. "Bir kere eğilmişin, bir kere doğrulmasın zor" diyenleri haklı çıkaran bir sonu vardır. Nice insanı soyup soğana çeviren öbür adı ile Kız Ali denilen şerir mangal maşasından imal edilmiş bir şiş ile mahpushanede şişlenmiştir. Halkın sırtına binen, etrafına topladığı acemi oğlanları İstanbul'a salıp yüzde toplayan bu külhanî bozuntusunun yok edilmesi İstanbul'a nefes aldırmıştı.

Denize Adam Düştü

II. Mahmud döneminin asayiş düşmanı Sürtük Ali, İstanbul'un bütün semtlerini gezip haraca kestiği için "Sürtük" lakabını almıştı. Soyguculuğu ve cinayetleri son haddine ulaştığında Büyükdere'de Kaptanpaşa'nın buyruğu ile yakalanmıştı. Ayaklarına demir bukağılar (küçük pranga) vurulan Sürtük Ali, bir kayığa bindirilmiş ve son yolculuğuna çıkarılmıştı. Sonuç: "Denize adam düştü." Salına salına topuk vurarak, alımlı çalımlı yürüyüşler hep devam ede geldi. Topkapı, Mevlanakapı, Çeşme Meydanı, Aksaray ve Yeniçarşı'da toplanan gurûh giderek çeteleşti. Köşklü Ahmet, Aynacı Bekir, Karacahmetli Asaf, Vidinli Ali, Velet Haralambos, Yengeç Hristo, Kayserili Leon ve Tatavlalı Panayot aklımıza gelen hem "kaba" hem "dayı" olmuşlardı. Ama hiçbiri "kabadayı"lığın yolunda yürümemişti. Onların geride bıraktığı efelik ve şan şöhret değil kan izleridir. Yoldan çıkmışları en iyi anlayan yine o yoldan çıkanlardır. 1870'de ailesi ile Mora'dan İstanbul'a göç eden Sarraf Niyazi Bey hem Aksaray'da büyümüş hem de Tıbbiye'de okumuştu. Sarraflığı sırasında malına ve canına göz dikenlerle uğraşmış ve polisliğe alınmıştı. Başkomiser olduktan sonra adalar ile diğer semtlerde görev yaparken devlet mührünü bir hayli sert kullanmıştır. Denecektir ki "CMUK yasaları var. Avrupa standardına uyacağız." Yani polis şüphelinin üstünü arayamaz, kimlik soramaz, suç işleyip kaçana sadece "Dur" diyebilir. Öyle mi? Siz sadece polis bültenlerine geçen, karakola aksedenleri biliyorsunuz. Verilen rakamlar mahkemelere aksedenlerdir. Araba ile sürüklenen, bıçaklanan binlerce insanın feryadını duymak için mutlak surette bakanın veya üst düzey bir sorumlunun başına bunların gelmesi mi gerekiyor? Ekonominin iyiye gitmesi, ülkenin Avrupa yolunda ilerlemesi kadar toplum düzeninin de korunması önemli değil mi? İnsanlar artık ne Beyoğlu'nda ne de sokaklarda yürüyebiliyor. Parklar ve izbe yerler tinercisinden kapkaççısına kadar binlerce ırz, namus ve mal düşmanı insanlarla dolu. Bunlarla mı toplumsal ve anayasal hakları paylaşacağız?! Nisandaki uygulamaları düşünmek bile zor. Zorbalar yasanın arkasına sığınacak. Peki, vatandaş kime sığınacak?

(*Sabah* gazetesi, 6.3.2006))

Ergun Hiçyılmaz

Yaprak Sanat Dergisi'ni yayımladı. *Yelken, Güney, Varlık, Hisar* gibi dergilerde şiir ve öyküleri yayımlandı. Türkiye'de ilk sesli kitabın yazarı da olan Hiçyılmaz, yazılarını "Fi Tarihi," ve "Hayat Sayfaları" başlıklarıyla Sabah grubunda sürdürdü. *Takvim* ve *Sabah*'ta yazdı, Kültür Üniversitesinde ve çeşitli öğretim kurumlarında öğretim üyeliği yaptı. Osmanlı tarihi üzerine araştırma ve incelemelerde bulundu. *Barış Dergisi*'nin şiir ödülünü kazandı. Gazeteciler Cemiyeti, TSYD gibi kuruluşlardan yirmi yedi kez başarı ödülü aldı. 1986 Türkiye Gazeteciler Cemiyeti spor yazarlığı dalında Yılın Gazetecisi Ödülüne layık görüldü. 1993 yılında ise Altın Kitaplar ödülünü kazandı.

ESERLERİ:

TARİH-BİYOGRAFİ: *Teşkilât-ı Mahsusa ve Kurtuluş Savaşı'nda Casusluk Örgütleri, Eski İstanbul'da Muhabbet* (1993), *Baldırbacak Öyküleri* (1993), *Beni Toprağıma Gömün* (1993), *Çengiler Köçekler Dönmeler Lezolar, Başverenler Başkaldıranlar* (2003), *Gizli Servisler, Cellâtları da Asarlar* (2003), *Meyhaneler, Kabadayılar ve Yosmalar, İsyan Benim Adımdır, Gizli Belgelerle Çerkes Etem* (1994), *Son İstanbullu* (1995), *Eski İstanbul Hayatı* (1996), *İstanbul Geceleri ve Kantolar* (1999), *Fi Tarihi, İpsiz Recep* (2005), *Bozkurt Yazan Ajan Armstrong, Dargınam Sana Hayat/Zeki Müren.*

SPOR: *Beşiktaş* (1974), *Türk Spor Tarihi, Sporun Yapısal Analizi, Spor Yazarı, Yüzyıllık Tarih Beşiktaş* (2003), *Futbol, Evvel Zaman İçinde Türkiye'de Futbolun Öyküsü* (1980), *Atatürk'ün Gençlik ve Spor Politikası, Sporda Batılılaşma Hareketi, Niçin Kitlesiz Spor Değil, Sporda Ünlüler Ansiklopedisi, Fenerbahçe* (2004).

ŞİİR: *Çiçek Silah ve Aşk* (1969).

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBŞKA (c. 1, 1975), TDOE –TDE Ansiklopedisi 5 (2004).

HİKMET (İstanbullu)

Şair (D. 1843? – Ö. 1886/88?, İstanbul). Edebiyatta Deli Hikmet adıyla tanındı. *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*'nde doğumu 1843, ölümü 1890 olarak gösterildi. Birinci Kolorduda başkatip olarak görev yaptı. Son memuriyeti Trablusgarb Fırka-i

Askeriyye başkâtipliğidir. İstanbul'da Haydarpaşa Hastanesinde tedavi görürken vefat etti.

Eserlerinin çoğu ölümünden sonra kayboldu. *"Gurûb etti güneş dünya karardı"*, *"Nedir bu hâlin ey mah-ı cemâlim"* mısralarıyla başlayan şiirleri gibi bazı şiirlerinin Hersekli Arif Hikmet Bey'e mal edilişi, eski söyleyişteki ustalığının kanıtı sayıldı. Ayrıca Namık Kemal'in "Vatan Mersiyesi"nin önemli bir bölümünü aynı kuvvette kıtalarla söylemesiyle tanındı. Ahmet Rasim, makalelerindeki fikir yaratıcılığını ve anlayışını beğendiğini yazdı. Devrinin unutulmaz simalarından biriydi.

ESERLERİ:

Pilevne Kahramanı Gazi Osman Paşa Sanındandır (1878), *Arz-ı Hâl* (Hocasının tokadı ve azarından üzüntüyle ölen Harbokulu talebesinin, annesi tarafından rüya tarzında nazım ve nesirle yazılmış "Mezaristan" redifli gazel, şarkı, 1880).

Diğer eserleri kaybolmuştur.

HAKKINDA: Nihad Sami Banarlı / Resimli Türk Edebiyatı Tarihi (c. 2, 1971-79), İbnülemin Mahmut Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. 2, 1971-79), Türk Ansiklopedisi (c. 19, 1943-86), TDE Ansiklopedisi (c. 4, 1977), TDOE -TDE Ansiklopedisi (c. 5, 2004).

HİKMET (Şanlıurfalı)

Şair (D. 1832, Şanlıurfa – Ö. 1878, Şanlıurfa). Asıl adı Ahmet Hikmet'tir. Şefkatzâde Eyyûp Efendi'nin oğludur. Medreseyi bitirdikten sonra bir süre hocasına yardımcılık etti. Sonra da Şeddadi'lerin Asiyan Oymağına bağlı Suruç köylerinde mültezimlik (tahsildarlık) yaptı. Onun teşvik ve desteğiyle kurulan Hasan Paşa Kütüphanesine bir de kitabe yazdı.

Dile hakim, güçlü bir şairdi. İlmi derinliğinin şiirlerine etkisi oldu. Arapça ve Farsça olarak her türde ve şekilde şiirler ve hicivler yazdı. Şiirlerinin çoğunu irticalen söyledi. Hakimane ve aşıkane üslûpla yazdığı şiirlerini, zamanın Urfa mutasarrıfı Süleyman Şefik Paşa bastırmak üzere İstanbul'a götürdüyse de, iki ay sonra paşanın ölümü ile eserleri kayboldu. Elde bulunan şiirleri özel koleksiyonlarda olanlardır. Kabri, Harrankapı Mezarlığındadır.

ESERLERİ:

Mürettep Divan, *Nâbî Divanına Tahmis*, *Hâfız-ı Şirâzî Divanına Tahmis*, *Mecmu'a-i Hicviyyât*.

HAKKINDA: Son Asır Türk Şairleri / İbnülemin Mahmut Kemal İnal (c. 2, 2000), B. Alpay / Şanlıurfa Şairleri (1986), TDE Ansiklopedisi (c. 4, 1976), Nail Tuman / Tuhfe-i Naili (c. 1, 1999), Urfa İl Yıllığı (1967, s. 148), TDOE -TDE Ansiklopedisi (c. 5, 2004).

HİKMET, Ali

Şair. 1971, İstanbul doğumlu. Samsun Anadolu Lisesinde başladığı öğrenimini Kadıköy Anadolu Lisesinde tamamladı. Yükseköğrenimini Marmara Üniversitesi İşletme Bölümününde yaptı. Bir süre değişik işlerde çalıştı. 1997'den itibaren reklam sektöründe metin yazarlığı yaptı. Çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü.

İlk şiiri 1989 yılında *Milliyet Sanat* dergisinde, sonraki yıllarda ürünleri *Varlık*, *Düşler*, *Gösteri*, *Şiir Atı*, *Gezgin* gibi dergilerde yayımlandı.

"Şeytan Uçurtması ile imge dünyasını zenginleştirmiş, şiirinin gövdesini daha da sağlamlaştırmış olarak çıkıyor okurun karşısına. Şiirimizin güzergâh üzerinde yer aldığına ilişkin işaretler veriyor. Çocukluğun, yalnızlığın ve yağmurun içine işlediği dizeleriyle adeta iç-Odysseia'da kendi izini kovalıyor. (...) Şeytan Uçurtması'nın sakin bir acı ve pes perdeden bir hüzünle süzüldüğü ufukta, Ali Hikmet'in çizgileri artık iyiden iyiye belirlenen şair siluetini seçiyor, tanıyoruz." (Füsun Akatlı)

ESERLERİ (Şiir):

Küf (1996), *Şeytan Uçurtması* (2002).

HAKKINDA: Füsun Akatlı / Cumhuriyet Kitap (9.5.2002).

HİKMET, Can

Şair. 1941, Ataköy / Çaykara / Trabzon doğumlu. İlkokulu Ataköy'de bitirdikten sonra aynı köyde din eğitimi ve öğrenimi gördü. Ortaokul mezunudur. Şiirleri çeşitli gazete ve dergilerde yayımlandı. Türkiye Şairler Derneğinin düzenlediği bir sergiye katıldığı pano ve şiirleriyle dikkat çekti. *İstanbul Hanımları* adlı şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Turhan Bayraktar / Antoloji 91 Şiirler (1991), Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 3 - Cumhuriyet Dönemi (1993).

HİKMET, Nâzım

Bkz. NÂZIM HİKMET

HİKMET SAİM

Gazeteci-yazar. 1928, İstanbul doğumlu. Galatasaray Lisesini bitirdi. Fransa'da gazetecilik eğitimi gördü. Basın hayatına Ahmet Emin Yalman'ın çıkardığı *Vatan* gazetesinde Paris muhabiri olarak atıldı. Türkiye'ye döndükten sonra çeşitli gazetelerde istihbarat şefliği ve yazı işleri müdürlüğü görevlerinde bulundu.

Çalışmalarını kadın sorunlarını inceleme konusunda yoğunlaştırdı. Gazete yazılarında, radyo ve televizyon yayınlarındaki söyleşilerde, kadınların bilinçlenmesi için çaba gösterdi. Çeviriler de yaptı. *Kadın Kendini Arıyor* ile 1991 Bahriye Üçok Ödülünü kazandı. *Harika Çocuk* adlı romanı filme çekildi.

ESERLERİ:

ROMAN: *Karanlığa Açılan Kapı*, *Bir Erkek Daha Lâzım*, *Harika Çocuk*.

RÖPORTAJ: *Bir Gazetecinin Cennet ve Cehennemi*.

GEZİ: *Yugoslavya'da Gördüklerimiz*.

İNCELEME: *Hipnozla Mucize Tedaviler*, *Tecavüz* (2004).

DERLEME: *Kadının Gizli Dünyası* (1997) *Erkek Gözüyle Kadın*.

HİLÂLİ

Halk ozanı (D.1908, Serban köyü / Çorum - Ö. 1980). Asıl adı Abdurrahman Sarıoğlu'dur. Deyişlerinde Hilâli mahlasını kullandı. Babası Sarıoğlu Mustafa Çanakkale'de şehit düşünce Hilâli altı yaşında yetim kaldı. Okuma yazmayı köy hocasının yardımı ile öğrendi. Köyünde çiftçilik yaparak yaşadı. Sekiz yüze yakın deyişi Yunus Kocak tarafından derlenerek sağlığında *Hilâli Baba* adlı bir kitapta toplandı.

"Hilâli çok üretken bir âşıktır. Binden fazla deyiş, nefes, düvaz imam ve yergi yazdı. Doğal afetler, iyilikleri kötülükleriyle insanlar, erdemli olmanın yolları ve koşulları, Ali ve Ehli beyt sevgisi, on iki imama övgü, Pir Hünkâr Hacı Bektaş Veli'ye bağlılık şiirlerinin başlıca konusunu oluşturur." (Abdullah Ercan)

HAKKINDA: Abdullah Ercan / 14. Yüzyıldan Günümüze Çorumlu Şairler (1991).

HİLAV, Selahattin

Felsefeci, yazar, çevirmen (D. 17 Nisan 1928, İstanbul – Ö. 12 Mayıs 2005, İstanbul). Tam adı Abdullah Selahattin Hilav'dır. Çarşamba İlkokulu, Karagümrük Ortaokulu, İstanbul Erkek Lisesi (1946) ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü (1950) mezunu. Bir süre de Paris'te Sorbonne Üniversitesinde felsefe okuduktan (1954-58) sonra Türkiye'ye döndü (1958). İstanbul'da gazetecilik ve çevirmenlik yaptı. Bazı yayınevleri ile *Meydan Larousse*, *Bü-*

Selahattin Hilav

yük Larousse sözlük ve ansiklopedilerinde redaktör olarak çalıştı. Bir dönem *Yazko Felsefe* dergisinin yayın yönetmenliğini üstlendi.

Deneme ve incelemeleri *a, Ataç, Eylem, Yeni Ufuklar, Türkiye Defteri, Yazko Felsefe, Yelken, Değişim, Yön, Sosyal Adalet, Papirüs, Adam Sanat* vd. dergiler ile çeşitli gazetelerde yayımlandı. Derin kültürünün yansıdığı edebiyat yazı ve eleştirileri ile edebiyat dünyasında kendisine saygın bir yer edindi. Roger Garaudy, Jean Paul Sartre, F. Engels, Schopenhauer vd. çağdaş ve klasik Batılı yazarlardan çeviriler yaptı. Dilimizdeki felsefe terimlerinin zenginleşmesi için büyük çaba harcadı. Bir çocuk babasıydı. Kalp yetmezliğinden dolayı vefat etti. İstanbul'da Maltepe Başıbüyük Mezarlığında toprağa verildi.

ESERLERİ:

ELEŞTİRİ: *Edebiyat Yazıları* (1993).

FELSEFE: *Toplumculuk ve İnsan Problemleri* (1966), *Diyalektik Düşüncenin Tarihi* (1966), *100 Soruda Felsefe El Kitabı* (1970), *Felsefe Yazıları* (1993).

DERLEME: *Gerçeküstücülük* (Evren Ertem ve Onat Kutlar ile, 1962), *Dünya Yazarları ve Eserleri Ansiklopedisi* (A. Tokatlı ile, 1968).

ÇEVİRİ: *Dorian Gray'in Portresi* (Wilde'dan, 1959), *Sürgün ve Krallık* (A. Camus'den, 1960), *Bulantı* (1961) - *Sinekler* (1965) - *Sözcükler* (1983) (J.P. Sartre'dan), *Jean-Paul Sartre ve Marxisme* (1962) - *Sosyalizm ve Ahlak* (1965) (R. Garaudy'dan), *Aşkın Metafiziği* (A. Schopenhauer'den, 1963), *Cinsiyet ve Psikanaliz* (S. Freud'dan, 1963), *Kayıp Mektup* (I.L. Caragiale'den, 1963), *Marksist Düşüncenin Temel Meseleleri* (G. V. Plehanov'dan, ortak çeviri, 1964), *Sartre Yazarlığı ve Felsefesi* (Murdoch'tan, 1964), *Sosyalist Düşüncenin Gelişmesi* (Engels'ten, 1964), *Psikanaliz Açısından Edebiyat* (Freud-Adler-Jung'dan, 1964), *Sosyalizme Giriş* (J. Moch'tan, D. Avcıoğlu ile, 1964), *Sovyetler Birliği ile Az Gelişmiş Ülkeler Arasında Ekonomik İşbirliği* (H.D. Malawya'dan, 1965), *Sömürgecilik Üzerine* (K. Marx-F. Engels'ten, 1966), *Türkiye Üzerine: Şark Meselesi* (K. Marx'tan, A. Tokatlı ile, 1966), *Ekmek ve Şarap* (I.Silone'dan, 1968), *Gerçek Dünya* (L. Aragon'dan, 1968), *Marx'ın Sosyolojisi* (H. Lefebvre'den, 1968), *Stalin* (I. Deutscher'den, 1969), *Bu Bir Pipo Değildir* (1993) - *Ders Özetleri* (1993), *Ansiklopedi ya da Bilimler, Sanatlar ve Zanaatlar Açıklamalı Sözlüğü* (Diderot, d'Alambert'den, 1996), *Gogol'ün Yaşam Öyküsü* (L. Leger'den, 1996), *Hegel Felsefesine Giriş* (A. Kojève'den, 2000), *Sanat Tarihi* (German Bazin'den, Üzra Nural ile).

HAKKINDA: Yazko Edebiyat (sayı: 7, Mayıs 1981), Edebiyatla Felsefe Arasında (Cumhuriyet Kitap, 20.1.1994), Memet Fuat / Özgünlük Avı (1996), Ahmet Uraz / Çevirmen Selahattin Hilav ile Germain Bazin'in "Sanat Tarihi" Üzerine (Cumhuriyet Kitap, 11.6.1998), Selahattin Hilav ile Söyleşi: Bu İnsanla Başa Çıkılmaz (Virgül, sayı: 20, Haziran 1999), Bchçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Doğan Hızlan / Kitaplar Kitabı (1996) - Felsefe Soruyla Başladı (Hürriyet Cumartesi, 7.6.2003), Doğan Hızlan / Türk Felsefecileri İçin Kılavuz Kitaplar (Hürriyet Cumartesi, 13.5.2006). Doğan Özlem - Güçlü Ateşoğlu / Selahattin Hilav'a Saygı (2006).

HİLMİ (İstanbullu)

Şair (D. 1842, Güngörmez mahallesi / İstanbul – Ö. 1907, İstanbul). Asıl adı Mehmed Ali Hilmi Dedebaba'dır. Sultan Ahmet semtindeki, Güngörmez Camii imamı Nuri Efendi'nin oğludur. Merdivenköy'deki Şahkulu tekkesinde yetişerek Hasan Baba'dan Aşçı Ali Baba rehberliğinde ikrar (görüşünü açıklama yetkisi) aldı. 1863'te Merdivenköyü'ndeki Şahkulu Sultan Bektaşi Tekkesinde boşalan posta seçimle getirildi. Şahkulu Sultan Dergahının son postnişini (tekke şeyhi) oldu. Aynı yıl Hacı Bektaş'a gitti, Türâbî Ali Dedebaba'dan el alıp Türbedar Mehmed Tahir Baba'nın rehberliğinde kemale erişerek İstanbul'a makamına döndü. 1867'de tekrar Hacı Bektaş'a gidip Selânikli Hasan Dedebaba'dan hilâfet (halifelik) aldı. Dönüşünde bir vakıf kurarak Şahkulu Dergâhını onartıp şeyhliğine devam etti. Merdivenköy dergâhı naziresine gömüldü.

Hilmi Baba, aruz ve heceyle şiirler yazdı. Tasavvufî halk edebiyatını örnek alarak yazdığı nefesleriyle tanındı. Birçok şiiri sağlığında ve ölümünden sonra bestelendi. *Divan*'ı İstanbul'da 1909'da Ahmed Mehdi Baba tarafından basıldı. 1986'da Doç. Dr. Bedri Noyan tarafından sözlük eklenerek yeni yazıyla yeniden yayımlandı.

HAKKINDA: Ali Emiri / Tezkire-i Şu'arâ-yı Âmid (1910), Refik Ahmet Sevengil / Çağımızın Halk Şairleri (1967), İsmail Özmen / Alevi Bektaşi Şairleri Antolojisi (c. 4, 1995), İbnülemin Mahmut Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. 2, 2000), TDE Ansiklopedisi (c. 4, 1977), Nail Tuman / Tuhfe-i Naili (c. 1, 1999), TDOE –TDE Ansiklopedisi (c. 5, 2004).

HİLMİ (Sivaslı)

Divan şairi (D. 1825, Sormasud mahallesi / Merzifon / Sivas – Ö. 1911). Nüfus kaydına göre doğum tarihi 1244 (1828)'tür. Asıl adı Mehmed Hilmî Efendi'dir. Dedezâde sülalesine mensuptur. Babası Hüseyin Efendi, annesi Hamide Hanım'dır. Medrese tahsili gördü. Ziya Paşa'nın Amasya mutasarrıflığı sırasında onun himayesini kazandı. Memuriyeti nedeniyle birçok yere gitti. Paşalık payesine kadar yükseldi. Ömrünün sonlarına doğru Kaza Nakibüleşrafı payesi aldı. Hilmi Dede, ilhamı bol, irticali kuvvetli, ifadesi geniş bir şairdi. Mürettep bir divanı ve mevlidi vardır. Şiirleri, Orhan Bilgin tarafından *Dedezade Mehmed Hilmi Külliyatı* (1984) adıyla yayımlandı.

HAKKINDA: Vehbi Cem Aşkun / Merzifon Şairleri (1937), Dedezade Mehmed Hilmi Efendi (Bedesten, sayı: 5, Ekim 1999), TDOE–TDE Ansiklopedisi (c. 5, 2004).

HİLMİ (Urfalı)

Şair (D. 1881, Urfa – Ö. 1933'ten sonra). Tam adı Muhammed Hilmi'dir. İlköğreniminden sonra Hafız Osman Efendi'den Kur'an'ı hıfz etti, İbrahimiye Medresesine girdi. Ünlü hattat şair Ahmed Vefik Bey'den hüsn-i hat dersi aldı. Müftü Hasan Efendi'nin teşvikiyle şiire başladı. Medreseyi bitirince İstanbul'a giderek (1904), Darülmuallimine (öğretmen okulu) ve Darülfünûna (üniversite) girdi (1908). Ders-i âmm belgesi aldığı için bir yandan da Bayezid Camii ile diğer camilerdeki öğrencilere matematik ve Türkçe dersleri verdi. Mezun olunca Medresetülkuzat (kadılar okulu)'a girip burayı da üçüncülükle bitirdi. İlk memuriyeti 1914'te Evkaf Nezareti Memurin Kalemi kâtipliğidir. Bundan sonra sırasıyla Fetvahane müsevvidliği (müsvedde yazıcılığı), Adliye Nezaretinde oluşturulan Temyiz Şer'i Dairesi birinci sınıf kâtipliği, bu dairenin kaldırılmasından sonra yine Fetvahane müsevvidliği, daha sonra Medresetü'l-İrşad tarih öğretmenliği, Şer'iyye Vekâletinin Anadolu Medreseleri Müfettişliği görevlerine tayin edildi. Bu son görevi ile Adana'da iken Tevhid-i Tedrisat (Eğitimin Birliği) Kanunu çıktı. Önce Adana Lisesi Arapça ve Farsça öğretmenliği, Adana Erkek Öğretmen Okulu Türkçe öğretmenliği, 1933'te de Osmaniye Ortaokulu Türkçe öğretmenliği ve müdürlüğüne tayin edildi. Bu son görevini ne kadar sürdürdüğü ve ne zaman vefat ettiği bilinmiyor. Şiirlerin birçoğu İstanbul'da çıkan bir yangın sonucunda yandı.

ESERLERİ:

Reyâhin, Hz. İsa'nın Babası Var mı?.

HAKKINDA: B. Alpay / Şanlıurfa Şairleri (1986), TDOE –TDE Ansiklopedisi (c. 5, 2004).

HİLMİ EFENDİ

Divan şairi (D. 1810?, Kayseri – Ö. 1853, Kayseri). Asıl adı İsmail'dir.

Feyzizâde Hilmî Efendi diye tanındı. Kayseri eşrafından Feyzi Efendizâde Fethullah Efendi'nin oğludur. Ahmed Nazif'e göre 1225 (1810) yılı başlarında, Ahmed Remzi (Akyürek)'ye göre 1815-16 yılında doğdu. İlköğreniminden sonra Müderrizâde Alim Efendi'den ders aldı. Şair Osman Seyfi Bey'in oğlu Şabân Bey'den Arapça ve Farsça öğrendi. Çocukluğunda, babasının zamanın meşhur eşkıyası Akbıyıkoğlu Hasan Ağa tarafından öldürülmesiyle ömrünün sonuna kadar kurtulamayacağı bir rahatsızlığa yakalandı. Bir süre Kayseri İdare Meclisi üyeliğinde ve Develi ilçesi şer'î nâibliğinde (kadılığında) bulunmasına rağmen çocukluğunda geçirdiği rahatsızlığından dolayı memuriyetten ayrılarak köşesine çekildi. 1854 Haziran'ının sonlarında sabah namazını kılmak için gittiği Hunat Camii'nde vefat etti.

Şiirlerinde döneminin yerel özelliklerine yer verdi. Divan şiirinin bütün nazım şekillerinde örnekler vermeye gayret gösterdi. Edebiyat tarihçileri tarafından orta dereceli bir şair olarak değerlendirildi. Ahmed Remzi (Akyürek)'nin Hilmî'nin şiirlerinden bir seçki hâlinde hazırladığı basılmamış bir eseri vardır. Bu eser, *Kayserili Feyzizâde Hilmi Efendi ve Manzum Bazı Eserleri* adıyla Millet Kütüphanesi FB 586 numarada kayıtlıdır. Şairin divançesi de diyebileceğimiz bu eser, on beş sayfalık küçük bir risaledir. Eserin başında Hilmî'yi tanıtan iki sayfa kadar bir bölümden sonra, şiirleri herhangi bir sıra gözetilmeden verilmiştir.

HAKKINDA: Kemâlettin Karamete / On Dokuzuncu Asırda Yetişen Kayserî'nin Büyük Şairlerinden Hilmi Feyzioğlu'nun İki Şiirini Sunuyorum (Kayseri Halkevi dergisi, c. 1, sayı: 11, Ocak 1939) - Şair Hilmi Feyzioğlu'nun Evvelki Sayıdaki Şiirlerinin Devamı Olarak Müstezâd Bir Tahmis ve Bir de Koşmasını Sunuyorum (Kayseri Halkevi dergisi, c. 1, sayı: 12, Ocak 1939), Abdullah Satoğlu / Kayseri Şairleri (1970), Ahmed Nazif / Kayseri Tarihi (Mir'ât-ı Kayseriyye, haz. Prof. Dr. Mehmet Palamutoğlu, 1978), Emir Kalkan / Çağlar Boyunca Kayserî Şairleri (1988), M. Fatih Köksal / Kayserili Divan Şairleri (1988), Ahmed Nazif / Kayseri Meşhurları (haz. Mesrure Diriöz-Haydar Ali Diriöz, 1991), Millî Kütüphane Yazmalar Kataloğu VI-Türkçe Divanlar (s. 331), TDOE –TDE Ansiklopedisi (c. 5, 2004).

HİLMİ EFENDİ (Kıbrıs Müftüsü)

Şair (D. 1782, Kıbrıs - Ö. 1847, Kıbrıs). Divan şiiri tarzında yazan, Kıbrıs'ın bilinen en eski Türk şairidir. Kıbrıs müftüsü olarak tanındı. Uzun müddet Lefkoşe'de ilme hizmet etti. Şiirleri dikkatini çektiği için Padişah II. Mahmut tarafından İstanbul'a çağrıldı ve kendisine "Re'is-üş Şuara" unvanı layık görüldü. Mezarı Lefkoşa'da, Yeni Camiye bitişik olan kubbe içindedir.

HİLMİ EFENDİ (Kıbrıs Müftüsü)

NA'T-I NEBEVÎ

Gubâr-ı dergehin kuhl-i hidâyet yâ Resûlu'llah
Vücûdın 'âlemeyne 'ayn-ı rahmet yâ Resûlu'llah

Egerçi Yûsufa ihsân olunmuş şatr-ı hüsn ammâ
Tamâmen sendedir hüsn ü melâhat yâ Resûlu'llah

Tevekkufsız iki şakk oldı bedr-i âsümân-pîrâ
Edince parmağınla bir işâret yâ Resûlu'llah

Ayağı yerlere basmaz Burâk-ı berk-reftârın
Rükûbınla bulınca feyz-i kuvvet yâ Resûlu'llah

Selâmlık eyledikde Mescid-i Aksâya devletle
Rikâbınla melâ'ik peyk-i hizmet yâ Resûlu'llah

Selâmınla kirâm-ı enbiyâyı eyledin teşrîf
İmâm olduñ sana onlar cemâ'at yâ Resûlu'llah

O şebde tarfetü'l-'ayn içre vardın Kudse bî-külfet
Sülûkın kudsiyâne vérdi hayret yâ Resûlu'llah

Du'-â-yı müstecâb- âsâ su'ûd étdin semâvâtı
Sana tert îb olundı çok ziyâfet yâ Resûlu'llah

Semâvâtı geçüb ta "kaabe kavseyn"e 'urûc étdin
Sana keşf oldı ol dem sırr-ı vahdet yâ Resûlu'llah

Huzûr-ı vahdet-efrûz-ı hümâyûna olub da'vet
Sana ilbâs olundı nice hil'at yâ Resûlu'llah

Mekânlardan münezzeh zât-ı pâk-i hazret-i Hakkı
Cihetsiz niteliksiz oldı rü'yet yâ Resûlu'llah

Mukaddem Zemzem-i tevhîd ile gusl-i dehân étsün
O kim eyler senin na'tin tilâvet yâ Resûlu'llah

Harîrinden éder rühâniyât-ı 'aşka müstağrık
Kalem kim vasfını eyler kitâbet yâ Resûlu'llah

Kıl üstünde yürür na'tiñ yazarken hâme-i şâ'ir
Düşer rühundan olmazsa i'âanet yâ Resûlu'llah

Ulaşmaz vasfıña nehr-i fesâhat, aksa Nîl-âsâ
Yetişmez ña'tine bahr-ı belâgat yâ Resûlu'llah

Benim, ol bed-gûher, âlûde-i levs-i menâhi kim
Şümâr-ı zübdeme yokdır nihâyet yâ Resûlu'llah

Kuvvetli bir divan şairi olmasına rağmen şiirlerinin birçoğu günümüze ulaşamadı. Bulunabilen şiirleri, araştırmacı Harid Fedai, emekli öğretmen Niyazi Beyin kütüphanesinden aldığı şiir defterlerini değerlendirerek *Kıbrıs Müftüsü Hilmi Efendi: Şiirler* (1987) adlı eserinde topladı.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Harid Fedai / Kıbrıs Müftüsü Hilmi Efendi: Şiirler (1987) Zübeyir Yılmaz – Ramazan Okumuş / Kıbrıs Türk Şiiri (1992).

HİLMİ İSTEPAN

Şair (D. 1865, Bursa – Ö. 1929'dan sonra). Tam adı İstepan Gordikyan Hilmi. Bursa Ermeni Mektebinde ilk ve ortaöğrenimini gördükten sonra özel hocalardan Arapça, Farsça ve aruz veznini öğrendi. Bursa Hisar Kütüphanesindeki bazı divanlar ile İbni Kemâl'in Farsça *Nigâristan*'ını okudu. 1883'te Bursa Ermeni Mektebi Türk-

Hilmi İstepan

çe öğretmenliğine, birkaç sene sonra da Ermeni Erkek ve Kız Mektepleri müdürlüğüne atandı. Türk ve Fars edebiyatıyla yakından ilgilendi. Yirmi bir yıl Bursa'da öğretmenlik yaptıktan sonra 1895'te İstanbul'a geldi. Çeşitli Ermeni ve diğer azınlık okullarında Türkçe öğretmenliği yaptı. Şiir alanında Recaizade Mahmut Ekrem'in teşvikini gördü. O dönemde Maarif Nazırı olan Recaizade tarafından Mercan İdadisi kitabet (kompozisyon) öğretmenliğine atandı. Cumhuriyetten sonra Maarif Vekâletinin izniyle birkaç Ermeni liscsinde Türkçe ve edebiyat dersleri verdi. Şiirleri Bursa ve İstanbul gazetelerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

Mir'âtü'n-Nikât (hikemî ve ahlâkî Arapça, Farsça nazım ve nesirler ile bunların dayandığı âyet ve hadislerin tercümeleri), *Gülşen-i Edeb* (Farsça manzumelerinin bir kısmı), *Osmanlı Aruzu* (Ermenice), *Hâtıra* (Türkçe manzumelerinin bir kısmı).

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 1, 1975), TDE Ansiklopedisi (c. 4, 1976), Nail Tuman / Tuhfe-i Nailî (c. 1, s. 219 -904, 1999), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. II, 2000), TDOE –TDE Ansiklopedisi (c. 5, 2004).

HİLMİ OFLAZ

Yazar (D. 1926, Düzce – Ö. 16 Mayıs 1998, İstanbul). Tam adı Hilmi Oflaz Söztut. Trabzonlu bir ailedendir. Necip Fazıl Kısakürek öncülüğünde bir dönem sesini duyurmuş olan "Büyük Doğu Hareketi"nin gönüllülerinden ve Necip Fazıl Kısakürek'in sırdaşıdır. Türk büyükleri ve Ehl-i sünnet alimleri ile ilgili sohbetlere katıldı. İstanbul'da ticaretle uğraştı, Necip Fazıl'ı tanıdıktan sonra onun yanından ayrılmadı. 1950 yılında evlendi, üçü kız beş çocuk babası oldu. Eşi 1987 yılında vefat edince, çocuklarının yanında kaldı. Döneminin en renkli simaları arasında yer alan Hilmi Oflaz, Eyüp Mezarlığında, üstadı Necip Fazıl'ın hemen yanı başına defnedilmiştir. Ahmet Hilmi Bülentoğlu

ÜSTÂDIN MANEVÎ OĞLU HİLMİ OFLAZ

İrfan Özfatura-A.Sırrı Arvas

Plazalar temiz, düzenli... Plazalar sessiz, haşmetli... Ancak Yenibosna İkitelli kırsalında mevzilenen matbuat mensupları hayattan koptu gitti. Evet, yıllar evvel on muhabire tek daktilo gösterebilen gazete idareleri klimalı odalar, bilgisayarlı masalar sunuyorlar. İnternet bağlantıları, digital makineler ve tek tuşla önümüze açılan sayfalar... Lâkin Cağaloğlu'nun tadı başkaydı, Küllük'te, Kızılarağası'nda, iki bardak çay içenler, ediplerle, şairlerle tanışır, derin mevzulara yelken açarlardı.

Gelgelelim ne edip ne de şair olan biri vardı ki ünlülerden fazla iz bırakırdı. Şüphesiz eser verecek bilgi ve donanımdaydı ama yazmazdı, belki de yazdıklarını saklardı. Evinde 30 bini aşkın kitabı vardı ve alayının da muhteviyatından haberdardı. Sürekli dinler, lüzum olmadıkça konuşmazdı. Eğer bir yanlışlık yer edecekse takır takır belge sayar, kapanışı yapardı.

Aslında Mahmutpaşa'da mendil çorap pazarlayan bir işportacı parçasıydı. Tezgahının bir yanını Büyük Doğu mecmualarıyla donatır, incik boncuk kovalayan kadınlara bile "dava" anlatırdı. Takdir edersiniz ki bu zor olmalıydı, saman pazarında inci mercan satılmazdı. Dergileri ekseri gelene gidene dağıtır, parasını cebinden verip hesabı kapatırdı.

Ziyafet saati

İkindi ile akşam arası mutlaka Türk Ocağı'na uğrardı. Gider teklifsizce musluk başına geçer, yanında getirdiği domatesleri peynirleri yıkardı. Gençlere birer simit, ya da dumanı tüten çıtır ekmek dağıtır, katıkları gazete kağıtları üzerinde servis yapardı. Her uzatandan sigara alır ve içsin içmesin herkese sigara tutardı. Kendisi Bafra'dan caymaz, elinde biriken Maltepe ve Samsunları talebelere sunardı.

Ayurtları çöktük, yüz çizgileri derin, boyun damarları belirgin ve bağrı daima açıktı. Seven sevdiğine benzermiş derler, sîması Necip Fazıl'ı andırırdı. Mekâna yeni takılan gençlerle tanışır, kaynaşırdı. Bir fırsatını buldu mu kenara çeker ve "paraya ihtiyaçları olup olmadığını" sorardı. Düşünün kalabalık ailesiyle eğreti bir gecekonduya sığınan garip çorapçı, yenleri cepleri aşınmış ceketine, su çeken potinlerine bakmaz, talebelere burs vermeye kalkardı. Üstadın ifadesiyle "Hilmi kamyon gibi yük çeker, uçaktan hızlı uçardı..."

Hilmi Baba "hayatında dört devre var: İkbal, idbar, ikmal ve icmal" dese de gençler onu bir başka kelimeyle hatırlarlardı: "İkram"

Hilmi Oflaz askere bile üç bavul kitapla gider, kışlayı kütüphane yapar. Önceleri Çengelköy'de bir köşkte otururlar, vaziyetleri iyidir, kira gelirleri, Düzce'de tütün tarlaları filan... Ancak Hilmi Baba servetini artırmakla uğraşmaz, habire dağıtır, dua almaya bakar. Nitekim köşk de uçar, katasını Kuleli'deki gecekonduya zor sokar.

Bazen hemşehrileri gelip nasihate kalkarlar: "Bak Hilmi yaşlanıyorsun kenara bir şeyler koy, şu yaşa geldin, elinde neyin var?"

-Dostlarım, kitaplarım ve sigaram!

Servet olursa olur, olmazsa da olmaz. Ama dostluk ve muhabbet parayla tartılmaz. Hilmi Baba bahçesinde beslediği tavuklara bile birer ad takar ve bunların alayını Büyük Doğu mecmuasına abone yapar. Üstad satışınız artsın sahip sevinsin yeter, son kuruşunu bile dergiye yollar. Dini ve milli eserler basan yayınevleri ona "üç beş kuruş kazansın diye" konsinye kitap bırakırlar. İyi de Hilmi Baba gençleri gördü mü dayanamaz, meccanen dağıtır, borç boyunu aşar.

Garip kuşun yuvasını Allah yapar derler ya, Hilmi Baba bir gün yolda Mehmed Niyazi'nin ağabeyi Ziya Özdemir'i görür. Adamcağız "Hacca gidiyorum hakkını helal et" demeye kalmaz "ben de geliyorum" der arabasına atlar. O nasıl Kabe-i Muazzama ve Server-i Kâinat aşkıysa parasız, pulsuz "ve pasaportsuz" üç ülke geçer nurlu seyahati gailesiz tamamlar. Bizimki elini kolunu sallayarak geçerken sınır muhafızları tutulur kalır, adeta lâl olurlar.

Mahallenin çocukları onu görür görmez etrafına toplanırlar, zira Hilmi Babanın cebinde şeker, çerez eksik olmaz. Bayramlardada kandillerde paketler sarılır, yetim başı okşar.

Gıybet yasak!

Dedikodu bilmez, boş konuşmaz. Birinin aleyhinde atılıp tutulmaya başlandı mı mevzuyu değiştirir, bulunduğu yerde asla gıybet yaptırmaz. Öyle ya da böyle bu davaya hizmeti geçen birine toz kondurmaz. Eski bir mebus,

birlikte vazife yaptığı arkadaşları aleyhine verip veriştirince "beyefendi söylemediklerinize saygımız sonsuz, ancak söylediklerinize katılamayacağız" der adamı fena bozar.

Yine günün birinde (adını vermeyeyim şimdi) ünlü bir profesör İslam âlimlerini küçümseyerek "bence"li, "bana göre"li cümleler kurar. Hilmi Baba kibarca ikaz ederse de Prof'umuz, üstüne basa basa "ben de âlimim" der "en az Ebû Hanife kadar ilmim var!..."

Hilmi Baba adamın yüzüne bakar, bakar "öyleyse yaşasın cehaletim" der, çeker kapıyı çıkar.

Bu derviş gönüllü insan 7 yıl kadar evvel bir bahar günü özlediklerine kavuştu, ekmeğini yedik Fatiha borcumuz var. Hani yemeyenler de okusalar...

Aziz dostum!

N. Fazıl'ın Toptaşı'nda çile doldurduğu günler (1960'lar)... Hilmi Baba tezgâhını satar, tam iki sene mapushane karşısında dikilir, bir hizmetim dokunur mu diye fırsat kollar. Üstadı görebilir mi? Eh işte, ara sıra, hayal meyal. Kendi ifadesi ile "bazen bulutlar dağılır, parmaklıklar arasından güneş doğar" o kadar.

Aradan yıllar geçer, N. Fazıl'ın dizi konferanslardan biri için Bursa'ya gelir. Şerefine Çelik Palas'ta yemek verilir, iş adamları, mebuslar, bürokratlar...

Çıkışta sokak kalabalıklaşır, ki tezahurat yapan gençler arasında yaşlıca bir adam vardır... Üstad derhal yanına gider ve elini omzuna koyar. Onu "fare tıkırtısından ürkecek kadar hassas, krallara diklenecek kadar gözü kara, aslanların önüne çıplak atlayacak kadar cesur" cümleleriyle tanıttıktan sonra "aziz dostum, işportacı Hilmi" der, noktayı koyar...

(*Türkiye*, 2 Şubat 2006)

takma adıyla Necip Fazıl'ı anlattığı bir eseri vardır.

"Necip Fazıl'a ve Büyük Doğu'ya destek olmak için ilgi çekici yöntemlere başvururdu. Çengelköy'deki evine postacı her ay veya her hafta kucak dolusu Büyük Doğu getirirdi. Hilmi Bey, kendisini, karısını, beşikteki çocuğunu abone etmişti. Oysa bunların dışında da bazı isimlere dergi gelmişti. Merhum Hilmi Bey, abone sayısı çoğalsın, Üstad şevke ve gayrete gelsin diye tavuklara, horozlara da bir takım isimler takarak Büyük Doğu'ya abone yapmıştı.

"Hilmi Oflaz, üstadı Necip Fazıl hapishaneye düşünce, o da peşine düşmüş, Mahmutpaşa'daki tezgahını bırakıp pılı pırtıyı Toptaşı Cezaevi'nin kapısına taşımıştı. Geçimini temin etmek, bu arada üstadın ihtiyaçlarını karşılamak, arandığı zaman anında arz-ı endam etmek için tam bir buçuk yıl Toptaşı Cezaevi'nin kapısında zarf, kağıt vesaire satmaya başlamıştı. Burada bulunduğun sürece ve görüşme saatlerinin dışında üstadı görebiliyor musun?' sorusuna şöyle cevap vermişti: 'Bulutların ardından güneşin görünmesi gibi camın önünden geçerken parmaklıkların arasından görüyorum' Üstad Necip Fazıl, şık ve zarif görünümü içinde bu hırpani kıyafetli ve zahiren perişan, batınen huruşan adamı da yanından ayırmaz, gittiği her yere birlikte götürürdü. Bir gün yolu Bursa'ya düşmüş, üstad beraberinde bulunan Hilmi Ağabey'i şehrin en lüks otellerinden biri olan Çelik Palas'a çay içmeye götürmüş, orada bulunan Cumhuriyet Halk Partili ve Adalet Partili bazı milletvekillerine yanındaki Hilmi Ağabey'i şöyle takdim etmişti: 'Fare tıkırtısından ürkecek kadar hassas, kralları önünde eğdirecek kadar irade sahibi, arslanların önüne çıplak atlayacak kadar cesur, aziz dostum işportacı Hilmi Oflaz.'" (Dursun Gürlek)

Hilmi Oflaz

HAKKINDA: Dursun Gürlek / Meçhul Meşhurlar (Büyük Kurultay gazetesi, 29.11.1999), Hüdavendigar Onur / Türk Sağı Sözlüğü (2001).

HİLMİ, Ömer Faruk

Araştırmacı-yazar. 1964, Siverek / Şanlıurfa doğumlu. İlkokulu, ortaokulu, İmam Hatip Lisesi ve Açık Öğretim Fakültesi Sosyal Bilimler Bölümünü dışarıdan bitirdi. Harran Üniversitesinde Öğretmenlik Meslek Bilgisi programını tamamladı.

İlk yazıları *Yeni Düşünce* gazetesinde yayımlandı. Yazılarını uzun yıllar *Reha* gazetesinde yazdı. Siverek'te *Türkiye Gazetesi*'nin, Şanlıurfa'da *Yeni Asya Gazetesi*'nin büro temsilciliği görevinde bulundu. Adana'da çıkan *Olay* gazetesinin kültür sanat sayfalarını hazırladı. *Reha* ve *Ufuk* gazetelerine köşe yazarlığı yaptı.

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme): *İmam Sekkani Hazretleri ve Sekkanizade Hoca Şakir Vakfı* (1996), *Güneydoğu'da Töre ve Kan Davaları: GAP'ın Üzerine Törelerin Kanlı Gölgesi Düşmemeli* (2000), *Hızır Aleyhisselam* (2000), *Sevgi ve Hoşgörü* (2000), *Üzeyr Aleyhisselam* (2000).

HAKKINDA: Ömer Faruk Hilmi / Sevgi ve Hoşgörü (2000).

HİLMÎ PAŞA

Divan şairi (D. ?, Kayseri – Ö. 1914/15). Kayserî'nin Tavlusun köyünden Ateş Hâfızzâde'nin torunlarındandır. Tam adı Mustafa Hilmi'dir. Dinibütün Mustafa Hilmi Paşa namıyla tanındı. 1863-64 yılında Mekteb-i Harbiyeyi (Harp Okulunu) bitirdi. Muhaberâtta ve Askeri İdâdi (Lise) kitabet (kompozisyon) öğretmenliğinde bulundu, emekli oldu. Üsküdar'da Karacaahmet'teki aile mezarlığına gömülüdür. *Düstûru'l-mücâhidî* (1876) adlı bir eseri vardır. Bursalı Tahir Bey, şairin dindârâne bazı manzumeleri olduğunu yazmıştır.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri (c. 2, 1971-75), Nail Tuman / Tuhfe-i Nailî (1999), Muhsin İlyas Subaşı / Kayseri'nin Mancvi Mimarları (1995), M. Fatih Köksal / Kayserili Divan Şairleri (998), TDOE –TDE Ansiklopedisi (c. 5, 2004).

HİMMET

Şair (D. ?, Bolu - Ö. 1684, İstanbul). İyi bir öğrenim görüp müderris oldu. Bayramî tarikatına girerek bu tarikatın şeyhliğine kadar yükseldi, vaazlar verdi. Bayramîliği Bolulu Ahmed Efendi'den, Halvetîliği ise Şabâniye kolu üstadlarından Bezcizâde mehmed Muhyiddin'den aldı. Kabri Üsküdar/Divitçiler'de Bezcizâde Mehmed Muhyiddin Efendi Dergâhındadır.

ESERLERİ:

Divançe, Manzûme-i Mevâciye, Tarikatnâme, Zübdetü'l-Hakâyık.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Mehmet Turan Yarar / Doruktan Doruğa - Güfte Şairleri (1992).

HİMMETGİL, Ali

Şair (D. 1920, Erenköy / İstanbul – Ö. ?). Mustafa Ferit Himmetgil imzasını da kullandı. Haydarpaşa Lisesi, AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi

(1943) mezunu. Öğrencilik yıllarında Ankara'da arkadaşlarıyla *Gerçek* dergisini çıkardı (1942). Bir süre Maliye Bakanlığı bünyesinde görev yaptı. Daha sonra İzmir'de bir özel sigortacılık şirketinde çalıştı. Doğubankın kurucuları arasında yer aldı. Bir süre de tarih ve Fransızca öğretmenliği yaparak 1978 yılında emekli oldu. *Gölgem* (1942) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 1, 1975), TDE Ansiklopedisi (c. 4, 1976), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001), M. Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. 3, 1967-1971), TDOE –TDE Ansiklopedisi (c. 5, 2004).

HİRİK, Ali Coşkun

Şair. 1968, Kelkit / Gümüşhane doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Kelkit'te, yüksceköğrenimini Ankara Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Edebiyat Bölümünde tamamladı. Şiirleri birçok dergide yer aldı. Kelkit'te *Kelkit Çayı* gazetesinin başyazarlığını yaptı. Katıldığı şiir yarışmalarında bir ikincilik ve Nabi Üçüncüoğlu Şiir Ödülü birinciliğini aldı.

"Hirik, duygunun ağır bastığı, coşkulu, güzel şiirler yazarken, dizeleri aşırı imge ve nitelemelerle süslemesine karşın büyük ümitler vaadeden bir ozanımızdır." (Sabahattin Kömürcüoğlu)

ESERLERİ (Şiir):

Kar Geceleri (1988), *Ay Ülkesinde Dolaşan Sözler* (1992), *Zamana Yenilmeyen Sevdalar Günlüğü* (1994).

HAKKINDA: Sabahattin Kömürcüoğlu / Gümüşhaneli Ozanlar (1998), TDE Ansiklopedisi (c. 4), TBE Ansiklopedisi (2001).

HİSAR, Abdülhak Şinasi

Romancı ve araştırmacı (D. 14 Mart 1887, Rumelihisarı / İstanbul - Ö. 3 Mayıs 1963). Döneminin hikâyecilerinden Mahmud Celaleddin Bey, oğluna, hayranı olduğu Şinasi ve Abdülhak Hamid'in isimlerinin bir sentezi olan Abdülhak Şinasi adını vererek bu edebiyatçılar gibi olmasını arzuladı. Baba ve anne tarafından dedeleri Osmanlı bürokrasisinin ve askeriye sınıfının seçkin mevkilerinde bulunmuş, kültürlü insanlardı. Anne tarafı Yanya valisi Tepedelenli Ali Paşa sülâlesindendir. Çocukluğu Boğaziçi ve Büyükada gibi İstanbul'un en güzel semtlerinde geçti. 1894'te annesiyle beraber, babasının maarif müdürlüğü yaptığı Beyrut'a gittiler. Öğrenimi burada bir Fransız mürebbiyeden ders almasıyla başladı. Dönüşlerinde mürebbiyeyi de İstanbul'a getirmek suretiyle Fransızca derslerinin yalıda devam edilmesini sağladılar. Şair Tevfik Fikret'ten özel Türkçe dersler aldı. Bir süre Rumelihisarı İptidâî Mektebine gitti. Ortaöğrenimini

Abdülhak Şinasi Hisar

Galatasaray Lisesinde tamamlamadan ailesinden habersiz Paris'e kaçtı (1905). II. Meşrutiyetten önce gittiği Paris'te Jön Türk hareketine ve Paris Quartier Latin'in bohem çevresine katıldı. Fransız öğrenci derneklerine üye oldu, ünlü Fransız şairleriyle tanışmak için onlara mektuplar yazdı, evlerinin önünde dolaştı. Paris'te Siyasal Bilgiler Fakültesinde (Ecole Libre des Sciences Politiques) okudu (1905-08), aynı yıllarda Yahya Kemal de bu okuldaydı. Sonra döndüğü İstanbul'da Bir Fransız şirketinde iş aldı (1909-13), bir Alman şirketi olan Stinnes'de kâtiplik yaptı (1913-20). Beyoğlu'nda Fransız hayranı çevrelerin Paris'ten gelmiş bir edebiyatçı olarak ilgisini topladı. 1919'da, İttihat ve Terakkiye karşı hoşnutsuzluk gösterenlerle birlikte Anadolu'daki millî hareketi destekleyecek, ancak bir süre sonra kendini feshedecek olan Millî Ahrar Partisini kurdu.

1922'de, Rumelihisarı'ndaki yalı, içindeki kitapları ve notlarıyla beraber yanınca, Abdülhak Şinasi, annesiyle beraber Nişantaşı'nda bir apartman dâiresine yerleşti. 1924'te Reji (Fransız tütün şirketi) tercüme kalemine girdi. Hamdullah Suphi Tanrıöver'in aracılığıyla Ankara'da Balkan Birliği Cemiyetinde umumi kâtip (1931) oldu. Bu birliğin feshedilmesiyle 1936'da Hariciye Vekâleti müşavirliğine tayin edildi. 1945'te Amerika'da düzenlenen Uluslararası Barış Konferansı'na katıldı. Dönüşünde resmi görevinden ayrılıp çeşitli banka ve özel şirketlerin yönetim kurulu üyeliklerinde bulundu. Buna bağlı olarak Birleşmiş Milletler Türk Derneğinin kurucuları arasına girdi. 1948'de geçirdiği bir rahatsızlık üzerine istifâ edip İstanbul'a döndü. Bu yıllarda bazı kültür derneklerinde görev aldı. Yeniden kurulmuş olan Türk Ocaklarının yayın organı *Türk Yurdu* dergisinin yayın yönetmeni oldu (1954-57). Son yıllarında (1960-63) Merkez Bankasında başmütercimlik yaptı. Ömrü boyunca evlenmeyen A. Ş. Hisar, kalabalık içerisine çıkmaktan hoşlanmaz, kendi köşesinde edebiyatla uğraşmayı tercih ederdi. Nişantaşı'ndaki evinde ani bir beyin kanaması sonucu vefat etti (1963). Öldüğünde, geriye maddi hiçbir şey bırakmadı. Kabri Merkezefendi'dedir.

Ailenin kadınlarının da erkekleri kadar okumaya, yazmaya, şiire, musikiye düşkün olmaları nedeniyle Abdülhak Şinasi, küçük yaşlardan itibaren entelektüel bir çevrede bulundu. Şâir Nigâr Hanım, Recaizade Ekrem Bey, Abdülhak Hamid, Namık Kemal, sık sık görüştüğü aydınlardan birkaçıdır. Babası Celâlettin Bey, *Hazine-i Evrak* dergisini ve *İnsaniyet* adlı kadınlara mahsus dergiyi, Meşrutiyetten sonra *Ceride* adlı dergiyi çıkaran kişidir. Galatasaray Lisesinde okurken Acem Feyzi Efendi, Nâfi Efendi, Zihni Efendi, Tevfik Fikret, Ahmet Hikmet, Abdurrahman Şeref öğretmenleri oldu. Sınıf arkadaşları arasında, Ahmet Haşim, Hamdullah Subhi, İzzet Melih, Müfit Ratip, Tahsin Nâhit, Emin Bülend, Refik Hâlit vardı. Hocası Tevfik Fikret aracılığıyla Mehmet Rauf ve Cenap Şahabeddin'le; Paris'e gittiğinde Anatole France, Jean Moréas, Emile Faquet, Henri de Regnier, Jean Cocteau, Maurice Barrès ile tanıştı.

İlk yazısı günlük *İleri* gazetesinde çıktı (9 Nisan 1921). Aynı günlerde *Dergâh* mecmuasına da yazmaya baş-

ABDÜLHAK ŞİNASİ HİSAR

ÇAMLICA'DAKİ ENİŞTEMİZ

Deli Enişteminin Resmi

Deli enişteminin bende bir mukavvaya bile yapıştırılmamış, rengi uçmuş, kenarları yenmiş ve ateş karşısında biraz kavrulmuş gibi kendi üstüne kıvrılmış bir fotoğrafı var. Arka tarafında o zamanın o sabun köpükleri gibi kabaran kelimeleriyle; "Hâkipayi oyun arifi hazreti velinimeti efhamilerine arzû takdime mücaseret kılındı ise de yine ferman zatı cenabı veliyünnamilerinindir. -Fi 12 Şubat 1312" diyor. Burada eski zamanın külâhımsı bir fesi altında, açık renkli bir eşyap içinde görünen bu adam, ailesinin arasında hoşnut bulunduğu ve haz aldığı bir an içinde yakalanmış. Etrafındaki hayat sanki hâlâ çağıldıyor. Onu biraz titremiş ve oynamış bu resimde içinde yüzdüğü hayatın sularında kımıldıyormuş gibi görüyorum. Buna baktıkça kendisinin ve etrafındakilerin çocukça, mütevekkil, dindar ve gönüllü hayatlarını hatırlıyorum. Deli enişteminin etrafını dinleyen gözleri, güya bir anahtar gibi, şimdi bana bütün o âlemi açıyor. Ve ben de güya rüya görür gibi, kendimi o eski zaman içinde buluyor, şimdi içimde artık susmuş olan bütün o hayatın çağıltısını hatırlayarak, eski sesleri ve eski lezzetleri duyar gibi oluyorum.

Birer damla siyah alev gibi ışıldayan gözlü, sararmış, buruşuk ve canlı yüzlü enişteniz, daima omuzlarını ve kaşlarını biraz yukarı doğru kalkık ve başını biraz öne doğru eğik tutarak, daima biraz etrafı kollayan, sanki teneffüs ettiği havayı kollayan, bir tilki gibi, tetikte, sihirli ve hamarak görünürdü. Siyah gözlerinin âdeta zincirden boşanmış gibi çabuk bakışlarını biraz kadifeleştiren bir ihtiyatla güya pusuda beklediği hayat tadlarını kaçırmayalım der gibi bir hali vardı. Hızlı hızlı konuştuğu gibi lâkırdı etmeğe o kadar alışıktı ki, sustuğu zamanlarda bile, dudakları biraz kımıldıyırık, söylemeğe hazır olduğunu duyurur ve bazan, gözle görülür bir hodgâmlıkla, içine doğan kayan bakışları sanki bu sustuğu şeylerin lezzetinden haz alarak, onları kendine saklar gibi olurdu.

Eski zaman adamlarının teşrifatlı ve yaşlı haliyle, kumral telleri sanki sıcak bir iklimde bir parça kavrulmuş gibi biraz kıvırcıklaşmış sakalıyle, bir merhamet ve şefkat duygusuyle gibi daima biraz titreyen ve insan eskiden âşinası olduğu bir muhabbet havası duyuran tebessümüyle, o, benim çocuk gözlerime, büsbütün ihtiyar değil ama, orta yaşlılığın son haddine gelmiş gibi görünürken, belki ancak kırk beş yaşlarında olmalıydı.

Enişteminin yüzündeki mâna ve mânalar kendisini hem çocuk, hem aile reisi; hem zevk ehli, hem müteassıp; hem lâübalice samimî, hem gösteriş meraklısı; hem delişmen, hem hesaplı gösterirdi. Bu çehre onun atılganlığı ve korkaklığı, dindarlığı ve kurnazlığı; görünüşü kurtarmak meraklı ve teşrifat düşkünlüğü; menfaat gütmeyen muhabbeti ve teerübeli hodbinliği ve saire karışık huylarından toplanan bir küldü. Hırslarından biri bazan galip gelir ve yüzünün mânası hemen şiddetle o tarafa kayardı. Fakat, çok geçmeden, bu solgun ve telâşlı yüzün muvazenesi yerine gelir ve bu muhtelif mânalı çehre değişik temayülleri arasında her zaman bir yana taşmağa meyilli ve ip üstünde oynayan bir cambazınki gibi tehlikede kalan bir muvazene içinde görünürdü. Ve enişteniz yine kaşlarını, omuzlarını yukarıya kalkık ve başını önüne eğik tutmağa koyulurdu.

Onun bize sanki tutuşmuş bir iklim içinden bakan gözlerinde ve dudaklarının ucunda -bunları ihtiyarlarım kendi kendine mırıldanır gibi titreyen dudaklarına benzeten- hemen daimî bir tebessümü vardı. Bu kanner kanner mânalarla olgunlaşan bakışları ve bu küçük tebessümle aydınlanan yüzü güya kendi kendilerine sessiz bir monolog söyler gibiydi. O zamanlar mânalarını tamamen kavrayamadığım bu bakışları, bu tebessümleri, geçmiş senelerin yardımıyle kendimde şimdi aşağı yukarı tefsir edebiliyorum. Bunlar derhal gözlere çarpar ve onun bütün yüzünde tâ sakalının ucuna kadar ışıldardı. Bu bakışlar, bu tebessümler güya sonunda mutlu bir ahirete varacağında şüphe olmayan bu yalancı dünyanın tıkırına, teneffüs ettiğimiz mis gibi havasına, içtiğimiz iyi sularına, yediğimiz tatlı yemeklerine ve gördüğümüz güzel ışıklarına ve ahretimizi koruyacak hak dinine kadar uzanan bir muhabbet nişaneleriydi. Birçok duygular bu güya lezzetle dolan bakışlara bu küçük ve çok bilmiş tebessümlere ilişiyor ve onların etrafında billürlaşıyorlar. Enişteminin bu inci avlanan sıcak denizler içinden çıkmışa benziyen ve birçok huylarını, saffetini ve kurnazlığı gözbebeklerinde vuzuhla okutan bakışlarında, bir tebessümle parıldayan yüzünde güya hep ailesinin menfaatlerini korumak gayretinde bulunan bir adamın "şirf olanlar beni anlar!" diyen hali vardı. Hayatın lezzetleri içinde yüzen bizler elbette geçici birçok zahmetlere katlanmağa ve birçok zorluklara göğüs germeğe mecburduk. Fakat, ellerimizle her şeyi yenecek bir hamur halinde yoğurmalı değil miydik?

Onun söz söylerken bazan başını eğip gözbebeklerini gözlüklerinin üstünden yukarı doğru taşıran, yahut yanındakileri yan yana süzen bakışlarını şimdi görür gibi hatırlıyorum. Bu gözler o kadar canlıydı ki, sesleniyor ve arada sırada, haykırıyor sanırdınız. Enişteniz o kadar canlı hatırlıyorum ki resim yapmağı bilsem onunkini hâfızamdan çiziverirken hiçbir güçlük çekmezdim sanıyorum.

Fakat, gerçi tanıdığınız bir adamın resmini yapabilirsiniz. Onun tebessümlerini çizebilir, bakışlarını gösterebilirsiniz. Sözlerini tekrar edebilir ve yaptıklarını hikâye edebilirsiniz. Ancak resmini yaptığınız adamın asıl hususiyetlerini teşkil eden o iç çeker gibi nefes alışlarını; sözüne başlar ve onu bitirirken çıkardığı ve böylece bütün cümlelerinin özünü tamamlayan hırıltılı seslere, o homurdanışlara söylettiği mânaları nasıl duyurabilirsiniz? O başın, kolların, ellerin, bakışların sözlere iştirak eden hallerinde ve sesin muhtelif perdelerinde lâkırdılara ayrıca mânalar katan tesirleri ve bir dudak büküşünün, bir telâffuz farkının bunlarda yaptığı tâdilleri ve bunlara kattığı ilâveleri nasıl canlandırabilirsiniz?

Deli enişteniz, bu bakışları, tebessümleri, hırıltılı nefes alışları, her sözünü homurtulu bir nevi iç çekişinden sonra söylemek âdetiyle, söz arasında zaten çok kullandığı: "Ya, evlâdım, işte böyle! Ne yaparsın?" cümlesini sanki her sözünün başında ve sonunda tekrar etmiş oluyordu. Bu cümlenin, bütün o karışık mânalara, bazan açıkça, bazan da böyle gizlice ilâve ettiği bir nakarat olduğunu şimdi iyice duyuyorum. Fakat artık susmuş sesleri biz içimizden duysak bile başkalarına nasıl duyurabiliriz? Enişteniz, bütün sözlerini o zaman yazılmış da şimdi okuyormuşum gibi hatırlasam bile yine onları birer nakarat gibi çerçeveleyen bu nefes alışları olmadan zikretmenin ne kadar eksik ve kifayetsiz kalacağını anlıyorum. (...)

(*Çamlıca'daki Enişteniz*, 1944)

ladı. Yazı hayatının ilk yıllarında hece ölçüsüyle şiirler de yazan Hisar, şiir, eleştiri ve çeşitli konulardaki makalelerini *Dergâh* (1921), *Yarın* (1921), *İleri, Medeniyet, Ağaç* (1936), *Türk Yurdu, Milliyet* (1928-33), *Hâkimiyet-i Milliye* (sonra Ulus olacak, 1930-33, 1941-63), *Varlık* (1933-36, 1941-63), *Ülkü* (1933-36), *Dünya* dergi ve gazetelerinde yayımladı. 1936-41 yılları arasında romanlarıyla meşgul oldu. *Çınaraltı, Yeni İstanbul, Yücel, Aile, Hisar, Türk Yurdu, İstanbul* dergilerine, ölümünden birkaç yıl öncesine kadar yazmaya devam etti.

Dilinde özleştirme çabası göstermeyen A. Ş. Hisar'ın eserlerinde çocukluk anıları, geçmişe özlem ve milliyetçilik duyguları ağır bastı. Sanatı, yazı hayatının ilk yıllarında yazdığı sınırlı sayıdaki şiirlerini saymazsak, tamamen nesir alanı içinde kalır. 1918-21 yılları arasında on beş kadar şiiri, hece vezninin farklı ölçüleri içinde, yerli ve batılı (sone gibi) şekillerin denendiği küçük nazım parçalarıdır.

Tam bir hâtıra yazarı olarak nitelenebilir. Biyografi ve hâtıralarında

Abdülhak Şinasi Hisar

romanın olanaklarını, romanlarında hâtıranın olanaklarını kullandı. Hâtıralarında, çocukluk yıllarını yansıttı, bunlardan *Geçmiş Zaman Köşkleri* ile *Ali Nizami Beyin Alafrangalığı ve Şeyhliği* romanı arasında çok açık biçimde yakınlık vardır. *Boğaziçi Yalıları* kitabında mimârî estetiği, mekân duygusunu ifade etti. Bu kitabında yalıyı bir medeniyetin tezi olarak ileri sürdü. *Boğaziçi Mehtapları*, çoğu yalı hayatının meydana getirdiği bir yaşama tarzını dile getiren sağlam üslûplu bir kitaptır. Eski musikinin icrası üzerine kurulmuştur.

Fahim Bey ve Biz'de, roman tekniğinde bakış açısı unsurunu, metnin içindeki birtakım ifadelerle vurguladı, bu yönüyle bir ilktir. Duygu ve düşüncelerin değişmeleri gerçeği başta *Fahim Bey ve Biz* olmak üzere romanlarının anahtarıdır. Kaybedilmiş zamanın yazarı olması hasebiyle Orhan Okay onun temalarını Fransız romancı Marcel Proust'a bağlar. Bu roman yayımlandığı zaman birden ilgiyi topladı. İ. H. Baltacıoğlu, *Fahim Bey ve Biz* için "Şimdiye kadar kendimizi onun içinde bulduğumuz kadar hiçbir yerde bulmadık." yazdı. *Çamlıcadaki Enişteniz* romanı bir başkişi (Hacı Vamık) etrafında kurgulanır. Klasik olay örgüsü ve düğüm mantığıyla yazılmamıştır. Metin, anlatıcının Çamlıcadaki enişte ile ilgili gözlemleri, kanıları ile oluşur. Üçüncü romanında ise, "alafranga züppeliği zamanlarında insanların gülünç çocukluklarının parlak bir mümessili" olan Ali Nizamî Bey'in kişiliği, bu kişilikteki değişme-

ABDÜLHAK ŞİNASİ HİSAR

AYNALAR KARŞISINDA HANIMLAR

Her gün, ikindi sularında, kayık gezintisine hazırlanan hanımlar, ondan aynaları karşısında, ümitlerle, neşelerle süslenmiş ve güzelleşmiş olurlardı. Fakat bu sevinçle hazırlanılan gezintilerin, her akşam dönüş saatlerinde havada, sularda ve gönüllerde yarattığı melali ve hüznü bilirdim. Ruhları Boğaziçinin şiiriyle dolmuş hanımlar, her günkü hayatlarına dönmeğe karar verdikleri bu anlarda kendilerini biraz yorgun, biraz mahzun duyarlar, zira, kâmlarını tamamiyle almamış bulunurlardı. Yalı onlara biraz loş ve odaları da biraz yeisli gelirdi. Bu gezintilerden, hemen her defasında, biraz geç dönülmüş ve yemeğe de geç kalınmış olurdu. Yemek masasında, lâmbaların ısıttıkları aile halkası daha kurulmadan evvel, hanımların, yukarı kattaki, renk renk fanuslu petrol lâmbalarının aydınlattığı odalarında, gittikçe solan ondan aynalarının karşısında kısa bir buhran geçirdiklerini duyardım.

O günkü gezinti için, sanki vadolunmuş bir ebediyete hazırlanır gibi, öyle dikkat ve lezzetle süslenmiş olan hanımlar, bu akşamlarda, her süsün ve her güzelliğin, ömürlerini tamamlayıp, solan çiçekler gibi, ne çabuk bozulduğunu ve her şeyin fâniliğini düşünür gibiydiler. Akşamın dakikaları ne çabuk geçmiş, o deminki süsler, vazifelerini ne çabuk tamamlamış, artık nafile, lüzumsuz, mânâsız olmuşlardı! Onlar da, geçen günün ve kendi güzelliklerinin artık nafile kalan bu süslerini, bozup kaldırmağa karar vermişler. bu aynalar karşısında peçelerini, çarşaflarını, hotozlarını, kurdelelerini, kendi elleriyle, birer birer çıkarmağa, saçlarını çözmeğe koyulmuşlardı. Onların bu halleri her zaman rikkatime dokunurdu. Onları seyrederken, ben, gönüllere kaldıramıyacakları kadar şiir dolduran Boğaziçinin o güzel fakat hüzünlü ve içli bu akşam saatlerinde, hanımların gözlerinde okuduğum teessürün solan aynalara da sindiğini sanırdım.

Eserlerini güya bir ebediyet için yarattıklarını hayal eden sanatkârlar gibi, bu hanımlar da kendi güzelliklerinin bir edebiyetle alâkalı olacağını umarlar, belki bundan, ebedileşememiş bir güzelliğin daha bu dağılışı karşısında yine nevmit olurlardı. Belki bundan, hanımların, bu akşam karanlıkları arasında, aynaları karşısında aldıkları tavırlar bir nevi bozgun edası taşırdı.

Bir böyle akşam kayıkla dönüşümüzde bana vereceği bir kitabı almak için Nigâr Hanımın yalısına gitmiş ve kendisiyle, odasına çıkmıştım. Bu, üst katta, pencereleri denize bakan, alçak tavanlı bir odaydı. Nigâr Hanım, vereceği kitabı aramadan evvel aynasının önüne geçti ve başından yaşmağını çıkarmağa başladı. Lâmbasız odanın içinde, renkler büsbütün solmuş, demin görülen şeyler artık seçilmez olmuştu.

Ben, oturmuş, sessizliği bozmadan bekliyordum. Ve Nigâr hanım da susuyor, aynanın karşısında, yavaş yavaş başından yaşmağını, hotozunu, iğnesini çıkarıyor, süslerini, saçlarını bozuyordu. Sessizlik gittikçe derinleşiyor, akşamın renkleri gittikçe koyulaşıyor ve açık pencerelerin önünden geçen Boğaziçi sularının koyu bir gölge halinde aktığı görülüyordu. Bu gölgeler, bu karanlık, bu sessizlik, demin seyrettiğim gurubdan ruhuma sinmiş renkler ve mânalar beni artmış bir düşünme ve duyma kabiliyetiyle hazırlamış ve ben yavaşça açılan, doğrusu yarım açılan mânevi gözlerle biten bu akşama ve solan bu ayna karşısında bozulan bu süslere baktıkça her şeyin nasıl zeval bulmağa mahkûm olduğunu, bu nazlı ve ihtişamlı güzelliklerin fâniliğini ve bundan gelen melâllerini gizliden gizliye, derinden derine duymağa koyulmuştum.

Daha hemen çocuktum. Fakat çocuklar daha teferruatiyle düşünemedikleri şeyleri bile bir his bütünlüğüyle bulur, kavrarlar. Ve ben hayatı tecrübelerimle değil, daha

→

ancak hayal ile hisseden ben bu anlarda, hiç aldanmadan, hem tekmil hülyalarımı, hem gelecek bütün saadetler ve mahrumiyetlerimi şimdiden beraber kucaklıyor gibi olmuştum. Sanki bu ayna karşısında birden gözlerim gelecek ve geçecek zamanları görmüştü. Tâ ileride uzak ve çorak bir mevsime vâsıl olarak gelecek akşamların da birer çiçek gibi solduklarını, gelecek ! baharların da birer akşam gibi geçtiklerini, açılacak güzelliklerin de sonbahar içinde dökülen yapraklar gibi çürüdüklerini ve bütün bu şeylerin hep sönerek yokluğa inkılâbetmekte olduklarını, bir anda istikbali de kavrıyan bir bakışla görmüştüm. Ve, baş döndürücü bir hızla akan Boğazın suları gibi, içimde birçok hislerle mevsimlerin ve "güya hayatların kafileleri, küçük dalgaları birbirlerine karışarak ve hafif köpükleri birer birer sönerek geçip gittiler.

Boğazın bütün suları ruhumun içinden geçiyor, akıyor, ademe doğru kayıyor ve ben onları tutamıyordum.

Gönlümde, gözlerimde artık tesellisini bir daha büsbütün bulamıyacak bir fânilik melali başladı. Eyvah! En sabit sandığım güzellikler, gönlümün, lisanlarım iyice şerh ve tefsir edemediğini bildiğim için daha okşamağa, sevmeğe kıyamadığım ve asıl vuslatlarını kemale erecek bir âti âlemine sakladığım bu güzellikler, bu akşamlar, gurublar, geceler ki size daha hep yan gözle bakar ve kendimden büyük kadınlar gibi, yüzünüzden öpmeğe cesaret etmezdim, meğer ne fânî imişsiniz! Hürmetimden koparıp koklamağa cesaret etmediğim yıldızlar, meğer birer kandil gibi sönecekmişiniz! Hayat ancak akan, mahvolan, muhteşem bir şelâle, hayat, bu geçen şey, demin tekmil ve şimdi bozulan bu şekil ve şimdi mevcut fakat uçan bu koku, solan bu renk, dağılan bu saatmiş!

Ben hâlâ bekliyordum. Yaşamağı bekliyordum. Nigâr Hanımın vereceği kitabı bekliyordum.

O, aynanın karşısında, süslerini bozuyor, çıkarıyordu. Gurubun deminki sessiz musikisinden aşmış ruhumla ben, karanlıkta, son süslerini dağıtan beyaz ellerini hâlâ seçiyor, "seyrediyordum.; Fakat bildiğim Nigâr Hanım gölgeye karışmış, onun yerinde beyaz ellerini gördüğüm hülya gibi bir kadın, gittikçe gölgede kalan ve dağılan bir âlemin güya perisi gibi, karanlık içinde, sanki kendi" kendisini dağıtıyordu. Ve ben sanıyordum ki kararan gözlerimin ve solan aynanın karşısında o, artık yorgun argın, dağılan bütün bu saatin, bu muhitin, bütün hayatın ve tabiatın süslerini ve varlıklarını dağıtıyordu. Gittikçe koyulaşan akşam içinde böyle umumî bir dağılış seziyordum. Bu beyaz elleriyle bir kadının bütün abes süsleri, geçen modaları, solan çiçekleri, uçan hararetleri, ölen hisleri, zeval bulan güzellikleri karanlığa karıştırdığını, ademe yolladığını ve bu kâinatın sanki tâ içinden bozulup dağıldığını, en sağlam sandığım temeller ve köklerin, hafif dumanlar gibi, incelip havaya karıştığını görür gibi oluyordum. Hattâ, elbette Boğaz ve akşam bile, böyle ihtişam ile yaşadıkları bir gün, bütün güzellikleriyle bir daha dirilmemek üzere can verip geçeklerdi.

Elimde nafile kitap, iki adım ötedeki yalımıza o kadar yorgun ve bitkin döndüm ki bu geçmiş zamanların, mevsimlerin ölüsünü taşıyor yahut taşımış gibi idim; Diz kapaklarım erimiş, kollarım kırılmış, gözlerim sönmüş ve ruhum donmuştu. Annem beni görünce benzi atarak; "Nen var? ne oldun?" diye sordu. Utandım. Cevap veremedim. Ne söyliyebilirdim ki, mâkul olmak için: "Ademi gördüm ve anladım!" gibi bir şey demek lâzım gelecekti!

Ruhuma bu anın verdiği buhranı belki hâlâ tanzim ve hazmedememişimdir. Bu acıyı o kadar şiddetle duymuşum ve bu his ruhuma öyle derin işlemiş ki şimdi, kalbimin üstüne eğilmiş, belki elli sene evvel anneme veremediğim cevabı buraya telâşsız bir itina ile yazmağa çalıştığım halde bana bu sahifelerde bile istediğim gibi açılamamış ve bu hissimi olanca çıplaklığı ile ifadeye hâlâ cesaret edememiş ve bütün bu söylediklerimle onu olduğu gibi anlatamamış, bitirememişim gibi geliyor.

(*Boğaziçi Yalıları*, 1954)

ler bir çocuğun ve kadın karakterlerin ağzından anlatılır.

Abdülhak Şinasi'nin; Haşim, Yahya Kemal ve Piyer Loti hakkında müstakil çalışmaları önemlidir. Bunlar dışında Nigâr Hanım, Süleyman Nazif, Halit Ziya, Abdülhak Hâmid, Ahmed Hikmet hakkında yazılar kaleme aldı.

İlk eseri *Fahim Bey ve Biz* 1941'de CHP Roman Üçüncülük Ödülünü aldı. O sene birinciliği H. E. Adıvar'ın *Sinekli Bakkal*'ı, ikinciliği Y. K. Karaosmanoğlu'nun *Yaban*'ı almıştı. Dereceye giremeyenler arasında Peyami Safa, Sabahattin Ali, Reşad Nuri gibi romancılar da vardı.

"Bizimle beraber değiştiği için bizimle kaybolması lazım gelen hatıralara bir nevi ebedilik bahşeder." (Ahmet Hamdi Tanpınar)

"Boğaziçi geçmişe karışıp gittikten sonra halin dikenleri batmasın diye, bütün ömrü boyunca yaşadığı çağa karşı gözlerini kapayıp kendi içine çekildiğini biliyor muydu, bilinmez; ama 'mazi'yi ömrümüzün çiçeklerini veren bir bahçe sayıyordu. (...)

"O kibarlık örneği, o fildişi kule sakini; Fahim Bey, Nizami Bey ve Çamlıca'da damı akan bir hurap köşkte oturan vali mazulü Hacı Vamık Efendi gibi silik, aleläde insanların kaderi üzerine eğilmiş, dertlerini, kederlerini paylaşmış, ruhlarının kendilerince bile sondalanmaz derinliklerine inmiş ve onlardan her biri ayrı ayrı ilgimizi çeken, kalbimize dokunan ya da tuhafımıza giden roman kahramanları meydana getirmişti." (Yakup Kadri Karaosmanoğlu)

"Hisar, son üstün medeniyetimizin lirizmini sezerek dile getirmiş bir yazarımızdır. Mefahirimiz arasında sayılması gerektiği hususunda görüş birliğine varıyoruz." (Nihad Sami Banarlı)

"Şiirimizde Servet-i Fünün'dan beri devam eden günlük küçük hassasiyetlerin, Ahmed Hâşim'le beraber biraz daha 'ben'i aşan, biraz daha egzotizme uzanan duyguları Hisar'ın da şiirlerinin temasını teşkil eder. Yine Hâşim'in gösterdiği yolda, biraz daha bâriz bir mübhemiyet, buruk sızılar, empresyonist renklerle tamamlanan bu şiirlerle Abdülhak Şinasi, devri içinde bir yenilik olamayacağını hissetmiş olmalıdır ki, kısa zaman sonra bu yolu bırakır, kendisini tamamen nesir alanına verir, hattâ bir zamanlar şiir yazmış olduğunu hatırlamak da istemez. Yaşıtları olan, biri Sultânî'den, diğeri Paris'ten arkadaşı, Ahmed Hâşim'i ve Yahya Kemal'i aşamayacağına kanaat getirmiş olmalıdır." (Orhan Okay)

"Düşünsel açıdan geriye yönsemeli (regressive) bir yazar olan Abdülhak Şinasi Hisar gerçekçi bir yazar olmadığı gibi Cumhuriyet ideolojisi ile de yüzde yüz bir anlaşma (mutakabat) halinde değildi. Yadırganan biçeminde bile görülebilir bu. O biçem aslında, geçmiş bir dönemin, daha doğrusu, geçmiş bir dönemle şimdiki dönemin, yani Cumhuriyet'in çatışmasının biçemi, anlatımı. Kendi gerçekliğini, gücünü dönemiyle çelişmesine borçlu bir üslûp yanı." (Ahmet Oktay)

"Bu sözcüklerin çağrıştırdığı deneyim u fku romantik şair Coleridge'in fantezi ile imgelem arasında yaptığı ayırımı akla getiriyor. Fanteziyi biriktı-

Abdülhak Şinasi Hisar

rici ve bağdaştırıcı (çağrıştırıcı) bir kuvvet olarak tanımlayan Coleridge, Fantezi zaman ve mekânın düzeninden kurtulmuş bir bellek şeklinden başka bir şey değildir dedikten sonra ekliyor: 'bildiğimiz bellek gibi fantezi de bütün malzemelerini çağrışım kuralına uygun olarak hazır şekilde' elde eder. Okurlar, Hisar'ın yapıtlarında amaçlananın belleğin fantezili kullanımı aracılığıyla zaman ve mekândan kurtulma olduğunu bilirler." (Süha Oğuzertem)

ESERLERİ:

ROMAN: *Fahim Bey ve Biz* (1941), *Çamlıca'daki Eniştemiz* (1944), *Ali Nizamî Bey'in Alafrangalığı ve Şeyhliği* (1952).

ANI: *Boğaziçi Mehtapları* (1942), *Boğaziçi Yalıları* (1954), *Geçmiş Zaman Köşkleri* (1956).

DERLEME-ANTOLOJİ: *Aşk İmiş Her Ne Var Âlemde* (mısra ve beyit antolojisi, 1955; yeni bas. 1995), *Geçmiş Zaman Fıkraları* (1958).

MONOGRAFİ: *İstanbul ve Pierre Loti* (1958), *Yahya Kemal'e Vedâ* (1959), *Ahmed Hâşim Şiiri ve Hayatı* (1963).

DENEME-İNCELEME: *İstanbul* (Yahya Kemal Beyatlı, Ahmet Hamdi Tanpınar ile), *Geçmiş Zaman Edipleri* (yay. haz. Tahsin Yıldırım, Doğan Hızlan'ın önsözüyle, 2005), *Kelime Kavgası: Edebiyata ve Romana Dair* (haz. Tahsin Yıldırım, 2005).

1996-97'de Bağlam Yayınları, 2005'te Selis Kitaplar ve YKY A.Ş. Hisar'ın bazı kitaplarını yeniden yayımladı.

HAKKINDA: Haedens Kleber / Roman Sanatı (1953), Türk Dili Dergisi-Roman Özel Sayısı (sayı: 154, Temmuz 1954), Mustafa Baydar / Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar (1960), Sermed Sami Uysal / Abdülhak Şinasi Hisar (1961), Yaşar Nabi Nayır / Varlık (sayı: 593, 15.5.1963), Mehmet Işıksoy / Yeditepe (Haziran 1963), Cevdet Kudret / Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (c. 1, 1967), Y.K. Karaosmanoğlu / Gençlik ve Edebiyat Hatıraları (1969), Ahmet Hamdi Tanpınar / Edebiyat Üzerine Makaleler (1969), Tahir Alangu / 100 Ünlü Türk Eseri (c. 2, 1974), Barlas Özarıkça / Kendisini Dışarıdan Zamana Kilitleyen Adam (Yazko Edebiyat, sayı: 25, Kasım 1982), Abdullah Uçman / Türk Dili Dergisi (sayı: 473, Mayıs 1988), Selim İleri / Mavi Kanatlarınla Yalnız Benim Olsaydın (1991), Süha Oğuzertem / Modern Edebiyat ve A.Ş. Hisar (Defter, sayı: 18, Ocak-Haziran 1992), Ahmet Oktay / Tekniksiz Bir Yazar (Papirüs, Aralık 1966) - Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı 1923-1950 (1993), Necmettin Turinay / Abdülhak Şinasi Hisar (1993), Taha Toros / Türk Edebiyatından Altı Renkli Portre (1998), Abdullah Uçman / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 18, 1998), Nesrin Tağızade Karaca / Abdülhak Şinasi Hisar'ın Eserlerinde Geçmiş Zaman ve İstanbul (1998), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 2 (1999), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Ahmet Kabaklı / Türk Edebiyatı (c. 3, 11. bas. 2002), Alena Ramiç / Abdülhak Şinasi Hisar'ın Söyleminde Gelenek (yüksek lisans tezi, Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Bölümü, 2002; Kanat Haber Bülteni, Kış 2003), Orhan Okay / Büyük Türk Klâsikleri (c. 11, 2004), Ali Çolak / Abdülhak Şinasi Yeniden Doğarken (Zaman, 19.2.2005), Ayşen Gür / Edebiyat Dedikoduları (Hürriyet Keyif, 6.3.2005).

ABDÜLHAK ŞİNASİ HİSAR

Orhan Okay

Romancı, her üç kitabında da bizzat yaşadığı devirden ve hatıralarından uzak olmamıştır. Roman dediğimiz türü, hiç şüphesiz, devamlı olarak gerçekle ilişki kurarak değerlendirmek doğru değildir, hattâ bir noktada mümkün de değildir. Ancak, esasta bir hâtıra yazarı olarak gördüğümüz Abdülhak Şinasi, adına hikâye dediği romanlarında, belki hiçbir yazarda olmadığı kadar hâtıralarıyla iç içe olmuştur. Bir defa romanlarının çoğu, vak'a yahut çatışma dediğimiz unsura tam mânasıyla sahip değildir. Hepsi de, hâtıralar gibi, ya gün gün yazılmış yahut çok yıllar sonra hatırlanılmış tesiri bırakmaktadır. Herhangi bir hâtıra defterinden farkı, belli bir şahıs ve mekân etrafında dönen hâtıraların seçilmiş olmasıdır. Romanlarının zamanı, yazarın hâtıralarında anlattığı zamandır; hattâ aynı insanlar, aynı mekânlarda birbirine benzer aksesuarla çevrilmiş olarak yaşarlar. Her üçünün, bakış açısı olarak birer "ben" romanı oluşu da hâtıra türünü destekleyen bir başka unsurdur. Devrin yazarları, bu romanlarda geçen kahramanları bizzat tanımış olduklarını söylemişlerdir. Bizzat Abdülhak Şinasi, yakınlarına bunların akrabası olduklarını da belirtmiştir. Hattâ, Ali Nizamî Bey tefrika edilirken, anlatıcının "Refik Hâlid" olarak bahsettiği arkadaşı, romanın kitap halinde basımında "bir arkadaş" olarak değiştirilmiştir.

Her üç romanında da, zamanın değişmesiyle beraber değişen insanlar, eşya ve mekân anlatılır. Bilhassa Fahim Bey ve Biz bu tekniğin karakteristik bir örneği olarak görünür. Hattâ Abdülhak Şinasi'nin roman anlayışını da, bizzat romanın içindeki bir takım ifadeler ortaya koyar. "Bir yaştan sonra babalar sustu mu, oğullar ona cevap verme ihtiyacını duyarlar. Sadadan sonra aksi sada başlar ve çok kere bu, sadanın aksinedir." diyen yazar, romanlarını çatışma bulunmayan uyumlu bir zıtlıklar zeminine yerleştirir. Kendisinden on üç yıl önce "Point Counter Point-Ses Sese karşı" romanını yazan Amerikan yazarı Huxley'in izini takib ettiği intibâını verir. Aslında bir musiki terimi olan "sadâ/aksi sadâ" yahut "puan/kontrpuan" böylece romanın da temelini teşkil eder. (...)

EDEBİYATIMIZDA "FAHİM BEY VE BİZ" OLAYI VE KENDİ ZAMANI İÇİNDE HİSAR ROMANI

Necmettin Turinay

Fahim Bey ve Biz, Abdülhak Şinasi'nin kitap olarak neşredilen ilk eseridir. Mütareke yıllarından itibaren çeşitli dergi ve gazetelerde şiir, eleştiri ve hatıra yazıları yayınlayan Hisar'ın, Fahim Bey ve Biz'e kadar kitap olarak, her hangi bir eseri çıkmamıştı. Her ne kadar daha öncelerden ufak tefek bazı tasavvurları ve kendisine yapılan telkinler olsa da, bunları kuvveden fiile çıkarma imkânı bulunmamıştı. Yazar ilk eseri Fahim Bey ve Biz'i matbaaya teslim ettiği sıralarda bile çok derin sıkıntılar geçirmiş ve adeta buhranlara düşmüştür. Arkadaşının bu hususiaki sıkıntılarına vakıf olan Yakup Kadri, "Benim ısrarlı teşviklerim olmasaydı, Abdülhak Şinasi, son dakikada bu teşebbüsünden vazgeçmek üzereydi" diyor.

Yakup Kadri'nin belirttiğine göre Hisar'ı eser yayınlamaktan alıkoyan esas sebep, "tenkide uğramak" korkusudur. Adı geçen romanı matbaaya verilmeden okuma imkânı bulan Yakup Kadri, Fahim Bey ve Biz, o zamana kadar bizde hiç görülmemiş ve alışılmamış yeni bir roman tarzının örneği idi der. Kendisi bu orijinal üslûbdan, yeni roman tarzından ve Proustvari hassasiyetten hoşlanmakla beraber, acaba edebiyat çevreleri, geniş okuyucu kütleleri eser için ne der, nasıl karşılardı diye büyük bir kuşku içindedir.

Zaman, Hisar'ın ve Yakup Kadri'nin endişelerinin yersizliğini ortaya koymuştur. Ulus gazetesindeki tefrikası mütealkip eser kitap olarak da basılmış ve 1942 yılında Cumhuriyet Halk Fırkası roman yarışmasında derece almıştır. Edebiyat camiası Fahim Bey ve Biz üzerine yoğun bir alâka ile eğilmiş, eser ertesi yıl yeniden basılmış ve roman çok değişik kişi ve çevrelerden de müsbet tenkidler almıştır.

Bu tenkidlerin birleştiği ortak noktalar, eserin roman edebiyatımız açısından yeni bir merhale teşkil ettiği, Fahim Bey vasıtasıyle edebiyatımızda insan problemine yeniden dönülmüş olduğu ve kendisinden önce edebiyatımızda bir örneğinin bulunmadığı gibi hususlardır. Bu teşbitlerin bazılarından kısa da olsa örnekler vermek yerinde olacaktır:

"Bu kitap Türk edebiyatı tarihinde birden bire fırlamış bir irtifa noktasını gösteren bir tepe mesabesindedir; bu tepenin üzerine yapışan rakımı da Abdülhak Şinasi'nin mümkündür." (Halid Ziya Uşaklıgil, Son Posta, 14 eylül 1941)

"Fahim Bey ve Biz'i okuduğumu zaman ilk duyduğum şey, muharririn san'atı hakkında beslediğim devamlı nikdir ve sevgi, tabii müstesna, bu kitabı tasnif etmekteki güçlüğün şuuru oldu." (Ahmet Hamdi Tanpınar, Tasviri Efkâr, 15 eylül 1941)

"Müellif orijinal görünme, inkılâpçı kılığı takınmak, yepyeni davalar güdüyormuş gibi bir takım el çabukluklarını değil, bunların tamamiyle aksini yapıyor." (F. A. Ayluç, Yücel, 1 ekim 1941)

Hiç şüphe etmiyorum ki, Fahim Bey ve Biz çapında daha birkaç eserle Türk edebiyatında, kendine göre müstakil bir âlemin sahibi olacak ve Fransız edebiyatında Barrèesien bir eda, Proustien bir hava, Anatole France vâri bir hassasiyet denildiği gibi, Türk edebiyatında da daima Abdülhak Şinasi'ye mal edilen bir halis ve asil san'atkâr havası, merhamet ve istihza ile karışık bir insan hassasiyeti bulunacaktır." (Y. K. Karaosmanoğlu, Akşam, 24 ekim 1941)

"Gerçekten şimdiye kadar millî romanımızda görmediğimiz bir tarz, bulmadığımız bir ifade, rastgelmediğimiz bir şekil bu "hikâye"de mevcuttur." (M.E.A. Yedigün, 17 kasım 1941)

"Fahim Bey ve Biz en çok insandır. Şimdiye kadar kendimizi onun içinde bulduğumuz kadar hiç bir yerde bulmadık." (İ. H. Baltacıoğlu, Yeni İnsan, 5 mart 1942)

Bu kısa tesbit cümlelerinin -Baltacıoğlu'nunki hariç-, Cumhuriyet Halk Partisi roman yarışması neticelenmeden kaleme alındığını hatırlatmak gerekir. Gerçekten de eser, Türk roman edebiyatı içinde birden üstün bir seviye üzerinde toplamış ve umumi bir tasvibe mazhar olmuştur. Bu tasvibin her halde bazı mühim sebepleri bulunmak lâzımdır.

Hisar'ın romanlarına gösterilen alâkayı ancak, kendisinden önce neşredilen romanların yarattığı ortak havayla onun mukayesesi, veya o devirlerdeki yaygın roman telâkkisiyle Fahim Bey ve Biz'in ortaya koyduğu farkla izah mümkündür.

Bizde Cumhuriyetin ilk on yılı içinde en kuvvetli edebî merkez, Maârif Vekâletinin de maddî desteğini alan "Hayat" dergisi çevresidir. Hayat'ın o yıllardaki politikası, edebiyat ve sanat dünyasını yönlendirmek, sanatçılara yeni hedefler göstermektir. Derginin yarı-resmî mâhiyet taşıyan amacı, Türkiye'nin yeni çizilmiş sınırları içinde kalan bir milliyetçilik ve batılı bir hüviyete büründürülmüş yeni Türkiye'de sanatı, inkılâbın benimsetilmesi ve yaygınlaştırılması yolunda kullanmaktı. Yani ideolojik telkin ve Avrupai terbiye ile eğitimin idealleştirilmiş kahramanlar vasıtası ile kabulünü sağlamak!.. Buna ilâve olarak, asırlara dayanan dinî - içtimaî yapılaşmaların; inkılâp karşıtı kişi, çevre ve müesseselerin iç yüzünü tenkidî bir tavırla sergilemek!...

Bu bakımdan, romanı ve diğer edebî türleri ülke yararına ve yeni sistemin kabulü doğrultusunda bir vasıta olarak kabul eden Hayat dergisinde, henüz hayatta olan Halid Ziya, Cemal Şehabeddin, Ahmet Haşim gibi şâir ve yazarların, bunlara ilâve olarak Hisar'ın da içinde bulunduğu bazı yeni anlayışların isimlerine hemen hemen hiç tesadüf etmeyiz. Zaten Hayat'ta bu zümrelerin ortaya koyduğu sanat ve edebiyat ürünleri, içtimaî yaralarımıza eğilmemek, içtimaî gaylerden uzaklık bakımından ağır bir tenkide tabi tutuluyordu.

Ne var ki, cihan savaşının batılı ve doğulu toplumlar üzerinde meydana getirdiği moral yıkıntısının ardından, avrupada yalnızlaşmış, çözülmüş, artık her hangi bir değere kendisini kolayca teslim etmeyen yeni bir insan türemiş, nesir sanatları içinde bilhassa roman böyle bir insanı konu edinmeye başlamıştı. Bu insan, konusunu teşkil ettiği romanı tarz olarak da zorlamış ve sonunda kendisinden başka bir amaca koşulamayacak, yeni bir roman akımı giderek yaygınlaşmaya başlamıştı. Bergson felsefesinden de derinden etkilenen bu roman akımları ile, yeni Türkiye'de yaygınlaştırılmaya çalışılan edebî telâkkı arasında, bu bakımdan derin tezatlar doğacağı aşikârdır. Cumhuriyetten sonra bizde ortaya konan çoğu romanların idealleştirilmiş, kendini bir gayeye teslim etmiş güçlü kişileri ile, batıdaki romanlarda işlenen çözülmüş insanların arasındaki fark, konusunu teşkil ettiği eserlere de elbette yansıyacaktı.

Bizde bu dönemde neşredilen eserlerin kahramanları yaptıkları işlerden kuşku duymazlar, hepsi aşklarını feda edebilirler, Mutlaka muvaffak olurlar, mağlûbiyet nedir bilmezler. Onlar hep dışlarını görürler, kendi içlerine hiç eğilmezler. Bu roman kişilerinin iç hayatları yok gibidir, ya kinleri vardır, ya da taraftarlıkları. Yalnızlık çekmezler, hiç biri derin bir iç tezada yaslanmaz. Denilebilir ki, bu devir roman kişileri ekseriyeti itibariyle "yalınkat" kahramanlardır.

→

Söylediklerimiz elbette bütün roman kişilerini ve romancıları ilzam etmez. Daha başından beri Peyami Safa romanı kendisini böyle bir çıkmazdan korumasını bilmiştir. Dokuzuncu Hariciye Koğuşu'nun roman olarak kendisinden başka bir amacı bulunmamaktadır. Romanın yayınlandığı yılda, Fahim Bey ve Biz'de olacağı gibi, edebiyatımızın muhalif-muvafık çoğu çevrelerinin takdirini kazanmasında eserin roman olarak başarısının yanı sıra, her halde edebî eserin kendi dışında bir gaye uğruna kullanılmasına duyulan bıkkınlığın da payı bulunmalıdır.

Bu söylediklerimizden yola çıkarak sanatın kendi dışında bir amaç uğruna kullanılamayacağı, edebî eserin bir fikrin, sistemin, dinî telâkinin savunulmasıyla geniş çapta zarara uğrayacağı hususunu kesin bir kaideye de dönüştürmemelidir. Zira bizim edebiyatımızda ve diğer ülke edebiyatlarında nice büyük yazarlar bunun aksi örneklerin bol bol ortaya koymuşlardır.

Burada yalan incelik, eserin makbul bir fikri savunmakla edebî bir değere ulaşamadığıdır. Edebî eserin başarısı savunduğu fikirlerde değil, bizzat istinad ettiği hakikatin bir estetik nesneye dönüştürülebilmesinde yatmaktadır.

İşte Fahim Bey ve Biz'in ve Hisar'ın diğer romanlarının ulaştığı başarıyla hasıl ettikleri tasvibin sebebini burralarda aramalıdır diyoruz.

Bu havasiyle Fahim Bey ve Biz dış çevrelerin de dikkatini çekti ve 1954 yılında almancaya çevrilerek basıldı.

Abdülhak Şinasi bu romanının arkasından Çamlıcadaki Enişte'miz ve Ali Nizami Beyin Alafrangalığı ve Şeyhliği adlı iki roman daha yayınladı. Bu iki eserinde de yazar Fahim Beydeki çizgisini sürdürmeye çahşır.

* * *

Fahim Bey ve Biz'i içine oturttuğumuz vasatta, cumhuriyet öncesinden romana başlamış sanatçılar dışında, yeni romancıların fazlaca yetiştiği söylenemez: Halid Ziya, Mehmet Rauf, Yakup Kadri, Halide Edib, Hüseyin Rahmi ve Refik Halid gibi kişiler önemli eserlerini daha öncelerden piyasaya sürmüşler ve kendilerini kabul ettirmiş isimlerdir. Hatta Peyami Safa bile bazı açılardan bu grup arasında mütalea edilebilirse de, romun tarzındaki yenilik ve kendisinden önceki edebî gelenek ve anlayışlarla gösterdiği farklılık göz önünde tutularak, onu yeni dönemin romancıları arasında saymak daha uygun olur.

Abdülhak Şinasi'nin Fahim Bey ve Biz'i 1941 de çıkıncaya kadar, Peyami Safa hariç denilebilir ki, roman edebiyatımızın önde gelen isimleri kendilerini daha öncelerden kabul ettirmiş kimselerdir.

Varlık sahibi Yaşar Nabi, bu hususlara temasla, cumhuriyetin başından beri "Bizde edebî sahaların hepsinde bir kalkınma hareketi göze çarptığı halde, Türk romanı, senelerden beri yerinde saymaktadır, hatta itirafla bulunmaktan korkmadan bu vadide bir gerileme karşısında bulunduğumuzu bile söyleyebiliriz." demekten kendisini alamaz. Varlık dergisi sahibinin şikayeti, geçen on yıl içinde az sayıda ve kalitede roman yayınlanmasından değildir. Zira bu zamanlarda eski ve yeni birçok yazarın bir hayli eseri yayınlanmış ve bunlar edebiyatımız adına büyük bir kazanç teşkil etmişlerdir. Yaşar Nabi'nin üzerinde durduğu esas husus, yeni ve güçlü romancıların ortaya çıkmaması ve çıkanların da kayda değer bir edebî harekete yol açacak bir nitelik taşımaması etrafında toplanmaktadır.

Bu arada "Ayaşlı ile Kiracıları" (1934) yazarı Memduh Şevket Esendal'la Sabahattin Ali, Nahid Sırrı ve Sait Faik gibi isimler, romandan ziyade hikâyeye ağırlık veren yazarlar olarak görünürler. Henüz, Ahmet Hamdi Tanpınar da tenkid ve hikâyeden romana geçememiş durumdadır. Bu bakımdan 1940'a kadar hikayede Memduh Şevket, Sabahattin Ali, Nahir Sıtkı, Sait Faik, Sadri Ertem, Kenan Hulusi, Ümran Nazif ve Samet Ağaoğlu gibi önemli isimler çıkmasına rağmen, Peyami Safa dışında roman üzerinde karar kılan ve bu tür üzerinde tarz olarak yeni açılımlar gerçekleştiren isimlerle fazlaca karşılaşmayız. Fahim Bey ve Biz'in çıkar çıkmaz uyandırdığı akisler ve arkasından adı geçen yarışmada üçüncülük alması böyle bir zemin üzerinde gerçekleşir. Bu bakımdan Abdülhak Şinasi'yi Peyami Safa ile birlikte, cumhuriyet döneminin ilk iki büyük romancısı olarak kabul edebiliriz kanaatindeyiz.

Her iki romancı, hem tenkidi planda, hem de tarz olarak roman üzerindeki ciddi denemeleriyle edebiyatımızda yenilik getirici, yol açıcı isimler olarak sayılmalıdır. Her iki romancı, romanı dış gerçekten iç gerçeğe intikal ettirerek, insana daha yakından eğilmemizi temin etmişler ve bu edebî türün hakikatine daha ziyade yaklaşmamızı sağlamışlardır.

Abdülhak Şinasi ilk anda kendisine kolayca ısınılamayan fakat okundukça alıştıran ve zevkine varılan cümleleriyle, edebiyat âlemimizde geniş bir popülarite kazanmış değildir. Hatta onun hatıra yazarlığı romancılığını gölgede bırakmıştır da denilebilir. Fakat Hisar'ın güçlü hatıra yazarlığının yanında, hususi bir nazariyeye istinat eden romanları sahibi olduğu da ortadadır. Burada gerek Fahim Bey ve Biz ve gerekse aynı çizgide kaleme aldığı iki romanı Çamlıcadaki Enişte'miz'le Ali Nizami Beyin Alafrangalığı ve Şeyhliği üzerinde ayrıca durulmak gerekecektir.

(*Abdülhak Şinasi Hisar*, 1993)

HOCA ABDURRAHMAN FEVZÎ

Dilci (D. ?, Kütahya - Ö. 1864, İstanbul). İlköğrenimini Kütahya'da babasından, yükseköğrenimini ise İstanbul'da İmamzâde Esad Efendi'den tamamladı. Ruûs imtihanında ehliyetini ve bilimsel yetkinliğini ispat ederek İstanbul Müderrisliğine, bir yıl sonra Harbiye Mektebi Arapça dersleri öğrctmenliğine atandı. 1863 yılına kadar bu görevi sürdürdü ve emekli oldu. Bir yıl sonra öldü. Eyüp Sultan Camisi civarındaki Abdülvedûdî'nin kabri yanına defnedili.

Osmanlıcanın kuralları konusunda eser yazmış bilginlerdendir. Alanında önemli eserlcrden biri olan *Mikyâsü'l-Lisân ve Kıssâsu'l-beyân* adlı eseri hakkında Bursalı Mehmed Tahir şu değerlendirmeyi yapmıştır:

"*Osmanlı lisanının hususiyle sarfiyle (fiil çekimiyle), biraz da nahvine (gramerine) dair sağlam kaideleri ihtiva etmektedir. Osmanlı dilinin kaideleriyle meşgul zatlara elzem eserlerdendir.*"

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

HOCA ABDÜLKERİM

İslâm bilgini (D. ?, Amasya - Ö. 1885). Öğrenimini İstanbul'da tamamladıktan sonra Avrupa'ya gitti. Avrupa dönüşü İstanbul'da ders okuttu ve eser yazmakla meşgûl oldu. Avrupa'da bulunduğu için "İngiliz Kerim Efendi" namıyla tanındı. Verdiği son ders, dinî ilimleri zamanın tabii ilimlerine uygulayarak, *Kadı Beyzavî Tefsiri*'ni okutmak oldu. İbn Sina'nın *eş-Şifâ* adlı eserine yazdığı şerh ise yarım kaldı.

ESERLERİ:

Mizânü'l-Adl fi'l-Mantık, Câmiü'l-Hakâyık, Hâşiye-i Siyalkutî ale't-Tasavvurât, Zübde-i İlm-i Sarf ve Şerh-i Emsile, Risâle-i Kazâ ve Kader, Risâle-i Hareket-i Zaman, Risâle-i Rüh, Kıssa-i Salamân ve Absal.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

HOCA DEHHÂNÎ

Divan şairi. XIV ve XV. yüzyıl Anadolu Divan şiirinin öncülerinden.

HOCA DEHHANÎ

Abdülkadir Karahan

Bilindiği gibi XIII. yüzyıl şiirimizin klasikliğe yönelen ve bu geleneğin ilk temsilcileri gibi kabul edilebilecek olan Ahmed Fakîh, Sultan Veled gibi şahsiyetlerin eserlerinde, genellikle, hâkim olan tasavvuf neşvesidir. Oysa Dehhanî'de böyle bir durum ve davranışa tesadüf edilmemektedir. Bu noktadan hareket eden bazı inceleyiciler, onu, klâsik edebiyatımızın usulüne uygun, mecazlarını, sanatlarını başarı ile kullanan ilk sanatkârı saymışlardır. Yani bir başka ifade ile amaçları halkı irşat etmek, din ve kahramanlık duygularını güçlendirmek, ya da tasavvuf inançlarını ve sofilerin hayatlarını sevdirip benimsetmek olmayıp aşktan, şaraptan, bülbülden, gülden, servi boydan, dudak, diş, inci, mercan gibi birbiriyle münasip kelimeleri bir araya getirip bir sanat zevkini geliştirme çabasından kaynaklanan Anadolu şiirinin ilk özgür ve becerikli şairi Dehhanî'dir, denebilir. Bununla beraber onun da tasavvuf konusunda şiirler yazmış olması da ihtimal dışı değildir.

(*XIV. Yüzyıl Sonlarına Kadar Türk Kültürü ve Edebiyatı*, s.153, 1985)

Horasanlıdır. Hayatı hakkında çok az şey bilinmektedir. Nakışçı anlamına gelen Dehhânî mahlası kendisine minyatür gibi süslü şiirler kaleme aldığı veya nakış üzerinde çalıştığı için verildi. III. Alâeddin Keykubat zamanında (1298-1302) Konya'ya gelerek bu hükümdara intisap etti, onun sarayında bulundu, eğlence ve irfan meclislerine katıldı. Ayrıca sultan tarafından bir Selçuklu Şehnamesi yazmakla görevlendirildi. Dehhânî'nin yirmi bin beyitlik Farsça *Şehname*'yi yazdığı sanılmakta, fakat bu eserin bugün nerede olduğu bilinmemektedir.

Doğduğu yerlerin özlemini çekti. Bu yüzden şiirlerinde biraz hüzünlü göründü, ancak hükümdarının lütuflarına candan şükürler sunmayı da ihmal etmedi. Dehhânî, İlhan Oğulları'nın Anadolu'ya hâkim olarak Horasan yollarını emniyet altına almasıyla yeniden vatanına dönmek istedi. Bu arzusu bir kasidesindeki şu mısralarında açıkça görülür:

"*Bi-hamdillah ki medhini bu gün bir meclis içinde*
Dehanından dürr-i mânâ döker söziyle Dehhânî
Yüz urup tapuna geldi icazet ver ana şaha
Ki yine devletünde ben görem mülk-i Horasanı"

Dehhani, yüzyılımızın edebiyat dünyasına ilk defa Prof. Fuad Köprülü tarafından tanıtıldı. Köprülü, Dehhânî'yi "lâdinî klâsik şiirin başlangıcı" olarak göstermektedir. Dönemindeki şairlerin çoğu dini-tasavvufi konulara yönelirken Dehhânî, şiirlerinde bahar, gül, içki meclisleri gibi dünya zevklerini; hasret, arzu, heves ve şikâyetler halinde dünyevi aşkı; hayatın geçiciliğini, bu yüzden içinde bulunulan zamanı hakkıyla yaşamak gerektiğini işledi. Bu şiirleri ifade ve aruz tekniği bakımından temiz ve başarılı kabul edildi. Türk Divan şiirine devrinin ve çevresinin sosyal hayatını, ahlâk ve güzellik anlayışını aksettiren ilk şairlerdendir. XIV. yüzyılda Selçuklu sarayında kullanılmakta olan dil Farsça idi. Ancak Türkçe de o yıllarda devlet daireleriyle tekkelerde yavaş yavaş yaygınlık kazandı. Dehhânî bu iki dilde de şiirler yazarak ustalığını ortaya koydu. Selçuklu sarayının Farsçayı Türk dilinden üstün tuttuğu bir sırada, klâsik Türk edebiyatının örneklerini verip hükümdara beğendirmesinde Türkçedeki başarısı önemli rol oynamıştır. XV. yüzyılda yaşamış olup da eserleri ele geçen belli başlı bir şair olan Dehhani'nin oldukça işlenmiş, âhenkli bir şiir üslûbu vardır. Bu özelliği, onun çağdaşı başka şairlerin varlığına da işaret etmektedir. Az sayıdaki şiirlerinde daha sonraki yüzyıllarda karmaşık mazmunlar haline gelecek olan teşbihler ve istiarelerin ilkel tarzda örnekleri görülmektedir. Bu bakımdan Dehhânî'nin manzumeleri klasik Osmanlı şiirinde İran tesirinin görüldüğü ilk örnekler sayıldı.

Şeyhoğlu'nun *Kenzü'l-küberâ*'sında kendisinden bir şiir örneği seçilmiş olmasının yanı sıra, XV. yüzyıl şairlerinden Hatiboğlu'nun, Hacı Bektaş-ı Veli makalelerini tercüme ettiği *Bahrü'l-hakaik* adlı eserinde adının bazı ünlü Türk şairleriyle birlikte anılması, Dehhânî'nin şöhret ve etkisinin sonraki yüzyıllarda da sürmüş olduğunu göstermektedir. Dehhânî'nin bugüne kadar ele geçen şiirleri bir kaside ve altı gazelden ibaret olup, toplam yetmiş dört beyittir. İki gazeliyle kasidesinin bazı parçaları ilk defa Fuat Köprülü tarafından yayımlandı. Bunlara daha sonra Ömer b. Mezid'in nazire mecmuasında bulunan dört gazel daha ilave edildi. Şairin bir kasidesiyle bazı gazellerine 1436'da yazılan *Mecmuâtü'n Nezâir* ile 1512'de yazılan *Câmiü'n Nezâir*'de rastlanmaktadır. Bu şiirleri ilk defa Dr. Necdet Mansuroğlu tarafından yayımlandı: *Dehhani ve Manzumeleri* (1 kaside, 9 gazel, 1947). Bu eserin daha ilmî bir baskısını 1978'de Dr. Hikmet İlaydın yaptı.

HAKKINDA: Necdet Mansuroğlu / Anadolu Türkçesi (13. Asır) Dehhâni ve Manzumcleri (1947), Necdet Mansuroğlu / Anadolu Metinleri 13. Asır, Dehhâni (Türkiyat Mecmuası, sayı: 7-8, 1942), M. Fuad Köprülü / Türk Edebiyatı Tarihi (Lâdinî Klasik Şiirin Başlangıcı, s.270-272, 1986) - Selçukiler Devrinde Anadolu Şairleri - Hoca Dehhânî (Hayat Mecmuası, 1926), Vasfi Mahir Kocatürk / Büyük Türk Edebiyatı Tarihi (1964), Nihad Sami Banarlı / Resimli Türk Edebiyatı Tarihi (c. 1, 1979), Hikmet İlaydın / Dehhânî'nin Şiirleri (Ömer Âsım Aksoy Armağanı, 1978), İsmail Ünver / Hoca Dehhâni (TDV İslâm Ansiklopedisi, c. 18) Abdülkadir Karahan / XIV. Yüzyıl Sonuna Kadar Türk Kültürü ve Edebiyatı (1985).

HOCA DEHHANÎ

GAZEL

Bir kadehle bizi sâkî gamdan âzâd eyledi
Şâd olsun gönlü anın gönlümi şâd eyledi

Bende idi bunca yıllar kaddüne serv-i revân
Doğrulukla kulluk etdiğiyçün âzâd eyledi

Nass getürdi hüsninün davâsın isbât etmeğe
Ol ki yârün kaşını nûn ü gözin sâd eyledi

Od ile korkutma vâiz bizi kim lâl-i Nigâr
Canımuz bizüm oda yanmağa mutad eyledi

HOCA DEHHÂNİ

GAZEL

Sabreyle gönül derdine dermân ere umma
Can atma oda bi-hûda cânân ere umma

Gözün sedefinden nice dürdâne dökersin
Şol dişi güher dudağı mercân ere umma

Gel vasi dilersen ko bu feryâd i bülbül
Gül gonca gibi ağzı gülistân ere umma.

İnceldise heer ile karınca gibi belin
Firkat nice bir ola Süleyman ere umma

Feryâd ü figân etme i bülbül dahi ağzın
Yum gonce gibi yine gülistan ere umma

Maksudd anın kim ele düşvâr crişir
Yırtma yakanı eline âsân ere umma.

HOCA HÜSÂM

Mutasavvıf (D. ?, İstanbul – Ö. 1863, İstanbul). Nakşibendî şeyhlerinden. Hacı Emin Efendi'nin talebesi. "Mesnevîhan" olarak tanındı. Kabri Eyüp'te İdris Köşkü denilen yerdeki dergâhtadır.

ESERLERİ:

Mesnevî'nin İlk Beytinin Şerhi, Buhârî'nin İlk 15 Cüzünün Şerhi, Şemâil-i Şerîfe Tercümesi (Tirmizi'den).

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

HOCA İSHAK (Harputlu)

Bilim adamı (D. 1803, Perenç köyü / Harput / Elazığ – Ö. 1891, İstanbul). Harput ve Fatih Medreselerinde öğrenim gördü. Harput Meydan Camisi Medresesinde ve Fatih Medresesinde müderrislik, Dârülmaarifte matematik öğretmenliği yaptı. İstanbul ve Mekke'de çeşitli görevlerde bulundu.

ESERLERİ:

Şemsü'l-Hakîka, Ziyâü'l-Kulûb, Zübde-i İlm-i Kelâm, Es'ile ve Ecvibe-i Hikemiyye, Miftâhü'l-Uyûn, Es'ile ve Ecvibe, Mecmûatü'l-Kavâid, Kâşifü'l-Esrâr ve Dâfiü'l-Eşrâr.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982).

HOCA KADRİ

Eğitimci (D. 1860, Bosna - Ö. 1918, Paris). Tam adı Konjiçli Mehmet Kadri Nâsıh Payiç'tir. Jön Türklerin önemli isimlerindendir. Bosna-Hersek'in Avusturya tarafından işgali başlayınca (1879) Bosna'dan İstanbul'a geldi. Öğrenimini burada tamamladıktan sonra bir süre bazı okullarda hocalık yaptı. Abdülhamit yönetimine tepki göstererek Mısır'a kaçtı. Kahire'de verdiği dersler ve yazılarıyla dikkatini çektiği Hidiv'in çocuklarına öğretmen olarak görevlendirildi. Kahire'de ayrıca bazı Jön Türklerle birlikte *Terakki* adında bir gazete çıkarmaya başladı. Bir süre de *Meşveret* gazetesinde makaleler yazdı. Birinci Cihan Savaşı boyunca Paris'te kaldı. Meşrutiyetten önce de birkaç kez Paris'e gitmiş ve İttihadçıların çalışmalarına katılmıştı. Sorbonne karşısındaki Souflot kahvesinde daima aynı köşede oturur, yazılarını orada yazar, İttihadçıların hepsiyle de sohbet etmezdi.

Eserlerinde Abdülhamid'e karşı şiddetli saldırılar yönelttiği gibi, sonraları İttihadçıların sözlerini tutmadıkları ve Meşrutiyet'in başında vadettikleri hürriyet ve kardeşlik havasını getirmedikleri düşüncesiyle onlara karşı da tepki gösterdi. Bütün İttihadçılar İstanbul'a döndükleri halde, Hoca Kadri Paris'te kaldı ve Birinci Dünya Savaşı biterken orada öldü. Mezarı İvry'dedir. Eserlerinin bir bölümü Paris'te, bir bölümü de Kahire'de basıldı.

BAŞLICA ESERLERİ:

Ahlâk ve Terbiye (Süleymaniye Kütüphanesi, İzmirli İsmail Hakkı Koleksiyonu, No.170), *Sarayih* (Topkapı Sarayı Müzesi, Sultan Mehmet V., Teyral Kütüphanesi, No.31787/946-45, ayrıca Belediye İnkılâp Kütüphanesi, Muallim Cevdet Koleksiyonu, No: K.2138, 3), *İstinsaf* (basım yılı 1899; Süleymaniye Kütüphanesi, İzmirli İsmail Hakkı Koleksiyonu, No.106), *Zulüm ve Adl* (Süleymaniye Kütüphanesi, İzmirli Koleksiyonu, No. 105).

HAKKINDA: Veliyüddin Sadoviç / Hodza Kadri (Novi Behar dergisi, Sarajevo, 1927, yıl 1, sayı: 1, 2, s. 5-7), Muhammed Tayyib Okiç / M. Kadri Nasih Paçij: Büyük âlim ve yazarımız Slobodna Rijeç (Hürses, Sarajevo, 1930, yıl 1, sayı: 19. Hoca Kadri'nin Paris'teki mezarını ziyaret hakkında), Hilmi Ziya Ülken / Çağdaş Düşünce Tarihi (1966).

HOCA MESUD

Şair (D. ? - Ö. 14. yüzyıl). Hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur. Farsçadan yaptığı *Süheyl ü Nevbahâr* ve *Ferhengnâme-i Sa'dî* adlı çevirileriyle tanındı. *Süheyl ü Nevbahâr* adlı eserini 1350 yılında kaleme aldı. M. Fuad Köprülü, Hoca Mesud'un Germiyan Beyliği'nde yaşayan 14. yüzyılın ünlü şairi Şeyhoğlu'nun hocası olması ihtimalini dikkate alarak onun da Germiyan'da yaşamış olabileceğini ileri sürdü. Tahsin Banguoğlu, Hoca Mesud'un Bursa ve Konya gibi büyük şehirlerden uzak bir yerde yaşamış olduğu kanısındadır. Büyük kimselerin soyundan geldiğini, kendisinin

HOCA MES'UD

GAZEL

Toldur kadehi sun elüme kıl beni serhoş
Ger ağu ola yârüm adına idiven nûş

Bu od ile kim ışkı yüregüme bırahdı
Sanma ki damardağı kanum eylemeye cûş

Kirpüklerinün nâzük olu sineme batdı
Sınamağıçun sun elüni demreni gör uş

Yüzün göreli gitmeyiser yaş gözümden
Lâbûd güneşe kim ki baha gözi ola yoş

Her gice karanuda hayâlün beni ister
Koma yolunuz gelmeğe bir kimse, bile, koş

ise onların yolunda gitmediğini söyleyen Hoca Mesud, ataları hakkında bilgi vermedi. Eserlerinden İran edebiyatını yakından tanıdığı, Farsça ve Arapçayı iyi bildiği anlaşılmaktadır. *Şâhnâme*'den *Süheyl ü Nevbahâr*'a aldığı beyitler, ayrıca *Bostân*'ı tercüme etmesi Firdevsî ile Sa'dî-i Şîrâzî'ye hayran olduğunu gösterir.

ESERLERİ:

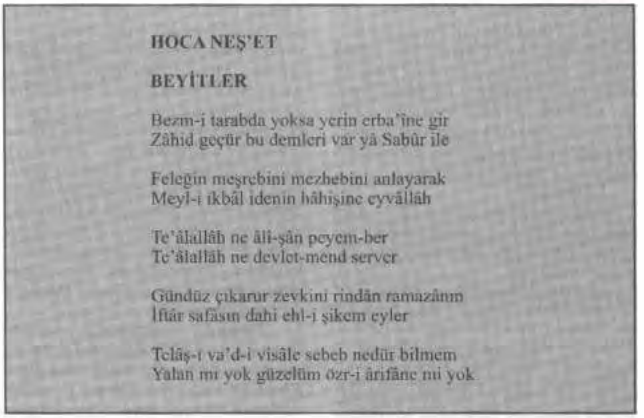
Süheyl ü Nevbahâr (mesnevi), *Ferhengnâme-i Sa'dî* (Sa'dî'den seçmeler).

HAKKINDA: Hıfzı Tevfik / Türk Edebiyatı Nümüneleri (1926, s. 181-184), M. Fuad Köprülü / Milli Edebiyat Cereyanının İlk Mübeşşirleri (1928, s. 12) - Eski Şairlerimiz: Divan Edebiyatı Antolojisi (1934, s. 10) - Kitâbiyât Tenkit ve Tahlilleri (Türkiyat Mecmuası, sayı: 2, 1926), Vasfi Mahir Kocatürk / Büyük Türk Edebiyatı Tarihi (1964, s. 115-116), Nihad Sami Banarlı / Resimli Türk Edebiyatı Tarihi (c. 1, 1971-1979, s. 383-384), Fahir İz - Günay Kut / Mes'ûd b. Ahmed (Büyük Türk Klâsikleri, c. 1, 1985-90, s. 302- 303), Mustafa Özkan / Hoca Mes'ûd Hayatı ve Eserlerine Dair (Türk Dünyası Araştırmaları, sayı: 84, 1993), Hasibe Mazıoğlu / Eski Türk Edebiyatı (Türk Ansiklopedisi, c. 32, 1943-1986, s. 91), Mustafa Erkan - Mustafa Özkan / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 18, 1998, s. 189-191). Ayrıca, Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesinde Âmil Çelebioğlu tarafından "Sultan II. Murad Devri Mesnevileri" başlığıyla hakkında bir doçentlik tezi (1976) yapıldı.

HOCA NEŞ'ET

Divan şairi (D. 1735, Edirne – Ö. 1807, İstanbul). Asıl adı Süleyman'dır. Şiirle ilgilenen gençlere yol gösterdiği ve her birine uygun mahlaslar verdiği için Hoca lakabı ile anıldı. Babası Enderunda (saray görevlilerinin yetiştirildiği okul) yetişmiş, tezkiresi bulunan ve III. Ahmed ile I. Mahmud'un musahibi Ahmed Refi Efendi'dir. Babasıyla gittiği hac dönüşü Konya'da Mevlâna'nın türbesini ziyaretleri sırasında, Ebûbekir Çelebi tarafından kendisine Mevlevi sikkesi (dervişlerin giydiği keçe külâh) giydirildi. Hayatına Mevlevi tarikatı yön verdi. İstanbul'da Yâsinizâde gibi devrin tanınmış hattatlarından nesih tarzı yazı öğrendi. Tahmasb Kulu Nâdir Şah'ın hekimi şair Eymeni'den Farsça dersleri alarak bu dilde şiir yazacak düzeye ulaştı. Neş'et mahlasını Dâyezâde'den aldı. 1754'te Nakşibendî ve Mevlevî şeyhi Bursalı Mehmed Emin Efendi'nin etkisinde kalarak Nakşibendî tarikatına girdi.

1768-74 Osmanlı-Rus savaşına katıldı. Bu sırada şahit olduğu bazı savaş sahnelerini şiirlerine de yansıttı. Savaştan sonra Farsça dersleri verdi, Mesnevî okuttu. Molla Gürânî semtindeki konağı devrinde âdeta bir okul işlevi gördü. Öğrencilerine ikramda bulunması, hayırseverliği, zekâsı ve nüktedanlığı ile şöhret kazandı ve pek çok şairin yetişmesine aracı oldu. Mezarı, Topkapı dışındaki Sakızağacı Mezarlığında, Mesnevî şârihi (şerh eden) Sarı Abdullah Efendi'nin mezarının yanında diğer aile bireyleriyle birarada.

HOCA NEŞ'ET

BEYİTLER

Bezm-i tarabda yoksa yerin erba'ine gir
Zâhid geçür bu demleri var yâ Sabûr ile

Feleğin meşrebini mezhebini anlayarak
Meyl-i ikbâl idenin hâhişine eyvâllâh

Te'âlallâh ne âli-şân peyem-ber
Te'âlallâh ne devlet-mend server

Gündüz çıkarur zevkini rindân ramazânın
İftâr safâsın dahi ehl-i şikem eyler

Telâş-ı va'd-i visâle sebeb nedür bilmem
Yalan mı yok güzelüm özr-i ârifâne mi yok

"Hoca Neş'et'in asıl önemi, ortaya koyduğu eserlerden çok yetiştirdiği öğrenciler ve özellikle devrinde İran edebiyatının âdeta yeniden keşfedilmesine vesile olmasından ileri gelmektedir. XVIII. yüzyıla girilirken İran edebiyatının Türk edebiyatı üzerindeki etkisi azalmaya başlamıştı. Hoca Neş'et'in, Şeyh Galib'in de aralarında bulunduğu genç şairlere İran edebiyatını ve sebk-i Hindî'nin öncülerinden Sâib-i Tebrizi ile Şevket-i Buhârî'yi okutup sevdirmesi sonucunda Osmanlı şairleri üzerinde sebk-i Hindî üslûbunun ve genellikle İran şiirinin etkileri yeniden artmış, böylece bu etkiyi şiirlerinde yansıtan bir grup şair ortaya çıkmıştır. Bu şairler sebk-i Hindî'nin temel özellikleri olan giriftlik, ıstırap ve tasavvufî konulara şiirlerinde büyük ölçüde yer vermişlerdir." (Mustafa İsen)

ESERLERİ:

Divan (1836), *Tercüme-i Şerh-i Dü Beyt-i Mollâ Câmî* (Abdurrahman-ı Câmî'den, 1846-47), *Tercümetü'l-ışk* (Muhammed Nakşîbendî'den), *Tuhfân-ı Ma'rifet* (Mirza Bidil'in *Tûr-ı Ma'rifet* adlı eserine nazîre), *Muharrerât-ı Husûsiyye-i Neş'et* (mektuplar).

HAKKINDA: Muallim Nâci / Osmanlı Şairleri (1889-90, s. 64-70), Vasfi Mahir Kocatürk / Büyük Türk Edebiyatı Tarihi (1964, s. 551-552), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Agâh Sırrı Levend / Türk Edebiyatı Tarihi (c. 1, 1973, s. 403), Büyük Türk Klâsikleri (c. 7, 1985-90, s. 97), Fuat Köprülü / Şeyh Galib (Servet-i Fünûn, sayı: 1110, 1909, s. 415-416), Ali Güzelyüz / Hoca Neş'et'in Hayatı Eserleri ve Tüfân-ı Ma'rifet'teki Tasavvufî Görüşleri (İlmî Araştırmalar, sayı: 5, 1997, s. 167-175), Abdülkadir Karahan / Neş'et (Türk Ansiklopedisi, c. 25, 1943-86, s. 206), Fevziye Abdullah Tansel / Neş'et (İslâm Ansiklopedisi, c. 9, 1940-88, s. 212-214), Mustafa İsen / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 18, 1998, s. 191-192).

HOCA RÂSİM EFENDİ

Fikir adamı, İslâm bilgini (D. Şubat 1880, Şebinkarahisar / Giresun - Ö. 17 Ocak 1939, İstanbul). Asıl adı Ahmed Râsim Avni. Soyadı kanunundan sonra Yardımlı soyadını aldı. Rüştiyeyi (ortaokulu) bitirdi (1892). Hoca kalfalığı yaparken çeşitli hocalardan sarf, nahiv, fıkıh ve Farsça dersleri aldı. Bu arada, İstanbul'da da tanınan, hattat Zühdü Efendi'den yazı dersleri aldı. Nisan 1896'da İstanbul'a gitti. 1905'te Beyazıt Camisinde ders vermeye başladı. Dârülfünun (İstanbul Üniversitesi) Ulûm-i Âliye-i Diniyye Şubesinden (1905) mezun oldu. Eylül 1907'de Şebinkarahisar'a sürüldü. Genel aftan yararlanarak İstanbul'a döndüğünde Meşrutiyetçilik ve İttihatçılığı savundu. İdare üyesi sıfatıyla İttihat ve Terakkiye bağlı Cemiyyet-i İlmiyye-i İslamiyye'ye girdi. 1917'de Sahn Medresesi mantık müderrisliğine tayin edildi.

Prens Sabahaddin'den etkilenerek yazdığı iki yazısı nedeniyle ölümle tehdit edildi. İslâm Cemiyetinin kurucuları arasında yer aldı ve cemiyetin *el-İslâm* dergisinin imtiyaz sahibi oldu. Birinci Divan-ı Harb-i Örfî tarafından isyancıların sözcülüğünü yaptığı gerekçesiyle müebbet hapse mahkûm (3 Haziran 1909) edildi. Bodrum, Aydın, İzmir ve Ankara hapishanelerinde dört yıl yattı. 1925 yılında tekrar tutuklandı, 31 Mart Vakasıyla ilgili olarak yargılandı, ikinci defa hüküm giydi ve sekiz yılı aşkın bir süre hapishanede kaldı. Cumhuriyet'in onuncu

yılında ilan edilen af yasasıyla 9 Kasım 1933'te serbest taldı. İngiliz Muhibleri Cemiyetine fahrî üye seçildi (1920), Mütareke yıllarında Sulh ve Selamet-i Osmaniyye Partisine katıldı. Hürriyet ve İtilaf Partisine girdi. 1918-19 yıllarında *Alemdar*'da, ayrıca *Cerîde-i İlmiyye*'de dinî ve tasavvufî konularda yazıları yayımlandı.

ESERLERİ:

Kitâbü't-Tenvîr (1915-16), *Anadolu'dan Bir Ses yahut Türkçe Bir Hutbe* (1918-19), *Mesneviyyât-ı Avniyye* (1922-23).

HAKKINDA: İsmail Hâmi Danişmend / 31 Mart Vak'ası (1961, s. 188), Tarık Zafer Tunaya / İslâmcılık Cereyanı (1962, s. 132), Celal Bayar / Ben de Yazdım (1967, s. 150-158), Sina Akşin / 31 Mart Olayı (1970), Halide Nusret Zorlutuna / Bir Devrin Romanı (1978, s. 28), Fethi Tevetoğlu / Millî Mücadele Yıllarındaki Kuruluşlar (1988, s. 112, 130), Cemal Kutay / Otuzbir Mart 85 Yaşında: Bir Geri Dönüşün Mirası (1994, s. 419), Ali Birinci / Siyaset Meydanında Bir Dersiâm: Hoca Ahmed Râsim Avni Efendi'nin Serencâmı (İstanbul Araştırmaları, sayı: 3, 1997) - TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 18, 1998, s. 194-196).

HOCA SADEDDİN EFENDİ

Şair, hattat ve tarihçi (D. 1536, İstanbul - Ö. 2 Ekim 1599, İstanbul). Asıl adı Mehmed Sa'deddin'dir. Hâce-i Sultânî unvanı veya Hoca Çelebi yâhud Koca Hoca Efendi adıyla tanındı. Yavuz Sultân Selim'in nedimi İsfahanlı Hasan Çan'ın oğludur. İlköğrenimini, Sahn-ı Semân müderrisi Karanlı Mehmed Efendi ile devrin diğer bilginlerinden aldı. 1555'te Ebussuûd Efendi'den staj görüp İstanbul Murâd Paşa Medresesi müderrisliğine tâyin edildi. 1564'te Erbâ'în pâyesiyle Bursa Yıldırım Medresesine müderris oldu. Bir yıl sonra Hâriç rütbesine yükseldi. Mayıs 1570'te Bursa Sultânı pâyesi aldı. 1571'de Sahn müderrisliğine getirildi. Mayıs 1573'te Şehzâde Murâd'ın öğretmenliğine tâyîn edildi. Manisa'ya gönderildi ve orada sekiz ay kaldı. Şehzâdenin güven ve saygısını kazanarak, onunla birlikte İstanbul'a döndü. III. Murâd 1574'te tahta çıkınca Sa'deddin Efendi de Hace-i Sultânî unvanıyla padişâh hocalığına getirildi. Sultân III. Murâd'ın ölümünden sonra tahta geçen (1595) Sultân III. Mehmed'in de hocası oldu. Padişahın, ordusunun başında Eğri seferine gitmesini sağladı. Haçova savaşının kazanılmasında önemli rolü oldu. Zamanla Saraydaki etkisi azaldı, 1597'de görevden alındı. 1598'de "Hâce-i Sultanî" unvânı üzerinde kalmak koşuluyla şeyhülislâmlığa tayin edildi. Ölünceye kadar bu makamda kaldı. Eyüp'te gömülüdür.

Şair ve hattat olan Sa'deddin Efendi, özellikle tarihçiliği ile tanındı. *Tâcü't-Tevârih* adlı telif eserinde kendisinden önceki tarihçilerden Âşıkpaşazâde, İdrîs-i Bitlisi, Neşrî, Hadîdî ve Ahmedî'nin eserlerinden de yararlanarak, kendi devrinin sonuna kadar geçen olayları anlattı. Babası Hasan Çan'dan duyduklarına dayanarak yazdığı Yavuz Sultân Selim'in saltanatı ve hayatı ile ilgili bilgileri içeren *Selim-nâme*'yi kitabının sonuna ekledi. *Tâcü't-Tevârih*'e 1554'e kadar çeşitli zeyller yazıldı. Eserin tamamı, İtalyanca, Fransızca ve Almancaya, bazı bölümleri de İngilizce, Macarca ve Rusçaya çevrildi.

"Osmanlı tarihleri üçüncü Mehmed'e (Eğri Fatihi) derler ki bu unvan, zaferin müsebbibi olan Hoca Efendi'ye daha çok yakışır. (...) Hem tarihçi bir âlim, hem de zamanına göre üslûp sahibi bir edip ve şairdir. Eserlerinden en meşhuru olan Tac-üt-Tevarih Osmanlılığın başından ikinci Selim zamanına kadar olan vakaları ihtiva eden iki ciltlik bir eserdir, üslûbu özenilmiş ve hayli çetindir." (İbrahim Alaaddin Gövsa)

ESERLERİ:

Tâcü't-Tevârîh (Hoca Târihi diye de bilinir, İsmet Parmaksızoğlu tarafından sadeleştirildi), *Mirâtü'l-Edvâr ve Mirkaatü'l-Ahbâr* (Muslihiddin Lârî'den çeviri, aslı Farsça genel dünya tarihi), *Risâletü'l-Kuşeyriye* (çeviri), *Behcetü'l-Esrâr* (Eş-Şettenûfî'den çeviri).

HAKKINDA: Ahmed Refik / Âlimler ve Sanatkârlar (1924), İbrahim Alâettin Gövsa / Türk Meşhurları Ansiklopedisi (1946), Münir Aktepe / Hoca Sadeddin Efendi'nin Tâcü't-Tevârih'i ve Bunun Zeyli Hakkında (Türkiyat Mecmuası, sayı: 3, 1958), Hasan Çelebi / Tezkire (haz. İbrahim Kutluk, 2 cilt, 1978-1981), F. Babinger / Osmanlı Târih Yazarları ve Eserleri (1982), İslâm Ansiklopedisi (c. 4, s. 27-32), Büyük Türk Klâsikleri (c. 4, 2004, s. 212-213).

HOCA TAHSİN

Eğitimci, şair (D. 1811, Fileta / Yanya / Yunanistan - Ö. 1881, Eyüp / İstanbul). Türkiye'de Batılılaşma hareketinin ilk önderlerindendir. Tahsin Hoca lakabıyla da tanınırdı. İlköğrenimini doğduğu kasabada yaptıktan sonra İstanbul'a geldi. Ortaöğrenimini İstanbul medreselerinde tamamladı. Bir süre medrese hocalığı yaptıysa da matematiğe ve fen bilimlerine ilgisi yüzünden mesleğine ısınamadı. Zekâsını takdir eden Reşit Paşa tarafından Paris'te görevlendirildi. Paris'teki Türk ailelerinin çocukları için açılan Mekteb-i Osmânîde öğretmen, Paris Büyükelçiliğinde imam olarak görev yaptı. Bu görevlerinin yanı sıra yüksekokullarda fizik, kimya, biyoloji, matematik,

Hoca Tahsin

astronomi derslerini izledi. İstanbul'a dönüşünde, başarısı ve bilgisi göz önüne alınarak, yeni açılacak Darülfünun (üniversite) müdürlüğüne atandı. Hoca Tahsin Efendi bu yeni eğitim kurumunda muhafazakârların tepkisiyle karşılaştı. Örneğin, yeni başlayan deneysel fizyoloji dersinde canlıların havasız yaşayamayacağını göstermek için, havası alınmış bir fanusta bir güvercini öldürmesi tepki gördü, dinsizlikle suçlandı. Buna benzer olaylar çoğalınca Darülfünun bir yıl sonra kapatıldı. Açış konuşmasını yapan Cemaleddin Efgani aleyhinde şeyhülislâmın verdiği fetva da aynı zamana rastlıyordu.

Hoca Tahsin, Darülfünun kapanınca özel bir okul açıp dersler vererck hayatını kazanmaya başladı. Bu dönemde Nuri Bey adında bir arkadaşı kendisine yardımcı oldu. Öğrencileri arasında Şemseddin Sami, Abdulhak Hâmid gibi sonraki yılların ünlüleri de vardı. Tahsin Hoca, Türkiye'de basılmış ilk gökyüzü haritasını hazırladı. Bilgisi ölçüsünde bol eser bırakamadı, fakat zekâsı, sebatı ve medeni cesaretiyle düşünce tarihimizde önemli bir kişi olmayı başardı. Hoca Tahsin, aynı zamanda Türkiye'de Batı tarzında ilk psikoloji kitabını da yazan kişidir.

BAŞLICA ESERLERİ:

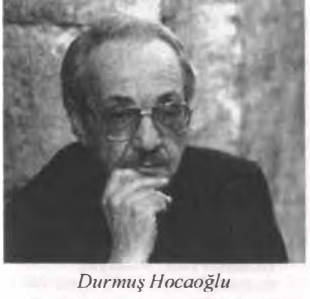
Müsemmenler (sekizlik şiirler), *Mürebbî-i Etfal* (Mahmud Nedim ile, 1289), *Usûl-i Fenn-i Felâhet-Kimyayı Ziraat* (Mahmud Nedim ile, 1291), *Nevamis-i Tabiiyye* (Volney'den çeviri, yazma), *Mir'ât-ı Sema, Tarih-i Tekvin yahut Hilkat* (1310), *Esrar-ı Âb-ü Heva* (konferans metni, 1309), *Esâs ü İlm-i Hey'et* (1311), *Esbab-ı İlm-i Hey'et, Psikoloji yahut İlm-i Ahval-i Ruh* (1309).

HAKKINDA: Hilmi Ziya Ülken / Çağdaş Düşünce Tarihi (1966), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Ömer Faruk Akün / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 18, 1998).

HOCAOĞLU, Durmuş

Siyasetbilimci. 1948, Bayburt doğumlu. İstanbul Teknik Üniversi-

tesi Elektrik Bölümü (1974) mezunu. 1982 yılında MÜ Atatürk Eğitim Fakültesi Fizik Bölümüne öğretim görevlisi olarak girdi. Aynı bölümde yüksek lisans, Felsefe Bölümünde yüksek lisans ve doktora yaptı. 1997 yılında Fizik Eğitimi alanında doçent oldu. Çalışmalarını profesör öğretim üyesi olarak Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Fizik Bölümünde sürdürdü.

Durmuş Hocaoğlu

Çeşitli dergi ve gazetelerde fizik felsefesi ve bilim felsefesinin yanı sıra, tarih felsefesi, siyaset felsefesi, din ve laiklik konularında çok sayıda makalesi yayımlandı.

BAŞLICA ESERLERİ:

Laisizmden Milli Sekularizm'e (1995), *Devletçilik Bumerangı* (2002), *Bir Entelijansiya Kritiği - Düşük Şiddetli Devrim* (2002).

HOCAZÂDE ABDULLAH ENVERİ

İslâm bilgini, sûfi (D. 1825, Kilis - Ö. 1885, Kilis). Öğrenimini 1845'te tamamladı. Tasavvufi eğitimini Nakşibendî şeyhlerinden Baytarzâde Hacı Abdullah Şeyh Sermest-i Veli'den aldı. Bundan sonra dedelerinin ders okuttuğu Kesik Minare Medresesinde ders vermeye başladı. Özellikle mantık derslerinde büyük başarı sağladı. Ders halkasında İslâm dünyasının her yerinden talebeler bulundu. Kur'an kıraati konusunda da iyi bir öğretici olan Hocazade, "kıraat-ı seb'a ve aşere" (Kur'an-ı Kerim'i 7 ve 10 ayrı makamda okumak) üzere defalarca hatim yaptı ve yaptırdı. 1855 yılında İstanbul'a gelerek eserlerini Abdülmecid Han'a sundu ve ödüllendirildi. Kilis'te babasının kabrine gömüldü.

ESERLERİ:

Tasavvurât, Tatbikât, Fenârî Hâşiyesi, İsagoci Hâşiyesi, Türkçe Mantık Zübdesi, Hüseyniye Hâşiyesi (Münâzara Usûlü), Celâleddin-i Devvânî Hâşiyesi, Şerhu Akâidi'n-Nesefî Hâşiyesi, Hayâlî Hâşiyesi, Tehzîbü'l-Mantık, Zübde (Kıraat-ı Seb'a ve Aşereye dair), Kadı Beyzavî Tefsîri Haşiyesi.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

HOCAZÂDE AHMED HİLMİ

Yazar (D. ?, Eğin [Kemaliye] / Erzincan - Ö. 1914). Eşrefzâdeler diye tanınan ailesinin soyu Halvetiyye tarikatının ikinci piri Yahyâ-yı Şirvânî'ye ulaşır. Nakşibendî şeyhlerinden İzmirli Osman Nûri Efendi'ye mensup idi. 1907 yılında yayımlanan *Ziyâret-i Evliyâ* adlı eserinde adının önüne koyduğu "Maarif Nezâret-i Celîlesi teftiş ve muayene heyeti azasından" ifadesi dışında mesleği ve öğretim durumu hakkında bilgi yoktur. Genç yaşta vefat etti. Karacaahmet Mezarlığında hattat Şeyh Hamdullah Efendi'nin kabrinin yakınlarına gömüldü.

ESERLERİ:

Hadîkatü'l-Evliyâ (8 kitap), *Mir'ât-ı Hazret-i Muhyiddîn-i Arabî* (1897-98), *Mir'ât-ı Bâyezîd-i Bistâmî* ve *Ebü'l-Hasan Harakânî* (1901-02), *Seyyid Yahyâ eş-Şirvânî* (1901-02), *İbrâhim Gülşenî* (1904-05), *İmam Gazâlî* (1904-05), *Ziyâret-i Evliyâ* (1907-08), *Ravzatü'l-kurrâ ve Târîh-i Kur'ân-ı Kerîm* (1959).

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tâhir / Osmanlı Müellifleri (c. 3, 1914-24, s. 27-28), M. Serhan Tayşi / Hocazâde Ahmed Hilmi Efendi (Sahabe'den Günümüze Allah Dostları, c. 9, 1996, s. 299-300), Ahmet Hilmi Bey / Türk Ansiklopedisi (c. 1, 1943-86, s.259), Mustafa Kara / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 18, 1998, s. 207).

HOCOVA, Emine (Emine Hocaoğlu)

Şair. 1958, Nakipler (Kitna) köyü / Mestanlı (Momçilgrad) / Bulgaristan doğumlu. Lise öğrenimini Kırcali'de tamamladı. Ekonomi Okulunu dışarıdan sınava girerek bitirdi. Orfey Trikotaj Fabrikasında çalıştı ve ticaretle uğraştı. 1989 zorunlu göçüyle Türkiye'ye geldi. BAL-GÖÇ'te (Balkan Göçmenleri Derneği) ve *Hakimiyet* gazetesinde çalıştı. *Esinti* dergisinin Bursa temsilciliğini yaptı. Şiirlerini *Uludağ*, *Marmara*, *Zaman* gazetelerinde ve *Balkanlar'da Türk Kültürü* dergisinde yayımladı.

ESERLERİ (Şiir):

Biz, Parantez, Mimozalar (Hak ve Özgürlük, 1994), *Türkiyem* (Balkanlarda Türk Kültürü, 1992).

HODOĞLU, Mehmet Lütfi

Şair ve yazar (D. 1921, Konya –Ö. ?). İlk, orta ve lise öğrenimini Konya'da tamamladı. Askerliğini (1938) İkinci Dünya Savaşı şartlarında Devlet Demiryollarında memur olarak yaptı. 1950 yılında memuriyetten ayrılarak ticaretle uğraştı. 1952'de Konya'da *Bizim Şehir* gazetesini çıkardı. Şiir yazmaya ortaokulda başladı. 2000 yılına kadar Çatal İstasyonunda görevli iken yazmış olduğu *Felaket Zinciri* isimli romanı, 1948 yılında *Yeni Konya* gazetesinde tefrika edildi. *Kervan* (1999) adlı bir şiir kitabı vardır.

HODUL, Hasan

Şair. 1925, Sindelhöyük köyü / Develi / Kayseri doğumlu. Pazaröreni Köy Enstitüsü mezunu. Çeşitli yerlerde öğretmenlik, Sindelhöyük kasabasının belediye başkanlığını yaptı. Şiirlerinden bir bölümünü *Yaz Seninle Sıcaktı* adıyla kitaplaştırdı.

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002).

HORASAN, A. Servet

Şair. 1958, Horasan / Erzurum doğumlu. İlkokulu Erzurum'da bitirdi. 1970 yılında İstanbul'a gitti. Çeşitli işlerde çalıştı. Gazete ve dergilerde şiirler yayımladı. Dünya Şairler Kongresi üyesi oldu. Müzikle de ilgilendi. Tasavvufa ve manevi değerlere önem verdi. Slogan ve dava şiirleri yazdı. Bunları *O Kimdir* (1991) adlı kitapta topladı.

HAKKINDA: Hasan Ali Kasır / Erzurum Şairleri (1999).

HORASAN, Mustafa

Ressam, şair. 1965, Karacasu / Aydın doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini İzmir'de tamamladı. 1986'da Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Ana Sanat Dalı Özgün Baskı Resim Bölümünü bitirdi. Almanya, Fransa, Hollanda, İspanya ve Amerika'da sanatsal çalışmalar yaptı. Resim çalışmalarını İstanbul'da kendi atölyesinde ve öğretim görevlisi olarak Yeditepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinde sürdürdü. Eserleri yurtiçi ve yurtdışı müzeler ve özel koleksiyonlarda yer aldı. Desen ve şiirlerin birlikte yer aldığı *Yüz'de Yüz 10 Desen - 10 Tipografi - 10 Şiir* (1996) adlı bir kitabı vardır.

HORATA, Osman

Edebiyat araştırmacısı. 22 Şubat 1961, Denizli doğumlu. Ressam İ. Çallı İlkokulu (1971), Denizli Lisesi (1978), Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi TDE Bölümü (1983) mezunu. Yüksek lisansını "*Nedim-i Kadim Divançesi Üzerinde Bir İnceleme*"adlı tezi ile (1986), doktorasını "*Cemalî, Hümâ ve Hümâyûn* (Gülşen-i Uşşâk)" adlı tezi (1990) ile Hacettepe Üniversitesi SBE Eski Türk Edebiyatı Bölümünde tamamladı. 1983'te HÜ Edebiyat Fakültesi TDE Eski Türk Edebiyatı Bölümüne Türk dili okutmanı olarak girdi. Aynı bölümde araştırma görevlisi (1985-90) ve öğretim üyesi (1990) olarak görev yaptı. 1990'da yardımcı

Osman Horata

doçent, 1997'de Gazi Üniversitesinde doçent oldu. 1998'de HÜ doçent kadrosuna atandı. HÜ Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkan yardımcılığı (1991-94, 1997-2002), Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dil ve Edebiyat Anabilim Dalı başkanlığı (1998), Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yönetim Kurulu üyeliği (2002-2003) görevlerinde bulundu. 2002'de HÜ TDE'de profesör oldu.

Makaleleri 1985'ten itibaren *Millî Eğitim Dergisi*, *HÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi*, *Türk Kültürü Araştırmaları Dergisi Prof. Dr. Şükrü Elçin Armağanı* (1991), *Türklük Araştırmaları Dergisi Prof. Dr. Amil Çelebioğlu Armağanı* (1991), *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, *Dil Dergisi*, *Hacettepe Üniversitesinin Emel Doğramacı'ya Armağanı* (1998), *Bilig*, *Bilge* dergilcri ve armağan kitaplarında yayımlandı. Çeşitli kolokyum ve sempozyumlara katılarak bildiriler sundu. Türk Dünyası Ortak Edebiyatı Projesi yürütme kurulu üyeliği (1999-), 2003'te *Bilig* dergisi yayın yönctmenliği görevlerini üstlendi. *Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi 12: Romanya ve Gagavuz Türk Edebiyatı*, *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi*, *Türk Dünyası Edebiyat Metinleri Antolojisi* kitapları için birer bölüm yazdı.

ESERLERİ:

Nedim-i Kadim Divançesi (İnceleme-Tenkitli Basım, 1987), *Yunus Emre, Risâletü'n-Nushiyye* (Prof. Dr. Umay Günay ile, 1994), *Esrar Dede / Hayatı-Eserleri-Şiir Dünyası ve Divanı* (1998), *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı* (ortak, 2002).

HORTOĞLU, Cengiz

Hukukçu, şair ve yazar. 22 Ağustos 1955, Gaziantep doğumlu. Hürriyet İlkokulu, Gaziantep Lisesi (1972), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1978) mczunu. 1981'den itibaren İstanbul'da serbest avukatlık yaptı. Danışmanlığını yaptığı yazı dizileri 1996'da *Global* gazetesinde yayımlandı. 2000 yılında Flash TV kanalında "Bakış Açısı" programını hazırlayıp sundu. 1997 yılından sonra ATV'de yayımlanan "Esra Ceyhan'la A'dan Z'ye" programının danışmanlığını yaptı.

Yazıları *Akşam* gazetesinde yayımlandı. Çok sayıda sivil toplum kuruluşunun üyesidir. Ele aldığı konular ve bu konuları kendine özgü üslubuyla anlatmada gösterdiği başarı, toplumun her kesiminden büyük bir ilgiyle karşılandı.

"Cengiz Hortoğlu, gerçek bir şair taşıyor içinde. Duvarları aşabilen, tozlu dosyaların, evrakların arasından geçip insanlara ulaşmak isteyen yaşam dolu bir şiir taşıyor. Doğa, insan, sevgisi, aşk, çocuklar, yalnızlık, yabancılaşma gibi temalar zaman zaman da açık anlatımla verilmiş. Bu raslantısal bir seçim değil. İçeriğe göre biçim belirleme çabasına girmiş şair. Söylem de incelik var, her şeyi derinlemesine sezebilen bir yürek çarpıyor dizelerde. Kavurucu güneşin altında, çakıl taşları arasında sevgiyi hep sevgiyi arayan bir gönül gözü." (Ruhan Mavruk)

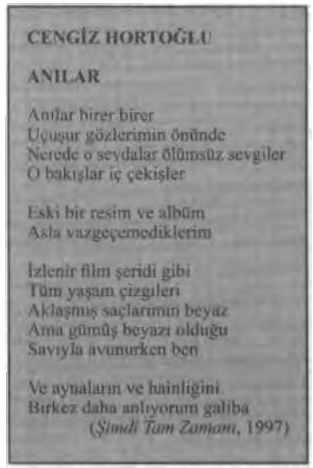
ESERLERİ:

ŞİİR: *Şimdi Tam Zamanı* (1997).

DENEME-İNCELEME: *Kırmızı Işıkta Son Tango* (1998), *Solma Kardelen* (öykü ler, ünlü TV yıldızları ve ses sanatçılarıyla söyleşiler, 2002).

ÖYKÜ: *Pes Doğrusu* (2004).

HAKKINDA: Şiir Kitabının Geliri Ayşen'e (Hürriyet, 22.7.1997), Şimdi Tam Zamanı (Akşam, 28.7.1997), Halkın Avukatı Canavara Karşı (Sabah, 3.11.1998), Trafikzede Trafik Kitabı Yazdı (Yeni Şafak, 3.11.1998), Hortoğlu Trafiğin Kitabını Yazdı (Milliyet, 5.11.1998), Kırmızı Işıkta Son Tango (Yeni Yüzyıl, 3.11.1998), Hortoğlu Trafiğin Kitabını Yazdı (5.11.1998), Avukat Kaleminden Boşanma Kitabı (26.2.1999), Boşanmanın Kitabını Yazdı (Hürriyet, 10.5.2002), Bu Kitabı Okumadan Sakın Evlenmeyin (Sabah, 10.5.2002), Boşanmada Ege Bölgesi Birinçi (Akşam, 24.5.2002), Solma Kardelen (Cumhuriyet Dergi, 2.6. 2002), Solma Kardelen" (Radikal Kitap, 21.6.2002), Pes Doğrusu Dedirten Hikayeler (Hürriyet, 18.5.2004), Akşam Yazarlarından Kitap Çıkarması (Akşam, 14.6.2004), Esra Ceyhan / Günlerden Bana Kalan (Sabah – Günaydın, 3.7.2004).

CENGİZ HORTOĞLU

ANILAR

Anılar birer birer
Uçuşur gözlerimin önünde
Nerede o seydalar ölümsüz sevgiler
O bakışlar iç çekişler

Eski bir resim ve albüm
Asla vazgeçemediklerim

İzlenir film şeridi gibi
Tüm yaşam çizgileri
Aklaşmış saçlarımın beyaz
Ama gümüş beyazı olduğu
Savıyla avunurken ben

Ve aynaların ve hainliğini
Birkez daha anlıyorum galiba
(*Şimdi Tam Zamanı*, 1997)

Cengiz Hortoğlu

HOSROVYAN, Hımayak

Hukukçu, yazar (D. 2 Eylül 1873, Bayburt – Ö. 5 Haziran 1946, Paris / Fransa). İlk ve ortaokulu Bayburt / Hasköy Ermeni Mektebinde bitirdikten sonra, Mülkiye Mektebinin idadi ve yüksek kısmından mezun oldu (1893). Mezuniyetinin ardından İstanbul'da avukatlığa başladı. 28 Aralık 1908'de Mekteb-i Mülkiye, 1909'da Hukuk Mektebi Devletler Hukuku müderrisliğine atandı. 23 Ekim 1903'te Ermeni Patrikhanesi Cismani Meclisine seçildi. Millî Mücadele yıllarında ayrılıkçı Ermenilerin öncülerinden oldu. Türk adalet tarihine "Civanşir Davası" adıyla geçen davada avukat olarak Türklere duyduğu antipatiyi çirkin ifadelerle ortaya koydu. Büyük Zafer'in ardından, Ekim 1922'de ailesiyle birlikte Paris'e kaçtı.

ESERLERİ:

Hukûk-ı Umûmiye-i Düvel (1909), *Hukûk-ı Husûsiyye-i Düvel* (1913), *Kapitülâsyonlar* (1915).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968).

HOŞGÖRÜR, Vural

Eğitimci, yazar. 1955, Ankara doğumlu. Gazi Eğitim Enstitüsünü (1974) bitirdi. 1979 yılında Millî Eğitim Bakanlığı emrinde branş öğretmenliği yaptı. 1982 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinde lisans tamamladı. 1987 yılında aynı fakültede Eğitim Yönetimi Planlaması, Teftişi ve Ekonomisi Anabilim Dalında yüksek lisans derecesi aldı. 1994 yılında Ondokuz Mayıs Üniver-

sitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümünde öğretim görevlisi olarak çalıştı. 1997 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinde aynı anabilim dalında doktora derecesi aldı. 1997 yılında Kırıkkale Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümünde yardımcı doçent olarak çalıştı. 1998 yılında Kırıkkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü öğretim üyesi oldu. Fakülte Kurulu üyesi ve aynı zamanda İlköğretim Bölümü başkanlığı görevini yürüttü. Ulusal ve uluslararası yayımlanmış çalışmaları ve araştırmaları vardır. *Eğitim Araştırmaları*, *Bilim Yolu* dergilerinde makaleleri yayımlandı.

ESERLERİ (Eğitim):

Öğretmenlik Mesleğine Giriş-Eğitimin Toplumsal Temelleri (2001), *Sınıf Yönetimi* (2002).

HOYİ, İbrahim

Eleştirmen, çevirmen (D. 1908, İstanbul - Ö. 12 Şubat 1984). Robert Kolej (1928) mezunu. İstanbul Hukuk Fakültesindeki öğrenimini yarıda bırakarak gittiği İngiltere'de Gazetecilik Enstitüsünü bitirdi. Türkiye'deki ilk masonlardan olan İbrahim Hoyi, 1935'ten itibaren *Vakit*, *Son Posta*, *Akşam*, *Varlık*, *Cumhuriyet* gibi birçok gazete ve Anadolu Ajansında çevirmenlik, müdürlük yaptı.

Çalıştığı yayın organları ve *Muhit* dergisinde tiyatro eleştirmeleri, İngiliz edebiyatı üzerine incelemeler yazdı. Daha çok Tagore, Pearl Buck, Maugham gibi yazarlardan yaptığı çevirilerle tanındı.

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

HÖKE, Süheyla.

Bkz. ZÖHRE ANA

HÖKELEKLİ, Hayati

Psikoloji ve felsefe araştırmacısı. 1951, Yozgat doğumlu. İlköğrenimini 1963'te memleketinde, ortaöğrenimini 1971'de Sivas'ta tamamladı. 1975'te Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsünü bitirdi. Kısa bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra, 1977'de Bursa Yüksek İslâm Enstitüsünde Din Psikolojisi asistanı olarak akademik hayata başladı. 1980'de uzmanlık tezini tamamladı.

1981'de Yüksek İslâm enstitülerinin İlâhiyat fakültelerine dönüştürülmesi sonucu, Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde öğretim görevlisi olarak görevini sürdürdü. "*Ergenlik Çağı Gençlerinin Dinî Gelişimi*" konulu çalışmayla 1983'te doktor unvanını aldı. 1984'te yardımcı doçent 1988'de doçent, 1995'de profesör oldu. Görevini Uludağ Üniversitesi İlâhiyat

Hayati Hökelekli

Fakültesinde Din Psikolojisi öğretim üyesi ve Felsefe ve Din Bilimleri Bölüm Başkanı olarak sürdürdü.

Telif ve çeviri makaleleri 1981'den itibaren *Hareket*, *Millî Kültür*, *UÜ İlâhiyat Fakültesi*, *İslâmi Araştırmalar* dergileri ile TYB *Kültür ve Sanat Yıllığı*'nda yayımlandı. *TDV İslâm Ansiklopedisi* ve *İslâmda İnanç İbadet ve Günlük Yaşayış Ansiklopedisi*'ne maddeler yazdı. *Din Psikolojisi* (1996) adlı bir basılı eseri vardır.

HULÛSÎ

Bkz. ATEŞ, Osman Hulusi

HULÛSİ BİTLİSÎ (Aktürk)

Hukukçu, yazar (D. 1881'de Bitlis – Ö. 1967, Ankara). Nesimî Oğulları ailesindendir. Hukuk Fakültesi mezunu. Hilâl dergisinde çıkan "*Said Nursî İçin*" gibi bazı şiirlerinde Kalender Asrî imzasını kullandı. 1948'de Afyon'da Bediüzzaman Said Nursi'nin avukatlığını yaptı. Aynı yılın sonlarından itibaren, Abdurrahim Zapsu'nun çıkardığı Ehli Sünnet mecmuasında yine Bediüzzaman'la ilgili makaleler yayımladı. Hulûsî Aktürk'ün, *Müvekkilim Bediüzzaman Said Nursi'yi Yargıtayda Müdafaa Notlarım* gibi basılmamış eserleri de vardır.

ESERLERİ:

Cihanşümûl Özlek Yahut Felsefi Vecizeler, Tarihî Âbideler, Vedialar.

HUNC, Hayriye Melek

Roman yazarı (D. 1896, Hacıosman köyü / Manyas / Balıkesir – Ö. 1960). Büyük Çerkez sürgününde (1864) Kafkasya'nın Soçi yöresinden Anadolu'ya sürülen "Xuinge" adlı bir Vubıh ailesinin kızıdır. Babası, 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı'na katılıp Ruslarla Balkanlarda savaşmıştı. Hayriye Melek Hunc, İstanbul'da Notre Dame de Sion Fransız Lisesini bitirdi. Meşrutiyet'in ilanından (1908) sonra kadınlara yönelik olarak yayımlanan *Mehâsin* (1908-09), *Musavver Kadın* (1911) ve *Türk Yurdu* gibi dergi ve gazetelerde yazıları ve şiirleri yer aldı. İstanbul'da Çerkes İttihad ve Teavün Cemiyetinin organı olarak Türkçe-Adıgece yayımlanan *Qhuaze* (Rehber, 1911-14) gazetesinde yazılar yazdı. Çerkes Kadınları Teavün Cemiyetinin (İstanbul, 1918-22) kurucuları arasında yer aldı ve derneğin başkanlığını yaptı. Şimali Kafkas Cemiyetinde çalıştı. Türkçe-Adıgece yayımlanan *Diyane* (1920) adlı derginin de başyazarıydı.

ESERLERİ (Roman):

Zühre-i Elem (1910), *Zeynep* (1926).

HAKKINDA: Sefer E. Berzeg / Kafkasya Diasporası Edebiyatçılar ve Yazarlar Sözlüğü (s. 125-126), TDOE –TDE Ansiklopedisi (c. 5, 2004).

HURİ, Sofi

Yazar ve çevirmen (D. 1897, Halep – Ö. 1983, Atina). Hıristiyan ve Arap bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. Gaziantep Amerikan Kolejinden mezun olduktan sonra İngiltere Cambridge'e gitti. Türkiye'ye dönüşünde Amerikan Bord Neşriyat Dairesinde 1923 yılında işe başladı ve aynı yerde 1970'e kadar çalıştı. Kırk yedi yıllık çalışma hayatında *Red House Sözlüğü*'nün editörlüğünü yaptı, pek çok telif ve tercüme eseri yayımladı. Hepsi iyi seviyede olmak kaydı ile Türkçe, Arapça, Ermenice, Yunanca, Latince, Fransızca ve İngilizce dillerine hâkimdi. Sonradan Müslüman olan Sofi Huri'nin Yunanlı eşi ile kısa süren evliliğinden bir oğlu ve bir kızı vardır. Bu çocuklarından torunları da bulunuyor. Atina'da kızının ve oğlunun yanında vefât etti.

Huri, 1932 yılını İngiltere'de, Birmingham civarındaki Woodbrook grup kolejinin birinde ilâhiyat ve felsefe incelemeleriyle geçirdi. Burada ömrü boyunca unutamayacağı dünya çapında bir filozof olan Doğunun efsanevî lideri Gandhi'yi tanıdı. Herkesin sevip saygı duyduğu barış adamı Gandhi, o kış Londra'da bulunuyordu. Sofi Huri'nin feyiz aldığı ikinci kişi ise ilâhiyatçı ve müsteşrik Dr. Randel Harris'tir. James Randel Harris (1852-1938) Cambridge mezunlarından bir İngiliz bilgindi. Sofi Huri'nin başta *Kitab-ı Mukaddes* ve

Sofi Huri

diğer kutsal kitaplar hakkında geniş araştırmaları yayımlanmıştır.

"Sofi Huri, şuuraltında kuvvetli bir şekilde yer eden çocukluk yıllarına döndüğü zaman babasının Mevlevî dostlarını hatırlar. Özellikle papaz olan babası ile Mevlevî Şeyhi'nin karşılıklı ziyaretleşmeleri sırasında yaşanan müsamahanın güzelliğini ömrü boyunca unutamaz. Sofi Huri'nin seneler sonra İslâm'ı seçişinde bu engin hoşgörünün payı vardır." (Mehmet Nuri Yardım)

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME-BİYOGRAFİ: *Râbiat-ü'l Adviye*, *İbrahim Bin Edhem*, *Hz. İsa'nın Hayatı*, *Kitab-ı Mukaddesten Hikâyeler*, *İman Kurtuluş Yolu*, *Şu Yanan Hercai Menekşeler*, *Yeni Kardeş*, *Ana Babalara Mahsus Terbiyevî Dersler*, *Eğitimin Gayeleri*, *Ken'an Rifâi ve Yirminci Asrın Işığında Müslümanlık* (Sâmiha Ayverdi, Safiye Erol ve Nezihe Araz ile, ilk baskı 1953, 5. bas. 2003).

ÇOCUK KİTABI: *Küçük Tavşan*, *Geveze Ördek*, *Elma Bahçesi*, *Futbolcu Fil*, *Okulda Dirlik Evde Birlik*, *Faydalı Oyun*, *Esat Dayı'nın Kurabiyeleri*, *Uykucu Sami*, *Aferin Özcan'a*.

ÇEVİRİ: *Kırmızı İskarpin* (Maj Lindman'dan), *Florence Nightingale* (İnes N. M. C. Fee'den), *Kalp Huzuru* (Dr. Joshua Loth Leebman'dan), *Mağlupların Zaferi* (Suzan Claspell'den), *Herkesin Aradığı* (Rebecca Beard'dan), *Gandhi, Kılıçsız Mücahit* (Jeannette Eaton'dan), *İslâm'da Dinî Tefekkürün Yeniden Teşekkülü* (M. İkbal'den), *Sind Halk Şiirinde Hallac-ı Mansur* (Prof. Dr. A. Schimmel'den), *Kebir'den Seçmeler* (Rabindranath Tagore'den), *Eğitimin Gayeleri* (Alfred North Whitehea'dan), *Sinan Okulda* (Kathsyn ve Byron Jackson'dan), *Mızmız Tavşan* (Helen ve Alf Evers'ten), *Maskara Maymun* (Helen ve Alf Evers'ten), *Ayhan'ın Sordukları* (Dorothy W. Andrew'den), *Yiğitlik Buna Derler* (Armstrong Sperry'den), *Allah Hakkında* (Florence Marry Fitch'ten), *Kuzunun Şapkası* (Marry G. Phillips'ten), *Kısa Hikâyeler* (Jane Werner'den), *O Bir Müneccim* (Henry Van Dyke'dan), *Nerde Sevgi Orda Allah* (Leo Tolstoy'dan), *İnsan Ne ile Yaşar* (Leo Tolstoy'dan), *Allah Hakkında* (Florence Marry Fitch'ten), *Sonsuz Fedâkarlık-Florance Nightingale'in Hayat Hikâyesi* (Cecil Woodham Smith'ten), *Elma Bahçeleri* (Emily Taft Douglas'tan), *Mehmet ile Meral-Her İşte Allah*, *Şengiller Neden Şen*, *Fen Çocuğu* (Augusta Stevenson'dan), *Bir Köyün Uyanışı* (Necme Necefi-Helen Hinckley'den), *Duayı Öğrenme Yolunda* (Mary Alice Jones'tan), *Allah'ı Tanıma Yolunda* (Mary Alice Jones'tan), *Akıllı Keyt* (Dorris Gates'ten), *T. Tembarom* (Francis Hodgson

SOFİ HURİ

MÜRŞİD, MÜREBBİ, FİLOZOF...

Bu değerli esere iştirak için davet olunduğum zaman hem hayret hem de dehşet içinde kaldım. Çünkü alelade bir insanın hayatından veya şahsiyetinden bahsetmek bile ne ağır bir mesuliyet, ne büyük bir davadır. Zira Doktor Alexis Carrel'in tabiriyle "O Bilinmiyen İnsanın" nevine mensup en basit ve en cahil kimsenin varlığında bile sırasında ne hazineler, ne cevherler saklı olduğunu kim bilebilir, kaldı ki bir mürşidin, bir ulunun şahsiyeti etrafında kalem oynatmak...

İşte ben şu anda muazzam bir dağın eteğinde ve o dağa tırmanmak mecburiyetinde olan kimse gibiyim. Bahusus, gücümün, takatimin, bu işi başarmaktım çok uzak olduğunu düşünerek, daha ilk adımı atmadan büyük bir acizin yorgunluğu altında ezildiğimi hissediyor, ve cesaretten kalıyorum.

Fakat ne olursa olsun, bana teveccüh olunan bu paye karşısında gerileneğe de cesaretim yok, bu aciz ve takatsizlikle kaç adım atabilirsem atayım, o dağa çıkmak, hiç değilse o yolda bulunmak azminden dönenlerden olmıyacağım. Zira o dağ, yalnız benim değil, bütün beşeriyetin ancak bir noktasına kadar çıkabildiği müstesna şahsiyetlerden birinin, Kenan Rifai'nin varlığı dağıdır. Ben cürmümü kudretimi bildiğim için onu fethetmek iddiasından da pek uzak olduğumu müdrikim. Zirvesine çıkmak savaşma girişmiyeceğim. Yalnız bu azametin içinde bir kaç adım atmak istiyorum. Başka iddiam yok.

Buna ne lüzum var diye sorulursa, cevabım şu ki: o zatı bir kere görüp, muhitine döktüğü insanlık aşkından bir yudum olsun tatmış olanların, bu iş boyumlarının borcudur. Çünkü büyük değerler, ulular, mürebbi ve mürşidler, bir zümreye, bir topluluğa, bir millete, ne de bir memlekete inhisar edemez, onlar bütün kâinatın malıdır ve feyizleri nâmütenahiliklere uzanır.

Mütedeyyin Arab Hıristiyan bir ailenin, fazıl ve muttaki bir reis-i ruhanisinin kızı olarak dünyaya gelmiş olmam, şarkın mistik ruhiyle garb kültürünün yoğurduğu benliğimin zübdesindeki mâna ve ruhaniyet aşkıma belki bir esas teşkil eder. Bilâhara meslek hayatımda da çeyrek asrı geçen yıllar boyunca vaktimi tasavvuf ve felsefe eserlerinin mütalâa ve tercümesiyle geçirmiş olmam, böylece de mistiklerin hayatlarına gücüm yettiği kadar dalmış olmaklığım, içimdeki bu aşkın derinleşmesine hizmet etmiştir. Bir Sokrat'in, bir St. Augustine'in, bir Baron Von Hügel'in, dizi dibinde oturup, onların benliğinden feyzyab olmayı ne kadar isterdim.

Ne hikmet ki beni Allah çok genç yaşımda, yeryüzünde ömür sürmüş olan müstesna şahsiyetlerden birinin, bir azizin, dizinin dibine attı. Benim için baba, mürebbi, mürşid, dost olan bu zat Doktor Frederic MacCallum'dir. Müstesna hayatiyle, miram şahsiyetiyle, irfaniyle, nihayetsiz imaniyle, tevazu ve şefkatiyle ruhumu işliyen, mâna hayatıma - kendi babamdan sonra - ilk istikamet veren odur. Evet, on beş seneyi mütecaviz bir müddet, benliğimin mimarı olan bu mübarek zattan feyz aldım. Nur içinde yatsın.

1932 yılını İngiltere'de, Birmingham civarındaki Woodbrook grup kolejlerinin birinde ilahiyat ve felsefe tetebbüü ile geçirirken tanıdığım ve üzerimde büyük tesirler bırakan şahsiyetleri burada ayrı ayrı anlatmak imkansızdır. Ancak bir ikisini de zikretmeden geçemiyeceğim.

Bütün bir kâinatın tanıdığı ve sevdiği sulh peygamberi koca Gandi o kış Londra'da bulunuyordu. Mensup olduğum ve on iki ayrı kolejden ibaret olan grup kolejlerin idare heyetinin iştirakiyle onanın ileri gelenleri bir konferans vermek üzre Gandi'yi davet etmişlerdi. Konferans salonu ancak beş altı yüz kişi alıyordu. Bunun için dinleyici kitlesine, kolejlerin her birinden talebeden ancak iki kişi kabulebilecekti. Böyle bir imtiyaza nail olacağımı aklımdan bile geçirmiyordum, fakat heyecanlı idim. Hintli bir arkadaşla konuşurken, kolejimizin reisi yanımıza geldi ve elindeki iki davetiyenin birini ona, birini de bana verdiği zaman yüzümdeki sevinç ifadesi, o çok vakur zatı bile güldürdü.

Bir buçuk saat süren konferans müddetince gözümü zekâ ateşi saçan o gözlerden ayıramadım. O zaman uğrunda çalıştığı davayı anlatırken, sonra da bir sual yağmuruna tutulu ve hukukî müeyyidelerle cevap verirken, o kudretli şahsiyetin tesirine kendimi bırakmış, sanki kelimelerini birer birer benliğimde temessül ettiriyordum. Simdi aradan on dokuz sene geçtiği halde hâlâ o günün hâtırası çok canlı bir tablo gibi gözümün önündedir.

Yine bir gün kendimi o büyük ilâhiyatçı ve müsteşrik Dr. Randel Har-

→

ris'in huzurunda buldum. O seksen yaşında beyaz sakallı, nurani yüzlü bir piri muhteremdi. Çok az misafir kabul ediyordu. Çok sevdiği Şarkın evlâdı olduğumu kendisine söylediğim zaman gözlerinde yanan ışığı unutmak kabil değildir. Kendisini defatla ziyaret etmeme müsaade etti, ve ben dizinin dibinde -saatlerle oturup gözlerinden ve bütün benliğinden intişar eden şuaların güneşi içinde ısındım, ve ruhundan ruhuma damla damla akan ilâhî aşkta kuvvet buldum. Klâsik, modern yirmiye yakın lisanı parmağında oynatan o koca insana, kaç dil bildiğini sorduğum zaman, "Bırak sen de" derecesine bir el işareti yaparak : "bir, hiç! çünkü bir dili hakkiyle bilmek için bir ömür yetmez" dedi. Bu çapta insanların büyüklüğünün sırrı her halde bilhassa tevazularında olsa gerek.

Şark mistikleriyle, İslâmiyet ulularıyle ünsiyetim o tarihlerden sonra başlar. Hazreti Mevlâna, koca Yunus, Misri Niyazi, Molla Cami ile alış verişim, önümde yalnız geniş bir mâna âlemini açmakla kalmadı, görüş ufkumu da büyük ölçüde genişletti. Gönlüm onların aşk teraneleriyle doldu, ruhum onların nağmeleriyle coşup coşup taştı. Aşk terennüm eden Fuzuliler, Şeyh Galiplerle de haşir neşir oldum. Leylânın odu gönlümde yer buldu, Mecnun ile dağ tepe dolaştım, ateşine yandım. Hüsnî Aşk ummanında bir nice gün seyran eyledim, âmakına vardım.

(*Kenan Rifai ve Yirminci Asrın Işığında Müslümanlık*, 1951)

Burnett'tan), *Yiğit Genç Kız* (Augusta Stevenson'dan), *Luiza Kahraman Kız* (Cornelia Meigs'ten), *Vahşetin Çağrışı* (Jack London'dan).

HAKKINDA: Sâmiha Ayverdi-Safiye Erol-Nezihe Araz-Sofi Huri / Ken'an Rifâi ve 20. Asrın Işığında Müslümanlık, Nihad Sâmi Banarlı / Edebiyat Sohbetleri (2004), Mehmet Nuri Yardım / Sofi Huri'nin Tasavvuf Dünyası (Kitap-Haber, Eylül-Ekim 2004).

HUYUGÜZEL, Ö. Faruk

Edebiyat araştırmacısı. 23 Mayıs 1948, Bolvadin / Afyon doğumlu. Atatürk İlkokulu (1959), Bolvadin Ortaokulu (1962), Bolvadin Lisesi (1965), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü ile Çapa Yüksek Öğretmen Okulu (1969) mezunu. 1969-73 yılları arasında Tokat ve Van ilköğretmen okullarında öğretmenlik yaptı. 1973'te Ege Üniversitesi Yabancı Diller Okuluna Türkçe okutmanı, 1976'da Ege Üniversitesi Bölümüne Yeni Türk Edebiyatı asistanı oldu. Yüksek lisans (1976) ve doktora (1981) çalışmalarını İÜ Edebiyat Fakültesinde tamamladı. 1982'de Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde yardımcı doçent, 1988'de doçent, 1993 yılında profesör oldu. Aynı bölümde Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı öğretim üyesi olarak görev yaptı. EÜ Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı başkanlığı (1982), EÜ Rektörlüğü Türk Dili Bölümü başkanlığı (1992-2001), Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkan Yardımcılığı (1993-1998), aynı bölümün başkanlığı (1999-2002, 2002-), Edebiyat Fakültesi dekan yardımcılığı (1994-2000) ve çeşitli tarihlerde yönetim kurulu üyelikleri görevlerini yürüttü.

Araştırma yazıları 1980'li yılların başlarından itibaren *Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları*, *Millî Kültür*, *Türk Dili*, *Atatürk Yolu*, *İzmir Kent Kültürü Dergisi*, *Türk Yurdu*, *Yağmur* gibi dergiler ile *Mehmet Kaplan'a Armağan*, *Doğumunun 100. Yılında Yahya Kemâl Beyatlı*, *Doğumunun 100. Yılında Ömer Seyfettin*, *İnci Enginün'e Armağan* gibi ortak kitaplarda yayımlandı. Alanıyla ilgili çok sayıda bilimsel toplantıya katılarak tebliğler sundu.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Hüseyin Cahit Yalçın'ın Hayatı-Hikâye ve Romanları Üzerinde Bir Araştırma* (1982), *Necip Türkçü* (hayatı, Türkçülük ve dil konularındaki fikirleri, 1988), *Mehmet Akif Ersoy, Safahat, Orijinal Metin-Sadeleştirilmiş Metin-Notlar* (Rıza Bağcı ve Fazıl Gökçek ile, 2 c., 1994), *Halit Ziya Uşaklıgil-Hayatı Eserleri Eserlerinden Seçmeler* (1995), *1928'e Kadar İzmir'de Çıkmış Türkçe Kitap ve Süreli Yayınlar Kataloğu* (1996), *İzmir Millî Kütüphanesi* (1997), *İzmir Fikir ve Sanat Adamları [1850-1950]* (2000), *Necip Türkçü'nün Hatıraları ve Dil Yazıları* (2003), *İzmir'de Edebiyat ve Fikir Hareketleri Üzerine Araştırmalar* (2004).

ÇEVİRİ: *Edebiyat Teorisi* (R. Wellek-A. Warren'dan, 1993), *Mehmet Akif Ersoy-Safahat* (Orijinal Metin-Sadeleştirilmiş Metin-Notlar, Rıza Bağcı ve Fazıl Gökçek'le, 2 cilt, tsz.).

HÜDAÎ (Ahizade Hüseyin Efendi)

Âlim ve şair, devlet adamı (D. 1572, İstanbul - Ö. 1633). Medrese öğrenimini tamamladıktan sonra İstanbul'da kadılık ve kazaskerlik yaptı. Şeyhülislâm Yahya Efendi'nin azledilmesi üzerine onun yerine Şeyhülislâmlığa getirildi (1613). Bu görevinde ancak bir yıl kalabilen Ahizade Hüseyin Efendi, padişahın yaptığı bir haksızlığa karşı çıkınca hayatını kaybetti ve idam edilen ilk Osmanlı Şeyhülislâmı oldu. Bir Bursa kadısının IV. Murat tarafından haksız yere öldürtüldüğünü düşünerek padişahın annesine bir mektup yazdı ve ulemaya saygı gösterilmesini istedi. Bunu öğrenen IV. Murat önce Ahizade ve oğlunu Kıbrıs'a sürgün göndermeye karar verdi. Sonra kararını değiştirerek Ahizade'yi Yedikule civarında gemiden indirerek öldürttü. İdam edildiği yere gömüldü. Ahizade'nin Hüdâî mahlasıyla divan geleneğine bağlı kalarak yazdığı şiirleri vardır.

HÜDÂÎ

Bkz. AZİZ MAHMUD HÜDÂÎ

HÜLAGÜ, M. Metin

Tarih araştırmacısı. 23 Aralık 1962, Erenler köyü / Ceyhan / Adana doğumlu. İlkokulu köyünde bitirdi. Ortaokulu Ceyhan'da (1976), lise öğrenimini ise İstanbul'da (1980) tamamladı. 1981-85 yılları arasında Marmara Üniversitesinde okudu. Yüksek lisansını Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde (1987) yaptı. Aynı yıl Erciyes Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü adına İstanbul Üniversitesi SBE'de araştırma görevlisi olarak çalışmaya ve aynı enstitüye bağlı olarak Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Yakınçağ Tarihi Kürsüsünde doktora çalışmasına başladı. 1988-91 yıllarında dil öğrenmek, doktora konusuyla ilgili araştırmalarda yapmak üzere İngiltere'de bulundu. 1992'de doktora çalışmasını "*Gazi Osman Paşa, Askeri ve Siyasi Hayatı*" adlı teziyle tamamlayarak Erciyes Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Yakınçağ Kürsüsündeki görevine döndü. 1993'te yardımcı doçent kadrosuna atandı ve çalışmalarını burada öğretim üyesi olarak sürdürdü.

Makalelerini 1995 yılından itibaren *Belleten*, *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi* (OTAM), *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, *Tarih ve Medeniyet Dergisi*, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*'nde yayımlandı. *Osmanlı* ansiklopedisi ve *TDV İslâm Ansiklopedisi*'ne maddeler yazdı.

ESERLERİ:

Gazi Osman Paşa, Askeri ve Siyasi Faaliyetleri (1993), *Pan-İslâmist Faaliyetler 1914-1918* (1994), *1897 Osmanlı-Yunan Harbi*.

HÜLAGÜ, Mahmut

Öykü yazarı. 30 Ekim 1926, İzmir doğumlu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. İzmir'de yaşadı ve yaşamını serbest avukatlık yaparak sürdürdü. *Antik Tebessümler* (2001) adlı bir öykü kitabı yayımlandı.

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (c. 1. 2. bas. 2003).

HÜMÂYÎ (Mehmet Emin)

Şair (D. 1862, İstanbul – Ö. 25 Mayıs 1884, İstanbul). Mahmutpaşa Rüştiyesinden (Ortaokulundan) sonra bir süre Galatasaray Sultanisine (Lisesine) devam etti. Daha sonra Mensşe-i Küttâb-ı Askeriye girdi. 1877'de Nafia Mektûbî Odasına atandı. Medrese-i Hayriye adlı bir özel okulda öğretmenlik yaptı. Düzyazı ve şiirleri ölümünden sonra Muallim Naci'nin girişimiyle *Nevbahârım* adlı bir kitapta toplandı.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. II, 2000).

HÜNALP, Ayhan

Şair ve yazar. 1927, Bitlis doğumlu. Ankara Mimar Kemal İlkokulu, Ankara Atatürk Lisesi (1947), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türkoloji Bölümü (1953) mezunu. Öğrencilik yıllarında gazeteciliğe başlayarak *Ulus, Tercüman, Hürriyet, Son Saat* gazeteleri ve *Kaynak* dergisinde muhabir, düzeltmen, yazar, yazı işleri müdürü olarak çalıştı. Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Basın Sekreterliği yaptı (1964). Şişe Cam Genel Müdürlüğü Basın müşaviri iken emekli oldu (1978). Sonraki yıllarda özel kuruluşlarda basın müşavirliği, özel eğitim kurumlarında öğretmenlik yaptı. İLESAM, Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

Şiirleri 1943'ten itibaren *Kaynak, Aile, Ülkü, Yeditepe, Varlık, Türk Dili,*

AYHAN HÜNALP

ISLAK KANATLI KUŞLAR

Bir eski şarkı dolar kulaklarına
Bir eski aşkı baturlardın ansızın
Boğaziçi durur yılların gölgesinde
Uzanır bir gemi pervanesinde
Martılar erguvanlar yalılar
İskelede çınarı balkonda o kız
Seslensen duyacakmış gibi
Uzatsan saçlarına dokunacak
ellerin
Sisli bir gecenin sabahında
Kaybolur gider sesin.
Yaratan dünyayı şarkılı yaratır
Onu şarkısız yapan insanlardır
Bir vapur düdüğü çeker alır
hülyandan
Ne kalır geriye parçalanmış
dünyandan
Her yeni ölü
Bir eski ölüye selâmdır
Yaşayanlardan

Ayhan Hünalp

Seçilmiş Hikâyeler, Tercüman, Cumhuriyet, Çağrı, Tarla, Maya dergi ve gazetelerinde yayımlandı. Yazıları Romence, Sırpça, Arapça, Ermenice, İngilizce, Almanca ve İbraniceye çevrildi. *"Sert ve delişmen bir söyleyişle trajik edalı, duygulu şiirlerinde genel olarak bohem aşk temalarını Ayhan Hünalp'in çok beğenilmiş hikâyeleri de vardır. Vapur Düdükleri romanı ise Halit Ziya Uşaklıgil'in Mai ve Siyah'ından sonra basın ve gazetecilik çevrelerini en güzel anlatan eserlerden biri sayılmaktadır. Hikâye ve romanımızda kendine özgü bir yol tutturarak üslüp ve kişliğini kabul ettirmiştir. Herşeyden önce iyi bir hikâyeci ve romancı olmayı amaç bilmiş, sanat dışı kaygıları itmiş bir yazardır."* (Ahmet Kabaklı)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Üç Otuz Para* (1950, hakkındaki yazılarla, 1969), *Bir Martı Öttü* (1964), *Uzak Maviler* (1981).

AYHAN HÜNALP

TEĞMENİM

Senin gözlerin yeşildi Teğmenim
Sen tutunca küpeşte demirleri erirdi
Dize gelirdi ufuklar sen bakınca
Seni düşünürdü rüyalarında kızlar
Namus denilince sen gelirdin aklıma
Sen demirlerdin gönlüme Teğmenim
Hürriyet denilince

Yurdumun en güzel defnelerini takmıştım alnıma
En beyaz kumaşları sana dokumuştuk
Sen vardiyadayken ben rahattım
Deniz seninle güzeldi Teğmenim
Deniz seninle büyüktü

Gemilerin de kardeşliği vardır Teğmenim
Gemilerin de kaderi vardır
Şimdi biz omuz omuzayız
Birimiz Atılay birimiz Dumlupınar
Bir siperde iki Mehmet gibiyiz
Deryalar içinde maviler üstünde
Ben Of'lu Hasan'ın
Gerze'li Ali de olabilirim

Belki de Vuniköylü Haydar'ım
Köprüde buluşacaktık yarın
İnanmaz sarı kız inanmaz
Ölecek adam mıydım ben Teğmenim

Bilirim anacığım bilirim
Ellerin titrer şimdi
Gürül gürül yanar için
Ağrımı sen çektin geceler boyunca
Aylarca karnında taşıdın
Büyüttün sonra elimden tutup
Yürümesini bilmezdim yürüttün
Gülmesini de beceremezdim güldürdün
Üstümü örttün kurt ulutan soğuklarda
Almadan verdin yemeden yedirdin

Bir bayrak var gözlerinde Teğmenim bir bayrak
Vatan onda aşkım onda süngüm onda
Bana öyle bakma Teğmenim
Kuran'a el basarım ki öldüğüme yanmam
Doyamadım Türklüğüme doyamadım
Kurusun mavileri denizlerin Teğmenim
Beni bayrağıma sar yalnız bunu isterim
Sonra anama hakkımı helal et derim
Vatan sağ olsun
Ellerinden öperim

ROMAN: *Küçük İstasyonlar* (1954), *Vapur Düdükleri* (1962), *Şarkısız Dünyaların Orkinosları* (1977).

ANI: *Dağlara Giden Yollar* (1974).

BİYOGRAFİ: *Nazif Akıncı* (1980).

HAKKINDA: Ahmet Kabaklı / Türk Edebiyatı (c. 3, s. 573-585), Kim dergisi (sayı: 231), Hayati Asılyazıcı (Kim dergisi, sayı: 225), Hikmet Dizdaroğlu (Varlık, sayı: 494), Asım Bezirci / Okudukça (1967), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

HÜNLER, Solmaz Zelyüt

Felsefeci. 1966, İzmir doğumlu. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü (1986) mezunu. Ege Üniversitesinde yüksek lisansını (1989) ve doktorasını (1995) tamamladı. Adnan Menderes Üniversitesi Felsefe Bölümünde araştırma görevlisi (1992-95), Ege Üniversitesi Felsefe Bölümünde yardımcı doçent (1996) oldu. Burada Sistematik Felsefe ve Mantık Anabilim Dalı Başkanlığını yürüttü. Makalelerini, *Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi*, *Felsefe Tartışmaları*, *Birikim* ve *Düşünen Siyaset*'te yayımladı.

ESERLERİ:

FELSEFE: *İki Adalet Arasında* (1997), *Dört Adalı* (2003), *Spinoza* (2003).

ÇEVİRİ: *Politika Felsefesi Nedir?* (Leo Strauss'tan, 2000), *Ethikin Kısa Tarihi* (A. Mac Intyre'den, 2002).

HÜRDEMİ

Şair ve yazar. 28 Ağustos 1969, Çubuk/ Ankara doğumlu. Asıl adı Nevzat Bayramoğlu'dur. Şiirlerinde, Ozan Naçari Baba'dan aldığı Hürdemi mahlasını kullandı. İlk ve ortaöğrenimini Ankara'da tamamladı. Trakya Üniversitesi Çanakkale Meslek Yüksekokulu Muhasebe Bölümü (1989) mezunu. 1990'dan itibaren Yenimahalle (Ankara) Belediyesinde Hesap İşleri Şefi olarak görev yaptı. Türkiye Ozanlar Vakfı, Aydos Vakfı üyesidir.

Hürdemi

HÜRDEMİ

ÇAM AĞACIYLA

DERTLEŞME

Dertleştim bir ulu çam ağacıyla
Yaşlandım yenişten gün aldım dedi
Toprağı gösterip güldü acıyla
Vefasız kullardan hunaldım dedi

Yıllarca kahrını çektim sizlerin
Gövdeme kazındı çile izlerim
Güneşten kaçsanız yine gizlerim
Sizleri koynuma ben aldım dedi

Dalımı kestiniz acı verdiniz
Hamaklar asmız sefa sürdünüz
İdam sehpaları gibi gördüntüz
Sizin yüzünüzden can aldım dedi

Cahilin elinden her gün ölürken
Kamilin elinden fidan olurken
Toprağa faydamı hani bilirken
Seversiniz sandım yanıldım dedi

Bina yapmak için gezip baktınız
Durup düşünmeden kibrit çaktınız
Bir çok kardeşime kıyıp yaktınız
Bende onlar ile yanandım dedi

Sayenizde artık çıplak köklerim
Kozağım kalmamış gayrı teklerim
Kuruyan gövdemle sonum beklerim
Bazen de baltayla sınandım dedi

Bak Hürdemi bir bir anlat bunları
Bu gidişle felakettir sonları
Yaratsınlar yeni çam ormanları
Yıllarca onlara canandım dedi

Köy derneklerinin (DEMKAD) başkanlığını yaptı.

İlk şiiri, Çanakkale *Olay* gazetesinde (11.4.1989), diğer ürünleri *Sevgi Yolu* dergisinde yer aldı. *Meclise Nasıl Gidilir* adlı oyunu 16 Mayıs 2003'te A. Server Gürsoy yönetiminde sahnelendi.

"Hürdemi'nin şiirleri, el değmemiş kadın gibi... Bazen yıllanmış şarap tadında. Bazıları güneşi insanın ayağına indiriyor. Bozkırların, bozlakların selamına 'Aydede'nin secde edişi var kimilerinde. Onu, onun dizelerini, onun yürekli eylemini öpmemek mümkün mü Allah aşkına?" (Yusuf İpekli)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gerçekler Düşü / Son Yıldız.*

SEÇKİ: *Duygu Rehberi Antolojisi* (2003).

HAKKINDA: Ozan Naçari Baba / Şairler ve Ozanlar Antolojisi (2002), Gündüz Aydın / Sevgi Yolu Şairler Antolojisi (2003, 2004), Ozanlar Vakfı Şiir Antolojisi (2003), Yusuf İpekli / Aydos dergisi (sayı: 19, Mayıs 2004).

Vecihi Hürkuş

HÜRKUŞ, Vecihi

Anı yazarı (D. 6 Ocak 1896, Arnavutköy / İstanbul – Ö. 16 Temmuz 1969, Ankara). Üç yaşında iken babası ölünce, annesi üç küçük çocuğuyla, Harp Okulunda resim öğretmeni olan kayınbiraderi Şekür Bey'in yanına sığındı. Üç kardeşin ortancası olan Vecihi ilkokulu Bebek'te okudu. Üsküdar'da Füyuzat-i Osmaniye Rüştiyesi (Ortaokulu) ve Üsküdar Paşakapısı İdadisinden (Lisesinden) sonra sanata olan ilgisi nedeniyle Tophane Sanat Okuluna geçti. 1912'de Balkan Harbi'ne, eniştesi Kurmay Albay Kemal Bey'in yanında gönüllü olarak katıldı. Balkan Harbi sonunda Beykoz Serviburun'daki esir kampının komutanlığına getirildi. Birinci Dünya Savaşı'na girerken Bağdat cephesine makinist olarak gönderildi. Orada bir uçak kazasında yaralanarak İstanbul'a döndü. Yeşilköy'deki Tayyare Mektebine girerek tayyareci oldu. Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı'nda tayyareci olarak görev yaptı. 1954'te Hürkuş Hava Yolları adıyla ilk Türk havayolu şirketini kurdu.

Hayatının sonlarında çok sıkıntı çekti. Uçamayacak duruma düşürülen uçaklarının sigorta giderleri ve bunların faizleri de borcuna eklendiğinden, vatana hizmeti dolayısıyla bağlanan çok yetersiz maaşına bile haciz kondu. Ankara'da anılarını yazdığı sıralarda beyin kanamasından öldü. Anıları ölümünden otuz bir yıl sonra *Bir Tayyarecinin Anıları* (2000) adıyla yayımlandı.

HÜRSOY, Siret

Siyasetbilimci. Doğu Akdeniz Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü (KKTC, 1997) mezunu. Kent Üniversitesi (İngiltere) Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Bölümünde Uluslararası İlişkiler ve Avrupa Çalışmaları alanında yüksek lisans programını (1998) tamamladı. 1998-2000 yılları arasında Ege Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde araştırma ve

öğretim görevlisi olarak çalıştı. 2002 yılında Konrad Adenauer Enstitüsü bursiyeri olarak Philipps Üniversitesinde (Marburg / Almanya) doktorasını tamamladı. 2003 yılından sonra Ege Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde güvenlik, Avrupa Birliği, uluslararası ilişkiler teorileri üzerine ve İzmir Ekonomi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler ve AB Bölümünde yardımcı doçent olarak dersler verdi. *Yeni Güvenlik Konsepti ve Avrupa Savunma Sütununa Alman-Fransız Yaklaşımları: 1990-2000* (2002) adlı bir kitabı vardır.

HÜSAMEDDİN UŞŞÂKÎ

Mutasavvıf (D. 1475, Buhara – Ö. 1594, Konya). Halveti-Ahmedi şeyhlerinden. Uşşakiliğin kurucusu. Buhara'da ilim tahsil ettikten sonra ticarete atıldı. Anadolu'ya yolculuk ederek Uşak'ta Ahmed Semerkandi'ye intisap etti. Semenkandi'nin ölümünden sonra yerine geçti. III. Murad'ın davetiyle İstanbul'a geldi. Aksaray semtine yerleşti. Tekrar Uşak'a dönmek istediyse de Padişah müsaade etmedi. Bir hac dönüşü Konya'da öldü. Naaşı İstanbul'a getirilerek Kasımpaşa Dergâhı Mezarlığına defnedildi.

ESERLERİ:

Evrad-ı Kebîr, Hizb u Tesbîh, Ahzâb-ı Usbûiyye, Şerhu Virdi's-Settâr.

HAKKINDA: Mustafa Özdamar / Hüsameddin Uşşaki ve Uşşakiler (2001).

HÜSEYİN AVNÎ

Şair (D. 1880, Yenişehir / Fener – Ö. ?). Ailesi 1884'te İzmir'e göçtüğü için ilk, orta ve lise öğrenimini İzmir'de yaptı. 1903'te devlet memurluğuna başladı ve çeşitli görevlerle Alaşehir, Eşme, Kula, Aydın ve İzmir'de bulundu.

ESERLERİ:

Rebâb-ı Dil, Manzum ve Resimli Masallar, Âşık Sazı, Milletle Hükümetin Vezâif-i Mütekâbilesi.

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999).

HÜSEYİN BAYKARA

Hükümdar, şair ve hattat (D. 1430, Herat – Ö. 9 Mart 1505, Herat). Şiirlerinde Hüseynî mahlasını kullandı. Timur'un soyundan Giyaseddin Mansur Mirza'nın küçük oğludur. Annesi Firuze Bibi, Emir Sultan Hüseyin ile Kutluğ Sultan Begim'in kızıdır. Babası kendi hâlinde bir prens ve ağabeyi Baykara Mirzâ mütevazi bir Belh hükümdarıydı. Hüseyin Baykara, uzun süre Cürcah Mazenderan hükümdarlığı yaptı. Timuroğullarının iki hükümdarlığından Horasan'ı ve Herat padişahlığını ele geçirmek için mücadeleye girişerek, tahtı elinde tutan Sultan Yâdgâr-ı Muhammed Mirza ile savaştı. 1461-63 yılları arasında Harezm hükümdarı oldu. Çeneran Meydan Muharebesi'nde Yâdgâr-ı Muhammed'i yendi (Eylül 1469) ve Herat tahtına oturdu. 1470 baharında Sebzvâr civarında Penceh Meydan Savaşı'nda rakibini bir daha bozguna uğrattı. 11 Haziran 1470'te Maliye Nazırı Hoca Nizâmeddin Bahtiyar Semnânî kendisine karşı isyan etti ve bu isyan veziri Ali Şir Nevâî tarafından bastırıldı. Herat'ta ilk padişahlığı 5 Temmuz 1470'e kadar sürdü. Bu tarihte Maveraünnehir ve Harezm'de Sultan Muhammed Mirza ile çarpışırken Yâdgâr-ı Muhammed Herat tahtını geri aldı. Sekiz ay sonra Hüseyin Baykara üç yüz kırk adamı ile bir gece baskınında Herat'ı ikinci defa ele geçirip Horasan tahtına yerleşti.

Türk tarihinin büyük hükümdarlarından biri olarak devletini barış içinde yönetti. Doğu Türk âlemi onun devrinde en yüksek medeniyete ulaştı. Bu hususta en büyük yardımcısı olan Ali Şir Nevâî hem veziri ve hem de en yakın dostu idi. Herat'ı, dünyanın en büyük kültür ve sanat merkezlerinden biri hâline getirdi. Bilime, sanata ve sanatçılara değer veren, onları koruyan, adaleti seven büyük bir Türk hükümdarı oldu. Edebiyat, ilim ve müzik yanında Türk kitap sanatları da başyapıtlarını bu dönemde verdi. Bu yüksek medeniyet Hüseyin Baykara'nın ölümü ve Özbek istilâsı ile son buldu. Herat'ta toprağa verildi. Ölümünden sonra devleti, oğulları Sultan Bedîuzzaman Mirza ve Muzaffer Hüseyin Mirza ortaklaşa yönettiler. Onun ölümünden on üç ay sonra Horasan İmparatorluğu son buldu.

Hüseyin Baykara bilgin ve değerli bir şair, besteleri olan bir musikişinas, seçkin bir hattattı. *Divan*'ının yazmaları, Süleymaniye Kütüphanesi Fatih (nu. 3806-3807), Ayasofya (nu. 3911), Millet AEME (nu. 106), TSMK Enderun (nu. 2831), İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde (TY 1977)'dir. *Divan*'ın ilk basımı Ali Asgar Hikmet tarafından 1926'da Bakü'de yapıldı. İsmail Hikmet Ertaylan da Topkapı nüshasını yayımladı (1946). Son basımı, Muhammed Yâkub Vahidî Cüzcânî, Kabil'de 1967'de yaptı. *Hüseyin Baykara Divanı'ndan Seçmeler*, Kemal Eraslan tarafından 1987'de yayımlandı. *Risâle-i Hüseyn Baykara* eserinin bir nüshası *Şükûrnâme* adıyla İstanbul Arkeoloji Müzeleri Kütüphaneside (nu. 257)'dir. Bu otobiyografik eserin tıpkıbasımını İ. H. Ertaylan, 1945'te İstanbul'da yayınladı, transkripsiyonu (çeviriyazısı) *İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*'nde (c. 1, sayı: 1, s. 41-47, 1946) yer aldı.

HAKKINDA: Kafzâde Abdülhayy Fâizî / Zübdetü'l-Eş'âr (Süleymaniye Kütüphanesi, Şehid Ali Paşa, nu. 1877), Şemseddin Sami / Kâmûsü'l-A'lâm (c. 2, 1306-16), Beyânî / Hoşnüvîsân (1926), Müstakimzâde S. Sadeddin / Tuhfetü'l-Hattatîn (1928), Sam Mirza / Tuhfe-i Sâmî (1935), Kâtip Çelebi / Keşfü 'z-zünûn an Esâmi-'l-Kütüb ve 'l-Fünun (haz: Kilisli Rifat Bilge - Şerafeddin Yaltkaya, c. 1, 1941-43), Mecâlisü'n-nefâis (Fehmi Edhem Karatay / Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu, Revan, nu. 808, 659b - 693b, 1961), Devletşah / Tezkire (çev. N. Lugal, 1977), Ali Rifat Efendi / Lugat-i Tarihiyye ve Coğrafiyye (c. 1), TDE Ansiklopedisi (1976), Ali / Menâkıb-ı Hünerveran (sadeleştirme: M. Cunbur, 1982), Türk Ansiklopedisi (c. 1, 1943-86), H. İpekten - M. İsen - R. Toparlı - N. Okçu - T. Karabey / Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü (1988), Yılmaz Öztuna / Büyük Türk Musikisi Ansiklopedisi (c. 1, 1990), İsmail Aka / Timur ve Devleti (1991), Bilâl Yücel / Risâle-i Hüseyn Baykara (Türklük Bilimi Araştırmaları, sayı: 2, 1996), Nail Tuman / Tuhfe-i Nailî (1999), TDOE - TDE Ansiklopedisi (c. 5, 2004).

HÜSEYİN CAHİT (Yalçın)

Bkz. YALÇIN, Hüseyin Cahit

HÜSEYİN DANİŞ

Şair ve yazar (D. 1870, İstanbul - 31 Mart 1943, Ankara). Soyadı Kanunundan sonra, Pedram soyadını aldı. Şiirlerinde Dâniş mahlasını kullandı. Babası İran kökenlidir. Ailesi 1850'de Isfahan'dan İstanbul'a göçtü. Rüştiyeden (ortaokuldan) mezun oldu, bir yıl Mülkiye Mektebine, iki yıl Beyoğlu'ndaki Institution Française adlı Fransız okuluna devam etti. Arapça ve Farsçasını ilerletmek için gittiği Debistan-ı İraniyan adlı okulda Hacı Rıza Kuli-yi Horasani ve Hacı Mirza Mehdi-i Tebrizi'nin öğrencisi oldu. 1894'te *İkdam* yazarları arasına katıldı. Hat dersleri aldı. Prens Sabahattin ve Lütfullah beylerin özel Farsça hocalığını yaptı. 1899'da gizlice Avrupa'ya giden prensler ve babaları Damat Mahmut Celalettin Paşa'ya eşlik etti; on dört ay Fransa, İngiltere, İsviçre, İtalya ve Mısır'da kaldı. Dönüşünde Düyun-ı Umumiyeye çevirmen olarak girdi ve bu görevini yirmi üç yıl sürdürerek Tercüme Kalemi müdürlüğüne kadar yükseldi. Bu arada Galatasaray Lisesinde Farsça öğretmenliği, Darülfünunda (Üniversitede) Farsça ve İran edebiyatı tarihi derslerini okuttu. 1910'da Tebrizliler tarafından İran Millî Meclisine Azerbaycan milletvekili olarak seçildiyse de bu göreve gidemedi. Aka Mirza Ali Ekber Han ile İstanbul'da Farsça *Süruş* gazetesini çıkardı. Darülfünundan istifa ettikten ve Düyun-ı Umumiyenin 1923'te kapatılmasından sonra çevirmen olarak Osmanlı Bankası İstanbul şubesine girdi. 1934'te

Tahran Üniversitesinde İran ve Türk edebiyatı dersleri verdi. Aynı yıl Rıza Şah Pehlevi'nin Türkiye'yi ziyareti sırasında İran elçiliğinde görevlendirildi. Burada basın ataşesi olarak görev yaparken öldü. Mezarı İstanbul Üsküdar'dadır.

Servet-i Fünûncular arasında yer alan Hüseyin Dâniş, şiir ve yazılarını *Servet-i Fünûn* başta olmak üzere pek çok dergi ve gazetede yayımladı. Fransızca ve Farsçadan çeviriler yaptı. Farsça şiirler ve makaleler de yazdı. Daha çok İran edebiyatı üzerine yaptığı çalışmaları ve Ömer Hayyam'dan rubai çevirileriyle tanındı. Türk ve Fars edebiyatı alanında uzman kabul edildi.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Hediye-i Sal* (Farsça, 1914), *Kunckâvi der Zerdüşt* (Farsça, 1918), *Kârvân-ı Ömür* (1925).

DİĞER: *Neva-yı Sarîr* (yazılar ve bazı çeviriler, 1897), *Serâmedan-ı Suhan* (Farsça şiir antolojisi, 1912), *Talim-i Lisan-ı Farsi* (4 kitap, 1915-16), *Münazaratım* (F. Köprülü ile tartışma, 1919), *Fransızca-Türkçe Hukukî ve Medenî Lügat* (1934).

ÇEVİRİ: *Medayin Harabeleri* (Hakani-i Şirvani'den, 1914), *Cengelistan* (La Fontaine'den Farsçaya, 1915), *Rubaiyat-ı Ömer Hayyam* (R. Tevfik'le, 1922).

HAKKINDA: İbrahim Aalaadin Gövsa / Türk Meşhurları Ansiklopedisi (1946), İbnülemin Mahmut Kemal / Son Asrın Türk Şairleri (1970), TDE Ansiklopedisi (c. 7, s. 239, 1990), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999), Tahsin Yazıcı / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 28, s. 540-541), TBE Ansiklopedisi (2001).

HÜSEYİN FERHAD

Şair ve yazar. 1954, Hassa / Hatay doğumlu. Asıl adı Hüseyin Hameş. Şair Mehmet Hameş kardeşidir. İlk ve ortaokulu Hassa'da tamamladı. Mersin Öğretmen Okulu (1969-72) ve Gazi Eğitim Enstitüsü Matematik Bölümü (1979) mezunu. İki yıl Şanlıurfa'da sınıf öğretmenliği (1972-74) yaptı. Ankara'da öğretmen olarak ve Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Film-Radyo-Televizyon ile Eğitim Merkezinde radyo programcısı ve yazarı olarak (1978-91) çalıştı. Sonra Ankara'dan ve öğretmenlikten ayrılarak Adana'ya yerleşti (1991) ve serbest ticaretle uğraştı.

İlk şiiri *"Kürt Çiçekleri"*, 1978'de *Yeni Türkü* ve *Sanat Emeği* dergilerinde yayımlandı. Daha sonra İngilizce, Hollandaca, Almanca ve Kürtçeye çevrildi. 1978'den sonra *Türk Dili, Somut, Yazko Edebiyat, Bilim ve Sanat, Yarın, Varlık, Adam Sanat* dergilerinde şiirleri yayımlandı. *Ve Yürüdük Gecenin Âteşleri İçinden* kitabıyla 1984 Yaşar Nabi Nayır Şiir Ödülünü, *Söyle Gölgen de Gitsin* kitabıyla ise 1994 Yunus Nadi Şiir ödülünü aldı. *Kılıç İpekte Sınanır*'ın "Hazer İçin Birkaç Sarı Gül" bölümüyle 2001 Altın Portakal Şiir Ödülünü kazandı. Mersin Üniversitesinde Beşir Sevim, *Hüseyin Ferhad Şiirinin Kültür Sözlüğü* (2002) adıyla bir bitirme tezi hazırladı. Antalya Kültür Sanat Vakfı tarafından ödül alan kitabına ilişkin sempozyum metinleri *Hüseyin Ferhad Şiiri* (2003) adıyla basıldı. 2. Mediterrane Letteren Festival çerçevesinde *Akdeniz'in Sıfır Noktası* adlı şiirinin yedi bölümü Hollandacaya çevrildi (2003). Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

HÜSEYİN FERHAD

SÜMBÜLE İÇİN
ÜÇ BİLLÛR HARF

Uyandığımda dün sabah
duydum ricat boynuzunu,
abdal löresini unuttum
ateşe verdim trans postumu

İkizim miydi yoksa
çift yaratıldığında ruhlar,
üryan asıldıkta arasında
sungura dönüşen Haydar

Onun için geldimdi al-Mina'ya
kendimi yine yolda buldum,
geçtiğim çöllere bu kez
batını remizler koydum

Ne el kadar bir bulut
ne bir kök zakkum,
seyir defterimde üç billûr harf
kum, alabildiğine kum

İlk leylek sürüsünü gördüğümde
devemin gölgesine bağdaş kurdum.
fikrimin kış bahçesinde
baharın fısıltısını duydum

Göl kenarında bir sungur
ölümle perçinlemiş uykusunu,
kanadından çektiğim telekle
kumlara yazdım sağusunu

Yatırdım rüyaların som ipeğine
sümbülden çözülmüş boynunu,
Musa dağının alnacından
uçmağa çağırdım ruhunu

Ansun Umay'ı ne vakit
yüzümde hissederim soluğunu,
kesif bir o kadar böke
Tienşan'ın kar uğultusunu

Seyir defterimde üç billûr harf
kum, alabildiğine kum,
konup göçtüğüm vahalara bu kez
zahiri işaretler koydum

Kimler bilmez ezbere
sümbülün tevatür kokusunu,
sungur donuna bürünmüş
rehin Sümbüle mezmurunu

"Ferhad özgün bir ozan olmanın ötesinde ne tanımlamalar içine sığdırılmalıdır? Hilmi Haşal söyleşide ona şiirimizin Marco Polo'su, Abdülkadir Budak Türk şiirinin Kunta Kinte'si derken, onu salt Şamanizm başlığı altında incelemek yerine eski uygarlıklarının izini şiirde koşturan Eliot, Seferis, Ritsos gibi tarihin izi peşinde koşturan; şiirin değil, ülkesinin, atalarının geleneğini koşturan ozanlar safına mı katalım? Ferhad beş şiir kitabının yer aldığı Toplu Şiirler'inde hepsi bir şiire eklemlenen uzun bir şiiri mi pekiştirmiş? Tasarladığı yer orası mı? Ya da şiirle, ülke ütopyasıyla beslenen, geçmişin küllerinden feyz alan ruhunun doymasıyla mı birleştirmiş tüm uğraş çizgisini? (...) Kendine özgü, kelimeler, benzetmeler ve duygular dürtüsü. Sivrilen bir uç anlatım. İşte işin burasında Ferhad'ın da taklit edilemeyecek bir kelime evreni yarattığına, anlatım olanakları kurduğuna tanık oluyoruz." (Hüseyin Peker)

Hüseyin Ferhad

"Hüseyin Ferhad'ın daha ilk kitabında, izlek çeşidi şaşırtır insanı. Gözlemlerinden, yaşantısından, okumalarından izlek ve imge devşirir. Günceli, geçmişle iç içe işler. Özellikle eski uygarlıklara düşkünlüğü göze çarpar. Bu, günümüzü anlamak için geçmişe yönelen bir kazıdır. Doğup büyüdüğü coğrafyanın sözcükleri doluşur şiirine. Âsi Nehri, Antakya, Mığır Dağı, Osmaniye, Nizip, Seyhan, Çukurova... Yer adlarıyla yetinmez; o coğrafyanın kişilerini de bulursunuz şiirlerinde:Şeyh Cüneyt, Samandağlı Fettan, Kuseyri, Dadal, Ceritoğlu Hakkı, Çökeleğinoğlu Arif, Danaboruk, Arnavut Ökkeş, Kürtdağlı Keçecizade... İlk kitabında adını andığı, İspanya İç savaşında ölen İngiliz şairi John Cornford ve ve Alman filozofu F. Nietzsche dışında adını andığı kişiler, Ege havzasından doğuya doğru uzanan coğrafyadandır." (Sabit Kemal Bayıldıran)

HÜSEYİN FERHAD

KÜLLERİ EŞELEMEK

İçimi ezer delice bir cesaret
görünmez bir el kilitler kapılarımı,
miskinliğimden değil bu minnet
çaresizliğim seni sevdiğimi söyleyemem
Dilsizim.
Çırpınmayı bile unutmuş bir serçe
gibi saklarım göğsüme kanatlarımı,
kadınlığın böyle karşıma dikeldikçe
utanırım seni sevdiğimi söyleyemem.
Dilsizim.
Bilinç denen şey şeffaf bir hançer
her gece deşer yaramı,
yıllar divâne ömrümden zulümler geçer
halsizim seni sevdiğimi söyleyemem.
Dilsizim.
Eski yalnızlıklardır soframdaki nicedir
hayatla katlayamam yorgun yaşımı,
büyük aşklar hep gecikmeli gelir
garibim seni sevdiğimi söyleyemem.
Dilsizim.
Erken geldin dünyaya benden önce
benden önce koştun yollarını,
şu ince yağmur dinince
gideceğim seni sevdiğimi söyleyemem.
Misafirim.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Deniz Çobanları* (1982), *Ve Yürüdük Gecenin Ateşleri İçinden* (1984), *Söyle Gölgen de Gitsin* (1993), *Hayal Ülkesinin Keşfi* (1995), *Hazer İçin Birkaç Sarı Gül* (2000), *Kılıç İpekte Sınanır - Toplu Şiirler* (2000), *Simurg* (2004).

DENEME: *Aşka ve Barbarlara Dair* (1995), *Cennet Diye Bir Yer* (1997).

HAKKINDA: Salih Bolat / Sen Git Gölgen Kalsın (Cumhuriyet Kitap, 31.3.1994), Hilmi Haşal / Şiir Gezgini Hüseyin Ferhad ve Yüreğin Tarihi (Yeni Biçem, Mayıs 1994), Yücel Kayıran / Hüseyin Ferhad'ın Şiiri: Aşk ve Adalet İçin (Adam Sanat, Aralık 1995), Yaşar Güneş / Doğu Tartışmalarının Ortasında Hüseyin Ferhad Şiiri (Adam Sanat, Şubat 1996), Vedat Yazıcı / Sözümüz Şairlerden Şiirlerden (1997), Enis Batur / Hüseyin Ferhad İçin Ünlem (Aciz Çağ, Faltaşları içinde, 1998), Ertuğrul Özkök / Şart Olsun Bir Daha Adımımı Atarsam (Hürriyet, 17.7.2000), Mehmet H. Doğan / Kılıç İpekte Sınanır (kitaplık, Eylül-Ekim 2000), Çetin Yiğenoğlu / Kılıç İpekte Sınanır (Cumhuriyet Kitap, 6.4.2000), Beşir Sevim / Hüseyin Ferhad Şiirinin Kültür Sözlüğü (Mersin Üniversitesi bitirme tezi, 2002), Hüseyin Peker / Cin Ferhad'ın Destanı Öyküleri (Virgül, Şubat 2002), Antalya Kültür Sanat Vakfı / Hüseyin Ferhad Şiiri (sempozyum metinleri, 2003), Mine Söğüt / Hüseyin Ferhad: Hikmet Burcunda Bir Şaman Olarak Görürüm Kendimi (kitap-lık, Şubat 2004), Dosya: Artık Gelmem Otağınıza (Yom Sanat dergisi, Mart-Nisan 2004), Sabit Kemal Bayıldıran / Hüseyin Ferhad'da Üç Dönem (Yom Sanat, Mart-Nisan 2004), Ahmet Yıldız / Kullanılmaz Durumdaki Tarihi Kullanılabilir Duruma Getiren Şair: Hüseyin Ferhad (Kertenkeleler ve Edebiyat içinde, 2004), TDOE - TDE Ansiklopedisi 4 (2004).

HÜSEYİN HÜSÂMEDDİN YASAR

Araştırmacı ve ilim adamı (D. Kasım 1869, Çeribaşı / Amasya - Ö. 10 Şubat 1939, Şişli / İstanbul). İlköğrenimini oturdukları mahalledeki Balcı Mektebinde yaptı. Hafız oldu, daha sonra Mekteb-i Rüşdiyye'yi (1887) bitirdi. Fars dili ve edebiyatıyla ilgili özel dersler aldı. 1889'da İstanbul'a giderek Kalenderhâne Medresesinde kaldı. Tokadîzâde Ahmed Nüreddin Efendi'ye mülâzım oldu. 1894'te Girit'e, 1895'te Şam'a, oradan da Hicaz'a gitti; Hanya ve Şam'daki kütüphanelerde çalıştı, daha sonra İstanbul'a döndü. 1899'da Ahmed Nüreddin Efendi'den icâzetnâme aldı. Biyografi çalışmaları nedeniyle 1901'de Şeyhülislâm Mehmed Cemâleddin Efendi'nin takdirine mazhar olarak surre-i hümâyun niyâbet-i şer'iyyesine tayin edildi. Vezirköprü nâibliğine getirildi ve 1903'te göreve başladı. 1905 Ekiminde Osmancık'a, ardından Niksar'a ve 1911'de de Refahiye'ye gönderildi. Son memuriyeti Evkaf Nezâretinde tercümanlıktı. Târih-i Osmânî Encümeninin kuruluşundan itibaren üyesiydi. Feriköy Mezarlığında toprağa verildi.

Yazı hayatına Amasya meşhurlarının hayatını araştırarak ve Asrî mahlasıyla manzumeler yazarak başladı. Daha sonra çalışmalarını Türk dili ve tarihi üzerinde yoğunlaştırdı. *Amasya Tarihi* adlı eseriyle tanındı. İstanbul, Selânik, Hanya, Şam, Hicaz, Amasya, Bursa gibi çeşitli şehirlerde arayıp bulduğu el yazmaları, mahkeme sicilleri, vakfiyeler, kitâbeler, mezar taşları gibi ilk kaynaklara başvurarak eserlerini hazırladı. *Târih-i Osmânî Encümeni Mecmuası* ve *Türk Tarihi Encümeni Mecmuası*'nda, *İkdam* ve *Türk Yurdu* gibi bazı gazete ve mecmualarda dil ve tarih konularında makaleleri yayımlandı. *Nişancılar Durağı ve Osmanlı Meşâhiri*, *Türk Takvimi*, *Dîvân-ı Vezâret*, *Türk Fiilleri*, *Türk İsimleri*, *Kitâbü't Tasrîf: Temel Külliyatından Fiiller Hakkında Mülâhazât-ı Sarfiyye*, *Türk Sıfatları: Türk Çavları* adlı eserleriyle *et-Tuhfetü'z-zekiyye fi'l-Lugati't-Türkiyye* çevirisi yayımlanmadı. *Türk Emniyet Teşkilâtı Tarihi* adlı eseri kaybolmuştur.

ESERLERİ:

Amasya Tarihi (12 cilt, ilk 4 cildi 1912-28, 5. cilt kayıp, 6-12 elyazması), *Evkâf-ı Hümâyun Nezâreti'nin Târihçe-i Teşkilâtı ve Nüzzâr̂n Terâcim-i Ahvâli* (1916-17), *Temel* (1926), *Paşa Armağanı*.

HAKKINDA: İsmail Hakkı Uzunçarşılı / İbrahim Ethem Paşa Ailesi ve H. Edhem (Halil Edhem Hâtıra Kitabı içinde, c. 1, 1948), Hilmi Ziya Ülken / Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi (c. 2, 1966, s. 649,656), Nazmi Çağan / Bir Tarihçinin Yıldönümü Hüsameddin Yasar (Dünya gazetesi, 29.7.1964), Turgut Akpınar / Amasya Tarihi Yazarı Hüseyin Hüsameddin ve Bilinmeyen Eserleri (Kitap Haberleri Bülteni, c. 1, 1972, s. 163-168) - Az Tanınan Büyük Bir Milliyetçi: Hüseyin Hüsameddin Yasar (Hayat Tarih Mecmuası, Ağustos 1975, s. 24-26), Fikret Sarıcaoğlu / Üç Amasya Tarihçisi ve Eserleri (Tarih Enstitüsü Dergisi, yıl: 14, 1994, s. 42-46, 48-49), Turgut Akpınar / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 18, 1998, s. 551-552).

HÜSEYİN HÜSNÎ EFENDİ

Şair (D. 16 Kasım 1840, Trabzon – Ö. 12 Temmuz 1909, İstanbul). Annesinin ölümünden sonra babasıyla birlikte İstanbul'a yerleşti. Trabzon'da başladığı öğrenimini İstanbul Dârülmaarifte tamamladı. 1859'da Şehzade Camiinde önce Hoca Ahmed Efendinin, daha sonra Rizeli Sinanzade Seyyid Osman Azmi'nin derslerine devam etti. Bu bilginlerin ölümünden sonra Bodrumî Ömer Lütfî Efendinin derslerine devam ederek icazetnâme aldı. 1 Ekim 1879'da Süleymaniye Camisinde ders vermeye başladı. Uzun yıllar Galatasaray Sultanisi, Dârülmuallimîn, Mülkiye Mektebi ve Mercaan İdadisinde Farsça öğretmenliği yaptı. İlim tahsilini sürdürerek çeşitli yöre-

lerdeki hocalardan hadis ilmi ile Arap Dili ve Edebiyatı dersleri okudu ve bu alanlarda da icazetnâme (diploma) aldı. İranlı edebiyatçılarla görüşmeler yaparak Farsçanın inceliklerini öğrendi. Eserleri basılmadı.

ESERLERİ:

Kasîde-i Tevhîd Şerhi (Feyzi Hindi'ye), *Bâğbân* (Gülistan'a yazmak istediği şerhin mukaddimesi), *Galatât* (Türkçede kullanılan bozulmuş sözcükler hakkında, alfabetik).

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. II, 2000).

HÜSEYİN HÜSNÎ PAŞA

Divan şairi ve devlet adamı (D. ? – Ö. 22 Haziran 1877, Yanya / Yunanistan). Adı Hüseyin Hüsnî Paşa'dır. Zabtiye Meclisi özel kaleminde göreve başladı. Rumeli Beylerbeyliği pâyesiyle Tırhala Mutasarrıfı, 1858'de vezirlik pâyesiyle Yanya valisi oldu. Girit, Selanik, yeniden Yanya valiliklerinde bulundu. 1864'te Akdeniz Cezayiri ve Bursa valisi, 1869'da Zabtiye Müşiri (mareşali) oldu. 1871'de rütbesi alınarak Kıbrıs'a sürüldü. Mithat Paşa'nın vezirliği döneminde affedildi (1872). Konya, Bursa Prizren valiliklerine ve 1874'te ikinci defa Zaptiye Nazırlığına tayin edildi. 1876'da üçüncü defa Yanya valisi oldu. Bir yıl sonra vefat ettiği Yanya'da gömülüdür.

Ziya Paşa ve Namık Kemal tarafından yakışmaz hicivle karşılanıp istihza (alay) edildi. Ziya Paşa'nın, *Zafernâme*'yi Hüsnî Paşa'ya şerh ettirerek eserine çok kıymetli tehzil (alaysama) gücü vermesi Paşa'nın cehaletle meşhur olmasından değil, Âli Paşa'nın yardımcılarından ve Jön Türkler ile onların yakınları hakkında sert davranmasındandır. Vakanüvis Lütfi Efendi, *Tarih*'inin 1875 olaylarına, onun kitabette yetişmiş olmasına rağmen Türkçe şiirde de muktedir olduğunu, bu sebeple takdim ettiği "senet tarihine" caize olduğu gibi Muhacirin İdaresi işlerinin dahi Zabtiye Nezaretine verildiğini yazmaktadır.

ESERLERİ:

Divan-ı Eş'âr (Buharalı Naci tarafından h. 1292 senesinde Talik yazı ile yazılmıştır. Arapça, Farsça şiirleri de vardır. Sabık Arnavutluk sefiri kitap dostu Âli'dedir), *Manzume-i Hüsnî Eser* (Yüz beyitlik eserin sonunda elli üç beyitlik bir na't vardır, tsz.), *Nefs-i Emmare* redifli uzun kasidesi (Ta'lik yazıyla levha şeklinde basıldı. İ. M. K. İnal'daki nüshası Mütâkere sırasında İngiliz ve Fransızların yazarın evinin işgalinde kayboldu), *Tercüme-i Ahd-i Aziz* (Hz. Ali, Mâlik İbnü'l Hart'ı Mısır'a vali tayin ettiğinde yazdığı vasiyetnamenin Selanik valisi iken yaptığı Türkçeye tercümesi, basılmadı. Arnavutluk sefiri Âli'dedir.).

HAKKINDA: Nail Paşa / İzâhu'l-Meknûn fi'z-Zeyl alâ Keşfi'z-Zünûn an Esâmi 'l-Kütüb ve 'l-Fünûn (yayımlayan: Kilisli Rifat - Şerafeddin Yaltkaya, 2 cilt, 1945-47), Meydan-Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi (c. 6, 1969-73), V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 2, 1975), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. II, 2000), Mehmed Süreyya / Sicill-i Osmânî (Tezkire-i Meşâhir-i Osmaniyye, c. 2, 1308-1315), Türk Ansiklopedisi (c. 30, 1943-86), TDE Ansiklopedisi (c. 4, 1976), Nail Tuman / Tuhfe-i Naili (c. 1, 1999), TDOE - TDE Ansiklopedisi (c. 5, 2004).

HÜSEYİN KÂMİL

Şair ve yazar. (D. 1865, İstanbul – Ö. 19 Aralık 1921, Koşuyolu / İstanbul). Tepedelenli Ali Paşa'nın torunu. Aksaray Mahmudiye Rüştiyesinde orta, Mülkiye İdadisinde lise tahsili gördü. Bir müddet Tanzimat Dairesi Kaleminde çalıştı. Teselya'daki arazilerini satarak geçindi. Ölümüne kadar bir işle uğraşmadı.

ESERLERİ:

DÜZYAZI: *Muhaberelerimiz.*

MANZUM: *Vâlidem, Barbaros Hayreddin Paşa, Maşûka yahut Muhafaza-i Aşk, Bir Müteverrimenin Hissiyatı, Numûne-i Şecaat.*

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. II, 2000).

HÜSEYİN KÂZIM KADRİ

Dilci, devlet adamı ve yazar (D. 1870, İstanbul - Ö. 1934, Tarsus / Mersin). Dini eserlerinde Şeyh Muhsin-i Fânî imzasını kullandı. Babası Trabzon valisi Kadri Bey'dir. İlköğrenimini Soğukçeşme Askeri Rüştiyesinde, ortaöğrenimini Mülkiye Mektebi İdadisinde (Lisesinde) tamamladı. İzmir İngiliz Ticaret Mektebi mezunu. Kendisini yetiştirerek İngilizce, Fransızca, Latince, Eski Yunanca, Arapça ve Farsça öğrendi. Almanya'da tarım öğrenimi gördü. Aydın Vilâyeti Muhasebe Kaleminde, İstanbul Maliye Nezareti özel kaleminde, Hariciye Nezaretinde çeşitli memurluklarda bulundu. Tiflis konsolosluğuna atandıysa da (1893) gitmedi. Tekrar Maliye Kalemine döndü. 1902'de bu görevden ayrıldı. Darüşşafakada astronomi öğretmenliği yaptı. Bir sene Manisa'daki çiftliklerine gidip tarımla uğraştı. Tevfik Fikret ve Hüseyin Cahit'le Yeni Zelanda'ya gitmeye heveslendi. 1908'de arkadaşlarıyla *Tanin* gazetesini çıkardı. Samsun, Selanik, Halep mutasarrıflıklarında bulundu. 1912'de Meclis-i Mebusana Saruhan (Manisa) milletvekili olarak seçildi. İttihad Terakki yönetimince tekrar Selanik Valiliğine gönderildi. Balkan Savaşı'yla Rumeli'nin kaybedilmesi üzerine İttihatçılara kızarak Beyrut'a yerleşti (1914) ve *Büyük Türk Lügati*'ni hazırlamaya başladı. Mütareke yıllarında Meclisi Mebusana Aydın milletvekili seçildi. Mecliste ikinci başkanlık, Tevfik Paşa kabinesinde Ticaret, Ziraat ve Evkaf nazırlıklarında bulundu (1921). Milli Mücadele yıllarında Ankara hükümeti ile uyuşmazlığı çözmek için Müşir Ahmed İzzet Paşa başkanlığında oluşturulan kurulda yer aldı. Bir süre daha nazırlık görevini sürdürdükten sonra siyasetten çekilip son yıllarını Beylerbeyi'ndeki yalısında geçirdi. Hava değişimi için gittiği Tarsus'ta öldü. Beylerbeyi / Küplüce Mezarlığına gömülüdür.

Hüseyin Kâzım Kadri

Dil, din, felsefe, ekonomi ve politika konularında yazıları *Tanin*, *İkdam*, *İçtihad ve Servet-i Fünün* gibi gazete ve dergilerde yayımlandı. Özel kütüphanesini, ölümünden iki yıl önce Üsküdar'daki Selim Ağa Kütüphanesine bağışladı.

ESERLERİ:

Hak ve Hakikat (1909), *İstikbale Doğru* (Şeyh Muhsin-i Fâni imzasıyla, 1913), *İslâmın Avrupa'ya Son Sözü* (1913, yeni bas. 1999), *Yirminci Asırda İslâmiyet* (1913), *Arnavutlar Ne Yaptı?* (1914), *Çar Nikola'ya Açık Mektup* (1915), *10 Temmuz İnkılâbı ve Netâyici* (1920), *Felaha Doğru* (1921), *Mahdum Kulu Divanı ve Yedi Asırlık Türkçe Bir Manzume* (1924), *Nûru'l-Beyan* (Kur'an-ı Kerim meali, Antepli Mustafa Efendi ile, 1924), *Tarih Hatıraları* (1930), *Gazi Mustafa Kemal, Bir Milletin Ba'sü Badelmevti* (1932), *Büyük Türk Lügati* (Arap harfleriyle I: 1927, c. II: 1928, yeni harflerle c. III: 1943, c. IV, 1945 TDK bas.), *İnsan Hakları Beyannamesi'nin İslâm Hukukuna Göre İzahı* (1949), *Ziya Gökalp'ın Tenkidi* (yay. haz. İsmail Kara, 1989), *Meşrutiyetten Cumhuriyete Hatıralarım* (yay. haz. İsmail Kara, 1991).

HAKKINDA: O.N. Ergin / Osmanlı Şehreminleri (1927), Şevki / Hüseyin Kâzım Bey (1939), Türk Ansiklopedisi (c. 19, 1943-1986), İbrahim Alâeddin Gövsa / Türk Meşhurları Ansiklopedisi (1945), Server İskit / Aylık Ansiklopedi (seri: 2, sayı: 1, Temmuz 1949), M. Şakir Ülkütaşır (Türk Dili Dergisi, Şubat 1952), Meydan-Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi (c. 6-7, 1969-73), A. Levend / Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri (1972), Rekin Ertem / TDE Ansiklopedisi (c. 4), Türkiye Basmaları Toplu Kataloğu / Milli Kütüphane (c. 5, 1987), İsmail Kara / Bir Eski Zaman Efendisi (Tarih ve Toplum, sayı: 49, 1988), Nurettin Albayrak / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 18, 1998), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TDOE -TDE Ansiklopedisi (c. 5, 2004).

HÜSEYİN KÂZIM KADRİ

İMPARATORLUĞUN TASFİYESİ

İlk zamanlarda meşrutiyete karşı gösterilen temayülün sebeplerinin incelenmesi gerekir. Her fenahkâm yalnız padişahı mesul görmek gibi bir görüş ve algılama yanlışına düşen halk, onun zevâliyle zulümlerden kurtulacaklarına inanıyorlardı. Engel kalkınca engellenmiş olanın geri dönmesi zaruri ve tabii idi. Fakat dünyanın başka memleketlerinde ve bizim hatır ve hayalimize bile gelmeyen sebeplerin ve tesiri altında icadedilen hürriyet, eşitlik ve adalet tabirlerinin ne demek oldukları, bize açıktan açığa bildirilmiş olsaydı, daha o günü böyle bir meşrutiyete taraftar olacak bu koca memlekette belki bir insan bile bulunmayacaktı! Nitekim, aradan pek çok zaman geçmeden bu acı hakikat bütün açıklığıyla kendini gösterdi ve istibdada ve Abdülhamid'e doğru büyük bir temayül ve cereyan hasıl oldu. 31 Mart tâcî'asi hastanın verilen ilacı kusmasından başka bir yolda yorumlanabilir mi? Meşrutiyetin ilânından bu güne kadar hükûmetini başkentte sürekli bir sıkıyönetim altında, bir denge aramasının sebepleri ne olabilir? Bu irtica'ı kör Ali'lerde, Volkan'larda, Serbes-İllerde... değil belki meşrutiyeti alkışlayan milletin anlayışında, ruhunda aramak doğru olur. Rûm'un Mollayı muhteremi:

Bir yerde zehr olan başka bir yerde devâ olur
Bir yerde küfr olan başka bir yerde câiz olur

demişti. Başka bir memlekette insanları huzur ve saadete götüren bir yönetim tarzı, diğer bir yerde felaket ve perişanlık sebebi olmuş idi... Şahsiyetin tabii eğilimlerin tesiri görülmeyen bir tabiat olayı yoktur. Meşrutiyet daha ilk günlerde, dinsizlikle, ahlâka ve millî geleneklere karşı aldırışsızlıkla yorumlanmıştı. Sahte şeriatçılar, müstebidler ve mürteciler bundan istedikleri gibi istifade ettiler ve meydanı umduklarından daha geniş ve boş buldular, iş başında olan bazı adamların aldırışsızlıklar göstermeleri, halkın ahlâkî yeteneğinin gözönüne alınmaması bu fena zanları kuvvetlendirdi ve herkesi ümitsizliğe düşürdü. Arnavutlar üzerinde manevi bir tesir vücûda getirmek maksadiyle yolculuğun sıkıntılarını göze alan zât-ı hazret-i padişahı Selanik'teki Ayasofya camiinde cuma namazını kıldıkları sırada, Müslümanların halifesinin vekili ve sadrazamı olan Hakkı Paşa (*) elleri arkasında camiin harîminde gezinip duruyor ve işlik çalarak sabırsızlık ve bezginlik gösteriyordu! Zehî insaf ve takdir!.. Seyhülislâmlık makamı masonlık ile ayıplanıyor ve suçlanıyor ve üzücü bir kayıtsızlık ve ilgisizlik ile bu gibi suçlamalara yol açılıyordu... Halkın meşrutiyetten, inkılâbdan ve yönetim değişikliğinden beklediği adâlet idi. O derecede ki, eğer Abdülhamid yalnız bu ihtiyacı temin etmek lüzumunu düşünebilmiş olsa idi, bu milletin kurtarıcısı addolunur ve belki te'lih edilirdi (ilahlaştırılırdı). Hürriyet ve eşitlik tabirlerinin nasıl gülünç veya ağlanacak fikirlere ve tasavvurlara meydan açtığını bizimle beraber herkes hayret ve ibretle gördü. Bu tabirler ve bunların tefsir ve izahı maksadıyla söylenen sözler bütün bu zümrüaklı, manasız sözler içi boş bir davula benzerler İmparatorluğun tasfiyesi tasvirinden öteye geçmezdi. 10 Temmuz inkılâbı onun hakiki manasına göre bir yönetim inkılâbı olacaktı. Bunun böyle olmadığını daha aşağıda düşünürüz. Bununla memlekete faydalı ve hayat verici bir değişime, bir yeniliğe vücut veren bir fikri ve vicdanî inkılâb arasındaki münasebetleri de aramaya lüzum görmüyoruz: Çünkü bizim itikadımızca böyle bir münasebet esasen yoktur ve her hangi bir fikri ve inkılâb sözü bile bu halkı alt üst etmeye, ortalığı fesat ve ihtilale verip kabağı ve taassubu uyandırmaya kâfidir... Bu acı bahse burada nihayet vermek isterim. Bunun için "Birden bir binden bir" özlerini bir ibret olarak bahsin başına koymuştum.

Her ne tarafa gittiysem korkum artı
Bu sonsuz yoldan ve çölden el-aman

10 Temmuz inkılâbı, Max Nordau'nun tabirince, hamalın dinlenmek kasdıyla yükü bir omuzundan öteki omuzuna geçirmesi kabilinden oldu ve milleti ezen takat bırakmayan yük yine onun tahammül edecek olan omuzunda kaldı. Kendi haklarından şüphelere düşen bir milletin esaret halinde yaşaması kadar tabii bir hadise olamaz. Nitekim böyle bir tahakküm eden zalimin kendi kuvvetinden şüphelenmemesi onun sonunu hazırladı!...

İfrattan tefrîte nihayet bulması tabiatın değişmek şanından olmayan bir kanunudur. Her hangi bir hız buna ters bir kuvvetin tesiriyle bir denge bulur ve her nerede olsa etki tepkiye eşit olur. Zorlayıcı kuvvetin bittiği noktada gerileyiş, engel olunamayan bir hadisedir; ve bir merminin hareketinde görüldüğü gibi, bu sükût daha ilk hareket noktasından başlar. Türkiye inkılâbı da bu tarzda ve alelade halistik kanunlarıyla izah edilebilir bir hadise idi. Havanın aşağılı yukarılı tabakalarında sıcaklık derecesinin değişmesinden ileri gelen ağırlık, yoğunluk farklılaşması nasıl bir fırtınayı yapar ve bundan ne yolda yeni bir denge meydana gelirse, bu inkılâb da bu şekilde oldu. Bundan evvelki devrede allâme Zemahşerî'nin" gördüğünün şerrinden Allah'a sığın, çünkü dünya her gün geriye doğru gitmektedir" hükmü büyük bir hakikat ifade ediyordu. İnkılâb ve yenilik ile bu kanaat ortadan kalktı. (...)

(*Balkanlardan Hicaz'a İmparatorluğun Tasfiyesi*, 1992)

HÜSEYİN NAZIM PAŞA

Devlet adamı, yazar, çevirmen (D. 1854, İstanbul – Ö. 8 Ocak 1927, İstanbul). Bayazıt Rüştiyesini bitirdikten sonra Bayazıt Medresesinde derslere devam etti. Kıbrıs'a gitti ve orada Farsça öğrendi. İstanbul'a dönüşünde Mahrec-i Aklâmda okudu. 1873'te hukuk öğrenimi için Paris'e gönderildi. 1875'te Nafia Nezareti Tercüme Odasında görevlendirildi. Öğretmenlik, Hilâl-i Ahmer Cemiyeti kâtipliği, Beyoğlu mutasarrıflığı gibi görevlerde bulundu. 1897'da azledildi. Dört ay sonra Beyrut ve Suriye valiliğine atandı.

ESERLERİ:

Engizisyonun Esrârı, *Aleksaniç*, *Sahum*, *Hicret* (Oyun), *Endülüs* (Tarih).

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. III, 2000).

HÜSEYİN NESİMÎ

Bürokrat-yazar (D. 1868, Hanya / Girit – Ö. 29 Haziran 1915, Lice / Diyarbakır). Girit'in Hanya / Kastel (İçkalc) Tekkesi Şeyhi Fatînzâde Ahmed Atâ Efendi'nin oğlu. Hanya İptidaisinde ilk ve ortaokulu bitirdikten sonra, lise öğrenimini Mekteb-i Sultanî (Galatasaray Lisesi) ve Mülkiyenin idadî (lise) kısmında tamamladı. 1888'de Mülkiye Mektebinin yüksek kısmından mezun oldu. 1893'te Girit Vilâyeti Muhasebe kâtipliğine atandı. Aynı zamanda Hanya İdadisi öğretmenliği yaptı. Bu arada Girit siyasi tarihinde önemli rol oynayan Muhibb-i İnsâniyet Cemiyetini kurdu. 1899'da Hanya Belediyesi başkâtipliğine getirildi. 1901'de İstanbul'a gelerek II. Abdülhamid'e bir "Islahat Lâyihası" sundu. Bunun üzerine Ağustos 1901'de Palu'ya kaymakam olarak gönderildi. 1902'de bu görevinden istifa ederek İstanbul'a geldi ve II. Meşrutiyet'in ilânına kadar serbest çalıştı. II. Meşrutiyet sonrası Namervan, Tercan, Kiğı, Vilçetrin, Premedi, Avlonya, Savur ve Lice kaymakamlıklarına atandı. Lice kaymakamı iken İttihat ve Terakki politikalarıyla bağdaşamadığı için bir çete tarafından öldürüldü, katilleri bulunamadı.

ESERLERİ:

TARİH: *Girit Hâilesi* (3 cüz, 1896), *Girit Hâilesine Zeyl: Girit Müslümanlarının Numune-i Felâketi* (1899).

TASAVVUF: *İstihrâc-ı Hayderî ve Tebşirât-ı Muhyiddîn-i Arabî* (1912), *Cenâb-ı Hayder-i Kerrâr'ın Tebşirât-ı Gaybiyyelerini Müeyyid Sâhib-i Zuhûr* (1916).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968).

HÜSEYİNOV, Fehim

Şair. 1954, Çorbaciysko (Çorbalılar) köyü / Karacaali / Bulgaristan doğumlu. Cebell kasabasında Tütüncülük Sanat Okulunu bitirdikten sonra, Plovdif Üniversitesi Bulgar Dili ve Edebiyatı Fakültesinden dışarıdan sınav vererek mezun oldu. Kırcaali'nin yerel gazetesi *Nov Jivot* (*Yeni Hayat*)'tun editörlüğünü yaptı. Türkçeye kısıtlama konulduğu yıllarda Bulgarca yazdığı şiirlerini kitaplaştırdı. Bu kitaplarla ödüller kazandı.

ESERLERİ (Şiir):

Sanat Ayarlı Zaman (Bulgarca, Plodif'ten, 1979), *Bozrak Karam* (Bulgarca, Plovdif'ten, 1994).

HAKKINDA: Sabahattin Bayramöz / Türkçenin Sarmaşıkları (2002).

HÜSEYİN RÂCİ EFENDİ

İslam bilgini, bürokrat (D. ?, Mollaşeyh köyü / Karinâbâd [bugün Bulgaristan sınırları içinde] - Ö. 1902). Memleketinde başladığı öğrenimini İstanbul'un çeşitli medreselerinde tamamladı. Tasavvuf terbiyesini, Çırpan'da kütüphanecilik yapan ve daha sonra şehid olan Nakşî şeyhi el-Hâc İsmâil Efendi'den aldı. Birçok okulda öğretmen ve idareci olarak görev yaptı. Doksanüç Harbi devam ederken başlayan büyük göç sırasında Eski Zağra'dan ailesiyle birlikte önce Edirne'ye, oradan da İstanbul'a gitti (1877). Göçten sonra İstanbul'da çok kalmadı. Bu süreçte olanları kaleme aldı. Berlin Antlaşması'ndan sonra Eski Zağra'ya döndü. 1881'de Eski Zağra müftülüğüne tayin edildi. 1883'te öğretmen olarak rüştiyeye geçti. Meclis-i Kebir-i Maârif üyeliği yaptı, bu görevde iken vefat etti ve Eyüp Sultan Mezarlığında toprağa verildi.

Hüseyin Râci Eferdi, *Târihçe-i Vak'a-i Zağra* adlı eseriyle tanındı. *Eser-i Aşk*, *Bedreka*, *İltzâm-ı Avâm*, *İlcâm-ı Hisân* adlı manzum eserleriyle bir kısım şiirlerini topladığı divançesinin nerede olduğu bilinmemektedir.

"Henüz yayımlanmadan Recâizâde Ekrem'in Ta'lîm-i Edebiyyât ve Mehmed Celâl'in Osmanlı Edebiyatı Numüneleri adlı eserlerine bazı parçalarını aldıkları Târihçe-i Vak'a-i Zağra, Yahya Kemal'in çocukluğunda Ta'lîm-i Edebiyyât'ta okuduğu bölümüyle dikkatini çekmiştir. Yayımlandıktan sonra ise şair kitabın başındaki, 'Azîz-i kavm idik a'dâ zelil kıldı bizi / Esîr-i bend-i belâ vü sefil kıldı bizi' beytini uzun zaman dilinden düşürmemiştir. Yahya Kemal, 'Türkler'in vatan edebiyatında en samimi, yüksek bir şâheseri' olarak nitelediği eseri Falih Rıfkı Atay gibi nesir üstatlarına da tavsiye etmiştir." (Mustafa Uzun)

ESERLERİ:

Telhîsü'l-inşâ (1895-96), *Târihçe-i Vak'a-i Zağra* (1908-09).

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tâhir / Osmanlı Müellifleri (c. 2, 1914-24, s.207), Yahya Kemal / Balkana Seyahat (Dergâh, yıl: 2, sayı: 14, 1921, s. 17-20), Ali Canip Yöntem / Yakın Tarihimizin Tek Bir Faslına Dair Küçük Fakat Değerli Bir Eser: Tarihçe-i Vak'a-i Zağra (Yakın Tarihimiz, yıl: 6, sayı: 41, 1962, s. 39-41), M. Ertuğrul Düzdağ / Râci Hüseyin Efendi (TDE Ansiklopedisi, c. 7, 1976, s. 265), Mustafa Uzun / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 19, 1999, s. 10-12).

Hüseyin Remzi Paşa

HÜSEYİN REMZİ PAŞA

Asker, hekim, yazar (D. 1839 – Ö. 20 Ekim 1896, İstanbul). 1839'da Askerî Mekteb-i Tıbbiye-i Şâhâneyi (Askeri Tıp Fakültesini) tabip yüzbaşı olarak bitirdi. Muhtelif askerî hastanelerde doktorluk, askerî okullarda, Harbiye, Tıbbiye ve Darüşşafaka'da öğretmenlik yaptı. Mekteb-i Mülkiye yükseköğretim kurumu olarak açıldığında idadî (lise) kısmına 3 Kasım 1877'de Miralay (Albay) rütbesiyle İlm-i Hayvânat (Biyoloji) öğretmeni olarak atandı. On dokuz yıl bu görevde kaldı. Öldüğünde Miralay (Tuğgeneral) rütbesindeydi.

ESERLERİ:

Risâle-i İhtisâr-ı Fevâid (1870), *Münşeâtü'l-Etfâl* (1871), *İlâveli Müntehabât-ı Lügatı Osmâniye*, *Mukaddime-i Tarih-i Tabiî - Mevâlid-i Selâse* (1878), *Lügat-ı Ecnebiye - İlâveli Lügat-ı Osmâniye* (1882), *Tarîh-i Tıb* (1888), *Lügat-ı Remzî* (2 cilt, 1889), *Ahlâk-ı Hamîdî* (1894), *Hoca Hanım - Hanım Kızlara Durûs-ı Ahlâk* (1899), *Müntehabât-ı Hüseyin Remzi* (1899, 1902), *Sağdıç - Rehber-i İzdivaç* (3 Kitap, 1899), *Mekteb ve Aile Romanı: Bir Farenin Seyahati* (1900), Validelere *Yadigâr* (1902), *Tıbb-ı Nebevî - Hazret-i Muhammed ve Tababet* (1928).

Sadece sağlıkla ilgili meslek kitapları da vardır.

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. II, 1968).

HÜSEYİN RİFAT

Şair, gazeteci (D. 1878, İzmir - Ö. 24 Şubat 1954, İstanbul). Soyadı Işıl'dır. Hüseyin Rıfat Topuz imzası ile Mazlum ve Rıfat mahlasını da kullandı. Avukat Kadızade Hafız Rıfat Efendi'nin oğludur. İzmir Lisesinden ayrılarak gazeteciliğe başladı. Bir süre *Hizmet* gazetesinde çalıştıktan sonra İstanbul'a giderek Eczacılık Fakültesine girdi. Öğrenciliği sırasında Yunanistan'a kaçtı; İstanbul'a dönüşünde yedi ay tutuklu kaldı. Ailesinin araya girmesiyle serbest bırakıldı ve diploması verildi. İzmir'e giderek bir eczane açtı. 1908'den sonra *Kokorok* adlı siyasi bir mizah gazetesi çıkardı. *İlham*, *Deccal*, *Dellâl* dergilerini yayımladı. Seyr-i Sefain Meclisi üyeliği yaptı, bu meclis kaldırılınca Maarif Matbaasında memur olarak çalıştı.

Hicivleri ile tanınan ve şiirlerini hece vezni ile yazan Hüseyin Rifat, gazel ve hicivleriyle, tesirinde kaldığı şair Eşref'in takdirini kazandı. Şiirleri Lemi Atlı, Isak Varon, H. Sadettin Arel gibi sanatkârlarca bestelendi. Mevlâna, Ömer Hayyam ve başka İranlı şairlerden çevirdiği rubailer de basıldı. Ömer Hayyam'ın şiirlerini dilimize en iyi aktaran çevirmen olarak tanındı.

Hüseyin Rifat

ESERLERİ:

ŞİİR: *Kırık Kavaldan Sesler* (Hüseyin Rifat Topuz imzasıyla, 1935), *Zırıltılar-Dırıltılar* (1939), *Büyük Savaşta Türk Kadınına Şiirler* (1940).

ÇEVİRİ: *Rubaiyat-ı Hayyam ve Manzum Tercümeleri* (1926, 2. bas. *Ömer Hayyam: Manzum Rubâi Tercemeleri*, 1943), *Yeni İlâvelerle Mevlânâ Rubailerinden Seçilmiş Türkçe Manzum Tercemeler-Birçok Büyük Fars Şairlerinden Manzum Tercemeler* (2. bas. 1942).

DİĞER: *Küçük Mektup Numuneleri* (1929), *XX. Asır Raif Necdet* (1932, 1941), *Aydın Vilayeti 1330 Sene-i Maliyesi Ticaret Rehberi* (1937).

HAKKINDA: Sadettin Nüzhet Ergun / Türk Şairleri (c. 3, 1936-45), Hisar (c. 11, sayı: 90), V. Recai Velibeyoğlu / ÖBEŞKA (c. 1 - c. 2, 1975), İbnülemin Mahmut Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (1971-79), Türk Ansiklopedisi (1943-86), TDE Ansiklopedisi (c. 4, 1976), Turan Yarar / Doruktan Doruğa (1992), Nail Tuman / Tuhfe-i Naili (c. 1, 1999), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (1999), Ömer Faruk Huyugüzel / İzmirli Fikir ve Sanat Adamları 1850-1950 (2000), TBE Ansiklopedisi (2001), TDOE-TDE Ansiklopedisi (c. 5, 2004).

Hüseyin Siret (Özsever)

HÜSEYİN SİRET (Özsever)

Şair (D. 1872, İstanbul - Ö. 27 Şubat 1959). Ömer Senih imzasını da kullandı. Kadıköy Frerler Fransız Mektebi ve Mülkiyenin idadi (lise) bölümü mezunu. Hariciye ve Nafia Nezaretlerinde memurluk yaptı. II. Abdülhamit döneminde Malatya'nın bir ilçesine kâtip olarak sürgün edildi. Bunun üzerine Avrupa'ya kaçtı. Paris'te toplanan Jön Türk Kongresi'ne (1902) katıldı.

İkinci Meşrutiyet'ten sonra Bursa Mektupçuluğu, Matbuat Umum Müdürlüğü (1920-21) ve Darüşşafaka Lisesinde uzun yıllar edebiyat öğretmenliği yaptı. Aşk, kadın, tabiat, gurbet temalarını işlediği şiirlerinde Tevfik Fikret'in etkisi görülür. Şiirlerinin bir bölümü kitaplaşmadı. Mezarı Zincirlikuyu'dadır.

ESERLERİ:

Leyâl-i Girizan (Kaçan Geceler,

HÜSEYİN SİRET (Özsever)

BİRAZ DÜŞÜN

Tahattur eyleyor musun? Geçende âh bir gece
-Nedir bu çin-i münfail? Sakın gücenme söylemem.
Ne söyledimdi ben sana, kenâr-ı yemde gizlice?
- Tahattur etme, sevdiğim, verirse kalbine elem

O şeb çocuktu sorduğun letâifin cevâbı hep
Sükût idi, tabîatin derin derin teneffüsü
Zavallı rûhuma benim verirdi tatlı bir tarab,
"Düşünme, söyle..." derdin. Aşkımın lisân-ı bî-kesi

Müjemde gizlenen sirişk-i muhterizdi. Sen hemen
O pembe mendilinle saklayıp o katre-yi teri
Yemin ederdin aşkına... tahattur et, o anda ben

Sana dedimdi gaalibâ, sıkıp yavaşça destini :
"Gezerken âh başkasiyle kolkola bu yerleri
Tavakkuf et, biraz düşün, unutma sevdiğim beni!"
(*Leyâl-i Girizân*)

HÜSEYİN SİRET (Özsever)

SÜKÛNET-İ ŞEBÂNE

Kamer sehâib-i sad-çâk içinde hülyâ-çin,
Deniz perend-i mezerkeşle câ-be-câ mestûr;
Gunûde arz ü semâ, bir teneffüs-i nermîn
Bütün tabiatı yelpâzeler, zebûn-i fütûr.

Nücûm çehre-yi âfaak-ı pür-tahayyülde
Sirişk-i hasrete benzer ki katre katre iyân,
Bir ince bürka'-ı şeffâf içinde tâbende,
Bakınca inçinerek dîdeden olur pinhân.

Parıl parıl denizin satha-î mücellâsı,
Sükûn içinde durur bâd-bandan âzâde;
Duyulmuyor gecenin zemzemât-ı hülyası...

Bütün cihan mütefekkir, sükûn-reside iken
Uzakta bir küçücük kuş uçunca, eşyâda
Bir ızdırâb-ı nihânî iyân olur birden!

(Leyâl-i Girîzân)

1910), *Bağbozumu* (1928), *Kıvılcımlı Kül* (1937), *Kargalar* (1942).

HAKKINDA: İsmail Parlatır (Türk Ansiklopedisi (c. 26, fas. 205, s. 319), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 2000), TBE Ansiklopedisi (2001).

HÜSEYİN VASSÂF

Tasavvuf tarihçisi, mutasavvıf (D. 8 Mart 1872, Aksaray / İstanbul - Ö. 21 Ekim 1929, Arnavutköy / İstanbul). Ağayokuşu İbtidâi Mektebi, Medrese-i Hayriyye, Mekteb-i Osmânî, Aksaray Valide Rüştiyesi (Ortaokulu) ve Mekteb-i Mülkiyye İdâdîsinde (Lisesinde) öğrenim gördü. Rüsûmat Emaneti Evrak Kaleminde göreve başladı (1892). Şirket-i Hayriyye Tahrîrat Kaleminde çalıştı (1893). Rüsûmat Mektûbî Kalemi mümeyyizi, Galata Emtia-i Dâhiliyye Gümrüğü kontrol memuru, müskirat, zahire ve ihracat gümrükleri müdürü ve Sirkeci Gümrüğü müdürü olarak görev yaptıktan sonra İstanbul Rüsûmat başmüdürlüğüne tayin edildi (1920). 1922 yılı sonunda emekli oldu.

Aksaray Valide Rüştiyesine devam ettiği yıllarda Mehmed Esad Dede'den Farsça dersleri aldı. Gümrük memuru olarak çalışmaya başladığı yıllarda İstanbul'a gelen Kerbelâ hatibi Şeyh Nasır Efendiden Süleymaniye Camii'nde bir yıl kadar *Sahîh i Buhârî* okudu. Beyazıt Camii'nde Hoca Hüsnü Efendinin Buhârî derslerine devam etti. Nakşibendî şeyhi Abalı Hafız ile Sünbül Efendi Dergâhı şeyhi Ziyâeddin Efendi'nin sohbetlerinden faydalandı. 1896'da Şam'dan İstanbul'a gelen ve evinde misafir kalan Şâbânî-Bekrî şeyhi Muhammed Sultan Efendi'ye intisap etti. Birkaç yıl sonra icâzetnâme aldı. *Sefîne-i Evliyâ Ebrâr* adlı eseriyle tanındı. Bu eserini tamamlamak için yirmi yıl çalıştı. Tekke ve türbelerde incelemelerde bulundu. 2000'e yakın sûfî biyografisini içeren bu eserini 1925'te tamamladı. *Mahfel, Sırât-ı Müstakîm, Ceride-i Sûfiyye* gibi dergilerde şiir ve makaleleri yayımlandı. Ölünce Rumelihisarı Mezarlığında toprağa verildi.

ESERLERİ: *Sefîne-i Evliyâ-i Ebrâr* (1990), *Divan, Gülzâr-ı Aşk* (Süleyman Çelebi'nin *Mevlid*'inin şerhi), *Vesîletü'n-necât, Kitâb-ı Külliyyât, Müntehabât-ı Ezhâr-ı İrfân, Müraselât* (Şeyh Şuayb Şerefeddin Efendi'nin biyografisi ve mektupları), *Es'adnâme, Risâle-i Hayriyye, Risâle-i Müştâkiyye, Risâle-i Salâhiyye, Kemâlnâme-i Şeyh Hakkı, Gülzâr-ı Şâdî der Beyan-ı Menâkıb-ı Mehmed Emin Tokadî, Ravza-i Sâdâttan Bir Şemme, Bursalı Mehmed Tâhir Bey, Kemâlü'l-Kemâl, Aynü'l-hayât, Lücec-i Asrî Şerh-i Kelâm-ı Mısrî, Mir'ât-ı İncilâ-yı Hakîkat, Tertîb-i Cedîd Coğrafyâ-yı Umûmî, Hulâsa-i Coğrafyâ-yı Umûmî* (1891-92), *Hâtıra-i Hicâziyye, Suriye'de Bir Cevelân, Bursa Hâtırası, Vâkı'ât, Mir'âtü'l-Kemâl, Feyzü'l-Kemâl, Tevfîknâme, Risâle-i Şevkiyye, Remzînâme, Esrâr-ı Kur'âniyye'den Bir Nebze, Güldeste-i Hakîkat.*

HAKKINDA: Tâhir Ülmevlevî / Manzum Bir Muhtıra (1931, s. 74-77), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. 4, 1930-41, 1915), İbrahim Alaattin Gövsa / Türk Meşhurları Ansiklopcdisi (1946, s. 396), Mustafa Tatçı / Edebiyattan İçeri (1997, s. 559-589) - Kendi Kaleminden Hüseyin Vassaf Bey ve Kayıp Bir Eseri İncilâ-yı Mir'ât-ı Hakikat (Yedi İklim, sayı: 71, 1996), Ekrem Işın / Hüseyin Vassaf (Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, c. 4, s. 108-109, 1993-95), Cemal Kurnaz - Mustafa Tatcı / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 19, 1999, s. 18-19). Ayrıca Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümünde Yavuz Balıkcı tarafından "Osmanzâde Hüseyin Vassaf Efendi'nin Ceride-i Sofiye'de Yayınlanmış Olan Şiir ve Makaleleri" başlığıyla lisans tezi (1996); Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde İsmail Kasap tarafından "Hüseyin Vassaf ve Divanı" başlığıyla bir yüksek lisans tezi (1996) hazırlandı.

HÜSEYİNZADE ALİ

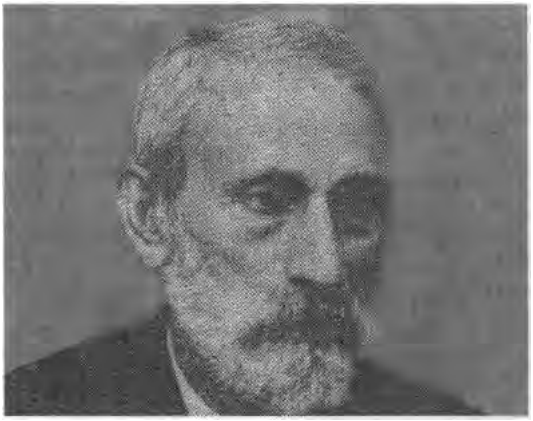
Düşünür, gazeteci, siyaset adamı (D. 24 Şubat 1864, Salyan / Bakü / Azerbaycan - Ö. 17 Mart 1940, İstanbul). Ali Turan imzasını da kullandı. İttihad ve Terakki Fırkasının kurucularından ve ilk Türkçülerdendir. Babası Tiflis Türk Okulu öğretmenlerinden Hüseyin Bey'dir. Çocukluğu büyük babası Kafkas Şeyhülislâmı Hüseyinzade Ahmet Saylani'nin yanında geçti. İlköğrenimini Tiflis Türk-Müslüman Okulunda aldı. 1875'te Tiflis klasik gimnazyumuna girdi. Büyük babası Şeyh Ahmet ile onun dostu Mirza Fetih Ali Ahundzade'nin sohbetlerinden faydalandı ve onların eğitimi altında zamanının edebi çevresini tanıdı. Gimnazyum öğrenciliğinden itibaren Türkçeye, Türkçülüğe ve Türkiye'ye dayanmak gerektiği düşüncesinin doğmasında Şeyh Saylanî'nin ve Ahundzade'nin büyük etkisi oldu.

1885'te Petersburg Üniversitesi Fizik Matematik Bölümünden (1889) mezun olduktan sonra Türklük ve Türkçülüğü yakından incelemek arzusu ile İstanbul'a gelerek 1890'da Askerî Tıbbiyeye girdi. Çarlık idaresine karşı kuzey Türkleri arasında uyanan isyan ve hürriyet duygularını ile dolu olduğu için, Abdülhamit yönetimine karşı olanlarla hemen anlaşmıştı. Bu gençler Ubeydullah Efendi ile temasta bulunuyorlar, ondan faydalanıyorlardı. Burada iken Türk-Yunan savaşına katıldı. Savaş-

HÜSEYİNZÂDE ALİ BEY

EY ULU TANRI...

Ey zâtı müebbet gayıpta gizli!
Ey ezelden beri izleri belli!
Ey namütenâhi, kudretin eyler
Her yerde, her canda, her an tecelli...
1934
(Ali Haydar Bayat / Hüseyinzâde Ali Bey, 1998)

Hüseyinzade Ali

tan dönüşünde (1900) sınavı kazanarak Tıbbiye Yüksek Okuluna profesör yardımcısı olarak atandı. İttihad ve Terakki üyesi olması yüzünden bu görevde uzun süre kalamadı. 1903'te Kafkasya'ya kaçmak zorunda kaldı. Kendi doğum yerinde Türkçülük ve hürriyet mücadelesine çareler aradı, bunun için yayınlar yaptı. Ahmet Ağaoğlu, Ali Merdan Topçubaşıoğlu ve Zeynelabidin Tagiyef ile *Hayat* adlı bir gazete çıkardı ve iki yıl bu gazetenin başyazarlığını yaptı. Bu gazetede "*Türkler Kimdir ve Kimlerden İbaretir*", "*Bize Hangi İlimler Lazımdır*", "*Yazımızı, Dilimiz ve Birinci Elimiz*" başlıklarıyla önemli makaleler yayımladı.

Ali Bey, yazılarında Müslümanların ve Türk kavimlerinin kalkınması ve modernleşmesinde "*Türkleşmek, İslâmlaşmak ve Avrupalılaşmak*" diye belirttiği üç ilkeye önem verilmesi gerektiğini savundu. 1905'te Tiflis'te ileri sürülen bu düşünce yedi yıl sonra 1911'de hararetli taraftarlar buldu. Gökalp "*Türkleşmek, İslâmlaşmak, Muasırlaşmak*" adlı makalelerini ve 1918'de bu makalelerden oluşan kitabını yayımladı. Gökalp, Hüseyinzade'nin adını zikretmemekle birlikte ona saygı duyuyordu, onu "Yalvaç" diye adlandırmıştı. (H. Ziya Ülken)

Hüseyinzade Ali, 1906'da yine Tiflis'te *Füyûzat* adlı bir dergi çıkararak onun da başyazarlığını yaptı. Daha sonra Kafkasya'da *İrşad*, *Terakki*, *Hakikat* gazetelerinde çalıştı. *Hayat* yayımlanmadan önce de Kafkas Türklerinin ülkülerini savunmak üzere Rusça yayımlanan *Kapsi* gazetesinin başyazarlığını yaptı. 1907'den, İstanbul'a döneceği 1910 yılına kadar geçen sürede Bakü'de Saadet Okulunu kurdu ve orada dersler verdi. İstanbul'a geldiğinde yeniden sınava girerek deri ve frengi hastalıkları profesörlüğüne yükseltildi.

İttihad ve Terakkinin kuruculararından olduğu için Türkiye'ye dönüşünde partinin genel merkez üyeliğine getirildi, 1910-18 yılları arasında İttihad ve Terakkinin en etkin üyelerinden oldu. Türk Ocağındaki sohbetleri ve telkinleri ile gençleri topluyor, Gökalp'le birlikte Türkçü harekete önayak oluyordu. Fakat çekingen mizacı ve gösterişsizliği yüzünden kitle üzerinde değil, düşünürler üzerinde etkili olabildi. İstanbul'da Kafkas Türkleri Maarif Cemiyeti üyeliğinde (1913), Yüksek Sağlık Meclisinde (1916), Türk-Macar Dostluk Yurdu genel merkez üyeliğinde (1916) bulundu. Balkan Savaşı sırasında hastanelerde çalıştı. Bilimsel ve siyasal görevlerle birçok ülkeye gönderildi. Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda hükümet tarafından Kafkasya'ya görevli olarak gönderildi. Bu dönemde Azerbaycan'ın millî bir devlet olması için çalıştı. Azerbaycan'ın İstanbul elçisi olarak gönderilmiş olan Yusuf Vezirli'nin Azerbaycan Türk edebiyatı tarihini yazması ve yayımlamasına (1919) yardım etti.

Birinci Dünya Savaşı sırasında Akçuraoğlu ve diğer dostlarıyla Turan Heyeti adıyla Orta Avrupa'da Türklük için propaganda gezisine çıktı. 1916'da Berlin'de toplanan Türk kavimleri kongresine katıldı. 1917'de Akil Muhtar ve Nesim Muslih'le birlikte Stockholm'de toplanan uluslararası sosyalist kongresine gönderildi. Bu kongrede dikkate değer bir tebliğ okudu. Son olarak 1926'da Bakü'de toplanan Birinci Türkoloji Kongresi'ne katılarak bu kongreye ait notlar bı-

HÜSEYİNZÂDE ALİ BEY

SEYYİD HÂŞİM İÇİN

Ne felsefe ne de ulûm ve fünûn
Sırr-ı mevti keşfe etmiyor imdâd.
Dumanlar içinde söyler süfiyyûn
Ey Tanrım, mazûruz, edersek feryâd!

Olmuşduk Hâşim'in fazlına meftûn;
Kara haber etdi cümleyi dilhûn;
Dediler: "Sureti yadigâr olsun",
Mümkün mü etmemek siretini yâd!

Fıkh ile hukukda vardı rüsûhu,
Göğsünde taşırdı adalet rûhu,
Levh-i hâtırına Hakk'ın sunûhu,
Ederdi Ayât-ı Kur'an'ı işhâd.

Ümmete aitdi hüznü sürûru,
Parlardı yüzünde Muhammed nûru,
Dilinde hakikât söylerdi doğru,
Ederdi ihvânı her sözü İrşâd.

Bitmeden bir mâ'bed yıkıldı sütûn,
Nağmesi yarıda, susdu erganûn,
Genç iken ah! Öldü, toprağa medfûn
O faziletler ki edilmez ta'dâd!..

(*Türk Yurdu*, c. XIII, s. 3632)

raktı. Emekliye ayrılacağı 1933 yılına kadar fakültedeki derslerine devam etti. 1942'de Üsküdar'daki evinde öldü. Aşağıda belirtilen eserlerinin dışında, *Emrazı Cildiye* ve *Zühreviye*'ye ders kitaplarından başka basılmamış bir *Büyük Tıp Lügati* vardır.

ESERLERİ:

DÜŞÜNCE-ARAŞTIRMA-ANI: *Abdi Gılaf ve Mahfaza* (Baku, 1906), *Eski Tıbbiye* (1910), *Hal-i Vatan, Yurt Kaygusu* (1911), *Kefalet Yahut Vefakâr Dostlar* (1923), *Garbın İki Destanında Türk* (Baku, 1926), *Truvanm Son Gecesi* (1936), *Bahçemin Ağaçları* (1936), *Ondan Önce ve Sonra* (1938), *İttihat ve Terakki Nasıl Kuruldu* (1938).

ÇEVİRİ: *Faust* (Goethe'den, 1923).

HAKKINDA: Yusuf Akçura / Türk Dünyası (1926), Hüseyinzade Ali / Ubeydullah Efendinin Oynadığı Roller (Tan gazetesi, 4-5 Mart 1938), Hilmi Ziya Ülken / Çağdaş Düşünce Tarihi (1966), Ertuğrul Yaman / Türkiye'deki Türk Dünyası (A. K. Bolaç – A. Esatoğlu ilc, 1998), Ali Haydar Bayat / Hüseyinzade Ali Bey (1998).

HÜSEYİN ZEKİ

Eğitimci, bürokrat (D. 1868, İstanbul – Ö. ?). Halep Rüştiyesi orta kısmı, Mülkiye Mektebinin idadî (lise) ve yüksek kısımları mezunu (1891). Bir süre Ziraat Bankasında, daha sonra çeşitli okullarda çalıştı. 1896'da Halep, 1900'de Beyrut vilâyetleri Maarif müdürlüklerine getirildi. 1902'den itibaren idari görevlere geçerek Şamiye, Maarretü'n-Numan, Cisrrişuur, Beylan, Birecik, Derne (Trablusgarp) kaymakamlıklarında bulundu. Siverek, Draç, Mardin ve Amasya sancaklarında mutasarrıflık yaptı. Bu görevindeyken azledildi. Kurtuluş Savaşı boyunca açıkta kaldı. 1 Mayıs 1925'te İçişleri Bakanlığı tarafından emekliye sevk edildi. *İmtisâl-i Ahlâk* (1896) adlı bir basılı eseri vardır.

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968).

HÜSNİ PAŞA

Şair ve yazar (D. ?, Mısır – Ö. 1899, İstanbul). Tam adı Hasan Hüsni Paşa'dır. Selânik'e bağlı Toyran kasabasında yaşayan bir aileden geldiğinden Toyrani sanıyla tanındı. Mısır'da eğitim gördü. Bazı memuriyetlerde bulundu. Gazetelere yazılar yazdı. İstanbul'a gelerek, Cemiyet-i Rüsümiye üyesi oldu. Çeşitli ilimlerde ve özellikle Arap edebiyatındaki bilgisiyle tanındı. Bir ayağı aksak ve gözleri şaşıydı. Eyüp Sultan civarında Şeyh Habib Efendi dergâhı avlusuna gömüldü. *Gufire lehu* vefatına düşürülen tarihtir. Eserlerinin çoğu Mısır'da basıldı.

ESERLERİ:

Divan-ı Eş'âr, Hulâsa-i Medeniyyet-i İslâmiyye, Semerâtü'l-Hayât, Levâhiku'l-Haşerât, Şathatü'l-Kalem, Mesâbihü'l-Fikri fi-s-Seyri ve'n-Nazar, Şemstü'l-Maşrık, Nürü'l-Uyün, İrşâd-i İncil, İsmetü'l-Cemaât, Huccetü'l-Kirâm fi İlmi'l-Kelâm, Yevmü'd-Dehr fi Ahvâli Mısr, en-Neşrü'z-Zehrâ, Minhâcu'l-Eslâf, Behcetü'l-Kirâm, Seyfü'l-Kâti, Felsefetü'l-Ahlâk, İcmâ-lü'l-Kelâm fi Mes'eleti'l-Hilâfeti Beyne Ehli'l-İslâm, el-Hakku Rühi'l-Fazîlet, Huccetü'l-Kelâm fi Mahacceti Ehli'l-İslâm, Delîlü Ehli'l-İmân fiSıhhati'l-Kur'ân, Avâmilü'l-Müstakbeli fi'l-Avrupa, Hıfzu'l-İşâret, Şerhu'l-Mebâdi'el-Hüseyniyye fi Usûli Hikmeti'd-Dîniyye, Cevâhirü'l-Akâ'id, Risâle-i Tevhîd, Nehcü'l-Âm fi Mebâdi'il-İslâm, Edvâru'l-Mısrı ve'l-Mısriyyîn, et-Tevfiku'l-Hayri, Ahlâk-ı Hasen, Lâmiyyetü't-Türk.

HAKKINDA: İbrahim Alâeddin Gövsa / Türk Meşhurları Ansiklopedisi (1945), Meydan-Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi (c. 5, 1969-73), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri (c. 2, 1972), TDE Ansiklopedisi (c. 4, 1976), TDOE-TDE Ansiklopedisi (c. 5, 2004).

HÜZNÎ

Halk şairi (D. 1879, Yozgat – Ö. 1936, Yozgat). 1918'e kadar şiirlerinde Hüznî, daha sonra Hizbî mahlaslarını kullandı. Adı Mehmed Efendi'dir. Keşşafoğulları diye anılan bir aileden Mehmed Derviş Efendi'nin oğludur. İyi bir öğrenim gördü. Sağır Mustafa Medresesinde okudu. Birinci Dünya Savaşı'nda İstanbul'a gitti. Daha sonra memleketine dönüp mahkemede zabıt kâtipliği, Haymana'da imamlık, Zile'de tabur imamlığı ve camilerde hatiplik yaptı. Âşık Ceyhuni'nin çıraklarındandı. Hicivleriyle tanındı. Hüznî aile hayatını *İki Kanlı Destan*'ında anlattı. Şiirlerini hece ve aruz vezinleriyle yazdı.

İlk divanında aruzla yazdığı şiirler, ikinci divanında ise koşma, destan, taşlama, şarkı, mani türünde heceyle yazdığı şiirler yer aldı. 1930'da bitirdiği üçüncü divanı basılmadı. Şairin el yazısıyla şiirleri Ankara'da oğlu terzi Abdullah Bey'de idi.

HAKKINDA: Halit Koçak / Yozgatlı Hizbi (Çorumlu, sayı: 6, 1936), Türk Ansiklopedisi (c. 19, 1943-86), M. Halit Bayrı / 20. yy. Halk Şiiri (1956), Nizami Nefesli / Yozgatlı Hüzni (Türk Folklor Araştırmaları, c. 8, sayı: 177, Nisan 1965), TDE Ansiklopedisi (c. 4, 1976), Mustafa Uslu / Hüznî Baba (Konevi dergisi, sayı: 31, Nisan 1986), M. Öcal Oğuz (Türk Folkloru, sayı: 89, 1986), D. Doğan / Yozgat Şair ve Yazarları (s. 189-202), TDOE -TDE Ansiklopedisi (c. 5, 2004).

ILADIZ, İnci

Şair. 28 Mayıs 1956, İncirliova / Aydın doğumlu. Aydın Sarıyörük İlkokulunu ve İncirliova Ortaokulunu bitirdi. Yaşamını İzmir'de sürdürdü. Şiirleri *Sevgi Yolu* dergisinde yayımlandı. *"Getirdim"* ve *"Sana Geleceğim"* adlı şiirleri Dürdane Bağdatlı tarafından bestelendi. Ozan ve Yazarlar Derneğinin 2003 Şiir Yarışmasında mansiyon kazandı. *Aşkı Astım Duvara* (2003) adlı bir şiir kitabı vardır.

ILDIZ, Hasan

Şair. 2 Ekim 1960, Alaşehir / Manisa doğumlu. Hacettepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirerek yurdun çeşitli yerlerinde ve Kırgızistan'da öğretmenlik yaptı. Şiirleri *Öğretmen Dünyası, ABC, Çağdaş Türk Dili, Sevgi Yolu, Kirkit, Yeni Asır, Haber, İnanış* dergi ve gazetelerinde yer aldı. Bine yakın Kırgız atasözünü Türkçeye çevirdi. *Sorgu* (1997) adlı bir şiir kitabı vardır

ILGAR, İhsan

Yazar. 1912, İstanbul doğumlu. Harb Okulu mezunu. Ayrıca İstanbul Üniversitesi Hukuk ve Edebiyat fakültelerinde okudu. Harb Okulunda öğretmenlik yaptı. Genelkurmay Başkanlığında çeşitli görevlerde bulundu. 1960'ta emekli oldu. Makaleleri, Konya, Trabzon, İzmit, Ankara ve İstanbul gazeteleri ile *Tarih Dünyası, Hayat Tarihi, Belgelerle Türk Tarihi* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

Fatih (1953), *Burak Reis* (1957), *Estani Belgrad* (1957), *Tarih Boyunca Türk Ordusu* (1957), *Şumnu Kalesinin 50. Mehmedi* (1957), *Topçu Kara Mehmed* (1957), *Vesiletü'n-necat* (1967), *Tarih Boyunca Türk Şehitleri* (1967), *Çanakkale 1915* (1969), *Garp Cephesi Kurmay Başkanı Asım Gündüz'ün Hatıraları* (1973), *Mütarekede Yerli ve Yabancı Basın* (1973), *Namık Kemal'in Osmanlı Tarihi* (1975), *Esat Paşa'nın Çanakkale Hatıraları* (1975), *Balkanlarda Bir Gerillacı: Resneli Niyazi Bey* (1975).

ILGAZ, Âfet

Hikâye ve roman yazarı. 2 Ocak 1937, Ezine / Çanakkale doğumlu. Tam adı: Afet Ilgaz Muhteremoğlu. Afet Muhteremoğlu imzasını da (1968'e kadar) kullandı. Çapa Eğitim Enstitüsü Edebiyat Fakültesi Türkçe Bölümü (1956) mezunu. Aynı fakültenin Felsefe ve Klasik Diller bölümlerinde bir süre okudu. İzmit ve İstanbul'da bir süre Türkçe öğretmenliği yaptı. Öğretmenlikten istifa ederek eşi Rıfat Ilgaz'la birlikte Sınıf Yayınlarını kurdu. Sahibi olduğu bir anaokulunda öğretmenlik ve yöneticilik yaptı.

İlk yazısı 1954'te *Dünya* gazetesinde yer aldı. Hikâyeleri *Yücel* (1955) dergisinde başlayarak 1956'dan itibaren *İstanbul, Türk Dili, Varlık, Yansıma, Yeditepe, Gelecek, Sanat ve Toplum* gibi dergilerde ve *Yeni Gazete, Yeni İstanbul* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde yer aldı. Başlangıçta sosyalist dünya görüşüne yakınken daha sonra İslâmcı dünya görüşünü benimsedi. Son yıllarda *Milli Gazete* ile *Yeni Şafak* gazetelerinde günlük yazılar yazdı.

Orta halli ailelerde yaşanan olayları ve çeşitli toplumsal sorunları konu edindi. Gelenceksel yapıyla bağlantı kurmaya çalıştı. Bazı öykülerin-

Afet Ilgaz

de köy kökenli insanların kentlileşme sürecinde çevreleriyle yaşadıkları uyumsuzlukları gerçekçi ve yalın bir dille anlattı. Kadın dünyasının gizli, acılarla dolu yanlarını, kadın sorunlarını ve siyasal çalkantıları ele aldı.

Bir söyleşisinde sanat anlayışını şöyle yansıttı: *"Sanatçı topluma atılım gücü veren, toplumu olumlu değişmelere hazırlayan, kişiyi sömürüden kurtarmayı amaç edinen kişidir. Sanatçı bu duruma gelmişse, bu olgunluğa erişmişse çevresine belli bir açıdan bakacaktır ister istemez. (...) Önemli olan bir sanatçının ele aldığı kişiler ve olaylar değil, daha çok onlara bakışı ve ele alış biçimidir. Toplumumuzda muhakkak ki en saygı duyulması gereken kişiler emekçiler, toplumun yükünü taşıyanlar, bu yükün altına girenlerdir. (...) Sanatta devrimci tavır, halkın dalkavuğu olmak değil, halkla beraber olmaktır. Halkın en sağlam yanlarını, en gerçek yanlarını, en güvenilir yanlarını görebilmektir. (...) Halkı eleştirmek, ama ona gene de inanmak."*

Temalarını çoğunlukla kentin apartman çevresinden seçti. Konuları ve kişileri üretim etkinlikleri ile ilişkilerinin dışında oluştu. Dolayısıyla, Asım Bezirci'nin ifadesiyle *"sınıfsal çelişkileri pek yansıtmıyorlar"*. Sınıf ayrımı, yoksul/zengin ikiliğinde belirdi, bu ikiliği başarıyla yansıttı. Kapıcıları, hizmetçileri, beslemeleri, gündelikçi kadınları ve çocuklarını, apartmanlarda oturanları, şoför, öğretmen, hâfız, manav gibilerini ustalıkla betimledi ve birer tip düzeyine başarıyla yükseltti. Dili ve anlatımı da bu amaçlarına uygun olarak yalındır.

Halk Hikâyeleri'nde apartmanların, hanların rutubetli, havasız, güneşsiz bodrum katlarında, ışıksız, yolsuz, susuz gecekondularda oturan Anadolulu kişileri konu edindi.

Ölü Bir Kadın Yazar adlı öykü kitabında, Feyza Zaim'in ifadesiyle *"sanatçı özgünlüğüne eleştirmenler tarafından indirilen ölümcül darbelere karşı yaratıcının sürdürdüğü varlığını koruma savaşı, mizah öğelerinin ustalıkla kullanıldığı bir anlatımla"* aktarıldı. Bu kitapta, öyküler kadın yazar duyarlığını kısıtlayıcı kurallara bir tepki niteliği taşımaktadır; ayrıca Ilgaz'ın yaratıcılık, anlatıcının öykülerdeki yeri ve işlevi, öyküleme yöntemleri üzerindeki düşüncelerine dair ipuçları içermektedir.

On üçer bölümden oluşan *"Annem Annem"* ve *"Toprak İnsanları"* yerli dramalarından ilki 1979'da, ikincisi 1987'de TRT I televizyonunda; *"Çocuklar da Savaştı"*, *"Annem Annem"*, *"Filiz Büyüyor"* adlı radyo oyunları da 1987-88 yılları arasında TRT radyolarında yayımlandı. Hikâyeleri Bulgarca, Çekçe, Slovakça ve Alman-

AFET ILGAZ

KÜÇÜK EVİM

İlk tanışlığımız günlerin zoraki inceliğinden başka, hiçbir şey, bizi birbirimize karşı iyi görünüşlü bir arkadaş kılığına sokamadı. İlk günlerde hep birbirimizi anlar gibi, gösterişli tavırlar takındık. Ama, bir gün ikimizden biri hayat romanımızı yazacak olsa gene de birbirimizden, "bizi anlayan tek insan" diye bahsedebilir. Böyle romanlarda âdet olduğu gibi. Roman kahramanını bir kişiden fazlası anlamamalı.

O, evin içinde, henüz çizilmiş kaderlere râzı olunmayacak çağa yakıştırdığı beni, kendisini beğendirmeğe zorunlu olduğu bir baldız olarak görüyordu. Ben de onu, ihtiyarlamış baba ve annem bir tarafa konulacak olursa, evde kişiliğini dikkate almak gereken biri saymıştım. Ablamın düşüncelerini inceden inceye bilmem. Aramızdaki yaş farkı, beni onun ne genç, ne de ihtiyar olduğu söylenebilecek yaşlarına yetiştirdi. Gençliğindeyse, benimle ilgilenemeyecek kadar kendi geleceğine kaygı duymakta olduğunu şimdi düşünebiliyorum.

Enişte, alım satım işlerine tanrı vergisi yeteneği ve eğilimi olan bir kimseydi. Kendi ölümümüzü nasıl düşünmeye bile gereklilik görmüyorsak öleceğimize nasıl akıl erdiremiyorsak onun da, girdiği çapraşık borsa işlerinde kaybedeceğine; herkes zarar ederken, onun da etmesi ihtimali olduğuna kulak asmıyorduk. Hatta böyle bir şeyi kaygı ettiğimiz bile yoktu. Onun kazanışı, Tevrat'ın evrenin yaratılışını anlattığı kadar sadeydi. "Ve Tanrı, yaptığı her şeyi gördü ve işte, çok iyi idi. Ve akşam oldu ve sabah oldu, altıncı gün". Belli ki enişte, hakkında yargı yürütmeye tarihi bilgimizin bile yetmediği milletlerin kişilerinden herhangi birine de sorabilseniz, onun bile yadırgamayacağı bir iş yapıyordu. Enişte ya subaylığını, ya ticaretini bırakabilir veya bu ikisinde de başarısızlığa uğrayabilirdi. Bunların üçü de olmadığına göre, enişte hem ölmek için yetiştirilmiş bir adam olarak öbür ölmek için yetiştirilmiş adamların kılığına giriyor, hem de yaşamaya gönülden vurgunmuş gibi, yaşamak için gereklilerden, ne kadar fazlası olursa olsun zararlı olmayacağı söylenen para pul, mal mülk peşinde koşuyordu.

Aslında, ne ölüme koşarak gitmeye niyetliydi, ne de yaşamak demek olan ve bu adı başlık olarak almış şiirlerde çokça rastlanan mavi gökyüzüne, kuş cıvıltılarına, denizin rüzgârına, yeşilin gölgesine tutkunluğu vardı. Ne hayata sarılabilen, ne de ölüme –yahut onun arkasında olduğu söylenen sonsuz hayata- bel bağlayabilen enişte, kurtuluşunu bu kadar önemli iki iş arasında bölünüşlerine borçluydu. Bu iki büyük uçtan birine bağlanışında harcayacağı iman kuvvetini kolayca işine ve alım satımına yatırıyor, hakkı olan sonucu hakkı olan bir büyüklükte bekliyordu. Bunun arkasında isteneek şeyler, bu usta insanın -öbür usta insanlarda olduğu gibi- dünyada bulunuşunu kolaylaştırmalıydı.

Bir öğretmen olan ablam iki çocuğundan kalan zamanlarda kabul gününe gidiyor, öğretmenliğinden kalan vakitlerini de -örneğin, teneffüsleri- yün örmekle geçiriyordu. Bir kocaya sahip oluşu ona güven veriyordu. -Hani şu, kadınların "kendimi yanında güven içinde görüyorum." sözünü ablam enişteme birçok defa söylemiştir, diye düşünüyorum.- İki çocuğa sahip olma, onun evlilikten bekleyebileceği şeyleri tamamlamış ve ablanı yüzüne istediği zaman çarçabuk yerleştirdiği gülümsemesiyle sadece vabahları erken kalkmak zorunda kalmıştı. Çoğu zaman dağınık duran evini, misafir geleceği günden bir hafta önce temizlemeye başlar, yardımcı da tutmıyarak ille bu temizliğin kendi eseri olmasını ister ve sonra bunun ahbaplarından getireceği beğenmelerle mutluluşardı. Kocasının tarafı öyle istediği için anne olmuştu. Öğretmen olmak için okutulması da onun, yine başkaları tarafından bildirilecek bir yıla kadar öğretmenlik yapmasını gerektiriyordu. Derslere, teneffüslere çıkmak için girdiğini çok iyi biliyordum. Evde iki çocuk dururken, kocasının herkes gibi kolalı yakalar istediğini unutmazken; yün örgülerinin ve elişlerinin o bitip tükenmeyeceğe benziyen ürcyişindeki, bir düşünce ve duygu durgunluğuyla ellerin hararetindeki zevki özlerken meslek aşkından söz açmayışı onun en sevdiğim tarafıydı. Herkes öyle yaptığı için bir yaşayışa şekil verdiğini söylemek; bedeniyle bu yaşayışın yollarında, duraklarında toza toprağa bulanmak; duygulanmaların en zahmetsizlerini geliştirip öbürlerini varlığının kimbilir nerelerine savmak –yahut hiç bilmemek-; düşüncelerini, kendisinin düşünemesi, hiç değilse sendelememesi için kör değneği gibi öne katıp gö-

türmek, yahut sürükleyerek benimsemek, ne kadar olağan görünüyorsa da o kadar korkunç bir düzendir.

Ablamın ne yetiştirilişi, ne soyu sopu, ne kafası, büyük atılımları, rezaletlere, rahatsız, rahatsız uykulara, gönlündeki bu karışık huzurun çekilip alınmasına taraftardı. Ablamın bulamk uykuları ve hayatında gün tutulmasına benzeyecek olan uyanışları sevemeyeceğini biliyordum. Onun bütün hayatı, uyanışlarına bağlıydı. Uyanışları güzel olmayacak korkusuyla taşkınlıklar yapmaz, kocasına aşırı sevgiler göstermez, etrafında saygı, incelik, soğukluk duvarları yaratırdı. Bu uyanışlar zahir olmasın diye kötülükten kaçındığını da bilirim. Öğrencilerine bağırmamak için, sabredişi, ertesi gün uykudan kalkarken yüreğinin, varlığını düşündürmeyecek kadar hafif olmasını istediğini, dendi.

Böylece dışa karşı silahlanmış, parlatılmış, yoluna konmuş hayatlarının içinde çalışması bitmeyen bir fabrikadaki iki işçi kayıtsızlığıyla didiniyorlardı. Ablamın, kabul gününe gideceği zamanki neşesi, yaz tatiline girileceği günlerde okul dönüşündeki veya yıl sonu sınavlarında her bir arkadaşıyla, öğrencilerinin gözünde insanüstü bir önem kazanmadıkları zamanlardakinden bile ölçülemeyecek kadar fazladır. Toplumdışı sayılmış zevk verme yolları ablamın ve ablam gibi –uyanış içindeki suçluluğa dayanamayacak, ortahalli kadınların harcı değildir. Onun için ablamı kabul gününe giderken gördüm mü, gidişindeki heyecanı, dönüşündeki zevkli uyuşukluğu kolaçan ederdim. Oraya biraz daha kadınlaşmış, insanlaşmış bir sevinçle gider, çok kısa süreçli bir neşe ve telaşla dönerdi. Süslü yüzleriyle, özenmeli elbiseleriyle, ellerinde en ruh gıdıklayıcı işleriyle, en ince gülüşleri ve en yumuşak sesleriyle oraya giden bütün bu kadınların kocaları da, bir arada olmaya – daha erkekleşmeye- itilerek evlerin dengeleri kurulurdu. Ablamın bütün saatlerinde aradığı, uyanışlarına zarar vermeyecek, kalbine bir şey ekleyecek ve ondan bir şey almayacak, bu sigara dumanlarının arasında –ve onlardan daha çok duyulabilecek ağırlıkta- bir yumuşaklık, incelik, tatlılık, süslülük havasıydı. (...)

(*Ölü Bir Kadın Yazar*, 1983)

caya çevrilerek bu dillerde çıkan antolojilerde yer aldı. *Eşiktekiler* (1960) romanıyla *Yeni İstanbul* gazetesinin 1960 Törehan Ödülünü, *Başörtülüler* (1964) hikâyesiyle Türk Dil Kurumu 1965 Hikâye Ödülünü, *Yol* romanı ile Türkiye Yazarlar Birliği 1993 yılı Roman Ödülünü kazandı.

"Hiç kuşkusuz, usta bir yazar. Türkçeye egemenliğinden tutun, birtakım çok geçerli (!) biçimsel oyunları kulak arkası edişinden, yani büyük özentisizliğinden, zaman içinde hep kendi kendine benzemenin çok namuslu rahatlıklarına kadar... Sadeliği içinde yayılıp genişleyen bir taşkındır onunki. Ve bu garip sessizliğin, aşın durulum ortasında felaket bir kışkırtıcılığı var. Sezerek değil, bilerek, kullanarak yürür hep. Bütün bu nedenlerle, uygulama ve yorum tarzında bir virtüöz edası bulurum ben onun." (Mübeccel İzmirli)

Âfet Ilgaz

Afet Ilgaz, *"Dede Korkut'tan Sait Faik'e uzanan tahkiye çizgisini birleştirmeyi ve temsil etmeyi başarmış ilk kadın öykücümüzdür.* (...)

"Tahkiyede izlediği zikredilen doğrusal çizgiyle, temsil gücünden beslenen bütüncül bir bakış açısını, siyasal, ideolojik vb. gündelik durumlar yerine, doğrudan kadın/insan konusuna odaklayan Afet Ilgaz, Marksistken de Müslüman olduktan sonra da hemen aynı bakış açısını uygulamakla kalmamış, onu edebiyat, hayat, ölüm vb. konularındaki eleştirel ve sorgulamacı tutumuna da temel bir dayanak kılmıştır.

"Afet Ilgaz, öykülerini yalın bir dille ve klasik kurgu ile anlatmış, bakış açısındaki tutarlılık ve işlediği konularla, yerli öykücülükte kendi kuşağında yer alan diğer kadın öykücülerden daha fazla ve kendisinden sonra da işlenebilir yeni öykü damarları açmıştır." (Ömer Lekesiz)

"Ötedenberi ilgi gösterdiği bu düşkün insanların güncel yaşantılarını, özlemlerini, umarsızlıklarını, üzüntülerini Ilgaz ayrıntıları kaçırmayan güçlü bir gözlemcinin dikkatiyle sergiliyor. Fakat bunu yaparken insan ya da halk sevgisinin körüklediği bir duyarlığa, abartmaya kapılmıyor. Tarafsız davranmaya çalışıyor. Kişilerinin iyi yanları kadar kötü yanlarına da soğukkanlılıkla ışık tutuyor. Örneğin, 'Yürüyüş' hikâyesinde, kapıcı Hediye'nin köyden kente gelen kayını, üniversite öğrencisi Ahmet'i polise ihbar eder. Niyeti onu yerinden çıkararak odasını yüksek fiyatla başkasına vermek, farkı gizlice cebine atmaktır! Buna karşılık, 'Pembe ile Ramazan' hikâyesindeki gündelikçi kadın, Almanya'ya giderek orada evlenen sorumsuz kocasının üvey çocuklarına yüksünmeden şefkatle bakar!

"Yazarın tarafsızlığını güçlendiren bir davranışı da şu: Zenginleri yoksulların gözüyle gösterdiği gibi, yoksulları da zenginlerin gözüyle göstermeyi ihmal etmiyor." (Asım Bezirci)

"İkindi Güneşi gerçekten de ömrünün ikindi vaktini yaşayan bir yazarın penceresine yansıyanları konu etmesi bakımından dışa dönük karakter arz etmektedir. Kitap boyunca yazarın karşısındakiyle konuşur gibi üslûbu sadece içtenliğe delalet değil aynı zamanda modernizme modern bir dil ve üslûpla direnme savaşımının sonucu. Afet Ilgaz esalı bir şekilde usta bir hikayeci olmanın bütün avantajlarını bu denemelerinde göstermiş. Sayfalar boyu ilerlediğimizde çağının tanığı bir yazarla karşı karşıya olduğumuzu fark ediyoruz." (Hüseyin Akın)

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Bedriye* (1963), *Başörtülüler* (1964), *Toprak* (1968, ilavelerle *Toprak İnsanları* adıyla 1972), *Halk Hikâyeleri* (1972), *Çeribaşı Abdullah'la İdamlık İsmail* (1974), *Ölü Bir Kadın Yazar* (1983), *Kazdağı Güleri* (2000).

ROMAN: *Eşiktekiler* (1960), *Aşamalar* (1977), *Sendika* (1987), *Garip Bir Dâvâ* (1987), *Bir Feministin Doğruya Yakın Portresi* (1988), *Âd Semüd Medyen* (1991), *Yol* (1993), *Yolcu* (1994), *Menekşelendi Sular* (uzun hikâye, 1997), *Ermiş* (2000).

ÇOCUK ROMANI: *Annem Annem* (1972), *Değişen Sevgiler* (1976, daha sonra *Yaz Göçebeleri* adıyla), *Çocuklar da Savaştı* (resimleyen İsa Çelik, 1979), *Filiz Büyüyor* (1991), *Karadaylak* (1991).

GEZİ: *İtalya Mektupları* (1962).

DENEME: *İbnü'l-Vakt* (gazete yazıları, 2000), *Ateş Denizinde Yol Alan Gemi* (2002), *İkindi Güneşi* (2003).

ÇEVİRİ: *En Güzel İtalyan Hikâyeleri* (antoloji, 1962).

HAKKINDA: İlhami Soysal / Bedriye (Akis, Kasım 1963), Tahir Alangu / Bedriye (Varlık Yıllığı 1964 - Varlık Yıllığı 1965), Ruşen Hakkı / Başörtülüler (Yeditepe, 1.2.1965), Söyleşi (Yenigün, 15.8.1973),

"ÖLÜ BİR KADIN YAZAR"

Feyza Zaim

Ölü Bir Kadın Yazar adlı öykü kitabı Afet Muhteremoğlu'nun, Türk Dili, Yansıma, Gösteri, Yazko, Türkiye Yazıları dergilerinde yayınladığı üç dönem öykülerini kapsıyor. "Sarhoş Bir Öğretim Üyesi'nin Yaratılması Güçlüğü", "Ölü Bir Kadın Yazar", "Öyküsü Kaybedilmiş Yazar", "Yaratıcılık" yazarın 1980-1983 dönemi öykülerinden birkaçı. Söz konusu öykülerde sanatçı özgünlüğüne eleştirmenler tarafından indirilen ölümcül darbelere karşı yaratıcının sürdürdüğü varlığını koruma savaşı, mizah öğelerinin ustalıkla kullanıldığı bir anlatımla aktarılıyor. Öyküler kadın yazar duyarlığını kısıtlayıcı kurallara bir tepki niteliği taşıyor ve yazarın, yaratıcılık, anlatıcının öykülerdeki yeri ve işlevi, öyküleme yöntemleri üzerindeki düşüncelerine ilişkin ipuçları veriyor. "Bu öykümün yıllar boyu söyleneceğini biliyordum. Öykümün kendisi söylenmeyecekti, öyküm üzerine söylenilenler sürecekti yıllar boyunca. Hiçbir yeni şey söylememiş, hiçbir örtülü gerçeği açmamış, hiçbir bilinmeyenin peşine düşmemiştim. Ama bu yapmadıklarımı öyle ustaca yapmıştım ki onlar bunu sezeceklerdi. Zaten 'Söylenmemiş hiçbir gerçeğin kalmadığı ama bunun değişik biçimlerde söylenebileceği' savına artık kendimi inandırmaya çalışıyordum. İşin püf noktası buydu." (s.194)

"Yaratıcılık" adlı öyküde, yaratıcılık adına, kadın yazarı dünyaya bir erkeğin gözlerinden bakmaya zorlayan ve böylelikle de sanatçı özgürlüğünü yok eden bir eleştirmen tipi çiziliyor. Eleştirmenlerin en belirgin özelliği "uzun, upuzun gözlükleri" ve söze "aslında" diye başlayan kadınlardan etkilenmesi. "Aslında diye başladım söze. Bu başlangıçları eleştirmenler çok severler. 'Aslında' diye başlayan kadın aydın bir erkek kafalı kadındır. Hem gerçeği araştırmak ister görünür, hem de eleştirmenler tarafından sevilmek ister." (s.200) Öykünün anlatıcısı kadın yazar salt eleştirmenler için, eleştirmenlerden övgü almak amacıyla bir öykü yazmak istediğini belirtiyor. "Genellikle bütün ön yargılara, bütün yerleşik ahlak ilkelerine, bütün değerlendirmelere kendi gözümle bakmak isterim, ama bu kez dikkatli olacağım, öyle yapmayacağım." (s.200) "Ölü bir semt"e bir öykü, bu öykünün içine de insanlar –özellikle de kendini- koymak istiyor. Ancak böyle bir semtte kendi kişiliğiyle varlığını sürdüremeyeceğini, orada erkek kafalı bir kadından başka kimsenin yaşayamayacağını biliyor ve "kendine son vuruşu indirerek" ölü bir adam yerleştiriyor öyküye.

"Ölü Bir Kadın Yazar" adlı öyküde de, bir kadın yazarın yarattığı öykü evreninde ancak kendi duyarlıklarıyla var olacağı; tam olarak tanımadığı, duyarlıklarını tam olarak algılayamadığı bir başkasının, özellikle de bir erkeğin gözüyle dünyaya bakamayacağı, bakmayı denese bile kısa zamanda yok olacağını anlatıyor. Anlatıcı öykünün başlangıcında bir erkek kişiliğiyle çıkıyor karşımıza: Bir kadın yazarken, aptal ve güzel bir kadını yazdığı için tıpkı erkekler gibi aptal ve güzel bir kadın yüzünden "erkekçe" ölen ve bir erkek olarak dünyaya yeniden gelen, öykü yazmak için çırpınan, ancak konu bulamayan bir yazar. Konu arayan erkek yazar, çevresine "güvensizlik ve kinden başka hiçbir sağlıklı duyguyla bakamayacak bir sona geldiğinde", gezmek için gittiği mezarlığın huzur ve güven veren sessizliğinde –turistim diye yuttırarak girdiği camide dua etmeye, namaz kılmaya, ağlamaya başladığında, takkeli adamlar tarafından "enselenişi" gibi- bir kadın anlatıcıya dönüşüyor: "Ben küfür etmem makyajım bozulur diye korkarım". (s.172) "Nine yüzüme kocama hem kızdığımı, hem acıdığımı, hem onunla alay ettiğini anlatan bir gülümseme ve merakla bakıyordu. Ben de bazen 'kim görecek' deyip bu nine gibi pazen donlar giyerim. Ama hiç doğru değil, giymemek lazım. Çünkü etekleri potlaştırıyor. (s.175)

"Sarhoş Bir Öğretim Üyesi'nin Yaratılması Güçlüğü"nde kendi yapamadığını yapan bir öğretim üyesini öyklemeye başlayan, ancak "yarattığı" kadın öykü kahramanlarının kendisi sanılacağı ve işinden atılacağı korkusuyla, öyküdeki anlatıcının cinsiyetini belirsizleştiren bir kadın yazar konu ediliyor: 'Öykün bitti mi'... 'bitiriyorum. Nasıl olsa "ben" olduğumu anlamayacaklardır. O kadar itina etmem gerekmiyor.' Defne anlamış gibi bakıyordu ailesine ya da babasına." (s.162)

Yazarın, söz konusu öykülerde aynı temayı değişik boyutlarda ele alışı, öykülerin bir süreklilik bir bütünlük kazanmasını sağlıyor.

(*Çağdaş Eleştiri*, 12 Aralık 1984)

Asım Bezirci / 1950 Sonrası Hikâyeciliğimiz (Yeni A, Kasım 1973) - 1950 Sonrasında Hikâyecilerimiz (Eleştiriler-Konuşmalar, 1980), Yurt Ansiklopedisi (c. 1, 1982), A. Muhteremoğlu / Neyi Anlattığım Değil Nasıl Anlattığım Önemlidir (Gösteri, Haziran 1982), Feyza Zaim / Ölü Bir Kadın Yazar (Çağdaş Eleştiri, Aralık 1984), Ömer Nida / Kadın Romancılarımız - Başlangıçtan Günümüze Kadar 1892-1991 (1991), Can Kurultay / Çağdaş Türk Edebiyatında Kadın Yazarlar (1993), Gürsel Aytaç / Edebiyat Yazıları 3 (1995), Atilla Özkırımlı / Öykülerle Romanlarda Yaşamak (1995), Gülay Atasoy / Nasıl Örtündüler? (1998), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 3 (1999) - Kuramdan Yoruma Öykü Yazıları (2005), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), TDE Ansiklopedisi (c. 4, s. 308), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), Erdal Şimşek / Afet Ilgaz Romanı (Akit, 24.6.2000), Sevinç Çokum / Ermiş (Türkiye, 21.7.2000), Mehmet Nuri Yardım / Romancılar Konuşuyor (Metafizik Yolun Amansız Yolcusu: Afet Ilgaz, s. 157-160, 2000), TBE Ansiklopedisi (c. 1, s. 423, 2001), Ayşe Kara / Kazdağı Hikâyecileri (Heceöykü, Haziran-Temmuz 2004), Hüseyin Akın / Bir Kar Tahlili (Milli Gazete, 25.1.2004) - İkindi Güneşi (Kırklar, 2004), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004).

ILGAZ, Hasene

Eğitimci, yazar ve hatip, politikacı (D. 1902, İstanbul – Ö. ?). Koca Mustafa Paşa İlkokulu ve Kız Öğretmen Okulunu bitirdi. Yirmi yıl öğretmen ve başöğretmen olarak görev yaptı. 1943-50 yılları arasında iki dönem Hatay ve Çorum milletvekili seçildi. 1920 yılından sonra Anneler Birliği, Sivil Genel Emekli Derneği, Öğretmenler Derneği idare kurullarında yer aldı. Okul-Aile Birliği yönetim kurulunda kurucu, üye ve başkan olarak çalıştı. Ankara ve İstanbul'da yayımlanan birçok dergide çeşitli konularda yazılar yazdı. 1947'den kapanana kadar *Kadın* gazetesinde yazıları çıktı. Serbest olarak iki yıl üniversitedeki edebiyat ve inkılâp tarihi derslerini takip etti. Halkevleri çalışmalarına katıldı ve üç yıl Şehremini Halkevi başkanlığını üstlendi. Kıbrıs'a gidip dönüşünde Kıbrıs'ı tanıtan yazılar yazdı. Kıbrıs'ta bir sokağa "Hasene Ilgaz Sokağı" adı verildi. 1946-51 yılları arasında *Çorum Vilâyet* gazetesinin başyazarlığını yaptı.

ESERLERİ:

Karakol Cemiyeti, Yeni Bahçeli Şükrü, Cumhuriyetten Sonra Çocuk İşleri, Halkevleri Çalışmaları, Kıbrıs Notları, Ertuğrul Faciası, 33 Cezaevinde Gördüklerim, Atatürk'e 100. Yıl Armağanı (1981).

HAKKINDA: TBMM Albümü 1920-1994 (s. 137), TDOE –TDE Ansiklopedisi (c. 5, 2004).

Ömer Ilgaz

ILGAZ, Ömer

Şair. 1972, Salmanlı köyü / Yerköy / Yozgat doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaokulu Kayseri Mimar Sinan Öğretmen Okulunda, liseyi Çankırı Ziraat Meslek Lisesinde okudu. 1994 yılında Erciyes Üniversitesi Fen Edebiyatı Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne kayıt yaptırdı. Maddi imkansızlıktan dolayı birinci sınıftan ayrılmak durumunda kaldı. 2005 yılında *Gölgesiz Şiirler* adlı şiir kitabı yayımlandı.

HAKKINDA: Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

ILGAZ, Rıfat

Şair ve yazar (D. 7 Mayıs 1911, Cide / Kastamonu - Ö. 7 Temmuz 1993, İstanbul). Tam adı Mehmet Rıfat Ilgaz. Döneminde altı yıllık ilkokulun ilk beş yılını Cide'de, son yılını Terme'de, ortaokulu Kastamonu'da (1924) okudu. Lise öğrenimini yarıda bırakarak yazıldığı Kastamonu Muallim Mektebinden (Öğretmen Okulu) 1930 tarihinde mezun oldu. Bir süre Bolu, Gerede, Akçakoca ve Gümüşova'da ilkokul öğretmenliği yaptıktan sonra, Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümünü (1938) bitirdi. Adapazarı'nda ortaokul Türkçe öğretmeni olarak göreve başladı. Yükseköğreniminin son yıllarında yakalandığı verem hastalığı ilerleyince bir süre İstanbul Süreyya Paşa Sanatoryumunda tedavi gördü. Hastaneden çıktıktan sonra İstanbul'a atandı. İkinci Dünya Savaşı yıllarında Karagümrük Ortaokulunda ve Nişantaşı Lisesinde Türkçe öğretmenliği yaptı.

1944'te yayımlanan *Sınıf* adlı şiir kitabı nedeniyle tutuklandı. Hapisten çıktıktan sonra atandığı Boğazlıyan / Yozgat'ta görev yaparken yeniden rahatsızlanarak İstanbul Validebağ Sanatoryumuna (1946) yattı. 1947 yılında öğretmenlik görevinden alındı ve sanatoryumdan da çıkarıldı. Bu tarihten sonra bir daha mesleğine dönemedi. Yazıları ve kitapları nedeniyle pek çok kez kovuşturmaya uğradı, yaklaşık beş buçuk yıl hapis yattı. Aziz Nesin'le birlikte çıkardıkları *Markopaşa* adlı mizah dergisinde, bu derginin kapatılması üzerine çıkardıkları *Malumpaşa, Merhumpaşa, Hür Markopaşa* dergilerinde yazarlık ve yazı işleri müdürlüğü yaptı. 1952 yılında *Adembuba* dergisini çıkarmaya başladı. Dönemin mizah dergileri olan *Dolmuş, Taş, Karikatür* ve *Şaka*'da mizah hikâyeleri yazdı. *Yeni Gazete, Yenigün, Yeni Ulus* ile *Cide* ve *Bartın* gazetelerinde köşe yazarlığı yaptıktan sonra *Yenigün* gazetesinde çalışırken emekli (1974) oldu. Ölümüne kadar yazmayı asıl işi olarak sürdürdü. Mezarı Zincirlikuyu / İstanbul'dadır.

Kendisi ile yapılan bir söyleşide, edebiyat zevkini Kerem ile Aslı, Zeycan ile Asuman gibi halk hikâyelerinden aldığını söyler. Ancak edebiyat dünyasına şiirler yazarak girmişti. Henüz on beş yaşındayken yazdığı ilk şiir olan *Sevgilimin Mezarında*, Kastamonu'da çıkan *Nazik* dergisinde (1926) yayımlandı. Bundan iki yıl sonra *Açıksöz* gazetesinde çıkan *Sazını Çalana* adlı şiiri, o günlerde Kastamonu'ya giden ve dönemin önde gelen şairlerinden olan Faruk Nafiz Çamlıbel tarafından övgüyle karşılandı. Bu tarihten sonra *Güneş, Çığır, Oluş, Yücel, Varlık, Hamle, Uyanış* ve *Yeni İnsanlık* dergilerinde yayımlanan şiirleriyle (1928-39) tanındı. Eski şiirin ölçü ve uyak kalıplarını başarıyla kullandığı ilk dönem şiirlerinde ağırlıklı olarak romantik bir bireyin gündelik sorunlarını işledi. Bu şiirler, daha sonra temsilcileri arasında yer alacağı toplumcu gerçekçi anlayış çizgisine uzak şiirlerdi. Bu dönem şiirlerinde Faruk Nafiz Çamlıbel, Ahmet Kutsi Tecer, Halit Fahri Ozansoy gibi hececi şairlerin etkisinde kaldığı görülür. Asım Bezirci bu konu ile ilgili olarak şöyle der:

"Rıfat Ilgaz'ı çoğumuz oldum bittim 'toplumcu' bir şair diye tanırız. Uzun bir süre 'toplumcu olmayan' şiirler de yazdığını bilmeyiz. Çünkü, bu tür şiirler eski dergilerin sayfaları arasında kalmıştır. Ilgaz onları hiçbir kitabına almamıştır. Bundan ötürü de, oldum olası, toplumsal konuları işleyen bir şair sayılmıştır. Oysa, Ilgaz'ın toplumcu bir şair olarak başarı kazanmasında bu şiirlerin de bir payı vardır."

Asıl şiir çizgisini temsil eden ilk kitabı *Yarenlik*'le (1943) birlikte halktan kişilerin yaşamına yönelen Ilgaz, bilinçli bir seçimle toplumcu gerçekçi sanat anlayışına bağlı şiirler yazdı. *Yarenlik*'te yer alan şiirlerinde ağırlık-

Rıfat Ilgaz

RIFAT ILGAZ

UÇURTMA

Çocuklarımız neleri sevmiyorlar ki...
Uçurtmayı seviyorlar sözgelişi
Bir havalandı mı uçurtmaları
Daha da güzelleşiyorlar.
Maviliklerde gözleri
Özgürlüğü yaşıyorlar
Uçurtmalarla birlikte.

Koparıp da iplerini bele
Bir kurtuldular mı ellerinden,
Öylesine seviniyorlar ki,
Gidiş o gidiş, bile bile...

Kızalım mı umursamayışlarına?
Kendi yaşamlarını izliyorlar
boşlukta.
Onlar da birer uçurtma değil mi?

Bizim de ne süslü uçurtmalarımız vardı.
Alıp başlarını gitmediler mi?
Gözümüzden bile esirgedik
Hangi birinin ipi kaldı elimizde?

lı olarak iş başında sakatlanmış işçiler, geçim sıkıntısı çeken memurlar, emekliler, kapıcılar, mahalle sakinleri, sanatoryum köşesinde ölen yoksullar ve kimsesizler, tatlı hayallerle avunan küçük insanlara yer verse de, sınıf çatışmasının ilk yansımalarını alttan alta sezdirmeye çalıştı. Halk şiiri geleneğini sürdüren nitelikte şiirlerin yer aldığı bu kitapta mizah öğesi toplumsal bir içerik kazanarak yergiye dönüşmüştür. *Yarenlik*'te şiir dilinde varetmeye çalıştığı toplumsal muhalefet özelliğiyle 'Garip' hareketinden ayrı kanallarda akan bir şair olma kimliğini kazanan Ilgaz'ın, ele aldığı kesimin insanlarına nesnel ve eleştirel bakabilmesi ve toplumun sorunlarını gerçekçi bir yaklaşımla ele almasıyla da '1940 Kuşağı'nın diğer şairlerinden ayrılır. İlk işaretlerini *Yarenlik*'le veren bu eleştirel ve yergici tutumu, onun daha sonraki yıllarda mizah yazarı kimliğiyle bütünleşir. *Şiire Dair* başlıklı bir yazısında yeni sanat anlayışını şöyle özetler: "... Sanatkâr her şeyden önce muhitini, cemiyetini kavrayabilecek ileri bir düşünce sistemine sahip olmalıdır."

çizgisi yakalayamadığı söylenebilir; daha çok mizah kitapları ve oyunlarıyla anılan bir yazar oldu. Düzyazıya, bir süre yazı işleri müdürlüğü görevini de üstlendiği, *Yürüyüş* dergisinde yayımladığı yazılarla (1940) başladı. Toplumcu gerçekçi anlayışın sözcülüğünü üstlenen *Yürüyüş*, 1940 Kuşağı şair ve yazarların etkili muhalefet yürüttükleri bir dergiydi. Dergi 1943'te kapatıldıktan sonra Ilgaz, yazmaya başladığı *Markopaşa* dergisindeki yazılarında mizah estetiğine ağırlık verdi. Bu yazılarında Sabahattin Ali ve Aziz Nesin ile birlikte iktidara karşı etkili bir muhalefet yürüttü. İlhan ve Turhan Selçuk kardeşlerin birlikte yayımladıkları *Dolmuş* dergisinde Steppe imzasıyla yazdığı *Hababam Sınıfı* ve *Bizim Koğuş* dizileriyle büyük ilgi gördü. 1952-60 yılları arasında *Tan* gazetesinde hem düzeltmenlik yaptı hem de imzasız olarak fıkralar yazdı, röportajlar yaptı. 1961'de *Demokrat İzmir* gazetesinin, 1963'te *Akbaba* dergisinin sürekli yazarları arasında yer aldı, *Vatan* gazetesinde fıkralar, *May* ve *Türk Solu* dergilerinde şiir ve mizah yazıları yayımladı. Türk mizah edebiyatının klâsikleri arasında anılan *Hababam Sınıfı* adlı romanının kazandığı başarı nedeniyle, aynı espri ekseninde gelişen bir dizi oyun yazmaya yöneldi. Oyunlarının sahnelenmesi, bazı hikâye ve romanlarının filme aktarılması, ülke çapında ün kazanmasını sağladı. Ancak bundan sonra da toplumsal eleştiri öğesinin altını çizmeyi ihmal etmeden yeni eserler yazmayı sürdürdü.

Yıldız Karayel adlı eseriyle 1982 Madaralı Roman ve 1982 Orhan Kemal Roman ödüllerini, *Ocak Katın Alagöz* ile 1987 Ömer Faruk Toprak Şiir Ödülünü aldı. 1984 yılından itibaren ailesi ve *Cide Postası* gazetesi tarafından adına Rıfat Ilgaz Edebiyat Ödülü verilmeye başlandı. Ayrıca, "martıların gagasından düşen bir tohumdan" oluştuğunu söylediği Cideli hemşehrileri, her yıl onu anmak için bir şenlik düzenliyor.

"1940'lı yıllardan ölümüne kadar toplumsalcı bir şiir tavrının temsilcilerinden biri olan Ilgaz, şiir dilini oluşturmaya başladığı 1927-1940 arasında yazdığı şiirlerin hemen hemen tümünü uyak ve kafiyeye yaslayan bir yapıda yazar. Gerçi, Ilgaz, toplumsalcı bir şiiri ve toplumcu bir siyasal duyarlılığı bu süreçten sonra üretimin kopmaz parçası gibi düşünse de, geleneksel formda yazdığı ve kitaplarına almadığı birçok şiirinin aslında sıkı örülmüş, usta işi gençlik şiirleri olduğunu kolayca söyleyebiliriz. Özellikle ilk iki kitabı Yarenlik ve Sınıf'ta yer alan serbest formda usta işi ürünlerin arkasında kitaplaşmayan şiirlerinin önemli bir payı olduğunu vurgulamakta yarar var." (Orhan Kâhyaoğlu)

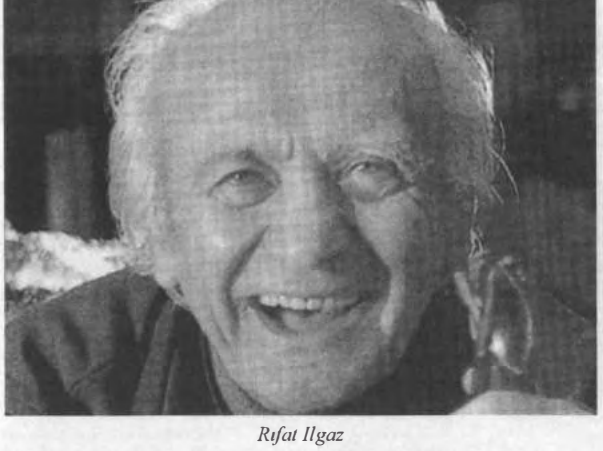
ESERLERİ:

ŞİİR: *Yârenlik* (1943), *Sınıf* (1944 - *Sınıf 've Dosyası'*, 1989), *Yaşadıkça* (1947), *Devam* (1953), *Üsküdar'da Sabah Oldu* (1954), *Soluk Soluğa* (yeni şiirleri ve önceki kitaplarından seçmeler, 1962), *Karakılçık* (1969), *Uzak Değil* (toplu şiirleri, 1971), *Güvercinim Uyur mu?* (1974), *Kulağımız Kirişte* (1983), *Bütün Şiirleri: 1937-38* (1983), *Ocak Katın Alagöz* (1987), *Seçme Şiirler* (1998), *Bütün Şiirleri: 1927-1991* (2003).

ROMAN: *Hababam Sınıfı* (1957), *Bizim Koğuş* (*Pijamalılar*, 1959), *Meşrutiyet Kraathanesi* (1974), *Karadeniz'in Kıyıcığında* (1969), *Karartma Geceleri* (1974), *Sarı Yazma* (1976), *Yıldız Karayel* (1981), *Hababam Sınıfı İcraatın İçinde* (1987).

ÇOCUK KİTABI: *Halime Kaptan* (1972), *Kumdan Betona* (1976), *Cankurtaran Yılmaz Küçükçekmece Okyanusunda* (1979), *Öksüz Civciv* (1979), *Bacaksız Kamyon Sürücüsü* (1980), *Bacaksız Sigara Kaçakcısı* (1980), *Bacaksız Okulda* (1980), *Bacaksız Tatil Köyünde* (1980), *Bacaksız Paralı Atlet* (1981), *Küçük Çekmece Okyanusu* (1983), *Apartman Çocukları* (1984), *Bacaksız / Kutulu Takım* (10. bas. 2003)

MİZAHİ HİKÂYESİ ve ROMAN: *Radarın Anahtarı* (1957), *Don Kişot İstanbul'da* (1957 - *Palavra* adıyla, 1972), *Kesmeli Bunları* (1962), *Nerede O Eski Usturalar* (1962), *Saksağanın Kuyruğu* (1962), *Şevket Usta'nın Kedisi* (1965), *Geçmişe Mazi* (1965), *Garibin Horozu* (1969), *Altın Eskicisi* (1972), *Tuh Sana* (1972), *Çatal Matal Kaç Çatal* (1972), *Bunadı Bu Adam* (1972),

Rıfat Ilgaz

"Ilgaz her şeyiyle 'yerli' bir yazardır. Dili, konuları, mizahı ve yerel renkleriyle Hüseyin Rahmi'yi ya da Ahmet Rasim'i hatırlatan, ama dünya ve sanat anlayışıyla onlardan ayrılan bu yerlilik, şiirleri(ni) daha bir ilginç kılar. Şiirlerle okurlar arasında daha bir yakınlık, bir kaynaşma doğurur. Ayrıca Ilgaz'ın da halkın dışında değil, içinde yaşaması, 'halktan biri' olması bu kaynaşmayı pekiştirir." (Asım Bezirci)

Bütün bu söylenenlere karşın, yine de güçlü etkiler uyandıracak bir şiir

RIFAT ILGAZ

AYDIN MISIN!

Kilim gibi dokumada mutsuzluğu
Gidip gelen karakuşlar havada
Saflar tutulmuş top sesleri gerilerden
Tabanında depremi kara güllelerin
Duymuyor musun.

Kaldır başını kan uykulardan
Böyle yürek böyle atardamar
Atmaz olsun
Ses ol ışık ol yumruk ol
Karayeller başına indirmeden çatını
Sel suları bastığın toprağı dönüm dönüm
Alıp götürmeden büyük denizlere
Çubuk ol.

Tam çağı işe başlamanın doğan günle
Bul yüzüne tükürdüğün kitapları yeniden
Her satırında buram buram alınteri
Her sayfası günlük güneşlik
Utanma, suçun hepsi senin değil
Yırt otuzunda aldığın diplomayı
Alfabelik çocuk ol.

Yollar kesilmiş alanlar sarılmış
Telörgüler çevirmiş yöreni
Fırıl fırıl alıcı kuşlar tepende
Benden geçti mi demek istiyorsun
Aç iki koluna iki yanına
Korkuluk ol.

Keş (1972), *Al Atını* (1972), *Hababam Sınıfı Baskında* (1972), *Hababam Sınıfı Uyuyor* (1972), *Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı* (1975), *Çalış Osman Çiftlik Senin* (1983), *Sosyal Kadınlar Partisi* (1984), *Hoca Nasrettin ve Çömezleri* (1984), *Rüşvetin Almancası* (1988), *Başkasın Demokrasi* (1988), *Şeker Kutusu* (1990), *Büyükkan Küçükkan* (1990), *Bir Namussuz Aranıyor* (1990), *Kasabanın Yarısı* (1990), *Kara Pamuk* (1990), *Bülbül Düdük* (1990), *Dördüncü Bölük* (1992).

OYUN: *Karadeniz'in Kıyıcığında* (1965, 1969'da roman olarak çıktı), *Hababam Sınıfı Uyanıyor* (oyn. 1966, bas. 1967), *Abbas Yolagiden* (1967), *Çatal Matal Oyunu* (1969), *Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı* (oyn, 1971, İbiş oyunuyla bas., 1971), *Çil Horoz* (1971).

DENEME-ANI: *Yokuş Yukarı* (1982), *Nerede Kalmıştık* (1984), *Cart Curt* (1984), *Kırk Yıl Önce Kırk Yıl Sonra* (1986).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (1960), Asım Bezirci / Papirüs (Aralık 1967), Seyit Kemal Karaalioğlu / Edebiyatımızda Şair ve Yazarlar (1968), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda Eserler Sözlüğü (1971), Asım Bezirci / On Şair On Şiir (1971), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1974), Hikmet Altınkaynak / Edebiyatımızda 1940 Kuşağı (1977), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (4 cilt, 1982), Doğan Hızlan / Ozan Olarak Toplumla Uzlaşamadık (söyleşi, Gösteri, Temmuz 1982), Asım Bezirci / Yaşayan Sanatçılar: Rıfat Ilgaz (1988), Enver Ercan

FEDAİLER MANGASINDAN BİR ŞAİR: RIFAT ILGAZ

Hüseyin Atabaş

Rıfat Ilgaz, edebiyat sevgisini halk masallarından, halk öykülerinden aldığını söyler. "Kerem ile Aslı", "Zeycan ile Asuman" gibi halk öyküleriyle oluşan bu temel, sanırım onun halkçı bir şair ve yazar olarak yetişmesinde etkili olmuştur. Söz konusu masal ve halk öyküleri, her ne denli bir aşk izleği üzerinde yürürseler de hep bir acıyı, bir yoksunluk ve yoksulluk duygusunu kaçınılmaz olarak barındırırlar. Çünkü onları besleyen halk yaşamı, halk kültürü böyle bir kökenden kaynaklanmaktadır. Bu doğal etkilenmeyi sosyalist dünya görüşü ile buluşturduğunuz mu sakıncalı adam, sakıncalı yazar-şair olur çıkarsınız. (...) Rıfat Ilgaz'ın yazarlığı şairliğini gölgede bırakmıştır ama, yalnız şiirleri yüzünden beş yılı geçkin bir süre hapislerde yatma gibi bir "şairlik bedeli" ödemiştir. Belki bu yüzdendir, o daha çok şair olarak bilinmeyi isterdi. (...)

Rıfat Ilgaz'ın da içinde yer aldığı "1940 Kuşağı" şairleri, yazılarını şiir olması için, onda, öteki yazın türlerinden farklı bir şeylerin bulunması gerektiğinin ayrımındaydılar kuşkusuz. Ki, o ayrım, o tat şiiri daha etkili kılmaktadır. Peki nedir şiiri farklı kılan, muhalif bir sanat olarak öne çıkaran? Şiirin kendine özgü estetik yapısıdır. Ama "1940 Kuşağı" şairleri bu özelliğin ayrımında olmalarına karşın, estetik incelikleri çok fazla da önemsemediler. Çünkü onların öncelikli amacı, söylenmesi gerekeni bir an önce dile getirmek, yaşamı kısa dönemde değiştirip dönüştürmekti. Oysa, sanılanın tersine şiir bu doğrultudaki etkisini, ancak bir duyarlılık alanı oluşturarak, zamanla gösterir... Ancak bunu söylemekle onları küçümsüyor değilim. Faşizm ve onun çabasının doğal sonucu olan savaş dünyayı kasıp kavurmaktaydı o yıllarda. Oysa onlar barıştan yana, sosyal adaletten yana bir dünya görüşüne sahiptiler. Karşı olduklarını, karşı olunmasının gerekliliğini bir an önce söyleyerek erdemden, insanlıktan, eşitlikten yana, sömürüye karşı bir kamuoyu oluşturabilsinler. Çelişkileri sergileyerek sosyal adaletin dünyada gerekli olduğunu, kurtarıcı olduğunu anlatabilsinler. Yavan olsa da, onların şiirinin yaşamın pratiğinden esinlenen nesnel bir karşılığı vardı. (...) İşte Rıfat Ilgaz da öykülerinde, romanlarında ve bir parça da şiirlerinde mizahı kullanmasına karşın, bu genel havanın içindedir. Ancak, umut onun şiirlerin altörgesini oluşturuyor. Umudu sevgilinin bakışlarında bulduğu da olur:

"Leylâk leylâk bakıyorsun gözlerimin içine
Ölümsüz bir mevsim oluyorsun"

Ama o yine de kavga ile şiiri, özgürlükle şiiri iç içe, yaşama sevinci ile kavgayı şiirle yan yana düşünmektedir. (...) Eğer şiir bir şey söylemiyorsa, onun estetik haz vermesi olanaklı değildir. Ama bir şeyler söyleyip de o estetik

→

doyumu veremeyen şiir de eksiktir. Rıfat Ilgaz, bu yolda hümoru kullanmayı yeğlemiştir. (...)

1926 yılında şiir yayımlamaya başlayan Rıfat Ilgaz'ın ilk kitabı olan "Yarenlik" 1943'te basılmıştı. Bu kitap üzerine Asım Aksar imzasıyla yayımlanan bir yazıda şöyle deniliyor: "Edebiyatta hakim bir unsura dönüşü ifade eden gerçekçilik, oluşmuş kıymetlerin iflasını ilân eden modern cereyanlar, odağını siyasî ideolojilerin teşkil ettiği eylem (aksiyon) edebiyatları... Bütün bunlar birer sosyal vakıa olarak değerlendirilebilir. 'Yarenlik', bu tarz sosyal ve iktisadî etkileri taşıyan bir sanat eseridir. Kitabın ilk bölümünü oluşturan 1940 şiirleri eski tesirlerin izlerini taşıyor. 'Bu Saatte' ve 'Şehrin Kenarında' şiirleri onu bireyci sanat görüşünden sosyal sanat görüşüne geçirecek olan ayrım çizgisidir. Bu kısımlarda şair, realist mevcudiyetini arayış halindedir."

Asım Bezirci ise 1967 yılında kaleme aldığı bir yazıda, Rıfat Ilgaz için şöyle diyor: "Rıfat Ilgaz'ı çoğumuz oldum bittim 'toplumcu' bir şair diye tanırız. Uzun bir süre 'toplumcu olmayan' şiirler de yazdığını bilmeyiz. Çünkü bu tür şiirleri çok dergilerin sayfaları arasında kalmıştır. Ilgaz, onları hiçbir kitabına almamıştır. Bundan ötürü de, oldum olası, toplumsal konuları işleyen bir şair sayılmıştır. Oysa, Ilgaz'ın toplumcu bir şair olarak başarı kazanmasında bu şiirlerin de payı vardır."

Bugün yazılan şiir için böyle şeyler tartışılmadığı, aranmadığı için özellikle genç okurlar için ne ifade eder bilemiyorum. Ama o günlerin havasını verebilmek için değinme gereğini duydum... Hiç kimse anasından bireyci ya da toplumcu olarak doğmuyor. On beş yaşında şiir yayımlamaya başlayan Rıfat Ilgaz'dan da başlangıçta "toplumcu" olması beklenemezdi... Ama dedim ya, 1940 yıllarının şiirinde estetik yapılarından çok, şiirlerden yansıyan dünya görüşü tartışıldı, hatta yakın zamanlara kadar bu tartışmalara tanık olmak olanaklıydı... Rıfat Ilgaz ise, ne zaman yazıldığını bilmediğim, bir yazısında şöyle diyor: "Çağının gerçekleri, sorunları içinde tarihsel görevinin bilincine varması gereken bir şairin eylemi söz konusudur bugün. Şairin, tek başına duyduğunu, düşündüğünü, gerçekleri saptayıp yansıtması, önemini yitirmiştir. Toplumu yeni biçimler vermekte olan işçi sınıfının değiştirici bir bireyi olarak yaşama yeni bir anlam katması, geleceğe güvenini açığa vurması, iyimser bir duyarlılık içinde çağının yeni gerçeklerini belirtmesi görevi başlamıştır şairin." (...)

Evet; okudukları, gördükleri, yaşadıkları, yazdıkları ve tüm bu deneyim birikimi ile bilgeleşmiş olan Rıfat Ilgaz'ın son şiir kitabı 1987 basım tarihli "Ocak Katırı Alagöz"dür. Bu kitap Ilgaz'ın çocuklara, çocuklarına bir veda kitabı gibidir. Fazla söze gerek yok; Rıfat Ilgaz, kendisi ile ilgili son noktayı şöyle koyda bana kalırsa:

"SİNİF'ın ozanıyım, mimli,
HABABAM SINIFI'nın yazarıyım, ünlü
Kim ne derse desin,
Çocuklar için yazdım hep."

24 Nisan 1911 tarihinde Cide'de dünyaya merhaba diyen Rıfat Ilgaz, bir fedailer mangası olan "1940 Kuşağı"nın neferlerinden biriydi. Ne mutlu Türk edebiyatının, şiirinin neferi olabilme mutluluğuna erenlere. Onlar bize zenginlikler bıraktı, Rıfat Ilgaz bizi "kararma geceleri"nden çıkarmanın savaşımını verdi.

(Özgürlüğün Geldiği Gün, 1998)

RIFAT ILGAZ

SUYA DÜŞEN UMUTLAR

Hani karabiber denilen yavrucuklar vardır ya, kara kaşlı, kara gözlü... İşte böyle bir esmer güzeliydi Handan... Aynaya bakmayı öğrendiği ilk günden beri sabah akşam hep kırım karası saç, tava karası kaş, üzüm sarısı göz gördüğünden mi nedir, sarıya, ölesiye tutkundu. Bu sarıya tutkunluğu ilkin kurdelesinden başlayarak açığa vurmuştu kendim, tam "Sarı kurdelem sarı" şarkısının çıktığı yıllarda...

Yıllar geçtikçe kendisi esmer olarak kalsa da, nesi varsa sarıydı, kurdelesinden, patiklerinden, kısa çoraplarından başlayan sarılık tutkusu, çamaşırlarına, yatak örtülerine, odasının badanasına, perdelerine kadar yayıldıkça yayıldı. Ilkyazdan çok, sonbaharı, erguvandan, salkımdan çok fulyaları, katırtırnaklarını sevmeye başladı. Esmerler kendisinden bir tatlı söz bile işitmeden, yüzlerine göz kuyruğu ile bakılmadan geçip gittiler. Gönlünde hep sarışınlar filizlenip boy attılar, vakti gelince de döktüler yapraklarını teker teker, yerlerini yeni sarışınlara bırakarak...

Okumaya yazmaya, annesinin önemliliğiyle başladığı ilk günlerde bile yaşıtları, bembeyaz kaymak kâğıtlara yazılar karalarken hep sarı defterler istemişti Handan. A harfinin çatallarını, sarı kalemlerle sarı defterlerin sarı kâğıtlarına çizikıtıp durmuştu. Alfabeyi söktürdüğü bu ilk günlerde, "Ne olacaksın büyüyünce?" diye sordukları zaman, "Yazar olacağım!" demişti. A yazmasını kolay sandığından olacaktı herhalde! Yaşıtları hep "Doktor olacağım, mühendis olacağım" deyip dururlarken...

Kim bilir, yazar olmayı da annesi koymuş olacaktı aklına! Ah, keşke yazar olmakta direnseydi de, yeteneklerinin dışına doğru sürüklenmeseydi. Zararsız bir tutkudur yazar olmak çünkü... Hiçbir şey edinemezse kişi, mektup yazmayı olsun öğrenir sonunda, kazandibi, tavukgöğsü osmarlamak zorunda kalmadan, aşk mektuplarını olsun kendisi yazar.

Evet, her şeyi annesinden öğrenmişti Handan... Nazlanmayı, durup dururken kavga çıkarmayı, tabak bardak kırmayı, boyanmayı, süslenmeyi, göz süzüp duduk bükmeyi... Alfabeyi de annesinden öğrenmişti, üç dört yaşlarında...

"Ya müzik?"

Ah o müzik!... Onu da annesinden öğrenmişti işte. Konakta bir ut vardı, büyükbabalardan, paşa dedelerden kalma... Paşa dede ut çalmazdı ama, toplardı ihvanını selâmlığa, onlara çaldırırdı.

Handan Soyluer, bir gün utun telleri değiştirilirken, annesi ojeli tırnaklarıyla, "la si do re si do" yu tımbırdatıvermişti. Bunun söze aktarılması "Oğlan yaylı" anlamına gelirdi. Ertesi gün de utu yerine kaldırırken, "do si la si si" yi tımbırdatmıştı. Bu sesler de "Kız yaylı!" demekti. Handan, annesinin yarım yamalak parmak basılacak yerleri göstermesinden yararlanarak hemen kapıvermişti bu sesleri...

Ertesi gün misafirlerin bastırdığı bir saatte kucağına kendinden daha tombul, kendinden daha anlayışlı kocaman ut'u yerleştirip çaldırtmışlardı ona. Eliyle karıştırdığı naneye, ağzıyla şunları da ekleyince şöylesine bir bulamaç çıkıvermişti ortaya.

"Oğlan yaylı kız yaylı
Dayanamıyorum ben gayrı!
Ben mektebe gidiyom
Kaldım annemden ayrı!"
"Harika!" diye bağırdılar dinleyenler, "Harika!..."

Keşke çalmasaydı Handan, keşke söylemesiydi bu dörtlüğü. Dinleyen misafirlerin:

"Harika!" diye üzerine atılmaları, Meclisten yeni çıkan harika çocuklar kanununun maddelerine saldırmak gibi bir şeydi yaptıkları... Hemen tutanaklar tutuldu. İfadeler alındı, en kısa zamanda

Paris'e sürgün edildi yavrucak. Daha kötüsü, annesinin de aynı kanunun, aynı maddelerine çarptırılmış olmasıydı. Suça kışkırtan anne olduğu gibi, suçun doğrudan doğruya taa kendisiydi... Zavallı anne ister istemez çekti cezasını, çocuğuyla birlikte, tam altı yıl. Altı yıl sonra yeni atanmış bir öğrenci müfettişinin yan tutmayan raporuyla cezaları bağışlanarak yurda dönmüşlerdi.

Türkiye'ye döndükleri gün Handan'ın biyografisinin ilk bölümü de sona ermiş bulunuyordu. Handan'ın ilk teşebbüsü böylece suya dönüşüyordu işte... Ama sarıya karşı olan tutkusu hâlâ sürüp gidiyordu. Sarı telli sapsarı bir kemanı vardı Handan'ın. Bunu sevmesi gerektiği için seviyordu. "Oğlan yaylı'yı çalmıyordu artık ama, tombul utlarda, işte bu yaylı aracı çalmaya uğraşıyordu.

"Kemal Hurşit Beyin yetenekli, yeteneksiz bütün müzik severlerin kapısından gelip geçtikleri Nişantaşı'ndaki konağına gidip gelmeye başlamıştı Handan Soyluer de... Fransızların anlayamadıkları harika çocuk büyümüş, yerine dâhi bir genç kız gelmişti bu konakta.

Fransızlar anlayamamışlardı yeteneklerini ama, işte sonunda Kemal Hurşit Bey anlamıştı ya!

Bir gün Hurşit Bey:

"İşte Handan..." demişti, "Size akkompanye edecek piyanist Erol Gürkan."

Şöyle başını kaldırıp bakınca ilk önce sapsarı saçlar görmüştü Handan Soyluer, sonra bal rengi gözler... Sonra, daha sonra... Hiçbir şey görmemişti gözleri, ama hiçbir şey!

Erol Gürkan, yalnız piyanosuyla değil, nesi varsa kullanmıştı eşleşik edebilmek için... Elden düşme sapsarı arabasını, sarıya boyanmış odasındaki sapsarı kadehlerden içirdiği viskilerle, sapsarı çarşaflar içindeki yaldızlı karyolasını...

Annesi soruyordu her ikisine ayrı ayrı,

"Ne vakit nişanlanacaksınız?" diye.

"Konserden sonra." diyorlardı her ikisi de ayrı ayrı.

Sapsarı kâğıtlar asıldı kentin duvarlarına, ağaçların sarı yapraklarının döktüğü bir mevsimde... Konser sezonu başlamıştı. Ekimin bilmem kaçında konserleri vardı, sinemadan bozma geniş bir konser salonunda... Biletlerin hemen yarısını Handan'ın annesi dağıtmıştı işe dosta... Bir yarısı da sayfa sayfa reklâmlarını çekiciliğine dayanamayan konser meraklılarınca satın alınmıştı... Daha doğrusu sosyete sayfalarına el altından yazdırılmış dost yazılarının içtenliğine inananlar tarafından...

Salonu doldurmaları, yalnız Kemal Hurşit Beyin her ikisi için bestelediği piyano, keman ve orkestra tarafından çalınacak Anatoli adlı konçertoyu dinleme için değildi elbet... Biraz da bu iki birbirine denk esmer-sarı uyumunu incelemek içindi... Kemal Hurşit Beyin prezantasyonuyla açılmıştı perde. Belediye orkestrası pusuda, kendilerine "Haydi" diyecek sihirli çomağı bekliyordu. Gözler notalardan çok, bu iki sevgiliye dikilmişti.

Sarışın erkek, sarışınlığının hinoğluhinliği içinde "tam siper" di, piyanosunun diz çukurunda... Sesler, ne de olsa usta bir akortçunun İngiliz anahtarıyla kıskıvrak bağlanmıştı. Ama keman... Keman için kesin bir sınır çizilemezdi, gerilen tellerin üzerinde...

Mevsim sonu öksürükleriyle sürüp gidiyordu konser. Sinirli parmaklar nerelere bastığının farkında olmadan, o tel senin, bu tel benim yalpalıyordu... Yalnız tel üstünde ileri geri tökezlenimlerle kalmıyordu parmaklar, telden tele de atlayıp sektiyordu.

Basamağının üstünde çomağını sinirli sinirli oynatan Maestro, geç de olsa işin farkına varmış, kemanın sesini surdillemek için orkestrayı coşturup gürültüye boğma zorunluluğunu duymuştu. Hani başarmıyor da değildi. Davulcu bile, çoktan anlamıştı işin içyüzünü... Davulunu yerli yersiz tokmaklamaya çalışıyordu bütün gücüyle...

Handan Soyluer, her gün, banyoda bile tökezlemeden mırıldandığı notaları derleyip toplayıp dizemez olmuştu tellere, sürtüğü yayın baskısından kurtulan kaçak sesler, kulakları tırmalamaya başlamıştı çoktan. Frenleyemediği eşsiz yüzünden boyuna yer değiştiriyordu mezürlet... Alhaştan etmesi gereken bir bölümü atlamış, yanlışının farkına varınca da birden zink diye duruvermişti. Ne geriye dönebiliyordu, ne de ilerleyebiliyordu. Birden silinivermişti notalar sayfaların üzerinden. Piyano almış başını, gidiyordu. Koşup yetişmek istese de, güç kalmamıştı parmaklarında. Yay ile keman iki ayrı enstrüman gibi düşüvermişti iki yanına.

İki sinirli el, birden havada açılıp durduruvermişti orkestrayı. Biten konserle birlikte bir biyografinin ikinci bölümü de böylece sona ermiş oluyordu.

Sona eren, konser değildi sadece; kendisine hayat boyu eşleşik etmesi düşünülen bir sarışının da kendisini bırakıp gitmesiydi.

Sürüp giden umutsuzlukları temiz bir "intihar" paklardı ancak. Bir gün, Orhan Veli'nin şiirine boş vererek attı kendini denize. Suya düşen hayallerin, Boğaz'ın mavi sularına vuran bir yansımasıydı bu atılış... Ama olmadı...

Handan'ın bu teşebbüsü de, yaptığı bütün teşebbüsler gibi yarım kalmıştı. Bir delikanlı, bir dalışta çıkarıvermişti suyun yüzüne onu. Yuttuğu bol su kâr kalmıştı yanına. Kendine gelip de göz ucuyla karşısındaki gence bakar bakmaz:

"Âh ne yazık!" demişti, "Bir esmermiş beni kurtaran!..."

(Mehmet Henginnen / *2000 Yılında Türk Öykü Antolojisi I*, 2000)

/ Şair Çünkü Onlar (söyleşi, 1990), Füsun Özbilgen / Acıları Gülmeceye Dönüştüren Yazar (Skylife, Şubat 1993), Hasan Hüseyin Yalvaç / Bu Bir Rıfat Ilgaz Kitabıdır (1995), Asım Bezirci / Temele Gül Dikenler (1997), Mehmet Saydur / Biz de Yaşadık (1998), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Orhan Kâhyaoğlu / Rıfat Ilgaz: Bütün Şiirleri (Varlık Kitap, Temmuz 2004).

ILGAZ, Turhan

Yazar ve çevirmen. 1945, Trabzon doğumlu. Galatasaray Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü mezunu. Üniversite yıllarında başladığı gazeteciliğini 1988 yılına kadar sürdürdü. İlerleyen yıllarda yayıncılık ve Fransızcadan çeviriler yaptı.

ESERLERİ:

DENEME: *Tencere Kapak* (2001), *Harf Sırasıyla* (2005).

ANI: *Pierre Dubois'nın Anı ve Görüşleri: Galatasaraylı Monsenyör* (ortak, 2001).

BAŞLICA ÇEVİRİLERİ: *Defterler* (Leonardo da Vinci'den, 1986), *Modern İnsan ve Edebiyat* (Octavio Paz'dan, 1993), *Doğayla Sözleşme* (Michel Serres'ten, 1994), *1933'te Neler Oldu?* (Profesör Heidegger'den,

1995), *Eski Rejim ve Devrim* (Alexis de Tocqueville'den, 1995), *Özgürlükler Üzerine Deneme* (Raymond Aron'dan, 1995), *Sinema ve Tarih* (Marc Ferro'dan, 1995), *Sartre Sartre'ı Anlatıyor, Filozofun 70 Yaşındaki Otoportresi* (Jean-Paul Sartre'dan, 1996), *Mümkünlerin Oyunu* (François Jacob'dan, 1996), *Yer Olmayanlar* (Marc Augé'den, 1997), *Altüst Olan Dünya, 21. Yüzyılın Jeopolitiği* (Marisol Touraine'den, 1997), *Euro İçin Küçük Sözlük* (Daniel Cohn-Bendit ve Olivier Duhamel'den, 1999), *Televizyon Üzerine* (Picrre Bourdieu'den, 2000), *Özgürlüğünü Taşımak* (Chantal Thomas'tan, 2000).

ILICAK, Nazlı

Gazeteci-yazar, politikacı. 1944, Ankara doğumlu. Eski Demokrat Parti milletvekillerinden Muammer Çavuşoğlu'nun kızı, *Halka ve Olaylara Tercüman* gazetesinin eski sahibi Kemal Ilıcak'ın eşi. Notre Dame de Sion (Fransız Kız Lisesi) mezunu (1963). Lozan Siyasal ve Sosyal Bilimler Okulunda yükseköğrenim gördü. 1988'de kapanan günlük *Bulvar* gazetesinin sahibiydi. *Tercüman, Akşam* gazetelerinde başyazarlık, köşe yazarlığı yaptı. Televizyonculuk hayatına 1991'den sonra TRT 1'de "Söz Meclisten İçeri" programıyla başlamıştı. Daha sonra Kanal D'de "Ah Bir Kahve Olsa" isimli bir sohbet programı sunmuş, Kanal 6'da hazırladığı tartışma programının ardından Kanal 7'de iki

Nazlı Ilıcak

yıl süreyle "Sözün Özü" isimli programının yöneticiliğini ve sunuculuğunu yaptı. Ayrıca yakın dönem siyasal tarihini araştıran eserler hazırladı. 28 Şubat (1997) sürecinin en cesur kalemleri arasında gösterilen Nazlı Ilıcak bir süre SİSAV'nın genel sekreterlik görevini de üstlendi.

Refah Partisinin kapatılması üzerine kurulan Fazilet Partisinin saflarında yer alarak 18 Nisan 1999 genel seçimlerinde bu partiden İstanbul milletvekili seçildi. 22 Haziran 2001'de Fazilet Partisi kapatılırken, milletvekilliği düşürülerek beş yıl "siyaset yasaklı" olmasına karar verildi. Siyasi yasaklı olduğu için kendisinin yerine eşi Emin Şirin AKP'den İstanbul Milletvekili seçildi. Ancak Emin Şirin seçildikten kısa bir süre sonra partisinden istifa etti.

Ilıcak, Fazilet Partisinin kuruluş yıllarından 2002 yılına kadar *Yeni Şafak* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. 2003 yılında oğlu Mehmet Ali Ilıcak'la birlikte çıkardığı *Tercüman* gazetesinde yazmaya başladı. Bir süre Gazeteciler Cemiyeti Yönetim Kurulu üyesi, Basın Konseyi Yüksek Kurulu üyesi olan Nazlı Ilıcak, Basın Şeref Kartı sahibidir. 12 Eylül (1980) sonrasında konulan Gazeteciler Cemiyeti Basın Özgürlüğü Ödülü, demokrasiye katkılarından dolayı ilk defa kendisine verildi.

ESERLERİ:

15 Yıl Sonra 27 Mayıs Yargılanıyor (2 cilt, 1975), *Salim Başol'u 16 Yıl Sonra Yargılıyoruz* (1976), *Makaleler* (3 cilt, 1976-1980), *12 Mart Cuntaları* (1986), *Allah Kurtarsın* (hapishane anıları, 1987), *28 Şubat Sürecinde Din Siyaset ve Laiklik* (1999), *28 Şubat'ın Perde Arkası / Sert Adımlarla Her Yer İnlesin* (2000), *Menderes'i Zehirlediler, Bitmeyen Hasret, Zincirbozan Mektupları, Yazarlar - Kavgalar.*

IRGAT, Cahit

Oyuncu, şair ve yazar (D. 21 Mart 1916, Lüleburgaz - Ö. 5 Haziran 1971, İstanbul). Yazar Mina Urgan'nın eşi, şair Mustafa Irgat'ın babasıdır. Edirne Öğretmen Okulu ve Ankara Devlet Konservatuarında son sınıfa kadar okuyup ayrıldı. İstanbul Şehir Tiyatroları (1940-51) ile özel tiyatrolarda oyunculuk yaptı. Sinema filmlerinde karakter rollerine çıktı.

NAZLI ILICAK

BİR YILBAŞININ DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

Yılbaşı gecelerini hiç sevmem. Ama gene de tek başına evde kalmak dayanılmaz bir yalnızlık duygusu verir bana. Noel ve yeni yıl konusundaki tartışmaları anlamakta zorluk çekiyorum. Prof. Öktem, İsa'nın doğum kandilini kutlayalım derken, dinlerarası diyalogta önemli bir adım atıyor. İdeolojik tartışmaları bırakıp, bu diyalog çağrısına kulak verelim.

Bir yıl geride kaldığı için, neden "vur patlasın çal oynasın", kendimizi, eğlence âlemine bırakıyoruz, bunu kolay kolay anlamak mümkün değil. Hayatımız, bir sene kısaldı diye mi seviniyoruz? "Çağdaş" denilen yaşantı tarzının tüketim kalıplarına hiç düşünmeden mi teslim oluyoruz? Yoksa, yeni yılın, yeni umutlarla geleceğini sandığımız için mutlu bir beklenti içine mi giriyoruz? Belki de, kötü geçen bir senenin ardından "Bir daha aynı şeyleri yaşamamak" arzusuyla veda partisidir verdiğimiz.

31 Aralık'taki zoraki kutlamaları hiç sevmem. Şarkılar, dansiar... gözler hep saatte. Bir an önce 12 olsa da, rahatlasak... Neyi bekliyoruz... niçin bekliyoruz? Bu bile belli değil.

Ama gene de yılbaşı gecesini tek başıma evde geçirmek, dayanılmaz bir yalnızlık duygusu verir bana. Bu yüzden herkes gibi bir şeyler yapmak isterim.

Lykialılar

Her yılbaşı arefesinde ortaya atılan tartışmaları, bu kutlamaları bir "gavur adeti" gibi gösterme çabalarını anlayamadığımı da itiraf etmeliyim.

Noel Baba, nam-ı diğer St. Nicholaos, Hıristiyanların kabul ettiği bir aziz. Ama, kırmızı şapkası, kar gibi beyaz sakalıyla Noel Baba, zaman içinde bizim çocuklarımızın da sevgilisi olmuş. Üstelik, Akdeniz'in Güney Batı kıyılarında yer alan Lykia'nın Patara kentinde (Kalkan'da) yaşamış (M.S. 3. yüzyıl). Kemiklerinin bir bölümü Antalya Müzesi'nde.

Noel Baba, Hıristiyanların azizi, fakat, Anadolu kültürünün de bir parçası.

Lykialılar, antik çağda Anadolu'nun Güney Batısı'nda yerleşmişlerdi. Hitit yazıtlarında isimleri Lukkalar olarak geçiyor. Hititler ile ittifak kurarak Kadeş savaşına katıldılar. Yunanlı istilâcılara karşı bir Anadolu kenti olan Troya'yı savundular. Lykialıların önderi Sarpedon, Troya prensi Hektor'a cesaret vermek için şöyle konuşuyordu: "Ben taa uzaklardan geldim yardıma. Anaforlu Xanthos'tan geldim... uzak Lykia'dan. Sevgili karımı, yavrumu kodum orada. Yoksulların göz dikeceği bir sürü mal mülk kodum.

→

Savaşa sürüyorum Lykialıları gene de. Kendin de en ödeyim işte bak!"

Noel Baba

Peki Noel Baba hakkında nasıl bir hikâye anlatılır?

Nicholaos, babası öldüğünde büyük bir servetin tek mirasçısı olmuş ve parasını yoksullara yardım için harcamaya karar vermiş. Bu sırada, Patara'da, önceleri zengin olan bir adam, servetini kaybettiği için, kızlarının çeyizini yapamayacak duruma gelmiş. Nicholaos, evlenmek üzere olan bu kızlara yardım için, kendini belli etmeme amacıyla gece yarısı eve girmiş ve bir kese altını pencereden atmış. Sıra, ortanca ve küçük kıza gelince, pencereyi kapalı bulan Nicholaos, altın kesesini bu defa bacadan atmış. İşte Noel Baba'nın yılbaşında hediye bıraktığı hikâyesi böylece doğmuş. İkonalarda ve resimlerde Noel Baba'nın üç altın topu da, çeyiz için yardım ettiği üç genç kızı temsil ediyor.

Geçtiğimiz günlerde, Prof. Niyazi Öktem ile konuşuyordum. Öktem, uzun yıllardan beri dinlerarası diyalog konusunda çalışmalarını derinleştirmiş bir ilim adamı. İlk bakışta yadırgamacak bir teklif ortaya attı. Nakledelim: "Kandillerde, malûm, minareler ışıklandırılır. Bu adet, İslâmiyet'e, ateşperest zerdüşt dininin bir yansımasıdır. İslâmiyet'in ilk dönemlerinde kandil kutlaması yoktu. Abbasiler devrinde, çok sayıda zerdüşt, İslâmiyet'i kabul etti. Bu şekilde karşılıklı kültürel bir etkileşim ortaya çıktı. İşte o dönemde, Abbasi veziri Bermekî, İslâmiyet için bazı önemli günlerin kandil olarak kutlanması kararını verdi.

Gelin, mevcut kandillere bir yenisini ekleyelim; İsa'nın doğum gününü, kandille analım. Kutlama biçimi Hıristiyanlarınkine benzemeyebilir. Ama İslâmiyet, İsa'yı önemli bir peygamber olarak kabul etmiyor mu? Meryem süresinde, Hz. İsa'nın Cebrail Aleyhisselâm'ın üflemesiyle bakire Meryem'den doğduğu yazar. İsa'nın doğum kandilinde, diğer kandillerde yaptığımız gibi dualar edebiliriz. Noel Babalı, tüketime yönelik bir tavır gerekmez."

Prof. Niyazi Öktem, Noel Baba'ya gösterilen tepkiyi de anlayamadığını söylüyor: "Nicholaos, Hz. Muhammed'den çok önce yaşamış ve hep tek tanrılı din için, paganlarla mücadele etmiş. Biz onu, pekalâ, Anadolu ereni gibi görebiliriz."

Dinlerarası diyalogta bu önemli bir adım olmaz mı? Aklıma fikrine güvendiğim bir hanım sosyoloji profesörü hanım, "Avrupa'da, insanlar manevi bir boşluk içinde. İslâmiyet böyle bir adım atarsa, büyük kitleler halinde İslâmiyet'e dönüş olur" dedi.

Demek kısır çemberleri ve mânâsız tartışmaları bırakıp, daha uzlaşmacı davranabilsek, İslâmiyet'in Altın Çağı'nı yaşanmamak için bir sebeb yok.

(Tercüman 1.1.2005)

Şiirleri önce Cahit Saffet imzasıyla *Varlık*, *Servet-i Fünun*, *Gündüz*, *Yücel*, *Ses*; 1939'dan itibaren Garip hareketi çizgisinde olan şiirleri *Yürüyüş*, *İstanbul*, *Yeditepe*, *Yeni Dergi*, *Yeni Ufuklar*, *Dost*, *Yelken* gibi dergilerde yer aldı. İkinci Dünya Savaşı'nın da etkisiyle barıştan yana, savaşa karşı yazdığı şiirlerle tanındı.

İlk şiir kitabı *Bu Şehrin Çocukları*'nda daha çok Garip şiiri etkisinde, ikinci kitabı *Rüzgârlarım Konuşuyor*'da daha toplumcu bir çizgide şiirler yazdı. Daha sonra, *"toplumsal sorunlara ülküsel temlere artık dolaylı ve tatlı bir biçimde yanaşıyor. Bu davranış bazı şiirlerde daha da belirginleşiyor. Öfkeli, açık seçik söyleyişin yerini imgeler aracılığıyla, kesik kesik söyleyiş alıyor. Böylece, şiirler tek anlamlılıktan çıkıyor, değişik yorumlara elverişli bir özellik kazanıyor."* (Asım Bezirci)

"Cahit Irgat şiirin ince sorunlarını çözümlemiş, gerçekçi ve yalın, anlatıma yönelen bir şair. (..) Gerçekçi ve toplumsal gerçekçi olduğu için mısralarında durmadan soluk alıp veren karamsarlık onun bir özelliği oluyor. Savaş şiirlerinde, çocuklar için yazdığı şiirlerde, toplum şiirlerinde onu karamsar bir duygusallık içinde görüyoruz." (Anıl Meriçelli)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bu Şehrin Çocukları* (1945), *Rüzgârlarım Konuşuyor* (1947), *Ortalık* (1952), *Irgatın Türküsü* (ilk üç kitaptaki toplu şiirleri ve yenileri, 1969), *Seçme Şiirler* (1998).

ROMAN: *Geri Dönemezsin* (1948), *İnsan Kafesi* (*Milliyet* gazetesinde tefrika edildi, kitaplaşmadı).

ANI: *Çok Yaşasın Ölüler* (1968'de *Akşam* gazetesinde tefrika edildi, kitaplaşmadı).

HAKKINDA: Asım Bezirci / Papirüs (Mayıs 1969) - On Şair On Şiir (1971) - Temele Gül Dikenler (1997), Vedat Yazıcı / Sözümüz Şairlerden Şiirlerden (1997), Memet Fuat Bengü / Cahit Irgat (derleme, 1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Anıl Meriçelli / Yalnızlık Mevsim Olur (2002).

Cahit Irgat

CAHİT IRGAT

DERT Mİ ARARSIN

Malum paradan yana çektiğimiz,
Dert mi ararsın sen bizde,
Dertten yana salkım saçak yüklüyüz.
Gülümse talihimiz, göster çocuk yüzünü
Hasretiz neşeye, güler yüze, sevince.

Nemiz eksik
Bu gökyüzü altında?
Soyunmuş dökünmüş bizi bekliyor
Bütün nimetleriyle, yaşamak.

Sevda mı istiyorsun, komşu kıza sevdalan.
Yolculuk mu? İşte vapur, işte tren.
Meyveler dallarında geçen mevsimden güzel,
Ellerini uzatmanı bekliyor.

CAHİT IRGAT

MEMNUNUM DİYEMEM

Memnunum diyemem yaşadığıma,
Bana bir şey söylemiyor
Bu deniz parçası, bu taka.

Gün bitti, yollara düştü kahır
Ötme vapur, gelemem
Dört duvarla sarılmışım.

Sarmadı gitti beni
Bu yandan çarklı dünya;
İki yakam bir araya gelmiyor
İvırı zıvırı caba.

Parmak parmak çürüdü
Bir karış ömrüm,
Yalan şeyleri özlemişim, nafile
Nafile şiir yazmış, kahırla yıkanmışım,
Gülmüşüm, söylemişim, boşvermişim her şeye,
Senin için yaşamışım insanoğlu, nafile!

IRGAT, Mustafa

Şair, yazar ve ressam (D. 22 Ocak 1950, İstanbul - Ö. 3 Mart 1995, İstanbul). Yazar Mina Urgan ile oyuncu ve şair Cahit Irgat'ın oğlu, Tahsin Nahit'in torunudur. Saint Joseph Lisesini bitirdi. Yapı Kredi Yayınlarında editörlük yaptı. Kanser tedavisi gördüğü Cerrahpaşa Hastanesinde öldü. Zincirlikuyu Mezarlığında toprağa verildi.

Şiirleri, önce *Yeni Dergi*'de (1971) olmak üzere, *Sokak*, *Beyaz* vb. dergilerde yayımlandı. *Ait'siz Kimlik Kitabı* adlı kitabıyla 1995 Orhan Murat Arıburnu Şiir Ödülünü almıştı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Ait'siz Kimlik Kitabı* (1994).

DENEME: *Duhuldaki Deney* (sinema yazıları, 1995).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Yılmaz Odabaşı / 1975-2000 Son Çeyrek Yüzyıl Şiir Antolojisi (2000), TBE Ansiklopedisi (2001), TDOE-TDE Ansiklopedisi (c. 5, 2004).

IRMAK, Mustafa Nafiz

Bestekâr, şair (D. 24 Nisan 1904, İstanbul – Ö. 18 Eylül 1975, İstanbul). İlk soyadı Çamlıtepe'dir. Ortaköy imamı Hafız Aziz Efendi'den ilâhî; udi Ekrem Bey'den şarkı ve usûl, Hafız Saadettin (Kaynak) Efendi'den ilâhî ve tevşih (dini müzikte bir form), Eyüplü Ali Rıza Bey'den usûl dersleri alarak Türk müziğinin inceliklerine vakıf oldu. İlk bestesini 1931 yılında kendi yazdığı bir güfte üzerine yaptı. Şiirlerinin bir bölümünü iki kitapta topladı. Edirne Mevlevihânesi şeyhi Neşâti Dede'den tahmis ettiği (beş dizeye tamamladığı) ve ünlü *"Gittin ammâ ki kodun hasret ile cânı bile"* dizesi ile başlayan gazelden oluşan güfteyi Cinuçen Tanrıkorur Kürdili Hicazkâr makamında besteledi. Müzik alanında Rahmi Sönmezocak, Müzeyyen Senar gibi pek çok öğrenci yetiştirdi. Ünlü besteci Selahattin Pınar'ın şarkılarının çoğunun sözlerini Mustafa Nafiz yazmıştı.

"Benim de bestelenmiş şiirlerim var. Türk musikisini çok seven bir insan olarak daha fazla güfte yazmak isterdim. Ama bu üçü beşi geçmedi. Bizimkiler aslında bestelenmek için yazılmış şiirler değildir. Ama o deli oğlana (Mustafa Nafiz Irmak) doğrusu imreniyorum. Hissettiklerini rahatlıkla güfte olabilecek mısralara öylesine güzel, öylesine kolay aktarıyor ki, şaşmamak mümkün değil. Mustafa Nafiz çok önemli bir güfte şairidir." (Yılmaz Karakoyunlu)

ESERLERİ (Şiir):

Viranbağ (1951), *Körfezdeki Ses* (1956, 1960).

HAKKINDA: Mehmet Turan Yarar / Doruktan Doruğa - Güfte Şairleri (1992), ÖBBŞKA (c. 2, s. 732, 1196), Rahmi Kalaycıoğlu / Türk Musikisi Bestekârları Külliyatı (c. 1), Yılmaz Karakoyunlu / Yahya Kemal'in Şarkıları (1998), Doğan Hızlan / Yabancı Bir Şair Bizden Hangi CD'yi İster (Hürriyet, 3.2.2002), TDOE-TDE Ansiklopedisi (c. 5, 2004).

IRMAK, Sadi

Yazar, siyaset ve devlet adamı (D. 1904, Seydişehir / Konya – Ö. 11 Kasım 1990). Tam adı Mahmut Sadi Irmak. Bir süre İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde okudu. 1930'da Berlin Üniversitesi Tıp Fakültesini bitirdi. 1933'te İÜ Tıp Fakültesinde fizyoloji doçenti, 1940'ta profesör oldu. 1943'te Konya'dan milletvekili seçildi. 1945'te ilk çalışma bakanı olarak görev yaptı. 1950'de siyasi hayattan ayrılarak bir süre Münih Üniversitesinde çalıştı. 1953'te İstanbul Tıp Fakültesinde fizyoloji kürsüsü başkanı, 1956'da ordinaryüs profesör oldu. 1974'te Cumhuriyet Senatosu üyeliğine seçildi. Aynı yıl hükümeti kurmakla görevlendirildi. Kurduğu hükümet güvenoyu alamamasına rağmen dört buçuk ay bu görevde kaldı. 12 Eylül 1980'den sonra kurulan Danışma Meclisine Konya temsilcisi olarak atandı ve bu meclisin başkanlığına seçildi (1980-83). Mevlâna ve Yunus Emre hakkında çalışmalar yaptı. 1945 Goethe Madalyası sahibidir. Türkiye Gazeteciler Odası üyesiydi.

ESERLERİ:

Leonardo da Vinci (1943), *Zerdüşt Böyle Dedi*, *İslâm Tarihi*, *Anılar*, *Atatürk Devrimleri Tarihi*.

HAKKINDA: Büyük Larousse (c. 11), Türkiye'de Kim Kimdir (1987-88), Meydan-Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi (c. 6, 1969-73), TBMM Albümü 1920-1994 (c. 5, s. 142), Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi (c. 6, 1983), TDOE-TDE Ansiklopedisi (c. 5, 2004).

Sadi Irmak

ISPARTALI MUSTAFA HAKKI

Yazar, siyaset adamı (D. 1867, Isparta – Ö. 1923). İlköğrenimini Isparta'da yaptı. Hamidabad Medresesinde ve Isparta Rüştiyesinde (Ortaokulunda) okudu. İstanbul'da Hukuk Fakültesini bitirdi. Farsça ve Fransızca öğrendi, çeviriler yaptı. Ziraat Bankasında çalıştı. 1912'de Isparta milletvekili seçilerek Meclis-i Mebusana girdi. Milletvekilliği görevi 1918 yılına kadar sürdü.

Yazmaya çok genç yaşta başladı. Konya *Vilâyet* gazetesi, *Fevâid* ve *Nilüfer* gibi taşra gazete ve dergilerinden sonra İstanbul'da *Tanin*, *Türk Yurdu* ve *Tercümân-ı Hakîkat* gibi gazete ve dergilerde yazdı. Türkçenin arılaşması için çalışan Türk Derneğinin kurucuları arasında yer aldı. 1916'da *Türk*

Ispartalı Mustafa Hakkı

Yurdu'nda yayımlanan bir yazı dizisi ilgi çekti ve Cumhuriyet döneminde derlenerek *Köyümden Geliyorum* adıyla kitaplaştırıldı (1971).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. V, 1982).

ISPARTALI, Mustafa Niyazi

Gazeteci, şair, yazar (D. 1912, Balıkesir - Ö. 8 Mart 1977, İstanbul). Ortaöğrenimini İstiklâl Lisesinde (1936) tamamladıktan sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde bir süre okudu. Devlet Demir Yollarında memurluk yaptı. 1946'dan itibaren gazeteciliğe geçerek *Türk Dili, Yeni Sabah, Vatan, Yeni Gazete, Tercüman* gazetelerinde çalıştı. Anadolu Ajansında muhabir iken emekli oldu.

Şiir ve hikâyeleri, başta *Vakit* olmak üzere çalıştığı gazetelerin dışında *Yarınay* (1934), *Haber* (1940) dergi ve gazetelerinde çıktı. Zincirlikuyu Mezarlığında toprağa verilmiştir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Alo Alo* (Mümtaz Zeki Taşkın ile, 1934), *Köy Melodileri* (Mümtaz Zeki Taşkın ile, 1936).

HİKÂYE: *Pazar Ekmeği* (1966), *Mavi Bluzlu Kadın* (1968).

OYUN: *Küçük Balıklar*.

HAKKINDA: Ahmet Köksal (Yeditepe, Nisan 1969), Ö.F. Toprak / Aziz Nesin Vakfı Yıllığı (1978), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

IŞICIK, Yusuf

İlâhiyatçı. 1949, Divanlar / Konya doğumlu. Konya M. Ş. Paşa İlkokulu (1963), Konya İmam Hatip Lisesi (1969), Konya Yüksek İslâm Enstitüsü (1973) mezunu. Öğrenciliği sırasında Konya'da imam hatiplik (1971-73) görevi yaptı. Yükseköğrenimini tamamladıktan sonra Hatay'da müftü yardımcılığı (1973), Bitlis'e bağlı Adilcevaz (1974) ve İçel'e bağlı Erdemli'de (1975-77) vaizlik ve öğretmenlik yaptı. Öğretim üyesi olarak 1977'de girdiği Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde "*Kezuruni ve Tefsir'deki Metodu*" başlıklı teziyle (1986) doktorasını verdi. 1988 yılında "*Kur'an'ı Anlamada Temel Bir Problem: Te'vil*" konulu tezini sunarak Temel İslam Bilimleri Tefsir Anabilim Dalında doçentliğe, daha sonra profesörlüğe yükseldi.

Öğrencilik yıllarından başlayarak makalelerini *İslâm'ın İlk Emri Oku* (1969-79), *İslâmî Araştırmalar* (1986) ve fakülte dergileri ile *Zaman* gazetesinde (1988) yayımladı. Konusuyla ilgili olarak çeşitli sempozyum ve panellere katılarak bildiriler sundu.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Kur'anı Anlamada Temel İlkeler* (1997), *Kur'anı Anlamada Temel Bir Problem: Te'vil* (1997), *Tefsir Usûlüne Giriş* (1997), *Kur'anı Anlamaya ve Yaşamaya Doğru* (1998), *İslam Hukuku* (Ahmet Yaman ile, 1999).

ÇEVİRİ: *İkbal'in Mesajı* (Nedvi'den, 1979), *Modern Çağda İslâmî Meseleler* (Mevdudi'den, 1980), *İbn-i Teymiye Külliyatı* (müşterek tahkikli tercüme, 1986-87).

Yusuf Işıcık

IŞIK, Abdülgafur

Şair. 1 Ekim 1970, Midyat / Mardin doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Midyat'ta yaptı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü (1996) mezunu. Çalışmalarını İstanbul'da öğretmenlik yaparak sürdürdü. Yazı ve şiirlerini *Mum* dergisi ile *Özgür Gündem* gazetesinde yayımladı. *Kardelen* (1998) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2. bas. 2003).

IŞIK, Ayhan

Sinema oyuncusu, şair (D. 1929, İzmir – Ö. 17 Haziran 1979). Recai Velibeyoğlu'na göre İstanbul'da doğdu. Öğrenimini İstanbul'da yaptı. Devlet Güzel Sanatlar Akademisi (Mimar Sinan Üniversitesi) Resim Bölümünü bitirdi. Bir süre grafiker olarak çalıştı. Dergilere kapak resimleri yaptı. 1951'de *Yıldız* dergisinin açtığı yarışmayı kazanarak sinemaya geçti. Kısa sürede tanındı. Belgin Doruk ile çevirdiği "Küçük Hanımefendi" dizisi özellikle rağbet kazandı. 1959'da Amerika Birleşik Devletlerine giderek sinema üzerine araştırmalarda bulundu. 1970'te sahneye çıkıp plak doldurdu. 1976'da çevirdiği son filmi "Örgüt"te yönetmenliği denedi. Kendi adına film şirketi kurup yapımcılık yaptı. 1953'te *Yıldız* dergisinin, 1962'de *Ses* dergisinin Yılın En İyi Erkek Oyuncusu ödüllerini aldı. Beyin kanaması sonucu vefat etti.

Ayhan Işık

İki yüzü aşkın filmde başrolde oynadı. "Yavuz Sultan Selim ve Yeniçeri Hasan" (1952), "Kanun Namına" (1953), "İngiliz Kemal" (1953), "Kana Kan" (1976) başlıca filmleridir. *Aşka İnanmıyorum* adlı basılı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Ana Britannica (c. 11, s. 408-409), V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 1, 1975), Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi (c. 6, 1983), TDOE TDE Ansiklopedisi (c. 5, 2004).

IŞIK, Celal

Ressam, romancı. 15 Ağustos 1950, İskenderun / Hatay doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini İskenderun'da yaptı. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesini bitirdikten sonra Almanya'ya (1977) gitti. Çalışmalarını sürdürdüğü Almanya'nın çeşitli kentlerinde resim sergileri de açtı. 1992 yılında *Kirli Karanlık* adlı romanı yayımlandı.

HAKKINDA: Celal Işık / Kirli Karanlık (1992).

Celal Işık

Emin Işık

IŞIK, Emin

Araştırmacı-yazar. 1936, Tophane / Hatay doğumlu. İstanbul İmam Hatip Okulu (1960), İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1964) mezunu. Bir süre İstanbul İmam Hatip Okulunda öğretmenlik (1965-68) yaptı. İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (sonradan İlâhiyat Fakültesi)'ne asistan oldu. Makalcleri *Fikir ve Sanatta Hareket, Tohum, İslâm Medeniyeti* dergileri ve *Tercüman, Ayrıntılı Haber* gazetelerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

Devleti Kuran İrade (1971), *Kur'an'ın Getirdiği İrade* (1974).

Ayrıca ders kitapları vardır.

Esad Işık

IŞIK, Esad

Tabip ve şair (D. 3 Nisan 1865, İstanbul – Ö. 1936). Devlet Şurası üyelerinden Neşet Bey'in oğludur. Tıbbiye İdadisini (Lisesini) ve Askeri Tıbbiyeyi (Tıp Fakültesini) bitirdi. Göz hastalıkları alanında uzmanlaşmak için Fransa'ya gönderildi. Paris Tıp Fakültesinden mezun oldu. Beş yıl çalışarak göz hastalıkları uzmanı oldu, 1894'te yurda döndü ve Askeri Tıbbiyeye atandı. Burada göz hastalıkları muallim muavini (şef yardımcısı), ardından da muallim (şef) olarak çalıştı. Demirkapı'da bulunan Askeri Tıp Okulunda bir baraka içinde, Paris'ten getirdiği tıbbi cihazlarla on beş yataklı bir göz kliniği kurdu. Özellikle son sınıf öğrencilerinden yardımcılar edinerek onları eğitti. Tıbbiyedeki asıl görevinden başka, Şişli Etfal Hastanesi ve Darülacezede fahri olarak çalıştı. Bir dönem Saray hekimi oldu, rütbesi paşalığa yükseltildi. Meşrutiyet'in ilânından sonra rütbeleri geri alınıp albaylığa indirildi. Millî Talim ve Terbiye Cemiyetinin Başkanlığını yaptı.

Esad Işık, İstanbul'un işgali sırasında Millî Kongre adını verdiği bir mücadele teşkilâtı kurdu. Bu teşkilâtı haber alan İngilizler tarafından Malta'ya sürüldü. Yurda döndükten sonra Haydarpaşa Tıp Fakültesinde göz hastalıkları profesörü olarak çalıştı. 1933'te emekliye ayrıldı. Büyük kısmını Malta'da sürgündeyken aruz ve hece vezniyle yazdığı şiirleri kitap hâline getirilemedi. Esad Işık'ın Paris'te Fransız dilinde basılmış altı tıp kitabı vardır. Meslekî makaleleri *Servet-i Fünün* dergisinde yayımlandı. Şiirlerine örnekler, *Şair Tabipler* adlı kitapta yer aldı.

HAKKINDA: Veli Behçet Kurdoğlu / Şair Tabipler (1967), Türk Ansiklopedisi (c. 19, 1943-1986), TDE Ansiklopedisi (c. 4, 1976), İbrahim Alâeddin Gövsa / Türk Meşhurları Ansiklopedisi (1945), Nursel Canbay / Ülkemizde Çağdaş Anlamdaki İlk Göz Kliniğinin Kurucusu (Hekim Forumu dergisi, Eylül-Ekim 1990), TDOE-TDE Ansiklopedisi (c. 5, 2004).

IŞIK, Fahri

Arkeolog, araştırmacı. 27 Ekim 1944, Kılayık / Malatya doğumlu. Malatya Lisesi (1960), AÜ Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Klasik Arkeoloji (1965) mezunu. Bonn Friedrich-Wilhelm Üniversitesi Arkeoloji Enstitüsünde doktora (1973) yaptı. Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde asistan olarak Arkeoloji Bölümü kuruculuğu (1973) yaptı, 1976'da doçent, 1983'te profesör oldu. Arkeoloji Bölümü başkanlığı (1976-78), Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü başkanlığı (1978-90), Atatürk İlkeleri Anabilim Dalı başkanlığı (1986-88) görevlerinde bulundu. 1973'te Atatürk Üniversitesi, 1990'da Akdeniz Üniversitesi Arkeoloji bölümlerini, 1992'de Likya Uygarlıkları Araştırma Merkezini kurdu. 1989'da Patara Kazılarını başlattı. Alman ve Avusturya Arkeoloji enstitüleri ile Anadolu Lahitleri ve Likya konusunda uzman olup, eski Anadolu uygarlıkları ve onların sürgünüyle Ege kıyılarında filizlenen Batı uygarlığının kökeni, özellikle İyon Sanatı alanlarında yoğunlaştı.

Anadolu ve Ege uygarlıklarının kültürel ve sanatsal ilişkileri ve Batı Uygarlığının Anadolu'da doğuşu, Anadolu Girlandlı Lahitleri üzerine çalıştı. DAI, DAAD (1982), Humboldt Vakfı ve Onassis Vakfı (2000) bursluşu ve Westfalya Wilhelm Üniversitesinde Konuk Profesör (2000) olarak Almanya'nın Berlin, Marburg ve Münster, İtalya'nın Roma kentleri ile Yunanistan ve Girit'te bilimsel araştırma ve çalışmalar yaptı. Makaleleri çeşitli Almanca yayınlarda, *TürkAD* ve *Belleten* dergilerinde, *İnönü Üniversitesi Malatya Çevresi Halk Kültürü Sempozyumu, J. İnan'a Armağan, Afyonkarahisar Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri, E. Akurgal'a Armağan, H. Çambel'e Armağan, Balıkçı'ya Merhaba-Halikarnas Balıkçısı Günleri, Emin Bilgiç Hatıra Kitabı, TAÇ Vakfının 25 Yılı-Anı Kitabı* kitaplarında yayımlandı. ASR "Sarkophag-Corpus" Bilimsel, Kültür Bakanlığı Bilim Kurulu, Alman Arkeoloji Enstitüsü, Avusturya Arkeoloji Enstitüsü üyesidir.

Fahri Işık

ESERLERİ (Araştırma):

ALMANCA: *Die Koroplastik von Theangela in Karien und ihre Beziehungen zu Ostionien zwischen* 560 und 270 v.Chr. (1980), *Die offenen Felsheiligtümer Urartus und ihre Beziehungen zu denen der Hethiter und Phryger* (1995).

TÜRKÇE: *Doğa Ana Kubaba-Tanrıçaların Egede Buluşması* (Suna - İnan Kıraç ile, 1999).

İNGİLİZCE: *Patara-The History and Ruins of the Capital City of Lycian League* (2000), *Miliarium Lyciae-Patara Yol Kılavuz Anıtı / Das Wegweisermonument von Patara* (H. İskan ve N. Çevik ile, 2001).

HAKKINDA: Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 5.8.1999).

IŞIK, Haydar

Şair. 30 Aralık 1968, Taşevler köyü / Akçadağ / Malatya doğumlu. Ailesi ile birlikte 1980 yılında İstanbul'a göç etti. Beş yıl mobilya işinde çalıştı ve aynı yıllarda birçok sinema filminde rol aldı. 1985 yılından itibaren tekstil işiyle uğraştı. Bu işi nedeniyle Hollanda, İtalya, Almanya, Bulgaristan, Arnavutluk gibi pek çok Avrupa ülkesini gezme fırsatı buldu. Sinop'ta bir özel şirkette müdürlük yaptı. Çok erken yaştan itibaren şiirle ilgilenmeye

RESİMLİ VE METİN ÖRNEKLİ

TÜRKİYE EDEBİYATÇILAR VE KÜLTÜR ADAMLARI ANSİKLOPEDİSİ

İHSAN IŞIK

Türkiye tarihi boyunca yazar biyografisi alanında yayımlanmış en kapsamlı çalışma olan bu ansiklopedi, Türk edebiyatı ve sosyal bilimlerin tüm dallarında Türkçe ürün veren 10.350 yazarın hayatları ve eserleri hakkında yeni bilgileri, seçilmiş metin örnekleri ile 5000 civarında yazar fotoğrafını içermektedir.

• Edebiyatçılar (şiir, hikâye, roman, oyun, deneme, eleştiri, fıkra, makale, anı, gezi, röportaj vd. türlerde eser verenler),

• Kültür ve bilim adamları (tarih, felsefe, sosyoloji, din, dil, müzik, resim, siyaset, ekonomi, folklor, edebiyat tarihi, sanat tarihi, siyaset tarihi, ekonomi tarihi vd. alanlarda eser verenler),

• Resmî ve özel ilköğretim okulları, liseler, meslek okulları, askerî okullar ve üniversitelerde ders kitapları okutulan edebiyatçılar ve akademisyenler,

• Türkiye ve dünya siyaseti hakkında eser veren siyaset ve devlet adamları (cumhurbaşkanları, başbakanlar, bakanlar, milletvekilleri, diplomatlar),

• Gezi, gözlem, röportaj ve düşüncelerini kitaplaştıran gazeteci-yazarlar,

• Anadolu'nun dört bir köşesinde kıymetli eserler verdikleri hâlde, bugüne kadar isimlerini duyuramamış edebiyatçılar ve serbest araştırmacı yazarlar.

EK BÖLÜMLER:

• **TÜRK DÜNYASI YAZARLARI BÖLÜMÜ**
• (Türkiye Türkçesi Dışındaki Lehçelerde Eser Verenler)

• **DOĞUM-ÖLÜM GÜNLERİ**
• (Yazarların Aylara Göre Doğum ve Ölüm Günleri Listesi)

• **EDEBİYAT, SANAT VE BİLİM ÖDÜLLERİ**
• (Cumhuriyet Tarihi Boyunca 197 Kuruluşun Ödül Verdiği Yazarlar ve Eserleri)

• **YAZAR ADLARI İNDEKSİ**
(Yazarlarımızla ilgili şimdiye kadar yayımlanmış en geniş kaynak taraması)

• **YER ADLARI İNDEKSİ**
(Türkçenin hinterlandında bulunan, yurtiçi ve yurtdışındaki yüzlerce şehirle ilgili ilk ve kapsamlı kaynak taraması)

ISBN 975-00315-2-0 (Takım)
ISBN 975-00315-6-3 (4. Cilt)
ISBN 975-00315-6-3
9 789750 031564